ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

ISOCRATIS

ORATIONES ET

Epistolæ.

CVM LATINA INTERPRETATIONE HIERONYMI WOLFII, ab ipso postremùm recognita.

EDITIO TERTIA.

Sumptibus Samuelis Crispini.

M. D. CIX.

COLONIÆ ALLOBROGVM.

ISOCRATIS ORATIONVM CATALOGVS.

In classe prima.

Parænetica, siue admonitoriæ.

Ad Demonicum.

Ad Nicoclem.

Nicocles.

In classe secunda.

Suasoriæ.

Panegyrica.

Ad Philippum, siue Philippica.

Archidamus.

Areopagitica oratio.

De pace.

In classe tertia.

Encomiastice, siue Demonstratiui generis.

EVagoræ laudatio.

Helenæ laudatio.

Busiridis laudatio.

Panathenaica oratio.

Aduersus sophistas.

In classe quarta.

Forenses.

Plataica or.

De permutatione.

De bigis.

Trapezitica.

Exceptio aduersus Callim.

Æginetica.

Contra Lochitem.

Contra EVthynum.

Eiusdem Epistolæ.

Ad Philippum quatuor.

Ad Iasonis liberos.

Ad Timotheum.

Ad Mitylen. magistratus.

Ad Dionysium.

GENEROSO D.D.
MARCO FVGGERO,
BARONI IN KIRCHPERG ET VVEISSENHORN, CAMERAE imperialis præsidi,

HENRICVS STEPHANVS S. D.

OFFICII mei, multis de causis, erat, dare operam vt Heidelberga pedem à me insalutatus non moueres: sed vel tua celeritas (te enim diutius illustriss. principis Electoris Palatini hospitem futurum putabam) vel mea tarditas fecit vt meo hac in parte officio deessem. Absit enim vt obliuione factum id quisquam existimet beneficiorum quæ tua familia, præsertímque Huldricus Fuggerus (non paruum illius ornamentum) in me contulit. Quòd si tamen alicui concederem fieri posse vt huius obliuio mihi ad tempus aliquod irreperet: at nequaquam id mihi Heidelbergæ contingere posse concederem: vbi thesaurum, quo literarum studiosis nullus esse queat pretiosior, reliquit. eo enim sui memoriam omnibus non solùm conseruat, sed gratissimam atque honoratissimam reddit. At quanto magis

in me thesaurus ille, dum in ea versor, atque adeo simulatque in ea pono vestigia, id efficere debet? Ecce igitur Isocratem, qui à me editus & tibi dicatus. meum illud ἔλλειμμα (neque enim vlterius me accusare volo) apud te pro suæ eloquentiæ viribus excusaturus est: & facilè veniam (vt spero) à viro non difficili, mihi impetraturus. Quum autem ad te, Isocratem, qualis nunc est, mitto, ad ciuem Augustanum, virum qui saltem ea ciuitate donatus quodammodo est, mitto. Isocrates enim Augustæ ex Hieronymo VVolfio Augustæ iuuentutem Augustanam docente, Latinè loqui didicit: ac, postquam huius linguæ cognitionem adeptus est, magna illi cum quibusdam patriciis & senatoribus Augustanis consuetudo fuit: sicut nunc sibi tecum esse cupit. Atque vt cum illis iucunda & vtilis ipsis fuit quòd in republica natus, & eius quæ in bene institutis rebuspubl. viget politeiæ amator, multa huc pertinentia ex illis discere, sicut multa illos docere, posset: ita non dubito quin talis ei tecum futura sit, præsertim quum ea qua nunc es ornatus dignitas, postulet vt varias variarum rerumpublicarum politeias cognitas, habeas. Quemadmodum enim (vt ipse in sua Panathenaica oratione scribit) purpuram atque aurum examinamus, cum alio auro aliáque purpura conferentes, quæ & aspectu eadem & eiusdem pre-

tij sint: ita de suorum Atheniensium republ. certius ferre iudicium poterit, postquam quomodo aliæ multæ regantur intellexerit. Vix tamen persuadere mihi possum, Græciam virum tulisse, qui simul & magis scientiæ politicæ peritus & magis eloquens fuerit. Ideóque mirum haud est si non de ijs tantùm democratijs siue quæ purè democratiæ, siue quæ aristocratia velut temperatæ sunt, verùm de oligarchijs quoque necnon de monarchijs, magno cum iudicio disserit. Haberent igitur & reges quæ discere ex eius lectione possent, si occupationes quas excusarent, non essent. Habet quidem certè ille noster (quem, Alexandrum Gallicum meritò quis nominet) non minus legitimam quàm vllus vnquam rex Galliæ habuerit, excusationem: quum, etiamsi auita proauitáque sceptra teneat, necesse habeat illud facere (& felicißimè quidem faciat) quod ab ipso Isocrate scribitur, ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΒΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΣ ΖΗΝ. *id est,* REGIAM VITAM MILITARITER VIVERE. *Quamuis autem tam breuiter, tam eleganter, tam significanter hoc noster Isocrates dixerit, vt seipsum hoc in dicto superasse videri poßit, alia tamen in his eius libris exstare quæ cum hoc poßint contendere, contendo. Atque isto etiam nomine tibi chariorem futurum in spem venio.*

HIERONYMVS VVOLFIVS DE VITA *ISOCRATIS, ET ORATIONUM EIUS DIUISIONE, ATQUE INTERPRETATIONE SUA.*

ISOCRATES rhetor & philoſophus Athenienſis, honeſtis parentibus natus, annis ab hinc circiter bis mille: atque ab optimis præceptoribus, ea ætate qua & philoſophia & eloquentia floruerunt, Gorgia, Prodico, Theramene, Tiſia inſtitutus, vixit annos propè centum: & nobiliſſimis adoleſcentibus erudiendis, & grauiſſimis orationibus ſcribendis, opes & gloriam intra domeſticos parietes eſt conſequutus: quam tanto temporis ſpatio adhuc inuiolatam retinet. Id quod nobis argumentum eſſe debet, bonitatis ſcriptorum eius. Nam Ariſtoteles [quiſquis ille fuit, ſiue Stagirites philoſophus, ſiue Siculus rhetor] quum ſe eius æmulum eſſe diſſimulare non potuerit: ſeipſum magis inuidentiæ crimine condemnauit, quàm Iſocratem obtrectando læſit: & Ariſtides rhetor, Panathenaicum æmulatus contra orationem de Pace non tam fortaſſis ex animo quàm oſtentandi ingenij cauſa ſcripſit. Iam Dionyſij Halicarnaſſei cenſuræ eiuſmodi ſunt, vt Iſocrati nihil detrahant: ſed adoleſcentes moneant, ne temerè quiduis, alieno & loco & tempore, imitentur. Quintiliano tamen in declamando ſtylíque exercitationibus magis placet vbertas & copia, ornamentorúmque orationis affectatio, quàm horrida & ieiuna breuitas. Præterea tam honorifica de autore noſtro, cùm aliorum

complurium, tum Platonis & Ciceronis testimonia in promptu sunt, vt confidenter possint omnibus omnium calumniis & opponi & anteferri. Præstantiam eius illud etiam declarat, quòd, vt idem Cicero ait, ex eius ludo, tanquam ex equo Troiano, innumeri principes exierunt, quorum partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt. Et ipse apud Græciæ principes ac reges, quamuis ob vocis imbecillitatem, & verecundiam ingenij, rempublicam non attigisset, celebris & gratiosus fuit: & plerasque orationes vel ad maximas Græciæ ciuitates, vel ad reges & principes scripsit. Quamobrem lucubrationes eius & scripta suauissima, atque saluberrima, non studiosorum duntaxat hominum lectione, sed regum etiam & principum in republica virorum cognitione digna sunt: modò illi aliis occupationibus & oblectationibus paulisper omissis, sapientium virorum legendis monimentis aliquid temporis impertire ad vtilitatem & suam & aliorum dignarentur. Atque hæc de vita eius delibasse nobis satis sit: cętera è suis petantur autoribus.

Genus orationis numerosum, purum, & ornatum, delectationi honestæ & ingeniorum culturæ magis est quàm forensi contentioni accommodatum. Cuius suauitas & elegantia, nec è mea conuersione [quam ipse limaui quidem vt potui, sed longè ornatiorem esse vellem] nec fortasse cuiusquam alterius perspici potest. Sententiæ [quas me & perspicuè explicasse, & fide optima appendisse confido] in eo passim grauissimæ sunt, tam philosophicæ, quàm ad vitam ciuilem pertinentes. Docet rationem studiorum: dat gerendæ reipublicæ præcepta: & imperandi & parendi disciplinam tradit: rectè facta magnificè exornat: argumentorum grauitatem suauissimæ orationis concinnitate quasi condit & demulcet, vt non abs re Attica Siren fuerit appellatus. Quum igitur vtile dulci miscuerit, nec tantùm doceat, sed moueat etiam &

delectet: omne tulisse punctum, vt ait Horatius, videri potest, & omnibus honestatis & eloquentiæ studiosis quàm commendatissimus esse debet. Instruentur enim hîc, tum rectè sentiendi, tum bene dicendi & præceptis, & copiosissimis in omni genere causarum exemplis. Illud tamen monendi sunt rudiores, in orationibus ad ostentationem & delectationem scriptis quędam vel laudari, vel defendi, quæ in præceptis & doctrina morum improbentur & vituperentur. itaque illa non esse imitanda. Neque enim ita sensit Isocrates, sed causæ propositæ seruiit: illáque ludens potius, quàm seriò scripsit. neque adeo fuit obliuiosus, vt non animaduerteret ea præceptis suis & consiliis non esse consentanea: neque putauit quenquam fore tam hebetem atque ineptum, vt ab oratione philosophica declamationem oratoriam non discerneret.

Orationes eius ad nostram ætatem peruenerunt vna & viginti, quæ in quatuor classes distribui possunt, hoc modo: Primę classis sunt admonitiones tres, seu præceptiones de officiis: παραίνεσις ad Demonicum, ad Nicoclem, Nicocles siue συμβουλευτικός· etsi nonnulli codices perperam scriptum habent συμμαχικὸς, quæ inscriptio ad orationem de pace pertinet. Hæ referri possunt ad genus διδακτικὸν, ἢ διδασκαλικὸν καὶ ἐξεταστικὸν, non sine causa cæteris tribus causarum generibus ab Aristotele additum, quod in omni liberali doctrina [si quis verè iudicet] principatum obtinet, ac suasioni, quæ inde veluti propagatur, admodum est affine. Sunt autem Deliberatiui generis orationes quinque, Panegyrica, & ad Philippum [quarum tanta fuit apud Græcos admiratio & autoritas, vt Philippus & Alexander earum lectione ad Persicum regnum euertendum incitati esse perhibeantur] Archidamus, siue Λακεδαιμόνιος· Areopagiticus de pace, siue συμμαχικὸς, ἢ συμβουλευτικός. Nec alio

ferè pertinent nouem eius Epiſtolæ, quamuis vna atque altera laudationis ſpeciem habeat. Tertio loco ſunt laudationes quatuor, Euagoræ, Helenæ, Buſiridis, & liber qui Panathenaicus inſcribitur. Mauſoli enim encomion, vt & ad Dionyſium tyrannum ſcripta oratio, interciderunt. Eôdem etiam oratio, quæ reprehenſionem ſophiſtarum continet, non incommodè referetur: licet eos, [vt bono & cordato viro dignum eſt] emendare, quàm vituperare: & ſemetipſum commendare, quàm illos in odium atque inuidiam adducere, magis inſtituit. Reſtant forenſes ſeptem, de Permutatione, de Bigis, AEginetica, Trapezitica, Paragraphica, Contra Lochitem, Ἀμάρτυρος. His annumerari poteſt etiam Plataica, quæ forenſi omnino vehementia conſtat, cum accuſatione violentiæ Thebanorum. Oratio autem de Bigis non tam defenſio eſt, quàm laudatio Alcibiadis: Philippicam item, & Panegyricam, & de Permutatione, Dionyſius ἐσχηματισμένους ἐπαίνους, hoc eſt, per ſpeciem ſuaſionis & defenſionis tectas eſſe laudes confirmat.

Et hæ reliquiæ ſunt ſcriptorum Iſocratis. Nam eius præceptiones artis oratoriæ, orationes item vel quatuor, vt Dionyſius: vel ſeptem, vt Cecilius quidam putabat: vel, vt Suidas tradit, vndecim, nobis quidem perierunt. Duæ autem, aut [diſſentiunt enim autores de numero] quinque & triginta, falsò quondam aſcriptæ illi fuerunt. Sed ex amiſſis deſiderari maximè poteſt oratio ſcripta ad Dionyſium Siciliæ tyrannum [cuius ipſe in oratione Philippica meminit] in quo à crudelitate reuocando, & animo eius ad clementiam & moderationem traducendo, magnas haud dubiè vires eloquentiæ adhibuit. Nec ſine magno fructu & inſigni voluptate legerentur opinor criminationes Ariſtotelis, & Cephiſodori defenſiones.

Hic autem earum quæ ſuperſunt, ordo, quem expoſui, quémque in Græcolatina editione Baſilienſi, propter diſcentium commoditatem [vt & in Demo-

sthene & Æschine factum est] obseruandum curauimus: etsi ab visitata collocatione recedit, tamen quum ea neque temporum, neque vllius methodi rationem habeat, sed planè fortuita videatur, laudandus potius est quàm reprehendendus. Primùm enim docendi sunt imperiti, aliás ἐξηγήσει & simplici expositione sententiæ nostræ [quod genus παραινετικὸν dicitur] aliás ἀποδείξει, allatísque rationibus cuiusmodi & disputationes philosophicæ sunt, & aliqua ex parte genus συμβουλευτικόν. Nec enim ei qui dat consilium, hoc tantùm dicendum est, Sic volo, sic censeo, ita opinor: sed afferendæ sunt rationes, cur ita velit, censeat, opinetur: & demonstrandum, id quod suadet, fieri & posse & debere & expedire. Iam consiliis & factis, quæ vel honesta & recta esse, vel turpia & praua, constat, parata est aut laus, aut vituperatio. Si non constat, arbitrorum & iudicum disceptatione controuersia dirimitur. Doctrina igitur institutioque consilium & suasionem, suasio laudationem, laudatio quæ certarum rerum est, disceptationem quæ est dubiarum, antecedit. Sed hæc non magni sunt momenti: & quicunque ordo seruetur, cuique liberum est, eam primùm legere orationem quam sibi aptissimam esse putarit.

Transeamus igitur ad conuersionem nostram, déque ea lectorem paucis moneamus. Ad huius eloquentissimi & sapientissimi scriptoris lectionem assiduam Tybingæ excitatus sum, studio & industria Iacobi Scheggij, anno salutis restitutæ M. D. XXXV. ætatis meæ XIX. qui, vt vir est non excellenti tantùm ingenio & omnium disciplinarum capaci præditus, omníque liberali doctrina, philosophiæ in primis & artis medicæ sententia exquisita perpolitus, sed singulari etiam humanitate ornatus, Ioanni Scheubelio, EVclidi nostræ ætatis, & mihi, EVagoræ laudationem priuatim interpretari non est grauatus. Quæ mihi res

tantam Isocratis admirationem mouit, vt ex eo tempore vix vllum siue Latinum siue Græcum scriptorem illi anteponam. Pòst, quum anno M.D.XLV. in celebri quadam vrbe selectos adolescentes docerem, industria & vitæ modestia mihi laudem & gratiam peperit: quas è vestigio insecuta Inuidia & Ate nescio quæ, pessimis artibus & capitalibus insidiis persequi me non prius destitit, quàm inuitis & repugnantibus iis quorum erat autoritas. [putabant enim viri optimi, nihil mihi periculi esse: ignari scilicet illorum scelerum, sed melancholicis me turbari cogitationibus ex assiduitate studiorum natis] & doctissimis quibúsque frustra me retinere cupientibus, fuga salutem quærere coegisset. Quæ fuga mea in belli Germanici initia incidit, vt priuata mea calamitas cum publicis coniuncta, summam mihi desperationem rerum omnium afferret. Sustentatus igitur ad tempus patroni cuiusdam & paterni amici, clarissimi optimíque viri liberalitate, quatuor conuerti orationes, Archidamum, Philippicam, de Pace, Areopagiticam: partim leuandi mei doloris causa, partim spe innotescendi eruditis, & remedium aliquod afflictę fortunæ meę inueniendi. Quibus Basileam allatis, autor mihi fuit Oporinus, totius Isocratis conuertendi: ídque factum Argentinæ anno M. D. XLVII. in ædibus Medici celeberrimi, & veteris amici, Sebaldi Hauenreuteri, qui mihi domum victúmque communem iam antè liberalissimè obtulerat, neque in hunc vsque diem omnibus officiis ornare me destitit. Qua in re tanta animi alacritate perrexi, vt interdum vno die duodecim Græcas pagellas absoluerem. Reliquas certè XVII. orationes, cum IX. epistolis & vita Isocratis, à tribus descripta autoribus, intra mensis vnius spatium confeci. Deinde semestre circiter datum est emendationi, & annotationum conscriptioni: statímque prælo subiectus Latinus Isocrates, anno M. D. XLVIII. editus est, temerario prorsus [vt Fabij

verbis vtar] editionis honore, euentu tamen feliciore quàm prudentiore consilio. Maiorem enim habebam tum Gręcæ linguæ vsum & facultatem, quàm Latinæ, déque styli puritate parum laborabam: id satis esse ratus, si autoris sententiam vtcunque expressissem, vt posset intelligi: praua consuetudine nostri seculi & nationis fretus, quam Egnatius, τὴν Ἡγησίππου λοιδορίαν μιμησάμενος, τὸν ἐγκέφαλον οὐκ ἐν τοῖς κροτάφοις, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς πτέρναις καταπεπατημένον φορεῖν, sed cerebrum in digitis habere dixit, propter inconsideratam chartis quiduis illinendi audaciam: quæ tamen non malè mihi cessit. Nam & patroni primùm id meum, & minimè elaboratum opus, liberaliter sunt remunerati: & docti viri ac studiosi adolescentes non pauci, conatum meum approbarunt: & hac occasione commissi mihi fuerunt Augustani discipuli, quos biennium Basileæ, vnum annum Lutetiæ Parisiorum institui. Vnde in Fuggeranam familiam primùm ascitus, pòst à Senatu Augustano ad Gręcas Latinásque literas docendas sum vocatus: quo in munere versor adhuc, eo studio, quod fides mea postulat: eo successu, quem siue loci genius, siue fortuna mea, siue tempora nostra patiuntur. Sed vt ad institutum redeam, Castalio, quum Isocratem meum statim à prælo percurrisset: crassissima quæque vitia dictionis, in suo Codice, Oporini opinor impulsu, notauit: vt sunt clausulæ in carmen desinentes, paraphrases non necessarię, prouerbia affectata, Gręci casus, traiectiones verborum obscuriores, Germanismi nonnulli, & id genus alia. Quę ego omnia in meum transcripta codicem, Lutetiam attuli, & diligentius expendi omnia: triplóque plura deleui & mutaui, quàm à Castalione confixa fuerant: & codicem non Threiciis sed Allobrogicis & VVolfianis notis compunctum, Basileam anno M. D. LI. rediens, vnà cum Demosthene [de quo aliâs dicendi locus dabitur] Vascosano reliqui. à quo is biennio pòst, quum eum contempsisse lucu-

brationem meam putarem, eſt elegantibus typis editus: quo tempore illius editionis Oporinus æquè ignarus,ſeueriore etiam à me lima,dum Fuggeranę bibliothecæ præeſſem,adhibita,eundem Græcè Latinéque recudit.Cæterùm quum ne illa quidem vel mihi, nedum aliis ſeuerioribus cenſoribus ſatis probaretur: inter docendum mutaui penè totum orationis genus,vt eundem eſſe vix agnoſcas.Quod quantis laboribus & moleſtiis mihi conſtiterit, ij demum credere poterunt, qui eandem aleam luſerint. Hoc certè affirmare auſim, me plus in vna oratione caſtiganda ſudaſſe, quàm in totius operis prima tranſlatione. Quam tamen auguror ab hominibus obeſæ naris pręlatum iri huic tanto à me ſtudio adornatæ. Pauci enim,in hac ignauia, in tanta ambitionis & auaritiæ flamma, & rixandi veſania, Latinitatis rationem habent, augendis opibus & honoribus adipiſcendis & aduerſariis proſternendis intenti.Sed ego adoleſcentiæ rationem habui, quam aſſuefieri velim, vt quemadmodum Iuriſconſulti ſine legibus, ita & ipſa abſque probati autoris exemplis loqui erubeſceret. Neque tamen id aſſecutum me eſſe,dicere auſim. Repugnat enim ſæpe Græci ſermonis genius, miniméque ſe Latino præbet obedientem, niſi latiſſimè velis extra autoris quaſi alueum expatiari, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν: quod ego mihi permittere nequaquam velim, rem conatus arduam & perdifficilem, ac potius eam quæ vix, ac ne vix quidem fieri poſſe videatur, vt & verbis Græcis proximè inſiſterem, & à Latinitate quàm minimùm aberrarem. Quod igitur olim temerè & imperitè potius [fatendum eſt enim.] quàm ſuperbè & arroganter [quid ſi etiam μαντικῶς ſcripſi:nam & poetæ vates dicuntur]

Græca legant docti:rudibus conuerſio ſeruit
Noſtra,polita minus, ſed ſtudioſa ſcopi.
Hi nimis audaces ſuper ardua nubila tranant,
Hi timidi nimiùm, littora tuta legunt

Nos (medio quantum licuit contendere cursu)
Flamma nec exussit, nec madefecit aqua.
Est appensa quidem planis sententia verbis,
Verbáque, qua debent, annumerata fide.

nunc maiore cum venia Lectorum, & paulo verius scribere posse videar. Sic vbi tamen hunc scopum vel rei difficultate victus, vel ab ingenio & doctrinæ copia destitutus, attingere non potui: religiosus & fidus interpres esse malui, quàm quod multi faciunt, alij ex inscitia, alij ex ambitione, meas pro Isocratis in medium afferre sententias. Quam religionem sunt qui superstitionem atque ineptias appellantes, & contemnant, & oderint, & insectentur, & primam translationem meam, tam secundæ & tertiæ, quàm & huic quintæ recognitioni anteponant. Paucis enim, vt dixi, Latinitas curæ est, & à pluribus tumidum & promiscuum orationis genus modesto & puro anteferetur. Sunt etiam quibus totum hoc displiceat, recognoscere & corrigere: & toties eandem quasi cantilenam recantare vehementer improbetur. Cur non, aiunt, aut initio functus es omni fidelis & diserti interpretis officio: aut si id non potuisti, cur non potius egisti otium, & aliis istam mandasti prouinciam, doctioribus & eloquentioribus? Equidem nihil habeo quod respondeam, nisi, nos tum pro nostris opibus mœnia condidisse:

Primitias dedimus, quas noster agellus habebat,
Quales è tenui rure venire solent.

& quòd neque primam editionem abolere licuit: neque vlla cuiusquam conuersio, quam quidem nos viderimus, nostra melior successit: κατὰ τὸν δεύτερόν φασι πλοῦν, ad recognitionem, tanquam eos qui in Ecclesia lapsi sunt, ad pœnitentiam, confugisse.

Nunc postquam nos alma Ceres meliore beauit
Fruge, damus, nobis quod dedit alma Ceres.

Nam & optima quæque nobis spectanda sunt: &

quum ea negantur, in hac consolatione acquiescendum, quòd meliorem partem scimus à maiore vinci, quæ perspicuitate nostræ conuersionis contenta, verborum ornatum non magnopere requirat. Sin illud etiam accesserit, vt aliqui, styli quoque laudem nonnullam, aut saltem diligentiæ mihi tribuant: quidni præclarè mecum actum putabo? Seueris autem istis censoribus, οὐχὶ μὲν κλάειν καὶ οἰμώζειν λέγω (Σκυθικὸν γὰρ τοῦτό γε, καὶ λίαν ἴσως φιλαπέχθημον) ἀλλὰ κατὰ Βίαντα τὸν σοφόν, κρόμμυα ἐσθίειν· vt lacrymis oculorum, sine vllo animi dolore, impediti, minus acutè perspiciant errata nostræ orationis, & ideas Platonicas & Zenonias somniare desistant: & in se ipsi descendentes cogitent quàm multa & dixerint & fecerint & scripserint: quę nunc si omnia eis essent integra, mutata vellent. Quòd si in moribus & vita quæ omni gestu moderatior, omni versu aptior esse debet, concessum est πάλιν δρομῆσαι μᾶλλον, ἢ κακῶς δραμεῖν· si in vno epistolio, quod ad magnum principem graui de re scribitur, multa delentur, nonnulla adduntur, non pauca mutantur, & sæpe de vno verbo scrupulosæ existunt disputationes: cur nobis ea scribentibus, quæ ad memoriam posteritatis pertinent, ἡ τῶν δευτέρων φροντίδων εἴτε μετάνοια εἴτε καὶ πρόνοια negetur? Sed & de me, & de ignauis atque ingratis mearum lucubrationum Momis, οἵ τινες ῥᾷον ἂν ἡμᾶς μωμήσαιντο, ἢ μιμήσαιντο. plus satis.

Ego præstiti, quod licuit, & potui: facileque patior, eos quibus nostra displicent, alios Isocratis quærere interpretes, qui complures fuerunt: de quibus eos ego recensebo, quos mihi videre contigit. Parænesin igitur interpretatus est Antonius Luscus, Rodolphus Agricola, Ioachimus Camerarius, Antoninus Schorus, Andreas Sidelius. Orationem de regno ad Nicoclem, Martinus Phileticus, Erasmus Roterodamus, Thomas Naogeorgus. Nicoclem & Eua-

goram, Claudius Baduellus, ſanè quàm eleganter: qui vtinam totum Iſocratem conuertendum ſumpſiſſet. ſic enim mea opera nequaquam fuiſſet opus. Euagoram, Baptiſta Guarinus, Matthæus Dreſerus. Areopagiticum, Ioannes Ludouicus Viues, & Vitus Amerpachius. Orationem contra Sophiſtas, Chriſtophorus Hegendorfinus, Vitus Amerpachius: idémque & Nicoclem, & Helenæ laudationem, & Buſiridem, & Plataicum, & de Permutatione: Archidamum item, quem & Victorinus Strigelius. Philippicam, Georgius Sabinus. Orationem de Pace, Onophrius Bartholinus, & Petrus Moſellanus. Orationes Iſocratis omnes, Ioannes Lonicerus: epiſtolas omnes, Renatus Guillonius. Hæ igitur Iſocraticarum lucubrationum interpretationes in manus mihi venerunt: de quibus ſingulis quid ſentiam, non neceſſe habeo dicere. Sed acutus, eruditus & æquus lector facilè videbit QVID DISTENT ÆRA LVPINIS. &, vt nihil aliud ego præſtitiſſem: vel ob hoc mihi deberi gratiam intelliget, quòd plurimos adoleſcentes ad legendum Græcæ eloquentiæ parentem [cur enim hoc ornare Iſocratem elogio dubitem?] incitarim: ídque non minima ex parte effecerim, vt is in pleraſque ſcholas bene inſtitutas ſit receptus. Neque verò parum bene de re pub. meriti eſſe cenſendi ſunt, qui adoleſcentię ſtudia ad optimum quenque vtriuſque linguæ autorem cognoſcendum excitarint. Verùm noſter hic orator verè politicus & regius [repetenda enim ſunt quæ ſuprà etiam diximus] non modò ſtudioſorum hominum lectione, ſed & regum & principum in republica viſorum cognitione, mihi certè quidem videtur eſſe dignus. Quod etſi legendis eius ſcriptis melius quàm vlla alia ratione intelligetur: tamen vel propter Græcæ linguæ ignaros, vel propter rerum imperitos adoleſcentes, & veterum & noſtræ ætatis doctorum hominum teſtimonia, tanquam ſententiæ noſtræ ſuffragia quædam adſcribamus.

BIO-

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ, ΥΠΟ Πλουτάρχου μὲν συνερανισθεὶς, πολλαχοῦ δὲ κολοβὸς καὶ σφαλματώδης ὑπάρχων· ἑρμηνευθεὶς δὲ, (ὡς ἐν κακωθέντι τῷ αὐτογράφῳ ἐνεδέχετο) διὰ Ἱερωνύμου Βολφίου.

VITA ISOCRATIS A PLVtarcho congesta, sed plurimis in locis mutila & deprauata: conuersa (vt in vitioso exemplari licuit) per Hieronymum VVolfium.

Ἰσοκράτης Θεοδώρου μὲν ἦν παῖς, τοῦ Ἐρχιέως, τῶν μετρίων πολιτῶν, θεράποντας αὐλοποιοὺς κεκτημένου, καὶ εὐπορήσαντος ἀπὸ τούτων, ὡς καὶ χορηγῆσαι, καὶ παιδεῦσαι τοὺς υἱούς. ἦσαν γὰρ αὐτῷ καὶ ἄλλοι, Τελέσιππος καὶ Διόμνηστος. ἦν δὲ καὶ θυγάτριον· ὅθεν εἰς τοὺς αὐλοὺς κεκωμῴδηται ὑπὸ Ἀριστοφάνους καὶ Στράτιδος. γενόμενος δὲ κατὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν ἕκτην Ὀλυμπιάδα, Λυσιμάχου Μυῤῥινουσίου ἄρχοντος Ἀθήνησι· δυσὶ μὲν καὶ εἴκοσιν ἔτεσι

A

B

ISOCRATIS pater fuit Theodorus Erchiensis, vnus de mediocribus ciuibus. Qui quum seruos tibiarum fabros haberet, tantas opes inde consecutus est, vt & ædilitiis muneribus fungeretur, & filios liberaliter institueret. Nam alios quoque habuit, Telesippum, Theodorum, Diomnestũ, atq; etiã filiolam. Quapropter comici poëtæ, Aristophanes & Stratis, eum vt tibiarum fabrum notarunt. Natus Olympiade octogesima sexta, Prætore Athenis Lysimacho Myrrhinusio,

Λυσίου νεώτερος, πρεσβύτερος δὲ Πλάτωνος ἑπτά· παῖς μὲν ὢν, ἐπαιδεύετο οὐδενὸς ἧττον Ἀθηναίων, ἀκροώμενος Προδίκου τε τοῦ Κείου, καὶ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου, καὶ Τισίου τοῦ Συρακουσίου, καὶ Θηραμένους τοῦ ῥήτορος. οὗ δὲ συλλαμβανομένου ὑπὸ τῶν τριάκοντα, καὶ φυγόντος ἐπὶ τὴν βουλαίαν ἑστίαν, ἁπάντων καταπεπληγμένων, μόνος ἀνέστη βοηθήσων. καὶ πολὺν χρόνον ἐσίγησε κατ' ἀρχάς. ἔπειτα ὑπ' αὐτοῦ παρῃτήθη. εἰπόντος, ὀδυνηρότερον αὐτῷ συμβήσεσθαι, εἴ τις τῶν φίλων ἀπολαύσειε τῆς συμφορᾶς· καὶ ἐκείνου τινὰς ὅλας τέχνας αὐτῷ φασὶ συμπραγματεύσασθαι, ἡνίκα ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐσυκοφαντεῖτο, αἵ εἰσιν ἐπιγεγραμμέναι Βότωνος. ἐπεὶ δὲ ἠνδρώθη, τῶν μὲν πολιτικῶν πραγμάτων ἀπέσχετο, ἰσχνόφωνός τε ὢν, καὶ εὐλαβὴς τὸν τρόπον, καὶ τὰ πατρῷα ἀποβεβληκὼς ἐν τῷ πρὸς Λακεδαιμονίους πολέμῳ· ἄλλοις δὲ μεμελετηκὼς φαίνεται, ἕνα δὲ μόνον εἰπὼν λόγον τὸν περὶ τῆς Ἀντιδόσεως.

A Lysia natu minor duobus & viginti; maior Platone septem annis: eruditus est in pueritia nõ minore cura quàm quisquã alius Atheniensium. Nam & Prodicum Ceiũ audiuit, & Gorgiam Leontinum, & Syracusanum Tisiam, & Theramenem oratorem. Qui quum à triginta tyrannis comprehenderetur, & ad aram in curia confugisset: B metu attonitis cęteris vniuersis, solus Isocrates surrexit, ei patrocinaturus. Ac primùm diu tacuit. Ipse deinde Theramenes eum, collaudato eius officio, verba facere vetuit: testatus, priuata sibi calamitate id fore acerbius, si cui amicorum sua causa periculum crearetur. Aiunt etiã quasdam artes, Botonis inscriptas titulo, ab eis vna tra- C ctatas esse, quum in iudiciis calumniæ vigerent. Ad virilem ætatem quum peruenisset, reipublicæ muneribus abstinuit, tùm quòd voce esset graciliore, tum quod ingenio verecundo, tum quòd Laconino bello patrimonium amisisset. Aliis autem declamationes eum scripsisse, ac vnicam duntaxat pronunciasse orationem de Antidosi, apparet.

διατριβὴν δὲ συστησάμενος, A ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν καὶ γράφειν ἃ διανοηθείη, ἐτράπετο· καὶ τόν τε πανηγυρικὸν λόγον, καὶ τινὰς ἄλλους τῶν συμβουλευτικῶν, οὓς μὲν αὐτὸς γράφων ἀνεγίνωσκεν, οὓς δὲ ἑτέροις παρεσκεύαζεν· ἡγούμενος, οὕτως ἐπὶ τὸ τὰ δέοντα φρονεῖν τοὺς Ἕλληνας προτρέψασθαι. διαμαρτάνων δὲ τῆς B προαιρέσεως, τούτων μὲν ἀπέστη. σχολῆς δὲ ἡγεῖτο, ὥς τινές φασι, πρῶτον ἐπὶ Χίου, μαθητὰς ἔχων ἐννέα. ὅτε καὶ ἰδὼν τὸν μισθὸν ἀριθμούμενον, εἶπε δακρύσας, ὡς ἐπέγνων ἐμαυτὸν νῦν τούτοις πεπραμένον. ὡμίλει δὲ τοῖς βουλομένοις, χωρίσας πρῶτος τοὺς ἐριστικοὺς λόγους τῶν πολι- C τικῶν, περὶ οὓς ἐσπούδασε. καὶ ἀρχὰς δὲ καὶ περὶ τὴν Χίον κατέστησε, καὶ τὴν αὐτὴν τῇ πατρίδι πολιτείαν. ἀργύριόν τε, ὅσον οὐδεὶς σοφιστῶν, εὐπόρησεν, ὡς καὶ τριηραρχῆσαι. ἀκροαταὶ δ' αὐτοῦ ἐγένοντο εἰς ἑκατὸν, ἄλλοι τε πολλοὶ, καὶ Τιμόθεος ὁ Κόνωνος, σὺν ᾧ καὶ D πολλὰς πόλεις ἐπῆλθε, συντιθεὶς τὰς πρὸς Ἀθηναίους

Quúmque ludum aperuisset, ad philosophiam & cogitationes suas literis mãdandas animum adiunxit, ac Panegyricum & alias quasdam suasiones conscripsit, quas partim ipse recitabat, partim aliis pronuntiandas dabat: existimans, ea se ratione effecturum, vt Græci rerum necessariarum curam susciperent. Quod quum non succederet, ab eo instituto destitit, &, vt quidã aiunt, primum apud Chios aperto ludo, nouem discipulos habuit. Vbi numerata sibi mercede, cum lacrymis, nunc me his, inquit, venundatum esse video. A suo congressu exclusit neminem: priúsque contentiosas orationes à ciuilibus quarum ipse studiosus erat, separauit. Constituit etiam in Chio magistratus, & eandem quæ in patria sua erat reipublicæ formam. Tantum pecuniæ coegit, quantum nemo alius oratoriæ artis magister: vt etiam triremes instrueret. Auditores eius fuerunt ad centum: ac præter alios etiam Cononis filius Timotheus, à quo, quum, multis vrbibus vna peragratis literas quæ ad Athenienses

ὑπὸ Τιμοθέου πεμπομένας ἐπιστολάς· ὅθεν ἐδωρήσατο αὐτῷ τάλαντον τῶν ἀπὸ Σάμου περιγινομένων· ἐμαθήτευσε δ' αὐτῷ καὶ Θεόπομπος ὁ Χῖος, καὶ Ἔφορος ὁ Κυμαῖος, καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ τὰ τραγῳδούμενα συγγράψας, καὶ Θεοδέκτης ὁ Φασηλίτης, ὁ τὰς τραγῳδίας ὕστερον γράψας (οὗ B ἐστι τὸ μνῆμα ἐπὶ τὴν Κυαμῖτιν πορευομένοις, κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν τὴν εἰς Ἐλευσῖνα, τὰ νῦν κατερηρειμένον· ἔνθα καὶ τοὺς ἐνδόξους τῶν ποιητῶν ἀνέστησε σὺν αὐτῷ, ὧν Ὅμηρος ὁ ποιητὴς σώζεται μόνος) Λεώδαμός τ' Ἀθηναῖος, καὶ Λάκριτος ὁ νομοθέτης Ἀθηναίοις· ὥς δέ C τινες φασὶ, καὶ Ὑπερείδης, καὶ Ἰσαῖος· καὶ Δημοσθένην δ' ἔτι, ῥητορεύοντι φασὶ μετὰ σπουδῆς προσελθεῖν αὐτῷ. καὶ χιλίας μὲν, ἃς εἰσέπραττετο, οὐκ ἔχειν φάναι παρασχεῖν. διακοσίας δὲ μόνας δώσειν, ἐφ' ᾧ τε τὸ πέμπτον μέρος ἐκμάθῃ. τὸν δ' ἀποκρίνασθαι, ὡς D οὐ τεμαχίζομεν, ὦ Δημόσθενες, τὴν πραγματείαν.

A ab illo mittebantur, componeret, talentum dono accepit, de pecuniis in expeditione Samia partis. Præceptore ipso vsus est & Theopompus Chius, & Ephorus Cumanus, & Asclepiades qui tragœdiarum argumenta congessit, & Theodectes Phaselita, qui postea Tragœdias scripsit (huius monumentum extat, vbi ad Cyamiten itur, sacra via, quæ Eleusinem ducit, quod nunc vetustate corruit. quo in loco idem etiam celebriũ poetarum statuas vnà cum sua posuit: inter quas solus Homerus superest) & Leodamus Atheniensis, & Atheniẽsis nomotheta Lacritus, atque (vt quidam aiunt) Hyperides quoque & Isæus. Quin Demosthenem etiam ferunt ad eum rhetoricam docentem, festinum ac serio vultu accessisse, dicentem, se mille drachmas (quanti doceret Isocrates) non posse numerare, sed ducentas daturum vt quintam artis partem cognoscere liceret. Cui respondisse fertur ad hunc modum Isocrates: non comminuere in frusta solemus, ô Demosthenes, artem nostram,

ὥσπερ δὲ τοὺς καλοὺς ἰχθῦς ὅλους πωλοῦμεν, οὕτω κἀγώ σοι, εἰ βούλοιο μαθητεύειν, ὁλόκληρον ἀποδώσομαι τὴν τέχνην. ἐτελεύτα δ' ἐπὶ Χαιρωνίδου ἄρχοντος, ἀπαγγελθέντων τῶν περὶ Χαιρώνειαν, ἐν τῇ Ἱπποκράτους παλαίστρᾳ πυθόμενος· ἐξαγαγὼν αὑτὸν τοῦ βίου τέτρασιν ἡμέραις, διὰ τῶν σιτίων ἀποσχέσθαι· προειπὼν τρεῖς ἀρχὰς δραμάτων Εὐριπίδου,

> Δαναὸς ὁ πεντήκοντα θυγατέρων πατήρ·
> Πέλοψ ὁ Ταντάλειος εἰς Πῖσαν μολών·
> Σιδώνιόν ποτ' ἄστυ Κάδμος ἐκλιπών.

ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα ἔτη βιοὺς, ἢ ὥς τινες, ἑκατόν· οὐχ ὑπομείνας τετράκις ἰδεῖν τὴν Ἑλλάδα καταδουλουμένην· πρὸ ἐνιαυτοῦ, ἢ, ὥς τινες, πρὸ τεσσάρων ἐτῶν τῆς τελευτῆς, συγγράψας τὸν Παναθηναϊκόν· τὸν δὲ Πανηγυρικὸν ἔτεσι δέκα συνέθηκεν, οἱ δὲ δεκαπέντε λέγουσιν, ὃν μετενηνοχέναι ἐκ τῶν Γοργίου τοῦ Λεοντίνου καὶ Λυσίου· τὸν δὲ περὶ τῆς Ἀντιδόσεως, δύο καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονώς· τοὺς δὲ πρὸς Φίλιππον, ὀλίγῳ πρότερον τοῦ θανάτου.

sed quemadmodum bonos pisces integros vendimus: sic & ego tibi, si discipulus meus esse voles, artem numeris suis absolutam vendam. Obiit Chæronide prætore, in palæstra Hippocratis, nuntio de Chæronnensi clade accepto, voluntaria nece, per quatriduanam inediam, recitatis prius trium EVripidis fabularum primis versibus:

> {Danaus natarum quinquies decem parens:
> Pelops Pisam profectus, Tantalo satus:
> Cadmus Sidoniæ vrbis exulans solo.}

Natus annos octo & nonaginta, aut, vt quidam aiunt, centum, nec sustinuit Græciam quartum seruitute oppressam intueri. Vno anno, vel, si aliis credimus, quadriennio antequam mortuus est, Panathenaicum conscripsit. In componendo autem Panegyrico, à nonnullis decem, à quibusdam quindecim annos consumpsisse, eumque è Gorgiæ Leontini & Lysiæ orationibus transcripsisse dicitur. Orationem de Antidosi, duos & octoginta natus annos: Philippicam paulò ante obitum fecit:

ἐγένετο δ' αὐτῷ καὶ παῖς Ἀφαρεὺς, πρεσβύτῃ ὄντι, ἐκ Πλαθάνης τῆς Ἱππίου τοῦ ῥήτορος, ποιητὸς, τῆς δὲ γυναικὸς τριῶν παίδων ὁ νεώτατος. εὐπόρησεν ἱκανῶς, οὐ μόνον ἀργύριον εἰσπράττων τοὺς γνωρίμους, ἀλλὰ καὶ παρὰ Νικοκλέους τοῦ Κυπρίων βασιλέως, ὃς ἦν υἱὸς Εὐαγόρου, εἴκοσι τάλαντα λαβὼν, ὑπὲρ τοῦ πρὸς αὐτὸν γραφέντος λόγου. ἐφ' οἷς φθονηθεὶς, τρὶς προεβλήθη τριηραρχεῖν. καί τοι δὶς μὲν ἀσθένειαν σκηψάμενος διὰ τοῦ παιδὸς παρῃτήσατο· τὸ δὲ τρίτον ἀναστὰς, ἀνήλωσεν οὐκ ὀλίγα. πρὸς δὲ τὸν εἰπόντα πατέρα, ὡς οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἀνδράποδον συνέπεμψε τῷ παιδίῳ· τοιγαροῦν, ἔφη, ἄπιθι· δύο γὰρ ἀνθ' ἑνὸς ἕξεις ἀνδράποδα. ἠγωνίσατο δὲ καὶ τὸν ἐπὶ Μαυσώλῳ τιθέντα ὑπὸ Ἀρτεμισίας ἀγῶνα· τὸ δὲ ἐγκώμιον οὐ σώζεται. ἐποίησε δὲ καὶ εἰς Ἑλένην ἐγκώμιον, καὶ Ἀρεοπαγιτικόν. ἐξελθεῖν δὲ τοῦ βίου, οἱ μὲν ἐνναταῖον φασὶ, σίτων ἀποσχόμενον· οἱ δὲ τεταρταῖον, ἅμα ταῖς ταφαῖς τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ πεσόντων. συνέγραψε δ' αὐτοῦ καὶ ὁ

A Iam senex oratoris Hippię filia Plathane vxore ducta, trium eius filiorum natu minimum Aphareum adoptauit. Opes satis magnas habuit, pecunia non tantum à discipulis exigenda: sed etiam à Nicocle rege Cypriorum, EVagorę filio viginti talentis, pro scripta ad eum oratione, acceptis. Quæ res quum ei B peperisset inuidiam, ter designatus est trierarchus: ac bis quidem morbum causatus, per filium se excusauit: tertiò vero suscepto negotio, non paruos sumptus fecit. Ad patrem quendam, qui dixerat, se nihil aliud cum suo filio misisse, nisi mancipium: Proinde, inquit, abi duo pro vno mancipio habiturus. Decertauit etiam in C ijs ludis quos Artemisia Mausolo fecit: sed ea laudatio non extat. Helenæ præterea laudationem scripsit, & Areopagiticam orationem. E vita eum excessisse dicunt, alij, quum nouem, alij, quum quatuor dies cibis abstinuisset: eodem tempore quo qui ad Chæroneam occubuerant, sepelirentur. Scri- D psit etiam priuignus eius

παῖς Ἀφαρεὺς λόγους. ἐτάφη δὲ μετὰ τῆς συγγενείας πλησίον Κυνοσάργους ἐπὶ τοῦ λόφου ἀριστερᾷ, ὅ, τε υἱός, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Θεόδωρος, καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. ταύτης τε ἀδελφὴ, τηθὶς τοῦ ῥήτορος Ἀνακὼ· καὶ ὁ ποιητὸς υἱὸς Ἀφαρεὺς, καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Σωκράτης, μητρὸς Ἰσοκράτους ἀδελφῆς Ἀνακοῦς υἱὸς ὤν· ὅ, τε ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁμώνυμος τοῦ πατρὸς Θεόδωρος, καὶ οἱ υἱωνοὶ τοῦ ποιηθέντος αὐτῷ παιδὸς Ἀφαρέως, Ἀφαρεὺς, καὶ ὁ τούτου πατὴρ Θεόδωρος ἥ τε γυνὴ Πλαθάνη, μήτηρ δὲ τοῦ ποιητοῦ Ἀφαρέως. ἐπὶ μὲν οὖν τούτων τράπεζαι ἐπῆσαν ἕξ, αἳ νῦν οὐ σώζονται. αὐτῷ δ' Ἰσοκράτει ἐπὶ τοῦ μνήματος ἐπῆν κίων τριάκοντα πηχῶν, ἐφ' οὗ Σειρὴν πηχῶν ἑπτὰ συμβολικῶς, ὃς νῦν οὐ σώζεται. ἦν δὲ καὶ αὐτοῦ τράπεζα πλησίον, ἔχουσα ποιητάς τε καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ· ἐν οἷς καὶ Γοργίαν, εἰς σφαῖραν ἀστρολογικὴν βλέποντα, αὐτόν τε τὸν Ἰσοκράτην παρεστῶτα. ἀνάκειται δὲ αὐτοῦ καὶ ἐν Ἐλευσῖνι εἰκὼν χαλκῆ, ἔμπροσθεν τοῦ προστώου, ὑπὸ Τιμοθέου τοῦ Κόνωνος, καὶ ἐπιγέγραπται.

Aphareus orationes. Sepultus est cum gentilibus suis, propè Cynosarges, in tumulo ad sinistram, non modo filius Isocrates, & pater Theodorus: sed mater etiam cum sorore sua, nostri oratoris matertera, Anaco: & adoptiuus filius Aphareus, & consobrinus eius Socrates, materterę Isocratis Anacûs filius: & frater eiusdem cum ipsius patre nominis Theodorus, & nepotes, adoptiui Apharei filij, Aphareus, & huius pater Theodorus: vna cum vxore Plathane, matre adoptiui Apharei. Super his sex mensæ fuere, quę interciderunt. In ipsius verò Isocratis sepulcro pila triginta cubitorum erecta fuit: ac in illius fastigio Siren septem cubitorum, ad eloquentiæ suauitatem significandam, quę nunc non extat. Nec procul abfuit etiam mensa eius, quę & poetas & præceptores ipsius continebat: ac inter cæteros Gorgiam quoque in globum astrologicum intuentem, astare ipso Isocrate. Dedicata est eius etiã Eleusine statua ærea, in vestibulo porticus à Cononis filio Timotheo, cũ hac inscriptione,

Τιμόθεος φιλίας τε χάριν A
ξενίην τε προτιμῶν
Ἰσοκράτους εἰκῶ τήνδ'
ἀνέθηκε θεαῖς.

Λεωχάρους ἔργον.

Φέρονται δ' αὐτοῦ λόγοι ἑξήκοντα, ὧν εἰσὶ γνήσιοι, κατὰ μὲν Διονύσιον, εἴκοσι πέντε· κατὰ δὲ Καικίλιον, εἴκοσι ὀκτώ. οἱ δὲ ἄλλοι κατεψευσμένοι. εἶχε δ' ἀλλοτρίως πρὸς ἐπίδειξιν, B ὡς ἀφικομένων ποτὲ πρὸς αὐτὸν τριῶν ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν, τοὺς μὲν δύο κατασχεῖν, τὸν δὲ τρίτον ἀπολῦσαι φάμενος, εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἥξειν· νῦν γὰρ αὐτῷ τὸ θέατρον εἶναι ἐν ἀκροατηρίῳ. εἰώθει δὲ καὶ πρὸς τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ λέγειν, ὡς αὐτὸς μὲν δέκα μνῶν διδάσκοι· τῷ δὲ αὐτὸν C διδάξαντι τόλμαν καὶ εὐφωνίαν, δώσειν δεκακισχιλίας. καὶ πρὸς τὸν ἐρόμενον, διότι οὐκ ὢν αὐτὸς ἱκανὸς, ἄλλους ποιεῖ· εἶπεν, ὅτι καὶ αἱ ἀκόναι αὐταὶ μὲν τεμεῖν οὐ δύνανται, τὸν δὲ σίδηρον τμητικὸν ποιοῦσιν. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τέχνας αὐτὸν λέγουσι συγγεγραφέναι· οἱ δ' οὐ μεθόδῳ, ἀλλ' D ἀσκήσει χρήσασθαι. πολίτην δὲ οὐδέποτε εἰσέπραξε μισθόν.

Hanc ſtatuam Iſocratis
voluit ſacrare deabus,
Timotheus, conſtans
cultor amicitiæ.

Leochares F.

Circumferuntur eius orationes ſexaginta, quarum (autore Dionyſio) germanæ ſunt viginti-quinque: ſi Cecilio credimus, viginti octo: reliquæ falsò illi tribuuntur. Fuit alienus ab oſtentatione. Quum igitur tres aliquando ad eum audiendum veniſſent, duos retinuit, tertium dimiſſum poſtridie redire iuſſit: quod ſibi tunc theatrum eſſet in auditorio. Solebat familiaribus ſuis dicere, ſe mille drachmis docere: à quo autem ipſe doceretur audaciam & vocis magnitudinem, ei ſe numeraturum decies mille. Interrogatus quî fieret vt ipſe impar facultati oratoriæ, alios oratores redderet, reſpondit: Etiam cotes non acutas eſſe, quamuis ferrum acuant. Sunt qui artis etiam præcepta eum ſcripſiſſe dicant: alij non ratione, ſed exercitatione vſum eſſe affirmant. A ciue nemine mercedem exegit.

προσέταττε δὲ τοῖς γνωρίμοις, εἰς τὰς ἐκκλησίας ἀπαντῶσιν, ἀναφέρειν αὐτῷ τὰ εἰρημένα. ἐλυπήθη δὲ καὶ οὐ μετρίως ἐπὶ τῷ Σωκράτους θανάτῳ, καὶ μελανειμονῶν τῇ ὑστεραίᾳ προῆλθε. πάλιν δὲ ἐρομένου τινὸς αὐτὸν τί ῥητορική, εἶπε, καὶ τὰ μὲν μικρὰ μεγάλα, τὰ δὲ μεγάλα μικρὰ ποιεῖν. ἑστιώμενος δέ ποτε παρὰ Νικοκρέοντι τῷ Κύπρου τυράννῳ, προτρεπομένων αὐτὸν τῶν παρόντων διαλεχθῆναι, ἔφη, Οἷς μὲν ἐγὼ δεινὸς, οὐχ ὁ νῦν καιρός· οἷς δὲ ὁ νῦν καιρός, οὐκ ἐγὼ δεινός. Σοφοκλέα δὲ τὸν τραγικὸν θεασάμενος ἑπόμενον ἐρωτικῶς παιδὶ, εἶπεν οὐ μόνον δεῖ, Σοφόκλεις, τὰς χεῖρας ἔχειν παρ' αὑτῷ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς· τοῦ δὲ Κυμαίου Ἐφόρου ἀπράκτου τῆς σχολῆς ἐξελθόντος, καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς Δημοφίλου πεμφθέντος ἐπὶ δευτέρῳ μισθῷ, παίζων, δίφορον αὐτὸν ἐκάλει. ἐσπούδασε μέν τοι ἱκανὸς περὶ τὸν ἄνδρα, καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Χρείας αὐτὸς ὑπεθήκατο. ἐγένετο δὲ πρὸς τὰ Ἀφροδίσια καταφερής,

A mandabat suis auditoribus, vt concionibus interessent: ac sibi quæ dicta fuissent, recenserent. Mortem Socratis ægerrimè tulit, postridiéque pullulatus in publicum prodiit. Interrogante quodam, quid esset rhetorica: Et magna, inquit, parua: & parua, magna efficiendi ratio. Quum aliquando à Nicocreonte B Cypriorum tyranno inuitatus ad epulas, à conuiuis rogaretur vt aliquid dissereret: Quarum ego rerum, inquit, peritus sum, hæ nunc locum non habent: quæ verò nunc locum habent, earum ego non sum peritus. Sophoclem tragicum conspicatus, qui puerum quendam captus amore se- C ctabatur: Non solum, inquit, manus continendæ sunt, sed etiam oculi. Quũ Ephorus Cumanus, re infecta, scholam egressus, à patre Demophilo, altera pacta mercede, remitteretur, Diphorum eum (id est, Biferum) per iocum appellauit: ac nihilominus, magnum in eo viro erudiendo studium adhi- D buit, & Chriæ argumentum ipse ei proposuit. Fuit procliuis in Venerem,

ὡς ὑποπάτῳ παρελκυσμένῳ ἐν τῇ κοίτῃ χρῆσθαι, κρόκῳ διάβροχον ἔχοντα τὸ προσκεφάλαιον. καὶ νέον μὲν ὄντα μὴ γῆμαι. γηράσαντα δὲ ἑταίρᾳ συνεῖναι, ᾗ ὄνομα ἦν Λαγίσκη. ἐξ ἧς ἔσχε θυγάτριον, ὃ γενόμενον ἐτῶν δώδεκα, πρὸ γάμων ἐτελεύτησεν. ἔπειτα Πλαθάνην, τὴν Ἱππίου, τοῦ ῥήτορος, γυναῖκα ἠγάγετο τρεῖς παῖδας ἔχουσαν. ὧν τὸν Ἀφαρέα, ὡς προείρηται, ἐποιήσατο. ὃς καὶ εἰκόνα αὐτοῦ χαλκῆν ἀνέθηκε πρὸς τῷ Ὀλυμπιείῳ, ὡς ἐπὶ κίονος, καὶ ἐπέγραψεν.

> Ἰσοκράτους Ἀφαρεὺς πατρὸς εἰκόνα τήνδ' ἀνέθηκε
> Ζηνὶ, θεούς τε σέβων, καὶ γονέων ἀρετήν.

Λέγεται δὲ καὶ κελητίσαι, ἔτι παῖς ὤν. ἀνάκειται γὰρ ἐν ἀκροπόλει χαλκοῦς ἐν τῇ σφαιρίστρᾳ τῶν ἀρρηφόρων κελητίζων, ἔτι παῖς ὤν, ὥς εἶπόν τινες. δύο δ' ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ συνέστησαν αὐτῷ ἀγῶνες. πρότερος μὲν εἰς ἀντίδοσιν προκαλεσαμένου αὐτὸν Μεγακλείδου, πρὸς ὃν οὐκ ἀπήντησε διὰ νόσον. τὸν δὲ υἱὸν πέμψας Ἀφαρέα, ἐνίκησε. δεύτερος δὲ Λυσιμάχου

A ita vt longo velo in lecto vteretur, & croco delibutum ceruical haberet. Ac in adolescentia quidem matrimonium non contraxit: in senectute autem è meretricula, nomine Lagisca, filiolam suscepit: quæ annos nata duodecim, ante nuptias obiit. deinde Plathanam, Hippiæ oratoris filiam, vxorem duxit, B tres filios habentem: è quibus Aphareum, vt supra dictum est: adoptauit, qui statuam eius in ędeo Iouis Olympij, in columna dedicauit, cum hac inscriptione;

> Effigiem patris hancce
> Ioui Isocratis, pietatis
> In patrem atque deos ergô Aphareus posuit.

Fertur etiam equo certasse, dum puer esset adhuc. C Dedicata est enim eius ærea imago in arce, in area sacerdotum Mineruę, certantis equo, pueri adhuc, vt quidam dixerunt. Bis in omni vita vocatus est in iudicium. Primum ad facultatum permutationem, prouocatus à Megaclide, cum quo ipse morbo impeditus, non congressus est: sed misso A- D phareo filio, vicit. Deinde quum Lysimachus

αὐτῷ προκαλεσάμενος περὶ τριηραρχίας εἰς ἀντίδοσιν. ἡττηθεὶς δὲ, τὴν τριηραρχίαν ὑπέστη. ἔστι δὲ αὐτοῦ καὶ γραπτὴ εἰκὼν ἐν τῷ Πομπείῳ.

Ὁ δὲ Ἀφαρεὺς συνέγραψε μὲν λόγους, οὐ πολλοὺς δὲ, δικανικούς τε καὶ συμβουλευτικούς. ἐποίησε δὲ καὶ τραγῳδίας περὶ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ὧν ἀντιλέγονται δύο. ἀρξάμενος δ' ἀπὸ Λυσιστράτου διδάσκειν ἄχρι Σωσιγένους, ἐν ἔτεσιν εἴκοσιν ὀκτὼ, διδασκαλίας ἀστικὰς καθῆκεν ἓξ καὶ δὶς ἐνίκησε, διὰ Διονυσίου καθεὶς. καὶ δι' ἑτέρων ἑτέρας δύο Ληναϊκάς. τῆς δὲ μητρὸς αὐτοῦ Ἰσοκράτους καὶ Θεοδώρου καὶ τῆς ταύτης ἀδελφῆς Ἀνακοῦς εἰκόνες ἀνέκειντο ἐν ἀκροπόλει, ὧν ἡ τῆς μητρὸς παρὰ τὴν Ὑγίειαν νῦν κεῖται μετεπιγεγραμμένη. ἡ δὲ Ἀνακοῦς, οὐ σώζεται. ἔσχε δὲ υἱοὺς, Ἀλέξανδρον μὲν ἐκ Κοινοῦ, Σωσικλέα δ' ἐκ Λυσίου.

A de eadem re litem illi intendisset, victus, triremem instruxit. Est autem etiam nunc picta eius imago in Pompeo.

Aphareus & ipse conscripsit & forenses orationes, & suasiones, sed non multas. Fecit etiam tragœdias circiter septem & triginta: quarum duæ controuersæ sunt. B Quum verò sub Lysistrato tragœdias edere cœpisset, vsque ad Sosigenem, intra viginti octo annos vrbanas actiones sex exhibuit, bísque vicit actore Dionysio: & per alios alias duas Bacchanalibus ad torcularia celebratis, approbauit. Theodori & matris ipsius Isocratis, & Anacûs sororis imagines visebantur C in arce: matris iuxta Sanitatis statuam posita, commutata inscriptione. Anacûs imago non extat.

Habuit filios, Alexandrum è Cœno, Sosiclem ex Lysia.

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ βίος Ἰσοκράτους.

Ἡ δὲ σειρὴν ἡ ἐφεστηκυῖα τῷ Ἰσοκράτους τοῦ σοφιστοῦ σήματι (ἐφέστηκε δὲ οἷον ᾄδουσα) B τὴν πειθὼ κατηγορεῖ τοῦ ἀνδρὸς, ἣν συνεβάλετο ῥητορικοῖς νόμοις καὶ ἤθεσι πάρισα καὶ ἀντίθετα, καὶ ὁμοιοτέλευτα, οὐχ εὑρὼν πρῶτος, ἀλλ᾽ εὑρημένοις εὖ χρησάμενος. ἐπεμελήθη δὲ καὶ περιβολῆς, καὶ ῥυθμοῦ, καὶ συνθήκης, καὶ κρότου. ταυτὶ δ᾽ ἡτοίμασέ που, καὶ τὴν Δημοσθένους γλῶτ- C ταν. Δημοσθένης γὰρ μαθητὴς μὲν Ἰσαίου, ζηλωτὴς δὲ Ἰσοκράτους γενόμενος, ὑπερεβάλετο αὐτὸν ῥυθμῷ, καὶ ἐπιφορᾷ, καὶ περιβολῇ, καὶ ταχύτητι λόγου τε καὶ ἐννοίας. σεμνότης δ᾽ ἡ μὲν Δημοσθένους ἐπεστραμμένη μᾶλλον· ἡ δὲ Ἰσοκράτους, ἁβροτέρα τε καὶ ἡδίων. πα- D ράδειγμα δὲ ποιώμεθα τῆς μὲν Δημοσθένους σεμνότητος.

VITA ISOCRATIS è Philostrato.

Siren quæ Isocratis rhetoris sepulchro, cantantis speciem præ se ferens, insistit, B argumento est quantam vim ad persuadendum ille vir oratoriis legibus & institutis adiecerit, videlicet comparia, contraposita & similiter finita: quæ non ipse primus inuenit, sed inuentis bene vsus est. Curam etiam habuit comprehensionis, & numerorum, & compositionis, & soni grandioris: quæ res Demo- C sthenis etiam linguam expoliuerunt. Nam Demosthenes Isæi quidem discipulus fuit: sed admirator Isocratis, quem numeris & impetu, & comprehensione & celeritate verborum ac sententiarum superauit. Demosthenis quidem maiestas est densior & concitatior: Isocratis verò delicatior & suauior. D Sed exemplũ proferamus Demosthenicæ maiestatis.

πέρας μὲν γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστὶ τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθείρξας τηρῇ. δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς, τὴν ἀγαθὴν προβαλλομένους ἐλπίδα· φέρειν δ' ὅ,τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενναίως. ἡ δ' Ἰσοκράτους σεμνότης, ὧδε κεκόσμηται. τῆς γὰρ γῆς ἁπάσης τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ κειμένης, δίχα τετμημένης, καὶ τῆς μὲν Ἀσίας, τῆς δ' Εὐρώπης καλουμένης, τὴν ἡμίσειαν ἐκ τῶν συνθηκῶν εἴληφεν ὥσπερ πρὸς τὸν Δία τὴν χώραν νεμόμενος. τὰ μὲν οὖν πολιτικὰ ὤκνει καὶ ἀπεφοίτα τῶν ἐκκλησιῶν, διά τε τὸ ἐλλιπὲς τοῦ φθέγματος, διά τε τὸν Ἀθήνησι φθόνον, ἀντιπολιτευόμενον ἐν τοῖς μάλιστα τοῖς σοφώτερόν τι ἑτέρου ἀγορεύουσιν. ὅλως δ' οὐκ ἀπεσπούδαζε τῶν κοινῶν. τόν τε γὰρ Φίλιππον ἐν οἷς πρὸς αὐτὸν ἔγραφεν, Ἀθηναίοις δήπου διωρθοῦτο· καὶ οἷς περὶ τῆς εἰρήνης συγγέγραφεν, ἀνεσκεύαζε τοὺς Ἀθηναίους ἐκ τῆς θαλάττης, ὡς κακῶς ἐν αὐτῇ ἀκούοντας· ὅ Πανηγυρικός τε αὐτῷ λόγος, ὃν διῆλθεν Ὀλυμπιάσι,

A Omnium hominum vita morte finitur, etiam si quis in corte conclusum tueri se studeat. Fortibus autem viris res honestæ præclaræque omnes semper aggrediendæ sunt, spe bona fretis: & quicquid dei voluntate contigerit, infractis animis perferendum. Isocratis verò maiestas sic ornata est. Quum B enim vniuersa terra, quæ circumflexu cœli continetur, in duas sit diuisa partes: quarum altera dicitur Asia, altera EVropa: mediam ex fœdere accepit, perinde ac si cum Ioue partiretur imperium. Rempubl. non ausus fuit capessere, aut se ingerere concionibus: cùm quia voce destituebatur, tum inuidię metu, C quæ Athenis maximè illis aduersabatur qui sapientius aliquid reliquis dicerent. Neque tamen nullum habuit reipubl. studium. nam & Philippum oratione ad eum scripta reconciliauit Atheniensibus: & in ea quæ de pace agit, Athenienses è mari, quod malè in eo audirent, quasi retraxit: & oratio Panegyrica D (quam Olympiæ recitauit,

τὴν Ἑλλάδα πείθων ἐπὶ τὴν Ἀσίαν στρατεύειν, παυσαμένους τῶν οἴκοι ἐγκλημάτων. ὄντος μὲν οὖν εἰ καὶ κάλλιστος λόγων, αἰτίαν ὅμως παραδέδωκεν, ὡς ἐκ τῶν Γοργίᾳ σπουδασθέντων εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν συντεθείς. ἄριστα δὲ τῶν Ἰσοκράτους φροντισμάτων ὅ, τε Ἀρχίδαμος ξύγκειται, καὶ ὁ Ἀμάρτυρος. ὃ μὲν γὰρ διήκει φρόνημα Λακεδαιμονίοις τῶν Λευκτρικῶν ἀναφέρον. καὶ οὐκ ἀκειβῆ μόνον τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ καὶ ἡ ξυνθήκη λαμπρά· ἐναγώνιος δ' ὁ λόγος, ὡς καὶ τὸ μυθῶδες αὐτοῦ μέρος τὸ περὶ τὸν Ἡρακλέα καὶ τὰς βοῦς, σὺν ἐπιστροφῇ ἡρμόσθαι. ὁ δ' Ἀμάρτυρος, ἰσχὺν ἐνδείκνυται κεκολασμένην ἐς ῥυθμούς· νόημα γὰρ ἐκ νοήματος εἰς περιόδους ἰσοκώλους τελευτᾷ· ἀκροαταὶ δὲ τοῦ ἀνδρὸς τούτου πολλοὶ μέν, ἐλλογιμώτατος δὲ Ὑπερείδης ὁ ῥήτωρ. Θεόπομπον γὰρ τὸν ἐκ Χίου, καὶ τὸν Κυμαῖον Ἔφορον οὔτ' ἂν διαβάλοιμι, οὔτ' ἂν θαυμάζοιμι.

A Græcis suadens vt domesticis dissidiis omissis, expeditionem aduersus Asiã susciperent) quanquam elegantia ceteris omnibus antecelluit, non defuere tamen qui criminarentur, eum Gorgiæ in eodem argumenti genere lucubrationes compilasse. Inter Isocratis autem orationes principatum tenent, B Archidamus & Amartyros. Nam in priore studet excitare Lacedemoniorum animos, & post Leuctricam cladem erigere: nec ibi verba tantum exquisita sunt, sed & compositio splendida: & tota oratio ad victoriam comparata est, adeò vt etiam illius fabulosa pars de Hercule & bobus, nec inconsiderate inserta, & ita sit C exposita, vt quandam præ se ferat veri similitudinem. Amartyros autem robur ostentat numeris castigatum. Nam sententia conserta sententiæ, in parium membrorum periodos desinit. Auditores eius multi fuêre, sed præstantissimus Hyperides orator. nã Theopompum Chium, & Cumanum Ephorum, equi- D dem neque reprehenderim, neque admirari velim.

οἱ δ᾽ ἡγούμενοι τὴν κωμῳδίαν καταπαίζειν τοῦ Ἰσοκράτους ὡς αὐλοποιοῦ, ἁμαρτάνουσι. πατὴρ μὲν γὰρ αὐτῷ Θεόδωρος ἦν, ὃν ἐκάλουν αὐλοποιὸν Ἀθήνησιν. αὐτὸς δὲ οὔτ᾽ αὐλοὺς ἐγίνωσκεν, οὔτε ἄλλο τι τῶν ἐν βαναύσοις. οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰκόνος ἔτυχεν, εἴ τι τῶν εὐτελῶν εἰργάζετο. ἀπέθανε μὲν οὖν Ἀθήνησιν ἀμφὶ τὰ ἑκατὸν ἔτη. ἕνα δὲ αὐτὸν ἡγώμεθα τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων, ἐπειδὴ μετὰ τὰ κατὰ Χαιρώνειαν ἐτελεύτα, μὴ καρτερήσας τὴν ἀκρόασιν τοῦ Ἀθηναίων πταίσματος.

Qui verò putant Isocratem perstringi in comœdiis, vt tibiarum fabrum, falluntur. Nam pater ei Theodorus fuit, quem fabrum tibiarum Athenis appellabant. Ipse verò neque tibias norat, neque aliud quicquam opificij sordidi. Nec enim Olympiæ statuam consequutus esset, si vllas viles operas fecisset. Obiit Athenis, ferè centenarius: habendus in eorum numero qui in bello oppetierunt. Nam audita clade quam Athenienses ad Cheroneam acceperant, ita vicem afflictæ patriæ doluit, vt præ animi ægritudine moreretur.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ Βολφίου.

Διονύσιος ὤν τισὶν Ἁλικαρνασσεύς, ἀπὸ τῆς κατὰ Καρίαν Ἁλικαρνασσοῦ πατρίδος ἐπωνόμασται τῆς καὶ Ἡρόδοτον ὑμῖν τὸν συγγραφέα γεννησάσης. ἔχομεν δὲ τούτου τοῦ Διονυσίου τήν τε Ῥωμαίων ἀρχαιολογίαν, καί τοι ὑπὸ τοῦ χρόνου πεπηρωμένην, καὶ τέχνας τινὰς ῥητορικάς, καὶ ἐπιστολάς. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ πραγματείᾳ τὸν Ἰσοκράτους βίον ὥσπερ ἐν ἄλλῳ τὸν Λυσίου διὰ βραχέων ἐκθέμενος, περὶ τῆς λέξεως αὐτοῦ ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων, ἀντεξετάζων τὸν ἄνδρα πρὸς Λυσίαν, ἀβασκάνως τὴν ἑαυτοῦ ἀποφαίνεται γνώμην. τοιγαροῦν ἀναγνωστέον τὸ βι-

βλίον τῇ μὲν ὡς ἐγκώμιον τοῦ ῥήτορος ὑπάρχον, τῇ δὲ ὡς ἐπι-
κρίσιν ὑφηγουμένην, τί παρ' αὐτῷ μιμήσεως ἄξιον, καὶ τί συγ-
γνώμης. διά τε τὰ λοιπὰ τῶν κατορθωμάτων, καὶ τὴν ἐν τῷ συγ-
γράφειν προαίρεσιν. οἱ γὰρ ἀγύμναστοι τῶν φιλοσοφούντων οὐ
σπανίως διώκουσιν ἃ φεύγειν χρεὼν, τὰ βέλτιστα παραδρα-
μόντες, ἂν μὴ καθηγεμόνα τῆς ὁδοῦ ἔμπειρον λάβωσι.

ARGVMENTVM HIERONYMI Vvólfij in vitam Iſocratis, ex Dionyſio.

Dionyſius hic Halicarnaſſeus, à patria Halicarnaſſo, Cariæ vrbe, dicitur. quæ nobis Herodotum quoq; hiſtoricum dedit. Extant etiam hiſtorię Romanæ, deſcriptæ ab hoc Dionyſio, quanquam vetuſtate mutilatę: & quædam rhetoricæ pręceptiones, atque epiſtolæ. Sed in hoc opuſculo vitam Iſocratis, ſicut & alio Lyſię, breuiter perſtringit: ac de illius genere dicendi, prolatis multis exemplis, & collatione ad Lyſiam facta, circa maleuolentiam iudicat. Legendus igitur hic libellus eſt, tum, vt laudatio autoris noſtri, tum vt cenſura, quę demonſtrat quid in eo imitandum, quid eius virtutibus ſcribendique inſtituto condonandum ſit. Nam imperiti lectores ea ſępe conſectantur, quæ fugienda ſunt, optimis pręteritis, niſi peritum quaſi itineris ducem inuenerint.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων.

Ἰσοκράτης Ἀθηναῖος.

Ἰσοκράτης ὁ Ἀθηναῖος, ἐγεννήθη μὲν ἐπὶ τῆς ὀγδοηκοστῆς καὶ

EX OPERE ÆLII Dionyſij Halicarnaſſei, de antiquis oratoribus.

Iſocrates Athenienſis.

ISOCRATES Athenienſis, natus eſt ſexta & octogeſima Olym-

ἕκτης

ἕκτης Ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Λυσιμάχου, πέμπτῳ πρότερον ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, δυσὶ καὶ εἴκοσιν ἔτεσι νεώτερος Λυσίου. πατρὸς δὲ ἦν Θεοδώρου, τινὸς τῶν μετρίων πολιτῶν. θεράποντας αὐλοποιοὺς κεκτημένου, καὶ τὸν βίον ἀπὸ ταύτης ἔχοντος τῆς ἐργασίας. ἀγωγῆς δὲ τυχὼν εὐσχήμονος, καὶ παιδευθεὶς οὐδενὸς Ἀθηναίων χεῖρον, ἐπειδὴ τάχιστα ἀνὴρ ἐγένετο, φιλοσοφίας ἐπεθύμησε. γενόμενος δὲ ἀκουστὴς Προδίκου τε τοῦ Κείου, καὶ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου, καὶ Τισίου τοῦ Συρακουσίου τῶν τότε μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐχόντων ἐπὶ σοφίᾳ (ὡς δέ τινες ἱστοροῦσι, καὶ Θηραμένους τοῦ ῥήτορος, ὃν οἱ τριάκοντα ἀπέκτειναν, δημοτικὸν εἶναι δοκοῦντα) σπουδὴν μὲν ἐποιεῖτο πράττειν τε καὶ λέγειν τὰ πολιτικά. ὡς δὲ ἡ φύσις ἠναντιοῦτο, τὰ πρῶτα καὶ κυριώτερα τοῦ ῥήτορος ἀφελομένη, τόλμαν τε καὶ φωνῆς μέγεθος, ὧν χωρὶς οὐχ οἷόν τε ἦν ἐν ὄχλῳ λέγειν· ταύτης μὲν ἀπέστη τῆς προαιρέσεως.

A Olympiade, prætore Athenis Lysimacho, quinquennio ante Peloponnesiacum bellum duobus & viginti annis Lysia natu minor. Pater ei Theodorus fuit, vnus de mediocribus ciuibus, qui famulos tibiarum fabros habuit, atque illo quæstu se sustentauit. Honestè autem educatus & institutus à pueritia, nihilo B deterius quàm quisquam Atheniensium, statim quum ad virilem ætatem peruenisset, ad philosophiam adiecit animum. Quum igitur & prodicum Ceiũ, & Gorgiam Leontinum, & Tisiam Syracusanum, qui tum sapientiæ nomine in Græcia celeberrimi erant, & (vt quidam scribunt) etiam C Theramenem oratorem, quem triginta tyranni occiderunt, quòd popularis videretur, audiuisset: percupidus fuit, cùm dicendo, tum agendo, administrandę reipublicæ. Sed quia natura aduersabatur, quæ instrumenta oratoris præcipua, audaciam & vocis magnitudinem ei negarat, si- D ne quibus ad populum dici non poterat, consilium illud suum omisit.

ἐπιθυμῶν δὲ δόξης καὶ τοῦ πρωτεῦσαι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ σοφίᾳ, καθάπερ αὐτὸς εἴρηκεν, ἐπὶ τὸ γράφειν ἃ διανοηθείη, κατέφυγεν, οὐ περὶ μικρῶν τὴν προαίρεσιν ποιούμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οὐδὲ ὑπὲρ ὧν ἄλλοι τινὲς τῶν τότε σοφιστῶν· περὶ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ βασιλικῶν πραγμάτων ἐξ ὧν ὑπελάμβανε, τάς τε πόλεις ἄμεινον οἰκήσεσθαι, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἐπίδοσιν ἕξειν πρὸς ἀρετήν. ταῦτα γὰρ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ λόγῳ περὶ αὑτοῦ γράφει. πεφυρμένην δὲ παραλαβὼν τὴν ἄσκησιν τῶν λόγων ὑπὸ τῶν περὶ Γοργίαν καὶ Πρωταγόραν σοφιστῶν πρῶτος ἐχώρησεν ἀπὸ τῶν ἐριστικῶν τε καὶ φυσικῶν, ἐπὶ τοὺς πολιτικούς. καὶ περὶ αὐτὴν σπουδάζων τὴν ἐπιστήμην διετέλεσεν, ἐξ ἧς, ὥς φησιν αὐτός, τὸ βουλεύεσθαι καὶ λέγειν καὶ πράττειν τὰ συμφέροντα, περιγίνεται τοῖς μαθοῦσιν· ἐπιφανέστατος δὲ γενόμενος τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκμασάντων χρόνον, καὶ τοὺς κρατίστους τοῖς Ἀθήνησί τε καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι νέων παιδεύσας, ὧν οἱ μὲν ἐν τοῖς δικανικοῖς ἐγένοντο ἄριστοι λόγοις,

A Quia verò gloriam expetebat, & apud Græcos (vt ipse ait) excellere opinione sapientiæ cupiebat: eò confugit vt suas cogitationes literis mādaret. Neque verò paruis de rebus, aut de priuatis contractibus verba facere, aut visitata sophistis cæteris argumenta B tractare instituit: sed de rebus Græcorum, regiísque negotiis, vnde sperabat & vrbes florentiores, & homines priuatos virtute ornatiores fore. Nam in oratione Panathenaica, hæc de semetipso scribit. Quum autem confusam dicendi exercitationem à Gorgia & Protagora sophistis accepisset: primus subtilitate differendi & na- C turæ obscuritate relicta, ad orationes ciuiles se contulit, & in ea facultate constanter elaborauit: cuius illum esse fructum ait, vt ea eruditi qui sunt, vtilia & deliberent & dicant & agant. Clarissimus fuit inter eos qui eodem tempore floruerunt: & adolescentes cùm Athenis, tum in reliqua Græcia præstantissi- D mos, erudiit: quorū alij in forensibus causis excellue-

οἱ δ' ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν διήνεγκαν, καὶ ἄλλοι δὲ τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πράξεις ἀνέγραψαν, καὶ τῆς Ἀθηναίων πόλεως εἰκόνα ποιήσας τὴν ἑαυτοῦ σχολὴν, κατὰ τὰς ἀποικίας τῶν λόγων· πλοῦτον ὅσον οὐδεὶς τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας χρηματισαμένων περιποιησάμενος. ἐτελεύτα τὸν βίον ἐπὶ Χαιρωνίδου ἄρχοντος, ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, δυοῖν δέοντα βεβιωκὼς ἑκατὸν ἔτη. γνώμῃ χρησάμενος ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς τῆς πόλεως συγκαταλῦσαι τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀδήλου ἔτι ὄντος πῶς χρήσεται τῇ τύχῃ Φίλιππος παραλαβὼν τὴν τῶν Ἑλλήνων ἀρχήν. τὰ μὲν οὖν ἱστορούμενα περὶ αὐτοῦ, κεφαλαιωδῶς ταῦτ' ἐστίν. ἡ δὲ λέξις ᾗ κέχρηται, τοιοῦτόν τινα χαρακτῆρα ἔχει. καθαρὰ μέν ἐστιν οὐχ ἧττον τῆς Λυσίου, καὶ οὐδὲν εἰκῇ τιθεῖσα ὄνομα· τήν τε διάλεκτον ἀκριβοῦσα ἐν τοῖς πάνυ τὴν κοινὴν καὶ συνηθεστάτην· καὶ γὰρ αὕτη πέφευγεν ἀρχαιωμένων καὶ σημειωδῶν ὀνομάτων τὴν ἀπειροκαλίαν. καὶ κέκραται συμμέτρως,

A runt, alij in publicis negotiis & administratione reipublicæ, alij res à barbaris & Græcis communiter gestas, in literas retulerunt. Itaque schola eius, veluti coloniis eloquentiæ deducendis, imaginem quandam ciuitatis Atheniensis repræsentabat. Vnde etiam tantas opes adeptus est, quantas eorum nemo qui docenda philosophia rem B fecerunt. Obiit prætore Chæronide, paucis diebus post prælium ad Chæroneam commissum. Vixit annos nonaginta octo. Ita enim decreuerat, se reipublicæ cladibus superesse nolle: quum incertum adhuc esset, quomodo fortunam laturus esset Philippus, C suscepto Græciæ principatu. Quæ igitur scripta de eo comperimus, summatim hæc sunt. Dictio verò, qua vsus est, hunc ferè Characterem habet. pura est, non minus quàm Lysiana, neque vllum temere nomen ponit: summúmque studium habet communis & vsitatissimi sermonis, qui verborum obsoletorum & obscurorum D insolentiam fugit: & mediocriter temperata est,

τό, τε σαφὲς ἐκείνῃ παραπλήσιον ἔχει, καὶ τὸ ἐναργές, ἠθική τε ἐστι καὶ πιθανή. κατὰ δὲ τὴν τροπικὴν φράσιν, ὀλίγον τι διαλλάττει τῆς Λυσίου. καὶ στρογγύλη μὲν οὐκ ἔστιν, ὥσπερ ἐκείνη, καὶ συγκεκροτημένη, καὶ πρὸς ἀγῶνας δικανικοὺς εὔθετος· ὑπτία δὲ ἐστι μᾶλλον καὶ κεχυμένη πλουσίως· οὐ μὲν δὴ σύντομος οὕτως, ἀλλὰ καὶ κατασκελής, καὶ βραδυτέρα τοῦ μετρίου (δι᾽ ἣν δ᾽ αἰτίαν τοῦτο πάσχει, μετὰ μικρὸν ἐρῶ) οὐδὲ τὴν σύνθεσιν ἐπιδείκνυται τὴν φυσικὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἐναγώνιον, ὥσπερ ἡ Λυσίου· ἀλλὰ πεποιημένην μᾶλλον εἰς σεμνότητα πομπικὴν καὶ ποικίλην, καὶ πῆ μὲν εὐπρεπεστέραν ἐκείνης· πῆ δὲ περιεργοτέραν. ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος τὴν εὐέπειαν ἐκ παντὸς διώκει, καὶ τοῦ γλαφυρῶς λέγειν στοχάζεται μᾶλλον ἢ τοῦ ἀφελῶς. τῶν τε γὰρ φωνηέντων τὰς παραλλήλους θέσεις, ὡς λυούσας τὰς ἁρμονίας τῶν ἤχων, καὶ τὴν λειότητα τῶν φθόγγων λυμαινομένας, παραιτεῖται. περιόδῳ τε καὶ κύκλῳ περιλαμβάνειν τὰ νοήματα πειρᾶται ῥυθμοειδεῖ πάνυ, καὶ οὐ πολὺ ἀπέχοντι τοῦ ποιητικοῦ μέτρου· ἀναγνώσεώς τε μᾶλλον οἰκειότερός

A & perſpicuitatem ac euidentiam eandem habet, morataque eſt & probabilis. Quod vero ad tropos attinet, nonnihil à Lyſiana diſtat. Neque enim ita vel rotunda vel denſa eſt, vel ad certamina forenſia apposita, ſed ſupina magis atque elumbis, & copioſe fuſa: neque etiam ita breuis, ſed & veluti claudicans, & B iuſto tardior (eius rei quæ cauſa ſit, paulò poſt dicam) neque compoſitionem præ ſe fert naturalem illam, & ſimplicem & acrem, vt Lyſiana, ſed comparatam magis ad grauitatem faſtuoſam, & variam, quæ quidem eſt aliquando quàm illa decentior, aliquando affectatior. Hic enim vir ornatum verborum vndique conſectatur: C & magis in eo elaborat vt eleganter, quàm vt ſimpliciter, dicat. Nam & concurſus vocalium, vt qui ſonorum conſentum ſoluant, & lenitatem pronuntiationis turbent, cauet: & circuitu ac circulo complecti ſententias numeroſo prorſus, & à verſu parum diſtanti, conatur: & eſt ad legendum, quàm ad dicen- D

ἐστιν. ἢ ῥήσεως. τοιγάρτοι τὰς μὲν ἐπιδείξεις τὰς ἐν ταῖς πανηγύρεσι, καὶ τὴν ἐκ χειρὸς θεωρίαν φέρουσιν αὐτοῦ οἱ λόγοι· τοὺς δ᾽ ἐν ἐκκλησίαις καὶ δικαστηρίοις ἀγῶνας οὐχ ὑπομένουσι. τούτου δ᾽ αἴτιον, ὅτι πολὺ τὸ παθητικὸν ἐν ἐκείνοις εἶναι δεῖ· τοῦτο δ᾽ ἥκιστα δέχεται περίοδος. αἵ τε γὰρ παρομοιώσεις καὶ παρισώσεις καὶ τὰ ἀντίθετα, καὶ πᾶς ὁ τῶν τοιούτων σχημάτων κόσμος, πολὺς ἐστὶ παρ᾽ αὐτῷ. καὶ λυπεῖ πολλάκις τὴν ἄλλην κατασκευὴν προσιστάμενος ταῖς ἀκοαῖς. καθόλου δὲ τριῶν ὄντων, ὥς φησιν Θεόφραστος, ἐξ ὧν γίνεται τὸ μέγα καὶ σεμνὸν καὶ περιττὸν ἐν λέξει, τῆς τε ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων, καὶ τῆς ἐκ τούτων ἁρμονίας, καὶ τῶν περιλαμβανόντων αὐτὰ σχημάτων, ἐκλέγει μὲν εὖ πάνυ, καὶ τὰ κράτιστα ὀνόματα τίθησιν, ἁρμόττει δ᾽ αὐτὰ περιέργως τὴν εὐφωνίαν ἐντείνων μουσικήν. σχηματίζει τε φορτικῶς, καὶ τὰ πολλὰ γίνεται ψυχρὸς, ἢ τῷ πόρρωθεν λαμβάνειν, ἢ τῷ μὴ πρέποντα

A dum, accommodatior. Ac ostentationem quidem in ludorum celebritatibus, & lectionem otiosam, ferunt eius orationes: sed a forensi strepitu concionúmque procellis sunt remotissimæ. In causa illud est quòd multum in illis acrimoniæ & affectuum esse oportet: id quod periodus minimè recipit. Nam & similiter finita, & B comparia, & antithera, & vniuersus talium figurarum mundus, multus apud eum est, auriúmque sæpe fastidiis adhærescit, & structuram orationis turbat. Quum autem tria omnino, Theophrasto autore, sint, è quibus dictioni granditas & splendor, & magnificentia quædam accedat: primum C delectus verborum, deinde quę ex illis existat concinnitas: postremò figuræ quibus hæc includantur: optimum delectum habet, & verba commodissimè ponit: affectatè verò coniungit eadem, musicum quendam concentum captans, & figuras adhibet tumidas. Vnde sæpe friget: vel quia figuras illas longius accersit, vel quia rebus non satis

περὶ τὰ σχήματα τοῖς πράγμασιν, ἢ διὰ τὸ μὴ κρατεῖν τοῦ μετρίου. ταῦτα μέν τοι καὶ μακροτέραν αὐτοῦ ποιεῖ τὴν λέξιν πολλάκις. λέγω δὲ τό, τε εἰς περιόδους ἐναρμόττειν ἅπαντα τὰ νοήματα· καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς τύποις τῶν σχημάτων τὰς περιόδους περιλαμβάνειν· καὶ τὸ διώκειν ἐκ παντὸς τὴν εὐρυθμίαν· οὐ γὰρ ἅπαντα δέχεται, οὔτε μῆκος τὸ αὐτὸ, οὔτε σχῆμα τὸ παραπλήσιον, οὔτε ῥυθμὸν τὸν ἴσον. ὥστ' ἀνάγκη παραπληρώμασι λέξεων οὐδὲν ὠφελουσῶν χρῆσθαι, καὶ ἀπομηκύνειν παρὰ τὸ χρήσιμον τὸν λόγον. λέγω δ' οὐχ ὡς διὰ παντὸς αὐτοῦ ταῦτα ποιοῦντος. οὐχ οὕτω μαίνομαι. καὶ γὰρ συντίθησί ποτ' ἀφελῶς τὰ ὀνόματα, καὶ λύει τὴν περίοδον εὐγενῶς. καὶ τὰ περίεργα σχήματα καὶ φορτικὰ φεύγει. καὶ μάλιστα ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς τε καὶ δικανικοῖς λόγοις. ἀλλ' ὡς ἐπὶ πολὺ τοῦ ῥυθμοῦ δουλεύοντος, καὶ τοῦ κύκλου τῆς περιόδου, καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀπαγγελίας ἐν τῷ περιττῷ τιθεμένου, κοινότερον εἴρηκα περὶ αὐτοῦ. κατὰ δὴ ταῦτά φημι τὴν Ἰσοκράτους λέξιν λείπεσθαι τῆς Λυσίου,

congruentes miscet, vel quia modum excedit. Hæc porrò sæpe dictionem illius producunt longius, dum includere periodis omnes sententias, & iisdem figurarum formis complecti periodos conatur, perpetuóque concinnitatem numerorum captat. Nec enim omnia recipiunt vel eandem longitudinem, vel similes figuras, vel pares numeros. Quare fieri non potest quin explendi gratia voces inculcet, quarum nullus est vsus: & longius quàm expedit, orationem extendat. Neque verò sic hæc accipi debent, quasi perpetua illi esse dicam: non ita insanio. Nam interdum & simpliciter vocabula iungit, & comprehensionem egregiè soluit; & operosas figuras ac tumidas fugit, ídque in suasionibus & forensibus orationibus potissimùm. Sed quia plerunque numeris seruit, & circulo periodi, atque elocutionis elegantiam in redundantia quadam ponit: generalius hæc de eo pronunciaui. His igitur aio dictionem Isocraticam à Lysiaca vinci:

καὶ ἔτι κατὰ τὴν χάριν. καίτοι γε ἀνθηρός ἐστιν εἰ καί τις ἄλλος· καὶ ἐπαγωγὸς ἡδονῇ τῶν ἀκροωμένων Ἰσοκράτης· ἀλλ' οὐκ ἔχει τὴν αὐτὴν χάριν ἐκείνῳ. τοσοῦτον δ' αὐτοῦ λείπεται κατὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν ὅσον τῶν φύσει καλῶν σωμάτων τὰ συνερανιζόμενα κόσμοις ἐπιθέτοις. πέφυκε γὰρ ἡ Λυσίου λέξις ἔχειν τὸ χάριεν· ἡ δ' Ἰσοκράτους, βούλεται. ταύταις μὲν δὴ ταῖς ἀρεταῖς ὑστερεῖ Λυσίου, κατά γοῦν τὴν ἐμὴν γνώμην· προτερεῖ δέ γε ἐν ταῖς μελλούσαις λέγεσθαι. ὑψηλότερός ἐστιν ἐκείνου κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ μεγαλοπρεπέστερος μακρῷ, καὶ ἀξιωματικώτερος. θαυμαστὸν γὰρ δὴ καὶ μέγα τὸ τῆς Ἰσοκράτους κατασκευῆς ὕψος, ἡρωϊκῆς μᾶλλον ἢ ἀνθρωπίνης φύσεως οἰκεῖον. δοκεῖ δή μοι μὴ ἀπὸ σκοποῦ τις ἂν εἰκάσαι, τὴν μὲν Ἰσοκράτους ῥητορικὴν τῇ Πολυκλείτου τε καὶ Φειδίου τέχνῃ κατὰ τὸ σεμνὸν καὶ μεγαλότεχνον, καὶ ἀξιωματικόν· τὴν δὲ Λυσίου, τῇ Καλάμιδος καὶ Καλλιμάχου, τῆς λεπτότητος ἕνεκα, καὶ τῆς χάριτος· ὥσπερ γὰρ ἐκείνων οἱ μὲν ἐν τοῖς ἐλάττοσι καὶ

A nec parem etiam ſuauitatem habere. Floridus certè quidem eſt, vt ſi quis alius, Iſocrates, & voluptatis illecebris auditores demulcet: non eadem tamen eſt in eo venuſtas: & (quantum ad hanc quidem virtutem attinet) tanto eſt illo inferior, quantum naturali corporũ pulchritudini aſcititij ornatus cedunt. B Naturalis enim eſt in Lyſiana dictione ſuauitas affectata in Iſocratea. Et his virtutibus, mea quidem ſententia, vincitur à Lyſia: contrà vincit eundem, his quas iam dicemus. Sublimior eſt illo in elocutione, & longè magnificentior, maieſtatéque plenior. Admirabilis enim eſt & mágna Iſocrateæ ſtru- C cturæ ſublimitas, heroicæ quàm humanę naturę propior. Quare ſi quis grauitate, & amplitudine, & maieſtate, Iſocratis eloquentiam, Polycleti & Phidiæ operib. contulerit, is à ſcopo aberraſſe mihi non videbitur: Lyſianã vero Calamidis & Callimachi, ob ſubtilitatem & elegantiam. Quemadmodum enim eorum hi feliciores a- D liis ſunt in minoribus &

ἀνθρωπικοῖς ἔργοις εἰσὶν ἐπιτυχέστεροι τῶν ἑτέρων, οἱ δ' ἐν τοῖς μείζοσι καὶ θειοτέροις δεξιώτεροι· οὕτω καὶ τῶν ῥητόρων ὁ μὲν ἐν τοῖς μικροῖς ἐστι σοφώτερος, ὁ δ' ἐν τοῖς μεγάλοις περιττότερος· τάχα μὲν γὰρ καὶ τῇ φύσει μεγαλόφρων τις ὤν· εἰ δὲ μὴ, τῇ γε προαιρέσει πάντως τὸ σεμνὸν καὶ θαυμαστὸν διώκων. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς λέξεως τοῦ ῥήτορος. τὰ δ' ἐν τῷ πρακτικῷ τόπῳ θεωρήματα, τὰ μὲν ὅμοια τοῖς Λυσίου, τὰ δὲ κρείττονα· ἡ μὲν εὕρεσις ἡ τῶν ἐνθυμημάτων ἡ πρὸς ἕκαστον ἁρμόττουσα πρᾶγμα, πολλὴ, καὶ πυκνὴ, καὶ οὐδὲν ἐκείνης λειπομένη· καὶ κρίσις ὡσαύτως ἀπὸ μεγάλης φρονήσεως γινομένη. τάξις δὲ καὶ μερισμοὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ κατ' ἐπιχείρημα ἐξεργασία, καὶ τὸ διαλαμβάνεσθαι τὴν ὁμοειδίαν ἰδίαις μεταβολαῖς, καὶ ξένοις ἐπεισοδίοις, τά τε ἄλλα ὅσα περὶ τὴν πραγματικὴν οἰκονομίαν ἐστὶν ἀγαθὰ, πολλῷ μείζονά ἐστι παρ' Ἰσοκράτει, καὶ κρείττονα. μάλιστα δ' ἡ προαίρεσις ἡ τῶν λόγων, περὶ οὓς ἐσπούδαζε, καὶ τῶν ὑποθέσεων τὸ κάλλος,

humanis operibus, illi in maioribus ac diuinis: sic & oratorum alter in paruis dexterior est; alter in magnis excellentior: siue natura ipsa magnanimus, siue de industria quouis modo grauitatem captans, & admirabilitatem. Atque hæc de dictione oratoris. Quod autem ad exquisitionem rerum & sententiarum attinet; aliâs par est Lysiæ, aliâs eo præstantior. Argumentorum quidem inuentio singulis rebus accommodata, multa est & densa, nihilóque Lysiana inferior: iudicium item à magno ingenio profectum. Dispositio verò & distributiones rerum, & singulorum epicherematum exposita tractatio, & orationis singulari varietate, & nouis accessionibus, ad leuandum similitudinis fastidium, distinctio, & si quæ sunt aliæ virtutes in tractatione rerum hæc apud Isocratem longè maiora sunt, & meliora omnia. Præcipuam verò laudem meretur ob institutum orationum, in quibus elaborauit, & argumentorum honestatem & elegantiam,

ἐν αἷς ἐποιεῖτο τὰς διατειβάς· ἐξ ὧν οὐ λέγειν δεινοὺς μόνον ἀπεργάζοιτ' ἂν τοὺς προσέχοντας αὐτῷ τὸν νοῦν. ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη σπουδαίους, οἴκῳ τε καὶ πόλει καὶ ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι χρησίμους· κράτιστα γὰρ δὴ παιδεύματα πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς Ἰσοκράτους ἐστὶν εὑρεῖν λόγοις. καὶ ἔγωγε φημὶ χρῆναι τοὺς μέλλοντας οὐχὶ μέρος τι τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὅλην αὐτὴν κτήσασθαι· τοῦτον ἔχειν τὸν ῥήτορα διὰ χειρός. καὶ εἴ τις ἐπιτηδεύει τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν, μὴ τὸ θεωρητικὸν αὐτῆς μόνον ἀγαπῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πραγματικὸν, μηδ' ἀφ' ὧν αὐτὸς ἄλυπον ἕξει βίον προαιρούμενος, ἀλλ' ἐξ ὧν πολλοὺς ὠφελήσει, παρακελευσαίμην ἂν αὐτῷ τὴν ἐκείνου τοῦ ῥήτορος μιμεῖσθαι προαίρεσιν. τίς γὰρ οὐκ ἂν γένοιτο φιλόπολίς τε καὶ φιλόδημος; ἢ τίς οὐκ ἂν ἐπιτηδεύσειε τὴν πολιτικὴν καλοκἀγαθίαν, ἀναγνοὺς αὐτοῦ τὸν Πανηγυρικόν; ἐν ᾧ διεξιὼν τὰς τῶν ἀρ-

A quæ tractanda suscepit. Hæc studiosos eius non eloquentia tantum augere, sed ad morum etiam honestatem instituere, & gubernandæ tum familiæ, tum ciuitati, tum toti Græciæ idoneos possint reddere. Nam præstantissima præcepta virtutis in orationibus Isocratis inueniuntur. Ac mea quidem sententia, qui non B partem aliquam ciuilis facultatis, sed rationem gerendæ reipublicæ vniuersam complecti animo volet, is hunc oratorem nocturna diurnáque manu versare debebit. Quòd si quis veram philosophiam amplectitur, sola contemplatione rerum haud contentus, sed actione virtu- C tis etiam occupatus: nec suis commodis metitur omnia, sed multis prodesse studet: huic ego autor ero vt oratoris huius imitetur institutum. Quis enim non amore complecteretur & rempublicam & populum: aut quis honestati & iis virtutibus quæ in magistratu bonisque ciuibus requi- D runtur, non studeret, lecto eius Panegyrico? Nam ibi maiorum virtu-

χαίων ἀρετὰς, φησὶν ὡς οἱ A τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσαντες ἀπὸ τῶν βαρβάρων, οὐ τὰ πολέμια δεινοὶ μόνον ἦσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη γενναῖοι, καὶ φιλότιμοι καὶ σώφρονες· οἵ γε τῶν μὲν κοινῶν μᾶλλον ἐφρόντιζον ἢ τῶν ἰδίων· τῶν δ' ἀλλοτρίων ἧττον ἐπεθύμουν, ἢ τῶν ἀδυνάτων· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐ πρὸς B ἀργύριον ἔκρινον, ἀλλὰ πρὸς εὐδοξίαν· μέγαν οἰόμενοι τοῖς παισὶ καταλείψειν πλοῦτον, καὶ ἀνεπίφθονον τὴν παρὰ τοῖς πλήθεσι τιμήν. κρείττονα δ' ἡγοῦντο τὸν εὐσχήμονα θάνατον, ἢ τὸν ἀκλεῆ βίον· ἐσκόπουν δ' οὐχ ὅπως οἱ νόμοι καλῶς καὶ ἀκριβῶς αὐτοῖς C ἕξουσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων μετριότης μηδὲν ἐκβήσεται τῶν πατρίων· οὕτω δ' εἶχεν αὐτοῖς τὰ πρὸς ἀλλήλους φιλοτίμως καὶ πολιτικῶς, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, πότεροι πλείω τὴν πόλιν ἀγαθὰ ποιήσουσιν, οὐχ οἵτι- D νες τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες, τῶν λοιπῶν αὐτοὶ ἄρξουσι.

tes commemorans, eos qui à dominatu barbarorum Græciam liberarint, non egregios tantùm bellatores fuisse dicit: sed animis & moribus etiam generosis præditos, & gloriæ cupidos & modestos: qui quidem rem publicam diligentius curarent quàm priuatam: aliena minus concupiscerent quàm ea quæ fieri non possent: felicitatem non in opulentia, sed in honesta fama sitam esse iudicarent: existimantes, se liberis magnas diuitias, & non inuidiosas relicturos, si honorem eis popularem reliquissent: honestam porrò mortem ingloriæ vitæ præferendam ducerent: non in eo elaborantes vt præclaras & accuratas leges haberent, sed vt ea esset in quotidianæ vitæ consuetudine ciuium moderatio, quæ à patriis institutis nequaquam recederet: tam honestè & ciuiliter inuicem affecti, vt inter sese quasi per factiones certarent, quinam melius de republica mereri possent, non qui oppressis aduersariis, ipsi reliquis imperarent:

τῇ δ' αὐτῇ προθυμίᾳ χρώμενοι καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τῷ θεραπεύειν προσῆγον τὰς πόλεις, καὶ τῷ πείθειν ταῖς εὐεργεσίαις μᾶλλον ἢ τῷ βιάζεσθαι τοῖς ὅπλοις κατεῖχον· πιστοτέροις χρώμενοι τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις, καὶ ταῖς συνθήκαις ἀξιοῦντες μᾶλλον ἐμμένειν, ἢ ταῖς ἀνάγκαις· τοιαῦτα δὲ περὶ τῶν ἡττόνων ἀξιοῦντες γινώσκειν, οἷα περὶ σφῶν αὐτῶν τοὺς κρείττους ἂν ἠξίωσαν φρονεῖν· οὕτω δὲ παρεσκευασμένοι τὰς γνώμας, ὡς ἰδίᾳ μὲν ἔχοντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα οἰκοῦντες. τίς δ' οὐκ ἂν ἀγαπήσειε μέγεθος ἔχων ἀνήρ, καὶ δυνάμεώς τινος ἡγούμενος, ἃ πρὸς Φίλιππον αὐτὸν τὸν Μακεδόνα γέγραφεν, ἐν οἷς ἀξιοῖ στρατηγὸν ἄνδρα, καὶ τηλικαύτης ἐξουσίας κύριον, διαλλάττειν μὲν τὰς διαφερομένας πόλεις, ἀλλὰ μὴ συγκρούειν πρὸς ἀλλήλας, τὴν δ' Ἑλλάδα μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιεῖν, ὑπεριδόντα δὲ τῆς περὶ τὰ μικρὰ φιλοτιμίας τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρεῖν ἔργοις, ἐξ ὧν

A eadémque vtentes animi propensione erga Græciam quoque, officiis ciuitates adiungerent: & persuasione beneficiorum potiùs, quàm armorum coactione, in fide retinerent: ita veraces, vt eorum simplex oratio minus in dubium vocaretur, quàm nunc iurisiurandi religio: itáque constantes, B vt pacta & fœdera vltrò seruarent diligentius quàm si constricti necessitate tenerentur; non alia in imbecilliores decernentes, quàm in se à potentioribus statui vellent: & sic persuasum haberent, se priuatim quidem suas tenere ciuitates, sed in Græcia, tanquam communi patria, habitare. Quis ve- C rò vir magnus & iusti exercitus imperator, ea non magni faciat, quæ ad Philippum Macedonem scripsit? quum ducis præsertim tanta potestate præditi, officium esse dicit, vrbes dissidentes reconciliare, & non inter eas seditionem ac discordiam concitare: Græciam è parua magnam D reddere: despectóque minutarum rerum studio, ea suscipere, quibus &

κατορθώσας τε πάντων ἡγεμόνων ἐπιφανέστατος ἔσται, καὶ ἀποτυχὼν τήν γ' εὔνοιαν τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων κτήσεται. ἧς οἱ τυχόντες πολλῷ μᾶλλον εἰσὶ ζηλωτότεροι τῶν μεγάλας πόλεις καὶ πολλὰς χώρας καταστρεφομένων. ἔτι δὲ παρακελεύεται μιμεῖσθαι τὴν Ἡρακλέους τε προαίρεσιν καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὅσοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐστράτευσαν. καὶ φησὶ χρῆναι τοὺς ἑτέρων διαφέροντας, προαιρεῖσθαι μὲν τὰς μέγεθος ἐχούσας πράξεις, ἐπιτελεῖν δ' αὐτὰς μετ' ἀρετῆς· ἐνθυμουμένους ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἔχομεν, ἀθάνατοι δὲ γινόμεθα διὰ τὴν ἀρετήν· καὶ τοῖς μὲν πρὸς ἄλλο τι τῶν ἀγαθῶν ἀπλήστως διακειμένοις ἀχθόμεθα, τοὺς δὲ τιμὴν μείζω τῆς ὑπαρχούσης ἀεὶ κτωμένους ἐπαινοῦμεν. καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων, ἐφ' οἷς χαίρουσιν οἱ πολλοί, τοῦ τε πλούτου καὶ ἀρχῆς καὶ δυναστείας πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς συμβαίνει γίνεσθαι κυρίους· τῆς δ' ἀρετῆς, καὶ τῆς παρὰ τοῖς πλήθεσιν εὐνοίας, τοὺς οἰκείους ἑκάστου κληρονομεῖν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἀναγινώσκοντας ταῦτα δυνάστας φρονήματός τε μείζονες

feliciter confectis, omnium ducum cariſſimus futurus ſit: & infectis, ſaltem Græcorum beneuolentiam cõſequuturus: cuius qui ſint facti compotes, longe lateque præclariores habeantur iis qui magnas vrbes euertant, multáſque nationes ſubigant. Præterea hortatur vt Herculis inſtitutum, ac cæterorum principum, qui cum Græcis aduerſus barbaros militarunt, imitetur: & iis, ait, qui pręſtent reliquis, magnas eſſe res ſuſcipiendas, eaſque fortiter ac ſtrenuè conficiendas: cogitantes, nos, quum mortale corpus habeamus, fieri virtute immortales. Nam eos qui aliorum bonorum inſatiabili cupiditate teneantur, inuiſos eſſe: contrà, honoris ſubinde augendi ſtudioſos commendari: & quibus rebus plerique gaudeant, vt opibus, vt imperio, vt potentia, iis ſæpenumero etiam hoſtes potiri: virtutis autem & popularis beneuolentiæ, domeſticos cuiuſque hæredes eſſe. Omnino enim neceſſe eſt, principes qui hæc legunt, & maiores ca-

ὑποπίμπλασθαι, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμεῖν τῆς ἀρετῆς. τίς δ' ἂν μᾶλλον ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν προτρέψαιτο, καθ' ἕκαστον τὸν ἄνδρα ἰδίᾳ, καὶ κοινῇ τὰς πόλεις ὅλας, τοῦ περὶ τῆς εἰρήνης λόγου; ἐν γὰρ δὴ τούτῳ πείθει τοὺς Ἀθηναίους τῶν μὲν ἀλλοτρίων μὴ ἐπιθυμεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς παροῦσι στέργειν. καὶ τῶν μὲν μικρῶν πόλεων ὡσπερανεὶ κτημάτων φείδεσθαι, τοὺς δὲ συμμάχους εὐνοίᾳ τε καὶ εὐεργεσίαις πειρᾶσθαι κατέχειν ἀλλὰ μὴ ταῖς ἀνάγκαις, μηδὲ ταῖς βίαις· τῶν δὲ προγόνων μιμεῖσθαι, μὴ τοὺς πρὸς τῶν Δεκελικῶν γενομένους, οἳ μικροῦ ἐδέησαν ἀπολέσαι τὴν πόλιν, ἀλλὰ τοὺς πρὸ τῶν Περσικῶν, οἳ καλοκἀγαθίαν ἀσκοῦντες διετέλεσαν. ἐπιδείκνυταί θ' ὡς οὐχ αἱ πολλαὶ τριήρεις, οὐδ' οἱ μετὰ βίας ἀρχόμενοι Ἕλληνες μεγάλην ποιοῦσι τὴν πόλιν· ἀλλ' αἱ δίκαιαί τε προαιρέσεις, καὶ τὸ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. παρακαλεῖ τε τὴν τῶν Ἑλλήνων εὔνοιαν οἰκείαν ποιεῖν τῇ πόλει, μεγίστην ἡγούμενος πρὸς εὐδαιμονίαν· καὶ πολεμικοὺς μὲν εἶναι ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς μελέταις, εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μηδένα μηδὲν ἀ-

pere animos, & vehementiore studio virtutis inflammari. Quis verò vehementiùs ad colendam iustitiam & pietatem, cum singulos priuatim, tum publicè totas ciuitates adhortari queat, quàm scripta de Pace oratio? quæ suadet Atheniensibus ne appetant aliena, sed vt suo contenti sint: paruis oppidis tanquam fundis suis parcant: ac socios in officio, beneuolentia & beneficiis, non vi & necessitate coactos, contineant: vtque è maioribus imitentur non eos qui ante bellum Decelicum propemodum ciuitatem euertissent: sed illos qui ante bellum Persicum, perpetuum virtutis studium habuerunt. Ostendit etiam, non multitudine triremium, aut imperio per vim in Græcos exercendo, rempublicam augeri: sed iustis potius actionibus, iniuriisque prohibendis. Beneuolentiam item Græcorum, quam ad beatè viuendum plurimũ conferre existimat, ciuitati vt concilient, in primis hortatur: &, vt ad bellũ quidé parati sint & instructi, sed pacis ita studiosi, vt neminem vllis iniuriis af-

δικεῖν· διδάσκων, ὡς οὔτε πρὸς πλοῦτον, οὔτε πρὸς δόξαν, οὔθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν, οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην ἀρετὴ, καὶ τὰ μέρη ταύτης. καὶ τοῖς μὴ ταῦτα ὑπειλήφασιν ἐπιτιμῶν, οἳ τὴν μὲν ἀδικίαν κερδαλέαν ἡγοῦντο, καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν· τὴν δὲ δικαιοσύνην ἀλυσιτελῆ, καὶ μᾶλλον ἑτέροις ἢ τοῖς ἔχουσιν ὠφέλιμον. τούτων γὰρ οὐκ οἶδ' εἴ τις ἂν ἢ βελτίους ἢ ἀληθεστέρους, ἢ μᾶλλον πρέποντας φιλοσοφίᾳ, δύναιτο λόγους εἰπεῖν. τίς δὲ τὸν Αρεοπαγιτικὸν ἀναγνοὺς λόγον, οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτερος; ἢ τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ῥήτορος; ὃς ἐτόλμησε διαλεχθῆναι περὶ πολιτείας Ἀθηναίοις· ἄξιον μεταθέσθαι μὲν τὴν τότε καθεστῶσαν δημοκρατίαν, ὡς μεγάλα βλάπτουσαν τὴν πόλιν. ὑπὲρ ἧς τῶν δημαγωγῶν οὐδεὶς ἐπεχείρει λέγειν. θεωρῶν εἰς τοσαύτην αὐτὴν προεληλυθυῖαν ἀκοσμίαν ὥστε μηδὲ τοὺς ἄρχοντας ἔτι τῶν ἰδιωτῶν κρατεῖν, ἀλλ'

A ficiant: ac docet, neque ad parandas opes, neque ad gloriam, neque denique ad felicitatem quicquam tantum conferre, quantum virtutem & eius partes. Eos autem qui aliter sentiunt, reprehendit, quod existiment, iniustitiam quidem callidam esse, & ad quotidianam vitam vtilem: iustitiam B vero incommodam, & aliis quàm iis penes quos est, vtiliorem. Ego quidem haud scio an quisquam orationes vel meliores, vel veriores, vel magis philosophiæ consentaneas habere queat. Quis porrò lecta oratione Areopagitica, non modestior fieret? aut C quis institutum oratoris non laudet? qui apud Athenienses de republicæ forma disputare non dubitarit: ac autor esse vt ea democratia quæ tum erat, tanquam ciuitati perniciosa, mutaretur. qua de re popularium magistratuum nemo referre instituebat. Videbat enim ita prolapsam esse disciplinam D ciuitatis, vt iam nec à magistratibus homines priuati coerceri possent: sed

ἕκαστον ᾖ, τι καθ' ἡδονὴν αὐτῷ γένοιτο καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ τὴν ἄκυρον παρρησίαν δημοτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ πάντων νομιζομένην. ἀνασώσασθαι δὲ τὴν ὑπὸ Σόλωνός τε καὶ Κλεισθένους κατασταθεῖσαν πολιτείαν, ἧς τὴν προαίρεσιν καὶ τὰ ἔθη διεξιὼν δεινότερον μὲν ἡγεῖσθαί φησι τοὺς τότ' ἀνθρώπους τὸ τοῖς πρεσβυτέροις ἀντειπεῖν, ἢ τὴν τάξιν λύειν. δημοκρατίαν δ' αὐτοὺς νομίζειν οὐ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην· τὸ δ' ἐλεύθερον οὐκ ἐν τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ κελευόμενα ποιεῖν τίθεσθαι. ἐξουσίαν τε οὐδενὶ τῶν ἀκολάστων ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῖς βελτίστοις ἀνατιθέναι τὰς ἀρχὰς τοιούτους ἔσεσθαι τοὺς ἄλλους ὑπολαμβάνοντας, οἷοίπερ ἂν ὦσιν οἱ τὴν πόλιν διοικοῦντες· ἀντὶ δὲ τοῦ τὰς ἰδίας οὐσίας ἐκ τῶν δημοσίων ἐπανορθοῦν, τοὺς ἰδίους πλούτους εἰς τὰ κοινὰ καταχορηγῆσαι· χωρὶς δὲ τούτων πλείω τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοὺς πατέρας τῶν υἱῶν ἀνδρῶν γενομένων, ἢ παίδων ὄντων ἐποιοῦντο ἐνθυμουμένους, ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνης τῆς παιδείας

A vnusquisque cùm diceret tum faceret quicquid collibitûm esset, ac omnes importunam confidentiam, libertatem popularem existimarent. Suadet igitur vt à Solone & Clisthene constituta respublica reuocetur, cuius naturam & instituta recensens, ait: Illa ætate grauius existimatum esse, natu maioribus dicendo aduersari, B quàm aciem soluere: Democratiam eos iudicasse, non in petulantia sed in modestia consistere: Libertatem posuisse non in contemptu magistratuum, sed in imperatis faciendis: potestatem flagitioso nemini dedisse, sed spectatissimis viris magistratus mandasse: quòd existimarent, C tales fore cæteros ciues, quales essent gubernatores ciuitatis. tantum verò abfuisse vt peculatu rem familiarem amplificarent vt suas opes in reipublicæ vtilitatem effunderent. Præterea, patribus maiori curæ fuisse filios, tam viros, quàm pueros: quòd illorum modestiam plus prodesse reipublicæ quàm D puerilem institutionem,

ἀλλ' ἐκ ταύτης τῆς σωφροσύνης μᾶλλον ὠφελεῖσθαι τὸ κοινόν· κρείττονά τε ὑπολαμβάνειν τὰ χρηστὰ ἐπιτηδεύματα τῆς ἀκριβοῦς νομοθεσίας, σκοποῦντας, οὐχ ὅπως τιμωρίαις τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀνείρξουσιν, ἀλλ' ὡς μηδὲν ἄξιον ζημίας ἕκαστοι ἐπιτηδεύσιν. καὶ τὴν μὲν πατρίδα δεῖν οἰομένους ἐν ἐξουσίᾳ διάγειν μεγάλῃ, τοῖς δ' ἰδιώταις μηδὲν ἐξεῖναι ποιεῖν, ὅ, τι ἂν οἱ νόμοι κωλύωσι· καρτερεῖν δὲ τὰ δεινά, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι ταῖς συμφοραῖς. τίς δ' ἂν μᾶλλον πείσειε καὶ πόλιν καὶ ἄνδρας τοῦ ῥήτορος πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, μάλιστα δ' ἐν τῷ πρὸς Λακεδαιμονίους γραφέντι λόγῳ, ὃς ἐπιγράφεται μὲν Ἀρχίδαμος, ὑπόθεσιν δὲ περιείληφε τοῦ περὶ τοῦ μὴ προέσθαι Μεσσήνην Βοιωτοῖς, μηδὲ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. ἠτύχηκε γὰρ δὴ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἥ τε περὶ Λεῦκτρα μάχη, καὶ πολλαὶ μετ' ἐκείνην ἕτεραι. καὶ τὰ μὲν Θηβαίων πράγματα, ἤνθει τε, καὶ εἰς μέγεθος ἀρχῆς προεληλύθει· τὰ δὲ τῆς Σπάρτης, ταπεινὰ καὶ ἀνάξια τῆς ἀρχαίας ἡγεμονίας ἐγεγόνει. τε-

A. & recta studia legum accuratæ constitutioni præstare censerent: exquirentes, non quibus suppliciis delinquentes coercerent, sed qua disciplina cauerent ne quid pœna dignum ab vllo committeretur. Ac patriam quidem existimantes autoritate magna florere, priuatis autem hominibus licere nihil, quod legibus interdictum esset, oportere: B sed eis & pericula subeunda, & res aduersas infractis animis esse perferendas. Quis verò vel ciuitati, vel viris facilius persuaderet hoc oratore, cùm multis aliis in locis, tum in oratione Laconica, quæ Archidamus inscribitur? & illud argumentum continet, neque Messenam C Bœotiis tradendam, nec hostium imperata esse facienda. Nam aduerso Marte pugnarant Lacedæmonij & ad Leuctra & deinde multis aliis præliis: ac Thebanorum quidem opes florebant, & ad imperij magnitudinem processerant: Spartanorum autem res afflictæ erant, & a dignitate veteris prin- D cipatus degenerarant. Tan-

λευτῶ

τελευτῶσα τοίνυν ἵνα τύχῃ τῆς εἰρήνης ἡ πόλις, ἐβουλεύετο εἰ χρὴ Μεσσηνίας ἀποστῆναι, ταύτην ἐπιτιθέντων αὐτῇ Βοιωτῶν τὴν ἀνάγκην. ὁρῶν οὖν αὐτὴν ἀνάξια πράττειν μέλλουσαν τῶν προγόνων, τόνδε τὸν λόγον συνετάξατο Ἀρχιδάμῳ νέῳ μὲν ὄντι, καὶ οὔπω βασιλεύοντι, ἐλπίδας δὲ πολλὰς ἔχοντι ταύτης τεύξεσθαι τῆς τιμῆς. ἐν ᾧ διεξέρχεται, πρῶτον μὲν ὡς δικαίως ἐκτήσαντο Μεσσήνην Λακεδαιμόνιοι, παραδόντων τ' αὐτὴν τῶν Κρεσφόντου παίδων, ὅτε ἐξέπεσον ἐκ τῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦ θεοῦ προστάξαντος δέξασθαι καὶ τιμωρεῖν τοῖς ἀδικουμένοις· πρὸς δὲ τούτοις ἐπικυρώσαντος μετὰ τῆς κτήσεως τοῦ πολέμου, κάτοχον δὲ καὶ βέβαιον πεποιηκότος τοῦ χρόνου. διδάσκει δ' ὡς οὐ Μεσσηνίοις τοῖς οὐκέτ' οὖσιν, ἀλλὰ δούλοις καὶ εἵλωσιν ὁρμητήριον καὶ καταφυγὴν παρέξουσι τὴν πόλιν. διεξέρχεταί τε τοὺς κινδύνους τῶν προγόνων, οὓς ὑπέμειναν ἕνεκα τῆς ἡγεμονίας καὶ τῆς δόξης ὑπομιμνήσκει τῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὑπαρχούσης περὶ αὐτῶν. παραινεῖ τε μὴ συγκαταπίπτειν ταῖς τύχαις,

A Tandem igitur ciuitas, vt pacem impetraret, deliberabat esséne agro Messenio cedendum: nam hæc ei necessitas a Bœotiis imponebatur. Quum igitur videret Isocrates, eam indigna facturam esse suis maioribus: Archidamo, qui quidem adolescens, necdum regno potitus erat; sed magnam tamen B spem habebat, eum honoris gradum assequendi, hanc orationem composuit: cuius initio commemorat, iure Messenam tenere Lacedęmonios, tum a Cresphontæ liberis regno pulsis traditam, tum oraculo Delphico confirmatam: quo iussi fuerint, & vrbem accipere, & affectis iniuria opitulari: tum belli iure & diutur- C nitate temporis constabilita possessione. Docet etiam, non Messeniis, qui nulli iam essent, sed seruis & mancipiis (quos helotas vocant) id oppidum, vt portum & receptaculum, tradituros. Enumerat & pericula quæ maiores eorum imperij causa adierint: & qua sine apud Græcos existimatio- D ne commonefecit: hortatúrque, ne fracti rebus aduersis, animos abiiciant,

μηδ' ἀπογινώσκειν τὰς μεταβολάς, ἐνθυμουμένους, ὅτι πολλοὶ μὲν ἤδη μείζω δύναμιν ἔχοντες ἢ Θηβαῖοι, ὑπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἐκρατήθησαν. πολλοὶ δ' εἰς πολιορκίαν κατακλεισθέντες, καὶ δεινότερα ἢ Λακεδαιμόνιοι πάσχοντες, διέφθειραν τοὺς ἐπιστρατεύσαντας. καὶ παράδειγμα ποιεῖσθαι τὴν Ἀθηναίων πόλιν, ἥτις B ἐκ πολλῆς εὐδαιμονίας ἀνάστατος γενομένη, τοὺς ἐσχάτους ὑπέστη κινδύνους, ἵνα μὴ τοῖς βαρβάροις ποιῇ τὸ προσταττόμενον. παρακελεύεται δὲ καὶ καρτερεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσι καὶ θαρρεῖν περὶ τῶν μελλόντων· ἐπισταμένους ὅτι τὰς τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις ἐπανορθοῦνται πολιτείᾳ χρηστῇ, C καὶ πολέμων ἐμπειρίαις· ἐν οἷς προεῖχεν ἡ Σπάρτη τῶν ἄλλων πόλεων. οἴεται δὲ δεῖν αὐτοὺς κακῶς πράττοντας μὴ εἰρήνης ἐπιθυμεῖν, οἷς ἐκ τῆς καινουργίας ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάλλειν τὰ πράγματα ἐλπίς· ἀλλὰ τοὺς εὐτυχοῦντας. ἐν γὰρ τῷ κινδύνῳ τῶν παρόντων ἀγαθῶν εἶναι φυλακήν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις διεξελθών, ὅσα καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἐπιφανεστάτοις αὐτῶν ἐπράχθη κατὰ τοὺς πολέμους λαμ-

A sed potius spe fortunæ melioris erigantur: & cogitent, multos Thebanis potentiores, ab imbecillioribus esse victos: multos cinctos obsidionibus, & grauioribus malis quàm Spartanos conflictantes, eos à quibus oppugnarentur, deleuisse. Adducit exemplũ ciuitatis Athenensium, quę rebus florentissimis euersa, extrema quæq. perpessa fuerit, ne audiens esset dicto barbarorum. Monet vt pręsentia perferant, & de futuris bene sperent: quum tales calamitates à ciuitatibus emẽdari sciant prudenti constitutione reipublicæ & peritia rei militaris: quibus rebus Sparta reliquas vrbes superet. Cẽset iis potius, cum quibus bene agatur, quàm ipsis, rebus suis aduersis, pacem expetendam: quum res nouas molientibus spes fortunæ melioris proposita sit. Si enim belli discrimen subeãt, partas opes ab eis posse conseruari. Præterea multis aliis præclaris operibus commemoratis, quæ clarissimi ex illis publicè priuatímque in bellis e-

περὶ ἔργα, καὶ ὅσης αἰσχύνης ἄξια δράσουσι, καὶ ὡς διαβληθήσονται παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπιλογιζόμενος, καὶ ὅτι πάντοθεν αὐτοῖς ἐπικουρία τις ἔσται τοῖς ἀντιποιουμένοις, καὶ παρὰ θεῶν, καὶ παρὰ συμμάχων, καὶ παρὰ πάντων ἀνθρώπων, οἷς ἐπίφθονος ἡ Θηβαίων δύναμις αὐξομένη, καὶ τὴν κατέχουσαν ἀκοσμίαν καὶ ταραχὴν τὰς πόλεις ἐπιτροπευόντων τῆς Ἑλλάδος Βοιωτῶν, ἐπιδειξάμενος· τελευτῶν, εἰ καὶ μηδὲν τούτων μέλλοι γίνεσθαι, μηδ' ὑπολείποιτό τις ἄλλη σωτηρίας ἐλπὶς, ἐκλιπεῖν κελεύει τὴν πόλιν διδάσκων αὐτοὺς, ὡς χρὴ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον εἴς τε Σικελίαν ἐκπέμψαι, καὶ Ἰταλίαν, καὶ τὰ ἄλλα χωρία τὰ φίλια· αὐτοὺς δὲ καταλαμβανομένους τόπον, ὅστις ἂν ὀχυρώτατος ᾖ, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιτηδειότατος, ἄγειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. οὐδεμίαν γὰρ ἀξιώσειν δύναμιν, ὁμόσε χωρεῖν ἀνδράσι κρατίστοις μὲν τὰ πολέμια τῶν Ἑλλήνων, ἀπονενοημένως δὲ πρὸς τὸ ζῆν διακειμένοις, δικαίαν δ' ὀργὴν καὶ πρόφασιν εὐπρεπῆ τῆς ἀνάγκης ἔχουσι.

A diderint, colligit quantum decus suscepturi, & in quantum apud Grecos crimen venturi sint. Sin arma ceperint, eis ab omni parte auxilia præsto esse futura, à diis immortalibus, à sociis, ab vniuersis hominibus, qui potentiæ Thebanorum incrementis inuideant. Denique, ostensa confusione & tumultibus quibus vrbes Græcæ, B Bœotiis rerum potientibus, agitentur: vt nihil horum eueniat, nec vlla spes incolumitatis alia relinquatur: vrbem eos desere re iubet: docens, vxores & liberos, cæterámque turbam, in Siciliam & Italiam, & reliqua loca eis amica mitti: ipsos verò castello aliquo muni- C tissimo, & ad gerendum bellum commodissimo, occupato, hostes summis viribus terra maríque persequi oportere. Nullum enim exercitum ausurum esse collatis signis, cum viris Græciæ bellicosissimis, qui vitam vilissimam censeant, & quibus iusta ira & causa honestissima eam necessitatem imposuerit, dimicare. D

ταῦτα γὰρ οὐ Λακεδαιμονίοις συμβουλεύειν φαίην ἂν αὐτὸν ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις πολλῷ κρεῖττον ἁπάντων φιλοσόφων οἳ τέλος ποιοῦνται τοῦ βίου τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ καλόν. ἔχων δὲ πολλοὺς αὐτοῦ καὶ ἄλλους διεξιέναι λόγους, πρὸς πόλεις τε καὶ δυνάστας καὶ ἰδιώτας γραφέντας, ὧν οἱ μὲν εἰς τὸν βίον καὶ σωφροσύνην τὰ πλήθη παρακαλοῦσιν, οἱ δ' εἰς μετριότητα καὶ νόμιμον ἀρχὴν τοὺς δυνάστας προάγουσιν. οἱ δὲ κοσμίους τῶν ἰδιωτῶν ἀπεργάζονται τοὺς βίους, ἃ δεῖ πράττειν ἕκαστον ὑποτιθέμενοι· δεδοικὼς μὴ πέρα τοῦ δέοντος ὁ λόγος ἐκμηκυνθῇ μοι, ταῦτα μὲν ἐάσω· τοῦ δ' εὐπαρακολούθητα γενέσθαί μοι μᾶλλον τὰ πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τῆς διαφορᾶς ἕνεκα, ᾗ διαλλάττει Λυσίου, τὰς ἀρετὰς αὐτῶν εἰς βραχύτερον συναγαγὼν λόγον, ἐπὶ τὰ παραδείγματα μεταβήσομαι. πρώτην μὲν τοίνυν ἔφην ἀρετὴν εἶναι λόγων, τὴν καθαρὰν ἑρμηνείαν· ἐν ᾗ διαλλαγὴν οὐδεμίαν εὕρισκον παρ' οὐδετέρῳ.

Hæc ego non tam Lacedæmoniis, quàm aliis quoque Græcis, atque adeo hominibus vniuersis, eum suadere dixerim, longè melius quàm omnes philosophos, qui summum vitæ bonum in virtute & honestate ponunt. Quamuis autem illius multas etiam alias orationes recensere possem, ad ciuitates, ad principes, ad priuatos homines scriptas: quarum aliis populos ad vitam modestè agendam hortatur, aliis principes ad moderationem & legitimum imperium instituit, aliis priuatorum hominum vitam modestiorem efficit, præcipiendo quid singulis faciendum sit; veritus, ne prolixitate orationis modum excedam, his omissis, vt ea quæ supra diximus, faciliùs intelligantur, & discrimen quod est inter Isocratem & Lysiam, rectius perspiciatur, virtutibus eorum breuius comprehensis, ad exempla transibo. Primam igitur orationis virtutem esse dixi, puram elocutionem: in qua differentiam vllam apud neutrum inuenio

ἔπειτα τὴν ἀκρίβειαν τῆς διαλέκτου τὸ τε συνήθους· καὶ ταύτην ἑώρων ὁμοίαν παρ' ἀμφοτέροις. μετὰ ταῦτ' ἐπελογιζόμην, ὅτι τοῖς κυρίοις καὶ συνήθεσι καὶ κοινοῖς ὀνόμασιν ἀμφότεροι κέχρηνται. ἡ δ' Ἰσοκράτους λέξις προσλαβοῦσά τι τῆς τροπικῆς κατασκευῆς, μέχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι προῆλθε· τῆς δὲ σαφηνείας καὶ τῆς ἐναργείας ἀμφοτέρους κρατεῖν ἀπεφηνάμην. ἐν δὲ τῷ συντόμως ἐκφέρειν τὰ νοήματα, Λυσίαν μᾶλλον ἡγούμην ἐπιτυγχάνειν. περὶ τὰς αὐξήσεις Ἰσοκράτην κατορθοῦν ἄμεινον ἐδόκουν. ἐν τῷ συστρέφειν τὰ νοήματα καὶ στρογγύλως ἐκφέρειν, ὡς πρὸς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐπιτήδειον, Λυσίαν ἀπεδεχόμην· ἐν ταῖς ἠθοποιΐαις ἀμφοτέρους εὕρισκον δεξιούς· τῆς δὲ χάριτος καὶ τῆς ἡδονῆς, ἀναμφιλόγως ἀπεδίδουν τὰ πρωτεῖα Λυσίᾳ. τὸ μεγαλοπρεπὲς ἡρῷον παρ' Ἰσοκράτει. τοῦ πιθανοῦ καὶ πρέποντος οὐδέτερον ἐδόκουν ἀπολείπεσθαι. ἐν τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων Λυσίαν μὲν ἀφελέστερον ἔκρινον, Ἰσοκράτην δὲ περιεργότερον. καὶ τὸν μὲν τῆς ἀληθείας πιθανότερον εἰκαστὴν, τὸν δὲ τῆς κατασκευῆς ἀθλητὴν ἰσχυρότερον.

A deinde diligentem obseruationem sermonis tunc vsitati: hanc etiam similem apud vtrumque video. post hæc, propriis & receptis & communibus verbis ambos esse vsos, animaduerti. Isocratis autem dictionem tantisper progressam esse vsurpatione troporum, vt ne molestiam pareret. perspicuitatem & euidentiam tenere vtrunque pronuntiaui, B breuitate sententiarum Lysiam feliciorem esse: amplificationes succedere melius Isocrati, duxi. sententiis in compendium contrahendis, & rotunde efferendis, Lysiam, vt ad vera certamina idoneum, approbaui. in moribus exprimendis vtrunque dextrum reperi: sed gratiæ & iucunditatis, citra contro- C uersiam primas Lysiæ detuli. heroica magnificentia apud Isocratem reperitur. probabilitate & decoro neuter mihi destitui visus. in compositione verborum Lysiam simpliciorem, curiosiorem Isocratem iudico: & alterum instar docti pictoris aut statuarij, veritaté artificiosius exprimere: D

ταῦτ' ἔφην περὶ τῆς λέξεως τῆς ἑκατέρου. τὴν δὲ πραγμάτων ποιούμενος ἐξέτασιν, τὴν μὲν εὕρεσιν θαυμαστὴν παρ' ἀμφοῖν κατελαβόμην, καὶ ἔτι τὴν κρίσιν. τῇ δὲ τάξει τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ τοῖς μερισμοῖς τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ τῇ καθ' ἕκαστον εἶδος ἐξεργασίᾳ, τοῖς τ' ἄλλοις ἅπασι, τοῖς ἐν τῷ πραγματικῷ τόπῳ θεωρήμασι, παρὰ πολὺ προτερεῖν ἡγούμην Ἰσοκράτην Λυσίου, κατὰ δὲ τὴν λαμπρότητα τῶν ὑποθέσεων, καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς προαιρέσεως, πλεῖον διαφέρειν ἢ παιδὸς ἄνδρα, ὡς ὁ Πλάτων εἴρηκεν· εἰ δὲ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ῥητόρων, ὅσοι φιλοσόφως τοῦ μαθήματος τούτου προέστησαν. τὸ μέντοι ἀγωγῆς τῶν περιόδων τὸ κύκλιον, καὶ τῶν σχηματισμῶν τῆς λέξεως τὸ μειρακιῶδες, οὐκ ἐδοκίμαζον. δουλεύει γὰρ ἡ διάνοια πολλάκις τῷ ῥυθμῷ τῆς λέξεως, καὶ τοῦ κομψοῦ λείπεται τὸ ἀληθινόν. κράτιστον δὲ ἐπιτήδευμα ἐν διαλέκτῳ πολιτικῇ καὶ ἐναγωνίῳ τὸ ὁμοιότατον τῷ κατὰ φύσιν.

A alterum in confirmando & exornando, veluti pugilem robuſtiorem eſſe. Hæc ſunt quæ de dictione vtriuſque dixerim. Iam quum in res ipſas inquirerem, inuentionem apud vtroſque admirabilem deprehendi, atque etiam iudicium. Collocatione autem enthymematum & diſtributionibus epicherematum, & cuiuſque generis expolitione, & aliis B vniuerſis quæ in rerum tractatione conſiderantur, longè duco Lyſiæ Iſocratem antecellere. Splendore quidem argumentorum, & philoſophico inſtituto, tantum illi præſtare, quantum puero virum, vt Plato dixit: & (ſi vera dicenda ſunt) cæteris oratoribus omnibus, quicunque in hoc C doctrinæ genere dextrè ac eruditè verſati ſunt. Rotundum autem periodorum ductum, & iuueniles dictionis conformationes, non probaui. Seruit enim ſæpe ſententia dictionis numero: nec tam habetur ab eo veritatis quàm elegantiæ ratio. Rectiſſimè autem faciunt, qui in orationis ciuili & ad victoriã D comparato genere, proximè naturam ſequuntur.

βούλεται δ' ἡ φύσις τοῖς νοήμασιν ἕπεσθαι τὴν λέξιν, οὐ τῇ λέξει τὰ νοήματα. συμβούλῳ γὰρ δὴ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης λέγοντι καὶ ἰδιώτῃ τῷ περὶ ψυχῆς τρέχοντι κίνδυνον ἐν δικασταῖς, τὰ κομψὰ καὶ θεατρικὰ καὶ μειρακιώδη ταῦτα, οὐκ οἶδα ἥντινα δύναιτο ἂν παρασχεῖν ὠφέλειαν· μᾶλλον δ' οἶδα ὅτι καὶ βλάβης ἂν αἴτια γένοιτο. χαριεντισμὸς γὰρ πᾶς ἐν ἀγῶνι δή, καὶ καλῶς γινόμενος, ἄωρον πρᾶγμα καὶ πολεμιώτατον ἐλέῳ. ἔοικε δ' οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος πρῶτον μὰ Δία· ἐπεὶ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν ταύτην εἶχον ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν δόξαν. Φιλόνικος μὲν γὰρ ὁ διαλεκτικός, τὴν ἄλλην κατασκευὴν τῆς λέξεως ἐπαινῶν τἀνδρὸς μέμφεται τῆς καινότητος ταύτης καὶ τοῦ φορτικοῦ, ἐοικέναι τέ φησιν αὐτὸν ζωγράφῳ τῷ αὐτὰ ἐσθήσεσι, καὶ τοῖς αὐτοῖς σχήμασι πάντας ἐπικοσμοῦντι τὰς γραφάς. ἅπαντας γοῦν φησιν εὑρίσκειν τοὺς λόγους αὐτοῦ, τοῖς αὐτοῖς τρόποις τῆς λέξεως κεχρημένους. ὥστ' ἐν πολλοῖς τεχνικῶς τὰ καθ' ἕκαστα ἐξεργαζόμενον, τοῖς ὅλοις ἀπρεπῆ παντελῶς φαίνεσθαι, διὰ τὸ μὴ προσηκόντως τοῖς ὑποκειμένοις τὴν λέξιν φράζειν.

Sic autem natura fert, vt dictio sententias sequatur, non vt sententię dictionē. Consiliario certe de bello & pace differenti, & homini priuato apud iudices capitis causam dicenti, venusta ista, & theatrica & iuuenilia, equidem non video quid afferre possint vtilitatis: imò verò posse fieri scio etiam perniciosa. Omnes enim in re seria verborum delicię, etiam non ineptæ, intempestiuæ sunt, & commiserationi plurimùm aduersantur. Neque verò medius fidius, primus ego hæc dico: sed & vererũ complures idem hoc de eo senserunt. Nam Philonicus dialecticus, quũ reliquũ dictionis eius apparatum probet, nouitatis affectationē hanc & tumorem reprehendit: eúmque pictori cōparat, qui vestib. & gestibus iisdem picturas omnes exornet. In omnibus certè orationibus eius, eosdē tropos dictionis (inquit) inueni. Itaque quum in multis singula artificiosè perficit, in toto prorsus indecorus videtur, propterea quod propositis rebus non cōgruenter dicit,

Ἱερώνυμος δ' ὁ φιλόσοφος φησὶν ἀναγνῶναι μὲν ἄν τινα δυνηθῆναι τοὺς λόγους αὐτοῦ καλῶς, δημηγορῆσαι δὲ τήν τε φωνὴν καὶ τὸν τόνον ἐπάραντα, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ κατασκευῇ μετὰ τῆς ἁρμοττούσης ὑποκρίσεως εἰπεῖν οὐ παντελῶς. τὸ γὰρ μέγιστον καὶ κινητικώτατον τῶν ὄχλων παραιτεῖσθαι, τὸ παθητικὸν καὶ ἔμψυχον· δουλεύειν γὰρ αὐτὸν τῇ λειότητι διὰ παντός· τὸ δὲ κεκραμένον καὶ παντοδαπὸν ἐπιτάσει τε καὶ ἀνέσει, καὶ τὸ ταῖς παθητικαῖς ὑποθέσεσι διειλημμένον ὑπερβεβηκέναι. καθόλου δέ φησιν αὐτὸν εἰς ἀναγνώστου παιδὸς φωνὴν καταδύντα, μήτε τόνον, μήτε πάθος, μήθ' ὑπόκρισιν δύνασθαι φέρειν. πολλοῖς δὲ καὶ ἄλλοις ταῦτα καὶ παραπλήσια τούτοις εἴρηται, περὶ ὧν οὐδὲν δέομαι γράφειν. ἐξ αὐτῆς γὰρ ἔσται τῆς Ἰσοκράτους λέξεως τεθείσης καταφανής, ὅ, τε τῶν περιόδων ῥυθμὸς, ἐκ παντὸς διώκων τὸ γλαφυρόν, καὶ τῶν σχημάτων τὸ μειρακιῶδες περὶ τὰς ἀντιθέσεις, καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις, καλατριβόμενον. καὶ οὐ τὸ γένος μέμφομαι τῶν σχημάτων. πολλοὶ γὰρ

A Hieronymus verò philosophus ait, orationes eius elegâter quidem legi posse: sed in concione, altiore & contentiore voce, & (hac quidem structura) cũ actione decenti pronuntiari posse nequaquã. Nec enim admittere (id quod maximum sit & ad permouendum populum aptissimum) affectuum vehementiam & viuum quendam vigorem: quum ipse B lenitati perpetuo seruiat: temperationem verò & varietatem, cùm intentione & remissione, tum interpositis acrioribus affectibus distinctam, transiluerit. Denique pueri lectoris vocem ita eum repræsentare dicit, vt neque contentionem neque affectum, neque actionem ferre possit. Multi etiam alij C hæc & his similia dixerunt, de quibus mihi nihil necesse est scribere. Nam si ipsa Isocratis dictio prolata fuerit, euidenter & periodorum rhythmus, vndique concinnitatem consectans, & iuuenile quoddam figurarum studium, quod in contentione contrariorum D conteritur, & in comparibus & similiter finitis perspicietur. Neque ego

αὐτῆς ἐχρήσαντο καὶ συγγραφεῖς καὶ ῥήτορες, αἰτιῶμαι βουλόμενοι τὴν λέξιν ἀλλὰ τὸν πλεονασμόν. τὸ γὰρ μὴ ἐν καιρῷ γίνεσθαι, μηδ' ἐν ὥρᾳ, προσίστασθαί φημι τῆς ἀκοῆς. ἐν γοῦν τῷ Πανηγυρικῷ τῷ περιβοήτῳ λόγῳ, πολύς ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις· πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι. ἐνταῦθα γὰρ οὐ μόνον τῷ κώλῳ τὸ κῶλον ἴσον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασι, τῷ μὲν πλείστων τὸ μεγίστων, τῷ δ' ἀγαθῶν, τὸ ἐπαίνων, τῷ δ' αἰτίους τὸ ἀξίους. καὶ αὖθις· οὐδὲ ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλλοτρίων. τό, τε γὰρ κῶλον τὸ δεύτερον, τῷ κώλῳ τῷ πρὸ αὐτοῦ πάρισον, καὶ τῶν ὀνομάτων τῷ μὲν ἀπέλαυον τὸ ἠμέλουν ἀντίθετον· τῷ δ' ἰδίων, τὸ ἀλλοτρίων· οἷς ἐπιτίθησιν, ἀλλ' ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δ' ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων. ἀντίκειται γὰρ δὴ πάλιν κἀνταῦθα, τῷ μὲν ἐκήδοντο, τὸ ἀπείχοντο, τῷ δ' οἰκείων, τὸ μηδὲν προ-

figurarum genus ipsum reprehendo, quo multi cùm rerum gestarum scriptores, tum oratores vsi, orationem tanquam flosculis ornare voluerunt: sed earum rerum redundantiam. Quòd enim hoc & sine modo fiat, & intempestiue, auribus fastidium quoddam inde oboriri dico. In Panegyrica certè celeberrima illa oratione multus est in figuris huiusmodi: Et plurima beneficia contulisse, & laudes maximas meruisse. Hîc enim non tantùm membrum membro respondet, sed etiam verba verbis: videlicet, Plurima & maxima: Beneficia & laudes: Contulisse & meruisse. Et rursus: Neque fruebantur vt propriis, negligebant vt aliena. Secundum enim membrum compar est priori: & vocabula, fruebantur & negligebant, propriis & aliena, opponuntur. quibus adiicit: Sed curabant tanquam propria, ita verò abstinebant, vt abstinere decet prorsus alienis. Rursus enim etiam hîc opposita sunt, curabant & abstinebant, propria & prorsus a-

προσηκόντων. καὶ οὔτω τοῦθ' ἱκανά, ἀλλ' ἐν τῇ μετὰ ταῦτα περιόδῳ πάλιν ἀντιστρέφει. τοῦ μὲν, αὐτός τε μέλλοι μάλιστα εὐδοκιμήσειν, τὸ ἐπιφερόμενον. καὶ τοῖς παισὶ μεγάλην δόξαν καταλείψειν· τοῦ δὲ, οὐδὲ τὰς θρασύτητας τὰς ἀλλήλων ἐζήλουν, τὸ συναπτόμενον αὐτῷ οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν ἤσκουν. B καὶ οὐ μικρὸν διαλιπὼν, ἐπιφέρει τούτοις. ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι, κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν. οὐκοῦν καὶ δεύτερον τοῦ μὲν καλῶς τὸ κακῶς ἀντίστροφον· τοῦ δ' ἀκούειν, τὸ ἀποθνήσκειν παρέθεν. εἰ μέτριος ἦν μέχρι δεῦρο, ἀνεκτὸς· ἀλλ' οὐκ ἀνήσει. C πάλιν γοῦν ἐν τῇ μετ' αὐτὴν περιόδῳ τίθησιν· ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν δεήσει πολλῶν γραμμάτων, ἀλλ' ὀλίγων συνθημάτων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν καὶ περὶ τῶν ἰδίων ὁμονοήσουσιν. οὐκοῦν τὸ γραμμάτων καὶ συνθημάτων πάρισον, καὶ τὸ πολλῶν καὶ ὀλίγων καὶ κοινῶν καὶ ἰδίων ἀντίθετα. D ἐπειθ' ὥσπερ οὐδὲν εἰρηκὼς τοιοῦτον, ἀθρόαις ἐπικλύσει τοῖς παρισώσεσιν, ἐπιφέρων αὐτίκα· τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν,

A lienis. Ac ne his quidem est contentus, sed in ea periodo quæ sequitur, rursum conuertuntur, hoc & ipse maximè celebrabitur: &, quod mox infertur, liberis maximam gloriam relinquet. Cúmque posuisset, Neque alter alterius confidentiam mirabantur: subiungit, Neque audaciã contra semetipsos exercebant. nullóque plane interuallo interposito, infert: Sed grauius existimabant esse malè audire à ciuibus, quàm honestè pro patria oppetere. Denuo igitur inter se conuertuntur, honestè & malè. item, audire & oppetere, comparia sunt. Si hactenus sibi indulsisset, ferri posset: sed nõ desinet. Rursum enim in sequente periodo ponit: Bonis viris nihil opus esse multis scriptis, sed paucis signis, vt de rebus publicis priuatísque consentiant. Cõparia sunt, scriptis & signis: multis verò & paucis, item, publicis & priuatis, cõtra posita. Postea, tanquam nihil tale dixerit, densis comparibus, tãquam fluctibus obruet, inferens mox: Aliorum res administrabãt, cu-

θεραπεύοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν· καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι· καὶ σωτῆρες ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκαλεῖσθαι· τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ' οὐ βίᾳ προσκαταστρεφόμενοι· πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις ἢ νῦν ὅρκοις χρώμενοι· ταῖς δὲ συνθήκαις ὥσπερ ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξιοῦντες. καὶ τί δεῖ τὰ καθ' ἕκαστα διεξιόντα μηκύνειν, ὀλίγου γὰρ ἅπας ὁ λόγος ὑπὸ τῶν τοιούτων αὐτῷ κεκόμψευται σχημάτων. οἱ μέντοι γε ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γραφέντες λόγοι, ἧττον εἰσὶ μειρακιώδεις, ὡς ἂν οἶμαι τέλειαν ἀπειληφότες τὴν φρόνησιν παρὰ τοῦ χρόνου. καὶ περὶ μὲν τούτων ἱκανὰ ταῦτα. ὥρα δ' ἂν εἴη καὶ τῶν παραδειγμάτων ἅψασθαι, καὶ δεῖξαι τίς ἐστι τούτοις ἡ τοῦ ῥήτορος ἰσχύς. ἅπαντα μὲν οὖν τὰ γένη τῶν προβλημάτων, καὶ πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων ἀμήχανον ἐν ὀλίγῳ δηλῶσαι. ἀρκεῖ δὲ μία δημηγορία παραληφθεῖσα, καὶ λόγος εἷς ἐκ δικανικῶν.

A rando, & non exagitando Græcos: existimãtes, imperandum illis esse, non insultandum: & duces potius cupientes quàm domini appellari: & seruatores, non euersores vocari: benefaciendo ciuitates allicientes, non vi euersas subigentes: verbis fide maiore dignis vtentes, quàm nunc iureiurando: in fœdere tanquam in necessitate manendum esse statuentes. B Sed quorsum attinet singulis percensendis immorari? Nam tota fere oratio talibus ab eo figuris, quasi calamistris inusta est. Verùm orationes, quas sub vitæ finem scripsit, minus sunt iuueniles, vt quas ipsa scilicet ætas prudentius informarit, atque perfecerit. Ac de his qui- C dem hæc dixisse sufficiat. Nunc tempestiuum fuerit exempla proferre, vnde quæ vis & facultas oratoris sit, appareat. Nullo autem modo fieri potest, vt omnia genera quæstionum, & omnes formæ orationum, paucis explicentur. Vnam tamen concionem assumpsisse, & vnam forensem D orationem, satis fuerit,

ὁ μὲν οὖν συμβουλευτικὸς λόγος ἐστὶν, ἐν ᾧ παρακαλεῖ τοὺς Ἀθηναίους, διαλύσασθαι μὲν τὸν συμμαχικὸν κληθέντα πόλεμον, ὃν ἐπολέμουν πρὸς αὐτοὺς Χῖοι τε καὶ Ῥόδιοι, καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι· παύσασθαι δὲ πλεονεκτοῦντας καὶ τῆς κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐπιθυμοῦντας ἀρχῆς. διδάσκων ὡς ἔστιν οὐ μόνον κρείττων ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀδικίας, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμωτέρα. τὸ μὲν οὖν ὕπτιον καὶ ἀναβεβλημένον τῆς ἀγωγῆς, καὶ τῶν περιόδων ὁ χαριεντισμὸς, ἔνεστι κἀν τούτοις. τὰ δὲ θεατρικὰ τῶν σχημάτων τεταμιευμένως παρείληπται. ταῦτα μὲν δὴ παρορᾶν δεῖ τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ μὴ ἄξια ἡγεῖσθαι σπουδῆς, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔφην· τοῖς δ' ἄλλοις πάνυ προσέχειν τὸν νοῦν. ἄρχεται δ' ὁ λόγος ἐνθένδε· ἅπαντες μὲν εἰώθασιν οἱ παριόντες ἐνθάδε, ταῦτα μέγιστα φάσκειν εἶναι καὶ μάλιστα σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν αὐτοὶ μέλλουσι συμβουλεύειν· οὐ μὴν ἀλλ' εἰ περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων ἥρμοσε τοιαῦτα προειπεῖν, δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ περὶ τῶν νῦν παρόντων πραγμάτων ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν. ἥκομεν γὰρ

Oratio igitur de Pace suasionem continet qua hortatur Athenienses vt composito bello sociali quod contra eos gessere Chij & Rhodij, & horum socij, missam faciant auaritiam, & terræ marísque imperium affectare desinant: ac docet, iustitiam non tantùm esse meliorem iniuria, sed etiam vtiliorem. Inest autem etiam in hac ductus supinus & extensus, & periodorum venustas. Figuræ verò ad ostentationem comparatæ, parcius insertæ sunt. Hæc igitur negligere lectores debent, & non magno studio digna ducere, vt initio dicebam: cætera verò diligenter animaduertenda sunt. Hoc autem est principium orationis: Solent omnes qui ex hoc loco verba faciunt, ea dicere maximi esse monenti, & reipublicæ plurimùm interesse, de quibus ipsi consilia daturi sint. Verum si vllis aliis negotiis tale conuenit exordium, eo nobis in his quoque negotiis vtendum esse censeo. Nam in hoc con-

ἐκκλησιάζοντες περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης, ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευσαμένους, ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν. τὸ μὲν οὖν μέγεθος ὑπὲρ ὧν συνεληλύθαμεν, τηλικοῦτόν ἐστιν. ὁρῶ δ᾽ ὑμᾶς οὐκ ἐξ ἴσου τῶν λεγόντων τὴν ἀκρόασιν ποιουμένους, ἀλλὰ τοῖς μὲν προσέχοντας τὸν νοῦν, τῶν δ᾽ οὐδὲ τῆς φωνῆς ἀνεχομένους. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ποιεῖτε· καὶ γὰρ τὸν ἄλλον χρόνον εἰώθατε τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἐκβάλλειν, πλὴν τοὺς συναγορεύοντας ταῖς ὑμετέραις ἐπιθυμίαις. ὃ καὶ δικαίως ἄν τις ὑμῖν ἐπιτιμήσειεν, ὅτι συνειδότες πολλοὺς καὶ μεγάλους οἴκους ὑπὸ τῶν κολακευόντων ἀναστάτους γεγενημένους, καὶ μισοῦντες ἐπὶ τῶν ἰδίων τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν τέχνην, ἐπὶ τῶν κοινῶν οὐχ ὁμοίως διάκεισθε πρὸς αὐτούς· ἀλλὰ κατηγοροῦντες τῶν προσιεμένων καὶ χαιρόντων τοῖς τοιούτοις αὐτοὶ μᾶλλον φαίνεσθε τοῖς τοιούτοις πιστεύοντες ἢ τοῖς ἄλλοις πολίταις. καὶ γάρ τοι πεποιήκατε τοὺς ῥήτορας μελετᾶν καὶ φιλοσοφεῖν οὐ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει συνοίσειν, ἀλλ᾽ ὅπως ἀρεσκον-

uentu de pace & bello deliberatur: quæ duæ res maximas in vita mortalium vires habent, aliisque feliciores necessariò reddunt eos à quibus prudenter administrantur. Ac magnitudo rerum propter quas conuenimus, tanta est. Vos autem non simili studio omnium orationes audire video: sed aliis auscultare, aliorum ne vocem quidem tolerare. Id quod equidem nihil miror. Nam superiori etiam tempore soliti fuistis cæteros omnes eiicere, præter eos qui vestris cupiditatibus assentarentur: in quo certè reprehendendi estis. Nam quum multas & magnas familias ab assentatoribus funditus euersas esse sciatis, & illa præditos arte priuatim oderitis, publicè non eodem animo erga illos affecti estis: sed quum eos qui adulatores admittunt, eorúmque consuetudine delectantur, accusetis: vos ipsi plus illis creditis, quàm reliquis ciuibus. eáq. re effecistis vt oratores, non quæ sint è republica meditentur, sed orationes

τὰς ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν. ἐφ' οὓς καὶ νῦν τὸ πλῆθος αὐτῶν συνερρύηκεν. ἅπασι γὰρ ἦν φανερὸν, ὅτι μᾶλλον ἥδεσθε τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἢ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης συμβουλεύουσιν. οἱ μὲν γὰρ προσδοκίαν ἐμποιοῦσιν, ὡς τὰς κτήσεις τὰς ἐν ταῖς πόλεσι κομιούμεθα πάλιν, ἣν πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες· οἱ δ' οὐδὲν τοιοῦτον προτείνουσιν· ἀλλ' ὡς ἡσυχίαν ἔχειν δεῖ, καὶ μὴ μεγάλων ἐπιθυμεῖν παρὰ τὸ δίκαιον ἀλλὰ στέργειν τὸ ἴσον, ὃ χαλεπώτατον πάντων τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. οὕτω γὰρ ἐξηρτήμεθα τῶν ἐλπίδων, καὶ πρὸς τὰς δοκούσας εἶναι πλεονεξίας ἀπλήστως ἔχομεν, ὥστ' οὐδ' οἱ κεκτημένοι τοὺς μεγίστους πλούτους μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλουσιν, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενοι, περὶ τῶν ὑπαρχόντων κινδυνεύουσι. διόπερ ἄξιόν ἐστι δεδιέναι μὴ καὶ νῦν ἡμεῖς ἔνοχοι γενώμεθα ταύταις ταῖς ἀνοίαις· λίαν γάρ τινές μοι δοκοῦσιν ὡρμῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον, ὥσπερ οὐ τῶν τυχόντων συμβεβουλευκότων,

vobis gratas excogitent: qualium habendarum caussa multitudo eorum etiam nunc confluxit. Omnibus enim perspicuum fuit vos iis delectari magis qui ad bellum ad hortentur quam his qui pacem suadeant. Nam illi quidem spem nobis faciunt & possessionum, quæ sunt in vrbibus illis, recipiendarum, & veteris potentiæ recuperandæ: hi verò tale nihil ostētant, sed quiescendum esse dicunt: neque res magnas per iniuriam appetendas, sed in pari & æquo iure acquiescendum: quo maximæ hominum parti factu nihil est difficilius. Sic enim spe plerique pendemus, & ita insatiabili cupiditate rerum, quæ aliquam vel iniusti lucri speciem habent, tenemur, vt ne locupletissimi quidem re sua familiari contenti viuant: sed in appetitione maiorum copiarum, etiam quas habent opes, in discrimen adducant. Quare prouidendum est ne in similem nos quoque amentiam incidamus. Nimis enim mihi quidam ad bellum videntur esse incitati: non quasi plebeius aliquis consuluisset,

ἀλλὰ τῶν θεῶν ἀκηκοότες, ὅτι κατορθώσομεν ἅπαντα, καὶ ῥᾳδίως κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν. χρὴ δὲ τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ μὲν ὧν ἴσασι μὴ βουλεύεσθαι (περίεργον γὰρ) ἀλλὰ πράττειν ὡς ἐγνώκασι· περὶ ὧν δ' ἂν βουλεύωνται, μὴ νομίζειν εἰδέναι τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' ὡς δόξῃ μὲν χρωμένους, ὅ, τι δ' ἂν τύχῃ γενησόμενον, οὕτω διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ὧν ὑμεῖς οὐδέτερον τυγχάνετε ποιοῦντες, ἀλλ' ὡς οἷόν τε ταραχωδέστατα διάκεισθε. συνεληλύθατε γὰρ, ὡς δέον ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τῶν ῥηθέντων ἐκλέξαι τὸ βέλτιστον· ὥσπερ δ' ἤδη σαφῶς εἰδότες ὃ πρακτέον ἐστὶν, οὐ θέλετε ἀκούειν, πλὴν τῶν εἰς ἡδονὴν δημηγορούντων· καίτοι προσῆκεν ὑμᾶς, εἴπερ ἐβούλεσθε ζητεῖν τὸ τῇ πόλει συμφέρον, μᾶλλον τοῖς ἐναντιουμένοις ταῖς ὑμετέραις γνώμαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς χαριζομένοις· εἰδότες ὅτι τῶν ἐνθάδε παριόντων οἱ μὲν ἃ βούλεσθε λέγοντες, ῥᾳδίως ἐξαπατᾶν δύνανται. τὸ γὰρ πρὸς χάριν ῥηθὲν, ἐπισκοτεῖ τῷ καθορᾶν τὸ βέλτιστον.

A sed tanquam dij immortales prosperrima quæque nobis & facilem hostium victoriam promisissent. Est autem prudentium hominum, de his quæ comperta habent, non deliberare (superuacaneum enim fuerit) sed quæ decreuerunt, maturare. Quibus autem de rebus consultant, eas non exploratas sibi esse putare: sed coniectura quidem vti, B & in fortunæ arbitrio euentum esse positum existimare debent. quorũ vos neutrum facitis, sed in maxima versamini perturbatione. Nam ita quidẽ conuenistis, quasi ex omnibus sententiis id sit eligendum quod maximè conducat: ita verò non nisi eos qui grata & iucunda vobis dicunt, audire vultis: quasi iam noC ueritis quid factu sit optimum. Enimuerò decebat, si omnino quæreretis quid è republica esset, eos audire studiosiùs, qui vestris sententiis aduersantur, quàm illos qui assentãtur omnia. Nec enim ignoratis, ab his qui ea quæ vos vultis, dicunt, facilè vos posse decipi. Nam ad voluptatem audientis instituta oratio, iuD dicio veluti caliginem offundit, quominus id quod vtile est, perspiciatur.

ὑπὸ δὲ τῶν μὴ πρὸς ἡδονὴν συμβουλευόντων, οὐδὲν ἂν πάθοιτε τοιοῦτον. οὐ γάρ ἐστιν ὅπως ἂν μεταπεῖσαι δυνηθεῖεν ὑμᾶς, μὴ φανερὸν τὸ συμφέρον καταστήσαντες. χωρὶς δὲ τούτων πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς δυνηθεῖεν ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγενημένων, ἢ βουλεύσασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς μὲν λόγους τοὺς τῶν ἐναντιουμένων παραλλήλους ἐξετάζοιεν, αὐτοὶ δ' αὑτοὺς κοινοὺς ἀμφοτέροις ἀκροατὰς παράσχοιεν; θαυμάζω δὲ τῶν τε πρεσβυτέρων, εἰ μηκέτι μνημονεύουσι, καὶ τῶν νεωτέρων, εἰ μηδενὸς ἀκηκόασιν· ὅτι διὰ μὲν τοὺς παραινοῦντας ἀντέχεσθαι τῆς εἰρήνης, οὐδὲν πώποτε κακὸν ἐπάθομεν· διὰ δὲ τοὺς ῥᾳδίως πολεμεῖν αἱρουμένους μεγάλαις συμφοραῖς περιεπέσομεν. ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα μνείαν, ἀλλ' ἑτοίμως ἔχομεν, μηδὲν εἰς τὸ πρόσθεν ἡμῖν αὐτοῖς πράττοντες, τριήρεις πληροῦν, καὶ χρημάτων εἰσφορὰς ποιεῖσθαι, καὶ βοηθεῖν καὶ πολεμεῖν οἷς ἂν τύχωμεν ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίᾳ τῇ πόλει κινδυνεύοντες. τούτων δ' αἴτιόν ἐστιν, ὅτι προσῆκον ὑμᾶς ὁμοίως ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ὥσπερ ὑπὲρ τῶν ἰδίων σπουδά-

ζειν

A Id quod ab his qui vestrum fauorem non aucupantur, metuédum non est. Nec enim vnquam à sentētia vos deducent, nisi quid expediat, euidentissime demonstrarint. Præterea quî fieri potest vt vlli vel de preteritis rectè iudicent, vel de futuris prudenter deliberent, nisi & contrarias inter se rationes contulerint, B & æquos vtrisque auditores se præbuerint? Equidē miror neque senes adhuc meminisse, nec adolescentes è quoquam audiuisse, per eos qui pacem retinēdam censuerunt, nihil vnquam nobis accidisse mali: eos autem qui bella temerè susceperunt, nos in multas iam & magnas clades coniecisse. Quæ nos minime in memoriam reuoca- C mus: sed cùm reb. nostris ea ratione haud cōsulatur, tamen & classem in mare deducere, & tributa cōferre, & auxiliari, & bella inferre quibusuis parati sumus, quasi alienę vrbis periculo dimicemus. Quarū rerum causa hæc est. quod, quum resp. non minori curæ vobis esse debeat, quàm pri-

ζειν. οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχετε περὶ αὐτῶν· ἀλλ' ὅταν μὲν ὑπὲρ τῶν ἰδίων βουλεύησθε, ζητεῖτε συμβούλους τοὺς ἄμεινον φρονοῦντας ὑμῶν αὐτῶν· ὅταν δ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐκκλησιάζητε, τοῖς μὲν τοιούτοις ἀπιστεῖτε, καὶ φθονεῖτε, τοὺς δὲ πονηροτάτους τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων ἐπαινεῖτε, καὶ νομίζετε δημοτικωτέρους εἶναι τοὺς μεθύοντας τῶν νηφόντων, καὶ τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας τῶν εὖ φρονούντων, καὶ τοὺς τὰ τῆς πόλεως διανεμομένους τῶν ἐκ τῆς οὐσίας ὑμῖν λειτουργούντων. ὥστ' ἄξιον θαυμάζειν εἴ τις ἐλπίζει τὴν πόλιν τοιούτοις συμβούλοις χρωμένην, ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδώσειν. ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις διανοίαις· καὶ ὅτι δημοκρατίας οὔσης, οὐκ ἔστι παρρησία, πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς ἀφρονεστάτοις, καὶ μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν· ἐν δὲ τοῖς θεάτροις τοῖς κωμῳδοδιδασκάλοις· ὃ καὶ πάντων ἐστὶ δεινότατον, ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἁμαρτήματα, τοσαύτην ἔχετε χάριν, ὅσην οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσι· πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, οὕτω

A uata: vos erga illam non eodem modo affecti estis. Nam vestris quidem de rebus deliberantes, in consilium adhibetis eos qui prudentia vobis antecellunt. Quum autem de republica cōuenistis, his quidem diffiditis & inuidetis: improbissimos verò eorum qui suggestum conscendunt, laudatis: & populariores esse ducitis ebrios quàm B sobrios, & amentes quàm cordatos: & eos qui publicam pecuniam distribuunt, quàm hos qui de sua re familiari munera vobis obeunt. Quare mirum est, quenquam esse qui speret, dum hi consultores audiuntur, melius actum iri cum republica. Ego verò quàm arduum sit aduersari vestris cupidita- C tibus, equidem non ignoro: & quum popularis respublica sit, non esse libertatem, nisi hîc stolidissimo cuique, & vestri contemptori: in theatro, comœdiarum actoribus. idque omnium acerbissimum est, in maiore apud vos esse gratia, qui delicta vrbis nostræ foras ad alios Græcos efferunt, quàm D eos qui de vobis bene merentur: his verò qui castigant & monent, ita

διατίθεσθε δυσκόλως, ὥσπερ πρὸς τοὺς κακόν τι τὴν πόλιν ἐργασαμένους. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διενοήθην· παρελήλυθα γὰρ οὐ χαριούμενος ὑμῖν, οὐδὲ χειροτονίαν μνηστεύσων, ἀλλ' ἀποφανούμενος ἃ τυγχάνω γιγνώσκων· πρῶτον μὲν περὶ ὧν ὁ πρύτανις προτίθησιν, ἔπειτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων· οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔσται τῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων, ἂν μὴ περὶ τούτων ὀρθῶς λοιπὸν βουλευσώμεθα· φημὶ δ' οὖν χρῆναι ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην μὴ μόνον πρὸς Χίους τε καὶ Ῥοδίους, καὶ Βυζαντίους καὶ Κῴους, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους. καὶ χρῆσθαι ταῖς συνθήκαις, μὴ ταύταις αἷς νῦν τινὲς γεγράφασιν, ἀλλὰ ταῖς γενομέναις μὲν πρὸς βασιλέα καὶ Λακεδαιμονίους, προσταττούσαις δὲ τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι, καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέναι, καὶ τὴν αὑτῶν ἔχειν ἑκάστους. τούτων γὰρ οὔτε δικαιοτέρας εὑρήσομεν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφερούσας. ταῦτα προειπὼν, καὶ οὕτω διαθεὶς τοὺς ἀκούοντας πρὸς τὸν μέλλοντα λόγον ἐπιτηδείως, ἐγκώμιόν τε κάλλιστον τῆς δικαιοσύνης δια-

A infensos & iniquos esse vos, quasi contra rempublicam fecissent. Quamuis igitur hæc ita sint, non tamen ab instituto meo recedam. Non enim huc prodii gratificandi gratia, aut magistratus ambiendi causa: sed vt ea quæ sentio, dicerem, primùm de his de quibus referunt Cōsules, postea de cęteris etiā B reipublicæ negotiis. Necenim vlla erit decretæ pacis vtilitas, nisi reliquis etiam rebus rectè cōsuluerimus. Pacem igitur esse faciendā censeo, non modò cū Chiis & Rhodiis, & Byzantiis & Cois, sed cum hominibus vniuersis: & pactionibus vtendum non his quas nunc quidam scripserunt, sed illis quæ cum rege Persarum & Lacedæmoniis intercesC serunt: quæ Græcos iubent esse liberos, & præsidia ex alienis vrbibus educi, & suam quosque ciuitatem tenere. Quibus neque iustiores inueniemus, nec vrbi nostræ vtiliores. Hæc præfatus, & sic auditorum animis ad ea quæ sequuntur, commodè præparatis; pulcherrimáque iustitiæ laude inserta, D

θέμενος, καὶ τὰ κατεστηκότα πράγματα μεμψάμενος, ἐπιτίθησι τούτοις τὴν σύγκρισιν τῶν τότ' ἀνθρώπων πρὸς τοὺς προγόνους. τούτου δ' ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν, οὐδὲν ὑποστειλάμενος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνειμένως μέλλω ποιεῖσθαι τοὺς λόγους πρὸς ὑμᾶς. Τίς γὰρ ἄλλοθεν ἐπελθὼν καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γιγνομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν, οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν βίον ποριζομένους ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν, ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν. ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἐκείνοις ἕξομεν;

A & illo ſtatu rerum vituperato: ſubiicit collationem hominum ſuæ ætatis cum maioribus, ad hunc modum: Hæc eò præfatus ſum, quòd de cæteris ſine omni diſſimulatione, & prorſus apertè apud vos dicere decreui. Quis enim obſecro eſt qui peregre adueniens, noſtríque erroris B expers adhuc, his rebus de improuiſo interueniat, non delirare nos & inſanire arbitretur? Qui quum res à maioribus prçclarè geſtas laudi nobis ducamus, & rempublicam noſtram eo nomine celebrandam exiſtimemus: tantum abeſt vt eos vlla ex parte imitemur, vt planè contraria faciamus. Nam illi quidem pro Græ- C cis contra barbaros pugnare non deſtiterunt: nos verò eos qui in Aſia victum quærebant, huc retractos, contra Græcos duximus. Illis, dum Græcis vrbibus libertatem reſtituunt, dum opem ferunt, principatus Græciæ delatus fuit: nos, qui eadem ſeruitute premimus, qui planè diuerſum agimus, D indignamur, eundem nobis honorem non haberi?

τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας τήν τε πατρίδα τὴν αὑτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν· ἡμεῖς δ' οὐδ' ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν πλεονεξίας κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν· ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν, στρατεύεσθαι δ' οὐκ ἐθέλομεν· καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα, πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν, ἀλλ' ἀνθρώπους τοὺς μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δ' ἐκ τῶν ἄλλων κακουργιῶν συνερρυηκότας, οἷς ὁπόταν τις πλείονα μισθὸν διδῷ, μετ' ἐκείνου ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθήσουσιν. ἀλλ' ὅμως οὕτως αὐτοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων τῶν ἡμετέρων, εἰ περί τινας ἐξαμάρτοιεν, οὐκ ἂν ἐθελήσαιμεν δίκας ὑποσχεῖν· ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκείνων ἁρπαγῆς καὶ βίας καὶ πλεονεξίας μελλόντων τῶν ἐγκλημάτων ἐφ' ἡμᾶς ἥξειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, ὅταν ἀκούσωμεν αὐτούς τοιοῦτό τι διαπεπραγμένους.

quum inter dicta factáque nostra & illorum tantum intersit, vt ipsi pro conseruandis Græcis suam patriam deserere non dubitarint, & terra maríque pugnando barbaros vicerint: quum nos, ne pro nostra quidem auaritia dimicare velimus. Imperare quidem studemus omnibus, sed militare nolumus: ac nemo fere est mortalium omnium, quem, bello non lacessamus, sed rei militaris exercitationem prorsus ipsi negligimus. Et quum hi, quorum operas conducimus, partim exules, partim transfugæ, partim omni flagitiorum genere cooperti, huc confluxerint, sic animati, vt si quis plus stipendij numeret, eius ductu nos oppugnaturi sint: adeo tamen eos diligimus, vt etiam si liberis nostris vim aut iniuriam fecerint, pœnas nollemus eos dare. Iam illorum rapinis & violentiæ & auaritiæ, tametsi crimini nobis dari soleat quod illi commiserint, adeò non succensemus, vt lætemur etiam, si quid eos huiusmodi perpetrasse audierimus.

εἰς τοῦτο δὲ μωρίας ἐληλύθαμεν, ὥστ' αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς ἐσμὲν τῶν καθ' ἡμέραν, ξενοτροφεῖν δ' ἐπικεχειρήκαμεν, καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν λυμαινόμεθα καὶ δασμολογοῦμεν, ἵνα τοῖς ἁπάντων κοινοῖς ἐχθροῖς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. τοσούτῳ δὲ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων. ὅσον ἐκεῖνοι μὲν εἰ πολεμεῖν πρός τινας ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρείου καὶ χρυσίου τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς αὑτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν· ἡμεῖς δ' εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ Μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μὲν εἰ τριήρεις πληροῖεν, τοὺς μὲν ξένους καὶ τοὺς δούλους ναύτας εἰσεβίβαζον, τοὺς δὲ πολίτας μεθ' ὅπλων ἐξέπεμπον· νῦν δὲ τοῖς μὲν ξένοις ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. ὥσθ' ὁπόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντες, ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες,

A In eam denique stultitiam incidimus, vt ipsi annonæ penuria laborantes, peregrinum alere militem instituerimus: vtque socios nostros vexemus & expilemus, quo mercedem communibus omnium hostibus numeremus. Tanto autem deteriores sumus maioribus nostris, non laudatis illis tantùm, sed iis etiam B qui in odio fuerunt: vt illi, si quibus bellum inferre decreuissent, quamuis argento & auro refertum esset ærarium, tamen suis ipsi corporibus exequenda, quæ statuerant, censerent: nos ad tantam egestatem redacti, in tanta ciuium multitudine, perinde vt Magnus ille rex, conductitiis exercitibus vtamur. Illi classe in mare C deducta, peregrinos & seruos nauibus agendis præficiebant, ciues verò cum armis ablegabant: nos conductitiis militibus grauem armaturã damus, ciues remigare cogimus. Vnde fit vt in hostilem agrũ egressi, qui sibi imperium in Græcos arrogãt, nauticũ instrumentũ gestẽt: illi verò talibus ingeniis præditi, D

οἵους ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πόλιν ἄν τις ἰδὼν καλῶς διοικούμενα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων θαρρήσειεν· ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπ' αὐτοῖς τούτοις μάλιστ' ἀγανακτήσειεν; οἵτινες αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμὲν, καὶ τὴν πόλιν ταύτην προτέραν οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων, προσῆκον δ' ἡμᾶς ἅπασιν εἶναι παράδειγμα τοῦ καλῶς καὶ τεταγμένως πολιτεύεσθαι, χεῖρον καὶ ταραχωδέστερον τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διοικοῦμεν τῶν ἄρτι τὰς πόλεις οἰκιζόντων. καὶ σεμνυνόμεθα μὲν καὶ μέγα φρονοῦμεν ἐπὶ τῷ βέλτιον γεγονέναι τῶν ἄλλων· ῥᾷον δὲ μεταδίδομεν τοῖς βουλομένοις ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ Τειβαλλοὶ καὶ Λευκανοὶ τῆς αὑτῶν δυσγενείας· πλείστους δὲ τιθέμενοι νόμους, οὕτως ὀλίγον αὐτῶν φροντίζομεν (ἓν γὰρ ἀκούσαντες γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων) ὥστε θανάτου τῆς ζημίας ἐπικειμένης, ἤν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο φανερώτατα ποιοῦντας στρατηγοὺς χειροτονοῦμεν· καὶ τὸν πλείστους διαφθεῖραι δυνηθέντα τῶν πολιτῶν, τοῦτον ἐπὶ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων καθίσταμεν. σπουδάζοντες δὲ περὶ τὴν πολιτείαν οὐχ ἧττον,

qualia paulo antè recensui, armati in acie versentur. At verò domi respublica sic administratur, vt intuenti bonam spem faciat etiam de cęteris. Imò illud ipsum est indignissime ferendum. Nam quum nos & indigenas esse, atque hanc vrbem ante cæteras esse conditam dicamus, & nos vniuersis exemplum præbere conueniat bonæ ordinatæque reipublicæ: nostram ciuitatem deterius & perturbatius administramus iis qui oppida modò condunt. Splendore porro natalium superbimus, & aliis generosiores esse volumus: sed facilius quibusuis hanc nobilitatem impertimus, quàm Triballi & Lucani suam ignobilitatem. Leges plurimas ferimus: sed easdem ita contemnimus, vt, quum pœna capitis in eum sancita sit (ex vno enim etiam cætera iudicabitis) qui sit ambitus conuictus: eos qui palàm id faciunt, imperatores deligamus: & quò quisque plures ciues corruperit, eò rebus à nobis maioribus pręficiatur. Prętereà quum de reipublicæ forma non minus soliciti simus,

ἡ περὶ τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς πόλεως. καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰδότες ἐν μὲν ταῖς ἡσυχίαις καὶ ταῖς ἀσφαλείαις αὐξομένην καὶ διαμένουσαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν, πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντας, ὡς πρὸς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας, δυσκόλως ἔχομεν· τοὺς δὲ τὸν πόλεμον ἀγαπῶντας, ὡς τῆς δημοκρατίας κηδομένους, εὔνους εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων καὶ πραγμάτων ὄντες, οὕτως ἀλογίστως ἔχομεν, ὥστε περὶ τῶν αὐτῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐ ταὐτὰ γινώσκομεν· ἀλλ' ὧν πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναβῆναι κατηγοροῦμεν, ταῦτα συνελθόντες χειροτονοῦμεν· οὐ πολὺν δὲ χρόνον διαλιπόντες, τοῖς ἐνταῦθα ψηφισθεῖσιν, ἐπειδὰν ἀπίωμεν, πάλιν ἐπιτιμῶμεν· προσποιούμενοι δὲ σωφρονέστατοι τῶν Ἑλλήνων εἶναι, τοιούτοις χρώμεθα συμβούλοις, ὧν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν καταφρονήσειε. καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους κυρίους τῶν κοινῶν ἁπάντων καθίσταμεν, οἷς οὐδεὶς ἂν τῶν ἰδίων οὐδὲν ἐπιτρέψειε. τοιοῦτος μὲν δή τις ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς λόγοις ὁ ἀνήρ· ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς, τὰ μὲν ἄλλα πάνυ ἀκριβὴς καὶ ἀληθινός.

A quàm de salute totius ciuitatis, nec ignoremus popularem statum tranquillis & pacatis rebus crescere & confirmari, bellis verò iam bis sublatum esse: pacis studiosos, quasi qui omnia ad paucorum arbitrium reuocare conentur, odimus: qui autem B bella concitant, hos demum & populares & beneuolos esse putamus. Quum eloquentissimi simus & rerum gerendarum peritissimi: ea temeritate sumus vt eadem die, de rebus iisdem non eadem decernamus: sed quæ domo egressi damnabamus, illa ipsa in concione suffragiis nostris comprobemus: C & paulò pòst domũ regressi, quæ hîc decreta sunt, denuò cauillemur. Quum nos Græcorum sapientissimos esse profiteamur, ab eorum consiliis pendemus, quos nemo est qui non aspernetur: & summæ rerum omnium illos ipsos præficimus quibus nemo priuatim quicquam cõmiserit. Talis igitur hic vir in suasionibus est. In forẽsibus D autem, cætera quidem valde accuratus & ingenuus,

[A] καὶ τῷ Λυσίου χαρακτῆρι ἔγγιστα μὲν προσεληλυθὼς· ἐν δὲ τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων, τὸ λεῖον ἐκεῖνο καὶ εὐπρεπὲς ἔχων, ἔλαττον μὲν ἢ ἐν ἄλλοις λόγοις· οὐ μὴν ἀλλ' ἔχων γε. μηδεὶς δ' ἀγνοεῖν ὑπολάβῃ, μηδ' ὅτι Ἀφαρεὺς, ὁ πρόγονός τε καὶ εἰσποίητος Ἰσοκράτει γενόμενος, [B] ἐν τῷ πρὸς Μεγακλείδην περὶ τῆς ἀντιδόσεως λόγῳ διορίζεται, μηδεμίαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὑπόθεσιν εἰς δικαστήριον γεγράφθαι· μηδ' ὅτι δεσμὰς πάνυ πολλὰς δικανικῶν λόγων Ἰσοκρατείων περιφέρεσθαι φησὶν ὑπὸ τῶν βιβλιοπωλῶν Ἀριστοτέλης. ἐπίσταμαι γὰρ ταῦτ' ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων [C] λεγόμενα. καὶ οὔτ' Ἀριστοτέλει πείθομαι, ῥυπαίνειν τὸν ἄνδρα βουλομένῳ· οὔτ' Ἀφαρεῖ τούτου γ' ἕνεκα, λόγον εὐπρεπῆ πλαττομένῳ συντίθεμαι. ἱκανὸν δ' ἡγησάμενος εἶναι τῆς ἀληθείας βεβαιωτὴν τὸν Ἀθηναῖον Κηφισόδωρον. (ὃς καὶ συνεβίωσεν Ἰσοκράτει, καὶ γνησιώτατος ἀκουστὴς ἐγένετο, καὶ τὴν [D] ἀπολογίαν τὴν πάνυ θαυμαστὴν ἐν ταῖς πρὸς Ἀριστοτέλην ἀντιγραφαῖς ἐποιήσατο.) πιστεύω γεγράφθαι λόγους τινὰς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς εἰς δι-

& Lysiæ characteri proximus: in compositione tamen, molle illud & elegãs minus habet ille quidem quàm in aliis: sed habet tamẽ. Nemo autem me illud ignorare putet, vel quod Aphareus priuignus, & adoptiuus filius Isocratis, in oratione de Antidosi contra Megaclidem cõtẽdit, nullum argumentum forẽse à patre scriptum esse: neque illud etiam, quòd fasciculos permultos iudicialium orationum Isocratis circumferri dicit à bibliopolis Aristoteles. Etsi enim hæc ab illis viris dici scio: tamen neque Aristoteli credo, qui huic viro sordium maculam aspergere vult: neque propterea tamen Aphareo, honestam orationem fingenti, assentior: sed idoneum veritatis approbatorem ratus Atheniensem Cephisodorum, qui & familiariter cum Isocrate vixit, & auditor eius maximè germanus fuit, & præceptoris aduersus Aristotelis criminationes defensionem illam prorsus admirabilẽ edidit: credo virũ hunc scripsisse nonnullas

καστήρια, οὐ μήν τοι πολλούς. καὶ χρῶμαι παραδείγματι ἐξ αὐτῶν ἑνὶ (οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ πλείοσι) τῷ Τραπεζιτικῷ λεγομένῳ, ὃν ἔγραψεν ξένῳ τινὶ τῶν μαθητῶν κατὰ Πασίωνος τοῦ Τραπεζίτου. ἔστι δ' ὁ λόγος οὗτος. Ὁ μὲν ἀγών μοι μέγας ἐστὶν, ὦ ἄνδρες δικασταί. οὐ γὰρ μόνον περὶ πολλῶν χρημάτων κινδυνεύω, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδίκως τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, ὃ ἐγὼ περὶ πλείστου ποιοῦμαι. οὐσία γάρ μοι ἱκανὴ καταλειφθήσεται, καὶ τούτων στερηθέντι. εἰ δὲ δόξαιμι μηδὲν προσῆκον τοσαῦτα χρήματα ἐγκαλέσαι, διαβληθείην ἂν τὸν ἅπαντα βίον. ἔστι δ' ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πάντων χαλεπώτατον, τοιούτων ἀντιδίκων τυχεῖν. τὰ μὲν γὰρ συμβόλαια πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν τραπέζαις ἄνευ μαρτύρων γίνεται. τοῖς ἀδικουμένοις δὲ πρὸς τοιούτους ἀνάγκη κινδυνεύειν, οἳ καὶ φίλους πολλοὺς κέκτηνται, καὶ χρήματα διαχειρίζουσι, καὶ πιστοὶ διὰ τὴν τέχνην δοκοῦσιν εἶναι. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων ἡγοῦμαι φανερὸν πᾶσι ποιήσειν, ὅτι ἀποστεροῦμαι τοσούτων χρημάτων ὑπὸ Πασίωνος. ἐξ ἀρχῆς δ' ὑμῖν, ὅ-

orationes, quæ in iudiciis dicerentur, non multas tamen: & exemplo vtor vna ex illis (plures enim proferre temporis angustia nõ patitur) quæ Trapezitica inscribitur, quam hospiti cuidam contra Pasionem mensarium scripsit. Est autem huiusmodi oratio, Magna mea res agitur, iudices. nec enim tantum de pecunia magna in discrimen venio, sed existimatio quoq. mea, quam ego plurimi facio, agitur, ne aliena iniustè concupiscere videar. Satis enim opum, etiã his fraudato, mihi relinquetur. Sed si absq. iusta causa tantã pecuniam petere videbor, ea res perpetuæ mihi infamię fuerit. Est autẽ, iudices, incõmodissimum in tales aduersarios incidere. Nam quicquid cum mensariis agitur, fit sine testibus. Quod si quis ab istis circũuentus est, aduersus eos ius experiri cogitur, qui & amicorũ præsidia habent, & multas pecunias tractãt, & propter artem fide digni existimãtur. Quæ quanquam ita sunt, tamen perspicuè declaraturum arbitror, à Pasione me tanta pecunia fraudari. Quare in primis,

πως ἂν δύνωμαι, διηγήσομαι τὰ πεπραγμένα· ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, πατὴρ μέν ἐστι Σινωπεύς, ὃν οἱ πλέοντες εἰς τὸν Πόντον ἅπαντες ἴσασιν οὕτως οἰκείως πρὸς Σάτυρον διακείμενον, ὥστε πολλῆς μὲν χώρας ἄρχειν, ἁπάσης δὲ τῆς δυνάμεως ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐκείνου. πυνθανόμενος δὲ καὶ περὶ τῆσδε τῆς πόλεως, καὶ περὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἐπεθύμησα ἀποδημῆσαι. γεμίσας δ' ὁ πατήρ μου δύο ναῦς σίτου, καὶ χρήματα δούς, ἐξέπεμψεν ἅμα κατ' ἐμπορείαν καὶ θεωρίαν. συστήσαντος δέ μοι Πυθοδώρου τοῦ Φοίνικος Πασίωνα, ἐχρώμην τῇ τούτου τραπέζῃ. χρόνῳ δ' ὕστερον διαβολῆς πρὸς Σάτυρον γενομένης, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἐπιβουλεύοι τῇ ἀρχῇ, καὶ ἐγὼ τοῖς φυγάσι συγγενοίμην· τὸν μὲν πατέρα μου συλλαμβάνει, ἐπιστέλλει δὲ τοῖς ἐνθάδε ἐπιδημοῦσιν ἐκ τοῦ Πόντου, τὰ χρήματα παρ' ἐμοῦ παραλαβεῖν, καὶ αὐτὸν εἰς πλεῖν κελεύειν. ἐὰν δὲ τούτων μηδὲν ποιῶ, παρ' ὑμῶν ἐξαιτεῖν. ἐν τοιούτοις δὲ κακοῖς ὤν, ὦ ἄνδρες δικασταί, λέγω πρὸς Πασίωνα τὰς ἐμαυτοῦ συμφοράς. οὕτω γὰρ οἰκείως πρὸς αὐτὸν διεκείμην, ὥστε μὴ μόνον περὶ τῶν χρημάτων,

A vt potero, vobis rem omnem ordine recensebo. Mihi, iudices, pater Sinopensis est, quem omnes Pōtici negotiatores ita familiarem Satyro esse norunt, vt & amplam ditionem regat, & omnibus eius copiis militum præsit. Quum verò me pater ex sermonibus & de hac vrbe, & de tota Græcia auditis, peregre abeundi cupiditate incita- B tum, duabus nauibus frumento plenis, pecuniáque data, simul & negotiandi & spectandi gratia ablegasset: Pasionis, quem Pythodorus Phœnix mihi commendarat, mensa vsus sum. Aliquanto pòst, quum & pater meus regni affectati apud Satyrum delatus esset, & ego cum exulibus conspirasse dice- C rer: Satyrus & patrem meum in vincula coniicit, & ad Ponticos negotiatores huc scribit, vt & pecunias à me auferant, & ipsum redire domum iubeant: quod ni fecissem, à vobis exposcant. Tantis igitur malis, iudices, circumuentus, apud Pasionem fortunas meas deploro. Nam ita eum com- D plectebar familiariter, vt non pecunias tantùm,

ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τούτῳ μάλιστα πιστεύειν ἡγούμην δὲ, εἰ μὲν προείμην ἅπαντα τὰ χρήματα κινδυνεύσειν, εἴ τι πάθοι ἐκεῖνος, στερηθεὶς καὶ τῶν ἐνθάδε καὶ τῶν ἐκεῖ, πάντων ἐνδεὴς γενήσεσθαι. εἰ δ' ὁμολογῶν εἶναι, ὅτι στείλαντος Σατύρου μὴ παραδοίην, εἰς τὰς μεγίστας διαβολὰς ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα καταστήσειν πρὸς Σάτυρον. βουλευομένοις οὖν ἡμῖν ἐδόκει βέλτιστον εἶναι, τὰ μὲν φανερὰ τῶν χρημάτων παραδοῦναι, περὶ δὲ τῶν παρὰ τούτῳ κειμένων μὴ μόνον ἔξαρνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὀφείλοντά με καὶ ἑτέροις ἐπὶ τόκῳ φαίνεσθαι καὶ πάντα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μάλιστα ἔμελλον πεισθήσεσθαι, μὴ εἶναί μοι χρήματα. τότε μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνόμιζόν μοι Πασίωνα δι' εὔνοιαν ἅπαντα ταῦτα συμβουλεύειν. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα πρὸς τοὺς περὶ Σάτυρον διεπραξάμην, ἔγνων αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα τοῖς ἐμοῖς. βουλομένου γὰρ ἐμοῦ κομίσασθαι τἀμαυτοῦ, καὶ πλεῖν εἰς Βυζάντιον, ἡγησάμενος τοῦτον κάλλιστον καιρὸν αὐτῷ παραπεπτωκέναι,

A sed alia quoque, potissimum eius fidei crederem. Existimabam autem, si pecunias vniuersas amisissem, & patri meo aliquid accidisset: me & hic & illic opibus spoliatum, ad summam inopiam redactum iri: sin esse mihi pecuniam faterer, & post Satyri literas, eam postulantis, non tradidissem: id & patri & mihi B grauissimas calumnias pariturum. Nobis igitur deliberantibus, consultissimum videbatur vt dicerem, omnia me facturum quæ Satyrus imperasset, & pecuniam manifestam traderem: quæ verò apud istum esset, eam non modò negarem, sed etiam fœnore ampliorem accepisse tum ab C illo tum ab aliis simularem: denique omnia facerem per quæ illis maximè persuaderetur, mihi non esse pecuniam. Tunc igitur, iudices, putabam, Pasionem mihi cuncta hæc suadere ex beneuolentia. Sed re cum Satyri legatis transacta, animaduerti, eum fortunis meis insidiari. Quum enim D nauigaturus Byzantium, mea recipere vellē:

(τὰ μὲν γὰρ χρήματα πολλὰ A
εἶναι τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα, καὶ ἄ-
ξια ἀναισχυντίας. ἐμὲ δὲ πολ-
λῶν ἀκουόντων ἔξαρνον γεγε-
νῆσθαι, μηδὲν κεκτῆσθαι. πᾶσί τε
φανερὸν ἀπαιτούμενον, καὶ ἑτέ-
ροις ὁμολογοῦντα ὀφείλειν. καὶ
πρὸς τούτοις, ὦ ἄνδρες δικα-
σταὶ, νομίζων, εἰ μὲν αὐτοῦ μένειν
ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με
ὑπὸ τῆς πόλεως Σατύρῳ· εἰ δ' B
ἄλλοσέ ποι τραποίμην οὐδὲν
αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων·
εἰ δὲ εἰσπλευσοίμην εἰς τὸν
Πόντον, ἀποθανεῖσθαί με με-
τὰ τοῦ πατρός.) ταῦτα διαλογι-
ζόμενος, διενοεῖτό με ἀποστε-
ρεῖν τὰ χρήματα. καὶ πρὸς μὲν
ἐμὲ προσεποιεῖτο ἀπορεῖν ἐν
τῷ παρόντι, καὶ οὐκ ἂν ἔχειν ἀ-
ποδοῦναι. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ βουλό- C
μενος εἰδέναι τὸ πρᾶγμα,
προσέπεμψα Φιλόμηλον αὐτῷ,
καὶ Μενέξενον ἀπαιτήσοντας, ἔ-
ξαρνος γίνεται πρὸς αὐτοὺς,
μηδὲν ἔχειν τῶν ἐμῶν. πανταχό-
θεν δέ μοι τοσούτων κακῶν
προσπεπτωκότων, τίνα οἴεσθέ
με γνώμην ἔχειν; ᾧ γ' ὑπῆρ-
χε σιωπῶντι μὲν, ὑπὸ τού-
του ἀποστερεῖσθαι μὲν τῶν χρη- D
μάτων· λέγοντι δὲ μηδὲν
μᾶλλον κομίσασθαι, πρὸς Σάτυρον δ' εἰς τὴν μεγίστην δια-

A iste sibi pulcherrimam occasionem esse datam ratus est, quòd & pecunia apud se reposita magna esset, ac digna impudentia: & ego multis audientibus negassem, me quicquam habere: & nemo ignoraret, quum pecuniam à me legati peterent, etiam aliis debere me confessum esse. Ad hęc, iudices, putabat, siquidem hîc manerem, me à ciuitate Satyro deditum iri: B sin aliò me contulissem, se querelas meas nihil curaturum, sin in Pontum nauigassem, me vnà cum patre periturũ. Hæc igitur cogitans, me fraudare instituit: ac apud me quidem simulabat, se in præsentia minus paratum à pecunia, reddere non posse: sed C quum ego rem certò cognoscere volens, Philomelum & Menexenum ad eum misissem, apud eos se meum quicquam habere negauit. Tantis igitur ab omni parte malis oppresso mihi, quid animi fuisse censetis? Nam si tacerem, id consequebar vt ab isto pecunia fraudarer: sin dicerem, vt & nihilo plus reciperem; & D apud Satyrum mihi si-

βουλὴν ἐμαυτοῦ καὶ τὸν πατέρα καταστῆσαι. κράτιστον οὖν ἡγησάμην ἡσυχίαν ἄγειν. μετὰ δὲ ταῦτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀφικνοῦνταί μοι οἱ ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ὁ πατὴρ ἀφεῖται καὶ Σατύρῳ οὕτως ἁπάντων μεταμέλει τῶν πεπραγμένων, ὡς πίστεις τε τὰς μεγίστας αὐτῷ δεδωκὼς εἴη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς ἧς εἶχε πρότερον, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν γυναῖκα τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ εἰληφώς. πυθόμενος δὲ ταῦτα Πασίων, καὶ εἰδὼς ὅτι φανερῶς ἤδη πράξω περὶ τῶν ἐμαυτοῦ, ἀφανίζει τὸν χρημάτων. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ προσελθὼν ἐπεζήτουν αὐτὸν, ἡγούμενος ἔλεγχον σαφέστατον τῶν ἂν γένοιτο περὶ ὧν ἐνεκάλουν· λέγει λόγον δεινότατον, ὡς ἐγὼ καὶ Μενέξενος διαφθείραντες καὶ πείσαντες τὸν ἐπὶ τῇ τραπέζῃ καθήμενον ἓξ τάλαντα ἀργυρίου λάβοιμεν παρ' αὐτοῦ. ἵνα δὲ μηδεὶς ἔλεγχος, μηδὲ βάσανος γένοιτο περὶ αὐτῶν, ἔφασκεν ἡμᾶς ἀφανίσαντας τὸν παῖδα ἀντεγκαλεῖν αὐτῷ, καὶ ἐξαιτεῖν τοῦτον, ὃν αὐτοὶ ἠφανίσαμεν. καὶ ταῦτα λέγων καὶ ἀγανακτῶν καὶ δακρύων, εἷλκέ με

A mul & patri maximum crimen conflãrem. Optimum igitur esse duxi, quiescere. Post hæc, iudices, aduenerunt: qui & patrem carcere liberatum esse, & Satyrum ita pœnituisse omniũ quæ egisset nuntiarent, vt & fidem ei suam arctissimè obstrinxisset & prius imperium amplificasset, & meã sororem suo filio despondisset. B His Pasio auditis, quum me ius meum apertè persecuturũ sciret: puerum, qui, quid de pecuniis actum esset, conscius erat, occulit. Quem quum ego quæsiturus accessissem, quòd me nullam actionis meæ probationem euidentiorem habere posse crederem, orationem affert audacissimam & iniquissimam, me C & Menexenum, puerum, qui ad mensam sederit, corrupisse, & sex talenta ab eo per fraudem abstulisse. ne verò id facinus argui, & per tormenta veritas exquiri posset, nos occultasse puerum: nunc verò ad se accusandum venire, atque eum postulare quem ipsi occuluissemus. Atque hæc dicens, & indignans, D & lacrymans, ad po-

πρὸς τὸν πολέμαρχον, ἐγγυητὰς αἰτῶν. καὶ οὐ πρότερον ἀφῆκεν, ἕως αὐτῷ κατέστησα ἓξ ταλάντων ἐγγυητάς. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. ταῦθ' ὅτι μὲν ὅλῳ τῷ γένει διαφέρει τῶν ἐπιδεικτικῶν τε καὶ συμβουλευτικῶν, κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς λέξεως, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν. οὐ μέντοι παντάπασί γε τὴν Ἰσοκράτειον ἀγωγὴν ἐκβέβηκεν, ἀκαρῆ δέ τινα διασώζει τῆς κατασκευῆς τε καὶ σεμνολογίας ἐκείνης ἐνθυμήματα, καὶ ποιητικωτέρα μᾶλλόν ἐστιν ἢ ἀληθινωτέρα. οἷον ὅταν φησίν· ἡγούμην γὰρ, εἰ μὲν μὴ προείμην τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν. τὸ γὰρ ἀποίητόν τε καὶ ἀφελὲς τοιοῦτον· ἡγούμην δὲ μὴ παραδοὺς τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν. ἔτι ἐκεῖνο, καὶ πρὸς τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνόμιζεν, εἰ μὲν αὐτοῦ μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς πόλεως Σατύρῳ· εἰ δ' ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων. εἰ δ' εἰσπλευσοίμην εἰς τὸν Πόντον, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ πατρός. ἥτε γὰρ περίοδος ἐκμηκύνεται πέρα τοῦ δικανικοῦ τρόπου, καὶ ἡ σύνθεσις ἔχει τι τοῦ ποιητικοῦ.

lemarchum me traxit, sponsores postulans: neque prius destitit quam sex talentorum sponsores ei dedissem. Vos ascendite, qui harum rerum mihi testes estis. Hæc toto genere differre à laudationibus & suasionibus dictionis charactere, nemo est quin fateatur. neque tamen Isocrateum ductum penitus excesserunt, sed minuta quædam retinēt structuræ & grandiloquentiæ illius vestigia: dictióque poetica magis est, & elaborata, quàm simplex & naturalis. veluti quum ait. Nisi pecuniam dedissem, in discrimen (vt arbitrabar) venissem. nam alienum à poetica & simplex, tale esset: Arbitrabar autem me non tradita pecunia periclitaturum. Item illud: Ad hæc, iudices, putabat, si hîc manere instituissem me à ciuitate Satyro deditum iri: sin me aliò quopiam conuertissem, nihil se mea verba curaturum: sin in Pontum nauigassem, me vna cū patre periturum. Nam & periodus vltra forensem cōsuetudinem extenditur, & cōpositio nō nihil poeticū habet,

τό τε σχῆμα τῆς λέξεως ἐκ τῶν ἐπιδεικτικῶν εἴληπται παρισώσεων καὶ παρομοιώσεων. τό, τε οὖν ἐπιχειροίην, καὶ τραποίμην, καὶ εἰσπλευσαίμην, ἐν ἑνὶ χωρίῳ κείμενα, καὶ τὸ τῶν κώλων τριῶν ὄντων τὸ μῆκος ἴσον ὑπάρχον, τεκμήρια τῆς Ἰσοκράτους κατασκευῆς ἐστι. καὶ τὰ τούτοις ἐπιφερόμενα, διενοεῖτο μὲν ἀποστερεῖν τὰ χρήματα· καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ προσεποιεῖτο ἀπορεῖν, καὶ οὐκ ἂν ἔχειν παρόμοιά τε καὶ παραπλήσια ἀλλήλοις ἐστί. καὶ πρὸς τούτοις, ἃ μετ' ὀλίγον ἐπιτίθησιν· ὡς πίστεις τε μεγίστας αὐτῷ δεδωκὼς εἴη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς ἧς εἶχε πρότερον, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν γυναῖκα τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ εἰληφώς. καὶ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν τὸ δεδωκώς, καὶ πεποιηκώς, καὶ εἰληφώς, παρόμοιον· καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀδελφήν. ἔχει δ' ἄν τις καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις λέγειν, ἐξ ὧν ὁ χαρακτὴρ τοῦ ῥήτορος ἔσται καταφανής, ἀνάγκη δ' ἴσως στοχάζεσθαι τοῦ χρόνου.

& figura dictionis sumpta est è laudationum comparibus, similitérque finitis. Nam & hęc verba, instituissem, & conuertissem, & nauigassem, in vno loco sita, & tria membra eiusdem longitudinis, certissima sunt Isocrateæ structuræ indicia. & quæ his subiiciuntur: instituerat me fraudare pecunia, & apud me quidem fingebat se egere & non habere, similiter finita & vicina inter se sunt. & præter hæc ea etiã quæ paulo pòst subiicit: & pignora maxima dedisse, & imperiũ prius amplificasse, & sororem meam suo filio in matrimonium collocasse. Etenim hîc item, dedisse & amplificasse, & collocasse: iterum, imperium & matrimonium, consimilia sunt, Possent etiam alia præter hæc dici, è quibus character oratoris eluceret: sed fortasse temporis habenda ratio est.

ΒΙΟΣ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ἐκ τοῦ Σουΐδα.

A

Ἰσοκράτης, Θεοδώρου αὐλοποιοῦ, Ἀθηναῖος ῥήτωρ, γενόμενος ἐπὶ τῆς πϛ΄ Ὀλυμπιάδος. ὅ ἐστι μετὰ τὰ Πελοποννησιακά· καὶ διὰ μὲν τῆς φωνῆς τὴν ἀτονίαν καὶ τὸ ἀπαρρησίαστον, B δίκας οὐκ εἶπεν. ἐδίδαξε δὲ πλείστους, καὶ λόγους γέγραφε λβ΄. βιώσας δ᾽ ἔτη ϛ΄ πρὸς τοῖς ρ΄ ἐτελεύτησεν. ἀδελφοὶ δ᾽ αὐτῷ ἐγένοντο, Τίσιππος καὶ Θεόμνηστος, καὶ Θεόδωρος· διδάσκαλος δὲ Γοργίας, οἱ δὲ Τισίαν φασίν, οἱ δ᾽ Ἐργῖνον· οἱ δὲ Πρόδικον ἔφασαν, οἱ δὲ Θηραμένην· οἱ δὲ λόγοι αὐτοῦ C πλεῖστοι.

VITA ISOCRATIS è Suida.

Isocrates Theodori tibiarum fabri filius, Atheniẽsis rhetor, natus est Olympiade octogesima sexta, quod est post bellum Peloponnesiacum. Ac propter vocis gracilitatem & verecundiam causas non egit, sed plurimos docuit, & orationes scripsit triginta duas. Natus annos centum & sex decessit. Fratres ei fuerunt, * Tisippus, Theomnestus & Theodorus. Præceptorem habuit Gorgiam, quãquam alij Tisiam, alij Erginum, alij Prodicum, nonnulli Theramenem tradunt. Orationes eius plurimæ sunt.

Ο ΑΥΤΟΣ

Ο ΑΥΤΟΣ ΠΕΡΙ ἑτέρου Ἰσοκράτους.

Ἰσοκράτης, Ἀμύκλα τοῦ φιλοσόφου· Ἀπολλωνίας τῆς ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ Ἡρακλείας, ὡς Καλλίστρατος ὁ ῥήτωρ, μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ μεγάλου Ἰσοκράτους· διακούσας δὲ καὶ Πλάτωνος τοῦ φιλοσόφου. οὗτος δ' ὁ Ἰσοκράτης, καὶ Θεοδέκτῃ τῷ ῥήτορι καὶ τραγῳδιοποιῷ, καὶ Θεοπόμπῳ τῷ Χίῳ, ἅμα τῷ Ἐρυθραίῳ Ναυκρατίτῃ διηγωνίσατο περὶ λόγων εἰς τὸν ἐπιτάφιον Μαυσώλου τοῦ Καρὸς, βασιλέως Ἁλικαρνασσοῦ. καὶ λόγοι αὐτοῦ ε΄. Ἀμφικτυονικὸς, Προτρεπτικὸς, Περὶ τοῦ τάφον μὴ ποιῆσαι Φιλίππῳ, Περὶ τοῦ μετοικισθῆναι, Περὶ τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας.

IDEM DE ALIO Isocrate.

ISOCRATES Amyclæ philosophi filius: Apolloniæ Ponti, siue Heracleæ natus, vt Callistratus rhetor tradit discipulus & successor maioris Isocratis. Fuit & Platonis philosophi assiduus auditor. Hic Isocrates cum Theodecte rhetore, & tragœdo, & Theopompo Chio, vnà cum Erythræo Naucratite, orationibus funebribus in Mausolum Carem Halicarnassi regem decertauit. Orationes eius sunt quinque, Amphictyonica, Protreptica, De non faciendo sepulcro Philippo, De migrando, De sua republica.

* * *

PLATONIS IN PHÆDRO DE ISOCRATE VERBA, QVAE CIcero infrà Latina fecit.

ΣΩ. Νέος ἔτι, ὦ Φαῖδρε, Ἰσοκράτης. ὃ μέντοι μαντεύομαι κατ' αὐτοῦ, λέγειν ἐθέλω. Φαιδρ. τὸ ποῖον δή; Σω. δοκεῖ μοι ἀμείνων ἢ κατὰ τοὺς περὶ Λυσίαν εἶναι λόγους, τὰ τῆς φύσεως· ἔτι δ' ἤθει γεννικωτέρῳ κεκρᾶσθαι. ὥστε οὐδὲν ἂν γένοιτο θαυμαστὸν προϊούσης τῆς ἡλικίας, εἰ περὶ αὐτούς τε τοὺς λόγους, οἷς νῦν ἐπιχειρεῖ, πλέον ἢ παίδων διενέγκοι τῶν πώποτε ἁψαμένων λόγων. ἔτι τε, εἰ αὐτῷ μὴ ἀποχρήσαι ταῦτα, ἐπὶ μείζω δέ τις αὐτὸν ἄγοι ὁρμὴ θειοτέρα. φύσει γὰρ, ὦ φίλε, ἔνεστί τις φιλοσοφία τῇ τοῦ ἀνδρὸς διανοίᾳ.

Cicero in Oratore.

Horum ætati succeßit Isocrates, qui præter cæteros eiusdem generis laudatur semper à nobis, nonnunquam Brute leuiter, & eruditè, repugnante te. Sed credas mihi fortaße, si, quid in eo laudem, cognoueris. Nam quum concisus et Thrasymachus minutis numeris videretur, & Gorgias, qui tamen primi traduntur arte quadam verba iunxiße: Thucydides autem præfractior, nec satis (vt ita dicam) rotundus: primus instituit dilatare verbis, & mollioribus numeris explere sententias. In quo quum doceret eos, qui partim in dicendo, partim in scribendo principes extiterunt, domus eius officina habita eloquentiæ est. Itaque vt ego, quum à nostro Catone laudabar, vel reprehendi me à cæteris facilè patiebar: sic Isocrates videtur testimonio Platonis, aliorum iudicia debere contemnere. Est enim (vt scis) quasi in extrema pagina Phædri his ipsis verbis loquens Socrates: Adolescens etiam nunc, ô Phædre, Isocrates est. Sed quid de illo augurer, lubet dicere. Quid tandem, inquit ille? Maiore mihi ingenio videtur esse quàm vt cum orationibus Lysiæ comparetur: præterea ad virtutem maior indoles, vt minimè mirum futurum sit, si quum ætate processerit, aut in hoc orationum genere, cui nunc studet, tantum, quantum pueris reliquis præstet omnibus, qui vnquam orationem attigerunt: aut si contentus his non fuerit, diuino aliquo animi motu maiora concupiscat. Inest enim natura philosophia in huius viri mente quædam. Hæc de adolescente Isocrates, Socrates auguratur. At ea de seniore scribit Plato, & scribit æqualis: & quidem exagitator omnium rhetorum, hunc miratur virum. Me autem, qui Isocratem non diligunt, vnà cum Socrate & Platone errare patiantur.

Idem 2. de Inuentione:

Nam fuit tempore eodem quo Aristoteles, magnus & nobilis rhetor Isocrates: cuius ipsius quam constet esse artem, non inuenimus. Discipulorum

autem, atque earum qui protinus ab hac sunt disciplina profecti, multa de arte praecepta reperimus.

Idem in Oratore, quum de oratione agit apta atque numerosa, sic scribit:

Nam qui Isocratem maximè mirantur, hoc in eius summis laudibus ferunt, quòd verbis solutis numeros primus adiunxerit. Quum enim videret oratores cum seueritate audiri, poetas autem cum voluptate: tum dicitur numeros secutus, quibus etiam in oratione vteremur, cùm iucunditatis causa, tum vt varietas occurreret satietatis. Quod ab his verè quadam ex parte, non totum, dicitur. Nam neminem in eo genere scientius versatum Isocrate, confitendum est: sed princeps inueniendi fuit Thrasymachus, cuius omnia nimis etiam extant scripta numerosè. Nam (vt paulo antè dixi) paria paribus adiuncta, & similiter definita, itémque contrariis relata contraria, quae sua sponte, etiam si id non agas, cadunt plerunque numerosè, Gorgias primus inuenit: sed his est vsus intemperantius. Id autem est genus (vt antè dictum est) ex tribus partibus collocationis alterum. Horum vterque Isocratem aetate praecurrit, vt eos ille moderatione vicerit. Est enim, vt in transferendis faciendísque verbis tranquillior: sic in ipsis numeris sedatior. Gorgias autem auidior est generis eius, & his festiuitatibus (sic enim ipse censet) insolentius abutitur quàm Isocrates: quum tamen audiuisset in Thessalia adolescens senem iam Gorgiam, moderatius temperauit. Quinetiam se ipse tantum, quantum aetate procedebat (propè enim centum confecit annos) relaxarat à nimia necessitate numerorum. quod declarat in eo libro quem ad Philippum Macedonem scripsit, quum iam admodum esset senex: in quo dicit, sese iam minus seruire numeris, quàm solitus esset. Ita non modò superiores, sed etiam se ipse correxit.

Idem lib 3. de Oratore.

Suauitatem Isocrates, subtilitatem Lysias, acumen Hyperides, sonitum Aeschines, vim Demosthenes habuit. Quis eorum non egregius? tamen cuius nisi sui similis? Et ibidem: Isocrates doctor singularis: &, Floruit Isocrates nobilitate discipulorum.

Idem in Bruto.

Extitit igitur iam senibus illis, quos paulo antè diximus, Isocrates, cuius domus cunctae Graeciae quasi ludus quidam patuit, atque officina dicendi: magnus orator, & perfectus magister: quanquam forensi luce caruit, intráque parietes aluit eam gloriam, quam nemo quidem, meo iudicio, est postea consecutus. Is & ipse scripsit multa praeclarè, & docuit alios, & cùm caetera melius quàm superiores, tum primus intellexit etiam in soluta oratione, dum versum effugeres, modum tamen & numerum quendam oportere seruari. Ante hunc enim, verborum quasi structura, & quaedam ad numerum conclusio, nulla erat: aut, si quando erat, non apparebat eam dedita opera esse quaesitam, quae forsitan laus sit: veruntamen natura [illegible]: tum casu nonnunquam, quàm aut ratione aliqua, aut obseruatione fiebat. Ipsa enim natura circumscriptione quadam verborum comprehendit, concluditque sententiam. Quae quum aptis constricta est, cadit etiam plerunque numerosè. Nam & aures ipsae quid plenum, quid inane sit, iudicant: & spiritus quasi necessitate aliqua, verborum comprehensio terminatur: in quo, non modò defici, sed etiam laborare turpe est.

Idem lib.3.de Oratore:

Verborum & sententiarum modo interpunctas clausulas in orationibus esse voluerunt. Idque princeps Isocrates instituisse fertur, vt inconditam veterum consuetudinem, delectationis atque aurium causa numeris astringeret.

Idem libro de Oratore secundo, de diuersis pro aetatum serie dicendi generibus scribens.

Ecce tibi exortus est Isocrates, magister istorum omnium: è cuius ludo tanquam ex equo Troiano innumeri principes exierunt. Sed eorum partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt, &c. Proderit aliquot versus praecedentes & sequentes legere; quos studio breuitatis omisimus, locum signasse contenti.

Idem Tusculan. quaest. lib. 1.

Sed vt Aristoteles vir summo ingenio, scientiae copia, quum motus esset Isocratis rhetoris gloria, dicere etiam cœpit, adolescentes docere, & prudentiam cum eloquentia iungere: sic nobis placet nec pristinum dicendi studium deponere, & in hac maiore & vberiore arte versari.

Idem de placida eius senectute & morte, in libro de Senectute.

Est etiam quietè & purè & eleganter actae aetatis placida ac lenis senectus. Qualem accepimus Platonis, qui vno & octogesimo anno scribens mortuus est. Qualem Isocratis, qui eum librum qui Panathenaicus inscribitur, quarto & nonagesimo anno scripsisse dicitur, vixitque quinquennium postea, &c.

Dionysij Halicarnassei iudicium de Isocrate.

Praecipuam laudem meretur Isocrates, ob institutum orationum, in quibus elaborauit: & argumentorum honestatem & elegantiam, quae tractanda suscepit. Haec enim studiosos eius non eloquentia tantùm augere, sed ad morum etiam honestatem instituere, & gubernandae tum familiae, tum ciuitati, tum toti Graeciae idoneos possint reddere. Nam praestantissima praecepta ad virtutem, in orationibus Isocratis inueniuntur. Ac, mea quidem sententia, qui non partem aliquam ciuilis facultatis, sed rationem gerendae reipublicae vniuersam complecti animo volet: is hunc oratorem nocturna diurnáque manu versare debebit. Quòd si quis veram philosophiam amplectitur, solis speculationibus haud contentus, sed actione virtutis etiam occupatus, nec suis commodis metitur omnia, sed prodesse multis laborat: huic ego autor ero vt oratoris huius imitetur institutum.

M.Fab.Quintilianus lib.Instit.oratoriarum 2.cap.9.

Annon clarissimus ille praeceptor Isocrates, quem non magis libri bene dixisse, quàm discipuli bene docuisse testantur, quum de Ephoro atque Theopompo sic iudicaret, vt alteri frenis, alteri calcaribus opus esse diceret: aut in illo lentiore tarditatem, aut in hoc penè praecipiti concitationem adiuuandam docendo existimauit, quum alterum alterius natura miscendum arbitraretur?

Idem lib.3.cap.1.

Isocratis praestantissimi discipuli fuerunt, in omni studiorum genere: eôque iam seniore (octauum enim & nonagesimum impleuit annum) pomeridianis scholis Aristoteles praecipere artem oratoriam cœpit, noto quidem illo, vt traditur, versu ex Philocteta frequenter vsus: αἰσχρὸν σιωπᾶν. καὶ

Ἰσοκρά-

Ἰσοκράτην ἐᾶν λέγειν. Turpe esse tacere, & Isocratem pati dicere. Ars est vtriusque: sed pluribus eam libris Aristoteles complexus est.

Idem lib. 9.

Magnæ veteribus curæ fuit, gratiam dicendi è paribus contrariis acquirere: Gorgias in hoc immodicus, copiosus vtique prima ætate Isocrates fuit.

Idem lib. 10. quum de Lysia prius dixisset, hæc subiicit:

Isocrates in diuerso genere dicendi nitidus & compositus, & palæstræ quàm pugnæ magis accommodatus, omnes dicendi veneres sectatus est: nec immeritò. Auditoriis enim se, non iudiciis compararat. In inuentione facilis, honesti studiosus: in compositione adeo diligens, vt cura eius reprehendatur.

Idem lib. 12.

Isocratis schola principes oratorum dedit.

Idem lib. 10.

Mihi videtur M. Tullius, quum se totum ad imitationem Græcorũ contulisset, effinxisse vim Demosthenis, copiam Platonis, iucunditatem Isocratis.

Hermogenes ά, ἰδεῶν.

Πολὺ τὸ καθαρὸν τῆς λέξεως παρ' Ἰσοκράτει.

Plinius Secundus Epistolarum libro sexto ad Quadratum.

Nec verò Isocrati, quominus haberetur summus orator, offecit quòd infirmitate vocis, mollitia frontis, quominus in publico diceret, impediebatur.

Cæl. Rhodig. Antiq. lect lib. 5. cap. 13.

Denique vis in Demosthene peculiari insigniq ue modo celeberrima, sicutì in Isocrate suauitas, subtilitas in Lysia, in Hyperide acumen, sonitus in Æschine, in Platone copia. Idem lib. 25. cap. 3. vbi de Cicerone agens: Latè in eo grassatur, inquit, vis Demosthenis, renidet Platonis copia: abblanditur, allectat, afficit Isocratis iucunditas, cuius domus cunctæ Græciæ quasi ludus patuit, ac dicendi officina. Idem lib. 26. cap. 25. Isocratem circa puluerem aut etiam clepsydram Oratorem vel nobilissimum, memoriæ proditum est quum rogaretur, vt in conuiuio quodam promeret aliquid de artis suæ officina, respondisse: ἐν οἷς μὲν ἐγὼ δεινὸς, οὐχ ὁ νῦν καιρός· ἐν οἷς δ' ὁ νῦν καιρὸς, οὐκ ἐγὼ δεινός: Quæ noui, temporis huius non sunt: quæ verò exigit tempus hoc, ego nescio. Veluti parum congrueret, lasciuientibus poculis oratoriam inserere grauitatem: quòd æquè ridiculum sit, ac in purpura repens simia.

Cæl. Calcagninus de Imitatione.

Hinc est, quod Platonem legentes, heroicam quandam amplitudinem haurimus, & afflatu propè diuino incitamur. Qui verò frequentes sunt in lectione Isocratis, hi comptam & vndique picturatam orationem effingunt, palæstræ quàm iustæ pugnæ multò aptiorem. Qui apud Demosthenem versantur, hi bellicum quendam concentum animo concipiunt, vt paulo minus ad arma prosiliant & iam cædem & sanguinem spirent, & vulnera afferre & accipere honestum putent. At quum M. Ciceronem adimus, Di boni quis habitus oris, quæ animorum imago non se nobis ingerit? quantis ille hastas lacertis in orationibus iaculatur? quos ille clamores, quos tumultus elicit, quoties indignatur? quos ille luctus, quas deplorationes animis

inspirat, quum misericordiæ vela intendit?

Idem in Rhetoricæ Compendio:

Cicero suo oratori memoriam optat Iureconsultorum, quam qui assequi non potuerit, præstat ut scribat, vel certè aliud agat, quàm frustra oratoriam sequatur. Sic Isocrates forensem actionem dicitur reformidasse, & in scribendis orationibus maluisse tempus exponere. Debemus enim omnes naturæ supellectilem excutere, & vires ingenij metiri, &c.

Ioan. Lud. Viues.

Isocrate simplicius ac purius cogitari nihil potest.

Idem in Præfatione ad Thomam Cardinalem.

Fuit Isocrates Atheniensis rhetor, temporibus Platonis: ex cuius schola, tanquam ex equo Troiano, prodiit numerosa illa cohors eorum qui & dicendo & republica administranda plurimùm in Græcia valuerunt. Eloquentiam testantur discipuli, & monumenta ingenij: in quibus est mira sermonis dulcedo, & aptissima compositio numeris ad ornatum astricta. Cicero fatetur, ex illius opibus ornatiorem se ac locupletiorem fieri. Itaque maximo in precio atque honore est per gentes omnes habitus: nactúsque est sine foro, intra domesticos parietes, eam gloriam, qualem rari ex iis qui in solem certaménque prodierunt, sunt consequuti: Constat, per breues sæpe orationes ab eo conscriptas, ingenti auri pondere à principibus viris repensas esse: vt ab Artemisia regina Cariæ, & à Nicocle rege Salaminæ. Tantus patriæ amator, vt fractis à Philippo rege Atheniensium rebus ad Chæroneam, vt primum de ea re nuncius est Athenas perlatus, mœrore expirauerit: grandis admodum natu.

Ipsius Isocratis de se elogia, vide in exordiis Panegyrici & Panathenaici: item in Oratione περὶ ἀντιδόσεως & ad Philippum, Dionysii item censuram suo loco.

Claudius Baduellus.

Nullus est nec apud Græcos, nec apud Latinos orator, philosophus, aut alius scriptor: qui aut venustate orationis aut grauitate sententiarum, cum Isocrate rhetore comparandus videatur.

Philippus Melanchthon.

Isocrates scriptor inprimis vtilis ad eloquentiam, continet res dignas cognitione.

ΕΙΣ ΙΣΟΚΡΑΤΗΝ ΤΟΝ ῥήτορα.

Χαῖρε φάος ῥήτρης Ἰσόκρατες, ὅττι σὺ χαλκῷ
Κόσμον ἄγεις. δοκέεις γὰρ ἐπίφρονα μήδεα φαίνειν,
Εἰ καὶ ἀφωνήτῳ σε πόνῳ χαλκεύσατο τέχνη.

ΙΣΟΚΡΑ-

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ.

ISOCRATIS ORATIONES.

ΤΩΝ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΩΝ συμμορία πρώτη, τοὺς παραινετικοὺς λόγους περιέχουσα.

ISOCRATIS ORATIONVM classis prima, orationes admonitorias complectens.

ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΑΡΑΙνεσις, ἢ Παραινετικὸς λόγος, τῶν παραινετικῶν πρῶτος.

AD DEMONICVM ADmonitio, siue Admonitoria oratio, admonitoriarum prima.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ Δημόνικον παραινέσεως, ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Ἡ Προαίρεσις καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ λόγου ἐστὶν, (ὅπερ δὴ ἥκιστα κἂν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς παντί τῳ δῆλον) τὰς τῶν νεωτέρων ψυχὰς εἰς τὰς καλὰς τῶν πράξεων

παρορμῆσαί τε καὶ παιδαγωγῆσαι, ὅπως ἂν τὸν ἑαυτῶν βίον οὐ
μόνον ἡδέως καὶ συμφερόντως ἀλλὰ καὶ μετὰ καλῆς δόξης καὶ ἐ-
παινούμενοι διαγάγωσι. πάντως οὖν χρὴ τοὺς ἐλευθέρους
τῶν παίδων ἐκμανθάνειν τὰς ἡδίστας ταυτασὶ καὶ μάλιστα σω-
τηριώδεις παραινέσεις. οὐχ οἷόν τε γὰρ οὐδενὶ πώποτε τούτου
τοῦ πόνου μεταμελῆσαι. ἄξιον δὲ, σχολῆς ἐγγινομένης, καὶ τῆς
ἡλικίας αὐξηθείσης, ἑκάστην τῶν ὑποθηκῶν αἰτιολογῆσαι, καὶ
γνώμαις ὁμοίαις καὶ παραδείγμασι τοῖς τε τῶν ποιητῶν καὶ τῶν
συγγραφέων, πρὸς δὲ καὶ τοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν σαφηνίσαι
βίου. ἐκεῖνο δ' ἂν πάντων μάλιστα προὔργου γένοιτο ἐπισκέ-
ψασθαι, ποσάκις τῆς ὁσιωτάτης διδασκαλίας ἢ ἀστοχήσας, ἢ καὶ
καταφρονήσας, ὡς μεγάλας καὶ πολλὰς τῆς ἀβουλίας τε καὶ
προπετείας ὑπέσχες τιμωρίας. ἐντεῦθεν δὴ περιγένοιτ' ἂν σοι,
μὴ μόνον τὸ τῶν ἑτέροις ἢ πεπραγμένων ἢ εἰρημένων, ἢ καὶ
συμπεπτωκότων, γίνεσθαι κριτικώτερον, καὶ τῆς τοῦ βιβλίου
μᾶλλον ἐφικέσθαι διανοίας. ἀλλὰ καὶ τὸ δι' ὅλου τοῦ βίου μελε-
τᾶν τῆς σοφίας μετὰ καλοκἀγαθίας συζυγίαν, καὶ τὸ ἀπαίδευτον
σὺν τῷ ἐπονειδίστῳ βδελύττεσθαι. τάξιν μὲν οὖν (ἥνπερ ἐξε-
πίτηδες ὁ συγγράψας, τὸ διαποικίλαι τάχα τὸν λόγον, ἔστιν
οὗ συγχέαντί τε καὶ ἀμελήσαντι ἔοικεν) καὶ ἀριθμὸν (οὐδὲν γὰρ
ἄτοπον ἢ πλείω ἑνῶσαι, ἢ ἕν τι εἰς πλείω μερίζειν) ἐνταῦθα πε-
ριεργάζεσθαι οὐ δεῖ. σωρεύονται γὰρ αἱ ὑποθῆκαι, οὐ πάνυ μὲν
εἰκῇ, ἧττον δέ γε ἀκριβῶς τῶν Κικέρωνι περὶ τοῦ καθήκοντος, ἢ
Ἀριστοτέλει περὶ τῶν ἠθῶν φιλοσοφηθέντων. μήτ' ἀεὶ δὲ αἰ-
τιολογίαι παράκεινται (ἔστι γὰρ ἡ μέθοδος ἐξηγητικὴ μᾶλλον
ἢ ἀποδεικτική) ἀλλ' ὅσα Ἰσοκράτει ἤτοι μεταξὺ διανοουμένῳ
τε καὶ συγγράφοντι ἐπῆλθεν, ἢ διασαφήσεως τινὸς καὶ ἐπικο-
σμήσεως διὰ λόγων ἔδοξε δεόμενα, ταῦτα καὶ τὸ δοκοῦν
αὐτῷ παρείληπται εἰς τὴν ὑπόθεσιν. παρατηρητέον δὲ κἀκεῖνο,
ὅτι αἱ παραινέσεις μεγάλην εὐπορίαν προτροπῶν τε καὶ ἐ-
παίνων καὶ τῶν ἐναντίων τούτοις χορηγοῦσι. μέρη δὲ τοῦ λόγου
τρία· προοίμιον, καὶ παραινέσεις, καὶ ἐπίλογος. ἐν μέσῳ γὰρ προ-
τροπῶν μάλ' ἐντέχνως κεῖνται αἱ ὑποθῆκαί τε καὶ παραιν-

της, καθ' ἃς πάντα μὲν εὐθύνεσθαι δεῖ τὸν βίον, πάντα δὲ τῶν ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων λόγον, πᾶσαν δὲ καὶ τὴν τῶν καθ' ἡμᾶς ζώντων (καθάπερ προείρηται) ἐξετάζεσθαι διαγωγήν.

ARGVMENTVM ADMONITOriæ ad Demonicum orationis, siue De officiis,

Ab Hieronymo VVolfio scriptum.

CONSILIVM & propositum huius libri est (vt ex ipsa inscriptione satis apparet) adolescentum animos ad honestas actiones & exhortari & instituere: quò vitam non tantùm suauiter & commodè, sed etiam cum laude & gloria transigant. Omninò igitur ingenuis pueris ediscendæ sunt hæ dulcissimæ ac saluberrimæ præceptiones: vt in omni vita in conspectu atque in promptu sint. Neminem profectò laboris illius vnquam pœnitebit. Operæpretium etiam fuerit, per otium atque ætatem, causas singulorum præceptorum exquirere, eadémque similibus sententiis, & exemplis poetarum, historicorum, atque adeò vitæ communis, illustrare. Sed illud omnium vtilissimum erit, considerare, quoties sanctissimam doctrinam vel imprudens vel petulanter neglexeris: quoties & quàm graues incogitantiæ temeritatísque pœnas dederis. Ita fiet vt non tantùm de aliorum dictis, factis & casibus prudentius iudices, & ipsum libellum rectius intelligas: sed illud etiam consequeris vt in omni vita sapientiam cum probitate coniungere studeas, inscitiam & dedecus deresteris. Ordo (quem autor de industria, variandæ fortassis orationis causa, neglexisse ac turbasse videtur) atque numerus (possunt enim aut plura coniungi, aut vnum quoddam in plures tribui partes) hîc non magnopere est requirendus. Coaceruantur enim præcepta, non illa quidem omnino temere: sed minus tamen accuratè quàm fit in libello Ciceronis de Officiis, aut Aristotelis disputatione de Moribus. Neque semper rationes adiiciuntur (nam methodus expositione potius quàm probatione constat) sed quæ inter meditandum

& ſcribendum inciderunt, vel declarationem aliquam, vel ornamenta verborum requirere viſa ſunt, ad arbitrium Iſocratis, pro autoritate in medium afferuntur. Illud etiam obſeruandum eſt, præceptiones has magnam ſuppeditare copiam adhortationum & laudum, & contrà. Partes huius libelli ſunt tres, principium, doctrina de moribus, & peroratio. Sunt enim perquàm artificioſè præceptiones in medio cohortationum collocatæ. Quæ quidem præceptiones, & admonitiones (vti iam dictum eſt) normæ atque regulæ eſſe debent totius vitæ, ad quas & poëtarum & hiſtoricorum ſcripta, & noſtræ ætatis hominum dicta factáque omnia, ſunt exigenda & iudicanda.

A

ΕΝ πολλοῖς μὲν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διεστώσας εὑρήσομεν τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας· πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνηθείαις. οἱ μὲν γὰρ, τοὺς φίλους, παρόντας μόνον, τιμῶσιν. οἱ δὲ, καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι. καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε· τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας οὐδ᾽ ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν. ἡγούμενος οὖν πρέπειν, τοὺς δόξης ὀρεγομένους, καὶ παιδείας ἀντιποιουμένους, τῶν σπουδαίων ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητὰς, ἀπέσταλκά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον

QVVM multis, Demonice, in rebus, multum intereſſe videas inter bonorum rationes, & improborum cogitationes: tum in familiaritatibus longè maximum diſcrimen habent. Nam alteri amicos, dum adſunt tantùm, colunt: alteri etiam

B

longè remotos amant: ac improborum quidem neceſſitudines paulo momento pereunt: bonorum autem amicitias nulla temporis longinquitas deleuerit. Quum igitur iis qui gloriam expeterent, & liberalibus artibus ſtuderēt, bonos & non improbos imitandos cenſerem: hanc orationem dono tibi miſi,

C

τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ἡμᾶς φιλίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἱππόνικον συνηθείας· πρέπει γὰρ τοὺς παῖδας, ὥσπερ τῆς οὐσίας οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς πατρικῆς κληρονομεῖν. ὁρῶ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλλαμβάνουσαν, καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον· σὺ μὲν γὰρ παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ· καὶ σὺ μὲν ἀκμὴν φιλοσοφεῖς, ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐπανορθῶ. ὅσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους τοὺς προτρεπτικοὺς λόγους συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦσιν, οὐ μὴν περί γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν· ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται, μὴ δι' ὧν τὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσουσιν, ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἤθη σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσι· τοσούτῳ μᾶλλον ἐκείνων τοὺς ἀκούοντας ὠφελοῦσιν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ καὶ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι. διόπερ ἡμεῖς, οὐ παράκλησιν εὑρόντες, ἀλλὰ παραίνεσιν γράψαντες, μέλλομέν σοι συμβουλεύειν ὧν χρὴ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι, καὶ τίνων ἔργ-

A quæ & amicitiæ nostræ pignus esset, & meæ cum Hipponico familiaritatis signum. Vt enim rei familiaris, sic & amicitiæ paternæ liberis capienda est hæreditas. Ac nobis & fortunam suffragari, & ipsum tempus opitulari video: nam & tu erudiri cupis, & ego in aliis erudiendis elaboro: tu adhuc sapientiæ studes, ego sapientiæ B studiosis viam commonstro. Etsi autem ij qui ad amicos exhortationes scribunt, rem certè præclaram suscipiunt, non in eo tamen versantur quod est in sapientiæ studio præstantissimum. qui verò adolescentibus tradunt ea non quæ in dicendi exercitatione & oratoria facul- C tate eos acuant, sed quæ ad naturale decus honestatis conforment: eo plus quàm illi fructus adferunt auditoribus: quod, vt alteri ad eruditionem verborum duntaxat hortantur, sic alteri etiam mores eorum corrigunt. Nos igitur, non arrepta hortatione, sed conscripta præceptione, tibi consulturi sumus quæ res adolescenti- D bus expetendæ, quæque fa-

γων ἀπέχεσθαι, καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις ὁμιλεῖν, καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν. ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως ἠδυνήθησαν· ἧς οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστι. κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνάλωσεν, ἢ νόσος ἐμάρανε· πλοῦτος δὲ, κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν (ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥαθυμίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν) ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε· καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, τὰς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν· ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ἐν ταῖς διανοίαις συναυξηθῇ, μόνη μὲν συγγηράσκει· πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δ' εὐγενείας ἐστί· τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα, δυνατὰ καθιστᾶσα· τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερὰ, θαρσαλέως ὑπομένουσα. καὶ τὸν μὲν ὄκνον, ψόγον· τὸν δὲ πόνον, ἔπαινον ἡγουμένη· ῥᾴδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστιν ἐκ τε

A cta fugienda sint: & quorum hominum consuetudine vti, & quo pacto vitam instituere debeant. Nā qui hoc vitæ quasi iter ingressi sunt, hi soli veræ virtutis cōpotes fieri potuerunt: qua nulla possessio neque splendidior est, neque constantior. Nam forma quidem aut ætate consumitur, aut morbo deflorescit: diuitiæ vero, vitiorum magis quàm virtutis B ministræ sunt: (cùm quòd ignauiæ facultatem offerunt, tum quòd adolescentes ad voluptates inuitāt.) Iam vires corporis, cum prudentia coniunctæ, sanè prosunt: sed sine hac, plus iis ipsis nocent penes quos sunt: & vt corpora pugilum ornant, sic tenebras curationi mentis ob- C ducunt: virtutis autem possessio, in quorum animis syncerè vnà cum ætate accreuerit, sola nec in senectute deserit, & opibus præstantior, & nobilitate vtilior. nam quæ alij efficere non possunt, ea facit vt obtineri possint: quæ multitudini horrenda videntur, magno animo subit, desidiā in vitio ponit, D laborem laudi sibi ducit. Quę quidem facile tum ex

τῶν Ἡρακλέους ἄθλων, καὶ τῶν Θησέως ἔργων· οἷς ἡ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικοῦτον εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀναμνησθεὶς, οἰκεῖον καὶ καλὸν ἕξεις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων. οὐδὲ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς, οὐδὲ ῥαθυμῶν διετέλεσε τὸν βίον· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενεν. οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρως ἠγάπα, ἀλλ' ἀπέλαυε μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν, ὡς θνητὸς, ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἀθάνατος· οὐδὲ ταπεινῶς διῴκει τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκαλός τε ἦν καὶ μεγαλοπρεπὴς, καὶ τοῖς φίλοις κοινός· καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐτὸν σπουδάζοντας ἢ τοὺς τῷ γένει προσήκοντας. ἡγεῖτο γὰρ εἶναι πρὸς ἑταιρείαν πολλῷ κρείττω φύσιν νόμου, καὶ τρόπον γένους, καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης. ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταρι-

A Herculis certaminibus, tũ è Theſei operibus, perſpici poſſunt: quorum factis, norma virtutis directi mores, tantum gloriæ decus impreſſerunt, vt nulla ſecula res eorum geſtas obliuione delere poſſint. Atque adeò, ſi quod vitæ inſtitutum patris tui fuerit, recordêre, domeſticum & illuſtre habebis exemplum eorum quæ à me dicuntur. B Nec enim ſic exegit ætatem, vt vel virtutem negligeret, vel ignauiæ ſeſe dederet: ſed & corpus laboribus exercuit, & animum ad pericula paratum habuit: neque pecuniam ſupra modum amauit, ſed & bonis ſuis vſus eſt vt mortalis, & rem familiarem curauit vt immortalis. C Neque verò vitam abiectè inſtituit, ſed & ſplendidus fuit, & magnificus, & benignus in amicos: ac ſui ſtudioſos pluris fecit quàm genere ſibi propinquos. Ad amicitiam enim conſtituendam longè plus eſſe virium in natura quàm in lege, in moribus, quàm in genere: in voluntate quàm in neceſſitate, iudicabat. D Deficeret nos omne tempus ſi omnes illius actiones enumera-

θμησαίμεθα. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκριβὲς αὐτῶν ἐν ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν· δεῖγμα δὲ τῆς Ἱππονίκου φύσεως νῦν ἐξενηνόχαμεν, πρὸς ὃ δεῖ ζῆν σε, ὥσπερ πρὸς παράδειγμα· νόμον μὲν, τὸν ἐκείνου τρόπον ἡγησάμενον, μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτὴν τῆς πατρῴας ἀρετῆς γινόμενον· αἰσχρὸν γὰρ, τοὺς μὲν γραφεῖς ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζώων, τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων· ἡγοῦ δὲ μηδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγωνιστὰς ἀσκεῖν, ὡς σοὶ σκοπεῖν ὅπως ἐφάμιλλος γενήσῃ τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασιν. οὕτω δὲ τὴν γνώμην ἀδύνατον διατεθῆναι, τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρωμένον. τὰ μὲν γὰρ σώματα, τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ, τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυκε. διόπερ ἐγώ σοι πειράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι' ὧν ἄν μοι δοκοίης ἐπιτηδευμάτων πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδοκιμῆσαι.

Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς, μὴ μόνον θύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις

remus. Sed illas accuratiùs aliâs explicabimus: nunc specimen Hipponici naturæ exhibuimus, quod tanquam exemplar in vita degenda propositum tibi esse debet: vt mores illius pro legibus habeas, paternámque virtutem admireris & æmuleris. Nam quum pictores pulchras animantes exprimant, liberis turpe fuerit, parentes virtute præstantes non imitari. Quare persuasum habeto, nulli pugili tantam esse præparationem adhibendã contra suos aduersarios, quàm tibi curandum sit vt in hoc certamine laudis, sis patri tuo par. Nequaquam autẽ fieri potest vt quisquã hoc in animum inducat suum, ni multis & bonis præceptis fuerit refertus. Nam vt moderatis laboribus corpora, sic honesta doctrina mentes augeri solent. Ego itaque te breuiter monere conabor, quibus studiis maximas ad virtutem progressiones facturus, & ab aliis omnibus laudẽ & gloriã consecuturus esse videaris.

In primis igitur deos immortales religiosè colito: non sacrificia modò faciendo, sed iureiurando etiam

ἐμμένων. ἐκεῖνο μὲν γὰρ, τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον· τοῦτο δὲ, τῶν τρόπων καλοκἀγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον ἀεὶ μὲν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως, οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς θεοῖς θύειν, καὶ τοῖς νόμοις ἐμμένειν.

conſeruando. Nã illud, amplæ pecuniæ indicium eſt: hoc, morũ integritatis argumentum. Venerare numen cùm aliás ſemper, tũ maximè quum ſacra publicè fiunt. Sic enim apparebit, te ſimul & diis immolare, & legibus obtẽperare.

Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς γονεῖς, οἵους ἂν εὔξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σαυτοῦ παῖδας.

Talem erga parentes te præbe quales in te liberos eſſe tuos optares.

Ἄσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν συμφέροντα. τούτου δ' ἂν ἐπιτυγχάνοις, εἰ λήγοις τῶν πόνων, ἔτι πονεῖν δυνάμενος.

Eas corporis exercitationes amplectere, nõ quæ ad robur ſed quæ valetudini proſint. Quod ita conſequêre, ſi laborare deſinas, dum adhuc laborare queas.

Μήτε γέλωτα προπετῆ στέργε, μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου. τὸ μὲν γὰρ, ἀνόητον· τὸ δὲ μανικόν.

Neque petulantem riſum ama: neque audacem orationem proba. Nam alterum, ſtultitiæ eſt: alterum, inſaniæ.

Ἃ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν.

Quæ factu ſunt turpia, ne dictu quidem decora eſſe puta.

Ἔθιζε σαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν, ἀλλὰ σύννουν. δι' ἐκεῖνο μὲν γὰρ, αὐθάδης· διὰ δὲ τοῦτο, φρόνιμος εἶναι δόξεις.

Aſſuefac te vt ſis vultu nõ toruo, ſed ſeuero. Nam illud inſolentiæ, hoc prudentiæ tribuetur.

Ἡγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν, κόσμον, αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην. τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι τὸ τῶν νεωτέρων ἦθος.

Exiſtima te maximè decere modeſtiam, verecundiam, iuſtitiam, temperantiam. His enim virtutibus omnis adoleſcentiæ diſciplina continetur.

Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιή-

Si quid vnquã turpe ad-

ῶς ἔλπιζε λήσειν· καὶ γὰρ, ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις.

A miseris, ne sperato fore clàm. Nam vt alios id celes, at ipse tibi eris conscius.

Τὸν μὲν θεὸν φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα.

Deum time, parentes autem honora.

Τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου· τοῖς δὲ νόμοις πείθου.

Amicos verere, legibus obtempera.

Τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης. τέρψις γὰρ, σὺν τῷ καλῷ μὲν, ἄριστον· ἄνευ δὲ τούτου, κάκιστον.

Eas sequere voluptates quæ gloriam pariant. Nam oblectatio coniuncta cum honestate, res est optima: B sine hac, pessima.

Εὐλαβοῦ τὰς διαβολὰς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν. οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν.

Caue criminationes, etiam falsas. Vulgus enim, quum veritatem ignoret, ex opinione famaque iudicat.

Ἅπαντα δόκει ποιεῖν ὡς μηδένα λήσων. καὶ γὰρ ἂν παραυτίκα κρύψῃς, ὕστερον ὀφθήσῃ.

Omnia te ita facere puta, quasi neminem sis celaturus. Etsi enim quippiam occultâris in præsentia, post tamen innotescet.

Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοίης, εἰ φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττων ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτιμῴης.

C Existimationem maximè colliges si ea te non facere appareat quæ ab aliis facta reprehenderes.

Ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής.

Si cupidè didiceris, multa disces.

Ἃ μὲν ἐπίστασαι, διαφύλαττε ταῖς μελέταις· ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις. ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν, ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον, μὴ μανθάνειν, καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων μὴ λαβεῖν.

Quæ scis, exercitationis diligentia tuere: quæ non didicisti, artium cognitione adiungito. Æque enim turpe est, auditam vti- D lem orationem non discere, ac boni quippiam datũ ab amicis non accipere.

Καταναλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοΐαν. οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς εὑρημένα, συμβήσεταί σοι ῥᾳδίως μανθάνειν. Ἡγοῦ τῶν ἀκουσμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι χρημάτων κρείττω. τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει. σοφία γὰρ μόνη τῶν κτημάτων ἀθάνατον.

Μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τὶ χρήσιμον ἐπαγγελλομένους. αἰσχρὸν γὰρ, τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν ἕνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν· τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν, ἐπὶ τῷ βελτίω καταστῆσαι τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν.

Τῷ μὲν τρόπῳ γίνου φιλοπροσήγορος, τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος, ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας· εὐπροσηγορίας δὲ, τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. ἡδέως μὲν ἔχε πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις. οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσῃ, τοῖς δὲ φίλος γενήσῃ. τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν. πλησμονὴ γὰρ ἁπάντων.

A Quicquid otij dabitur, id in audiendæ doctrinæ studio consumito. sic enim fiet vt quæ magnis alii laboribus inuenêre, tu facilè perdiscas. Audiuisse multa, præstare puta quàm pecuniæ multum coegisse. Nam hæc facilè amittitur: illa perpetuò durant. Solus enim sapientiæ possessio est immortalis.

B Ne te pigeat longam ire viam ad eos qui se aliquid vtile docturos profitētur. Quum enim mercatores, rei familiaris augēdę gratia tanta maria transmittāt: turpe fuerit, adolescentes, excolendi ingenij causa, nec terrestre iter velle suscipere.

C Moribus tuis adsit affabilitas, verbis vrbanitas. Est autem affabilitatis, obuios salutare: vrbanitatis, comiter eos appellare. Comis in omnes eris, sed optimorum familiaritate vteris. Sic aliorum inimicitias vitabis, aliorum tibi amicitiam conciliabis. Ne sæpius eosdem neque verbosius iisdem de rebus alloquare. Est enim rerum omnium satietas.

Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἑκουσίοις, ὅπως ἂν δύναιο καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. A

Ὑφ' ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρὸν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης. ἔσῃ δὲ τοιοῦτος ἂν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς, δι' ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις, τῇ δ' ὀργῇ, ἂν παραπλησίως ἔχῃς πρὸς τοὺς B ἁμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς σεαυτὸν ἁμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσειας· ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, ἂν αἰσχρὸν ὑπολάβῃς, τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν. ἐν δὲ τοῖς λυπηροῖς, ἂν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς, καὶ σεαυτὸν, ὡς ἄνθρωπος ὤν, ὑπομιμνήσκῃς.

Μᾶλλον τήρει τὰς τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὅρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους. C

Προσήκειν ἡγοῦ, τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν. Περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε πλὴν ἐὰν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοί τε τῷ λέγοντι, κἀκείνοις τοῖς ἀκούουσιν. D

Ὅρκον ἐπακτὸν προσδέχου διὰ δύο προφάσεις·

Exerce te voluntariis laboribus, vt etiam necessarios perferre possis.

Dabis operam vt rebus omnibus imperes, quibus animum seruire turpe est: cuiusmodi sunt lucrum, ira, voluptas, dolor. Hæc autem ita consequere, si ea in lucro depotes quæ gloriam, non quæ opes augeant. In ira, si talem te præbeas delinquentibus, quales in te delinquentem alios esse velles. In oblectationibus, si turpe ducas, seruis imperare, voluptatibus seruire. In rebus molestis, si calamitates aliorum inspicias & te hominem esse recorderis.

Diligentiùs tuere deposita verborum quàm nummorum. Nam boni viri est ita se gerere vt eius integritas fide dignior quàm iusiurandum esse videatur.

Quemadmodum improbis diffidendum, sic bonis habendam esse fidem ducito. Nemini arcana tua credito, nisi res illas taceri æquè expediat etiam illis qui audiunt, ac tibi dicenti.

Iusiurãdum si postulabitur, duabus de causis dabis:

ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχρᾶς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ κινδύνων διασώζων. ἕνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεὸν ὀμόσῃς, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλῃς. δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ, φιλοχρημάτως ἔχειν.

Μηδένα φίλον ποιοῦ, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς πῶς κέχρηται τοῖς προτέροις φίλοις. ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενήσεσθαι τοιοῦτον οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε.

Βραδέως μὲν φίλος γίνου, γενόμενος δὲ, πειρῶ διαμένειν. ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν, μηδένα φίλον ἔχειν, καὶ πολλοὺς ἑταίρους μεταλλάττειν.

Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μήτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων θέλε. τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἂν, μὴ δεόμενος, τὸ δεῖσθαι προσποιῇ. Περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακοίνου. μὴ τυχὼν μὲν γὰρ, οὐδὲν βλαβήσῃ· τυχὼν δὲ μᾶλλον τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπιστήσῃ.

Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἔκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας, καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγινώσκομεν.

vel, vt temetipſum turpi crimine liberes: vel, vt amicos è periculis eripias. Pecuniæ vero cauſa per nullum deum iurabis, etiamſi liquidò id facere poſſis: ne aliis periurus, aliis auarus eſſe videaris.

Amicitiam cum nemine iungito, priuſquam exploraueris quomodo prioribus amicis fuerit vſus. Sperabis enim eum in te quoque fore talem qualem erga illos ſe præbuerit.

Senſim amiticiam contrahito, contractam perpetuò conſeruare ſtudeto. Nam ſubinde mutare familiaritates, æquè turpe eſt ac amicum habere neminem.

Neque cum damno mores amicorum periclitare, neque ſodaliũ animos velis ignorare. Quod ita facies, ſi egere te ſimularis, non egens. Communicato cum eis res non arcanas, tanquam arcanas: nam & deceptus, nihil detrimenti capies: & voti compos factus mores eorum perſpectiores habebis.

Amicos cùm in vitæ calamitate tum in periculorum ſocietate cognoſces. Nam vt aurum igni exploratur, ſic amicorum fides rebus aduerſis declaratur.

Οὕτω δ' ἂν ἄριστα χρήσῃ τοῖς φίλοις, ἂν μὴ περιμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις. ἀλλ' αὐτεπάγγελτος, ἐν τοῖς καιροῖς, αὐτοῖς βοηθῇς.

Ὁμοίως αἰσχρὸν νόμιζε τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιΐαις, καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις.

Ἀποδέχου τῶν ἑταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας. πολλοὶ μὲν γὰρ ἀτυχοῦσι τοῖς φίλοις συνάχθονται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι.

Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας· ἵνα δοκῇς μηδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν.

Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής. ἔστι γὰρ φιλοκάλου μὲν, τὸ μεγαλοπρεπές· καλλωπιστοῦ δὲ, τὸ περίεργον.

Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν.

Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων. παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσι, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππον κτήσαιτο καλὸν, κακῶς ἱππεύειν ἐπιστάμενος.

A Sic autem rectissimè tractabis amicos, si non expectes dum te rogent: sed vltro quum tempus postulat, eis opem feras.

Non minus turpe ducas superari beneficiis amicorum, quàm vinci maleficiis inimicorum.

Eos amicos proba, quibus non tantùm mala tua doleant, sed qui etiam bonis tuis non inuideant. B Multi enim, vt rebus amicorum aduersis dolent, ita secundis inuident.

Absentium amicorum mentionem fac apud præsentes, vt nec ipsos absétes neglecturus esse videaris.

In vestitu fac ornatum probes, luxum repudies. Habet autem ornatus magnificentiam, luxus redundantiam.

C Ama bonorum non ingentem cumulum, sed moderatum fructum.

Eos qui amplificandæ rei student, quum partis vti nesciant, contemnito. Istis enim idem ferè accidit quod ei qui bonum pararit equum, non satis equitandi peritus.

Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν. ἔστι δὲ χρήματα μὲν, τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις· κτήματα δὲ, τοῖς χρῆσθαι δυναμένοις.

Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσαι, καὶ τῷ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι. πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον, μηδὲν ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ μετρίως αὐτὸν ἀγάπα. στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω.

Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς. κοινὴ γὰρ ἡ τύχη, καὶ τὸ μέλλον, ἀόρατον.

Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποίει. καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη. Τοὺς κακοὺς εὖ ποιῶν, ὅμοια πείσῃ τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνας σιτίζουσιν. ἐκεῖναί τε γὰρ τοὺς διδόντας, ὥσπερ τοὺς τυχόντας, ὑλακτοῦσιν· οἵ τε κακοὶ τοὺς ὠφελοῦντας, ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας, ἀδικοῦσι.

Μίσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶντας. ἀμφότεροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύοντας ἀδικοῦσιν.

Ἐὰν ἀποδέχῃ τῶν φίλων τοὺς

A Da operam vt diuitię & vsui & fructui tibi sint. Sunt autem iis qui frui sciunt, vsui: iis verò qui vti sciunt, fructui.

Rem familiarem duabus de causis magni facitum vt magnam mulctam sufferre, tum vt bono amico ferre opem in calamitate possis. Quod autem ad cæteras vitæ rationes attinet, B non supra modum eam, sed mediocriter amato. Iis quæ adsunt contentus esto: quære tamen res meliores.

Nemini calamitatem exprobres. nã fortuna communis est: futuráque prouideri non possunt.

Bonis benefacito. præclarus enim thesaurus est, beneficium apud bonum virum collocatum. C Si de malis bene mereberis, idem tibi vsuueniet quod iis qui alienos canes pascunt. Nam & hi, æquè allatrant eos qui dant, quàm quoslibet: & improbi non minus eos qui benè de ipsis merentur, quàm eos qui eis nocent, lædunt.

Assentatores non minùs oderis quàm impostores. D Nam vtrique lædunt eos qui fidem illis habent.

Si eos amicos cõplecte-

πρὸς τὸ φαυλότατον σοὶ χαριζομένους, οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους.

Γίνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς, ἀλλὰ μὴ σεμνός. τῶν μὲν γὰρ τὸν ὑπερόπτικὸν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν. τῶν δὲ τὸν ὁμιλητικὸν τρόπον ἅπαντες ἡδέως ὑποφέρουσιν. Ὁμιλητικὸς δὲ ἔσῃ, μὴ δύσερις ὢν, μηδὲ δυσάρεστος, μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνεικος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ᾽ ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν· ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἴκων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων. μηδὲ περὶ τὰ γελοῖα σπουδάζων, μηδὲ περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων. τὸ γὰρ ἄκαιρον, πανταχοῦ λυπηρόν. μηδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαριζόμενος. ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοὶ, ποιοῦντες μὲν εὖ, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες. μηδὲ φιλαίτιος ὤν· βαρὺ γάρ. μηδὲ φιλεπιτιμητής· παροξυντικὸν γάρ.

Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἂν

A ris qui tibi nequissimis in rebus gratificantur: per omnem ætatem nullos habebis qui tuum odium propter res optimas suscipiant.

Comis erga eos esto qui te conueniunt, non superbus. Nam fastidium & arrogantiam vel serui dominorum ægre ferunt: comitas verò grata & iucunda est omnibus. Sunt au- B tem comitatis officia, non contentiosum esse, non morosum, non omnibus in rebus aduersatorem: familiarium iracundiæ non aspere resistere, quamuis iniustè irascantur: sed eis cedere, dum commoti sunt: ac vbi deferbuerit ira, eos obiurgare. non in ridiculis serias res agere, neque seriis in rebus, nugis gaude- C re. intempestiua enim, vbique molesta sunt. non ingratis inire gratiam. quo vitio multi laborant: qui etsi amicis obsequuntur, grauatim tamen id faciunt. non facilè incusare: nam odiosum est, non ad reprehendendum esse procliuem: nam iratos facit.

D

Conuiuiorum vitare sodalitates, consultissimam certè fuerit: sed

δέποτε

εἰ δέ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρὸς, ἐξανίστασο πρὸ μέθης· ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ οἴνου διαφθαρῇ, ταὐτὰ πάσχει τοῖς ἅρμασι τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποβάλλουσιν· ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται, διαμαρτάνοντα τῶν εὐθυνόντων. ἥ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται, διαφθαρείσης τῆς διανοίας.

A si quando tempus postularit, surgito ante ebrietatem. Quum enim vino mens corrupta fuerit, idem ei quod curribus euenit, è quibus aurigæ sunt excussi. nam vt hi temerè feruntur, carentes gubernatoribus. sic animus in multa delicta impellitur, mente subuersa.

Ἀθάνατα μὲν φρόνει, τῷ μεγαλόψυχος εἶναι. θνητὰ δὲ, τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν.

B Immortalitatem specta, magnitudine animi: mortalitatem, moderato rerum vsu.

Ἡγοῦ τὴν παιδείαν τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν. αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας. πολλάκις γὰρ ὧν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τούτων τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδοσαν.

Quantum eruditio inscitiæ præstet, ex eo perspicies quòd omnes è cæteris improbè factis fructum aliquem capiũt, hæc verò sola detrimentũ etiã iniungit. Nam sæpe isti, quem offendêre verbis, ei C reipsa pœnas dederunt.

Οὓς ἂν βούλῃ ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγέλλοντας. ἀρχὴ γὰρ φιλίας μὲν, ἔπαινος· ἔχθρας δὲ ψόγος.

Cum quibus amicitiam tibi constitutam esse vis, de illis honorificè loquitor, iis audientibus qui renunciaturi sint. Principium enim amicitiæ, est laudatio: vituperatio, inimicitiarum.

Βουλευόμενος, παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων. τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. Βουλεύου

Quum deliberas, è præ- D teritis exempla pete rerum futurarum. nam quæ obscura sunt, è manifestis facilimè diiudicantur. In

μὲν βραδέως, ἐπιτελεῖ δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ἡγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν θεοῦ εὐτυχίαν, παρὰ δὲ ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν. Περὶ ὧν ἂν αἰσχύνῃ παῤῥησιάσασθαι, βούλει δὲ τισὶ τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος. οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε γνώμην αἰσθήσῃ, καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις.

A deliberando tardus esto, in exequẽdis deliberatis celer. Existima nihil tribui melius, à diis quidem, prospera fortuna: à nobis ipsis autem, sapienti consilio. Quas res apertè dicere vereberis, & tamen cum amicis aliquibus communicare cupies, tanquam de re aliena orationem instituito. Sic & eorum sententiam intelliges, nec te ipse B aperies.

Ὅταν δὲ ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβουλεύεσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ διῴκησεν. ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς ὑπὲρ τῶν ἰδίων, οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων.

Sed quum alterius consilium in tuis negotiis experes, considerabis in primis quomodo res suas administrarit. Nam qui suum negotium malè gessit, nũquam bene procurabit alienum.

Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλεύσαιο παροξυνθεὶς, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψαις. καὶ γὰρ τῆς ὑγιείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας ἀναμνησθῶμεν.

C Sic autem ad capiendi consilij prudentiam maximè incitaberis, si, quę damna temeritatem sequantur, cogitaris. Nam & valetudinem diligentissimè curamus, quum ægrotationum molestias recordamur.

Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἤθη, καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι καὶ ζηλοῦν· ὥστε σοι συμβήσεται παρά τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὐδοκιμεῖν, καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὔνοιαν

Regum mores imitare, & ad eorum studia te confer: vt eos probare & D æmulari videaris. Vnde fiet vt & populus de te meliùs existimet, & tu illorum beneuolentiã erga

βεβαιοτέραν ἔχειν.

Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις. ἰσχυρότατον μέντοι νόμον ἡγοῦ τὸν ἐκείνων τρόπον. ὥσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον, τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα, τὸν βασιλέα προσήκει θαυμάζειν.

Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς, μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις· ὧν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἁμάρτοι, σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν.

Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλλάττου, μὴ πλουσιώτερος ἀλλ᾽ ἐνδοξότερος. πολλῶν γὰρ χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος.

Μηδενὶ πονηρῷ πράγματι μήτε παρίστασο μήτε συνηγόρει· δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν οἷάπερ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθῇς.

Παρασκεύαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δυνάμενον, ἀνέχου δὲ τὸ ἴσον ἔχειν· ἵνα δοκῇς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης, μὴ δι᾽ ἀσθένειαν, ἀλλὰ δι᾽ ἐπιείκειαν.

Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν

A te confirmes.

Cùm ipsis regum legibus obtēpera, tum volūtatem eorum, firmissimam esse legem ducito. Quemadmodum enim in populari degēti republica, multitudo colenda est, sic & eū qui in imperio regio consedit regem admirari oportet.

B Magistratum adeptus, nullius improbi ministerio in obeundis negotiis vtitor: nam quicquid ille deliquerit, id tibi imputabitur.

A publicis functionibus discede, non locupletior sed laudatior. Gloria enim & laus rectè factorum magnis opibus est præferenda.

C Nullius improbi negotij vel adiutor vel patronus esse velis. Nam & teipsum eadem facere putabunt quæ ab aliis facta defenderis.

Sic te parato vt aliis plus possis: & æquo tamen iure cum cæteris viuito, vt te iustitiam colere appa-D reat, non ex imbecillitate, sed propter æquitatem.

Paupertatē cum iustitia

πενίαν, ἢ πλοῦτον ἄδικον. τοσούτῳ γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι δόξαν παρασκευάζει. κἀκείνων μὲν τοῖς φαύλοις μέτεστι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν.

Μηδένα ζήλου τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας. οἱ γὰρ δίκαιοι, τῶν ἀδίκων, εἰ μηδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερέχουσι.

Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει. μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.

Πειρῶ τῷ μὲν σώματι εἶναι φιλόπονος, τῇ δὲ ψυχῇ φιλόσοφος· ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνῃ τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστῃ τὰ συμφέροντα.

Πᾶν ὅ,τι ἂν μέλλῃς λέγειν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ. πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας.

Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον. οὕτω γάρ, οὔτ' εὐτυχῶν, ἔσῃ περιχαρής·

A coniunctam opibus malè partis anteponito. Nam iustitia pecuniis eò præstantior est, quòd hæ viuentibus tantum prosunt, illa etiam defunctis gloriam parit: hæ vel malis hominibus contingunt, illam improbi nullo consequi modo possunt.

Neminem eorum qui lucris iniustis ditantur æmulare: B sed eos pluris facito qui ob iustitiæ studium detrimentis afficiuntur. Nā iusti, si nulla re alia iniustis præstant, spe certè bona sunt superiores.

Cùm omnium rerum quę ad vitam degendam attinent, curam suscipito, tum ingenio excolendo vel maxime intentus esto. Maxima enim res in re minima, est bona mēs in corC pore humano.

Da operam vt & corpore sis laborioso, & animo studioso: vt altero perficere queas decreta, altero prospicere scias profutura.

Quicquid dicturus es, priùs cum animo tuo reputa. Multi enim sunt quorum lingua cogitationi anteuertat.

Nihil rerum humanaD rum esse firmum existima. Sic fiet vt nec in rebus secundis lætitia exultes,

οὔτε δυστυχῶν περίλυπος.

Δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν, ἢ περὶ ὧν οἶσθα σαφῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἐν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν.

Χαῖρε μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, καὶ λυποῦ μετρίως ἐπὶ τοῖς γινομένοις τῶν κακῶν· γίνου δὲ τοῖς ἄλλοις μηδ' ἐν ἑτέροις ὢν κατάδηλος. ἄτοπον γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀποκρύπτειν· τὴν δὲ διάνοιαν φανερὰν ἔχοντα περιπατεῖν.

Μᾶλλον εὐλαβοῦ ψόγον ἢ κίνδυνον. δεῖ γὰρ εἶναι φοβερὰν τοῖς μὲν φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτὴν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν.

Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν· ἐὰν δέ ποτέ σοι συμβῇ κινδυνεύειν, ζήτει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχρᾶς φήμης. τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι, πάντων ἡ πεπρωμένη κατέκρινε· τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν, ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἡ φύσις ἀπένειμε.

A nec in aduersis consterneris.

Duo loquendi tempora constitue: alterum de rebus tibi planè cognitis, alterũ de iis quæ necessariò sunt dicenda. In his enim solis silentium antecellit oratio: in aliis verò tacere satius est quàm loqui.

Et gaudere debes rebus secundis, & moderatè ferre dolorem calamitatum: B sed vtraque dissimulato. Quum enim domi opes occultemus, absurdum fuerit aperto animo obambulare.

Magis caue reprehensionem quàm periculum. Nam vt vitæ finis improbis, sic bonis viris ignominiosa vita formidolosa esse C debet.

Operam in primis dato vt in tuto viuere queas. sed si quando tempus inciderit vt pericula sint adeunda, incolumis è bello euadere stude, cum laude & gloria, non cum infamia & dedecore. Nam fatum omnes quasi capitis condemnauit: mortẽ autem ho- D nestè oppetitam, natura peculiare præstantium virorum munus esse voluit.

Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων οὐ πρέπει σοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν. οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἅμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν ἐξενεγκεῖν, καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν. τὴν μὲν γὰρ τούτων χρείαν ῥᾳδίως εἰδήσεις, τὸν δὲ συμβουλεύοντα μετ' εὐνοίας χαλεπῶς εὑρήσεις. ὅπως οὖν τὰ λοιπὰ μὴ παρ' ἑτέρου ζητῇς, ἀλλ' ἐντεῦθεν, ὥσπερ ἐκ ταμιείου, προφέρῃς, ᾠήθην δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν ὧν ἂν ἔχω σοι συμβουλεύειν. Πολλὴν δ' ἂν τῷ θεῷ χάριν σχοίην εἰ μὴ διαμάρτοιμι τῆς δόξης, ἣν ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὑρήσομεν, ὥσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας, ἀλλ' οὐ τοῖς νουθετοῦσι. σὲ δὲ νομίζω τοὐναντίον τούτων ἐγνωκέναι, τεκμηρίῳ χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην σου παιδείαν φιλοπονίᾳ, τὸν γὰρ αὑτῷ τὰ βέλτιστα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκός ἐστι καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ τὴν

Neque verò mirari debes, multa ex iis quæ diximus, isti ætati tuæ non conuenire. nam id me quoque non præteriit: sed propositum mihi fuit, vna eademque opera & de præsenti vitę ratione consilium promere, & quid in posterum tibi faciendum esset denuntiare. Nam vsum quidem horum facilè intelliges: fidelem autem & beneuolum monitorem haud temerę inuenies. Ne igitur cætera ex aliis tibi quærenda essent, sed vt hinc omnia, velut è penu, depromeres, nihil, in quo tibi consulere possem prætereundum esse duxi. Magnas autem Deo gratias agam si me spes de te concepta non fefellerit. Nam vt plerosque alios cibis iucundissimis potiùs quàm saluberrimis delectari, sic etiam ad eos sese amicos adiungere cernimus qui vnà delinquunt, non ad eos qui vitia reprehendũt. Te verò cõtrarium statuisse existimo, argumento industriæ tuæ in aliis disciplinis adductus. Nã qui ipse sibi optima quæque imperauit, eum consentaneum est, etiam alios ad

A ἀρετὴν προτρέποντας ἀποδέχεσθαι· μάλιστα δ' ἂν παροξυνθείης ὀρεχθῆναι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς τὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίως ἔχομεν. ἐν μὲν γὰρ τῷ ῥαθυμεῖν, καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν, εὐθὺς αἱ λῦπαι ταῖς ἡδοναῖς παραπεπήγασι. τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν, καὶ σωφρόνως τὸν B ἑαυτοῦ βίον οἰκονομεῖν, ἀεὶ τὰς τέρψεις εἰλικρινεῖς καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι. κἀκεῖ μὲν πρῶτον ἡσθέντες ὕστερον ἐλυπήθημεν. ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ἔργοις οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύομεν, ὡς τῆς τελευτῆς αἴσθησιν λαμβάνομεν. τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν περὶ τὸν βίον, C οὐ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα ποιοῦμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκα διαπονοῦμεν. ἐνθυμοῦ δὲ διότι τοῖς μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυχόντα πράττειν· (εὐθὺς γὰρ τοῦ βίου τοιαύτην πεποίηνται τὴν ὑπόθεσιν) τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἷόν τε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν, ἢ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττοντας. πάντες γὰρ μισοῦ- D σιν οὐχ οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ὡς τοὺς ἐπιεικεῖς μὲν

A virtutem exhortantes amplecti. Maximè autem ad studium honestarum rerum incitaberis, si animaduertes, eas verissimarum voluptatum esse procreatrices. Nam in socordia quidem, luxuriæque amore, molestiæ statim voluptatibus adhærescunt. Virtutis autem studium, & sobrium vitæ institu- B tum, semper oblectationes sinceras, atque etiam constantiores gignit. nam illic principiò gauisi, pòst dolemus: hîc post molestias, voluptates capimus. In omnibus autem rebus non tam principii solemus meminisse quàm sensu finis affici. Nam pleraque in vita non propter res ipsas agimus, C sed propter ea quæ consequuntur elaboramus. Illud item cogites velim: plebeiis quidem hominibus quiduis licere: (nam tale statim initio vitæ suę fundamentum iecerunt) præstantibus verò, negligere virtutem concessum non esse: aut fieri certè non posse quin à multis reprehendantur. Omnes enim non tam D oderunt flagitiosos quàm eos qui virtutis

φάσκοντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων διαφέροντας· εἰκότως. ὅπου γὰρ τοὺς τῷ λόγῳ μόνῳ ψευδομένους ἀποδοκιμάζομεν, ἦ που τοὺς τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττουμένους, οὐ φαύλους εἶναι φήσομεν; δικαίως δ' ἂν τοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν, μὴ μόνον εἰς ἑαυτοὺς ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας· ἡ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρήματα καὶ δόξαν καὶ φίλους ἐνεχείρισεν· οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας κατέστησαν. εἰ δὲ δεῖ θνητὸν ὄντα, τῆς τῶν θεῶν στοχάσασθαι διανοίας, ἡγοῦμαι κἀκείνους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα δηλῶσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους, καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας, (ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι, καὶ πάντες πιστεύουσι,) τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. οἷς χρὴ παραδείγμασι χρωμένους, ὀρέγεσθαι τῆς καλοκἀγαθίας καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν, καὶ τῶν ἄλλων

A professi studium, re nullæ vulgo antecellunt. nec id iniuria. nam quum eos improbemus qui verbis tantùm fallunt, quanto magis eos nequam homines dicemus, qui nullum in tota vita suæ dignitatis gradum retinuerunt? Ac eius generis homines, non in semetipsos tantùm esse iniurii, sed & fortunæ proditores, B recte existimantur, quæ quum eis opes & gloriam, & amicos in manus dederit, ipsi parta felicitate indignos sese præbeãt. Quòd si fas est mortali voluntatem deorũ coniecturis indagare, eos etiam, in coniunctissimis potissimùm, demonstrasse arbitror quomodo & aduersus homines improbos, & erga bonos viros essent animati. Nam C quum Iupiter (vt arcanæ literæ tradunt, & omnes credunt) Herculem Tantalúmque genuisset: alterum ob virtutem immortalitate donauit, alterum propter improbitatem maximis suppliciis affecit. Decet igitur, in hæc exempla intuentes, virtutem & honestatem expetere: nec ea seruare duntaxat quæ nos D diximus, sed & poetarum optima quæque discere: & ea legere quę alij viri

σοφιστῶν, εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν, ἀναγινώσκειν. ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν ὁρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ χρήσιμα λαμβάνουσαν· οὕτω χρὴ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους, μηδενὸς μὲν ἀπείρους ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν. μόλις γὰρ ἄν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἁμαρτίας ἐπικρατήσειεν.

A sapientes vtiliter præceperunt. Nam vt apes omnibus quidé insidere flosculis, de singulis autem vtilia carpere videmus: sic eruditionis etiam comparandæ studiosos nullius rei esse rudes, sed vndique vtilia colligere decet. Vix enim hac ipsa diligentia naturæ nostræ prauitatem superabimus.

ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ ΠΕΡΙ τοῦ βασιλεύειν, ἢ περὶ βασιλείας.

Τῶν παραινετικῶν λόγων δεύτερος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ Νικοκλέα λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Καθάπερ ὁ πρὸ τούτου λόγος τοῖς νεωτέροις καὶ ἰδιώταις καθόλου παρήνεσεν, οὕτως ὁ παρὼν τὰ πολιτικὰ τῶν παραγγελμάτων περιέχει. Νικοκλέα γὰρ τὸν Εὐαγόρου, τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος βασιλεύοντα, προτρέπεταί τε καὶ διδάσκει, παραινέσεις πανωφελεῖς παραθείς, ὃν ἂν τρόπον τὴν βασιλείαν φιλανθρώπως καὶ εὐδαιμόνως οἷός τ' εἴη διοικῆσαι παραλαμβάνεται μὲν οὖν εἰς τουτονὶ τὸν λόγον, ἐκ τοῦ παραινετικοῦ ἔστι τὰ, ἑτέροις δὲ ὀνόμασιν ἑρμηνευόμενα. ἔνεστι δ' ἔνια καὶ ταῦτα

ἅπερ ὀλίγης τινὸς ἐναλλαγῆς τυχόντα, ῥᾳδίως ἄν τις ἐπὶ τὰ ἰδιωτικὰ μεταφέροι. ἀλλ' ἄμεινον ἴσως τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ τοῦ ῥήτορος, ἐν τῷ περὶ τῆς ἀντιδόσεως ἐγκειμένην, παραλαβεῖν. ἔστι δ' αὐτοῦ τὰ δεῦρο τοιῷ ἁρμόζοντα ταῦτα.

Δυοῖν μὲν τοίνυν λόγοιν ἀκηκόατε. βούλομαι δὲ καὶ τοῦ τρίτου μικρὰ διελθεῖν, ἵν' ὑμῖν μᾶλλον ἔτι γένηται καταφανὲς, ὅτι πάντες οἱ λόγοι πρὸς ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην συντείνουσιν. ἔστι δὲ ὁ μέλλων ῥηθήσεσθαι, Νικοκλεῖ τῷ Κυπρίῳ, τῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον βασιλεύοντι, συμβουλεύων ὡς δεῖ τὴν πόλιν ἄρχειν. οὐχ ὁμοίως δὲ γέγραπται τοῖς ἀνεγνωσμένοις. τοῖς μὲν γὰρ τὸ λεγόμενον, ὁμολογούμενον ἀεὶ τοῖς προειρημένοις, καὶ συγκεκλιμένον ἔχουσιν· ἐν δὲ τούτῳ τοὐναντίον. διαλύσας γὰρ ἀπὸ τοῦ προτέρου, καὶ χωρίσας, ὥσπερ τὰ καλούμενα κεφάλαια ποιήσας, πειρῶμαι διὰ βραχέων ἕκαστον ὧν συμβουλεύω φράζειν. τούτου δ' ἕνεκα ταύτην ἐποιησάμην τὴν ὑπόθεσιν, ἡγούμενος ἐκ τοῦ παραινεῖν τήν τε διάνοιαν τὴν ἐκείνου μάλιστ' ἂν ὠφελήσειν, καὶ τὸν τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ τάχιστα δηλώσειν. διὰ τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην πρόφασιν καὶ νῦν αὐτὸν ὑμῖν δεῖξαι προειλόμην, οὐχ ὡς ἄριστα τῶν λοιπῶν λόγων γεγραμμένον· ἀλλ' ὡς ἐκ τούτου μάλιστα φανερὸς γενησόμενος, ὃν τρόπον εἴθισμαι τοῖς ἰδιώταις καὶ τοῖς δυνάσταις πλησιάζειν. φανήσομαι γὰρ πρὸς αὐτὸν ἐλευθέρως, καὶ τῆς πόλεως ἀξίως διειλεγμένος, καὶ οὐ τὸν ἐκείνου πλοῦτον, οὔτε τὴν δύναμιν θεραπεύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἐπαμύνων, καὶ παρασκευάζων, καθ' ὅσον ἦν δυνατὸν, τὴν πολιτείαν αὐτοῖς ὡς οἷόν τε πρᾳοτάτην, ὅπου δὲ βασιλεῖ διαλεγόμενος ὑπὲρ τοῦ δήμου τοὺς λόγους ἐποιούμην, ἦ που τοῖς ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευομένοις σφόδρ' ἂν παρακελευσαίμην, τὸ πλῆθος θεραπεύειν. ἐν μὲν οὖν τῷ προοιμίῳ καὶ τοῖς πρώτοις λεγομένοις, ἐπιτιμῶ τοῖς μονάρχαις, ὅτι δέον αὐτοὺς τὴν φρόνησιν ἀσκεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων, οἱ δὲ χεῖρον πεπαίδευνται τῶν ἰδιωτῶν: διαλεχθεὶς δὲ περὶ τούτων, παραινῶ τῷ Νικοκλεῖ μὴ ῥαθυμεῖν, μηδ' ὥσπερ ἱερωσύνην εἰληφότα τὴν βασιλείαν, ἀμελῶς οὕτω τὴν γνώμην ἔχειν, ἀλλὰ τῶν ἡδονῶν ἀμελήσαν-

τι, προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν· ἐπιχειρεῖ δὲ καὶ τοῦτο πεί-
θειν αὐτόν. ὡς χρὴ δεινὸν νομίζειν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς χείρους τῶν κρειτ-
τόνων ἄρχοντας, καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προσ-
τάττοντας, λέγων ὡς ὅσωπερ ἂν ἐῤῥομενέστερον τὴν τῶν ἄλλων ἄ-
γνοιαν ἀτιμάσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἀσκήσει·
καὶ ταῦτα μὲν Ἰσοκράτης. τὰ δὲ περὶ τὴν μέθοδον καὶ τὰ τοῦ λόγου
μέρη, παραπλήσιά πως ἐστὶ τῷ τε προηγουμένῳ, καὶ τῷ ἑπομέ-
νῳ. μεμέρισται γὰρ εἰς προοίμιον, καὶ παραινέσεων ἔκθεσιν, καὶ ἐ-
πίλογον, συμμίκτους ἔχων προτροπὰς ταῖς ὑποθήκαις. ὁ μὲν
οὖν πρῶτος, ἰδιωτικός ἐστιν· οὗτος δὲ, βασιλικὸς, καθάπερ καὶ ὁ
ἐφ' ἑξῆς. οὐ μὴν ἀλλ' οὗτος μὲν τὸ τῶν βασιλευόντων ἔργον· ἐ-
κεῖνος δὲ τὸ τῶν ἀρχομένων ἀποδείκνυται. ἀλλὰ γὰρ περὶ τούτων, ἐν ἑτέροις ἴσως καιροῖς πλείω διαλεξόμεθα.

AD NICOCLEM, DE REGNANDO: vel, De regno.

Admonitoriarum oratio secunda.

ARGVMENTVM ORATIONIS ad Nicoclem.

Ab Hieronymo VVolfio scriptum.

VT superior oratio adolescentiam, vitámque priuatam in genere format: ita hæc administrandæ reipubl. præcepta complectitur. Nicoclem enim, Euagoræ filium, Salaminis Cypriæ regem hortatur, ac saluberrimis præceptis instruit, ad regnum clementer & feliciter administrandum. Repetuntur ex parænesi nonnulla, sed aliis verbis: & hic etiã pleraque sunt quæ paucis mutatis ad priuatos homines facilmè transferantur. Sed fortasse præstat, argumentum ab ipso autore, in oratione de permutandis facultatibus expositum, audire. Sunt autẽ eius verba, quę quidem huc pertineant; hæc

Duarum igitur orationum partes quasdam audiuistis: volo autem etiam è tertia pauca recitare: vt planiùs intelligatis, omnes meas orationes ad virtutem & iustitiam referri. Monet autem hæc quæ iam legetur oratio, Nicoclem qui regnum eo tempore obtinebat, quomodo ciuibus sit imperandum. Neque verò eodem modo scripta est quo eę

quæ iam lectæ sunt. nam in illis quicquid dicitur, id cum superioribus perpetua serie cohæret ac deiunctum est: in hac contrarium fit. Dissolutas enim & distinctas à prioribus præceptiones, in capita quæ vocantur redegi, ac omnia quæ suadeo, paucis explicare conor. Hac autem de causa id argumentum tractaui, quòd existimabam, monendo præcipiendóque, me & eius ingenio maximas vtilitates allaturum, & mores meos optimè demonstraturum. Qua etiam de causa nunc vobis eam ostendere constitui: non quòd inter cæteras optimè scripta sit, sed quòd ex ea rectissimè cognosci queat quo pacto & cum priuatis hominibus & cum principibus viris agere soleam. Apparebit enim, me liberè, & è dignitate nostræ ciuitatis, cum eo disseruisse, nec diuitiis illius nec potentiæ adulatum, sed & populi causam egisse, & ipsam gubernationem, quantum in me quidem fuit, quàm fieri posset lenissimam constituisse. Quòd si cum rege agens, populo patrocinatus sum, quanto magis in republica populari versantibus hortator ero colendæ multitudinis? Ac in exordio quidem, & primo veluti limine orationis, reprehendo principes: qui, quum mentem excolere, & exercere ingenium præter cæteros deberent, peius instituti sint idiotis. Ea disputatione absoluta, Nicoclem moneo ne socordiæ indulgeat: néue ita omisso animo sit, quasi regnum tanquam sacerdotium suscepisset: sed, vt spretis voluptatibus, animum rebus gerendis intendat. Illud etiam ei persuadere conor, absurdissimam rem existimandam esse, si videat deteriores dominari præstantioribus, & stolidiores imperare prudentioribus: atque affirmo, quantò magis aliorum inscitiam contempserit, tantò magis fore vt ingenium suum exerceat. Hactenus Isocrates. Quod autem ad docendi viam, & huius orationis partes attinet, eadem eius fermè ratio est quæ & superioris, & illius etiam quæ sequitur. Constat enim procemio, explicatione præceptorum, & peroratione: mistásque præceptionibus habet adhortationes. Superior igitur priuata parænesis: hæc, regia dici potest. Regia etiam ea est quæ sequitur: sed vt hęc officia regia, sic illa munus eorum persequitur qui regi parent. Sed de his suo loco plura fortasse dicemus.

Οἱ μὲν εἰωθότες, ὦ Νικόκλεις, ὑμῖν τοῖς βασιλεῦσιν ἐσθῆτας ἄγειν, ἢ χαλκὸν, ἢ χρυσὸν εἰργασμένον, ἢ ἄλλό τι τῶν τοιούτων χρημάτων, ὧν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσιν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖτε· λίαν ἔδοξαν εἶναί μοι καταφανεῖς, οὐ δόσιν ἀλλ' ἐμπορείαν ποιούμενοι· καὶ πολὺ τεχνικώτερον αὐτὰ πωλοῦντες τῶν ὁμολογούντων καπηλεύειν. ἐγὼ δ' ἡγησάμην ἂν ταύτην καλλίστην γενέσθαι δωρεὰν, καὶ χρησιμωτάτην, καὶ μάλιστα πρέπουσαν, ἐμοί τε δοῦναι, καὶ σοὶ λαβεῖν, εἰ δυνηθείην ὁρίσαι ποίων ἐπιτηδευμάτων ὀρεγόμενος, καὶ τίνων ἔργων ἀπεχόμενος, ἄριστ' ἂν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν διοικοίης. τοὺς μὲν γὰρ ἰδιώτας ἐστι πολλὰ τὰ παιδεύοντα· καὶ μάλιστα μὲν τὸ μὴ τρυφᾶν, ἀλλ' ἀναγκάζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἑκάστην ἀγωνίζεσθαι τὴν ἡμέραν· ἔπειθ' οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἕκαστοι πολιτευόμενοι τυγχάνουσιν· ἔτι δ' ἡ παρρησία, καὶ τὸ φανερῶς ἐξεῖναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπλῆξαι, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἁμαρτίαις.

A QVI vobis regib. Nicocles, aduehere uestes solét, aut æs, aut aurum factum, aut aliquid aliud eius generis, quo & ipsi egent, & vos abundatis: hos (vt mihi quidem videtur) plus satis apparet non largitionem facere, sed mercaturam: suásque res multo callidius vēdere quàm eos qui ex B professo cauponantur. Ego verò existimaui hoc pulcherrimum fore munus ac vtilissimum, idémque & mihi danti, & tibi accipienti aptissimũ, si describere possem quibus officiis præstandis, & quibus rebus fugiendis, optimè & ciuitatem & regnum administra- C turus esses. Nam priuatos quidem homines permulta sunt quæ erudiant: atque in primis vita expers deliciarum, & quotidiana de parãdo victu quasi dimicandi necessitas: deinde leges, quibus in suis quique ciuitatibus reguntur: præterea libertas illa, qua palàm & amicis obiurgare inuicem, & inimicis exagitare delicta licet. D

A πρὸς δὲ τούτοις, τινὲς καὶ τῶν ποιητῶν τῶν προγεγενημένων, ὑποθήκας, ὡς χρὴ ζῆν, καταλελοίπασιν· ὥστ' ἐξ ἁπάντων τούτων εἰκὸς αὐτοὺς βελτίους γίνεσθαι. τοῖς δὲ τυράννοις οὐδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον· ἀλλ' οὓς μᾶλλον ἔδει τῶν ἄλλων παιδεύεσθαι, ἐπειδὰν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσιν, ἀνουθέτητοι διατελοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων αὐτοῖς οὐ πλησιάζουσιν· οἱ δὲ συνόντες, πρὸς χάριν ὁμιλοῦσι. καὶ γάρ τοι κύριοι γινόμενοι καὶ χρημάτων πλείστων, καὶ πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς ἀφορμαῖς, πεποίηκασιν, ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν, πότερόν ἐστιν ἄξιον ἑλέσθαι τὸν βίον, τὸν τῶν ἰδιωτευόντων μὲν, ἐπιεικῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννευόντων. C ὅταν μὲν γὰρ ἀποβλέψωσιν εἰς τὰς τιμὰς, καὶ τοὺς πλούτους, καὶ τὰς δυναστείας, ἰσοθέους ἅπαντας νομίζουσι τοὺς ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντας. ἐπειδὰν δὲ ἐνθυμηθῶσι τοὺς φόβους, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ διε- D ξιόντες εὕρωσι τοὺς μὲν, ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν διεφθαρμένους. τοὺς δὲ εἰς τοὺς οἰκειοτάτους ἐξαμαρτεῖν ἠναγκασμένους· τοῖς

denique poetæ quidam veteres præcepta de viuendi ratione reliquerũt: quibus rebus omnibus consentaneum est eos fieri meliores. Principibus autem nihil eiusmodi contingit: sed quos omnium maximè institui conueniebat, hvmox suscepto principatu, sine vllis monitoribus ætatem exigunt. perpaucis enim ad eos patet aditus: qui verò familiariter cum eis viuunt, hi ad gratiam & dicunt & faciunt omnia. Itaque amplissima pecunia, & potentia maxima potiti, facultatibus his non rectè vtendo, effecerunt vt multi dubitent, sitne priuatorum quidem hominum, sed moderatè se gerentium, potius expetenda vita, quàm tyrannorum. Nam quum honores eorum & diuitias & imperia intuentur, omnes eos diis similes esse censent qui soli rerum potiuntur: quũ verò timores, & pericula considerant, memoriáque repetentes, vident, alios, à quibus minimè oportebat, interfectos: alios, erga suos coniunctissimos delinquere coactos: aliis

δὲ, ἀμφότερα ταῦτα συμβεβηκότα. πάλιν ὅταν οὕτω ζῆν ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ἢ μετὰ τοιούτων συμφορῶν ἁπάσης τῆς Ἀσίας βασιλεύειν. ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ταραχῆς αἴτιόν ἐστιν, ὅτι τὴν βασιλείαν, ὥσπερ ἱερωσύνην, παντὸς ἀνδρὸς εἶναι νομίζουσιν· ὃ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μέγιστόν ἐστι, καὶ πλείονος προνοίας δεόμενον. B καθ' ἑκάστην μὲν οὖν πρᾶξιν, ἐξ ὧν ἄν τις μάλιστα δύναιτο κατὰ τρόπον διοικεῖν, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττειν, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγειν, τῶν ἀεὶ παρόντων ἔργον ἐστὶ συμβουλεύειν· καθόλου δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὧν χρὴ στοχάζεσθαι καὶ περὶ ἃ δεῖ διατρίβειν, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν. C εἰ μὲν οὖν ἔσται τὸ δῶρον ἐξεργασθὲν, ἄξιον τῆς ὑποθέσεως, χαλεπὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνιδεῖν· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν ἐμμέτρων ποιημάτων, καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων, ἔτι μὲν ἐν ταῖς διανοίαις ὄντα τῶν συντιθέντων, μεγάλας τὰς προσδοκίας παρέσχεν· ἐπιτελεσθέντα δὲ, D καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδειχθέντα, πολὺ καταδεεστέραν τὴν δόξαν τῆς ἐλπίδος ἔλαβεν.

A vtrumque accidisse: rursus quouis modo viuere, melius esse putant quàm in huiusmodi calamitatibus vel vniuersæ Asiæ dominari. Est autẽ huius diuersitatis & confusionis causa hęc, quòd regnum, tanquam sacerdotium, cuiuslibet hominis esse putant: quod summum est rerum humanarum, maiorémque B prouidentiam postulat. Ac singulatim quidem quo pacto rectissimè res administrari, vique & bona cõseruari, & mala caueri possint, eorum munus est cõsulere qui tibi semper adsunt. Generatim autem, quæ studia, tanquam meta, tibi proposita esse debeãt, & quibus in rebus versandum sit, ego recensere conabor. C Vtrum verò donum hoc argumenti dignitati, quum absolutum fuerit, sit responsurum, ab initio facilè perspici non potest. Multa enim & numeris deuincta poemata, & soluta oratione conscripti libri, dum adhuc in mentibus autorum inclusa tenerentur, magnas sui expectationes concitarunt: sed perfecta tandem, D & aliis ostẽsa, lõgè tenuiorem quàm pro cõcapta spe gloriam consecuta sunt.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τό γε ἐγχείρημα καλῶς ἔχει, τὸ ζητεῖν τὰ παραλελειμμένα, καὶ νομοθετεῖν ταῖς μοναρχίαις. οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἰδιώτας παιδεύοντες, ἐκείνους μόνους ὠφελοῦσιν· εἰ δέ τις τοὺς κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειεν, ἀμφοτέρους ἂν ὠφελήσειε, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας καὶ τοὺς ὑπ' αὐταῖς ὄντας· τοῖς μὲν γὰρ ἂν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δὲ τὰς πολιτείας πρᾳοτέρας ποιήσειεν.

A Sed tamen conatus ipse præclarus est, ab aliis prætermissa conquirendi, & regnis veluti leges præscribendi. Nam qui priuatos homines instituunt, hi solis illis prosunt: si quis vero populi dominos ad virtutem excitarit, is vtrisque commodauerit, tum iis qui imperant tum iis qui parent imperio: quod & illis principatus tutiores, B & his respublicas leniores effecerit.

Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, τί τῶν βασιλευόντων ἔργον ἐστίν. ἐὰν γὰρ τὸ κεφάλαιον, καὶ τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πράγματος καλῶς περιλάβωμεν, ἐνταῦθα ἀποβλέποντες, ἄμεινον καὶ περὶ τῶν ἄλλων μερῶν ἐροῦμεν. οἶμαι δὴ πάντας ἂν ὁμολογῆσαι προσήκειν αὐτοῖς, πόλιν τε δυστυχοῦσαν παῦσαι, καὶ καλῶς πράττουσαν διαφυλάξαι, καὶ μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιῆσαι. τὰ γὰρ ἄλλα τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συμπίπτοντα, τούτων ἕνεκα πρακτέον ἐστί. καὶ μὴν ἐκεῖνό γε φανερὸν ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα δυνησομένους, καὶ περὶ τούτων βουλευσομένους, μὴ ῥαθυμεῖν,

Primùm igitur considerandum est quodnam sit regum officium. Nam si caput, atque id in quo totius rei vis est, probe constituerimus, in ea intuentes meliùs de cæteris quoque C partibus dicturi sumus. Arbitror equidem constare inter omnes, conuenire eis, vt ciuitatem & calamitatibus liberent & res eius secundas tueantur, & ipsam è parua magnam efficiant. nam cætera quæ quotidie incidunt, horum causa facienda sunt, & ad hæc referenda. Illud autem perspicuum est, oportere eos in quibus hæc facultas D esse debeat, & qui his de rebus deliberaturi sint, non socordiæ sese dare:

ἀλλὰ

ἀλλὰ σκοπεῖν ὅπως φρονιμώτερον διακείσονται τῶν ἄλλων. δέδεικται γὰρ, ὅτι τοιαύτας ἕξουσι τὰς βασιλείας οἵασπερ ἂν τὰς αὐτῶν γνώμας παρασκευάσωσιν. ὥστε οὐδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν, ὡς τοῖς βασιλεῦσι τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτῶν. ἅπασαι γὰρ αἱ πανηγύρεις, οὐδὲν μέρος τιθέασιν τούτων τῶν ἄθλων ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς καθ' ἑκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν· ὧν ἐνθυμούμενον, χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως ὅσονπερ ταῖς τιμαῖς τῶν ἄλλων προέχεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις· καὶ μὴ νόμιζε τὴν ἐπιμέλειαν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις πράγμασι χρησίμην εἶναι, πρὸς δὲ τὸ βελτίους ἡμᾶς, καὶ φρονιμωτέρους γίνεσθαι, μηδεμίαν ἔχειν δύναμιν. μηδὲ καταγνῷς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν, ὡς περὶ μὲν τὰ θηρία τέχνας εὑρήκαμεν, αἷς αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμεροῦμεν, καὶ πλείονος ἀξίας ποιοῦμεν, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς οὐδὲν ἂν πρὸς ἀρετὴν ὠφελήσαιμεν. ἀλλ' ὡς καὶ τῆς παιδεύσεως καὶ τῆς ἐπιμελείας δυναμένης τὴν ἡμετέραν ψυχὴν εὐεργετεῖν. οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην. καὶ τῶν τε παρόντων

A sed prouidere vt sint aliis longè prudentiores. Constat enim, quemadmodum ipsi animos suos excoluerint, ita etiam eorum regna se esse habitura. Quare nulli pugili tam conuenit corpus exercere, quàm regibus ingenium suum. Nam celebritates ludorum vniuersę nullam partem constituunt eorum præmiorum pro quibus vos quotidie B decertatis. Hæc igitur considerantem, operam dare te decet, vt quantum alios dignitate superas, tantum etiam virtute illis antecellas. Neque verò putabis, curam & studium in aliis prodesse rebus, ad augendam autem virtutem & prudentiam nihil habere virium: neque tantę infelicitatis homines C condemnabis, vt, quum artes quasdam ad cicurandas bestias, & animos illarum excolendos inuenerimus, ipsi nobis ad virtutem nihil afferre adiumenti queamus. Illud potius tibi persuadeas, institutione & cura, cum primis posse animum nostrum adiuuari. Itaque tum domesticorum prudentissimis familiariter v- D tere, tum exterorum

τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίαζε, καὶ τῶν ἄλλων, οὓς ἂν δύνῃ, μεταπέμπου· καὶ μήτε τῶν ποιητῶν τῶν εὐδοκιμούντων, μήτε τῶν σοφιστῶν μηδενὸς οἴου δεῖν ἀπείρως ἔχειν· ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκροατὴς γίνου, τῶν δὲ μαθητής. καὶ παρασκεύαζε σαυτὸν, τῶν μὲν ἐλαττόνων κριτὴν, τῶν δὲ μειζόνων ἀνταγωνιστήν. διὰ γὰρ τούτων τῶν γυμνασίων τάχιστ' ἂν γένοιο τοιοῦτος, οἷον ὑπεθέμεθα δεῖν εἶναι τὸν ὀρθῶς βασιλεύοντα, καὶ τὴν πόλιν, ὡς χρὴ, διοικήσοντα. Μάλιστα δ' ἂν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρακληθείης, εἰ δεινὸν ἡγήσαιο τοὺς χείρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν, καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττειν. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐῤῥωμενεστέρως τὴν τῶν ἄλλων ἄνοιαν ἀτιμάσῃς, τοσούτῳ μᾶλλον τὴν σαυτοῦ διάνοιαν ἀσκήσεις. ἄρχεσθαι μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλλοντάς τι ποιήσειν τῶν δεόντων. πρὸς δὲ τούτοις φιλάνθρωπον εἶναι δεῖ, καὶ φιλόπολιν. οὔτε γὰρ ἵππων, οὔτε κυνῶν, οὔτε ἀνδρῶν, οὔτε ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἷόν τε καλῶς ἄρχειν, ἢν μή τις χαίρῃ τούτοις ὧν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. μελέτω σοι τοῦ πλήθους, καὶ

quoſcunque poteris accerſito: tum celebrium & poetarum & rhetorum omnium periculum tibi eſſe faciendum, perſuaſum habeto: ac illorum quidem auditor eſto, horum autem diſcipulus: itaque te para, vt & minorum ſis iudex, & maiorum æmulator. Nam his exercitationibus celerrimè talis fies qualem eſſe oportere nos propoſuimus eum qui rectè ſit regno præfuturus, & vrbem ita vt decet gubernaturus. Sic verò ipſe te maximè cohortabere, ſi abſurdum eſſe duxeris, deteriores præſtantioribus dominari, & ſtolidiores prudentioribus imperare. Nam quò vehemētius aliorum inſcitiā deſpexeris, eò diligentiùs ingenium tuum exercebis. hinc igitur eos auſpicari decet qui fungi officio volent. Præterea & hominum & ciuitatis eſſe amātem oportet. Nec enim fieri poteſt vt vel equis, vel canibus, vel hominibus, vel vlli denique rei quiſquam recte præſit, niſi delectetur iis quorum ei mandata eſt curatio. Populus curæ tibi ſit, &

περὶ παντὸς ποιοῦ κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν· γινώσκων ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν αὗται πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν αἵτινες ἂν ἄριστα τὸ πλῆθος θεραπεύσωσι. καλῶς δὲ δημαγωγήσεις, ἐὰν μήτε τὸν ὄχλον ὑβρίζειν ἐᾷς, μήτε ὑβριζόμενον περιορᾷς· ἀλλὰ σκοπῇς ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἕξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικηθήσονται. ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας ἐστί. Τῶν προσταγμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων κίνει, καὶ μετατίθει τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα· καὶ μάλιστα μὲν εὑρετὴς γίνου τῶν βελτίστων· εἰ δὲ μή, μιμοῦ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις καλῶς ἔχοντα. Ζήτει νόμους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους, καὶ συμφέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους· πρὸς δὲ τούτοις, οἵτινες τὰς μὲν ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις, ὡς οἷόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιήσουσι. ταῦτα γὰρ ἅπαντα προσεῖναι δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις νόμοις. Τὰς μὲν ἐργασίας αὐτοῖς καθίστη κερδαλέας, τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους· ἵνα τὰς μὲν φεύγωσι, πρὸς δὲ τὰς προθύμως

A omnia in eo posita esse putato, vt is imperio tuo delectetur. Notum enim est, & oligarchias & cætera imperia eo diuturniora esse quò diligentiùs populum coluerint. Sic autem benè imperabis, si neque vulgi petulantiæ locum dederis; neque alios populo insultare passus fueris: sed proui deris vt & honores optimo B cuique mandētur, & cæteri nullis iniuriis afficiantur. Hæc enim elementa prima & maxima sunt reipublicæ bene constitutæ. Edicta & instituta vitiosa loco moue, & muta: operámque inprimis dato vt optimorum sis inuentor: sed, si id fieri nequit, imitare quæ apud alios rectè se habent. Leges quęre C in vniuersum æquas & vtiles, & inter se consentientes: atque etiam tales, quæ & controuersias ciuium quàm paucissimas, & compositiones quàm fieri potest celerrimas efficiant. Hæc enim inesse oportet omnia legibus bene constitutis. Effice negotiationes eis lucrosas, lites detrimentosas: vt has fugiant, illas D

ἔχωσι. Τὰς κρίσεις ποιοῦ περὶ ὧν ἂν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι, μὴ πρὸς χάριν, μηδὲ ἐναντίας ἀλλήλαις· ἀλλ' ἀεὶ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν γίνωσκε· καὶ γὰρ πρέπει καὶ συμφέρει τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀμετακινήτως ἔχειν περὶ τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νόμους τοὺς καλῶς κειμένους. Διοίκει τὴν πόλιν ὁμοίως ὥσπερ τὸν πατρῷον οἶκον. ταῖς μὲν κατασκευαῖς, λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς, ταῖς δὲ πράξεσιν, ἀκριβῶς· ἵν' εὐδοκιμῇς ἅμα καὶ διαρκῇς. Τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐνδείκνυσο ἐν μηδεμιᾷ τῶν πολυτελειῶν, τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων, ἀλλ' ἔν τε τοῖς προειρημένοις, καὶ τῷ κάλλει τῶν κτημάτων καὶ ταῖς τῶν φίλων εὐεργεσίαις. τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῷ τέ σοι παραμενεῖ καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις πλέονος ἄξια τῶν δεδαπανημένων καταλείψεις. Τὰ περὶ τοὺς θεοὺς ποίει μὲν ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν· ἡγοῦ δὲ τοῦτο εἶναι θῦμα κάλλιστον, καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἐὰν ὡς βέλτιστον καὶ δικαιότατον σεαυτὸν παρέχῃς. μᾶλλον γὰρ ἐλπὶς τοὺς τοιούτους ἢ τοὺς ἱερεῖα

appetant. De controuersiis eorum sententias neque ad gratiam ferio, neque inter se contrarias: sed de iisdem quidē rebus, semper eadē decernito. Etenim & decet & expedit, regum de iure decreta esse immutabilia, vt probatas leges. Vrbem eodem modo quo paternam domum administra, apparatu splendido & regali, ratione vectigalium accurata: vt simul & illustri laude celebreris, & sumptus tolerare possis. Ostenta magnificentiam nulla re magni sumptus, statímque peritura: sed tum iis rebus quas diximus, tum instrumenti atque suppellectilis ornatu, tum beneficentia in amicos. Nam quæ hoc modo insumpseris, ea & tibi ipsi firma stabiliáque permanent, & posteris tuis plures commoditates afferent quàm pecuniæ profusiones. Religionem eam serua quam à maioribus accepisti: sed id pulcherrimum sacrificium, & cultum esse maximum, existima, si ipse te quàm optimum & iustissimum præbeas. Maior enim spes est, deos immortales talium vota

πολλὰ καταβάλλοντας πράξειν τι παρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν. Τίμα τῶν μὲν ἀρχαῖς τῶν τιμῶν τοὺς οἰκειοτάτους· ταῖς δὲ ἀληθεστάταις, τοὺς εὐνουστάτους. Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τήν τε τῶν φίλων ἀρετὴν, καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὔνοιαν, καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν. διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ διασώζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ' ἄν τις δύναιτο. Κήδου τῶν οἴκων τῶν ἰδιωτῶν, καὶ νόμιζε τοὺς δαπανωμένους ἀπὸ τῶν σῶν ἀναλίσκειν· τοὺς δὲ ἐργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν. ἅπαντα γὰρ τὰ τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν, οἰκεῖα τῶν καλῶς βασιλευόντων ἐστί. Διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ἀλήθειαν οὕτω φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὅρκους. Ἅπασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν παρέχε, καὶ πρὸς τὰ συμβόλαια νόμιμον· περὶ πλείστου δὲ ποιοῦ τῶν ἀφικνουμένων, μὴ τοὺς σοὶ δωρεὰς εἰσάγοντας, ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιοῦντας. τιμῶν γὰρ τοὺς τοιούτους μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις. Τοὺς φόβους ἐξαιροῦ τῶν πο-

A auditu os quàm eorũ qui multas victimas prosternũt. Primos honores coniunct. ssimis, verissimos beneuolétissimis defer. Corporis custodiã tutissimam esse puta, tum in virtute amicorum, tum in beneuolentia ciuium, tum in tua prudentia esse collocatã. hæc enim sunt per quæ imperium facillimè & paretur & conseruetur. Rem B priuatorũ familiarem curato: & prodigos de tuo facere sumptum, & ad rem attentos tuas opes augere existimato. bona enim omnia in vrbe habitantium, ad familiam pertinent regum bene imperãtium. Per omnem ætatem tantam veritatis præ te ferto reuerentiam, vt plus habeatur fidei tuæ affirmationi C quàm aliorum ieterationi. Cum omnibus hospitibus vrbem exhibe tutam, & in contractibus æquam: tum inter aduenas eos maximi facito, non qui dona tibi aduehunt, sed qui à te expetunt. nam si his honorem habueris, apud cæteros maiore gloria eris. Exime ciuibus formidi- D

λιτῶν, καὶ μὴ βούλου φοβερὸς εἶναι τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν. ὅπως γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους πρὸς σεαυτὸν διαθῇς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἕξεις. Ποίει μὲν μηδὲν μετ' ὀργῆς, δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν σοι καιρὸς ᾖ. Δεινὸς μὲν φαίνου τῷ μηδέν σε λανθάνειν τῶν γιγνομένων· πρᾶος δὲ τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἁμαρτανομένων. Ἀρχικὸς εἶναι θέλε μὴ χαλεπότητι, μηδὲ τῷ σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας, καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἄμεινόν σε βουλεύεσθαι. Πολεμικὸς γίνου ταῖς ἐπιστήμαις, καὶ ταῖς παρασκευαῖς· εἰρηνικὸς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτεῖν. Οὕτως ὁμίλει τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἥττους, ὥσπερ ἂν τὰς κρείττους πρὸς σεαυτὸν ἀξιώσειας. Φιλονείκει μὴ περὶ ἁπάντων, ἀλλὰ περὶ ὧν ἂν κρατήσαντί σοι μέλλῃ, συνοίσειν. Φαύλους ἡγοῦ, μὴ τοὺς συμφερόντως ἡττωμένους, ἀλλὰ τοὺς μετὰ βλάβης περιγινομένους. Μεγαλόφρονας εἶναι νόμιζε, μὴ τοὺς μείζω περιβαλλομένους, ὧν οἷοί τέ εἰσι κατασχεῖν, ἀλλὰ τοὺς

A nem: neque terribilis iis esse velis qui nihil delinquunt. nam quo tu eos in te esse animo consuefeceris, eodem & ipse in illos eris. Nihil per iracundiam agito: sed iram, quum tempus postulabit, simulato. Acrimoniam tuam proba, indagatione rerum quæ geruntur omnium: cle- B mentiam, mitigatione suppliciorum. Autoritatem imperii tuere, non asperitate nec sæuitia pœnarum, sed excellenti sapientia; vt te suæ saluti omnes melius quàm semet-ipsos consulere arbitrentur. Bellicosus esto scientia rei militaris, & apparatu: pacificus, nihil præter ius & æquum vendicando. Erga ciuita- C tes imbecilliores talem te præbe quales in te potentiores esse velles. Noli de rebus quibusuis contendere: sed de iis duntaxat quarum victoria tibi profutura est. Contemnendos existima, non eos qui vtiliter succumbunt, sed qui cum damno suo vincunt. Magnanimos puta, non eos qui maio- D ra suscipiunt quàm sustinere possint, sed qui

μετρίων μὲν ἐφιεμένους, ἐξεργάζεσθαι δὲ δυναμένους οἷς ἂν ἐπιχειρῶσι. Ζήλου μὴ τοὺς μεγίστην ἀρχὴν κτησαμένους, ἀλλὰ τοὺς ἄριστα τῇ παρούσῃ χρησαμένους. καὶ νόμιζε τελέως εὐδαιμονήσειν, οὐκ ἐὰν ἁπάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβων καὶ κινδύνων ἄρχῃς, ἀλλ᾽ ἐὰν τοιοῦτος ὢν, οἷον χρὴ, καὶ πράττων ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι, μετρίων ἐπιθυμῇς, καὶ μηδενὸς τούτων ἀπορῇς. Φίλους κτῶ μὴ πάντας τοὺς βουλομένους, ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας. μηδὲ μεθ᾽ ὧν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ᾽ ὧν ἄριστα τὴν πόλιν διοικήσεις. Ἀκριβεῖς ποιοῦ τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδὼς ὅτι πάντες οἱ μὴ σοὶ πλησιάζοντες ὅμοιόν σε τοῖς χρωμένοις νομιοῦσι. Τοιούτους ἐφίστη τοῖς πράγμασιν οἷς μὴ διὰ σοῦ γινομένοις, ὡς αὐτὸς τὰς αἰτίας ἕξων ὧν ἂν ἐκεῖνοι πράξωσι. Πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς πᾶν ὅ,τι ἂν λέγῃς ἢ ποιῇς ἐπαινοῦντας ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας. Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἵνα περὶ ὧν ἂν ἀμφιγνοῇς, ἔχῃς

& mediocria desiderant, & quæ aggrediuntur perficere possunt. Æmulare, non eos qui latissimè imperiũ propagarunt, sed qui id quod habent rectissimè administrarunt. téque ab omni parte beatum fore puta: non si omnibus hominibus cum terroribus & periculis imperites: sed si talem te præbens qualem decet, & ea gerens quæ in præsentia mediocria desideres, & horum nullo careas. In amicitiam recipe non quoslibet, sed tua natura dignos: neque cum quibus iucundissimè tẽpus conteras, sed quorum opera vrbem optimè gubernes. Diligenter inquirito in tuos familiares: téque scito talem ab iis omnibus qui consuetudine tua non vtuntur, iudicatum iri, quales illi fuerint cũ quibus vixeris. Sic alios iis præfice rebus quas ipse non geris, vt tibi ascribendum scias quicquid illi fecerint. Fideles existima, non eos qui omnia & dicta tua & facta laudarint, sed qui etiam errata & delicta reprehenderint. Potestatem da prudentibus liberè dicendi sententiam: vt si quibus de rebus dubitaris, præstò sint qui illas

τοὺς συνδοκιμάζοντας. Διόρα καὶ τοὺς τέχνῃ κολακεύοντας, καὶ τοὺς μετ' εὐνοίας θεραπεύοντας· ἵνα μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. Ἄκουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἅμα τοὺς λέγοντας ὁποῖοι καὶ τίνες εἰσίν· καὶ περὶ ὧν ἂν λέγωσι. Ταῖς αὐταῖς κόλαζε ζημίαις τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας, αἷσπερ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας. Ἄρχε σεαυτοῦ μηδὲν ἧττον ἢ καὶ τῶν ἄλλων· καὶ τοῦτο ἡγοῦ βασιλικώτατον, ἐὰν μηδεμιᾷ δουλεύῃς τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ κρατῇς τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν. Μηδεμίαν συνουσίαν εἰκῇ προσδέχου, μηδ' ἀλόγως, ἀλλ' ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σεαυτὸν χαίρειν, ἐξ ὧν αὐτός τε ἐπιδώσεις, καὶ τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις. Μὴ φαίνου φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἃ καὶ τοῖς κακοῖς διαπράξασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ μέγα φρονῶν, ἧς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. Νόμιζε τιμὰς ἀληθεστάτας εἶναι, μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ μετὰ δέους γινομένας· ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὑτοῖς ὄντες, μᾶλλον τὴν σὴν γνώμην ἢ τὴν τύχην θαυμάζωσιν.

A vnà tecum, expendant. Discerne eos qui arte assentantur, ab illis qui ex beneuolentia te colunt: ne improbi meliore conditione sint quàm boni viri. Audi quid alij de alijs dicant: operámque dato vt quales & quinam sint: non minus ij qui dicunt quàm ij de quibus dicũt, cognoscas. Iisdem suppliciis affi- B ce calumniatores quibus delinquentes. Impera tibi ipsi non minùs quàm & ceteris: idque maximè regium putato, si nullis libidinibus seruias, sed cupiditates magis in potestate habeas quàm ciues tuos. Nullam familiaritatem temerè, ac sine ratione contrahe: sed iis gaudere congressibus assuesce qui te & sapientia augeant, & virtu- C tis apud alios opinione. De iis rebus tibi placere noli quę à malis etiã perfici possunt: sed virtutem laudi tibi ducito, cui⁹ nulla pars improbis cõtingere potest. Verissimos honores eos esse puta non qui palã ex metu tibi habẽtur: sed si ipsi apud sese prudentiam tuam plus quàm fortunam admirentur. D

λάνθανε μὲν, ἐὰν ἐπί τῳ σοι συμβῇ τῶν φαύλων χαίρειν. ἐνδείκνυσο δὲ περὶ τὰ μέγιστα σπουδάζων. Μὴ τοὺς μὲν ἄλλους ἀξίου κοσμίως ζῆν, τοὺς δὲ βασιλέας ἀτάκτως· ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ σωφροσύνην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστω· γινώσκων ὅτι τὸ τῆς πόλεως ὅλης ἦθος ὁμοιοῦται τοῖς ἄρχουσι. Σημεῖον ἔστω σοι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἐὰν τοὺς ἀρχομένους ὁρᾷς εὐπορωτέρους, καὶ σωφρονεστέρους γινομένους διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν. Περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλὴν, ἢ πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶ καταλιπεῖν. ὁ μὲν γὰρ, θνητός· ἡ δὲ, ἀθάνατος. καὶ δόξῃ μὲν χρήματα κτητά· δόξα δὲ χρημάτων οὐκ ὠνητή. καὶ τὰ μὲν, καὶ τοῖς φαύλοις παραγίνεται· τὴν δὲ, οὐχ οἷόν τε ἀλλ' ἢ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι. τρύφα μὲν ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις· καρτέρει δὲ, ὡς χρὴ, τοὺς βασιλέας, ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν. ἵνα οἱ μὲν ὁρῶντες διὰ τὴν ὄψιν ἄξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἶναι νομίζωσιν· οἱ δὲ συνόντες, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ῥώμην τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔχωσιν. Ἐπισκόπει τοὺς λόγους ἀεὶ τοὺς σαυτοῦ, καὶ τὰς πρά-

Si fortè ita ceciderit vt re aliqua leuiore gaudeas, dissimula: rerum maximarum studium ostenta. Noli putare, aliis viuendum esse moderatè, regib. perturbatè: sed tua temperantia fac aliis exemplo sit: nec ignores, totius ciuitatis mores ad exemplum magistratuum cōformari. Hoc tibi argumento sit te regno bene præesse, si populum & locupletiorem & modestiorem sub imperio tuo videas esse factum. Præstare puta, liberis tuis honestam famam quàm magnas opes relinquere: nam hæ mortales sunt, illa immortalis. Fama pecuniæ quæri possunt: emi pecuniis fama non potest. Opes etiam improbis contingunt: gloriam verò parere non possunt nisi virtute præstantes. In vestitu & corporis ornatu splendidus, in aliis actionibus laborum tolerans esto, vt reges decet. vt & qui vident, ob aspectum te regno dignum iudicent: & familiares tui, ob animi tui robur, iisdem assentiantur. Considera sēper & dicta & facta

ξεις· ἵν᾽ ὡς ἐλαχίστοις τοῖς ἁμαρτήμασι περιπίπτῃς. Κράτιστον μὲν τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν τυγχάνειν· ἐπειδὴ δὲ δυσκαταμαθήτως ἔχουσιν, ἐλλείπειν αἱροῦ, καὶ μὴ πλεονάζειν, αἱ γὰρ μετριότητες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις ἢ ταῖς ὑπερβολαῖς ἰσχύουσιν. Ἀστεῖος εἶναι πειρῶ, καὶ σεμνός. τὸ μὲν γὰρ, τυραννίδι πρέπει· τὸ δὲ, πρὸς τὰς συνουσίας ἁρμόττει· χαλεπώτατον δὲ τοῦτο πάντων ἐστὶ πραγμάτων. εὑρήσεις γὰρ, ὡς ἐπὶ πολὺ, τοὺς μὲν σεμνυνομένους ψυχροὺς ὄντας· τοὺς δὲ βουλομένους ἀστείους εἶναι, ταπεινοὺς φαινομένους. δεῖ δὲ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις· τὴν δὲ συμφορὰν τὴν ἑκατέραις προσοῦσαν διαφεύγειν. Ὅ, τι ἂν ἀκριβῶς εἰδέναι βούλει ὧν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασιλέας, ἐμπειρίᾳ μέτιθι, καὶ φιλοσοφίᾳ· τὸ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν τὰς ὁδούς σοι δείξει· τὸ δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι, δύνασθαί σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει.
Θεώρει τὰ γινόμενα καὶ τὰ συμπίπτοντα, καὶ τοῖς ἰδιώταις καὶ τοῖς τυράννοις· ἐὰν γὰρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς,

A tua : vt in delicta quàm paucissima incidas. Optimum certè quidem est seruare modum: sed quoniam is non facilè cognoscitur, malis citra resistere quàm vltrà progredi. Mediocritatis enim vis magis in eo quod parum quàm in eo quod nimium est, cernitur. Vrbanus esse stude & grauis: quorum hoc principatum decet, illud B cōgressibus est aptum. Sed hoc est rerum omnium difficillimum. nam eos qui grauitatem affectant, plerumque frigere: qui verò vrbani esse student, eos humiles & abiectos videri comperies. Est autem vtraque hac ratione vtendum, & finitimum vtrique incommodum effugiendum. C Quicquid earum rerū quæ regum cognitione digne sunt, certò nosse voles, ad id experientiam & doctrinam adhibeto. Nam vt doctrina viam tibi ostendet, sic rerum gerendarum exercitatione id consequeris vt res dextrè administres. Cogita quæ res & gerantur & ferantur, tum à priuatis hominibus, tum à D principibus: nam si præteritorum recordaberis,

ἄμεινον καὶ περὶ τῶν μελλόντων βουλεύσῃ. Δεινὸν ἡγοῦ τῶν μὲν ἰδιωτῶν ἐθέλειν τινὰς ἀποθνήσκειν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι· τοὺς δὲ βασιλέας μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκιμήσουσιν. Βούλου τὰς εἰκόνας, τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν. Μάλιστα μὲν B πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν σεαυτῷ, καὶ τῇ πόλει διαφυλάττειν· ἢν δὲ ἀναγκασθῇς κινδυνεύειν, αἱροῦ καλῶς τεθνάναι μᾶλλον, ἢ ζῆν αἰσχρῶς. Ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας, καὶ φρόντιζε ὅπως μηδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης ποιήσῃς. Μὴ περιίδῃς τὴν σαυτοῦ φύσιν ἅμα πᾶσαν δια- C λυθεῖσαν· ἀλλ' ἐπειδὴ θνητοῦ σώματος ἔτυχες, ἀθανάτου δὲ ψυχῆς, πειρῶ τῆς ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν. Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεθισθῇς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν. ἃ δ' ἄν σοι λογιζομένῳ φαίνηται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει. Ὧν τὰς δό- D ξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις. Ἃ τοῖς παισὶ τοῖς σαυτοῦ

A de futuris etiam rectiùs deliberabis. Minimè decere puta, quum priuati quidam homines mortem oppetendam cenſeant vt poſt obitum laudentur, reges eas actiones fugere quæ viuentibus gloriam pariant. Imagines, quæ virtutis tuæ potiùs quàm corporis monimenta ſint, fac relinquas. Operam cum primis dabis vt & te & vrbem in tuto colloces: ſed ſi periculum adeundũ fuerit, honeſtè mori quàm turpiter viuere præoptabis. In omnibus tuis factis regni memẽto: ſoliciteque caue ne quid honore iſto indignum deſignes. Ne committas vt natura tua ſimul vniuerſa intereat: ſed quum tibi corpus mortale contigerit, animus immortalis: fac immortalem animi tui memoriam relinquas. Meditare de præclaris actionibus loqui: vt iis conſentanea quæ dicere ſoles, etiam ſentire aſſueſcas. Quæ tibi cogitanti, optima videbuntur, ea re ipſa perficito. Quorum gloriam miraris, eorum res geſtas imitare. Quæ tuis liberis

ἂν συμβουλεύσαις, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν ἀξίου. Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζήτει βελτίω τούτων. Σοφοὺς νόμιζε, μὴ τοὺς ἀκριβῶς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας, ἀλλὰ τοὺς εὖ περὶ τῶν μεγίστων λέγοντας. μηδὲ τοὺς τοῖς μὲν ἄλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχνουμένους, αὐτοὺς δὲ ἐν πολλαῖς ἀπορίαις ὄντας· ἀλλὰ τοὺς μέτρια μὲν περὶ αὑτῶν λέγοντας, ὁμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις δυναμένους· καὶ μὴ διαταραττομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς· ἀλλὰ καλῶς καὶ μετρίως καὶ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς εὐτυχίας φέρειν ἐπισταμένους.

A praeciperes, ea ipſe facere ne graueris. Aut vtere praeceptis noſtris, aut ipſe his inueni meliora. Sapiẽtes exiſtima, nõ eos qui de rebus minutis curioſe rixantur, ſed qui de maximis rebus egregie dicunt: nec eos qui aliis felicitatem pollicentur, quum ipſi multarum rerum inopia laborent, ſed eos qui, quũ de ſe modicè dicant, ta- B men & negotia dextrè obire, & inter homines verſari commodè poſſunt: nec in vitae mutationibus perturbantur, ſed pulchrè moderatéque ferre tam ſecundas res quam aduerſas didicerunt.

Καὶ μὴ θαύμαζε, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἃ καὶ σὺ γινώσκεις. οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν. ἀλλ' ἠπιστάμην, ὅτι τοσούτων ὄντων τὸ πλῆθος, καὶ τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μέν τι τούτων εἰρήκασιν, οἱ δὲ ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἑτέρους ποιοῦντας ἑωράκασιν, ἔνια δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς λόγοις χρὴ, τοῖς περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ζητεῖν τὰς καινότητας; ἐν οἷς οὔτε παράδοξον, οὔτε

Neque verò mireris, nos multa dixiſſe, quae & ipſe C intelligas. neque enim hoc me praeteriit: ſed ſatis ſciui, quum tanta multitudo ſit & hominum priuatorum & principum, alios horum aliquid dixiſſe, alios audiuiſſe, alios a nonnullis facta vidiſſe, nonnulla etiam ipſos factitare. Verùm in his orationibus quae ad praeceptiones de officiis pertinent, non re- D quirenda eſt nouitas: in quibus nec admirabile, nec

ἄπιστον, οὔτ' ἔξω τῶν νομιζομένων, οὐδὲν ἔστιν εὑρεῖν. ἀλλ' ἡγεῖσθαι τοῦτον εἶναι χαριέστατον ὃς ἂν τῶν διεσπαρμένων ἐν ταῖς τῶν ἄλλων διανοίαις ἀθροῖσαι τὰ πλεῖστα δυνηθῇ, καὶ φράσαι κάλλιστα περὶ αὐτῶν. ἐπεὶ κἀκεῖνό μοι πρόδηλον ἦν, ὅτι τὰ συμβουλεύοντα καὶ τῶν ποιημάτων, καὶ τῶν συγγραμμάτων χρησιμώτατα μὲν ἅπαντες νομίζουσιν, οὐ μὴν ἥδιστά γε αὐτῶν ἀκούουσιν· ἀλλὰ ταὐτὸ πεπόνθασιν, ὅπερ πρὸς τοὺς νουθετοῦντας· καὶ γὰρ ἐκείνους ἐπαινοῦσι μὲν ἅπαντες, πλησιάζειν δ' οὐ βούλονται ἀλλὰ μᾶλλον αἱροῦνται συνεῖναι τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν, ἀλλ' οὐ τοῖς ἀποτρέπουσι. σημεῖον δ' ἄν τις ποιήσαιτο, τὴν Ἡσιόδου, καὶ Θεόγνιδος, καὶ Φωκυλίδου ποίησιν. καὶ γὰρ τούτους φασὶ μὲν ἀρίστους συμβούλους γεγενῆσθαι τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων. ταῦτα δὲ λέγοντες αἱροῦνται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοίαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις. ἔτι δ' εἴ τις ἐκλέξειε τῶν προεχόντων ποιητῶν τὰς καλουμένας γνώμας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνοι μάλιστα ἐσπούδασαν, ὁμοίως ἂν καὶ πρὸς ταύ-

A incredibile, nec inusitatum quicquam comperitur. Is vero doctissimus habendus erit qui eorum quæ in animis aliorum dispersa iacent, quàm plurima colligere, & elegantissimis verbis potuerit explicare. Illud quoque mihi satis notum fuit, quum & poemata, & alia scripta quæ suasione cōstāt, omnes vtilissima esse iudicent, ea tamen non libentissimè B audire: sed eodem erga illa esse animo quo erga monitores: quos vt vniuersi laudant, sic eorū cōgressus refugiunt, illorúmque consuetudinem qui socij delictorum sint, non eorum qui à vitiis dehortentur, expetunt. Id quod vel ex Hesiodi & Theognidis & Phocylidis poesi cognosci- C tur. nam hos fatentur optimi vitę mortalium reliquisse cōsilia. sed quamuis hoc dicant, nugis tamen audiendis & recitandis tēpus perdere, quàm in illorum præceptionibus versari, malunt. Præterea si quis è præstantibus poëtis eas quas sententias vocant in quibus illi potissimum elaborarunt, excerperet D erga illas etiam eodē ani-

τας διατεθεῖεν. ἥδιον γὰρ ἂν κωμῳδίας τῆς φαυλοτάτης, ἢ τῶν οὕτω τεχνικῶς πεποιημένων ἀκούσαιεν. καὶ τί δεῖ καθ' ἓν ἕκαστον λέγοντα διατρίβειν, ὅλως γὰρ εἰ ἐθέλοιμεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τῶν ἀνθρώπων, εὑρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν οὔτε τῶν σιτίων χαίροντας τοῖς ὑγιεινοτάτοις, οὔτε τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς καλλίστοις, οὔτε τῶν πραγμάτων τοῖς βελτίστοις, οὔτε τῶν μαθημάτων τοῖς ὠφελιμωτάτοις· ἀλλὰ παντάπασιν ἐναντίας τῷ συμφέροντι τὰς ἡδονὰς ἔχοντας, καὶ δοκοῦντας καρτερικοὺς εἶναι, καὶ φιλοπόνους, τοὺς τῶν δεόντων τι μὴ ποιοῦντας. ὥστε πῶς ἄν τις τοῖς τοιούτοις, ἢ παραινῶν, ἢ διδάσκων, ἢ χρήσιμόν τι λέγων ἀρέσειεν, οἳ πρὸς τοῖς εἰρημένοις λόγοις φθονοῦσι μὲν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἁπλοῦς δὲ ἡγοῦνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας. οὕτω δὲ τὰς ἀληθείας τῶν πραγμάτων φεύγουσιν, ὥστε οὐδὲ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἴσασιν, ἀλλὰ λυποῦνται μὲν περὶ τῶν ἰδίων λογιζόμενοι. χαίρουσι δὲ περὶ τῶν ἀλλοτρίων διαλεγόμενοι. βούλοιντο δ' ἂν τῷ σώματι κακοπαθῆσαι μᾶλλον, ἢ τῇ ψυχῇ πονῆσαι. καὶ σκέψασθαι περί τινος τῶν

mo eſſent. Comœdiam enim vel nequiſſimam audire mallent quàm poemata tam artificioſa. Et quid opus eſt ſingulis commemorandis immorari? Omnino enim ſi naturas hominum conſideremus, pleróſque nec cibis ſaluberrimis gaudere, nec ſtudiis pulcherrimis, nec actionibus optimis, nec doctrinis vtiliſſimis, reperiemus: & eas voluptates habere maximas, quæ rationi vtilitatis maximè repugnant: ac tolerantes & induſtrios videri eos qui officium negligunt. Quare quî talibus quiſquam placeat, ſiue moneat, ſiue doceat, ſiue vtile aliquid dicat? qui præter ea quæ diximus, prudentibus etiam inuident, ſimplices autem & candidos, putant amentes: & ſic à veritate rerum abhorrent, vt ne ſua quidẽ negotia norint. nam de ſuis quidem rebus cogitantes, mœrent: de alienis autem quum diſputant, gaudent: malléntque corporis ærumnam ferre, quàm animum exercere, & de re aliqua neceſſaria ſuſcipere

ἀναγκαίων. εὕροι δ' ἄν τις αὐτοὺς ἐν μὲν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνουσίαις λοιδοροῦντας, ἢ λοιδορουμένους· ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις οὐ βουλευομένους, ἀλλ' εὐχομένους. λέγω δὲ ταῦτα οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὄντων. Ἐκεῖνο δ' οὖν φανερὸν, ὅτι δεῖ τοὺς βουλομένους ἢ ποιεῖν ἢ γράφειν τι κεχαρισμένον τοῖς πολλοῖς, μὴ τοὺς ὠφελιμωτάτους τῶν λόγων ζητεῖν, ἀλλὰ τοὺς μυθωδεστάτους. ἀκούοντες μὲν γὰρ τῶν τοιούτων χαίρουσι. θεωροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἁμίλλας, ἄχθονται. διὸ καὶ τὴν Ὁμήρου ποίησιν καὶ τοὺς πρώτους εὑρόντας τραγῳδίαν, ἄξιον θαυμάζειν· ὅτι κατιδόντες τὴν φύσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις κατεχρήσαντο πρὸς τὴν ποίησιν. ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς πολέμους τῶν ἡμιθέων ἐμυθολόγησεν· οἱ δὲ τοὺς μύθους εἰς ἀγῶνας καὶ πράξεις κατέστησαν· ὥστε μὴ μόνον ἀκουστὰς ἡμῖν ἀλλὰ καὶ θεατοὺς γενέσθαι. τοιούτων οὖν παραδειγμάτων ὑπαρχόντων, δέδεικται τοῖς ἐπιθυμοῦσι τοὺς ἀ-

cogitationem. Ac in congressibus quidem eos inter sese conuitia vel dicere, vel audire: in solitudine verò non deliberare, sed optare deprehendas. Atque hæc non in omnes dico, sed in eos tantùm qui his quæ diximus vitiis constricti sunt. Illud certè palàm est, si qui sunt qui velint aliquid multitudini gratum vel carmine vel soluta oratione scribere, iis exquirenda esse non vtilissima quæque, sed fabulosissima. Nam talibus quidem audiendis gaudent: sed quum veras causas & certamina spectant, mœrent. Quamobrem Homeri poesis, & ij qui primi tragœdiam inuenerunt, admiratione afficiendi sunt: quôd animaduersa humani ingenij natura, vtrisque his rationibus ad poesim suam abusi sunt. Alter enim certamina & bella semideorum fabulosè persecutus est, alteri fabulas in ludos & actiones redegerunt, vt à nobis non audiri tantùm sed etiam spectari possint. Quum igitur talia exempla in prõptu sint, demonstratum est, si quis au-

κρουομένους ψυχαγωγεῖν, ὅτι τοῦ μὲν νουθετεῖν καὶ συμβουλεύειν ἀφεκτέον· ἐκεῖνα δὲ γραπτέον καὶ λεκτέον οἷς ὁρῶσι τοὺς ὄχλους χαίροντας. ταῦτα μὲν οὖν διῆλθον, ἡγούμενός σε δεῖν, οὐχ ἕνα τῶν πολλῶν, ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων, μηδὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας τῶν ἀνθρώπων, ταῖς ἡδοναῖς ἀνακρίνειν. ἀλλ' ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν χρησίμων αὐτοὺς δοκιμάζειν· ἄλλως τε ἐπειδὴ περὶ τῶν γυμνασίων τῶν τῆς ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβοντες. καί φασιν οἱ μὲν, διὰ τῶν ἐριστικῶν λόγων, οἱ δὲ, διὰ τῶν πολιτικῶν, οἱ δὲ, δι' ἄλλων τινῶν φρονιμωτέρους ἔσεσθαι τοὺς αὐτοῖς πλησιάζοντας· ἐκεῖνο δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον, ἐξ ἑκάστου τούτων γίνεσθαι συμβουλεύεσθαι δυνάμενον, χρὴ τοίνυν ἀφεμένους τῶν ἀμφισβητουμένων, ἐπὶ τὸ ὁμολογούμενον ἐλθόντα, λαμβάνειν αὐτῶν τὸν ἔλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καιρῶν θεωρεῖν τοὺς συμβουλεύοντας· εἰ δὲ μὴ, τοὺς

ditores allicere studeat, & demulcere, ab admonitionibus & consiliis esse abstinendum: illa autem & scribenda & dicenda quibus populum gaudere videt. Hæc expolui, propterea quòd existimaui, oportere te cùm non sis vnus de multis, sed multorum rex, non ita sentire, vt cæteros: neque vel res graues, vel homines prudentes metiri ac ponderare voluptatibus, sed in actionibus vtilibus periculum illorum facere, præsertim quum sapientiæ magistri de animi exercitationibus inter sese dissentiãt. Nam alii disputationibus dialecticis, alii præceptis eloquentiæ, alii per alia quædam suis auditoribus sapientiam pollicentur. In eo verò consentiunt omnes, bene institutum hominem oportere ex his singulis sibi prudentiam consilii capiẽdi comparare. Sunt igitur ea de quibus ambigitur, missa facienda & amplectendum id de quo nulla controuersia est, vt rectiùs de illis iudicetur. Ac consiliarij tum maximè quũ res consilium præsens postulat, spectandi sunt: repudiatis iis qui in

A καθόλου τῶν πραγμάτων λέγοντας, καὶ τοὺς μηδὲν γινώσκοντας τῶν δεόντων, ἀποδοκίμαζε. δῆλον γὰρ ὡς ὁ μηδὲν ὢν αὑτῷ χρήσιμος, οὐδ᾽ ἂν ἄλλον φρόνιμον ποιήσειεν. Τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας, καὶ δυναμένους ὁρᾶν πλέον τι τῶν ἄλλων, περὶ πολλοῦ ποιοῦ, καὶ θεράπευε, γινώσκων ὅτι σύμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατον B καὶ τυραννικώτατον ἁπάντων κτημάτων ἐστίν. Ἡγοῦ δὲ τούτους τὴν μεγίστην ποιήσειν τὴν βασιλείαν, οἵτινες ἂν τὴν διάνοιαν τὴν σὴν πλεῖστα ὠφελῆσαι δυνηθῶσιν. Ἐγὼ μὲν οὖν ἅ γε γινώσκω, παρῄνεσα, καὶ τιμῶ σε τούτοις οἷς τυγχάνω δυνάμενος. Βούλου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὅπερ εἶπον ἀρχόμενος, C μὴ τὰς εἰθισμένας ἄγειν τὰς δωρεάς, ἃς ὑμεῖς πολὺ πλείονος ἀγοράζετε παρὰ τῶν διδόντων, ἢ τῶν πωλούντων, ἀλλὰ τοιαύτας, αἷς ἐὰν σφόδρα χρήσῃ, καὶ μηδεμίαν ἡμέραν διαλίπῃς, οὐ κατατρίψεις ἀλλὰ μείζους, καὶ πλείονος ἀξίας οὔσας αὐτὰς ποιήσεις.

vniuersum de rebus dicũt, quique nihil eorũ quæ fieri debent intelligunt. Constat enim eum qui sibi ipse prorsus est inutilis, nunquam alios effecturum esse prudentiores. Cordatos autem viros, & qui longiùs quàm alij prospicere possũt, magni facito, & colito: ac persuasum habeto, Bonum consiliarium vtilissimam, & rege omnium dignissimam esse possessionem. Illos etiam tuum regnum maximè amplificaturos credito, qui tuam mẽtem plurimùm potuerint excolere. Ego pro mea intelligẽtia te admonui: & eum honorem quem possum, tibi habeo. Velle autem debes vt etiã alij (quod initio dixi) non consueta munera tibi offerant, quæ vos longè pluris emitis à donantibus quàm à vendentibus: sed ea quæ, tametsi multum iis vtaris, idque nullum diem facere intermittas, non deteras: sed maiora & pretiosiora ipso vsu reddas.

ΝΙΚΟΚΛΗΣ.

Τῶν παραινετικῶν λόγων τρίτος.

Ἐπιγράφεται δὲ ὅμως οὐ μόνον Νικοκλῆς, ἀλλὰ καὶ Συμβουλευτικός.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ Νικοκλέους, ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

ΕΝ τῷ μὲν πρὸ τούτου βιβλίῳ, τὸ τῶν βασιλευόντων ἔργον εἴρηται. ἐν τούτῳ δὲ, τὸ τῶν βασιλευομένων καθῆκον διασαφεῖται· προσετέθη δὲ ὁ λόγος Νικόκλει αὐτῷ, εἴτε τοῖς περὶ αὐτὸν καὶ τοῖς μεγιστᾶσιν, εἴτε καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἀρχομένων ὑπ' αὐτοῦ, παραγγέλλοντι. ἀρχόμενος μὲν οὖν ὑπεραπολογεῖται τῶν λόγων, διὰ τοὺς ἀναισθήτους καὶ μισολόγους ἴσως τῶν βασιλικῶν, ὧν τό,τε ἀργὸν καὶ τὸ διεστραμμένον τοῦ ἤθους, κἂν τῷ τοῦ πρὸ τούτου ἐπιλόγῳ εὐφυῶς διασύρας ὑπέγραψεν (χωρὶς γὰρ τούτου, σοφιστικώτερον ἂν ἢ βασιλικώτερον εἶναι δόξειε τὸ προοίμιον) εἶτα δὲ ἀποδείκνυσιν, ὅτι μοναρχία πολιτείας εἶδος ἄριστον. εἶτα δὲ, ὅτι τὴν βασιλείαν δικαίως εἰληφὼς, σωφρόνως τε καὶ νουνεχόντως καὶ φιλανθρώπως διοικῶν τυγχάνει. τὰ κεφαλαίω δὲ τούτω, εἰς Νικοκλέα μὲν ἀναφερομένω, σκοπὸν ἔχει, τοῦ μηδεμίαν τοῖς ἀρχομένοις τοῦ ἀπειθεῖν καὶ ἀνηκουστεῖν λελεῖφθαι πρόφασιν· εἰς Ἰσοκράτην δὲ, τί ἄλλο ἂν εἴη πλὴν εἰρωνευόμενον Νικοκλέους ἐγκώμιον; οὕτω μέντοι μεταχειρισθὲν, ὥστε μηδαμῶς τοῦ τό γε προηρημέ-

νοῦν φαίνεσθαι. τελευτῶν δὲ προστάττει τίνα τε πράττειν, καὶ τίνων ἀπέχεσθαι βούλεται τοὺς ὑποτεταγμένους, βραχὺν προσθεὶς ἐπίλογον.

NICOCLES.

Admonitoriarum orationum tertia.

Inſcribitur tamen non ſolùm Nicocles, ſed etiam Suaſoria.

ARGVMENTVM Nicoclis,

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

SVperiore libro regis officium expoſitum eſt : hîc verò ciuium munus erga regem deſcribitur : ídque fit ſub ipſius Nicoclis perſona, ſuis aulicis & regni proceribus, aut etiam reliquo populo, præcipientis. Primùm autem eloquentiæ defenſio ponitur : fortaſſe propter craſſos & barbaros aulicos, quorum ignauiam & peruerſitatem etiam in præcedentis orationis epilogo perſtrinxit, & eleganter depinxit. (nam alioqui ſophiſtæ, quàm regi aptius videri poſſet exordium) Deinde oſtendit præſtantiſſimam reipublicæ formam eſſe monarchiam : poſtea, ſe regnum iuſto titulo poſſidere : atque id moderatè, prudenter, clementérque adminiſtrare : quæ duo capita, ſi Nicoclem ſpectes, eò pertinent vt ne ciuibus vlla detrectandi imperij cauſa relinquatur : ſin Iſocratem, quid aliud eſt quàm diſſimulata Nicoclis laudatio, ſic tractata, vt id nullo pacto agere videatur? Poſtremo loco præcipit quid fieri, quid omitti à ſuis velit, breui addita concluſione.

Εἰσί τινες οἳ δυσκόλως ἔχουσι πρὸς τοὺς λόγους καὶ διαμέμφονται τοὺς φιλοσοφοῦντας· καὶ φασὶν αὐτοὺς οὐκ ἀρετῆς ἀλλὰ πλεονεξίας ἕνεκα ποιεῖσθαι τὰς τοιαύτας διατριβάς. ἡδέως ἂν οὖν πυθοίμην τῶν οὕτω διακειμένων, διὰ τί τοὺς μὲν εὖ λέγειν ἐπιθυμοῦντας φεύγουσι, τοὺς δ᾽ ὀρθῶς πράττειν βουλομένους ἐπαινοῦσιν. εἰ γὰρ αἱ πλεονεξίαι λυποῦσιν αὐτούς, πλείους καὶ μείζους ἐκ τῶν ἔργων, ἢ τῶν λόγων εὑρήσομεν γιγνομένας. ἔπειτα κἀκεῖνο ἄτοπον, εἰ λέληθεν αὐτοὺς ὅτι τὰ περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβοῦμεν, καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀσκοῦμεν, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐπιτηδεύομεν, οὐχ ἵνα τῶν ἄλλων ἔλαττον ἔχωμεν, ἀλλ᾽ ὅπως ἂν ὡς μετὰ πλείστων ἀγαθῶν τὸν βίον διάγωμεν. ὥστε οὐ κατηγορητέον τούτων τῶν πραγμάτων ἐστίν, δι᾽ ὧν ἄν τις μετ᾽ ἀρετῆς πλεονεκτήσειεν. ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὰς πράξεις ἐξαμαρτανόντων, ἢ τοῖς λόγοις ἐξαπατώντων, καὶ μὴ δικαίως χρωμένων αὐτοῖς. Θαυμάζω δὲ τῶν ταύτην τὴν γνώμην ἐχόντων, ὅπως οὐ καὶ τὸν πλοῦτον,

SVNT qui de eloquẽtia male sentiant, & sapiẽtiæ studiosos assiduè criminẽtur: ac dicant, eos non amore virtutis sed emolumenti sui gratia, tales disputationes instituisse. Ego verò ex iis qui hoc animo sunt, perquàm audire velim, cur & bene dicendi studiosos fugiant, & rectè agẽdi cupidos laudent. Nam si emolumenta eis molesta sunt: plura & maiora capi è factis quàm è dictis cõperiemus. Deinde illud quoque absurdum est, si ignorant, nos & pietatem colere, & iustitiam exercere, & cæteris studere virtutibus, non vt deteriore quàm alii conditione simus, sed vt bonis in vita quamplurimis perfruamur. Quare non accusandæ res illæ sunt per quas cum virtute aliis præstare possis: sed homines potiùs, qui aut res illas malè tractando corrumpunt, aut eloquentiam ad fallacias & iniurias conferunt. Miror itaque cur ij qui ita sentiunt, non etiam diuitias

καὶ τὴν ῥώμην καὶ τὴν ἀνδρείαν κακῶς λέγουσιν· εἴπερ γὰρ διὰ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, καὶ τοὺς ψευδομένους πρὸς τοὺς λόγους χαλεπῶς ἔχουσι, προσήκει καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς αὐτοὺς ἐπιτιμᾶν. φανήσονται γάρ τινες καὶ τῶν ταῦτα κεκτημένων ἐξαμαρτάνοντες, καὶ πολλοὺς διὰ τούτων κακῶς ποιοῦντες. ἀλλὰ γὰρ οὐ δίκαιον, οὐδ᾽ εἴ τινες τοὺς ἀπαντῶντας τύπτοιεν, τῆς ῥώμης κατηγορεῖν· οὔτε διὰ τοὺς ἀποκτιννύντας, τὴν ἀνδρείαν λοιδορεῖν· οὐθ᾽ ὅλως τὴν τῶν ἀνθρώπων πονηρίαν ἐπὶ τὰ πράγματα μεταφέρειν· ἀλλ᾽ αὐτοὺς ἐκείνους ψέγειν ὅσοι τοῖς ἀγαθοῖς κακῶς χρῶνται, καὶ τοῖς ὠφελεῖν δυναμένοις, τούτοις βλάπτειν τοὺς συμπολιτευομένους ἐπιχειροῦσι. νῦν δ᾽ ἀμελήσαντες τοῦτον τὸν τρόπον περὶ ἑκάστου διορίζεσθαι, πρὸς ἅπαντας τοὺς λόγους δυσκόλως διάκεινται. καὶ τοσοῦτον διημαρτήκασιν, ὥστε οὐκ αἰσθάνονται τοιούτῳ πράγματι δυσμενῶς ἔχοντες, ὃ πάντων τῶν ὄντων ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει πλείστων ἀγαθῶν αἴτιόν ἐστι. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις, οἷς ἔχομεν, οὐδὲν τῶν ἄλλων ζῴων διαφέρομεν, ἀλλὰ πολλῶν καὶ τῷ τάχει, καὶ

A & robur & fortitudinem in crimen vocent. Nam si propter eos irascuntur eloquentiæ, qui decipiunt & mentiuntur, etiam cætera bona vituperare debent. Nec enim defuturi sunt illarum quoque rerum possessione instructi, quos deliquisse, & per eas multos afflixisse constet. Verùm non conuenit, si qui obuios verberant, robur accusare: B neque propter homicidas, fortitudini conuitiari: neque denique hominum improbitatem in res transferre: sed illi ipsi culpandi sunt qui bonis rebus malè vtuntur: & ciues suos per ea lædere non dubitant quæ ad eorum salutem conuertere potuissent. Nunc neglecta singularum rerum tali distinctione, C vniuersam eloquentiam oderunt: & in tanto errore versantur vt non animaduertant, ei se rei esse inimicos qua non alia concessa est generi mortalium quæ sit plurium vtilitatum causa. Nam reliquis naturæ nostræ dotibus nihil cæteris animantibus antecellimus: sed ab illis lon- D gè tum celeritate, tum

τῇ ῥώμῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις εὐπορίαις καταδεέστεροι τυγχάνομεν ὄντες. ἐγγενομένου δ' ἡμῖν τοῦ πείθειν ἀλλήλους καὶ δηλοῦν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, περὶ ὧν ἂν βουληθῶμεν, οὐ μόνον τοῦ θηριωδῶς ζῆν ἀπηλλάγημεν, ἀλλὰ καὶ συνελθόντες πόλεις ᾠκίσαμεν, καὶ νόμους ἐθέμεθα, καὶ τέχνας εὕρομεν. καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ δι' ἡμῶν μεμηχανημένα λόγος ἡμῖν ἐστὶν ὁ συγκατασκευάσας. οὗτος γὰρ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ περὶ τῶν ἀδίκων καὶ τῶν αἰσχρῶν, καὶ καλῶν ἐνομοθέτησεν. ὧν μὴ διαταχθέντων, οὐκ ἂν οἷοί τε ἦμεν οἰκεῖν μετ' ἀλλήλων. τούτῳ καὶ τοὺς κακοὺς ἐξελέγχομεν, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἐγκωμιάζομεν. διὰ τούτου τούς τε ἀνοήτους παιδεύομεν, καὶ τοὺς φρονίμους δοκιμάζομεν. τὸ γὰρ λέγειν ὡς δεῖ, τοῦ φρονεῖν εὖ μέγιστον σημεῖον ποιούμεθα. καὶ λόγος ἀληθὴς, καὶ νόμιμος καὶ δίκαιος, ψυχῆς ἀγαθῆς καὶ πιστῆς εἴδωλόν ἐστιν. μετὰ τούτου καὶ περὶ τῶν ἀμφισβητησίμων ἀγωνιζόμεθα, καὶ περὶ τῶν ἀγνοουμένων σκοπούμεθα. ταῖς γὰρ πίστεσιν αἷς τοὺς ἄλλους λέγοντες πείθομεν, ταῖς αὐταῖς καὶ περὶ τῶν ἰδίων βουλευόμενοι χρώμεθα.

A robore tum aliis facultatibus superamur. Sed quum emergente naturæ vi consilia conferremus, & quæ nostræ sententiæ essent in lucem explicaremus, non ferinam solùm vitam deseruimus, sed conciliis habitis vrbes etiam condidimus, & leges tulimus, & artes inuenimus: ad omnia denique propemodum solerter à nobis excogitata B suas vires contulit oratio. Hæc enim est quæ de rebus iustis & iniustis, de turpibus & honestis, leges tulit. quæ nisi constitutæ & distinctæ fuissent, nulla existere potuisset hominum consociatio. Hac & improbos arguimus, & viros præstantes ornamus. Per hanc & stolidos erudimus, & pru- C dentes exploramus. Nam ita dicere vt decet, rectè sentiendi maximum signum esse credimus. atque oratio vera & legitima & æqua, honesti ac fidelis animi simulacrũ est. Huius ope & controuersia disceptam⁹ & ignorata quærimus. Quibus enim argumentis dicẽdo aliis persuademus, iis ipsis etiã in no- D strisdeliberationib. vtimur.

καὶ ῥητορικοὺς μὲν καλοῦμεν, τοὺς ἐν τῷ πλήθει λέγειν δυναμένους· εὐβούλους δὲ νομίζομεν, οἵτινες ἂν αὐτοὶ πρὸς αὑτοὺς ἄριστα περὶ τῶν πραγμάτων διαλεχθῶσιν. εἰ δὲ δεῖ συλλήβδην περὶ τῆς δυνάμεως ταύτης εἰπεῖν, οὐδὲν τῶν φρονίμως πραττομένων εὑρήσομεν ἀλόγως γιγνόμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν διανοημάτων ἁπάντων ἡγεμόνα τὸν λόγον ὄντα· καὶ μάλιστα χρωμένους αὐτῷ τοὺς πλεῖστον νοῦν ἔχοντας. ὥστε τοὺς τολμῶντας βλασφημεῖν περὶ τῶν παιδευόντων καὶ φιλοσοφούντων, ὁμοίως ἄξιον μισεῖν ὥσπερ τοὺς εἰς τὰ τῶν θεῶν ἕδη ἐξαμαρτάνοντας. ἐγὼ δ' ἀποδέχομαι μὲν πάντας τοὺς λόγους, τοὺς καὶ κατὰ μικρὸν ἡμᾶς ὠφελεῖν δυναμένους· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ καλλίστους ἡγοῦμαι, καὶ βασιλικωτάτους, καὶ μάλιστα πρέποντας ἐμοί, τοὺς περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ τῶν πολιτειῶν παραινοῦντας, καὶ τούτων αὐτῶν ὅσοι διδάσκουσι τούς τε δυναστεύοντας, ὡς δεῖ τῷ πλήθει χρῆσθαι· καὶ τοὺς ἰδιώτας, ὡς χρὴ πρὸς ἄρχοντας διακεῖσθαι. διὰ γὰρ τούτων ὁρῶ τὰς πόλεις εὐδαιμονεστάτας καὶ μεγίστας γιγνομένας.

A & eloquentes dicimus eos qui ad populũ verba facere possunt: prudentes verò existimamus eos qui in consilii capiendi deliberatione ipsi secum de rebus optimè disputarint. Quòd si de hac facultate in summa dicendũ est, nihil, quod ratione agitur, sine oratione fieri B reperiemus: sed eã & operũ & cogitationum omnium ducem esse, qua prudentissimi quique maximè vtuntur. De magistris igitur eloquentiæ, & sapientiæ studiosis, qui contumeliosè loqui audẽt, odio non minore digni sunt quàm ij qui fana deorum immortalium violant. Ego verò cùm omnes orationes probo, C quarũ quantulacunque vtilitas esse potest: tum eas esse iudico pulcherrimas, & regibus dignissimas, & mihi maximè aptas quæ de honestis actionibus & reipublicæ gerendæ ratione præcipiunt: atque in his ipsis illas excellere censeo quæ & principes docent quomodo sit tractanda multitudo: & homines priuatos, quo pacto erga D principes affecti esse debeãt. Per hęc enim vrbes video fieri & felicissimas & amplissimas.

Τὸν μὲν οὖν ἕτερον λόγον, ὡς χρὴ τυραννεῖν, Ἰσοκράτους ἠκούσατε· τὸν δ' ἐχόμενον, ἃ δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀρχομένους, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν· οὐχ ὡς ἐκεῖνον ὑπερβαλούμενος, ἀλλ' ὡς προσῆκόν μοι περὶ τούτων μάλιστα διαλεχθῆναι πρὸς ὑμᾶς. εἰ μὲν γὰρ μὴ δηλώσαντος ἃ βούλομαι ποιεῖν ὑμᾶς, διαμαρτάνοιτε τῆς ἐμῆς γνώμης, οὐκ ἂν εἰκότως ὑμῖν ὀργιζοίμην· εἰ δὲ προειπόντος ἐμοῦ μηδὲν γίγνοιτο τούτων, δικαίως ἂν ἤδη τοῖς μὴ πειθομένοις μεμφοίμην. ἡγοῦμαι δ' οὕτως ἂν μάλιστα παρακαλέσαι καὶ προτρέψαι πρὸς τὸ μνημονεύειν ὑμᾶς τὰ ῥηθέντα, καὶ πειθαρχεῖν αὐτοῖς, οὐκ εἰ περὶ τὸ συμβουλεύειν μόνον γενοίμην, καὶ ταῦτ' ἐπαριθμήσας ἀπαλλαγείην· ἀλλ' εἰ προσεπιδείξαιμι πρῶτον μὲν τὴν πολιτείαν, τὴν παροῦσαν, ὡς ἄξιόν ἐστιν ἀγαπᾶν, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀνάγκην, οὐδ' ὅτι πάντα τὸν χρόνον μετὰ ταύτης οἰκοῦμεν, ἀλλ' ὅτι καὶ βελτίστη τῶν ἄλλων πολιτειῶν ἐστιν· ἔπειτ', ὡς ἐγὼ ταύτην ἔχω τὴν ἀρχὴν οὐ παρανόμως, οὐδ' ἀλλοτρίαν· ἀλλ' ὁσίως,

A Ac alteram quidem huius doctrinæ partem, de gerendo imperio, ex Iſocrate audiuiſtis: eam verò quæ reſtat, de ciuium officiis erga magiſtratus, ego recitare conabor: nõ quòd illum ſuperare ſtudeam, ſed quia me potiſſimùm decet his de rebus apud vos diſſerere. Nam ſi vos, quum ego quæ à vobis fieri vellẽ non expoſuiſſem, B à mea ſentẽtia aberraretis, non iuſtam iraſcendi vobis cauſam haberem: ſin rebus omnibus indicatis, tamen nihil eiuſmodi fieret, iam non iniuria contumacibus ſuccenſerem. Arbitror autem vos ita maximè excitari & acui poſſe tum vt recordemini, tum vt exequamini ea quæ dicta fuerint, ſi non conſulen- C do tantùm occupatus, certis capitibus enumeratis, diſceſſero: ſed ſi etiam oſtendero primùm hanc reipublicæ formam eſſe magni faciendam, non eo tantùm quòd neceſſe ſit, & quòd ea perpetuò ſimus vſi: ſed ob illud etiam, quòd hæc inter alias reſpublicas maximè excellat. Deinde, me non D contra leges hoc imperium tenere, aut aliis ereptum: ſed ſanctè

καὶ δικαίως, καὶ διὰ τοὺς ἐξ ἀρχῆς προγόνους, καὶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ δι' ἐμαυτόν. τούτων γὰρ προαποδειχθέντων, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ αὐτὸς αὑτοῦ καταγνώσεται τὴν μεγίστην ζημίαν ἐὰν μὴ πειθαρχεῖ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ συμβουλευθεῖσι καὶ προσταχθεῖσι.

Περὶ μὲν οὖν τῶν πολιτειῶν (ἐντεῦθεν γὰρ ὑποθέμενος ἤρξάμην) οἶμαι πᾶσι δοκεῖν δεινότατον μὲν εἶναι τὸ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι τοὺς χρηστοὺς καὶ τοὺς πονηρούς. δικαιότατον δὲ, τὸ διορθῶσαι περὶ τούτων, καὶ μὴ τοὺς ἀνομοίους τῶν ὁμοίων τυγχάνειν· ἀλλὰ καὶ πράττειν, καὶ τιμᾶσθαι κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστους. αἱ μὲν τοίνυν ὀλιγαρχίαι καὶ δημοκρατίαι τὰς ἰσότητας τοῖς μετέχουσι τῶν πολιτειῶν ζητοῦσι. καὶ τοῦτο εὐδοκιμεῖ παρ' αὐταῖς, ἐὰν μηδέτερος ἑτέρου δύνηται πλέον ἔχειν. ὃ τοῖς πονηροῖς συμφέρον ἐστίν. αἱ δὲ μοναρχίαι, πλεῖστον μὲν νέμουσι τῷ βελτίστῳ, δεύτερον δὲ τῷ μετ' ἐκεῖνον, τρίτον δὲ, καὶ τέταρτον, τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. καὶ ταῦτα εἰ μὴ πανταχοῦ καθέστηκεν, ἀλλά τό γε βούλημα

A & iustè, tùm propter primos maiores, tum propter patrem, tum propter meipsum. Nam si prius hęc demonstrata fuerint nemo erit, quin ipse sese maximo dignum supplicio fateatur, si meis & consiliis & imperatis non obtemperarit.

Quod igitur ad respu- B blicas attinet (nam de hoc initio me dicturum esse proposui) omnes mihi assentiri arbitror, iniquissimum esse vt eadem bonis & improbis tribuantur: æquissimum verò, vt recta ratio ineatur, & discrimē seruetur, ne inæquales æqualia consequantur: sed vt ea cuiusque & fortuna sit & dignitas quam meretur. At verò oligar- C chiæ & democratiæ id spectant, vt æqualitas sit inter eiusdem reipublicę socios: & in eo statu præclarum habetur, si nemo plus alio possit. id quod è re improborum est. Monarchię verò principem locum præstantissimo cuique deferūt: secundū, illi qui à primo est proximus: tertium & quartum cęteris eadē ra- D tione. Quæ si non vbique recepta in mores sūt: ea tamē est huius imperii ratio

τῆς πολιτείας τοιοῦτόν ἐστιν. καὶ μὴν εἰ δεῖ διορᾶν καὶ τὰς φύσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς πράξεις, ἅπαντες ἂν τὰς τυραννίδας μᾶλλον ὁμολογήσαιεν. Καίτοι τίς ἐστιν ἂν εὔξαιτο τῶν εὖ φρονούντων τοιαύτης πολιτείας μετέχειν, ἐν ᾗ μὴ διαλήσει χρηστὸς ὤν, μᾶλλον ἢ φέρεσθαι μετὰ τοῦ πλήθους, μὴ γιγνωσκόμενος ὁποῖός τίς ἐστιν. ἀλλὰ μὴν καὶ πρᾳοτέραν τοσούτῳ, καὶ δικαιοτέραν δικαίως ἂν αὐτὴν κρίνοιμεν, ὅσῳ περ ῥᾷόν ἐστιν ἑνὸς ἀνδρὸς γνώμῃ προσέχειν τὸν νοῦν μᾶλλον, ἢ πολλαῖς διανοίαις, καὶ παντοδαπαῖς ζητεῖν ἀρέσκειν. ὅτι μὲν οὖν ἡδίων ἐστὶ, καὶ πρᾳοτέρα, καὶ δικαιοτέρα, διὰ πλειόνων μὲν ἄν τις ἀποδείξειεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων συνιδεῖν ῥᾴδιόν ἐστι. περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, ὅσον αἱ μοναρχίαι, καὶ πρὸς τὸ βουλεύσασθαι, καὶ πρὸς τὸ πρᾶξαί τι τῶν δεόντων, διαφέρουσιν, οὕτως ἂν κάλλιστα θεωρήσαιμεν, εἰ τὰς μεγίστας τῶν πράξεων παρ' ἀλλήλας τιθέντες, ἐξετάζειν ἐπιχειρήσαιμεν αὐτάς. οἱ μὲν τοίνυν κατ' ἐνιαυτὸν εἰς τὰς ἀρχὰς εἰσιόντες, πρότερον, ἰδιῶται γίγνονται, πρὶν αἰσθέσθαι τι τῶν τῆς πόλεως, καὶ λαβεῖν ἐμπειρίαν αὐτῶν.

& voluntas. Quòd si & ingenia hominum & actiones spectemus, vniuersi monarchias præstare cæteris fateantur. Quis verò sanæ mentis est qui se nō operæpretium potius ciuem esse reipubl. in qua sua virtus non ignoretur, quàm nulla re vulgo potiorem delitescere? Quinetiam hanc tanto & mitiorem & æquiorem iudicemus, quanto faciliùs est vnius viri iudicio & voluntati satisfacere, quàm id dare operā vt multis & variis ingeniis placeas. Monarchiam igitur & iucundiorem esse, & leniorem, & æquiorem, etsi pluribus ostendi posset, ex his tamen etiam facilè intelligi potest. In cæteris verò quanto monarchiæ sint & ad consulendum potiores & ad res opportunè conficiendas: sic pulcherrimè cernemus, si in maxima negotia inter se comparata inquiramus. Nam qui in singulis annis magistratus ineunt, priùs ad vitam priuatam redeunt, quàm publicorum negotiorum scientiam aliquam consequantur, vsuque rerum erudiantur.

οἱ δ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπιστατοῦντες, κἂν τὴν φύσιν καταδεεστέραν ἔχωσιν, ἀλλ' οὖν ταῖς γε ἐμπειρίαις πολὺ τῶν ἄλλων προέχουσιν. ἔπειτα, οἱ μὲν πολλῶν καταμελοῦσιν, εἰς ἀλλήλους ἀποβλέποντες· οἱ δ' οὐδενὸς ὀλιγωροῦσιν, εἰδότες ὅτι δεῖ πάντα δι' αὐτῶν γίγνεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις, οἱ μὲν ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ ταῖς δημοκρατίαις, διὰ τὰς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς φιλοτιμίας λυμαίνονται τοῖς κοινοῖς· οἱ δ' ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντες, οὐκ ἔχοντες ὅτῳ φθονήσουσιν περὶ ἁπάντων, ὡς οἷόν τ' ἐστι τὰ βέλτιστα πράττουσιν. ἔπειτα, οἱ μὲν ὑστεροῦσι τῶν πραγμάτων. (τὸν μὲν γὰρ πλεῖστον χρόνον ἐπὶ τοῖς ἰδίοις διατρίβουσιν· ἐπειδὰν δὲ εἰς τὰ συνέδρια συνέλθωσιν, πλεονάκις ἄν τις αὐτοὺς εὕροι διαφερομένους ἢ κοινῇ βουλευομένους.) οἱ δὲ οὔτε συνεδρίων, οὔτε χρόνων αὐτοῖς ἀποδεδειγμένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἡμέρας, καὶ τὰς νύκτας ἐπὶ τῶν πράξεσιν ὄντες, οὐκ ἀπολείπονται τῶν καιρῶν· ἀλλ' ἕκαστον ἐν τῷ δέοντι πράττουσιν. ἔτι δ' οἱ μὲν πρὸς ἀλλήλους δυσμενῶς ἔχουσι, καὶ βούλοιντ' ἂν καὶ τοὺς πρὸς αὐτῶν ἄρχοντας, καὶ τοὺς ἐφ' ἑαυτῶν, ὡς κά-

Qui verò iisdē rebus perpetuò præsunt, vt minus ingeniis valeant, longè tamen experientia cæteris antecellunt. Illi præterea, dum alij alios intuentur, multa negligunt: hi verò, quum sciāt à se omnia perfici oportere, diligenter de singulis cogitant. Ad hæc, democratici & oligarchici ambitiosis inter se dissensionibus reipublicæ nocent: monarchæ verò, vt qui neminem habeant cui inuideant, de rebus omnibus, quantum quidem fieri potest, id statuunt quod vtilissimum est. Iam illi maximam temporis partem domesticis negotiis occupati, offensionem negligentiæ sæpe vitare non possunt: deinde, in conciliis sæpius eos reperias inter sese rixantes, quàm in commune consulentes: hi verò, quia neque curias neque tempora definita habent, noctu & interdiu negotiis intenti, nullas occasiones negligūt, sed in tempore singula peragunt. Ad hęc, illi, inter sese inimici, tum superioris tum sui temporis magistratus vrbi quàm pes-

κιστα διοικῆσαι τὴν πόλιν, ἵν' ὡς μεγίστην δόξαν αὐτοὶ λαμβάνωσιν. οἱ δὲ διὰ παντὸς τοῦ βίου κύριοι τῶν πραγμάτων ὄντες, εἰς πάντα τὸν χρόνον καὶ τὰς εὐνοίας ὁμοίως ἔχουσι. τὸ δὲ μέγιστον πάντων· τοῖς γὰρ κοινοῖς οἱ μὲν, ὡς ἰδίοις, οἱ δὲ, ὡς ἀλλοτρίοις προσέχουσι τὸν νοῦν καὶ συμβούλοις χρῶνται περὶ αὐτῶν, οἱ μὲν, τῶν ἀστῶν τοῖς τολμηροτάτοις· οἱ δ', ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενοι τοὺς φρονιμωτάτους. καὶ τιμῶσιν οἱ μὲν, τοὺς ἐν τοῖς ὄχλοις εἰπεῖν δυναμένους· οἱ δὲ τοὺς χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ἐπισταμένους. οὐ μόνον δ' ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις, καὶ τοῖς καθ' ἡμέραν γιγνομένοις, αἱ μοναρχίαι διαφέρουσιν· ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τῷ πολέμῳ πλεονεξίας ἁπάσας περιειλήφασι. καὶ γὰρ παρασκευάσασθαι δυνάμεις, καὶ χρῆσθαι ταύταις, ὥστε καὶ λαθεῖν, καὶ ὀφθῆναι, καὶ τοὺς μὲν πεῖσαι, τοὺς δὲ βιάσασθαι, παρὰ δὲ τῶν ἐκπρίασθαι, τοὺς δὲ ταῖς ἄλλαις θεραπείαις προσάγεσθαι μᾶλλον αἱ τυραννίδες τῶν ἄλλων πολιτειῶν οἷαί τ' εἰσί. καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἔργων ἄν τις οὐχ ἧττον ἢ τῶν λόγων πιστεύσειεν. τὴν μὲν γὰρ, τὴν τῶν Περσῶν δύναμιν ἅπαντες ἴσμεν τηλικαύτην

A ſimè præfuiſſe vellent, vt ipſi quàm maximam gloriam conſequerentur: hi verò, quum per omnem vitam rerum potiantur, ſemper eadem beneuolentia ſunt. Et (quòd omnium maximum eſt) alteri rempublicam, vt ſuam, alteri vt alienam, curant: alteri in conſilium de iis adhibent ciues audaciſſimos, alteri, B delectu ex omnibus habito, prudentiſſimos: alteri honorant eos qui in turba dicere poſſunt: alteri rebus gerendis idoneos euehunt. Neque verò in quotidianis tantùm ac velut in orbem redeuntibus " monarchiæ negotiis excellunt: ſed omnes etiam belli gerendi commoditates complectuntur Nam & conſcribere C milites, & illis vti, ſeu clàm ſeu palàm, & aliis perſuadere, alios cogere, alios largitionibus adducere, alios aliis officiis demereri, faciliùs eſt monarchiis quàm cæteris imperiis. Atque hæc non minus rebus ipſis quàm verbis probantur. Nam & Perſarum potentiam ſcimus omnes ad tantam

τὸ μέγεθος γεγενημένην, οὐ A διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν φρόνησιν ἀλλ' ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων τὴν βασιλείαν τιμῶσι. τοῦτο δὲ, Διονύσιον τὸν τύραννον, ὃς παραλαβὼν τὴν μὲν ἄλλην Σικελίαν ἀνάστατον γεγενημένην, τὴν δ' αὑτοῦ πατρίδα πολιορκουμένην, οὐ μόνον αὐτὴν τῶν παρόντων κινδύνων ἀπήλλαξεν· ἀλλὰ B καὶ μεγίστην τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἐποίησεν. ἔτι δὲ Καρχηδονίους, καὶ Λακεδαιμονίους, τοὺς ἄριστα τῶν Ἑλλήνων πολιτευομένους, οἴκοι μὲν ὀλιγαρχουμένους, παρὰ δὲ τὸν πόλεμον βασιλευομένους. ἔχοι δ' ἄν τις ἐπιδεῖξαι καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων τὴν μάλιστα τὰς τυραννίδας μισοῦ- C σαν, ὅταν μὲν πολλοὺς ἐκπέμψῃ στρατηγοὺς, ἀτυχοῦσαν· ὅταν δὲ δι' ἑνὸς ποιήσηται τοὺς κινδύνους, κατορθοῦσαν. καίτοι, πῶς ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειεν ἢ διὰ τούτων τῶν παραδειγμάτων, πλείστου τὰς μοναρχίας ἀξίας οὔσας: φαίνονται γὰρ οἵτε διὰ τέλους τυραννούμενοι, μεγίστας δυνά- D μεις ἔχοντες, οἵτε καλῶς ὀλιγαρχούμενοι, περὶ ἃ μάλιστα

proceſsiſſe magnitudinem, non virorum illorum prudentia, ſed eximia regum obſeruantia: & Dionyſij tyranni opes eadem ratione creuiſſe vidimus. Qui quum non reliquam modò Siciliam vaſtatam, ſed ſuam patriam etiam obſidione cinctam ſuſcepiſſet: tum illis eam periculis liberauit, tū Grecarum ciuitatum maximam effecit. Etiā Carthaginenſes, & Lacedęmonij, qui inter omnes Græcos optimè rempubl. adminiſtrant, etſi domi paucorū poteſtate reguntur, in bellis tamē regio parēt imperio. Quin & ciuitatem Athenienſiū, quæ monarchiis infenſiſſima eſt, oſtēdi poteſt quando multos imperatores mittit, affici cladibus: quum verò in belli diſcriminibus vnum ſummæ rerum præficit, bene rem gerere ſolere. Enimuero quínam euidentiùs oſtendi poteſt, præſtātiſſimas eſſe monarchias, quàm huiuſmodi exemplis? Eſt enim perſpicuum, & eos qui perpetuò regiæ poteſtati parent, eſſe potentiſſimos, ac ad gerendum bellum inſtructiſſimos: & eos qui bonas oligarchias habent, in rebus grauiſſimis

σπουδάζουσιν, οἱ μὲν, ἕνα μόνον στρατηγὸν, οἱ δὲ, βασιλέα τῶν στρατοπέδων κύριον καθιστάντες· οἵ τε μισοῦντες τὰς τυραννίδας, ὁπόταν πολλοὺς ἄρχοντας ἐκπέμψωσιν, οὐδὲν τῶν δεόντων πράττοντες. εἰ δὲ δεῖ καὶ τῶν ἀρχαίων εἰπεῖν, λέγεται καὶ τοὺς θεοὺς ὑπὸ τοῦ Διὸς βασιλεύεσθαι, περὶ ὧν εἰ μὲν ὁ λόγος ἀληθής ἐστι, δῆλον ὅτι κἀκεῖνοι ταύτην τὴν κατάστασιν προκρίνουσιν· εἰ δὲ τὸ μὲν σαφὲς μηδεὶς οἶδεν, αὐτοὶ δ' εἰκάζοντες, οὕτω περὶ αὐτῶν ὑπειλήφαμεν, σημεῖον ὅτι πάντες τὴν μοναρχίαν προτιμῶμεν, οὐ γὰρ ἄν ποτε αὐτῇ χρῆσθαι τοὺς θεοὺς ἔφαμεν, εἰ μὴ πολὺ τῶν ἄλλων προέχειν αὐτὴν ἐνομίζομεν. περὶ μὲν οὖν τῶν πολιτειῶν, ὅσον ἀλλήλων διαφέρουσιν, ἅπαντα μὲν οὔθ' εὑρεῖν, οὔτ' εἰπεῖν δυνατόν ἐστιν· οὐ μὴν ἀλλὰ πρός γε τὸ παρὸν ἐξαρκούντως καὶ νῦν εἴρηται περὶ αὐτῶν.

Ὡς δὲ προσηκόντως ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν ἔχομεν, πολὺ τούτου συντομώτερος, καὶ μᾶλλον ὁμολογούμενος ὁ λόγος ἐστί. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι Τεῦκρος μὲν ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχηγὸς, παραλαβὼν τοὺς τῶν ἄλλων πολιτῶν

A & maximis, partim vnum tantùm imperatorem, partim regem exercitib. cum imperio præficere: & eos qui monarchias oderunt, quando multos duces mittunt, nihil rectè feliciterq. administrare. Quod si quid è vetustatis memoria repetendum est: dij etiam regem habere Iouem dicuntur. Qui sermo si verus est, B apparet, deos etiam hunc statum cæteris anteferre. Sin rei veritatē nemo nouit, sed ipsi coniecturis in eam opinionem adducti sumus: id argumento est nos omnes monarchiam præstantissimam iudicare. Nec enim tali deos vti republica diceremus, nisi eam longè præstare cæteris crederemus. Ac de politiis C quidem, quantum aliæ aliis antecellant, nec inueniri nec dici possunt omnia: sed instituto nostro etiam hæc commemorasse sufficiat.

Illud autem, iure nos tenere imperium, multò breuiùs & maiore omnium assensu expedietur. Quis e- D nim ignorat, Teucrum, nostri generis principem, cæterorum ciuium ascitis

προγόνους, πλεύσας δεῦρο, καὶ πόλιν αὐτοῖς ἔκτισεν, καὶ τὴν χώραν διένειμεν, ὁ δὲ πατὴρ Εὐαγόρας, ἀπολεσάντων ἑτέρων τὴν ἀρχὴν, πάλιν ἀνέλαβεν, ὑποστὰς τοὺς μεγίστους κινδύνους. καὶ τοσοῦτον μετέστησεν, ὥστε μηκέτι Φοίνικας Σαλαμινίων τυραννεῖν, ἀλλ' ὧνπερ ἦν τὴν ἀρχὴν, τούτους καὶ νῦν ἔχειν τὴν βασιλείαν. Λοιπὸν οὖν ἐστιν, ὧν προεθέμην, περὶ ἐμαυτοῦ διελθεῖν, ἵν' ἐπίστησθε ὅτι τοιοῦτός ἐστιν ὑμῶν ὁ βασιλεύς, ὃς οὐ μόνον διὰ τοὺς προγόνους, ἀλλὰ καὶ δι' ἐμαυτὸν δικαίως ἂν καὶ μείζονος τιμῆς ἢ τηλικαύτης ἀξιωθείην. οἶμαι γὰρ ἔγωγε πάντας ἂν ὁμολογῆσαι πλείστου τῶν ἀρετῶν ἀξίας εἶναι, τήν τε σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην. οὐ γὰρ μόνον ὑμᾶς τὸ καθ' αὑτὰς ὠφελοῦσιν· ἀλλ' εἰ θέλοιμεν σκοπεῖν, καὶ τὰς φύσεις, καὶ τὰς δυνάμεις, καὶ τὰς χρήσεις τῶν πραγμάτων, εὑρήσομεν, τὰς μὲν μετεχούσας μηδαμῶς τούτων τῶν ἰδεῶν, μεγάλων κακῶν αἰτίας οὔσας· τὰς δὲ, μετὰ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης γιγνομένας, πολλὰ τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων ὠφελούσας.

maioribus, huc nauigasse: & vrbe condita, agrum eis distribuisse? patrem verò Euagoram imperium ab aliis amissum, maximis periculis aditis, recuperasse: & eò redegisse rem vt iam non Phœnices tyrannidem in Salaminios exerceant, sed ij regnum etiam nunc, quorum ab initio fuit, teneant? Restat igitur ex his quæ proposui, vt de me ipso breuiter aliquid dicam: quò sciatis, eum esse vestrum regem, qui non propter maiores tantùm suos, sed & propter semetipsum, maiorem etiam honore tantò amplitudinem mereatur. Nam ego quidem inter omnes constare arbitror: aliarum virtutum iustitiam & temperantiam esse præstantissimas. nec enim per se tantùm nobis prosunt: sed si & naturam, & vires, & vsum negotiorum spectare velimus, quicquid nulla cum hoc genere communitate iungitur, maximorum malorum causam extitisse: quæ verò temperantia iustitiáque adhibita geruntur, ea maximè prodesse vitæ mortalium reperiemus.

εἰ δὲ δή τινες τῶν προγεγενημένων ἐπὶ ταύταις ταῖς ἀρεταῖς εὐδοκίμησαν, ἡγοῦμαι κἀμοὶ προσήκειν, τῆς αὐτῆς δόξης ἐκείνοις τυγχάνειν. τὴν μὲν οὖν δικαιοσύνην ἐκεῖθεν ἂν μάλιστα κατίδοιτε. παραλαβὼν γὰρ, ὅτ' εἰς τὴν ἀρχὴν καθιστάμην, τὰ μὲν βασίλεια χρημάτων κενὰ, καὶ πάντα κατηναλωμένα, τὰ δὲ πράγματα ταραχῆς μεστὰ, καὶ πολλῆς ἐπιμελείας δεόμενα, καὶ φυλακῆς, καὶ δαπάνης· εἰδὼς δὲ ἑτέρους ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ἐκ παντὸς τρόπου τὰ σφέτερ' αὐτῶν διορθουμένους, καὶ πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν τὴν αὑτῶν πράττειν ἀναγκαζομένους· ὅμως οὐδ' ὑφ' ἑνὸς τούτων διεφθάρην, ἀλλ' οὕτως ὁσίως, καὶ καλῶς ἐπεμελήθην τῶν πραγμάτων, ὥστε μηδὲν ἐλλείπειν, ἐξ ὧν οἷόν τ' ἦν αὐξηθῆναι, καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἐπιδοῦναι τὴν πόλιν. πρός τε γὰρ τοὺς πολίτας μετὰ τοσαύτης πρᾳότητος προσηνέχθην, ὥστε μήτε φυγὰς, μήτε θανάτους, μήτε χρημάτων ἀποβολὰς, μήτε ἄλλην μηδεμίαν τοιαύτην συμφορὰν ἐπὶ τῆς ἐμῆς γεγενῆσθαι βασιλείας. ἀβάτου δ' ἡμῖν τῆς Ἑλλάδος οὔσης διὰ τὸν πόλεμον τὸν γεγενημένον, καὶ παν-

A Quòd si qui veterum ob has virtutes celebrantur: æquum esse puto, eandem me quoque gloriam adipisci. Ac iustitiam quidem inde potissimùm perspicietis, quòd, vt imperio potitus sum, quamuis & regiam pecuniis vacuam, omniáque sumptibus exhausta, & negotia turbarum plena, ita, vt magnam diligentiam & præsidia & B impensas postularent, suscepissem: nec ignorarem, huiusmodi temporibus alios omnibus modis detrimenta rei familiaris sarcire, multáque preter ingenium suum facere, necessitate coactos: nihil tamen istorum omnium me corrupit, quominus ita sanctè præclareq; curam rerum gereré, vt nihil prætermi- C sisse videar quod ad incrementa & felicitatem reipublicę pertineret. Nam & ciues ea mansuetudine tractaui, vt nec exilia, neq. cędes, neque publicationes bonorum, nec vlla denique talis calamitas, me regnante, inciderit. & qum in Græciam nullus ob gestum bellum nobis pateret aditus,

καὶ πανταχοῦ συλωμένων ἡμῶν, τὰ πλεῖστα τούτων διέλυσα. τοῖς μὲν, ἅπαντα ἀποτίνων· τοῖς δὲ, μέρη· τῶν δ' ἀναβάλλεσθαι δεόμενος· πρὸς δὲ τούς, ὅπως ἠδυνάμην περὶ τῶν ἐγκλημάτων διαλλαττόμενος. ἔτι δὲ, καὶ τῶν τὴν νῆσον οἰκούντων, δυσκόλως πρὸς ἡμᾶς διακειμένων καὶ τοῦ βασιλέως τῷ μὲν λόγῳ διηλλαγμένου, τῇ δ' ἀληθείᾳ τραχέως ἔχοντος, ἀμφότερα ταῦτα κατεπράϋνα· τῷ μὲν προθύμως ὑπηρετῶν· πρὸς δὲ τοὺς δίκαιον ἐμαυτὸν παρέχων. τοσούτου γὰρ δέω τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, ὥσθ' ἕτεροι μὲν, ἢν καὶ μικρῷ μείζω τῶν ὁμόρων δύναμιν ἔχωσιν, ἀποτέμνονταί τε τῆς γῆς, καὶ πλεονεκτεῖν ζητοῦσιν· ἐγὼ δ' οὐδὲ τὴν διδομένην μοι χώραν ἠξίωσα λαβεῖν. ἀλλ' αἱροῦμαι μετὰ δικαιοσύνης τὴν ἐμαυτοῦ μόνην ἔχειν μᾶλλον, ἢ μετὰ κακίας πολλαπλασίαν τῆς ὑπαρχούσης κτήσασθαι. καὶ τί δεῖ καθ' ἕκαστον λέγοντα διατρίβειν, ἄλλως τε καὶ συντόμως ἔχοντα δηλῶσαι περὶ ἐμαυτοῦ; φανήσομαι γὰρ οὐδένα μὲν πώποτ' ἀδικήσας· πλείους δὲ καὶ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εὖ πεποιηκὼς

A quum vbique spoliaremur, pleraque pacata reddidi: aliis omnia persoluendo, aliis partes: ab aliis, moram petendo: cum aliis, vt licuit, controuersias transigendo. Præterea quũ insulæ huius incolæ nobis succenserent, & rex Persarum verbo recõciliatus, revera infensus esset: vtrosque mitigaui: hunc obsequendi alacritate: B illos, æquitate seruanda. Nam à rerum alienarum cupiditate tam longè absum, vt quum alii, si paulo vicinis potentiores fuerint, mox & agri partem eripiant, & multa præter ius & æquum sibi vendicent, ego ne eam quidem regionem accipere voluerim quæ mihi offerebatur. Malo enim cum iustitia C meum tenere solum, quàm per iniuriam imperium, hoc nostro longè latéque maius, acquirere. Sed quorsum attinet singulis commemorandis immorari? præsertim quum paucis de me ipso rem totam possim absoluere? Nemo enim reperietur qui à me sit vnquam affectus iniuria: plures verò, tum D ciues tum alij Græci,

κῶς, καὶ μείζους δωρεὰς ἑκατέροις δεδωκὼς, ἢ σύμπαντες οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλεύσαντες. καίτοι χρὴ τοὺς μέγα φρονοῦντας ἐπὶ δικαιοσύνῃ, καὶ προσποιουμένους χρημάτων εἶναι κρείττους τοιαύτας ὑπερβολὰς ἔχειν εἰπεῖν περὶ αὑτῶν. καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ σωφροσύνης ἔτι μείζω τούτων ἔχω διελθεῖν. εἰδὼς γὰρ, ἅπαντας ἀνθρώπους περὶ πλείστου ποιουμένους τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ μάλιστα ὀργιζομένους τοῖς εἰς ταῦτα ἐξαμαρτάνουσι, καὶ τὴν ὕβριν τὴν περὶ ταῦτα μεγίστων κακῶν αἰτίαν γιγνομένην, καὶ πολλοὺς ἤδη τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τῶν δυναστευόντων διὰ ταύτην ἀπολλυμένους· οὕτως ἔφυγον τὰς αἰτίας ταύτας, ὥστε ἐξ οὗ τὴν βασιλείαν ἔλαβον, οὐδενὶ φανήσομαι σώματι πεπλησιακὼς, πλὴν τῆς ἐμαυτοῦ γυναικὸς. οὐκ ἀγνοῶν, ὡς κἀκεῖνοι παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐδοκιμοῦσιν, ὅσοι περὶ μὲν τὰ τῶν πολιτῶν δίκαιοι τυγχάνουσιν ὄντες, ἄλλοθεν δέ ποθεν ἑαυτοῖς ἐποιήσαντο τὰς ἡδονάς· ἀλλὰ βουλόμενος ἅμα μὲν ἐμαυτὸν ὡς πορρωτάτω ποιῆσαι τῶν τοιούτων ὑποψιῶν, ἅμα δὲ παράδειγμα

& beneficiis, & maioribus vtrique muneribus à me sunt ornati, quàm ab iis omnibus qui ante me regnũ tenuerunt. Enimuero decet eos qui iustitiæ studiũ laudi sibi ducunt, pecuniæque contemptum præ se ferunt, tanta posse de sese, támque illustria prædicare. Quin, de temperantia quoque mea plura etiam his & maiora habeo quæ commemorem. Quum enim scirem, omnes homines charissimos habere liberos & vxores suas, grauissiméque irasci iis qui eos violassent: & contumelias iis factas maximarum cladium præbere causam: nec plebeiis tantùm hominibus, sed etiam principibus afferre interitum: ita fugi hæc crimina, vt à suscepti regni tempore me nullum nisi vxoris meæ corpus attigisse cõstet. Quamuis enim non ignorarem, illos etiam vulgo celebrari qui, modo in ciues non sint iniurij, aliunde suas voluptates explere student: tamen cùm huiusmodi suspiciones à me remotissimas, tum mores meos ciuibus exemplo

καταστῆσαι τὸν τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ τοῖς ἄλλοις πολίταις· γιγνώσκων ὅτι φιλεῖ τὸ πλῆθος ἐν τούτοις τοῖς ἐπιτηδεύμασι τὸν βίον διάγειν, ἐν οἷς ἂν τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἑαυτῶν ὁρῶσι διατρίβοντας. ἔπειτα καὶ προσήκειν ἡγησάμην, τοσούτῳ τοὺς βασιλέας βελτίους εἶναι τῶν ἰδιωτῶν, ὅσῳπερ καὶ τὰς τιμὰς μείζους αὐτῶν ἔχουσι· καὶ δεινὰ ποιεῖν ὅσοι τοὺς μὲν ἄλλους κοσμίως ζῆν ἀναγκάζουσιν, αὐτοὶ δ᾽ αὐτοὺς μὴ σωφρονεστέρους τῶν ἀρχομένων παρέχουσι. πρὸς δὲ τούτοις τῶν μὲν ἄλλων πράξεων ἑώρων ἐγκρατεῖς καὶ τοὺς πολλοὺς γιγνομένους· τῶν δ᾽ ἐπιθυμιῶν τῶν περὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τοὺς βελτίστους ἡττωμένους. ἠβουλήθην οὖν ἐν τούτοις ἐμαυτὸν ἐπιδεῖξαι καρτερεῖν δυνάμενον, ἐν οἷς ἔμελλον οὐ μόνον τῶν ἄλλων διοίσειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπ᾽ ἀρετῇ μέγα φρονούντων. ἔτι δὲ καὶ τῶν τοιούτων πολλὴν κακίαν κατεγίγνωσκον ὅσοι γυναῖκας λαβόντες, καὶ κοινωνίαν ποιησάμενοι παντὸς τοῦ βίου, μὴ στέργουσιν οἷς ἔπραξαν· ἀλλὰ ταῖς αὑτῶν ἡδοναῖς λυποῦσι ταύτας, ὑφ᾽ ὧν αὐτοὶ μηδὲν ἀξιοῦσι λυπεῖσθαι· καὶ περὶ μὲν τὰς ἄλλας κοινωνίας τινὰς ἐπιεικεῖς σφᾶς αὐτοὺς παρέχωσιν·

esse volui: quum in iis solere studiis ætatem consumere populum scirem, quibus suos principes videt esse deditos. Præterea decere censui, reges tanto meliores esse priuatis hominibus, quanto eis honoratiores essent: & iniquissimè facere qui alios modestè viuere cogerent, nec se præberent ipsi modestiores iis, quibus imperarent. Deinde cæteris in rebus multos etiam è populo videbam sibi posse moderari: sed amorum illecebris etiam summos viros succũbere. Quare me in his etiã imperare mihi posse, ostẽdere volui, quibus non vulgo tantùm præstarem, sed viris etiam virtutis opinione celeberrimis. Ad hæc non potui nõ vehementer accusare illos qui ductis vxoribus, & inita totius vitæ societate, pactis & conuentis non starent: sed dum suis voluptatibus indulgerent, eas offenderent à quibus ipsi nulla re offendi se vellent: & quum in aliis contractibus æquitatem colerent,

ἐν ᾗ τῷ πρὸς τὰς γυναῖκας ἐξαμαρτάνωσιν· ἃς ἔδει τοσούτῳ μᾶλλον διαφυλάττειν, ὅσωπερ οἰκειότεραι καὶ μείζους οὗσαι τυγχάνουσι τῶν ἄλλων. εἶτα καὶ λανθάνουσιν ἔνδον ἐν αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις στάσεις, καὶ διαφορὰς ἑαυτοῖς ἐγκαταλείποντες. καίτοι χρὴ τοὺς ὀρθῶς βασιλεύοντας, μὴ μόνον τὰς πόλεις ἐν ὁμονοίᾳ πειρᾶσθαι διάγειν, ὧν ἂν ἄρχωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους, καὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἂν κατοικῶσιν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα σωφροσύνης ἔργα, καὶ δικαιοσύνης ἐστίν. οὐ τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔχων οὐδὲ περὶ τῆς παιδοποιίας τοῖς πλείστοις τῶν βασιλέων· οὐδ᾽ ᾠήθην δεῖν τοὺς μὲν ἐκ ταπεινοτέρας ποιήσασθαι τῶν παίδων, τοὺς δ᾽ ἐκ σεμνοτέρας. οὐδὲ τοὺς μὲν νόθους αὐτῶν, τοὺς δὲ γνησίους καταλιπεῖν, ἀλλὰ πάντας ἔχειν τὴν αὐτὴν φύσιν, καὶ πρὸς πατρὸς, καὶ πρὸς μητρὸς ἀνενεγκεῖν τῶν μὲν θνητῶν εἰς Εὐαγόραν τὸν πατέρα τὸν ἐμόν· τῶν δ᾽ ἡμιθέων, εἰς Αἰακίδας· τῶν δὲ θεῶν, εἰς Δία· καὶ μηδένα τῶν ἐξ ἐμοῦ γενομένων ἀποστερηθῆναι ταύτης τῆς εὐγενείας. πολλῶν δέ με προτρεπόντων ἐμμένειν τοῖς ἐπιτη-

A solas conuentiones cum vxoribus factas violarent. quæ tantò sanctius custodiendæ erant quantò sunt aliis interiores & maiores. Deinde nec illud isti animaduertunt, seipsos sibi factiones & dissidia in suis regiis serere. Est autem bonorum regum officium, dare operam, non in vrbibus tantùm, sed in suis etiam ædibus, atque B in quibus consedere locis, concordiam vti alant. Hæc enim vniuersa temperantiæ munera, & iustitiæ sunt. Nec in procreatione liberorum, regum maximæ partis consuetudinem sum imitatus: nec alios ex humiliore muliere, alios è nobiliore censu suscipiendos: nec alteros, nothos, alteros C legitimos relinquendos: sed curandum vt omnes tum paternum tum maternum genus, inter mortales, ad Euagoram patrem meum: inter semideos, ad Æacidas: inter deos, ad Iouem optimum maximum referre possent: neque quisquam ex me genitus, hac nobilitate priuaretur. Quum verò mul- D ta me hortata sint vt in hoc vitæ instituto perseuera-

δεύμασι τούτοις, οὐχ ἥκιστά με κἀκεῖνο παρεκάλεσεν· ὅτι τὴν μὲν ἀνδρείας καὶ τὴν δεινότητος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εὐδοκιμούντων, ἑώρων καὶ τῶν κακῶν ἀνδρῶν πολλοὺς μετέχοντας. τὴν δὲ σωφροσύνην, καὶ τὴν δικαιοσύνην ἴδια κτήματα τῶν καλῶν κἀγαθῶν ὄντα. κάλλιστον οὖν ὑπέλαβον, εἴ τις δύναιτο ταύταις ταῖς ἀρεταῖς προέχειν τῶν νῦν, τῶν ἄλλων ἀφελόμενος, ὧν μηδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστιν· ἀλλὰ γνησιώταται, καὶ βεβαιόταται, καὶ μέγισται, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἄξιαι τυγχάνουσιν οὖσαι. τούτων ἕνεκα ταῦτα διανοηθεὶς, περιττότερον τῶν ἄλλων ἤσκησα τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν δικαιοσύνην· καὶ ταύτας προειλόμην τῶν ἡδονῶν. οὐ τὰς ἐπὶ τοῖς ἔργοις μηδεμίαν τιμὴν ἐχούσας, ἀλλὰ τὰς ἐπὶ ταῖς δόξαις ταῖς δι' ἀνδραγαθίαν γιγνομένας. χρὴ δὲ δοκιμάζειν τὰς ἀρετὰς, οὐκ ἐν ταῖς αὐταῖς ἰδέαις ἁπάσας· ἀλλὰ τὴν μὲν δικαιοσύνην, ἐν ταῖς ἀπορίαις· τὴν δὲ σωφροσύνην, ἐν ταῖς δυναστείαις· τὴν δὲ καρτερίαν, ἐν ταῖς τῶν νεωτέρων ἡλικίαις. ἐγὼ τοίνυν ἐν ἅπασι τοῖς καιροῖς τούτοις φανήσομαι παρ' ὧν τῆς ἐμαυτοῦ φύσεως δεδωκώς. ἐνδεὴς μὲν γὰρ χρημάτων

A rem: illud vel in primis mouit, quòd fortitudine & calliditate, cæterísque laudatis rebus, etiam malos quosdam homines præditos videbam: temperantiam verò & iustitiam, proprias esse bonorum virorum possessiones. Pulcherrimum igitur fore duxi siquis eas sibi virtutes deligeret, ac maximè coleret, quæ vt improbis nulla B ex parte cõtingere queunt, sic integerrimæ sunt & firmissimæ, & maximæ & maximis laudibus dignæ. His rationibus adductus, temperantiæ iustitiæque præ cæteris fui studiosus, eásque delegi mihi voluptates, non quarum actiones omni splendore virtutis carerent, sed eas quæ ex rei bene gestæ glo- C ria capiuntur. Neque verò de omnibus virtutibus vna quadã ratione ferendũ est iudiciũ: sed de iustitia, in egestate: de modestia in potestate: de continentia, in iuuenili ætate. Ego verò his temporibus omnibus, ingenij mei specimen dedi. Nã & inops pecuniæ

καταλειφθεὶς, οὕτω δίκαιον ἐμαυτὸν παρέσχον, ὥστε μηδένα λυπῆσαι τῶν πολιτῶν. λαβὼν δ' ἐξουσίαν, ὥστε ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλωμαι, σωφρονέστερος τῶν ἰδιωτῶν ἐγενόμην· τούτων δ' ἀμφοτέρων ἐκράτησα, ταύτην ἔχων τὴν ἡλικίαν ἐν ᾗ τοὺς πλείστους ἂν εὕροιμεν μάλιστα περὶ τὰς πράξεις ἐξαμαρτάνοντας. καὶ ταῦτα ἐν ἑτέροις μὲν ἴσως ἂν ὤκνουν εἰπεῖν· οὐχ ὡς οὐ φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, ἀλλ' ὡς οὐκ ἂν πιστευθεὶς ἐκ τῶν λεγομένων. ὑμεῖς δ' αὐτοί μοι μάρτυρές ἐστε πάντων τῶν εἰρημένων. ἄξιον μὲν οὖν καὶ τοὺς φύσει κοσμίους ὄντας ἐπαινεῖν, καὶ θαυμάζειν. ἔτι δὲ μᾶλλον τοὺς καὶ μετὰ λογισμοῦ τοιούτους ὄντας. οἱ μὲν γὰρ τύχῃ, καὶ μὴ γνώμῃ σωφρονοῦντες, τυχὸν ἂν καὶ μεταπεισθεῖεν. οἱ δὲ πρὸς τῷ πεφυκέναι, καὶ διεγνωκότες ὅτι μέγιστόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν ἀρετή, δῆλον ὅτι πάντα τὸν βίον ἐν ταύτῃ τῇ τάξει διαμενοῦσι.

Διὰ τοῦτο δὲ πλείους ἐποιησάμην τοὺς λόγους καὶ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων· ἵνα μηδεμίαν ἀπολίπω πρόφασιν, ὡς οὐ

relictus, ita æquum me præbui, vt ciuiũ nulli molestus fuerim. & quum, quicquid libuisset, liceret, modestia plebeios homines superaui. Hæc verò vtraque præstiti ea ætate qua plerique in rebus gerendis maximè de officio solent decedere. Quæ omnia fortassis apud alios dicere veritus essem: non quin facta mea mihi laudi ducam, sed ne orationi meæ fides non haberetur. Vos verò ipsi mihi testes estis eorum quæ dicta sunt omnium. Laudandi autem sunt, & digni admiratione, etiam homines natura modesti: sed multo magis ij qui ratione quoque sunt tales. Nam qui temperantiam fortuitò, non consultò colunt, hi fieri potest vt aliquando à sententia deducantur: qui verò præter naturæ bonitatem, etiam persuasum habent, summum bonum esse in virtute positum: ij haud dubiè per omnem ætatem in hac statione perseuerabunt.

Ideo autem & de me ipso, & de cæteris quas exposui rebus, plura verba feci: ne vllã excusationẽ vobis reliquã facerẽ quo mi-

δεῖ ποιεῖν ὑμᾶς ἑκόντας, καὶ προθύμως, ἅττ' ἂν ἐγὼ προστάξω, καὶ συμβουλεύσω. φημὶ δὴ πράττειν ἕκαστον ὑμῶν, ἐφ' οἷς ἐφέστηκεν, ἐπιμελῶς, καὶ δικαίως· καθ' ὁπότερον γὰρ ἂν ἐλλίπητέ τι τούτων, ἀνάγκη ταύτῃ κακῶς ἔχειν τὰς πράξεις. Μηδενὸς οὖν ὀλιγωρεῖτε, μηδὲ καταφρονεῖτε τῶν προστεταγμένων· ὑπολαμβάνοντες, ὡς οὐ παρὰ ταῦτ' ἐστιν· ἀλλ' ὡς παρ' ἕκαστον τῶν μερῶν ἢ καλῶς ἢ κακῶς ἔχον τὸ σύμπαν, οὕτω σπουδάζετε περὶ αὐτῶν. καὶ κήδεσθε μηδὲν ἧττον τῶν ἐμῶν ἢ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν. καὶ μὴ νομίζετε μικρὸν ἀγαθὸν εἶναι τὰς τιμὰς ἃς ἔχουσιν οἱ καλῶς τῶν ἡμετέρων ἐπιστατοῦντες. Ἀπέχεσθε τῶν ἀλλοτρίων, ἵνα ἀσφαλέστερον τοὺς οἴκους τοὺς ὑμετέρους αὐτῶν κεκτῆσθε. Τοιούτους εἶναι χρὴ περὶ τοὺς ἄλλους ὑμᾶς, οἵπερ ἐμὲ περὶ ὑμᾶς ἀξιοῦτε γίνεσθαι. Μὴ σπεύδετε πλουτεῖν μᾶλλον ἢ χρηστοὶ δοκεῖν εἶναι. γιγνώσκοντες ὅτι καὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῶν βαρβάρων οἱ μεγίστας ἐπ' ἀρετῇ δόξας ἔχοντες, πλείστων ἀγαθῶν δεσπόται καθίστανται.

A nus libenter & alacriter meis imperatis & consiliis duceretis obtemperatum. Iubeo igitur, vnumquemque vestrûm, id quod sui officii est, & diligenter & fideliter administrare: nam quatenus alterutrum horum omiseritis, eatenus actiones deteriores B esse necesse erit. Nihil igitur ex mandatis negligite, aut contemnite: cogitantes, non in eo quidem quod violetur, per se tantum esse momenti: sed sic intenti in ea estote vt sentiatis, singulas partes id efficere, vt res vniuersa vel præclarè vel malè se habeat, & nihilominus curate mea quàm vestra: nec hono- C res, qui iis habentur qui rebus nostris bene præsunt, parui æstimate. Alienis abstinete, quò tutiùs vestras opes teneatis. Tales erga alios vos præbere debetis, qualem erga vos me esse postulatis. Ne ditari potius quàm probitatis opinionem consequi properetis. scitis enim & apud D Græcos & apud barbaros, plurimis eos potiri bonis, qui maxima virtutis gloria florent.

Τοὺς χρηματισμοὺς, τοὺς παρὰ τὸ δίκαιον γιγνομένους, ἡγεῖσθε μὴ πλοῦτον ἀλλὰ κίνδυνον ποιήσειν. Μὴ τὸ μὲν λαβεῖν, κέρδος εἶναι νομίζετε· τὸ δ' ἀναλῶσαι, ζημίαν. οὐδέτερον γὰρ τούτων ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν· ἀλλ' ὁπότερον ἂν ἐν καιρῷ καὶ μετ' ἀρετῆς γίγνηται, τοῦτ' ὠφελήσει τοὺς ποιοῦντας. Μηδὲ πρὸς ἓν χαλεπῶς ἔχετε τῶν ὑπ' ἐμοῦ προσταττομένων. ὅσοι γὰρ ἂν ὑμῶν περὶ πλεῖστα τῶν ἐμῶν χρησίμους αὑτοὺς παράσχωσιν, οὗτοι πλεῖστα τοὺς οἴκους τοὺς ἑαυτῶν ὠφελήσουσιν. Ὅτι ἂν ὑμῶν ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ τύχῃ συνειδώς, ἡγείσθω μηδ' ἐμὲ λήσειν· ἀλλ' ἐὰν καὶ τὸ σῶμα τοὐμὸν μὴ παρῇ, τὴν γε διάνοιαν τὴν ἐμὴν οἰέσθω τοῖς γιγνομένοις παρεστάναι. ταύτην γὰρ τὴν γνώμην ἔχοντες, σωφρονέστερον ἂν βουλεύσεσθε περὶ αὑτῶν. Μηδὲν ἀποκρύπτεσθε, μήθ' ὧν κέκτησθε, μήθ' ὧν ποιεῖτε, μήθ' ὧν μέλλετε πράττειν. εἰδότες ὅτι περὶ τὰ κεκρυμμένα τῶν πραγμάτων ἀναγκαῖον ἐστὶ πολλοὺς φόβους γίνεσθαι. Μὴ τεχνικῶς ζητεῖτε πολιτεύεσθαι, μηδ' ἀφανῶς· ἀλλ' οὕτως ἁπλῶς

Iniusta lucra ne existimate auctura esse diuitias, sed periculum allatura. Ne putetis vos, accipiendo lucrum: erogando, damnum facturos. neutrum enim horum semper eandem vim habet: sed vtrum in tempore, ac cum virtute factum fuerit, fecisse expediet. Nihil penitus à me mandatum grauatim facitote. nam quò quisque vestrûm pluribus vtilitatibus meis inseruierit, eò maiores fructus inde priuatim percipiet. Cuius rei vnusquisque vestrûm sibi conscius fuerit, eam ne me quidem clàm fore existimet, nam etsi corpus meum præsens non fuerit, at mentem meam singulis actionibus adesse putet. Hoc enim animo si fueritis, modestius agetis omnia. Nihil occultate, siue quod possideatis, siue quod facitis, siue quod facturi estis. scitis enim fieri non posse quin clandestini conatus magnos terrores adiunctos habeant. Ne studeatis callidè rempublicam, aut occultè gerere: sed ita simpliciter

καὶ φανεράς, ὥστε μηδ᾽ ἄν τις βούληται, ῥᾴδιον εἶναι ὑμᾶς διαβάλλειν. Δοκιμάζετε τὰς πράξεις, καὶ νομίζετε πονηρὰς μὲν, ἃς ἂν πράττοντες ἐμὲ βούλησθε λανθάνειν· χρηστὰς δὲ, περὶ ὧν ἂν ἐγὼ μέλλω πυθόμενος βελτίους ὑμᾶς νομιεῖν. Μὴ κατασιωπᾶτε, ἐάν τινας ὁρᾶτε περὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν πονηροὺς ὄντας, ἀλλ᾽ ἐξελέγχετε. καὶ νομίζετε τῆς αὐτῆς εἶναι ζημίας ἀξίους τοὺς συγκρύπτοντας τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν. εὐτυχεῖς δὲ νομίζετε μὴ τοὺς λανθάνοντας, ἐάν τι κακὸν ποιήσωσιν, ἀλλὰ τοὺς μηδὲν ἐξαμαρτάνοντας. τοὺς μὲν γὰρ εἰκὸς τοιαῦτα παθεῖν, οἷάπερ αὐτοὶ ποιοῦσι· τοὺς δὲ χάριν ἀπολαβεῖν, οἷς ἄξιοι τυγχάνουσιν ὄντες. Ἑταιρείας μὴ ποιεῖτε, μήτε συνόδους, ἄνευ τῆς ἐμῆς γνώμης. αἱ γὰρ τοιαῦται συστάσεις ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πολιτείαις πλεονεκτοῦσιν· ἐν δὲ ταῖς μοναρχίαις κινδυνεύουσιν. Μὴ μόνον ἀπέχεσθε τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν τοιούτων, ἐν οἷς ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑποψίαν γίνεσθαι. Τὴν ἐμὴν φιλίαν ἀσφαλεστάτην καὶ βεβαιοτάτην εἶναι νομίζετε· καὶ διαφυλάττετε τὴν παροῦσαν κατάστασιν,

A & apertè, vt ne quis, etiamsi velit, vos facilè calumniari queat. Probate actiones: & putate malas esse, quas ignorari à me velletis: bonas, quibus ego auditis vos probiores iudicabo. Ne reticeatis si quos videritis imperio meo nocere: sed & arguite, & existimate idem supplicium deberi B occultantibus quod delinquentibus. Felices putate non eos qui clàm habent maleficia sua, sed eos qui nihil delinquunt. Consentaneum enim est, alteros meritas scelerum pœnas daturos, alteros factis suis pramia digna percepturos. Nullas sodalitates, nulla concilia, sine autoritate mea instituite. Nam huiusmodi cõspi- C rationes vt in aliis politiis multum valent, ita in monarchiis sunt periculosæ. Fugite non tantùm peccata, sed etiam eiusmodi studia quæ sine peccati suspicione esse nequeunt. Meã amicitiam tutissimam & firmissimam esse putate: & hunc statum tuemini,

καὶ μηδεμιᾶς ἐπιθυμεῖτε μεταβολῆς, εἰδότες ὅτι διὰ τὰς τοιαύτας ταραχάς, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὰς πόλεις ἀπόλλυσθαι, καὶ τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους ἀναστάτους γίγνεσθαι. Μὴ μόνον τὰς φύσεις αἰτίας νομίζετε τοῦ χαλεποὺς ἢ πράους εἶναι τοὺς τυράννους, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῶν πολιτῶν. πολλοὶ γὰρ ἤδη διὰ τὴν τῶν ἀρχομένων κακίαν τραχύτερον, ἢ κατὰ τὴν ἑαυτῶν γνώμην ἄρχειν ἠναγκάσθησαν. Θαῤῥεῖτε μὴ διὰ τὴν ἐμὴν μᾶλλον πρᾳότητα, ἢ διὰ τὴν ὑμετέραν αὐτῶν ἀρετήν. Τὴν ἐμὴν ἀσφάλειαν, ἄδειαν αὐτοῖς εἶναι νομίζετε. καλῶς γὰρ τῶν περὶ ἐμὲ καθεστώτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ περὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἕξει. Ταπεινοὺς μὲν εἶναι χρὴ πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν, ἐμμένοντας τοῖς ἤθεσι, καὶ διαφυλάττοντας τοὺς νόμους τοὺς βασιλικοὺς, λαμπροὺς δ' ἔν τε ταῖς ὑπὲρ τῆς πόλεως λειτουργίαις, καὶ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ προστατ-τομένοις. Προτρέπετε τοὺς νεωτέρους ἐπ' ἀρετὴν, μὴ μόνον παραινοῦντες, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς πράξεις ὑποδεικνύντες αὐτοῖς ὁποίους εἶναι χρὴ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθούς. Διδάσκετε τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους

A neque vllam requirite mutationem: non ignari, fieri non posse quin per huiusmodi tumultus & vrbes intereant, & priuatæ domus euertantur. Sæuitiá aut mansuetudinem, non tantum ingeniis tribuite dominorum, sed moribus etiam populorum. Multi enim iam ob improbitatem ciuium asperius imperare quàm vellet, B sunt coacti. Freti estote non tam mea clementia quàm vestra innocentia. Quo ego tutior fuero, eo vos securiores esse putate. Nam rebus meis probè constitutis, eadem vestrarum quoque rerum ratio futura est. Humiles vos esse decet erga meum imperium, vt & in institutis perseueretis, & leges C regias obseruetis: splendidos vero, in publicis administrationibus & meis mandatis obeundis. Adolescentes ad virtutem excitate, non tantùm præcipiendo, sed in ipsis etiam actionibus eis demonstrando quales præstantes viros esse oporteat. Docete liberos vestros D

αὐτῶν βασιλεύεσθαι, καὶ περὶ τὴν παίδευσιν τῆς τοιαύτης ἀρετῆς ἐθίζετε αὐτοὺς, ὡς μάλιστα διατρίβειν. ἐὰν γὰρ ἄρχεσθαι μάθωσι, πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνήσονται. καὶ πιστοὶ μὲν ὄντες, καὶ δίκαιοι μεθέξουσι τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν· κακοὶ δὲ γενόμενοι, κινδυνεύσουσι περὶ τῶν ὑπαρχόντων. Μέγιστον ἡγεῖσθε τοῖς παισὶ, καὶ βεβαιότατον πλοῦτον παραδώσειν, ἐὰν αὐτοῖς δύνησθε τὴν ἡμετέραν εὔνοιαν καταλιπεῖν. Ἀθλιωτάτους ἡγεῖσθε, καὶ δυστυχεστάτους, ὅσοι περὶ τοὺς πιστεύσαντας ἄπιστοι γεγόνασιν. ἀνάγκη γὰρ τοὺς τοιούτους ἀθύμως ἔχοντας, καὶ φοβουμένους ἅπαντας, καὶ μηδὲν μᾶλλον πιστεύοντας τοῖς φίλοις, ἢ τοῖς ἐχθροῖς, τὸν ἐπίλοιπον χρόνον διάγειν. Ζηλοῦτε μὴ τοὺς πλεῖστα κεκτημένους, ἀλλὰ τοὺς μηδὲν κακὸν σφίσιν αὐτοῖς συνειδότας. μετὰ γὰρ τοιαύτης ψυχῆς ἥδιον ἄν τις τὸν βίον δύναιτο διάγειν, μὴ τὴν κακίαν δύνασθαι μὲν πλέον τῆς ἀρετῆς ὠφελεῖν νομίζετε· τὸ δὲ ὄνομα δυσχερέστερον ἔχειν. ἀλλ' οἵωνπερ ὀνομάτων ἕκαστα τῶν πραγμάτων τετύχηκε, τοιαύτας ἡγεῖσθε καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἶναι.

A parere imperio regio : & assuefacite eos vt in huius virtutis studio potissimum versentur. Nam vbi parere didicerint, multò rectius imperabunt. quòd si fideles fuerint, & probi, bonorum nostrorum participes erunt ; sin improbi, suas opes in discrimen adducent. Maximas putate liberis & firmissimas opes B vos tradituros, si eis nostram beneuolentiam relinquere possitis. Miserrimos iudicate & infelicissimos eos qui iis fidem fregerunt qui fidem eis habuerunt. Necesse enim est, tales in trepidatione metúque rerum omnium reliquam ætatem exigere: nec amicis magis credere quàm inimicis. Beatos e- C xistimate, non opulentissimos sed nullius sceleris sibi conscios. Nam qui hoc animo sunt, omne tempus ætatis sine molestia possint degere. Ne putetis improbitatem plus quàm virtutem prodesse: aut nomen tantùm odiosius habere : sed cuiusmodi appellationes singulis rebus inditę sunt, talem e- D tiam vim illarũ esse ducite.

A Μὴ φθονεῖτε τοῖς παρ' ἐμοῦ πρωτεύουσιν· ἀλλ' ἁμιλλᾶσθε καὶ πειρᾶσθε χρηστοὺς ὑμᾶς αὐτοὺς παρέχοντας ἐξισοῦσθαι τοῖς προέχουσι. Φιλεῖν οἴεσθε δεῖν καὶ τιμᾶν, ὥσπερ ἂν καὶ ὁ βασιλεύς· ἵνα καὶ παρ' ἐμοῦ τυγχάνητε τῶν αὐτῶν τούτων. Οἷάπερ παρόντος ἐμοῦ λέγετε, τοιαῦτα καὶ ἀπόντες φρονεῖτε. Τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐν τοῖς ἔργοις ἐνδείκνυσθε μᾶλλον ἢ τοῖς λόγοις. Ἃ πάσχοντες ὑφ' ἑτέρων ὀργίζεσθε, ταῦτα τοῖς ἄλλοις μὴ ποιεῖτε. Περὶ ὧν ἂν ἐν τοῖς λόγοις κατηγορῆτε, μηδὲν τούτων ἐν τοῖς ἔργοις ἐπιτηδεύετε. Τοιαῦτα προσδοκᾶτε πράξειν, οἷα ἂν περὶ ἡμῶν διανοεῖσθε. Μὴ μόνον ἐπαινεῖτε τοὺς ἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ μιμεῖσθε. Τοὺς λόγους C τοὺς ἐμοὺς, νόμους εἶναι νομίζετε· καὶ πειρᾶσθε τούτοις ἐμμένειν, εἰδότες ὅτι τοῖς μάλιστα ποιοῦσιν ὑμῶν ἃ βούλομαι, τούτοις ἐξέσται ζῆν, ὡς αὐτοὶ βούλονται.

Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων· οἵουσπερ ἂν τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀρχομένους οἴεσθε δεῖν περὶ ὑμᾶς εἶναι, τοιούτους χρὴ περὶ τὴν D ἀρχὴν τὴν ἐμὴν ὑμᾶς γίνεσθαι. καὶ ταῦτ' ἐὰν ποιῆτε, τί δεῖ περὶ τῶν συμβησομένων

Ne inuidete iis qui apud me principem locum tenent: sed contendite & enitimini vt ob probitatem & virtutem vestram cum summis æquemini. Amandos & honorandos eos esse putate quos rex magnifacit, vt eadem hæc vobis etiam à me tribuantur. Qualia me præsente dicitis, talia etiam, quum absum, sentite. Vestram erga nos beneuolentiam factis magis quàm verbis declarate. Quæ vobis ab aliis fieri ægre fertis, eadem aliis ipsi ne feceritis. Quæ verbis accusatis, ea re ipsa vitate. Ita vobiscum actum iri credite vt erga nos affecti fueritis. Non tantùm laudate bonos, sed etiam imitamini. Verba mea pro legibus habete, operámque date vt eis obtemperetis. ac scitote, fore vt his qui maximè voluntati meæ satisfacere studuerint, viuere liceat vt ipsi volunt.

Caput verò est omnium quæ diximus: Quales existimatis, eos qui vobis parent, erga vos esse oportere: tales vos erga meum imperiũ esse debetis. Quæ si feceritis, quorsum attinet

μακρολογεῖν; ἢν γὰρ ἐγώ τε παρέχω τοιοῦτον ἐμαυτὸν οἷόνπερ ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ, καὶ παρ' ὑμῶν ὁμοίως ὑπηρετῆται, ταχέως ὄψεσθε καὶ τὸν βίον τὸν ὑμέτερον αὐτῶν ἐπιδεδωκότα, καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν ηὐξημένην, καὶ τὴν πόλιν εὐδαίμονα γεγενημένην. Ἄξιον μὲν οὖν τηλικούτων ἀγαθῶν ἕνεκα μηδὲν ἐλλείπειν. ἀλλὰ καὶ πόνους καὶ κινδύνους οὕστινας οὖν ὑπενεγκεῖν. ὑμῖν δ' ἔξεστι μηδὲν ταλαιπωρηθεῖσιν, ἀλλὰ πιστοῖς μόνον, καὶ δικαίοις οὖσιν, ἅπαντα ταῦτα διαπράξασθαι.

A multa dicere, quid sit euenturum? Nam si & ego me deinceps ita gessero, vt superiori tempore; & mihi vos eodẽ modo inseruieritis, quamprimum & vestras opes creuisse videbitis, & meum imperium auctum: & ciuitatem felicem esse factam. Operæpretium igitur esset, tãtis bonis propositis, omnia facere, nec labores vllos aut pericula recusare. B Nunc vobis potestas datur, sine vllo negotio, si fidi modo & iusti fueritis, hæc omnia consequendi.

ΤΩΝ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΩΝ

συμμορία δευτέρα,

Τοὺς συμβουλευτικοὺς λόγους περιέχουσα.

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Τῶν συμβουλευτικῶν πρῶτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΥ.

Ἣν Ἱερώνυμος Βόλφιος ἐκ τῶν αὐτοῦ τοῦ Ἰσοκράτους ἐξελέξατο.

Οὗτός ἐστιν ὁ πολυθρύλλητος ἐκεῖνος λόγος, καὶ σχεδὸν κορυφαῖος ἐν τοῖς Ἰσοκράτους. ὃν οἱ μὲν φασὶ, δέκα, οἱ δὲ, πεντεκαί

δεκα ἔτεσιν ἐξειργασμένον· περιττοτέρῳ δή που μήκει χρόνου ἤ-
περ οἱ ἐλέφαντες τίκτονται. ὅθεν δῆλόν που, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐκ-
εὐφυΐας μόνον, ἀλλὰ καὶ σχολῆς ηὐπόρουν, καθὰ Κικέρων φη-
σιν. ἡμεῖς δὲ (λέγω δὲ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ τῶν ὁμοίων, οὐχὶ δὲ περὶ τῶν
εἰς ἄκρον παιδείας ἐληλακότων) τοσούτου δεόμεθα τοῦ μιμήσασ-
θαι, ὥστε μηδ' ἀποθαυμάζειν ἢ κατανοῆσαι ἱκανῶς τὸ τῶν λό-
γων ἔντεχνον οἷόν τ' ἐστί. μικτὸς δ' ἐστὶν ὁ λόγος ἐξ ἐγκωμίου καὶ
συμβουλῆς. ὁρῶντι μὲν οὖν εἰς τὸ τέλος (ὅπερ Φάβιος δεῖν
φησὶν) ἐπὶ τὸ συμβουλευτικὸν ἂν εἶδος ἀνενεχθείη. Διονυσίῳ
δὲ τῷ Ἁλικαρνασεῖ πειθόμενοι, ἐσχηματισμένον Ἀθηναίων
συμβουλῆς προφάσει ἐγκώμιον ὑποληψόμεθα. τὴν δὲ ὑπό-
θεσιν βέλτιον ἴσως αὐτοῦ Ἰσοκράτους, ἢ τοῖς ἐμαυτοῦ ῥήμασιν
ἑρμηνεῦσαι. λέγει δ' οὖν ἐν τῷ περὶ ἀντιδόσεως, ὑπὲρ τοῦ
Πανηγυρικοῦ, ταῦτα.

Ὁ μὲν γὰρ λόγος ὁ μέλλων πρῶτος ὑμῖν ἐπιδειχθήσεσθαι,
κατ' ἐκείνους ἐγράφη τοὺς χρόνους ὅτε Λακεδαιμόνιοι μὲν ἦρ-
χον τῶν Ἑλλήνων, ἡμεῖς δὲ ταπεινῶς ἐπράττομεν, ἔστι δὲ τοὺς
μὲν Ἕλληνας παρακαλῶν ἐπὶ τὴν κατὰ τῶν βαρβάρων στρα-
τείαν· Λακεδαιμονίοις δὲ περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητῶν. τοι-
αύτην δὲ τὴν ὑπόθεσιν ποιησάμενος, ἀποφαίνω τὴν πόλιν ἁ-
πάντων τῶν ὑπαρχόντων τοῖς Ἕλλησιν ἀγαθῶν αἰτίαν γε-
γενημένην. ἀφορισάμενος δὲ τὸν λόγον τὸν περὶ τῶν τοιούτων
εὐεργεσιῶν, καὶ βουλόμενος τὴν ἡγεμονίαν ἔτι σαφέστερον ἀ-
ποφαίνειν, ὡς τῆς πόλεώς ἐστιν, ἐνθένδε ποθὲν ἐπιχειρῶ δι-
δάσκειν περὶ τούτων, ὡς τῇ πόλει τιμᾶσθαι προσήκει πολὺ μᾶλ-
λον ἐκ τῶν περὶ τὸν πόλεμον κινδύνων, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν.

Μετὰ ταῦθ' ὑποφέρει, Ἐνθυμήθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, εἰ
δοκῶ τοῖς λόγοις διαφθείρειν τοὺς νεωτέρους, ἀλλὰ μὴ προτρέ-
πειν ἐπ' ἀρετήν, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως κινδύνους. ἢ δικαίως
ἂν δοῦναι δίκην ὑπὲρ τῶν εἰρημένων, ἀλλ' οὐκ ἂν χάριν κομίσασ-
θαι παρ' ὑμῶν τὴν μεγίστην ὃς οὕτως ἐγκεκωμίακα καὶ τὴν πόλιν, καὶ
τοὺς προγόνους, καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις
γεγενημένους· ὥστε τούς τε πρότερον γράψαντας περὶ τῆς ὑποθέ-

συνταύτην, ἅπαντας ἠφανικέναι τοὺς λόγους, αἰσχυνομένους ὑπὲρ τῶν εἰρημένων αὐτοῖς· τούς τε νῦν δοκοῦντας εἶναι δεινοὺς, μὴ τολμᾶν ἔτι λέγειν περὶ τούτων, ἀλλὰ καταμέμφεσθαι τὴν δύναμιν τὴν σφετέραν αὐτῶν.

Καὶ μέχρι μὲν τούτων Ἰσοκράτης. ὁ τὴν μὲν αὐτὴν ταύτην ὑπόθεσιν τὴν περὶ τοῦ πολεμεῖν τοῖς βαρβάροις, ἐν τῷ πρὸς Φίλιππον ἀναλαβὼν, τὴν δὲ τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ἀντεξέτασιν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ διὰ πλειόνων ἐκθέμενος, προῃρημένος φαίνεται τὸν ἀνυπέρβλητον τουτονὶ δοκοῦντα λόγον ὑπερβάλλειν, καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ γενέσθαι κρείττων.

ISOCRATIS ORATIONUM classis secunda,

Orationes suasorias complectens.

PANEGYRICA ORATIO.

Suasoriarum prima.

ARGVMENTVM PANEGYRICÆ orationis.

Quam Hieronymus VVolfius ex ipso Isocrate excerpsit.

HÆc est celebrata illa oratio, & ferè princeps inter Isocrateas: quam alij decem, alij quindecim annis elaboratam esse putant: ampliore vtique spatio temporis quàm elephanti pariunt. Abundarunt nimirum Græci, vt Cicero scribit, non ingeniis tantùm, sed etiam otio. Proinde nos (de me autem, & mei similibus lo-

quor, non de doctissimis viris) ab imitatione tantum absumus, vt ne admirari quidem, aut satis intelligere illorum eloquentiam possimus. Mixta est hæc oratio ex laudatione & suasione: sed ad suasionem, si finem spectes (vt Quintilianus faciendum docet) referenda erit: sin Dionysio Halicarnasseo credimus, per speciem suasionis laudes Atheniensium persequitur. Argumentum malo verbis Isocratis ex oratione περὶ ἀντιδόσεως, quàm meis, explicare: quum de Panegyrico sic ait.

Nam oratio quę prima vobis ostendetur, illis est scripta temporibus quum Lacedęmonij Gręcis imperarent, nostræ verò opes tenues essent. Hortatur autem Græcos ad expeditionem contra barbaros suscipiendam, & cum Lacedęmoniis de principatu contendit. Hoc igitur argumento ad tractandum suscepto, quicquid Græcia bonorum habeat, id nostræ vrbi acceptum esse referendum ostendo. Quo autem euidentiûs principatum nostræ vrbis esse demonstrarem disputatione de illis beneficiis seorsim instituta, ad hunc ferè modum sum exorsus, reipublicæ nostræ propter bellica pericula plus etiam honoris quàm ob cætera merita deberi.

Deinde, rebus Atheniensium bello præclarè gestis, splendida oratione exornatis, ad iudices conuersus, ait, Cogitate cum animis vestris, corrumperéne adolescentes videar, an verò ad virtutem, & subeunda pro republica pericula adhortari. æquiúsne sit ob hanc mihi orationem mulctam irrogari, an potiùs maximam à vobis gratiam referri qui tantis laudibus tum vrbem nostram, tum maiores, tum præclara illorum temporum facinora extulerim, vt & ij qui prius idẽ argumentum tractarant, eorum pudore quæ dixerant, omnes suas orationes aboleuerint: qui etiam hodie inter eloquentes habentur, hisce de rebus, diffisi ingeniis suis, nihil ampliùs dicere audeant.

Hactenus Isocrates: qui quidem hoc idem argumentum de bello barbaris inferendo, in oratione Philippica repetiuit. Atheniensium verò & Lacedæmoniorum collationem in Panathenaico vberiùs explicauit, vt laudatissimam hanc orationem superare, & ipse veluti secum voluisse certare, videatur.

ΠΟΛ-

Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων, ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμάτων εὐεξίας οὕτω μεγάλων δωρεῶν ἠξίωσαν, τοῖς δ' ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἰδίᾳ πονήσασι, καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς οὕτω παρασκευάσασιν, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν δύνασθαι, τούτοις οὐδεμίαν τιμὴν ἀπένειμαν· ὧν εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μᾶλλον ποιήσασθαι πρόνοιαν. τῶν μὲν γὰρ ἀθλητῶν, δὶς τοσαύτην ῥώμην λαβόντων, οὐδὲν ἂν πλέον γένοιτο τοῖς ἄλλοις. ἑνὸς δ' ἀνδρὸς εὖ φρονήσαντος, ἅπαντες ἂν ἀπολαύσειαν οἱ βουλόμενοι κοινωνεῖν τῆς ἐκείνου διανοίας. οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις ἀθυμήσας, εἱλόμην ῥαθυμεῖν, ἀλλ' ἱκανὸν νομίσας ἆθλον ἔσεσθαί μοι τὴν δόξαν τὴν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου γενησομένην, ἥκω συμβουλεύσων περί τε τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ τῆς ὁμονοίας τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. οὐκ ἀγνοῶν ὅτι πολλοὶ τῶν προσποιησαμένων εἶναι σοφιστῶν, ἐπὶ τοῦτον τὸν λόγον

SÆPE mirari soleo quid in mentē iis venerit q̃ celebritates has congregarunt, & ludos gymnicos instituerunt, vt corporum viribus tanta præmia proponerent: eos vero qui reipublicæ studio priuatos labores cepissent, & animis ita se parassent vt aliis quoque prodesse possent, nullo prorsus honore dignarentur: quorum eos rationem potius habere decuisset. Nam etsi pugilum robur conduplicaretur, nullus tamen ex eo fructus rediret ad cæteros: vnius autem viri prudentia fruuntur omnes qui eius consiliis parêre voluerunt. Neque tamen hęc mihi desperationē attulerunt, vt socordiæ me dederem: sed quum gloriam ex ipsa oratione capiendam, satis mihi magnum fore præmium existimem, consilium daturus adsum, cùm de bello barbaris inferendo, tum de concordia inter nos ipsos constituenda. Etsi autem non ignoro, multos qui sophistarum sibi nomen arrogarunt, cupidè hoc argumentum

ὥρμηκεν· ἀλλ' ἅμα μὲν ἐλπίζων τοσοῦτον αὐτῶν διοίσειν, ὥστε τοῖς ἄλλοις μηδὲν πώποτε δοκεῖν εἰρῆσθαι περὶ αὐτῶν· ἅμα δὲ προκρίνας τούτους καλλίστους εἶναι τῶν λόγων, οἵτινες περὶ μεγίστων τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ τούς τε λέγοντας μάλιστα ἐπιδεικνύουσι, καὶ τοὺς ἀκούοντας πλεῖστα ὠφελοῦσιν· ὧν εἷς οὗτός ἐστιν. ἔπειτα οὐδ' οἱ καιροί πω παρεληλύθασιν, ὥστ' ἤδη μάτην εἶναι τὸ μεμνῆσθαι περὶ αὐτῶν. τότε γὰρ χρὴ παύεσθαι λέγοντας, ὅταν ἢ τὰ πράγματα λάβῃ τέλος, καὶ μηκέτι δέῃ βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ἢ τὸν λόγον ἴδῃ τις ἔχοντα πέρας, ὥστε μηδεμίαν λελεῖφθαι τοῖς ἄλλοις ὑπερβολήν. ἕως δ' ἂν τὰ μὲν ὁμοίως ὥσπερ πρότερον φέρηται, τὰ δ' εἰρημένα φαύλως ἔχοντα τυγχάνῃ, πῶς οὐ χρὴ σκοπεῖν καὶ φιλοσοφεῖν τοῦτον τὸν λόγον, ὃς ἢν κατορθωθῇ, καὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῆς ταραχῆς τῆς παρούσης, καὶ τῶν μεγίστων κακῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξει; πρὸς δὲ τούτοις εἰ μὲν μηδαμῶς ἄλλως οἷόν τ' ἦν δηλοῦν τὰς αὐτὰς πράξεις, ἀλλ' ἢ διὰ μιᾶς ἰδέας, εἶχεν ἄν

arripuisse: tamen, cùm cæteros tantò interuallo me superaturum confido, vt illi nihil vnquam dixisse de hoc negotio videantur: tum eas orationes pulcherrimas esse censeo, quæ & maximis de rebus agunt, & oratorum ingenia maximè demonstrant, & vtilissimæ sunt audientibus: quarum de numero hæc est. Deinde harum quoque rerum tempora nondum præterierunt, vt eas oratione renouari superuacaneum sit. Tum enim demum dicendi finis est faciendus, quum aut res ipsæ peractæ sunt, neque iam in deliberationem cadunt: aut quum oratio sic elaborata est vt ad eius excellentiam nihil ab vllo addi posse videatur. Sed quandiu neque rerum status emendatus est, & prius habitæ orationes parum probantur, de tali oratione exquirenda nonne meditandum, & sedulò cogitandum est? quæ, si prosperè successerit, & intestinis bellis & his tumultibus, malísque maximis nos liberare possit. Præterea, si alio modo iisdem de rebus nulla ratione dicere liceret: superuacaneum iudicari posset

τις ὑπολαβεῖν, ὡς περίεργόν ἐστι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκείνοις λέγοντα, πάλιν ἐνοχλεῖν τοῖς ἀκούουσιν. ἐπειδὴ δ' οἱ λόγοι τοιαύτην ἔχουσι τὴν φύσιν, ὥσθ', οἷόν τ' εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν πολλαχῶς ἐξηγήσασθαι, καὶ τά τε μεγάλα ταπεινὰ ποιῆσαι, καὶ τοῖς μικροῖς μέγεθος περιθεῖναι καὶ τὰ παλαιὰ καινῶς διεξελθεῖν, καὶ περὶ τῶν νεωστὶ γεγενημένων ἀρχαίως εἰπεῖν, οὐκ ἔτι φευκτέον ταῦτ' ἐστὶ περὶ ὧν ἕτεροι πρότερον εἰρήκασιν, ἀλλ' ἄμεινον ἐκείνων εἰπεῖν πειρατέον. αἱ μὲν γὰρ πράξεις αἱ προγεγενημέναι, κοιναὶ πᾶσιν ἡμῖν κατελείφθησαν· τὸ δ', ἐν καιρῷ ταύταις καταχρήσασθαι, καὶ τὰ προσήκοντα περὶ ἑκάστης ἐνθυμηθῆναι, καὶ τοῖς ὀνόμασιν εὖ διαθέσθαι, τῶν εὖ φρονούντων ἴδιόν ἐστιν· ἡγοῦμαι δ' οὕτως ἂν μεγίστην ἐπίδοσιν λαμβάνειν, καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ τὴν περὶ τοὺς λόγους φιλοσοφίαν, εἴ τις τιμῴη καὶ θαυμάζοι μὴ τοὺς πρώτους τῶν λόγων ἀρχομένους, ἀλλὰ τοὺς ἄριστα αὐτῶν ἕκαστον ἐξεργαζομένους· μηδὲ τοὺς περὶ τούτων ζητοῦντάς τι λέγειν περὶ ὧν μηδεὶς πρότερον εἴρηκεν, ἀλλὰ τοὺς οὕτως ἐπισταμένους

A iterata eiusdem argumenti non dissimili tractatione, obtundere auditores.

Quum autem ea sit natura sermonis, vt res eædem variè possint explicari, dicendóque tum magna deprimi, tum exaggerari parua, tum vetera noua ratione dici: tum iis quæ re- B cens acta sunt, quædam vetustatis opinio conciliari queat: non vtique ea fugienda sunt de quibus alii prius egerunt: sed opera danda est vt eos orationis bonitate superemus. Res enim olim gestæ, ex æquo nobis omnibus sunt relictæ: eas verò in tempore proferre, & argumentis idoneis confirma- C re, & verbis illustrare, prudentium hominum peculiare munus est. Sic autem existimo, cùm cæteras artes, tum eloquentiæ studium maximè auctum iri, si honorati atque in admiratione sint non ij à quibus primis sit initium dicendi profectum: sed hi qui singulas orationum partes optimè perfecerint: neque illi qui de rebus à nemine D prius tractatis dicere instituerint: sed qui sic verba fe-

εἰπεῖν, ὡς οὐδεὶς ἂν ἄλλος δύναιτο. καὶ τοίνυν ἐπιτιμῶσι τῶν λόγων τοῖς ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας ἔχουσι, καὶ λίαν ἀπηκριβωμένοις· καὶ τοσοῦτον διημαρτήκασιν, ὥστε τοὺς πρὸς ὑπερβολὴν πεπονημένους πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων σκοποῦσιν. ὥσπερ ὁμοίως ἀμφοτέρους δέον ἔχειν, ἀλλ' οὐ τοὺς μὲν ἀσφαλῶς, τοὺς δ' ἐπιδεικτικῶς· ἢ σφᾶς μὲν διορῶντας τὰς μετριότητας· τὸν δ' ἀκριβῶς ἐπιστάμενον λέγειν, ἁπλῶς οὐκ ἂν μὴ δυνάμενον εἰπεῖν. οὗτοι μὲν οὖν, οὐ λελήθασιν ὅτι τούτους ἐπαινοῦσιν ὧν ἐγγὺς αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες. ἐμοὶ δ' οὐδὲν πρὸς τοὺς τοιούτους ἐστὶν, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους τοὺς οὐδὲν ἀποδεξομένους εἰκῇ τῶν λεγομένων, ἀλλὰ δυσχεραίνοντας καὶ ζητήσοντας ἰδεῖν τι τοιοῦτον ἐν τοῖς ἐμοῖς λόγοις, ὃ παρὰ τοῖς ἄλλοις οὐχ εὑρήσουσι. πρὸς οὓς ἔτι μικρὸν ὑπὲρ ἐμαυτοῦ θρασυνάμενος, ἤδη περὶ τοῦ πράγματος ποιήσομαι τοὺς λόγους. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ἐν τοῖς προοιμίοις ὁρῶ καταπραΰνοντας τοὺς ἀκροατὰς καὶ προφασιζομένους ὑπὲρ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι·

A cerint, vt nemo alius eodem modo possit. Enimuero sunt qui vituperent orationes, quæ vulgi captum excedunt, & exquisitiùs elaboratæ sunt: ac tãto in errore versãtur, vt summo studio perpolitas cum priuatorum contractuum causis conferant. quasi verò eadem vtrarumque ratio esse debeat: & non alteræ B ad victoriam, alteræ ad ostentationem sint comparatæ: aut mediocritatem ipsi perspiciant: is verò qui accuratè potest dicere, non simpliciter etiam dicere possit. Ac istos quidem non obscurum est, eos duntaxat laudare à quibus ipsi propè absunt. Mihi autem cum isto hominum genere rei nihil est: eos volo qui C nullum verbum temerè probent, sed & morosè iudicent, & tale aliquid in meis orationibus requirãt, quod apud alios non sint inuenturi. Ad eos igitur vbi me paulũ etiam iactaro, statim de re ipsa dicere aggrediar. Equidem alios in exordiis auditores sibi cõciliare video, & excusare ea quæ dicenda sunt D

καὶ λέγοντας, τοὺς μὲν, ὡς ἐξ ὑπογυίου γέγονεν ἐν αὐτοῖς ἡ παρασκευή· τοὺς δὲ, ὡς χαλεπόν ἐστιν ἴσους τῷ μεγέθει λόγους τῶν ἔργων ἐξευρεῖν. ἐγὼ δ' ἢν μὴ καὶ τοῦ πράγματος ἀξίως εἴπω, καὶ τῆς δόξης τῆς ἐμαυτοῦ, καὶ τοῦ χρόνου μὴ μόνον τοῦ περὶ τὸν λόγον ἡμῖν διατριφθέντος, ἀλλὰ καὶ σύμπαντος οὗ βεβίωκα, παρακελεύομαι μηδεμίαν μοι συγγνώμην ἔχειν, ἀλλὰ καταγελᾶν καὶ καταφρονεῖν. οὐδὲν γὰρ ὅτι τῶν τοιούτων οὐκ ἄξιός εἰμι πάσχειν, εἴπερ μηδὲν τῶν ἄλλων διαφέρων, οὕτω μεγάλας τὰς ὑποσχέσεις ποιοῦμαι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἰδίων, ταῦτά μοι προειρήσθω.

Περὶ δὲ τῶν κοινῶν, ὅσοι μὲν εὐθὺς ἐπελθόντες διδάσκουσιν, ὡς χρὴ διαλυσαμένους τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχθρας ἐπὶ τὸν βάρβαρον τραπέσθαι, καὶ διεξέρχονται τάς τε συμφορὰς τὰς ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν γεγενημένας, καὶ τὰς ὠφελείας τὰς ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπ' ἐκεῖνον ἐσομένας, ἀληθῆ μὲν λέγουσιν, οὐ μὴν ἐντεῦθέν γε ποιοῦνται τὴν ἀρχὴν ὅθεν ἂν μάλιστα συστῆσαι ταῦτα δυνηθεῖεν. τῶν γὰρ Ἑλλήνων οἱ μὲν, ἐφ' ἡμῖν οἱ δὲ

A vel quòd non ſpatij ſatis datum ſibi fuerit ad meditandum: vel quòd difficile ſit, eam afferre orationem quæ rerum magnitudini reſpondeat. Ego verò, niſi & pro dignitate rei dixero, & ſicut & exiſtimatio mea, & tempus non modò in hac oratione ſcribenda conſumptum, ſed & totius meæ vitæ, poſtulat: B hortor ne quiſquam mihi det veniam, ſed vt me derideant & contemnant omnes. Nihil enim horum eſt quod non iure mihi euenturum ſit: qui nihilo præſtantior aliis adeò magnifica promittam. Ac de me quidem hæc volui pręfari.

C De republica verò, qui, quum primùm huc prodierunt, abolitis odiis & inimicitiis, belli aciē cōtra barbarum dirigendam docent, & clades ex inteſtinis bellis acceptas commemorant, fructus item illius expeditionis: vera quidem dicunt, ſed non inde ordiuntur vnde confici potiſſimùm illa poſſint. Nam ita ſe res habet: D Gręcorū alij nos colūt, alij

ὑπὸ Λακεδαιμονίοις εἰσίν. αἱ γὰρ πολιτεῖαι, δι' ὧν οἰκοῦσι τὰς πόλεις, οὕτω τοὺς πλείστους αὐτῶν διειλήφασιν. ὅστις οὖν οἴεται τοὺς ἄλλους κοινῇ πράξειν ἀγαθὸν πρὶν ἂν τοὺς προεστῶτας αὐτῶν διαλλάξῃ, λίαν ἁπλῶς ἔχει, καὶ πόρρω τῶν πραγμάτων ἐστίν. ἀλλὰ δεῖ τοὺς μὴ μόνον ἐπίδειξιν ποιουμένους, ἀλλὰ καὶ διαπράξασθαί τι βουλομένους, ἐκείνους τοὺς λόγους ζητεῖν οἵτινες τὰς πόλεις ταύτας πείσουσιν ἰσομοιρῆσαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ τάς θ' ἡγεμονίας διελέσθαι· καὶ τὰς πλεονεξίας, ἃς νῦν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιθυμοῦσιν αὐτοῖς γίγνεσθαι, ταύτας παρὰ τῶν βαρβάρων ποιήσασθαι. τὴν μὲν οὖν ἡμετέραν πόλιν, ῥᾴδιον ἐπὶ ταῦτα προσαγαγεῖν· Λακεδαιμόνιοι δὲ νῦν μὲν ἔτι δυσπειστῶς ἔχουσι. παρειλήφασι γὰρ ψευδῆ λόγον ὡς ἐστὶν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι πάτριον. ἢν δ' ἐπιδείξῃ τις αὐτοῖς ταύτην τὴν τιμὴν ἡμετέραν οὖσαν μᾶλλον ἢ ἐκείνων, τάχ' ἂν ἐάσαντες τὸ διακριβοῦσθαι περὶ τούτων, ἐπὶ τὸ συμφέρον ἔλθοιεν. ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι, καὶ μὴ πρότερ-

A Lacedęmoniis parent. Etenim rerumpublicarum formę, quibus in suis quique ciuitatibus vtuntur, sic plerosque distinxerunt. Quisquis igitur se publice de cęteris bene meriturum putat, priusquam eorum principes reconciliarit, is parum rectè sentit, & longè abest à rei veritate. Qui autem non tantùm ingenij famam aucupantur, sed etiam aliquid B perficere cupiũt, eas quęrant rationes necesse est, quibus hę vrbes adducantur, vt & pari æquóque iure inter sese viuãt, & principatus diuidant: & quę lucra nunc à Gręcis auferre student, à barbaris petant. Ac nostrę quidem vrbi hęc facilè persuaderi poterunt. Lacedęmonij C autem pertinaciores adhuc sunt, falsa nimirum persuasione imbuti, patrium sibi esse belli temporibus imperium. Si verò demonstratum illis fuerit, hunc honorem ad nos pertinere potius quàm ad ipsos: omissa fortassis accuratiore hisce de rebus disputatione, ad id quod expediet, conuertentur. D Rectè igitur etiam alij hinc exorsi, non prius

ρον περὶ τῶν ὁμολογουμένων συμβουλεύειν, πρὶν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι. ἐμοὶ δ' οὖν ἀμφοτέρων ἕνεκα προσήκει περὶ ταῦτα ποιήσασθαι τὴν πλείστην διατριβήν· μάλιστα μὲν ἵνα προὔργου τι γένηται, καὶ παυσάμενοι τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς φιλονεικίας, κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν· εἰ δὲ τοῦτ' ἐστὶν ἀδύνατον, ἵνα δηλώσω τοὺς ἐμποδὼν ὄντας τῇ τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίᾳ, καὶ πᾶσι γένηται φανερὸν ὅτι καὶ πρότερον ἡ πόλις ἡμῶν δικαίως τῆς θαλάττης ἦρξε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας. τοῦτο μὲν γάρ, εἰ δεῖ τούτους ἐφ' ἑκάστῳ τιμᾶσθαι τῶν ἔργων τοὺς ἐμπειροτάτους ὄντας, καὶ μεγίστην δύναμιν ἔχοντας, ἀναμφισβητήτως ἡμῖν προσήκει τὴν ἡγεμονίαν ἀπολαβεῖν, ἣν πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἑτέραν πόλιν ἐπιδείξειε, τοσοῦτον ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ γῆν ὑπερέχουσαν, ὅσον τὴν ἡμετέραν ἐν τοῖς κινδύνοις τοῖς κατὰ θάλατταν διαφέρουσαν. τοῦτο δέ, εἴ τινες ταύτην μὲν μὴ νομίζωσι δικαίαν εἶναι τὴν κρίσιν, ἀλλὰ πολλὰς τὰς μεταβολὰς γίγνεσθαι (τὰς

ea quæ in confesso sunt, suadere debuissent quàm illa diligenter explicassent de quibus inter nos omnis est controuersia. Me verò vtraque de causa potissimùm in his immorari decet, tum vt aliquid proficiatur, omissáque hac inter nos concertatione, bellum communi consilio barbaris inferatur: tum, si hoc perfici fortè nequeat, vt eos demonstrem qui felicitati Græcorum obstant vtque omnes perspiciant, nostram ciuitatem & antehac iure maris imperium tenuisse, & nunc non iniuria principatum sibi vendicare. Nam siue hi propter quælibet honorandi sunt, qui maximum rerũ vsum, summámque potentiam habent: sine controuersia nobis principatus, quem antea tenuimus, est restituendus. Nemo enim vllam vrbem ostendet, quæ terrestri bello tantum valeat quantum nostra naualibus pugnis excellit. Siue aliqui iudicium hoc iniquum dicunt esse (multas enim fieri mutationes,

γὰρ δυναστείας οὐδέποτε τοῖς αὐτοῖς παραμένειν ἀξιοῦσι, τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν ὥσπερ ἄλλο τι γέρας, ἢ τοὺς πρώτους τυχόντας ταύτης τῆς τιμῆς, ἢ τοὺς πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους τοῖς Ἕλλησιν ὄντας, ἡγοῦμαι καὶ τούτους γε εἶναι μεθ' ἡμῶν. ὅσῳ γὰρ ἄν τις πορρωτέρω σκοπῇ περὶ τούτων ἀμφοτέρων, τοσούτῳ πλεῖον ἀπολείψομεν τοὺς ἀμφισβητοῦντας περὶ αὐτῶν. ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι, καὶ μεγίστην, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὀνομαστοτάτην. οὕτω δὲ καλλίστης ὑποθέσεως οὔσης, ἐπὶ τοῖς ἐχομένοις τούτων ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς προσήκει τιμᾶσθαι. ταύτην γὰρ οἰκοῦμεν, οὐχ ἑτέρους ἐκβαλόντες, οὐδ' ἐρήμην καταλαβόντες, οὐδ' ἐκ πολλῶν ἐθνῶν μιγάδες συλλεγέντες, ἀλλ' οὕτω καλῶς καὶ γνησίως γεγόναμεν ὥστ' ἐξ ἧσπερ ἔφυμεν, ταύτην ἔχοντες ἅπαντα τὸν χρόνον διατελοῦμεν, αὐτόχθονες ὄντες· καὶ τοῖς ὀνόμασι τοῖς αὐτοῖς οἷσπερ τοὺς οἰκειοτάτους τὴν πόλιν ἔχοντες προσειπεῖν. μόνοις γὰρ ἡμῖν τῶν Ἑλλήνων τὴν αὐτὴν τρο-

A neque principatus vnquam apud eosdem permanere) & contendunt, vel iis qui hunc honorem primi adepti sint, vel iis qui beneficia plurima in Gręcos contulerint, illum, vt aliud præmium esse deferendum: illos etiam nobiscum facere arbitror. Nam quo in his vtrisque considerandis longiùs processeris: eo longiore interuallo vincemus eos qui B hisce de rebus ambigunt. Constat enim nostram vrbem & antiquissimam esse, & maximam, & apud omnes homines celeberrimam. Etsi autem hoc pulcherrimo fundamento nitimur: ob ea tamen quę sequuntur, plus etiam honoris nobis est habendum. In hac enim terra C sic habitamus, vt nec alios pepulerimus, nec vacuam occupauerimus, nec ex multis gentibus permisti, sed adeò honestè liberalitérque nati sumus (nam indigenæ sumus) vt quæ nos produxit, eam perpetuò tenuerimus, iisdémque nominibus quibus coniunctissimos appellare possimus. Solis e-D nim nobis ex omnibus Græcis eandem & nutri-

φὸν καὶ πατρίδα καὶ μητέρα καλέσαι προσήκει. καίτοι χρὴ τοὺς εὐλόγως μέγα φρονοῦντας, καὶ περὶ τῆς ἡγεμονίας δικαίως ἀμφισβητοῦντας, καὶ τῶν πατρίων πολλάκις μεμνημένους τοιαύτην τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους ἔχοντας φαίνεσθαι. τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρξαντα καὶ παρὰ τῆς τύχης δωρηθέντα, τηλικαῦτα ἡμῖν τὸ μέγεθός ἐστιν.

Ὅσων δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγαθῶν αἴτιοι γεγόναμεν, οὕτως ἂν κάλλιστα ἐξετάσαιμεν, εἰ τόν τε χρόνον ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως ἐφεξῆς διέλθοιμεν. εὑρήσομεν γὰρ αὐτὴν οὐ μόνον τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς, ἐν ᾗ κατοικοῦμεν, καὶ μεθ' ἧς πολιτευόμεθα, καὶ δι' ἣν ζῆν δυνάμεθα, σχεδὸν ἁπάσης αἰτίαν οὖσαν. ἀνάγκη δὲ προαιρεῖσθαι τῶν εὐεργεσιῶν μὴ τὰς διὰ μικρότητα διαλαθούσας, καὶ κατασιωπηθείσας, ἀλλὰ τὰς διὰ τὸ μέγεθος ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, καὶ πάλαι καὶ νῦν καὶ πανταχοῦ καὶ λεγομένας καὶ μνημονευομένας. Πρῶτον μὲν οὖν, οὗ πρῶτον ἡ φύσις ἡμῶν ἐδεήθη, διὰ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας

A cem, & patriam & matrem vocare datum est, deorum concessu & munere. Decet autem eos qui suæ magnanimitatis causam habent & iure de principatu contendunt, patriique iuris mentionem sæpe faciunt, tale sui generis primordium proferre posse. Quæ igitur à primo nobis ortu contigerunt, áque fortuna donata sunt, eorum tanta magnitudo est.

B

In alios autem quanta beneficia contulerimus, ita pulcherrimè inuestigabimus, si & prima tempora, & reipublicæ nostræ facta ordine recensuerimus. Eam enim non tantùm rebus bello gestis excelluisse, sed & cæterarum copiarum, quibus fruimur, inque republica vtimur, & vitam tuemur, ferè omniũ fuisse causam reperiemus.

C

Ea verò beneficia potissimũ proferre necesse est, nõ quæ ob tenuitatem ignorata silentioque tecta iacuerunt: sed quæ propter magnitudinem, & olim & nunc & vbique omnium mortalium & sermonibus & recordatione celebrantur. Ac primum id

D quo natura nostra primũ indiguit, per nostram vrbẽ

ἐπορίσθη. καὶ γὰρ, εἰ μυθώδης ὁ λόγος γέγονεν, ὅμως αὐτῷ καὶ νῦν ῥηθῆναι προσήκει. Δήμητρος γὰρ ἀφικνουμένης εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὅτε ἐπλανήθη τῆς κόρης ἁρπασθείσης, καὶ πρὸς τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους εὐμενῶς διατεθείσης ἐκ τῶν εὐεργεσιῶν, (ἃς οὐχ οἷόν τε ἄλλοις ἢ τοῖς μεμυημένοις ἀκούειν) καὶ δούσης δωρεὰς διττὰς, αἵπερ μέγισται τυγχάνουσιν οὖσαι· τούς τε καρποὺς, οἳ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἴτιοι γεγόνασι καὶ τὴν τελετὴν, ἧς οἱ μετέχοντες περί τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν· οὕτως ἡ πόλις ἡμῶν, οὐ μόνον θεοφιλῶς, ἀλλὰ καὶ φιλανθρώπως ἔσχεν, ὥστε κυρία γενομένη τοιούτων ἀγαθῶν, οὐκ ἐφθόνησε τοῖς ἄλλοις· ἀλλ' ὧν ἔλαβεν, ἅπασι μετέδωκε. καὶ τὰ μὲν ἔτι καὶ νῦν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δείκνυμεν· τῶν δὲ συλλήβδην τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς χρείας, καὶ τὰς ὠφελείας, τὰς δι' αὐτῶν γιγνομένας, ἐδιδάξαμεν· καὶ τούτοις ἀπιστεῖν μικρὸν ἔτι ὑμῶν προστεθέντων οὐδεὶς ἂν ἀξιώσειεν.

A est comparatum. Etsi enim commemoratio hæc fabulosa videri cœpit: hoc tamen tempore non est omittenda. Nam quum Ceres, post raptam Proserpinam, erroribus acta, in regionem nostram peruenisset: nostrísque maioribus, ob accepta beneficia (quæ non nisi initiatis audire fas est) bene B cupiens, amplissima duo munera largita esset: fruges, quæ in causa fuerunt, ne more belluarum viueremus: & arcana illa sacra, quibus initiati qui sunt, hi & de vitæ exitu, & vniuerso æuo spem habent meliorem: adeo non tantum accepta diis, sed & in homines benigna fuit nostra vrbs, vt nemini tanta C bona inuideret: sed quæ acceperat, omnibus impertiret. Et hæc quidem etiam nunc quotannis ostendimus: illarum autem beneficia omnia, vtendíque rationem & vtilitates inde capiendas, edocuimus. Quibus fidem abrogare qui velit, si pauca modò addiderimus, erit nemo. Primùm enim, si quis ea quę diximus, propterea contempserit, quòd D

πρῶτον μὲν γὰρ, ἐξ ὧν ἄν τις καταφρονήσειε τῶν λεγομένων, ὡς

ἀρχαίων ὄντων. ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων εἰκότως ἂν καὶ τὰς πράξεις γεγενῆσθαι νομίσειεν. διὰ γὰρ τὸ πολλοὺς εἰρηκέναι, καὶ πάντας ἀκηκοέναι, προσήκει μὴ καινὰ μὲν, πιστὰ δὲ δοκεῖν εἶναι τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν. ἔπειτα οὐ μόνον ἐνταῦθα καταφυγεῖν ἔχομεν, ὅτι τὸν λόγον καὶ τὴν φήμην ἐκ πολλοῦ παρειλήφαμεν, ἀλλὰ καὶ σημείοις μείζοσιν ἢ τούτοις ἔστιν ἡμῖν χρήσασθαι περὶ αὐτῶν. αἱ μὲν γὰρ πλεῖσται τῶν πόλεων ὑπομνήματα τῆς παλαιᾶς εὐεργεσίας, ἀπαρχὰς τοῦ σίτου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς ἡμᾶς ἀποπέμπουσι. ταῖς δὲ ἐκλειπούσαις, πολλάκις ἡ Πυθία προσέταξεν ἀποφέρειν τὰ μέρη τῶν καρπῶν, καὶ ποιεῖν πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν τὰ πάτρια. καίτοι περὶ τίνων χρὴ μάλιστα πιστεύειν, ἢ περὶ ὧν ὅ,τε θεὸς ἀναιρεῖ, καὶ πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων συνδοκεῖ, καὶ τά τε πάλαι ῥηθέντα τοῖς παροῦσιν ἔργοις συμμαρτυρεῖ, καὶ τὰ νῦν γιγνόμενα, τοῖς ὑπ' ἐκείνων εἰρημένοις ὁμολογεῖ; χωρὶς δὲ τούτων, ἐὰν ἅπαντα ταῦτα ἐάσαντες, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς σκοπῶμεν, εὑρήσομεν ὅτι τὸν βίον οἱ πρῶτοι φανέντες ἐπὶ γῆς, οὐκ εὐθὺς

A antiqua sint: ob idipsum ea facta esse iure existimauerit. Nam quod ea & multi dixerunt, & omnes audiuerunt: non quidem noua sed fide digna sunt habenda. Deinde, non huc tantum confugere nobis licet, quod sermonem & famam hanc iam olim accepimus: sed maioribus etiam quàm hæc sunt, vti possumus argumentis. B Nam pleræque vrbes, in veteris beneficij memoriam, frumenti primitias quotannis ad nos mittunt. Si quæ autem id intermiserunt, iis Pythia sæpe imperauit vt & partes frugum offerrent, & nostræ vrbi præstarent ea quæ à patribus accepissent. Quæ verò magis credenda sunt, quàm ea quæ & oraculis C iubentur, & à multis Græcorum comprobantur? quum & veteres sermones iis rebus quæ nunc fiunt, testimonium perhibeant: & ea quæ nunc fiunt, cum veterum sermonibus consentiant? Præterea, si omissis his omnibus, prima origo spectetur: eos qui primi in terris extiterunt, vitam non sic

D

οὕτως ὥσπερ νῦν ἔχοντα κατέλαβον, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν αὐτοῖς συνεπορίσαντο. τίνας οὖν χρὴ μᾶλλον νομίζειν, ἢ δωρεὰν παρὰ τῶν θεῶν λαβεῖν; ἢ ζητοῦντας αὐτοὺς ἐντυχεῖν, οὐ τοὺς ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένους, καὶ πρός τε τὰς τέχνας εὐφυεστάτους ὄντας, καὶ πρὸς τὰ τῶν θεῶν εὐσεβέστατα διακειμένους; καὶ μὴν ὅσης προσήκει τιμῆς τυγχάνειν τοὺς τηλικούτων ἀγαθῶν αἰτίους, πάρεργον διδάσκειν. οὐδεὶς γὰρ ἂν δύναιτο δωρεᾶς τοσαύτης τὸ μέγεθος εὑρεῖν, ἤ τις ἴση τοῖς πεπραγμένοις ἐστί. περὶ μὲν οὖν τοῦ μεγίστου τῶν εὐεργετημάτων, καὶ πρώτου γενομένου καὶ πᾶσι κοινοτάτου, ταῦτ' ἔχομεν εἰπεῖν.

Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὁρῶσα τοὺς μὲν βαρβάρους τὴν πλείστην τῆς χώρας κατέχοντας, τοὺς δὲ Ἕλληνας εἰς μικρὸν τόπον κατακεκλεισμένους, καὶ διὰ σπανιότητα τῆς γῆς ἐπιβουλεύειν τάς τε σφίσιν αὐτοῖς καὶ στρατείας ἐπ' ἀλλήλους ποιουμένους, καὶ τοὺς μὲν δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν, τοὺς δὲ διὰ τὸν πόλεμον ἀπολλυμένους, οὐδὲ ταῦτ' οὕτως ἔχοντα περιεῖδεν, ἀλλ' ἡγεμόνας εἰς τὰς πόλεις ἐξέπεμψεν, οἳ παραλαβόντες τοὺς μάλιστα βίου δεομένους

instructam reperisse intelligetur, sed ipsos paulatim sibi necessaria comparasse. Quoinam igitur ea similius est, vel dono à diis immortalibus accepisse, vel suo studio inuestigasse? An non eos qui sine controuersia & antiquissimi sunt, & ad artes tractandas ingeniosissimi, & cultores deorum religiosissimi?

Quantis autem honoribus digni sint qui tanta beneficia dederunt, superuacaneum est docere. Nemo enim vllum præmium reperiet tantum quod rebus gestis respondeat. Ac de maximo beneficio, & primo, & latissimè patente, hæc dicere possumus.

Iisdem quoque temporibus nostra vrbs, quum barbaros maximam terræ partem videret obtinere, Græcos autem velut in angustias quasdam redactos, ob agri penuriam alios aliis:& insidias & bella facere, atque alios fame, alios armis perire: ne hæc quidem neglexit, sed duces in ciuitates misit, qui egētissimis quibusq. ascitis,

στρατηγοὶ καταστάντες αὐτῶν, καὶ πολέμῳ κρατήσαντες τοὺς βαρβάρους, πολλὰς μὲν ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἠπείρου πόλεις ἔκτισαν· πάσας δὲ τὰς νήσους κατῴκισαν. ἀμφοτέρους δὲ, καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας. καὶ τοὺς ὑπομείναντας ἔσωσαν· τοῖς μὲν γὰρ ἱκανὴν τὴν οἴκοι χώραν κατέλιπον· τοῖς δὲ, πλείω τῆς ὑπαρχούσης ἐπόρισαν. ἅπαντα γὰρ περιεβάλοντο τὸν τόπον, ὃν νῦν τυγχάνομεν κατέχοντες, ὥστε καὶ τοῖς ὕστερον βουληθεῖσιν ἀποικίσαι τινὰς, καὶ μιμήσασθαι τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, πολλὴν ῥᾳστώνην ἐποίησαν. οὐ γὰρ αὐτοὺς ἔδει κτωμένους χώραν διακινδυνεύειν, ἀλλ' εἰς τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀφορισθεῖσαν, εἰς ταύτην οἰκεῖν ἰόντας. καίτοι τίς ἂν ταύτης ἡγεμονίαν ἐπιδείξειεν, ἢ πατριωτέραν τῆς πρότερον γενομένης, πρὶν πλείστας οἰκισθῆναι τῶν Ἑλληνίδων πόλεων· ἢ μᾶλλον συμφέρουσαν, τῆς τοὺς μὲν βαρβάρους ἀναστάτους ποιησάσης, τοὺς δὲ Ἕλληνας ἐπὶ τοσαύτην εὐπορίαν προαγαγούσης; οὐ τοίνυν ἐπειδὴ τὰ μέγιστα συνδιέπραξε, τῶν ἄλλων ὠλιγώρησεν. ἀλλ' ἀρχὴν μὲν ταύτην ἐποιήσατο

barbaros ductu suo vicerunt, & multas in vtraque continente vrbes condiderunt, & in omnes insulas colonias deduxerunt. Quo facto conseruarunt vtrosque, tam eos qui secuti fuerunt quàm eos qui in patria remanserunt. Nam alteris agros domi satis multos reliquerunt, alteris plures quàm habuerant, tradiderunt. Omnem enim locum hunc quem nunc tenemus sunt amplexi: & illis etiam qui post aliquò colonias mittere, nostramque vrbem imitari voluerunt, eius rei citra vllum negotium potestatem dederunt. Nec enim necesse illi habuerunt, agri occupandi causa, acie decernere: sed Græcis assignatos à nobis agros, profectione suscepta facilè tenuerunt. Quis verò est qui principatum ostendat hoc vel antiquiorem, qui vetustate plerasque Græcas vrbes superet: vel vtiliorem, qui & barbaros solum vertere coegit, & Græcos ad tantas opes euexit? Neque verò, quum maximis in reb. adiumento fuisset, neglexit cæteras: sed sua beneficia inde

τῶν εὐεργεσιῶν, τροφὴν τοῖς δεομένοις εὑρεῖν. ἥνπερ χρὴ τοὺς μέλλοντας καὶ περὶ τῶν ἄλλων καλῶς διοικήσειν. ἡγουμένη δὲ τὸν βίον τὸν ἐπὶ τούτοις μόνον, οὔπω τοῦ ζῆν ἐπιθυμεῖν ἀξίως ἔχειν, οὕτως ἐπεμελήθη καὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε τῶν παρόντων τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν, ὅσα μὴ παρὰ τῶν θεῶν ἔχομεν, ἀλλὰ δι᾽ ἀλλήλους ἡμῖν γέγονε, μηδὲν μὲν ἄνευ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας εἶναι, τὰ δὲ πλεῖστα διὰ ταύτην γεγενῆσθαι. παραλαβοῦσα γὰρ τοὺς Ἕλληνας ἀνόμως ζῶντας, καὶ σποράδην οἰκοῦντας καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ δυναστειῶν ὑβριζομένους, τοὺς δὲ, δι᾽ ἀναρχίαν ἀπολλυμένους, τούτων τῶν κακῶν αὐτοὺς ἀπήλλαξε τῶν μὲν κυρία γενομένη, τοῖς δ᾽ αὑτὴν παράδειγμα ποιήσασα. πρώτη καὶ νόμους ἔθετο, καὶ πολιτείαν κατεστήσατο. δῆλον δὲ ἐκεῖθεν· οἱ γὰρ ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν φονικῶν ἐγκαλέσαντες, καὶ βουληθέντες μετὰ λόγου, καὶ μὴ μετὰ βίας, διαλύσασθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους, ἐν τοῖς νόμοις τοῖς ἡμετέροις τὰς κρίσεις ἐποιήσαντο περὶ τούτων. Καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν τεχνῶν, τάς τε πρὸς τὰ

A auspicata est, vt victum curaret indigentibus. id quod in primis ei faciendum est qui reliqua etiam rectè constituta esse velit. Quum autem vitam, hac sola re instructam, nondum esse dignam viuendi desiderio putaret, eam in cæteris quoque diligentiam adhibuit, vt eorum bonorum, quibus fruimur homines, non diuinitus ac- B ceptis, sed mutua nostra opera comparatis, nihil sine vrbe nostra contigerit, plurima verò accepta illi referantur. Nam quum Græci olim sine legibus viuentes, & sparsim habitantes, alij potentiorum iniquo dominatu premerentur: alij, quòd nullos magistratus haberent, interirent: etiam his malis C eos liberauit, alios in potestatem redigendo, alios exemplo suo corrigendo. Prima enim & leges tulit, & rempublicam constituit, id quod inde perspicitur. Nam qui primi homicidij causam egerunt, & disceptatione, non vi & armis, controuersiam finiri voluerunt, nostris legibus sunt experti. Quinetiam artes, tum ad

D

A ἀναγκαῖα τοῦ βίου χρησίμας καὶ τὰς πρὸς ἡδονὴν μεμηχανημένας, τὰς μὲν εὑροῦσα, τὰς δὲ δοκιμάσασα, χρῆσθαι τοῖς λοιποῖς παρέδωκε. τὴν τοίνυν ἄλλην διοίκησιν οὕτω φιλοξένως κατεσκευάσατο, καὶ πρὸς ἅπαντας οἰκείως, ὥστε καὶ τοῖς χρημάτων δεομένοις, καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι τῶν ὑπαρχόντων ἐπιθυμοῦσιν, ἀμφοτέροις ἁρμόττειν· καὶ μήτε τοῖς

B εὐδαιμονοῦσι, μήτε τοῖς δυστυχοῦσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν, ἀχρήστως ἔχειν· ἀλλ' ἑκατέροις αὐτῶν εἶναι παρ' ἡμῖν, τοῖς μὲν, ἡδίστας διατριβάς, τοῖς δὲ, ἀσφαλεστάτην καταφυγήν. ἔτι δὲ, τὴν χώραν οὐκ αὐτάρκη κεκτημένων ἑκάστων, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐλλείπουσαν, τὰ δὲ πλείω τῶν

C ἱκανῶν φέρουσαν, καὶ πολλῆς ἀπορίας οὔσης, τὰ μὲν ὅποι χρὴ διαθέσθαι, τὰ δὲ ὁπόθεν εἰσαγαγέσθαι, καὶ ταύταις ταῖς συμφοραῖς ἐπήμυνεν, ἐμπόριον γὰρ ἐν μέσῳ τῆς Ἑλλάδος τὸν Πειραιᾶ κατεστήσατο τοσαύτην ὑπερβολὴν ἔχον, ὥστε ἃ παρὰ τῶν ἄλλων ἓν

D παρ' ἑκάστων χαλεπόν ἐστι λαβεῖν, ταῦθ' ἅπαντα παρ' αὐτῆς ῥᾴδιον εἶναι πορίσασθαι. τῶν τοίνυν τὰς πανηγύρεις

vitæ necessitatem vtiles, tum causa voluptatis excogitatas, partim inuenit ipsa, partim probauit, atque aliis vtendas tradidit. Quæ verò ad cæterarum rerum rationes attinent, ea tam hospitaliter instruxit, & tam accommodatè vniuersis: vt vtrisque, cùm pecuniæ indigentibus, tum opibus suis frui volentibus, conuenirent: vtque nec felicibus nec iis quibus domi res aduersæ essent, incommodarent: sed vtrique apud nos haberent, alteri, vitæ rationem iucundissimam, alteri, confugium tutissimũ. Præterea, quum non omnis tellus omnia ferret, sed quibusdam careret, quibusdam abundaret: neque facilè ratio iniri posset, vel quò alia exportanda, vel vnde alia importanda essent: etiam hæc incommoda propulsauit. Nam in media Græcia Piræeum mercatum instituit: cuius ea excellentia est, vt eæ res quarum singulas apud alios nancisci difficile est, ibi comparari vniuersę facilè possint. Quum autem meritò

καταστησάντων, δικαίως ἐπαινουμένων, ὅτι τοιοῦτον ἔθος ἡμῖν παρέδοσαν, ὥστε σπεισαμένους πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὰς ἔχθρας τὰς ἐνεστηκυίας διαλυσαμένους, συνελθεῖν εἰς ταὐτόν· μετὰ δὲ τοῦτο, εὐχὰς καὶ θυσίας κοινὰς ποιησαμένους, ἀναμνησθῆναι μὲν τῆς συγγενείας τῆς πρὸς ἀλλήλους ὑπαρχούσης, εὐμενεστέρως δ᾽ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, καὶ τάς τε παλαιὰς ξενίας ἀνανεώσασθαι, καὶ καινὰς ἄλλας ποιήσασθαι, καὶ μήτε τοῖς ἰδιώταις, μήτε τοῖς διενεγκοῦσι τὴν φύσιν ἀργὸν εἶναι τὴν διατριβήν, ἀλλ᾽ ἀθροισθέντων τῶν Ἑλλήνων εἰς ἕν, γενέσθαι τοῖς μὲν, ἐπιδείξασθαι τὰς ἑαυτῶν εὐτυχίας, τοῖς δὲ, θεάσασθαι τούτους πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζομένους· καὶ μηδ᾽ ἑτέρους ἀθύμως διάγειν, ἀλλ᾽ ἑκατέρους ἔχειν ἐφ᾽ οἷς φιλοτιμηθῶσιν. οἱ μὲν, ὅτ᾽ ἂν ἴδωσι τοὺς ἀθλητὰς ἑαυτῶν ἕνεκα πονοῦντας· οἱ δὲ, ὅτ᾽ ἂν ἐνθυμηθῶσιν ὅτι πάντες ἐπὶ τὴν σφετέραν θεωρίαν ἥκουσι. Τοσούτων τοίνυν ἀγαθῶν διὰ τὰς συνόδους ἡμῖν γιγνομένων, οὐδ᾽ ἐν τούτοις ἡ πόλις ὑμῶν ἀπελείφθη· καὶ γὰρ θεάματα πλεῖστα καὶ κάλλιστα κέκτηται. τὰ μὲν

A laudentur ij qui celebres conuentus instituerunt, quòd eum morem nobis tradiderunt, vt quasi fœdere inito, & inimicitiis reconciliatis, in vnum locum conueniremus: deinde, vt votis & sacris communibus factis, eius cognationis, qua coniuncti sumus inter nos, recordati, amiciores in posterum essemus, vtq́. & vetera hospitia renouaremus, & B noua constitueremus: denique, vt nec indoctis, nec excellentibus ingeniis, ignauum tempus abiret: sed in celebri conuentu Græcorum, aliis suam felicitatem ostentare, aliis hos inter se certantes spectare liceret: ac neutri voluptate carerent, sed vtrique in quo gloriarentur haberent: C alteri, quum sua causa laborare pugiles viderent, alteri, quum omnes sui spectandi gratia venisse cogitarent: tanta igitur commoda quũ ad nos è conuentibus redeant, ne in his quidem nostra vrbs postremas tulit. Etenim spectacula plurima & pulcherrima possidet:

τὰ μὲν ταῖς δαπάναις ὑπερβάλλοντα, τὰ δὲ κατὰ τὰς τέχνας εὐδοκιμοῦντα, τὰ δ' ἀμφοτέροις τούτοις διαφέροντα. καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀφικνουμένων ὡς ἡμᾶς, τοσοῦτόν ἐστιν ὥστ' εἴτι ἐν τῷ πλησιάζειν ἀλλήλως ἀγαθόν ἐστι, καὶ τοῦτο ὑπ' αὐτῆς περιειλῆφθαι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ φιλίας εὑρεῖν πιστοτάτας, καὶ συνουσίαις ἐντυχεῖν παντοδαπαῖς, μάλιστα παρ' ἡμῖν ἐστίν. ἔτι δ' ἀγῶνας ἰδεῖν, καὶ μὴ μόνον τάχους καὶ ῥώμης, ἀλλὰ καὶ λόγων καὶ γνώμης, καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἁπάντων, καὶ τούτων ἆθλα μέγιστα· πρὸς γὰρ οἷς αὐτὴ τίθησι, καὶ τοὺς ἄλλους διδόναι συναναπείθει. τὰ γὰρ ὑφ' ἡμῶν κριθέντα, τοσαύτην λαμβάνει δόξαν, ὥστε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαπᾶσθαι.

Χωρὶς δὲ τούτων, αἱ μὲν ἄλλαι πανηγύρεις διὰ πολλοῦ χρόνου συλλεγεῖσαι, ταχέως διελύθησαν· ἡ δ' ἡμετέρα πόλις ἅπαντα τὸν αἰῶνα τοῖς ἀφικνουμένοις πανήγυρίς ἐστιν. φιλοσοφίαν τοίνυν, ἣ πάντα ταῦτα συνεξεῦρε, καὶ συγκατασκεύασε, καὶ πρός τε τὰς πράξεις ἡμᾶς ἐπαίδευσε, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπράϋνε, καὶ τῶν συμ-

alia magnitudine sumptuum excellētia, alia propter artificium celebrata; alia horum vtroque præstantia. Ac multitudo eorum qui ad nos veniunt, tanta est, vt si quid boni congressibus inest, id quoque sit ab ipsa comprehensum. Ad hæc amicitias fidelissimas reperire, & omnis generis congressibus interesse, apud nos potissimùm licet. Præter ea nō tantùm celeritatis & roboris, sed & eloquentiæ, & mentis ac operum cæterorum omniū certamina, & horum præmia maxima hîc cernuntur. Nam præter ea quæ ipsa vrbs proponit, etiam aliis vt dent persuadet. Nam quæ à nobis decreta fuerint, tantam habent autoritatem, vt omnibus probentur.

Iam cæteræ celebritates post longum temporis spatium coactæ, celeriter dissoluuntur: nostra verò vrbs per omne æuum instar est sollennis conuentus. Philosophiæ certè quidem, cuius ope hæc omnia inuenta & constituta sunt, quæ nos & ad res gerendas erudiit, & animos nostros māsuefecit, & cala-

φορῶν τάς τε δι᾽ ἀμαθίαν, καὶ τὰς ἐξ ἀνάγκης γιγνομένας, διεῖλε· καὶ τὰς μὲν φυλάξασθαι, τὰς δὲ καλῶς ἐνεγκεῖν, ἐδίδαξεν ἡ πόλις ἡμῶν· καὶ λόγους ἐτίμησεν, ὧν πάντες μὲν ἐπιθυμοῦσι, τοῖς δ᾽ ἐπισταμένοις φθονοῦσι. συνειδυῖα μὲν ὅτι τοῦτο μόνον ἐξ ἁπάντων τῶν ζώων ἴδιον ἔφυμεν ἔχοντες· καὶ ὅτι τούτῳ πλεονεκτήσαντες, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αὐτῶν διηνέγκαμεν. ὁρῶσα δὲ περὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις οὕτω ταραχώδεις οὔσας τὰς τύχας, ὥστε πολλάκις ἐν αὐταῖς, καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν, καὶ τοὺς ἀνοήτους κατορθοῦν, τῶν δὲ λόγων τῶν καλῶς καὶ τεχνικῶς ἐχόντων, οὐ μετὸν τοῖς φαύλοις, ἀλλὰ ψυχῆς εὖ φρονούσης ἔργον ὄντας, καὶ τούς τε σοφοὺς καὶ τοὺς ἀμαθεῖς δοκοῦντας εἶναι ταύτῃ πλεῖστον ἀλλήλων διαφέροντας· ἔτι δὲ τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἐλευθέρως τεθραμμένους, ἐκ μὲν ἀνδρείας καὶ πλούτου καὶ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν οὐ γιγνομένους, ἐκ δὲ τῶν λεγομένων μάλιστα καταφανεῖς γιγνομένους· καὶ τοῦτο σύμβολον τῆς παιδεύσεως ἡμῶν ἑκάστου πιστό-

mitates tam ex inscitia ortas, quàm necessitate importatas, distinxit, atque illas cauere, has pulchre ferre docuit: nostra vrbs honorem habuit: nec minus eloquentię, cuius desiderio tenentur omnes, & tamen ea præditis inuident: haud ignara, solis nobis inter omnes animantes, hoc naturam peculiare tribuisse: quo insigni bono vsi, etiam cæteris rebus omnibus illas superamus. Quum autem in aliis actionibus eas esse fortunæ perturbationes cerneret: vt sæpenumero & prudentes votorum impotes fierent, & stolidi successus prosperos haberent: orationis autem præclaræ artificiosæque facultatem & stupidis negatam, & prudentis animi munus peculiare esse, atque etiam eos qui vel eruditi vel indocti perhibeantur, hac re inter se potissimùm differre: & ab ineunte ætate liberaliter educatos, nec ex fortitudine, nec opibus, nec aliis id genus bonis dignosci, sed ex oratione potissimùm perspici: eámque institutionis cuiusque nostrûm

τον ἀποδεδειγμένον, καὶ τοὺς τῷ λόγῳ καλῶς κεχρημένους, οὐ μόνον ἐν ταῖς αὑτῶν δυναμένους, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐντίμους ὄντας, τοσοῦτον ἀπολέλοιπεν ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὥσθ' οἱ ταύτης μαθηταὶ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι γεγόνασι, καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε, μηκέτι τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν τεκμήριον εἶναι· καὶ μᾶλλον Ἕλληνας καλεῖσθαι, τοὺς τῆς παιδεύσεως τῆς ἡμετέρας, ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετέχοντας.

Ἵνα δὲ μὴ δοκῶ περὶ τὰ μέρη διατρίβειν, ὑπὲρ ὅλων τῶν πραγμάτων ὑποθέμενος ἐρεῖν, μηδ' ἐκ τούτων ἐγκωμιάζειν τὴν πόλιν, ἀπορῶν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον αὐτῆς ἐπαινεῖν, ταῦτα μὲν εἰρήσθω μοι πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις φιλοτιμουμένους· ἡγοῦμαι δὲ τοὺς προγόνους ἡμῶν, οὐχ ἧττον ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς τὸν πόλεμον τιμᾶσθαι προσήκειν, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. οὐ γὰρ μικροὺς οὐδὲ ὀλίγους οὐδὲ ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπέμειναν, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ δεινοὺς

signum esse certissimum & euidentissimum: quíque oratione præclarè vtantur, eos non in suis duntaxat vrbibus autoritate valere, sed apud exteros etiam honorari. Nostra igitur vrbs cæteris hominibus tum sapientia tum eloquentia tantum antecelluit, vt eius discipuli sint aliorum præceptores: id consequuta, vt nomen Græcorum non iam nationis & gentis, sed rationis & mentis argumentum esse videatur: Gręcíque hi potius vocentur qui eruditionem nostram perceperunt, quàm qui in eadem Græcia nati sunt.

Ne verò videar in partibus immorari, de totis rebus me dicturum professus: aut hæc celebrandæ nostræ vrbis causa, ob bellicarum laudum inopiam attulisse: propter eos hæc dicta sint qui rebus huiusmodi gloriantur. Arbitror autem maiores nostros, non minus ob res bello gestas, quàm propter cætera beneficia, esse honorandos. Nec enim parua, neque pauca, nec obscura certamina subierunt: sed multa & acria

καὶ μεγάλους, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν χώρας, τοὺς δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας. ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσαν, κοινὴν τὴν πόλιν παρέχοντες, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις ἀεὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπαμύνοντες. διὸ δὴ καὶ κατηγοροῦσί τινες ἡμῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευομένων, ὅτι τοὺς ἀσθενεστέρους εἰθίσμεθα θεραπεύειν, ὥσπερ οὐ μετὰ τῶν ἐπαινεῖν βουλομένων ἡμᾶς τοὺς λόγους ὄντας τοὺς τοιούτους. οὐ γὰρ ἀγνοοῦντες ὅσον διαφέρουσιν αἱ μείζους τῶν συμμαχιῶν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, οὕτως ἐβουλευσάμεθα περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀκριβέστερον εἰδότες τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῶν τοιούτων, ὅμως ἡρούμεθα τοῖς ἀσθενεστέροις, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον, βοηθεῖν μᾶλλον, ἢ τοῖς κρείττοσι τοῦ λυσιτελοῦντος ἕνεκα συναδικεῖν. γνοίη δ' ἄν τις καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν ῥώμην τῆς πόλεως ἐκ τῶν ἱκετειῶν, ἃς ἤδη τινὲς ἡμῶν ἐποιήσαντο. τὰς μὲν οὖν ἢ νεωστὶ γεγενημένας, ἢ περὶ μικρῶν ἐλθούσας, παραλείψω· πολὺ δὲ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, (ἐκεῖθεν γὰρ δίκαιον τὰς πίστεις λαμβάνειν,

A & magna, partim pro patriæ defensione, partim ad libertatem aliorum tuendam. Nunquam enim ab omni memoria destiterunt vrbem suam præbere communem, & Græcos ab iniuriis quouis tempore vindicare. Quamobrem etiã sunt qui nos accusent, tanquam non rectè consulentes, qui colere imbecilliores soleamus: quasi B ea verba non cum iis faciant qui nos laudare volunt. Nec enim ex inscitia, quantum societas potentiorum ad securitaté præstaret, rationem hanc secuti sumus: sed quum aliis longè melius sciremus qui harum rerum euentus esse solerent, tamen imbecillioribus, etiam neglecta vtilitate, ma C luimus opitulari, quàm potentioribus, priuatæ vtilitatis gratia, adiutores esse iniuriarum. Cognosci autem ex eo & consuetudo & potentia nostræ vrbis poterit, si eos protulerimus qui nostram opem implorarunt. Ac supplicationes vel recens, vel paruis de rebus factas, omittam. Diu autem ante D Troiana tempora (inde enim fidem iure petunt qui

τοὺς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦντας,) ἦλθον οἵ θ' Ἡρακλέους παῖδες, καὶ μικρὸν πρὸ τούτων Ἄδραστος ὁ Ταλαοῦ, βασιλεὺς ὢν Ἄργους· οὗτος μὲν ἐκ τῆς στρατείας δεδυστυχηκὼς τῆς ἐπὶ Θήβας, καὶ τοὺς ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ τελευτήσαντας αὐτὸς μὲν οὐ δυνάμενος ἀνελέσθαι, τὴν δὲ πόλιν ἡμῶν ἀξιῶν βοηθεῖν ταῖς κοιναῖς τύχαις, καὶ μὴ περιορᾶν τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀποθνήσκοντας, ἀτάφους γιγνομένους, μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον νόμον καταλυόμενον. οἱ δὲ παῖδες Ἡρακλέους, φεύγοντες τὴν Εὐρυσθέως ἔχθραν, καὶ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ὑπερορῶντες, ὡς οὐκ ἂν δυναμένας βοηθῆσαι ταῖς ἑαυτῶν συμφοραῖς, τὴν δ' ἡμετέραν ἱκανὴν νομίζοντες εἶναι μόνην ἀποδοῦναι χάριν, ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐτῶν ἅπαντας ἀνθρώπους εὐηργέτησεν. ἐκ δὴ τούτων ῥᾴδιον καλῶς ἰδεῖν, ὅτι καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἡ πόλις ἡμῶν ἡγεμονικῶς εἶχε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας. τίνες γὰρ ἂν ἱκετεύειν τολμήσαιεν, ἢ τοὺς ἥττους αὑτῶν, ἢ τοὺς ὑφ' ἑτέροις ὄντας, παραλιπόντες τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας; ἄλλως τε καὶ περὶ πραγ-

A de patrio iure cōtendunt) venerunt & Herculis liberi, & paulo ante illos Adrastus, Talai filius, rex Argiuorum. Nam is quidē in expeditione Thebana clade accepta, quum sub Cadmea cæsos ipse tollere non posset, à nostra vrbe petiit vt communis sortis miserti, opem ferrent: neque occisos in B præliis iacere insepultos, aut vetus institutum & patriam legem aboleri paterentur. Herculis autem liberi, hostem Euristheum fugientes, despectis vrbibus cæteris, vt quæ ipsorum calamitatibus mederi non possent, nostram ciuitatem solam eam esse putarunt, quæ iustam gratiam referret pro iis beneficiis C quæ pater in vniuersum genus mortalium contulisset. Hinc facilè perspicitur, nostram vrbem, tum etiam dignitate imperatoria fuisse præditam, & nunc non iniuria contendere de principatu. Quis enim est qui supplex esse velit, vel inferioribus, vel aliorum subiectis imperio, potērioribus neglęctis? de rebus præsertim D

γμάτων οὐκ ἰδίων, ἀλλὰ κοινῶν, καὶ περὶ ὧν οὐδένας ἄλλους εἰκὸς ἦν ἐπιμεληθῆναι, πλὴν τῶν προεστάναι τῶν Ἑλλήνων ἀξιούντων. ἔπειτα, οὐδ' ἐψευσθέντες φαίνονται τῶν ἐλπίδων, δι' ἃς κατέφυγον ἐπὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν. ἀνελόμενοι γὰρ τὸν πόλεμον, ὑπὲρ μὲν τῶν τελευτησάντων πρὸς Θηβαίους, ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους πρὸς τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, τοὺς μὲν ἐπιστρατεύσαντες ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι θάψαι τοὺς νεκροὺς τοῖς προσήκουσι· Πελοποννησίων δὲ τοὺς μετ' Εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν ἡμῶν εἰσβαλόντας, ἐπεξελθόντες ἐνίκησαν μαχόμενοι· κἀκεῖνον τῆς ὕβρεως ἔπαυσαν· θαυμαζόμενοι δὲ καὶ διὰ τὰς ἄλλας πράξεις, ἐκ τούτων τῶν ἔργων ἔτι μᾶλλον εὐδοκίμησαν, οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐποίησαν. ἀλλὰ τοσοῦτον τὰς τύχας ἑκατέρων μετήλλαξαν, ὥσθ' ὁ μὲν ἱκετεύειν ἡμᾶς ἀξιώσας, βίᾳ τῶν ἐχθρῶν κρατήσας, ἅπανθ' ὅσων ἐδεήθη διαπραξάμενος ἀπῆλθεν. Εὐρυσθεὺς δὲ βιάσασθαι προσδοκήσας, αὐτὸς αἰχμάλωτος γεγονὼς ἱκέτης ἠναγκάσθη καταστῆναι. καὶ τῷ μὲν

A non priuatis, sed publicis, & quarum curam suscepturos consentaneum esset, non nisi eos qui primas inter Græcos sibi vendicarent? Deinde spe sua, qua freti ad maiores nostros confugerant, non frustratos eos esse constat. Suscepto enim bello defunctorum causa, contra Thebanos: tum illos admoto ad vrbem exercitu, ad sepulturam cadauera cognatis reddere coegerunt: B tum instructa acie Peloponnenses, qui cum Eurystheo in nostrum agrum impetum fecerant, obuiam progressi, prælio vicerunt, eúsque ferociam compescuerunt. Quum autem ob alia quoque facinora in admiratione essent, ob hæc facta magis etiam celebrati C sunt. Nec enim paruum quiddam præstiterunt, sed vtrorumque fortunas ita mutauerunt, vt & is qui nobis supplicandum esse censuerat, hostibus vi superatis, confectísque iis quæ petierat omnibus, discesserit: & Eurystheus, qui vim nobis facturus aduenerat, ipse captus, supplex fieri sit coactus. ac eum quidem D

ὑπερενεγκόντι τῆς ἀνθρωπίνης φύσιν, ὃς ἐκ Διὸς μὲν ἦν γεγονώς, ἔτι δὲ θνητὸς ὢν θεοῦ ῥώμην εἶχε, τούτῳ μὲν ἐπιτάττων, καὶ λυμαινόμενος ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσεν. ἐπειδὴ δὲ εἰς ἡμᾶς ἐξήμαρτεν, εἰς τοσαύτην κατέστη μεταβολήν, ὥστε ἐπὶ τοῖς παισὶ ἐκείνου γενόμενος, ἐπονειδίστως τὸν βίον ἐτελεύτησε. πολλῶν δὲ ὑπαρχουσῶν εὐεργεσιῶν ἡμῖν εἰς τὴν πόλιν τὴν Λακεδαιμονίων, περὶ ταύτης μόνης μοι συμβέβηκεν εἰπεῖν. ἀφορμὴν γὰρ λαβόντες, τὴν δι' ἡμῶν αὐτοῖς γενομένην σωτηρίαν, οἱ πρόγονοι μὲν τῶν νῦν ἐν Λακεδαίμονι βασιλευόντων, ἔκγονοι δ' Ἡρακλέους, κατῆλθον μὲν εἰς Πελοπόννησον· κατέσχον δ' Ἄργος καὶ Λακεδαίμονα καὶ Μεσσήνην· οἰκισταὶ δὲ Σπάρτης ἐγένοντο, καὶ τῶν παρόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν ἁπάντων ἀρχηγοὶ κατέστησαν, ὧν ἐχρῆν ἐκείνους μεμνημένους, μηδέποτ' εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐμβαλεῖν, ἐξ ἧς ὁρμηθέντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι, εἰς τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατέστησαν· μηδ' εἰς κινδύνους καθιστάναι τὴν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους προκιν-

A qui natura humana præstantior, & Ioue natus fuit, & mortalis, adhuc diuinum robur habuit, & imperiis & iniuriis per omnem ætatem diuexauit: postquam autem erga nos deliquit, res eius ita mutatæ sunt, vt in potestatem liberorum illius redactus, contumeliosa morte perierit. Quamuis autem complura in ciuitatem La- B cedæmoniorum beneficia cōtulerimus: sic tamen accidit vt de hoc vno dicerem. Nam occasione vsi, qua per nos conseruati erant, maiores eorum, qui nunc Spartæ regnant, Herculis posteri, atque in Peloponnesum reuersi, Argis & Lacedæmone & Messena occupatis, tum Spartæ C conditores, tum bonorum quibus nunc fruuntur omnium principes eis autoresque extiterunt. Decuisset igitur illos, horum memores, nunquam in eam legionem impressionem fecisse, è qua maiorés eorum progressi, tantam essent felicitatem adepti: nec ei vrbi creasse periculum, quæ pro liberis D Herculis caput periculis

διασώσασαν· μηδὲ τοῖς μὲν ἀπ' ἐκείνου γεγενημένοις, διδόναι τὴν βασιλείαν, τὴν δὲ τῆς σωτηρίας αἰτίαν οὖσαν, δουλεύειν ἑαυτοῖς ἀξιοῦν.

Εἰ δὲ δεῖ τὰς χάριτας καὶ τὰς ἐπιεικείας ἀνελόντας, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ τὸ ἀκριβέστατον τῶν λόγων εἰπεῖν. οὐ δή που πάτριόν ἐστιν, ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπήλυδας τῶν αὐτοχθόνων, οὐδὲ τοὺς εὖ παθόντας τῶν εὖ ποιησάντων, οὐδὲ τοὺς ἱκέτας γενομένους τῶν ὑποδεξαμένων. ἔτι δὲ συντομωτέρως ἔχω δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. τῶν μὲν γὰρ Ἑλληνίδων πόλεων χωρὶς τῆς ἡμετέρας, Ἄργος καὶ Θῆβαι καὶ Λακεδαίμων καὶ τότ' ἦσαν μέγισται, καὶ νῦν ἔτι διατελοῦσι. φαίνονται δ' ἡμῶν οἱ πρόγονοι τοσοῦτον ἁπάντων διενεγκόντες, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν Ἀργείων δυστυχησάντων, Θηβαίοις, ὅτε μέγιστον ἐφρόνησαν, ἐπιτάξαντες· ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους, Ἀργείους καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους μάχῃ νικήσαντες. ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Εὐρυσθέα κινδύνου, τοὺς οἰκιστὰς τῆς Σπάρτης, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοὺς Λακεδαιμονίων

obiecisset. Nec enim conuenit vt eam ciuitatem sibi seruire postulent, quæ totam illius familiam, cuius posteris regnum dedêre, conseruauit.

Quòd si gratiæ referendæ, & æquitatis officiis omissis, ad institutum redeundum, & in ipsius causæ quasi arcem inuadendũ est: non vtique patrium est, duces esse aduenas, indigenarum: neque beneficiis affectos, bene meritorum: neque supplices, eorũ à quibus sunt conseruati. Ac maiore etiam cõpendio his de rebus possum dicere. Nam Græcarum vrbium, nostra ciuitate excepta, Argos & Thebæ, & Lacedæmon, vt tum fuerunt, sic etiam hodie sunt maximæ. Maiores autem nostros tantum præstitisse omnibus constat, vt propter Argiuos aduersa fortuna vsos, Thebanis, quum animosissimi essent, imperarint: & ad liberos Herculis defendendos, Argiuos cæterósque Peloponnenses prælio superarint, & è periculo, quod ab Eurystheo imminebat, Spartæ conditores, & Lacedæmoniorum duces,

διασώσαντες. ὥστε περὶ μὲν τῆς
ἐν τοῖς Ἕλλησι δυναστείας,
οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις σαφέστε-
ρον ἐπιδεῖξαι δυνηθείη. δοκεῖ
δέ μοι καὶ περὶ τῶν πρότερον τῶν
πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πόλει
πεπραγμένων προσήκειν εἰπεῖν·
ἄλλως τε, ἐπειδὴ καὶ τὸν λόγον
κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμο-
νίας τῆς ἐπ' ἐκείνους. ἅπαντας
μὲν οὖν ἐξαριθμῶν τοὺς κινδύ-
νους, λίαν ἂν μακρολογοίην. ἐ-
πὶ δὲ τῶν μεγίστων τὸν αὐτὸν τρό-
πον, ὅνπερ ὀλίγῳ πρότερον δι-
ῆλθον, πειράσομαι καὶ περὶ τού-
των διελθεῖν. ἔστι γὰρ ἀρχικώ-
τατα μὲν τῶν ἐθνῶν καὶ μεγίστας
δυναστείας ἔχοντα, Σκύθαι καὶ
Θρᾷκες καὶ Πέρσαι. τυγχάνουσι
δ' οὗτοι μὲν ἅπαντες, ἡμῖν ἐπι-
βουλεύσαντες, ἡ δ' ἡμετέρα πό-
λις πρὸς ἅπαντας τούτους δια-
κινδυνεύσασα. καίτοι τί λοι-
πὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσιν, ἢν
ἐπιδειχθῶσι τῶν μὲν Ἑλλήνων,
οἱ μὴ δυνάμενοι τυγχάνειν
τῶν δικαίων, ἡμᾶς ἱκετεύειν
ἀξιοῦντες· τῶν δὲ βαρβάρων,
οἱ βουλόμενοι καταδουλώσασθαι
τοὺς Ἕλληνας, ἐφ' ἡμᾶς πρώ-
τους ἰόντες; ἐπιφανέστατος μὲν
οὖν τῶν πολέμων ὁ Περσικὸς
γέγονεν. οὐ μὴν ἐλάττω τού-

A liberarint. Itaque haud
scio quidnam de Græciæ
principatu ab vllo demon-
strari possit apertiùs.
Conuenire autem vide-
tur vt de rebus à nostra
vrbe prius etiam contra
barbaros gestis dicam: præ-
sertim quum orationem
de imperio, quo illos op-
pugnemus, instituerim.
Verùm, si omnia prælia
enumerarem, iusto mihi
B longior nasceretur oratio.
Quare operam dabo vt
eadem ratione qua suprà
sum vsus, etiam hîc de ma-
ximis tantummodò disse-
ram. Sunt igitur imperio-
sissimæ gentes, maximá-
que præditæ potentia, Scy-
thæ, Thraces, & Persæ. Ita
autem sors tulit, vt hi o-
mnes insidiati nobis fue-
rint, nostráque vrbs
C aduersus hos omnes bel-
li discrimen adierit. E-
nimuero quid reliqui e-
rit aduersarijs, vbi de-
monstratum fuerit, &
Græcos si quis ius suum
adipisci non possent, no-
stræ vrbi supplicare solitos:
& barbaros seruitute Græ-
ciam oppressuros, impe-
tum in nos primos fecisse?
Bellum autem Persicum,
D etsi omnium illustrissi-
mum fuit, non minora ta-

των τεκμήρια τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων ἐστὶ τοῖς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦσιν. ἔτι γὰρ ταπεινῆς οὔσης τῆς Ἑλλάδος, ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν Θρᾷκες μὲν μετ᾽ Εὐμόλπου τοῦ Ποσειδῶνος· Σκύθαι δὲ μετὰ Ἀμαζόνων τῶν Ἄρεως θυγατέρων· οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ᾽ ὃν ἑκάτεροι τῆς Εὐρώπης ἐπῆρχον· μισοῦντες μὲν ἅπαν τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιησάμενοι· νομίζοντες ἐκ τούτου τοῦ τρόπου, πρὸς μίαν μὲν πόλιν κινδυνεύσειν, ἁπασῶν δὲ ἅμα κρατήσειν. οὐ μὴν κατώρθωσαν, ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους συμβαλόντες, ὁμοίως διεφθάρησαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμησαν· δῆλον δὲ τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τῶν γενομένων ἐκείνοις. οὐ γὰρ ἄν ποθ᾽ οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν τοσοῦτον χρόνον διέμειναν, εἰ μὴ καὶ τὰ πραχθέντα πολὺ τῶν ἄλλων διήνεγκε. λέγεται δ᾽ οὖν περὶ μὲν Ἀμαζόνων, ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν οὐδεμία πάλιν ἀπῆλθεν· αἱ δ᾽ ὑπολειφθεῖσαι, διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν, ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν. περὶ δὲ Θρᾳκῶν, ὅτι

A men argumenta res olim gestæ suppeditant, de iure & more maiorum disputantibus. Nam humili adhuc Græcia, in nostrum agrum irruperunt Thraces cum Eumolpo Neptuni filio, Scythæ cum Amazonibus Marte prognatis: non eodem tempore, sed quo vtrique Europæ imperium appetebant: B infensi quidem Græcis vniuersis sed priuatim nos accusantes. Existimabant enim, ea se ratione vnam duntaxat vrbem aduersariam habituros, & vniuersarum simul potituros. Non tamen votorum compotes facti, sed cum solis maioribus nostris congressi, æquè deleti sunt, ac si generi humano vniuerso bellũ intu- C lissent. Cladis autem illius magnitudo ex eo perspicitur, quòd fama illa tandiu durare nõ potuisset, nisi res gestę multũ aliis præstitissent. Nã Amazonum quidẽ quæ huc venerint, nullam domum rediisse: & cæteras quæ domi manserint, ob cladem hîc acceptam, D regno pulsas esse ferunt. Thraces autem, quum

τὸν ἄλλον χρόνον ὅμοροι προσοικοῦντες ἡμῖν, διὰ τὴν τότε γεγενημένην στρατείαν τοσοῦτον διέλιπον, ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ τῆς χώρας ἔθνη πολλὰ, καὶ μεγάλη παντοδαπὰ, καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι. καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ πρέποντα, τοῖς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητοῦσιν· ἀδελφὰ δὲ τῶν εἰρημένων καὶ τοιαῦτα, οἷάπερ εἰκὸς τοὺς ἐκ τοιούτων γεγονότας, ἃ πρὸς Δαρεῖον καὶ Ξέρξην πολεμήσαντες ἔπραξαν. μεγίστου γὰρ ἐκείνου πολέμου συστάντος, καὶ πλείστων κινδύνων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἀνυποστάτων οἰομένων εἶναι διὰ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ συμμάχων ἀνυπέρβλητον ἡγουμένων ἔχειν τὴν ἀρετὴν, ἀμφοτέρων κρατήσαντες, ὡς ἑκατέρων προσῆκεν, καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς κινδύνους διενεγκόντες, εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἠξιώθησαν. οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν ἔλαβον, δόντων μὲν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οὐκ ἀμφισβητούντων δὲ τῶν νῦν ἡμᾶς ἀφαιρεῖσθαι ζητούντων. Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ

A superiori tempore in vicinia nostra habitassent: ob expeditionem illam tam longè recesserunt, vt inter nostros & illorum fines, multæ gentes variæque concederint, & magnæ vrbes sint conditæ. Præclara quidem & hæc sunt, ac digna iis qui de B principatu contendunt: cognata vero his quæ diximus & talia sunt, qualia decent à tantis viris ortos, quæ illi gessere qui Darij & Xerxis arma repulerunt. Quũ enim maximum id bellũ extitisset, & plurima pericula eodem tempore vrgerẽt, & hostes ob multitudinẽ se non sustineri posse, & socij eorum virtute insuperabili se præditos esse putarẽt: vtrisque C victis, sicut vtrisque conueniebat, & omnibus præliis præstantia virtutis suæ probata, insignem statim fortitudinis laudem & præmia meruerunt: neque multo post maris imperium sunt adepti, & delatum à Græcis cæteris, & istis qui nunc id nobis eripere student, non ad- D uersantibus. Neque verò me quisquam ignorare putet, etiã Lacedæmonios sub

τούτους καιρούς, πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστησαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυχοῦσα τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκε.

Βούλομαι δὲ ὀλίγῳ μακρότερα περὶ τοῖν πόλεοιν ταύταιν εἰπεῖν, καὶ μὴ ταχὺ λίαν παραδραμεῖν· ἵν' ἀμφοτέρων ἡμῖν ὑπομνήματα γένηται, τῆς δὲ τῶν προγόνων ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθρας. καίτοι με οὐδὲ λέληθεν ὅτι χαλεπόν ἐστιν, ὕστατον ἐπελθόντα λέγειν περὶ πραγμάτων, πάλαι προκατειλημμένων, καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυνηθέντες τῶν πολιτῶν εἰπεῖν, ἐπὶ τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις πολλάκις εἰρήκασιν. ἀνάγκη γὰρ τὰ μὲν μέγιστα τούτων, ἤδη κατακεχρῆσθαι, μικρὰ δέ τινα παραλελεῖφθαι. ὅμως δὲ ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ἐπειδὴ συμφέρει τοῖς πράγμασιν, οὐκ ὀκνητέον μνησθῆναι αὐτῶν. Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι, τοὺς τοῖς σώμασιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας. οὐ μὴν οὐδὲ

A illa tempora, multa in Græcos beneficia contulisse. Sed tantum abest vt nostræ vrbis laudes propterea minuantur, vt maiores etiam sint, quod talibus æmulis tantum excelluit. Dicam autem paulo prolixius de his duabus vrbibus, neque celeriter nimium præteruehar: vt in memoriam vtrunque nobis reuocetur, B tum nostrorum maiorum virtus, tum inimicitiæ barbarorum. Neque me fugit quàm difficilè sit post alios omnes de rebus dicere iam olim occupatis, de quibus eloquentissimi ciues in publicis sepulturis sæpe verba fecerunt. Necesse enim est, maxima quæque iam antè in medium allata, & parua quædam relicta esse. C Non tamen ea quæ restant, quoniam instituto nostro seruiunt, silentio prætereunda sunt. Optimè igitur meritos, & maximis laudibus fuisse dignos eos existimo, qui sua corpora pro Græciæ defensione periculis obiecerunt. Sed nec eo-

D

τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γεγενημένων καὶ δυναστευσάντων ἐν ἑκατέρᾳ τοῖν πολέοιν, δίκαιον ἀμνημονεῖν. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προασκήσαντες τοὺς ἐπιγιγνομένους, καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ' ἀρετήν, καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. οὐ γὰρ ὠλιγώρουν τῶν κοινῶν, οὐδ' ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δ' ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων. οὐδὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον, ἀλλ' οὗτος ἐδόκει πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτῆσθαι, καὶ κάλλιστον, ὅστις τυγχάνει τοιαῦτα πράττων, ἐξ ὧν αὐτός τε μέλλοι μάλιστα εὐδοκιμήσειν, καὶ τοῖς παισὶ μεγίστην δόξαν καταλείψειν. οὐδὲ γὰρ τὰς θρασύτητας ἀλλήλων ἐζήλουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν ἤσκουν· ἀλλὰ δεινότερον ἐνόμιζον εἶναι, τὸ κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν. μᾶλλον δ' ᾐσχύνοντο ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἁμαρτήμασιν, ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις σφετέροις αὐτῶν. τούτων δ' ἦν αἴτιον, ὅτι τοὺς νόμους ἐσκόπουν ὅπως ἀκριβῶς

A rum nulla ratio habenda est qui eo bello ætate superiores in vtraque vrbe summæ rerum præfuerunt. Illi enim fuêre qui præpararunt posteros, & populum ad virtutem cohortati, eos barbaris acerrimos aduersarios effecerunt. Nec enim illi nullam reipublicæ curam habebant, neque publicis opibus B fruebantur vt priuatis, vt alienas negligebant: sed eas administrabant, vt priuatas: ita iis abstinebant, vt abstinere decet prorsus alienis. Nec pecunia felicitatem metiebantur: sed is opes possidere tutissimas & pulcherrimas sibi videbatur, qui ita se gerebat vt & ipse maximam laudem mereretur, & liberis C suis honestissimam famam relicturus esset. Neque verò audacia inter se certabant, nec alios alij ferociter imperebant: sed grauius esse putabant, malè audire à ciuibus, quàm honestè pro patria occumbere: & magis erubescebāt, si quid publicè delictum esset, quàm nunc priuatim peccasse pudeat. In causa D illud erat, quòd operam dabant vt leges accuratæ

καὶ καλῶς ἕξουσιν, οὐχ οὕτω τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων ὡς τοὺς περὶ τῆς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων. ἠπίσταντο γὰρ ὅτι τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεήσει πολλῶν γραμμάτων, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ὀλίγων συνθημάτων, ῥᾳδίως καὶ περὶ τῶν ἰδίων καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὁμονοήσουσιν. οὕτω δὲ πολιτικῶς εἶχον, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες τῶν λοιπῶν ἄρξουσιν, ἀλλ᾽ ὁπότεροι φθήσονται τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιήσαντες· καὶ τὰς ἑταιρείας συνῆγον, οὐχ ὑπὲρ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ὠφελείᾳ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν θεραπεύοντες, ἀλλ᾽ οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας· καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν. καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι, καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκαλεῖσθαι· τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ᾽ οὐ βίᾳ καταστρεφόμενοι· πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις, χρώμενοι· ταῖς δὲ συνθήκαις, ὥσπερ ἀνάγκαις ἐμμένειν

& præclaræ essent, non tam priuatorum contractuum quàm publicę disciplinæ. Sciebant enim, bonis viris nihil opus esse multis scriptis, sed paucis velut tesseris: vt de re tum publica, tum priuata consentirent. Iam tantum fuit eorum reipublicæ studium, vt inter eos factiones essent, non vtri alteris è medio sublatis, reliquis dominarentur: sed vtri suam in ciuitatem beneficentiam euidentius declararent: societates coibant, non ob priuata commoda, sed propter populi emolumenta. Eodémque modo etiam res aliorum administrabant, vt colerent Græços, non exagitarent. Existimabant enim, non tyrannidem, sed imperium in eos esse exercendum: & duces potius quàm dominos appellari: seruatores, & non vastatores, nominari se cupiebant. beneficiis ciuitates alliciebant, non vi euersas ad se pertrahebant: grauiore sermone quàm nunc iureiurando, vtebantur: pacta & conuenta vltrò ita seruabant, quasi necessitate constricti

ἀξιοῦντες· οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς δυναστείαις μέγα φρονοῦντες, ὡς ἐπὶ τῷ σωφρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι. τὴν αὐτὴν ἀξιοῦντες γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἥττους, ἥνπερ τοὺς κρείττους πρὸς σφᾶς αὐτούς. ἴδια μὲν ἄστη, τὰς ἑαυτῶν πόλεις ἡγούμενοι, κοινὴν δὲ πατρίδα, τὴν Ἑλλάδα νομίζοντες εἶναι. τοιαύταις δὲ διανοίαις χρώμενοι, καὶ τοὺς νεωτέρους τοῖς τοιούτοις ἤθεσι παιδεύοντες, οὕτως ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπέδειξαν τοὺς πολεμήσαντας πρὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας, ὥστε μηδένα πώποτε δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν, μήτε ποιητῶν μήτε τῶν σοφιστῶν ἀξίως τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων εἰπεῖν. καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην· ὁμοίως γάρ ἐστι χαλεπὸν ἐπαινεῖν τοὺς ὑπερβεβληκότας τὰς τῶν ἄλλων ἀρετάς, ὥσπερ τοὺς μηδὲν ἀγαθὸν πεποιηκότας. τοῖς μὲν γὰρ οὐχ ὕπεισι πράξεις. πρὸς δὲ τοὺς οὐκ εἰσὶν ἁρμόττοντες λόγοι. πῶς γὰρ ἂν γένοιντο σύμμετροι τοιούτοις ἀνδράσιν, οἳ τοσοῦτον τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένων διήνεγκαν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ μίαν πόλιν στρατεύσαντες ἔτη δέκα διέτριψαν· οἱ δὲ τὴν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἀσίας δύναμιν, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατεπολέμησαν·

tenerentur: non tam ob potentiā superbiebant, quàm vitæ modestiam laudi sibi ducebant: erga imbecilliores ita affecti, vt potentiores erga se affectos esse voluissent. Ciuitates suas priuatarum vrbium loco habebant: Græciam verò communem patriam existimabant. Quum igitur his animis essent, & his moribus adolescentiam informarent: eos qui cum Asianis pugnarunt, tam fortes viros reddiderunt, vt nemo vnquam vel poetarum vel oratorum, eos pro rerum gestarum dignitate potuerit celebrare. In quo ego illis facilè ignosco. Æquè enim difficile est eos laudare qui aliorū virtutes superarunt, ac illos qui nihil præclari gesserunt. Nam alteris res desunt, alteris apta verba reperiri non possunt. Nam quæ talibus viris par queat esse oratio? qui Troiæ oppugnatores tanto interuallo superarunt, vt illi vna vrbe expugnanda decem annos contriuerint, quum hi totius Asiæ vires exiguo tēpore debellarint

οὐ μόνον τὰς ἑαυτῶν πατρίδας διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα σύμπασαν ἠλευθέρωσαν. ποίων δ' ἂν ἔργων ἢ πόνων, ἢ κινδύνων, ἀπέστησαν, ὥστε ζῶντες εὐδοκιμεῖν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς δόξης, ἧς ἔμελλον τελευτήσαντες ἕξειν, οὕτως ἑτοίμως ἤθελον ἀποθνήσκειν; οἶμαι δὲ καὶ τὸν πόλεμον τοῦτον, θεῶν τινα συναγαγεῖν ἀγασθέντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν· ἵνα μὴ τοιοῦτοι γενόμενοι τὴν φύσιν, διαλάθοιεν, μὴ δ' ἀκλεῶς τὸν βίον τελευτήσαιεν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν τοῖς ἐκ τῶν θεῶν γεγονόσι, καὶ καλουμένοις ἡμιθέοις ἀξιωθεῖεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, τὰ μὲν σώματα ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδοσαν, τῆς δ' ἀρετῆς, ἀθάνατον τὴν μνήμην κατέλιπον.

Ἀεὶ μὲν οὖν οἵ θ' ἡμέτεροι πρόγονοι καὶ Λακεδαιμόνιοι φιλοτίμως πρὸς ἀλλήλους εἶχον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ καλλίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐφιλονείκησαν, οὐκ ἐχθροὺς, ἀλλ' ἀνταγωνιστὰς σφᾶς αὐτοὺς εἶναι νομίζοντες· οὐδὲ ἐπὶ δουλείᾳ τῇ τῶν Ἑλλήνων τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες, ἀλλ' ἅμα μὲν,

neque patriam quisque suam duntaxat conseruarint; sed totam quoque Græciam à seruitute vindicarint? Quæ verò facinora, quos labores, quæ pericula detrectassent, vt viuentes gloria florerent, qui famæ gratia post obitum consequendæ; tam alacriter mortem oppetere voluerunt? Equidem deorum aliquem id quoque bellum arbitror concitasse virtutis eorum admiratione: ne tam generosis animis præditi in obscuro delitescerent, aut vitam ingloriam exigerent: sed vt pari cum filiis deorum honore, quos semideos vocant, afficerentur. Nam illi quoque, vt corpora naturæ necessitati reddiderunt: sic virtutis suæ memoriam immortalem reliquerunt.

Ac inter maiores quidem nostros & Lacedæmonios, semper æmulatio quædam, honorísque contentio fuit: de rebus autem certè pulcherrimis, temporibus illis concertarunt, non vt hostes, sed vt æmuli eiusdem gloriæ. Nec enim ad opprimẽdam Greçorum libertatem, barbarum coluerunt: sed simul

περὶ

περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁμονοοῦντες· ὁπότεροι δὲ ταύτης αἴτιοι γενήσονται, περὶ τούτου ποιούμενοι τὴν ἅμιλλαν. ἐπεδείξαντο δὲ τὰς αὑτῶν ἀρετὰς, πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ Δαρείου πεμφθεῖσιν. ἀποβάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους· ἀλλὰ τὸν κοινὸν πόλεμον ἴδιον ποιησάμενοι, πρὸς τοὺς ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος καταφρονήσαντας, ἀπήντων, τὴν οἰκείαν δύναμιν ἔχοντες, ὀλίγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίαις ψυχαῖς μέλλοντες κινδυνεύσειν. οἱ δὲ οὐκ ἔφθησαν πυθόμενοι τὸν περὶ τὴν Ἀττικὴν πόλεμον, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ἧκον ἡμῖν ἀμυνοῦντες· τοσαύτην ποιησάμενοι σπουδὴν, ὅσην περ ἂν τῆς ἑαυτῶν χώρας πορθουμένης. σημεῖον δὲ τοῦ τάχους καὶ τῆς ἁμίλλης· τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πυθέσθαι τε τὴν ἀπόβασιν τὴν τῶν βαρβάρων, καὶ βοηθήσαντας ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας, καὶ μάχῃ νικήσαντας τρόπαιον στῆσαι τῶν πολεμίων. τοὺς δὲ, ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ τοσαύταις νυξὶ, διακόσια καὶ χίλια

& de communi salute consenserunt, & vtri eam palmam obtinerent, de eo certamen fuit. Primùm autem fortitudinem suam aduersus copias à Dario missas declararunt: quę quum in Atticam excensum fecissent, nostri, non expectatis sociis, commune bellũ sibi priuatim depoposcerunt: & acie ex domestico milite instructa, totius Gręcię contemptoribus occurrerunt, pauci infinitis, tanquam alienæ vitæ periculo dimicaturi. Lacedęmonij verò, quum primùm de bello Attico audiuissent, relictis rebus omnibus, nobis suppetias venerunt, non minore studio & festinatione quàm si hostes in ipsorum agro populandi vagarentur. Signum autem celeritatis eorum & contentionis illud est, quòd ferunt, maiores nostros eodem die & barbarorum excensum audiuisse, & ad agri sui terminos defendendos procurrisse, & superatis hostibus tropheum statuisse: illos verò tribus diebus totidémque noctibus, mille ac ducenta

σάδια διελθεῖν, στρατοπέδῳ πορευομένους· οὕτω σφόδρα ἠπείχθησαν, οἱ μὲν, μετασχεῖν τῶν κινδύνων, οἱ δ', φθῆναι συμβαλόντες πρὶν ἐλθεῖν τοὺς βοηθήσοντας. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ὕστερον στρατείας, ἣν αὐτὸς Ξέρξης ἤγαγεν, ἐκλιπὼν μὲν τὰ βασίλεια, στρατηγὸς δὲ καταστῆναι τολμήσας, ἅπαντας δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας συναγείρας, περὶ οὗ τίς οὐχ ὑπερβολὰς προθυμηθεὶς εἰπεῖν, ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων εἴρηκεν; ὃς εἰς τοῦτον ἦλθεν ὑπερηφανείας, ὥστε μικρὸν μὲν ἡγησάμενος ἔργον εἶναι τὴν Ἑλλάδα χειρώσασθαι· βουληθεὶς δὲ τοιοῦτο μνημεῖον καταλιπεῖν, ὃ μὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς ἐστιν, οὐ πρότερον ἐπαύσατο πρὶν ἐξεῦρε, καὶ συνηνάγκασεν, ὃ πάντες θρυλλοῦσιν, ὥστε τῷ στρατοπέδῳ πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι δὲ διὰ τῆς θαλάττης, τὸν μὲν Ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δὲ Ἄθω διορύξας. πρὸς δὴ τὸν οὕτω μέγα φρονήσαντα, καὶ τηλικαῦτα διαπραξάμενον, τοσούτων δὲ δεσπότην γενόμενον, ἀπήντων διελόμενοι τὸν κίνδυνον, Λακεδαιμόνιοι μὲν, εἰς Θερμοπύλας, πρὸς τὸ πεζὸν χιλίους αὐτῶν ἐπι-

A stadia cum exercitu confecisse, vsque adeo festinarunt, alteri, vt socij periculorum essent: alteri, vt ante auxiliorum aduentum conflixisse viderentur. Post hæc altera expeditio suscepta est, cuius ipse Xerxes dux fuit: relictáque regia, imperator ausus fieri, totius Asiæ vires contraxit. de quo quis vnquam instituit immensa dicere, qui non dixerit B minora veris? Nã tanta superbia elatus, vt rem paruam existimaret subigere Græciam: & id sui monumentũ relinquere cupiens, quod humanam naturam excederet: non prius destitit quàm id excogitasset, pérque vim extorsisset, quod omnibus in ore est, vt cum C exercitu continentem nauigarit, pedibus mare ambularit, tum Hellesponto ponte iuncto, tum Atho monte perfosso. Illi igitur cuius tanta fuit animi elatio, qui res tantas gesserat, qui tot populis imperabat, occurrerunt distributo periculo, Lacedæmonij ad Thermopylas, pedestrem exercitum prohibituri, delectis mille D

λέξαντες, καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλαβόντες, ὡς ἐν τοῖς στενοῖς κωλύσοντες αὐτοὺς περαιτέρω προελθεῖν· οἱ δ᾽ ἡμέτεροι πατέρες, ἐπ᾽ Ἀρτεμίσιον, ἑξήκοντα τριήρεις πληρώσαντες, πρὸς ἅπαν τὸ τῶν πολεμίων ναυτικόν. Ταῦτα δὲ ποιεῖν ἐτόλμων οὐχ οὕτω τῶν πολεμίων καταφρονοῦντες, ὡς πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζόμενοι· Λακεδαιμόνιοι μὲν, ζηλοῦντες τὴν πόλιν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, καὶ ζητοῦντες ἑαυτοὺς ἐξίσου καταστῆσαι· καὶ δεδιότες μὴ δὶς ἐφεξῆς ἡ πόλις ἡμῶν αἰτία γένηται τοῖς Ἕλλησι τῆς σωτηρίας· οἱ δὲ ἡμέτεροι πρόγονοι, μάλιστα μὲν βουλόμενοι διαφυλάξαι τὴν παροῦσαν δόξαν, καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι καὶ πρότερον δι᾽ ἀρετὴν, ἀλλ᾽ οὐ διὰ τὴν τύχην ἐνίκησαν· ἔπειτα δὲ, καὶ προσαγαγέσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὸ διαναυμαχεῖν, ἐπιδείξαντες αὐτοῖς ὁμοίως ἐν τοῖς ναυτικοῖς κινδύνοις, ὥσπερ ἐν πεζοῖς, τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην· ἴσας δὲ τόλμας παρασχόντες, οὐχ ὁμοίως ἐχρήσαντο ταῖς τύχαις· ἀλλ᾽ οἱ μὲν διεφθάρησαν, καὶ ταῖς ψυχαῖς νικῶντες, τοῖς σώμασιν ἀπεῖπον

de suis, & sociorum paucis assumptis, vt cum in angustiis vlteriore progressu excluderent: nostri patres ad Artemisium, sexaginta triremibus contra vniuersam hostium classem instructis. Et hæc fecerunt non tam hostium contemptu, quàm quadam inter se contentione: Lacedæmonij, quòd gloriam vrbis nostræ, ob Marathoniam pugnam, æmulantes, se nobiscum exæquare studebant: veriti, ne Græcia secundùm continenter à nobis conseruaretur: nostri maiores, tum vt partam gloriam tuerentur, & omnibus declararent, priorem etiam victoriam non fortunæ sed suæ virtuti esse tribuendam: tum vt Græcos ad naualis prælij fortunam tentandam adducerent, eísq; declararent, multitudinem non minus mari quàm terra, cedere virtuti. Quum autẽ par fuisset audacia, non parem fortunam sunt experti. nam illi quidem occiderunt, victores animis, corporibus defatigati.

A οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε θέμις εἰπεῖν ὡς ἡττήθησαν. οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν φυγεῖν ἠξίωσεν. οἱ δ᾽ ἡμέτεροι τὰς μὲν πρόπλους ἐνίκησαν. ἐπειδὴ δὲ ἤκουσαν τῆς παρόδου τοὺς πολεμίους κρατοῦντας, οἴκαδε καταπλεύσαντες, οὕτως ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε πολλῶν καὶ καλῶν αὐτοῖς προειργασμένων, ἐν τοῖς τελευταίοις τῶν κινδύνων B ἐπὶ πλέον διενεγκεῖν. ἀθύμως γὰρ ἁπάντων τῶν συμμάχων διακειμένων, καὶ Πελοποννησίων μὲν διατειχιζόντων τὸν ἰσθμὸν, καὶ ζητούντων ἰδίαν αὑτοῖς σωτηρείαν, τῶν δ᾽ ἄλλων πόλεων ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γεγενημένων καὶ συστρατευομένων ἐκείνοις, πλὴν εἴ τις διὰ σμικρότητα παρη- C μελήθη, προσπλευσῶν δὲ τριήρων διακοσίων καὶ χιλίων, καὶ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀναριθμήτου μελλούσης εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσβάλλειν, οὐδεμιᾶς σωτηρείας αὐτοῖς ὑπολειπομένης, ἀλλ᾽ ἔρημοι συμμάχων γεγενημένοι, καὶ τῶν ἐλπίδων ἁπασῶν διημαρτηκότες, ἐξὸν αὐτοῖς μὴ μόνον τοὺς παρόντας D κινδύνους διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τιμὰς ἐξαιρέτους λαβεῖν, ἃς αὐτοῖς ἐδίδου βασιλεὺς, ἡγούμενος εἰς τὸ τῆς

dictu enim nefas eſt, eos eſſe victos, quum nemo eorum fugere voluerit. Noſtri autem, quum, primis nauibus victis, tranſitu potitos eſſe hoſtes audiuiſſent, nauibus domum reductis, vrbaníque rebus ordinatis, ea de cæteris conſilia inierũt, vt poſt multas res præclarè geſtas, in extremis periculis longè fuerint excellentiores. Nam quum omnes ſocij animos deſponderent, quũ Peloponnenſes muro iſthmum interclauderent, ſuæque ſalutis priuatim rationem haberent: quum aliæ vrbes à barbaris ſuperatæ, ſub illis militarent (niſi fortè aliqua ex minoribus per contemptum præterita eſſet) quum triremes mille ac ducentæ appellerent, terreſtres verò copiæ innumerabiles in Atticam irrupturæ eſſent, nec vlla salutis ſpes oſtenderetur, quum & deſtituti eſſent à ſociis, & ſpe omni fruſtrati: quamuis nõ illa tantum pericula effugere, verùm eximios etiam honores cõſequi liceret, quos eis rex offerebat, exiſtimans ſe noſtræ

πόλεως προσλάβοι ναυτικὸν, παραχρῆμα καὶ Πελοποννήσου κρατήσειν, οὐχ ὑπέμειναν τὰς παρ' ἐκείνου δωρεάς. οὐδὲ ὀργισθέντες τοῖς Ἕλλησιν ὅτι προὐδόθησαν, ἀσμένως ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους ὥρμησαν· ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολεμεῖν παρεσκευάζοντο, τοῖς δ' ἄλλοις τὴν δουλείαν αἱρουμένοις συγγνώμην εἶχον. ἡγοῦντο γὰρ ταῖς μὲν ταπειναῖς τῶν πόλεων, προσήκειν ἐξ ἅπαντος τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν· ταῖς δὲ προεστάναι τῆς Ἑλλάδος ἀξιούσαις, οὐχ οἷόν τ' εἶναι διαφεύγειν τοὺς κινδύνους· ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς αἱρετώτερόν ἐστι καλῶς ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν αἰσχρῶς, οὕτω καὶ τῶν πόλεων ταῖς ὑπερεχούσαις λυσιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον, ἢ δούλαις ὀφθῆναι γενομέναις. δῆλον δ' ὅτι ταῦτα διενοήθησαν. ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τ' ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαντα τὸν ὄχλον τὸν ἐκ τῆς πόλεως, εἰς τὴν ἐχομένην νῆσον ἐξέπλευσαν· ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς

A vrbis classe adiuncta, mox etiam Peloponnensi potiturum: eius munera repudiarunt: nec ira concitati aduersus Græcos à quibus deserti essent, cupidè pacificationem barbaricam arripuerunt: sed tum ipsi ad bellum pro libertate gerendum sunt accincti, tum aliis qui seruituti se tradiderant, ignouerunt. B Humilibus enim oppidis quauis conditione salutem esse quærendam: vrbibus autem, quæ Græciæ principatum sibi vindicarent, nullo modo pericula esse detrectanda putabant. Sed vt viris fortibus optabilius est honestè mortem oppetere, quàm viuere turpiter: sic etiam primariis vrbibus expedire magis ex hominum memoria C prorsus deleri quàm seruitute oppressas conspici. Atque his eos animis fuisse perspicuum est. Quum enim fieri non posset vt contra vtrasque copias simul exercitum instruerent, assumpta omni oppidana multitudine, in vicinam insulã traiecerũt, vt per vices cum alteris D copiis, & non simul contra

ἀμφοτέρας ἅμα κινδυνεύσωσι. καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους ἢ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν, οἵτινες ἐτόλμησαν ἐπιδεῖν, ὥστε μὴ τοῖς λοιποῖς αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γιγνομένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ συλώμενα, καὶ νεὼς ἐμπιπραμένους, ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον περὶ τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτῶν γινόμενον; καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς χιλίας καὶ διακοσίας τριήρεις μόνοι διαναυμαχεῖν ἐτόλμησαν· οὐ μὴν εἰάθησαν. καταισχυνθέντες γὰρ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες, προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, οὐδ' αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δ', εἰς ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι γενομένους, καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἃ κοινὰ πάντων εἰσὶ τῶν ναυμαχούντων, οὐχ ὁρῶ τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν.

A ambos exercitus, Martis aleam experirétur. Enimvero viri præstantiores illis, aut Græcorum amantiores, ostendi quî possint: qui, ne seruitutis causa Grecis essent, & vrbem desolatam, & agros vastatos, & sacra direpta, & templa incensa, vniuersi denique belli molem in patriam suam conuersam intueri non recusarunt? B ac ne his quidem contenti, contra naues mille & ducentas soli pugnare aggressi, non tamen etiam siti fuerunt. Peloponnenses enim, eorum virtute pudefacti, &, si nostri periissent, ne se quidem fore incolumes: sin vicissent, suas vrbes in ignominia fore cogitantes, adire periculorum societatem sunt coacti. C Ac tumultus, qui in ea re inciderunt, & clamores & cohortationes, quæ communia sunt omnium bellorum naualium, non video quorsum attineat cōmemorare.

Ἃ δ' ἐστὶν ἴδια, καὶ τῆς ἡγεμονίας ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμενα, ταῦτα δ' ἐμὸν ἔργον εἰπεῖν ἐστί.

Quæ autem huius loci propria sunt, & digna principatu, & suprà D dictis consentanea, ea demū est mei officij dicere.

τοσοῦτον γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ὅτ' ἦν ἀκέραιος, ὥστε ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἢ σύμπαντες οἱ ναυμαχήσαντες. οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ κρατῆσαι, ταύτης δὲ τὴν ἡμετέραν πόλιν αἰτίαν γενέσθαι. καίτοι μελλούσης στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστα εὐδοκιμήσαντας, καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγώνων ἀριστείων ἀξιωθέντας; οὐ τοὺς τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπόντας ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ τό, τε παλαιὸν οἰκιστὰς τῶν πλείστων πόλεων γενομένους, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; πῶς δὲ οὐκ ἂν δεινὰ πάθοιμεν, εἰ τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος μετασχόντες, ἐν ταῖς τιμαῖς ἔλαττον ἔχειν ἀξιωθείημεν; καὶ τότε προταχθέντες ὑπὲρ ἁπάντων, νῦν ἑτέροις

Tantum enim noſtra vrbs dum incolumis eſſet, cæteris antecelluit, vt euerſa etiam plures triremes ad id prælium, in quo Græciæ ſalus agebatur, contulerit, quàm cæteri omnes qui pugnæ illi interfuerunt. Neque verò quiſquam animos adeo à nobis habet alienos, quin fateatur, id nauale prælium victoriæ totius belli cauſam extitiſſe, atque idipſum noſtræ vrbi acceptum eſſe referendum. Enimuero quum bello petendi erunt barbari, quorum eſſe decet principatum? non eorum qui bello ſuperiore præclariſſimè ſe geſſerunt? qui & priuatim pericula pro aliis ſæpe adierunt, & primas in communibus diſcriminibus meruerunt? non eorum qui pro ſalute Græciæ patriam deſeruerunt? non eorum qui & olim plurimas vrbes condiderunt, & eaſdem maximis è calamitatibus denuò eripuerunt? An verò non iniquiſſimè nobiſcum ageretur, qui maximam partem malorum exantlauimus, ſi in iudicio dignitatis minus honoris cõſequeremur? ſi qui tum pro ſalute omnium in acie prima ſtetimus, nunc alios

ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν; μέχρι μὲν οὖν τούτων, οἶδ' ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσειαν, πλείστων ἀγαθῶν τὴν πόλιν ὑμῶν αἰτίαν γεγενῆσθαι, καὶ δικαίως ἂν αὐτῆς τὴν ἡγεμονίαν εἶναι.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη τινὲς ἡμῶν κατηγοροῦσιν, ὡς ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρελάβομεν, πολλῶν κακῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστημεν· καὶ τόν τε Μηλίων ἀνδραποδισμὸν, καὶ τὸν Σκιωναίων ὄλεθρον, ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἡμῖν προφέρουσιν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι πρῶτον μὲν οὐδὲν εἶναι τοῦτο σημεῖον ὡς κακῶς ἤρχομεν, εἴ τινες τῶν πολεμησάντων ἡμῖν σφόδρα φαίνονται κολασθέντες· ἀλλὰ πολὺ τόδε μεῖζον τεκμήριον, ὡς καλῶς διῳκοῦμεν τὰ τῶν συμμάχων, ὅτι τῶν πόλεων τῶν ἐφ' ἡμῖν οὐσῶν, οὐδεμία τοιαύταις συμφοραῖς περιέπεσεν. ἔπειτα, εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτῶν πραγμάτων πρᾳότερον ἐπεμελήθησαν, εἰκότως ἂν ἡμῖν ἐπιτιμῷεν. εἰ δὲ μή ποτε τοῦτο γέγονε, μήθ' οἷόν τε ἐστὶ τοσούτων πόλεων τὸ πλῆθος κρατεῖν, ἢν μή τις κολάζῃ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, πῶς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς ἐπαινεῖν, οἵτινες ἐλαχίστοις χαλεπήναντες, πλεῖστον χρόνον τὴν ἀρχὴν

A sequi cogeremur? Hactenus equidem scio constare inter omnes, nostram vrbem & plurima in Græciam beneficia cõtulisse, & deberi illi principatum.

Post hæc autem sunt qui nos accusent, vt qui suscepto maris imperio, multis cladibus Græcos affecerimus: & inter alia crimina, Meliorũ nobis excidium, B & Scionæorum interitum obiiciant. Ego verò nullum hoc malè gesti principatus signum esse puto, si acrius in aliquos eorum qui bello nos petierunt, animaduerterimus: sed illud longe maius esse argumentum, nos sociorum saluti & commodis consuluisse, quòd nulla vrbs coniuncta nobiscum, in tales clades incidit. Deinde, si C qui alij in iisdem negotiis maiore clementia essent vsi, iure nos vituperarent: si verò nec vnquam hoc factum est, & fieri nequit vt tanta vrbium multitudo sine animaduersionis seueritate in officio cõtineatur, nónne laudandi sumus, qui malè tracta- D tis quàm paucissimis, imperium quàm diutissimè

καταχεῖν ἢ δυνήθημεν. οἶμαι δὲ πᾶσι δοκεῖν τούτους κρατίστους προστάτας γενέσθαι τῶν Ἑλλήνων, ἐφ' ὧν οἱ πειθαρχήσαντες ἄριστα τυγχάνουσι πράξαντες. ἐπὶ τοίνυν τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας εὑρήσομεν καὶ τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους πρὸς εὐδαιμονίαν πλεῖστον ἐπιδόντας, καὶ τὰς πόλεις μεγίστας γενομένας. οὐ γὰρ ἐφθονοῦμεν ταῖς αὐξανομέναις αὐτῶν, οὐδὲ ταραχὰς ἐνεποιοῦμεν, πολιτείας ὑπεναντίας παρακαθιστάντες, ἵν' ἐν ἀλλήλοις μὲν στασιάζοιεν, ἡμᾶς δὲ ἀμφότεροι θεραπεύοιεν· ἀλλὰ τὴν τῶν συμμάχων ὁμόνοιαν κοινὴν ὠφέλειαν νομίζοντες, τοῖς αὐτοῖς νόμοις ἁπάσας τὰς πόλεις διῳκοῦμεν, συμμαχικῶς ἀλλ' οὐ δεσποτικῶς βουλευόμενοι περὶ αὐτῶν· ὅλων μὲν τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες, ἰδίᾳ δ' ἑκάστους ἐλευθέρους ἐῶντες εἶναι. καὶ τῷ μὲν πλήθει βοηθοῦντες, ταῖς δυναστείαις δὲ πολεμοῦντες. δεινὸν ἡγούμενοι τοὺς πολλοὺς ὑπὸ τοῖς ὀλίγοις εἶναι, καὶ τοὺς ταῖς οὐσίαις ἐνδεεστέρους, τὰ δ' ἄλλα μηδὲν χείρους ὄντας, ἀπελαύνεσθαι τῶν ἀρχῶν. ἔτι δὲ κοινῆς τῆς πατρίδος οὔσης, τοὺς μὲν

A tenuerimus? Ego verò omnium iudicio, eos Græcorum patronos fuisse optimos existimo, quibus qui paruerunt, maximè floruerunt. At nobis principibus, & priuatarum familiarum felicitatem plurimùm auctam, & vrbes maximas esse factas inuenimus. Nec enim earum incrementis inuidebamus, B neque turbas in iis excitabamus, contrariis reipublicæ formis introductis, vt factionibus inter ciues ortis, vtrique nos colerent: sed concordiam sociorum ex æquo prodesse omnibus existimantes, iisdem legibus vrbes omnes administrabamus, ea consilia secuti, non quæ dominationem, sed quæ societatem, C decerent. Nam summam quidem rerum penes nos esse voluimus, seorsim verò libertatem singulis concessimus: & multitudinem tutati, dominationibus aduersati sumus: quòd iniquum nobis videbatur, multos paucorum imperio regi: & eos qui re quidem tenuiore, cætera verò nihilo deteriores essẽt, magistratibus & honoribus excludi: D præterea quũ patria sit communis, alios

τυραννεῖν, τοὺς δὲ, μετοικεῖν, καὶ φύσει πολίτας ὄντας, νόμῳ τῆς πολιτείας ἀποστερεῖσθαι. τοιαῦτ' ἔχοντες ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐπιτιμᾶν, καὶ πλείω τούτων, τὴν αὐτὴν πολιτείαν ἥνπερ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις κατεστήσαμεν. ἣν οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ διὰ μακροτέρων ἐπαινεῖν, ἄλλως τε καὶ συντόμως ἔχοντα δηλῶσαι περὶ αὐτῆς. μετὰ γὰρ ταύτης οἰκοῦντες, ἑβδομήκοντα ἔτη διετελέσαμεν, ἄπειροι μὲν τυραννίδων, ἐλεύθεροι δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἀστασίαστοι δὲ πρὸς σφᾶς αὐτούς, εἰρήνην δ' ἄγοντες πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους. ὑπὲρ ὧν προσήκοι τοὺς εὖ φρονοῦντας μεγάλην χάριν ἔχειν πολὺ μᾶλλον, ἢ τὰς κληρουχίας ἡμῖν ὀνειδίζειν· ἃς ἡμεῖς εἰς τὰς ἐρημουμένας τῶν πόλεων, φυλακῆς ἕνεκα τῶν χωρίων, ἀλλ' οὐ διὰ πλεονεξίαν ἐξεπέμπομεν. σημεῖον δὲ τούτων· ἔχοντες γὰρ χώραν, πρὸς μὲν τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν, ἐλαχίστην, ἀρχὴν δὲ μεγίστην, κεκτημένοι δὲ τριήρεις διπλασίας μὲν ἢ σύμπαντες οἱ ἄλλοι, δυναμένας δὲ πρὸς δὶς τοσαύτας κινδυνεύειν,

A regnum obtinere, alios inquilinorum esse loco, & natura ciues, reipublicæ functionibus lege priuari. Hęc quum in paucorum dominatu reprehendenda haberemus, & plura his, eandem reipubl. formam qua nos vtebamur, etiam apud alios constituimus. Quę cur prolixiùs laudanda sit, equidem non video: præsertim quum res paucis

B absolui possit. Hac enim per annos septuaginta vsi: expertes tyrannidum, inuiolati à barbaris, sine seditionibus inter nos ipsos, denique pacatè cum hominibus vniuersis, viximus. Pro quibus meritis æquius fuerit, à prudentibus magnā gratiam haberi nobis, quàm colonos sorte de-

C lectos atque in alias terras ablegatos, obiici: quos in vrbes desertas, præsidij causa non ex auaritia, misimus. Quarum rerum illud signum est, quòd quum agrum haberemus, si ciuium multitudo spectetur, angustissimum, imperiū verò amplissimum, & triremes duplo plures quàm reliqui vniuersi possideremus, & eas qui-

D dem quæ cùm bis totidem dimicare possent:

ὑποκειμένης δὲ τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τὴν Ἀττικήν, ἣ καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης εὐφυῶς εἶχε, καὶ πρὸς τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἁπασῶν τῶν νήσων διέφερε, κρατοῦντες αὐτῆς μᾶλλον ἢ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν· καὶ πρὸς τούτοις εἰδότες καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, καὶ τῶν βαρβάρων τούτους μάλιστ' εὐδοκιμοῦντας, οἳ τοὺς ὁμόρους ἀναστάτους ποιήσαντες, ἄφθονον καὶ ῥᾴθυμον αὐτοῖς κατεστήσαντο τὸν βίον· ὅμως οὐδὲν τούτων ἡμᾶς ἐπῆρε περὶ τοὺς ἔχοντας τὴν νῆσον ἐξαμαρτεῖν, ἀλλὰ μόνοι δὴ τῶν μεγάλην δύναμιν ἐχόντων, περιείδομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπορώτερον ζῶντας, τῶν δουλεύειν αἰτίαν ἐχόντων. καίτοι βουλόμενοι πλεονεκτεῖν, οὐκ ἂν δήπου τῆς μὲν Σκιωναίων γῆς ἐπεθυμήσαμεν, ἣν Πλαταιέων τοῖς ὡς ἡμᾶς καταφυγοῦσι, φαινόμεθα παραδόντες· τοσαύτην δὲ χώραν παρελίπομεν, ἣ πάντας ἂν ἡμᾶς εὐπορωτέρους ἐποίησε. τοιούτων τοίνυν ἡμῶν γεγενημένων, καὶ τοσαύτην πίστιν δεδωκότων, ὑπὲρ τοῦ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, τολμῶσι κατηγορεῖν οἱ τῶν δεκαδαρχιῶν κοινωνήσαντες,

atque EVbœa infra Atticam ſita eſſet, ingenio loci ad maris imperium aptiſſima; quæ cęteris commoditatibus omnes reliquas inſulas ſuperaret: quamuis ea in noſtra poteſtate magis eſſet quàm noſter ager: atque etiam ſciremus, & à Græcis cæteris, & barbaris, eos in primis magni fieri qui pulſis finitimis copioſam & facilem ſibi viuendi rationem conſtituerunt: nulla tamen harum rerum ſumus ad inſulares violandos impulſi, ſed ſoli ex iis qui magna potentia præditi ſunt, tenuiùs viuere nõ recuſauimus, quàm hi qui ſeruire ſcilicet dicebantur. Enimvero ſi noſtri emolumenti rationem duxiſſemus, non vtique Scionæorum agrum appetiiſſemus, quem nos profugis Platæenſibus tradidiſſe conſtat: tantam autem regionem, quæ nos omnes ditaſſet, neglexiſſemus. Et, quum ita nos geſſerimus, ac abſtinentiam noſtram tantis velvti pignoribus confirmauerimus, illi tamen accuſare nos audent qui in decurionũ numero fuerũt,

καὶ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας λυμηνάμενοι· καὶ μικρὰς μὲν ποιήσαντες δοκεῖν εἶναι τὰς τῶν προγεγενημένων ἀδικίας, οὐδεμίαν δὲ ἀπολιπόντες ὑπερβολὴν τοῖς αὖθις βουλομένοις γενέσθαι πονηροῖς, ἀλλὰ φάσκοντες μὲν λακωνίζειν, τἀναντία δ᾽ ἐκείνοις ἐπιτηδεύοντες. καὶ τὰς μὲν Μηλίων ὀδυρόμενοι συμφοράς, περὶ δὲ τοὺς ἑαυτῶν πολίτας ἀνήκεστα τολμήσαντες ἐξαμαρτεῖν. ποῖον γὰρ αὐτοὺς ἀδίκημα διέφυγε; τί τῶν αἰσχρῶν καὶ δεινῶν οὐ διεξῆλθον; οἳ τοὺς μὲν ἀνομωτάτους πιστοτάτους ἐνόμιζον, τοὺς δὲ προδότας ὥσπερ εὐεργέτας ἐθεράπευον. ᾑροῦντο δὲ τῶν εἱλώτων ἐνίοις δουλεύειν, ὥστε εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ὑβρίζειν, μᾶλλον ἢ ἐτίμων τοὺς αὐτόχειρας καὶ φονέας τῶν πολιτῶν, ἢ τοὺς γονέας τοὺς ἑαυτῶν. εἰς τοῦτο δ᾽ ὠμότητος ἅπαντας ἡμᾶς κατέστησαν, ὥστε πρὸ τοῦ μὲν διὰ τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν, καὶ ταῖς μικραῖς ἀτυχίαις, πολλοὺς ἕκαστος ἡμῶν εἶχε τοὺς συμπαθήσοντας· ἐπὶ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς διὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκείων κακῶν, ἐπαυσάμεθα ἀλλήλους ἐλεοῦντες.

qui patriam suam afflixerunt: qui, vt veterum iniuriæ paruæ viderentur effecerunt: qui denique nihil iis reliqui fecerunt, qui in posterum studiosi erunt improbitatis. Profitentur illi quidem se studere Laconibus, atque illorum instituta æmulari, sed diuersam ab illis rationem sequũtur. Ac Meliorũ calamitates deplorant, quũ suos ipsi ciues inexpiabili scelere violare non dubitarint. Quam enim iniuriã prætermiserunt? a quo turpitudinis & sæuitiæ genere sibi temperarunt? non dementissimos pro fidelissimis habuerunt, & proditores vt beneficos coluerunt? non mancipiis quibusdam seruire voluerunt, quo patriæ suæ liceret insultare? non eos qui se nefariis ciuium cædibus contaminarant, magis quàm parentes suos honorarunt? non in eam nos omnes crudelitatem impulerunt, vt, quum felici superiorum temporum statu, nostrum vnusquisque vel in paruis incommodis multos haberet qui vicem ipsius dolerent, istis imperantibus, domesticis oppressi malis, aliorũ alij misereri destiterimus?

οὐδενὶ γὰρ τοσαύτην σχολὴν παρέλιπον, ὥστε ἑτέρῳ συναχθεσθῆναι. τίνος γὰρ οὐκ ἐφίκοντο; ἢ τίς οὕτω τοσοῦτον πόρρω ὢν πολιτικῶν τῶν πραγμάτων, ὅστις οὐκ ἐγγὺς ἠναγκάσθη γενέσθαι τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς αἱ τοιαῦται φύσεις ἡμᾶς κατέστησαν; εἶτα οὐκ αἰσχύνονται τὰς μὲν ἑαυτῶν πόλεις οὕτως ἀνόμως διαθέντες, τῆς δ᾽ ἡμετέρας ἀδίκως κατηγοροῦντες.

Ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τῶν δικῶν καὶ τῶν γραφῶν τῶν ποτὲ παρ᾽ ἡμῖν γιγνομένων λέγειν τολμῶσιν, αὐτοὶ πλείους ἐν τρισὶ μησὶν ἀκρίτους ἀποκτείναντες, ὧν ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἁπάσης ἔκρινε. φυγὰς δὲ καὶ στάσεις καὶ νόμων συγχύσεις, καὶ πολιτειῶν μεταβολάς, ἔτι δὲ παίδων ὕβρεις, καὶ γυναικῶν αἰσχύνας, καὶ χρημάτων ἁρπαγάς, τίς ἂν δύναιτο διεξελθεῖν; πλὴν τοσοῦτον εἰπεῖν ἔχω κατὰ πάντων· ὅτι τὰ μὲν ἐφ᾽ ἡμῶν δεινά, ῥᾳδίως ἄν τις ἑνὶ ψηφίσματι διέλυσε· τὰς δὲ σφαγὰς καὶ τὰς ἀνομίας τὰς ἐπὶ τούτων γενομένας, οὐδεὶς ἀνίστασθαι δύναιτο. καὶ μὴν οὐδὲ τὴν παροῦσαν εἰρήνην,

Neque enim cuiquam tantum otii reliquerunt, vt alienis malis afficeretur. Nam quis eorum effugere potuit violentiam? quis à publicis functionibus adeo remotus fuit, quin vicinus esse calamitatibus, in quas ista nos coniecerunt ingenia, cogeretur? Nec tamen pudet eos, quum suas vrbes tam crudeliter tractarint, immeritò nostram accusare.

Atque etiam & priuata & publica iudicia, apud nos facta, proferre audent: quũ ipsi tribus mensibus indicta causa plures interfecerint, quàm nostra vrbs totius imperij tempore in iudicium adduxit. Exilia porrò & seditiones, & legum confusiones, & rerum publicarum mutationes, stupra præterea liberûm, & probra vxorum, & direptiones pecuniarum, quis possit enumerare? Illud certè quidem in vniuersum habeo dicere, imperij nostri seueritatem facile vno senatusconsulto auerti: cædes autem & iniurias sub istis perpetratas, à nemine potuisse sanari. Iam ne pax ista quidem

οὐδὲ τὴν αὐτονομίαν τὴν ἐν A ταῖς πολιτείαις μὲν οὐκ ἐνοῦσαν, ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἀναγεγραμμένην, ἄξιον ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ τὴν ἀρχὴν τὴν ἡμετέραν. τίς γὰρ ἂν τοιαύτης καταστάσεως ἐπιθυμήσειεν, ἐν ᾗ καταποντισταὶ μὲν τὴν θάλατταν κατέχουσιν, πελτασταὶ δὲ τὰς πόλεις καταλαμβάνουσιν; ἀντὶ δὲ τοῦ πρὸς ἑ- B τέρους περὶ τῆς χώρας πολεμεῖν, ἐντὸς τείχους πρὸς ἀλλήλους οἱ πολῖται μάχονται; πλείους δὲ πόλεις αἰχμάλωτοι γεγόνασιν, ἢ πρὶν τὴν εἰρήνην ἡμᾶς ποιήσασθαι, διὰ δὲ τὴν πυκνότητα τῶν μεταβολῶν, ἀθυμότερον διάγουσιν οἱ τὰς πόλεις οἰκοῦντες, τῶν ταῖς φυγαῖς ἐζημιωμένων. C οἱ μὲν γὰρ τὸ μέλλον δεδίασιν, οἱ δ' ἀεὶ κατιέναι προσδοκῶσι. τοσοῦτον δ' ἀπέχουσι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐτονομίας, ὥστε αἱ μὲν ὑπὸ τυράννοις εἰσί, τὰς δὲ ἁρμοσταὶ κατέχουσιν, ἔνιαι δὲ ἀνάστατοι γεγόνασι, τῶν δὲ οἱ βάρβαροι δεσπόται καθεστήκασιν. οὓς ἡμεῖς διαβῆναι τολμήσαντας εἰς τὴν Εὐ- D ρώπην καὶ μεῖζον ἢ προσῆκον αὐτοῖς φρονήσαντας, οὕτω διέθεμεν, ὥστε μὴ μόνον παύσασθαι στρατείαν ἐφ' ἡμᾶς ποιουμένους,

& libertas, quæ quũ in vrbibus nulla sit, fœderibus inscripta habetur, amplectenda magis est quàm noster principatus. Quis enim talem statum expetat, quo & piratę mare tenent, & parmati vrbes occupant? quo non modò pro imperij defensione cum exteris non confligitur, sed intra ipsa mœnia ciues inter sese præliantur? quo plures vrbes captæ sunt quàm ante pacem constitutam? quo propter mutationum frequentiam, ij qui vrbes tenent, rebus suis diffidunt magis quàm qui exiliis sunt mulctati? Nam illi quidem impendentia mala formidant: hi restitutionem semper expectant. A libertate verò & suis legibus tantum absunt, vt aliæ tyrannis pareant, aliæ à Laconicis præfectis teneantur, aliæ funditus euersæ, aliæ à barbaris oppressæ iaceant. Quos in EVropam traiicere ausos, & animis vltra quàm par erat elatos, ita nos compescuimus, vt non tantùm nullas contra nos expeditiones susciperent,

ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν χώραν ἀνέχεσθαι πορθουμένην· καὶ διακοσίαις καὶ χιλίαις ναυσὶ περιπλέοντας, εἰς τοσαύτην ταπεινότητα κατεστήσαμεν, ὥστε μακρὸν πλοῖον ἐντὸς Φασήλιδος μὴ καθέλκειν, ἀλλ' ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ τοὺς καιροὺς περιμένειν, ἀλλὰ μὴ τῇ παρούσῃ δυνάμει πιστεύειν. καὶ ταῦτ' ὅτι διὰ τὴν τῶν προγόνων τῶν B ἡμετέρων ἀρετὴν οὕτως εἶχον, αἱ τῆς πόλεως συμφοραὶ σαφῶς ἐπέδειξαν. ἅμα γὰρ ἡμεῖς τε τῆς ἀρχῆς ἀπεστερούμεθα, καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἀρχὴ τῶν κακῶν ἐγίγνετο. μετὰ γὰρ τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ γενομένην ἀτυχίαν, ἑτέρων ἡγεμόνων καταστάντων, ἐνίκησαν μὲν οἱ βάρβαροι ναυμαχοῦντες, ἦρξαν C δὲ τῆς θαλάττης· κατέσχον δὲ τὰς πλείστας τῶν νήσων, ἀπέβησαν δὲ εἰς τὴν Λακωνικήν· Κύθηρα δὲ κατὰ κράτος εἷλον· ἅπασαν δὲ τὴν Πελοπόννησον κακῶς ποιοῦντες περιέπλευσαν· μάλιστα δ' ἄν τις συνίδοι τὸ μέγεθος τῆς μεταβολῆς, εἴπερ ἀναγνοίη τὰς συνθήκας, τάς τε D ἐφ' ἡμῶν γενομένας, καὶ τὰς νῦν ἀναγεγραμμένας. τότε μὲν γὰρ ἡμεῖς φανησόμεθα τὴν ἀρχὴν τὴν βασιλέως ὁρίζοντες,

A sed suos etiam agros vastari paterentur: & eos qui mille ducētis nauibus Greciam circumnauigarant, ad eam humilitatē redegimus, vt intra Phaselidē lōga naue non appellerēt, sed quiescerent & occasiones expectarent, neque potentiæ suæ confiderent. Atque hæc ob maiorum nostrorum virtutem ita se habuisse, B vrbis nostræ calamitates perspicuè docuerunt. Simul enim & nobis principatus est ereptus, & calamitatum principium Græcis est exortum. Nam post cladem Hellespontiacam, aliis imperium adeptis, barbari & nauali prælio vicerunt, & maris imperium tenuerunt, & plerasque insulas occuparunt, & exscensum C in Laconicam fecerunt, & Cythera vi expugnarunt, & vniuersam Peloponnesum classe circunuecti afflixerunt. Magnitudo autem mutationis illius ita maximè perspicietur, si fœdera, tum ea quæ nobis imperantibus facta tū quæ nunc in literas relata sunt, legantur. Nos n. tūc & fines designasse imperiis regis, &

καὶ τῶν φόρων ἐνίους τάττοντες, καὶ κωλύοντες αὐτοὺς τῇ θαλάττῃ χρῆσθαι. νῦν δὲ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ διοικῶν τὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ προστάττων ἃ χρὴ ποιεῖν ἑκάστους, καὶ μόνον οὐκ ἐπιστάθμους ἐν ταῖς πόλεσι καθιστάς. πλὴν γὰρ τούτου, τί τῶν ἄλλων ὑπόλοιπόν ἐστιν; οὐ καὶ τοῦ πολέμου κύριος ἐγένετο, καὶ τὴν εἰρήνην ἐπρυτάνευσε, καὶ τῶν παρόντων πραγμάτων ἐπιστάτης καθέστηκεν; οὐχ ὡς ἐκεῖνον πλέομεν, ὥσπερ πρὸς δεσπότην, ἀλλήλων κατηγορήσοντες; οὐ ΒΑΣΙΛΕΑ τὸν ΜΕΓΑΝ αὐτὸν προσαγορεύομεν, ὥσπερ αἰχμάλωτοι γεγονότες; οὐκ ἐν τοῖς πολέμοις τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ἔχομεν τῆς σωτηρίας, ὃς ἀμφοτέρους ἡμᾶς ἡδέως ἂν ἀπολέσειεν.

Ὧν ἄξιον ἐνθυμηθέντας, ἀγανακτῆσαι μὲν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, ποθῆσαι δὲ τὴν ἡγεμονίαν τὴν ἡμετέραν· μέμψασθαι δὲ Λακεδαιμονίοις, ὅτι τὴν μὲν ἀρχὴν εἰς τὸν πόλεμον κατέστησαν, ὡς ἐλευθερώσοντες τοὺς Ἕλληνας· ἐπὶ τελευτῆς δ' οὕτω πολλοὺς αὐτῶν ἐκδότους τοῖς βαρβάροις ἐποίησαν, καὶ τῆς μὲν ἡμετέρας

πόλεως

A tributa quædam ordinasse, & maris eum vsu prohibuisse, constabit. Nunc ille is est, qui Græciam gubernet, qui, quid singulis faciendum sit, imperet, & tantum non præfectos in vrbibus constituat. Quid enim reliqui est, vno hoc excepto? Non & bellum in potestate habuit, & pacis interpres fuit: B & rerum quæ geruntur omnium factus est moderator? non ad eum tanquã ad dominum nauigamus, alij alios accusaturi? non eum quasi bello capti REGEM MAGNVM appellamus? annon in bellis inter nos intestinis spem salutis in eo, qui nos vtrosque internecione deletos vellet, collocamus? C

Æquum igitur fuerit, his rebus consideratis, tum hunc rerum statum iniquis ferre animis, tum nostram imperandi rationem desiderari: tum Lacedæmonijs succenseri, qui quum initio bellum suscepissent, quasi Græcos liberaturi, ad extremum D tam multos eorum barbaris dediderunt: & Iones

πόλεως τοὺς Ἴωνας ἀπέστησαν, ἐξ ἧς ἀπῴκησαν, καὶ δι' ἣν πολλάκις ἐσώθησαν, τοῖς δὲ βαρβάροις αὐτοὺς ἐξέδοσαν· ὧν ἀκόντων τὴν χώραν ἔχουσι, καὶ πρὸς οὓς, οὐδὲ πώποτ' ἐπαύσαντο πολεμοῦντες. καὶ τότε μὲν ἠγανάκτουν ὅθ' ἡμεῖς νομίμως ἐπάρχειν τινῶν ἠξιοῦμεν· νῦν δὲ εἰς τοιαύτην δουλείαν καθεστώτων, οὐδὲν φροντίζουσιν αὐτῶν. οἷς οὐκ ἐξαρκεῖ δασμολογεῖσθαι, καὶ τὰς ἀκροπόλεις ὁρᾶν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατεχομένας, ἀλλὰ πρὸς ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς, καὶ τοῖς σώμασι δεινότερα πάσχουσι τῶν παρ' ἡμῖν ἀργυρωνήτων. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οὕτως αἰκίζεται τοὺς οἰκέτας, ὡς ἐκεῖνοι τοὺς ἐλευθέρους κολάζουσι. μέγιστον δὲ τῶν κακῶν, ὅταν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς δουλείας ἀναγκάζωνται συστρατεύεσθαι, καὶ πολεμεῖν τοῖς ἐλευθεροῦν ἀξιοῦσι. καὶ τοιούτους κινδύνους ὑπομένειν, ἐν οἷς ἡττηθέντες μὲν παραχρῆμα διαφθαρήσονται· κατορθώσαντες δὲ μᾶλλον εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον δουλεύσουσιν. ὧν τίνας ἄλλους αἰτίους χρὴ νομίζειν ἢ Λακεδαιμονίους; οἳ τοσαύτην ἰσχὺν ἔχοντες,

A colonos nostros, sæpéque à nobis conseruatos, à nostra vrbe abstractos, barbaris subiecerunt: quibus inuitis & regionem suam tenent, & contra quos belligerari nunquam destiterunt. Ac tum quidem indignabantur, quum nos legitimum in quosdam imperium vsurparemus. nunc verò illos tanta seruitute oppressos nihil curant. B Nec enim hoc mali satis est, quòd & tributa pendunt, & arces suas ab hostibus occupatas vident: sed præter publicas calamitates, suis etiam corporibus, quàm apud nos ære empta mancipia, tolerant atrociora. Nostrûm enim nemo famulos suos ita flagellat, vt in homines ingenuos illi animaduertunt. C Illud autem summum malum est, quum ad hanc ipsam seruitutem stabiliendam, vnà militare, & contra eos arma ferre coguntur à quibus in libertatem asseruntur, eáque pericula subire, in quibus & si vincantur, statim sint perituri: &, si vicerint, durius in posterum seruituri. Quæ quibus imputanda sunt, D nisi Lacedæmoniis: qui tanta præditi potentia,

περιορῶσι, τοὺς μὲν ἑαυτῶν συμμάχους γιγνομένους, οὕτω δεινὰ πάσχοντας, τὸν δὲ βάρβαρον τῇ τῶν Ἑλλήνων ῥώμῃ τὴν ἀρχὴν τὴν αὑτοῦ κατασκευαζόμενον; καὶ πρότερον μὲν τοὺς τυράννους ἐξέβαλον, τῷ δὲ πλήθει τὰς βοηθείας ἐποιοῦντο· νῦν δὲ εἰς τοσοῦτον μεταβεβλήκασιν, ὥστε ταῖς μὲν πολιτείαις πολεμοῦσι, τὰς δὲ μοναρχίας συγκαθιστᾶσι. τὴν δὲ Μαντινέων πόλιν, εἰρήνης ἤδη γεγενημένης, ἀνάστατον ἐποίησαν· τὴν δὲ Θηβαίων Καδμείαν κατέλαβον· καὶ νῦν Ὀλυνθίοις καὶ Φλιασίοις πολεμοῦσιν· Ἀμύντᾳ δὲ, τῷ Μακεδόνων βασιλεῖ, καὶ Διονυσίῳ, τῷ Σικελίας τυράννῳ, καὶ τῷ βαρβάρῳ τῷ τῆς Ἀσίας κρατοῦντι, συμπράττουσιν ὅπως μεγίστην ἀρχὴν ἕξουσιν. καί τοι πῶς οὐκ ἄτοπον τοὺς προεστῶτας τῶν Ἑλλήνων, ἕνα μὲν ἄνδρα τοσούτων ἀνθρώπων καθιστάναι δεσπότην, ὧν οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν ἐξευρεῖν ῥᾴδιόν ἐστι· τὰς δὲ μεγίστας τῶν πόλεων, μηδὲ αὐτὰς ἑαυτῶν ἐᾶν εἶναι κυρίας, ἀλλ᾽ ἀναγκάζειν δουλεύειν, ἢ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιβάλλειν; ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὅτ᾽ ἄν τις ἴδῃ τοὺς τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν ἀξιοῦντας, ἐπὶ μὲν

A non mouentur sociorum dudum suorum calamitatibus, Græcorúmque viribus imperium suum firmare barbarum patiuntur? Ac olim quidem illi & tyrannos eiiciebant, & libertatem defendebant. nunc autem vsque adeò mutati sunt, vt cum rebuspu- B blicis bella gerant, monarchiis constituendis sint adiutores. Mantinensium certè vrbem, pace iam facta, euerterunt: Cadmeam Thebanorum occuparunt: etiam Olynthios & Phliasios bello petunt. Amyntæ autem Macedonum regi, & Dionysio Siciliæ tyranno, & barbaro Asiæ dominanti, nauant ope- C ram, vt illi quàm maxima imperia consequantur. Quid verò absurdius est, quàm Græciæ præsides vni viro, tot hominum, quorum inire numerum haud facile sit, tradere dominatum: maximas autem vrbes ne sui quidem iuris esse pati, sed vel cogere seruire, vel maximis afficere cladibus? Iam illud omnium acerbissimum est, D eos qui principatum sibi vendicant, tantùm

τοὺς Ἕλληνας, μονονουχὶ καθ' A ἑκάστην ἡμέραν στρατευομένους· πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον συμμαχίαν πεποιημένους. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με δυσκόλως ἔχειν, ὅτι τραχύτερον τούτων ἐμνήσθην, προειπὼν ὡς περὶ διαλλαγῶν ποιήσομαι τοὺς λόγους. οὐ γὰρ ἵνα πρὸς τοὺς ἄλλους διαβάλω τὴν πόλιν τὴν Λα- B κεδαιμονίων, οὕτως εἴρηκα περὶ αὐτῆς· ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς ἐκείνους παύσω, καθ' ὅσον ὁ λόγος δύναται, τοιαύτην γνώμην ἔχοντας. ἔστι δ' οὐχ οἷόν τε ἀποτρέπειν τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδ' ἑτέρων πράξεων πείθειν ἐπιθυμεῖν, ἢν μή τις ἐρρωμένως ἐπιτιμήσῃ τοῖς ἁμαρτάνουσι. χρὴ δὲ κατηγο- C ρεῖν μὲν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦντας, νουθετεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ τοιαῦτα πράττοντας. τὸν γὰρ αὐτὸν λόγον οὐχ ὁμοίως ὑπολαμβάνειν δεῖ, μὴ μετὰ τῆς αὐτῆς διανοίας λεγόμενον. ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἔχομεν αὐτοῖς ἐπιτιμᾶν, ὅτι τῇ μὲν αὐτῶν πόλει, τοὺς D ὁμόρους εἱλωτεύειν ἀναγκάζουσι, τῷ δὲ κοινῷ τῶν συμμάχων, οὐδὲν τοιοῦτον κατασκευάζουσιν· ἐξ ὧν ἔσται αὐτοῖς τὰ πρὸς ἡμᾶς διαλυσαμένοις, ἅπαντας τοὺς βαρ-

non singulis diebus bella inferre Græcis: cum barbaris autem æternam societatem coiisse. Neque verò me quisquam iratum putet, quòd asperius horũ feci mentionem: initio præfatus me de reconciliatione acturum esse. Nec enim hęc eò pertinent, vt apud alios Lacedæmoniorũ vrbem in odium adducam: sed vt (quantum oratione consequi licet) ab isto instituto abducam. Fieri autem nequit, vt à peccando deterreas, & ad alias cogitationes impellas, nisi delinquentes acriter obiurgaris. Nam accusare putandi sunt qui lædendi causa conuitia dicunt: admonere, qui propter audientium vtilitatem idem faciunt. Nec enim de eadem oratione sentiendum est idem, si animo non eodem dicatur. Nam illud etiam eis obiicere possumus, quòd finitimos suæ ciuitati seruire cogunt: sociorum autem reipublicæ nihil eiusmodi conferunt: quo fiat, vt controuersiis nostris abolitis,

βαρβάρους περιοίκους ὅλης τῆς Ἑλλάδος καταστῆσαι.

Καίτοι χρὴ τοὺς φύσει καὶ μὴ διὰ τύχην μέγα φρονοῦντας, τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν πολὺ μᾶλλον, ἢ τοὺς νησιώτας δασμολογεῖν. οὓς ἄξιόν ἐστιν ἐλεεῖν ὁρῶντας τοὺς μὲν διὰ σπανιότητα τῆς γῆς τὰ ὄρη γεωργεῖν ἀναγκαζομένους· τοὺς δὲ ἠπειρώτας, δι' ἀφθονίαν χώρας, τὴν μὲν πλείστην αὐτῆς ἀργὸν περιορῶντας, ἐξ ἧς δὲ καρποῦνται, τοσοῦτον πλοῦτον κεκτημένους. ἡγοῦμαι δ' εἴ τινες ἄλλοθέν ποθεν ἐπελθόντες θεαταὶ γένοιντο τῶν παρόντων πραγμάτων, πολλὴν ἂν αὐτοὺς καταγνῶναι μανίαν ἀμφοτέρων ἡμῶν. οἵτινες οὕτω περὶ μικρῶν κινδυνεύομεν, ἐξὸν ἀδεῶς πολλὰ κεκτῆσθαι, καὶ τὴν ἡμετέραν αὐτῶν χώραν διαφθείρομεν, ἀμελήσαντες τὴν Ἀσίαν καρποῦσθαι. καὶ τῷ μὲν οὐδέν ἐστι προυργιαίτερον, ἢ σκοπεῖν, ἐξ ὧν οὐδέποτε παυσόμεθα πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους. ἡμεῖς δὲ τοσούτου δέομεν συγκρούειν τι τῶν ἐκείνου πραγμάτων, ἢ ποιεῖν στασιάζειν, ὥστε καὶ τὰς διὰ τύχας αὐτῷ γεγενημένας ταραχὰς, διαλύειν ἐπι-

barbari vniuersi totius Gręcię serui efficiantur.

Enimuero decet eos qui natura, & non fortuna magnis animis sunt, huiusmodi facinora suscipere potius, quam exactionibus vexare insulares: quorum misereri erat æquius: nempe quos videant agri penuria coactos, montes excolere, quum Asiani ob regionis amplitudinem, maximam partem incultam negligant: ex illa autem quam colunt, tantis affluant diuitiis. Equidem si qui aliunde profecti, harum rerum spectatores essent: ab iis vtrosque nostrûm maximæ insaniæ reos actum iri arbitror: qui ob res adeò minutas periculosè dimicemus, quum securè tenere multa possemus: & nostrum agrum ipsi populemur, Asia, qua frui liceret, neglecta. Regi certè Persarum nihil perinde curæ est atque illud, quonam pacto efficiat vt intestinis bellis inter nos conflictari nunquam desinamus. Nos verò, tantum abest vt vllas eius res conturbemus, aut seditionem in regno illius excitemus, vt etiam fortuitò coortos tumultus sopire

χρῶμεν. οἵτινες ἐκ τοῖν στρατοπέδοιν τοῖν περὶ Κύπρον, ἐῶμεν αὐτῷ τῷ μὲν χρῆσθαι, τὸ δὲ πολιορκεῖν, ἀμφοτέροιν αὐτοῖν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ὄντοιν. οἵ τε γὰρ ἀφεστῶτες, πρός ἡμᾶς τε οἰκείως ἔχουσι, καὶ Λακεδαιμονίοις σφᾶς αὐτοὺς ἐνδιδόασι. τῶν τε μετὰ Τιριβάζου στρατευομένων, καὶ τοῦ πεζοῦ τὸ χρησιμώτατον, ἐκ τῶνδε τῶν τόπων ἤθροισται, καὶ τοῦ ναυτικοῦ τὸ πλεῖστον μέρος ἀπ' Ἰωνίας συμπέπλευκεν. οἳ πολὺ ἂν ἥδιον κοινῇ τὴν Ἀσίαν ἐπόρθουν, ἢ πρὸς ἀλλήλους ἕνεκα μικρῶν ἐκινδύνευον. ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα πρόνοιαν· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν Κυκλάδων νήσων ἀμφισβητοῦμεν, τοσαύτας δὲ τὸ πλῆθος τριήρεις καὶ τηλικαύτας τὸ μέγεθος δυνάμεις, οὕτως εἰκῇ τῷ βαρβάρῳ παραδεδώκαμεν. τοιγαροῦν τὰ μὲν ἔχει, τὰ δὲ μέλλει, τοῖς δ' ἐπιβουλεύει, δικαίως ἁπάντων ἡμῶν καταπεφρονηκώς. διαπέπρακται γὰρ ὃ τῶν ἐκείνου προγόνων οὐδεὶς πώποτε. τήν τε γὰρ Ἀσίαν διωμολόγηται, καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων βασιλέως εἶναι. τάς τε πόλεις τὰς Ἑλληνίδας οὕτω κυρίως παρείληφεν, ὥστε τὰς μὲν αὐτῶν κατασκάπτειν· ἐν δὲ ταῖς ἀκροπόλεις τειχίζειν.

A studeamus: qui exercituum Cypriorum, altero eum vti, alterum obsidere sinamus, quum vterque sit è Græcia collectus. Nam & qui defecerunt, amicitia nobiscum sunt coniuncti, & fidei Lacedæmoniorum se committunt: & Tiribazi milites & præstantissimi quíque peditum, ex his locis illuc venerunt: & classis maxima pars ex Ionia B secuta est. qui quidem coniunctis viribus Asiam vastare longè mallent, quàm inter sese ob res exiguas belligerari. quorum nos nullam rationem habemus: sed dum de Cycladibus insulis rixamur, adeo temere barbaro tantâ triremium multitudinē tradi C mus, & tam ingentes exercitus. Itaque ille alia tenet, aliis imminet, aliis insidiatur, nobis omnibus iure contemptis. Id enim assecutus est quod maiorum eius nemo vnquam. Nam & nos & Lacedæmonii Asiam regis esse confessi sumus: qui quidem Græcas vrbes sic in potestatem suscepit, vt alias demolia- D tur, in aliis arces extruat.

καὶ ταῦτα πάντα γέγονε διὰ τὴν ἡμετέραν ἄνοιαν, ἀλλ᾽ οὐ διὰ τὴν ἐκείνου δύναμιν.

Καίτοι τινὲς θαυμάζουσι τὸ μέγεθος τῶν βασιλέως πραγμάτων, καί φασιν αὐτὸν εἶναι δυσπολέμητον, διεξιόντες ὡς πολλὰς τὰς μεταβολὰς ἐν τοῖς Ἕλλησι πεποίηται· ἐγὼ δ᾽ ἡγοῦμαι μὲν τοὺς ταῦτα λέγοντας, οὐκ ἀποτρέπειν, ἀλλ᾽ ἐπισπεύδειν τὴν στρατιάν. εἰ γὰρ ἡμῶν ὁμονοησάντων ἁπάντων αὐτὸς ἐν ταραχαῖς ὢν χαλεπὸς ἔσται πρὸς τὸ πολεμεῖν, ἦ που σφόδρα χρὴ δεδιέναι τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὅταν τὰ μὲν τῶν βαρβάρων καταστῇ, καὶ διὰ μιᾶς γένηται γνώμης, ἡμεῖς δὲ πρὸς ἀλλήλους ὥσπερ νῦν πολεμικῶς ἔχωμεν. οὐ μὴν οὐδ᾽ εἰ συναγορεύουσι τοῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγομένοις, οὐδ᾽ ὧς ὀρθῶς περὶ τῆς ἐκείνου δυνάμεως γινώσκουσιν. εἰ μὲν γὰρ ἀπέφαινον αὐτὸν ἅμα ταῖν πολέοιν ἀμφοτέραιν, πρότερόν ποτε περιγεγενημένον, εἰκότως ἂν ἡμᾶς καὶ νῦν ἐκφοβεῖν ἐπεχείρουν. εἰ δὲ τοῦτο μὲν μηδέποτε γέγονεν, ἀντιπάλων δὲ ὄντων ἡμῶν καὶ Λακεδαιμονίων, προσθέμενος τοῖς ἑτέροις, ἐπικυδέστερα τὰ πράγμα-

Atque hæc omnia facta sunt nostra amentia, non eius potentia.

Etsi autem quidam regiarum opum magnitudinem admirantur, & bellum cum eo fore difficilimum dictitant, atque recẽsent quantas inter Græcos mutationes effecerit: ego tamen istos non tam expedire quàm accelerare expeditionem, arbitror. Nam si nobis omnibus consentientibus, ipse turbis agitatus, non facilè oppugnari poterit, illud haud dubiè tempus valde metuendum erit, quum res barbarorum pacatæ, concordésque ipsi fuerint: nos verò, vti nunc, hostilibus inter nos animis fuerimus. Etsi autem meam illi sententiam confirmant: tamen ne sic quidem rectè illius potentiam æstimant. Nam si demonstrarent, eum antehac aliquando vrbem simul vtramque superasse: non iniuria nunc etiam terrere nos conarẽtur. Si verò nũquam id factũ est, sed dum nos & Lacedæmonij digladiamur, cum alterutris coniunctus, opes eo-

τὰ τούτων ἐποίησεν, οὐδέν ἐστι τοῦτο σημεῖον τῆς ἐκείνου ῥώμης. ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις καιροῖς, πολλάκις μικραὶ δυνάμεις μεγάλας ῥοπὰς ἐποίησαν. ἐπεὶ καὶ περὶ Χίων ἔχοιμ' ἂν τοῦτον τὸν λόγον εἰπεῖν, ὡς ὁποτέροις ἐκεῖνοι προσθέσθαι βουληθεῖεν, οὗτοι κατὰ θάλατταν κρείττους ἦσαν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τούτων δίκαιόν ἐστι σκοπεῖν τὴν βασιλέως δύναμιν, ἐξ ὧν μεθ' ἑκατέρων γέγονεν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ πεπολέμηκεν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποστάσης Αἰγύπτου, τί διαπέπρακται πρὸς τοὺς ἔχοντας αὐτήν; οὐκ ἐκεῖνος μὲν ἐπὶ τὸν πόλεμον τοῦτον κατέπεμψε τοὺς εὐδοκιμωτάτους Περσῶν, Ἀκροκόμαν καὶ Τιθραύστην, καὶ Φαρνάβαζον; οὗτοι δὲ τρία ἔτη μείναντες, καὶ πλείω κακὰ παθόντες ἢ ποιήσαντες, τελευτῶντες οὕτως αἰσχρῶς ἀπηλλάγησαν, ὥστε τοὺς ἀφεστῶτας μηκέτι τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ὁμόρων ζητεῖν ἐπάρχειν. D μετὰ δὲ ταῦτα ἐπ' Εὐαγόραν στρατεύσας, ὃς ἄρχει μὲν μιᾶς πόλεως τῶν ἐν Κύπρῳ, ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἔκδοτός ἐστιν, οἰκῶν δὲ τὴν νῆσον, κατὰ μὲν θάλατταν προδεδυστύχηκεν,

A rum florentiores reddidit, nullum hoc signum est potentiæ illius. Sæpe enim huiusmodi tẽporibus exiguæ vires multum momenti habuerunt. Nam & de Chiis possim dicere, cum vtris illi fecerint, eos in mari fuisse potentiores. Verùm non ex eo spectandæ regis opes sunt, quando cum alterutris se coniunxit: sed inde, quum ipse B per se bellum gessit. Ac primùm Ægyptus quum defecisset, quid contra illos effecit qui eam tenebant? Annon bellum maximæ inter Persas autoritatis viris Acrocomæ & Tithraustæ & Pharnabazo mandauit? Hi verò bello in tertium annum ducto, pluribus cladibus acceptis quàm illatis, adeò tur- C piter discesserunt, vt qui defecerãt, non iã contenti liberrate, finitimos etiam inuaderent. Post hæc bello contra Euagoram moto, vnius vrbis Cypriæ dominum, & in fœdere deditum: qui quum insulam incolat, & maris prius cladem acceperit,

ὑπὲρ δὲ τῆς χώρας τρισχιλίους εἶχε μόνον πελταστάς· ἀλλ' ὅμως οὕτω ταπεινῆς δυνάμεως, οὐ δύναται περιγενέσθαι βασιλεὺς πολεμῶν, ἀλλ' ἤδη μὲν ἓξ ἔτη διατέτριφεν, εἰ δὲ δεῖ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγενημένοις τεκμαίρεσθαι, πολὺ πλείων ἐλπίς ἐστιν ἕτερον ἀποστῆναι, πρὶν ἐκεῖνον ἐκπολιορκηθῆναι, τοιαῦται βραδυτῆτες ἐν ταῖς πράξεσι ταῖς βασιλέως ἔνεισιν. ἐν δὲ τῷ πολέμῳ τῷ περὶ Κνίδον, ἔχων μὲν τοὺς Λακεδαιμονίων συμμάχους εὔνους διὰ τὴν χαλεπότητα τῶν πολιτειῶν, χρώμενος δὲ ταῖς ὑπηρεσίαις ταῖς παρ' ἡμῶν, στρατηγοῦντος δὲ αὐτῷ Κόνωνος, ὃς ἦν ἐπιμελέστατος μὲν τῶν στρατηγῶν, πιστότατος δὲ τοῖς Ἕλλησιν, ἐμπειρότατος δὲ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων, τοιοῦτον λαβὼν συναγωνιστήν, τρία μὲν ἔτη περιεῖδε τὸ ναυτικὸν τὸ περὶ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τριήρων ἑκατὸν μόνον πολιορκούμενον, πεντεκαίδεκα δὲ μηνῶν τοὺς στρατιώτας τὸν μισθὸν ἀπεστέρησεν, ὥστε, τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ, πολλάκις ἂν διελύθησαν· διὰ δὲ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον καὶ τὴν συμμαχίαν τὴν περὶ Κόρινθον συστᾶσαν, μόλις ποτὲ

& pro suæ regionis defensione tria millia certatorũ duntaxat habeat: tamen copias adeo tenues rex bello superare nequit, sed & iam in eo sex annos contriuit: & (si coniectura futurorum è præteritis capi debet) sperandum est fore vt alius quispiam prius deficiat quã hic in deditioné redigatur: adeo lentè ac segniter actiones regis procedere solent. In bello autem ad Cnidum gesto, quum Lacedæmoniorum socios, ob gubernationum sæuitiam, bene cupientes haberet, nostrísque remigiis vteretur, Conone illi ducente exercitum, omnium imperatorum & diligentissimo & fidelissimo Græcis, & peritissimo rei militaris, quãquam talem nactus adiutorem, tamen Asianam classem tantùm à centum triremibus triennio passus est obsideri, & xv. mensium stipendio militem fraudauit. Itaque, quod ad illum quidem attinebat, sæpe dilapsi fuissent: sed propter imminens periculũ & societatem ad Corinthum constitutam, vix tandem

ναυμαχοῦντες ἐνίκησαν. καὶ ταῦτ' ἐστὶ τὰ βασιλικώτατα καὶ σεμνότατα τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, καὶ περὶ ὧν οὐδέποτε παύονται λέγοντες οἱ βουλόμενοι τὰ τῶν βαρβάρων μεγάλα ποιεῖν. ὥστ' οὐδεὶς ἂν ἔχοι τοῦτ' εἰπεῖν, ὡς οὐ δικαίοις χρῶμαι τοῖς παραδείγμασιν, οὐδ' ὡς ἐπὶ μικροῖς διατρίβω, τὰς μεγίστας τῶν πράξεων παραλιπών. φεύγων γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν, τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων διῆλθον· οὐκ ἀμνημονῶν οὐδὲ ἐκείνων, ὅτι Δερκυλλίδας μὲν χιλίους ἔχων ὁπλίτας, τῆς Αἰολίδος ἐπῆρξε· Δράκων δὲ Ἀταρνέα καταλαβὼν, καὶ τρισχιλίους πελτάστας συλλέξας, τὸ Μύσιον πεδίον ἀνάστατον ἐποίησε. Θίμβρων δὲ ὀλίγῳ πλείους τούτων διαβιβάσας, τὴν Λυδίαν πᾶσαν ἐπόρθησεν· Ἀγησίλαος δὲ τῷ Κύρου στρατοπέδῳ χρώμενος, μικροῦ δεῖν τῆς ἐντὸς Ἅλυος χώρας ἁπάσης ἐκράτησε. καὶ οὐδὲ τὴν στρατιὰν τὴν μετὰ βασιλέως περιπολοῦσαν, οὐδὲ τὴν Περσῶν ἀνδρίαν ἄξιον φοβηθῆναι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι φανερῶς ἐπεδείχθησαν ὑπὸ τῶν Κύρῳ συναναβάντων, οὐδὲν βελτίους ὄντες τῶν ἐπὶ

A nauali prælio vicerunt. Hæc sunt eius maximè regia splendidissimáque facinora, quę iactare verbis nunquam desistunt, amplificandæ barbaricæ potentiæ studiosi. Itaque nemo dicere potest, me non iis exemplis vti quibus deceat: aut paruis commemorandis immorari, maximis rebus prætermissis. Nam B quò crimen hoc declinarem, clarissima eius facta recensui: non quin illa etiam meminissem, Dercyllidam mille armatis Æolidem occupasse: Draconem Atarneo capto & tribus millibus certatorum collectis, Mysium campum vastasse: Thimbronem paulò pluribus traiectis, totam Lydiam esse populatum: Agesilaum, C Cyri vsum exercitu, prouinciis propè omnibus quę intra Halym amnem sitæ sunt, esse potitum. Neque verò vel exercitus qui regi perpetuò præsto est, vel fortitudo Persarum extimescenda est. Nam qui cum Cyro in Persiam ascenderunt, nihilo præstantiores eos esse quàm maris accolas, apertè D

θαλάττης. τὰς μὲν γὰρ ἄλλας A μάχας ὅσας ἡττήθησαν, ἐῶ, καὶ τίθημι στασιάζειν αὐτούς, καὶ μὴ βούλεσθαι προθύμως πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν βασιλέως διακινδυνεύειν. ἀλλ' ἐπειδὴ Κύρου τελευτήσαντος, συνῆλθον ἅπαντες οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντες. ἐν τούτοις καιροῖς, οὕτως αἰσχρῶς ἐπολέμησαν, ὥστε μηδένα λόγον ὑπολείπειν τοῖς B εἰθισμένοις τὴν τῶν Περσῶν ἀνδρείαν ἐπαινεῖν. λαβόντες γὰρ ἑξακισχιλίους τῶν Ἑλλήνων, οὐκ ἀριστίνδην μὲν ἐπιλελεγμένους, ἀλλ' οἳ διὰ φαυλότητα ἐν ταῖς ἑαυτῶν πόλεσιν οὐχ οἷοί τ' ἦσαν ζῆν, ἀπείρους μὲν τῆς χώρας ὄντας, ἐρήμους δὲ συμμάχων γεγενημένους, προδεδομένους δὲ ὑπὸ τῶν C συναναβάντων, ἀπεστερημένους δὲ τοῦ στρατηγοῦ μεθ' οὗ συνηκολούθησαν, τοσοῦτον ἥττους αὐτῶν ἦσαν, ὥσθ' ὁ βασιλεὺς ἀπορήσας τοῖς παροῦσι πράγμασι, καὶ καταφρονήσας τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως, τοὺς ἄρχοντας τοὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποσπόνδους συλλαβεῖν ἐτόλμησεν, ὡς εἰ τοῦτο παρανομήσειε, συνταρά- D ξων τὸ στρατόπεδον. καὶ μᾶλλον εἵλετο περὶ τοὺς θεοὺς ἐξαμαρτεῖν, ἢ πρὸς ἐκείνους ἐκ τοῦ φανεροῦ διαγωνίσασθαι.

ostenderunt. Vt enim cætera prælia quibus victi sunt, prætereām: & eos, in dissensione, cōtra fratrem regis strenuè pugnare noluisse, concedam: at Cyro mortuo, quum omnes qui Asiam incolunt, conuenissent, illis temporibus bellum adeò turpiter gesserunt, vt nihil quod dicat, iis reliqui fecerint qui Persarum fortitudinem prædicare consueuerunt. Quum enim in sex milia Græcorum incidissent, qui quidem non ex optimis delecti sed homines ita perditi fuerunt, vt in suis ciuitatibus viuere non possent: ignari regionis, destituti à socijs, à comitibus proditi, duce quem secuti fuerant amisso: tanto tamen his inferiores fuerunt, vt rex animi dubius quid agendū esset, suis copiis contemptis, principes Græcorum contra fidem datam comprehendere nō dubitaret: tanquam violata iurisiurandi religione conturbaturus exercitum, & in deos impius esse mallet quàm aperto Marte cum eis dimicare.

διαμαρτὼν δὲ τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ τῶν στρατιωτῶν συμμεινάντων, καὶ καλῶς ἐνεγκάντων τὴν συμφοράν, ἀπιοῦσιν αὐτοῖς Τισαφέρνην, καὶ τοὺς ἱππέας συνέπεμψεν. ὑφ' ὧν ἐκεῖνοι παρὰ πᾶσαν ἐπιβουλευόμενοι τὴν ὁδὸν, ὁμοίως διεπορεύθησαν, ὥσπερανεὶ προπεμπόμενοι. μάλιστα μὲν φοβούμενοι τὴν ἀοίκητον τῆς χώρας. μέγιστον δὲ τῶν ἀγαθῶν νομίζοντες εἰ τῶν πολεμίων ὡς πλείστοις ἐντύχοιεν. Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων· ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐπὶ μὲν λείαν ἐλθόντες, οὐδὲ κώμην καταλαβόντες, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν τὸν βασιλέα στρατεύσαντες, ἀσφαλέστερον κατέβησαν τῶν περὶ φιλίας αὐτοῦ πρεσβευόντων. ὥστε μοι δοκοῦσιν ἐν ἅπασι τοῖς τόποις, σαφῶς ἐπιδεδεῖχθαι τὴν αὐτῶν μαλακίαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἀσίας, πολλὰς μάχας ἥττηνται· καὶ διαβάντες εἰς τὴν Εὐρώπην, δίκην ἔδοσαν. (οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κακῶς ἀπώλοντο· οἱ δὲ αἰσχρῶς ἐσώθησαν.) καὶ τελευτῶντες, ἐπ' αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις καταγέλαστοι γεγόνασι.

Καὶ τούτων οὐδὲν ἀλόγως

A Quum autem hæ insidiæ non processissent, conatúsque is fuisset irritus, & milites ea calamitate non consternati, vnà mãsissent, in eos abeuntes Tissaphernem cum equitibus immisit: à quibus in toto itinere insidijs appetiti, perinde perrexerunt ac si officij causa deducerentur, nihil ita metuentes vt loca de- B serta, idque summum bonum existimantes, si in hostes quàm confertissimos incidissent. Illud autem caput est eorum quæ diximus, quòd, quum neque prædas abegissent, neque villas occupassent, sed infestis armis ipsum regem petiissent, minore cum periculo descenderunt, quàm qui expetendæ Persarum amicitiæ causa legationes C obierunt. Itaque mihi videntur vbique terrarum perspicuè mollitiem suam demonstrasse. Nam & in maritimis Asiæ locis, multis præliis victi sunt: & in Europam transgressi, pœnas dederunt (alij enim eorum male perierunt. alij turpiter euaserunt) denique ad ipsam regiam se deridendos præ- D buerunt.

Neque horum quic-

γέγονεν, ἀλλὰ πάντα εἰκότως ἀποβέβηκεν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τοὺς οὕτω τρεφομένους, καὶ πολιτευομένους, οὔτε τῆς ἄλλης ἀρετῆς μετέχειν, οὔτε ἐν ταῖς μάχαις τρόπαιον ἱστάναι τῶν πολεμίων. πῶς γὰρ ἂν ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπιτηδεύσεσιν ἐγγίνεσθαι δύναιτ' ἂν, ἢ στρατηγὸς δεινός, ἢ στρατιώτης ἀγαθός; ὧν τὸ μὲν πλεῖστόν ἐστιν ὄχλος ἄτακτος, καὶ κινδύνων ἄπειρος. πρὸς μὲν τὸν πόλεμον ἐκλελυμένος· πρὸς δὲ τὴν δουλείαν ἄμεινον τῶν παρ' ἡμῖν οἰκετῶν πεπαιδευμένος. οἱ δὲ ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὄντες αὐτῶν, ὁμαλῶς μὲν οὐδὲ κοινῶς οὐδὲ πολιτικῶς, οὐδὲ πώποτ' ἐβίωσαν. ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον διάγουσιν, εἰς μὲν τοὺς ὑβρίζοντες, τοῖς δὲ δουλεύοντες· ὥσανεὶ ἄνθρωποι μάλιστα τὰς φύσεις διεφθαρμένοι. καὶ τὰ μὲν σώματα διὰ τοὺς πλούτους τρυφῶντες· τὰς δὲ ψυχὰς διὰ τὰς μοναρχίας ταπεινὰς καὶ περιδεεῖς ἔχοντες. ἐξεταζόμενοι δὲ πρὸς αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις, καὶ προκυλινδούμενοι, καὶ πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες· θνητὸν μὲν ἄνδρα προσκυνοῦντες, καὶ

A quam temere factum est, sed omnia iure meritóque euenerunt. Nec enim fieri potest vt qui sic educantur, & ad hunc modum res suas administrant, vel vlla virtute præditi sint, vel deuictis hostibus triumphent. Quo enim pacto inter eos, his moribus, vel egregius imperator, vel miles strenuus possit existere? B quorum pars maxima est turba incomposita, & militiæ rudis: vt bello gerendo dissoluta, sic ad seruitutem famulis nostris melius erudita. Celeberrimi autem & honoratissimi quique eorum, nunquam æquabiliter aut populariter ciuiliterve vixerunt: sed omnem ætatem ita exegerunt vt aliis insultarent, aliis inseruirent: C quippe homines corruptissimis ingeniis. Ac corpora illi quidem propter diuitias exornant: animis autem propter monarchiam humilibus & consternatis præditi, trepidant: vt qui ad ipsam regiam præstolentur, & procumbant, & omnibus modis abiecto esse animo meditentur: D quum quidem hominem mortalem adorent, &

δαίμονα προσαγορεύοντες· τῶν δὲ θεῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἀνθρώπων καταφρονοῦντες. τοιγαροῦν οἱ καταβαίνοντες αὐτῶν ἐπὶ θάλατταν, οὓς καλοῦσι σατράπας, οὐ καταισχύνουσι τὴν ἐκείνων παίδευσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς αὐτοῖς διαμένουσι. πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἀπίστως, πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς ἀνάνδρως ἔχοντες· καὶ τὰ μὲν ταπεινῶς, τὰ δ' ὑπερηφάνως ζῶντες· τῶν μὲν συμμάχων καταφρονοῦντες, τοὺς δὲ πολεμίους θεραπεύοντες. τὴν μέν γε μετ' Ἀγησιλάου στρατιὰν ὀκτὼ μῆνας ταῖς ἑαυτῶν δαπάναις διέθρεψαν· τοὺς δ' ὑπὲρ αὐτῶν κινδυνεύσαντας, ἑτέρου τοσούτου χρόνου τὸν μισθὸν ἀπεστέρησαν· καὶ τοῖς μὲν Κισθήνην καταλαβοῦσιν, ἑκατὸν τάλαντα διένειμαν· τοὺς δὲ μεθ' ἑαυτῶν εἰς Κύπρον στρατευσαμένους μᾶλλον ἢ τοὺς αἰχμαλώτους ὕβριζον. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ μὴ καθ' ἕκαστον ἀλλ' ὡς ἐπὶ πολὺ, τίς ἢ τῶν πολεμησάντων αὐτοῖς οὐκ εὐδαιμονήσας ἀπῆλθεν, ἢ τῶν ὑπ' ἐκείνοις γενομένων οὐκ αἰκισθεὶς τὸν βίον ἐτελεύτησεν; οὐ Κόνωνα μὲν, ὃς ὑπὲρ τῆς Ἀσίας στρατηγήσας τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχὴν

A deum appellent: deos autem magis quàm homines contemnant. Proinde isti qui ad mare descendunt, quos satrapas vocant, non dedecori sunt Persicæ disciplinæ, sed eadem tenent instituta: amicis fidem non seruantes, contra inimicos effœminati: partim abiectè, partim superbè viuentes: quum socios B despiciant, hostes colunt. Agesilai certè quidem exercitum suis sumptibus octo menses aluerunt: qui verò pro eis in acie steterant, eos bis totidem mensium stipendio fraudarunt. Ac iis quidem qui Cisthenen occuparant, centum talenta sunt largiti: eos autem qui cum ipsis in Cypro militarant, contu- C meliosius quàm captiuos tractarunt. Et vt in pauca rem conferam, neque singula consecter, sed in genere dicam, quis aut bellum cum eis gessit, quin locupletatus recesserit: aut in eorum potestatem cecidit, quin per cruciatum interierit? Nonne Cononem, qui, quum pro Asia duceret exercitũ, Lacedæmoniis imperium D

κατέλυσεν, ἐπὶ θάνατον συλλαβεῖν ἐτόλμησαν; Θεμιστοκλέα δὲ, ὃς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αὐτοὺς κατεναυμάχησε, καὶ μεγίστων δωρεῶν ἠξίωσαν; καίτοι πῶς χρὴ τὴν τούτων φιλίαν ἀγαπᾶν, οἳ τοὺς μὲν εὐεργέτας τιμωροῦνται, τοὺς δὲ κακῶς ποιοῦντας, οὕτως ἐπιφανῶς κολακεύουσι; περὶ τίνας δ' ἡμῶν οὐκ ἐξαμαρτάνουσι; B ποῖον δὲ χρόνον διαλελοίπασιν οὐκ ἐπιβουλεύοντες τοῖς Ἕλλησι; τί δ' οὐκ ἐχθρὸν αὐτοῖς ἐστι τῶν παρ' ἡμῖν, οἳ καὶ τὰ τῶν θεῶν ἕδη, καὶ τοὺς νεὼς συλᾶν, ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ καὶ κατακάειν ἐτόλμησαν; διὸ καὶ τοὺς Ἴωνας ἄξιον ἐπαινεῖν, ὅτι τῶν ἐμπρησθέντων ἱερῶν, ἐπηράσαντο εἴ τινες οἰκοδομήσαιεν, C ἢ πάλιν εἰς τὰ ἀρχαῖα καταστῆσαι βουληθεῖεν· οὐκ ἀποροῦντες ὅθεν ἐπισκευάσωσιν, ἀλλ' ἵνα ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγιγνομένοις ᾖ τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας· καὶ μηδεὶς πιστεύῃ τοῖς τοιαῦτα εἰς τὰ τῶν θεῶν ἕδη ἐξαμαρτεῖν τολμήσασιν, ἀλλὰ καὶ φυλάττωνται, καὶ δεδίωσιν ὁρῶντες D αὐτοὺς, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἡ-

A eripuerat, comprehenſum interficere ſunt auſi? Themiſtoclem verò, qui pro Græciæ defenſione prælio nauali eos vicerat, ingentibus præmiis affecerunt? Quis igitur illorum amicitiam expetendam ducat, qui & bene meritos ſuppliciis coercent, & hoſtibus tam inſigniter adulantur? B Quos verò noſtrûm non violant? quo tempore inſidiari Græcis deſtiterunt? Quid rerum omnium habemus, in quod iſti non animo ſint hoſtili? qui & ſimulacra deorum immortalium, & templa ſpoliare priore bello, & comburere non dubitarunt? Quare laudandi ſunt Iones, quòd diris eos execrationibus deuouerunt, C qui templa cremata inſtaurarent, aut in iiſdē fundamentis exædificarēt: non quòd deeſſet vnde ea reficerent, ſed vt monimenta poſteris eſſent barbarorum impietatis: & nemo fidem iis haberet, qui ad eum modum in templa deorū immortalium graſſari non dubitaſſent: ſed eos & cauerent & formidarent omnes, quos non tan- D tū corporibus noſtris cer-

μῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀναθήμασι πολεμήσαντας. ἔχω δὲ καὶ περὶ τῶν πολιτῶν τῶν ἡμετέρων πολλὰ τοιαῦτα διελθεῖν. καὶ γὰρ οὗτοι, πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους ὅσοις πεπολεμήκασιν, ἅμα διαλλάττονται, καὶ τῆς ἔχθρας τῆς προγεγενημένης ἐπιλανθάνονται· τοῖς δ᾽ ἠπειρώταις, οὐδ᾽ ὅταν εὖ πάσχωσι, χάριν ἴσασιν· οὕτως ἀείμνηστον πρὸς αὐτοὺς τὴν ὀργὴν ἔχουσιν. καὶ πολλῶν μὲν οἱ πατέρες ἡμῶν, μηδισμοῦ θάνατον κατέγνωσαν· ἐν δὲ τοῖς συλλόγοις ἔτι καὶ νῦν ἀρὰς ποιοῦνται, πρὶν ἄλλό τι χρηματίζειν, εἴ τις ἐπικηρυκεύεται Πέρσαις τῶν πολιτῶν. Εὐμολπίδαι δὲ καὶ κήρυκες ἐν τῇ τελετῇ τῶν μυστηρίων, διὰ τὸ τούτων μῖσος, καὶ τοῖς ἄλλοις βαρβάροις εἴργεσθαι τῶν ἱερῶν, ὥσπερ τοῖς ἀνδροφόνοις, προαγορεύουσιν. οὕτω δὲ φύσει πολεμικῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχομεν. ὥστε καὶ τῶν μύθων ἥδιστα συνδιατρίβομεν τοῖς Τρωϊκοῖς καὶ Περσικοῖς· δι᾽ ὧν ἔστι πυνθάνεσθαι τὰς ἐκείνων συμφοράς. εὕροι δ᾽ ἄν τις, ἐκ μὲν τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους ὕμνους πεποιημένους· ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Ἕλληνας θρήνους

nerent, ſed etiam religioni bellum intuliſſe. Poſſum & de ciuibus noſtris multa huius generis referre. Nam cum cæteris contra quos bella geſſerunt, ſimul ac in gratiam reditum eſt, inimicitiarum veterum obliuiſcuntur: Aſianis autem ne pro acceptis quidem beneficiis gratiam habent: adeo immortalem in eos iram gerunt. Nam & patres noſtri multos capitis damnarunt, quòd Medis ſtudere viderentur: & in conciliis etiam hodie, antequam publicè quicquam aliud decernatur, ſi quis ciuium, Perſarum pacem aut amicitiam expetat, eum deuotionibus obſtringunt. EVmolpidæ autem & præcones in feſto initiorum, cæteris quoque barbaris, horum odio, tanquam homicidis ſacra interdicunt. Natura porrò ſic eos odimus, vt nullis fabulis perinde gaudeamus, ac Troianis & Perſicis: è quibus clades eorum cognoſcere liceat. Illud etiam reperias, de bellis barbaricis hymnos: de Græcis nænias

ἡμῖν γεγενημένους· καὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἑορταῖς ᾀδομένους, τῶν δὲ ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἡμᾶς μεμνημένους. οἶμαι δὲ καὶ τὴν Ὁμήρου ποίησιν μείζω λαβεῖν δόξαν, ὅτι καλῶς τοὺς πολεμήσαντας τοῖς βαρβάροις ἐνεκωμίασε. καὶ διὰ τοῦτο βουληθῆναι τοὺς προγόνους ἡμῶν ἔντιμον αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν τέχνην, ἔν τε τοῖς τῆς μουσικῆς ἄθλοις, καὶ τῇ παιδεύσει τῶν νεωτέρων· ἵνα πολλάκις ἀκούοντες τῶν ἐπῶν, ἐκμανθάνωμεν τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπάρχουσαν· καὶ ζηλοῦντες τὰς ἀρετὰς τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ Τροίαν, τῶν αὐτῶν ἔργων ἐκείνοις ἐπιθυμῶμεν.

Ὥστε μοι δοκεῖ πολλὰ λίαν εἶναι τὰ παρακελευόμενα πολεμεῖν αὐτοῖς, μάλιστα δ' ὁ παρὼν καιρὸς, ὃν οὐκ ἀφετέον, οὗ σαφέστερον, οὐδέν. καὶ γὰρ αἰσχρὸν, παρόντι μὲν μὴ χρῆσθαι, παρελθόντος δ' αὐτοῦ μεμνῆσθαι. τί γὰρ ἂν καὶ βουληθείημεν ἡμῖν προσγενέσθαι, μέλλοντες βασιλεῖ πολεμεῖν, ἔξω τῶν νῦν ὑπαρχόντων; οὐκ Αἴγυπτος μὲν αὐτοῦ καὶ Κύπρος ἀφέστηκε; Φοινίκη δὲ καὶ Συρία διὰ τὸν πόλεμον ἀνάστατοι

extitisse nobis: ac illos quidem in festis cani, harum autem in calamitatibus nos meminisse. Atque etiam Homeri poesin propterea in maiore esse pretio arbitror, quòd eos qui barbaros oppugnarunt, præclaris laudibus extulit: nostrósque maiores artem eius propterea honoratam esse voluisse, tum in certaminibus musicis, tum in educatione puerorum: vt sæpe carmina illa audientes inimicitias, quæ nobis cum barbaris intercederent, edisceremus: & virturem nostrorum qui ad Troiam militarunt, admirantes, eorundem facinorum gloriam adamaremus.

Itaque mihi quidem nimis esse multa videntur quæ nos incitent ad bellum eis inferendum, in primis autem occasio: quæ tam præclara quum sit, nō est amittenda. Etenim turpe fuerit, ea dum adest nō vti, elapsam desiderare. Quid.n. regi bellū illaturi optabimus amplius, quàm ea quæ nunc suppetunt? Non Ægyptus & Cyprus ab eo defecerunt? nō Phœnicia & Syria bello vastatę

μεγίσταις

γεγόνασι; Τύρος, ἐφ' ᾗ μέγα ἐφρόνησεν, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐκείνου κατείληπται· τῶν δ' ἐν Κιλικίᾳ πόλεων, τὰς μὲν πλείστας οἱ μεθ' ἡμῶν ὄντες ἔχουσι, τὰς δὲ οὐ χαλεπόν ἐστι κτήσασθαι· Λυκίας δ' οὐδεὶς πώποτε Περσῶν ἐκράτησεν. Ἑκατόμνως δ' ὁ Καρίας ἐπιστάθμος, τῇ μὲν ἀληθείᾳ πολὺν ἤδη χρόνον ἀφέστηκεν· ὁμολογήσει δ' ὅταν ἡμεῖς βουληθῶμεν. ἀπὸ δὲ Κνίδου μέχρι Σινώπης, Ἕλληνες τὴν Ἀσίαν παροικοῦσιν· οὓς οὐ δεῖ πείθειν, ἀλλὰ μὴ κωλύειν πολεμεῖν. καίτοι τοιούτων ὁρμητηρίων ὑπαρξάντων, καὶ τοσούτου πολέμου τὴν Ἀσίαν περιστάντος, τί δεῖ τὰ συμβησόμενα λίαν ἀκριβῶς προαγορεύειν; ὑπὸ γὰρ μικρῶν μερῶν ἥττους εἰσί, πῶς ἂν διατελεῖεν, εἰ πᾶσιν ἡμῖν πολεμεῖν ἀναγκασθεῖεν; ἔχει δὲ οὕτως. ἐὰν μὲν ὁ βάρβαρος ἐρρωμενεστέρως κατάσχῃ τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ θαλάττῃ, φρουρὰς μείζους ἐν αὐταῖς ἢ νῦν ἐγκαταστήσας, τάχ' ἂν καὶ τῶν νήσων αἵ εἰσι περὶ τὴν ἤπειρον, οἷον Ῥόδος καὶ Σάμος καὶ Χίος, ἐπὶ τὰς ἐκείνου τύχας ἀποκλίνειεν. ἢν δ' ἡμεῖς αὐτὰς πρότεροι καταλάβωμεν, εἰκὸς τοὺς τὴν Λυδίαν καὶ

A B C D

sunt? non Tyrus, quæ animos illi fecit, ab hostibus eius occupata est? non Ciliciæ ciuitates plerasque hi tenent qui nobiscum faciunt, reliquæ facilè subigentur? Lycia verò Persarũ nemo vnquam potitus est. Iam Hecatomnus Cariæ præses reuera iam olim defecit. sed id præ se feret, vbi nos voluerimus. A Cnido Sinopem vsque Græci Asiam accolunt: quibus non persuadendum, sed obstandum non est vt bellum gerant. Quũ igitur tantas opportunitates habeamus, tantúmque bellum Asiam circumdaturum sit: quorsum attinet euentura quæ sint prædicere accuratius? Qui enim à paruis partibus vincuntur, quomodo totius Græciæ vires sustinebunt? Res autem ita se habet, Si quidem barbarus maritimas ciuitates firmaret, maioribus quàm nũc præsidiis impositis: fortassis etiam insulæ Asiæ vicinæ, vt Rhodus, & Chios, & Samus, ad illius fortunas inclinarent. si verò nos priores eas occupauerimus: etiam Lydos &

Φρυγίαν, καὶ τὴν ἄλλην τὴν ὑπερκειμένην χώραν οἰκοῦντας, ἐπὶ τοῖς ἐντεῦθεν ὁρμωμένοις εἶναι. διὸ δεῖ σπεύδειν, καὶ μηδεμίαν ποιεῖσθαι διατριβήν, ἵνα μὴ πάθωμεν ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν· ἐκεῖνοι γὰρ ὑστερήσαντες τῶν βαρβάρων, καὶ προέμενοί τινας τῶν συμμάχων, ἠναγκάσθησαν ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς κινδυνεύειν· ἐξὸν αὐτοῖς προτέροις διαβᾶσιν εἰς τὴν ἤπειρον μετὰ πάσης τῆς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεως ἐν μέρει τῶν ἐθνῶν ἕκαστον χειρώσασθαι. δέδεικται γάρ, ὅταν τις πολεμῇ πρὸς ἀνθρώπους ἐκ πολλῶν συλλεγομένους τόπων, ὅτι δεῖ μὴ περιμένειν, ἕως ἂν ἀθροισθῶσιν, ἀλλ' ἔτι διεσπαρμένοις αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν προεξαμαρτόντες, ἅπαντα ταῦτα ἐπηνωρθώσαντο, καταστάντες εἰς τοὺς μεγίστους ἀγῶνας. ἡμεῖς δ' ἂν σωφρονῶμεν, ἐξ ἀρχῆς φυλαξόμεθα, καὶ πειρασόμεθα φθῆναι περὶ τὴν Λυδίαν, καὶ περὶ τὴν Ἰωνίαν στρατόπεδον ἐγκαταστήσαντες, εἰδότες ὅτι καὶ βασιλεὺς οὐχ ἑκόντων ἄρχει τῶν ἠπειρωτῶν, ἀλλὰ μείζω δύναμιν περὶ αὑτὸν ἑκάστων

Phryges, & cæteros qui supra illos incolunt, in eorum potestate fore probabile est qui hinc bellum mouerint. Quare festinãdũ est & nulla mora interponenda: ne idem quod nostris patribus, nobis accidat: qui, quum barbaris segniores, quosdam è sociis deseruissent, pauci cum multis pugnare sunt coacti: quum, si priores in Asiam traiecissent, totius Græciæ viribus singulas gentes per vices subigere licuisset. Nam quum bello petendi sunt homines, qui multis è locis colliguntur: res ipsa declarat, non expectandum esse dum conuenerint, sed dispersos adhuc esse inuadédos. Illi igitur quum in hoc principio peccasset, omnia hęc correxere, periculosissimis præliis commissis. Nos autem, si sapimus, statim initio cauebimus: operámque dabimus vt exercitu circa Lydiam & Ioniam collocato, anteuertamus. Scimus enim etiam regem Asianis imperare, non volentibus, sed quia semper maiores copias secum habet quàm

αὐτῶν ποιησάμενος. ἣν ἡμεῖς ὁπόταν κρείττω διαβιβάσωμεν, καὶ βουληθέντες ῥᾳδίως ἂν ποιήσαιμεν, ἀσφαλῶς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν καρπωσόμεθα. πολὺ δὲ κάλλιον ἐκείνῳ περὶ τῆς βασιλείας πολεμεῖν, ἢ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητεῖν.

Ἄξιον δ' ἐπὶ τῆς νῦν ἡλικίας ποιήσασθαι τὴν στρατείαν, ἵν' οἱ τῶν συμφορῶν κοινωνήσαντες, οὗτοι καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσωσιν, καὶ μὴ πάντα τὸν χρόνον δυστυχοῦντες διαγάγωσιν. ἱκανὸς γὰρ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος· ἐν ᾧ τί τῶν δεινῶν οὐ γέγονε; πολλῶν γὰρ κακῶν τῇ φύσει τῇ τῶν ἀνθρώπων ὑπαρχόντων, αὐτοὶ πλείω τῶν ἀναγκαίων προσεξευρήκαμεν, πολέμους καὶ στάσεις ἡμῖν αὐτοῖς ἐμποιήσαντες· ὥστε τοὺς μὲν, ἐν τῇ αὐτῶν ἀνόμως ἀπόλλυσθαι· τοὺς δ' ἐπὶ ξένης μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν ἀλᾶσθαι· πολλοὺς δὲ δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν ἐπικουρεῖν ἀναγκαζομένους ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, τοῖς φίλοις μαχομένους ἀποθνήσκειν· ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς πώποτ' ἠγανάκτησεν. ἀλλ' ἐπὶ ταῖς

singuli illorum. Quibus si nos robustiorem exercitũ traiecerimus,(id quod, velimus modò, facilè fiet) securè vniuersa Asia fruemur. Multo autem præclarius est, cum illo de regno pugnare, quàm inter nosmetipsos contendere de principatu.

Æquum & illud est, expeditionem hac suscipi ætate, vt qui calamitatum socij fuerunt, iidem rerum secundarum etiam fructum capiant, neque omnem ætatem in miseriis exigant. Satis enim longum fuit superius tempus: quo quæ acerbitates non acciderunt? Quum enim natura humana per se multis malis obnoxia sit: nos ipsi plura etiam necessariis excogitauimus, bellis & seditionibus inter nos excitatis. Vnde alij in suis vrbibus per iniuriam occiduntur, alij peregrè cum vxoribus & liberis oberrant: multi apud hostes stipendia facere inopia coacti, dum contra amicos pugnãt, pro inimicis mortem oppetunt. Hæc nemini vnquam indignationem mouerunt. Calamitates

συμφορὰς, τὰς ὑπὸ τῶν ποιητῶν συγκειμένας, δακρύειν ἀξιοῦσιν· ἀληθινὰ δὲ πάθη πολλὰ καὶ δεινὰ γιγνόμενα διὰ τὸν πόλεμον ἐφορῶντες, τοσούτου δέουσιν ἐλεεῖν, ὥστε καὶ μᾶλλον χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς ἀλλήλων κακοῖς, ἢ τοῖς ἰδίοις αὐτῶν ἀγαθοῖς. ἴσως δ' ἂν καὶ τῆς ἐμῆς εὐηθείας πολλοὶ καταγελάσειαν, εἰ δυστυχίαν ἀνδρῶν ἐν τοιούτοις καιροῖς ὀδυροίμην ἐν οἷς Ἰταλία μὲν ἀνάστατος γέγονε. Σικελία δὲ καταδεδούλωται, τοσαῦται δὲ πόλεις τοῖς βαρβάροις ἐκδέδονται, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις ἐστί. θαυμάζω δὲ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν, εἰ προσήκειν αὑτοῖς ἡγοῦνται μέγα φρονεῖν, μηδὲν πώποτ' ὑπὲρ τηλικούτων πραγμάτων μήτ' εἰπεῖν, μήτ' ἐνθυμηθῆναι δυνηθέντες. ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς, εἴπερ ἦσαν ἄξιοι τῆς παρούσης δόξης, ἁπάντων ἀφεμένους τῶν ἄλλων, περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους εἰσηγεῖσθαι καὶ συμβουλεύειν. τυχὸν μὲν γὰρ ἄν τι διεπέραναν. εἰ δὲ καὶ προαπεῖπον, ἀλλ' οὖν τούς γε λόγους ὥσπερ χρησμοὺς εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον κατέλιπον. νῦν δ', οἱ μὲν ἐν ταῖς

A quidem à poetis confictæ, lacrymas eis excutiunt: sed vera mala multa & peracerba quæ bellum peperit, intuentes, adeo miser cordia non commouentur, vt alii aliorum malis plus gaudeant quàm suis bonis. Fortassis autem simplicitatem meam deridebunt multi, qui calamitates hominum his temporibus deplorem, quibus & Ita- B lia deuastata est, & Sicilia seruitute oppressa, & tot vrbes concessæ barbaris, cæteræque Græciæ partes in maximis periculis versantur. Ego verò miror, quomodo principes ciuitatum sibi superbiendum censeant, si nihil vnquam tantis de rebus neque dicere neque cogitare potuerunt. C Decuerat eos, si, qua florent autoritate, ea digni essent, relictis rebus omnibus, consilij de bello barbaris inferendo se duces autorésque profiteri. Fortassis enim aliquid profecissent. &, vt prius diem suum obirent, at orationes suas posteris tanquam oracula relinquerent. Nunc isti, quorum

D

μεγίσταις δόξαις ὄντες ἐπὶ μικροῖς σπουδάζουσιν, ἡμῖν δὲ τοῖς τῶν πολιτικῶν ἐξεστηκόσιν περὶ τηλικούτων πραγμάτων συμβουλεύειν καταλελοίπασιν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὅσῳ μικροψυχότεροι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ προεστῶτες ἡμῶν, τοσούτῳ τοὺς ἄλλους ἐρρωμενεστέρως δεῖ σκοπεῖν, ὅπως ἀπαλλαγησόμεθα τῆς παρούσης ἔχθρας. νῦν μὲν γὰρ μάτην ποιούμεθα τὰς περὶ τῆς εἰρήνης συνθήκας. οὐ γὰρ διαλυόμεθα τοὺς πολέμους, ἀλλ᾽ ἀναβαλλόμεθα, καὶ περιμένομεν τοὺς καιροὺς ἐν οἷς ἀνήκεστόν τι κακὸν ἀλλήλους ἐργάσασθαι δυνησόμεθα. δεῖ δὲ ταύτας τὰς ἐπιβουλὰς ἐκποδὼν ποιησαμένους, ἐκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπιχειρεῖν, ἐξ ὧν τάς τε πόλεις ἀσφαλέστερον οἰκήσομεν, καὶ πιστότερον διακεισόμεθα πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. ἔστι δ᾽ ἁπλοῦς καὶ ῥᾴδιος ὁ λόγος ὁ περὶ τούτων· οὔτε γὰρ εἰρήνην οἷόν τε βεβαίαν ἀγαγεῖν, ἐὰν μὴ κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν, οὔθ᾽ ὁμονοῆσαι τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἂν καὶ τὰς φιλίας ἐκ τῶν αὐτῶν, καὶ τοὺς κινδύνους πρὸς τοὺς αὐτοὺς ποιησώμεθα. τούτων δὲ γεγονότων, καὶ τῆς ἀπορίας τῆς περὶ τὸν βίον ἡμῶν ἀφαιρεθείσης, ἣ καὶ τὰς ἑταιρείας διαλύει, καὶ

A summa est autoritas, minuta quædam tractant: nobis autem, qui negotia reipublicæ non attingimus, rerum tantarum deliberationem reliquerunt. Enimverò quanto pusilliores animi sunt principum nostrorum, tanto accuratius aliis prouidendum est qua ratione has inimicitias deponamus. Nam nunc quidem frustra pactiones de pace B fiunt. Nec enim bella componimus, sed differimus: & illud tempus expectamus, quo alios alij pessundare possimus. Sunt autem, repudiatis prorsus huiusmodi insidiis, ea suscipienda per quæ & nostras vrbes securius teneamus, & maiore beneuolentia coniun- C gamur. Quibus de rebus simplex & facilis est oratio. Nec enim firma pace fruemur, nisi communiter bellum barbaris intulerimus: neque Græci consentient, priusquam & amicitias propter eosdem, & bella contra eosdem parauerimus. His autem perfectis, & egestate propulsata, quæ & societates dirimit, & iura necessitudi- D

τὰς συγγενείας εἰς ἔχθραν προάγει, καὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς πολέμους καὶ στάσεις καθίστησιν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχ ὁμονοήσομεν, καὶ τὰς εὐνοίας ἀληθινὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἕξομεν. ὧν ἕνεκα περὶ παντὸς ποιητέον, ὅπως ὡς τάχιστα τὸν ἐνθένδε πόλεμον εἰς τὴν ἤπειρον διοριοῦμεν. ὡς μόνον γ' ἂν τοῦτ' ἀγαθὸν ἀπολαύσαιμεν ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, εἰ ταῖς ἐμπειρίαις ταῖς ἐκ τούτων γεγενημέναις πρὸς τὸν βάρβαρον καταχρήσασθαι δόξειεν ἡμῖν.

Ἀλλὰ γὰρ ἴσως διὰ τὰς συνθήκας ἄξιον ἐπισχεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπειχθῆναι καὶ θᾶττον ποιήσασθαι τὴν στρατείαν. δι' ἃς αἱ μὲν ἠλευθερωμέναι τῶν πόλεων βασιλεῖ χάριν ἴσασιν, ὡς δι' ἐκεῖνον τυχοῦσαι τῆς αὐτονομίας ταύτης· αἱ δ' ἐκδεδομέναι τοῖς βαρβάροις, μάλιστα μὲν Λακεδαιμονίοις ἐγκαλοῦσιν, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μετέχουσι τῆς εἰρήνης, ὡς ὑπὲρ τούτων δουλεύειν ἠναγκασμέναι. καίτοι πῶς οὐ χρὴ διαλύειν ταύτας τὰς ὁμολογίας, ἐξ ὧν τοιαύτη δόξα γέγονεν, ὥστε ὁ μὲν βάρβαρος κήδεται τῆς Ἑλλάδος, καὶ φύλαξ τῆς

A num inimicitiis impetit, & omnes homines bellis ac seditionibus inuoluit: fieri non poterit quin & in concordiam redigamur, & vera omnes beneuolentia coniungamur. Quibus de causis, occupati hac vna re esse debemus, vt primo quoque tempore bello B hinc in Asiam translato, hoc saltem boni ex intestinis bellis consequamur, vt rei militaris peritia hîc parta, contra barbaros nobis abutendum esse videatur.

At propter fœdus fortasse cunctandum est, & non festinandum, neque temere bellum suscipien- C dum. Quidni vero? propter quod fœdus & ciuitates in libertatem assertæ regi gratiam habent, tanquam eo beneficio ab illo affectæ, & deditæ barbaris, potissimum quidem Lacedæmonios accusant, sed tamen cæteros etiam, qui pacis conditiones acceperunt, tanquam seruire propter illos coactæ. Illúdne fœdus ratum est ha- D bendum, quod talis opinio consecuta est, barbarum & Gręcię gerere curã, & pacis

εἰρήνης ἐστὶν· ἡμῶν δέ τινες εἰσιν οἱ λυμαινόμενοι καὶ κακῶς ποιοῦντες αὐτήν; ὃ δὲ πάντων καταγελαστότατον, ὅτι τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς ὁμολογίαις, τὰ χείριστα τυγχάνομεν διαφυλάττοντες· ἃ μὲν γὰρ αὐτονόμους ἀφίησι τάς τε νήσους, καὶ τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, πάλαι λέλυται, καὶ μάτην ἐν ταῖς στήλαις ἐστίν· ἃ δ' αἰσχύνην φέρει ἡμῖν, καὶ πολλοὺς τῶν συμμάχων ἐκδέδωκε, ταῦτα δὲ κατὰ χώραν μένει· καὶ πάντ' αὐτὰ κύρια ποιοῦμεν ἃ χρὴ ἀναιρεῖν καὶ μηδεμίαν ἐᾶν ἡμέραν· νομίζοντας προστάγματα καὶ μὴ συνθήκας εἶναι. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι συνθῆκαι μέν εἰσιν, αἵτινες ἂν ἴσως καὶ κοινῶς ἐν ἀμφοτέροις ἔχωσι; προστάγματα δὲ, τὰ τοὺς ἑτέρους ἐλαττοῦντα παρὰ τὸ δίκαιον; διὸ καὶ τῶν πρεσβευσάντων ταύτην τὴν εἰρήνην, δικαίως ἂν κατηγοροῖμεν, ὅτι πεμφθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐποιήσαντο τὰς συνθήκας. ἐχρῆν γὰρ αὐτούς, εἴτ' ἐδόκει τὴν ἑαυτῶν ἔχειν ἑκάστους, εἴτε καὶ τῶν δορυαλώτων ἐπάρχειν, εἴτε καὶ τούτων κρατεῖν, ὧν ὑπὸ τὴν εἰρήνην ἐτυγχάνομεν ἔχοντες.

esse custodem: nostrûm verò quoſdam extitiſſe qui eam vexarent & infeſtarent? Iam illud maximè ridiculum eſt, quòd in conditionibus eas religioſſimè ſeruamus quæ deterrimæ ſunt. Nam quæ tum inſulis, tum vrbibus Europæis libertatem reſtituũt, iam olim abrogatæ ſunt, & fruſtra pilis inſcriptæ: quæ verò & nobis dedecori ſunt, & multos è ſociis barbaro dediderunt, eæ demum immotæ manent: illa omnia comprobamus quæ tollenda ſunt, nec vnum diem toleranda: quum putanda ſint iuſſa, non pactiones. Quis enim neſcit, eas eſſe pactiones, quum par & æquum ius vtriſque tribuitur? iuſſa verò, quum alteri præter ius & æquum deteriore ſunt conditione? Quare legatos & huius pacis interpretes iure culpamus, quòd miſſi à Græcis, fœdus pro barbaris fecerunt. Eos enim decuiſſet, ſeu viſum fuiſſet, ſingulis ſua tenenda, ſiue etiam, in bello captos ius habendum, ſiue, ea retinenda eſſe quæ pacis tẽpore habuiſſemus:

ἕν τι τούτων ὁρισαμένους, καὶ κοινὸν τὸ δίκαιον ποιησαμένους, οὕτω συγγράφεσθαι περὶ αὐτῶν. νῦν δὲ τῇ μὲν ἡμετέρᾳ πόλει, καὶ τῇ Λακεδαιμονίων, οὐδεμίαν τιμὴν ἀπένειμαν· τὸν δὲ βάρβαρον ἁπάσης τῆς Ἀσίας δεσπότην κατέστησαν, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου πολεμησάντων ἡμῶν, ἢ τῆς μὲν Περσῶν ἀρχῆς πάλαι καθεστηκυίας, ἡμῶν δ᾽ ἄρτι τὰς πόλεις κατοικούντων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνων μὲν νεωστὶ ταύτην τὴν τιμὴν ἐχόντων, ἡμῶν δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν τοῖς Ἕλλησι δυναστευόντων. οἶμαι δ᾽ ἐκείνως εἰπὼν, μᾶλλον δηλώσειν τήν τε περὶ ἡμᾶς ἀτιμίαν γεγενημένην, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως πλεονεξίαν. τῆς γὰρ γῆς ἁπάσης τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ κειμένης δίχα τετμημένης, καὶ τῆς μὲν, Ἀσίας, τῆς δ᾽ Εὐρώπης καλουμένης, τὴν ἡμίσειαν ἐκ τῶν συνθηκῶν εἴληφεν, ὥσπερ πρὸς τὸν Δία τὴν χώραν νεμόμενος, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὰς συνθήκας ποιούμενος. καὶ ταύτας συνηνάγκασεν ἡμᾶς ἐν στήλαις λιθίναις ἀναγράψαντας ἐν τοῖς κοινοῖς τῶν ἱερῶν ἀναθεῖναι, πολὺ κάλλιον τρόπαιον τῶν ἐν ταῖς μάχαις γιγνομένων.

A vnum aliquid ex illis definiisse, ac iure in medium proposito, sic in literas ea retulisse. Nunc vrbi nostræ, ac Lacedæmoniorum nihil honoris tribuerunt: barbarum autem totius Asiæ dominum constituerunt: quasi nos pro eo bellum gessissemus: aut Persarum imperium antiquum esset, nos recens in his vrbibus consedis-B semus: & non illi nuper hoc honore potiti essent, nos autem ab omni æuo principatum Græciæ teneremus. Arbitror autem, quàm contumeliosè nobiscum actum, & quanto rex meliore conditione sit, sic fore dilucidius. Nam quum terra vniuersa, quæ cœli circumflexu regitur, in duas sit diuisa partes: C quarum hæc, Europa: Asia, illa dicitur: semissem accepit ex pacto quasi nõ cum hominibus iũgeret fœdus, sed cum Ioue imperium partiretur. Et hæc coegit nos lapideis inscripta columnis in publicis templis consecrare: id quod multo pulchrius trophæum est quàm ea quæ D in prælius statuuntur.

τὰ μὲν, ὑπὲρ μικρῶν ἔργων καὶ μιᾶς τύχης ἐστίν· αὗται δὲ ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου καὶ καθ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἑστήκασιν.

Ὑπὲρ ὧν καὶ ἄξιον ὀργίζεσθαι καὶ σκοπεῖν, ὅπως τῶν γεγενημένων δίκην ληψόμεθα, καὶ τὰ μέλλοντα διορθωσόμεθα. καὶ γὰρ αἰσχρὸν ἰδίᾳ μὲν τοῖς βαρβάροις οἰκέταις ἀξιοῦν χρῆσθαι· δημοσίᾳ δὲ τοσούτους τῶν συμμάχων περιορᾶν αὐτοῖς δουλεύοντας· καὶ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ γιγνομένοις, μιᾶς γυναικὸς ἁρπασθείσης, οὕτως ἅπαντας συνοργισθῆναι τοῖς ἀδικηθεῖσιν, ὥστε μὴ πρότερον παύσασθαι πολεμοῦντας, πρὶν τὴν πόλιν ἀνάστατον ἐποίησαν τοῦ τολμήσαντος ἐξαμαρτεῖν· ἡμᾶς δὲ, ὅλης Ἑλλάδος ὑβριζομένης, μηδεμίαν ποιήσασθαι κοινὴν τιμωρίαν· ἐξὸν ἡμῖν εὐχῆς ἄξια διαπράξασθαι. μόνος γὰρ οὗτος ὁ πόλεμος κρείττων εἰρήνης ἐστί, καὶ θεωρίᾳ μᾶλλον ἢ στρατιᾷ προσεοικώς· ἀμφοτέροις δὲ συμφέρων, καὶ τοῖς τὴν ἡσυχίαν ἄγειν βουλομένοις, καὶ τοῖς πολεμεῖν ἐπιθυμοῦσιν. ἐξέσται γὰρ ἂν, τοῖς μὲν ἀδεῶς

A Illa enim ob parua quædam opera & vnum euentum: hæc verò de toto bello & contra totam Græciam ponuntur.

Quapropter & irascendum est, & ineunda ratio aliqua, vt & superiores temporis iniurias vlciscamur: & ne quid in posterum Græcia detrimenti capiat, prospiciamus. B Nam quum barbaris priuatim seruis vtendum censeamus: tantam sociorum multitudinem per socordiam nostram, illorum dominatu premi, turpe fuerit. quũ Troiani belli tempore maiores nostri vnius mulierculæ raptum ita vindicandum censuerint, vt finem belli antè non fecerint, quàm vrbs eius à quo orta fuerat C iniuria, euerteretur: nos, quum tota Græcia violetur, de vltione publica non cogitabimus? præsertim quum ea perficere liceat quibus nec optari meliora possint. Solum enim hoc bellum paci præstat, spectaculo potius quàm expeditioni simile, & vtrisque vtile, tam quietis amantibus quàm belli appetentibus. D Nam illi quidem securè

τὰ σφέτερα αὐτῶν καρποῦσθαι, τοῖς δὲ, ἐκ τῶν ἀλλοτρίων μεγάλους πλούτους κατασήσασθαι. πολλαχοῦ δ' ἄν τις λογιζόμενος, εὕροι ταύτας τὰς πράξεις λυσιτελούσας μάλιστα ἡμῖν. φέρε γάρ, πρὸς τίνας χρὴ πολεμεῖν τοὺς μηδεμιᾶς πλεονεξίας ἐπιθυμοῦντας, ἀλλ' αὐτὸ τὸ δίκαιον σκοποῦντας; οὐ πρὸς τοὺς καὶ πρότερον τὴν Ἑλλάδα κακῶς ποιήσαντας, καὶ νῦν ἐπιβουλεύοντας; καὶ πάντα τὸν χρόνον οὕτω διακειμένους πρὸς ἡμᾶς; τίσι δὲ φθονεῖν εἰκός ἐστι, τοὺς μὴ παντάπασιν ἀνάνδρως διακειμένους, ἀλλὰ μετρίως τούτῳ τῷ πράγματι χρωμένους; οὐ τοῖς μείζους μὲν τὰς δυναστείας ἢ κατὰ ἀνθρώπους περιβεβλημένοις, ἐλάττονος δὲ ἀξίοις τῶν παρ' ἡμῖν δυστυχούντων; ἐπὶ τίνας δὲ μᾶλλον προσήκει στρατεύειν, τοὺς ἅμα μὲν εὐσεβεῖν βουλομένους, ἅμα δὲ τοῦ συμφέροντος προνοουμένους; οὐκ ἐπὶ τοὺς καὶ φύσει πολεμίους καὶ πατρικοὺς ἐχθρούς, καὶ πλεῖστα μὲν ἀγαθὰ κεκτημένους, ἥκιστα δ' ὑπὲρ αὐτῶν ἀμύνασθαι δυναμένους; οὐκοῦν ἐκεῖνοι πᾶσι τούτοις ἔνοχοι τυγχάνουσιν ὄντες. καὶ μὴν οὐδὲ τὰς πόλεις λυπήσομεν,

A frui suis opibus poterunt, hi magnas aliorum opes occupabunt. Quod si quis in omnes partes verset animum, has actiones maxime nobis expedire deprehendet. Age vero, si nihil iniqui petas: sed ipsam tantum æquitatem spectes, quibus tandem bellum est inferendum? annon iis qui & olim B Græciam afflixerunt, & nunc insidiantur, & hoc erga nos esse animo nunquam destiterunt? Quibus verò inuidere par est, homines non prorsus effœminatos, sed ea re moderatè vtentes? nonne illis qui diuina propè potentia præditi, nequiores sunt hominibus apud nos calamitosis? Quibus verò bellum potius in- C ferre debent viri & pietatis studiosi, & suæ vtilitatis haud negligentes? nonne & natura hostibus, & paternis inimicis & iis qui maximas opes habent, quum ad eas defendendas minimè sint parati? Atqui hæc in illos conueniunt omnia. Præterea ciuitatibus, deligendo ex eis D

στρατιώτας ἐξ αὐτῶν καταλέγοντες· ὃ νῦν ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους ὀχληρότατον αὐταῖς ἐστι. πολὺ γὰρ οἶμαι σπανιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς μένειν ἐθέλοντας, τῶν συνακολουθεῖν ἐπιθυμησάντων. Τίς γὰρ οὕτως ἢ νέος ἢ παλαιὸς ῥάθυμός ἐστιν, ὅστις οὐ μετασχεῖν βουλήσεται ταύτης τῆς στρατιᾶς, τῆς ὑπ' Ἀθηναίων μὲν καὶ Λακεδαιμονίων στρατηγουμένης; ὑπὲρ δὲ τῆς τῶν συμμάχων ἐλευθερίας ἀθροιζομένης; ὑπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἐκπεμπομένης, ἐπὶ δὲ τὴν τῶν βαρβάρων τιμωρίαν πορευομένης; φήμην δὲ καὶ μνήμην καὶ δόξαν πόσην τινὰ χρὴ νομίζειν, ἢ ζῶντας ἕξειν, ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν, τοὺς ἐν τούτοις τοῖς ἔργοις ἀριστεύσαντας; ὅπου γὰρ οἱ πρὸς Ἀλέξανδρον πολεμήσαντες, καὶ μίαν πόλιν ἑλόντες, τοιούτων ἐπαίνων ἠξιώθησαν, ποίων τινῶν χρὴ προσδοκᾶν ἐγκωμίων τεύξεσθαι τοὺς ὅλης Ἀσίας κρατήσαντας; τίς γὰρ ἢ τῶν ποιεῖν δυναμένων, ἢ τῶν λέγειν ἐπισταμένων, οὐ πονήσει καὶ φιλοσοφήσει, βουλόμενος ἅμα τε τῆς αὑτοῦ διανοίας καὶ τῆς ἐκείνων ἀρετῆς μνήμην εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον καταλιπεῖν;

milite, non erimus moleſti: quam rem in his inteſtinis bellis grauiſſimè, & iniquiſſimis animis, patiuntur. Multò enim (opinor) pauciores erunt qui manere velint, quàm qui expeditionis huius comites eſſe cupiant. Quis enim ſiue iuuenis, ſiue ſenex, ita ignauus eſt, vt ei militiæ intereſſe nolit, cuius duces ſint Athenienſes atque Lacedæmonij? quæ pro ſociorum libertate ſuſcipiatur? quæ conſenſu totius Græciæ mittatur? quæ ad vlciſcendos barbaros proficiſcatur? Quantam verò famam, quantam memoriam & gloriam cenſendum eſt aut viuentes habituros, aut poſt obitum relicturos eſſe eos qui in his operibus præ aliis præclarè ſe gesserint? Quum enim ij qui aduerſus Alexandrum militarunt, vna vrbe expugnata, tãtis laudibus celebrentur: quid iis fore credendum eſt qui tota Aſia potientur? Quis enim, ſiue poeta ſiue orator, non laborabit & meditabitur, vt ſimul & ſui ingenij, & virtutis illorum æternum relinquat monimentum?

Οὐ τὴν αὐτὴν δὲ τυγχάνω γνώμην ἔχων, ἔν τε τῷ παρόντι καιρῷ, καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ λόγου. τότε μὲν γὰρ ᾤμην ἀξίως δυνήσεσθαι περὶ τῶν πραγμάτων εἰπεῖν· νῦν δ' οὐκ ἐφικνοῦμαι τοῦ μεγέθους αὐτῶν, ἀλλὰ πολλά με διαπέφευγεν ὧν διενοήθην. αὐτοὺς οὖν χρὴ συνορᾶν ὅσης ἂν εὐδαιμονίας τύχοιμεν, εἰ τὸν μὲν πόλεμον τὸν νῦν ὄντα περὶ ἡμᾶς, πρὸς τοὺς ἠπειρώτας ποιησαίμεθα· τὴν δὲ εὐδαιμονίαν τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην διακομίσαιμεν. καὶ μὴ μόνον ἀκροατὰς γενομένους ἀπελθεῖν, ἀλλὰ τοὺς μὲν πράττειν δυναμένους παρακαλοῦντας ἀλλήλους πειρᾶσθαι διαλλάττειν, τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν καὶ τὴν Λακεδαιμονίων. τοὺς δὲ τῶν λόγων ἀμφισβητοῦντας, πρὸς μὲν τὴν παρακαταθήκην, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν νῦν φλυαροῦσι, παύσασθαι γράφοντας. πρὸς δὲ τοῦτον τὸν λόγον ποιεῖσθαι τὴν ἅμιλλαν, καὶ σκοπεῖν ὅπως ἄμεινον ἐμοῦ περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐροῦσιν· ἐνθυμουμένους, ὅτι τοῖς μεγάλας τὰς ὑποσχέσεις ποιουμένοις, οὐ πρέπει περὶ μικρὰ δια-

Ego certè quidem non ita nunc ſentio, vt orationis initio: tum enim me pro dignitate rerum poſſe dicere put..bam:nũc verò magnitudinem earum non aſſequor: multáque mihi eorum quæ dicere inſtitueram, exciderunt. Vobis igitur ipſis reputandum eſt cum animis veſtris, quantam felicitatem adipiſci liceat, ſi bellum, quod modò nos vrget, in Aſianos conuerterimus, & Aſianorum opes in EVropam tranſtulerimus. Neque verò his auditis duntaxat abeundum eſt: ſed & qui in rebus gerendis verſantur, alij alios cohortando operam dabunt vt noſtram & Lacedæmoniorum rempublicam reconcilient: & eloquentię ſtudioſi ſcribere aduerſus depoſitum deſinent: cęteríſque nugis omnibus omiſſis, quibus nunc ſtudent, in hoc argumento inter ſeſe certabunt, operámque dabunt, vt his de rebus melius quàm ego dicant. Satis enim intelligitur, eos non decere vt magna profeſſi, paruis rebus occu-

τρίβειν. οὐδὲ τοιαῦτα λέγειν ἐξ ὧν ὁ βίος μηδὲν ἐπιδώσει τῶν πιστευθέντων· ἀλλ' ὧν ἐπιτελεσθέντων, αὐτοί τε ἀπαλλαγήσονται τῆς τοιαύτης ἀπορίας, καὶ τοῖς ἄλλοις μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιοι δόξουσιν εἶναι.

A pentur: eáve dicant per quæ ij quibus persuaserint, nihilo futuri sint feliciores. In illis potius est elaborandum, quibus perfectis, & ipsi inopia ista liberentur, & de aliis præclarè meriti esse videantur.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΛΟΓΟΣ,

Τῶν συμβουλευτικῶν δεύτερος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ Φίλιππον λόγου.

Ἰστέον ὅτι τὸν λόγον τοῦτον ἔγραψε τῷ Φιλίππῳ ὁ Ἰσοκράτης, μετὰ τὴν εἰρήνην τὴν γινομένην ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Αἰσχίνην καὶ Δημοσθένην. διὸ καὶ ἔσχε καιρὸν γράψαι αὐτῷ τῷ Φιλίππῳ, ὡς φίλῳ γινομένῳ τῆς Ἀθηναίων πόλεως. ἐν σχήματι δὲ τοῦ ἐγκωμιάσαι αὐτὸν, παραινεῖ αὐτῷ, διαλλάξαντα τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τὰς μεγάλας, πρὸς ἑαυτὰς στασιαζούσας, στρατεῦσαι κατὰ Περσῶν. πρέπει γάρ σοι φησὶ, τοῦτο ποιῆσαι, Ἡρακλείδῃ ὄντι, καὶ τοιούτῳ δυνατῷ. καὶ ὁ μὲν Φίλιππος λαβὼν τὸν λόγον, καὶ ἀναγνοὺς, οὐκ ἐπείσθη τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἀνεβάλετο τέως. ὕστερον δὲ ὁ παῖς ὁ τούτου Ἀλέξανδρος ἀναγνοὺς τὸν λόγον· καὶ ἐρεθισθεὶς, ἐστράτευσε κατὰ Δαρείου τοῦ ὑστέρου, καὶ λεγομένου Ὤχου τὸ μὲν γὰρ κύριον ὄνομα, Ὦχος ἐλέγετο· κολακεύοντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι, ἐπίκλησιν αὐτὸν ὠνόμαζον Δαρεῖον, ὡς πρὸς τοὺς πρώτους προγόνους.

ἡ δὲ στάσις τοῦ λόγου πραγματική συμβουλεύει γάρ. ἔγραψε δὲ ὁ Ἰσοκράτης τὸν λόγον, γέρων ὤν, μικρὸν πρὸ τῆς ἑαυτοῦ καὶ Φιλίππου τελευτῆς, ὥς φησιν ὁ Ερμίππος.

ISOCRATIS AD PHIlippum oratio,

Suaſoriarum ſecunda.

ARGVMENTVM ORATIONIS ad Philippum.

SCiendum eſt, orationem hanc ab Iſocrate ad Philippum ſcriptam eſſe, poſt pacem illam ab Æſchine & Demoſthene factam. Quare data ei eſt occaſio ad Philippum, vt amicum Athenienſis populi, ſcribendi. Hortatur autem eum ſpecie laudationis, vt reconciliatis præcipuis Græciæ ciuitatibus, quæ quaſi ciuile bellum inter ſeſe gerebant, expeditionem aduerſus Perſas ſuſcipiat. Hoc enim te facere decet, inquit, quum ſis & ex Herculis familia oriundus, & tanta potentia præditus. Ac Philippus quidem, accepta lectáque oratione, non paruit Iſocratis conſilio, ſed rem diſtulit. Pòſt autem filius eius Alexander, eadem oratione lecta incitatus, bello Darium poſteriorem, qui Ochus dicebatur, petiit. Nam verum eius nomen Ochus fuit: ſed Darij cognomentum à Perſis per aſſentationem ei tribuebatur, quaſi à maioribus id accepiſſet. Deliberatiui generis eſt oratio: ab Iſocrate iam ſene ſcripta paulò ante & ipſius & Philippi obitum: Hermippo autore.

ΑΛΛΗ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ἐκ τῶν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασέως.

ΤΙΣ οὐκ ἂν ἀγαπήσειε μέγεθος ἔχων ἀνήρ, καὶ δυνάμεως τινὸς ἡγούμενος, ἃ πρὸς Φίλιππον αὐτῷ τὸν Μακεδόνα γέγραπται; ἐν οἷς ἀξιοῖ στρατηγὸν ἄνδρα, καὶ τηλικαύτης ἐξουσίας κύριον, διαλλάττειν μὲν τὰς διαφερομένας πόλεις, ἀλλὰ μὴ συγκρούειν πρὸς ἀλλήλας· τὴν δ' Ἑλλάδα μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιεῖν· καὶ ὑπεριδόντα τῆς περὶ τὰ μικρὰ φιλοτιμίας, τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρεῖν ἔργοις, ἐξ ὧν κατορθώσας τε πάντων ἡγεμόνων ἐπιφανέστατος ἔσται· καὶ ἀποτυχὼν τήν γε εὔνοιαν τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων κτήσεται· ἧς οἱ τυχόντες πολλῷ μᾶλλον εἰσὶ ζηλωτότεροι, τῶν μεγάλας πόλεις καὶ πολλὰς χώρας καταστρεφομένων. ἔτι δὲ παρακελεύεται, μιμεῖσθαι τὴν Ἡρακλέους τε προαίρεσιν, καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὅσοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐστράτευσαν· καί φησι χρῆναι τοὺς ἑτέρων διαφέροντας, προαιρεῖσθαι μὲν τὰς μέγεθος ἐχούσας πράξεις ἐπιτελεῖν δ' αὐτὰς μετ' ἀρετῆς ἐνθυμουμένους, ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἔχομεν, ἀθάνατοι δὲ γινόμεθα διὰ ἀρετήν. καὶ τοῖς μὲν πρός ἄλλο τι τῶν ἀγαθῶν ἀπλήστως διακειμένοις ἀχθόμεθα, τοὺς δὲ τιμῆς μείζω τῆς ὑπαρχούσης ἀεὶ κτωμένους ἐπαινοῦμεν· καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἐφ' οἷς χαίρουσιν οἱ πολλοί, τοῦ τε πλούτου καὶ ἀρχῆς καὶ δυναστείας, πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς συμβαίνει γίνεσθαι κυρίους, τῆς δὲ ἀρετῆς καὶ τῆς παρὰ τοῖς πλήθεσιν εὐνοίας τοὺς οἰκείους ἑκάστου κληρονομεῖν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἀναγινώσκοντας ταῦτα δυνάστας, φρονήματός τε μείζονος ὑποπίμπλασθαι, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμεῖν τῆς ἀρετῆς.

ALIVD ARGVMENTVM eiusdem orationis,

Ex Dionysio Halicarnasseo.

QVis vir magnus, & iusti exercitus imperator, ea non magnifaciat quæ ad Philippum Macedonem scripsit? quum imperatoris præsertim tam potentis, officium esse dicit, vrbes Gr. dissidentes reconciliare, & non inter se collidere : & Græciam è parua magnam reddere : despectóque minutarum rerum studio, ea facinora suscipere quæ &, si feliciter peregerit, omnium ducum clarissimus futurus sit: & , si impegerit saltem Græcorum beneuolentiam sit consecuturus: cuius compotes longè latéque præclariores habeantur iis qui magnas vrbes & multas prouincias euertant. Præterea hortatur vt Herculis institutum, ac cæterorum principum qui cum Græcis aduersus barbaros militarunt, imitetur. Eos enim, qui præstent reliquis, suscipere debere magnas res, eásque strenuè perficere: cogitantes nos, quum mortale corpus habeamus, fieri virtute immortales : ac eos qui aliorum bonorum insatiabili cupiditate teneantur, inuisos esse: contrà, honoris subinde augendi studiosos commendari. Et quibus rebus plerique gaudeant, vt opibus, vt imperio, vt potentia, iis sæpenumero etiam hostes potiri: virtutis autem & popularis beneuolentiæ, domesticos cuiusque hæredes esse. Omnino enim necesse est, principes qui hæc legunt, & maiores animos concipere, & vehementiore studio virtutis inflammari.

ΑΛΛΗ ΥΠΟΘΕΣΙΣ,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Δύο μάλιστα μέρη τούτου τοῦ λόγου εἰσί· τὸ μὲν, περὶ τοῦ χρῆναι διαλλάττειν πρὸς ἀλλήλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις· τὸ δὲ περὶ τῆς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους στρατείας. τὸν γὰρ Φίλιππον

ἐπαι-

ἑρμηνεῦσαι, ὅπερ ἄν τις τὸ τρίτον ἀριθμήσειε μέρος, οὐ προηγούμενόν ἐστι, καθώς φασιν οἱ παρ᾽ Ἕλλησι ῥήτορες· ἀλλά τι παρεμπίπτον, εἰς ἔνδειξιν δυνάμεως, καὶ προτροπὴν τῆς τοῦ Φιλίππου βουλήσεως. εἰσὶ δὲ τάδε τοῦ λόγου κεφάλαια, τὸ καλὸν ἢ δίκαιον, τὸ συμφέρον καὶ ἀναγκαῖον, τὸ ἡδὺ καὶ ἔνδοξον, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὸ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον. οὐδεὶς γὰρ περὶ τῶν μὴ ἄλλως ἢ ὡς χαλεπώτατα καὶ ἐπικινδυνότατα γίνεσθαι δυναμένων, βουλεύεται. τὸ προοίμιον προκατάληψιν ἔχει· καὶ διὰ τὸ ἐντέχνως μὲν, λαθραίως δὲ τὸν Φίλιππον ἐγκωμιάζειν, εὔνοιαν καὶ προσοχὴν λαμβάνει. ἐπειδὴ γὰρ οἱ βασιλεῖς καὶ δυνάσται ἐν εὐπραγίαις, ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ σοφίᾳ μέγα φρονοῦντες, οὐδὲ τῶν τῶν οἰκείων βουλαῖς πείθονται, φοβεῖσθαι ἔδει τὸν Ἰσοκράτη, μὴ οὐχὶ ὁ λόγος αὐτοῦ καταφρονηθείη. διὰ τοῦτο πάνυ εὐφυῶς ἀναπλάττει, ἐπιπεπλῆχθαι ὑπὸ τῶν φίλων, ἐγκωμιασάντων τὰς Φιλίππου πράξεις. ἀναφέρων εἰς αὐτοὺς πᾶν ὅ, τι Φίλιππος ἐννοήσειεν. ἐξῆν γὰρ τούτους ἐλέγξαι, μηδὲν τὸν Φίλιππον λυποῦντα. ἔστι δὲ ἀντὶ προοιμίου καὶ ἡ τοῦ ῥήτορος πρώτη, περὶ τοῦ λόγου τούτου πρὸς Φίλιππον γραφεῖσα, ἐπιστολή.

ALIVD ARGVMENTVM,

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

DVæ partes ſunt huius orationis præcipuæ : vna, de Græcis vrbibus inter ſeſe reconciliandis : altera, de barbaris oppugnandis. Namque tertia numerari poſſet Philippi laudatio. non eſt προηγούμενον, vt Græci Rhetores loquuntur: ſed παρεμπῖπτον. partim ad probandam facultatem, partim ad excitandam Philippi voluntatem adhibita. Capita ſeu argumenta præcipua ſunt : Honeſtum ſeu iuſtum, vtile & neceſſarium, iucundum & glorioſum. Cum his omnibus coniungitur τὸ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον. Niſi enim res ſine ſummis difficultatibus & periculis confici poſſit, omnis ferè deliberatio tollitur. Exordium occupatione & inſinuatione conſtat, atque artificioſa & diſſimulata laudatione Philippi : eóque pacto & attentio & beneuolentia captatur. Quia enim reges & principes, ne ſuorum qui

dem consilia, rebus præsertim benè gestis, suæ sapientiæ persuasione elati, æquis animis audire solent, Isocrati verendum fuit ne suum scriptum repudiaretur. Itaque perquam ingeniosè fingit, se ab amicis suis, qui res gestas Philippi prædicent, esse reprehensum: & quicquid Philippo in mentem venire potuit, quod ad Isocratem refutandum pertineret, illis attribuit quos absque Philippi offensa redarguere posset. Exordij locum tenet etiam epistola nostri autoris prima, quæ de hac oratione scripta est ad Philippum.

Μὴ θαυμάσῃς, ὦ Φίλιππε, διότι τοῦ λόγου ποιήσομαι τὴν ἀρχὴν, οὐ τοῦ πρὸς σὲ ῥηθησομένου, καὶ νῦν δειχθήσεσθαι μέλλοντος, ἀλλὰ τοῦ περὶ Ἀμφιπόλεως γραφέντος. περὶ οὗ μικρὰ βούλομαι προειπεῖν· ἵνα δηλώσω καὶ σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς οὐ δι᾽ ἄνοιαν, οὐδὲ διαψευσθεὶς ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας τῆς νῦν μοι παρούσης, ὑπεθέμην γράφειν τὸν πρὸς σὲ λόγον· ἀλλ᾽ εἰκότως, καὶ κατὰ μικρὸν ὑπαχθείς. ὁρῶν γὰρ τὸν πόλεμον τὸν ἐνστάντα σοί τε καὶ τῇ πόλει περὶ Ἀμφιπόλεως, πολλῶν κακῶν αἴτιον γιγνόμενον, ἐπεχείρησα λέγειν περί τε τῆς πόλεως ταύτης, καὶ τῆς χώρας, οὐδὲν τῶν αὐτῶν οὔτε τοῖς ὑπὸ τῶν σῶν ἑταίρων λεγομένοις, οὔτε τοῖς ὑπὸ τῶν ῥητόρων τῶν παρ᾽ ἡμῖν, ἀλλ᾽ ὡς οἷόν τε πλεῖστον ἀφεστῶτα

A Ne mireris, Philippe, cur non ab ea oratione, quæ tibi recitabitur, & nunc ostendetur, sed ab ea quæ scripta est de Amphipoli, dicendi capiam exordium. hac de re pauca præfabor, vt & tibi & aliis ostendam, me neque per amentiam, neque hoc languore meo deceptum, hæc scribere ad te instituisse, B sed iustis causis, & paulatim fuisse adductum Nam quum bellum à te & ciuitate nostra de Amphipoli gestum, multorum malorum esse causam viderem: & de vrbe & regione ista, non eodem modo quo aut amici tui, aut nostri oratores solent, dicere sum aggressus: sed sic vt C quàm longissimè ab illorũ

τὰς τούτων διανοίας. οὗτοι μὲν γὰρ, παροξύνοντες ἐπὶ τὸν πόλεμον, συνηγορεύοντες ταῖς ἐπιθυμίαις ὑμῶν· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν ἀμφισβητουμένων οὐδὲν ἀποφηνάμενος· ὃν δ᾽ ὑπελάμβανον τῶν λόγων εἰρηνικώτατον εἶναι, περὶ τοῦτον διέτριβον· λέγων ὡς ἀμφότεροι διαμαρτάνετε τῶν πραγμάτων· καὶ σὺ μὲν πολεμεῖς ὑπὲρ τῶν ἡμῖν συμφερόντων· ἡ δὲ πόλις, ὑπὲρ τῆς σῆς δυναστείας. λυσιτελεῖν γὰρ σοὶ μὲν ἔχειν τὴν χώραν ταύτην, τῇ δὲ πόλει, μηδ᾽ ἐξ ἑνὸς τρόπου λαβεῖν αὐτήν. καὶ περὶ τούτων οὕτως ἐδόκουν διεξιέναι τοῖς ἀκούουσιν, ὥστε μηδένα τὸν λόγον αὐτὸν μηδὲ τὴν λέξιν ἐπαινεῖν, ὡς ἀκριβῶς καὶ καθαρῶς ἔχουσαν, ὥσπερ εἰώθασί τινες ποιεῖν· ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων θαυμάζειν, καὶ νομίζειν οὐδαμῶς ἂν ἄλλως παύσασθαι τῆς φιλονεικίας ὑμᾶς ταύτης, πλὴν εἰ σὺ μὲν πεισθείης πλείονος ἀξίαν ἔσεσθαί σοι τὴν τῆς πόλεως φιλίαν, ἢ τὰς προσόδους τὰς ἐξ Ἀμφιπόλεως γιγνομένας. ἡ δὲ πόλις δυνηθείη καταμαθεῖν, ὡς χρὴ τὰς μὲν τοιαύτας φεύγειν ἀποικίας, αἵτινες τετρα-

A opinione recederem. Nam illi quidem, dum vestris cupiditatibus subseruiebant, oratione sua vos ad bellum incitabant: ego verò de ipsis controuersiis nihil pronuntians, id orationis genus eligebã quod ad pacem conciliandam aptissimum fore mihi videbatur: vtrorumque errorem reprehendens, quòd B & tu bellum pro nostris commodis gereres, & nos potentiam tuam stabiliremus. Nam agri istius possessionem tibi quidem esse vtilem: nostræ autem vrbi eiusdem occupationem nullo modo expedire. Et hæc ita explicare videbar audientibus, vt nemo ipsam orationem aut dictionem, tanquam elaboratam & puram (vt so- C lent quidam) laudaret, sed rerum veritatem omnes admiraretur: & hanc vnam esse rationem constituendæ inter vos concordiæ putarent, si & tibi persuaderetur pluris esse Atheniensium amicitiam, quàm reditus Amphipolitanos: & nostra ciuitas intelligeret, eas colonias fugiendas esse quæ colo- D

κις ἢ πεντάκις ἀπολωλέκασι τοὺς ἐμπολιτευθέντας· ζητεῖν δ' ἐκείνους τοὺς τόπους τοὺς πόρρω μὲν κειμένους τῶν ἄρχειν δυναμένων, ἐγγὺς δὲ τῶν δουλεύειν εἰθισμένων· εἰς οἷόνπερ Λακεδαιμόνιοι Κυρηναίους ἀπῴκισαν. πρὸς δὲ τούτοις, εἰ σὺ μὲν γνοίης ὅτι σὺ μὲν λόγῳ παραδοὺς τὴν χώραν ἡμῖν ταύτην, αὐτὸς ἔργῳ κρατήσεις αὐτῆς, καὶ προσέτι τὴν εὔνοιαν τὴν ἡμετέραν κτήσῃ. τοσούτους γὰρ ὁμήρους παρ' ἡμῶν λήψῃ τῆς φιλίας, ὅσουσπερ ἂν ἀποίκους εἰς τὴν σὴν δυναστείαν ἀποστείλωμεν. τὸ δὲ πλῆθος ἡμῶν εἴ τις διδάξειεν, ὡς ἢν λάβωμεν Ἀμφίπολιν, ἀναγκασθησόμεθα τὴν αὐτὴν εὔνοιαν ἔχειν τοῖς σοῖς πράγμασι διὰ τοὺς ἐνταῦθα κατοικοῦντας ἡμῶν, οἵανπερ εἴχομεν Μηδόκῳ τῷ παλαιῷ διὰ τοὺς ἐν Χερρονήσῳ γεωργοῦντας. τοιούτων δὲ ὄντων τῶν τῇ πόλει τῶν λεγομένων ἡμῖν, ἤλπισαν ὅσοιπερ ἤκουσαν, διαδοθέντος τοῦ λόγου διαλύσεσθαι τὸν πόλεμον ἡμᾶς, καὶ γνωσιμαχήσαντας βουλεύσασθαί τι κοινὸν ἀγαθὸν περὶ ἡμῶν αὐτῶν. εἰ μὲν οὖν ἀφρόνως, ἢ καὶ νοῦν ἔχοντας ταῦτα

A nos suos quater aut quinquies perdidissent: illáque potius quærenda esse loco quæ procul abessent ab iis qui imperare possent, vicina autem iis qui seruire consueuissent. Cuiusmodi in locum Lacedæmonij Cyrenæos colonos miserunt. Ad hæc, si tu animaduerteres, te, si nobis verbo istam regionem tradidisses, ipsum reuera esse B retenturum, atque etiam beneuolentiam nostram tibi conciliaturum (tot enim nostræ amicitiæ obsides accepturum, quot in regnum tuum colonos mitteremus) nostrum autem populum, si quis doceret, nobis, si Amphipolim teneremus, necesse fore non minus tuis consultum velle rebus, ob ciues C nostros, qui in tuo imperio consedissent, quàm veteris illius Medoci, propter eos qui in Chersoneso prædia habebant. Quum igitur ea quæ ciuitati nostrę dicerētur, eiusmodi nobis essent: sperauere quicunque audierant, edita hac oratione, bellum nos composituros: & periculosis consiliis abiectis, de D communi aliquo nostro bono deliberaturos. Siue igitur prudéter, siue temere

ἐδόξαζον, δικαίως ἂν ἐκεῖνοι τὴν αἰτίαν ἔχοιεν. ὄντος δ' οὖν ἐμοῦ περὶ τὴν πραγματείαν ταύτην, ἔφθητε ποιησάμενοι τὴν εἰρήνην, πρὶν ἐξειργάσθαι τὸν λόγον, σωφρονοῦντες. ὅπως γὰρ οὖν πεπρᾶχθαι κρεῖττον ἦν ὑμῖν, ἢ συνέχεσθαι τοῖς κακοῖς τοῖς διὰ τὸν πόλεμον γιγνομένοις. συνησθεὶς δὲ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης ψηφισθεῖσι, καὶ νομίσας οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἅπασι συνοίσειν, ἀποστῆσαι μὲν τὴν ἐμαυτοῦ διάνοιαν τῶν ἐχομένων οὐχ οἷός τ' ἦν ἀλλ' οὕτω διεκείμην, ὥστ' εὐθὺς σκοπεῖσθαι, πῶς ἂν τὰ πεπραγμένα παραμείνειεν ἡμῖν, καὶ μὴ χρόνον ὀλίγον ἡ πόλις ἡμῶν διαλιποῦσα, πάλιν ἑτέρων πολέμων ἐπιθυμήσειε. διεξιὼν δ' ἕκαστα τούτων πρὸς ἐμαυτόν, εὕρισκον οὐδαμῶς ἂν ἄλλως αὐτὴν ἡσυχίαν ἄγουσαν, πλὴν εἰ δόξειε ταῖς πόλεσι ταῖς μεγίσταις διαλυσαμέναις τὰ πρὸς σφᾶς αὐτὰς, εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν, καὶ τὰς πλεονεξίας, ἃς νῦν ἀξιοῦσι παρὰ τῶν Ἑλλήνων αὑτοῖς γίγνεσθαι, ταύτας εἰ παρὰ τῶν βαρβάρων ποιήσασθαι βουληθεῖεν. ἅπερ ἐν τῷ πανηγυρικῷ

ita iudicarint, id ipsis scilicet imputandum est. Verùm quum ego in hoc argumento versarer, vos prudenti omnino consilio pacem fecistis, priusquam oratio absolueretur. Nam quocũque modo nobis pacem esse præstabat, quàm conflictari malis illis quæ bellum adferebãt. Quum autem decreto pacis delectarer, eámque non nobis solùm, sed & tibi & cæteris Græcis omnibus, profuturam existimarem: facere non potui quin ea quæ restabant pertexerem. statímque cogitandum esse duxi qua ratione ea quæ transacta essent, rata haberentur: veritus ne nostra ciuitas, post temporis exiguum spacium, alia bella desideraret. Quæ quũ singula mecum ipse reputarem, nullo alio modo quieturam esse reperiebam, nisi maximæ ciuitates, pace inter se facta, bellum in Asiam transferendum: & emolumenta quæ nunc à Gręcis extorquerent, è manubiis barbarorum petenda esse censerẽt. Id quod & in Panegyrica oratione

λόγῳ τυγχάνω συμβεβουλευκώς. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, καὶ νομίσας οὐδέποτ᾽ ἂν εὑρεθῆναι καλλίω ταύτης ὑπόθεσιν, οὔτε κοινοτέραν, οὔτε μᾶλλον ἡμῖν ξυμφέρουσαν, ἐπήρθην πάλιν συγγράψαι περὶ αὐτῆς, οὐκ ἀγνοῶν οὐδὲν τῶν περὶ ἐμαυτὸν, ἀλλ᾽ εἰδὼς μὲν τὸν λόγον τοῦτον οὐ τῆς ἐμῆς ἡλικίας δεόμενον, ἀλλ᾽ ἀνδρὸς ἀνθοῦσαν τὴν ἀκμὴν ἔχοντος, καὶ τὴν φύσιν πολὺ τῶν ἄλλων διαφέροντος. ὁρῶν δὲ ὅτι χαλεπόν ἐστι περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν δύο λόγους ἀνεκτῶς εἰπεῖν, ἄλλως τε, ἂν ὁ πρότερος ἐκδοθεὶς οὕτως ᾖ γεγραμμένος, ὥστε καὶ τοὺς βασκαίνοντας ἡμᾶς μιμεῖσθαι, καὶ θαυμάζειν αὐτὸν μᾶλλον τῶν καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐπαινούντων. ἀλλ᾽ ὅμως ἐγὼ ἁπάσας ταύτας τὰς δυσχερείας ὑπεριδὼν, οὕτως ἐπὶ γήρως γέγονα φιλότιμος, ὥστε βουληθῆναι ἅμα τοῖς πρὸς σὲ λεγομένοις, καὶ τοῖς μετ᾽ ἐμοῦ διατρίψασιν ὑποδεῖξαι, καὶ ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι τὸ μὲν τὰς πανηγύρεις ἐνοχλεῖν, καὶ πρὸς ἅπαντας λέγειν τοὺς συντρέχοντας ἐν αὐταῖς, πρὸς οὐδένα λέγειν ἐστίν. ἀλλ᾽ ὁμοίως οἱ τοιοῦτοι τῶν λό-

A consului. Quæ quum animo agitarem, nec argumentum vel honestius, vel magnificentius, vel nobis vtilius, vnquam ne excogitari quidem posse persuasum haberem: ad id de integro tractandum sum incitatus, etsi rerum mearum nihil ignoro, & satis intelligo, negotium hoc non meæ senectuti esse aptum, sed virum postulare B florentis ætatis, & aliis ingenio multum excellentem. Atque illud etiam video quàm difficile sit, binas de eadem re tolerabiles habere orationes: præsertim si ea quæ prius edita est, sic scripta sit, vt eam vel inuidi nostri imitentur, & magis admirentur, quàm ij qui summis laudibus extollunt. Verùm C ego omnibus hisce difficultatibus neglectis, in senectute adeo sum factus acer, vt per ea quæ tibi dico, meis etiam discipulis demonstrare, planúmque facere studuerim conuentibus ingerere sese, & ad omnes eos qui ibi concurrunt, verba facere, perinde esse ac si nemini loquerentur: (nā huiusmodi oratio- D

γων ἄκυροι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς νόμοις, καὶ ταῖς πολιτείαις ταῖς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν γεγραμμέναις. δεῖ δὲ τοὺς βουλομένους μὴ μάτην φλυαρεῖν, ἀλλὰ προὔργου τι ποιεῖν, καὶ τοὺς οἰομένους ἀγαθόν τι κοινὸν εὑρηκέναι, τοὺς μὲν ἄλλους ἐᾶν πανηγυρίζειν, αὐτοὺς δ' ὧν εἰσηγοῦνται ποιήσασθαί τινα προστάτην, τῶν καὶ λέγειν καὶ πράττειν δυναμένων, καὶ δόξαν μεγάλην ἐχόντων, εἴπερ μέλλουσι προσέξειν αὐτοῖς τὸν νοῦν. ἅπερ ἐγὼ γνοὺς, διαλεχθῆναί σοι προειλόμην· οὐ τὰ πρὸς χάριν ἐκλεξάμενος. καί τοι περὶ πολλοῦ ποιησαίμην ἂν σοι κεχαρισμένως εἰπεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τούτῳ τὴν διάνοιαν ἔχων. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἄλλους ἑώρων τοὺς ἐνδόξους τῶν ἀνδρῶν ὑπὸ πόλεσι καὶ νόμοις οἰκοῦντας, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἐξὸν ἄλλο πράττειν, ἢ τὸ προσταττόμενον· ἔτι δὲ πολὺ καταδεεστέρους ὄντας τῶν πραγμάτων τῶν ῥηθησομένων· σοὶ δὲ μόνῳ πολλὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τῆς τύχης δεδομένην, καὶ πρέσβεις πέμπειν πρὸς οὓς ἂν βουληθείης, καὶ δέχεσθαι παρ' ὧν ἄν σοι δοκῇ, καὶ λέγειν ὅ,τι ἂν ἡγῇ συμφέρειν.

A nes non minus esse irritas, quàm leges & respublicas à sophistis scriptas:) oportere autem, eos qui nō frustra nugari, sed aliquod operæpretium facere vellent, quique sibi aliquid vtile reipublicæ reperisse viderētur, omissis celebritatibus eorum quæ facienda censerent, ducem atque autorem aliquē ex iis eligere, B qui & dicendo & rebus gerendis valerent: magnáque præditi autoritate, attentè eos audituri essent. Quibus ego perspectis, tecum disserere constitui: nec ea delegi, quæ auditu iucunda essent. Etsi enim me iucunda tibi posse dicere, in primis vellem: tamen id mihi propositum non fuit. Nam alios quidem præstantes C viros, rebuspublicis & legibus subiectos, videbam non audere facere quicquam nisi quod iuberentur: neque etiam vlla ex parte pares esse magnitudini rerum de quibus dicendum est: tibi autem soli magnam potestatem à fortuna datam esse, & legatos mit- D tendi quò velles, & excipiendi à quibus videretur, & dicendi quod vtile iudicares.

πρὸς δὲ τούτοις καὶ δύναμιν καὶ πλοῦτον κεκτημένον, ὅσον οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων, ἃ μόνα τῶν ὄντων καὶ πείθειν καὶ βιάζεσθαι πέφυκεν· ὧν οἶμαι καὶ τὰ νῦν ῥηθησόμενα προσδεήσεσθαι. μέλλω γάρ σοι συμβουλεύειν προστῆναι τῆς τε τῶν Ἑλλήνων ὁμονοίας, καὶ τῆς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους στρατείας· ἔστι δὲ τὸ μὲν πείθειν στρατεύειν, ἰδίᾳ σοι τιμὴν φέρον· τὸ δ' ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, κοινῇ χρήσιμον. ἡ μὲν οὖν περιβολὴ τοῦ λόγου παντὸς τοιαύτη τίς ἐστιν.

Οὐκ ὀκνήσω δὲ πρὸς σὲ κατειπεῖν ἐφ' οἷς ἐλύπησάν με τινες τῶν πλησιαζόντων· οἶμαι γὰρ ἔσεσθαί τι προὔργου. δηλώσαντος γάρ μου πρὸς αὐτοὺς, ὅτι μέλλω σοι λόγον πέμπειν, οὐκ ἐπίδειξιν ποιησόμενον, οὐδ' ἐγκωμιαζόμενον τοὺς πολέμους τοὺς διὰ σοῦ γεγενημένους (ἕτεροι γὰρ τοῦτο ποιήσουσιν) ἀλλὰ πειρασόμενόν σε προτρέπειν ἐπὶ πράξεις οἰκειοτέρας καὶ καλλίους, καὶ μᾶλλον συμφερούσας, ὧν νῦν τυγχάνεις προῃρημένος· οὕτως ἐξεπλάγησαν, μὴ διὰ τὸ γῆρας ἐξέστηκα τοῦ φρονεῖν, ὥστ' ἐτόλμησαν ἐπιπλῆξαί μοι, πρότερον οὐκ εἰωθότες

A Preterea tantas copias & diuitias suppetere, quantas in Grecia nemini: que res sole persuadendi & cogendi vt sunt predite: hisque ad ea que dicenda sunt, opus fore puto. Suasurus enim tibi sum, vt & concordiam inter Grecos constituas, & bellum contra barbaros suscipias. Est autem suadere bellum, tibi B priuatim honorificum: bellum verò gerendum cum barbaris, publicè vtile. Summa igitur totius orationis hec est.

Sed quibus mihi rebus quidam familiarium molesti fuerint, indicare tibi non dubitabo. Id enim fore puto operepretium. Nam quum me orationem ad te missurum esse, illis nar- C rassem, que non ad ostentationem comparata esset, aut bellicas tuas laudes celebraret (id enim alios esse facturos) sed qua te ad res conuenientiores, & pulcriores, & vtiliores iis ad quas nunc animum adiecisses, exhortari conarer: vsque adeo veriti sunt D ne senio delirarem, vt, quod prius facere non consueuerant, obiurgare me auderent: quum dice-

τοῦτο ποιεῖν, λέγοντες ὡς ἀτόποις καὶ λίαν ἀνοήτοις ἐπιχειρῶ πράγμασιν, ὅστις Φιλίππῳ συμβουλεύοντα λόγον μέλλω πέμπειν· ὃς εἰ καὶ πρότερον ἐνόμιζεν αὐτὸν εἶναί τινος πρὸς τὸ φρονεῖν καταδεέστερον, νῦν διὰ τὸ μέγεθος τῶν συμβεβηκότων οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ οἴεται βέλτιον δύνασθαι βουλεύεσθαι τῶν ἄλλων. ἔπειτα καὶ Μακεδόνων ἔχει περὶ αὐτὸν τοὺς σπουδαιοτάτους, οὓς εἰκός, εἰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπείρως ἔχουσι, τό γε συμφέρον ἐκείνῳ μᾶλλον ἢ σὲ γινώσκειν. ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλοὺς ἂν ἴδοις ἐκεῖ κατοικοῦντας οὐκ ἀδόξους ἄνδρας, οὐδ᾽ ἀνοήτους, ἀλλ᾽ οἷς ἐκεῖνος ἀνακοινούμενος, οὐκ ἐλάττω τὴν βασιλείαν πεποίηκεν, ἀλλ᾽ εὐχῆς ἄξια διαπέπρακται. τί γὰρ ἐλλέλοιπεν; οὐ Θετταλοὺς μὲν τοὺς πρότερον ἐπάρξαντας Μακεδονίας, οὕτως οἰκείως πρὸς αὐτὸν διακεῖσθαι πεποίηκεν, ὥσθ᾽ ἑκάστους αὐτῶν μᾶλλον ἐκείνῳ πιστεύειν, τοῖς συμπολιτευομένοις; τῶν δὲ πόλεων τῶν περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, τὰς μὲν ταῖς εὐεργεσίαις πρὸς τὴν αὐτοῦ συμμαχίαν προσῆκται, τὰς δὲ σφόδρα λυπούσας, ἀναστά-

A rent, me absurda & prorsus inepta moliri, qui Philippo suasionem missurus essem. Qui vt hactenus ab vllo prudentia superari se censuisset, nunc ob successuum magnitudinem fieri non posse quin se prudentius aliis deliberare posse existimaret. Præterea Macedonum integerrimos quosque familiares illi esse, quos consentaneum esset, vt cæterarum rerum imperiti essent, quid ei expediret melius me intel- B ligere. Ad hæc, Græcorum etiã multos illic habitare, viros nec obscuros, nec hebetes: quorum ille consiliis vsus, non minuisset imperium: sed ea gessisset quibus ne optari quidem meliora posset. Quid enim prætermisit? Nonne Thes- C salorum animos, qui pridem regnum Macedonicum affectarunt, ita sibi cõciliauit, vt eorum nemo non plus ei quàm suis ciuibus fidat? nonne vrbium in vicinia illa, beneficiis alias, ad societatem sibi deuinxit: alias, quæ se pertinacius opposuerant, fun-

τους πεποίηκε; Μάγνητας δὲ, καὶ Περρεβαίους, καὶ Παίονας κατέστραπται, καὶ πάντας ὑπηκόους αὐτοὺς εἴληφε; τοῦ δ' Ιλλυριῶν πλήθους, πλὴν τῶν περὶ τὴν Αδρίαν οἰκούντων, ἐγκρατὴς καὶ κύριος γέγονεν; ἁπάσης δὲ τῆς Θρᾴκης, οὓς ἠβουλήθη, δεσπότας κατέστησε; τὸν δὴ τοιοῦτον, καὶ τηλικαῦτα διαπεπραγμένον, οὐκ οἴει πολλὴν μωρίαν καταγνώσεσθαι τοῦ πέμψαντος τὸ βιβλίον, καὶ πολὺ διεψεῦσθαι νομιεῖν τῆς τε τῶν λόγων δυνάμεως, καὶ τῆς αὐτοῦ διανοίας; Ταῦτ' ἀκούσας, ὡς μὲν τὸ πρῶτον ἐξεπλάγην, καὶ πάλιν, ὡς ἀναλαβὼν ἐμαυτὸν, ἀντεῖπον πρὸς ἕκαστον τῶν ῥηθέντων, παραλείψω, μὴ καὶ δόξω τισὶν ἀγαπᾷν εἰ χαριέντως αὐτοὺς ἠμυνάμην. λυπήσας δ' οὖν οὐ μετρίως, ὡς ἐμαυτὸν ἔπειθον, τοὺς ἐπιπλῆξαί μοι τολμήσαντας, τελευτῶν ὑπεσχόμην μόνοις αὐτοῖς τῶν ἐν τῇ πόλει τὸν λόγον δείξειν, καὶ ποιήσειν οὐδὲν ἄλλο περὶ αὐτοῦ, πλὴν, ὅ, τι ἂν ἐκείνοις δόξει. τούτων ἀκούσαντες ἀπῆλθον· οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν διάνοιαν ἔχοντες. πλὴν οὐ πολλαῖς ἡμέραις

A ditus euertit? non Magnetes & Perrhebæos & Pæones subegit, & omnes in ditionem redegit? non maximæ partis Illyriorum, iis qui Adriam accolunt exceptis, victor ac dominus euasit? non vniuersæ Thraciæ, quos voluit, dominos fecit? Talem igitur virum tantis rebus gestis, B non maxima stultitia occæcatum esse iudicaturum illum censes qui libellum istum miserit: quòd is & eloquentiæ vim, & ipsius ingenium prorsus ignoret? His ergo auditis, non dicam, neque vt primùm perculsus fuerim, neque, quum recepissem animum, quid ad singula dicta responderim, ne quibus ipse mihi placere C videar de vrbana eorum confutatione. Quum autem (vt mihi quidem persuadebam) eos qui me reprehendere ausi fuerant, molestia non mediocri affecissem: tandem pollicitus sum, me solis eis ex omnibus ciuibus orationem ostensurum: nec quicquam aliud de ea statuere velle, nisi quod ipsis videretur. His illi auditis D abierunt: quo animo, nescio. Sed non multis diebus

ὕστερον, ἐπιτελεσθέντος τοῦ λόγου καὶ δειχθέντος αὐτοῖς, τοσοῦτο μετέπεσον, ὥστ' ᾐσχύνοντο μὲν ἐφ' οἷς ἐθρασύνοντο, μετέμελε δ' αὐτοῖς ἁπάντων τῶν εἰρημένων· ὁμολόγουν δὲ μηδενὸς πώποτε τοιούτου πράγματος διαμαρτεῖν. ἔσπευδον δὲ μᾶλλον εἰς τὸ πεμφθῆναί σοι τοῦτον τὸν λόγον. ἔλεγον δ' ὡς ἐλπίζουσιν οὐ μόνον σέ, καὶ τὴν πόλιν ἕξειν μοι χάριν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας. τούτου δ' ἕνεκά σοι ταῦτα διῆλθον, ἵν' ἤν τί σοι φαίνηται τῶν ἐν ἀρχῇ λεγομένων ἢ πιστὸν, ἢ μὴ δυνατὸν, ἢ μὴ πρέπον σοι πράττειν, μὴ δυσχεράνας ἀποστῇς τῶν λοιπῶν· μηδὲ πάθῃς τὸ αὐτὸ τοῖς ἐπιτηδείοις ἐμοὶ ἀλλ' ἐπιμείνῃς ἡσυχάζουσαν ἔχων τὴν διάνοιαν, ἕως ἂν διὰ τέλους ἀκούσῃς ἁπάντων τῶν λεγομένων. οἶμαι γὰρ ἐρεῖν τι τῶν δεόντων, καὶ τῶν σοι συμφερόντων. καίτοι μ' οὐ λέληθεν, ὅσον διαφέρουσι τῶν λόγων εἰς τὸ πείθειν οἱ λεγόμενοι τῶν ἀναγινωσκομένων. οὐδ' ὅτι πάντες ὑπειλήφασι, τοὺς μὲν περὶ σπου-

pòst, absoluta oratione, & eis ostensa, ita mutati sunt, vt eos eorum quæ audaciùs dixerant, puderet, & omnium quæ locuti fuerant, pœniteret: vtque faterentur, se nulla vnquam tanta in re ita fuisse deceptos: mihíque autores essent quamprimùm mittendæ tibi huius orationis. Aiebant enim, sperare se, non te solùm & rempublicam nostram, habituros mihi gratiam de his quæ dicta essent, sed & Græcos vniuersos. Hæc eò tibi commemoraui, vt si quid initio tibi, aut non credibile, aut non posse fieri, aut tibi factu indecorum esse videbitur, non indignabũdus abiicias reliqua: neque idem quod mei familiares facias, sed tranquillo animo iudicium differas, dum ad finem vsque rem omnem audieris. Arbitror enim aliquid me dicturũ, quod & opportunum sit, & tibi expediat. Neque verò me latet, quantum ad persuadendum intersit inter orationes quę ab ipso oratore pronuntiantur, & eas quæ recitantur: neque ignoro, omnes existimare illas de rebus graui-

δείων πραγμάτων, καὶ κατεπειγόντων ῥητορεύεσθαι, τοὺς δὲ πρὸς ἐπίδειξιν, καὶ πρὸς ἐργολαβίαν γεγράφθαι. καὶ ταῦτ' οὐ κακῶς ἐγνώκασιν. ἐπειδὰν γὰρ ὁ λόγος ἀποστερηθῇ τῆς τε δόξης τοῦ λέγοντος, καὶ τῆς φωνῆς, καὶ τῶν μεταβολῶν τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις γιγνομένων, ἔτι δὲ καὶ τῶν καιρῶν, καὶ τῆς σπουδῆς τῆς περὶ τὴν πρᾶξιν, καὶ μηδὲν ᾖ τὸ συναγωνιζόμενον, καὶ συμπεῖθον, ἀλλὰ τῶν μὲν προειρημένων ἁπάντων ἔρημος γένηται, καὶ γυμνός, ἀναγινώσκῃ δέ τις αὐτὸν ἀπιθάνως, καὶ μηδὲν ἦθος ἐνσημαινόμενος, ἀλλ' ὥσπερ ἀπαριθμῶν, εἰκότως οἶμαι φαῦλος εἶναι δοκοίη τοῖς ἀκούουσιν. ἅπερ καὶ τὸν νῦν ἔτι δεικνύμενον μάλιστ' ἂν βλάψειεν, καὶ φαυλότερον φαίνεσθαι ποιήσειεν. οὐδὲ γὰρ τοῖς περὶ τὴν λέξιν εὐρυθμίας καὶ ποικιλίαις κεκοσμήκαμεν αὐτὸν αἷς αὐτός τε νεώτερος ὢν ἐχρώμην, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπέδειξα, δι' ὧν τοὺς λόγους ἡδίους θ' ἅμα καὶ πιστοτέρους ποιοῖεν. ὧν οὐδὲν ἔτι δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν· ἀλλ' ἀπόχρη μοι τοσοῦτον, ἢν αὐτὰς τὰς πράξεις ἁπλῶς διηγηθῶ

bus & neceſſariis haberi: has autem oſtentationis aut lucelli alicuius gratia ſcriptas eſſe. Ac in his quidem non male iudicant. Nam ſi oratoris & autoritate & voce, & actionis varietate, in eloquentiæ ſtudiis vſitata, deſtituatur oratio, atque etiam occaſionibus & ſtudio gerendæ rei, nihilque ſit quod vires augeat, & ad perſuadendum adiuuet, ſed cum his omnibus careat, tum verò ineptè nullóque cum affectu ab aliquo recitetur, qui verba quodammodo numeret: eam contemni ab auditoribus quis miretur? Quæ res & hanc orationem, quæ tibi nunc offertur, maximè lædere poterunt, atque efficere vt deterior eſſe videatur. Neque enim compoſitionis aut reliquorum ornamentorum rationem habuimus, quæ & ipſe, dum eſſem iunior, vſurpaui, & aliis demonſtraui, vt in promptu haberent, quibus rebus orationes & ſuauiores & probabiliores redderentur. Quæ omnia huic ætati meæ deſunt: cui id vnum ſatis fuerit, ſi res ipſas ſimpliciter expo-

διελθεῖν. ἡγοῦμαι δὲ καὶ σοὶ προσήκειν ἁπάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντι, ταύταις μόναις προσέχειν τὸν νοῦν. οὕτω δ' ἂν ἀκριβέστατα, καὶ κάλλιστα θεωρήσειας, εἴ τι τυγχάνοιμεν λέγοντες, εἰ τὰς μὲν δυσχερείας τὰς περὶ τοὺς σοφιστὰς, καὶ τοὺς ἀναγινωσκομένους τῶν λόγων ἀφέλοις, ἀναλαμβάνων δ' ἕκαστον αὐτῶν εἰς τὴν διάνοιαν ἐξετάσειας, μὴ πάρεργον ποιούμενος, μηδὲ μετὰ ῥαθυμίας, ἀλλὰ μετὰ λογισμοῦ, καὶ φιλοσοφίας, ἧς καὶ σὲ μετεσχηκέναι φασίν. μετὰ γὰρ τούτων σκοπούμενος μᾶλλον, ἢ μετὰ τῆς τῶν πολλῶν δόξης ἄμεινον ἂν βουλεύσαιο περὶ αὐτῶν. ἃ μὲν οὖν ἠβουλόμην σοι προειρεῖσθαι, ταῦτά ἐστι. περὶ δ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἤδη ποιήσομαι τοὺς λόγους.

A nere potuero. Arbitror autem te quoque decere, neglectis cæteris omnibus, ad has solas animum intendere. Nam ita demum euidentissimè & pulcherrimè cognosces quod sit pondus nostræ orationis, si rhetoricas difficultates, quæ legendis orationibus obiiciuntur, amoueris, & vnumquodque singulatim B animo complexus expenderis, non quidem obiter aut segniter, sed summo studio & cogitatione adhibita: quæ eruditio homine (in quo te quoque numero esse ferunt) digna est. Quòd si hac potius ratione vsus fueris, quàm populari opinione; rectius de rebus omnibus statues. Ac quæ præfari apud C te volui, hæc sunt: nunc ad res ipsas explicandas aggrediar.

Φημὶ γὰρ χρῆναί σε τῶν μὲν ἰδίων μηδενὸς ἀμελῆσαι, πειραθῆναι δὲ διαλλάξαι τήν τε πόλιν τῶν Ἀργείων, καὶ τὴν Λακεδαιμονίων, καὶ τὴν Θηβαίων, καὶ τὴν ἡμετέραν· ἢν γὰρ ταύτας συστῆσαι δυνηθῇς, οὐ χαλεπῶς, οἶμαι, καὶ τὰς ἄλλας ὁμονοεῖν ποιήσεις,

Sic igitur sentio, tibi tuarum quidem rerum nullam esse negligendam: sed in eo laborandum, vt inter Argiuos, & Lacedæmonios, & Thebanos, & nostram ciuitatem, pacem facias: quas vrbes si reconciliaris, non vtique dif- D ficile erit etiam cæteras in concordiam reducere.

ἅπασαι γάρ εἰσιν ὑπὸ ταῖς εἰρημέναις, καὶ καταφεύγουσιν, ὅταν φοβηθῶσιν, ἐφ' ἣν ἂν τούτων τύχωσι, καὶ τὰς βοηθείας ἐντεῦθεν λαμβάνουσιν. ὥστε ἂν τέτταρας μόνον πόλεις εὖ φρονεῖν πείσῃς, καὶ τὰς ἄλλας πολλῶν κακῶν ἀπαλλάξεις. γνοίης δ' ἄν, ὡς οὐδεμιᾶς σοι προσήκει τούτων ὀλιγωρεῖν, ἢν ἀνενέγκῃς αὐτῶν τὰς πράξεις ἐπὶ τοὺς σοὺς προγόνους. εὑρήσεις γὰρ ἐν ἑκάστῃ πολλὴν φιλίαν πρὸς ὑμᾶς, καὶ μεγάλας εὐεργεσίας ὑπαρχούσας. Ἄργος μὲν γάρ ἐστί σοι πατρίς, ἧς δίκαιον τοσαύτην σε ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ὅσην περ τῶν γονέων τῶν σαυτοῦ. Θηβαῖοι δὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ γένους, ὑμῶν τιμῶσι, καὶ ταῖς προσόδοις, καὶ ταῖς θυσίαις μᾶλλον, ἢ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους. Λακεδαιμόνιοι δὲ τοῖς ἀπ' ἐκείνου γεγονόσι καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον δεδώκασι. τὴν δὲ πόλιν τὴν ἡμετέραν φασὶν οἷς περὶ τῶν παλαιῶν πιστεύομεν, Ἡρακλεῖ μὲν αἰτίαν γενέσθαι τῆς ἀθανασίας (ὃν δὲ τρόπον, σοὶ μὲν αὖθις πυθέσθαι ῥᾴδιον, ἐμοὶ δὲ νῦν εἰπεῖν οὐ καιρὸς) τοῖς δὲ παισὶ τοῖς ἐκεί-

A Omnes enim his obnoxiæ sunt, & ad aliquam harum, quò casus tulerit, quum timent, confugiunt, opémque inde petunt. Itaque si consiliis tuis quatuor duntaxat vrbes ad sanam mentem reuocaris, etiam reliquas multis malis liberabis. Nullam autem harum tibi esse negligendam, ita cognosces, si res gestas illarum ad tuos maiores retuleris. B In qualibet enim amicitiam erga vos singularẽ, & magna beneficia extare comperies. Nam & Argos patria tua est, nec minori cura tuendum quàm parentes tui: & Thebani principem generis vestri supplicationibus & sacrificus præter cæteros deos venerantur: & Lacedæmonii posteris eius regnum & C imperium in omne tempus dederunt. Nostram autem ciuitatem illi quibus de memoria vetustatis credimus, Herculi immortalitatis (quod quomodo factum sit, tibi aliàs cognitu facile, mihi nunc commemoratu intempestiuum est) liberis autem eius salutis autorem D

νυ, τῆς σωτηρίας. μόνη γὰρ ὑποστᾶσα τοὺς μεγίστους κινδύνους, πρὸς τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, ἐκεῖνόν τε τῆς ὕβρεως ἔπαυσε, καὶ τοὺς παῖδας τῶν φόβων τῶν ἀεὶ παραγιγνομένων αὐτοῖς, ἀπήλλαξεν. ὑπὲρ ὧν οὐ μόνον τοὺς τότε σωθέντας δίκαιον ἦν ἡμῖν χάριν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς νῦν ὄντας· διὰ γὰρ ἡμᾶς καὶ ζῶσιν, καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀπολαύουσι. μὴ γὰρ σωθέντων ἐκείνων, οὐδὲ γενέσθαι τὸ παράπαν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. τοιούτων οὖν ἁπασῶν τῶν πόλεων γεγενημένων, ἔδει μὲν μηδέποτε σοι μηδὲ πρὸς μίαν αὐτῶν γενέσθαι διαφοράν· ἀλλὰ γὰρ πάντες πλείω πεφύκαμεν ἐξαμαρτάνειν ἢ κατορθοῦν. ὥστε τὰ μὲν πρότερον γεγενημένα, κοινὰ θεῖναι δίκαιόν ἐστιν· εἰς δὲ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον φυλακτέον, ὅπως μηδὲν συμβήσεται τοιοῦτο· καὶ σκεπτέον τί ἂν ἀγαθὸν αὐτὰς ἐργασάμενος φανείης, ἄξια καὶ σεαυτοῦ, καὶ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων πεποιηκώς. ἔχεις δὲ καιρόν. ἀποδιδόντα γάρ σε χάριν, ὧν ὀφείλεις, ὑπολήψονται διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου τοῦ μεταξὺ, προϋπάρ-

A fuisse, perhibent. Sola enim eos, susceptis maximis periculis, aduersus Euristhei potentiam defendit: & illius ferocia repressa, metu semper imminente liberauit. Quibus de rebus non eos tantum qui tum seruati sunt, æquum erat nobis gratiam habere: sed etiam hos qui hodie supersunt. Nostra enim opera B viuunt, & suis bonis fruũtur. Nisi enim illi mansissent incolumes, hi prorsus ne nasci quidem potuissent. Qùum igitur hæ vrbes ita se gesserint, par sanè fuerat, nullum tibi vnquam cum vlla earum fuisse dissidium. Verùm ita natura comparatum est, vt omnes sæpius peccemus quàm officio fungamur. C Quæ igitur antehac facta sunt, fragilitati humanæ iure tribuuntur: in posterum verò prospiciendum est ne quid tale vsuueniat: & in id incumbendum vt beneficium aliquod, & te & illarum meritis dignum in eas conferas: cuius rei iam datur occasio. Nam dum gratiam pro acceptis beneficiis referes, ob tantum spatium temporis interiectum, te con- D ferre in se non reddere

χειν τῶν εὐεργεσιῶν. καλὸν δ' ἐστὶ δοκεῖν μὲν τὰς μεγίστας τῶν πόλεων εὖ ποιεῖν, μηδὲν δὲ ἧττον σεαυτὸν ἢ ἐκείνας ὠφελεῖν. χωρὶς δὲ τούτων εἴ πρός τινας αὐτῶν ἀηδές τι σοι συμβέβηκεν, ἅπαντα ταῦτα διαλύσεις. αἱ γὰρ ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς εὐεργεσίαι λήθην ἐμποιήσουσι τῶν πρότερον ἡμῖν εἰς ἀλλήλους πεπλημμελημένων. (B) ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο φανερὸν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι τούτων πλείστην μνείαν ἔχουσιν, ὧν ἂν ἐν ταῖς συμφοραῖς εὖ πάθωσιν· ὁρᾷς δὲ, ὡς τεταλαιπώρηνται διὰ τὸν πόλεμον, καὶ ὡς παραπλησίως ἔχουσι τοῖς ἰδίᾳ μαχομένοις· καὶ γὰρ ἐκείνους αὐξανομένης μὲν τῆς ὀργῆς, οὐδεὶς ἂν (C) διαλλάξειεν. ἐπὴν δὲ κακῶς ἀλλήλους διαθῶσιν, οὐδενὸς διαλύοντος, αὐτοὶ διέστησαν· ὅπερ οἶμαι καὶ ταύτας ποιήσειν, ἢν μὴ σὺ πρότερον αὐτῶν ἐπιμεληθῇς. τάχ' οὖν ἄν τις ἐνστῆναι τοῖς εἰρημένοις τολμήσειε, λέγων, ὡς ἐπιχειρῶ σε πείθειν ἀδυνάτοις ἐπιθέσθαι πράγμασιν. οὔτε γὰρ Ἀργείους (D) φίλους ἄν ποτε γενέσθαι Λακεδαιμονίοις, οὔτ' ἂν Λακεδαιμονίους Θηβαίοις, οὐθ' ὅλως

(A) beneficium putabunt. Præclarum autem est, te de maximis vrbibus bene merentem, tibi ipsi nihilo minus quàm ipsis prodesse. Præterea, si quibus illarum, vt nonnihil molestus esses, accidit: ea omnia obliterabis. Huius enim temporis beneficia superiores offensas vtrinque obliuione tegent. Iam illud etiam notum est, (B) omnes eorum beneficiorum, quæ in calamitatibus acceperint, maximè solere meminisse. Quibus autem malis propter bella conflictentur, vides: & vt iis sint similes qui priuatim inter se pugnant: quos gliscente iracundia reconciliare queat nemo: sed vbi alteri alteros malè mulctarint, nemine diri- (C) mente, vltrò discedunt. Id quod etiam has vrbes credo facturas, nisi tu prius curam earum susceperis. At enim forsitan refragari aliquis his quæ dicta sunt, audeat, eáque me tibi suadere dicat, quæ fieri non possint. Neque enim Argiuos vnquam Lacedæmoniis amicos fore, neque Lacedæ- (D) monios Thebanis. deni-

ὅλως τοὺς εἰθισμένους ἅπαντα A τὸν χρόνον πλεονεκτεῖν, οὐδέποτ' ἂν ἰσομοιρῆσαι πρὸς ἀλλήλους. ἐγὼ δὲ, ὅτε μὲν ἡ πόλις ἡμῶν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐδυνάστευε, καὶ πάλιν ἡ Λακεδαιμονίων, οὐδὲν ἂν ἡγούμην περανθῆναι τούτων· ῥᾳδίως γὰρ ἑκατέραν ἐμποδὼν ἂν γενέσθαι τοῖς πραττομένοις. νῦν δ' οὐχ ὁμοίως ἔγνωκα περὶ αὐτῶν. οἶδα B γὰρ ἁπάσας ὡμαλισμένας ὑπὸ τῶν συμφορῶν. ὥσθ' ἡγοῦμαι πολὺ μᾶλλον αὐτὰς αἱρήσεσθαι τὰς ἐκ τῆς ὁμονοίας ὠφελείας, ἢ τὰς ἐκ τῶν τότε πραττομένων πλεονεξίας. ἔπειτα τῶν μὲν ἄλλων ὁμολογῶ μηδένα ἂν δυνηθῆναι διαλλάξαι τὰς πόλεις ταύτας, σοὶ δ' οὐδὲν τῶν τοιούτων ἐστὶ χαλεπόν. C ὁρῶ γάρ σε τῶν τοῖς ἄλλοις δοκούντων ἀνελπίστων εἶναι, καὶ παραδόξων, πολλὰ διαπεπραγμένον. ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον, εἰ καὶ ταῦτα μόνος ἂν συστῆσαι δυνηθείης. χρὴ δὲ τοὺς μέγα φρονοῦντας, καὶ τοὺς διαφέροντας, μὴ τοιούτοις ἐπιχειρεῖν, ἃ καὶ τῶν τυχόντων ἄν τις κατα- D πράξειεν· ἀλλ' ἐκείνοις, οἷς μηδεὶς ἂν ἄλλος ἐπιχειρήσειε, πλὴν τῶν ὁμοίαν σοὶ καὶ τὴν φύσιν, καὶ τὴν δύναμιν ἐχόντων. θαυμά-

que, nunquam fore vt ij qui omni tempore plus vendicare sibi consueuerint, in pari æquóque iure acquiescant. Ego verò si nostra ciuitas in Græcia dominaretur, aut Lacedæmonij, ne tentandum quidem tale quicquam, in spe perficiendi, censeré. Vtraque enim huiusmodi conatus facilè interturbaret. Nunc quum videam omnes vrbes calamitatibus quasi exæquatas esse, aliter sentio. Quare has ciuitates commoda concordiæ longè prælaturas superiorum actionum lucellis existimo. Deinde á cæterorum mortalium neminem in concordiam eas posse reduci, assentior. Tibi autem nihil eiusmodi difficile est, quem multa perfecisse videam, quæ aliis desperanda & admirabilia viderentur. Quare mirum non erit, si tu solus etiam hæc potueris consequi. Magni autem & excellentis animi est, non ea suscipere, quæ præstare quiuis è populo possit: sed illa, quæ nemo alius conari audeat nisi & ingenio tibi par, & potentia. Demiror

ζω δὲ τῶν ἡγουμένων ἀδυνάτων εἶναι πραχθῆναι τι τούτων. εἰ μήτ᾽ αὐτοὶ τυγχάνουσιν εἰδότες, μήθ᾽ ἑτέρων ἀκηκόασιν, ὅτι πολλοὶ δὴ καὶ δεινοὶ πόλεμοι γεγόνασιν, οὓς οἱ διαλυσάμενοι, μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιοι ἀλλήλοις κατέστησαν. τίς γὰρ ἂν ὑπερβολὴ γένοιτο τῆς ἔχθρας, τῆς πρὸς Ξέρξην τοῖς Ελλησι γενομένης; οὗ τὴν φιλίαν ἅπαντες ἴσασιν, ἡμᾶς τε καὶ Λακεδαιμονίους μᾶλλον ἀγαπήσαντας, ἢ τῶν συγκατασκευασάντων ἑκατέροις ἡμῶν τὴν ἀρχήν. καὶ τί δεῖ με λέγειν τὰ παλαιά, καὶ τὰ πρὸς τοὺς βαρβάρους; ἀλλ᾽ εἴ τις ἀθρήσειε, καὶ σκέψαιτο τὰς τῶν ἄλλων συμφοράς, οὐδὲν ἂν μέρος οὖσαι φανεῖεν τῶν διὰ Θηβαίους καὶ Λακεδαιμονίους ἡμῖν γεγενημένων. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧττον Λακεδαιμονίων τε στρατευσάντων ἐπὶ Θηβαίους, καὶ βουλομένων λυμήνασθαι τὴν Βοιωτίαν, καὶ διοικίσαι τὰς πόλεις, βοηθήσαντες ἡμεῖς, ἐμποδὼν ἐγενόμεθα τῆς ἐκείνων ἐπιθυμίας· καὶ πάλιν μεταπεσούσης τῆς τύχης, καὶ Θηβαίων, καὶ Πελοποννησίων ἁπάντων ἐπιχειρησάντων ἀνάστατον ποιῆσαι τὴν Σπάρτην, ἡμεῖς καὶ πρὸς ἐκείνους

A equidem, si qui horum aliquid perfici posse negãt, nec vel ipsi sciunt, vel ex aliis audiuerunt, multa & atrocia bella exarsisse, quæ qui deposuerunt, maximis vltrò citróque se beneficiis affecerunt. Quicquámne ad magnitudinem odij Græcorum in Xerxem ac- B cedere potuisset? At huius amicitia vniuersi sciunt & nos & Lacedæmonios magis esse delectatos, quàm eorum qui vtrísque nostrum constituendi imperij adiutores fuerant. Quorsum autem vetera illa & barbarica referre attinet? Nam si quis clades aliorum intueatur & consideret, ne minima C quidem pars eorum malorum esse videantur, quæ Lacedæmonij nobis Thebaníque attulerunt. Tamen quum Lacedæmonij contra Thebanos exercitum ducerent, ac Bœotiam vastare, & vrbes dissipare vellent, nos opem tulimus, & compressimus eorum cupiditates. Rursus, quũ mutata fortuna, Thebani & Peloponnenses omnes Spartã è medio tol- D lere conniterentur, nos

μόνους τῶν Ἑλλήνων ποιησάμενοι συμμαχίαν, αἴτιοι τῆς σωτηρίας αὐτοῖς κατέστημεν. πολλῆς οὖν ἀνοίας ἂν εἴη μεστὸς, εἴ τις ὁρῶν τηλικαύτας μεταβολὰς γιγνομένας, καὶ τὰς πόλεις, μήτ' ἔχθρας, μήθ' ὅρκων, μήτ' ἄλλου μηδενὸς φροντιζούσας πλὴν ὅ,τι ἂν ὑπολάβωσιν ὠφέλιμον αὑτοῖς εἶναι, τοῦτο δὲ μόνον στεργούσας, καὶ πᾶσαν τὴν σπουδὴν περὶ τούτου ποιουμένας, μὴ καὶ νῦν νομίζοι τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν αὐτάς· ἄλλως τε καὶ σοῦ μὲν ἐπιστατοῦντος τῆς διαλλαγῆς· τοῦ δὲ συμφέροντος, πείθοντος· τῶν δὲ παρόντων κακῶν, ἀναγκαζόντων. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τούτων συναγωνιζομένων, ἅπαντα γενήσεσθαι κατὰ τρόπον. ἡγοῦμαι δ' οὕτως ἄν σε μάλιστα καταμαθεῖν, εἴτε εἰρηνικῶς, εἴτε πολεμικῶς αἱ πόλεις αὗται πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν, εἰ διεξέλθοιμεν, μήτε παντάπασιν ἁπλῶς, μήτε λίαν ἀκριβῶς, ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν παρόντων αὐτοῖς. Καὶ πρῶτον μὲν σκεψώμεθα τὰ τῶν Λακεδαιμονίων· οὗτοι μὲν γὰρ ἄρχοντες τῶν Ἑλλήνων οὐ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰς τοσαύτην μεταβολὴν ἦλθον, ἐπει-

A soli omnium Græcorum, Lacedæmonios, inita cum eis societate, conseruauimus. Væcordem igitur omnino eum esse, necesse est, qui, quum tantas mutationes fieri videat, & ciuitates neque inimicitiarum, neque iurisiurandi, neque vllius rei alterius rationem ducere, nisi si quid sibi profuturum putent: idque solum amplecti, B in eóque adipiscendo & conseruando nihil non facere: etiam nunc eodem animo eas fore non putabit, te præsertim autore pacificationis, & vtilitate alliciente, & malis istis adigentibus. Ego quidẽ harũ rerum adiumẽto fretus, omnia rectè fore mihi persuadeo. Puto autem te sic C facilè animaduersurum, vtrum istæ vrbes mutuò vel paci vel bello paratæ sint, si neque simpliciter prorsus, neque accuratè nimis, sed maxima quæque de hoc earum statu percensuerimus.

Ac primùm res Lacedæmoniorum consideremus: qui, quum non ita o- D lim terra maríque inter Græcos dominarentur, tãtam mutationem post cla-

δὴ τὴν μάχην ἡττήθησαν τὴν ἐν Λεύκτροις, ὥστε ἀπεστερήθησαν μὲν τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι δυναστείας, τοιούτους δ' ἄνδρας ἀπώλεσαν σφῶν αὐτῶν, οἳ προῃροῦντο τεθνάναι μᾶλλον, ἢ ζῆν ἡττηθέντες, ὧν πρότερον ἐδέσποζον. πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὴ οἱ Πελοποννησίους ἅπαντας τοὺς πρότερον μετ' αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἀκολουθοῦντας, τούτους μετὰ Θηβαίων εἰς τὴν αὐτῶν εἰσβάλλοντας, πρὸς οὓς ἠναγκάσθησαν κινδυνεύειν, οὐκ ἐν τῇ χώρᾳ περὶ τῶν καρπῶν, ἀλλ' ἐν μέσῃ τῇ πόλει πρὸς αὐτοῖς τοῖς ἀρχείοις περὶ παίδων, καὶ γυναικῶν τοιοῦτον κίνδυνον· ὃν μὴ κατορθώσαντες μὲν εὐθὺς ἀπώλοιντο, νικήσαντες δὲ, οὐδὲν μᾶλλον ἀπηλλαγμένοι τῶν κακῶν εἰσίν. ἀλλὰ πολεμοῦνται μὲν ὑπὸ τῶν τὴν χώραν αὐτῶν περιοικούντων· ἀπιστοῦνται δὲ ὑπὸ πάντων Πελοποννησίων. μισοῦνται δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν Ἑλλήνων· ἄγονται δὲ νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας ὑπὸ τῶν οἰκετῶν σφετέρων αὐτῶν· οὐδένα δὲ χρόνον διαλείπουσιν ἢ στρατεύοντες ἐπί τινας, ἢ μαχόμενοι πρός τινας, ἢ βοηθοῦντες τοῖς ἀπολλυμένοις αὐτῶν. τὸ δὲ μέγιστον τῶν κα-

A dem Leuctricam acceptam experti sunt, vt & principatu Græciæ priuarentur, & eos viros amitterent qui se potius mori præoptarunt quàm viuere, victos ab iis quibus imperarant. Ad hæc, à Peloponnensibus omnibus, qui prius cum ipsis contra alios militabant, nunc Thebanis addicti sunt, agros suos incursari viderunt: cum B quibus non in agro de frugibus, sed in media vrbe ad ipsa prætoria de vxoribus & liberis dimicare, & tale discrimen subire, coacti sunt: quò si impegissent, mox funditus periissent: victoriam verò adepti, malis nihilo quàm antè minoribus cõflictantur. Nam C & à finitimis bello infestátur, & Peloponnensibus omnibus suspecti, & Græcis plerisque omnibus inuisi sunt: & à suis seruis noctu & interdiu direptionibus vexantur: denique nullo tempore non aut aliquos oppugnant, aut prælia committunt, aut suis pereuntibus opitulantur: &, quod malorum D omnium maximum est,

κῶν. δεδιότες γὰρ διατελοῦσι μὴ Θηβαῖοι διαλυσάμενοι τὰ πρὸς Φωκέας, πάλιν ἐπανελθόντες μείζοσιν αὐτοὺς συμφοραῖς περιβάλωσι τῶν πρότερον αὐτοῖς γεγενημένων. καίτοι πῶς οὐ χρὴ νομίζειν τοὺς οὕτω διακειμένους, ἀσμένως ἂν ἰδεῖν ἐπιστατοῦντα τῆς εἰρήνης ἀξιόχρεων ἄνδρα, καὶ δυνάμενον διαλῦσαι τοὺς ἐνεστῶτας αὐτοῖς πολέμους; Ἀργείους τοίνυν ἴδοις ἂν τὰ μὲν παραπλησίως τοῖς εἰρημένοις πράττοντας· τὰ δὲ χεῖρον τούτων ἔχοντας. πολεμοῦσι γὰρ ἐξ οὗπερ τὴν πόλιν οἰκοῦσι πρὸς τοὺς ὁμόρους, ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι. τοσοῦτον δὲ διαφέρουσιν, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν πρὸς ἥττους αὑτῶν, οὗτοι δὲ πρὸς κρείττους· ὃ πάντες ἂν ὁμολογήσειαν μέγιστον εἶναι τῶν κακῶν. οὕτω δὲ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀτυχοῦσιν, ὥστ' ὀλίγου δεῖν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τεμνομένην, καὶ πορθουμένην τὴν χώραν περιορῶσιν· ὃ δὲ πάντων δεινότατον. ὅταν γὰρ οἱ πόλεμοι διαλίπωσι, κακῶς αὐτοὺς ποιοῦντες αὐτοὶ τοὺς ἐνδόξους, καὶ πλουσιωτάτους τῶν πολιτῶν ἀπολλύουσι· καὶ ταῦτα δρῶντες οὕτω χαίρουσιν, ὡς οὐδένες ἄλλοι τοὺς πολεμίους ἀποκτείναντες. αἴτιον δ' ἐστὶ τοῦ ταραχω-

perpetuò timẽt ne à Thebanis, pactione cum Phocensibus facta, reuersis, maioribus cladibus quàm antehac vnquam afficiantur. Nonne autem consentaneum est, eos cum quibus ita agitur, libentissimè visuros virum magna præditum autoritate, & ita paratum, vt bella eos vrgentia depellere possit, qui se pacis autorem profiteatur? Argiuos autem partim eadem qua Spartanos, partim etiam deteriore fortuna vti videas. Belligerantur enim, ex quo vrbem tenuerunt, cum finitimis, vt & Lacedæmonij: sed illud interest, quòd his cũ imbecillioribus res est, illis cum potentioribus: quod omnes maximum malum esse fateantur. Bellum autem tam infeliciter gerunt, vt singulis ferè annis agrum suum diripi vastaríque patiantur: &, quod acerbissimum est, à bellicis cladibus feriati, nobilissimos & opulẽtissimos ciues interficiũt, eáq; re ita lætãtur vt nulli alij cæsis hostib. Tã perturbatę

δ' ὥς αὐτοὺς οὕτω ζῆν, οὐδὲν ἄλλο πλὴν ὁ πόλεμος. ὃν ἢν διαλύσῃς, οὐ μόνον αὐτοὺς τούτων ἀπαλλάξεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἄμεινον βουλεύεσθαι ποιήσεις. ἀλλὰ μὴν τά περὶ Θηβαίους οὐδὲ σὲ λέληθεν. καλλίστην γὰρ μάχην νικήσαντες, καὶ μεγίστην δόξαν ἐξ αὐτῆς λαβόντες, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταῖς εὐτυχίαις, οὐδὲν βέλτιον πράττουσι τῶν ἡττηθέντων, καὶ δυστυχησάντων. οὐ γὰρ ἔφθασαν τῶν ἐχθρῶν κρατήσαντες, καὶ πάντων ἀμελήσαντες· ἠνώχλουν μὲν τὰς πόλεις τὰς ἐν Πελοποννήσῳ, Θετταλίαν δὲ ἐτόλμων καταδουλοῦσθαι, Μεγαρεῦσι δ' ὁμόροις οὖσιν ἠπείλουν· τὴν δ' ἡμετέραν πόλιν μέρος τι τῆς χώρας ἀπεστέρουν, Εὔβοιαν δ' ἐπόρθουν· εἰς Βυζάντιον δὲ τριήρεις ἐξέπεμπον, ὡς καὶ γῆς καὶ θαλάσσης ἄρξοντες. τελευτῶντες δὲ πρὸς Φωκέας πόλεμον ἐξήνεγκαν, ὡς τῶν τε πόλεων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κρατήσοντες, τόν τε τόπον ἅπαντα τὸν περιέχοντα καθέξοντες, τῶν τε χρημάτων τῶν ἐν Δελφοῖς περιγενησόμενοι ταῖς ἐκ τῶν ἰδίων δαπάναις. ὧν

A autem vitæ nulla alia causa est nisi bellum: quo sopito, non his tantùm calamitatibus eos liberabis, sed vt cæteris quoque rebus aliquanto rectius consulant, efficies. Thebanorum porrò quæ ratio sit, ne te quidem præterit. Etenim pulcherrimam victoriam consecuti, & maximam inde gloriam adepti, B successibus malè vtendo, effecerunt vt nihilo cùm eis melius agatur quàm cum victis, & aduersam fortunam expertis. Quumprimum enim hostes vicissent, neglectis rebus omnibus, molesti fuerunt ciuitatibus Peloponnesi: & Thessaliæ seruitutem afferre ausi, & Megarensibus vicinis suis minitati sunt, C & nostræ vrbi agri partem eripuerunt, & Eubœam vastarunt, & Byzantium triremes ablegarunt: tanquam terra marique dominaturi. Postremò Phocensibus bellum intulerunt vt & vrbes breui in potestatem redacturi, & locum illum circumquaque occupaturi, & priuatis sumptibus Delphicas D pecunias superaturi: quorũ

οὐδὲν ἀποβέβηκεν. ἀλλὰ ἀντὶ μὲν τοῦ λαβεῖν τὰς Φωκέων πόλεις, τὰς αὑτῶν ἀπολωλέκασιν. εἰσβαλόντες δ' εἰς τὴν τῶν πολεμίων ἐλάττω κακὰ ποιοῦσιν ἐκείνοις, ἢ πάσχουσι, πρὶν ἀπιέναι εἰς τὴν αὑτῶν. ἐν μὲν γὰρ τῇ Φωκίδι τῶν μισθοφόρων τινὰς ἀποκτείνουσιν, οἷς λυσιτελεῖ τεθνάναι μᾶλλον, ἢ ζῆν· ἀναχωροῦντες δὲ, τοὺς ἐνδοξοτάτους, καὶ μάλιστα τολμῶντας ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν, ἀπολλύουσιν. εἰς τοῦτο δὲ τὰ πράγματα αὐτῶν περιέστηκεν, ὥστε ἐλπίσαντες ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας ὑφ' αὑτοῖς ἔσεσθαι, νῦν ἐν σοὶ τὰς ἐλπίδας ἔχουσι τῆς αὑτῶν σωτηρίας· ὥστ' οἶμαι καὶ τούτους ταχέως ποιήσειν ὅ,τι ἂν σὺ κελεύῃς.

Λοιπὸν δ' ἂν ἦν ἡμῖν ἔτι περὶ τῆς πόλεως διαλεχθῆναι τῆς ἡμετέρας, εἰ μὴ προτέρα τῶν ἄλλων εὖ φρονήσασα, τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο. νῦν δ' αὐτὴν οἶμαι καὶ συναγωνιεῖσθαι τοῖς ὑπὸ σοῦ πραττομένοις· ἄλλως τε κἂν δυνηθῇς συνιδεῖν, ὅτι ταῦτα διοικήσεις, πρὸς τὴν ἐπὶ τὸν βάρβαρον στρατείας. ὡς μὲν οὖν οὐκ ἀδύνατόν ἐστί σοι συστῆσαι τὰς πόλεις ταύτας,

nihil factum est. Tantum enim abest vt Phocenses ciuitates ceperint, vt suas ipsi perdiderint. Quòd si in hostilem agrum impressionem faciunt, non tot mala dant hostibus, quot ipsi, priusquam abeunt, sustinent. Nam in Phocide mercenarios aliquot milites, quibus mori magis expedit quàm viuere, occidunt. Recedentes autem, nobilissimos ciues, & ad mortem pro patria oppetendam maximè paratos, perdunt: eóque res eorum rediêre, vt quum se totius Græciæ potituros imperio sperarent, nunc spem salutis suæ in te collocent. quare hos etiam alacriter existimo quicquid iusseris, esse facturos.

Reliquum iam nobis esset, de vrbe nostra verba facere: ni sapienti consilio, ante cæteras, pacem fecisset. Nunc etiam adiutricem fore puto iis rebus quæ à te agentur: præsertim si perspicere potuerit hæc tibi curæ fore, antequam expeditionem contra barbaros suscipias. Ac fieri quidem posse, vt vrbes has in gratiam reducas,

ἐκ τῶν εἰρημένων ἡγοῦμαί σοι γενήσεσθαι φανερόν. ἔτι τοίνυν ὡς καὶ ῥᾳδίως ταῦτα πράξεις, ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων οἶμαι γνῶναί σε ποιήσειν. ἢν γὰρ φανῶσιν ἕτεροί τινες τῶν προγεγενημένων, μὴ καλλίοσι μὲν, μηδὲ ὁσιωτέροις ὧν ἡμεῖς συμβεβουλεύκαμεν, ἐπιχειρήσαντες, μείζω δὲ καὶ σκολιώτερα τούτων ἐπιτελέσαντες, τί λοιπὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσιν, ὡς οὐ θᾶττον σὺ ταῦτα πράξεις ἢ ἐκεῖνοι τὰ χαλεπώτερα; σκέψαι δὲ πρῶτον τὰ περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην· ἐκεῖνος γὰρ ἐκπεσὼν παρ᾽ ἡμῶν, καὶ τοὺς ἄλλους ὁρῶν τοὺς πρὸ αὐτοῦ ταύτῃ τῇ συμφορᾷ κεχρημένους, ἐπτηχότας διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχεν ἐκείνοις· ἀλλ᾽ οἰηθεὶς πειρατέον εἶναι βίᾳ κατελθεῖν, προείλετο πολεμεῖν πρὸς αὐτήν. καθ᾽ ἕκαστον μὲν οὖν τῶν τότε γενομένων οὔτε λέγειν ἄν τις ἐπιχειρήσειεν, οὔτ᾽ ἂν διελθεῖν ἀκριβῶς δύναιτο, πρός τε τὸ παρὸν ἴσως ἂν ἐνοχλήσειεν. εἰς τοσαύτην δὲ ταραχὴν κατέστησεν οὐ μόνον τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμονίους, καὶ τοὺς ἄλλους

A ex his quæ dicta sunt planum tibi fore existimo. Facilè autem isthæc eadem fieri per te posse, me tibi multis exemplis ostensurum arbitror. Nam si declaratum fuerit, alios quosdam veterum, non quidem pulchrioribus aut sanctioribus rebus animum adiecisse, quàm hæ sunt, quarum nos tibi autores sumus, sed maiora tamen B & perplexiora perfecisse: quid reliquum erit aduersariis, quominus te celerius hæc, quàm illos difficiliora, confecturum esse fateantur? Alcibiadem imprimis vide, qui, quum à nobis in exilium actus, alios ante se illa calamitate accepta, trepidasse videret, vrbis magnitudine perterritos, non eo-C dem animo fuit: sed vi reditum in patriam sibi patefaciendum esse ratus, bellum aduersus eam suscepit. Verùm singula quæ tum facta sunt, neque dicere quisquam conari ausit, neque perspicuè exponere possit: & in præsentia molestus fortasse fuerit. Ita autem perturbatam reddidit non vrbem mo-D do nostram, sed & Lacedæmonios & cæteros

Ἕλληνας, ὥσθ᾽ ἡμᾶς μὲν παθεῖν ἃ πάντες ἴσασι, τοὺς δ᾽ ἄλλους τηλικούτοις κακοῖς περιπεσεῖν, ὥστε μηδέπω νῦν ἐξιτήλους εἶναι τὰς συμφορὰς τὰς διὰ ἐκεῖνον τὸν πόλεμον ἐν ταῖς πόλεσι γεγενημένας. Λακεδαιμονίους δὲ, τοὺς τότε δόξαντας εὐτυχεῖν, εἰς τὰς νῦν ἀτυχίας διὰ Ἀλκιβιάδην καθεστάναι. πεισθέντες γὰρ ὑπ᾽ αὐτοῦ τῆς κατὰ θάλατταν δυνάμεως ἐπιθυμῆσαι, καὶ τὴν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν ἀπώλεσαν. ὥστ᾽ εἴ τις φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γενέσθαι τῶν παρόντων κακῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης ἐλάμβανον, οὐκ ἂν ἐξελεγχθείη ψευδόμενος. ἐκεῖνος μὲν οὖν τηλικούτων αἴτιος γενόμενος, κατῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, μεγάλης μὲν δόξης τυχὼν, οὐ μὴν ἐπαινουμένης ὑφ᾽ ἁπάντων. Κόνων δ᾽ οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἀντίστροφα τούτων ἔπραξεν· ἀτυχήσας γὰρ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ περὶ Ἑλλήσποντον, οὐ δι᾽ αὑτὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς συνάρχοντας, οἴκαδε μὲν ἀφικέσθαι κατῃσχύνθη. πλεύσας δ᾽ εἰς Κύπρον, χρόνον μέν τινα περὶ τὴν τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν διέτριβεν· αἰσθόμενος δὲ Ἀγησίλαον εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ πολλῆς δυνάμεως διαβεβηκότα,

A Græcos, vt tum ea nobis acciderent, quę omnes norunt: tum alij tantis malis affligerentur, vt ne nunc quidem obliteratæ sint in vrbibus illius belli calamitates: tum Lacedæmonij, qui eo tempore florere videbantur, in hæc mala per Alcibiadem, coniecti sint. Quum enim maris imperium eius impulsu concupissent, etiã terræ principatum amiserunt. Quare qui dixerit, tunc eis extitisse malorum principium, quum maris accepere principatum, mendacij non arguetur. Is igitur tantis motibus excitatis, in vrbem ab exilio rediit: magnam ille quidem gloriam adeptus, non tamen probatam omnibus. Nõ multis annis post, Conon similia his perfecit. Quũ enim nauali bello circa Hellespontum, non eius sed collegarum culpa, malè pugnatum esset, redire domum erubuit: Cyprúmque profectus, ad tempus suarum rerum cura occupatus fuit. Vbi quum Agesilaum, magnis copiis in Asiam traiectis,

καὶ πορθοῦντα τὴν χώραν, οὕτω μέγα ἐφρόνησεν, ὥστε ἀφορμὴν οὐδεμίαν ἄλλην ἔχων, πλὴν τὸ σῶμα, καὶ τὴν διάνοιαν, ἤλπισε Λακεδαιμονίους καταπολεμήσειν ἄρχοντας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· καὶ ταῦτα πέμπων ὡς τοὺς βασιλέως στρατηγοὺς, ὑπισχνεῖται ποιήσειν. καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; συστάντος γὰρ αὐτοῦ ναυτικοῦ περὶ Κνίδον, νικήσας τῇ ναυμαχίᾳ, Λακεδαιμονίους μὲν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς ἀρχῆς, τοὺς δ' ἄλλους Ἕλληνας ἠλευθέρωσεν. οὐ μόνον δὲ τὰ τείχη τὰ τῆς πατρίδος ἀνώρθωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν προήγαγεν, ἐξ ἧσπερ ἐξέπεσεν. καίτοι τίς ἂν προσεδόκησεν ὑπ' ἀνδρὸς οὕτω ταπεινῶς πράξαντος, ἀναστραφήσεσθαι τὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα; καὶ τὰς μὲν ἀτιμωθήσεσθαι, τὰς δ' ἐπιπολάσειν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων; Διονύσιος τοίνυν, (βούλομαι γὰρ ἐκ πολλῶν σε πεισθῆναι, ῥᾳδίαν εἶναι τὴν πρᾶξιν, ἐφ' ἣν σε, τυγχάνω παρακαλῶν) πολλοστὸς ὢν Συρακουσίων καὶ τῷ γένει, καὶ τῇ δόξῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἐπιθυμήσας

A agros populari sensisset, tãta fuit animi magnitudine, vt omni alia ope destitutus, excepto corpore & ingenio, sperarit se Lacedæmonios bello superaturum, qui cæteris Græcis terra marique imperabant. Et hęc, missis ad regis duces literis, se confecturum pollicetur. Et quid pluribus opus est? Classe circa Cnidum coacta, & B Lacedæmoniis, nauali prælio victor, ademit imperium, & cæteros Græcos in libertatem asseruit. Neque verò mœnia patriæ solùm erexit: sed & ciuitatem in eundem dignitatis locum, vnde exciderat, restituit. Enimuero quis expectasset, à viro tam abiecto statum Gręciæ mutandum esse: & ex Græcis vr- C bibus alias depressum iri, alias emersuras? Iam Dionysius (volo enim multis exemplis adductis persuaderi tibi, facilem esse rem ad quam te adhortor) quum vnus è multis esset Syracusanorum & genere & gloria, & cæteris rebus: &

μοναρχίας ἀλόγως, καὶ μανικῶς, καὶ τολμήσας ἅπαντα πράττειν τὰ φέροντα πρὸς τὴν δύναμιν ταύτην, κατέσχε μὲν Συρακούσας, ἁπάσας δὲ τὰς ἐν Σικελίᾳ πόλεις, ὅσαιπερ ἦσαν Ἑλληνίδες, κατεστρέψατο· τηλικαύτην δὲ δύναμιν περιεβάλετο καὶ πεζικὴν, καὶ ναυτικὴν, ὅσην οὐδεὶς ἀνὴρ τῶν πρὸ ἐκείνου γεγενημένων. ἔτι τοίνυν Κῦρος, ἵνα μνησθῶμεν καὶ τῶν βαρβάρων, ἐκτεθεὶς μὲν ὑπὸ τῆς μητρὸς εἰς τὴν ὁδὸν, ἀναιρεθεὶς δ' ὑπὸ Περσίδος γυναικὸς, εἰς τοσαύτην ἦλθε μεταβολὴν, ὥστ' ἁπάσης τῆς Ἀσίας γενέσθαι δεσπότης. ὅπου δ' Ἀλκιβιάδης μὲν φυγὰς ὢν, Κόνων δὲ δεδυστυχηκὼς, Διονύσιος δ' οὐκ ἔνδοξος ὢν, Κῦρος δ' οὕτως οἰκτρᾶς αὐτῷ τῆς ἐξ ἀρχῆς γενέσεως ὑπαρχούσης, εἰς τοσοῦτον προῆλθον, καὶ τοσαῦτα διεπράξαντο, πῶς οὐ σέ γε χρὴ προσδοκᾶν τὸν ἐκ τοιούτων μὲν γεγονότα, Μακεδονίας δὲ βασιλεύοντα, τοσούτων δὲ κύριον ὄντα, ῥᾳδίως τὰ προειρημένα συστήσειν;

monarchiam sine omni ratione, pérque furorem concupisset: quia tentare omnia quæ ad eam rem facerent, audebat, Syracusas occupauit: & vniuersas Siciliæ vrbes, quæ quidem Græcæ essent, cepit: tantásque copias, tum pedestres, tum nauales, comparauit, quantas vir nemo ante illum. Præterea Cyrus (vt etiam barbarorum mētionem faciamus) à matre quidem abiectus in viam, à Persica verò muliere sublatus, tantas fortunæ vicissitudines subiit, vt Asiæ totius dominatu poti-retur. Quum igitur Alcibiades exul, Conon clade accepta, Dionysius obscurus, Cyrus ex tam miserabili natiuitatis primordio, eò vsq; sint progressi, tantásque res gesserint: tu his natalibus oriundus, & Macedoniæ rex, & tot hominum dominus, non facilè hæc perficies?

Σκέψαι δ', ὡς ἄξιόν ἐστι τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων μάλιστα ἐπιχειρεῖν, ἐν οἷς κατορθώσας μὲν ἐφάμιλλον τὴν σαυτοῦ δόξαν καταστήσεις τοῖς πρωτεύσασι.

Iam considera, talia suscipere quàm sit operępretium: quæ si ex sententia gesseris, non minorem quàm celeberrimi quique gloriam consequeris.

διαμαρτὼν δὲ τῆς προσδοκίας, ἀλλ' οὖν τήν γε εὔνοιαν κτήσῃ τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων· ἣν πολὺ κάλλιόν ἐστι λαβεῖν, ἢ πολλὰς πόλεις τῶν Ἑλληνίδων κατὰ κράτος ἑλεῖν. τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα τῶν ἔργων φθόνον ἔχει, καὶ δυσμένειαν, καὶ πολλὰς βλασφημίας. οἷς δ' ἡμεῖς συμβεβουλεύκαμεν, οὐδὲν πρόσεστι τούτων. ἀλλ' εἴ τις θεῶν αἵρεσίν σοι δοίη, μετὰ ποίας ἂν ἐπιμελείας, καὶ διατριβῆς εὔξαιο τὸν βίον διάγειν, οὐδεμίαν ἕλοιο ἄν, εἴπερ ἐμοὶ συμβούλῳ χρῷο, μᾶλλον, ἢ ταύτην. οὐ γὰρ μόνον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἔσῃ ζηλωτὸς, ἀλλὰ καὶ σὺ σαυτὸν μακαριεῖς. τίς γὰρ ἂν ὑπερβολὴ γένοιτο τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας; ὅταν πρέσβεις μὲν ἥκωσιν ἐκ τῶν μεγίστων πόλεων οἱ μάλιστα εὐδοκιμοῦντες εἰς τὴν σὴν δυναστείαν; μετὰ δὲ τούτων βουλεύῃ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, περὶ ἧς οὐδεὶς ἄλλος φανήσεται τοιαύτην πρόνοιαν πεποιημένος; αἰσθάνῃ δὲ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ὀρθὴν οὖσαν, ἐφ' οἷς σὺ τυγχάνεις ἡγούμενος. μηδεὶς δ' ὀλιγώρως ἔχῃ τῶν παρὰ σοὶ βραβευομένων. ἀλλ' οἱ μὲν πυνθάνωνται περὶ αὐτῶν, ἐν οἷς εἰσίν·

sin expectationi euentus non responderit, saltem Grecorum beneuolentiam contrahes: quam parasse gloriosius est quàm multas Grecas vrbes vi cepisse. Nam istiusmodi res nec inuidia carent, nec odiis, neque multis maledictis: cum eo autem consilio quod nos tibi damus, nihil horum est coniunctum. Atque adeò si quis tibi deus optionem daret, quibus studiis & exercitationibus ætatem exigere velles, nullam aliam huic rationi, me quidem autore, anteponeres. Neque enim alij tantum te mirabuntur, sed & tu ipse beatum te iudicabis. Nam quid ad magnitudinẽ felicitatis illius queat accedere, si ex maximis vrbibus spectatissimi quique viri, legati in tuum regnum venerint, cum quibus ita tu de salute cõmuni deliberes, vt ea præterea nemini tantæ fuisse curæ videatur? Si Græciam senseris vniuersam erectam atque alacrem à te duce pendere? si nemo parui faciet à te constituta: sed alij sciscitabuntur quo in loco res suæ sint:

οἱ δ' εὔχονταί σε μὴ διαμαρτεῖν, ὧν ἐπιθύμησας· οἱ δὲ δεδίωσι, μὴ πρότερόν τι πάθῃς, πρὶν τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς πραττομένοις, ἐφ' οἷς γινομένοις, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως μέγα φρονοίης; πῶς δ' οὐχὶ περιχαρὴς ὢν τὸν βίον διατελοίης, τηλικούτων σαυτὸν εἰδὼς πραγμάτων ἐπιστάτην γεγενημένον; τίς δὲ οὐκ ἂν τῶν καὶ μετρίως λογίζεσθαι δυναμένων, ταύτας ἂν σοι μάλιστα παραινέσειε προαιρεῖσθαι τῶν πράξεων, τὰς ἀμφότερά σοι φέρειν ἅμα δυναμένας, ὥσπερ καρποὺς, ἡδονάς τε ὑπερβαλλούσας, καὶ τιμὰς ἀνεξαλείπτους; ἀπόχρη δ' ἄν μοι τὰ προειρημένα περὶ τούτων, εἰ μὴ παρέλειπον ὡς καί τινα λόγων, οὐκ ἀμνημονήσας, ἀλλ' ὀκνήσας εἰπεῖν, ὃν ἤδη μοι δοκῶ δηλώσειν. οἶμαι γὰρ σοί τε συμφέρειν ἀκοῦσαι περὶ αὐτῶν, ἐμοί τε προσήκειν μετὰ παῤῥησίας, ὥσπερ εἴθισμαι, ποιεῖσθαι τοὺς λόγους.

Αἰσθάνομαι γάρ σε διαβαλλόμενον ὑπὸ τῶν σοὶ μὲν φθονούντων, τὰς δὲ πόλεις τὰς αὑτῶν εἰθισμένων εἰς ταραχὰς καθιστάναι, καὶ τῆς εἰρήνης οὔσης τοῖς ἄλλοις κοινῆς τὸν πόλεμον αὑτῶν ἴδιον εἶναι νομιζόντων· οἳ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελή-

A alij vota facient vt fortuna tuos conatus adiuuet: alij soliciti erũt, ne antequam conata perficias, aliquid humanitus tibi accidat? Quæ quum fient, annon iure optimo magno animo eris? Quî fieri poterit, vt non vitam cum summa lætitia peragas, in tantarum rerum administratione ac fastigio cõstitutus? Et B quis tandẽ est vel mediocri prudentia, qui te non hortaretur ad ea suscipienda, quę vtraque hæc simul tibi ferre possent tanquam fructus, tum voluptates eximias tum honores immortales? Contentus essem hæc dixisse, nisi quiddam non obliuione, sed verecundia retardatus, omisissem: quod nunc mihi C dicendum censeo. Nam & tibi profuturum, & officij mei id esse puto, vt pro consuetudine mea, quæ sentio, liberè dicam.

Animaduerto esse qui te criminentur, ex iis qui & tibi inuident, & suas ciuitates perturbare solent, & quum aliis pax communis sit, bellum priuatim suum existimant. Hi igitur, cæteris rebus neglectis omni-

σαντες, περὶ τῆς σῆς δυνάμεως λέγουσιν, ὡς οὐχ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐπὶ ταύτην αὔξάνεται, καὶ συχνὸν ἤδη χρόνον ἅπασιν ἡμῖν ἐπιβουλεύεις. καὶ λόγῳ μὲν μέλλεις Μεσηνίοις βοηθεῖν, ἐὰν τὰ περὶ Φωκέας διοικήσῃς· ἔργῳ δὲ ὑπὸ σαυτῷ ποιεῖσθαι Πελοπόννησον διανοῇ. ὑπάρχουσι δέ σοι Θετταλοὶ μὲν, καὶ Θηβαῖοι, καὶ πάντες οἱ τῆς Ἀμφικτυονίας μετέχοντες, ἕτοιμοι συνακολουθεῖν· Ἀργεῖοι δὲ, καὶ Μεσήνιοι, καὶ Μεγαλοπολῖται, καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ συμπολεμεῖν, καὶ ποιεῖν ἀναστάτους Λακεδαιμονίους. ἢν δὲ ταῦτα πράξῃς, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ῥᾳδίως κρατήσεις. ταῦτα φλυαροῦντες, καὶ φάσκοντες ἀκριβῶς εἰδέναι, καὶ ταχέως ἅπαντα τῷ λόγῳ καταστρεφόμενοι, πολλοὺς πείθουσι, καὶ μάλιστα τοὺς τῶν αὐτῶν κακῶν ἐπιθυμοῦντας, ὧνπερ οἱ λογοποιοῦντες· ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς οὐδενὶ λόγῳ χρωμένους ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνοήτως διακειμένους, καὶ πολλὴν χάριν ἔχοντας τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν φοβεῖσθαι, καὶ δεδιέναι προσποιουμένοις· ἔτι δὲ τοὺς οὐκ ἀποδοκιμάζοντας

bus, de tua potentia dicunt, eam augeri non ad erigendam Græciam, sed ad eandem opprimendam: téque iam longo tempore nihil aliud nisi nobis vniuersis insidiari. ac profiteri quidem, te Messeniis opem laturum: reuera autem id machinari, vt Phocensibus rebus constitutis, Peloponnesum subigas. Ac Thessalos quidem & Thebanos, & omnes Amphictyoniæ participes, te ducem libenter sequuturos: Argiuos autem & Messenios & Megalopolitas, aliósque multos belli tibi fore socios, ad delendos Lacedæmonios: quibus rebus confectis, facilè te etiam reliquos Græcos superaturum. Hæc illi dum nugantur, & satis scire se dictitant, & verbis omnia celeriter euertunt, multis fidem faciunt, his præsertim qui eorundem malorum cum nugatoribus illis cupidi sunt: deinde iis qui de statu reipublicæ nihil ipsi prudenter cogitant, sed planè stupent, magnámque gratiam illis habent qui se solicitos esse, ac eis timere, simulant. Huc & illi accedunt, qui proniores

τὸ δοκεῖν σε ἐπιβουλεύειν τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἀξίαν ἐπιθυμίας εἶναι νομίζοντας· οἳ τοσοῦτον ἀφεστᾶσι τοῦ νοῦν ἔχειν, ὥστ' οὐκ ἴσασιν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἄν τις λογισμοῖς χρώμενος, τοὺς μὲν βλάψειε, τοὺς δὲ ὠφελήσειεν, οἷ καὶ νῦν. εἰ μὲν τις φαίη τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα τοῖς Ἕλλησιν ἐπιβουλεύειν καὶ παρασκευάζεσθαι στρατεύειν ἐφ' ἡμᾶς, οὐδὲν ἂν λέγοι περὶ αὐτοῦ φαῦλον· ἀλλ' ἀνδρωδέστερον αὐτὸν, καὶ πλείονος ἄξιον δοκεῖν εἶναι ποιήσειεν· εἰ δὲ τῶν ἀφ' Ἡρακλέους τινὶ πεφυκότων, ὃς ἁπάσης κατέστη τῆς Ἑλλάδος εὐεργέτης, ἐπιφέροι τὴν αἰτίαν ταύτην εἰς τὴν μεγίστην, αἰσχύνην ἂν αὐτὸν καταστήσειεν. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγανακτήσειε, καὶ μισήσειεν, εἰ φαίνοιτο τούτοις ἐπιβουλεύων; ὑπὲρ ὧν ὁ πρόγονος αὐτοῦ προείλετο κινδυνεύειν, καὶ τὴν μὲν εὔνοιαν, ἣν ἐκεῖνος κατέλιπε τοῖς ἐξ αὐτοῦ γεγενημένοις, μὴ πειρῷτο διαφυλάττειν. ἀμελήσας δὲ τούτων ἐπονειδίστων ἐπιθυμοίη καὶ πονηρῶν πραγμάτων. ὧν ἐνθυμούμενόν σε χρὴ, μὴ περιορᾶν τοιαύτην φήμην σαυτῷ περιφυομένην, ἣν οἱ μὲν ἐχθροὶ περιθεῖναί σοι ζητοῦσι·

sunt ad suplicandum te insidiari Græcis, criménque illud cupiditate non indignum putant: qui tantum absunt à sapientia, vt ignorent, vna eadémque ratiocinatione alios lædi, alios ornari: quod hic quoque vsuvenit. Si quis enim dicat, Asiæ regem Græcis insidiari, & apparare bellum contra nos, nihil de eo mali dixerit: sed id effecerit, vt ille fortior & prꝫstantior haberetur. Si cui verò ex posteris Herculis, cui totam Græciam beneficiis affecit, tale crimen inferret, eum maxima ignominia afficeret. Quis enim non indignetur, & ægrè ferat, si quis iis insidiari putetur, pro quibus autor generis eius suscipere pericula voluit: neque beneuolentiam, quam ille posteris suis reliquit, conseruare conetur: sed his neglectis, res probrosas & prauas expetat? Quibus consideratis, non tibi committendum est vt talem de te suboriri famam patiaris, qualem inimici de te spargi student:

τῶν δὲ φίλων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ἀντειπεῖν ὑπὲρ σοῦ τολμήσειε. καίτοι περὶ τῶν σοὶ συμφερόντων ἐν ταῖς τούτων ἀμφοτέρων γνώμαις μάλιστα ἂν κατίδοις τὴν ἀλήθειαν. ἴσως δ᾽ ὑπολαμβάνεις μικροψυχίαν εἶναι τὸ τῶν βλασφημούντων, καὶ φλυαρούντων, καὶ τῶν πειθομένων τούτοις φροντίζειν, ἄλλως τε ὅταν καὶ μηδὲν σαυτῷ συνειδῇς ἐξαμαρτάνων. χρὴ δὲ μὴ καταφρονεῖν τοῦ πλήθους, μηδὲ παρὰ μικρὸν ἡγεῖσθαι τὸ παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμεῖν, ἀλλὰ τότε νομίζειν καλὴν ἔχειν καὶ μεγάλην τὴν δόξαν, καὶ πρέπουσαν καὶ σοὶ καὶ τοῖς προγόνοις, καὶ τοῖς ὑφ᾽ ὑμῶν πεπραγμένοις, ὅταν οὕτω διαθῇς τοὺς Ἕλληνας, ὥσπερ ὁρᾷς Λακεδαιμονίους τε πρὸς τοὺς ἑαυτῶν βασιλέας ἔχοντας, τούς τε ἑταίρους τοὺς σοὺς πρὸς σὲ διακειμένους. ἔστι δὲ οὐ χαλεπὸν τυχεῖν τούτων, ἢν ἐθελήσῃς κοινὸς ἅπασι γενέσθαι· καὶ παύσῃ ταῖς μὲν τῶν πόλεων οἰκείως ἔχων, πρὸς δὲ τὰς ἀλλοτρίως διακείμενος. ἔτι δ᾽ ἢν τὰ τοιαῦτα προαιρῇ πράττειν, ἐξ ὧν τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἔσῃ πιστὸς, τοῖς δὲ βαρβάροις φοβερός. Καὶ μὴ θαυμάσῃς, ἅπερ ἐπέστειλα καὶ πρὸς Διονύσιον τὴν

A amicorum autem nemo est quin reclamare & refutare audeat. Quin autem tibi expediat, ex horum vtrorumque sententiis, maximè verissiméque perspicies. Fortassis autem existimes pusilli animi esse, maledicorum & nugatorum, & eorum qui illis aures præbent, vllam rationem habere, præsertim si B tibi sis nullius delicti conscius. Verùm, contemnenda multitudo non est, neque omnium approbatio parui æstimanda. Nam ea demum vera gloria est, & magna, cùm te tum tuis maioribus digna, rebúsque gestis: si effeceris vt Græci eadem sint erga te animo quo Lacedæmonij in reges suos, atque in te amici tui C sunt affecti. Hæc verò non est difficile cōsequi, modò velis: primùm, si eundem te prębere volueris erga omnes: & aliis ciuitatibus coniunctus, ab aliis alienus esse desieris. deinde, si ea susceperis, propter quæ Græci tibi fidant, barbari perterrefiant.

Neque verò mireris, id quod etiam ad Dionysium D

τὴν τυραννίδα κεκτημένον, εἰ μήτε στρατηγὸς ὢν, μήτε ῥήτωρ, μήτε ἄλλως δυνάστης, θρασύτερόν σοι διείλεγμαι τῶν ἄλλων. ἐγὼ γὰρ πρὸς μὲν τὸ πολιτεύεσθαι, πάντων ἀφυέστατος ἐγενόμην τῶν πολιτῶν· οὔτε γὰρ φωνὴν ἔσχον ἱκανὴν, οὔτε τόλμαν δυναμένην ὄχλῳ χρῆσθαι, καὶ μολύνεσθαι, καὶ λοιδορεῖσθαι τοῖς ἐπὶ τοῦ βήματος καλινδουμένοις. τοῦ δὲ φρονεῖν εὖ, καὶ πεπαιδεῦσθαι καλῶς (εἰ καί τις ἀγροικότερον εἶναι φήσει τὸ ῥηθὲν) ἀμφισβητῶ, καὶ θείην ἂν ἐμαυτὸν οὐκ ἐν τοῖς ἀπολελειμμένοις, ἀλλ' ἐν τοῖς προέχουσι τῶν ἄλλων. διόπερ ἐπιχειρῶ συμβουλεύειν τοῦτον τὸν τρόπον, ὃν ἐγὼ πέφυκα καὶ δύναμαι, καὶ τῇ πόλει, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, καὶ τῶν ἀνδρῶν τοῖς ἐνδοξοτάτοις. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐμῶν, καὶ περὶ ὧν ἡγοῦμαί σοι πρακτέον εἶναι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, σχεδὸν ἀκήκοας· περὶ δὲ τῆς στρατείας τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν, ταῖς μὲν πόλεσιν, ἃς ἔφην σε χρῆναι διαλλάττειν, τότε μοι δοκῶ συμβουλεύειν, ὡς χρὴ πολεμεῖν πρὸς τοὺς βαρβάρους, ὅταν ἴδωμεν αὐτὰς ὁμονοούσας. πρὸς σὲ δὲ νῦν ποιή-

ſcripſi, tyrannide potitum. me, qui neque dux, neque orator ſim, aut alioqui potens, liberius quàm alij ſolent, egiſſe tecum. Nam ad gerendam quidem rempúbl. omnium ciuium ſum ineptiſſimus. neque enim vocem habeo ſatis magnam, neque audaciam agendi cum populo, & conflictādi, atque conuitia audiendi ab iis qui in concionibus volutantur. Rectè autem ſentiendi, & honeſtę inſtitutionis (tametſi hoc alicui dictum videbitur arrogantius) in contentionem ſi deſcendendum ſit, non in poſtremis ſed in principibus potius me numerarim. Quare ſic cōſilium dare conor, vt natura & vires meæ ferunt, tum patriæ, tum aliis Græcis, & illuſtriſſimis quibuſque viris. Ac de meipſo, & iis quæ tibi facienda cenſeam erga Græcos, ferè audiuiſti. De expeditione autem Aſiatica, vrbibus, quas à te dixi in concordiam reducendas, tum videor de bello barbaris inferendo conſulturus, quum eas conſentire viderimus. Nunc ad te mea ſe conuer-

ϐμαι τοὺς λόγους, οὐ τὴν αὐτὴν ἔχων διάνοιαν νῦν, καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡλικίαν ὅτε ἔγραφον τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ταύτην. τότε μὲν γὰρ παρεκελευόμην τοῖς ἀκουσομένοις καταγελᾶν μου, καὶ καταφρονεῖν, ἢν μὴ καὶ τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς δόξης τῆς ἐμαυτοῦ, καὶ τοῦ χρόνου τοῦ περὶ τοὺς λόγους διατριφθέντος, ἀξίως φαίνωμαι διεξιών, B νῦν δὲ φοβοῦμαι μὴ πάντων τῶν προειρημένων, πολὺ καταδεέστερον τύχω διαλεχθείς. καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ λόγος ὁ Πανηγυρικὸς, ὁ τοὺς ἄλλους τοὺς περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβοντας εὐπορωτέρους ποιήσας, ἐμοὶ πολλὴν ἀπορίαν παρέσχηκεν. οὔτε γὰρ ταῦτα βούλομαι λέγειν τοῖς ἐν C ἐκείνῳ γεγραμμένοις, οὔτε δύναμαι καινὰ ζητεῖν. οὐ μὴν ἀποστατέον γ' ἐστὶν, ἀλλὰ λεκτέον, περὶ ὧν ὑπεθέμην, ὅ, τι ἂν ὑποπέσοι, καὶ συμφέροι πρὸς τὸ πεῖσαί σε ταῦτα πράττειν. καὶ γὰρ ἢν ἐλλίπω τι, καὶ μὴ δυνηθῶ τὸν αὐτὸν τρόπον γράψαι τοῖς πρότερον ἐκδεδομένοις, ἀλλ' οὖν D ὑπογράψειν γ' οἶμαι χαριέντως τοῖς ἐξεργάζεσθαι, καὶ

A tet oratio, neque verò ita nunc animo sum affectus, vt illa ætate, qua idem hoc argumentum tractaui. Tum enim hortabar auditores vt me & deriderent & contemnerent, nisi pro dignitate rerum, & existimatione mea, & tempore quod eloquentiæ studiis impendissem, dicere viderer. Nunc autem vereor ne multo tenuius disseruerim, quàm B ea quæ dixi omnia postulabant. Nam præter alia, Panegyrica oratio, quæ alios studiis deditos, copiosiores reddidit, me valde inopem fecit. Neque enim eadem quæ illic scripta sunt, inculcare denuo volo, nec exquirere noua possum. Non tamen ab incœpto desistendum est: C sed de proposito argumento dicendum quicquid inciderit, & conducibile fuerit ad persuadendum vt hæc agas. Etsi enim alicubi me vires defecerint, quo minus eodem modo scribere possim quo prius editæ orationes confectæ sunt: at non ineleganter, neque inepte primas quasi lineas D me dicturum opinor, vt alij postea, qui eam facul-

διαπονεῖν δυναμένοις.

Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου τοῦ σύμπαντος οἶμαι πεποιῆσθαι ταύτην, ἥνπερ προσήκει τοὺς ἐπὶ τὴν Ἀσίαν πείθοντας στρατεύειν. δεῖ γὰρ μηδὲν πρότερον πράττειν, πρὶν ἂν λάβῃ τις τοὺς Ἕλληνας δυοῖν θάτερον, ἢ συναγωνιζομένους, ἢ πολλὴν εὔνοιαν ἔχοντας τοῖς πραττομένοις. ὧν Ἀγησίλαος, ὁ δόξας εἶναι Λακεδαιμονίων φρονιμώτατος, ὠλιγώρησεν. οὐ διὰ κακίαν, ἀλλὰ διὰ φιλοτιμίαν. ἔσχε γὰρ διττὰς ἐπιθυμίας, καλὰς μὲν ἀμφοτέρας, οὐ συμφωνούσας δὲ ἀλλήλαις, οὐδ᾽ ἅμα πράττεσθαι δυναμένας. προῄρητο γὰρ βασιλεῖ τε πολεμεῖν, καὶ τοὺς ἑταίρους εἰς τὰς πόλεις τὰς αὑτῶν καταγαγεῖν, καὶ κυρίους ποιῆσαι τῶν πραγμάτων. συνέβαινεν οὖν ἐκ μὲν τῆς πραγματείας τῆς ὑπὲρ τῶν ἑταίρων, ἐν κακοῖς καὶ κινδύνοις εἶναι τοὺς Ἕλληνας· διὰ δὲ τὴν ταραχὴν τὴν ἐνθάδε γιγνομένην, μὴ σχολὴν ἄγειν, μηδὲ δύνασθαι πολεμεῖν τοῖς βαρβάροις. ὥστ᾽ ἐκ τῶν ἀγνοηθέντων κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ῥᾴδιον καταμαθεῖν, ὅτι δεῖ τὸν ὀρθῶς βουλευόμενον,

A tatem habent, ornamenta viuósque colores adhibeant.

Et quidem principium totius orationis tale me sumpsisse puto quale deceat eum qui bellum Asiæ inferendum esse suadeat. Nihil enim prius agendum est quàm vt Græci aut adiutores sint, aut rebus gerendis maximè faueant: B Quæ Agesilaus, quum Lacedæmoniorum prudentissimus haberetur, neglexit: non ille quidem ex improbitate, sed ex ambitione. Habebat enim duas ille cupiditates, præclaram vtramque, sed non inter se consentientes: nec eius generis quæ simul confieri possent. Quum enim & regi bellum inferre, & amicos ab exilio C in patriam quemque suam restituere; ac summæ rerum præficere decreuisset, fiebat ex illo conatu de amicis, vt & Græci in malis ac periculis versarentur, & ipse propter tumultum hîc excitatum, pugnandi contra barbaros otium & facultatem non haberet. Quare D ex his quæ illo tempore ignorata sunt, facilè intelligitur, eum qui rectè rebus consultum velit,

μὴ πρότερον ἐκφέρειν τὸν πρὸς βασιλέα πόλεμον, πρὶν ἂν διαλλάξῃ τοὺς Ἕλληνας, καὶ παύσῃ τῆς μανίας τῆς νῦν αὐτοῖς ἐνεστώσης. ἅπερ καὶ σοὶ συμβεβουλευκότες τυγχάνομεν. περὶ μὲν οὖν τούτων οὐδεὶς ἂν ἀντειπεῖν τῶν εὐφρονούντων τολμήσειεν. οἶμαι δὲ τῶν μὲν ἄλλων εἴ τισι δόξειε περὶ τῆς στρατείας τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν συμβουλεύειν, ἐπὶ ταύτην ἂν ἐπιπεσεῖν τὴν παράκλησιν, λέγοντας, ὡς ὅσοισπερ ἐπεχείρησαν πρὸς τὸν βασιλέα πολεμεῖν, ἅπασι συνέπεσεν ἐξ ἀδόξων μὲν γενέσθαι λαμπροῖς, ἐκ πενήτων δὲ πλουσίοις, ἐκ ταπεινῶν δὲ, πολλῆς χώρας καὶ πόλεων δεσπόταις. ἐγὼ δ' οὐκ ἐκ τῶν τοιούτων μέλλω σε παρακαλεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἠτυχηκέναι δοξάντων. λέγω δὲ ἐκ τῶν μετὰ Κύρου, καὶ Κλεάρχου στρατευσαμένων. ἐκείνους γὰρ ὁμολογοῦσι νικῆσαι μὲν μαχομένους ἅπασαν τὴν βασιλέως δύναμιν τοσοῦτον, ὅσονπερ ἂν εἰ ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν συνέβαλον. ἤδη δ' ἐγκρατεῖς δοκοῦντας εἶναι τῶν πραγμάτων, διὰ τὴν Κύρου προπέτειαν ἀτυχῆσαι. περιχαρῆ γὰρ αὐτὸν ὄντα, καὶ διώκοντα πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων,

non prius regi bellum inferre debere, quàm Græcos reconciliarit, illorúmque hunc furorem compeſcuerit. Quod nos & tibi conſuluimus. Et hæc quidem nemo prudens negare audebit. Arbitror autẽ, ſi quibus aliis viſum fuerit ſuadere vt bellum in Aſiam transferatur, ad hanc adhortationem deuenturos, vt dicant quicunque bellum contra regem ſuſceperint, iis omnibus vſuueniſſe, vt ex obſcuris illuſtres fierent, è pauperibus diuites, ex humilibus amplæ regionis & vrbium domini. Ego verò his locis ad te adhortandum nõ vtar: ſed eorum exempla proferam qui malè geſſiſſe rem putantur. Eos autem dico qui cum Cyro & Clearcho militarunt. Illos enim fatentur pugnando viciſſe vniuerſas regis copias, vſque adeò quaſi cum eorum mulieribus conflixiſſent. quum autem iam adepti victoriam viderentur, ob Cyri temeritatem impegiſſe, lætitia exultantis: qui quum longè ante alios eueheretur,

ἐν μέσοις γενόμενον τοῖς πολεμίοις ἀποθανεῖν· ἀλλ' ὅμως τηλικαύτης συμφορᾶς συμπεσούσης αὐτῷ οὕτω σφόδρα κατεφρόνησεν ὁ βασιλεὺς τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως, ὥστε προσκαλεσάμενος Κλέαρχον, καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, εἰς λόγον ἐλθεῖν, καὶ τούτοις μὲν ὑποσχόμενος μεγάλας δωρεὰς δώσειν, τοῖς δ' ἄλλοις στρατιώταις ἐντελῆ τὸν μισθὸν ἀποδοὺς ἀποπέμψειν, τοιαύταις ἐλπίσιν ὑπαγόμενος, καὶ πίστεις δοὺς τῶν ἐκείνῳ νομιζομένων τὰς μεγίστας, συλλαβὼν αὐτοὺς ἀπέκτεινεν. καὶ μᾶλλον εἵλετο περὶ τοὺς θεοὺς ἐξαμαρτεῖν, ἢ τοῖς στρατιώταις οὕτως ἐρήμοις οὖσι συμβαλεῖν. καίτοι τίς ἂν γένοιτο παράκλησις ταύτης καλλίων καὶ πιστοτέρα; φαίνονται γὰρ κἀκεῖνοι κρατήσαντες ἂν τῶν βασιλέως πραγμάτων, εἰ μὴ διὰ Κῦρον. σοὶ δὲ τὴν ἀτυχίαν τὴν τότε γενομένην οὐ χαλεπὸν φυλάξασθαι, τοῦ τε στρατοπέδου τοῦ κρατήσαντος τῆς ἐκείνου δυνάμεως, ῥᾴδιον πολὺ κρεῖττον παρασκευάσασθαι. καίτοι τούτων ἀμφοτέρων ὑπαρξάντων, πῶς οὐ χρὴ θαρρεῖν ποιούμενον τὴν στρατείαν ταύτην;

A in medios hostes illatus interierit. Quamuis igitur rex tanta hac fortuna vteretur, tamen suas copias tantopere contemsit, vt Clearcho & aliis ducibus ad colloquium euocatis, tum illis ingentia munera daturum, tum reliquos milites integro stipendio persoluto se dimissurum sit pollicitus. quos quum talibus promissis, fide data, B quæ apud illum maxima habetur, pellexisset: comprehensos interfecit: ac in deos imp.⁹ esse, quàm cum militibus ita destitutis, armis decertare, maluit. Quæ verò adhortatio pulcrior esse hac, & plus ad persuadendum valere queat? Nam omnino illi, si absque Cyro fuisset, Persico regno potiri po- C tuissent. tibi autem & calamitatem quæ tum accidit, cauere non difficile est: & exercitum eo longe firmiorem, à quo regis copiæ victæ sunt, facilè comparabis. Quæ vtraque si præsto fuerint, annon de expeditione hac optimè sperandum erit? D

καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με βούλεσθαι λαθεῖν, ὅτι τούτων ἔνια πέφρακα τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ πρότερον· εἰ γὰρ ἐπὶ τὰς αὐτὰς διανοίας εἰλόμην ἐλθεῖν, ποιεῖν γλιχόμενος τὰ δεδηλωμένα, καλῶς εἶχεν εἰπεῖν· καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐπίδειξιν ἐποιούμην, ἐπειρώμην ἂν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα διαφυλάττειν· ἐπεὶ δὲ συμβουλεύω, μωρὸς ἂν εἴην, εἰ περὶ τὴν λέξιν πλείονα χρόνον διέτριβον, ἢ περὶ τὰς πράξεις. ἔτι δ᾽, εἰ τοὺς ἄλλους ὁρῶν τοῖς ἐμοῖς χρωμένους, αὐτὸς μόνος ἀπεχοίμην τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ πρότερον εἰρημένων. τοῖς μὲν οὖν οἰκείοις τυχὸν ἂν χρησαίμην, ἢν πού σφόδρα κατεπείγῃ καὶ πρέπον ᾖ. τῶν δ᾽ ἀλλοτρίων οὐδὲν ἂν προσδεξαίμην, ὥσπερ οὐδ᾽ ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει. δοκεῖ δέ μοι μετὰ ταῦτα περὶ τῆς παρασκευῆς διαλεκτέον εἶναι τῆς τε σοὶ γενομένης καὶ τῆς ἐκείνοις ὑπαρξάσης. τὸ μὲν τοίνυν μέγιστον, σὺ μὲν τοὺς Ἕλληνας εὔνους ἕξεις, ἤνπερ ἐθέλῃς ἐμμένειν τοῖς περὶ τούτων εἰρημένοις· ἐκεῖνοι δὲ διὰ τὰς δεκαδαρχίας τὰς ἐπὶ Λακεδαιμονίων, ὡς οἷόν τε δυσμενεστάτους. ἡ-

A Neque verò quisquam existimet dissimulare velle me horum quædam eodem modo exposuisse quo prius. Neque enim ad ostentationem, quo in genere rerum earundem iteratio diligenter cauenda est, hæc scripsimus: sed vt tibi consilium daremus. Quare desiperem, si compositioni dictionis B diutius immorarer quàm rebus ipsis. Præterea, quum alios meis sententiis vti videam: cur ego solus iis quæ antè à me dicta essent, abstinerem? Propriis igitur forsitan vtar, sicubi res valde postularit, neque dedecuerit: alieni verò nihil asciscam: id quod etiam antehac vitaui.

C Sed his omissis, iam deinceps mihi de apparatu disserendum videtur, tum hoc quo tu instructus es, tum eo quem illi habuerunt. Tu igitur, quod maximum est, Græcos beneuolos habebis, siquidem ea quæ suprà dicta sunt, seruare volueris: illi autem ob decuriones à La- D cedæmoniis constitutos, eosdem inimicissimos habuerunt. Existimabant

γένοιτο γὰρ Κύρου μὲν καὶ Κλεάρχου κατορθωσάντων, μᾶλλον ἔτι δουλεύσειν· βασιλέως δὲ κρατήσαντος, ἀπαλλαγήσεσθαι τῶν κακῶν τῶν παρόντων· ὅπερ καὶ συνέπεσεν αὐτοῖς. καὶ μὴν καὶ στρατιώτας σὺ μὲν ἐξ ἑτοίμου λήψῃ τοσούτους ὅσους ἂν βουληθῇς· οὕτω γὰρ ἔχει τὰ τῆς Ἑλλάδος, ὥστε ῥᾷον εἶναι συστῆσαι στρατόπεδον μεῖζον καὶ κρεῖττον ἐκ τῶν πλανωμένων, ἢ τῶν πολιτευομένων. ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς χρόνοις οὐκ ἦν ξενικὸν οὐδέν. ὥστε ἀναγκαζόμενοι ξενολογεῖν ἐκ τῶν πόλεων, πλέον ἀνήλισκον εἰς τὰς διδομένας τοῖς Ἕλλησι δωρεάς, ἢ εἰς τὸν εἰς τοὺς στρατιώτας μισθόν. καὶ μὴν εἰ βουληθείημεν ἐξετάσαι καὶ παραβαλεῖν, σέ τε τὸν νῦν ἡγησάμενον τῆς στρατείας, καὶ βουλευσάμενον περὶ πάντων, καὶ Κλέαρχον τὸν ἐπιστατήσαντα τῶν τότε πραγμάτων· εὑρήσομεν ἐκεῖνον μὲν οὐδεμιᾶς πώποτε δυνάμεως πρότερον, οὔτε ναυτικῆς, οὔτε πεζῆς, καταστάντα κύριον, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀτυχίας τῆς συμβάσης αὐτῷ περὶ τὴν ἤπειρον ὀνομαστὸν γενόμενον. σὲ δὲ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος διαπεπραγμένον, περὶ ὧν εἰ μὲν

A enim si Cyrus & Clearchus viciffent, se duriorem seruitutem seruituros, sin rex superior euasisset, vrgentia mala depulsuros: id quod accidit. Praeterea tibi in expedito erit conscribere milites quot volueris. Nam hic Graeciae status est, vt facilius sit exercitum maiorem & robustiorem ex erronibus B conscribere quàm è ciuibus. Illis verò temporibus peregrinus miles nullus erat: vnde quum è ciuitatibus colligere copias necesse esset, largitiones in Graecos insumptae pluris illis ferè constabant quàm stipendia militum. Enimverò si considerare voluerimus, & comparatione facere inter te, qui nunc C exercitum duces, & de omnibus rebus deliberabis, & inter Clearchum, qui tum summae rerum praefuit: illum reperiemus prius nunquam vllas copias, siue nauales, siue pedestres, in potestate habuisse, sed ex Asiana calamitate nobilitatum: te autem D tot tantásque res gessisse, de quibus si apud

πρὸς ἑτέρους τὸν λόγον ἐποιούμην, καλῶς εἶχε διελθεῖν· πρὸς σὲ δὲ διαλεγόμενος, εἰ πάσας τὰς πράξεις σοι διεξιοίην, δικαίως ἂν ἀνόητος καὶ περίεργος εἶναι δοκοίην. ἄξιον δὲ μνησθῆναι καὶ τῶν βασιλέων, ἐφ' ὃν σοί τε συμβουλεύομεν στρατεύειν, καὶ πρὸς ὃν Κλέαρχος ἐπολέμησεν· ἵν' ἑκατέρου καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν δύναμιν εἰδῇς. ὁ μὲν τοίνυν τούτου πατὴρ τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ πάλιν τὴν τῶν Λακεδαιμονίων κατεπολέμησεν. οὗτος δ' οὐδενὸς πώποτε τῶν στρατευμάτων τῶν τὴν χώραν αὐτοῦ λυμαινομένων ἐπεκράτησεν. ἔπειθ' ὁ μὲν τὴν Ἀσίαν πᾶσαν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῖς συνθήκαις ἔλαβεν. οὗτος δὲ τοσούτου δεῖ τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν, ὥστ' οὐδὲ τῶν ἐκδοθεισῶν αὐτῷ πόλεων κύριός ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν ἀπορήσειε, πότερα χρὴ νομίζειν, τοῦτον ἀφεστάναι δι' ἀνανδρίαν, ἢ 'κείνας ὑπερεωρακέναι, καὶ καταπεφρονηκέναι τῆς βαρβαρικῆς δυναστείας. τὰ τοίνυν περὶ τὴν χώραν ὡς διάκειται, τίς οὐκ ἂν ἀκούσας παροξυνθείη πολεμεῖν πρὸς αὐ-

A alios verba facerem, non incommode dici potuisset: quum autem tecum agam, iure vt demens, & in re superuacanea occupatus, deriderer, si omnia tua facta commemorarem.

Operæpretium porro fuerit, regum etiam meminisse, tum huius contra quem tibi bellum suscipiendum suademus, tum B illius quem Clearchus inuasit, vt & vires & animum vtriusque cognoscas. Eius igitur pater & nostram vrbem, & Lacedæmoniorum item debellauit. Hic nullum vnquam exercitum, ditionem eius populantem, superauit. Deinde ille Asiam vniuersam ex pacto à Græcis accepit. Hic tantum abest vt Græcis imperet, vt ne il- C larum quidem vrbium sit dominus quæ sunt ipsi traditæ. Quare nemo est quin dubitet vtrum existimandum sit, hunc eas amisisse vltrò ob ignauiam: an illas despexisse & contempsisse barbaricum dominatum. Quis autem est qui vbi audierit quomodo in imperio eius aga- D tur, non inflammetur ad bellum ei inferendum?

τόν; Αἴγυπτος μὲν γὰρ ἀφειστήκει, καὶ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐφοβοῦντο, μή ποτε βασιλεὺς αὐτὸς ποιησάμενος στρατείαν, κρατήσειε καὶ τῆς διὰ τὸν ποταμὸν δυσχωρείας, καὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς ἁπάσης. νῦν δ᾽ οὗτος ἀπήλλαξεν αὐτοὺς τοῦ δέους τούτου. συναγαγὼν γὰρ δύναμιν πλείστην, ὅσην οἷός τ᾽ ἦν, καὶ στρατεύσας ἐπ᾽ αὐτούς, ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν οὐ μόνον ἡττηθείς, ἀλλὰ καὶ καταγελασθεὶς, καὶ δόξας οὔτε βασιλεύειν, οὔτε στρατηγεῖν ἄξιος εἶναι. τὰ τοίνυν περὶ Κύπρον, καὶ Φοινίκην, καὶ Κιλικίαν, καὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅθεν ἐχρῶντο τῷ ναυτικῷ, τότε μὲν ἦν μετὰ βασιλέως· νῦν δὲ τὰ μὲν ἀφέστηκε, τὰ δ᾽ ἐν πολέμῳ καὶ κακοῖς τοσούτοις ἐστὶν, ὥστ᾽ ἐκείνῳ μὲν μηδὲν εἶναι τῶν ἐθνῶν τούτων χρήσιμον. σοὶ δ᾽, ἢν πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν βουληθῇς, συμφόρως ἕξειν. καὶ μὴν Ἰδριέα γε τὸν εὐπορώτατον τῶν νῦν περὶ τὴν ἤπειρον, προσήκει δυσμενέστερον εἶναι τοῖς βασιλέως πράγμασι τῶν πολεμούντων· ἢ πάντων ἂν εἴη σχετλιώτατος, εἰ μὴ βούλοιτο καταλελύσθαι ταύτην τὴν ἀρχὴν τὴν αἰκισαμένην μὲν τὸν ἀδελφὸν, πολεμήσα-

A Nam Ægyptus etiam illo tempore defecerat: sed metuebant tamen ne quando rex ipse suscepta expeditione, Nili transitu & reliquo apparatu omni potiretur. Nunc autem hic illis metum illum ademit. Cóparato enim exercitu, quã to maximo potuit, bellóq. contra illos moto, non solùm victus inde recessit, sed etiam derisus: eo quòd B neque regia, neque imperatoria virtute præditus esse videretur. Iam Cyprus & Phœnicia & Cilicia, finitimáque loca, vnde classem instruere solebant, tunc erant cum rege: nunc alia defecerunt, alia bello & iis malis conflictantur, vt nullæ harum gentium ei sint vtiles: tibi verò, si bellum aduersus C eum gerere volueris, opportunæ futuræ sunt. Idrieum porro opulentissimum Asiæ satrapen, aut infestiorem esse regi quàm eos qui palàm bellum gerunt, aut omnium hominum abiectissimum esse necesse est, si hoc imperium corruere nolet, quòd fratrem eius excruciauit, quòd bel- D

ὧν ἢ πρὸς αὐτὸν, ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον ἐπιβουλεύουσαν, καὶ βουλευομένην τοῦτε σώματος αὐτοῦ, καὶ τῶν χρημάτων ἁπάντων γενέσθαι κυρίαν. ὑπὲρ ὧν δεδιὼς, νῦν μὲν ἀναγκάζεται θεραπεύειν αὐτὸν, καὶ χρήματα πολλὰ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀναπέμπειν. εἰ δὲ σὺ διαβαίης εἰς τὴν ἤπειρον, ἐκεῖνός τ' ἂν ἄσμενος ἴδοι, βοηθὸν ἥκειν αὐτῷ σε νομίζων. τῶν τε ἄλλων σατραπῶν πολλοὺς ἀποστήσεις, ἢν ὑπόσχῃ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς, καὶ τοὔνομα τοῦτο διασπείρῃς εἰς τὴν Ἀσίαν. ὅπερ εἰς τοὺς Ἕλληνας εἰσπεσὸν, καὶ τὴν ἡμετέραν ἀρχὴν, καὶ τὴν Λακεδαιμονίων κατέλυσεν. ἔτι δ' ἂν πλείω λέγειν ἐπεχείρουν, ὃν τρόπον πολεμῶν, τάχιστ' ἂν περιγένοιο τῆς τοῦ βασιλέως δυνάμεως· νῦν δὲ φοβοῦμαι μή τινες ἐπιτιμήσωσιν ἡμῖν. εἰ μηδὲν πώποτε μεταχειρισάμενοι τῶν στρατηγικῶν, σοὶ τολμῶμεν παραινεῖν τῷ πλεῖστα καὶ μέγιστα διαπεπραγμένῳ κατὰ πόλεμον. ὥστε περὶ μὲν τούτων, οὐδὲν οἶμαι δεῖν πλείω λέγειν.

Περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἡγοῦμαι ἀρκεῖν πρὸς παράδειγμα, τόντε πατέρα σοι, καὶ τὸν κτησάμενον τὴν βασιλείαν, καὶ τὸν

A lum contra ipsum gessit, quod perpetuo insidias struxit: vt & corpore & opibus eius potiretur. Quarum rerum metu perterritus, nunc regem colere, & quotannis magnam pecuniæ vim mittere cogitur: sed te, si in Asiam traieceris, non ille modo libens viderit, adiutorem sibi aduenire existimans: sed & aliorum satraparum multos ad defectionem impel- B les, ostensa spe libertatis, istóque nomine in Asia diuulgato: quod quum in Græcia percrebuisset, & nobis & Lacedæmoniis eripuit imperium. Plura dicerem, qua ratione bello administrando regis potétiam facilimè vinceres, nisi C vererer quorundam reprehensionem: si ego, qui nũquam bellum viderim, tibi post plurima & præclarissima belli facinora edita, præscribere studerem. Quare de his quidem pluribus verbis opus esse non puto.

Quod autem ad reliqua attinet, exemplo satis esse tibi arbitror, & D patrem tuum, & auum qui regnum vobis peperit, &

τοῦ γένους ἀρχηγόν. εἰ τῷ μὲν ἐξῆν βουλομένῳ λέγειν, οἱ δὲ δύναμιν λάβοιεν, τὴν αὐτὴν ἂν τούτων γενέσθαι συμβούλους, ὧνπερ ἐγώ. χρῶμαι δὲ τεκμηρίοις, ἐξ ὧν διαπεπραγμένοι τυγχάνουσιν. ὅ,τε γὰρ πατήρ σου πρὸς τὰς πόλεις ταύτας, αἷς σοὶ παραινῶ προσέχειν τὸν νοῦν, πρὸς ἁπάσας οἰκείως εἶχεν. ὅ, τε κτησάμενος τὴν ἀρχὴν, μεῖζον φρονήσας τῶν αὐτοῦ πολιτῶν, καὶ μοναρχίας ἐπιθυμήσας, οὐχ ὁμοίως ἐβουλεύσατο τοῖς πρὸς τὰς τοιαύτας φιλοτιμίας ὡρμημένοις. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλεσι στάσεις, καὶ σφαγὰς, καὶ ταραχὰς, ἐμποιοῦντες, ἐκτῶντο τὴν τιμὴν ταύτην. ὁ δὲ τὸν μὲν τόπον τὸν Ἑλληνικὸν, ὅλως εἴασε· τὴν δ᾽ ἐν Μακεδονίᾳ βασιλείαν κατασχεῖν ἐπεθύμησεν. ἠπίστατο γὰρ τοὺς μὲν Ἕλληνας οὐκ εἰθισμένους ὑπομένειν τὰς μοναρχίας· τοὺς δ᾽ ἄλλους οὐ δυναμένους ἄνευ τῆς τοιαύτης δυναστείας, διοικεῖν τὸν βίον τὸν σφέτερον αὐτῶν. καὶ γάρ τοι συνέβη διὰ τὸ γνῶναι περὶ τούτων αὐτὸν ἰδίως, καὶ τὴν βασιλείαν γεγενῆσθαι πολὺ τῶν ἄλλων ἐξηλλαγμένην. μόνος γὰρ τῶν Ἑλλήνων, οὐχ ὁμοφύλου γένους ἀξιώ-

vestri generis autorem: qui, si huic voluntas, illis facultas dicendi data esset: eadem haud dubiè quæ ego tibi consulerent. Cuius rei coniecturam ex rebus illorum gestis capio. Nam & pater tuus ciuitatibus his omnibus, quarũ amicitiam expetendam tibi censeo, amicus fuit: & is qui regnum constituit, & altiores quàm sui ciues spiritus habuit, regnandi cupiditate incitatus, non eadem quæ alij, in honorum talium appetitione, consilia secutus est. Nam illi quidem excitatis in suis vrbibus seditionibus, & cædibus, & tumultibus, eum honorem arripuerũt. Is verò Græcorum ditionem vniuersam reliquit, & regnum Macedonicum occupare studuit. Norat enim, nec Græcos ferre monarchiam consueuisse, & cęteros sine hac imperij forma non posse vitam suã gubernare. Quod quum sapienter animaduertisset, etiam regnum ab aliis longè diuersum extitit. Nam solus Græcorum peregrinæ gentis imperium

σας ἀρχὴν, μόνος καὶ διαφυγεῖν ἠδυνήθη τοὺς κινδύνους τοὺς περὶ τὰς μοναρχίας γιγνομένους. τοὺς μὲν γὰρ ἐν τοῖς Ἕλλησι τοιοῦτόν τι διαπεπραγμένους εὕροιμεν ἂν οὐ μόνον αὐτοὺς διεφθαρμένους, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανισμένον. ἐκεῖνον δ' αὐτόν τ' ἐν εὐδαιμονίᾳ τὸν βίον διάγοντα, τῷ τε γένει καταλιπόντα τὰς αὐτὰς τιμὰς ἅσπερ αὐτὸς εἶχε. περὶ τοίνυν Ἡρακλέους, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἀνδρίαν ὑμνοῦντες αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄθλους ἀπαριθμοῦντες διατελοῦσι. περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν τῇ ψυχῇ προσόντων ἀγαθῶν οὐδεὶς οὔτε τῶν ποιητῶν, οὔτε τῶν λογοποιῶν οὐδεμίαν φανήσεται μνείαν πεποιημένος. ἐγὼ δὲ ὁρῶ μὲν τόπον ἴδιον, καὶ παντάπασιν ἀδιέργαστον, οὐ μικρὸν οὐδὲ κενὸν, ἀλλὰ πολλῶν μὲν ἐπαίνων, καὶ καλῶν πράξεων γέμοντα, ποθοῦντα δὲ τὸν ἀξίως ἂν δυνηθέντα διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν· ἐφ' ὃν εἰ μὲν νεώτερος ὢν ἐπέστην, ῥᾳδίως ἂν ἐπέδειξα τὸν πρόγονον ὑμῶν, καὶ τῇ φρονήσει, καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ δικαιοσύνῃ πλέον διενέγκοντα πάντων τῶν προγεγενημένων, ἢ τῇ ῥώμῃ τῇ τοῦ σώματος.

adeptus, solus etiam pericula quæ monarchiis imminent, effugit. Nam qui inter Græcos tale aliquid confecerunt, eos non ipsos tantum periisse, sed & genus eorum funditus extirpatum esse inueniemus. Ille autem, & ipse feliciter æuum egit, & imperium quod tenuerat, suis per manus tradidit. De Hercule verò, alij quidem fortitudinem eius diuinis laudibus celebrare, & certamina enumerare non desistunt: aliorum verò quæ animo insunt bonorum, nemo vel poetarum vel scriptorũ mentionem fecisse reperietur. Ego verò locum peculiarem video & inelaboratum, non paruum, neque sterilem, sed multis laudibus & honestis actionibus refertum: eius generis tamen, qui virum desideret non parua eloquentia præditum. In quem si iunior incidissem, vestræ familiæ autorem, & prudentia, & literis, & iustitia, plus antecelluisse superiorum temporum hominibus omnibus, quàm robore corporis, facilè demonstrassem.

νῦν δ' ἐπελθὼν ἐπ' αὐτὸν καὶ κατιδὼν τὸ πλῆθος τῶν ἐνόντων εἰπεῖν, τήν τε δύναμιν τὴν παροῦσάν μοι καταμεμψάμενος, καὶ τὸν λόγον ᾐσθόμην διπλάσιον ἂν γενόμενον τοῦ νῦν ἀναγινωσκομένου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἀφέξομαι πάντων διὰ τὰς αἰτίας ταύτας. μίαν δὲ πρᾶξιν ἐξ αὐτῶν ἔλαβον· ἥπερ ἦν προσήκουσα μὲν, καὶ πρέπουσα τοῖς εἰρημένοις· τὸν δὲ καιρὸν ἔχουσα μάλιστα σύμμετρον τοῖς νῦν λεγομένοις. ἐκεῖνος γὰρ ὁρῶν τὴν Ἑλλάδα πολέμων καὶ στάσεων καὶ τῶν ἄλλων κακῶν μεστὴν οὖσαν, παύσας ταῦτα, καὶ διαλλάξας τὰς πόλεις πρὸς ἀλλήλας, ὑπέδειξε τοῖς ἐπιγινομένοις, μεθ' ὧν χρὴ καὶ πρὸς οὓς δεῖ τοὺς πολέμους ἐκφέρειν. μὴ γὰρ ῥαθυμίσας, ποιησάμενος δὲ στρατείαν ἐπὶ Τροίαν, ἥπερ εἶχε μεγίστην τότε δύναμιν τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν, τοσοῦτον διήνεγκε τῇ στρατηγίᾳ τῶν πρὸς τὴν αὐτὴν ταύτην ὕστερον πολεμησάντων, ὅσον οἱ μὲν μετὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεως ἐν ἔτεσι δέκα μόλις αὐτὴν ἐξεπολιόρκησαν, ὁ δ' ἐν ἡμέραις ἐλάττοσιν, ἢ τοσαύταις, καὶ μετ' ὀλίγων στρατεύσας,

Nunc vbi ad illum accessi, & quàm multa dicendo explicanda insint, vidi: cùm ingenij facultatem, quæ hoc tempore mihi est, imparem esse argumenti grauitati intelligo: tum orationem duplo fore longiorem animaduerto. Cæteris igitur omnibus his de causis præteritis, vnam inde actionem delegi, quæ quidem cognata & conueniens his est quæ dicta sunt: & neque breuior neque prolixior, quàm ea, quæ dicenda restant, postulent. Nam is quum vidisset Græciam feruere bellis & seditionibus, sopitis illis malis, & pace inter vrbes facta, demonstrauit posteris, quibus sociis ascitis, contra quos bella gerenda essent. Nec enim otio & languori se dedidit, sed expeditione aduersus Troiam suscepta, quę tũ in Asia potentissima erat, tãto dux præstantior fuit iis qui pòst eandem oppugnarũt, vt quam illi totius Græciæ viribus contractis, vix anno decimo expugnarunt, hic paucioribus diebus quàm illi annis, quum paucos omnino milites

ῥᾳδίως αὐτὴν κατὰ κράτος εἷλεν, καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς βασιλέας τῶν ἐθνῶν, τῶν ἐφ' ἑκατέρας τῆς ἠπείρου τὴν παραλίαν κατοικούντων, ἅπαντας ἀπέκτεινεν· οὓς οὐδέποτ' ἂν διέφθειρεν, εἰ μὴ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐκράτησε. ταῦτα δὲ πράξας, τὰς στήλας τὰς Ἡρακλέους καλουμένας ἐποιήσατο τρόπαιον μὲν τῶν βαρβάρων, μνημεῖον δὲ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ τῶν κινδύνων, ὅρους δὲ τῆς τῶν Ἑλλήνων χώρας. τούτου δ' ἕνεκά σοι περὶ τούτων διῆλθον, ἵνα γνῷς ὅτι σε τυγχάνω τῷ λόγῳ παρακαλῶν ἐπὶ τοιαύτας πράξεις ἃς ἐπὶ τῶν ἔργων οἱ πρόγονοί σου φαίνονται κάλλιστα προκρίναντες. ἅπαντας μὲν οὖν χρὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας, τὸ κράτιστον ὑποστησαμένους πειρᾶσθαι γίγνεσθαι τοιούτους· μάλιστα δὲ σοὶ προσήκει τῷ γὰρ μηδὲν ἀλλοτρίοις χρῆσθαι παραδείγμασιν, ἀλλ' οἰκεῖον ὑπάρχειν, πῶς οὐκ εἰκὸς ὑπ' αὐτοῦ σε παροξύνεσθαι, καὶ φιλονεικεῖν, ὅπως τῷ προγόνῳ σαυτὸν ὅμοιον παρασκευάσῃς; λέγω δ' οὐχ ὡς δυνησόμενον ἅπαντάς σε μιμήσασθαι τὰς Ἡρακλέους πράξεις (οὐδὲ γὰρ τῶν θεῶν ἔνιοι δυνηθεῖεν ἄν,)

A haberet, facilè per vim ceperit: & deinde reges gentium in vtraque Asiæ ora accolentes, vniuersos occiderit: quos nunquam perempturus fuit, nisi & copias illorum vicisset. His rebus gestis, columnas illas quas Herculeas vocant, constituit: vt & trophæum barbarorum essent, & monumentum virtutis B suæ ac præliorum, & ditionis Græcorum limites. Hæc ea de causa tibi commemoraui, vt non alias res suadere tibi orationem meam intelligeres, quàm quas maiores tui factis ipsis declararũt se cęteris omnibus summa cum laude antepofuisse. Itaque cùm reliquos omnes decet, optimum exemplar intuentes, C conari id exprimere: tum vero te vel in primis. Nam quum exemplis tibi non alienis vtendum sit, sed domesticum in promptu habeas: annon illud te excitabit, vt summa contentione par esse Herculi, tui generis conditori, studeas? Neque verò te omnia Herculis facta imitari posse dico (nam id vel deorum quidam nequirent) D

ἀλλὰ καλά γε τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ τὴν εὔνοιαν, ἣν εἶχεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, δύναιο ἂν ὁμοιωθῆναι τοῖς ἐκείνου βουλεύμασιν. ἔστι δέ σοι πεισθέντι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις, τυχεῖν δόξης οἵας ἂν αὐτὸς βουληθείης. ῥᾷον γάρ ἐστιν ἐκ τῶν παρόντων κτήσασθαί σοι τὴν καλλίστην, ἤπερ ἐξ ὧν παρέλαβες, ἐπὶ τὴν ὑπάρχουσαν προελθεῖν. σκέψαι δ', ὅτι σε τυγχάνω παρακαλῶν ἐξ ὧν ποιήσῃ τὰς στρατείας, οὐ μετὰ τῶν βαρβάρων, ἐφ' οὓς οὐ δίκαιόν ἐστιν· ἀλλὰ μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τούτους πρὸς οὓς προσήκει τοὺς ἀφ' Ἡρακλέους γεγονότας πολεμεῖν.

Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ διὰ παντός σε λόγου πειρῶμαι προτρέπειν ἐπὶ τὰς εὐεργεσίας τῶν Ἑλλήνων καὶ πρᾳότητας, καὶ φιλανθρωπίας· ὁρῶ γὰρ τὰς μὲν χαλεπότητας λυπηρὰς οὔσας, καὶ τοῖς ἔχουσι, καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι· τὰς δὲ πρᾳότητας, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εὐδοκιμούσας, ἀλλὰ καὶ τῶν θεῶν, τοὺς μὲν τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν αἰτίους ὄντας, ὀλυμπίους προσαγορευομένους.

A sed si tantùm mores eius facilimos, & humanitatem & beneuolentiam in Græcos secutus fueris, ad consiliorum illius similitudinem accesseris. Quòd si mihi parueris, eam gloriam quam ipse voles adipisceris. facilius enim est, isto rerum tuarum statu parare pulcherrimã, quàm iis rebus quæ initio tibi B contigerunt, eam qua nunc frueris consequi. Illud considera, me non, vt cum barbaris contra eos ducas exercitum, quos oppugnari nefas est, hortari: sed vt cum Græcis aduersus eos bellum suscipias, quos ab Herculis posteris oppugnari decet.

Neque verò mireris cur C te per totam orationem ad demerendos Græcos, & ad mansuetudinem & humanitatem, adhorter. Nam difficiles mores, molestos esse video, tum iis penes quos sunt, tum his qui eorum consuetudine vtuntur: mansuetudinem verò non in animantibus solùm, & hominibus, & cæteris rebus omnibus, sed in diis quoque celebrari. D Nam qui nobis benefaciunt, cœlites dicuntur:

τοὺς δ' ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς, καὶ ταῖς τιμωρίαις τεταγμένους, δυσχερεστέρας τὰς ἐπωνυμίας ἔχοντας, καὶ τῶν μὲν καὶ τοὺς ἰδιώτας, καὶ τὰς πόλεις, καὶ νεὼς, καὶ βωμοὺς ἱδρυμένας· τοὺς δὲ οὔτ' ἐν ταῖς εὐχαῖς, οὔτ' ἐν ταῖς θυσίαις τιμωμένους, ἀλλ' ἀποπομπὰς αὐτῶν ἡμᾶς ποιουμένους. ὧν ἐνθυμούμενον ἐθίζειν σεαυτὸν χρὴ καὶ μελετᾶν, ὅπως ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν τοιαύτην ἅπαντες περὶ σοῦ τὴν γνώμην ἕξουσι. χρὴ δὲ τοὺς μείζονος δόξης τῶν ἄλλων ἐπιθυμοῦντας, περιβάλλεσθαι μὲν τῇ διανοίᾳ τὰς πράξεις δυνατὰς μὲν, εὐχῇ δ' ὁμοίας, ἐξεργάζεσθαι δὲ ζητεῖν αὐτὰς ὅπως ἂν οἱ καιροὶ παραδιδῶσιν. ἐκ πολλῶν δ' ἂν κατανοήσειας ὅτι δεῖ τοῦτον τὸν τρόπον πράττειν, μάλιστα δ' ἐκ τῶν Ἰάσονι συμβάντων. ἐκεῖνος γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον οἷον σὺ κατεργασάμενος, μεγίστης δόξης ἔτυχεν. οὐκ ἐξ ὧν ἔπραξεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἔφησεν· ἐποιεῖτο γὰρ τοὺς λόγους, ὡς εἰς τὴν ἤπειρον διαβησόμενος, καὶ βασιλεῖ πολεμήσων. ὅπου δ' Ἰάσων λόγῳ μόνον χρησάμενος, οὕτως αὑτὸν ηὔξησεν, ποίαν τινὰ χρὴ προσδοκᾶν περὶ σοῦ γνώμην αὐτοὺς ἕξειν, ἢν ἔργῳ ταῦτα πράξῃς,

A qui verò calamitatibus & pœnis præsunt, atrociora etiam nomina habent. Ac illi quidem & priuatim & publicè templis arísque honorantur: hos autem neque precibus, neque sacrificiis coli, sed nobis esse detestabiles constat. Hæc igitur cōsiderans, assuefacere te, ac meditari debes, vt mortales omnes magis etiam quàm nunc, talem de B te concipiant opinionem. Qui autem eximiam gloriam expetunt, eos animo complecti decet res non quidem eas quæ fieri nequeant, sed quæ voti similes sint: & ita in illis studiosè elaborare, vt rerum tulerint occasiones. Multis autem è rebus cognosces ita esse faciendum; sed in primis ex Iasonis euentis. C Qui quum nihil tale, quale tu præstitisset, maximā gloriam nō ex iis quæ gessit, sed ex iis quæ dixit, est adeptus. Ita enim verba faciebat, vt qui in Asiam trāsiturus, & regi Persarum bellum facturus esset. Si igitur Iason verbis tantum ita res suas auxit: quam de te opinionem fore censes, si re ipsa ista perfeceris, co- D

ἔχεις, καὶ μάλιστα μὲν πειραθῇς ὅλην τὴν βασιλείαν ἑλεῖν· εἰ δὲ μὴ, χώραν ὅτι πλείστην ἀφορίσασθαι καὶ διαλαβεῖν τὴν Ἀσίαν, ἣν λέγουσί τινες ἀπὸ Κιλικίας μέχρι Σινώπης· πρὸς δὲ τούτοις κτίσαι πόλεις ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ κατοικίσαι τοὺς νῦν πλανωμένους δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν, καὶ λυμαινομένους οἷς ἂν ἐντύχωσιν. οὓς εἰ μὴ παύσωμεν ἀθροιζομένους, βίον ἱκανὸν αὐτοῖς εἰσπορίσαντες, λήσουσιν ἡμᾶς τοσοῦτοι γενόμενοι τὸ πλῆθος, ὥστε μηδὲν ἧττον αὐτοὺς εἶναι φοβεροὺς τοῖς Ἕλλησιν, ἢ τοῖς βαρβάροις· ὧν οὐδεμίαν ποιούμεθα πρόνοιαν, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν κοινὸν φόβον καὶ κίνδυνον ἅπασιν ἡμῖν αὐξανόμενον. ἔστιν οὖν ἀνδρὸς μέγα φρονοῦντος, καὶ φιλέλληνος, καὶ πορρωτέρω τῶν ἄλλων τῇ διανοίᾳ καθορῶντος ἀποχρησάμενον τοῖς τοιούτοις πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ χώραν ἀποτεμόμενον τοσαύτην, ὅσην ὀλίγῳ πρότερον εἰρήκαμεν, ἀπαλλάξαι τε τοὺς ξενιτευομένους τῶν κακῶν ὧν αὐτοί τ' ἔχουσι, καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχουσι· καὶ πόλεις ἐξ αὐτῶν συστῆσαι, καὶ ταύταις

A conarúsque fueris maximè quidem vniuersum regnum capere: sin minus, plurimas inde prouincias auellere, nouósque limites Asiæ constituere? quam quidam aiunt à Silicia ad Sinopem vsque pertinere. Præterea condendæ vrbes erunt in loco illo: atque in eas collocandi qui nunc ob rerum necessariarum B penuriam oberrant, & obuia quæque infestant: quibus nisi obstiterimus, ne in posterum congregentur, victu illis affatim suppeditato, paulatim tanta eorum futura est multitudo, vt nihilo minus Græcis quàm barbaris sint metuendi. At nos nihil illos curamus: neque animaduertimus, nos communem C metum & periculum nobis omnibus alere. Est igitur viri magnanimi, & Græcorum studiosi, & longè præ cæteris in posterum prospicientis, vt abusus talibus hominibus aduersus barbaros, tantùm terræ illis adimat quantũ paulò antè diximus: & mercenarios milites malis liD beret, tũ iis quæ ipsi ferũt, tũ quæ aliis inferũt: & ciuitates ex eis constituat quæ

ὀχυρῶσαι τὴν Ἑλλάδα, καὶ προβαλέσθαι πρὸ ἁπάντων ἡμῶν. ταῦτα γὰρ πράξας, οὐ μόνον ἐκείνους εὐδαίμονας ποιήσεις, ἀλλὰ καὶ πάντας ἡμᾶς εἰς ἀσφάλειαν καταστήσεις. ἢν δ' οὖν τούτων διαμάρτῃς, ἀλλ' ἐκεῖνό γε ῥᾳδίως ποιήσεις, τὰς πόλεις τὰς τὴν Ἀσίαν κατοικούσας ἐλευθερώσεις. ὅ,τι δ' ἂν τούτων πρᾶξαι δυνηθῇς, ἢ καὶ μόνον ἐπιχειρήσῃς, οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ μᾶλλον τῶν ἄλλων εὐδοκιμήσεις. καὶ δικαίως· ἤνπερ ἐπὶ ταῦτα αὐτός τε ὁρμήσῃς, καὶ τοὺς Ἕλληνας προτρέψῃς. ἐπεὶ νῦν γε τίς οὐκ ἂν εἰκότως τὰ συμβεβηκότα θαυμάσειε, καὶ καταφρονήσειεν ἡμῶν, ὅπου παρὰ μὲν τοῖς βαρβάροις, οὓς ὑπειλήφαμεν μαλακοὺς εἶναι, καὶ πολέμων ἀπείρους, καὶ διεφθαρμένους ὑπὸ τῆς τρυφῆς, ἄνδρες γεγόνασιν οἳ τῆς Ἑλλάδος ἠξίωσαν ἄρχειν; τῶν δ' Ἑλλήνων, οὐδεὶς τοσοῦτο πεφρόνηκεν, ὥστ' ἐπιχειρῆσαι τῆς Ἀσίας ἡμᾶς ποιῆσαι κυρίους; ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτῶν ἀπολελειμμένοι τυγχάνομεν, ὥστ' ἐκεῖνοι μὲν οὐκ ὤκνησαν οὐδὲ προϋπάρξαι τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ἡμεῖς δ' οὐδ' ὑπὲρ ὧν κακῶς ἐπάθομεν, ἀμύνασθαι τολμῶμεν αὐτούς;

A Græciam muniant, & quasi vallum pro nobis omnibus obiiciantur. Nam eo pacto non illos solùm felices, sed nos etiam omnes securos reddes. Vt autẽ hæc tibi non contingant: at illud facilè consequeris, vt vrbes Asiaticas in libertatem vindices. Quodcunque autem horũ perfeceris, aut tantùm conatus fueris, aliis vtrique B gloria & laudibus antecelles, ídque optimo iure, vt qui & ipse talia aggrediaris, & Græcos ad eadem cohorteris. Nam quæ hactenus quidem facta sunt, quis nõ iure miretur, nósque despiciat? quum apud barbaros, quos molles putabamus, & bellicæ rei imperitos, luxúque perditos, viri nati sint qui se Græciæ C dignos imperio censuerunt: Græcorum neminem ea esse animi magnitudine, vt vel conetur nos Asiæ dominos facere? sed vsque adeo ab eis vinci nos, vt quum illi non dubitarint nos vltrò lacessere inimicitiis, ne de vindicanda quidẽ iniuria cogitemus?

ἀλλ' ὁμολογούντων ἐκείνων ἐν ἅπασι τοῖς πολέμοις μήτε στρατιώτας ἔχειν, μήτε στρατηγοὺς, μήτε ἄλλο μηδὲν τῶν εἰς τοὺς κινδύνους χρησίμων· ἀλλὰ ταῦτα πάντα παρ' ἡμῶν μεταπεμπομένων, εἰς τοῦτο ἥκομεν ἐπιθυμίας τοῦ κακῶς ἡμᾶς αὐτοὺς ποιεῖν, ὥστ', ἐξὸν ὑμῖν τἀκείνων ἀδεῶς ἔχειν, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ μικρῶν πολεμοῦμεν. καὶ τοὺς ἀφισταμένους τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλέως συγκαταστρεφόμεθα, καὶ λελήθαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐνίοτε μετὰ τῶν πατρικῶν ἐχθρῶν τοὺς τῆς αὐτῆς συγγενείας μετέχοντας ἀπολλύναι ζητοῦντες. διὸ καὶ σοὶ νομίζω συμφέρειν οὕτως ἀνάνδρως διακειμένων τῶν ἄλλων, προστῆναι τοῦ πολέμου πρὸς ἐκεῖνον. προσήκει δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις τοῖς ἀφ' Ἡρακλέους πεφυκόσι, καὶ τοῖς ἐν πολιτείᾳ, καὶ νόμοις ἐνδεδεμένοις, ἐκείνην τὴν πόλιν στέργειν, ἐν ᾗ τυγχάνουσι κατοικοῦντες. σὲ δ', ὥσπερ ἄφετον γεγενημένον, ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα πατρίδα νομίζειν, ὥσπερ ὁ γεννήσας ὑμᾶς, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ αὐτῆς ὁμοίως, ὡς περὶ ὧν μάλιστα σπουδάζεις.

A Quum in omnibus illi bellis ostendant, se neque milites habere, neque duces, neque quicquam aliud bellis gerendis aptum, & ea omnia à nobis accersant: in eam venimus cupiditatem, malefactis inter nos certandi, vt quamuis illorum opibus securè frui liceret; ipsi de minutis quibusdam rebus belligeremur: B & iis qui à regis imperio defecerunt, sub iugum reducẽdis nauemus operam: neque sentiamus, nos patriis hostibus nonnunquam præstò esse ad gentiles & populares nostros euertendos. Quare tibi conducere puto, in tanta aliorum ignauia, vt te ducem belli barbarici profitearis. Nam alios quidem C ab Hercule ortos, qui reipublicę legúmque vinculis quasi astricti tenentur, ea vrbe in qua habitant, contentos esse decet, te autem tanquam emancipatum, totam Græciam patria charitate complecti, vt is fecit qui vos genuit: & non minora illius causa pericula adire, quàm propter ea quæ antiquissima tibi sunt. D

Erunt fortasse qui me

Ἴσως δ' ἄν τινες ἐπιτιμήσειαν

μοι τολμήσειαν, τῶν οὐδὲν ἄλλο δυναμένων ἢ τοῦτο ποιεῖν· ὅτι σε προειλόμην παρακαλεῖν ἐπί τε τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν τῶν Ἑλλήνων, παραλιπὼν τὴν ἐμαυτοῦ πόλιν. ἐγὼ δ᾽ εἰ μὲν πρὸς ἄλλους τινὰς πρότερον ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι περὶ τούτων, ἢ πρὸς τὴν πατρίδα τὴν τρὶς τοὺς Ἕλληνας ἐλευθερώσασαν, δὶς μὲν ἀπὸ τῶν βαρβάρων, ἅπαξ δ᾽ ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίων ἀρχῆς, ὡμολόγουν ἂν πλημμελεῖν· νῦν δ᾽ ἐκείνην φανήσομαι πρῶτον ἐπὶ ταῦτα προτρέπων, ὡς ἠδυνάμην μετὰ πλείστης σπουδῆς. αἰσθανόμενος δ᾽ ἔλαττον αὐτὴν φροντίζουσαν τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγομένων, ἢ τῶν ἐπὶ τοῦ βήματος μαινομένων, ἐκείνην μὲν εἴασα, τῆς δὲ πραγματείας οὐκ ἀπέστην. διὸ δικαίως ἄν με πάντες ἐπαινοῖεν, ὅτι τῇ δυνάμει ταύτῃ χρώμενος ἣν ἔχων τυγχάνω, διατετέλεκα πάντα τὸν χρόνον, πολεμῶν μὲν τοῖς βαρβάροις, κατηγορῶν δὲ τῶν μὴ τὴν αὐτήν μοι γνώμην ἐχόντων· προτρέπειν δ᾽ ἐπιχειρῶν, οὓς ἂν ἐλπίζω μάλιστα δυνήσεσθαι, τοὺς μὲν Ἕλληνας ἀγαθόν τι ποιῆσαι, τοὺς δὲ βαρβάρους, ἀφελέσθαι

A reprehēdere ausint : iique potissimùm, qui hoc vnum didicerunt, quod quum te & ad oppugnādos barbaros, & ad tuendos Græcos, voluerim adhortari, de mea vrbe nihil dixerim. Ego verò, si cum vllis aliis prius instituissem his de rebus agere, quàm cum patria quæ ter Græciæ libertatem restituit, bis profligatis barbaris, semel iugo Lacedæmoniorum B excusso : faterer me deliquisse. Nunc me illam primùm ad hæc adhortatum esse, maximo quo potuerim studio, constat. Quam quum minus ea quæ à me dicerentur, curare viderem, quàm eorũ verba qui pro suggestu insaniunt : illam quidem missam feci, à meo autem C instituto non recessi. Quare iure laudarer ab omnibus quod iis copiis quas habeo, nunquam destiti, bellum cum barbaris gerere : & partim eos accusaui qui nõ ita vt ego sentirent: partim eos quos videbã & Græcis posse benefacere, & barbaris suas opes eripere,

τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν. διόπερ καὶ νῦν πρὸς σὲ ποιοῦμαι τοὺς λόγους· οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι τοῖς μὲν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις πολλοὶ φθονήσουσι· τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις ὑπὸ σοῦ πραττομένοις ἅπαντες συνησθήσονται. τῶν μὲν γὰρ εἰρημένων οὐδεὶς κεκοινώνηκε· τῶν δὲ ὠφελειῶν τῶν κατεργασθησομένων, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ οἰήσεται μεθέξειν. σκέψαι δ' ὡς αἰσχρὸν περιορᾶν τὴν Ἀσίαν ἄμεινον πράττουσαν τῆς Εὐρώπης, καὶ τοὺς βαρβάρους εὐπορωτέρους ὄντας τῶν Ἑλλήνων· ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἀπὸ Κύρου τὴν ἀρχὴν ἔχοντας, ὃν ἡ μήτηρ εἰς τὴν ὁδὸν ἐξέβαλε, Βασιλεῖς Μεγάλους προσαγορευομένους· τοὺς δ' ἀφ' Ἡρακλέους πεφυκότας, ὃν ὁ γεννήσας διὰ τὴν ἀρετὴν εἰς θεοὺς ἀνήγαγε, ταπεινοτέροις ὀνόμασιν ἢ κεῖνοι, προσαγορευομένους. ὧν οὐδὲν ἐατέον οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ μεταναστέον, καὶ ἀναστρεπτέον ἅπαντα ταῦτ' ἐστίν. εὖ δ' ἴσθι μηδὲν ἄν με τούτων ἐπιχειρήσαντα πείθειν σε, εἰ δυναστείαν μόνον, καὶ πλοῦτον ἑώρων ἐξ αὐτῶν γενησόμενον. ἡγοῦμαι γὰρ τά γε τοιαῦτα καὶ νῦν σοι

ſedulò ſum hortatus. Qua de cauſa nunc etiam apud te verba facio, non ignarus fore multos qui meę orationi inuideant: iis autem quę à te agentur, congraculaturos eſſe omnes. Nam in eorum quidem quę dicta ſunt, nemo ſocietatem venit: vtilitatum verò quę inde parabuntur, nemo eſt quin ſe quoque fructum percepturum eſſe putet. Cogita porro quàm turpe ſit committere vt Aſia floreat, afflicta Europa: & barbari ſint opulentiores Gręcis: & ij qui ad Cyrum genus referunt, quem mater in viam abiecit, ampliſſimum imperium habeant, ac Reges Magni appellentur: Herculis autem poſteri, quem pater ob virtutem inter deos retulit, humilioribus nominibus ſalutentur. Atqui horum nihil ita relinquendum eſt: ſed hæc omnia commouenda & inuertenda ſunt. Omnino autem ſtatuere debes, me nihil huiuſmodi tibi ſuaſurum fuiſſe, ſi imperium duntaxat, & diuitias inde vidiſſem parãdas. Arbitror enim te iam antea omnibus co-

πλείω τῶν ἱκανῶν ὑπάρχειν, καὶ πολλὴν ἀπληστίαν ἔχειν, ὅστις προαιρεῖται κινδυνεύειν, ὥστ' ἢ ταῦτα λαβεῖν ἢ στερηθῆναι τῆς ψυχῆς. ἀλλὰ γὰρ οὐ πρὸς τὰς τούτων κτήσεις ἀποβλέψας, ποιοῦμαι τοὺς λόγους· ἀλλ' οἰόμενος ἐκ τούτων μεγίστην καὶ καλλίστην γενήσεσθαι δόξαν. ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἅπαντες B ἔχομεν· κατὰ δὲ τὴν εὐδοξίαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, καὶ τὴν φήμην, τὴν τῷ χρόνῳ συμπαρακολουθοῦσαν, ἀθανασίας μεταλαμβάνομεν, ἧς ἄξιον ὀρεγομένους, καθ' ὅσον οἷοί τ' ἐσμὲν ὁτιοῦν πάσχειν. ἴδοις δ' ἂν καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἐπιεικεστάτους, ὑπὲρ ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἂν τὸ ζῆν ἀντικαταλλα- C ξαμένους· ὑπὲρ δὲ τοῦ τυχεῖν καλῆς δόξης, ἀποθνήσκειν ἐν τοῖς πολέμοις ἐθέλοντας. ὅλως δὲ, τοὺς μὲν τιμῆς ἐπιθυμοῦντας ἀεὶ μείζονος ἧς ἔχουσιν, ὑπὸ πάντων ἐπαινουμένους· τοὺς δὲ πρὸς ἄλλο τι τῶν ἀνοήτως φιλουμένων τοῖς πολλοῖς ὁλοσχερῶς διακειμέ- D νους, ἀκρατεστέρους καὶ φαυλοτέρους εἶναι δοκοῦντας· τὸ δὲ μέγιστον τῶν εἰρημένων, ὅτι συμβαίνει τοῦ μὲν πλούτου καὶ

A piis harum rerum circunfluere: eúmque prorsus inexplebilem esse qui subire periculum non recuset, quò aut iis potiatur, aut vita priuetur. Ego verò nõ ita hæc dico, vt possessiones eorum spectem: sed quòd ex his te putem maximum clarissimúmque triumphum cõsecuturum. Cogites velim, mortale corpus omnes nos habere: sed gloria, laudibus, famæ perpetuitate, fieri compotes immortalitatis: cuius cupiditate omnes vires exercendæ, nulli labores, nulla pericula recusanda sunt. Nam priuatorum hominum aliquos cernas, & eos quidem optimos, qui quum vitæ claritatẽ nulla re alia permutatam velint, adipiscendi honesti nominis gratia in bellis occumbere non dubitent. Denique eos qui semper tenentur augendæ gloriæ studio, laudari ab omnibus: qui autem aliquid cæterarum rerum quæ à vulgo hominum stultè amantur, nimis arctè complectuntur, hos & incontinentiores & nequiores haberi. &, quod maximum est, opum atque

τῶν δυναστειῶν πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς κυρίους γίγνεσθαι· τῆς δ' εὐνοίας τῆς παρὰ τῶν πολιτῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων, μηδένας ἄλλους καταλείπεσθαι κληρονόμους, πλὴν τοὺς ἐξ ἡμῶν γεγονότας· ὥστ' ᾐσχυνόμην ἄν, εἰ μὴ τούτων ἕνεκα συνεβούλευόν σε, τὴν στρατείαν ποιεῖσθαι ταύτην, καὶ πολεμεῖν καὶ κινδυνεύειν. οὕτω δ' ἄριστα βουλεύσῃ περὶ τούτων, ἂν ὑπολάβῃς μὴ μόνον τὸν λόγον σε τοῦτον παρακαλεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προγόνους, καὶ τὴν τῶν πατέρων ἀνδρείαν, καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους γενομένους καὶ δόξαντας ἡμιθέους εἶναι διὰ τὴν στρατείαν τὴν ἐπ' ἐκείνους· μάλιστα δὲ πάντων τὸν καιρόν, ἐν ᾧ σὺ μὲν τυγχάνεις τοσαύτην δύναμιν κεκτημένος, ὅσην οὐδεὶς τῶν τὴν Εὐρώπην οἰκησάντων· πρὸς ὃν δὲ πολεμήσεις, οὕτως ἐστὶ σφόδρα μεμισημένος, καὶ καταπεφρονημένος ὑφ' ἁπάντων, ὡς οὐδεὶς πώποτε τῶν βασιλευσάντων.

Πρὸ πολλοῦ δ' ἂν ἐποιησάμην οἷόν τ' εἶναι, ὅπως ἂν συνερανίσαιμι τοὺς λόγους πάντας τοὺς ὑπ' ἐμοῦ περὶ τούτων εἰρημένους. μᾶλλον γὰρ ἂν ἀξιό-

A imperiorum ſæpe accidere vt hoſtes potiantur: ſed beneuolentiæ ciuium, & cæterorum quæ diximus, non alios hæredes relinqui quàm liberos è nobis procreatos. Quare niſi propter hæc tibi conſuluiſſem militiam hanc ſuſcipiendam eſſe, & bellum gerendum & dimicandum, erubeſcerem. Sic autem his B de rebus rectiſſimè ſtatues, ſi cogitabis, non ſolùm hanc orationem eſſe quæ te hortetur: ſed accedere maiores quoque tuos, & atauorum fortitudinem. & eos etiam qui celeberrimi facti ſunt, & ſemidei habiti, ob expeditionem contra barbaros ſuſceptam. In primis autem excitare te debet occaſio, quum & C tu tantis opibus & copiis polleas, quantis eorum nemo qui in Europa habitarunt: & is contra quem bellum geres, in tanto ſit odio & cõtéptu omnium, in quanto nemo regum vnquam fuit.

Vehementer autem velim me poſſe colligere ac D vno veluti faſce complecti ea quæ de his rebus dixi omnia. Magis enim ſic huius

χρεως ἔδοξεν οὕτως ἡ πραγματεία εἶναι τῆς ὑποθέσεως. οὐ μὴν ἀλλὰ σέ γε χρὴ σκοπεῖν ἐξ ἁπάντων τὰ συντείνοντα καὶ προτρέποντα πρὸς τὸν πόλεμον τοῦτον. οὐκ ἀγνοῶ δ', ὅτι πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων τὴν βασιλέως δύναμιν ἄμαχον εἶναι νομίζουσιν. ὧν ἄξιον θαυμάζειν, εἰ τὴν ὑπ' ἀνθρώπου βαρβάρου καὶ κακῶς τεθραμμένου κατασταθεῖσαν, καὶ συναχθεῖσαν ἐπὶ δουλείᾳ, ταύτην ὑπ' ἀνδρὸς Ἕλληνος, καὶ περὶ τοὺς πολέμους πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχοντος, μὴ νομίζουσιν ἂν ἐπ' ἐλευθερίᾳ διαλυθῆναι. καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι συστῆσαι μὲν ἐστὶ ἅπαντα χαλεπὸν, διαλῦσαι δὲ ῥᾴδιον. ἐνθυμοῦ δ', ὅτι μάλιστα τούτους τιμῶσιν ἅπαντες, καὶ θαυμάζουσιν, οἵ τινες ἀμφότερα ἂν δύνωνται καὶ πολιτεύεσθαι καὶ στρατηγεῖν. ὅταν οὖν ὁρᾷς τοὺς ἐν μιᾷ πόλει τοιαύτην ἔχοντας τὴν φύσιν, εὐδοκιμοῦντας, ποίους τινὰς χρὴ προσδοκᾷν τοὺς ἐπαίνους ἔσεσθαι, τοὺς περὶ σοῦ ῥηθησομένους, ὅταν φαίνῃ τῇ μὲν εὐεργεσίαις ἐν ἅπασι τοῖς Ἕλλησι

argumenti tractatio nomine aliquo digna videretur. Verùm te quoque decet considerare ex omnibus, ea quæ huc pertinent & ad bellum hoc adhortantur. Neque verò ignoro, Græcorum multos in ea opinione esse, vt regem Persarum inexpugnabilem putent: quos sanè mirari æquum est, si id imperium, quod est ab homine barbaro & malè instituto constitutum, & ad seruitutem congregatum, à viro Græco & bellicis in rebus multum exercitato, non putant, spe recuperandæ libertatis proposita dissolutum iri. Præsertim quum sciant cõstituere omnia quàm sit difficile, quàm facile verò dissoluere. Cogita porro in quanta admiratione sint apud omnes, quanto honore afficiantur qui vtrumque possunt, & domi rempublicam gerere & foris bello tueri. Quòd si eos qui in vna vrbe tali sunt ingenio præditi, maximè celebrari vides: cuiusmodi fore laudes censendum est, quę de te prędicabuntur, si & beneficiis inter omnes Gręcos

πεπολιτευμένος, ταῖς δὲ στρατηγίαις, τοὺς βαρβάρους κατεστραμμένος; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι ταῦτα πέρας ἕξειν· οὐδένα γὰρ ἄλλον ποτὲ δυνήσεσθαι μείζω πρᾶξαι τούτων. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς Ἕλλησι γεγενῆσθαι τηλικοῦτον ἔργον, ὅσον ἐστὶ τὸ πάντας ἡμᾶς ἐκ τοσούτων πολέμων ἐπὶ τὴν ὁμόνοιαν προαγαγεῖν. οὔτ᾽ ἐν τοῖς βαρβάροις εἰκός ἐστι συστῆναι τηλικαύτην δύναμιν, ἣν ἂν τὴν νῦν ὑπάρχουσαν καταλύσῃς. ὥστε τῶν μὲν ἐπιγιγνομένων, οὐδ᾽ ἤν τις τῶν ἄλλων διενέγκῃ τὴν φύσιν, οὐδὲν ἕξει ποιῆσαι τοιοῦτο. ἀλλὰ μὴν τῶν προγεγενημένων ἔχομεν ὑπερβαλεῖν τὰς πράξεις τοῖς ἤδη διὰ σοῦ κατειργασμένοις, οὐκ αἰσχρῶς, ἀλλ᾽ ἀληθινῶς. ὅστις γὰρ ἔθνη τοσαῦτα τυγχάνεις καταστραμμένος, ὅσας οὐδεὶς πώποτε τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πόλεις εἷλε, πῶς οὐκ ἂν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἀντιπαραβαλὼν, ῥᾳδίως ἂν ἐπέδειξα μείζω σε κἀκείνων διαπεπραγμένον; ἀλλὰ γὰρ εἱλόμην ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης ἰδέας δι᾽ ἀμφότερα· διά τε τοὺς οὐκ εὐκαίρως αὐτῇ χρωμένους, καὶ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι ταπεινοτέρους ποιεῖν

te gessisse rempublicam, & te imperatore barbaros expugnatos esse viderunt? Equidem nihil accedere posse credo, neque vllo tempore maiora poss ab vllo geri. Neque enim in Græcia vllum tantum facinus editum est, quantum fuerit nos omnes è tantis bellis perduxisse ad cōcordiam: neque verisimile est, B vnquam in posterum inter barbaros tantam potētiam constitutum iri, si eam quæ nunc est dissiparis. Quare nemo posterorum, etiamsi excellenti præter cæteros natura sit, quicquam tale facere poterit. Nam veterum res gestas superare possumus his ipsis quæ iam à te gesta sunt, non turpiter, sed verè. Nam quum tot gentes C subegeris, quot vrbes nemo Græcorum cœpit, nōne si te cum singulis eorum conferrem, facilè demonstrarem, te maiora quàm illos designasse? Verùm hac orationis forma duabus de causis abstinere statui: tum quia plerique parum tempestiuè ea vtuntur: tum quia per me nolo, his D qui nunc viuunt, eos

τῶν νῦν ὄντων, τοὺς ἡμιθέους A εἶναι νομιζομένους. ἐνθυμοῦ δ', ἵνα τι καὶ τῶν ἀρχαίων εἴπωμεν, ὅτι τὸν Ταντάλου πλοῦτον, καὶ τὴν Πέλοπος ἀρχὴν, καὶ τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, οὐδεὶς ἂν οὔτε λόγων εὑρετὴς, οὔτε ποιητὴς, ἐπαινέσειεν· ἀλλά γε μετὰ τὴν Ἡρακλέους ὑπερβολὴν, καὶ τὴν Θησέως, ἀρετὴν, καὶ τοὺς ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένους, καὶ τοὺς ἐκείνοις ὁμοίους γενομένους, ἅπαντες ἂν εὐλογήσειαν. καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους, καὶ ἀρίστους αὐτῶν, ἴσμεν ἐν μικροῖς πολιχνίοις καὶ νησιδρίοις τὰς ἀρχὰς κατασχόντας· ἀλλ' ὅμως ἰσόθεον καὶ πᾶσιν ὀνομαστὴν, τὴν αὑτῶν δόξαν κατέλιπον. ἅπαντες γὰρ φιλοῦσιν οὐ τοὺς σφίσιν αὐτοῖς μεγίστην δυναστείαν κεκτημένους, ἀλλὰ τοὺς τοῖς Ἕλλησι πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους γεγενημένους. οὐ μόνον δ' ἐπὶ τούτων αὐτοὺς ὄψει τὴν γνώμην ταύτην ἔχοντας, ἀλλ' ἐπὶ πάντων ὁμοίως. ἐπεὶ καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν, οὔθ' ὅτι τῆς θαλάσσης ἦρξεν, οὔθ' ὅτι τοσοῦτο πλῆθος τῶν χρημάτων εἰσπράξασα τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνήνεγκεν, ἀλλὰ μὴν οὐδ', ὅτι πολλῶν πόλεων ἐξουσίαν

A qui semidei vsurpantur, minores existimari. Cogita etiam, vt & vetera proferamus, Tantali opes, & Pelopis imperium, Eurysthei potentiam, à nemine laudari, vel oratore, vel poëta: sed post Herculis excellentiam, Theseique virtutem, tum eos qui ad Troiam militarunt, tum qui similes illis extiterunt, B ab omnibus celebrari. Ac maximè quidem insignes illorum & præstantissimos quosque scimus paruis oppidulis & insulis imperasse: tamen prope diuinam & latissimè patentem sui nominis gloriam reliquerunt. Omnes enim amant, non eos qui sibi maxima imperia pepererunt, sed qui plurima in C Græcos beneficia contulerunt: neque erga hos tantum eo animo sunt sed æquè in omnes. Nam & nostram rempublicam nemo eo nomine laudauerit, vel quòd maris imperium tenuit, vel quòd tantam pecuniam, exactam à sociis, in arcem retulit: ac ne ob illud quidem, quòd in eius potestate fuit, è multis vrbibus D

ἔλαβε, τὰς μὲν ἀναστάτους ποιῆσαι, τὰς δ' αὐξῆσαι, τὰς δ', ὅπως ἠβουλήθη διοικῆσαι (ταῦτα γὰρ ἅπαντα παρῆν αὐτῇ πράττειν) ἀλλ' ἐκ τούτων μὲν πολλαὶ κατηγορίαι κατ' αὐτῆς γεγόνασιν. ἐκ δὲ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, καὶ Σαλαμῖνι ναυμαχίας, καὶ μάλιστα ὅτι τὴν αὑτῶν ἐξέλιπον ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας, ἅπαντες αὐτὴν ἐγκωμιάζουσιν. τὴν δ' αὐτὴν γνώμην καὶ περὶ Λακεδαιμονίων ἔχουσι. καὶ γὰρ ἐκείνων ἄγανται μᾶλλον τὴν ἧτταν τὴν ἐν Θερμοπύλαις, ἢ τὰς ἄλλας νίκας. καὶ τὸ τρόπαιον τὸ μὲν κατ' ἐκείνων ὑπὸ τῶν βαρβάρων σταθὲν, ἀγαπῶσι καὶ θεωροῦσι· τὰ δ' ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν ἄλλων, οὐκ ἐπαινοῦσιν, ἀλλ' ἀηδῶς ὁρῶσιν· ἡγοῦνται γὰρ τὸ μὲν ἀρετῆς εἶναι σημεῖον, τὰ δὲ πλεονεξίας.

Ταῦτ' οὖν ἐξετάσας πάντα, καὶ διελθὼν πρὸς αὑτὸν, ἢν μέν τι τῶν εἰρημένων εἴη μαλακώτερον καὶ καταδεέστερον, ἀποβλέπειν εἰς τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμὴν δεῖ, ᾗ δικαίως ἂν ἅπαντες συγγνώμην ἔχοιεν, ἢν δ' ὅμοια τοῖς πρότε-

alias euertere, alias amplificare, alias ſuo gubernare arbitratu: (hæc enim ei licuerunt omnia) verùm ob hæc in crimen ſæpe venit. Sed cùm ob Marathoniam pugnam, & nauale ad Salaminem prælium: tum eo potiſſimum quòd pro ſalute Græciæ ſuam vrbem noſtri ciues reliquerunt, vniuerſi eam celebrant. Neque aliter etiam de Lacedæmoniis ſentiunt. Nam & illorum cladem in Thermopylis acceptam magis admirantur quàm alias eorum victorias: ac trophęum contra illos à barbaris erectum amant & ſpectant. Lacedęmoniorum autem trophæa, contra alios collocata, non laudant, inuitique vident. Nam illud quidem virtuti, hæc auaritiæ tribuuntur.

Hæc igitur omnia perpendenda, & ſeorſum tibi excutienda ſunt: &, ſiquid mollius, aut minus accuratè dictum fuerit, ætatis meæ rationem habebis, cui meritò veniam dabunt omnes. Sin iis ſimilia, quæ ſuperioribus tempo-

ρον διαδεδομένοις, νομίζειν, αὐτὰ χρὴ μὴ τὸ γῆρας τοὐμὸν εὑρεῖν, ἀλλὰ τὸ δαιμόνιον ὑποβαλεῖν, οὐκ ἐμοῦ φροντίζον, ἀλλὰ τῆς Ἑλλάδος κηδόμενον, καὶ βουλόμενον ταύτην τε τῶν κακῶν ἀπαλλάξαι τῶν παρόντων, καὶ σοὶ δόξαν πολὺ μείζω τηρηθῆναι τῆς νῦν ὑπαρχούσης. οἶμαι δέ σε οὐκ ἀγνοεῖν, ὃν τρόπον οἱ θεοὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων διοικοῦσιν. οὐ γὰρ αὐτόχειρες, οὔτε μὲν τῶν ἀγαθῶν, οὔτε τῶν κακῶν γίνονται τῶν συνόντων αὐτοῖς. ἀλλ' ἑκάστοις τοιαύτην ἔννοιαν ἐμποιοῦσιν, ὥστε δι' ἀλλήλων ἡμῖν ἑκάτερα παραγίνεσθαι τούτων. οἶον ἴσως καὶ νῦν τοὺς μὲν λόγους ἡμῖν ἀπένειμαν, ἐπὶ δὲ τὰς πράξεις σὲ τάττουσι, νομίζοντες τούτων μὲν σε κάλλιστ' ἂν ἐπιστῆσαι· τὸν δὲ λόγον τὸν ἐμὸν, ἥκιστα ἂν ὀχληρὸν γενέσθαι τοῖς ἀκούουσι. ἡγοῦμαι δὲ καὶ τὰ πεπραγμένα πρότερον οὐκ ἄν ποτέ σοι γενέσθαι τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, εἰ μή τις θεῶν αὐτὰ συγκατώρθωσεν· οὐχ ἵνα τοῖς βαρβάροις μόνον τοῖς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης

A ribus à me edita sunt, videbuntur: existimandum erit, ea non senectuti meæ accepta referenda, sed dei alicuius beneuolentiæ, qui non de me sit solicitus, sed Græciæ salutem cura sua complectatur: quique studeat cùm vrgentibus eam malis liberare, tum tibi reseruare gloriam ea quam nunc habes longè maiorem. B Arbitror autem te non ignorare quo pacto dij res humanas administrent. Non enim ipsi coràm vel prosperis vel aduersis in rebus, hominibus se conspiciendos præbent, aut contrectandos manibus: sed eam mentem dant singulis, vt vel cladibus vltrò citróque se afficiant, vel communes vtilitates in medium afferant, mutatione officiorũ. C

Ad hunc modum fieri potest, vt nobis orationem tribuerint, te verò gerendis rebus præfecerint: existimantes, & te pulcherrimè ista obiturum, & orationem meam audientibus minimè grauem & molestam futuram. Ac ne superiorum quidem temporum res gestas tantas fuisse futuras existimo, nisi deorum aliquem propitium & D auditorem habuisses: non profectò, vt barbaros Europæos

κατοικοῦσι πολεμῶν διατελῇς, ἀλλ᾽ ὅπως ἐν τούτοις γυμνασθεὶς, καὶ λαβὼν ἐμπειρίαν καὶ γνωσθεὶς οἷος εἶ, τούτων ἐπιθυμήσῃς ὧν τυγχάνω συμβεβουλευκώς. αἰσχρὸν οὖν ἐστι καλῶς τῆς τύχης ἡγεμόνης ἀπολειφθῆναι, καὶ μὴ παρασχεῖν αὑτὸν εἰς ἃ βούλεταί σε προαγαγεῖν. νομίζω δὲ χρῆναί σε πάντας μὲν τι μᾶν τοὺς περὶ τῶν σοὶ πεπραγμένων ἀγαθόν τι λέγοντας. κάλλιστα μέν τοι νομίζειν ἐγκωμιάζειν ἐκείνους τοὺς μειζόνων ἔργων καὶ τηλικούτων τὴν φύσιν ἀξιοῦντας. καὶ μὴ μόνων τοὺς ἐν τῷ παρόντι κεχαρισμένως διειλεγμένους· ἀλλ᾽ οἵτινες τοὺς ἐπιγινομένους οὕτω ποιήσουσι τὰς σὰς πράξεις θαυμάζειν, ὡς οὐδενὸς ἄλλου τῶν προγεγενημένων. πολλὰ δὲ βουλόμενος τοιαῦτα λέγειν οὐ δύναμαι· τὴν δ᾽ αἰτίαν δι᾽ ἣν, πλεονάκις τοῦ δέοντος εἴρηκα.

Λοιπὸν οὖν ἐστι τὰ προειρημένα συναγαγεῖν, ἵν᾽ ὡς ἐλαχίστοις κατίδοις τὸ κεφάλαιον τῶν συμβεβουλευμένων. φημὶ γὰρ χρῆναί σε τοὺς μὲν Ἕλληνας εὐεργετεῖν.

A bellis perpetuis infestares, sed vt illis quasi velitationibus exercitatus, partáque peritia, & nobilitata virtute tua, hæc quæ ego nunc tibi suadeo, expeteres, ad eáque capessenda animum extolleres. Turpe igitur fuerit, fortunam rectè præeuntem non alacriter sequi, neque vltro ad maiora vocanti obtemperare. B Æquum autem esse censeo, vt cùm omnibus iis honorem habeas, qui res à te gestas prædicant: tum eorum verissimis te celebrari laudibus existimes, qui naturam tuã maioribus negotiis parem esse censent, tantísque rebus animo & sententia sua te præficiunt, quantas ego nunc exposui. Neque C enim hi soli magnifaciendi sunt qui auribus in præsentia blandiuntur, sed qui efficient vt apud posteros in tanta sis admiratione, in quanta nemo vnquam fuit. In hanc sententiam plura quidem cupio disserere: sed quam ob causam id facere nequeam, plus satis est dictum.

Restat igitur vt in summam omnia cogã, vt quàm D paucissimis perspicias totius consilij caput. Aio igitur, & Græcos beneficiis

Μακεδόνων δὲ βασιλεύειν. τῶν δὲ βαρβάρων ὡς πλείστων ἄρχειν. ἢν γὰρ ταῦτα πράττῃς, ἅπαντές σοι χάριν ἕξουσιν· οἱ μὲν Ἕλληνες, ὑπὲρ ὧν ἂν εὖ πάσχωσι· Μακεδόνες δ᾽, ἂν βασιλικῶς, ἀλλὰ μὴ τυραννικῶς, αὐτῶν ἐπιστατῇς· τὸ δὲ τῶν ἄλλων γένος, ἂν διὰ σὲ βαρβαρικῆς δεσποτείας ἀπαλλαγέντες, Ἑλληνικῆς ἐπιμελείας τύχωσι. ταῦθ᾽ ὅπως μὲν γέγραπται τοῖς καιροῖς, καὶ τῆς ἀκριβείας παρ᾽ ὑμῶν τῶν ἀκουόντων πυνθάνεσθαι δίκαιόν ἐστιν. ὅτι μέντοι βελτίω τούτων, καὶ μᾶλλον ἁρμόττοντα τοῖς ὑπάρχουσιν οὐδεὶς ἄν σοι συμβουλεύσειε, σαφῶς εἰδέναι νομίζω.

A tibi adiungendos esse, & imperium in Macedones exercendum, & barbaris quàm plurimis imperandum. Quæ si feceris, omnes tibi gratiam habebunt: Græci, ob accepta beneficia: Macedones, ob regiam & non tyrannicam sui gubernationem: reliquæ nationes, quòd barbarico dominatu liberatæ, B Grecorum dexteritati ac fidei salutem suam commendatam viderint. Hęc quàm temporibus aptè, quáve diligentia scripta sint, è vobis qui audieritis, cognoscendum erit. Sed meliora his, & ad hunc rerum statum magis accommodata, tibi suasurum esse neminem, satis mihi scire videor.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΡΧΙΔΑΜΟΣ.

τῶν συμβουλευτικῶν λόγων τρίτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ Ἀρχιδάμου.

Μετὰ τὰ Λευκτρικὰ κατέτρεχον τὴν Λακεδαίμονα Θηβαῖοι, καὶ πολλάκις αὐτὴν ἐκάκωσαν, ὥστε καὶ τὰς Λακεδαιμονίων γυναῖκας ἀπαντῆσαι Λακεδαιμονίοις συνεχῶς φεύγουσι, καὶ εἰπεῖν, μὴ τὸ δεύτερον ἡμᾶς ἔχοιμεν ἐν τῇ γαστρὶ δέξασθαι· καὶ οὕτω συστραφέντες, ἐν Μαντινείᾳ ἐνίκησαν, τῶν Ἀθηναίων ἱππέων καλῶς παραταξαμένων. μετὰ τὰ ἐν Μαντινείᾳ οὖν ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι πρὸς Θηβαίους, αἰτοῦντες αὐτοὺς τὴν εἰρήνην· οἱ δὲ ὑπέσχοντο αὐτοῖς ἡσυχάσειν, εἰ Μεσήνην ἀνοικίσωσι καὶ αὐτόνομον ἐάσωσι. τῶν οὖν ἄλλων συμβουλευόντων Λακεδαιμονίοις ἀνοικίσαι, Ἀρχίδαμος ὁ νεώτερος συμβουλεύει Λακεδαιμονίοις, μὴ ἀνοικίσαι. κατάγεται δ' οὕτως ὁ μικρὸς Ἀρχίδαμος, Ζευξίδαμος, οὗ Ἀρχίδαμος, οὗ Ἆγις, οὗ Ἀγησίλαος, οὗ Ἀρχίδαμος. καὶ οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι πέμψας Ἀρχίδαμος ἐν Ἀθήναις τὸν λόγον παρὰ Ἰσοκράτους ἐδέξατο. ἄλλοι δέ φασι, γυμνασίαν εἶναι τὸν λόγον Ἰσοκράτους, τίνας ἂν εἴποι λόγους Ἀρχίδαμος, συμβουλεύων Λακεδαιμονίοις. καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις αὕτη. στάσις δὲ τοῦ λόγου πραγματική. κεφάλαιον δὲ, τὸ ξυμφέρον.

ISOCRATIS ARCHIDAMVS.

Suasoriarum orationum tertia.

ARGVMENTVM Archidami.

POst pugnam Leuctricam Thebani Lacedęmonem incursabant, & multis cladibus afficiebant: adeo vt Lacedæmoniis subinde fugientibus, vxores tandem occurrentes, dicerent: Nunquid denuo vos in vteros recipere possumus? Itaque in hostem conuersi, ad Mantineam vicerunt, ab equitatu Atheniensium strenuè adiuti. Post res ad Mantineam gestas per legatos à Thebanis pacem petiêre: qui se illam daturos ea conditione promiserunt, si Messenam instaurarent, & liberam ęsse paterentur. Quod quum alij non recusandum censerẽt, Archidamus iunior aduersatur. Hoc autem minoris Archidami genus est: Zeuxidamus, Archidamus, Agis, Agesilaus è quo natus est hic Archidamus. Sũt qui dicãt, Archidamum Athenis hanc orationẽ ab Isocrate accersiuisse. alij sentiũt, scriptam esse ab Isocrate, exercendi ingenij gratia: vt ostenderet quidnam ab Archidamo in senatu Lacedęmoniorum dicendum videretur. Et argumentum quidem orationis hoc est. Pertinet autem ad genus deliberatiuum, & loco vtilitatis præcipuè nititur.

ΑΛΛΗ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ [illegible]τοῦ λόγου,

Ἐκ τῶν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασέως.

Τίς δ' ἂν μᾶλλον πείσειε καὶ πόλιν καὶ ἄνδρας τοῦ ῥήτορος; πολλαχῆ μὲν καὶ ἄλλῃ, μάλιστα δ' ἐν τῷ πρὸς Λακεδαιμονίους

μονίους γραφέντι λόγῳ ὃς ἐπιγράφεται μὲν Ἀρχίδαμος, ὑπόθε-
σιν δὲ εἴληφε τὴν περὶ τοῦ μὴ προέσθαι Μεσσήνην Βοιωτοῖς, μη-
δὲ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. ἠτύχητο γὰρ ἤδη
τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἥ τε περὶ Λεῦκτρα μάχη, καὶ πολλαὶ μετ'
ἐκείνην ἕτεραι. καὶ τὰ μὲν Θηβαίων πράγματα ηὔθει τε, καὶ εἰς
μέγεθος ἀρχῆς προεληλύθει· τὰ δὲ τῆς Σπάρτης ταπεινά, καὶ
ἀνάξια τῆς ἀρχαίας ἡγεμονίας ἐγεγόνει. τελευτῶσα γοῦν ἵνα
τύχῃ τῆς εἰρήνης ἡ πόλις, ἐβουλεύετο εἰ χρὴ Μεσσήνης ἀποστῆ-
ναι, ταύτην ἐπιτιθέντων αὐτῇ Βοιωτῶν τὴν ἀνάγκην. ὁρῶν οὖν
αὐτὴν ἀνάξια πράττειν μέλλουσαν τῶν προγόνων, τόνδε τὸν λόγον
συνέταξε τῷ Ἀρχιδάμῳ, νέῳ μὲν ὄντι, καὶ οὔπω βασιλεύοντι,
ἐλπίδας δὲ πολλὰς ἔχοντι ταύτης τεύξεσθαι τῆς τιμῆς· ἐν ᾧ
διεξέρχεται πρῶτον μὲν, ὡς δικαίως ἐκτήσαντο Μεσσήνην Λακε-
δαιμόνιοι, παραδόντων γε αὐτοῖς τῶν Κρεσφόντου παίδων, ὅτε ἐ-
ξέπεσον ἐκ τῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦ θεοῦ προστάξαντος δέξασθαι καὶ τι-
μωρεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. πρὸς δὲ τούτοις, ἐπικυρώσαντος μὲν τὴν
κτῆσιν τοῦ πολέμου, κάτοχον δὲ καὶ βέβαιον πεποιηκότος τοῦ χρό-
νου. διδάσκει δ' ὡς οὐ Μεσσηνίοις, τοῖς οὐκέτ' οὖσιν, ἀλλὰ δού-
λοις καὶ εἵλωσιν ὁρμητήριον καὶ καταφυγὴν παρέξουσι τὴν πόλιν.
διεξέρχεταί τε τοὺς κινδύνους τῶν προγόνων, οὓς ὑπέμειναν ἕ-
νεκα τῆς ἡγεμονίας· καὶ τῆς δόξης ὑπομιμνήσκει τῆς παρὰ τοῖς
Ἕλλησιν ὑπαρχούσης περὶ αὐτῶν. παραινεῖ δὲ, μὴ συγκαταπί-
πτειν ταῖς τύχαις, μηδ' ἀπογιγνώσκειν τὰς μεταβολάς, ἐνθυ-
μουμένους ὅτι πολλοὶ μὲν ἤδη μείζω δύναμιν ἔχοντες ἢ Θη-
βαῖοι, ὑπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἐκρατήθησαν· πολλοὶ δ' εἰς πο-
λιορκίαν κατακλεισθέντες, καὶ δεινότερα ἢ Λακεδαιμόνιοι πά-
σχοντες, διέφθειραν τοὺς ἐπιστρατεύσαντας.

Καὶ παράδειγμα ποιεῖται τὴν Ἀθηναίων πόλιν, ἥτις ἐκ πολ-
λῆς εὐδαιμονίας ἀνάστατος γιγνομένη, τοὺς ἐσχάτους ὑπέστη
κινδύνους, ἵνα μὴ τοῖς βαρβάροις ποιῇ τὸ προσταττόμενον. πα-
ρακελεύεται δὲ καὶ καρτερεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, καὶ θαρρεῖν περὶ τῶν
μελλόντων· ἐπισταμένους ὅτι τὰς τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις
ἐπανορθοῦνται πολιτείᾳ χρηστῇ, καὶ πολέμων ἐμπειρίαις, ἐν οἷς

προεῖχεν ἡ Σπάρτη τῶν ἄλλων πόλεων. οἴεσθαι δὲ δεῖν αὐτοὺς κακῶς πράττοντας, μὴ εἰρήνης ἐπιθυμεῖν, οἷς ἐκ τῆς κακουργίας ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάλλειν τὰ πράγματα ἐλπὶς, ἀλλὰ τοὺς εὐτυχοῦντας. ἐν γὰρ τῷ κινδύνῳ τῶν παρόντων ἀγαθῶν εἶναι φυλακήν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις διεξελθὼν, ὅσα καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἐπιφανεστάτοις αὐτῶν ἐπράχθη κατὰ τοὺς πολέμους λαμπρὰ ἔργα, καὶ ὅσης αἰσχύνης ἄξια δράσουσι, καὶ ὡς διαβληθήσονται παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἐπιλογισάμενος, καὶ ὅτι πάντοθεν αὐτοῖς ἐπικουρία τις ἔσται τὸν ἀγῶνα ποιουμένοις, καὶ παρὰ θεῶν, καὶ παρὰ συμμάχων, καὶ παρὰ πάντων ἀνθρώπων, οἷς ἐπίφθονος ἡ Θηβαίων δύναμις αὐξομένη.

Καὶ τὴν κατέχουσαν ἀκοσμίαν καὶ ταραχὴν τὰς πόλεις ἐπιτροπευόντων τῆς Ἑλλάδος Βοιωτῶν, ἐπιδειξάμενος τελευτῶν, εἰ καὶ μηθὲν τούτων μέλλοι γίνεσθαι, μηδ' ὑπολείποιτό τις ἄλλη σωτηρίας ἐλπὶς, ἐκλιπεῖν κελεύει τὴν πόλιν. διδάσκων αὐτοὺς ὡς χρὴ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας, καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον, εἴς τε Σικελίαν ἐκπέμψαι, καὶ Ἰταλίαν, καὶ τὰ ἄλλα χωρία τὰ φίλια· αὐτοὺς δὲ καταλαβομένους τόπον, ὅστις ἂν ὀχυρώτατος ᾖ, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιτηδειότατος, ἄγειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. οὐδεμίαν γὰρ ἀξιώσειν δύναμιν ὁμόσε χωρεῖν, ἀνδράσι κρατίστοις μὲν τὰ πολέμια τῶν Ἑλλήνων, ἀπονενοημένως δὲ πρὸς τὸ ζῆν διακειμένοις, δικαίαν δ' ὀργὴν καὶ πρόφασιν εὐπρεπῆ τῆς ἀνάγκης ἔχουσι. ταῦτα γὰρ οὐ Λακεδαιμονίοις μόνον συμβουλεύειν φαίην ἂν αὐτὸν ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, πολλῷ κρεῖττον ἁπάντων φιλοσόφων· οἳ τέλος ποιοῦνται τοῦ βίου τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ καλόν.

ALIVD ARGVMENTVM eiusdem orationis,

E Dionysio Halicarnasseo.

QVis vel rempubl. vel homines priuatos facilius in suam adducat sententiam hoc oratore? cùm multis

aliis in locis, tum in Laconica oratione, quæ Archidamus inscripta, illud argumentum continet: neque Messenam Bœotiis tradendam, neque hostium imperata esse facienda. Nam aduerso Marte pugnarant Lacedæmonij, & ad Leuctra, & deinde in multis aliis præliis: ac Thebanorum quidem opes florebant, & ad imperij magnitudinem processerant, Spartanorum autem res afflictæ erant, & longè à dignitate veteris principatus degenerarant. Tandem igitur Spartani, vt pacem impetrarent, deliberabant essétne agro Messenio cedendum. nam hæc eis necessitas à Bœotis imponebatur. Quum igitur videret Isocrates, eos indigna suis maioribus esse facturos, Archidamo, qui quidem adolescens, necdum regno potitus erat, sed magnam tamen spem habebat eius honoris adipiscendi, hanc orationem composuit: in qua commemorat primùm, iure tenere Messenam Lacedæmonios, tum à Cresphontæ liberis, regno pulsis, traditam: tum Delphico oraculo confirmatam, quo iussi fuerint & vrbem accipere, & affectis iniuria opitulari: tum bello constabilita possessione, & temporis diuturnitate corroborata. Docet etiam, non Messeniis, qui nulli iam essent, sed seruis & mancipiis, quos helotas vocant, id oppidum, portum & confugium tradituros. Enumerat & pericula quæ maiores eorum imperij causa adierint: & qua sint apud Græcos existimatione, commonefacit. Hortatúrque, nè fracti rebus aduersis, animos abiiciant: sed potius spe fortunæ melioris confirmati, vt cogitent, multos Thebanis potentiores, ab imbecillioribus esse victos: multos cinctos obsidionibus, & grauioribus malis quàm Spartanos conflictantes, eos à quibus oppugnarentur deleuisse.

Adducit exemplum ciuitatis Atheniensium: quæ quum maximè floreret, euersa, extrema quæque perpessa fuerit ne audiens esset dicto barbarorum. Monet, vt præsentia perferant, & de futuris benè sperent: quum tales calamitates à ciuitatibus emendari sciant prudenti constitutione reipubl. & peritia rei militaris, quibus Sparta reliquas vrbes superabat. Censet, iis potius, cum quibus bene agatur, quàm ipsis, rebus suis aduersis, pacem expetendam: quum noua molientibus spes fortunæ melioris proposita sit. nam si discrimen subeant, partas opes ab

eis posse conseruari. Præterea multis aliis præclaris ope-
ribus commemoratis, quæ clarissimi ciues publicè priua-
tímque in bellis ediderint, colligit, quantum dedecus su-
scepturi,& in quantum apud Græcos crimen sint venturi.
si in arma ceperint, asserit eis ab omni parte auxilia præsto
esse futura à diis immortalibus, à sociis, ab vniuersis homi-
nibus, qui Thebanæ potentiæ incrementis inuideant.

Denique ostensa confusione & tumultibus quibus vr-
bes Græciæ, Bœotis rerum potientibus, agitentur: vt ni-
hil horum eueniat, nec vlla spes incolumitatis alia relin-
quatur, vrbem eos deserere iubet: docétque vxores & libe-
ros, cæterámque turbam in Siciliam & Italiam, & reliqua
loca eis amica mitti: ipsos verò, castello aliquo munitissi-
mo occupato, & ad gerendum bellum opportunissimo,
hostes summis viribus terra maríque persequi oportere.
Nullum enim exercitum ausurum esse, collatis signis, cum
viris Græciæ bellicosissimis, qui vitam vilissimam cen-
seant, & quibus iusta ira & causa honestissima eam necessi-
tatem imposuerit, dimicare. Hæc ego non tam Lacedæ-
moniis, quàm aliis quoque Græcis, atque adeo homini-
bus vniuersis eum suadere dixerim longè melius quàm o-
mnes philosophos, qui summum vitæ bonum in virtute &
honestate ponunt.

ΑΛΛΗ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Συμβουλευτικός ἐστιν ὁ λόγος. ἡ δὲ τούτου προβολὴ, ὅτι μ[ὴ]
δεῖ ἐξ ἐπιτάγματος Θηβαίων Μεσσήνην ἀνοικίσαι
μηδ' αὐτόνομον ἐᾶσαι. κατασκευάζεται δὲ διὰ τριῶν μάλιστ[α]
κεφαλαίων, τοῦ τε ἀδίκου, καὶ τοῦ βλαβεροῦ, καὶ τοῦ αἰσχροῦ. ἄδικον μ[ὲν]
γάρ φησιν ἀφελέσθαι ἡμῶν τὴν πόλιν, ἣν οἱ πρόγονοι πολλ[ὰς]
γενεὰς κτησάμενοι δικαίως, ἡμῖν κατέλιπον. ἔπειτα δὲ, μ[ε-]
γάλα βλαβήσεται ἡ πόλις, δυνατὴν, καὶ πολεμίως ὡσ[πρὸς ἡ-]
μᾶς διακειμένην παρακατοικοῦσα πόλιν. τὸ τελ[...]

ταῖον δὲ, εἰς μεγάλην αἰσχύνην καταστήσομεν τὴν Σπάρ-
την. τῆς μὲν τῶν προγόνων δόξης ἀμελήσαντες, τὰ δὲ προσ-
ταττόμενα τοῖς πολεμίοις ἄλλως τε καὶ ἄδικα ὑπάρχοντα πε-
ποιηκότες.

Ἀντιλέγουσι δὲ τούτοις οἱ τῆς εἰρήνης εἰσηγηταὶ, ὅτι ἡ πόλις
ἡμῶν εἰς ἀπορίαν καθέστηκε, καὶ ταπεινὰ πράττουσα, οὐκ ἀξιό-
μαχος ἔσται πρὸς τὴν ἀνθοῦσαν ἐν τοῖς μάλιστα τῶν πολεμίων
δύναμιν. ταύτην δὲ τὴν ἀντίθεσιν ἀνασκευάζων λέγει· πρῶ-
τον μὲν κατ' ἀπόφασιν, ὅτι οὐδ' οἱ ἐχθροὶ παντὸς ἔξω κινδύνου
καθεστῶτες, ὡς κάλλιστα πράττουσιν. οὐδ' αὐτοὶ ἐσχάτως δια-
κείμενοι, πασῶν ἐστέρηνται τῶν ἐλπίδων. δεύτερον δὲ, ὅτι καὶ
πειθόμενοι τοῖς ἐχθροῖς, οὐδὲν μὲν ἄμεινον πράξομεν, εἰρή-
νην δὲ ὁμοίως ἄξομεν ἄδηλον καὶ ἄπιστον. τὸ τρίτον δὲ, ὅτι χρὴ
πάντα μᾶλλον τὰ ἔσχατα ὑπομένειν, ἢ μετ' αἰσχύνης καὶ ἀτι-
μίας τῶν ἡμετέρων κτημάτων ἀποστῆναι, ἕως ἂν ᾖ ὁπωσοῦν
τὴν ἐλευθερίαν διαφυλάττειν.

Τὸ προοίμιον προκαταληπτικὸν τυγχάνων, εὔνοιαν λαμβά-
νει ἔκ τε τῶν σωφρόνως προβεβιωμένων, καὶ τῆς τῶν ῥηθησομένων
αἰτιολογίας. ἀντιτίθησι δ' ἑαυτοῦ καὶ ἀξίωμα τῇ ἡλικίᾳ, τὴν ἀ-
ναισχυντίας καὶ προπετείας δόξαν ἀποτρίβων.

ALIVD ARGVMENTVM eiuſdem orationis,

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

DIſſuadet Archidamus hac oratione Lacedæmoniis ne Meſſenam ex mandato Thebanorum vel inſtaurent vel liberam eſſe patiantur: tribus nitens argumentis, iniuſto, noxio & turpi. Nam & iniuſtum eſt, inquit, eam nobis vrbem eripi quam noſtri maiores tot ſeculis iuſto titulo poſſeſſam nobis reliquerunt. Deinde, reſpublica noſtra plurimum detrimenti capiet, ſi potentem & infeſtam vrbem vicinam habuerimus. Denique, nota turpiſſima nomini Spartano inuretur, ſi neglecta maiorum gloria,

imperata hostium, iniusta præsertim, fecerimus.

Contra has rationes pacis suasores dicunt, ciuitatem exhaustam & afflictam, florentissimis hostiũ opibus resistere non posse. quod ita refutatur. Primùm, neque hostes extra omne periculum positos vsque adeo florere, neque Spartanos extrema necessitate circũmuentos, aut spe omni destitutos esse. Deinde, tametsi paruerint hosti, nihilo melius cum eis actum iri, & pacem æquè infirmam atque incertam fore. Postremò extrema potius omnia perpetienda esse, quàm cum dedecore & ignominia de iure quicquam concedendum, quoad tuendæ libertatis vlla spes supersit.

Exordium ab occupatione ducitur: qua beneuolentiam ab anteactæ vitæ modestia, & huius orationis habendæ causa, captat: atque autoritatem ætati suæ conciliat, temeritatis & impudentiæ opinione refutata.

ΙΣΩΣ τινὲς ὑμῶν A θαυμάζουσιν ὅτι τὸν ἄλλον χρόνον ἐμμεμενηκὼς τοῖς τῆς πόλεως νομίμοις, ὡς οὐκ οἶδ᾽ εἴ τις ἄλλος τῶν ἡλικιωτῶν, τοσαύτην πεποίημαι μεταβολήν, ὥστε περὶ ὧν ὀκνοῦσιν οἱ πρεσβύτεροι λέγειν, περὶ τούτων νεώτερος ὢν, παρελήλυθα συμβουλεύσων. ἐγὼ δ᾽, εἰ μέν B τις ἄλλος τῶν εἰθισμένων ἐν ὑμῖν ἀγορεύειν ἀξίως ἦν τῆς πόλεως εἰρηκώς, ἡσυχίαν ἂν ἦγον· νῦν δ᾽, ὁρῶν τοὺς μὲν συναγορεύοντας, οἷς οἱ πολέμιοι προστάττουσι, τοὺς δ᾽ οὐκ ἐρρωμένως ἐναντιουμένους,

VESTRVM aliqui fortasse mirantur cur ego, qui hactenus instituta nostræ vrbis vt haud scio an quisquã alius meorum æqualium, seruaui, tantam mutationem fecerim: vt, quibus de rebus seniores verba facere verentur, de iis ego adolescens sententiam dicere aggrediar. Ego verò, si quis alius eorum qui apud vos concionari solent, pro dignitate reipublicæ dixisset, tacuissem. nunc, quum videam alios hostiũ imperatis patrocinari, alios non fortiter aduersari,

τοὺς δὲ παντάπασιν ἀποσεσιωπηκότας, ἀνέστην ἀποφηνάμενος ἃ γινώσκω περὶ τούτων· αἰσχρὸν νομίσας εἰ τὴν ἰδίαν τάξιν τοῦ βίου διαφυλάττων, προοίσομαι τὴν πόλιν ἀναξίως προσδεξαμένην ἑαυτῆς. ἡγοῦμαι δ᾽ εἰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων πρέπει τοὺς τηλικούτους, περί γε τοῦ πολεμεῖν, ἢ μὴ, προσήκειν μάλιστα τούτοις συμβουλεύειν οἵπερ καὶ τῶν κινδύνων πλεῖστον μέρος μεθέξουσιν· ἄλλως τε δὴ καὶ τὸ γνῶναί τι τῶν δεόντων ἐν κοινῷ καθεστῶτος ὑμῖν. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἀποδεδειγμένον, ὥστε τοὺς μὲν πρεσβυτέρους περὶ ἁπάντων εἰδέναι τὸ βέλτιστον, τοὺς δὲ νεωτέρους περὶ μηδενὸς ὀρθῶς γινώσκειν· καλῶς ἂν εἶχεν ἀπείργειν ἡμᾶς τοῦ συμβουλεύειν. ἐπειδὴ δ᾽ οὐ τῷ πλήθει τῶν ἐτῶν πρὸς τὸ φρονεῖν εὖ διαφέρομεν ἀλλήλων, ἀλλὰ τῇ φύσει, καὶ ταῖς ἐπιμελείαις, πῶς οὐκ ἐπ᾽ ἀμφοτέρων χρὴ τῶν ἡλικιῶν πεῖραν λαμβάνειν· ἵν᾽ ἐξ ἁπάντων ὑμῖν ἐξῇ τῶν ῥηθέντων ἑλέσθαι τὰ συμφορώτατα; θαυμάζω δὲ, ὅσοι τριηρῶν μὲν ἡγεῖσθαι καὶ στρατοπέδων ἀρχὴν ἀξιοῦσιν ἡμᾶς, ὑπὲρ ὧν μὴ καλῶς βουλευ-

alios prorsus obmutuisse: surrexi, vt quod his de rebus sentio, exponerem. Nam quum ego vitæ meæ priuatum ordinem teneam, turpe esse duxi, committere vt respublica salutis rationem sine dignitate haberet. Quòd si vlla de re alia decet adolescentes dare consilium, bellum certè vel suadere, vel dissuadere, iis maximè conuenit ad quos periculorum pars maxima redundabit: quum præsertim, quid facto sit opus, videre atque intelligere, in medio sit omnibus positum. Nam si exploratum esset, seniores de omnibus rebus rectissimè iudicare, adolescentes autem vbique falli & hallucinari: non immeritò nobis dicendæ sententiæ ius adimeretur. Sed quum non annorum spatium, sed ingenium & diligentia in causa sit vt alios alii prudentia superemus: nonne vtriusque ætatis periculum faciendum est, vt ex omnibus iis quæ dicta fuerint, vobis deligere liceat vtilissima? Perabsurdum autem esse iudico, si qui sunt qui censeant, nos quidem terra maríque exercitibus cum

τευμένοι, πολλαῖς ἂν συμφοραῖς καὶ μεγάλαις τὴν πόλιν περιβάλλοιμεν. εἰπεῖν δ' ἃ γιγνώσκομεν περὶ ὧν ὑμεῖς μέλλετε κρίνειν, οὐχ οἷόν τε δεῖν ἡμᾶς, ἐν οἷς κατορθώσαντες μὲν ἅπαντας ἂν ὠφελήσαιμεν. διαμαρτόντες δὲ τῆς ἡμετέρας γνώμης, αὐτοὶ μὲν ἴσως ἂν φαυλότεροι δόξαιμεν εἶναι, τὸ δὲ κοινὸν οὐδὲν ἂν ζημιώσαιμεν. οὐ μὴν ὡς ἐπιθυμῶν τοῦ λέγειν, οὐδ' ὡς ἄλλως πως παρεσκευασμένος ζῆν, ἢ τὸν παρελθόντα χρόνον, οὕτως εἴρηκα περὶ τούτων· ἀλλὰ βουλόμενος ὑμᾶς προτρέψαι μηδεμίαν ἀποδοκιμάζειν τῶν ἡλικιῶν, ἀλλ' ἐν ἁπάσαις ζητεῖν, εἴ τις δύναται περὶ τῶν παρόντων πραγμάτων εἰπεῖν ἀγαθόν τι.

Ὡς ἐξ οὗ τὴν πόλιν οἰκοῦμεν, οὐδεὶς οὔτε πόλεμος, οὔτε κίνδυνος περὶ τηλικούτων τὸ μέγεθος ἡμῖν γέγονε, περὶ ὅσων νῦν βουλευσόμενοι συνεληλύθαμεν. πρότερον μὲν γὰρ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἀρχῆς ἠγωνιζόμεθα· νυνὶ δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν αὐτοὶ τὸ προσταττόμενον. ὃ σημεῖον ἐλευθερίας ἐστίν. ὑπὲρ ἧς οὐδὲν ὅ,τι τῶν δεινῶν οὐχ ὑπομονητέον, οὐ μόνον ἡμῖν,

A imperio præesse oportere, vbi non nisi magna clade reipubl. delinquitur: dicere autem quæ sentiamus, vbi totius rei iudicium & potestas penes vos est, non oportere: vbi si scopum attigerimus, vtilitas publicè ad omnes: sin impegerimus, infamia & dedecus B priuatim ad nos pertinebit, sine vllo reipublicæ detrimento. Neque verò vel vlla dicendi cupiditate, vel pristinæ meæ vitæ mutandæ consilio impulsus, hæc commemoraui: sed vos hortari volui ne vllam ætatem improbaretis, sed in omnibus potius quæreretis si quis forte existeret qui de præsenti C statu rerum vtiliter admoneret.

Nec enim ab vrbe condita vel bellum factum, vel periculum de tantis rebus oblatum est, de quantis nunc deliberamus. Nam antehac quidem de imperio in alios exercendo dimicabamus: nunc autem hoc agitur ne ipsi imperata faciamus: quod signum libertatis est: pro cuius defensione nullæ acerbi- D tates, nulla pericula sunt recusanda, nõ nobis tãtùm,

ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μηδὲ ἀνάνδρως διακειμένοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ μικρὸν ἀρετῆς ἀντιποιουμένοις. ἐγὼ μὲν οὖν (εἰ δεῖ μετὰ τὸ ἴδιον εἰπεῖν) ἑλοίμην ἂν ἀποθανεῖν ἤδη μὴ ποιήσας τὸ προσταττόμενον μᾶλλον, ἢ πολὺ πλείονα χρόνον ζῆν τοῦ τεταγμένου, ποιήσας ἃ Θηβαῖοι κελεύουσιν. αἰσχυνοίμην γὰρ ἂν εἰ γεγονὼς μὲν ἀφ᾽ Ἡρακλέους, τοῦ δὲ πατρὸς βασιλεύοντος, αὐτὸς δὲ ἐπίδοξος ὢν τυχεῖν τῆς τιμῆς ταύτης, περιίδοιμι, καθ᾽ ὅσον ἐστὶν ἐν ἐμοὶ, τὴν χώραν, ἣν ἡμῖν οἱ πρόγονοι κατέλιπον, ταύτην τοὺς οἰκέτας τοὺς ἡμετέρους ἔχοντας. ἀξιῶ δὲ καὶ ὑμᾶς τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔχειν· ἐνθυμηθέντας ὅτι μέχρι μὲν ταύτης τῆς ἡμέρας δεδυστυχηκέναι δοκοῦμεν ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Θηβαίους, καὶ τοῖς μὲν σώμασι κρατηθῆναι διὰ τῶν οὐκ ὀρθῶς ἡγησαμένων, τὰς δὲ ψυχὰς ἔτι καὶ νῦν ἀνηττήτους ἔχειν· εἰ δὲ φοβηθέντες τοὺς ἐπιόντας κινδύνους προησόμεθά τι τῶν ἡμετέρων, βεβαιώσομεν τὰς Θηβαίων ἀλαζονείας, καὶ πολὺ σεμνότερον τρόπαιον τοῦ περὶ Λεῦκτρα, καὶ φανερώτερον στήσομεν καθ᾽ ἡμῶν αὐτῶν. τὸ μὲν

A sed etiam aliis qui se viros esse meminerunt, neque virtutis laudem prorsus aspernantur. Ego certè, si quid de me priuatim dicendum est, emori iam detrectato imperio malim, quàm ætatem longè vltra naturæ fines producere, si ea quæ Thebani iubent, fecissem. Puderet enim me, & ex Herculis fami- B lia natum, patrísque regis filium, cui dignitatis idem gradus propositus est, committere, quantum in me quidem fuerit, quam prouinciam maiores nostri nobis reliquerunt, eam serui nostri vt obtinerent. Sed & vos in eadem esse mecum sentẽtia vellem, illud reputantes, nos in hunc vsque diem prælio Thebano aduersiore fortuna C vsos, & corporibus quidem culpa ducum superatos, animos autem adhuc inuictos & erectos gerere videri. Si verò metu imminentium periculorum quicquam de iure nostro concesserimus, insolentiam Thebanorum confirmabimus, & trophæum Leuctrico illo multo grauius D & illustrius contra nos ipsi erigemus. Nam illud

γὰρ, ἀτυχίας, τὸ δὲ, τῆς ἡμετέρας διανοίας ἔσται γεγενημένον. μηδεὶς οὖν ὑμᾶς πείσῃ τοιαύταις αἰσχύναις τὴν πόλιν περιβαλεῖν. καί τοι λίαν προθύμως οἱ σύμμαχοι συμβεβουλεύκασιν ὑμῖν, ὡς χρὴ Μεσσήνην ἀφέντας, ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην· οἷς ὑμεῖς δικαίως ἂν ὀργίζοισθε πολὺ μᾶλλον, ἢ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀποστᾶσιν ἡμῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ἀφέμενοι τῆς ὑμετέρας φιλίας, τὰς αὑτῶν πόλεις ἀπώλεσαν, εἰς στάσεις, καὶ σφαγὰς καὶ πολιτείας πονηρὰς ἐμβαλόντες. οὗτοι δὲ, ὑμᾶς κακῶς ποιήσοντες ἥκουσι. τὴν γὰρ δόξαν, ἣν ἡμῖν οἱ πρόγονοι μετὰ πολλῶν κινδύνων ἐν ἑπτακοσίοις ἔτεσι κατέλιπον, αὐτὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πείθουσιν ἡμᾶς ἀποβαλεῖν· ἧς οὔτ' ἀπρεπεστέραν τῇ Λακεδαίμονι, οὔτε δεινοτέραν οὐδέ ποτ' ἂν εὑρεῖν ἠδυνήθησαν· εἰς τοῦτο δ' ἥκουσι πλεονεξίας, καὶ τοσαύτην κατεγνώκασιν ἡμῶν ἀνανδρίαν, ὥστε πολλάκις ἡμᾶς ἀξιώσαντες ὑπὲρ τῆς αὑτῶν πολεμεῖν, ὑπὲρ Μεσσήνης οὐκ οἴονται δεῖν ἡμᾶς κινδυνεύειν· ἀλλ' ἵν' αὐτοὶ τὴν σφετέραν αὑτῶν ἀσφαλῶς καρ-

A quidem temeritati fortunæ; hoc autem nostræ ignauiæ tribuetur. Neminem igitur vos inducere patiamini, vt tantum dedecus publicè suscipiatis. Nam socij, præproperè quidem illi vobis consuluerunt, omissa Messena, pacem vt faceretis: quibus vos multò æquius & grauius irasceremini, quàm B iis qui initio à vobis defecerunt. Illi enim, quum ab amicitia nostra se remouissent, suas ipsi vrbes, exagitatas seditionibus, & cædibus, mutatóque statu in deterius, euerterunt: hi verò vobis nocere instituunt, qui autores esse non dubitent vt gloriam, per septingentos annos magnis laborib. & periculis maiorum partam, nobísque per C manus traditam, paulo momento temporis abiiciamus: quo nec Lacedæmonij contumeliosius nec acerbius quicquam excogitare potuissent. Adeo porro sui compendij cum nostro incommodo studiosi sunt, nósque ita ignauos esse censent, vt quos sæpe ad bellum pro suis agris gerendum impulerũt, D eosdem nunc de Messena pugnare vetent: &, quò ipsi suis opibus securè fruã-

πάντα τρόπον διδάσκειν ἡμᾶς, ὡς χρὴ τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἡμετέρας παραχωρῆσαι, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπαπειλοῦσιν ὡς εἰ μὴ ταῦτα συγχωρήσομεν, ποιησόμενοι τὴν εἰρήνην καθ' σφᾶς αὐτούς. ἐγὼ δ' οὐ τοῦτο χαλεπώτερον ἡγοῦμαι τὸν κίνδυνον ἡμῖν ἔσεσθαι τὸν ἄνευ τούτων, ὅσῳ καλλίω, καὶ λαμπρότερον, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὀνομαστότερον. τὸ γὰρ μὴ δι' ἑτέρων, ἀλλὰ δι' ἡμῶν αὐτῶν πειρᾶσθαι σώζεσθαι, καὶ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ὁμολογούμενον τοῖς ἄλλοις τῆς πόλεως ἔργοις ἐστίν. οὐδὲ πώποτε μὲν λόγους ἀγαπήσας, ἀλλ' ἀεὶ νομίζων τοὺς περὶ ταῦτα διατρίβοντας ἀργοτέρους εἶναι πρὸς τὰς πράξεις, νῦν οὐδὲν ἂν περὶ πλείονος ποιησαίμην, ἢ δυνηθῆναι περὶ τῶν προκειμένων ὡς βούλομαι διελθεῖν. ἐν γὰρ τῷ παρόντι διὰ τούτων ἐλπίζω μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος ἂν γενέσθαι τῇ πόλει.

Πρῶτον μὲν οὖν οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ὑπομνῆσαι, δι' ὃν τρόπον ἐκτησάμεθα Μεσσήνην, καὶ δι' ἃς αἰτίας ἐν Πελοποννήσῳ κατῳκήσατε, Δωριεῖς τὸ παλαιὸν ὄντες.

tur, persuadere studeant, hostibus de nostro iure cedendum esse: neque his contenti, minitentur etiam, nisi assentiamur, se pacem pro sese facturos. Ego verò sic existimo, non tã fore vobis sine istis belli discrimen grauius, quàm honestius & illustrius, & vbique gentium gloriosius. Nam si non aliorum ope freti, sed nostris subnixi viribus, esse incolumes, victoréque hostium, studeamus: id aliis nostræ ciuitatis facinoribus erit consentaneum. Etsi autem eloquentiam nunquam suspexi, sed istos qui in eo studij genere versarentur, in reb. gerendis ignauiores esse existimaui: nunc tamen nihil mihi perinde in votis est, quàm vt de propositis rebus, ex animi mei sententia verba facere possim. Quod si essem assecutus, me reip. plurimum hoc tempore sperarem profuturum.

Ac primùm commonefaciendi estis quo pacto Messena in vestram potestatem venerit: & quas ob causas in Peloponneso, quum Dorienses à prima sitis origine, consederitis.

διὰ τοῦτο δὲ προλήψομαι πόρρωθεν, ἵν' ἐπίστησθε διότι ταύτην ὑμᾶς τὴν χώραν ἀποστερεῖν ἐπιχειροῦσιν, ἣν ὑμεῖς οὐδὲν ἧττον ἢ τὴν ἄλλην Λακεδαίμονα κέκτησθε δικαίως. ἐπεὶ γὰρ Ἡρακλῆς μετήλλαξε τὸν βίον, θεὸς ἐκ θνητοῦ γενόμενος, κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ παῖδες αὐτοῦ διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν δύναμιν ἐν πολλοῖς πλάνοις ἦσαν· τελευτήσαντος δ' Εὐρυσθέως, κατῴκησαν ἐν Δωριεῦσιν, ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης γενεᾶς ἀφίκοντο εἰς Δελφοὺς χρήσασθαι τῷ μαντείῳ περί τινων βουληθέντες. ὁ δὲ θεὸς περὶ ὧν μὲν ἐπηρώτησαν, οὐκ ἀνεῖλεν· ἐκέλευσε δὲ ἐπὶ τὴν πατρῴαν ἰέναι χώραν. σκοπούμενοι δὲ τὴν μαντείαν, εὕρισκον, Ἄργος μὲν κατ' ἀγχιστείαν αὐτῶν γιγνόμενον (Εὐρυσθέως γὰρ ἀποθανόντος, μόνοι Περσιδῶν ἦσαν καταλελειμμένοι,) Λακεδαίμονα δὲ καταδουλωθεῖσαν (ἐκβληθεὶς γὰρ Τυνδάρεως ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἐπειδὴ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθησαν, καταγαγόντος αὐτὸν Ἡρακλέους, δίδωσι τὴν χώραν, διά τε τὴν εὐεργεσίαν ταύτην, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν τὴν πρὸς τοὺς παῖδας,) Μεσήνην δὲ

Altius autem rem totam propterea repetam, vt intelligatis, eam prouinciam vobis eripi, quam non deteriore iure quam reliquã Lacedæmonem possideris. Quum enim Hercules è rebus humanis sublatus, immortale cum diis æuum agere cœpisset, initio liberi eius ob inimicorum potentiam variis erroribus agebantur: post obitum autem Eurysthei, apud Dorienses consederunt. Tertia demum ætate, certis de rebus oraculum petituri, Delphos sunt profecti. verum Apollo ad quæstiones propositas nihil respondit, sed in patriã terram eos abire iussit. Cõsiderato igitur oraculo, Argos propinquitatis iure ad se rediisse (nã extincto Eurystheo soli de Persei familia supererant) Lacedæmonẽ verò seruitute oppressam (nã Tyndareus, Castore & Polluce extinctis, regno pulsus, & ab Hercule restitutus, illi regionẽ tradiderat, cùm ob beneficium hoc, tum ob cognationem liberorum suorum) Messenam autem,

δορυαλώτων ληφθεῖσαν. συληθεὶς γὰρ Ἡρακλῆς τὰς βοῦς, ἃς ἐκ τῆς Ἐρυθείας ἐξήλασεν, ὑπὸ Νηλέως καὶ τῶν παίδων, πλὴν Νέστορος, λαβὼν αὐτὴν αἰχμάλωτον, τοὺς μὲν ἀδικήσαντας ἀπέκτεινεν· Νέστορι δὲ παρακατίθεται τὴν πόλιν, νομίσας αὐτὸν εὖ φρονεῖν· ὅτι νεώτατος ὤν, οὐ συνεξήμαρτε τοῖς ἀδελφοῖς. ὑπολαβόντες δὲ οὕτως ἔχειν τὴν μαντείαν, καὶ τοὺς προγόνους τοὺς ὑμετέρους παραλαβόντες, καὶ τὸ στρατόπεδον συστησάμενοι, τὴν μὲν ἰδίαν χώραν εἰς τὸ κοινὸν τοῖς συνακολουθήσασιν ἔδοσαν, τὴν δὲ βασιλείαν ἐξαίρετον αὐτοὶ παρ᾽ ἐκείνων ἔλαβον. ἐπὶ δὲ τούτοις πίστιν ἀλλήλοις δόντες, ἐποιοῦντο τὴν στρατείαν. τοὺς μὲν οὖν κινδύνους τοὺς ἐν τῇ πορείᾳ γενομένους, καὶ τὰς ἄλλας πράξεις τὰς οὐδὲν πρὸς τὸ παρὸν φερούσας, τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; πολέμῳ δὲ κρατήσαντες τοὺς ἐν τοῖς τόποις τοῖς εἰρημένοις κατοικοῦντας, τριχῇ διείλοντο τὰς βασιλείας. ὑμεῖς μὲν οὖν μέχρι ταύτης τῆς ἡμέρας, ἐμμένετε ταῖς συνθήκαις καὶ τοῖς ὅρκοις, οὓς ἐποιήσασθε πρὸς τοὺς προγόνους τοὺς

A quæ vi expugnata fuisset. suam esse factam repererunt. Hercules enim, bobus quos ex Ærythea abegerat, à Neleo & eius filiis (Nestore excepto) spoliatus, quum vrbe potitus esset, eos quidem à quibus erat affectus iniuria, interfecit: Nestoris autem fidei oppidum commisit, cordatum hominem esse ratus, B quòd etsi natu minimus, fraterni delicti socius esse noluisset. Quum igitur oraculi sententia hæc esse videretur, adhibitis vestris maioribus, exercitúque comparato, regionem suã inter commilitones distribuerunt, & regni prærogatiuam ab illis receperunt: atque his conditionibus, fide data & accepta, C expeditionem susceperũt. Ac itineris discrimina, & cæteras res gestas quæ ad institutum non pertinent, quid necesse est prolixius commemorare? Bellò autẽ victis eorũ loco quæ diximus, incolis, regna tripartitò diuiserunt. Et vos quidem in hunc vsque diem pacta & iusiurandum maioribus nostris datum, ser- D

ἡμετέρους. διὸ καὶ τὸν παρελθόντα χρόνον ἄμεινον τῶν ἄλλων ἐφέρεσθε, καὶ τὸν ἐπιόντα προσδοκᾶν χρή, τοιούτους ὄντας, βέλτιον ἢ νῦν πράξειν. Μεσήνιοι δ' εἰς τοῦτ' ἀσεβείας ἦλθον, ὥστ' ἐπιβουλεύσαντες ἀπέκτειναν Κρεσφόντην τὸν οἰκιστὴν μὲν τῆς πόλεως, κύριον δὲ τῆς χώρας, ἔκγονον δ' Ἡρακλέους, αὑτῶν δὲ γεγενημένον ἡγεμόνα. διαφυγόντες δ' οἱ παῖδες αὐτοῦ τοὺς κινδύνους, ἱκέται κατέστησαν ταύτης τῆς πόλεως, ἀξιοῦντες βοηθεῖν τῷ τεθνεῶτι, καὶ τὴν χώραν διδόντες ἡμῖν. ἐπερόμενοι δὲ τὸν θεόν, κἀκείνου προστάξαντος δέχεσθαι ταῦτα, καὶ τιμωρεῖν τοῖς ἠδικημένοις, ἐκπολιορκήσαντες Μεσσηνίους, οὕτως ἐκτήσασθε τὴν χώραν. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν ὑπαρξάντων, ἀκριβῶς μὲν οὐ διῆλθον. ὁ γὰρ παρὼν καιρὸς οὐκ ἐᾷ μυθολογεῖν· ἀλλ' ἀναγκαῖον ἦν συντομώτερον, ἢ σαφέστερον διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων οἶμαι πᾶσιν εἶναι φανερόν, διότι τὴν ὁμολογουμένην ἡμετέραν εἶναι χώραν, οὐδὲν διαφερόντως κεκτημένοι τυγ-

A uatis. quapropter, & ſuperiori tempore feliciores aliis fuiſtis: & in poſterum quum tales ſitis, bona ſpes eſt, melius quàm nunc actum iri vobiſcum. Meſſeniorum autem tanta fuit impietas, vt Creſphontem, & conditorem vrbis, & prouinciæ dominum, & ex Herculis poſteritate ortum, & ducem ſuum, B per inſidias occiderint. Cuius liberi vitato periculo, ſupplices huic vrbi facti ſunt: traditáque regione, petierunt vt patris necem vlciſceremini. Vos igitur conſulto oraculo, iuſſi & accipere quæ offerrentur, & opem ferre affectis iniuria, victis bello Meſſeniis, ſic eorum agrum & vrbem in veſtram ditionem & pote- C ſtatem redegiſtis. Ac de primo quidem veſtro iure, etſi non accuratè diſſerui (nec enim hoc tempus patiatur conſectari omnia, ſed neceſſe eſt breuitatis potius quàm perſpicuitatis rationem habere) ex his ipſis tamen omnibus perſpicuum eſſe arbitror, non aliam fuiſſe rationem D eius regionis acquirendæ, quàm noſtram eſſe conſi-

χάνομεν, ἢ τὴν ἀμφισβητουμένην. ταύτην μὲν γὰρ οἰκοῦμεν δόντων μὲν Ηρακλειδῶν, ἀνελόντος δὲ τοῦ θεοῦ, πολέμῳ δὲ κρατήσαντες τοὺς ἔχοντας. ἐκείνην δὲ ἐλάβομεν παρὰ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ταῖς μαντείαις χρησάμενοι ταῖς αὐταῖς. εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχομεν, ὥστε μηδὲ περὶ ἑνὸς ἀντιλέγειν, μηδ' ἂν αὐτὴν τὴν Σπάρτην ἐκλείπειν ἡμῖν προστάττωσι, περίεργόν ἐστι περὶ Μεσήνης σπουδάζειν. εἰ δὲ μηδεὶς ἂν ὑμῶν ἀξιώσειε ζῆν, ἀποστερούμενος τῆς πατρίδος προσήκει καὶ περὶ ἐκείνης ὑμᾶς τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν. τὰ γὰρ αὐτὰ δικαιώματα καὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους περὶ ἀμφοτέρων αὐτῶν εἰπεῖν ἔχοιμεν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο ὑμᾶς λέληθεν, ὅτι τὰς κτήσεις, καὶ τὰς ἰδίας καὶ τὰς κοινάς, ἂν ἐπιγένηται πολὺς χρόνος, κυρίας καὶ πατρῴας ἅπαντες εἶναι νομίζουσιν· ἡμεῖς τοίνυν Μεσήνην εἵλομεν, πρὶν ἢ Πέρσας λαβεῖν τὴν βασιλείαν, καὶ κρατῆσαι τῆς ἠπείρου, καὶ πρὶν οἰκισθῆναι τινὰς τῶν πόλεων τῶν Ἑλληνίδων· καὶ τούτων ὑπαρχόντων ἡμῖν; τῷ μὲν βαρβάρῳ τὴν Ἀσίαν, ὥσπερ πατρῴαν οὖσαν, ἀπεδίδοσαν· ὃς οὔπω διακόσια ἔτη

tentur omnes, quàm controuersæ. Hanc enim colimus, & ab Herculis posteritate datam, & Delphico oraculo confirmatam, & incolis eius bello superatis. Illam verò ab iisdem eodémque modo accepimus, & iisdem vsi vaticinationibus. Quod si hoc animo sumus vt nulla in re eis repugnemus, etiamsi Spartam deserere nos iusserint: superuacaneum est de Messena magnopere laborare. Sin nemo vestrûm est qui patria spoliatus, viuere sustineat: non aliter etiam de illa debetis esse animati. Idem enim vtrinque ius, eadem defensio nobis est. Præterea nec illud vos præterit, possessiones, siue priuatas, siue publicas, præscriptione lõgi temporis & confirmari, & patrimonij loco habendas, persuasum esse omnibus. Nos autem Messenam cepimus, priusquam Persæ regno potirentur, Asiamque subigerent, & priusquam pleræque Græcæ vrbes conderentur. Et quum tanta nostræ causæ sit æquitas, Thebani barbaro Asiam, tanquam patrimonium, adiudicarunt, qui nondũ ducentos annos

κατέχετην ἀρχήν. ἡμᾶς δὲ Μεσσήνης ἀποστεροῦσιν, οἳ πλεῖον, ἢ διπλάσιον χρόνον, ἢ τοῦτον τυγχάνομεν ἔχοντες αὐτήν· καὶ Πλάταιαν μὲν καὶ Θεσπιὰς ἐχθὲς καὶ πρώην πεποιήκασιν ἀναστάτους· ταύτην δὲ διὰ τριακοσίων ἐτῶν κατοικίζουσιν· ἀμφότερα παρὰ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας πράττοντες. καὶ εἰ μὲν τοὺς ὡς ἀληθῶς Μεσσηνίους κατῆγον, ἠδίκουν μὲν ἄν, ὅμως δ' εὐλογώτερον ἂν εἰς ὑμᾶς ἐξήμαρτον. νῦν δὲ τοὺς εἵλωτας ὁμόρους ἡμῖν παρακατοικίζουσιν. ὥστε μὴ τοῦτ' εἶναι χαλεπώτατον, εἰ τῆς χώρας στερηθησόμεθα παρὰ τὸ δίκαιον· ἀλλ' εἰ τοὺς δούλους τοὺς ὑμετέρους ἐποψόμεθα κυρίους αὐτῆς ὄντας.

Ετι τοίνυν ἐκ τῶν ἐχομένων γνώσεσθε σαφέστερον ὅτι καὶ νῦν δεινὰ πάσχομεν· καὶ τότε δικαίως Μεσσήνην εἴχομεν. πολλῶν γὰρ κινδύνων γεγενημένων, ἡμῖν ἤδη ποτὲ ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην ἠναγκάσθημεν πολὺ χεῖρον πράττοντες τῶν πολεμίων. ἀλλ' ὅμως ἐν τοιούτοις καιροῖς γιγνομένων τῶν συνθηκῶν, ἐν οἷς οὐχ οἷόν τ' ἦν πλεονεκτεῖν, περὶ

rerum potitur. Nobis autem Messenam, quam duplo longius tenuimus, ereptum eunt: ac Platæas quidem & Thespias nuper admodum euerterunt: hāc autem post trecentos annos instaurant: horum vtroque iusiurandum & fœdera violantes. Quòd si germanos Messenios restituerent, iniustè quidem facerent: sed minus queri tamen de eorum iniuria possemus. nunc helotas in vicinia nostra collocant. Quare non hoc grauissimum est, si præter ius & æquum nostra possessio nobis adimetur: sed, si dominos illius esse videbimus nostros seruos.

Iam ex his quę sequuntur, magis etiam perspicietis, & nunc iniquè tractari nos, & tunc Messenam iure tenuisse. Nam post multa prælia commissa, tandem pacē facere coacti sumus: quum quidem multo peius nobiscum quàm cum hostibus ageretur. Atqui quum iis temporibus conditiones ferrentur, quibus fieri non poterat vt nos meliore conditione essemus,

περὶ μὲν ἄλλων τινῶν ἀμφισβήτησις ἐγίνετο· περὶ δὲ τῆς Μεσσήνης, οὔθ' ὁ βασιλεὺς, οὔθ' ἡ τῶν Θηβαίων πόλις οὐδὲ πώποθ' ἡμῖν ἐνεκάλεσαν ὡς ἀδίκως κεκτημένοις αὐτήν. καίτοι πῶς ἂν περὶ τῶν δικαίων κρίσιν ἀκριβεστέραν ταύτης εὕροιμεν τῆς ὑπὸ μὲν τῶν ἐχθρῶν ἐγνωσμένης, ἐν δὲ ταῖς ἡμετέραις δυσπραξίαις γεγενημένης; τὸ τοίνυν μαντεῖον, ὃ πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν ἀρχαιότατον εἶναι, καὶ κοινότατον, καὶ πιστότατον, οὐ μόνον ἔγνω τότε ἡμετέραν εἶναι Μεσσήνην, ὅτε διδόντων ἡμῖν τῶν Κρεσφόντου παίδων, προσέταξε δέχεσθαι τὴν πόλιν, καὶ βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις· ἀλλὰ καὶ τοῦ πολέμου μακροῦ γιγνομένου, πεμψάντων ἡμῶν ἀμφοτέρων εἰς Δελφοὺς, ἐκείνων μὲν σωτηρίαν αἰτούντων, ἡμῶν δ' ἐπερωτώντων ὅτῳ τρόπῳ τάχιστ' ἂν κρατήσαιμεν τῆς πόλεως· τοῖς μὲν οὐδὲν ἀνεῖλεν, ὡς οὐ δικαίαν ποιουμένοις τὴν αἴτησιν· ἡμῖν δὲ ἐδήλωσε καὶ θυσίας οἵας ἔδει ποιήσασθαι, καὶ βοήθειαν παρ' ὧν μεταπέμπεσθαι. καίτοι πῶς ἂν μαρτυρίαν μείζω καὶ σαφεστέραν παράσχοι τίς τούτων; φαινόμεθα γὰρ πρῶτον

A de aliis quibusdam rebus contentiones inciderunt: sed Messenam iniustè nos tenere, neque rex Persarum, neque ciuitas Thebanorum, nobis vnquam obiecerunt. Quod autem euidentius de iure iudicium eo queat esse quod & ab ipsis hostibus, & aduersis nostris rebus est editum? Præterea oraculum, quod B omnes & antiquissimum, & communissimum, & fide maximè dignum esse fatebuntur: non eo duntaxat tempore nostram esse Messenam statuit quũ Cresphontæ liberis dantibus, accipere nos eam, & oppressis iniuria opem ferre iussit: sed tunc etiam quum bellum prorogaretur, & vtrique Del- C phos misissemus (nam illi quidem de salute sua consulebant, nos verò de expeditissima vrbis capiendæ ratione) illis vt iniqua petentibus nihil respondit: nobis vero significauit, & quæ sacra facienda, & auxilia vnde accersenda essent. Quod igitur testimonium maius & euidentius his afferri potest? quum decla- D ratum sit, nos primùm

μετὰ τῶν κυρίων λαβόντες τὴν χώραν. (οὐδὲν γὰρ κωλύει διὰ βραχέων πάλιν περὶ αὐτῶν ἔτι διελθεῖν.) ἔπειτα κατὰ πόλεμον αὐτὴν ἔχοντες, ὅνπερ τρόπον αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων περὶ ἐκείνους τοὺς χρόνους ᾠκίσθησαν· ἔτι δὲ τοὺς ἠσεβηκότας εἰς τοὺς παῖδας τοῦ Ἡρακλέους ἐκβεβληκότες· οἳ δικαίως ἂν ἐξ ἁπάσης τῆς οἰκουμένης ὑπερωρίσθησαν, πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τῷ πλήθει τοῦ χρόνου, καὶ τῇ τῶν ἐχθρῶν κρίσει, καὶ ταῖς τοῦ θεοῦ μαντείαις προσηκόντως ἔχοντες αὐτήν. ὧν ἕκαστόν ἐστιν ἱκανὸν διαλῦσαι τοὺς λόγους τῶν κατηγορεῖν τολμώντων, ὡς ἢ νῦν διὰ πλεονεξίαν ποιούμεθα τὴν εἰρήνην, ἢ τότε τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμοῦντες ἐπολεμήσαμεν πρὸς Μεσσηνίους. περὶ μὲν οὖν τῆς κτήσεως ἔνεστι μὲν εἰπεῖν ἴσως πλείω τούτων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἱκανῶς εἰρῆσθαι νομίζω.

Λέγουσι δὲ οἱ συμβουλεύοντες ἡμῖν ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην, ὡς χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν περὶ τῶν πραγμάτων, εὐτυχοῦντάς τε καὶ δυστυχοῦντας, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν εὖ βουλεύεσθαι, καὶ ταῖς τύχαις

A ab iis quorum erat, hanc prouinciam accepiſſe (quid enim vetat eadem denuo paucis perſtringere?) deinde belli iure tenere, quo modo pleræque vrbes illis tẽporibus conſtitutæ ſunt: poſtea, eos qui Herculis liberos nefario ſcelere violarant, eieciſſe: quos quidem æquum fuerat ex vniuerſo terrarum orbe exterminari. denique & B longitudine temporis, & hoſtium iudicio, & dei oraculis, iure obtinere. quorum ſingula calumnias eorum ſatis refutant, qui crimini dare audent, nos aut nunc pacem ex auaritia repudiare, aut olim alienarum rerum cupiditate inflammatos, bellum cum Meſſeniis geſſiſſe. Ac de Meſſenæ quidem poſſeſſio- C ne, plura his dici fortaſſe queant: ſed & hæc ſufficere arbitror.

Qui autem faciendæ pacis nobis autores ſunt, negant viris ſapientibus idem ſentiendum in rebus ſecundis & aduerſis: ſed è re nata prudens conſilium capiendum, & fortunam

ἐπακολουθεῖν, καὶ μὴ μείζονα φρονεῖν τῆς δυνάμεως· μηδὲ τὸ δίκαιον ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ἀλλὰ τὸ συμφέρον ζητεῖν. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὁμολογῶ τούτοις. ὅπως δὲ τοῦ δικαίου χρὴ ποιεῖσθαί τι προὐργιαίτερον τὸ συμφέρον, οὐδεὶς ἂν μελετῶν πείσειεν. ὁρῶ γὰρ καὶ τοὺς νόμους ἕνεκα τούτου κειμένους· καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς καλούς τε κἀγαθοὺς, ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμουμένους· καὶ τὰς πόλεις τὰς εὖ καὶ φιλοτίμως πολιτευομένας, περὶ τοῦτο μάλιστα σπουδαζούσας· καὶ τοὺς πολέμους τοὺς προγεγενημένους οὐ κατὰ τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ δίκαιον τέλος ἅπαντας εἰληφότας· ὅλως δὲ τὸν βίον τὸν τῶν ἀνθρώπων διὰ μὲν κακίαν ἀπολλύμενον, δι᾽ ἀρετὴν δὲ σωζόμενον. ὥστ᾽ οὐκ ἀθυμεῖν δεῖ τοὺς ὑπὲρ τῶν δικαίων κινδυνεύειν μέλλοντας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοὺς ὑβρίζοντας, καὶ τοὺς τὰς εὐτυχίας μὴ μετρίως φέρειν ἐπισταμένους. ἔπειτα κἀκεῖνο χρὴ σκοπεῖν, νυνὶ μὲν γὰρ περὶ τοῦ δικαίου πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχομεν· περὶ δὲ τοῦ συμφέροντος, ἀντιλέγομεν. δυοῖν δὲ προκειμένοιν ἀγαθοῖν, καὶ τοῦ μὲν ὄντος προδήλου,

sequendã esse, neque plus animorum esse oportere quàm virium: neque talibus temporibus quid iustum sit, sed quid expediat, quærendum. Ego verò, quod ad cętera quidem attinet, non repugno: sed iustitiæ præferendam vllâ ex parte esse vtilitaté, nemo vlla ratione persuadebit. Nam & leges ideo latas esse video, & præstantes viros hoc sibi laudi ducere, & vrbes, quæ bene præclaréque administrantur, in hoc maximè studere: quin & superiorum temporum omnia bella eos exitus habuisse, non qui à viribus duntaxat, sed & à iustitia penderent: denique vitam humanam interire flagitiis, virtute conseruari. Quare non abiectis animis eos esse decet qui iuris sui defendendi causa, pericula sunt adituri: illos timere sibi decet qui elati superbia, res secundas moderatè ferre non possunt. Deinde nec illud negligẽdum est, quòd de iure omnes consentimus, de vtilitate litigamus. Propositis autẽ duabus rebus bonis, quarũ altera euidẽs est,

τοῦ δ' ἀγνοουμένου, πῶς οὐκ ἂν ποιήσαιτε καταγέλαστον, εἰ τὸ μὲν ὁμολογούμενον ἀποδοκιμάσαιτε· τὸ δ' ἀμφισβητούμενον ἑλέσθαι δόξειεν ὑμῖν; ἄλλως τε καὶ τῆς αἱρέσεως τοσοῦτον διαφερούσης; ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἡμετέροις λόγοις ἔνεστι, μηδὲν προέσθαι τῶν ἡμετέρων αὐτῶν, μηδὲ αἰσχύνῃ μηδεμιᾷ τὴν πόλιν περιβαλεῖν. ὑπὲρ δὲ τῶν δικαίων κινδυνεύοντας, ἐλπίζειν ἄμεινον ἀγωνιεῖσθαι τῶν ἐχθρῶν. ἐν δὲ τοῖς τούτων, ἀφεστάναι μὲν ἤδη Μεσσήνης. προεξαμαρτάνοντας δὲ τοῦτ' εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, τυχὸν καὶ τοῦ συμφέροντος, καὶ τοῦ δικαίου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὧν προσδοκᾶτε, διαμαρτάνειν. καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο φανερόν ἐστιν, ὡς ἐὰν ποιήσωμεν τὰ κελευόμενα, βεβαίως ἤδη τὴν εἰρήνην ἕξομεν. οἶμαι γὰρ οὐκ ἀγνοεῖν ὑμᾶς, ὅτι πάντες εἰώθασι πρὸς μὲν τοὺς ἀμυνομένους περὶ τῶν δικαίων διαλέγεσθαι· τοῖς δὲ λίαν ἑτοίμως ποιοῦσι τὸ προσταττόμενον, ἀεὶ πλέον προσεπιτάττειν, ὧν ἂν ἐξ ἀρχῆς ἐπινοηθῶσιν. ὥστε συμβαίνει βελτίονος εἰρήνης τυγχάνειν τοὺς πολεμικῶς διακειμένους τῶν ῥᾳδίως τὰς ὁμο-

altera obſcura: nonne ridiculum fuerit vos certam repudiare, controuerſam velle amplecti? præſertim quum in ipſa optione tantum interſit? Noſtra enim oratio huc pertinet, vt nequid noſtrum amittamus, neque dedecus aliquod publicè ſuſcipiamus: in ſpe bona, nos, etiam ſi iuſtitiæ cauſa pugnandum ſit, hoſtibus fore ſuperiores. Illi autem quid tandem dicunt, niſi iam Meſſena cedendum eſſe? quum hoc delicto in voſmetipſos admiſſo, illud etiam fieri poſſit, vt & vtilitate & iuſtitia, & cæteris quæ expectatis omnibus fruſtremini? Neque enim hoc exploratum eſt, ſi ea quæ iubent hoſtes, fecerimus, nos firmam pacem habituros. Arbitror enim non ignorare vos, cum iis qui ad vim propulſandam parati ſunt, omnes de iure diſputare: illis autem qui nimis expeditè imperata faciunt, ſubinde plus quàm initio cogitarant, oneris imponere ſolere. Vnde fit vt ad gerendum bellũ parati qui ſunt, æquiorem pacem impetrẽt quàm ij qui temerè

λογίας ποιουμένων.

Ἵνα δὲ μὴ δοκῶ περὶ ταῦτα πολὺν χρόνον διατρίβειν, πάντων τῶν τοιούτων ἀφέμενος, ἐπὶ τὸ ἁπλούστατον ἤδη τρέψομαι τῶν λόγων· εἰ μὲν γὰρ μηδένες πώποτε τῶν δυστυχησάντων ἀνέλαβον ἑαυτοὺς, μηδ᾽ ἐπεκράτησαν τῶν ἐχθρῶν, οὐδ᾽ ἡμᾶς εἰκὸς ἐλπίζειν περιγενήσεσθαι πολεμοῦντας· εἰ δὲ πολλάκις γέγονεν, ὥστε καὶ τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας ὑπὸ τῶν ἀσθενεστέρων κρατηθῆναι, καὶ τοὺς πολιορκοῦντας ὑπὸ τῶν κατακεκλεισμένων διαφθαρῆναι, τί θαυμαστὸν εἰ καὶ τὰ νῦν καθεστῶτα λήψεται τινὰ μετάστασιν; περὶ μὲν οὖν τῆς ἡμετέρας πόλεως οὐδὲν ἔχω τοιοῦτον εἰπεῖν. ἐν γὰρ τοῖς ἐπέκεινα χρόνοις, οὐδένες πώποτε κρείττονες ἡμῶν εἰς ταύτην τὴν χώραν εἰσέβαλον. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, πολλοῖς ἄν τις παραδείγμασι χρήσαιτο, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς πόλεως τῆς Ἀθηναίων. τούτους γὰρ εὑρήσομεν ἐξ ὧν τοῖς ἄλλοις προσέταττον, πρὸς τοὺς Ἕλληνας διαβληθέντας· ἐξ ὧν δὲ τοὺς ὑβρίζοντας ἠμύνοντο, παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκιμήσαντας.

pactiones faciunt.

Ne vero in his diutius immorari videar: his omnibus omissis, id iam dicam quod est omnium simplicissimum: si nulli vnquam post clades acceptas, reuocatis viribus, victores hostes superarunt, ne nobis quidem bellum gerentibus victoriæ spes proposita esse debet. Sin autem sæpe vsuuenit vt & qui maiores copias haberent, ab imbecillioribus vincerentur: & qui vrbem circumsederant, ab obsessis interirent: quid miri erit, si etiam harum rerum status aliquantum mutabitur? Ac de nostra quidem republica nihil tale habeo dicere. Nam superioribus temporibus nulli, qui nobis essent fortiores, in nostros agros inuaserunt: alii quidem populi permulta nobis exempla suppeditant. Sed primum videamus Athenienses: quos apud Græcos in crimen ex eo venisse constat, quod aliis imperarent: quum autem iidem iniurios vlciscerentur, à mortalibus omnibus gloriam consecutos.

A τοὺς μὲν οὖν παλαιοὺς εἰ διεξέλθοιμι κινδύνους, οὓς ἐποιήσαντο πρὸς Ἀμαζόνας, ἢ Θρᾷκας, ἢ Πελοποννησίους τοὺς μετ' Εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν αὐτῶν εἰσβαλόντας, ἴσως ἀρχαῖα καὶ πορρωτέρω τῶν νῦν παρόντων λέγειν ἂν δοκοίην. ἐν δὲ τῷ Περσικῷ πολέμῳ, τίς οὐκ οἶδεν ἐξ οἵων συμφορῶν εἰς ὅσην εὐδαιμονίαν B κατέστησαν; μόνοι γὰρ τῶν ἔξω Πελοποννήσου κατοικούντων, ὁρῶντες τὴν τῶν βαρβάρων δύναμιν ἀνυπόστατον οὖσαν, οὐκ ἠξίωσαν βουλεύσασθαι περὶ τῶν προσταττομένων αὐτοῖς· ἀλλ' εὐθὺς εἵλοντο περιϊδεῖν τὴν πόλιν ἀνάστατον γιγνομένην μᾶλλον ἢ δουλεύουσαν. C ἐκλιπόντες δὲ τὴν χώραν, καὶ τὴν πόλιν, (καὶ πατρίδα μὲν τὴν ἐλευθερίαν νομίσαντες,) κοινωνήσαντες δὲ τῶν κινδύνων ἡμῖν, τοιαύτης μεταβολῆς ἔτυχον, ὥστε ὀλίγας ἡμέρας στερηθέντες τῶν ἑαυτῶν, πολὺν χρόνον δεσπόται τῶν ἄλλων κατέστησαν· οὐ μόνον δ' ἄν τις ἐπὶ ταύτης τῆς πόλεως ἐπιδείξειε τὸ τολμᾶν D ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθρούς, ὡς πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιόν ἐστιν· ἀλλὰ καὶ Διονύσιος ὁ τύραννος

Quòd si vetera pericula, quæ in bellis aduersus Amazones, aut Thraces, aut Peloponnenses gestis, adierunt, quum Eurystheus in eorum agrum duxisset exercitum, recensuero: obsoleta fortassis, & nimiùm à præsentibus rebus remota commemorare videbor. In Persico autē bello, quis nescit, post quæ mala quam sint felicitatem adepti? Nam soli eorum qui extra Peloponnesum habitant, quū barbarorum copias sustineri non posse cernerem, de imperatis faciendis sibi deliberandum esse non censuerunt: sed vrbem euersam, quam seruitute oppressam videre, statim maluerunt. Relicta igitur natali terra & vrbe (nam patriam illi quidem, libertatem censebant) periculorum societate nobiscum inita, tantam mutationem effecerunt, vt quum paucos dies suis rebus caruissent, per multos annos aliis imperarint. Neque verò quanta bona pariat vlciscendi hostes audacia, huius vrbis tantùm sed etiam Dionysij tyranni

καταστὰς εἰς πολιορκίαν ὑπὸ Καρχηδονίων, οὐδεμιᾶς αὐτῷ σωτηρίας ὑπολειπομένης, ἀλλὰ καὶ τῷ πολέμῳ κατεχόμενος, καὶ τῶν πολιτῶν πρὸς αὐτὸν δυσχερῶς διακειμένων, αὐτὸς μὲν ἐμέλλησεν ἐκπλεῖν· τῶν δὲ χρωμένων τινὸς τολμήσαντος εἰπεῖν, ὡς καλόν ἐστιν ἐντάφιον ἡ τυραννὶς, αἰσχυνθεὶς ἐφ᾽ οἷς διενοήθη, καὶ πάλιν ἐπιχειρήσας πολεμεῖν, πολλὰς μὲν μυριάδας Καρχηδονίων διέφθειρεν· ἐγκρατεστέραν δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν πολιτῶν κατεστήσατο· πολὺ δὲ μείζω τὴν δύναμιν τὴν ἑαυτοῦ τῆς πρότερον ὑπαρχούσης ἐκτήσατο· τυραννῶν δὲ, τὸν βίον διετέλεσε. καὶ τὸν υἱὸν ἐν ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καὶ δυναστείαις ἐν αἷσπερ αὐτὸς ἦν, κατέλιπε· παραπλήσια δὲ τούτοις Ἀμύντας ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἔπραξεν. ἡττηθεὶς γὰρ ὑπὸ τῶν βαρβάρων τῶν προσοικούντων, μάχῃ, καὶ πάσης Μακεδονίας ἀποστερηθεὶς, τὸ μὲν πρῶτον ἐκλιπεῖν τὴν χώραν διενοήθη, καὶ τὸ σῶμα διασώζειν. ἀκούσας δέ τινος ἐπαινοῦντος τὸ πρὸς Διονύσιον ῥηθὲν, καὶ μεταγνοὺς, ὥσπερ ἐκεῖνος, χωρίον μικρὸν καταλαβὼν, καὶ

exemplo demonstratur. Qui obsidione clausus à Carthaginensibus, quum nulla spes salutis esset reliqua (nam & ab hostibus premebatur, & ciuibus inuisus erat) fuga salutẽ quęrere decreuerat Quum autem quidam è familiaribus ausus fuisset dicere, honestissimam sepulturam esse imperium: improbato turpi fugæ consilio, bellóque repetito, non modò ingentem hostium numerum cæcîdit, sed & dominationem in ciues suam confirmauit, & potentiam pristinam plurimùm auxit, & vitam in imperio exegit, & eosdem honores, eandémq. potestatem, quibus ipse fuerat vsus, filio reliquit. Similia his & Amyntas Macedonum rex fecit. Victus enim prælio à vicinis barbaris, amissáque tota Macedonia, primùm de regno deserendo cogitauit, vt vitam conseruaret. Deinde quum audisset à quodam illud laudari quod Dionysio dictum fuerat: mutata, vt ille, sententia, paruum quoddam castellum occupauit: &

βοήθειαν ἐνθένδε μεταπεμψάμενος, ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἅπασαν κατέσχε Μακεδονίαν· τὸν δ' ἐπίλοιπον χρόνον βασιλεύων, γήρᾳ τὸν βίον ἐτελεύτησεν. ἀπείποιμεν δ' ἂν ἀκούοντές τε, καὶ λέγοντες, εἰ πάσας τὰς τοιαύτας πράξεις ἐξετάζοιμεν· ἐπεὶ καὶ τῶν περὶ Θήβας πραχθέντων εἰ μνησθείημεν, ἐπὶ μὲν τοῖς γε γεγενημένοις ἂν λυπηθείημεν· περὶ δὲ τῶν μελλόντων, βελτίους ἂν ἐλπίδας λάβοιμεν. τολμησάντων γὰρ αὐτῶν ὑπομεῖναι τὰς εἰσβολὰς, καὶ τὰς ἀπειλὰς τὰς ἡμετέρας, εἰς τοῦθ' ἡ τύχη τὰ πράγματα περιέστησεν αὐτῶν ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ὑφ' ἡμᾶς ὄντες, νῦν ἡμῖν προστάττειν ἀξιοῦσιν. ὅστις οὖν ὁρῶν τοιαύτας μεταβολὰς γεγενημένας, ἐφ' ἡμῶν οἴεται παύσεσθαι, λίαν ἀνόητός ἐστιν· ἀλλὰ δεῖ καρτερεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, καὶ θαρρεῖν περὶ τῶν μελλόντων, ἐπισταμένους ὅτι τὰς τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις ἐπανορθοῦνται πολιτείᾳ χρηστῇ, καὶ τῇ περὶ τὸν πόλεμον ἐμπειρίᾳ. περὶ ὧν οὐδεὶς τολμήσειεν ἀντειπεῖν, ὡς οὐ τὴν μὲν ἐμπειρίαν μᾶλλον τῶν

hinc accersitis auxiliis, trimestri spatio Macedoniam vniuersam recepit, & in regia dignitate senio confectus decessit. Quòd si omnia talia facta conquirenda sint: & ego dicendo, & audiendo vos, defatigaremini. Nam si vel ea quæ Thebano bello acciderunt, recordemur, fieri quidem non poterit quin calamitate nostra doleamus: sed iidem etiam de cætero spem concipiemus meliorem. Quum enim ausi essent illi nostras impressiones & minas sustinere: ita fortuna res eorum mutauit, vt qui antè nobis paruissent, iam nobis imperandi potestatem sibi arrogent. Qui igitur tales mutationes accidisse videt, in nostris autem rebus nullas fore putat, non satis est consideratus. Sed & præsentia æquis animis ferenda sunt, & de futuris bene sperandum. Constat enim, à ciuitatibus tales casus, si domi consilium & disciplina, foris arma & peritia rei militaris vigeant, emendari. Neque verò quisquam refragabitur quin & scientia bellicæ

ἄλλων ἔχομεν· πολιτείαν δὲ, οἵαν χρὴ, παρὰ μόνοις ἡμῖν ἐστίν. ὧν ὑπαρξάντων οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἄμεινον πράξομεν τῶν μηδετέρου τούτων πολλὴν ἐπιμέλειαν πεποιημένων.

Κατηγοροῦσι δέ τινες τοῦ πολέμου, καὶ διεξέρχονται τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ, τεκμηρίοις ἄλλοις τε πολλοῖς χρώμενοι, καὶ μάλιστα τοῖς περὶ ἡμᾶς γεγενημένοις· καὶ θαυμάζουσιν εἴ τινες οὕτω χαλεπῷ, καὶ παραβόλῳ πράγματι πιστεύειν ἀξιοῦσιν. ἐγὼ δὲ πολλοὺς μὲν οἶδα διὰ τὸν πόλεμον μεγάλην εὐδαιμονίαν κτησαμένους, πολλοὺς δὲ τῆς ὑπαρχούσης στερηθέντας διὰ τὴν εἰρήνην. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἐστὶν ἀπολύτως, οὔτε κακὸν, οὔτ' ἀγαθόν. ἀλλ' ὅπως ἂν χρήσηταί τις καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ τοῖς καιροῖς, οὕτως ἀνάγκη καὶ τὸ τέλος ἐκβαίνειν ἐξ αὐτῶν. χρὴ δὲ τοὺς μὲν εὖ πράττοντας, εἰρήνης ἐπιθυμεῖν· (ἐν γὰρ τῇ καταστάσει ταύτῃ πλεῖστον ἄν τις χρόνον τὰ παρόντα διαφυλάξειεν) τοὺς δὲ δυστυχοῦντας, τῷ πολέμῳ προσέχειν τὸν νοῦν. ἐκ γὰρ τῆς ταραχῆς, καὶ τῆς πανουργίας, θᾶττον ἂν μεταβολῆς τύχοιεν. ὧν ἡμεῖς

A rei præstemus, & apud nos solos talis respublica sit qualem esset decet. Quæ quum ita sint, fieri omnino nequit quin feliciores futuri simus iis quibus neutrum horum magnæ curæ fuit.

At quidam in bellum inuehuntur, eiúsque perfidiam accusant, argumentis vtentes cùm aliis, tum B iis ipsis quæ nobis acciderunt: séque mirari dictitant, quenquam esse qui rei tam sæuæ ac *temerariæ fidem habendam censeat. Ego verò noui multos qui sibi magnam bello felicitatem pepererunt: multos item qui eandem pace amiserunt. Nihil enim rerum omnium per se omnino vel malum est C vel bonum: sed vt quisque rebus atque occasionibus vtitur, ita necesse est euentus consimiles inde consequi. Est autem felicibus expetenda pax. (nam eo statu parta bona diutissimè conseruantur) calamitosis ad gerendum bellum animus adiiciendus. Nam tumultu bellico & omnia conando, afflictæ res celerius e- D riguntur. Quorum ego

δεδοίκαμεν μὴ τἀναντία πράττοντες φανῶμεν. ὅτε γὰρ ἐξῆν ὑμῖν τρυφᾶν, πλείους τοὺς πολέμους ἐποιούμεθα τοῦ δέοντος. ἐπειδὴ δ' εἰς ἀνάγκην καθίσταμεν, ὥστε κινδυνεύειν, ἡσυχίας ἐπιθυμοῦμεν, καὶ περὶ ἀσφαλείας βουλευόμεθα. καίτοι χρὴ τοὺς βουλομένους ἐλευθέρους εἶναι, τὰς μὲν ἐκ τῶν ἐπιταγμάτων συνθήκας φεύγειν, ὡς ἐγγὺς δουλείας οὔσας· ποιεῖσθαι δὲ τὰς διαλλαγάς, ὅταν ἢ περιγένωνται τῶν ἐχθρῶν, ἢ τὴν αὑτῶν δύναμιν ἐξισώσωσι τῇ τῶν πολεμίων. ὡς τοιαύτην ἕκαστοι τὴν εἰρήνην ἕξουσιν, οἵανπερ ἂν τοῦ πολέμου ποιήσωνται τὴν διάλυσιν. ὧν ἐνθυμουμένους, χρὴ μὴ προπετῶς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐμβάλλειν εἰς αἰσχρὰν ὁμολογίαν· μηδὲ ῥᾳθυμότερον ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ περὶ τῶν ἄλλων φανῆναι βουλευομένους. ἀναμνήσθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, ὅτι τὸν παρελθόντα χρόνον εἰ πολιορκουμένῃ τινὶ τῶν πόλεων τῶν συμμαχίδων εἷς μόνος Λακεδαιμόνιος βοηθήσειεν, ὑπὸ πάντων ὡμολογεῖτο παρὰ τοῦτον γεγενῆσθαι τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς. καὶ τοὺς μὲν πλείστους τῶν τοιούτων ἀνδρῶν παρὰ

A vereor ne contrarium facere videamur. Nam quum delicatè nobis viuere liceret, plura quàm oportebat bella gerebamus. Nunc neceſſitate periculi ſubeundi vrgente, otium expetimus: & de ſecuritate conſultamus. Arqui cupidis libertatis, fœdera cum mandato coniuncta fugienda ſunt: parum enim differunt à ſeruitute. B Tum verò demum de conditionibus agendum, quum aut hoſtium copias vicerint, aut ſuum robur illorum viribus æquarint. Nam talem quidem omnes pacem habituri ſunt qualem belli finem fecerint. Hæc cogitanda vobis ſunt: neque committendum vt temerè vos in turpem pactionem coniiciatis: aut C peius de patria quàm de aliis ſoletis, mereamini. ſed illud recordandum, ſuperiori tempore quum è ſociis ciuitatibus alicui circumſeſſæ vel vnus Lacedæmonius opem tuliſſet, fuiſſe neminem qui dubitaret quin ea per illum conſeruata eſſet. Ac talium virorũ permulti à

D

τῶν πρεσβυτέρων ἄν τις ἀκούσειεν· τοὺς δ' ὀνομαστοτάτους ἔχω κἀγὼ διελθεῖν. Παιδάρετος μὲν γὰρ εἰς Χίον πλεύσας, τὴν πόλιν αὐτῶν διέσωσε. Βρασίδας δ' εἰς Ἀμφίπολιν εἰσελθὼν, ὀλίγους περὶ αὑτὸν τῶν πλιορκουμένων συνταξάμενος, πολλοὺς ὄντας τοὺς πολιορκοῦντας ἐνίκησε μαχόμενος. Γύλιππος δὲ Συρακουσίοις βοηθήσας, οὐ μόνον ἐκείνους διέσωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τὴν κρατοῦσαν αὐτῶν. καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἅπασαν αἰχμάλωτον ἔλαβε. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχρὸν τότε μὲν ἕκαστον ἡμῶν ἱκανὸν εἶναι, τὰς ἀλλοτρίας πόλεις διαφυλάττειν· νυνὶ δὲ πάντας μηδὲ πειρᾶσθαι τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διασώζειν; καὶ τὴν μὲν Ἀσίαν, καὶ τὴν Εὐρώπην μεστὴν πεποιηκέναι τροπαίων, ὑπὲρ τῶν ἄλλων πολεμοῦντας· ὑπὲρ δὲ τῆς πατρίδος οὕτω φανερῶς ὑβριζομένης, μηδεμίαν μάχην ἀξίαν λόγου φαίνεσθαι μεμαχημένους; ἀλλ' ἑτέρας μὲν πόλεις ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, τὰς ἐσχάτας ὑπομεῖναι πολιορκίας· αὐτοὺς δὲ ἡμᾶς, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον ἀναγκασθῆναι ποιεῖν,

A ſenioribus commemorantur: celeberrimos autem & ego referre poſſum. Pædaretus enim, Chium profectus, vrbem conſeruauit. Braſidas, Amphipolim ingreſſus, & inſtructa ex paucis eorum qui obſidebantur acie, multos qui obſidebant, prælio vicit. Gylippus, Syracuſanis auxiliatus, non illos ſolùm B conſeruauit, ſed copias hoſtium etiam, terra maríque ſuperiores, in poteſtatem ſuam redegit vniuerſas. Quid verò dictu fœdius eſt, quàm quum olim ſinguli noſtrûm alienas ciuitates tueri potuerint: nunc vniuerſos de noſtra patria defendenda dubitare, ac ne conari quidem? quum bellis pro aliorum C ſalute gerendis, & Aſiam & Europam trophæis repleuerimus: pro patria, quæ tam inſigni non iniuria, ſed contumelia, afficitur, nullum prælium aliquo nomine dignum commiſiſſe? quum aliæ ciuitates, noſtri tuendi imperij cauſa, extremas obſidiones tolerarint: nos ipſos, nequid præter D ius & æquum facere cogamur, eo eſſe ani-

μηδὲ μικρὰν οἰεσθαι δεῖν ὑπομεῖναι κακοπάθειαν; ἀλλὰ ζεύγη μὲν ἵππων ἀδηφαγούντων ἔτι καὶ νῦν ὁρᾶσθαι τρέφοντας, ὥσπερ δὲ τοὺς εἰς τὰς ἐσχάτας ἀνάγκας ἀφιγμένους, καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἐνδεεῖς ὄντας, οὕτω ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην;

Ο δὲ πάντων σχετλιώτατον· εἰ φιλοπονώτατοι δοκοῦντες εἶναι τῶν Ἑλλήνων, ῥᾳθυμότερον βουλευσόμεθα περὶ τούτων. τίνα δὲ τῶν περιϊσταμένων ἡμῖν ἐξ ἀνδρῶν τοιούτων ἀπαγγελιῶν, καὶ ποιεῖσθαι μνείαν ἄξιόν ἐστιν; οἵτινες ἅπαξ ἡττηθέντες, καὶ μιᾶς εἰσβολῆς γενομένης, οὕτως ἀνάνδρως ὡμολογήκαμεν ἅπαντα τὰ προσταττόμενα ποιήσειν; ἢ πῶς ἂν οἱ τοιοῦτοι δυστυχοῦντες πολὺν χρόνον ἐπαρκέσειαν; τίς δ' οὐκ ἂν ἐπιτιμήσειεν ἡμῖν, εἰ Μεσσηνίων ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης εἴκοσιν ἔτη πολιορκηθέντων, ἡμεῖς οὕτω ταχέως κατὰ συνθήκας αὐτῆς ἀποσταίημεν, καὶ μηδὲ τῶν προγόνων μνησθείημεν· ἀλλ' ἣν ἐκεῖνοι μετὰ πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων ἐκτήσαντο, ταύτην ἡμεῖς ὑπὸ λόγων πεισθέντες ἀποβάλλοιμεν; ὧν οὐδὲν ἔνιοι φροντίσαντες, ἀλλὰ

A mo vt ne paruum quidem incommodum ferendum nobis arbitremur? quum insignes equos alamus etiam nunc, pacem ita facere vt qui extrema necessitate cōflictantur, omniúmque rerum inopia laborant?

Illud autem omnium indignissimum est, quòd qui tolerantissimi laborum inter omnes Græcos B habiti sumus, his de rebus segnius quàm par est, deliberamus. Quæ porrò minarum quæ nobis ab istis hominibus obiiciuntur, vel mentio facienda est? Itáne semel victi, vnáque impressione facta, adeo effœminatè recipiemus, nos imperata facturos esse omnia? quo pacto tales diuturnam calamitatem tole- C rarent? Quum Messenij viginti annos in hac regione obsessi fuerint: qui nos non reprehenderent si tā celeriter per pactiones ea vrbe cederemus, ne maiorum quidē memores: & quam illi multis laboribus & periculis parauerunt, eā nos adducti verbis amitteremus? Quibus omnibus nōnulli neglectis, nulláq; D

[A] πάσας τὰς αἰσχύνας ὑπεριδόντες, συμβουλεύουσι ταῦτα, ἐξ ὧν εἰς ὀνείδη τὴν πόλιν καταστήσουσιν. οὕτω δὲ προθύμως παρακαλοῦσιν ἡμᾶς πρὸς τὸ παραδοῦναι τὴν Μεσσήνην, ὥστε καὶ διεξελθεῖν ἐτόλμησαν τήν τε τῆς πόλεως ἀσθένειαν, καὶ τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν. καὶ κελεύουσιν ἀποκρίνασθαι τοὺς [B] ἐναντιουμένους αὐτοῖς, πόθεν βοήθειαν προσδοκοῦντες ἕξειν, διακελευόμεθα πολεμεῖν ὑμῖν. ἐγὼ δὲ μεγίστην ἡγοῦμαι συμμαχίαν εἶναι, καὶ βεβαιοτάτην, τὸ τὰ δίκαια πράττειν. εἰκὸς γὰρ καὶ τὴν τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔσεσθαι μετὰ τούτων, εἴπερ χρὴ περὶ τῶν μελλόντων τεκμαίρεσθαι τοῖς ἤδη γεγενημένοις. πρὸς δὲ [C] ταύτῃ, τὸ καλῶς πολιτεύεσθαι, καὶ σωφρόνως, καὶ μέχρι θανάτου μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις θέλειν· καὶ μηδὲν οὕτω δεινὸν νομίζειν, ὡς τὸ κακῶς ἀκούειν ὑπὸ τῶν πολιτῶν. ὃ μᾶλλον ἡμῖν ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὑπάρχει. μεθ' ὧν ἂν ἐγὼ πολὺ ἥδιον πολεμοίην, ἢ μετὰ πολλῶν μυριά- [D] δων. οἶδα γὰρ καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰς ταύτην τὴν χώραν

multiplicis dedecoris habita ratione, consulunt ea quę reipubl. nostræ contumeliosa futura sunt. Ac tam cupidè nos ad Messenam tradendam hortantur, vt & nostræ vrbis imbecillitatem, & hostium potentiam commemorare non dubitarint: & aduersarios respondere sibi iubeant, quibus auxiliis freti, vobis belli suscipiendi autores simus. Ego verò in nullis sociis plus esse præsidii & constantiæ puto quàm in iustis actionibus. Consentaneum enim est etiam deorum immortalium beneuolentiam his non defuturam: siquidem è præteritis coniectura futurorum capienda est. Præter hanc, quanti æstimanda est reipublicæ bona & moderata administratio, quæ ita ciues erudiit, vt in acie mortem oppetere quàm cedere malint? vt nihil horrendum magis esse ducant quàm malè audire à suis? Quæ omnia, nostri moris sunt magis quàm vllorum mortalium: quales egò malim belli socios habere quàm infinitam turbam aliorum. Nam maiores quoque nostros hanc regionem oc-

ἀφικνουμένους, οὐ τῷ πλήθει τῶν ἄλλων πιστευομένους, ἀλλὰ ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ὑπ' ἐμοῦ προειρημέναις. ὥστ' οὐκ ἄξιον διὰ τοῦτο φοβεῖσθαι τοὺς πολεμίους, ὅτι πολλοὶ τυγχάνουσιν ὄντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπ' ἐκείνοις θαῤῥεῖν, ὅταν ὁρῶμεν ἡμᾶς μὲν αὐτοὺς οὕτως ἐνηνοχότας τὰς συμφορὰς, ὡς οὐδένες ἄλλοι πώποτε· καὶ τοῖς νομιζομένοις καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐμμένοντας, οἷς ἐξ ἀρχῆς κατεστησάμεθα· τοὺς δὲ τὰς εὐτυχίας φέρειν μὴ δυναμένους, ἀλλὰ διατεταραγμένους· καὶ τοὺς μὲν ἔχοντας συμμαχίας, πόλεις καταλαμβάνοντας· τοὺς δὲ, τἀναντία τούτοις πράττοντας· ἄλλους δὲ περὶ χώρας τοῖς ὁμόροις ἀμφισβητοῦντας μᾶλλον ἢ πρὸς ἡμᾶς πολεμοῦντας. ὥστε θαυμάζειν τῶν μείζω συμμαχίαν ζητούντων, ὧν οἱ πολέμιοι τυγχάνουσιν ἐξαμαρτάνοντες. ταῦθ' ἡμῖν βοηθήσει.

Εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ τῶν ἔξωθεν βοηθειῶν εἰπεῖν, ὑπολαμβάνω πολλοὺς ἔσεσθαι τοὺς βουλομένους ἡμῖν ἐπαμύνειν. ἐπίσταμαι γὰρ πρῶτον μὲν Ἀθηναίους, εἰ καὶ μὴ πάντα μεθ' ὑμῶν εἰσιν, ἀλλ' οὖν ὑπέρ γε τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας πάντα ποιήσοντας. ἔπειτα

A cupaſſe ſcio, non multitudine fretos, ſed iis quas recenſui virtutibus. Quare non eo hoſtes formidare, quod multi ſunt, ſed multò magis ea re freti eſſe debemus, quum nos ita videmus tuliſſe calamitates, vt nulli alij tulerunt vnquam: & vetera inſtituta morémque maiorum conſeruaſſe: quum iſti proſperam for- B tunam ferre non poſſint, & in maxima perturbatione verſentur: ac alij ſociorum viribus adiuti vrbes occupent, alij illis aduerſentur, alij de finibus cum vicinis ambigant potius quàm nobiſcum bellum gerant. Vnde mirari ſubit eos qui maiora præſidia requirunt iis quæ delicta hoſtium ſuppeditant. Hæc ipſa nos iuuabunt. C

Quòd ſi de externis etiam auxiliis dicendum eſt, multi futuri ſunt qui nos ſaluos atq; incolumes eſſe velint. Athenienſes enim, etiamſi non per omnia nobiſcũ faciant, ſalutis tamen ſuæ cauſa omnia facturos eſſe noui. Deinde

τῶν ἄλλων πόλεων τινάς, ὁμοίως ἂν ὑπὲρ τῶν νῦν ἡμῖν συμφερόντων, ὡς περὶ τῶν ἑαυτῆς, βουλευσομένας. ἔτι δὲ Διονύσιον τὸν τύραννον, καὶ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν δυνάστας, καθ' ὅσον ἂν ἕκαστοι δύνωνται, προθύμως ἂν ἡμῖν ἐπικουρήσοντας. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τῶν Ἑλλήνων τοὺς ταῖς οὐσίαις προέχοντας, καὶ ταῖς δόξαις πρωτεύοντας, καὶ τῶν βελτίστων πραγμάτων ἐπιθυμοῦντας, εἰ καὶ μήπω συνεστήκασιν, ἀλλὰ ταῖς γε εὐνοίαις μεθ' ἡμῶν ὄντας· ἐν οἷς περὶ τῶν μελλόντων εἰκότως ἂν μεγάλας τὰς ἐλπίδας ἔχοιμεν. οἶμαι δὲ καὶ τὸν ὄχλον τὸν ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ τὸν δῆμον, ὃν οἰόμεθα, κἂν οὐ πρότερον, ἀλλὰ νῦν γε πολλὴν ποιήσεσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἀποστᾶσι γέγονεν ὧν προσεδόκησαν, ἀλλ' ἀντὶ μὲν τῆς ἐλευθερίας, τοὐναντίον αὐτοῖς ἀποβέβηκεν. ἀπολέσαντες γὰρ αὐτῶν τοὺς βελτίστους, ἐπὶ τοῖς χειρίστοις τῶν πολιτῶν γεγόνασιν. ἀντὶ δὲ τῆς αὐτονομίας, εἰς πολλὰς καὶ δεινὰς ἀνομίας ἐμπεπτώκασιν. εἰθισμένοι δὲ τὸν ἄλλον χρόνον μεθ' ἡμῶν ἐφ' ἑτέρους

A cæterarum vrbium nonnullas, non minus hoc tempore nostris commodis quàm suis consulturas. Præterea neque Dionysius tyrannus: neque Ægyptiorum rex, neque alij Asiæ principes, suis opibus & auxiliis nobis defuturi sunt. Græcorum denique locupletissimi & celeberrimi, & optimarum B rerum studiosissimi quique, etsi nobiscum se nondum coniunxerunt, at beneuolentia sunt nobiscum: in quibus de cætero magna spes nobis debet esse. Existimo etiam, turbam Peleponnensem, & populum quem opinamur, tametsi id ante factum non sit, nunc saltem aduigilaturum. Nihil enim è defectione tale sunt consecu- C ti quale expectarant. Nam dum libertatem petunt, seruitute sunt oppressi. Amissis enim suorum optimis, in potestatem pessimorum ciuium ceciderunt: dum suis legibus vti student, in multa & acerba, contraria legibus, inciderunt: quum hactenus nobiscum aliis inferre bella consue- D

ἰέναι, νῦν τοὺς ἄλλους ἐπ' αὐτοὺς ὁρῶσι στρατευομένους. καὶ τὰς στάσεις, ἃς ἐπυνθάνοντο πρότερον παρ' ἑτέροις οὔσας, νῦν παρ' αὐτοῖς ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν γιγνομένας ὁρῶσιν· οὕτω δὲ δεδαμασμένοι ταῖς συμφοραῖς εἰσιν, ὥστε μηδὲ διαγνῶναι δύνασθαι τοὺς κάκιστα πράττοντας αὐτῶν. οὐδεμία γάρ ἐστι τῶν πόλεων ἀκέραιος, ἥτις οὐχ ὁμόρους ἔχει τοὺς κακῶς ποιοῦντας· ὡς τετμῆσθαι μὲν τὰς χώρας, πεπορθῆσθαι δὲ τὰς πόλεις, ἀναστάτους δὲ γεγενῆσθαι τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους, ἀνεστράφθαι δὲ τὰς πολιτείας, καὶ καταλελύσθαι τοὺς νόμους, μεθ' ὧν οἰκοῦντες, εὐδαιμονέστατοι τῶν Ἑλλήνων ἐτύγχανον. οὕτω δ' ἀπίστως πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, καὶ δυσμενῶς ἔχουσιν, ὥστε μᾶλλον τοὺς πολίτας, ἢ τοὺς πολεμίους δεδίασιν· ἀντὶ δὲ τῆς ἐφ' ἡμῶν εὐπορίας, καὶ τῆς παρ' ἡμῶν εὐνοίας, εἰς τοιαύτην ἀμιξίαν ἐληλύθασιν, ὥσθ' οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας, ἥδιον ἂν εἰς τὴν θάλατταν τὰ σφέτερ' αὐτῶν βάλοιεν, ἢ τοῖς δεομένοις ἐπαρκέσειαν. οἱ δὲ καταδεέστερον πράττοντες, οὐδ' ἂν εὑρεῖν δέξαιντο μᾶλλον ἢ τὰ τῶν ἐχόντων ἀφελέσθαι. καταλύσαντες δὲ τὰς θυσίας, ἐπὶ τῶν

βωμῶν

uerint, nunc ab aliis oppugnantur: & seditiones, quas prius apud alios esse audiebant, nunc apud semetipsos singulis ferè diebus cooriri vident. Sic denique malis domiti sunt; vt nec diiudicare possint quinam sint inter ipsos calamitosissimi. Nulla enim vrbs non afflicta est, nulla cui à vicinis pericula non immineant. Itaque & agri vastati sunt, & ciuitates euersæ, & priuatæ ædes desolatæ, & inuersæ respublicæ, & leges abrogatæ: quibus dum vtebantur, felicissimi Græcorum fuerũt: Tantopere autem aliis alij diffidunt, itáque sunt odiis exacerbati, vt ciues suos magis quàm hostes metuant: & quum diuitiis nostráque beneuolentia floruissent, sic à congressibus omníque humanitate abhorrent, vt & ij qui rem habent, pecuniam in mare demergere mallent, quàm indigentibus impertiri: & tenuiores à locupletioribus eripere, quàm fortè fortuna inuenire magis optent. Sacris abrogatis, iis

βωμῶν σφάττουσιν ἀλλήλους. πλείους δὲ φεύγουσι νῦν ἐκ μιᾶς πόλεως, ἢ πρότερον ἐξ ἁπάσης τῆς Πελοποννήσου. καὶ τοσούτων ἀπηριθμημένων κακῶν, πολὺ πλείω τὰ παραλελειμμένα τῶν εἰρημένων ἐστίν. οὐδὲν γὰρ ὅ, τι τῶν δεινῶν, ἢ χαλεπῶν, ὃ οὐκ ἐνταῦθα συνδεδράμηκεν· ὧν οἱ μὲν ἤδη μεστοὶ τυγχάνουσιν ὄντες, οἱ δὲ ταχέως ἐμπλησθήσονται, καὶ ζητήσουσί τινα τῶν παρόντων πραγμάτων εὑρεῖν ἀπαλλαγήν. μὴ γὰρ οἴεσθε αὐτοὺς μενεῖν ἐπὶ τούτοις. οἵτινες γὰρ εὖ πράττοντες ἀπεῖπον, πῶς ἂν οὗτοι κακοπαθοῦντες πολὺν χρόνον καρτερήσειαν; ὥστε οὐ μόνον ἂν μαχόμενοι νικῶμεν, ἀλλὰ κἂν ἡσυχίαν ἔχοντες περιμένωμεν, ὄψεσθε μεταβαλλομένους αὐτούς, καὶ τὴν ἡμετέραν συμμαχίαν σωτηρίαν αὐτοῖς εἶναι νομίζοντας. τὰς μὲν οὖν ἐλπίδας ἔχω τοιαύτας.

Τοσοῦτον δὲ ἀπέχω τοῦ ποιεῖν τι τῶν προσταττομένων, ὥστε, εἰ μηδὲν γίγνοιτο τούτων, μηδὲ βοηθείας μηδαμόθεν τυγχάνοιμεν, ἀλλὰ τῶν Ἑλλήνων οἱ μὲν ἀδικοῖεν ἡμᾶς, οἱ δ' ὑπερορῷεν, οὐδ' ἂν οὕτω μεταγνοίην, ἀλλὰ πάντας ἂν τοὺς ἐκ τοῦ πολέμου κιν-

A aris ſeſe mactant. & nunc plures vnius vrbis exules ſunt, quàm antehac totius Peloponneſi. Et quum tot mala enumerata ſint, plura prætermiſimus quàm recenſuimus. Nihil enim duri aut acerbi dici poteſt, quod non ibi concurrerit: quorum quia iam alios cepit, alios breui ſatietas capiet: aliquod iis B malis remedium inuenire ſtudebunt. Neque enim putare debetis fore vt in iſtis rebus acquieſcāt. Nam quos ſecundæ res fatigarunt, aduerſas longo tempore quî tolerabũt? Quare non tantum ſi pugnando vicerimus, ſed etiam ſi quieti expectauerimus, eos mutata ſententia videbitis ſuã ſalutem in noſtra ſocie- C tate collocaturos. Et quæ ſperem, hæc ſunt.

Tantum autem abeſt vt aliquid eorum quæ imperantur, facere velim: vt ſi nihil horum fieret, neque vlla nobis auxilia præſtò eſſent, Græcorúmque alij nos læderent, alij negli- D gerent: ne ſic quidem de ſententia decederem, ſed omnia pericula belli

δυνάμεις ὑπομείναιμι, πρὶν ποιήσασθαι τὰς ὁμολογίας ταύτας; αἰσχυνθείην γὰρ ἂν ὑπ' ἀμφοτέρων, εἴτε καταγνοίημεν τῶν προγόνων, ὡς ἀδίκως Μεσσηνίων ἀφείλοντο τὴν χώραν· εἴτε ἐκείνων ὀρθῶς κτησαμένων, ἡμεῖς παρὰ τὸ δίκαιον συγχωρήσαιμέν τι περὶ αὐτῆς. τούτων μὲν οὖν οὐδέτερον ποιητέον. σκεπτέον δ' ὅπως ἀξίως ἡμῶν αὐτῶν πολεμήσομεν· καὶ μὴ τοὺς εἰθισμένους ἐγκωμιάζειν ἡμῶν τὴν πόλιν, ἐλέγξωμεν ψευδεῖς ὄντας· ἀλλὰ τοιούτους παρασχήσωμεν, ὥστ' ἐκείνους ἐλάττω τι τῶν ὑπαρχόντων δοκεῖν εἰρηκέναι περὶ ἡμῶν. οἶμαι μὲν οὖν μηδὲν δεινότερον συμβήσεσθαι τῶν νῦν παρόντων. ἀλλὰ τοὺς ἐχθροὺς τοιαῦτα βουλεύσεσθαι καὶ πράξειν ἐξ ὧν ἐπανορθώσουσιν ἡμᾶς. ἂν δ' ἄρα ψευσθῶμεν τῶν ἐλπίδων, καὶ πανταχόθεν ἐξειργώμεθα, καὶ μηδὲ τὴν πόλιν ἔτι δυνώμεθα φυλάττειν, χαλεπὰ μέν ἐστιν ἃ μέλλω λέγειν· ὅμως δ' οὐκ ὀκνήσω παρρησιάσασθαι περὶ αὐτῶν. καὶ γὰρ ἐξαγγελθῆναι τοῖς Ἕλλησι καλλίω ταῦτ' ἐστὶ, καὶ μᾶλλον ἁρμόττοντα τοῖς ἡμετέροις φρονήμασιν, ἢ ὧν ἔνιοί τινες

potius expectarem, quàm ad tam turpes pactiones descenderem. Nam vtriusque rei me puderet, siue maiores dānaremus, quasi per iniuriam Messeniis agros ademissent: siue nos, si illi rectè tenuissent, præter ius & æquum quicquam de illis concederemus. Quorum neutrum faciendum est: sed id spectandum vt pro dignitate nostra bellum administremus: neque eos qui vrbem nostram celebrant, mendacii arguamus. Ita quidem gerere nos debemus, vt illi magnitudinem laudum nostrarum non videantur assecuti. Equidem existimo, grauiora his malis non esse metuenda: sed hostes ea & deliberaturos & acturos esse quibus nos erigent. Quòd si spe frustrati, & ab omni parte circumuenti fuerimus, ac ne vrbem quidem amplius tueri potuerimus, difficilia quidem sunt quæ dicam, sed dicam tamen, & liberè apertéque dicam. etenim honestius est ea prædicari apud exteros Græcos, nostráque virtute dignius, q̃ ea quæ nobis qui-

ἡμῖν συμβουλεύουσι. φημὶ γὰρ χρῆναι, τοὺς μὲν γονέας τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὸν ὄχλον τὸν ἄλλον, ἐκ τῆς πόλεως ἐκπέμψαι, τοὺς μὲν ἐς Σικελίαν, καὶ Ἰταλίαν, τοὺς δ' εἰς Κυρήνην, τοὺς δ' εἰς τὴν ἤπειρον. ἀσμένως δ' αὐτοὺς ἅπαντες οὗτοι δέξονται, καὶ χώρᾳ πολλῇ, καὶ τῇ ἄλλῃ περὶ τὸν βίον εὐπορείᾳ· οἱ μὲν χάριν ἀποδιδόντες ὧν εὖ πεπόνθασιν ὑφ' ἡμῶν· οἱ δὲ, κομίσασθαι προσδοκῶντες, ὧν ἂν προϋπάρχωσιν· ὑπολειφθέντας δὲ τοὺς βουλομένους, καὶ δυναμένους κινδυνεύειν, τῆς μὲν πόλεως ἀφίστασθαι, καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων, πλὴν ὅσα ἂν δυνώμεθα ἀπενέγκασθαι μεθ' ἡμῶν αὐτῶν. καταλαβόντας δὲ χωρίον, ὅ, τι ἂν ὀχυρώτατον ᾖ καὶ πρὸς τὸν πόλεμον συμφορώτατον. ἄγειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἕως ἂν παύσωνται τῶν ἡμετέρων ἀμφισβητοῦντες. καὶ ταῦτα ἐὰν τολμήσωμεν, καὶ μὴ κατοκνήσωμεν, ὄψεσθε τοὺς νῦν ἐπιτάττοντας ἱκετεύοντας, καὶ δεομένους ἡμῶν Μεσσήνην ἀπολαβεῖν, καὶ ποιήσασθαι

A dam suadent. Sic enim censeo: parentes nostros cum vxoribus & liberis, & reliquam bello inutilem turbam, è ciuitate mittendam esse, & ex his alios in Siciliam, alios in Italiam, alios Cyrenen, alios in Asiam. Quos hi omnes libenter suscipient, & agro amplo assignando, & cæteris ad victum necessariis B rebus suppeditandis: alij, vt gratiam nobis referant, bene de se meritis: alij, spe, vtile sibi futurum si qua in nos beneficia collocarint. Cæteris autem qui pugnare & volent & poterunt, deserenda erit & vrbs & aliæ possessiones: iis tantùm exceptis quæ ipsi nobiscum auferre poterimus. Occupandum deinde castellum aliquod quàm C firmissimum erit, & ad gerendum bellum maximè opportunum: vt terra maríque hostes spoliemus, & infestemus, tantisper dum eos pœniteat nostra sibi vendicasse. Quæ si, abiecta omni cunctatione, ausi fuerimus: eos qui nunc superbè imperant, vltrò nobis supplicantes videbitis vt Messenam recipia-D mus, & pacis conditiones

τὴν εἰρήνην. ποία γὰρ ἂν τῶν πόλεων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, τοιοῦτον πόλεμον ὑπομείνειεν, οἷον εἰκός ἐστι γενέσθαι βουληθέντων ἡμῶν; τίνες δ' οὐκ ἂν ἐκπλαγεῖεν καὶ δείσειεν στρατόπεδον συνιστάμενον, τοιαῦτα μὲν συμπεπραγμένον, δικαίως δὲ τοῖς αἰτίοις τούτων ὠργισμένον, ἀπονενοημένως δὲ πρὸς τὸ ζῆν διακείμενον, καὶ τῷ μὲν σχολὴν πρῶτον ἄγειν, καὶ μηκέτι ἐν ἄλλῳ διατρίβειν, ἢ περὶ τὸν πόλεμον, τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὡμοιωμένον· τῇ δ' ἀρετῇ, καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοιοῦτον, οἷον ἐξ ἁπάντων ἀνθρώπων οὐδεὶς ἂν συντάξειεν; ἔτι δ' ἐν μηδεμιᾷ πόλει τεταγμένον, ἀλλὰ θυραυλεῖν, καὶ πλανᾶσθαι κατὰ τὴν χώραν δυνάμενον, καὶ ῥᾳδίως μὲν ὅμορον, οἷς ἂν βούληται γιγνόμενον· τοὺς δὲ τόπους ἅπαντας τοὺς πρὸς τὸν πόλεμον συμφέροντας, πατρίδας εἶναι νομίζον; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τῶν λόγων μόνον ῥηθέντων εἰς τοὺς Ἕλληνας, εἰς πολλὴν ταραχὴν καταστήσεσθαι τοὺς ἐχθρούς· ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τούτοις ἀναγκασθῶμεν. τίνα γὰρ

accipiamus. Quæ enim Peloponneſi ciuitas tale ſuſtinebit bellum, quale, ſi vos volueritis, futurum eſſe conſentaneum eſt? qui non exhorreſcent & expaueſcēt tales copias conſtitutas, quæ quidem & hoc modo ſe compararint, & harum rerum autoribus non iniuria iraſcantur, & mori tutum putent, & (quod ad aliarum rerum vacationem attinet, ſoliúſque bellicæ rei occupationem) conductitiis militibus ſimiles ſint: cæterùm, ſi fortitudo & inſtituta vetera ſpectentur, tales quales ex vniuerſo humano genere colligi nequeāt: prætereáque nullam certam ſedem teneant, ſed & ſub dio agere, & paſſim oberrare, & arma circumferre poſſint, facileque vicini fieri quibus voluerint, & omnia loca bello opportuna patriam iudicent? Equidem puto, ſi ſermones hi tantùm in Græcia ſpargantur, hoſtes noſtros in maxima perturbatione futuros: multóque in maiore ſi ea quæ decreta fuerint, re ipſa præſtare cogemur. Nam quo

οἰηθῶμεν αὐτοὺς γνώμην ἕξειν, ὅταν αὐτοὶ μὲν κακῶς πάσχωσιν, ἡμᾶς δὲ ποιεῖν μὴ δύνωνται; καὶ τὰς μὲν πόλεις αὐτῶν ἴδωσιν εἰς πολιορκίαν καθεστηκυίας, τὴν δ' ἡμετέραν οὕτω παρεσκευασμένην, ὥστε μηκέτι τῇ συμφορᾷ ταύτῃ περιπεσεῖν; ἔτι δὲ τὴν τῶν σωμάτων τροφὴν ἡμῖν μὲν ῥᾳδίαν ἔκ τε τῆς τῶν ὑπαρχόντων κτήσεως, καὶ τῶν ἐκ τῆς πολεμίας γιγνομένων, αὐτοῖς δὲ χαλεπὴν εἶναι διὰ τὸ μὴ ταὐτὸ εἶναι, στρατόπεδόν τε τοιοῦτο διοικεῖν, καὶ τὸν ὄχλον τὸν ἐν ταῖς πόλεσι διατρέφειν; ὃ δὲ παντὸς ἐκείνοις ἀλγεινότατον, ὅταν τοὺς μὲν ἡμετέρους οἰκέτας ἐν πολλαῖς ἐμπειρίαις καὶ εὐπορίαις πυνθάνωνται γεγενημένους· τοὺς δ' αὐτῶν ὁρῶσι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐνδεεῖς ὄντας τῶν ἀναγκαίων, καὶ μηδ' ἐπικουρῆσαι δύνωνται τοῖς κακοῖς· ἀλλ' ἐργαζόμενοι μὲν τὴν χώραν, τὰ σπέρματα προσαπολλύωσιν· ἀργὸν δὲ περιορῶντες, μηδένα χρόνον αὐταρκεῖν οἷοί τε ὦσιν· ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀθροισθέντες, καὶ κοινὸν ποιησάμενοι στρατόπεδον, παρακολουθήσουσιν ἡμῖν, καὶ κωλύσουσιν ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν αὐτούς. καὶ τί ἂν εὐξαίμεθα

animo futuri ſunt, ſi à nobis cladibus affici poterunt, nocere nobis viciſſim non poterunt? Si ſuas quidem vrbes obſideri: noſtræ verò eam eſſe rationem videbunt, vt ab omni oppugnationis periculo ſit immunis? præterea nobis cùm ex noſtris rebus, tum ex manubiis victum fore facilem & expeditum, ſibi vero difficilem & impeditum: quòd alia res eſt, talem exercitum alere, atque oppidanam turbam ſuſtentare? Iam quid acerbius illis accidere poterit, quàm ſi noſtros domeſticos audierint, non rei militaris peritia tantùm, ſed etiam opibus florere: ſuos autem quotidie viderint fame laborare, ac ne opem quidem eis ferre poterunt? Nam ſiue agros colere inſtituerint, etiam ſementis iacturam facient: ſiue terram iacere incultam patientur, ſtatim vnde viuant non habebunt. At enim fortaſſe coactis in vnum copiis, & communi expeditione ſuſcepta, nos perſequentur, & nocere ſibi prohibebunt. Et quid optabilius nobis

μᾶλλον, ἢ λαβεῖν πλησιάζοντας, καὶ παρατεταγμένους; καὶ περὶ τὰς αὐτὰς δυσχερείας ἡμῖν ἀντιστρατοπεδεύοντας ἀνθρώπους ἀτάκτους, καὶ μιγάδας, καὶ πολλοῖς ἄρχουσι χρωμένους; οὐδὲ γὰρ ἂν πολλῆς πραγματείας δεηθείημεν, ἀλλὰ ταχέως μὲν αὐτοὺς ἀναγκάσαιμεν ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἀλλὰ μὴ ἐν τοῖς ἑαυτῶν ποιήσασθαι τοὺς κινδύνους. ἐπιλείποι δ᾽ ἂν τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἡμέρας, εἰ τὰς πλεονεξίας τὰς ἡμετέρας λέγειν ἐπιχειρήσαιμεν. ἐκεῖνο δ᾽ οὖν φανερὸν, ὅτι τῶν Ἑλλήνων διενηνόχαμεν οὐ τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, οὐδὲ τῷ πλήθει τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ᾽ ὅτι τὴν πολιτείαν, ὁμοίαν κατεστησάμεθα στρατοπέδῳ καλῶς διοικουμένῳ, καὶ πειθαρχεῖν θέλοντι τοῖς ἄρχουσιν. ἢν οὖν εἰλικρινὲς τοῦτο ποιησώμεθα, ὃ μιμησαμένοις ἡμῖν συνήνεγκεν, οὐκ ἄδηλον ὅτι τῶν πολεμίων ἐπικρατήσομεν. ἴσμεν δὲ καὶ τοὺς ἐπικρατεῖς ταύτης τῆς πόλεως γενομένους, ὅτι μικρὸν μὲν στρατόπεδον εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσῆλθον ἔχοντες, πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων ἐκράτησαν.

Καλὸν οὖν μιμήσασθαι τοὺς

esse queat quàm vt congressi comminus, in aciem descendant: & iisdem difficultatibus circumuenti quibus nos, castra locent homines illi incompositi, & ex colluuione quadam conflati, & multis vtentes imperatoribus? Nullo mediusfidius labore nobis tota res cõstabit, sed quã primum eos cogemus, non quum illis sed quum nobis opportunum erit, dimicare. Dies me defecerit, si quanto nos meliore conditione futuri simus, explicare aggrediar. Illud certè quidem constat, nos reliquis Græcis antecellere non magnitudine vrbis, nec multitudine virorum, sed eo quòd nostra respublica exercitui similis est bene constituto, & parere ducibus volenti. Quòd si id repræsentabimus cuius simulacrũ quoddam ita nobis profuit: quis dubitet quin hostibus superiores futuri simus? Nec enim ignoramus, eos etiam qui hanc vrbem in potestatem redegerunt, exiguo in Peloponnesum ducto exercitu, multa & magna obtinuisse.

Præclarum igitur fuerit,

προγόνους, καὶ πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐπανελθόντας, ἐπειδὴ προσεπταίκαμεν, πειραθῆναι τὰς τιμὰς ἀναλαβεῖν, ἃς πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. πάντων δ' ἂν δεινότατον ποιήσαιμεν, εἰ συνειδότες Ἀθηναίοις ἐκλιποῦσι τὴν χώραν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας, ἡμεῖς μηδὲ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν σωτηρίας ἀφέσθαι τῆς πόλεως τολμήσαιμεν· ἀλλὰ δέον ἡμᾶς παραδείγματα τοιούτων ἔργων καὶ ἄλλοις παρέχειν, μηδὲ μιμεῖσθαι τὰς ἐκείνων πράξεις ἐθελήσαιμεν. ἔτι δὲ τοῦτο καταγελαστότερον, εἰ Φωκαεῖς μὲν φεύγοντες τὴν βασιλέως τοῦ μεγάλου δεσποτείαν, ἐκλιπόντες τὴν Ἀσίαν, εἰς Μασσαλίαν ἀπῴκησαν· ἡμεῖς δὲ εἰς τοῦτο μικροψυχίας ἔλθοιμεν, ὥστε τὰ προστάγματα τούτων ὑπομεῖναι, ὧν ἄρχοντες ἅπαντα τὸν χρόνον διετελέσαμεν. χρὴ δὲ μηδὲ περὶ τὴν ἡμέραν ταύτην τὰς ψυχὰς διατρίβειν, ἐν ᾗ δεήσει χωρίζειν τοὺς οἰκειοτάτους εὐθὺς ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν· ἀλλ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀφορᾶν, ἐν οἷς περιγενόμενοι τῶν ἐχθρῶν, ἐπανορθώσομεν τὴν πόλιν· κομιούμεθα δὲ τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν οἰκείους·

A nos maiores noſtros imitari: & ad principium regreſſos, quoniam impegimus, dare operam vt priſtinam dignitatem recuperemus. Omnium profectò indigniſſimum nobis fuerit, ſalutem noſtram nõ perſuadere nobis vrbem hãc vt relinquamus: quum ſciamus, Athenienſes pro libertate Græciæ patriam B deſeruiſſe: & quum aliis exempla præbere debeamus huiuſmodi facinorum, ne imitari quidem velle res illorum geſtas. Multo magis etiam ridiculum eſt, quum Phocenſes magni regis dominationẽ fugientes, relicta Aſia, Maſſiliam ſe contulerint, nos tam abiectis eſſe animis, vt illis parere velimus C quibus perpetuò imperauimus. Neque verò animis noſtris illa dies obuerſari vſque adeo debet, qua chariſſimi quique ſtatim à nobis ſegregandi erunt: ſed illuc reſpicere* debemus, fore tempus quo victis hoſtibus, atque vrbe in integrum reſtituta, & domeſticos noſtros recipiamus, D

ἐπιδειξόμεθα δὲ πᾶσιν, ὅτι νῦν μὲν ἀδίκως δεδυστυχήκαμεν· τὸν δὲ παρεληλυθότα χρόνον, δικαίως τῶν ἄλλων πλέον ἔχειν ἠξιοῦμεν. ἔχει δ᾽ οὕτως. ἐγὼ γὰρ τούτους εἴρηκα τοὺς λόγους οὐχ ὡς δέον ἡμᾶς ἤδη ταῦτα πράττειν, οὐδ᾽ ὡς οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐνούσης ἐν τοῖς πράγμασι σωτηρίας· ἀλλὰ βουλόμενος ὑμῶν προπαρασκευάσαι τὰς γνώμας, ὡς καὶ ταύτας, καὶ πολὺ τούτων δεινοτέρας συμφορὰς ὑπομενετέον ἡμῖν, πρὶν περὶ Μεσσήνης ποιήσασθαι συνθήκας, οἵας κελεύουσιν ἡμᾶς. οὐχ οὕτω δ᾽ ἂν προθύμως ἐπὶ τὸν πόλεμον ὑμᾶς παρεκάλουν, εἰ μὴ τὴν εἰρήνην ἑώρων, ἐξ ὧν μὲν ἐγὼ λέγω καλὴν καὶ βεβαίαν γενησομένην· ἐξ ὧν δ᾽ ἔνιοι συμβουλεύουσιν, αἰσχρὰν ἐσομένην, ἀλλ᾽ οὐδὲ χρόνον οὐδένα παραμενοῦσαν· ἐὰν γὰρ παρακατοικήσωμεν ταύτην αὐξηθεῖσαν, τίς οὐκ οἶδεν ὅτι τὸν πάντα χρόνον ἐν ταραχαῖς καὶ κινδύνοις διατελέσομεν ὄντες; ὥσθ᾽ οἱ περὶ ἀσφαλείας διαλεγόμενοι, λελήθασιν αὐτοὺς τὴν μὲν εἰρήνην ὀλίγας ἡμέρας ἡμῖν ποιοῦντες, τὸν δὲ πόλεμον εἰς πάντα τὸν χρόνον κατασκευάζοντες.

& omnibus probemus, nos & nunc nullo noſtro merito fuiſſe calamitoſos, & ſuperiori tempore non immeritò principatum nobis vendicaſſe. Sic autem ſe res habet. Hæc quæ dixi, non ſic accipienda ſunt quaſi ea mox fieri velim, aut rebus aliter conſuli nequeat: ſed vt animos veſtros quaſi præpararem, vt ſentiretis, & has & longè acerbiores calamitates vobis potius ſuſtinendas eſſe quàm ad talem de Meſſena conditionem, qualem illi præſcribunt, deſcendendum. Neque verò ad bellum tanto ſtudio vos hortarer, niſi proſpicerem, ex his quæ ego dico, pacem firmiorem fore: ex illis verò quæ alij ſuadent, vt cum turpitudine coniunctam, ita minimè diuturnam. Etenim ſi auctam atque opulentam vrbem vicinam habuerimus, quis non videt, nos in perpetuis tumultibus & periculis futuros eſſe? Qui igitur de ſecuritate diſputant, illi non animaduertunt, ſe paucorum dierum pacem bello perpetuo redempturos.

ἡδέως δ' ἂν αὐτῶν πυθοίμην, ὑπὲρ τίνων οἴονται χρῆναι μαχομένους ἡμᾶς ἀποθνήσκειν· οὐχ ὅταν οἱ πολέμιοι προστάττωσι παρὰ τὸ δίκαιον; καὶ τῆς χώρας ἀποτέμνωνται; καὶ τοὺς οἰκέτας ἐλευθερῶσι; καὶ τοὺς μὲν εἰς ταύτην κατάγωσιν, ἣν ἡμῖν οἱ πατέρες κατέλιπον, ἡμᾶς δὲ μὴ μόνον τῶν ὄντων ἀποστερῶσιν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς ὀνείδη καθιστῶσιν; ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπὲρ τούτων οὐ μόνον πόλεμον, ἀλλὰ καὶ φυγὰς καὶ θανάτους οἶμαι προσήκειν ἡμῖν ὑπομένειν. πολὺ γὰρ κρεῖττον ἐν ταῖς δόξαις αἷς ἔχομεν, τελευτῆσαι τὸν βίον, μᾶλλον ἢ ζῆν ἐν πάσαις ἀτιμίαις, ποιήσαντας ἃ προστάττουσιν ἡμῖν.

A Ego verò ex eis audire cupio pro quibus rebus in acie putent mortem nobis oppetendam. non quum nobis hostes iniusta imperant? non quum agrum eripiunt, seruósque nostros manumittunt? quum in ea terra collocant illos, quam nobis patres reliquerunt? quum nos non tantùm nostris opibus spoliant, sed etiam contumeliis afficiunt? B Ego verò harum rerum causa non bellum tantum, sed & exilia & mortes nobis esse perperiendas arbitror. Longe enim præstat in ea laude & gloria, qua floremus emori: quàm cum omni viuere dedecore, si Thebanorum imperata fecissemus.

Εἰ δὲ δεῖ μηδὲν ὑποστειλάμενον εἰπεῖν τὸ φαινόμενον, αἱρετώτερον ἡμῖν ἀναστάτους γενέσθαι, μᾶλλον ἢ καταγελάστους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν· τοὺς γὰρ ἐν ἀξιώμασι, καὶ φρονήμασι τοιούτοις βεβιωκότας, δυοῖν δεῖ θάτερον, ἢ πρωτεύειν ἐν τοῖς Ελλησιν, ἢ παντάπασιν ἀναιρεῖσθαι, μηδὲν ταπεινὸν διαπραξαμένους. ἃ χρὴ λογιζομένους μὴ φιλοψυχεῖν, μηδ' ἐπα-

Quòd si nihil dissimu- C landum est, planéque dicendum quod sentio: præstiterit nos deleri quàm ab hostibus derideri. Quos enim tantis ornatos fuisse honoribus, animorúmque magnitudine constat: eos aut principes esse Græciæ oportet, aut prorsus nō esse, modò incolumi dignitate. Hęc igitur animis versanda sunt, abiecta nimia D vitæ cupiditate: neque so-

κολουθεῖν ταῖς τῶν συμμάχων γνώμαις, ὧν ἡγεῖσθαι πρότερον ἠξιοῦμεν. ἀλλ᾽ αὐτοὺς σκεψαμένους, ἑλέσθαι μὴ ὃ τούτοις ῥᾷστον, ἀλλ᾽ ὃ πρέπον ἔσται τῇ Λακεδαίμονι, καὶ τοῖς πεπραγμένοις ἡμῖν. περὶ γὰρ τῶν αὐτῶν οὐχ ὁμοίως ἅπασι βουλευτέον· ἀλλ᾽ ὡς ἂν ἐξ ἀρχῆς ἕκαστοι ποιήσωνται τούτου τὴν ὑπόθεσιν. Ἐπιδαυρίοις μὲν οὖν, καὶ Φλιασίοις καὶ Κορινθίοις οὐδεὶς ἂν ἐπιπλήξειεν, εἰ μηδενὸς ἄλλου φροντίζοιεν, ἢ τοῦ διαγενέσθαι, καὶ περιποιῆσαι σφᾶς αὐτούς. Λακεδαιμονίους δ᾽ οὐχ οἷόν τ᾽ ἐστὶν ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν. ἀλλ᾽ ἂν μὴ ᾖ πρὸς τῷ καλῷ σώζεσθαι, θάνατον ἡμῖν αἱρετέον ἐστί. τοῖς γὰρ περὶ ἀρετῆς ἀμφισβητοῦσιν, ὑπὲρ οὐδενὸς οὕτω σπουδαστέον ὡς ὑπὲρ τοῦ μηδὲν αἰσχρὸν πράττοντας φανῆναι. εἰσὶ δὲ τῶν πόλεων κακίαι καταφανεῖς οὐχ ἧττον ἐν τοῖς τοιούτοις βουλεύμασιν, ἢ τοῖς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνοις. τῶν μὲν γὰρ ἐκεῖ γιγνομένων τὸ πλεῖστον μέρος τῇ τύχῃ μέτεστι· τὸ δ᾽ ἐνθάδε γνωσθὲν, αὐτῆς τῆς διανοίας σημεῖόν ἐστιν.

A ciorum ſententiis temerè aſſentiendum, quorum nos duces antehac fuimus. Quin ipſi potius re conſiderata, non quod illis erit expeditiſſimum, ſed quod & Lacedæmone, & egregiis noſtris facinoribus dignum erit, eligamus. Nam iiſdem de rebus non eodem modo eſt deliberandum omnibus: ſed pro B eo, vt quique ſuarum actionum fundamenta iecerunt. Epidauriis quidem, & Phliaſiis & Corinthiis nemo vitio verterit, ſi nulla alia re ſolicitentur niſi de vita quocunque modo conſeruanda & propaganda. Lacedæmonios verò inſtituta maiorum, ſalutis ſine dignitate rationem habere non ſinunt. Quòd ſi honeſtè incolumes eſſe C nequimus, mors potius nobis oppetenda eſt. Nam qui virtutis ſtudio ducuntur, iis nihil æquè prouidendum eſt atque illud, ne quid turpe admiſiſſe videantur. Ciuitatum porro ignauia è talibus conſiliis nō minus elucet quàm è periculis bellicis: in quibus eorum quæ fiunt, maximam fortuna ſibi partem D vendicat: quæ verò hîc deliberantur, ſigna & notæ ſunt ipſorum animorum.

ὥσθ' ὁμοίως ἡμῖν φιλονεικη-
τέον ἐστὶν ὑπὲρ τῶν ἐνθάδε ψη-
φιζομένων, ὡς ὑπὲρ τῶν ἐν τοῖς
πολέμοις ἀγώνων. θαυμά-
ζω δὲ τῶν ὑπὲρ τῆς ἰδίας χώ-
ρας ἀποθνήσκειν ἐθελόντων, ὑ-
πὲρ δὲ τῆς κοινῆς μὴ τὴν αὐτὴν
γνώμην ἐχόντων. ὑπὲρ ἧς ὁ-
τιοῦν πάσχειν ἄξιον, καὶ μὴ
καταισχύνειν τὴν πόλιν, μηδὲ
περιιδεῖν αὐτὴν ἐκλείπουσαν τὴν
τάξιν, εἰς ἣν οἱ πατέρες κατέ-
στησαν αὐτήν. πολλῶν δὲ πρα-
γμάτων, καὶ δεινῶν ἡμῖν ἐφε-
στώτων, ἃ δεῖ διαφυγεῖν, ἐκεῖνο
μάλιστα φυλακτέον, ὅπως μη-
δὲν ἀνάνδρως φανησόμεθα
διαπραττόμενοι, μηδὲ συγχω-
ροῦντες τοῖς πολεμίοις παρὰ
τὸ δίκαιον. αἰσχρὸν γὰρ τοὺς ἄρ-
ξαι τῶν Ἑλλήνων ἀξιωθέντας,
ὀφθῆναι τὸ προσταττόμενον ποι-
οῦντας· καὶ τοσοῦτον ἀπολειφθῆ-
ναι τῶν προγόνων, ὥστε τοὺς μὲν,
ὑπὲρ τοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπιτάττειν
ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἡμᾶς δὲ
ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν τὸ προστατ-
τόμενον, μὴ τολμᾶν κινδυνεύ-
ειν. ἄξιον δὲ καὶ τὴν Ὀλυμπίαν,
καὶ τὰς ἄλλας αἰσχυνθῆναι
πανηγύρεις. ἐν αἷς ἕκαστος ἡμῶν
ζηλωτότερος ἦν καὶ θαυμαστό-

A Quare nihilo minore cura & solicitudine ea quæ hîc decernuntur, animaduertenda sunt, quàm præliorum contentiones. Equidem miror esse qui quum ad priuatos agros tuendos mori non dubitent, de communibus non eodem modo sentiant, pro quibus nihil periculi recusandum erat: ne quod respu- B blica dedecus susciperet, aut præsidium, in quo à parentibus locata est, desereret. Quum autem multæ res sint multáque pericula, quæ nos vrgeant, atq; effugienda sint: illud maximè cauendũ est, nequid molliter & effœminatè facere, aut hostibus de iure nostro cedere videamur. Turpe profectò fuerit, eos C imperata facientes conspici, qui principatum Græciæ tenuerunt: & à virtute maiorum tantum degenerasse, vt quum illi, quò aliis imperarent, mortem oppetere non recusarint, nos ad seruitutem effugiendum adire pericula nõ audere. Pudere nos etiam debet & Olympiæ, & aliorũ celebrium conuẽtuum, D in quibus vnusquisque nostrûm preclarior & admira-

τέρους τῶν ἀθλητῶν ἐν τοῖς A ἀγῶσι τὰς νίκας ἀναιρουμένων. εἰς ἃς τίνας ἂν τολμήσειν ἡμῶν οἴεσθε ἐλθεῖν; ἀντὶ μὲν τοῦ τιμᾶσθαι, καταφρονηθησομένους· ἀντὶ δὲ τοῦ περιόπτους ὑπὸ πάντων διὰ ἀρετὴν εἶναι, περιβλέπτους ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐπὶ κακίᾳ γενησομένους; ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὀψομένους μὲν τοὺς οἰκέτας ἐκ τῆς χώρας, B ἣν οἱ πατέρες ἡμῖν κατέλιπον, ἀπαρχὰς καὶ θυσίας μείζους ἡμῶν ποιουμένους; ἀκουσομένους δ' αὐτῶν τοιαύταις βλασφημίαις χρωμένων, οἵαισπερ εἰκὸς τοὺς χαλεπώτερον μὲν τῶν ἄλλων δεδουλευκότας, ἐξ ἴσου δὲ νῦν τὰς συνθήκας τοῖς δεσπόταις πεποιημένους; ἐφ' αἷς ἕκαστον ἡ- C μῶν οὕτως ἀναγκάσειαν, ὡς οὐδεὶς ἂν τῶν ζώντων διὰ λόγων δηλῶσαι· ὑπὲρ ὧν χρὴ βουλεύεσθαι, καὶ μὴ τότ' ἀγανακτεῖν, ὅτ' οὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλέον· ἀλλὰ νῦν σκοπεῖν ὅπως μηδὲν συμβήσεται τοιοῦτο. ὡς ἔστιν ἓν τῶν αἰσχρῶν, πρότερον μὲν μηδὲ τὰς τῶν ἐλευθέρων ἰσηγορίας ἀνασχέσθαι· νῦν D δὲ καὶ τὴν τῶν δούλων παρρησίαν

bilior est habitus, quàm pugiles in certaminibus victores. Quos enim nostrûm existimatis ausuros ad eas celebritates accedere, adeo non honorandos, vt contemnendi simus? Vt enim ante in illustri loco virtus nostra sita fuit: ita nunc ignauia conspicua futura est omnibus: si præsertim seruos nostros maiores offerre primitias & victimas ex ea regione viderimus, quam parentes nobis reliquerunt, quàm nos: taliáque côuitia nobis illi fecerint, qualia iis in promptu fore credibile est, qui, quum duriorem quàm alij seruierint seruitutem, nunc æquo iure cum dominis pacta fecerint: quibus vnumquemque nostrum ita vrgebunt, ita prement, vt dicendo id mortalium consequi nemo queat. Hisce de rebus nunc consultandum est, & non tum grauiter ferendum quum quiritari nihil proderit: nunc potius aduigilare decet, ne querela dignũ aliquid eueniat. Quàm enim turpe est, quum antehac ne ingenuos quidem exæquari nobiscum passi fuerimus: nunc seruorum etiam in loquendo

ὑπομένοντας φαίνεσθαι. δόξομεν γὰρ τὸν παρελθόντα χρόνον ἀλαζονεύεσθαι, καὶ τὴν μὲν φύσιν ὅμοιοι τοῖς ἄλλοις εἶναι, ταῖς δ' αὐθαδείαις καὶ ταῖς σεμνότησιν οὐκ ἀληθιναῖς, ἀλλὰ πεπλασμέναις κεχρῆσθαι. μηδὲν οὖν ἐνδῶμεν τοῖς εἰθισμένοις ἡμᾶς κακολογεῖν, ἀλλὰ τοὺς μὲν λόγους ἐξελέγξαι πειραθῶμεν, ὅμοιοι γιγνόμενοι τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις.

Ἀναμνήσθητε δὲ τῶν προγόνων τῶν πρὸς τοὺς Ἀρκάδας ἠγωνισμένων, οὓς φασιν ἐπὶ μιᾶς ἀσπίδος παραταξαμένους, τρόπαιον στῆσαι πολλῶν μυριάδων· καὶ τῶν τριακοσίων τῶν ἐν Θυρέαις ἅπαντας Ἀργείους μάχῃ νικησάντων, καὶ τῶν χιλίων τῶν εἰς Θερμοπύλας ἀπαντησάντων, οἳ πρὸς ἑβδομήκοντα μυριάδας τῶν βαρβάρων συμβαλόντες, οὐκ ἔφυγον, οὐδ' ἡττήθησαν, ἀλλ' ἐνταῦθα τὸν βίον ἐτελεύτησαν οὗ ἐτάχθησαν· τοιούτους σφᾶς αὐτοὺς παρασχόντες, ὥστε τοὺς μετὰ τέχνης ἐγκωμιάζοντας, μὴ δύνασθαι τοὺς ἐπαίνους ἐξισῶσαι ταῖς ἐκείνων ἀρεταῖς. ἁπάντων οὖν τούτων μνησθέν-

licentiam tolerare? Nam superiorum temporum acta, insolentiæ nostræ tribuentur: qui quum ingeniis nihil alios excelleremus, pertinacia & fastu, non vera grauitate simus vsi. Ne quam igitur ansam præbeamus nostris obtrectatoribus, sed eorum maledicentiam factis refutemus, vt nos maiorum vestigiis religiosè appareat institisse.

Recordamini vt maiores nostri aduersus Arcades dimicarint: quos aiunt, ita instructa acie vt phalanx vno viro densior non esset, in fugam multa millia vertisse. Recordamini trecentorum illorum qui ad Thyreas Argiuos vniuersos superarunt: & mille virorũ qui in Thermopylis cum septies centenis barbarorum millibus congressi, neque terga verterunt, neque victi sunt: sed quo in gradu collocati fuerant, in eo oppetierunt: itáque se gesserunt, vt qui arte res gestas ornare solent, nullas illorum virtutibus laudes æquare possint. Hæc igitur omnia cogitatione cõple-

τες, ἐῤῥωμένως ἀντιλαβώμεθα τοῦ πολεμεῖν· καὶ μὴ περιμείνωμεν ὡς ἄλλων τινῶν τὰς παρούσας ἀτυχίας ἰασομένων. ἀλλ', ἐπειδήπερ ἐφ' ἡμῶν γεγόνασιν, ἡμεῖς αὐτὰς διαλῦσαι πειραθῶμεν. χρὴ γὰρ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς φαίνεσθαι διαφέροντας· αἱ μὲν γὰρ εὐτυχίαι, καὶ τοῖς φαύλοις B τῶν ἀνθρώπων τὰς κακίας συγκρύπτουσιν· αἱ δὲ δυσπραξίαι ταχέως καταφανεῖς ποιοῦσιν οἷοίπερ ἕκαστοι τυγχάνουσιν ὄντες. ἐν αἷς ἡμῖν ἐπιδεικτέον ἐστὶν ὅτι τῶν ἄλλων ἄμεινον τεθράμμεθα, καὶ πεπαιδεύμεθα πρὸς ἀρετήν. ἔστι δ' οὐδὲν ἀνέλπιστον, ἐκ τῶν νυνὶ παρόντων συμβῆ- C ναί τι τῶν μὴ παρόντων ἡμῖν. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἀγνοεῖν ὅτι πολλαὶ πράξεις ἤδη τοιαῦται γεγόνασιν, ἃς ἐν ἀρχῇ μὲν ἅπαντες ὑπέλαβον εἶναι συμφοράς, καὶ τοῖς παθοῦσι συνηχθέσθησαν, ὕστερον δὲ τὰς αὐτὰς ταύτας ἔγνωσαν μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίας γεγενημένας. καὶ τί δεῖ τὰ πόρρω λέγειν; D ἀλλὰ νῦν τὰς πόλεις τὰς πρωτευούσας, λέγω δὴ τὴν Ἀθηναίων, καὶ Θηβαίων, εὕροιμεν ἂν οὐκ ἐκ τῆς εἰρήνης μεγάλην ἐπι-

A xi, bellum fortiter administremus: neque expectemus dum alij malis nostris medicinam adhibeant. Sed quæ nobis ipsis euenêre, eadem ipsi etiam propulsare studeamus. Præstantes enim viros talibus temporibus excellere decet. Nam secundæ quidem res etiam ignauorum hominum vitia contegunt: aduersæ autem, quales quique sint statim ostendunt. In his igitur demonstrandum est, nos aliis rectius & educatos & instructos esse ad virtutem. Neque verò desperandum est, ex iis quæ nunc adsunt, fore vt aliqua contingant quę non adsunt. Neque enim ignoratis, opinor, multa iam talia accidisse, quæ initio quidem in malis omnes numerarent, & eorum quibus illa vsuuenerant, vicem dolerent, quum ea pòst maximorum bonorum causas fuisse intelligerent. Et quid opus est exemplis longè accersitis? quum nunc principes vrbes, Atheniensium inquam & Thebanorum, non pace ad tantam magnitu-

δοσιν λαμβανούσας, ἀλλ' ἐξ ὧν τῷ πολέμῳ δυστυχήσασαι, πάλιν ἀνέλαβον αὐτάς· ἐπὶ δὲ τούτων τῶν μὲν ἡγεμόνα καταστᾶσαν, τὴν δὲ ἐν τῷ παρόντι τηλικαύτην γεγενημένην, ὅσην οὐδεὶς ἔσεσθαι πώποτε προσεδόκησεν. αἱ γὰρ ἐπιφάνειαι καὶ λαμπρότητες οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀγώνων γίνεσθαι φιλοῦσιν. ὧν ἡμᾶς ὀρέγεσθαι προσήκει, μήτε τῶν σωμάτων, μήτε τῆς ψυχῆς, μήτε τῶν ἄλλων ὧν ἔχομεν μηδενὸς φειδομένους. ἐὰν γὰρ κατορθώσωμεν, καὶ τὴν πόλιν εἰς ταὐτὸ καταστῆσαι δυνηθῶμεν, ἐξ ὧνπερ ἐκπέπτωκε, καὶ τῶν προγεγενημένων μᾶλλον ἐγκωμιασθησόμεθα, καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἀνδραγαθίας ὑπολείψομεν· ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους ἡμᾶς εὐλογεῖν ἀπορεῖν ποιήσομεν τί τῶν πεπραγμένων ἡμῖν ἀξίως ἐροῦσι.

Δεῖ δὲ μὴ τοῦτο λανθάνειν ὑμᾶς, ὅτι πάντες τῷ συλλόγῳ τούτῳ, καὶ τοῖς γνωσθησομένοις ὑφ' ἡμῶν, προσέξουσι τὸν νοῦν. ὥσπερ οὖν ἐν κοινῷ θεάτρῳ τῶν Ἑλλήνων, διδοὺς

A dinem peruenisse, sed ex belli calamitatibus pristinam dignitatem recuperasse videamus? Vnde altera principatum tenet: altera tanta in præsentia facta est quantam eam fore nemo vnquam credidisset. Neque enim ignauum otium, magnam gloriam celebritatémque parit: sed ingentia certamina suscipienda, ma- B gna pericula illis adeunda sunt qui gloriæ splendorem expetiuerunt. Quarum rerum cupiditate, neque corporibus nostris, neque vitæ, neque cæteris omnibus quæ habemus, parcendum est. Nam si virtuti nostræ fortuna fauerit, vt rem publicam in pristinum amissæ dignitatis gradum restituamus, tum veterum C laudes superabimus, tum posteris nihil quo gloria nobis fortitudinis antecellant, reliqui faciemus, tum pro dignitate rerum gestarum nemo nos poterit celebrare.

Sed nec illud ignorare debetis, multos erectos atque alacres expectare quid in hoc concilio sta- D tuatur. Proinde sibi quisque apud animum suum proponat, se quasi in communi Græciæ theatro

ἔλεγχον ἕκαστος ὑμῶν τῆς αὐτοῦ φύσεως, οὕτω διακείσθω τὴν γνώμην. ἔστι δ' ἁπλοῦν τὸ καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τούτων. ἐὰν μὲν γὰρ ἐθέλωμεν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῶν δικαίων, οὐ μόνον εὐδοκιμήσομεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ἀσφαλῶς ἡμῖν ἐξέσται ζῆν. εἰ δὲ φοβηθησόμεθα τοὺς κινδύνους, εἰς πολλὰς ταραχὰς καταστήσομεν ἡμᾶς αὐτούς. παρακαλέσαντες οὖν ἀλλήλους, ἀποδῶμεν τὰ τροφεῖα τῇ πατρίδι. καὶ μὴ περιίδωμεν ὑβρισθεῖσαν τὴν Λακεδαίμονα, καὶ καταφρονηθεῖσαν· μηδὲ ψευδεῖς ποιήσωμεν τῶν ἐλπίδων τοὺς εὔνους ἡμῖν ὄντας. μηδὲ περὶ πλείονος ποιούμενοι τὸ ζῆν, προδόται φανῶμεν τοῦ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκιμεῖν· ἐνθυμηθέντες ὅτι κάλλιόν ἐστιν ἀντὶ θνητοῦ σώματος ἀθάνατον δόξαν ἀντικαταλλάξασθαι καὶ ψυχῆς, ἧς οὐκ εὐπορήσομεν ὀλίγων ἐτῶν, πρίασθαι τοιαύτην εὔκλειαν ἣ πάντα τὸν αἰῶνα τοῖς ἐξ ἡμῶν γιγνομένοις παραμενεῖ. πολὺ γὰρ μᾶλλον κρεῖττον μεγάλου καὶ μικροῦ τιμὴν ἀνταλλάξασθαι, ἢ

A specimen ingenij animíque sui præbiturum. Neque verò multiplex est his de rebus deliberandi ratio. Nam si ob ius nostrum tuendum oppetere mortem voluerimus, non tantum laude & gloria, sed etiam securitate in posterum fruemur: sin pericula metuerimus, multis turbis ipsi nos implicabimus. Itaque alios alij B cohortati, patriæ nutricationis mercedem persoluamus: neque Lacedæmonem contumeliosè tractari & contemni patiamur: neque spem & expectationem eorum qui nobis bene cupiunt, frustremur: neque vitæ plus æquo cupidi, gloriam celebritatémque apud omnes homines amittamus. Co- C gitate quàm præclarum sit, mortale & fragile corpus cum immortali gloria commutare: & paucis annis, qui vitæ decesserint, quæ ipsa per se breuis & incerta est, talem laudem & nomen comparare, quo omnis nostra posteritas perfruatur: Quanto enim præstat, arrepta hac tanta occasione, perpetuò duraturos D honores vendicare, quàm

μικροῦ

μικροῦ χρόνου μεγάλαις αἰσχύναις ἡμᾶς αὐτοὺς παραβαλεῖν. ἡγοῦμαι δ' ἂν ὑμᾶς οὕτω μάλιστα παροξυνθῆναι πρὸς τὸν πόλεμον, εἰ ταῖς διανοίαις, ὥσπερ παρεστῶτας ἴδοιτο τοὺς γονέας, καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους· τοὺς μὲν παρακελευομένους μὴ καταισχῦναι τὸ τῆς Σπάρτης ὄνομα, μηδὲ τοὺς νόμους, ἐν οἷς ἐπαιδεύθημεν, μηδὲ τὰς μάχας τὰς ἐφ' ἑαυτῶν γενομένας· τοὺς δὲ ἀπαιτοῦντας τὴν χώραν ἣν οἱ πρόγονοι κατέλιπον, καὶ δυναστείαν τὴν ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ τὴν ἡγεμονίαν, ἥνπερ αὐτοὶ παρὰ τῶν πατέρων παρελάβομεν. πρὸς οὓς οὐκ ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν ὡς οὐκ ἀμφότεροι δίκαια τυγχάνουσι λέγοντες. οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ μακρολογεῖν· πλὴν τοσοῦτον, ὡς πολλῶν τῇ πόλει πολέμων, καὶ κινδύνων γεγενημένων, οὐδὲ πώποθ' οἱ πολέμιοι τρόπαιον ἡμῶν. ἔστησαν, ἡγουμένου βασιλέως ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ἡμετέρας. ἔστι δὲ νοῦν ἐχόντων ἀνδρῶν, οἷσπερ ἐν ταῖς μάχαις ἡγεμόσι χρώμενοι, κατορθοῦσι, τούτοις καὶ περὶ τῶν μελλόντων κινδύνων συμβουλεύουσι μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις πείθεσθαι.

exiguo tempore in magnum dedecus prolabi? Arbitror autem, vos non alia ratione ad bellum suscipiendum incendi magis & inflammari posse, quàm si animis intueamini, tanquam astantes, parentes liberósque vestros: quorum illi hortentur, ne turpem nomini Spartano, aut legibus, in quibus educati sumus, aut pugnis sua ætate commissis, notam inuratis: hi autem, prouinciam, quam maiores reliquerunt, reposcant: & potentiam ac principatum Græciæ, quem ipsi à patribus acceperimus. Quid verò? num dicere poterimus, vel hos vel illos iniqua postulare? Quid multis opus est? Hoc vnum dicam: quum nostra ciuitas multis bellis & periculis sit conflictata, nunquam hostes trophæum de nobis erexerunt, duce rege è nostra familia. Prudentium autem virorum est, quibus ducibus in bellis victoria potiuntur, iis etiam, quum bella suscipienda suadent, potius quàm aliis obtemperare.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΡΕΙΟΠΑΓΙΤΙΚΟΣ λόγος.

Τῶν συμβουλευτικῶν τέταρτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ Ἀρειοπαγιτικοῦ λόγου.

Ἐκ τῶν Διονυσίου Ἁλικαρνασσέως.

Τίς τὸν Ἀρειοπαγιτικὸν ἀναγνοὺς λόγον, οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτερος; ἢ τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ῥήτορος; ὃς ἐτόλμησε διαλεχθῆναι περὶ πολιτείας Ἀθηναίοις, ἀξιῶν μεταθέσθαι μὲν τὴν τότε καθεστῶσαν δημοκρατίαν, ὡς μεγάλα βλάπτουσαν τὴν πόλιν, ὑπὲρ ἧς τῶν δημαγωγῶν οὐδεὶς ἐπεχείρει λέγειν, θεωρῶν εἰς τοσαύτην αὐτὴν προεληλυθυῖαν ἀκοσμίαν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἄρχοντας ἔτι τῶν ἰδιωτῶν κρατεῖν, ἀλλ' ἕκαστον ὅ,τι καθ' ἡδονὴν αὐτῷ γίγνοιτο καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα· καὶ τὴν ἄκαιρον παῤῥησίαν δημοτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ πάντων νομιζομένην· ἀνασώσασθαι δὲ τὴν ὑπὸ Σόλωνος καὶ Κλεισθένους κατασταθεῖσαν πολιτείαν· ἧς τὴν προαίρεσιν καὶ τὰ ἔθη διεξιών, δεινότερον μὲν ἡγεῖσθαί φησι τοὺς τότε ἀνθρώπους τὸ τοῖς πρεσβυτέροις ἀντειπεῖν, ἢ τὴν τάξιν λύειν· δημοκρατίαν δὲ αὐτοὺς νομίζειν, οὐ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην· τὸ δὲ ἐλεύθερον οὐκ ἐν τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ κελευόμενα ποιεῖν τίθεσθαι· ἐξουσίαν τε οὐδενὶ τῶν ἀκολάστων ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῖς βελτίστοις ἀνατιθέναι τὰς ἀρχάς· τοιούτους ἔσεσθαι τοὺς ἄλλους ὑπολαμβάνοντας, οἷοί περ ἂν ὦσιν οἱ τὴν πόλιν διοικοῦντες. ἀντὶ δὲ τοῦ τὰς ἰδίας οὐσίας ἐκ τῶν δημοσίων ἐπανορθοῦν, τοὺς ἰδίους πλούτους εἰς τὰ κοινὰ καταχορηγῆσαι. χωρὶς δὲ τούτων

πλείω τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοὺς πατέρας τῶν υἱῶν ἀνδρῶν γενομένων, ἢ παίδων ὄντων ἐποιοῦντο· ἐνθυμουμένους, ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνης τῆς παιδείας, ἀλλ' ἐκ ταύτης τῆς σωφροσύνης μᾶλλον ὠφελεῖται τὸ κοινόν· κρείττονά τε ὑπολαμβάνειν τὰ χρηστὰ ἐπιτηδεύματα τῆς ἀκριβοῦς νομοθεσίας· σκοποῦντας οὐχ ὅπως ταῖς τιμωρίαις τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀνείρξουσιν, ἀλλ' ὡς μηδὲν ἄξιον ζημίας ἕκαστον ἐπιτηδεύειν· καὶ τὴν μὲν πατρίδα δεῖν οἰομένους ἐν ἐξουσίᾳ διάγειν μεγάλῃ, τοῖς δ' ἰδιώταις μηδὲν ἐξεῖναι ποιεῖν ὅ,τι ἂν οἱ νόμοι κωλύωσι· καρτερεῖν δὲ τὰ δεινά, καὶ μὴ ἐκπλάττεσθαι ταῖς συμφοραῖς.

ISOCRATIS AREOPAGITICA ORATIO,

Suasoriarum quarta.

ARGVMENTVM Areopagiticæ orationis, E Dionysio Halicarnasseo.

QVis lecta oratione Areopagitica, non modestior fieret? Quis institutum oratoris non laudet? qui apud Athenienses de reipublicæ forma disputare non dubitarit, & autor esse vt democratia, quæ tum vsitata erat, tanquam ciuitati perniciosa, mutaretur? Qua de re magistratuum nemo referre instituebat. Videbat enim Isocrates, eam ita esse prolapsam & perturbatam, vt iam nec à magistratibus priuatis coerceri possent, sed vnusquisque cum diceret tum faceret quicquid collibitum esset: ac omnes importunam confidentiam, libertatem popularem esse ducerent. Suadet igitur vt à Solone & Clisthene constituta respubl. veluti postliminio reuocetur. Cuius naturam & instituta recensens, ait, illa ætate gra-

uius existimatum esse, dicendo aduersari natu maioribus, quàm ordines deserere. Democratiam, eos iudicasse, non in petulantia & proteruitate, sed in moderatione & temperantia consistere: libertatem posuisse non in contemptu magistratuum, sed imperatis faciendis: potestatem improbo nemini permisisse, sed spectatissimis viris mandasse magistratus: quòd existimarent, tales fore cæteros ciues, quales essent gubernatores ciuitatis. Tantum verò abfuisse vt peculatu rem familiarem amplificarent, vt suas opes in reipubl. vtilitaté effunderent. Præterea patribus maiori curæ fuisse filios iã adultos, quàm pueros: quòd adolescentiæ modestiam plus prodesse reipub. putarent, quàm puerilem institutionem: & recta studia præstare legum accuratæ constitutioni. In id eos incubuisse, non vt suppliciis delinquentes coercerent, sed vt nequid pœna dignum ab vllo cõmitteretur: existimantes, patriam quidem autoritate magna florere: priuatis autem licere nihil, quod legibus interdictum esset, oportere: sed eis & pericula subeunda, & res aduersas infractis animis esse perferendas.

ΑΛΛΗ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Δύο ἐστὶ τὰ βλαβερώτατα τῶν πολιτείαις· ἓν μὲν, τυραννὶς ὅταν οἱ ἄρχοντες κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς βιάζωνται τοὺς ἀσθενεστέρους, εἰς τὰς ἰδίας μόνον ἐπιθυμίας καὶ πλεονεξίας καὶ φιλοτιμίας ἁπανταχοῦ ἀποβλέποντες· ἕτερον δὲ, ἀναρχία, τοῦ δήμου τῶν μὲν νόμων τε καὶ τῶν ἀρχόντων καταφρονοῦντος, τὸ πᾶν δὲ καὶ ποιεῖν καὶ εἰπεῖν ἐξουσίαν λαμβάνοντος. μηδετέραν δὲ ταύταιν ταραχῶν καὶ συγχύσεων οἷόν τ' ἐστι πολὺν διαμεῖναι χρόνον, ἀλλ' ἐξ ὑποδοχῆς, καθάπερ οἱ σπαρτοὶ ἐκεῖνοι, ἡ ἑτέρα τὴν ἑτέραν ἀναιρεῖ. ἡ δὲ μεταξὺ τούτων κατάστασις ἀρίστη, καὶ ὡς ἀληθῶς ἐλευθερία ἐστὶν, ὅταν εὐνομίᾳ τά τε τῶν ἀρχόντων καὶ τὰ τῶν ἀρχομένων ἀμετακινήτως διοικῆται· καὶ οἱ μὲν

φρονιμώτατοι καὶ βέλτιστοι τὰς ἀρχὰς ἔχωσι, τὸ δὲ πλῆθος σωφρονοῦν πειθαρχῇ, καὶ οἱ νεώτεροι μετὰ πλείστης ἐπιμελείας παιδεύωνται. οὐ μὴν ἀλλὰ καθάπερ τὰς Ἀθήνας ἄλλοτε μὲν οἱ τύραννοι ἐλυμήναντο, οὕτω δὲ καὶ τουτονὶ τὸν καιρὸν τῷ μὲν λόγῳ ἕτερον, τῷ δ᾽ ὄντι τὸ αὐτὸ κακόν, καὶ ὠμοτάτη γε τυραννίς, ἡ τοῦ δήμου ἀκολασία, ἐνειστήκει. Ἰσοκράτης οὖν γέρων ἀνὴρ ὤν, καὶ ἐπὶ φρονήσει καὶ ἀρετῇ εὐδοκιμῶν, εἰσηγήσατο περὶ πολιτείας ἐπανορθώσεως, τοῦτο ποιῶν ἐν τῷ κρατίστῳ τῶν συνεδρίων τῶν Ἀθήνησιν Ἀρείῳ πάγῳ· ὅθεν καὶ τοὔνομα ἔσχεν ὁ λόγος, Ἀρειοπαγιτικὸς ἐπιγραφόμενος.

ALIVD ARGVMENTVM eiuſdem orationis,

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

Rerum publicarum peſtes duæ præcipuè ſunt : Tyrannis, quando magiſtratus impunè in imbecilliores graſſantur, atque ad ſuam libidinem, auaritiam & ambitionem omnia referunt : & Anarchia, quum populus contempta legum & magiſtratuum autoritate, omnem & loquendi & faciendi licentiam ſibi ſumit. Neutra autem perturbatio diuturna eſſe poteſt, ſed ſubinde altera alteram, velut terrigenæ illi fratres, euertit. Status inter has optimus eſt, & vera libertas, quum bonæ leges & à magiſtratibus & à ciuibus ſacroſanctæ habentur, & optimi ac ſapientiſſimi imperant, reliqui modeſtè parent, ac iuuentutis diſciplinæ ſumma ratio habetur. Vt autem Athenæ aliâs à tyrannis diuexatæ fuerant : ſic temporibus huius orationis habitæ, diuerſum nomine, re ipſa idem malum, ac ſæuiſſima quidem tyrannis, ferocis populi graſſatio, ingruebat. Iſocrates igitur, vir ætate grauis, ſpectatæque virtutis & ſapientiæ, referre inſtituit de ſtatu ciuitatis emendando : idque in ſummo concilio Athenis, qui Areopagus, id eſt, vicus ſeu campus Martius dicebatur. Hinc Areopagiticus inſcribitur: Latinè oratio Senatoria nominari poſſet.

Πολλοὺς ὑμῶν οἶμαι θαυμάζειν, ἥν τινά ποτε γνώμην ἔχων, περὶ σωτηρίας τὴν πρόσοδον ἐποιησάμην, ὥσπερ τῆς πόλεως ἐν κινδύνοις οὔσης, ἢ σφαλερῶς αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστηκότων, ἀλλ᾽ οὐ πλείους μὲν τριήρεις ἢ διακοσίας κεκτημένης· εἰρήνην δὲ τὰ περὶ τὴν χώραν ἀγούσης, καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀρχούσης· ἔτι δὲ συμμάχους ἐχούσης, πολλοὺς μὲν, τοὺς ἑτοίμους ἡμῖν, ἤν τι δέῃ, βοηθήσοντας· πολὺ δὲ πλείους τοὺς τὰς συντάξεις ὑποτελοῦντας, καὶ τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας· ὧν ὑπαρχόντων, ὑμᾶς μὲν ἄν τις φήσειεν εἰκὸς εἶναι θαρρεῖν, ὡς πόρρω τῶν κινδύνων ὄντας· τοῖς δ᾽ ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσήκειν δεδιέναι καὶ βουλεύεσθαι περὶ σωτηρίας. ὑμεῖς μὲν οὖν οἶδ᾽ ὅτι τούτῳ χρώμενοι τῷ λογισμῷ, καὶ τῆς ἐμῆς προσόδου καταφρονεῖτε, καὶ πᾶσαν ἐλπίζετε τὴν Ἑλλάδα ταύτῃ τῇ δυνάμει καθέξειν. ἐγὼ δὲ δι᾽ αὐτὰ ταῦτα τυγχάνω δεδιώς. ὁρῶ γὰρ τῶν πόλεων τὰς ἄριστα πράττειν οἰομένας,

Multos ego vestrûm mirari puto quidnam in mentem mihi veniat, vt indicto cõcilio prouidendum esse moneam ne quid respublica detrimenti capiat: quasi ea vel bellis vrgeatur, vel rebus dubiis conflictetur: quum & triremes amplius ducentas possideat, & agrum pacatum habeat, & maris imperium teneat, & societate munita sit: cùm multorum, qui, si res postulet, alacriter nos adiuuent: tum longè plurium, qui & tributa pendant, & imperata exequantur. Quæ quũ ita sint, vos quidem dixerit aliquis, non immeritò magnis esse animis, vt qui longè à periculis abstitis: hostes autem vestros causas habere timoris, ac saluti suæ consulere oportere. Tametsi autem non ignoro, vos, ista cogitãtes, & denuntiationem meam cõtemnere, & sperare, his copiis totius Græciæ potituros: mihi tamen hæc ipsa metum incutiunt. quippe qui videam florentissimas

τὰς μάλιστα συμβουλευομένας, καὶ τὰς μάλιστα θαρρούσας, εἰς πλείστους κινδύνους καθισταμένας. αἴτιον δὲ τούτων ἐστὶν ὅτι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις. ἀλλὰ συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλούτοις καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοια, καὶ μετὰ ταύτης ἀκολασία· ταῖς δὲ ἐνδείαις, καὶ ταῖς ταπεινότησι, σωφροσύνη καὶ μετριότης. ὥστε χαλεπὸν εἶναι διαγνῶναι, ποτέραν ἄν τις δέξαιτο τῶν μερίδων τούτων τοῖς παισὶ τοῖς αὑτοῦ καταλιπεῖν, ἴδοιμεν γὰρ ἂν ἐκ μὲν τῆς φαυλοτέρας εἶναι δοκούσης, ἐπὶ τὸ βέλτιον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς πράξεις ἐπιδιδούσας· ἐκ δὲ τῆς κρείττονος φαινομένης, ἐπὶ τὸ χεῖρον εἰθισμένας μεταπίπτειν. καὶ τούτων ἐνεγκεῖν ἐστὶν παραδείγματα, πλεῖστα μὲν ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν πραγμάτων (πυκνοτάτας γὰρ ταῦτα λαμβάνει τὰς μεταβολάς) μείζω δὲ καὶ φανερώτερα τοῖς ἀκούουσιν, ἐκ τῶν ἡμῖν καὶ Λακεδαιμονίοις συμβάντων. ἡμεῖς τε γὰρ ἀναστάτου μὲν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν βαρβάρων γενομένης διὰ τὸ δεδιέναι, καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν, ἐπρωτεύσα-

A (vt ſibi perſuaſerunt) ciuitates peſſimis vti conſiliis, & eas quæ ſecuriſſimæ ſunt, plurimis periculis circumueniri. In cauſa illud eſt, quod neque ſecundæ, nec aduerſæ res vllæ mortalibus ſolæ contingunt: ſed ita comparatum eſt, vt opes & potentiam, dementia, & cum hac, immodeſtia, comitetur: inopiam autem & humilitatẽ, B prudentia & moderatio. Quare difficile iudicatu eſt vtra iſtarum partium præoptanda ſit, quam liberis quiſpiam ſuis relictam à ſe velit. Siquidem ex ea quæ deterior habetur, res plerunque videmus incremẽta ſumere felicitatis: ex altera verò quę præſtãtior putatur, recidere ſolere in deterius. Qua- C rum rerũ plurima exẽpla ſuppeditant cùm priuatæ res, frequentiſſimis obnoxiæ mutationibus: tum verò maiora, & auditoribus euidentiora, caſus noſtri & Lacedæmoniorum. Nam & nos, euerſa vrbe à barbaris, ob cautam & diligentem rerum admini- D ſtrationem, principes Græ-

μὲν τῶν Ἑλλήνων. ἐπειδὴ δ' ἀνυπέρβλητον ᾠήθημεν ἔχειν τὴν δύναμιν, παρὰ μικρὸν ἤλθομεν ἐξανδραποδισθῆναι. Λακεδαιμόνιοί τε τὸ μὲν παλαιὸν ἐκ φαύλων τε καὶ μικρῶν πόλεων ὁρμηθέντες, διὰ τὸ σωφρόνως ζῆν καὶ στρατιωτικῶς, κατέσχον Πελοπόννησον· μετὰ δὲ ταῦτα μείζω φρονήσαντες τοῦ δέοντος, καὶ λαβόντες καὶ τὴν κατὰ γῆν καὶ τὴν κατὰ θάλασσαν ἀρχήν, εἰς τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν κινδύνους κατέστησαν. ὅστις οὖν εἰδὼς τοσαύτας μεταβολὰς γεγενημένας, καὶ τηλικαύτας δυνάμεις οὕτω ταχέως ἀναιρεθείσας, πιστεύει τοῖς παροῦσιν, ἀνόητός ἐστιν· ἄλλως τε καὶ τῆς μὲν πόλεως ἡμῶν πολὺ καταδεέστερον νῦν πραττούσης, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. τοῦ δὲ μίσους τοῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς τὸν βασιλέα, πάλιν ἀνακεκαινισμένης, ἃ τότε κατεπολέμησεν ἡμᾶς.

Ἀπορῶ δὲ πότερον ὑπολάβω μηδὲν μέλειν ὑμῖν τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ φροντίζειν μὲν αὐτῶν, εἰς τοῦτο δ' ἀναισθησίας ἥκειν, ὥστε λανθάνειν ὑμᾶς εἰς ὅσην ταραχὴν ἡ πόλις ἡμῶν καθέστηκεν. ἐοίκατε γὰρ οὕτω διακειμένοις ἀνθρώποις, οἵτινες

corum euasimus: quum autem nos potentia esse præditos insuperabili putaremus, vrbis excidiũ vix euitauimus. Et Lacedæmonij, ex obscuris olim & paruis oppidulis progressi, vitæ modestia & disciplina militari Peleponnesum subegerunt: pòst autem, fastu & superbia elati, quum terræ marisque imperium adepti essent, eadem quæ nos discrimina subierunt. Quisquis igitur huiusmodi mutationes non ignorat, &, quum tantas opes tam subito euersas videat, præsenti statui tamen fidit, incogitans est: præsertim quum nostræ vrbis res deteriore loco sint quàm illo tempore: cùm Græcorum odiis, tum regis Persarum inimicitiis renouatis, quæ tum nos debellarunt.

Sum equidem animi dubius, vtrum existimem, nulla nos affici reipublicæ cura: an, quum eam curetis, non tamen animaduertere in quantis turbis ciuitas nostra versetur. Nam ea rerum vestrarum forma & quasi facies est, vt

ἁπάσας μὲν τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ Θρᾴκης ἀπολωλεκότες, πλείω δ᾽ ἢ χίλια τάλαντα μάτην εἰς τοὺς ξένους ἀπανηλωκότες· πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας διαβεβλημένοι, καὶ τῷ βαρβάρῳ πολέμιοι γεγονότες· ἔτι δὲ τοὺς μὲν Θηβαίων φίλους σώζειν ἠναγκασμένοι, τοὺς δ᾽ ἡμετέρους αὐτῶν συμμάχους ἀπολωλεκότες. ἐπὶ τοσαύταις πράξεσιν εὐαγγέλια μὲν δὶς ἤδη τεθύκαμεν. ῥᾳθυμότερον δὲ περὶ αὐτῶν ἐκκλησιάζομεν, τῶν πάντα τὰ δέοντα πραττόντων. καὶ ταῦτ᾽ εἰκότως, καὶ ποιοῦμεν, καὶ πάσχομεν. οὐδὲν γὰρ οἷόν τε γίγνεσθαι κατὰ τρόπον, τοῖς μὴ καλῶς περὶ τῆς διοικήσεως ὅλης βεβουλευμένοις, ἀλλ᾽ ἐὰν καὶ κατορθώσωσι περί τινας πράξεις, ἢ διὰ τύχην, ἢ δι᾽ ἀνδρὸς ἀρετήν, μικρὸν διαλιπόντες, πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς ἀπορίας κατέστησαν. καὶ ταῦτα γνοίη τις ἂν ἐκ τῶν περὶ ἡμᾶς γενομένων. ἁπάσης γὰρ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν πόλιν ἡμῶν ὑποπεσούσης, καὶ μετὰ τὴν Κόνωνος ναυμαχίαν, καὶ μετὰ τὴν Τιμοθέου στρατηγίαν, οὐδένα χρόνον τὰς εὐτυχίας κατασχεῖν ἠδυνήθημεν· ἀλλὰ ταχέως διεσκαριφησάμεθα, καὶ διελύσαμεν αὐτάς. πολι-

A & vrbes Thracias omnes amisisse, & vltra mille talenta in stipendia militum profudisse, & Græcis suspecti esse; & hostes facti barbaro, & Thebanorum amicos seruare coacti, & vestros socios perdidisse videamini. Ob hæc facta, bis iam, quasi re bene gesta, supplicationes decreuimus: ac negligentius pro concione deliberamus B quàm ij quibus omnia secundissima acciderunt. Neque verò mirum est, nos his tum actionibus tum casibus implicari. Nihil enim ritè ab vllis perfici potest, nisi de summa reipublicæ rectè deliberarint. Etsi enim nonnulla successerint seu fortuitò, seu virtute viri alicuius: paulo post tamen in easdem difficul- C tates incurrunt. Id quod è nostris euentibus cernitur. Quum enim vniuersa Græcia post nauale Cononis prælium, & Timothei imperium, in nostræ ciuitatis potestatem cecidisset: res secundas diutius retinere non potuimus; sed celeriter destruximus eas, & dissipauimus. rempu- D

τείαν γὰρ τὴν ὀρθῶς ἂν τοῖς πράγμασι χρησαμένην, οὔτ' ἔχομεν, οὔτε λαβεῖν αἰτοῦμεν. καίτοι τὰς εὐπραγίας ἅπαντες ἴσμεν, καὶ παραγινομένας, καὶ παραμενούσας οὐ τοῖς τείχη μέγιστα καὶ κάλλιστα περιβεβλημένοις, οὐδὲ τοῖς μετὰ πλείστων ἀνθρώπων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἠθροισμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα καὶ σωφρονέστατα τὴν αὐτῶν διοικοῦσιν. ἔστι γὰρ ψυχὴ πόλεως οὐδὲν ἄλλο, ἢ πολιτεία τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅσηνπερ ἐν σώματι φρόνησις. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἁπάντων. καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγουσα. ταύτῃ καὶ τοὺς νόμους, καὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἀναγκαῖόν ἐστιν ὁμοιοῦσθαι, καὶ πράττειν οὕτως ἑκάστους, οἵανπερ ἂν αὐτὴν ἔχωσιν. ἧς ἡμεῖς διεφθαρμένης οὐδὲν φροντίζομεν, οὐδὲν σκοποῦμεν ὅπως ἐπανορθώσομεν αὐτήν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν δικαστηρίων τῶν καθεστηκότων κατηγοροῦμεν, καὶ λέγομεν ὡς οὐδέποτε ἐν δημοκρατίᾳ κάκιον ἐπολιτεύθημεν. ἐν δὲ τοῖς πράγμασι, καὶ ταῖς διανοίαις, αἷς ἔχομεν, μᾶλλον αὐτὴν ἀγαπῶμεν τῆς

A blicam enim qua quicquam recte administretur, nec habemus nec consequi studemus. Atqui scimus omnes, felicitatem potissimum & parare & retinere non eos qui maxima & pulcherrima sibi mœnia circumdederunt, aut qui maximam hominum turbam in locum eundem cõduxerunt: sed eos qui suam vrbem optimè ac modestissimè gubernant. B Nec enim alia ciuitatis anima est quàm forma reipublicæ: quæ vim eandem habet quam in corpore prudentia. Si quidem hęc est quæ de rebus omnibus deliberet, quæ & res secundas tueatur, & calamitates euitet. Ad hanc & leges & oratores & homines priuatos semet accommodare, C & ea quosque fortuna vti necesse est, qualem habuerint ciuitatem. Quæ quum deprauata sit, nihil nos mouet, neque de ea corrigenda cogitamus: sed in iudiciis quidem statum hunc accusamus, dictitantes, in democratia nunquã fuisse rempublicam æquè perturbatam: sed si res ipsa D nostrique animi spectentur, magis ea delectamur quàm illa quæ no-

ὑπὸ τῶν προγόνων καταλειφθείσης. ὑπὲρ ἧς ἐγὼ καὶ τὸν λόγον μέλλω ποιεῖσθαι, καὶ τὴν πρόσοδον ἀπεγραψάμην. A

Εὑρίσκω γὰρ ταύτην ἂν μόνην γενομένην, καὶ τῶν μελλόντων κινδύνων ἀποτροπὴν, καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήν. ἣν ἐθελήσωμεν ἐκείνην τὴν δημοκρατίαν ἀναλαβεῖν, ἣν Σόλων μὲν ὁ δημοτικώτατος γενόμενος ἐνομοθέτησε· Κλεισθένης δὲ, ὁ τοὺς τυράννους ἐκβαλὼν, καὶ τὸν δῆμον καταγαγὼν, πάλιν ἐξ ἀρχῆς κατέστησεν. ἧς οὐκ ἂν εὕροιμεν οὔτε δημοτικωτέραν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφέρουσαν. τεκμήριον δὲ μέγιστον· οἱ μὲν γὰρ ἐκείνῃ χρώμενοι, πολλὰ καὶ καλὰ διαπραξάμενοι, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκιμήσαντες, παρ' ἑκόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἔλαβον· οἱ δὲ τῆς νῦν παρούσης ἐπιθυμήσαντες, ὑπὸ πάντων μισηθέντες, καὶ πολλάκις δεινὰ παθόντες, μικρὸν ἀπέλιπον τοῦ μὴ ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς περιπεσεῖν. καίτοι πῶς χρὴ ταύτην τὴν πολιτείαν ἐπαινεῖν ἢ στέργειν, τὴν τοσούτων μὲν κακῶν πρότερον αἰτίαν γενομένην, νῦν δὲ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ φερομένην; B C D

bis à maioribus fuit relicta. De qua ego verba faciam, proptereáque me huc accessurum denũtiaui.

Nam hanc vnam rationem inuenio, qua & imminentia pericula declinentur, & mala vrgentia remoueantur: si eam democratiam reuocare voluerimus, quam & Solon, quo nemo fuit populi studiosior, legibus suis constituit: & Clisthenes, tyrannis eiectis, populóque in vrbem reducto, in integrum restituit. qua nec populariorem, nec reipublicæ vtiliorem reperiemus. Cuius illud argumentum est maximum: quòd, qui ea vsi sunt, rebus multis præclarè gestis, & apud omnes maximam adepti gloriam, imperium à Græcis vltrò delatum acceperunt. Qui autem hanc concupierunt, omnibus inuisi, & acerba multa perpessi, excidium & internecionem vix euitarũt. Quis verò eam politiam laudet aut amplectatur, quæ & antehac tot malis causam præbuit, & nunc quotannis præceps subinde fertur in deterius?

πῶς δ' οὐ δεῖ δεδιέναι, μὴ τοσαύτης ἐπιδόσεως γιγνομένης, τελευτῶντες εἰς τραχύτερα πράγματα τῶν τότε γενομένων ἐξοκείλωμεν; ἵνα δὲ μὴ συλλήβδην μόνον ἀκηκοότες, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδότες, ποιῆσθε καὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν κρίσιν περὶ αὐτῶν, ὑμέτερον μὲν ἔργον ἐστὶ παρασχεῖν ὑμᾶς αὐτοὺς προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις· ἐγὼ δ' ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα, πειράσομαι περὶ ἀμφοτέρων τούτων διελθεῖν πρὸς ὑμᾶς. οἱ γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὴν πόλιν διοικοῦντες, κατεστήσαντο πολιτείαν, οὐκ ὀνόματι μὲν τῷ κοινοτάτῳ καὶ πραοτάτῳ προσαγορευομένην, ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων οὐ τοιαύτην τοῖς ἐντυγχάνουσι φαινομένην· οὐδὲ τὸν τρόπον τοῦτον ἐπαίδευον τοὺς πολίτας, ὥσθ' ἡγεῖσθαι τὴν μὲν ἀκολασίαν, δημοκρατίαν· τὴν δὲ παρανομίαν, ἐλευθερίαν· τὴν δὲ παρρησίαν, ἰσονομίαν. τὴν δ' ἐξουσίαν τοῦ ταῦτα ποιεῖν, εὐδαιμονίαν· ἀλλὰ καὶ μισοῦσα καὶ κολάζουσα τοὺς τοιούτους, βελτίους μὲν καὶ σωφρονεστέρους ἅπαντας τοὺς πολίτας ἐποίησε. μέγιστον δ' αὐτοῖς συνεβάλετο πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὴν πόλιν, ὅτι δυοῖν ἰσοτήτοιν

A Annon metuendum eſt, ne his calamitatum incrementis, tandem in acerbiores clades quàm olim, incidamus? Ne verò ſummatim tantum hæc audieritis, ſed ſingulis planè cognitis, & rectius his de rebus iudicetis, & potiora eligatis, veſtri quidẽ officij eſt me dicentem attentè audire. Ego verò, quàm potero breuiſſimè, conabor de B harum vtraque apud vos diſſerere. Nam qui ciuitatem illo tempore gubernabant, rempublicam instituerunt, non quæ nomine quidem humaniſſimo & leniſſimo appellaretur, reipſa vero experientibus alia videretur: neque ſic ciues erudierunt, vt in petulantia democratiam, in legum C neglectu libertatem, in confidentia æqualitatem, & in hac licentia felicitatem eſſe poſitam exiſtimarent, ſed quum tales & odiſſent & punirent, ciues vniuerſos meliores & modeſtiores effecerunt. Plurimum autem ad ſtatum felicem ciuitatis illud eis conferebat, quòd quum duo æqualitatis putentur D

νομιζομέναιν εἶναι, καὶ τῆς μὲν ταυτὸν ἅπασιν ἀπονεμούσης, τῆς δὲ πρὸς τὸ προσῆκον ἑκάστοις, οὐκ ἠγνόουν τούτων τὴν χρησιμωτέραν· ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσαν τοὺς χρηστοὺς καὶ πονηροὺς, ἀπεδοκίμαζον ὡς οὐ δικαίαν οὖσαν· τὴν δὲ κατ' ἀξίαν ἕκαστον τιμῶσαν καὶ κολάζουσαν, προῃροῦντο· καὶ διὰ ταύτης ᾤκουν τὴν πόλιν, οὐκ ἐξ ἁπάντων τὰς ἀρχὰς κληροῦντες, ἀλλὰ τοὺς βελτίους καὶ τοὺς ἱκανωτάτους ἐφ' ἕκαστον τῶν ἔργων προκρίναντες. τοιούτους γὰρ ἤλπιζον ἔσεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους, οἷοίπερ ἂν ὦσιν οἱ τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες. ἔπειτα καὶ δημοτικωτέραν ἐνόμιζον ταύτην εἶναι τὴν κατάστασιν, τῆς διὰ τοῦ λαγχάνειν γινομένης. ἐν μὲν γὰρ τῇ κληρώσει τὴν τύχην βραβεύειν, καὶ πολλάκις λήψεσθαι τὰς ἀρχὰς τοὺς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμοῦντας· ἐν δὲ τῷ προκρίνειν τοὺς ἐπιεικεστάτους, τὸν δῆμον ἔσεσθαι κύριον ἑλέσθαι τοὺς ἀγαπῶντας μάλιστα τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν. αἴτιον δ' ἦν τοῦ ταῦτα τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, καὶ μὴ περιμαχήτους εἶναι

A esse genera: quorum alterum idem omnibus, alterum singulis pro dignitate tribuit: non ignorarunt vtra esset vtilior: sed hac æqualitate, quæ nullum discrimen inter bonos & improbos facit, vt iniqua, repudiata: illam, quæ pro suo quemque merito & honorat & punit, amplexi, & in gerenda republ. B secuti sunt. Nec promiscuè omnes ad societaté magistratuum admiserunt: sed optimum quemque, & singulis muneribus obeundis aptissimum, adhibito iudicio, prætulerunt. Nam ad eorum exemplum, penes quos summa rerum esset, etiam cæteros se comparaturos sperabant. Deinde populariorem putarunt hanc rationem C ea quæ sorte magistratus creat. Nam sortitionis gubernatrix fortuna est, & sæpe magistratus contingunt paucorum potentiæ studiosis. Quum autem integerrimi quique delectu habito potiores ferunt, in populi potestate est eos eligere qui præsentem statum maximè conseruatum volunt. Vt D autem hæc multitudini placerent, nullæque de magistratibus con-

τὰς ἀρχάς, ὅτι μεμελετηκότες ἦσαν ἐργάζεσθαι καὶ φείδεσθαι, καὶ μὴ τῶν μὲν οἰκείων ἀμελεῖν, τοῖς δ' ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν· μηδ' ἐκ τῶν δημοσίων τὰ σφέτερ' αὐτῶν διοικεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑκάστοις ὑπαρχόντων, ὁπότε δεήσειε, καὶ τοῖς κοινοῖς ἐπαρκεῖν· μηδ' ἀκριβέστερον εἰδέναι τὰς ἐκ τῶν ἀρχείων προσόδους, ἢ τὰς ἐκ τῶν ἰδίων γινομένας αὐτοῖς. οὕτω δ' ἀπείχοντο τῶν τῆς πόλεως, ὥστε χαλεπώτερον ἦν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις εὑρεῖν τοὺς βουλομένους ἄρχειν, ἢ νῦν τοὺς μηδὲν δεομένους. οὐ γὰρ ἐμπορείαν, ἀλλὰ λειτουργίαν ἐνόμιζον εἶναι τὴν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν. οὐδὲ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐσκόπουν εἴ τι λῆμμα παραλελοίπασιν οἱ πρότερον ἄρχοντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἴ τινος πράγματος κατημελήκασι τῶν τέλος ἔχειν κατεπειγόντων. ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν, ἐκεῖνοι διεγνωκότες ἦσαν, ὅτι δεῖ τὸν μὲν δῆμον, ὥσπερ τύραννον, καθιστάναι τὰς ἀρχὰς, καὶ κολάζειν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, καὶ κρίνειν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων· τοὺς δὲ σχολὴν ἄγειν δυναμένους, καὶ βίον

tentiones orirentur, in causa illud erat, quod laboribus & frugalitati assueuerant, neque sua negligebant, alienis inhiabant; nec è publico rem priuatam stabiliebant: sed de suo quisque, quum res postulabat, etiam rempubl. iuuabat: nec melius sciebant quos è curia, quàm quos de suo reditus haberent. Quin etiam à vectigalibus ciuitatis tantopere abstinebant, vt illis temporibus difficilius esset inuenire qui rempublic. capessere vellent, quàm nunc qui eius administratione carere possint. Nec enim reipublicæ curam, negotiationem, sed occupationem existimabant: nec à primo die computabant, an priores magistratus sordidi aliquid lucelli reliquissent: sed multo magis, an aliquid neglexissent, quod primo quoque tempore conficiendum esset. Denique, vt paucis absoluam, ita statuebant, oportere, populum tãquam dominum, constituere magistratus, & punire delinquentes, & iudicare de controuersiis: iis autem qui otium agere possent, quique ha-

ἱκανὸν κεκτημένους, ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν, ὥσπερ οἰκειοτάτων. καὶ δικαίους μὲν γενομένους ἐπαινεῖσθαι, καὶ στέργειν ταύτῃ τῇ τιμῇ· κακῶς δὲ διοικήσαντας, μηδεμιᾶς συγγνώμης τυγχάνειν, ἀλλὰ ταῖς μεγίσταις ζημίαις περιπίπτειν. καίτοι πῶς ἄν τις ταύτης ἢ βεβαιοτέραν ἢ δικαιοτέραν δημοκρατίαν εὕροι, τῆς τοὺς μὲν δυνατωτάτους ἐπὶ τὰς πράξεις καθιστάσης, αὐτῶν δὲ τούτων τὸν δῆμον κύριον ποιούσης;

Τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς πολιτείας τοιοῦτον ἦν αὐτοῖς· ῥᾴδιον δὲ ἐκ τούτων καταμανθάνειν, ὡς καὶ τὰ καθ' ἡμέραν ἑκάστην ὀρθῶς καὶ νομίμως πράττοντες διετέλεσαν. ἀνάγκη γὰρ τοῖς περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων καλὰς τὰς ὑποθέσεις πεποιημένοις, καὶ τὰ κατὰ μέρη τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν ἐκείνοις. καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς (ἐντεῦθεν γὰρ ἄρξασθαι δίκαιόν μοι δοκεῖ) οὐκ ἀνωμάλως, οὐδὲ ἀτάκτως, οὔτε ἐθεράπευον, οὔτε ὠργίαζον· οὐδὲ, εἴποτε μὲν δόξειεν αὐτοῖς, τριακοσίους βοῦς ἔπεμπον· ὁπότε δὲ τύχοιεν, τὰς πατρίους θυσίας ἐξέλιπον

A berent vnde viuerent, ita curandam esse rempublicam, vt res maximè suas. Qui si munus suum rectè administrassent, laudandos eos esse, illo honore contẽtos: sin malè rem gessissent, nullam eis veniam tribuẽdam, sed mulctas maximas irrogandas. Enimuerò quænam aut firmior aut iustior democratia inuenietur ea, quæ potentissimos quosque summæ re- B rum præficit, & eorum ipsorum populum dominum constituit?

Ac respubl. eorum hoc modo fuit ordinata: vnde facilè intelligitur, eos etiam in quotidianæ vitæ ratione, honestatis ac legum perpetuò fuisse studiosos. Aliter enim fieri non potest, quin qui sum- C ma rerum fundamenta ritè iecerunt, etiam singulas partes rectè quasi exædificent. Ac primùm quod ad deos immortales attinet (hinc enim ordiri mihi iure videor) non inæqualiter non perturbatè vel ipsos colebant, vel eorũ festa celebrabant: nec, si quando visum eis esset, taurorum trecentorũ pom- D pam instituebant, aliàs leui quapiam de causa etiam patria sacra omittebant:

οὐδὲ τὰς μὲν ἐπιθέτους ἑορτάς, αἷς ἑστίασίς τις προσείη, μεγαλοπρεπῶς ἦγον, ἐν δὲ τοῖς ἁγιωτάτοις τῶν ἱερῶν, ἀπὸ μισθωμάτων ἔθυον. ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν ὅπως μηδὲν μήτε τῶν πατρίων καταλύσωσι, μήτ' ἔξω τῶν νομιζομένων προσθήσωσιν· οὐ γὰρ ἐν ταῖς πολυτελείαις ἐνόμιζον εἶναι τὴν εὐσέβειαν, ἀλλ' ἐν τῷ μηδὲν κινεῖν ὧν αὐτοῖς οἱ πρόγονοι παρέδοσαν. τοιγάρτοι καὶ τὰ παρὰ τῶν θεῶν οὐκ ἐμπλήκτως, οὐδὲ ταραχωδῶς αὐτοῖς συνέβαινεν. ἀλλ' εὐκαίρως, καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς χώρας, καὶ πρὸς τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν. παραπλησίως δὲ τοῖς προειρημένοις, καὶ τὰ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διῴκουν. οὐ γὰρ μόνον περὶ τῶν κοινῶν ὡμονόουν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν ἴδιον βίον τοσαύτην ἐποιοῦντο πρόνοιαν ἀλλήλων, ὅσηνπερ χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, καὶ πατρίδος κοινωνοῦντας. οἵ τε γὰρ πενέστεροι τῶν πολιτῶν τοσοῦτον ἀπεῖχον, τοῦ φθονεῖν τοῖς πλείω κεκτημένοις, ὥστ' ὁμοίως ἐκήδοντο τὸν οἴκων τῶν μεγάλων, ὥσπερ τῶν σφετέρων αὐτῶν ἡγούμενοι τὴν ἐκείνων εὐδαιμονίαν, αὐτοῖς εὐπορίαν ὑπάρχειν. οἵ τε τὰς οὐσίας ἔχοντες, οὐχ

ὅπως

neque peregrinas ferias, quibus epulæ adhibentur, splendidè agitabant, in téplis autem religiosissimis de locationis reditibus sacrificabant: sed illud accuratè obseruabant, ne à patribus acceptum quicquam vel abrogarent vel vltra consueta adiicerent. Nec enim magnitudine sumptuum religionem metiebantur: sed eorum rituum obseruatione quos eis maiores tradidissent. Quapropter etiam diis mutua eorum cura fuit, ne tempestates temerè ac tumultuosè errarent: sed vt & ad agros colendos, & ad fruges percipiendas accommodatæ essent. Consimilem ad modum etiam inter sese agebant. Nec enim de repub. tantum consentiebant: sed in priuata quoque vita sic alios alij curabant, vt cordatos viros decet, & communitate patriæ deuinctos. Nam & tenuiores ciues adeo non inuidebant ditioribus, vt æquè soliciti essent de magnis familiis ac de suis: existimantes, illorum diuitias suas esse copias: & locupletes, tan-

ὅπως ὑπερεώρων τοὺς καταδεέστερον πράττοντας, ἀλλ' ὑπολαμβάνοντες αἰσχύνην αὑτοῖς εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν ἀπορίαν, ἐπήμυνον ταῖς ἐνδείαις· τοῖς μὲν γεωργίας ἐπὶ μετρίαις μισθώσεσι παραδιδόντες· τοὺς δὲ κατ' ἐμπορείαν ἐκπέμποντες· τοῖς δὲ εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας ἀφορμὴν παρέχοντες. οὐδὲ γὰρ ἐδεδίεσαν μὴ δυοῖν θάτερον πάθοιεν, ἢ πάντων στερηθεῖεν, ἢ πολλὰ πράγματα σχόντες, μέρος τι κομίσαιντο τῶν πρόσθεν ὄντων. ἀλλ' ὁμοίως ἐθάῤῥουν περὶ τῶν ἔξω διδομένων, ὥσπερ περὶ τῶν ἔνδον ἀποκειμένων. ἑώρων γὰρ τοὺς περὶ τῶν τοιούτων κρίνοντας, οὐ ταῖς ἐπιεικείαις καταχρωμένους, ἀλλὰ τοῖς νόμοις πειθομένους· οὐδ' ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ἀγῶσιν αὑτοῖς ἀδικεῖν ἐξουσίαν παρασκευάζοντας, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιζομένους τοῖς ἀποστεροῦσιν, αὐτῶν τῶν ἀδικουμένων· καὶ νομίζοντας διὰ τοὺς ἄπιστα τὰ συμβόλαια ποιοῦντας, μείζω βλάπτεσθαι τοὺς πένητας τῶν πολλὰ κεκτημένων. τοὺς μὲν γὰρ, ἢν παύσωνται προσποιούμενοι, μικρῶν προσόδων ἀποστερήσεσθαι. τοὺς δ', ἂν ἀπορήσωσι τῶν ἐπαρκούντων, εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν

A tum aberat vt despicerent eos qui re minus lauta essent, vt ciuium inopiam dedecori sibi esse putantes, illorum necessitatibus subuenirent, aliis agros colendos mediocri pecunia locando, alios ad negotiationem ablegando, aliis sortem ad alios quæstus suppeditando. Nec enim metuebant ne alterutrum sibi vsuueniret, vt vel totius B summæ iacturam facerent, vel magnis molestiis partem aliquam datæ pecuniæ recuperarent: sed non minus tutam putabant pecuniam aliis mutuò datam, quàm domi repositam. Videbant enim, iudices non abuti lenitate, sed legibus obtemperare: neque sibi in aliorum periculis delinquendi securitatem præparare, sed magis C irasci fraudantibus, quàm eos ipsos quibus fiebat iniuria. Nam qui fidem contractuum violarent, eos pauperibus censebant plus nocere quàm opulentis. Hos enim, si desinerent cliētelas sibi asciscere, paruis reditibus spoliatum iri: illos, si deessent qui opem ferrent, extrema inopia D

καταστήσεσθαι· καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην, οὔτε ἀπεκρύπτετο τὴν οὐσίαν, οὔτε ὤκνει συμβάλλειν οὐδείς· ἀλλ' ἥδιον ἑώρων τοὺς δανειζομένους, ἢ τοὺς ἀποδιδόντας· ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς συνέβαινεν, ἅπερ ἂν βουληθεῖεν ἄνθρωποι νοῦν ἔχοντες. ἅμα γὰρ τούς τε πολίτας ὠφέλουν, καὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἐνεργὰ καθίστασαν. κεφάλαιον δὲ, τοῦ καλῶς ἀλλήλοις ὁμιλεῖν· αἱ μὲν γὰρ κτήσεις ἀσφαλεῖς ἦσαν, οἷσπερ κατὰ τὸ δίκαιον ὑπῆρχον· αἱ δὲ χρήσεις, ἐπίσης κοιναὶ πᾶσι τοῖς δεομένοις τῶν πολιτῶν.

A laboraturos. Itaque quum his animis essent, neque opes suas celabat quisquam, neque contrahere cum aliis recusabat: imò libentius videbant eos qui mutuum petebant, quàm qui reddebant. Vtraque enim illis vsuueniebant, quæ prudentes homines expetenda censeant, vt simul & ciuibus prodessent, & B sua re familiari quæstum facerent: &, quod summum est, ac ad ciuilem consuetudinem aptissimum, vt & possessiones in tuto essent iis qui eas iure tenebant, & vsus earum ex æquo communis ciuibus omnibus qui indigerent.

Ἴσως ἂν οὖν τινες ἐπιτιμήσειαν τοῖς εἰρημένοις, ὅτι τὰς μὲν πράξεις ἐπαινῶ τὰς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένας, τὰς δ' αἰτίας οὐ φράζω δι' ἃς οὕτω καλῶς καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς εἶχον, καὶ τὴν πόλιν διῴκουν. ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν εἰρηκέναι τι τοιοῦτον. οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι πλείω καὶ σαφέστερον πειράσομαι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐν μὲν ταῖς παιδείαις πολλοὺς τοὺς ἐπιστατοῦντας εἶχον· ἐπειδὴ δ' εἰς ἄνδρας δοκιμασθεῖεν, ἐξῆν αὐτοῖς

Fortassis autem erunt C qui hæc quæ diximus, reprehendant, quòd actiones illorum temporum laudem: causas autem propter quas & inter sese tam pacatè vixerint, & vrbem tam præclarè gubernarint, non explicem. Ego verò etsi nonnihil eius quoque generis me dixisse puto, plura tamen & dilucidius his de rebus disserere co- D nabor. Nam illi quidem, nó vt puerilis institutionis magnam curam suscipiebant, sic adultis omnem

ποιεῖν ὅ,τι βούληθεῖεν· ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμαῖς πλείονος ἐπιμελείας ἐτύγχανον, ἢ παῖδες ὄντες. οὕτω γὰρ οἱ πρόγονοι ἡμῶν περὶ τὴν σωφροσύνην ἐσπούδαζον, ὥστε τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐκοσμίας. ἧς οὐχ οἷόν τ' ἦν μετασχεῖν, πλὴν τοῖς καλῶς γεγονόσι, καὶ πολλὴν ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην ἐν B τῷ βίῳ ἐνδεδειγμένοις, ὥστε πάντων αὐτὴν εἰκότως διενεγκεῖν τῶν ἐν τοῖς Ἕλλησι συνεδρίων.

Σημείοις δ' ἄν τις χρήσαιτο περὶ τῶν τότε καθεστώτων καὶ τοῖς ἐν τῷ παρόντι γιγνομένοις. ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἁπάντων τῶν περὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν δοκιμασίαν ταύτην καθημένων, ἴδοι- C μεν ἂν τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις πράγμασιν ἀνεκτοὺς ὄντας, ἐπειδὰν εἰς Ἄρειον πάγον ἀναβῶσιν, ὀκνοῦντας τῇ φύσει χρῆσθαι, καὶ μᾶλλον τοῖς ἐκεῖ νομίμοις ἢ ταῖς αὑτῶν κακίαις ἐμμένοντας. τοσοῦτον ἐκεῖνοι φόβον τοῖς πονηροῖς ἐναπειργάσαντο, καὶ τοσοῦτον μνημεῖον ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἑαυτῶν D ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης ἐγκατέλιπον. τὴν δὴ τοιαύτην, ὥσπερ εἶπον, κυρίαν ἐποίησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐταξίας.

A quiduis agendi licentiam dabant : sed qui iam integra ætate erant, diligentius obseruabantur quàm in pueritia. Maiores enim nostri, modestiæ tantam rationem habuerunt, vt senatum Areopagiticum cẽsuræ morum præfecerint: in quem ordinem admitti nefas erat, nisi & honesto loco natos, & virtute ac vitæ modestia spectatissimos. Quare non mirum est eum senatum vniuersis totius Græciæ consiliis antecelluisse.

Quæ autem olim eius loci ratio fuerit, ex his quæ etiam hodie fiũt, intelligitur : quum nunc etiam designatos & delectos in hunc ordinem, videamus, etiamsi cæteris in rebus intolerabiles sint, vbi in Areopagum ascenderint, non audere naturæ suæ indulgere : sed illis institutis potius vti quàm prauitati suæ immorari. Tantum illi metum improbis iniecerunt, ac tam illustre suæ virtutis & modestiæ monumentum in eo loco reliquerunt. Hunc igitur talem, vt dixi, senatum censuræ morum præfecerunt:

οἱ τοὺς μὲν οἰομένους ἐνταῦθα βελτίστους ἄνδρας γίνεσθαι, παρ' οἷς οἱ νόμοι μετὰ πλείστης ἀκριβείας κείμενοι τυγχάνουσιν, ἀγνοεῖν ἐνόμιζον. οὐδὲν γὰρ κωλύειν ὁμοίους ἅπαντας εἶναι τοὺς Ἕλληνας, ἕνεκά γε τοῦ ῥᾴδιον εἶναι τὰ γράμματα λαβεῖν παρ' ἀλλήλων. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τοιούτων τὴν ἐπίδοσιν εἶναι τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν (B) καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων. τοὺς γὰρ πολλοὺς τοῖς ἤθεσιν ἀποβαίνειν ὁμοίους ἀνάγκη, ἐν οἷς ἂν ἕκαστοι παιδευθῶσιν· ἐπεὶ τά γε πλήθη καὶ τὰς ἀκριβείας τῶν νόμων, σημεῖον εἶναι τοῦ κακῶς οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν αὐτήν. ἐμφράγματα γὰρ αὐτοὺς ποιουμένους τῶν ἁμαρτημάτων, πολλοὺς (C) γίγνεσθαι τοὺς νόμους ἀναγκάζεσθαι· δεῖν δὲ τοὺς εὖ πολιτευομένους, οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι γραμμάτων, ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον. οὐ γὰρ τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἤθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις. καὶ τοὺς μὲν κακῶς τεθραμμένους, καὶ τοὺς (D) ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους, τολμήσειν παραβαίνειν· τοὺς δ' ἀσφαλῶς πεπαιδευμένους, καὶ τοῖς καλῶς

A Et quidem inscitiæ reos egerunt eos qui ibi præstãtissimos viros fore putarẽt, vbi leges exquisitissimæ haberentur. Quod si ita esset, nihil prohibere quominus omnes Græci æquales essent: quum procliue sit, leges alios ab aliis exscriptas mutuari. Verùm non eam rem virtutis afferre incrementa, sed quotidianæ vitæ consuetudinem. B Nam plerosque iis moribus similes euadere necesse esse, quibus singuli educati fuerint: multitudinem autem, & accuratiorem legum constitutionem, signum esse mali status reipublicæ. Nam dum delicta quasi aggeribus obiectis coercere conentur; necessariò cumulari leges. C Decere autem prudẽtes magistratus, nõ porticus implere legibus, sed efficere vt ciues animis insitum habeant iustitiæ studium. Non enim senatusconsulta, aut plebiscita, sed præclara instituta felicem efficere ciuitatem. Nam homines malè institutos, leges etiam exquisitissimas negligere audere: qui autem D rectè & constanter educati sint, eos demũ bonis

κειμένοις θελήσειν ἐμμένειν. ταῦτα δὲ διανοηθέντες, οὐ τοῦτο πρῶτον ἐσκόπουν, δι' ὧν κολάσουσι τοὺς ἀκοσμοῦντας, ἀλλ' ἐξ ὧν παρασκευάσουσι μηδὲν αὐτοὺς ἄξιον ζημίας βουλήσεσθαι ἁμαρτάνειν. ἡγοῦντο γὰρ τοῦτο μὲν αὑτῶν ἔργον εἶναι· τὸ δὲ, περὶ τὰς τιμωρίας σπουδάζειν, τοῖς ἐχθροῖς προσήκειν. ἁπάντων μὲν οὖν ἐφρόντιζον τῶν πολιτῶν, μάλιστα δὲ τῶν νεωτέρων. ἑώρων γὰρ τοὺς τηλικούτους ταραχωδέστατα διακειμένους, καὶ πλείστων γέμοντας ἐπιθυμιῶν· καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν παιδευθῆναι μάλιστα δεομένας ἐν ἐπιθυμίαις καλῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ πόνοις ἡδονὰς ἔχουσιν· ἐν μόνοις γὰρ ἂν τούτοις ἐμμένειν αὐτοὺς ἐλευθέρως τεθραμμένους, καὶ μεγαλοφρονεῖν εἰθισμένους. ἅπαντας μὲν οὖν ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἄγειν διατριβὰς, οὐχ οἷόν τ' ἦν ἀνωμάλως τὰ περὶ τὸν βίον ἔχοντας. ὡς δὲ πρὸς τὴν οὐσίαν ἥρμοττεν, οὕτως ἑκάστοις προσέταττον. τοὺς μὲν γὰρ ὑποδεέστερον πράττοντας, ἐπὶ τὰς γεωργίας καὶ τὰς ἐμπορίας ἔτρεπον· εἰδότες, τὰς μὲν ἀπορίας διὰ τὰς ἀργίας

legibus velle obtemperare. Hæc illi cogitantes, non primum spectabant quibus modis immodestos punirent: sed qua ratione ciues adduci possent vt ne quid vellent pœna dignum admittere. hoc enim ad se pertinere existimabant: suppliciis infligendis inuigilare, hostium esse. Curabant igitur cùm omnes ciues, tum verò adolescentes in primis. Videbant enim eam ætatem turbulentissimis affectibus agitari, & plurimis redundare cupiditatibus: maximéque necessarium esse ita illam institui, vt honestis studiis & temperatis voluptate laboribus gauderet. Eos enim qui liberaliter educati, & magnitudini animorum assuefacti essent, in solis illis rebus perseueraturos. Vniuersis porro easdem exercitationes præscribere, in tanta rei familiaris inæqualitate, non potuerunt: sed vt singulorum facultates ferebant, ita singulis præcipiebant. Nam tenuiores ad agriculturam & negotiationes deducebant: non ignari, & inopiæ causam esse

γιγνομένας· τὰς δὲ κακουργίας, διὰ τὰς ἀπορίας· ἀναιροῦντες οὖν τὴν ἀρχὴν τῶν κακῶν, ἀπαλλάξειν ᾤοντο καὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων τῶν μετ᾽ ἐκείνων γιγνομένων. τοὺς δὲ βίον ἱκανὸν κεκτημένους, περί τε ἱππικὴν καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰ κυνηγέσια, καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἠνάγκασαν διατρίβειν· ὁρῶντες ἐκ τούτων, τοὺς μὲν διαφέροντας γιγνομένους, τοὺς δὲ, τῶν πλείστων κακῶν ἀπεχομένους. καὶ ταῦτ᾽ οὐ νομοθετήσαντες τὸν λοιπὸν χρόνον ὠλιγώρουν· ἀλλὰ διελόμενοι τὴν μὲν πόλιν κατὰ κώμας, τὴν δὲ χώραν, κατὰ δήμους, ἐθεώρουν τὸν βίον τὸν ἑκάστου, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας εἰς τὴν βουλὴν ἦγον. ἡ δὲ, τοὺς μὲν ἐνουθέτει, τοῖς δ᾽ ἠπείλει, τοὺς δ᾽, ὡς προσῆκεν, ἐκόλαζεν· ἠπίσταντο γὰρ ὅτι δύο τρόποι τυγχάνουσιν ὄντες, οἱ καὶ προτρέποντες ἐπὶ τὰς ἀδικίας, καὶ παύοντες τῶν πονηριῶν. παρ᾽ οἷς μὲν γὰρ μήτε φυλακὴ, μήτε ζημία τῶν τοιούτων καθέστηκε, μήθ᾽ αἱ κρίσεις ἀκριβεῖς εἰσι, παρὰ τούτοις μὲν διαφθείρεσθαι, καὶ τὰς ἐπιεικεῖς τῶν φύσεων· ὅπου δὲ μήτε λαθεῖν τοῖς ἀδικοῦσι ῥᾴδιόν ἐστι,

pigritiam, & ad facinus inopia plerosque impelli. Quare fonte malorũ sublato, etiam cætera delicta, quæ inde velut ebullirent, censebant posse præcaueri. Locupletes autem animum ad rem equestrẽ, ad gymnasia, ad venationes & philosophiã adiungere cogebant. Hoc enim eam vim habere perspiciebant, vt alij virtutibus excellerent, alij flagitiis plurimis abstinerent. neque, contenti solas leges tulisse, de cætero negligentes erant: sed ciuitate in tribus, agro in municipia distributo, vniuscuiusque vitam spectabant, & immodestos in senatum ducebant. Is verò alios monebat, aliis minitabatur, alios vt par erat, puniebat. Duas enim sciebant esse rationes, quæ & ad iniurias incitarent, & à sceleribus reuocarent. Nam apud quos nemo studium habeat flagitia vel cauendi, vel puniendi, vbi nulla seuera iudicia exercentur: ibi etiam bona ingenia corrumpi. vbi autem delinquentes neque facilè delitescant,

μήτε φανεροῖς γιγνομένοις συγγνώμης τυχεῖν, ἐνταῦθα δ' ἐξιτήλους γίγνεσθαι τὰς κακοηθείας. ἅπερ ἐκεῖνοι γινώσκοντες, ἀμφοτέροις κατεῖχον τοὺς πολίτας, καὶ ταῖς τιμωρίαις καὶ ταῖς ἐπιμελείαις. τοσούτου γὰρ ἐδέοντο αὐτοὺς λανθάνειν οἱ κακόν τι δεδρακότες, ὥστε καὶ τοὺς ἐπιδόξους ἁμαρτήσεσθαι προησθάνοντο. τοιγαροῦν οὐκ ἐν τοῖς σκιραφείοις οἱ νεώτεροι διέτριβον, οὐδ' ἐν ταῖς αὐλητρίσιν, οὐδ' ἐν τοῖς τοιούτοις συλλόγοις, ἐν οἷς νῦν διημερεύουσιν· ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔμενον, ἐν οἷς ἐτάχθησαν· θαυμάζοντες καὶ ὁμιλοῦντες τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύοντας. οὕτω δ' ἔφευγον τὴν ἀγοράν, ὥστε εἰ καί ποτε διελθεῖν ἀναγκασθεῖεν, μετὰ πολλῆς αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης ἐφαίνοντο τοῦτο ποιοῦντες. ἀντειπεῖν δὲ τοῖς πρεσβυτέροις, ἢ λοιδορήσασθαι, δεινότερον ἐνόμιζον εἶναι, ἢ νῦν περὶ τοὺς γονέας ἐξαμαρτάνειν. ἐν καπηλείῳ δὲ φαγεῖν ἢ πιεῖν, οὐδεὶς οὐδ' ἂν οἰκέτης ἐπιεικὴς ἐτόλμησε· σεμνύνεσθαι δ' ἐμελέτων, καὶ οὐ βωμολοχεύεσθαι· καὶ τοὺς εὐτραπέλους δὲ, καὶ σκώ-

neque conuicti veniæ spē habeāt: ibi demum naturæ morúmque prauitatē paulatim aboleri. Illi igitur his cognitis, vtraque re ciues in officio continebant, & pœna & diligentia. Tantum enim aberat vt laterent eos hi qui deliquissent, vt antè animaduerterent quosnam verisimile esset peccaturos esse. Quare non in lustris adolescentes aleam ludebant, nec versabantur apud tibicinas, aut in huiusmodi cōuenticulis, in quibus nunc totos dies conterunt: sed iis studiis immorabantur quibus erant destinati: & qui principem in illis locum tenebant, eos admirabantur & sectabantur. Forum autem ita fugiebant, vt, si quando transire cogerentur, id magna cum verecundia & modestia facere viderentur. Senioribus vero aduersari, aut maledicere, grauius esse putabant quàm nunc parentes violare. Iam in caupona edere, aut bibere, nemo ne frugi quidem seruus audebat. Grauitati, non scurrilitati studebant: & homines dicaces, & ad irriden-

πτειν δυσμελεῖς, οὓς νῦν εὐφυεῖς προσαγορεύουσιν, ἐκεῖνοι δυστυχεῖς ἐνόμιζον.

A dum paratos, quos nunc facetos vocant, illi calamitosos iudicabant.

Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με δυσκόλως διακεῖσθαι πρὸς τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν ἡλικίαν. οὔτε γὰρ ἡγοῦμαι τούτους αἰτίους εἶναι τῶν γιγνομένων· σύνοιδά τε τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἥκιστα χαίρουσι ταύτῃ τῇ καταστάσει, δι' ἣν ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀκολασίαις ταύταις διατρίβειν· ὥστε οὐκ ἂν εἰκότως τούτοις ἐπιτιμῴην· ἀλλὰ πολὺ ἂν δικαιότερον τοῖς ὀλίγῳ πρὸ ἡμῶν τὴν πόλιν διοικήσασιν. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ τὴν ἀρχὴν προτρέψαντες ἐπὶ ταύτας τὰς ὀλιγωρίας, καὶ καταλύσαντες τὴν τῆς βουλῆς δύναμιν. ἧς ἐπιστατούσης, οὐ δικῶν, οὐδὲ ἐγκλημάτων, οὐδὲ εἰσφορῶν, οὐδὲ πενίας, οὐδὲ πολέμων ἡ πόλις ἔγεμεν· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡσυχίαν εἶχον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας εἰρήνην ἦγον. παρεῖχον γὰρ σφᾶς αὐτοὺς, τοῖς μὲν Ἕλλησι πιστούς, τοῖς δὲ βαρβάροις φοβερούς. τοὺς μὲν γὰρ σεσωκότες ἦσαν, παρὰ δὲ τῶν δίκην τηλικαύτην εἰληφότες, ὥστ' ἀγαπᾶν ἐκείνους, εἰ μηδὲν ἔτι κακὸν πάσχοιεν.

Neque verò me quisquam existimet iratum esse isti ætati. Neque enim quicquam harum rerum adolescentibus est imputandum: & plurimos eorum scio ista ratione minimè delectari, qua impunè licet tam B petulanter agitare. Quare iniquum fuerit eis succensere: illi potius accusandi sunt qui paulo ante nos rempublicam gesserunt. Isti sunt qui primi huic licentiæ fenestram, fracta senatus autoritate, patefecerunt. penes quem dum summa rerum esset, non accusationibus, non criminationibus, non exactio- C nibus, non paupertate, neque bellis ciuitas redundabat: sed ciues & inter se concordes & tranquilli erant, & cum aliis vniuersis pacatè viuebant. Præbebant enim se & Græcis fideles, & barbaris formidabiles. Nam illos quidem conseruarant: hos autem sic vlti erant, vt bene secum agi putarent si nullis D præterea malis afficerētur.

τοιγάρτοι διὰ ταῦτα μετὰ τοσαύτης ἀσφαλείας διῆγον, ὥστε καλλίους εἶναι καὶ πολυτελεστέρας τὰς οἰκήσεις καὶ τὰς ἐπισκευὰς τὰς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἢ τὰς ἐντὸς τείχους. καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν, μηδὲ εἰς τὰς ἑορτὰς εἰς ἄστυ καταβαίνειν, ἀλλὰ αἱρεῖσθαι μένειν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς μᾶλλον, ἢ τῶν κοινῶν ἀπολαύειν. οὐδὲ γὰρ τὰ περὶ τὰς θεωρίας, ὧν ἕνεκά τις ἦλθεν, ἀσελγῶς οὐδ᾽ ὑπερηφάνως, ἀλλὰ νουνεχόντως ἐποίουν, οὐ γὰρ ἐκ τῶν πομπῶν οὐδὲ ἐκ τῶν περὶ τὰς χορηγίας φιλονεικιῶν οὐδ᾽ ἐκ τῶν τοιούτων ἀλαζονειῶν τὴν εὐδαιμονίαν ἐδοκίμαζον, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ σωφρόνως οἰκεῖν, καὶ τοῦ βίου τοῦ καθ᾽ ἡμέραν, καὶ τοῦ μηδένα τῶν πολιτῶν ἀπορεῖν τῶν ἐπιτηδείων. ἐξ ὧνπερ χρὴ κρίνειν τοὺς ὡς ἀληθῶς εὖ πράττοντας, καὶ μὴ φορτικῶς πολιτευομένους. ἐπεὶ νῦν γε τίς οὐκ ἂν ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν εὖ φρονούντων ἀλγήσειεν, ὅταν ἴδῃ τινὰς τῶν πολιτῶν, αὐτοὺς μὲν περὶ τῶν ἀναγκαίων εἴθ᾽ ἕξουσιν εἴτε μὴ πρὸ τῶν δικαστηρίων κληρουμένους, τῶν δ᾽ Ἑλλήνων τοὺς ἐλαύνειν τὰς ναῦς βουλομένους, τρέφειν

A Vnde etiam factum est vt in magna securitate degerent: & pulchriora ac sumptuosiora essent ædificia & apparatus in agris quàm intra mœnia: multíque ciuium nec in solennibus festis in vrbem descenderent, sed sua re familiari quàm publicis spectaculis, frui mallent. Nec enim illa quorum gratia venisset aliquid, B luxuriosè aut superbè, sed cordatè, instruebant: neque felicitatem pomparum aut ædilitiorum munerum contentionibus, aut simili quapiam insolentia metiebantur: sed quotidianæ vitæ modestia, & tali rerum necessariarum copia, vt ne qui ciues egerent. Quibus è rebus æstimandi sunt verè C felices, & non importunè gerentes rempublicam. Nam quis quæso vir prudens est, vt nunc quidem res habet, quem hic status non magno dolore afficiat? quum viderit ciuium quosdam, an ipsi habituri sint ad victum necessaria, nécne, ante prætoria sortem ducere: & è Græcis eos qui D remos agere voluerint, ali

ἀξιοῦντας, καὶ χορεύοντας μὲν ἐν χρυσοῖς ἱματίοις, χειμάζοντας δ᾽ ἐν τούτοις ἐν οἷς οὐ βούλομαι λέγειν, καὶ τοιαύτας ἄλλας ἐναντιώσεις περὶ τὴν τοιαύτην διοίκησιν γιγνομένας, αἳ μεγάλην αἰσχύνην περιποιοῦσι τῇ πόλει. ὧν οὐδὲν ἦν ἐπ᾽ ἐκείνης τῆς βουλῆς. ἀπήλλαξε γὰρ τοὺς μὲν πένητας τῶν ἀπορειῶν ταῖς εὐεργεσίαις, καὶ ταῖς παρὰ τῶν ἐχόντων ὠφελείαις· τοὺς δὲ νεωτέρους τῶν ἀκολασιῶν τοῖς ἐπιτηδεύμασι, καὶ ταῖς αὑτῶν ἐπιμελείαις· τοὺς δὲ πολιτευομένους τῶν πλεονεξιῶν ταῖς τιμωρίαις, καὶ τῷ μὴ λανθάνειν τοὺς ἀδικοῦντας· τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τῶν ῥαθυμιῶν, ταῖς τιμαῖς ταῖς πολιτικαῖς, καὶ ταῖς παρὰ τῶν νεωτέρων θεραπείαις. καίτοι πῶς ἂν γένοιτο ταύτης πλείονος ἀξία πολιτεία, τῆς οὕτω καλῶς ἁπάντων τῶν πραγμάτων ἐπιμεληθείσης; καὶ περὶ μὲν τῶν τότε καθεστώτων, τὰ μὲν πλεῖστα διεληλύθαμεν. ὅσα δὲ παραλελοίπαμεν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι κἀκεῖνα τὸν αὐτὸν τρόπον εἶχε τούτοις, ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν.

Ἤδη δέ τινες ἀκούσαντές μου ταῦτα ἐπεξιόντος, ἐπῄ-

A iubere? in aureis vestimentis saltare: in iis hybernare, quæ ego dicere nolo: sicut & alia multa prætereo, quæ inter sese minimè consentiunt in hac gubernatione, ac magnum dedecus reipublicæ imprimunt. Quarum rerum illo senatu nihil erat. Leuabat enim is inopia tenuiores beneficiis, & locu- B pletum adiumentis. Iuuentutis intemperantiam honestis institutis, & acri animaduersione coercebat. Magistratuū auaritiæ frenos iniiciebat suppliciis, & indagatione solerti iniuriarum. Senibus torporem excutiebat honoribus gerēdorum magistratuum: & adolescentum obseruantia. Quæ igitur, per deos im- C mortales, respublica melius constitui queat ea quæ rerum omnium curam tam diligentem suscepit? Ac instituta quidem illius ætatis pleráque recensuimus: si quæ vero prætermissimus, illorum quoque consimilem fuisse rationem, de hisce facilè intelligitur.

Non defuerunt autem D qui audita hac oratione, tū

νεσάν με ὡς οἷόν τε μάλιστα, καὶ τοὺς προγόνους ἐμακάριζον, ὅτι τὸν τρόπον τοῦτον τὴν πόλιν διῴκουν, οὐ μὴν ὑμᾶς ᾤοντο πεισθήσεσθαι χρῆσθαι τούτοις, ἀλλ᾽ αἱρήσεσθαι διὰ τὴν συνήθειαν ἐν τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι κακοπαθεῖν μᾶλλον, ἢ μετὰ πολιτείας ἀκριβεστέρας ἄμεινον τὸν βίον διάγειν. εἶναι δ᾽ ἔφασάν μοι καὶ κίνδυνον μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύων, μισόδημος εἶναι δόξω, καὶ τὴν πόλιν ζητεῖν εἰς ὀλιγαρχίαν ἐμβαλεῖν. ἐγὼ δ᾽ εἰ μὲν πραγμάτων πέρι ἀγνοουμένων, καὶ καινῶν τοὺς λόγους ἐποιούμην, καὶ περὶ τούτων ἐκέλευον ὑμᾶς ἑλέσθαι συνέδρους ἢ συγγραφέας, δι᾽ ὧν ὁ δῆμος κατελύθη τὸ πρότερον, εἰκότως ἂν εἶχον τὴν αἰτίαν ταύτην· νῦν δ᾽ οὐδὲν εἴρηκα τοιοῦτον, ἀλλὰ διείλεγμαι περὶ διοικήσεως, οὐκ ἀποκεκρυμμένης, ἀλλὰ φανερᾶς, ἣν ἅπαντες ἴστε, καὶ πάτριον ἡμῖν οὖσαν, καὶ πλείστων ἀγαθῶν καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν αἰτίαν γεγενημένην. πρὸς δὲ τούτοις, ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν νομοθετηθεῖσαν, καὶ κατασταθεῖσαν, οὓς οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε δημο-

A me maximis laudibus extulerint, tum maiorum noſtrorũ felicitatem prædicarint, qui hanc gerendæ reipublicæ rationem ſecuti eſſent: non tamen exiſtimarint: vos eam æmulaturos, ſed fore vt vi conſuetudinis impulſi, malitis iſto rerum ſtatu acerba complura perpeti, quàm emendatione reipublicæ vitam degere feliciorem. Addebant etiam, eſſe mihi B periculum, ne, dum optima conſulerem, infenſus plebi, & oligarchiæ inſtituendæ cupidus viderer. Ego verò, ſi de rebus ignotis & nouis verba facerem, & ad illas conſtituendas vos indicto concilio creare conſeſſores, aut ſcribas deligere iuberem, per quos antehac popularis ſtatus C abrogatus eſt, iure hoc nomine accuſarer: nunc tale nihil dixi, ſed de gubernatione diſſerui, non occulta, ſed manifeſta: quam ſcitis omnes & patriam vobis eſſe, & cùm reipublicæ noſtræ, tum cæteris Græcis plurimas peperiſſe vtilitates: atque etiam ab iis viris ſancitam & conſtitutam quos ne- D ma eſt quin omnium

τικωτάτους γεγενῆσθαι τῶν πολιτῶν. ὥστε πάντων ἂν μοι συμβαίη δεινότατον, εἰ τοιαύτην πολιτείαν εἰσηγούμενος, νεωτέρων δόξαιμι πραγμάτων ἐπιθυμεῖν. ἔπειτα κἀκεῖθεν ῥᾴδιον τὴν διάνοιαν διαγνῶναι τὴν ἐμήν. ἐν γὰρ τοῖς πλείστοις τῶν λόγων τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ, φανήσομαι τῶν μὲν ὀλιγαρχίαις καὶ πλεονεξίαις ἐπιτιμῶν· τὰς δ' ἰσότητας καὶ τὰς δημοκρατίας ἐπαινῶν, οὐ πάσας, ἀλλὰ τὰς καλῶς καθεστηκυίας· οὐδ' ὡς ἔτυχον, ἀλλὰ δικαίως, καὶ νουνεχόντως. οἶδα γὰρ τούς τε προγόνους τοὺς ἡμετέρους, ταύτῃ τῇ καταστάσει πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκόντας, καὶ Λακεδαιμονίους διὰ τοῦτο κάλλιστα πολιτευομένους, ὅτι μάλιστα δημοκρατούμενοι τυγχάνουσιν. ἐν γὰρ τῇ τῶν ἀρχῶν αἱρέσει, καὶ τῷ βίῳ τῷ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἴδοιμεν ἂν παρ' αὐτοῖς τὰς ἰσότητας, καὶ τὰς ὁμοιότητας μᾶλλον ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἰσχυούσας. οἷς αἱ μὲν ὀλιγαρχίαι πολεμοῦσιν· οἱ δὲ καλῶς δημοκρατούμενοι, χρώμενοι διατελοῦσι.

Τῶν τοίνυν ἄλλων πόλεων ταῖς ἐπιφανεστάταις, καὶ μεγά-

ciuium maximè fuiſſe populares fateatur. Quare mecum iniquiſſimè ageretur; ſi talis reipublicæ ſuaſor, nouarum rerum cupidus exiſtimarer. Deinde vel ex eo mea mens facilè perſpicitur, quòd è pleriſq. meis orationibus apparet, oligarchias & iniuſtas prærogatiuas à me vituperatas: æqualitatem verò & democratias laudatas eſſe, non quidem omnes, ſed rectè ordinatas: neque id à me factum eſſe temerè aut fortuitò, ſed iure atque prudenter. Nam & maiores noſtros ea ratione longè aliis præſtitiſſe: & Lacedemoniorum ob hoc maximè rempublicam ſcio florere, quòd populari ſtatu maximè vtuntur. Nam & in magiſtratuum creatione, & in quotidianæ vitæ conſuetudine, cęteríſque ſtudiis, apud eos æquitatem & æqualitatem plus valere videmus quàm apud cæteros: quæ quidem inſtituta vti sũt oligarchiis contraria, ſic in bonis democratiis vſitata.

Quòd ſi rem accuratè perpẽderimus, claris & ma-

λαις, ἢν ἐξετάζειν βουληθῶμεν, εὑρήσομεν τὰς δημοκρατίας μᾶλλον ἢ τὰς ὀλιγαρχίας συμφερούσας. ἐπεὶ καὶ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν, ἣ πάντες ἐπιτιμῶσιν, ἢν παραβάλωμεν αὐτὴν μὴ πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθεῖσαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα καταστᾶσαν, οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν θεοποίητον εἶναι νομίσειεν. βούλομαι δ', εἰ καί τι με φήσουσιν ἔξω τῆς ὑποθέσεως λέγειν, δηλῶσαι, καὶ διελθεῖν ὅσον αὕτη τῆς τότε διέστηκεν, ἵνα μηδεὶς οἴηταί με, τὰ μὲν ἁμαρτήματα τοῦ δήμου λίαν ἀκριβῶς ἐξετάζειν· εἰ δέ τι καλὸν ἢ σεμνὸν διαπέπρακται, ταῦτα παραλιπεῖν. ἔσται δὲ ὁ λόγος, οὔτε μακρὸς, οὔτ' ἀνωφελὴς τοῖς ἀκούουσιν. ἐπειδὴ γὰρ τὰς ναῦς τὰς περὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπωλέσαμεν, καὶ ταῖς ἀτυχίαις ἐκείναις ἡ πόλις περιέπεσε, τίς οὐκ οἶδε τῶν πρεσβυτέρων, τοὺς μὲν δημοτικοὺς καλουμένους, ἑτοίμους ὄντας ὁτιοῦν πάσχειν, ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον; δεινὸν ἡγουμένους, εἴ τις ὄψεται τὴν πόλιν τὴν τῶν Ἑλλήνων ἄρξασαν, ὑφ' ἑτέροις οὖσαν· καὶ τούτους μὲν ἐκσπόνδους γινομένους.

A gnis ciuitatibus democratias vtiliores oligarchiis esse inueniemus. Etenim vel nostram rempublicam quæ ab omnibus reprehendi solet, si conferatur non cum ea quam modò recensui, sed cum illa quæ triginta tyrannorum temporibus extitit, nemo erit quin diuinitus esse factam arbitretur. Lubet autem, licet ab instituto alienum B videri queat, significare & commemorare quantum inter hanc nostram & illam intersit: ne me quis existimet in populi delicta quidem seuerius inquirere: si quid autem præclarè magnificéque ab eo gestum sit, præterire. Erit autem hæc commemoratio neque prolixior, nec inutilis audientibus. Nam quum C nauibus ad Hellespontum amissis, illas respublica clades accepisset, quis è natu maioribus ignorat, eos qui populares vocabuntur, quiduis perpeti pro tuenda libertate fuisse paratos: atque indignissimum iudicasse, eam ciuitatem quæ Græcis imperasset, aliorum imperio parere? & hos qui-D dem hostes iudicatos.

τοὺς δὲ τῆς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμήσαντας ἑτοίμως, τά τε τείχη καθαιροῦντας, καὶ τὴν δουλείαν ὑπομένοντας; καὶ τότε μὲν ὅτε τὸ πλῆθος κύριον ἦν τῶν πραγμάτων, ἡμᾶς τὰς τῶν ἄλλων ἀκροπόλεις φρουροῦντας· ἐπειδὴ δὲ οἱ τριάκοντα παρέλαβον τὴν πολιτείαν, τοὺς πολεμίους τὴν ἡμετέραν ἔχοντας; καὶ κατὰ μὲν ἐκεῖνον τὸν χρόνον δεσπότας ἡμῶν ὄντας Λακεδαιμονίους· ἐπειδὴ δὲ οἱ φεύγοντες κατελθόντες πολεμεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐτόλμησαν, καὶ Κόνων ναυμαχῶν ἐνίκησε, πρέσβεις ἐλθόντας παρ᾽ αὐτῶν, καὶ διδόντας τῇ πόλει τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης; καὶ μὲν δὴ καὶ τάδε τίς οὐ μνημονεύει τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐμῶν; τὴν μὲν γὰρ δημοκρατίαν οὕτω κοσμήσασαν τὴν πόλιν τοῖς ἱεροῖς, καὶ ταῖς θυσίαις, ὥστ᾽ ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀφικνουμένους νομίζειν αὐτὴν ἀξίαν εἶναι μὴ μόνον τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων· τοὺς δὲ τριάκοντα τῶν μὲν ἀμελήσαντας, τοὺς δὲ συλήσαντας, τοὺς δὲ νεωσοίκους ἐπὶ καθαιρέσει τριῶν ταλάντων ἀποδιδομένους, εἰς οὓς ἡ πόλις ἀνήλωσεν οὐκ ἐλάττω χιλίων ταλάντων;

A paucorum autem potentiæ studiosos non recusasse quominus & mœnia diruerent & in seruitutem se traderent? Ac tum quidem quum summa rerum penes multitudinem esset, nos aliorum arcibus imposuisse præsidia: quum autem tringinta illi rempubl. gererent, ab hostibus nostram arcem occupatam? Illo tempore Lacedemonios B fuisse nostros dominos: postquam verò exules reuersi, pro libertate pugnare ausi fuerunt, & Conon prælio nauali vicit, legatos ab eis venisse, qui nostræ ciuitati maris darent imperium? Iam quis meorum æqualium non meminit, in illa democratia vrbem sic exornatam fuisse & templis & C sacrificiis, vt qui etiamnum huc adueniunt, eam esse dignam censeant, non Græciæ tantùm, sed totius etiam orbis imperio? triginta verò tyrannos & sacrificia neglexisse, & fana expilasse, & naualia tribus talentis destruenda vendidisse, quæ reipublicę non minus mille talentis constiterunt? D

ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν πρᾳότητα δικαίως ἄν τις ἐπαινέσειε τὴν ἐκείνων μᾶλλον, ἢ τὴν τοῦ δημοκρατίας. οἱ μὲν γὰρ ψηφίσματι παραλαβόντες τὴν πόλιν, πεντακοσίους μὲν καὶ χιλίους τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτειναν· εἰς δὲ τὸν Πειραιᾶ φυγεῖν πλείονας, ἢ πεντακισχιλίους ἠνάγκασαν· οἱ δὲ κρατήσαντες, καὶ μεθ' ὅπλων κατιόντες, αὐτοὺς τοὺς αἰτιωτάτους τῶν κακῶν ἀνελόντες, οὕτω τὰ πρὸς ἀλλήλους καλῶς καὶ νομίμως διῴκησαν, ὥστε μηδὲν ἔλαττον ἔχειν, τοὺς ἐκβαλόντας τῶν κατελθόντων. ὃ δὲ πάντων κάλλιστον τεκμήριον, καὶ μέγιστον τῆς ἐπιεικείας τοῦ δήμου· δανεισαμένων γὰρ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων ἑκατὸν τάλαντα παρὰ Λακεδαιμονίων εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν τὸν Πειραιᾶ καταλαβόντων, ἐκκλησίας γιγνομένης περὶ ἀποδόσεως τῶν χρημάτων, καὶ λεγόντων πολλῶν ὡς δίκαιόν ἐστι διαλύειν τὰ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, μὴ τοὺς πολιορκουμένους, ἀλλὰ τοὺς δανεισαμένους, ἔδοξε τῷ δήμῳ κοινὴν ποιήσασθαι τὴν ἀπόδοσιν. καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην εἰς τοιαύτην ἡμᾶς ὁμόνοιαν κατέστησαν,

A Ac ne clementiam quidem illorum quisquam laudarit magis quàm democratiæ. Nam illi quidem ex senatusconsulto summa rerum potiti, M.& CCCCC. ciues indicta causa occiderunt, in Piræeum amplius quinq; millia fugere coegerunt. Hi autem cōsecuti victoriam & armis recuperata patria, non nisi B nocentissimis è medio sublatis, suas controuersias ea moderatione animorũ & æquitate composuerunt, vt qui cæteros eiecerant, æquali iure cum iis viuerent, qui sese ipsi restituissent. Illud certè maximum est, & pulcherrimum æquitatis & mansuetudinis populi argumentum. Nam iis qui in vrbe remanserant, C talenta C. à Lacedęmoniis, ad eos obsidendos qui Piræeum occuparant, mutuatis: indicta de reddenda pecunia concione, quum multi æquum esse dicerent vt Lacedęmoniis satisfacerent, non ij qui obsidionem tolerassent, sed qui mutuò sumpsissent: populus, vt cōmuniter ab omnibus solutio fieret, decreuit. Enimuerò quum his ani- D mis essent, in tantam nos concordiam redegerunt,

καὶ τοσοῦτον ἐπιδοῦναι τὴν πόλιν ἐποίησαν, ὥστε Λακεδαιμονίους, τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμῖν προστάττοντας, ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἱκετεύοντας, καὶ δεομένους μὴ περιιδεῖν σφᾶς αὐτοὺς ἀναστάτους ὑπὸ Θηβαίων γιγνομένους. τὸ δ' οὖν κεφάλαιον τῆς ἑκατέρων διανοίας, τοιοῦτον ἦν. οἱ μὲν γὰρ ἠξίουν, τῶν μὲν πολιτῶν ἄρχειν, τοῖς δὲ πολεμίοις δουλεύειν· οἱ δὲ, τῶν μὲν ἄλλων ἄρχειν, τοῖς δὲ πολίταις ἴσον ἔχειν. A B

Ταῦτα δὲ διῆλθον δυοῖν ἕνεκεν· πρῶτον μὲν ἐμαυτὸν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος, οὐκ ὀλιγαρχιῶν οὐδὲ πλεονεξιῶν, ἀλλὰ δικαίας καὶ κοσμίας ἐπιθυμοῦντα πολιτείας. ἔπειτα τὰς δημοκρατίας τάς τε κακῶς καθεστηκυίας, ἐλαττόνων συμφορῶν αἰτίας γινομένας· τάς τε καλῶς πολιτευομένας, προεχούσας τῷ δικαιοτέρας εἶναι, καὶ κοινοτέρας καὶ τοῖς χρωμένοις ἰδίους. τάχ' οὖν ἄν τινες θαυμάσειαν, τί βουλόμενος, ἀντὶ τῆς πολιτείας τῆς οὕτω πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμένης, ἑτέραν ὑμᾶς πείθω μεταλαβεῖν. καὶ τίνος ἕνεκα, νῦν μὲν οὕτω καλῶς ἐγκε- C D

A & ſic rempublicam auxerunt, vt Lacedæmonij, qui in oligarchia ſingulis fere diebus nobis aliquid imperabant, in democratia ſupplices orarent, ne ſe à Thebanis funditus excindi pateremur. Ad ſummam, vtriſque hoc propoſitum, hoc conſtitutum ac deliberatum fuit, vt alteri ciuibus imperare, hoſtibus ſeruire vellent: alteri aliis imperare, cum ciuibus pari & æquo iure viuere ſtuderent. B

Hæc duabus de cauſis recenſui, primùm vt oſtenderem, me nec oligarchiæ, nec vllius iniuſtæ prærogatiuæ ſuaſorem eſſe, ſed rempublicam iuſtam & modeſtam deſiderare. Deinde vt perſpiceretur, & C malè conſtitutas democratias, pauciores gignere calamitates: & eas quæ bene adminiſtrantur, hoc ipſo excellere, quòd & iuſtiores ſint, & humaniores, & ciuibus iucundiores. Sed aliqui fortaſſe mirabuntur, quid in mentem mihi venerit, qui vobis autor eſſe non dubitem eius reipubl. quæ tanta & tam præclara fecerit, D mutandæ: aliàs tantopere

ἐγκεκωμίακα τὴν δημοκρατίαν· ὅτ' ἂν δὲ τύχω πάλιν μεταβαλὼν, ἐπιτιμῶ καὶ κατηγορῶ τῶν καθεστηκότων. ἐγὼ δὲ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ὀλίγα μὲν κατορθοῦντας, πολλὰ δ' ἐξαμαρτάνοντας, μέμφομαι, καὶ νομίζω φαυλοτέρους εἶναι τοῦ δέοντος. καὶ πρός γε τούτοις, τοὺς γεγονότας ἐκ καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ μικρῷ μὲν ὄντας ἐπιεικεστέρους τῶν ὑπερβαλλόντων ταῖς πονηρίαις, πολὺ δὲ χείρους τῶν πατρῴων, λοιδορῶ. καὶ συμβουλεύσαιμ' ἂν αὐτοῖς παύσασθαι τοιούτοις οὖσι. τὴν αὐτὴν οὖν γνώμην ἔχων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν, ἡγοῦμαι δεῖν ἡμᾶς μὴ μεγαλοφρονεῖν, μηδ' ἀγαπᾶν, εἰ κακοδαιμονησάντων καὶ μανέντων ἀνθρώπων νομιμώτεροι γεγόναμεν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀγανακτεῖν, καὶ βαρέως φέρειν, εἰ χείρους τῶν προγόνων τυγχάνομεν ὄντες. πρὸς γὰρ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν ἁμιλλητέον ἡμῖν ἐστιν· ἄλλως τε προσῆκον ἡμῖν, βελτίστοις ἁπάντων ἀνθρώπων εἶναι. καὶ τοῦτον εἴρηκα τοῦ λόγου,

democratiam laudem: alias temerè, mutata rursum sententia, præsentem statum increpem & reprehendam. Ego verò etiam priuatos homines, qui pauca rectè agunt, in multis delinquunt, accuso, & deteriores existimo quàm deceat: eos item qui ex integerrimis viris nati, hominibus nequissimis & improbissimis paulo quidem probiores sunt, sed à virtute parentum longè degenerarunt, vitupero: eósque monitos velim vt tale præbere se desisterent. Idem & de statu publico sentio: ac nullam nobis caussam esse cur superbiamus, & præclarè nobiscum agi putemus, si paulò maior sit apud nos legum reuerentia, quàm apud homines illos nefarios & insanos: indignari potius ac ægrè ferre debemus nos maioribus nostris esse deteriores. Nec enim cum triginta tyrannorum improbitate, sed cum horum virtute certandum nobis est: præsertim quum bonitate vniuersis mortalibus nos deceat antecellere. Ad hunc modum

οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη, καὶ πρὸς πολλούς. ἐπίσταμαι γὰρ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις, φύσεις ἐγγινομένας καρπῶν καὶ δένδρων, καὶ ζώων ἰδέας ἐν ἑκάστοις, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων διαφερούσας. τὴν δ' ἡμετέραν χώραν ἄνδρας καὶ τρέφειν, καὶ φέρειν δυναμένην οὐ μόνον πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὰς πράξεις εὐφυεστάτους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνδρείαν, καὶ πρὸς ἀρετὴν διαφέροντας. τεκμαίρεσθαι δὲ δίκαιόν ἐστι τοῖς τε παλαιοῖς ἀγῶσιν οὓς ἐποιήσαντο πρὸς Ἀμαζόνας, καὶ Θρᾷκας, καὶ Πελοποννησίους ἅπαντας, καὶ τοῖς κινδύνοις τοῖς περὶ τὰ Περσικὰ γενομένοις· ἐν οἷς καὶ μόνοι, καὶ μετὰ Πελοποννησίων, καὶ πεζομαχοῦντες, καὶ ναυμαχοῦντες, νικήσαντες τοὺς βαρβάρους, ἀριστείων ἠξιώθησαν. ὧν οὐδὲν ἂν ἔπραξαν, εἰ μὴ πολὺ τὴν φύσιν διήνεγκαν. καὶ μηδεὶς οἰέσθω τὴν εὐλογίαν ταύτην προσήκειν ἡμῖν τοῖς νῦν πολιτευομένοις, ἀλλὰ πολὺ τοὐναντίον. εἰσὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων, ἔπαινοι μὲν τῶν ἀξίων σφᾶς αὐτοὺς τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς πα-

A non nunc primùm, sed sæpe iam, & apud multos, disserui. Nam in singulis aliis locis peculiari quodam genio fructus & arbores & animantium innasci genera scio, quæ longè aliis præstent: nostram autem tellurem viros & educare & gignere posse, tum ad artes tractandas & res gerendas ingeniosissimos, B tum fortitudine & virtute præstantissimos. Idque & ex vetustis præliis iudicandum est, quæ cum Amazonibus & Thracibus & Peloponnensibus vniuersis commiserunt: & è periculis, quæ bellis Persicis adierunt: in quibus & soli, & Peloponnensibus sociis, tum pedestribus tũ naualibus pugnis, barbaris C superatis, præter cæteros fortitudinis laudem clarissimis facinoribus editis meruerunt. Neque verò quicquam eiusmodi fecissent, nisi natura longè aliis præstitissent. Cæterùm nemo putet, ad nos, qui nunc vrbem tenemus, laudationem hanc pertinere. Longè aliter se res habet. Nam tales orationes vt iis laudi sunt qui se dignos D virtute maiorum præ-

ρχόντων· κατηγορεία δὲ τῶν τὰς εὐγενείας τῇ αὐτῶν ῥαθυμίαις καὶ κακίαις καταισχυνόντων· ὅπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν. (εἰρήσεται γὰρ τἀληθὲς) τοιαύτης φύσεως ὑπαρχούσης οὐ διεφυλάξαμεν αὐτήν, ἀλλ' ἐμπεπτώκαμεν εἰς ἄγνοιαν καὶ ταραχὴν, καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιθυμίαν. ἀλλὰ γὰρ ἢν ἐπακολουθῶν τοῖς λοιποῖς, ἐπιτιμήσω, καὶ κατηγορήσω τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων, δέδοικα μὴ πόῤῥω λίαν τῆς ὑποθέσεως ἀποπλανηθῶ. περὶ μὲν οὖν τούτων, καὶ πρότερον εἰρήκαμεν, καὶ πάλιν ἐροῦμεν, ἢν μὴ πείσωμεν ὑμᾶς παύσασθαι τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντας.

A buerunt: ſic ad eos accuſandos valent, qui nobilitati ſuę ignauia & flagitiis labem aliquam aſperſerunt: id quod nos facimus. Nec enim diſſimulanda veritas eſt. Quum enim talis natura eſſet, eam non conſeruauimus, ſed in ignorationem incidimus, & tumultum, & malarum rerum cupiditatem. B Verùm ſi dicendo quę reſtant omnia perſequens, ea quę nũc geruntur reprehẽdero & accuſaro: vereor ne longius ab inſtituto aberrem. Ac de illis quidem rebus & antè diximus, & iterum dicemus: niſi vobis perſuaſero vt talibus delictis modum faciatis.

Περὶ δ' ὧν ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον κατεστησάμην, βραχέα διαλεχθεὶς, παραχωρήσομαι τοῖς βουλομένοις ἔτι συμβουλεύειν περὶ τούτων. ἡμεῖς γὰρ, ἢν μὲν οὕτως οἰκῶμεν τὴν πόλιν, ὥσπερ νῦν οἰκοῦμεν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν βουλευσόμεθα, καὶ πολεμήσομεν, καὶ βιωσόμεθα, καὶ σχεδὸν ἅπαντα κακὰ πεισόμεθα, καὶ πράξομεν, ἅπερ ἐν τῷ παρόντι, καὶ τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις. ἢν δὲ μεταβάλωμεν τὴν πολιτείαν,

C De his autem quæ ab initio inſtitui, vbi pauca differuero, locum dabo aliis, ſi qui præterea dare conſilium volent. Nos, ſi rempublicam ita geremus, vt nunc fit, aliter fieri non poterit quin conſimilem ad modum & conſultemus, & belligeremus, & viuamus, & ferè omnia mala tum feramus tum faciamus, quæ & in præſentia & olim acciderunt. D Sin rempublicam mutauerimus,

A δηλονότι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οἷάπερ ἦν τοῖς προγόνοις τὰ πράγματα, τοιαῦτα ἔσται καὶ περὶ ἡμᾶς. ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν πολιτευμάτων, καὶ τὰς πράξεις ὁμοίας ἀεὶ, καὶ παραπλησίας ἀποβαίνειν. δεῖ δὲ τὰς μεγίστας αὐτῶν παραλλήλας τιθέντας, βουλεύσασθαι ποτέρας ἡμῖν αἱρετέον ἐστί. καὶ πρῶτον σκεψώμεθα τοὺς Ἕλληνας, καὶ τοὺς βαρβάρους, πῶς πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν διέκειντο, καὶ πῶς νῦν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἐλάχιστον μέρος τὰ γένη ταῦτα συμβάλλεται πρὸς εὐδαιμονίαν, ὅταν ἔχῃ κατὰ τρόπον ἡμῖν. οἱ μὲν τοίνυν Ἕλληνες, οὕτως ἐπίστευον τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πολιτευομένοις, ὥστε τοὺς πλείστους αὐτῶν ἑκόντας ἐγχειρίσαι τῇ πόλει σφᾶς αὐτούς· οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ πολυπραγμονεῖν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ὥστ' οὔτε μακροῖς πλοίοις ἔγγιστα Φασήλιδος ἔπλεον, οὔτε στρατοπέδοις ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ κατέβαινον. ἀλλὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἦγον. νῦν δ' εἰς τοῦτο τὰ πράγματα καθέστηκεν, ὥστε οἱ μὲν μισοῦσι τὴν πόλιν, οἱ δὲ καταφρονοῦσιν ἡμῶν.

eadem ratione conſentaneum eſt, tales noſtras quoque res fore, quales maiorum noſtrorum fuerunt. Ex eadem enim gubernandi ratione actiones etiam ſemper æquales & conſimiles exiſtere neceſſe eſt. Deliberandum itaque, maximarum rerum contentione facta, vtræ nobis ſint eligendæ. B Ac primùm videndũ quomodo tum Græci, tum barbari, erga illam politiam affecti fuerint, & qui nunc illorum animi ſint erga nos. Nec enim hæc duo hominum genera minimã partem conferunt ad felicitatem, ſi de nobis bene ſenſerint. Græci igitur ſic illo tempore noſtris magiſtratus fidebant, vt eorum plurimi vltro noſtræ C ciuitati ſe traderent: barbari verò tantum aberant vt ſe rebus Græcorum admiſcerent, vt neque longis nauibus proximè Phaſelidem accederent, neque cum exercitu intra Halyn amnem deſcenderent, ſed in ſummo otio ſe continerent. Nunc eò res redierunt, vt alteri noſtram vrbem oderint, alteri nos contemnãt. D

καὶ περὶ μὲν τοῦ μίσους τῶν Ἑλλήνων, αὐτοῦ ἀκηκόατε τοῦ στρατηγῶν· ὡς δὲ βασιλεὺς ἔχει τὰ πρὸς ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, ὧν ἔπεμψεν, ἐδήλωσεν. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις· ὑπὸ μὲν ἐκείνης τῆς εὐταξίας οὕτως ἐπαιδεύθησαν οἱ πολῖται πρὸς ἀρετὴν, ὥστε σφᾶς μὲν αὐτοὺς μὴ κινεῖν· τοὺς δ᾽ εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλοντας, ἅπαντας μαχόμενοι νικᾶν. ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον· ἀλλήλοις μὲν γὰρ κακὰ παρέχειν οὐδεμίαν ἡμέραν παραλείπομεν· τῶν δὲ περὶ τὸν πόλεμον οὕτω κατημελήκαμεν, ὥστε οὐδ᾽ εἰς ἐξετάσεις ἰέναι τολμῶμεν, ἢν μὴ λαμβάνωμεν ἀργύριον. τὸ δὲ μέγιστον, τότε μὲν οὐδεὶς ἦν τῶν πολιτῶν ἐνδεὴς τῶν ἀναγκαίων, οὐδὲ προσαιτῶν τοὺς ἐντυγχάνοντας τὴν πόλιν κατῄσχυνε. νῦν δὲ πλείους εἰσὶν οἱ σπανιζόμενοι τῶν ἐχόντων· οἷς ἄξιόν ἐστι πολλὴν συγγνώμην ἔχειν, εἰ μηδὲν τῶν κοινῶν φροντίζουσιν, ἀλλὰ τοῦτο σκοποῦσιν, ὁπόθεν αἰεὶ τὴν παροῦσαν ἡμέραν δυνήσονται διαγαγεῖν. ἡγούμενος μὲν οὖν ἐγώ, ἢν μιμησώμεθα τοὺς προγόνους, καὶ τῶν κακῶν ἡμᾶς

A Ac de Græcorum quidem odio prætores ipsos audiuistis. Rex Persarum autem suũ erga nos animũ literis missis declarauit. Etiam illud addendum est, dum ille præclarus ordo in republica seruabatur, ita ciues ad virtutem fuisse institutos, vt inter ipsos nulli motus orirentur: sed vt omnes eos qui in Atticam impetum fecis- B sent, pugnando superarent. Nos contrà, alios alij lacessere nullum diem intermittimus: rem verò militarem ita negligimus, vt nec militiæ dare nomina audeamus, nisi accepta pecunia. Et, quod maximum est, eo tempore nemo ciuis rei familiaris penuria laborabat, neque ab obuiis stipe roganda vrbem C probro afficiebat: nunc plures sunt qui egeant quàm qui rem habeant. Quibus profectò vitio verti non debet, si rem publicam nihil omnino curant, sed semper in hoc vnũ sunt intenti, quibus rationibus vrgentem quotidie famem depellere liceat. Ego itaque, quum nos putarem, si maiores nostros imitare- D mur, & his malis libera-

τούτων ἀπαλλαγήσεσθαι· καὶ σωτῆρας οὐ μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων γενήσεσθαι, τήν τε πρόσοδον ἐποιησάμην, καὶ τοὺς λόγους εἴρηκα τούτους. ὑμεῖς δὲ ταῦτα πάντα λογισάμενοι, χειροτονεῖτε ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ μάλιστα συμφέρειν τῇ πόλει.

A tum iri: nec nostræ tantùm ciuitati, sed vniuersis etiam Græcis fore saluti: ea de causa & huc accessi, & hanc orationem habui. Vos autem his omnibus consideratis, ea decernitote quæ è republica fore maximè videantur.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΗΣ ΛΟΓΟΣ

ἢ,

ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΣ.

Τῶν συμβουλευτικῶν πέμπτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ λόγου Περὶ τῆς Εἰρήνης.

Πεμφθεὶς ὁ Χάρης καταδουλώσασθαι τὴν Ἀμφίπολιν, αὐτονομουμένην κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν γενομένην, ὡς τῶν Λακεδαιμονίων μὲν κακῶς διακειμένων μετὰ τὰ Λευκτρικά, καὶ τῶν Ἀθηναίων δ᾽ ἀσθενῶν ὄντων, ὅμως νομίζων εὐχερῶς αὐτὴν ὅτε δή ποτε λαβεῖν, καὶ μᾶλλον βουλόμενος τὴν ἀρχαίαν δύναμιν περιποιῆσαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπεχείρησε Χίοις, καὶ Ῥοδίοις, καὶ τοῖς λοιποῖς συμμάχοις. εἶτα ἐκεῖνοι ἀντέστησαν, καὶ ἡττήθη ὁ Χάρης οὕτως, ὥστε λοιπὸν αὐτὸν ἀπορεῖν τί δεῖ ποιῆσαι. καὶ γὰρ εἰ ἀνεχώρησεν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ἀμφίπολιν, αὐτοὶ ἂν ἀμυνόμενοι ἤρχοντο εἰς τὴν Ἀττικήν.

ταῦτα δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες, ᾔτησαν σπονδὰς, καὶ εὐθὺς οἱ Χῖοι, καὶ Ῥόδιοι σὺν ἄλλοις συνέθεντο· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ συμμαχικὸς πόλεμος. νῦν οὖν πρόκειται ἐκκλησία περὶ τοῦ καταθέσθαι τὸν πόλεμον· καὶ ἀνίσταται ὁ Ἰσοκράτης συμβουλεύων, ὡς δεῖ μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀλλ᾽ ἡσυχάζειν.

Καὶ μερίζει τὸν λόγον εἰς δύο· ἓν μὲν, τὸ καὶ τοὺς Χίους καὶ τοὺς ἄλλους ἐᾶσαι αὐτονόμους. ἓν δὲ, τὸ ἐᾶσαι τὴν ἡγεμονίαν τὴν κατὰ θάλασσαν. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ μέρος λέγεται Ἀριστείδης ἐπαφεῖναι τὸν ἀντιρρητικὸν τῆς εἰρήνης. καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις αὕτη.

Κεφάλαιον δὲ τοῦ λόγου, τὸ συμφέρον. ἡ δὲ στάσις πραγματική· συμβουλὴ γὰρ περὶ τῆς εἰρήνης. ἐὰν δέ ποτε ἀναγκασθῇς κοινὸν προοίμιον εἰπεῖν, τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ ἰδίαν πρόσαγε, ὡς ἐν τῷδε τῷ περὶ εἰρήνης Ἰσοκράτους ἡ κατασκευὴ ἰδία προσετέθη, ὅπου φησί· περὶ μεγάλων ἥκομεν· περὶ γὰρ πολέμου καὶ εἰρήνης. κάλλιστον δὲ ἐν τούτοις καὶ τὸ τῆς μεθόδου, εἰ μεθοδεύοιμεν αὐτὰ, ἐπισημαινόμενοι, εἰ καὶ πᾶσιν εἰωθὼς ὁ λόγος εἴη.

ISOCRATIS DE PACE ORATIO, vel, SOCIALIS,

Suaſoriarum quinta.

ARGVMENTVM orationis De pace.

MIſſus Chares ad Amphipolim, quæ tum libera, ſuíque iuris erat, ſubigendam (nam & Lacedæmonios afflixerat clades Leuctrica, & Athenienſes pa-

rum poterant) quum se illius vrbis quouis tempore facilè potiturum crederet, ac veteris potentiæ Atheniensibus restituendæ cupidior esset: Chios & Rhodios, cæterósque socios bello adortus, & illis resistentibus victus est, ita vt inops consilij nesciret quò se verteret. Nam, si omissis illis, Amphipolim petiisset, ipsi Atticam inuasuri erant ad vlciscendas iniurias. His Athenienses auditis, pacem petierunt, quam Chij & Rhodij cæterique statim dederunt. Et hoc bellum illud est quod Sociale dicitur. Quum igitur indicta cõcione, de bello componendo deliberaretur, Isocrates in medium progressus, suadet omissis negotiis non necessariis, otium esse complectendum.

Bipertita est oratio. Id enim agit, partim vt Chiis cæterísque sociis libertas permittatur: partim, vt maris imperio abstineatur. Contra posteriorem hanc partem fertur Aristides edidisse orationem, qua huic de pace inscriptæ contradicit. Hæc summa orationis est.

Præcipuum argumentum ab vtili ducitur. Deliberatiui generis est oratio, quum pax suadeatur. Quòd si quando communi exordio vti cogeris: tractationem tamen peculiarem, vt hic fecit Isocrates, adhibeto. Nam illud quidem. De magnis rebus, pace nimirum & bello, deliberatur, commune est: quum autem additur, Tametsi omnes hoc modo exordiri solent, nouitas orationi elegantissimè conciliatur.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΑΛΛΗ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ἐκ τῶν Διονυσίου Ἁλικαρνασέως.

Τίς ἂν μᾶλλον ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν προτρέψαιτο, καθ᾽ ἕκαστόν τε ἄνδρα ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὰς πόλεις ὅλας, τοῦ περὶ τῆς εἰρήνης λόγου; ἐν γὰρ δὴ τούτῳ πείθει τοὺς Ἀθηναίους, τῶν μὲν ἀλλοτρίων μὴ ἐπιθυμεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς παροῦσι στέργειν· καὶ τῶν μὲν μικρῶν πόλεων ὥσπερανεὶ κτημάτων φείδεσθαι· τοὺς δὲ συμμάχους εὐνοίᾳ τε καὶ εὐεργεσίαις πειρᾶσθαι κατέχειν, ἀλλὰ μὴ ταῖς ἀνάγκαις, μηδὲ ταῖς βίαις·

τῶν δὲ προγόνων μιμεῖσθαι μὴ τοὺς πρὸ τῶν Δεκελεικῶν γενομένους, οἳ μικροῦ ἐδέησαν ἀπολέσαι τὴν πόλιν· ἀλλὰ τοὺς πρὸ τῶν Περσικῶν, οἳ καλοκαγαθίαν ἀσκοῦντες διετέλεσαν. ἐπιδείκνυταί τε ὡς οὐχ αἱ πολλαὶ τριήρεις, οὐδ' οἱ μετὰ βίας ἀρχόμενοι Ἕλληνες μεγάλην ποιοῦσι τὴν πόλιν· ἀλλ' αἱ δίκαιαί τε προαιρέσεις, καὶ τὸ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. παρακαλεῖ τε τὴν τῶν Ἑλλήνων εὔνοιαν οἰκείαν ποιεῖν τῇ πόλει, μεγίστην ἡγούμενος πρὸς εὐδαιμονίαν· καὶ πολεμικοὺς μὲν εἶναι ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς μελέταις, εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μηδένα ἀδικεῖν· διδάσκων, ὡς οὔτε πρὸς πλοῦτον, οὔτε πρὸς δόξαν, οὐθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν, οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην ἀρετὴ καὶ τὰ μέρη ταύτης· καὶ τοῖς μὴ ταῦτα ὑπειληφόσιν ἐπιτιμῶν, οἳ τὴν μὲν ἀδικίαν κερδαλέαν ἡγοῦνται, καὶ πρὸς τὸν βίον καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν· τὴν δὲ δικαιοσύνην ἀλυσιτελῆ, καὶ μᾶλλον ἑτέροις ἢ τοῖς ἔχουσιν ὠφέλιμον. τούτων γὰρ οὐκ οἶδ' εἴ τις ἂν βελτίους, ἢ ἀληθεστέρους, ἢ μᾶλλον πρέποντας φιλοσοφίᾳ δύναιτο λόγους εἰπεῖν.

ALIVD ARGVMENTVM eiuſdem orationis,

E Dionyſio Halicarnaſſeo.

QVisnam vehementius ad colendam iuſtitiam & pietatem, cùm ſingulos priuatim, tum publicè totas ciuitates adhortari queat, quàm ſcripta de pace oratio? qua ſuadet Athenienſibus ne aliena appetant, ſed ſuo contentos eſſe iubet, & paruis oppidis tanquam fundis ſuis parcere: ac ſocios officio, beneficiis, non vi & neceſſitate, continere: è maioribus autem imitari non eos qui ante bellum Decelicum propemodum ciuitatem euertiſſent, ſed illos qui ante bellum Perſicum, perpetuum virtutis ſtudium habuerunt. Oſtendit, non multitudine triremium, aut imperio in Græcos per vim exercendo, rempublicam augeri: ſed iuſtis potius conſiliis, iniuriiſque prohiben-

dis. Beueuolentiam Græcorum, quam ad beatè viuendum plurimum conferre existimat, ciuitati vt concilient, in primis hortaturi: & vt ad bellum quidem parati sint & instructi: sed pacis ita studiosi, vt neminem vllis iniuriis afficiant: quòd neque ad parandas opes, neque ad gloriam, neque denique ad felicitatem quicquam tantùm conferat quantum virtus, & eius partes. Eos autem qui aliter sentiunt, reprehendit: qui existiment, iniustitiam quidem esse callidam, & ad quotidianam vitam vtilem: iustitiam verò incommodam, & aliis quàm his qui ea præditi sint, conducibiliorem. Equidem ignoro an quisquam orationes vel meliores, vel veriores, vel magìs philosophiæ consentaneas habere possit.

ΑΛΛΗ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἰσοκράτους, ἐν τῷ περὶ τῆς ἀντιδόσεως.

Ἀλλ' ὅμως τούτων οὕτως ἐχόντων, φανήσονταί τινες τῶν εὑρεῖν μὲν οὐδὲν οὐδ' εἰπεῖν ἄξιον λόγου δυναμένων, ἐπιτιμᾶν δὲ καὶ βασκαίνειν τὰ τῶν ἄλλων μεμελετηκότων, οἳ χαριέντως μὲν εἰρῆσθαι ταῦτα φήσουσιν (τοῦτο γὰρ οὐ φθονήσουσιν εἰπεῖν) πολὺ μέντοι χρησιμωτέρους εἶναι τῶν λόγων καὶ κρείττους, τοὺς ἐπιπλήττοντας τοῖς νῦν ἁμαρτανομένοις, ἢ τοὺς τὰ πεπραγμένα πρότερον ἐπαινοῦντας· καὶ τοὺς περὶ ὧν δεῖ πράττειν συμβουλεύοντας, ἢ τοὺς τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων διεξιόντας. ἵν' οὖν μὴ ταῦτ' ἔχωσιν εἰπεῖν, ἀφέμενος τοῦ βοηθεῖν τοῖς εἰρημένοις, πειράσομαι μέρος ἑτέρου λόγου τοσοῦτον, ὅσονπερ ἄρτι, διελθεῖν ὑμῖν, ἐν ᾧ φανήσομαι περὶ τούτων ἁπάντων πολλὴν ἐπιμέλειαν πεποιημένος. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐν ἀρχῇ λεγόμενα, περὶ τῆς εἰρήνης τῆς πρὸς Χίους, καὶ Ῥοδίους, καὶ Βυζαντίους. ἐπιδείξας δ' ὡς συμφέρει διαλύσασθαι τῇ πόλει τὸν πόλεμον, κατηγορῶ τῆς δυναστείας τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν. ἀποφαίνων, αὐτὴν οὐδὲν διαφέρουσαν οὔτε ταῖς πράξεσιν, οὔτε τοῖς πάθεσιν τῶν μοναρχιῶν. ἀναμιμνήσκω δὲ καὶ τὰ συμβάντα

δ' αὐτὴν τῇ πόλει, καὶ Λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. διαλεχθεὶς δὲ περὶ τούτων καὶ τὰς τῆς Ἑλλάδος συμφορὰς ὀδυράμενος, καὶ τῇ πόλει παραινέσας ὡς χρὴ μὴ περιορᾶν αὐτὴν οὕτω πράττουσαν· ἐπὶ τελευτῆς, ἐπί τε τὴν δικαιοσύνην παρακαλῶ, καὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττω, καὶ περὶ τῶν μελλόντων συμβουλεύω.

ALIVD ARGVMENTVM eiuſdem orationis,

Ex ipſius Iſocratis oratione De permutatione.

QVæ quum ita ſint, tamen exiſtent aliqui ex iſtis qui quum ipſi excogitare nihil, aut dicere poſſint, quod audire ſit operæprecium, in eo ſtudio ætatem conſumunt vt aliorum rectè dicta cauillentur & exagitent: qui ea quæ recenſuimus, eleganter & eruditè eſſe dicta ſine inuidia fateantur: longè tamen vtilius & præſtantius eſſe dictitent, ea quæ prauè nunc ac temerè agantur, reprehendere, quàm res olim geſtas laudare: & de hoc reipublicæ ſtatu emendando conſilium dare, quàm vetera facinora commemorare. Vt igitur illis hæc quoque calumnia adimatur, omiſſa defenſione ſuperiorum, tantam vobis alterius orationis partem narrare conabor quanta modò recitata eſt. Vnde conſtabit, me in his omnibus ſtudioſè laboraſſe. Agitur autem initio de pace facienda cum Chiis, Rhodiis, & Byzantiis. Quum enim è republ. eſſe oſtendiſſem vt bellum componeretur, dominatum in Græcos vſurpatum accuſo, & maris imperium damno: quod nihil aliud eſſe quàm monarchiã, ſiue actiones ſiue clades ſpectentur, pronuncio: quid itẽ ex eo noſtræ ciuitati, quid Lacedæmoniis, quid aliis omnibus vſuuenerit, commemoro. His explicatis, & Græciæ calamitates deploro, & ciues admoneo vt malis illis remediũ aliquod inuenire ſtudeant. Denique ad colendam iuſtitiam adhortor, & errata reprehendo, & de republica in poſterum ordinanda do conſilium.

Ἅπαντες μὲν εἰώθασιν, οἱ παριόντες ἐνθάδε, ταῦτα μέγιστα φάσκειν εἶναι, καὶ μάλιστα σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν ἂν αὐτοὶ μέλλωσι συμβουλεύειν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ εἰ καὶ περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων ἥρμοζε τοιαῦτα προειπεῖν, δοκεῖ μοι **[B]** πρέπειν καὶ περὶ τῶν νυνὶ παρόντων πραγμάτων ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν. ἥκομεν γὰρ ἐκκλησιάσοντες περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης, ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευομένους ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν. τὸ μὲν οὖν μέγεθος, ὑπὲρ ὧν **[C]** συνεληλύθαμεν, τηλικοῦτόν ἐστιν. ὁρῶ δ᾽ ὑμᾶς οὐκ ἐξ ἴσου τῶν λεγόντων τὴν ἀκρόασιν ποιουμένους, ἀλλὰ τοῖς μὲν προσέχοντας τὸν νοῦν, τῶν δ᾽ οὐδὲ τὴν φωνὴν ἀνεχομένους. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ποιεῖτε. καὶ γὰρ τὸν ἄλλον χρόνον εἰώθατε πάντας τοὺς ἄλλους ἐκβάλλειν, πλὴν τοὺς συναγορεύοντας ταῖς ὑμετέραις ἐπιθυμίαις. ὃ καὶ δικαίως ἄν τις ὑμῖν ἐπιτιμήσειεν. ὅτι συνειδότες πολλοὺς καὶ μεγάλους

SOLENT omnes qui ex hoc loco verba faciunt, ea dicere, de quibus ipsi consilium daturi sint, maximi esse momenti, & reipubl. plurimum interesse. Verum si vllis aliis negotiis tale cōuenit exordium, eo nobis in præsentia vel in primis vtendum esse censeo. Nam in hoc conuentu, de pace & bello deliberatur: quæ duæ res maximas in vita mortalium vires habent, aliísque feliciores necessariò reddunt eos à quibus prudenter administrantur. Etsi autem tanta res nunc agitur, non simili tamen studio vos omnium orationes audire video: sed aliis auscultare, aliorum ne vocem quidem tolerare. Id quod equidem nihil miror. Nam superiori etiam tempore soliti fuistis cæteros omnes eiicere, præter eos qui cupiditates vestras defenderent. In quo certè reprehendendi estis. Nam quum multas & magnas

οἴκους ὑπὸ τῶν κολακευόντων ἀναστάτους γεγενημένους, καὶ μισοῦντες ἐπὶ τῶν ἰδίων τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν γνώμην, ἐπὶ τῶν κοινῶν οὐχ ὁμοίως διάκεισθε πρὸς αὐτούς· ἀλλὰ κατηγοροῦντες τῶν προσιεμένων, καὶ χαιρόντων τοῖς τοιούτοις, αὐτοὶ φαίνεσθε μᾶλλον τούτοις πιστεύοντες, ἢ τοῖς ἄλλοις πολίταις. καὶ γὰρ αὐτοὶ πεποιήκατε τοὺς ῥήτορας μελετᾶν καὶ φιλοσοφεῖν, οὐ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει συνοίσειν, ἀλλ᾽ ὅπως ἀρέσκοντας ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν· ἐφ᾽ οὓς καὶ νῦν τὸ πλῆθος αὐτῶν συνερρύηκεν. ἅπασι γάρ ἐστι φανερὸν, ὅτι μᾶλλον ἥδεσθε τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἢ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης συμβουλεύουσιν. οἱ μὲν γὰρ, προσδοκίαν ἐμποιοῦσιν, ὡς καὶ τὰς κτήσεις τὰς ἐν ταῖς πόλεσι κομιούμεθα, καὶ τὴν δύναμιν ἀναληψόμεθα πάλιν, ἣν καὶ πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. οἱ δ᾽ οὐδὲν τοιοῦτο προτείνουσιν, ἀλλ᾽ ὡς ἡσυχίαν ἔχειν δεῖ, καὶ μὴ μεγάλων ἐπιθυμεῖν παρὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ στέργειν τοῖς παροῦσιν· ὃ χαλεπώτατον πάντων τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. οὕτω γὰρ ἐξηρτήμεθα τῆς

A familias ab assentatoribus funditus euersas esse sciatis, & priuatis in rebus eos qui istis animis sunt oderitis, in republica non eodem modo in illos estis animati: sed quum eos reprehédatis qui istos admittunt, eorúmque consuetudine delectantur, vos ipsos plus illis credere quã reliquis ciuibus apparet. B Etenim ipsi effecistis vt oratores meditétur & exquirant non ea quę futura sint è republ. sed vt orationes habeant vobis gratas. ob quas etiam nunc eorum multitudo confluxit. Omnibus enim perspicuum est vos iis studere magis qui ad bellum adhortentur, quàm his qui pacem suadeant. Nam illi quidem C spem faciunt & possessionum quæ sunt in vrbibus recipiendarum, & veteris potentiæ recuperandæ: hi tale nihil ostentant, sed quiescendum esse dicunt: neque res magnas per iniuriam appetendas, sed in iis quæ adsunt quiescendum. quo maximæ hominum parti factu nihil est difficilius. Sic enim è spe plerique D

ἐλπίδων, καὶ πρὸς τὰς δοκούσας εἶναι πλημμελείας ἀπλήστως ἔχομεν, ὥστ' οὐδ' οἱ κεκτημένοι τοὺς μεγίστους πλούτους, μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλουσιν. ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενοι, καὶ περὶ τῶν ὑπαρχόντων κινδυνεύουσιν. ὅπερ ἄξιόν ἐστι δεδιέναι, μὴ καὶ νῦν ἡμεῖς ἔνοχοι γενώμεθα ταύταις ταῖς ἀνοίαις. λίαν γάρ τινές μοι δοκοῦσιν ὡρμῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον, ὥσπερ οὐ τῶν τυχόντων συμβεβουλευκότων, ἀλλ' ὡς τῶν θεῶν ἀκηκοότες, ὅτι καὶ κατορθώσομεν ἅπαντα, καὶ ῥᾳδίως τῶν ἐχθρῶν ἐπικρατήσομεν. χρὴ δὲ τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ μὲν ὧν ἴσασι μὴ βουλεύεσθαι (περίεργον γὰρ) ἀλλὰ πράττειν ὧν ἐγνώκασι. περὶ ὧν δ' ἂν βουλεύωνται, μὴ νομίζειν εἰδέναι τὸ συμβησόμενον· ἀλλ' ὡς δόξῃ μὲν χρωμένους, ὅ, τι ἂν τύχῃ δὲ γενησόμενον, οὕτω διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ὧν ὑμεῖς οὐδέτερον τυγχάνετε ποιοῦντες, ἀλλ' ὡς οἷόν τε ταραχωδέστατα διάκεισθε. συνεληλύθατε μὲν γὰρ, ὡς δέον ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τῶν ῥηθέντων ἐκλέξασθαι τὸ βέλ-

A pendemus, & insatiabili cupiditate rerum quæ aliquam vel iniusti lucri speciem habent, tenemur, vt ne locupletissimi quidem suis opibus contenti sint: sed in appetitione maiorum copiarum, etiam partas opes in discrimen adducant. Et quidem prouidendum est ne in similé nos quoque amentiam incidamus. B Nimis enim mihi quidam ad bellum videntur incitati, non quasi plebeius aliquis cõsuluisset, sed tanquã deus quispiam prosperrima quæque nobis, & facilem hostium victoriam promisisset. Est autem prudentium hominum de his quæ comperta habent, non deliberare (superuacaneum enim fuerit) sed quæ de- C creuerint maturare. At quibus de rebus consultant eas non exploratas sibi esse putare: sed coniectura vti, & in fortunæ arbitrio euentum esse positum existimare debent. Quorum vos neutrum facitis, sed in quanta maxima fieri potest, versamini perturbatione. Nam ita quidem cõuenistis, quasi ex omnium D sententiis id sit eligendum quod sit è republ. ma-

τιστον. ὥσπερ δ' ἤδη σαφῶς εἰδότες, ὃ πρακτέον ἐστὶν, οὐκ ἐθέλετε ἀκούειν, πλὴν τῶν πρὸς ἡδονὴν δημηγορούντων. καίτοι προσῆκεν ὑμᾶς, εἴπερ ἠβούλεσθε ζητεῖν τὸ τῇ πόλει συμφέρον, μᾶλλον τοῖς ἐναντιουμένοις ταῖς ὑμετέραις γνώμαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς καταχαριζομένοις, εἰδότας ὅτι τῶν ἐνθάδε παριόντων, οἱ μὲν ἃ βούλεσθε λέγοντες, ῥᾳδίως ἐξαπατᾶν δύνανται. τὸ γὰρ πρὸς χάριν ῥηθὲν ἐπισκοτεῖ τῷ καθορᾶν ὑμᾶς τὸ βέλτιστον. ὑπὸ δὲ τῶν μὴ πρὸς ἡδονὴν συμβουλευόντων, οὐδὲν ἂν πάθοιτε τοιοῦτον. οὐ γάρ ἐστιν ὅπως ἂν μεταπεῖσαι δυνηθεῖεν ὑμᾶς μὴ φανερὸν τὸ συμφέρον ποιήσαντες. χωρὶς δὲ τούτων πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς δυνηθεῖεν ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγενημένων, ἢ βουλεύσασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς μὲν λόγους τοὺς τῶν ἐναντιουμένων παρ' ἀλλήλους ἐξετάζοιεν, αὐτοὶ δὲ αὑτοὺς κοινοὺς ἀμφοτέροις ἀκροατὰς παρέχοιεν; θαυμάζω δὲ τῶν πρεσβυτέρων, εἰ μηκέτι μνημονεύουσι, καὶ τῶν νεωτέρων, εἰ μηδενὸς ἀκηκόασιν, ὅτι διὰ μὲν τοὺς παραι-

A ximè. sic autem, tanquam satis iam noueritis quid factu sit optimum, nonnisi eos audire vultis qui ad gratiam concionantuur. Enimuero deceat vos, si publicam vtilitatem spectaretis, attentius eos audire qui voluntatibus vestris aduersantur, quàm illos qui assentantur omnia. Nec enim ignoratis, ab his qui ea quæ vultis, ex B hoc loco dicunt, facilè vos posse decipi. Nam ad voluptatem audientis instituta oratio, quasi tenebras circumfundit, quominus id quod vtilissimum est, perspiciatis: ab his autem qui consulendo vestram gratiam non aucupantur, nihil est tale metuendum. Nullo enim modo vos à sententia abducent, nisi C quid expediat euidentissimè demonstrarint. Præterea quî fieri potest vt illi vel de præteritis, rectè iudicent, vel de futuris prudenter deliberent, nisi contrarias inter se rationes conferant, & æquos vtrisque auditores se præbeant? Miror equidem neque senes adhuc meminisse, neque adole- D scentes è quodam audiuisse, per eos qui pacem

νοοῦντας ἀντέχεσθαι τῆς εἰρήνης, οὐδὲν πώποτε κακὸν ἐπάθομεν· διὰ δὲ τοὺς ῥᾳδίως τὸν πόλεμον ἀναιρουμένους, πολλαῖς ἤδη καὶ μεγάλαις συμφοραῖς περιεπέσομεν. ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα μνείαν, ἀλλ' ἑτοίμως ἔχομεν, μηδὲν εἰς τὸ συμφέρον ἡμῖν αὐτοῖς πράττοντες, τριήρεις πληροῦν, καὶ χρημάτων εἰσφορὰς ποιεῖσθαι, καὶ βοηθεῖν καὶ πολεμεῖν οἷς ἂν τύχωμεν, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίᾳ τῇ πόλει κινδυνεύοντες. τούτων δ' αἴτιόν ἐστιν, προσῆκεν ὑμᾶς ὁμοίως ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ὥσπερ ὑπὲρ τῶν ἰδίων, σπουδάζειν. ὑμεῖς δ' οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχετε περὶ αὐτῶν· ἀλλ' ὅταν μὲν ὑπὲρ τῶν ἰδίων βουλεύησθε, ζητεῖτε συμβούλους τοὺς ἄμεινον φρονοῦντας ὑμῶν αὐτῶν. ὅταν δ' ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως ἐκκλησιάζητε, τοῖς μὲν τοιούτοις ἀπιστεῖτε, καὶ φθονεῖτε· τοὺς δὲ πονηροτάτους τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων ἐπαινεῖτε· καὶ νομίζετε δημοτικωτέρους εἶναι τοὺς μεθύοντας τῶν νηφόντων, καὶ τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας τῶν εὖ φρονούντων, καὶ τοὺς τὰ τῆς πόλεως διανεμομένους, τῶν ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας ὑμῖν

A retinendã esse monuerunt, nihil vnquam nobis accidisse mali: eos autem qui bella temerè susceperunt, nos in multas iam & magnas clades coniecisse. Quæ nos minime in memoriam reuocamus: sed quum rebus nostris ea ratione haud consulatur, tamen parati sumus & classem in mare deducere, & B tributa conferre, & auxiliari, & bella inferre quibusuis, quasi alienæ vrbis periculo dimicemus. Huius rei causa hæc est, quod respublica non minori curæ vobis esse debeat quàm priuata: vos autem erga illam non eodem animo affecti estis. Nam quum vestris de rebus deliberatis, in consilium adhibetis eos qui prudentia vobis ante- C cellunt: quum autem de republica conuenistis, talibus quidem diffiditis & inuidetis: improbissimos verò eorum qui suggestum conscendunt, laudatis, & populariores esse ducitis ebrios quàm sobrios, & amentes quam cordatos: & eos qui publicam pecuniam di- D stribuunt, quàm hos qui de sua re familiari munera vo-

μὲν λειτουργούντων. ὥστε ἄξιον θαυμάζειν, εἴ τις ἐλπίζει, τὴν πόλιν, τοιούτοις συμβούλοις χρωμένην, ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδώσειν. ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις διανοίαις· καὶ ὅτι, δημοκρατίας οὔσης, οὐκ ἔστι παρρησία, πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς ἀφρονεστάτοις, καὶ μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν· ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ, τοῖς κωμῳδοδιδασκάλοις· ὃ καὶ πάντων ἐστὶ δεινότατον, ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἁμαρτήματα, τοσαύτην ἔχετε χάριν, ὅσην οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσι· πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως, ὥσπερ τοὺς κακόν τι τὴν πόλιν ἐργαζομένους. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διενοήθην. παρελήλυθα γάρ, οὐ χαριούμενος ὑμῖν, οὐδὲ χειροτονίαν μνηστεύσων, ἀλλ' ἀποφανούμενος ἃ τυγχάνω γιγνώσκων· πρῶτον μὲν, περὶ ὧν οἱ πρυτάνεις προτιθέασιν· ἔπειτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων.

bis obeunt. Quare mirum est, quenquam esse qui speret, dum hi consultores audiuntur, melius actum iri cum republica. Ego verò, quàm arduum sit aduersari vestris cupiditatibus, non ignoro: &, quum popularis respublica sit, non esse libertatem, nisi hîc stolidissimis, vestríque contemptoribus, in theatro comœdiarum actoribus: idque omnium acerbissimum est, in maiore apud vos eos esse gratia, qui delicta vrbis nostræ foras ad alios Græcos efferunt, quàm eos qui de vobis bene merentur: his verò qui castigant aut monent, ita infensos & iniquos esse vos, quasi contra rempublicam fecissent. Quamuis igitur hæc ita sint, non tamen ab instituto meo recedam. Nam enim huc prodij gratificandi gratia, aut magistratus ambiendi causa, sed vt ea quæ sentio, dicerem: primùm de iis de quibus consules referunt, postea de cæteris reipublicæ negotiis. Nec enim vlla erit decretæ pacis vtilitas, nisi cæteris etiã rebus

οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔστι τῶν νυνὶ περὶ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων, ἢν μὴ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν

ὀρθῶς βουλευσώμεθα.

Φημὶ δ' οὖν χρῆναι ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην, μὴ μόνον πρὸς Χίους καὶ Ῥοδίους, καὶ Βυζαντίους, καὶ Κῴους· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους. καὶ χρῆσθαι ταῖς συνθήκαις, μὴ ταύταις αἷς νῦν τινὲς γεγράφασιν, ἀλλὰ ταῖς γενομέναις μὲν πρὸς βασιλέα, καὶ Λακεδαιμονίους· προσταττούσαις δὲ, B τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι· καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέναι· καὶ τὴν αὑτῶν ἔχειν ἑκάστους. τούτων γὰρ οὔτε δικαιοτέρας εὑρήσομεν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφερούσας. ἢν μὲν οὖν ἐνταῦθα καταλίπω τὸν λόγον, οἶδ' ὅτι δόξω τὴν πόλιν ἐλαττοῦν εἰ Θηβαῖοι μὲν ἕξουσι Θε- C σπιὰς καὶ Πλαταιὰς, καὶ τὰς ἄλλας πόλεις, ἃς παρὰ τοὺς ὅρκους κατειλήφασιν· ἡμεῖς δὲ ἔξιμεν μηδεμιᾶς ἀνάγκης οὔσης, ἐξ ὧν τυγχάνομεν ἔχοντες. ἢν δὲ διὰ τέλους ἀκούσητέ μου προσέχοντες τὸν νοῦν, οἶμαι πάντας ἂν ὑμᾶς καταγνώσεσθαι πολλὴν ἄνοιαν καὶ μανίαν τῶν D τὴν ἀδικίαν πλεονεξίαν εἶναι νομιζόντων· καὶ τῶν τὰς ἀλλοτρίας πόλεις κατεχόντων βίᾳ,

A rectè consuluerimus.

Pacem igitur esse faciendam censeo, non modò cum Chiis & Rhodiis, & Byzantiis & Cois, sed cum vniuersis hominibus: & pactionibus vtendum, non his quas nunc quidam scripserunt, sed illis quæ cum rege Persarum & Lacedæmoniis intercesserunt: quæ iubent Græcos esse liberos, & præsidia ex alienis vrbibus deduci, & suas singulos ciuitates tenere. His enim neque iustiores reperiemus, neque reipublicæ vtiliores. Scio equidem, si hîc dicendi finem fecero, me visum iri opes & dignitatem reipublicæ imminuere. Quis enim æquum esse censeat, vt Thebani Thespias & Platæas, cæterásque vrbes quas contra iusiurandum occuparunt, teneant: nos verò nulla coacti necessitate, iis quas habemus cedamus? Sed si ab initio ad finem vsque me differentem attentè audieritis: summæ amentiæ, opinor, & insaniæ condemnabitis eos qui iniustitiã lucrosã esse putant, & alienas vrbes vi tenent:

καὶ μὴ λογιζομένων τὰς συμφορὰς, τὰς ἐκ τῶν τοιούτων ἔργων γιγνομένας· ταῦτα μὲν οὖν διὰ παντὸς τοῦ λόγου πειράσομαι διδάσκειν ὑμᾶς.

A neque considerant quantæ calamitates consequi soleant. Et hæc sunt quæ per totam orationem vobis ostendere conabor.

Περὶ δὲ τῆς εἰρήνης πρῶτον διαλεχθῶμεν, καὶ σκεψώμεθα τί ἂν ἐν τῷ παρόντι γενέσθαι βουληθείημεν ἡμῖν. ἐὰν γὰρ καλῶς ταῦτα ὁρισώμεθα, καὶ νουνεχόντως πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἀποβλέποντες, ἄμεινον βουλευσόμεθα καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ἆρ' οὖν ἂν ἐξαρκέσειεν ἡμῖν, εἰ τήν τε πόλιν ἀσφαλῶς οἰκοῖμεν, καὶ τὰ πρὸς τὸν βίον εὐπορώτεροι γιγνοίμεθα, καὶ τά τε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὁμονοοῖμεν, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν εὐδοκιμοῖμεν; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι τούτων ὑπαρξάντων, τελέως τὴν πόλιν πάλιν εὐδαιμονήσειν. ὁ μὲν τοίνυν πόλεμος ἁπάντων ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ἀπεστέρηκε· καὶ γάρ τοι πενεστέρους πεποίηκε, καὶ πολλοὺς κινδύνους ὑπομένειν ἠνάγκασε, καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας διαβέβληκε, καὶ πάντα τρόπον τεταλαιπώρηκεν ἡμᾶς. ἐὰν δὲ τὴν εἰρήνην ποιησώμεθα, καὶ τοιούτους ἡμᾶς αὐτοὺς παράσχωμεν, οἵους αἱ κοιναὶ συνθῆκαι προστάτ-

Primùm autem de pace disputemus, ac dispiciamus quidnam illud sit quod in præsentia expetamus. Quo verè prudentérque constituto, de aliis B quoque, in hoc negotium velut exemplar quoddam, intuentes, rectius consultabimus. An verò non bene agi nobiscum statuemus, si & respublica nostra in tuto collocetur, & eorum quæ ad vitam degendam attinent, copiis augeamur, & inter nos ipsi consentiamus, & apud Græcos cæteros gloria floreamus? Ego certè quidem C existimo, si hæc nobis contigerint, vrbem nostram denuo fore felicissimam. At bellum his rebus omnibus nos spoliauit. Nam & opes nostras minuit, & in pericula multa nos coniecit, & apud Græcos in odium adduxit, omnibus denique modis afflixit. Si autem pace facta, ea præstiterimus quæ D communi fœdere præci-

τευσι, μετὰ πολλῆς μὲν ἀσφαλείας τὴν πόλιν οἰκήσομεν, ἀπαλλαγέντες πολέμων, καὶ κινδύνων, καὶ ταραχῆς, εἰς ἣν νῦν πρὸς ἀλλήλους κατέστημεν· καθ' ἑκάστην δὲ τὴν ἡμέραν εἰς εὐπορίαν ἐπιδώσομεν, ἀναπεπαυμένοι μὲν τῶν εἰσφορῶν, καὶ τῶν τριηραρχιῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὸν πόλεμον λειτουργιῶν· ἀδεῶς δὲ γεωργοῦντες, καὶ τὴν θάλατταν πλέοντες, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐργασίαις ἐπιχειροῦντες, αἳ νῦν διὰ τὸν πόλεμον ἐκλελοίπασιν. ὀψόμεθα δὲ τὴν πόλιν διπλασίας μὲν ἢ νῦν τὰς προσόδους λαμβάνουσαν, μεστὴν δὲ γιγνομένην ἐμπόρων, καὶ ξένων, καὶ μετοίκων, ὧν νῦν ἔρημος καθέστηκε· τὸ δὲ μέγιστον, συμμάχους ἕξομεν ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐ βεβιασμένους, ἀλλὰ πεπεισμένους· οὐδ' ἐν μὲν ταῖς ἀσφαλείαις διὰ τὴν δύναμιν ἡμᾶς ὑποδεξομένους, ἐν δὲ τοῖς κινδύνοις ἀποστησομένους· ἀλλ' οὕτω διακειμένους, ὥσπερ χρὴ τοὺς ἀληθῶς συμμάχους, καὶ φίλους ὄντας. πρὸς δὲ τούτοις, ἃ νῦν ἀπολαβεῖν οὐ δυνάμεθα διὰ πολέμου, καὶ πολλῆς δαπάνης, ταῦτα διὰ πρεσβείας ῥᾳδίως κομιούμεθα. μὴ γὰρ οἴεσθε· μήτε Κερσοβλέπτην ὑπὲρ Χερρονήσου,

A piuntur: & republica nostra sine vllius periculi metu fruemur, liberati bellis & pugnis, & inter nos excitato nūc tumultu: & in dies opes nostras augebimus, leuati tributis, & triearchiis, aliisque belli muneribus: & agros secure colemus, & mare nauigabimus, & alia negotia tractabimus, quæ nunc propter B bellum neglecta iacent. Vrbis præterea reditus conduplicari videbimus: & mercatores, & hospites, & inquilinos, qui nulli nunc adsunt, frequentes huc cōfluere. Et, quod maximum est, socij nobis erunt omnes homines, non coacti, sed volentes: neque illi nos in rebus secundis obseruabunt propter potentiam, in periculis deC serent: sed verè & sanctè societatem atque amicitiam colent. Adhæc, quæ nunc bello & magnis sumptibus recuperare nō possumus: ea per legatos facilimè recipiemus. Nec enim puteris, vel Cersobleptē propter Chersonesum,

μήτε Φίλιππον ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως ἡμῖν πολεμήσειν, ὅταν ἴδωσιν ἡμᾶς μηδενὸς τῶν ἀλλοτρίων ἐφιεμένους. νῦν μὲν γὰρ εἰκότως φοβοῦνται γείτονα ποιήσασθαι τὴν πόλιν τῆς αὑτῶν δυναστείας· ὁρῶσι γὰρ ἡμᾶς οὐ στέργοντας οἷς ἂν ἔχωμεν, ἀλλ᾽ ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγομένους. ἢν δὲ μεταβαλώμεθα τὸν τρόπον, καὶ δόξαν βελτίω λάβωμεν, οὐ μόνον ἀποστήσονται τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ τῆς αὑτῶν προσδώσουσι. λυσιτελήσει γὰρ αὐτοῖς θεραπεύουσι τὴν δύναμιν τὴν τῆς πόλεως, ἀσφαλῶς ἔχειν τὰς αὑτῶν βασιλείας. καὶ μὲν δὴ καὶ τῆς Θρᾴκης ἡμῖν ἐξέσται τοσαύτην ἀποτέμνεσθαι χώραν, ὥστε μὴ μόνον αὐτοὺς ἄφθονον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεομένοις τῶν Ἑλλήνων, καὶ δι᾽ ἀπορίαν πλανωμένοις, ἱκανὸν δύνασθαι βίον παρασχεῖν. ὅπου γὰρ Ἀθηνόδωρος καὶ Καλλίστρατος, ὁ μὲν ἰδιώτης ὤν, ὁ δὲ φυγάς, οἰκίσαι πόλεις οἷοί τε γεγόνασιν, ἦπου βουληθέντες ἡμεῖς πολλοὺς ἂν τόπους τοιούτους δυνηθείημεν κατασχεῖν. χρὴ δὲ τοὺς πρωτεύειν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἀξιοῦντας, τοιούτων ἔργων

A vel de Amphipoli Philippum bellum nobis facturum, si à rerum alienarum cupiditate nos esse viderint alienos. Nam nunc quidem, dum nos opibus nostris non contentos, plura semper appetere cernunt, non iniuria metuunt nostram vrbem, & suis regnis vicinam esse nolunt. si verò, mutatis nostris moribus, melius de nobis exi- B stimare cœperint, non tantùm nostra sibi non vendicabunt, sed & de suo nobis aliquid largientur. Est enim eis vtile futurum, vt florentis nostræ ciuitatis amicicitia freti, suis imperiis securè potiantur. Quinetiam Thraciæ tantam partẽ vendicare nobis poterimus, vt non nobis tantùm victus abundè sup- C petat, sed egentium quoque Græcorum necessitatibus, & ob paupertatem incertis sedibus vagantiũ, consulatur. Nam quum Athenodorus & Callistratus, alter homo priuatus, alter etiam exul, vrbes cõdere potuerint: quãto nos magis, modò velimus, talia loca multa occupabimus? Longè autem D gloriosius est, eos qui Græciæ principatum sibi vendicant, talium operum

ἡγεμόνας γίγνεσθαι πολὺ μᾶλλον, ἢ πολέμου καὶ στρατοπέδου ξενικοῦ. ὧν νῦν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦντες τυγχάνομεν.

Περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρέσβεις ἐπαγγέλλονται, καὶ ταῦτα ἱκανὰ, καὶ πολλὰ ἂν ἴσως τις προσθείη τούτοις. ἡγοῦμαι δὲ δεῖν ὑμᾶς οὐ μόνον ψηφισαμένους τὴν εἰρήνην, ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀπελθεῖν, ἀλλὰ καὶ βουλευσαμένους ὅπως ἄξομεν αὐτὴν, καὶ μὴ ποιήσομεν ὅπερ εἰώθαμεν, ὀλίγον χρόνον διαλιπόντες πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς καταστησόμεθα ταραχάς· μηδ᾽ ἀναβολὴν, ἀλλ᾽ ἀπαλλαγὴν εὑρήσομέν τινα τῶν κακῶν τῶν παρόντων. οὐδὲν δὲ τούτων οἷόν τ᾽ ἐστὶ γενέσθαι πρότερον, πρὶν ἂν πεισθῆτε, τὴν μὲν ἡσυχίαν ὠφελιμωτέραν, καὶ κερδαλεωτέραν εἶναι, τῆς πολυπραγμοσύνης, τὴν δὲ δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας, τὴν δὲ τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίας. περὶ ὧν οὐδεὶς πώποτε τῶν ῥητόρων εἰπεῖν ὑμῖν ἐτόλμησεν· ἐγὼ δὲ περὶ αὐτῶν τούτων τοὺς πλείστους τῶν λόγων μέλλω ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς. ὁρῶ γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τούτοις ἐνοῦσαν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν οἷς ἐτυγχάνομεν πράττοντες·

A duces & autor es esse quàm bella conflare, & conductitium exercitum alere: quæ nunc nos appetimus.

Ac de his quæ legati pollicentur, & hæc sufficiunt, & plura adiungi possunt. Sic autem censeo, non tantum decreta pace è concione abeundum: sed inita etiam ratione, qua eam conseruemus: neque B committendum vt more nostro, non multo post iisdem tumultibus agitemur, aut moram duntaxat aliquam his malis producamus: sed operam esse dandam vt eis omnino liberemur. Quarum rerum nihil fieri poterit, priusquã persuaderi vobis patiamini, plus vtilitatis & lucri esse in tranquillitate, C quàm in conatu superuacaneo multarum rerum: & iustitiam præstare iniuriæ, suarúmque rerum curam appetitioni alienarũ. Quibus de rebus quum oratorum nemo vnquam apud vos verba facere ausus fuerit, orationis meæ maxima pars in his ipsis consumetur. Hinc enim pendere felicitatem video, D & non in iis sitam esse rebus quas nunc agitamus.

ἀνάγκη γὰρ τὸν ἔξω τῶν εἰθισμένων ἐπιχειροῦντα δημηγορεῖν, καὶ τὰς ὑμετέρας γνώμας μεταστῆσαι βουλόμενον, πολλῶν πραγμάτων ἅψασθαι, καὶ διὰ μακροτέρων τοὺς λόγους ποιήσασθαι· καὶ τὰ μὲν ἀναμνῆσαι, τῶν δὲ κατηγορῆσαι, τὰ δ' ἐπαινέσαι, περὶ δὲ τῶν συμβουλεῦσαι. μόλις γὰρ ἄν τις ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τούτων ἐπὶ τὸ βέλτιον φρονῆσαι δυνηθείη προαγαγεῖν. ἔχει γὰρ οὕτως ἐμοὶ δοκοῦσιν ἅπαντες μὲν ἐπιθυμεῖν τοῦ συμφέροντος, καὶ τοῦ πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων· οὐκ εἰδέναι δὲ τὰς πράξεις τὰς ἐπὶ ταῦτα φερούσας, ἀλλὰ ταῖς δόξαις διαφέρειν ἀλλήλων. οἱ μὲν γὰρ ἔχουσιν ἐπιεικεῖς, καὶ στοχάζεσθαι τοῦ δέοντος δυναμένας. οἱ δ', ὡς οἷόν τε πλεῖστον τοῦ συμφέροντος διαμαρτανούσας. ὅπερ καὶ τῇ πόλει συμβέβηκεν. ἡμεῖς γὰρ οἰόμεθα μὲν, ἢν τὴν θάλασσαν πλέωμεν πολλαῖς τριήρεσι, καὶ βιαζώμεθα τὰς πόλεις συντάξεις διδόναι, καὶ συνέδρους ἐνθάδε πέμπειν, διαπράξασθαί τι τῶν δεόντων. πλεῖστον δὲ διεψεύσμεθα τῆς ἀληθείας· ὧν

Omnino autẽ necesse est, eum qui à consueta dicendi ratione recesserit, & à sententia vos deducere studuerit, multarum rerum facere mentionem, & prolixiori oratione vti: & alia vobis in memoriam redigere, alia reprehendere, quædam laudare, de nonnullis consilium dare. Quę si quis omnia præstiterit, tamen haud illi promptum erit vos ad meliorem mentem reuocare. Sic enim res habet mea quidem sententia. Vniuersi mortales vtilitatis suæ studiosi sunt, & in eo elaborant vt plus possint aliis. Verùm quibus rationibus id assequantur, in eo falluntur plerique, & differunt inter se opinionibus. Nam alij rectè iudicant, & bono cõsilio id deligunt quod est rebus atque temporibus maximè accommodatum: alij à ratione vtilitatis toto (quod aiunt) cœlo aberrãt: id quod etiam nostræ ciuitati vsuuenit. Nam in ea sumus opinione, si multis triremibus mare teneamus, & vrbes tributa pendere cogamus, atque huc mittere assessores, nos aliquod fecisse operæpretium: in quo sane à veritate aberrauimus, &

A μὲν γὰρ ἐλπιζομένων, οὐδὲν ἀποβέβηκεν. ἔχθραι δ' ἡμῖν ἐξ αὐτῶν καὶ πόλεμοι, καὶ δαπάναι πολλαὶ γεγόνασιν. εἰκότως. καὶ γὰρ τὸ πρότερον ἐκ μὲν τῆς τοιαύτης πολυπραγμοσύνης εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους κατέστημεν· ἐκ δὲ τοῦ δικαίαν τὴν πόλιν παρέχειν, καὶ βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, παρ' ἑκόντων B τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἐλάβομεν· ὧν νῦν ἀλογίστως, καὶ λίαν εἰκῇ πολὺν ἤδη χρόνον καταφρονοῦμεν. εἰς τοῦτο γάρ τινες ἀνοίας ἐληλύθασιν, ὥσθ' ὑπειλήφασι τὴν μὲν ἀδικίαν ἐπονείδιστον μὲν εἶναι, κερδαλέαν δὲ καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν· τὴν δὲ δικαιοσύνην, εὐδόκιμον μὲν, ἀ- C λυσιτελῆ δὲ, καὶ μᾶλλον δυναμένην τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν, ἢ τοὺς ἔχοντας αὐτήν· κακῶς εἰδότες ὡς οὔτε πρὸς χρηματισμὸν, οὔτε πρὸς δόξαν, οὔτε πρὸς ἃ δεῖ πράττειν, οὔθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην περ D ἀρετὴ, καὶ τὰ μέρη ταύτης. τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς, οἷς ἔχομεν ἐν τῇ ψυχῇ, τούτοις κτώμεθα καὶ

spe nostra prorsus frustrati sumus. Nam illæ ipsæ res & inimicitiarum, & bellorum, & multorũ sumptuũ causæ nobis extiterunt. Neque verò mirum id est. nam prius etiam huiusmodi inquieta consilia nos in extrema discrimina coniecerunt. Dum autem publicè iustitiæ studeremus, dum opem ferremus oppressis, dum nihil alienum concupisceremus, Græci principatum vltro nobis detulerunt: quos nunc longo iam tempore inconsideratè nimísque petulanter contemnimus. Quidam enim eò dementiæ venerunt, vt existiment, iniustitiam probrosam quidem esse, sed afferre lucrum, & in quotidiana vita cum primis esse conducibilem: iustitiam verò, etsi laudari soleat, nihil emolumenti parere: & aliis vtiliorem esse quàm iis qui ea præditi sunt. Verùm illi non intelligunt, neque ad parandas opes, neque ad gloriam consequendam, neque ad rem bene gerendã, nec denique ad felicitatem adipiscendam, tantam esse vim in iniuria, quanta est in virtute & eius partibus. Nam his bonis quæ animo insunt, etiam cæteras

τὰς ὠφελείας, ὧν δεόμενοι A τυγχάνομεν· ὥσθ᾽ οἱ τῆς ἑαυτῶν διανοίας ὀλιγωροῦντες λελήθασι σφᾶς αὐτοὺς ἅμα τοῦ τε φρονεῖν ἄμεινον, καὶ τοῦ βέλτιον τῶν ἄλλων πράττειν ὀλιγωροῦντες. θαυμάζω δ᾽, εἴ τις οἴεται τοὺς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀσκοῦντας, καὶ καρτερεῖν, καὶ μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλοντας, ἔλαττον B ἕξειν τῶν πονηρῶν, ἀλλ᾽ οὐχ ἡγουμένους καὶ παρὰ θεοῖς, καὶ παρὰ ἀνθρώποις πλέον οἴσεσθαι τῶν ἄλλων. ἐγὼ μὲν γὰρ πέπεισμαι τούτοις μόνους ὧν δεῖ πλεονεκτεῖν· τοὺς δ᾽ ἄλλους, ὧν οὐ βέλτιόν ἐστιν· ὁρῶ μὲν γὰρ τοὺς μὲν τὴν ἀδικίαν προτιμῶντας, καὶ τὸ λαβεῖν τι τῶν ἀλλοτρίων, μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι νο- C μίζοντας, ὅμοια πάσχοντας τοῖς δελεαζομένοις τῶν ζώων· καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἀπολαύοντας ὧν ἂν λάβωσιν, ὀλίγῳ δ᾽ ὕστερον ἐν τοῖς μεγίστοις κακοῖς ὄντας· τοῖς δὲ μετ᾽ εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης ζῶντας, ἔν τε τοῖς παροῦσι χρόνοις ἀσφαλῶς διάγοντας, καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίους τὰς D ἐλπίδας ἔχοντας. καὶ ταῦτ᾽ εἰ μὴ κατὰ πάντων οὕτως

vtilitates, quibus opus est, paramus. Quare qui mentem suam negligunt, hi non animaduertunt, se id negligere, vt aliis neque rectius sentiant, nec meliore fortuna vtantur. Atque adeo mirum mihi videtur, esse qui putent, eos qui in proposito & constantia colendæ pietatis & iustitiæ labores suscipiant, & pericula adeant, deteriore conditione fore quàm improbos: nec in maiore quàm alios tam deorum quàm hominum gratia futuros. Ego verò persuasum habeo solos hos iis rebus antecellere quæ veras vtilitates pariant, reliquos falsa quadam & inani specie boni gloriari. Nam qui iniustitiam pluris faciunt, & summum bonum in eo ponunt vt alienis opibus potiantur: eos similes esse video feris quæ inescantur: ac initio quidem his quæ prehenderint, cum voluptate frui, sed paulo pòst in maximis esse malis: eos autem qui pietatem & iustitiam colunt, & perpetuo in tuto esse, & de reliquo æui spatio vniuerso spem habere meliorem. Quæ si non in omnibus ita

εἴθισαι συμβαίνειν, ἀλλά τό γε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτον γίνεται τὸν τρόπον. χρὴ δὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἐπειδὴ τὸ μέλλον ἀεὶ συνοίσειν οὐ καθορῶμεν, τὸ πολλάκις ὠφελοῦν τοῦτο φαίνεσθαι προαιρουμένους. πάντων δ᾽ ἀλογώτατον πεπόνθασιν ὅσοι κάλλιον μὲν ἐπιτήδευμα νομίζουσιν εἶναι, καὶ θεοφιλέστερον, τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας· χεῖρον δὲ οἴονται βιώσεσθαι τοὺς ταύτῃ χρωμένους τῶν τὴν πονηρείαν προαιρουμένων. ἐβουλόμην δ᾽ ἄν, ὥσπερ πρόχειρόν ἐστιν, ἐπαινέσαι τὴν ἀρετὴν, οὕτω καὶ ῥᾴδιον εἶναι πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας ἀσκεῖν αὐτήν. νῦν δὲ δέδοικα μὴ μάτην τὰ τοιαῦτα λέγω. διεφθάρμεθα γὰρ πολὺν ἤδη χρόνον ὑπὸ ἀνθρώπων, οὐδὲν ἀλλ᾽ ἢ φενακίζειν δυναμένων. οἳ τοσοῦτον τοῦ πλήθους καταπεφρονήκασιν, ὥσθ᾽ ὅταν βουληθῶσι πόλεμον πρός τινας ἐξενεγκεῖν, αὐτοὶ χρήματα λαμβάνοντες, λέγειν τολμῶσιν, ὡς χρὴ τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι, καὶ μὴ περιορᾶν ἡμᾶς αὐτοὺς καταγελωμένους, μηδὲ τὴν θάλατταν πλέοντας τοὺς μὴ τὰς συντάξεις ἐθέλοντας ἡμῖν ὑποτελεῖν. ἡδέως ἂν οὖν

A euenire consueuerunt, at plerunque hoc modo fiunt. Est autem cordatorum hominum officium, quoniam quid profuturum sit semper non perspicimus, quod frequentius prodest, id amplecti. Quid autem est eorum opinione absurdius, qui quum honestiorem & deo gratiorem existiment iustitiam B iniuria: eorum qui illa vtuntur, vitam fore miseriorem censent, quàm eorum qui se improbitati manciparunt? Vtinam verò tam facile esset auditores amore virtutis inflammare, quàm eam facile est collaudare. Nunc metuo ne frustra hæc à me dicantur. Corrupti enim & deprauati sumus iam longo tempore ab homi- C nibus, quorum omne artificium in decipiendo consumitur: quíque populum vsque adeo contemnunt, vt quum largitionibus ipsi corrupti, bellum aliquibus inferre student, maiores esse imitandos audeant dicere: neque committendum vt ludibrio simus aliis: aut vllis mare pateat, qui vobis pendere D tributa nolint. Ego verò

αὐτῶν πυθοίμην, τίσιν ἡμᾶς τῶν προγεγενημένων ὁμοίους κελεύουσι γενέσθαι· πότερον τοῖς περὶ τὰ Περσικὰ γενομένοις, ἢ τοῖς πρὸ τοῦ πολέμου τοῦ Δεκελεικοῦ τὴν πόλιν διοικήσασιν; εἰ μὲν γὰρ τούτοις, οὐδὲν ἄλλ' ἢ συμβουλεύουσιν ἡμῖν πάλιν περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύειν. εἰ δὲ τοῖς ἐν Μαραθῶνι νικήσασι, καὶ τοῖς πρὸ αὐτῶν γεγενημένοις, πῶς οὐχ ἁπάντων ἀναισχυντότατοι τυγχάνουσιν ὄντες, εἰ τοὺς τότε πεπολιτευμένους ἐπαινοῦντες, τἀναντία πράττειν ἐκείνοις, πείθουσιν ἡμᾶς; καὶ τοιαῦτ' ἐξαμαρτάνειν περὶ ὧν καὶ ἀπορῶ τί ποιήσω; πότερα χρήσωμαι ταῖς ἀληθείαις, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἢ κατασιωπήσω, δείσας τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθειαν; δοκεῖ γάρ μοι βέλτιον εἶναι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. ὁρῶ δ' ὑμᾶς χαλεπώτερον διατιθεμένους πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας, ἢ πρὸς τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν γεγενημένους. οὐ μὴν ἀλλ' αἰσχυνθείην ἂν εἰ φανείην μᾶλλον φροντίζων τῆς ἐμαυτοῦ δόξης, ἢ τῆς κοινῆς σωτηρίας. ἐμὸν οὖν ἔργον ἐστὶ

A perquam ex illis audire cupio, quorum superioris ætatis hominum nos similes esse iubeant. eorúmne, qui circa bellum Persicum fuerunt? an illorum qui ante obsidionem Decelicam, rempublicam gesserunt? Quòd si hos imitari iubent, quid quæso suadent aliud quàm denuo periculum excidij esse B adeundum? Sin illorum vos similes esse volunt, qui vel in Marathone vicerunt, vel illorum qui ante illos fuerunt: annon sunt omnium impudentissimi, quum eos laudent qui tum rempublicam gesserunt, & nunc contraria vobis facienda censeant, & ad ea delicta vos impellant: de quibus quid faciam, equi- C dem dubito? Vtrum, vt in cæteris, id quod res est, dicam: an metu vestræ offensionis, illa silentio prætercam? Nam potius quidem esse iudico de iis disserere: sed item vos iis solere grauius irasci video, qui reprehendunt, quàm iis qui vos in calamitates coniecerunt. Verum, vtcunque res ceciderit, turpe mihi duco, D meæ famæ potius quã publicæ salutis rationem ducere. Vt igitur & meum

καὶ τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων A τῆς πόλεως προαιρεῖσθαι τῶν λόγων μὴ τοὺς ἡδίστους, ἀλλὰ τοὺς ὠφελιμωτάτους· ὑμᾶς δὲ χρὴ, πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τῶν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι, καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται· ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς νοσούσαις, καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδέν ἐστιν ἄλλο B φάρμακον πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ᾽ ὅτι καταγέλαστόν ἐστι τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν· τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν πρὶν εἰδέναι σαφῶς, εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ᾽ ὠφελῆσαι τοὺς C ἀκούοντας.

Τούτου δ᾽ ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποστειλάμενος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνειμένως μάλλω ποιεῖσθαι τοὺς λόγους πρὸς ὑμᾶς. τίς γὰρ ἄλλοθεν ἐπελθὼν, καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γιγνομένοις, οὐκ ἂν D μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν; οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε

& cæterorum qui rempublicam curant, officium est ea dicere non quæ auditu iucundissima, sed quæ vtilissima factu sunt: sic vos contra statuere debetis, quum morborum corporis multæ & variæ curationes sint à medicis inuentæ, animis ægrotis, & malarum cupiditatum plenis, vnicũ superesse remedium, orationem, quæ liberè delicta reprehendat. Deinde quid absurdius est quàm vstiones & sectiones medicorum tolerare, vt pluribus cruciatibus liberemur: orationes autem, antequam planè cognitum sit an eam vim habeant vt audientibus prosint, improbare?

Hæc eo præfatus sum quòd de cæteris sine omni dissimulatione, & prorsus apertè apud vos dicere decreui. Quis enim obsecro est qui peregrè adueniens, & nostri erroris expers adhuc, si his rebus de improuiso interueniat, non delirare nos & insanire arbitretur? qui quũ res præclarè à maiorib. gestas laudi nobis ducamus, & rempublicam nostram eo

πραχθέντων ἐγκωμιάζειν A ἔχομεν, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. οἱ μὲν γὰρ, ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δὲ, τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν βίον ποριζομένους, ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες, ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦντες τὰς B πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις τιμὴν ἕξομεν· οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, C ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας τήν τε πατρίδα τὴν αὐτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι, καὶ ναυμαχοῦντες τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν· ἡμεῖς δ' οὐδ' ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν πλεονεξίας, κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν· ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν, στρατεύεσθαι D δ' οὐκ ἐθέλομεν. καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα· πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ ἡμᾶς

nomine celebrare possimus: tantum abest vt eos vlla ex parte imitemur, vt plane contraria faciamus? Nam illi quidem pro Græcis contra barbaros pugnare non destiterunt: nos verò eos qui in Asia victum quæritabant, huc retractos, contra Græcos duximus. Illi, dum Græcis vrbibus libertatem restituunt, dum operam ferunt, Græciæ principatum acceperunt: nos qui easdem seruitute premimus, qui planè diuersum agimus, indignamur eundē honorem nobis non haberi: quum inter dicta & facta nostra atque illorum tantum intersit, vt ipsi pro conseruandis Græcis patriam deserere non dubitarint, & terra marique barbaros vicerint: quum nos ne pro nostra quidem auaritia dimicare velimus. Imperare quidem studemus omnibus, sed dimicare nolumus: ac nemo ferè est mortalium omnium quem bello non lacessamus: sed rei militaris exercitationem prorsus ipsi negligimus. Et quum hi quorum

αὐτοὺς ἀσκοῦμεν, ἀλλ' ἀνθρώπους τοὺς μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δὲ ἐκ τῶν ἄλλων κακουργιῶν συνερρυηκότας· οἷς ὁπόταν τις πλείονα μισθὸν διδῷ, μετ' ἐκείνου ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθήσουσιν. ἀλλ' ὅμως οὕτως αὐτοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων τῶν ἡμετέρων, εἰ περί τινας ἐξαμάρτοιεν, οὐκ ἂν ἐθελήσαιμεν δίκας ὑποσχεῖν, ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκείνων ἁρπαγῆς, καὶ βίας, καὶ πλεονεξίας μελλόντων τῶν ἐγκλημάτων ἐφ' ἡμᾶς ἥξειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, ὅταν ἀκούσωμεν αὐτοὺς τοιοῦτό τι διαπραττομένους. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας ἐληλύθαμεν, ὥστ' αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς ἐσμὲν τῶν καθ' ἡμέραν, ξενοτροφεῖν δ' ἐπικεχειρήκαμεν. καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν λυμαινόμεθα, καὶ δασμολογοῦμεν, ἵνα τοῖς ἁπάντων κοινοῖς ἐχθροῖς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. τοσούτῳ δὲ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν εἰ πολεμεῖν πρός τινας ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων

A operas conducimus, partim exules, partim transfugæ, partim omni flagitiorum genere cooperti, huc confluxerint, ſic animati, vt ſi quis plus ſtipendij numeret, eius ductu nos oppugnaturi ſint: adeo tamen eos diligimus, vt etiam ſi liberis noſtris vim aut iniuriam fecerint, pœnas eos dare nollemus. Iam illorum rapinis, & violen- B tiæ & auaritiæ (tametſi nobis crimini dari ſoleat quod illi commiſerint) adeo non ſuccenſemus, vt lætemur etiam ſi quid eos eiuſmodi perpetraſſe audierimus. In eam denique ſtultitiam incidimus, vt ipſi annonæ penuria laborantes, peregrinum alere militem ſtudeamus, & à ſociis noſtris tributa per iniu- C riam extorqueamus, quò mercedem communibus omnium hoſtibus numeremus. Poſtremò, tanto deteriores ſumus maioribus noſtris, non laudatis illis tantùm, ſed iis etiam qui in odio fuerunt, vt illi, ſi quibus inferre bellum decreuiſſent, quamuis argento & auro refertum eſſet ærarium, tamen ſuis corporib. D

τοῖς αὑτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν. ὑμεῖς δ' εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μὲν εἰ τριήρεις πληροῖεν, τοὺς μὲν ξένους καὶ τοὺς δούλους ναύτας εἰσεβίβαζον, τοὺς δὲ πολίτας μεθ' ὅπλων ἐξέπεμπον· νῦν δὲ τοῖς μὲν ξένοις ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. ὥσθ' ὁπόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντες ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν.

Ἀλλὰ γὰρ τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἄν τις ἰδὼν καλῶς διοικούμενα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων θαρρήσειεν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπ' αὐτοῖς τούτοις μάλιστ' ἀγανακτήσειεν; οἵτινες αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμὲν, καὶ τὴν πόλιν ταύτην προτέραν οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων. προσῆκον δ' ὑμᾶς ἅπασιν εἶναι παράδειγμα τοῦ καλῶς καὶ τεταγμένως πολιτεύεσθαι, χεῖρον καὶ ταραχωδέστερον τὴν ὑμετέραν αὐτῶν διοικοῦμεν, τῶν ἄρτι

A exequenda quę ſtatuerant, cenſerent: nos ad tantam egeſtatem redacti, in tanta ciuium multitudine, perinde vt magnus rex, conductitiis exercitibus vtamur. Illi, claſſe in mare deducta, peregrinos & ſeruos nauibus agendis præficiebant, ciues armis ornatos mittebant: nos conductitiis militibus grauem B armaturam damus, ciues remigare cogimus. Vnde fit vt in hoſtilem agrum egreſſi, qui ſibi imperium in Græcos arrogant, nauticum inſtrumentum geſtent: illi verò talibus ingeniis præditi, qualia paulo antè deſcripſimus, armati in acie verſentur.

At verò domi reſpublica ſic C adminiſtratur, vt in eam intuenti bona ſpes fiat etiam de cæteris: imò illud ipſum eſt quod maximè indigneris. Nam quum nos indigenas eſſe, atque hanc vrbem ante cæteras eſſe conditam dicamus, & nos vniuerſis exemplum præbere conueniat bonæ ordinatæque reipublicæ, noſtram ciuitatem deterius & perturbatius admi- D niſtramus iis qui oppida

τὰς πόλεις οἰκιζόντων, καὶ σεμνυνόμεθα μὲν, καὶ μέγα φρονοῦμεν ἐπὶ τῷ βέλτιον γεγονέναι τῶν ἄλλων· ῥᾷον δὲ μεταδίδομεν τοῖς βουλομένοις ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ Τριβαλλοὶ, καὶ Λευκανοὶ τῆς αὐτῶν δυσγενείας. πλείστους δὲ τιθέμενοι νόμους, οὕτως ὀλίγον αὐτῶν φροντίζομεν· (ἓν γὰρ ἀκούσαντες, γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων·) ὥστε θανάτου τῆς ζημίας ἐπικειμένης. ἤν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο φανερώτατα ποιοῦντας στρατηγοὺς χειροτονοῦμεν. καὶ τὸν πλείστους διαφθεῖραι τῶν πολιτῶν δυνηθέντα, τοῦτον ἐπὶ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων καθίσταμεν. σπουδάζοντες δὲ περὶ τὴν πολιτείαν οὐχ ἧττον, ἢ περὶ τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς πόλεως, καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰδότες ἐν μὲν ταῖς ἡσυχίαις καὶ ταῖς ἀσφαλείαις αὐξανομένην καὶ διαμένουσαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν· πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντας, ὡς πρὸς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας δυσκόλως ἔχομεν· τοὺς δὲ τὸν πόλεμον ἐμποιοῦντας ὡς τῆς δημοκρατίας κηδομένους, εὔνους εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων καὶ πραγμάτων ὄντες, οὕτως ἀλογίστως

A modò condunt. Splendore porrò natalium superbimus, & aliis generosiores esse volumus: sed facilius quibusuis hanc nobilitatem impertimus, quàm Triballi aut Lucani suam ignobilitatem. Leges plurimas ferimus: sed easdem ita contemnimus, vt quum pœna capitis in eum sancita sit (ex vno enim etiam cætera iudicabitis) qui B ambitus sit conuictus, eos qui largitionem palàm faciunt, imperatores deligamus: & quo quisque plures ciues corruperit, eo maioribus præficiatur rebus à nobis. Præterea quum de reipublicæ forma non minus soliciti simus quàm de salute totius ciuitatis: nec ignoremus, C popularem statum tranquillis & pacatis rebus crescere & confirmari, bellis verò iam bis sublatum esse: pacis studiosos, quasi qui omnia ad paucorum arbitrium reuocare conentur, odimus: qui autem bella concitant, hos demum & populares & beneuolos esse putamus. Quamuis eloquentissimi, & rerum gerendarum peritissimi, ea temeri- D

γίστως ἔχομεν, ὥστε περὶ τῶν αὐτῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐ ταυτὰ γινώσκομεν· ἀλλ' ὧν μὲν πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναβῆναι κατηγοροῦμεν, ταῦτα συνελθόντες χειροτονοῦμεν· οὐ πολὺν δὲ χρόνον διαλείποντες, τοῖς ἐνθάδε ψηφισθεῖσιν, ἐπειδὰν ἀπίωμεν, πάλιν ἐπιτιμῶμεν. προσποιούμενοι δὲ σοφώτατοι τῶν Ἑλλήνων εἶναι, τοιούτοις συμβούλοις χρώμεθα, ὧν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν καταφρονήσειε. καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους κυρίους τῶν κοινῶν ἁπάντων καθίσαμεν, οἷς οὐδεὶς ἂν τῶν ἰδίων οὐδὲν ἐπιτρέψειε. τὸ δὲ πάντων σχετλιώτατον· οὓς γὰρ ὁμολογήσαιμεν ἂν πονηροτάτους εἶναι τῶν πολιτῶν, τούτους πιστοτάτους φύλακας ἡγούμεθα τῆς πολιτείας εἶναι. καὶ τοὺς μὲν μετοίκους τοιούτους εἶναι νομίζομεν, οἵουσπερ ἂν τοὺς προστάτας νέμωσιν. αὐτοὶ δ' οὐκ οἰόμεθα τὴν αὐτὴν λήψεσθαι δόξαν τοῖς προεστῶσιν ἡμῶν· τοσοῦτον δὲ διαφέρομεν τῶν προγόνων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν τοὺς αὐτοὺς προστάτας τῆς πόλεως ἐποιοῦντο, καὶ στρατηγοὺς ᾑροῦντο· νομίζοντες τὸν ἐπὶ τοῦ βήματος τὰ βέλτιστα συμβουλεῦσαι δυνάμενον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ἂν εἰς

tate sumus, vt eodem die de rebus iisdem nõ eadem sentiamus, sed quæ domo egressi damnabamus, illa ipsa in concione suffragiis nostris comprobemus: & paulo pòst domum regressi, quæ hic decreta sunt, denuo cauillemur. Quum nos Græcorum sapientissimos esse profiteamur, ab eorum consiliis pẽdemus, quos nemo est qui non aspernetur: & summæ rerum omnium illos ipsos præficimus, quibus nemo priuatim quicquam commiserit. Quódque omniũ acerbissimum est, qui nostrapte confessione omniũ improbissimi sunt, hos reipublicæ custodes fidelissimos arbitramur. Inquilinos quidem tales esse credimus, quales sibi patronos delegerint: nos ipsos autem non existimari similes censemus gubernatoribus nostris. Tam longè autem à more maiorum recessimus, vt eosdem illi & summæ reipublicæ præficerent, & imperatores crearent: existimãtes, qui pro concione optima suaderet, eundé nihilo-

A ἂν βουλεύσασθαι καὶ καθ' αὑτὸν γενόμενον. ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον τούτων ποιοῦμεν· οἷς μὲν γὰρ περὶ τῶν μεγίστων συμβούλοις χρώμεθα, τούτους μὲν οὐκ ἀξιοῦμεν στρατηγοὺς χειροτονεῖν, ὡς νοῦν οὐκ ἔχοντας· οἷς δ' οὐδεὶς ἂν οὔτε περὶ τῶν ἰδίων, οὔτε περὶ τῶν κοινῶν συμβουλεύσαιτο, τούτους δ' αὐτοκράτορας ἐκπέμπομεν, ὡς ἐκεῖ B σοφωτέρους ἐσομένους· καὶ ῥᾷον βουλευσομένους περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, καὶ πολιτικῶν, ἢ περὶ τῶν ἐνθάδε προτιθεμένων. λέγω δὲ ταῦτα οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς λεγομένοις ὄντων. ἐπιλείποι δ' ἂν με τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἡμέρας εἰ πάσας τὰς πλημμελείας, τὰς ἐν τοῖς C πράγμασι γεγενημένας, ἐξετάζειν ἐπιχειροίην.

Τάχ' οὖν ἄν τις τῶν σφόδρα τοῖς λεγομένοις ἐνόχων ὄντων ἀγανακτήσας ἐρωτήσειε, πῶς οὖν, εἴπερ οὕτω κακῶς βουλευόμεθα, σωζόμεθα, καὶ δύναμιν οὐδεμιᾶς πόλεως ἐλάττω κεκτημένοι τυγχάνομεν; ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτα D ἂν ἀποκριναίμην, ὅτι τοὺς ἀντιπάλους ἔχομεν οὐδὲν βελ-

deterius etiam per sese deliberaturum. Nos contrà, quorum consiliis grauissimis in rebus vtimur, illis tanquam stolidis imperium non deferimus: qui verò eius generis sunt vt nemo publicè priuatímve illorum consilium expetat, hos dictatores mittimus qui suo arbitratu gerant omnia: quasi verò illic sapientiores futuri sint, & facilius deliberaturi de totius Græciæ statu & bello, quàm de rebus quæ hîc considerandæ proponuntur. Neque tamen hæc æquè ad omnes pertinere volo: sed ad eos duntaxat qui tales sunt quales iam diximus. Dies me defecerit si in omnia nostrarum actionum delicta coner seuerius inquirere.

Fortassis autem existet eorum aliquis, ad quos hæc crimina maximè pertinent, qui cum indignatione interroget, quî fiat si tam malè consulamus, vt non incolumes tantùm, sed etiam nulla vrbe opibus & potentia inferiores simus? Expedita responsio est: id aduersariorum nostrorum consiliis nihilo prudētiori-

τίον ἡμῶν φρονοῦντας. εἰ γὰρ μετὰ τὴν μάχην, ἣν ἐνίκησαν Θηβαῖοι Λακεδαιμονίους, ἐκεῖνοι μὲν ἐλευθερώσαντες τὴν Πελοπόννησον, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας αὐτονόμους ποιήσαντες, ἡσυχίαν εἶχον, ἡμεῖς δὲ ταῦτα ἐξημαρτάνομεν, οὔτ' ἂν οὗτος εἶχε ποιήσασθαι ταύτην τὴν ἐρώτησιν, ὑμεῖς τ' ἂν ἔγνωμεν ὅσῳ κρεῖττόν ἐστι τὸ σωφρονεῖν τοῦ πολυπραγμονεῖν. νῦν δ' ἐνταῦθα περιέστηκε τὰ πράγματα, ὥστε Θηβαῖοι μὲν ἡμᾶς σώζουσιν, ἡμεῖς δὲ Θηβαίους· καὶ συμμάχους ἐκεῖνοι μὲν ἡμᾶς ποιοῦσιν, ἡμεῖς δ' ἐκείνους. ὥστ', εἰ νοῦν εἴχομεν, ἀλλήλοις ἂν εἰς τὰς ἐκκλησίας ἀργύριον παρείχομεν. ὁπότεροι γὰρ ἂν πλεονάκις συλλεγῶσιν, οὗτοι τοὺς ἐναντίους ἄμεινον πράττειν ποιοῦσι. χρὴ δὲ τοὺς καὶ μικρὰ λογίζεσθαι δυναμένους, οὐκ ἐν τοῖς τῶν ἐχθρῶν ἁμαρτήμασι τὰς ἐλπίδας ἔχειν τῆς σωτηρίας, ἀλλ' ἐν τοῖς αὑτῶν πράγμασι καὶ ταῖς αὑτῶν διανοίαις. τὸ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἐκείνων ἀμαθίαν συμβαῖνον ἡμῖν ἀγαθὸν, τυχὸν ἂν παύσαιτο, καὶ λάβοι μεταβολήν· τὸ δὲ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς γιγνόμενον, βεβαίως ἂν ἔχοι, καὶ

bus acceptum esse referendum. Nam si Thebani, mox, victis Lacedæmoniis, Peleponnesum liberassent, & cæteris Græcis iure suo restituto quieuissent, nos autem eadem hæc peccassemus: neque iste nos hoc modo rogare posset, & nos intelligeremus quantum modestiæ tranquillitas turbulentis & inquietis consiliis præstaret. Nunc res eò rediit vt Thebani nobis, nos Thebanis vicissim saluti simus: planè non aliter quàm si nos eis, ipsi nobis auxilia mitterent. Quare si saperemus, mutuo pecuniam ad indicendas conciones dilargiremur. Nam vtri nostrum sæpius conueniunt, hi alterorum successus promouent. Decet autem eos qui vel mediocri sunt ingenio, spem salutis non in hostium erratis, sed in rectè factis consiliísque suis collocare. Nam quæ commoda ex aduersariorum inscitia capimus, ea fortasse neque diu duratura, neque vniusmodi semper futura sunt. quod autem à nobis ipsis proficiscitur, solidi aliquid habet, &

μᾶλλον παραμείνειεν ἡμῖν.

Πρὸς μὲν οὖν τοὺς εἰκῇ τὰς ὑπολήψεις ποιουμένους, οὐ χαλεπὸν ἀντειπεῖν. εἰ δὲ δή τίς μοι παραστὰς τῶν ἐπιεικέστερον διακειμένων, ἀληθῆ μὲν λέγειν με προσομολογήσειεν, καὶ προσηκόντως ἐπιτιμᾶν τοῖς γιγνομένοις· δίκαιον δὲ εἶναι φαίη, τοὺς ἐπ' εὐνοίᾳ νουθετοῦντας μὴ μόνον κατηγορεῖν τῶν πεπραγμένων, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύειν, ποίων ἀπεχόμενοι, καὶ τίνων ὀρεγόμενοι, παυσαίμεθ' ἂν ταύτην ἔχοντες τὴν γνώμην, καὶ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντες; οὗτος ὁ λόγος ἀπορεῖν ἄν με ποιήσειεν ἀποκρίσεως οὐκ ἀληθοῦς, οὐδὲ συμφερούσης, ἀλλ' ἀρεσκούσης ὑμῖν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδήπερ ἀποκεκαλυμμένως ὥρμημαι λέγειν, οὐκ ἀποκνητέον ἀποφήνασθαι καὶ περὶ τούτων. ἃ μὲν οὖν ὑπάρχειν δεῖ τοῖς μέλλουσιν εὐδαιμονήσειν, τήν τ' εὐσέβειαν καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ὀλίγῳ πρότερον εἰρήκαμεν. ὡς δ' ἂν τάχιστα πρὸς τὸ τοιοῦτον γενέσθαι παιδευθείημεν, ἀληθὲς μέν ἐστι τὸ ῥηθησόμενον, ἴσως δ' ἂν ἀκούσασιν

A plus constantiæ.

Ac eos quidem refutare, qui dicta nostra temere cauillantur, difficile nõ est. Si quis autem paulo æquior, me vera quidẽ dicere, nec iniuria reprehendere ea quæ fiunt, assentiatur: sed æquum esse dicat, eos qui ex animo cõsultum aliis velint, non tãtùm acta improbare, sed B etiam monere quæ fugienda, quæ sequenda sint, vt ita sentire, & ad hunc modum delinquere desinamus: eius oratio non id profecto efficiet vt vere vtiliterque respondere nequeam: sed illud vereor vt satis vobis placeat quod dixero. Verùm quoniam semel planè apertéque dicere aggressus sum, etiam C de his meam interponere sententiam non dubitabo. Quibus igitur rebus instructos esse deceat eos qui felices futuri sint, pietate nimirum, & temperãtia, & iustitia, cæterísque virtutibus, paulo antè dictũ est. Quę autẽ expeditissima ratio sit institutionis eius quæ tales efficiat, verè qui- D dem omnino à me dicetur: sed idem fortasse

ὑμῖν δεινὸν εἶναι δόξειν, καὶ παρὰ πολὺ τῆς τῶν ἄλλων ἐξηλλαγμένον διανοίας. ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι καὶ τὴν πόλιν ἡμᾶς ἄμεινον οἰκήσειν, καὶ βελτίους αὐτοὺς ἔσεσθαι, καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς πράξεις ἐπιδώσειν, ἢν παυσώμεθα τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλασσαν ἐπιθυμοῦντες. αὕτη γάρ ἐστιν, ἡ καὶ νῦν εἰς ταραχὴν ἡμᾶς καθιστᾶσα, καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐκείνην καταλύσασα. μεθ' ἧς οἱ πρόγονοι ζῶντες, εὐδαιμονέστατοι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν. καὶ σχεδὸν ἁπάντων τῶν κακῶν αἰτία, ὧν αὐτοί τε ἔχομεν, καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχομεν. οἶδα μὲν οὖν ὅτι χαλεπόν ἐστι δυναστείας ὑπὸ πάντων ἐρωμένης, καὶ περιμαχήτου γεγενημένης κατηγοροῦντα, δοκεῖν ἀνεκτόν τι λέγειν. ὅμως δ' ἐπειδήπερ ὑπεμείνατε καὶ τοὺς ἄλλους λόγους, ἀληθεῖς μὲν ὄντας, φιλαπεχθήμονας δέ, καὶ τούτων ὑμᾶς ἀνέχεσθαι δέομαι, καὶ μὴ καταγνῶναί μου τοιαύτην μανίαν. ὡς ἄρα ἐγὼ προειλόμην διαλεχθῆναι πρὸς ὑμᾶς περὶ πραγμάτων οὕτω παραδόξων, εἰ μή τι λέγειν ἀληθὲς εἶχον περὶ αὐτῶν.

vobis auditu graue videbitur, & plurimum à reliquorum sententiis abhorrere. Ego enim censeo, & tranquilliorem rempubl. nostram, & nos ipsos meliores fore, & incrementa rerum nostrarum omnium visuros, si maris imperium concupiscere destiterimus. Hoc enim illud est quod & in hos tumultus nos coniecit: & veterem illam democratiam, in qua maiores nostri felicitate Græcis omnibus præstiterunt, euertit: & malorum ferè omnium, quæ & ipsi ferimus, & aliis inferimus, causa fuit. Equidem non ignoro quàm difficile sit, eius orationem, qui potentiam accuset (quam omnes adamarũt, armísque vindicandam censent) videri tolerabilem. Verumtamen quum superiora, vera illa quidem, sed odiosa tamen, tuleritis, rogo vt ea etiam quæ restant, non audire grauemini, neque me tanto furore percitum existimetis vt instituerim de rebus tam abhorrentibus à sensu multitudinis, verba facere, nisi in veritate orationis aliquid mihi præsidij esse statuissem,

A νῦν δ᾽ οἶμαι φανερὸν ποιήσειν ἅπασιν, ὡς οὔτε δικαίας ἀρχῆς ἐπιθυμοῦμεν, οὔτε γενέσθαι δυνατῆς, οὔτε συμφερούσης ἡμῖν. ὅτι μὲν οὖν οὐ δικαίας, παρ᾽ ὑμῶν μαθὼν, ὑμᾶς ἔχω διδάσκειν. ὅτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι ταύτην εἶχον τὴν δύναμιν, ποίους λόγους οὐκ ἀνηλώσαμεν; κατηγοροῦντες μὲν τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, διεξιόντες δὲ, ὡς δίκαιόν ἐστιν, αὐτονόμους εἶναι τοὺς Ἕλληνας. B τίνας δὲ τῶν πόλεων τῶν Ἑλληνίδων οὐ παρεκαλέσαμεν ἐπὶ τὴν συμμαχίαν, τὴν ὑπὲρ τούτων συστᾶσαν; πόσας δὲ πρεσβείας ὡς βασιλέα τὸν μέγαν ἀπεστείλαμεν, διδάσκοντας αὐτὸν, ὡς οὔτε δίκαιόν ἐστιν, οὔτε συμφέρον, μίαν πόλιν C κυρίαν εἶναι τῶν Ἑλλήνων; οὐ πρότερον δὲ πολεμοῦντες ἐπαυσάμεθα, καὶ κινδυνεύοντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, πρὶν ἠθέλησαν Λακεδαιμόνιοι ποιήσασθαι τὰς συνθήκας τὰς περὶ τῆς αὐτονομίας. ὅτι μὲν οὖν οὐ δίκαιόν ἐστι τοὺς κρείττους τῶν ἡττόνων ἄρχειν, ἐν ἐκείνοις τε τοῖς χρόνοις D ἐτυγχάνομεν ἐγνωκότες, καὶ νῦν ἐπὶ τῆς πολιτείας τῆς παρ᾽ ἡμῖν καθεστώσης. ὡς δ᾽ οὐδ᾽ ἂν

Persuasum enim habeo, me planum facturum omnibus, nos id imperium affectare, quod imperium citra iniuriam parare non liceat, quod contingere nobis non possit, quod nobis non sit profuturum. Ac primum iniustum id esse, vos iis docere possum rationibus quas à vobis didici. Nam quum istam potentiam Lacedæmonij tenerent: quæ verba non consumpsimus, tum eorum principatu accusando, tum æquum esse Græcos libertate frui, commemorando? Quas verò Græcas vrbes non concitauimus ad societatem belli ob hæc suscepti? quoties legatos ad Magnum Regem misimus, qui docerent, neque iustum esse, neq. vtile ciuitatem vnam dominari Græcis? neque prius acquieuimus, aut oppugnare Lacedæmonios terra maríq. destitimus, quàm consentire in fœdera de libertate facta voluissent. Ac nõ esse iustum vt potentiores dominentur imbecillioribus, & illis temporibus sensimus, & nunc republica apud nos recepta declaramus. Iam hoc im-

δυνηθείημεν τὴν ἀρχὴν ταύτην κατασχέσθαι, ταχέως οἶμαι δηλώσειν. ἣν γὰρ μετὰ μυρίων ταλάντων οὐχ οἷοί τε ἦμεν διαφυλάξαι, πῶς ἂν ταύτην ἐκ τῆς παρούσης ἀπορίας κτήσασθαι δυνηθείημεν; ἄλλως τε καὶ χρώμενοι τοῖς ἤθεσιν, οὐχ οἷς ἐλάβομεν, ἀλλ' οἷς ἀπωλέσαμεν αὐτήν. ὡς τοίνυν οὐδὲ διδομένην δέξασθαι τῇ πόλει συμφέρει, δοκεῖτέ μοι τάχιστ' ἂν ἐκεῖθεν καταμαθεῖν. μᾶλλον δὲ καὶ περὶ τούτων βούλομαι μικρὰ προειπεῖν. δέδοικα γὰρ, μὴ διὰ τὸ πολλάκις ἐπιτιμᾶν, δόξω τισὶ προαιρεῖσθαι τῆς πόλεως κατηγορεῖν. ἐγὼ δ' εἰ μὲν πρὸς ἄλλους τινὰς οὕτως ἐπεχείρουν διεξιέναι περὶ τῶν πραγμάτων, εἰκότως ἂν εἶχον τὴν αἰτίαν ταύτην. νῦν δὲ πρὸς ὑμᾶς ποιοῦμαι τοὺς λόγους, οὐ διαβάλλειν πρὸς ἑτέρους ἐπιθυμῶν, ἀλλ' αὐτοὺς ὑμᾶς βουλόμενος παῦσαι τῶν τοιούτων ἔργων, καὶ τὴν εἰρήνην περὶ ἧς ἅπας ὁ λόγος ἐστὶ, βεβαίως καὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἄλλους ἀγαγεῖν. ἀνάγκη δὲ τοὺς νουθετοῦντας καὶ τοὺς κατηγοροῦντας, τοῖς μὲν λόγοις

perium non posse vos constituere, quamprimum opinor expediam. Nã quòd, quum x. millia talentûm in ærario haberemus, tueri non potuimus: quînam idem in tanta penuria & inopia recipiemus: quum præsertim iis institutis vtamur, non quibus id parauimus, sed quibus amisimus? Quod si vltro reipublicæ nostræ deferretur, ne sic quidem fore accipiendum, ex eo mihi posse videmini quamprimum intelligere. Sed præstat & de his pauca præfari. Nam dum toties ad increpationes deuoluor, vereri mihi subit, ne qui me putent accusationem nostræ ciuitatis de industria instituisse. Ego vero si apud exteros hoc modo his de rebus dissererem, eo nomine culparer haud iniuria. Quum autem ad vos mea se conuertat oratio, quos non apud alios traducere studeo, sed istis factis abstinere cupio vti pax, de qua omnis oratio est, constanter & à vobis & ab aliis Græcis agatur: æquum est istam opinionem à me amoueri. Fieri certè quidem non potest quin & qui monent, & qui accusant, verbis

χρῆσθαι τοῖς πλησίοις, τὰς δὲ δυνάμεις ἔχειν ἀλλήλαις ὡς οἷόν τε ἐναντιωτάτας· ὥστε περὶ τῶν ταυτὰ λεγόντων, οὐ προσήκει τὴν αὐτὴν ὑμᾶς γνώμην ἔχειν· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦντας, μισεῖν ὡς κακόνους ὄντας τῇ πόλει· τοὺς δ' ἐπ' ὠφελείᾳ νουθετοῦντας, ἐπαινεῖν, καὶ βελτίους τῶν πολιτῶν νομίζειν, καὶ τούτων αὐτῶν μάλιστα τὸν ἐναργέστατα δυνάμενον δηλῶσαι τάς τε πονηρὰς τῶν πράξεων, καὶ τὰς συμφορὰς τὰς ἀπ' αὐτῶν γιγνομένας. οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ποιήσειεν ὑμᾶς μισήσαντας ἃ δεῖ, βελτιόνων ἐπιθυμῆσαι πραγμάτων. ὑπὲρ μὲν οὖν τῆς τῶν λόγων τραχύτητος, καὶ τῶν εἰρημένων καὶ τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων, ταῦτ' ἔχω λέγειν πρὸς ὑμᾶς· ὅθεν δ' ἀπέλιπον, πάλιν ποιήσομαι τὴν ἀρχήν.

Ἔφασκον γὰρ ἐκεῖθεν κάλλιστ' ἂν ὑμᾶς καταμαθεῖν, ὡς οὐ συμφέρει λαβεῖν τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχήν, εἰ σκέψαισθε τίνα τρόπον ἡ πόλις διῳκεῖτο, πρὶν τὴν δύναμιν ταύτην κτήσασθαι· καὶ πῶς ἐπειδὴ κατέσχεν αὐτήν. ἢν γὰρ ταῦτα παράλληλα τῇ διανοίᾳ θεωρήσητε, γνώσεσθε πόσων κα-

A vtantur non ferè dissimilibus, quum vis vtriusque orationis quàm longissimè discrepet. Quare vos non decet de his qui eadé dicunt, eodem modo sentire: sed qui nocendi voluntate conuitiantur, vt qui rempublicam euersam cupiunt, digni odio sunt: qui autem vestræ vtilitatis causa monent, laudandi B & optimi ciues iudicandi: atque inter hos is maximè qui euidentissimè possit malas actiones, & ortas inde calamitates, suis quasi coloribus depingere. Sic enim quamprimum effecerit vt & oderitis ea quæ oportet, & res meliores desideretis. Et hæc sunt quæ pro defensione asperioris orationis, tam habédæ quàm habitę, adferenda C in medium cēsui. Nunc eò redeo vnde sum digressus.

Inde igitur, inquam, rectissimè perspicietis, non esse è repub. vt capiatis maris imperium, si consideraueritis quo pacto ante partam istam potentiam vrbs constituta fuerit: quo modo, quum eam iam teD neremus. Quæ si apud animos vestros inter se cótuleritis, quantū inde malo-

τῶν αἰτία τῇ πόλει γέγονεν. ἡ μὲν τοίνυν πολιτεία, τοσούτῳ βελτίων ἦν, καὶ κρείττων ἡ τότε τῆς ὕστερον καταστάσης, ὅσωπερ Ἀριστείδης, καὶ Θεμιστοκλῆς, καὶ Μιλτιάδης ἄνδρες, ἀμείνους ἦσαν Ὑπερβόλου καὶ Κλεοφῶντος, καὶ τῶν νῦν δημηγορούντων. τὸν δὲ δῆμον εὑρήσετε τὸν τότε πολιτευόμενον, οὐκ ἀργίας, οὐδ᾽ ἀπορίας, οὐδ᾽ ἐλπίδων κενῶν ὄντα μεστὸν, ἀλλὰ νικᾶν μὲν δυνάμενον ἐν ταῖς μάχαις πάντας τοὺς εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλοντας, ἀριστείων δ᾽ ἀξιούμενον ἐν τοῖς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος κινδύνοις, οὕτω δὲ πιστευόμενον, ὥστε τὰς πλείστας αὐτοῖς τῶν πόλεων ἑκούσας ἐγχειρίζειν σφᾶς αὐτάς. τούτων δ᾽ ὑπαρχόντων, ἀντὶ μὲν τῆς πολιτείας τῆς παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμούσης, ἐπὶ τοιαύτην ἀκολασίαν ἡ δύναμις ἡμᾶς αὕτη προήγαγεν, ἣν οὐδεὶς ἂν τῶν ἀνθρώπων ἐπαινέσειεν. ἀντὶ δὲ τοῦ νικᾶν τοὺς ἐπιστρατεύοντας, οὕτω τοὺς πολίτας ἐπαίδευσεν, ὥστε μηδὲ πρὸ τῶν τειχῶν τολμᾶν ἐπεξιέναι τοῖς πολεμίοις, ἀντὶ δὲ τῆς εὐνοίας τῆς παρὰ τῶν συμμάχων αὐτοῖς ὑπαρχούσης,

A rum in vrbem inuaserit, perspicietis. Respublica certe superiore tempore tanto melior & præstantior fuit, quam ea quæ secuta est: quanto viri meliores fuerunt Aristides & Themistocles & Miltiades, Hyperbolo & Cleophõte, & istis qui nunc concionantur. Populus autem, qui tum rempublicam gessit, non socordiæ, non inopiæ, non inanis spei plenus: sed is fuisse comperietur qui & profligare posset omnes qui Atticam inuasissent, & in adeundis pro Græcia periculis primas ferret ob fortitudinẽ: tantámque sibi fidem adiungeret, vt plurimæ ciuitates vltro se in fidem & clientelam eius cõferrent. Quæ quum ita essent, dominatus iste nos, amissa veteris reipublicæ apud omnes gloria, in eam intẽperantiam impulit, quam mortaliũ nemo laudauerit: & sic ciues nostros instituit, non dico ne vincant eos à quibus bello petimur, sed vt ne quidem extra mœnia in conspectum hostium prodire audeamus. Quum maiores nostri & apud socios beneuolentia,

καὶ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, εἰς τοσοῦτο μῖσος κατέστησεν, ὥστε παρὰ μικρὸν ἐλθεῖν ἐξανδραποδισθῆναι τὴν πόλιν, εἰ μὴ Λακεδαιμονίων τῶν ἐξ ἀρχῆς πολεμούντων εὐνουστέρων ἐτύχομεν, ἢ τῶν πρότερον ἡμῖν συμμάχων ὄντων. οἷς οὐκ ἂν δικαίως ἐγκαλοῖμεν, ὅτι χαλεπῶς πρὸς ἡμᾶς διετέθεσαν. οὐ γὰρ ὑπάρχοντες, ἀλλ' ἀμυνόμενοι, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ παθόντες, τοιαύτην γνώμην ἔσχον περὶ ἡμᾶς. τίς γὰρ ἂν ὑπέμεινε τὴν ἀσέλγειαν τῶν πατέρων τῶν ἡμετέρων; οἳ συνάγοντες ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος τοὺς ἀργοτάτους, καὶ τοὺς ἁπασῶν τῶν πονηριῶν μετέχοντας, πληροῦντες τούτων τὰς τριήρεις, ἀπηχθάνοντο τοῖς Ἕλλησι· καὶ τοὺς μὲν βελτίστους τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἐξέβαλλον· τοῖς δὲ πονηροτάτοις τῶν Ἑλλήνων τἀκείνων διένεμον; ἀλλὰ γὰρ εἰ τολμήσαιμι περὶ τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένων ἀκριβῶς διελθεῖν, ὑμᾶς μὲν ἴσως ἂν ποιήσαιμι βέλτιον βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἄλλων, αὐτὸς δ' ἂν διαβληθείην. εἰώθατε γὰρ μισεῖν,

& apud cæteros Græcos gloria floruissent, dominatus iste tantum nobis odium concitauit, vt parum abesset quin vrbs excinderetur, nisi Lacedæmonios, veteres hostes, beneuolẽtiores habuissemus quàm socios pridem nostros. Quos iure accusare non possumus quòd infensi nobis fuerunt: neque enim vim inferentes, sed propulsantes, & multa grauiáque mala perpessi, tales in nos animos habuerunt. Quis enim patrum nostrorum petulantiam tolerasset, qui congregatos ex vniuersa Græcia ignauissimos quosque, ac omni genere flagitiorum inquinatos, triremibus imponebant vt Græcorum odium de industria quæsisse videantur: & optimis ciuibus aliarum vrbium eiectis, illorum opes improbissimis Græcorum dilargiebantur? Verùm si auderem ea quæ illis temporibus acta sunt, accuratè percensere, fortassis efficerem vt vos reliquis rebus rectius consuleretis: sed ipse in crimen venirem. Non enim peccatorum au-

οὐχ οὕτω τοὺς αἰτίους τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς τοὺς κατηγοροῦντας αὐτῶν. τοιαύτην οὖν ὑμῶν γνώμην ἐχόντων, δέδοικα μὴ πειρώμενος ὑμᾶς εὐεργετεῖν, αὐτὸς ἀπολαύσω τι φλαῦρον, οὐ μὴν ἀποστήσομαι παντάπασιν ὧν διενοήθην· ἀλλὰ τὰ μὲν πικρότατα, καὶ μάλιστ᾽ ἂν ὑμᾶς λυπήσοντα, παραλείψω· μνησθήσομαι δὲ τούτων μόνον, ἐξ ὧν γνώσεσθε τὴν ἄνοιαν τῶν τότε πολιτευομένων. οὕτω γὰρ ἀκριβῶς εὕρισκον ἐξ ὧν ἄνθρωποι μάλιστ᾽ ἂν μισηθεῖεν, ὥστ᾽ ἐψηφίσαντο τὸ περιγιγνόμενον ἐκ τῶν φόρων ἀργύριον, διελόντες κατὰ τάλαντον, εἰς τὴν Ὀρχήστραν τοῖς Διονυσίοις ἐκφέρειν. ἐπεὶ δ᾽ ἂν πλῆρες ᾖ τὸ θέατρον, καὶ τοῦτ᾽ ἐποίουν, καὶ παρεισῆγον τοὺς παῖδας τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότων· ἀμφοτέροις ἐπιδεικνῦντες, τοῖς μὲν συμμάχοις τὰς τιμὰς τῆς οὐσίας αὐτῶν ὑπὸ μισθωτῶν εἰσφερομένας· τοῖς δ᾽ ἄλλοις Ἕλλησι, τὸ πλῆθος τῶν ὀρφανῶν, καὶ τὰς συμφορὰς τὰς διὰ τὴν πλεονεξίαν ταύτην γιγνομένας. καὶ ταῦτα δρῶντες, αὐτοί τε τὴν πόλιν εὐδαιμόνιζον· καὶ πολλοὶ τῶν νοῦν οὐκ ἐχόντων, ἐμακάριζον

A tores tam odisse soletis quàm eorundem reprehensores. Quo animo quũ sitis, verendum mihi est ne dum vobis benefacere conor, de meipso male merear. Non tamen omnino desistam ab iis quæ institui: sed acerbissimis quibusque, quæque modestissima vobis esse queant, omissis, ea solum commemorabo vnde amentiam B illius ætatis magistratuum intelligatis. Nam tanto studio exquisiuerunt ea propter quæ maxima hominum odia suscipiuntur: vt decernerent, pecuniam, quæ tributorum nomine coacta esset, in singula talenta distributam, Bacchanalibus in Orchestram inferendam. Theatro autem iam pleno, C & hoc quod dixi faciebant, & liberos eorum qui in bellis ceciderant, introducebant: vtrisque demonstrantes, & sociis æstimationem opum suarum, quæ à mercenariis inferebatur: & Græcis cæteris multitudinem pupillorum, & clades ob illam auaritiam acceptas. Quæ dum facerent, cum ipsi tum alij æ- D què amẽtes, vrbis felicitatẽ

αὐτήν, τὴν μὲν συμβήσεσθαι διὰ ταῦτα μελλόντων, οὐδεμίαν ποιούμενοι πρόνοιαν· τὸν δὲ πλοῦτον θαυμάζοντες, καὶ ζηλοῦντες· ὃς ἀδίκως εἰς τὴν πόλιν εἰσελθὼν, καὶ τὸν δικαίως ὑπάρξαντα διὰ ταχέων ἔμελλε προσαπολεῖν. εἰς τοῦτο γὰρ κατέστησαν τῆς μὲν οἰκείων ἀμελείας, τῆς δ' ἀλλοτρίων ἐπιθυμίας, ὥστε Λακεδαιμονίων ἐμβεβληκότων εἰς τὴν χώραν, καὶ τοῦ τείχους ἤδη τοῦ Δεκελεικοῦ συνεστηκότος, εἰς Σικελίαν τριήρεις ἐπλήρουν, καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο τὴν πατρίδα τεμνομένην καὶ πορθουμένην περιορῶντες, ἐπὶ δὲ τοὺς οὐδὲν πώποτε εἰς ἡμᾶς ἐξαμαρτόντας, στρατιὰς ἐκπέμποντες. ἀλλ' ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἦλθον, ὥστε τῶν προαστείων τῶν οἰκείων οὐ κρατοῦντες, Ἰταλίας, καὶ Σικελίας, καὶ Καρχηδόνος ἀρχὴν προσεδόκησαν· τοσοῦτον δὲ διήνεγκαν ἀνοίᾳ πάντων ἀνθρώπων, ὥστε τοὺς μὲν ἄλλους αἱ συμφοραὶ συστέλλουσι, καὶ ποιοῦσι σωφρονεστέρους· ἐκεῖνοι δ' οὐδὲν ὑπὸ τούτων ἐπαιδεύθησαν· καί τοι πλείοσι, καὶ μείζοσι κακοῖς περιέπεσον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης τῶν ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ τῇ πόλει γεγενημένων. εἰς

prædicabant: ex illis rebus quid futurum esset, minimè prospicientes, sed admiratione opum attoniti, quæ vrbem iniustè ingressæ, etiam eas quæ iure tenebantur, paruo temporis spatio secum vnà euersuræ erant. Vsque adeo enim & sua neglexerunt, & aliena appetiuerunt, vt quum Lacedæmoniorum exercitus in Attica versaretur, & Decelicus murus iam staret, classe Siciliam peterent: neque erubescerent in conspectu suo patriam dilacerari & vastari, & contra illos exercitus mittere, à quibus nulla vnquam fuerant iniuria lacessiti. Quin eò dementiæ processerant, vt quamuis suburbia sua non tenerent, tamen imperium Italiæ & Siciliæ & Carthaginis cogitarent. Tantum denique mortales omnes amentia superarunt, vt quum alios calamitates erudiant, & modestiores reddant: eos ne hęc quidem correxerint: quamuis ab vrbe condita, plura & grauiora mala reipublicæ nostræ non accidissent. Nam

Αἴγυπτον μὲν γε διακόσιαι πλεύσασαι τριήρεις, αὐτοῖς πληρώμασι διεφθάρησαν· περὶ δὲ Κύπρον, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· ἐν δὲ τῷ Πόντῳ, μυρίους ὁπλίτας αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων ἀπώλεσαν· ἐν Σικελίᾳ δὲ, τέτταρας μυριάδας, καὶ τριήρεις τετταράκοντα καὶ διακοσίας· τὸ δὲ τελευταῖον, ἐν Ἑλλησπόντῳ διακοσίας. τὰς δὲ κατὰ δέκα καὶ πέντε καὶ πλείους τούτων ἀπολλυμένας, καὶ τοὺς κατὰ χιλίους καὶ δισχιλίους ἀποθνήσκοντας, τίς ἂν ἐξαριθμήσειε; πλὴν ἓν ἦν τούτων ἐγκυκλίων ταφὰς ποιεῖσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, εἰς ἃς πολλοὶ καὶ τῶν ἀστυγειτόνων, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐφοίτων, οὐ συμπενθήσοντες τοὺς τεθνεῶτας, ἀλλ' ἐφησθησόμενοι ταῖς ἡμετέραις συμφοραῖς. τελευτῶντες δ' ἔλαθον σφᾶς αὐτοὺς, τοὺς μὲν τάφους τοὺς δημοσίους τῶν πολιτῶν ἐμπλήσαντες, τὰς δὲ φατρίας, καὶ τὰ γραμματεῖα τὰ ληξιαρχικὰ, τῶν οὐδὲν τῇ πόλει προσηκόντων· γνοίη δ' ἄν τις ἐκεῖθεν μάλιστα τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων. τὰ γὰρ γένη τῶν ἀνδρῶν τῶν ὀνομαστοτάτων, καὶ τοὺς οἴκους τοὺς μεγίστους, οἳ καὶ τὰς τυραννικὰς στάσεις, καὶ τὸν

A ducentæ triremes in Ægyptum missæ, vnà cum vectoribus interierunt: circa Cyprum centum & quinquaginta: in Ponto armatorum decem millia, partim ciuium, partim sociorum, amiserunt. At in Sicilia virorum quadraginta millia, & triremes ducentas & quadraginta; postremò in B Hellesponto ducentas. Denas autem & quinas & plures hoc numero amissas, & millenos, vel bis millenos interfectos, quisnam enumeraret? Nisi quòd hæc ita in orbem redibant, vt quotannis publicæ sepulturæ fierent: ad quas multi è finitimis, aliique Græci conueniebant, non vt peremptos vnà lugerent, sed vt nostris C cladibus insultarent. Tandem eò res rediêre, vt paulatim sepulcra publica ciuibus: tribus autem, & Album ciuitatis, alienigenis implerentur. Quanta enim multitudo perierit, ex eo facilimè cernitur, quòd genera nominatissimorum virorum, amplissimæq; familiæ quæ & tyrãnicas grassationes, & bel- D

Περσικὸν πόλεμον διέφυγον, εὑρήσομεν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἧς ἐπιθυμοῦμεν ἀναστάτους γεγενημένους. ὥστ' εἴ τις σκοπεῖσθαι βούλοιτο περὶ τῶν ἄλλων, ὥσπερ πρὸς παράδειγμα τοῦτ' ἀναφέρων, φανείημεν ἂν μικροῦ δεῖν ἀντηλλαγμένοι. καίτοι χρὴ πόλιν μὲν εὐδαιμονίζειν, μὴ τὴν ἐξ ἁπάντων ἀνθρώπων εἰκῇ πολλοὺς πολίτας ἀθροίζουσαν, ἀλλὰ τὴν τὸ γένος τῶν ἐξ ἀρχῆς τὴν πόλιν οἰκησάντων μᾶλλον τῶν ἄλλων διασώζουσαν· ἄνδρας δὲ ζηλοῦν, μὴ τοὺς τὰς τυραννίδας κατέχοντας, μηδὲ τοὺς μείζω δυναστείαν τοῦ δικαίου κεκτημένους, ἀλλὰ τοὺς ἀξίους μὲν ὄντας τῆς μεγίστης τιμῆς, στέργοντας δ' ἐπὶ ταῖς ὑπὸ τοῦ πλήθους διδομέναις δωρεαῖς. ταύτης γὰρ ἐξουσίαν οὐδεὶς οὔτε ἀνὴρ, οὔτε πόλις λαβεῖν ἂν δύναιτο σπουδαιοτέραν, οὐδὲ ἀσφαλεστέραν, οὐδὲ πλείονος ἀξίαν. οἵανπερ οἱ περὶ τὰ Περσικὰ γενόμενοι σχόντες, οὐχ ὁμοίως τοῖς λησταῖς ἐβίωσαν, τοτὲ μὲν πλείω τῶν ἱκανῶν ἔχοντες, τοτὲ δ' ἐν σιτοδείαις, καὶ πολιορκίαις, καὶ τοῖς μεγίστοις κακοῖς καθεστῶτες· ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν τροφὴν τὴν

A lum Persicum effugerant, in eo quod tantopere concupiscimus, imperio, extirpatas reperiemus. Quare siquis cætera consideret, & ad hoc velut exemplar referat, permutati & alij propè facti esse videamur. Enimuero ea demum ciuitas felix est habenda, non quæ è promiscua hominum colluuie multos ciues temerè colligit, B sed quæ antiquissimas & primas familias maximè conseruat: & ij viri in præclaris numerandi sunt, non qui vi potiuntur imperiis, aut maiores opes quàm æquum est, possident: sed qui & maximis honoribus digni sunt, & iis contenti viuunt, qui populi voluntate contigerunt. Nam tali autorita- C te nemo, siue priuatus, siue magistratus, honestiorem, aut tutiorem, aut pretij maioris, aut magis expetendam, obtinere queat. Qualem qui circa bella Persica fuerunt consecuti, non latronum more vixerunt, aliàs copia rerũ abundantes, aliàs annonæ penuria laborantes, & obsidio- D nibus & malis ingentibus circumuenti: sed quũ victus

καθ' ἡμέραν, οὔτ' ἐν ἐνδείαις, οὔτ' ἐν ὑπερβολαῖς ὄντες· ἐπὶ δὲ τῇ τῆς πολιτείας δικαιοσύνῃ, καὶ ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ἑαυτῶν φιλοτιμούμενοι, καὶ τὸν βίον ἥδιον τῶν ἄλλων διάγοντες· ὧν ἀμελήσαντες οἱ γενόμενοι μετ' ἐκείνους, οὐκ ἄρχειν ἀλλὰ τυραννεῖν ἐπεχείρησαν· ἃ δοκεῖ μὲν τὴν αὐτὴν ἔχειν δύναμιν, πλεῖστον δ' ἀλλήλων κεχώρισται. τὸ μὲν γὰρ ἀρχόντων ἔργον ἐστὶ τοὺς ἀρχομένους ταῖς ἑαυτῶν ἐπιμελείαις ποιεῖν εὐδαιμονεστέρους· τοῖς δὲ τυράννοις ἔθος καθέστηκε τοῖς τῶν ἄλλων πόνοις, καὶ κακοῖς, αὑτοῖς ἡδονὰς παρασκευάζειν. ἀνάγκη δὲ τοὺς, τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειροῦντας, τυραννικαῖς καὶ ταῖς συμφοραῖς περιπίπτειν, καὶ τοιαῦτα πάσχειν, οἷάπερ ἂν καὶ τοὺς ἄλλους δράσωσιν· ἃ καὶ τῇ πόλει συνέπεσεν. ἀντὶ μὲν γὰρ τοῦ φρουρεῖν τὰς τῶν ἄλλων ἀκροπόλεις, τῆς αὑτῶν ἐπεῖδον τοὺς πολεμίους κυρίους γενομένους· ἀντὶ δὲ τοῦ παῖδας ὁμήρους λαμβάνειν, ἀποσπῶντες ἀπὸ πατέρων, καὶ μητέρων, πολλοὶ τῶν πολιτῶν ἠναγκάσθησαν τοὺς αὑτῶν ἐν πολιορκίᾳ χεῖρον παιδεύειν καὶ τρέ-

A eis neque deesset, neque superesset, æquitatem gerendæ reipubl. suásque virtutes laudi sibi ducentes, etiam vitam quàm alij suauiorem exegerunt. Qui autem eos proximè secuti sunt, his neglectis, non principatum obtinere, sed tyrannidem exercere instituerunt. Quæ quum eandem vim habere videantur, longissimis interB uallis distant. nam principum officium est, eos qui parent, industria sua reddere feliciores: tyrannorum verò ea consuetudo est, suas voluptates ex aliorum ærumnis & cladibus comparare. Necesse autem est, eos qui talibus rebus incumbunt, etiam in tyrannicas incidere calamitates: & quales se C erga alios præbuerint, tales in se quoque alios experiri. Id quod & nostræ vrbi accidit. nam quemadmodũ nostri arces aliarum vrbiũ præsidiis occuparũt, ita suam in hostium esse potestate viderunt: vt liberos à parentum complexibus auulsos, obsides acceperunt: ita multi ciuium coacti sunt suos liberos in D obsidione peius & alere &

A φειν ἢ προσῆκεν αὐτοῖς. ἀντὶ δὲ τοῦ γεωργεῖν τὰς χώρας τὰς ἀλλοτρίας, πολλῶν ἐτῶν οὐδ' ἰδεῖν αὐτοῖς ἐξεγένετο τὴν αὐτῶν. ὥστ' εἴ τις ἡμᾶς ἐρωτήσειεν, εἰ δεξαίμεθ' ἂν τοσοῦτον χρόνον ἄρξαντες, τοιαῦτα παθοῦσαν τὴν πόλιν ἐπιδεῖν, τίς ἂν ὁμολογήσειεν; πλὴν εἰ μή τις παντάπασιν ἀπονενοημένος ἐστὶ, καὶ μήθ' ἱερῶν, μήτε γονέων, μήτε παίδων, μήτ' ἄλλου μηδενὸς φροντίζοι, πλὴν τοῦ χρόνου μόνου τοῦ καθ' ἑαυτόν. ὧν οὐκ ἄξιον τὴν διάνοιαν ζηλοῦν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὴν πολλὴν πρόνοιαν ἁπάντων τῶν τοιούτων πεποιημένων, καὶ μηδὲν ἧττον ὑπὲρ τῆς κοινῆς δόξης, ἢ τῆς ἰδίας φιλοτιμουμένων, καὶ προαιρουμένων μέτριον βίον μετὰ δικαιοσύνης μᾶλλον ἢ πλοῦτον μέγαν μετὰ ἀδικίας. καὶ γὰρ οἱ πρόγονοι τοιούτους αὑτοὺς παρασχόντες τήν τε πόλιν εὐδαιμονεστάτην τοῖς ἐπιγιγνομένοις παρέδοσαν, καὶ τῆς αὑτῶν ἀρετῆς ἀθάνατον τὴν μνήμην κατέλιπον.

instituere quàm eis conueniebat: vt aliena prædia coluerunt, sic multis annis sua ne videre quidem potuerunt. Itaque si quis nos rogaret, an vellemus ob imperium tantilli tẽporis, rempublicam tantis cladibus affectã intueri: quisnam eam conditionem acciperet, nisi fortè quispiam planè desperatus, qui neque religionem, neque parentes, neque liberos, neque quicquam aliud curet nisi vnicum vitæ suæ tempus? Quorum nos æmulari mentem nefas est, eósque multo magis imitari decet, qui harum rerũ omnium acerrimo studio tenentur, neque minorem existimationis reipublicæ curam quàm suæ susceperunt, quíque mediocrem vitæ statum cum æquitate coniunctum magnis opibus malè partis anteponunt. Etenim maiores nostri quum se tales præbuissent, & posteris florentissimam rempublicam tradiderunt, & immortalem virtutis suæ memoriam reliquerunt.

D Ἐξ ὧν ἀμφότερα ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν, καὶ τὴν χώραν ἡμῶν, ὅτι δύναται τρέφειν

Vnde vtrunque facilè perspicitur, tum nostram vrbem viros aliis præstan-

ἄνδρας

ἄνδρας ἀμείνους τῶν ἄλλων· καὶ ταύτην καλουμένην μὲν ἀρχήν, οὖσαν δὲ συμφοράν, ὅτι πέφυκε χείρους ἅπαντας ποιεῖν τοὺς χρωμένους αὐτῇ. μέγιστον δὲ τεκμήριον· οὐ γὰρ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν Λακεδαιμονίων πόλιν διέφθειρεν οὕτως, ὥστε τοῖς εἰθισμένοις ἐπαινεῖν τὰς ἐκείνων ἀρετάς, οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν εἰπεῖν τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς ἡμεῖς μὲν διὰ τὸ δημοκρατεῖσθαι κακῶς ἐχρησάμεθα τοῖς πράγμασιν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ταύτην τὴν δύναμιν εἰ παρέλαβον, εὐδαίμονας ἂν καὶ τοὺς ἄλλους καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐποίησαν. πολὺ γὰρ θᾶττον ἐν ἐκείνοις ἐπεδείξατο τὴν φύσιν τὴν αὐτῆς. τὴν γὰρ πολιτείαν, ἣν ἑπτακοσίοις ἔτεσιν οὐδεὶς οἶδεν οὔθ' ὑπὸ κινδύνων, οὔθ' ὑπὸ συμφορῶν κινηθεῖσαν, ταύτην ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ σαλευθῆναι, καὶ λυθῆναι παρὰ μικρὸν ἐποίησεν. ἀντὶ γὰρ τῶν καθεστώτων παρ' αὐτοῖς ἐπιτηδευμάτων, τοὺς μὲν ἰδιώτας ἐνέπλησεν ἀδικίας, ῥᾳθυμίας, ἀνομίας, φιλαργυρείας. τὸ δὲ κοινὸν τῆς πόλεως, ὑπεροψίας μὲν τῶν συμμάχων, ἐπιθυμίας δὲ τῶν ἀλλοτρίων, ὀλιγωρείας δὲ τῶν ὅρκων, καὶ τῶν συν-

A tiores alere posse, tum imperium illud nomine, reuera infortunium, omnes qui cum eo conflictantur, reddere deteriores. Cuius rei illud maximum signum est, quòd non nos solùm, sed etiam Lacedæmoniorum vrbem ita corrupit, vt qui virtutes eorum prædicant, iam non dicere possint, nos ob popularem statum malè rem gessisse: B Lacedæmonios autem si candem potestatem suscepissent, & semetipsos & alios felices fuisse reddituros. Nam quod suum esset ingenium, in illis multo celerius declarauit. Quam enim rempublicam septingentorum annorum spatio, nemo neque bellis, neque casibus aliis labefactatam esse norat, C eam exiguo tempore ita concussit, vt parum abesset quin funditus euerteretur. Etenim more maiorum antiquato, & institutis veterum abolitis, cùm priuatos homines iniustitia, ignauia, iniquitate, auaritia: tum ipsam rempublicam & contemtu sociorum, & appetitione alienorum, & neglectu iurisiu- D randi atque fœderum re-

θηκῶν. τοσοῦτον γὰρ ὑπερεβάλοντο τοὺς ἡμετέρους τοῖς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἁμαρτήμασιν, ὅσον πρὸς τοῖς πρότερον ὑπάρχουσι σφαγὰς, καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν ἐποιήσαντο. ἐξ ὧν ἀειμνήστους τὰς ἔχθρας πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν. οὕτω δὲ φιλοπολέμως, καὶ φιλοκινδύνως διετέθησαν, τὸν ἄλλον χρόνον πρὸς τὰ τοιαῦτα πεφυλαγμένως μᾶλλον τῶν ἄλλων ἔχοντες, ὥστ' οὐδὲ τῶν συμμάχων, οὐδὲ τῶν εὐεργετῶν ἀπέσχοντο τῶν σφετέρων αὐτῶν, ἀλλὰ βασιλέως μὲν αὐτοῖς εἰς τὸν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον πλέον ἢ πεντακισχίλια τάλαντα παρασχόντος· Χίων δὲ προθυμότατα πάντων τῶν συμμάχων συγκινδυνευσάντων τῷ ναυτικῷ· Θηβαίων δὲ μεγίστην εἰς τὸ πεζὸν συμβαλομένων, οὐκ ἔφθησαν τὴν ἀρχὴν κατασχόντες, καὶ Θηβαίοις μὲν εὐθὺς ἐπεβούλευσαν· ἐπὶ δὲ τὸν βασιλέα, Κλέαρχον καὶ στρατιὰν ἐξέπεμψαν. Χίων δὲ τοὺς πρώτους μὲν τῶν πολιτῶν ἐφυγάδευσαν· τὰς δὲ τριήρεις ἐκ τῶν νεωρίων ἐξελκύσαντες ἁπάσας, ᾤχοντο λαβόντες. οὐκ ἤρκεσεν δ' αὐτοῖς ταῦτα ἐξαμαρ-

pleuit. Nam tanto grauius Græcos quàm nostri, afflixerunt, vt præter cæteras iniurias, cædibus etiam & seditionibus turbarent ciuitates. vnde immortales inimicitiæ inter illas extiterunt. Belli certè quidem adeo cupidi adeo temerarij facti sunt, vt quum superioribus temporib. cautiores alijs fuissent in eiusmodi rebus, neque societatis ius, nec acceptorum beneficiorum memoria, ab inferendis armis eos deterreret. Quum enim eis rex Persarum ad bellum contra nos gestum amplius quinque millia talentûm suppeditasset: quum Chij ex omnibus sociis illorum causa promptissimè nauali prælio dimicassent: quum Thebani maxima vi peditum eis præsto fuissent: quum primùm principatum obtinuissent, & Thebanis insidiati sunt, & contra Persarum regem Clearchum cum exercitu miserunt, & Chiorum principes ciues in exilium egerunt, & triremes omnes è naualibus abstractas secum auexerunt. Nec his delictis conten-

τῶν, ἀλλὰ περὶ τοὺς αὐτοὺς A χρόνους ἐπόρθουν μὲν τὴν ἤπειρον· ὕβριζον δὲ τὰς νήσους· ἀνῄρουν δὲ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ πολιτείας, καὶ τυραννίδας καθίστασαν· ἐλυμαίνοντο δὲ τὴν Πελοπόννησον, καὶ μεστὴν πολέμων καὶ στάσεων ἐποίησαν. ἐπὶ ποίαν γὰρ τῶν πόλεων οὐκ ἐστράτευσαν; ἢ περὶ τίνας αὐτῶν οὐκ ἐξήμαρτον; οὐκ B Ἠλείων μὲν μέρος τι τῆς χώρας ἀφείλοντο, τὴν δὲ γῆν τῶν Κορινθίων ἔτεμον; Μαντινέας δὲ διῴκισαν; Φλιασίους δὲ ἐξεπολιόρκησαν; εἰς δὲ τὴν Ἀργείων ἐνέβαλον; οὐδὲν δ᾽ ἐπαύοντο τοὺς μὲν ἄλλους κακῶς ποιοῦντες, αὑτοῖς δὲ τὴν ἧτταν τὴν ἐν Λεύκτροις παρασκευάζοντες; ἥν φασί τινες C αἰτίαν γενέσθαι τῇ Σπάρτῃ τῶν κακῶν, οὐκ ἀληθῆ λέγοντες. οὐ γὰρ διὰ ταύτην ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐμισήθησαν, ἀλλὰ διὰ τὰς ὕβρεις τὰς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ ταύτην ἡττήθησαν, καὶ περὶ τῆς αὐτῶν ἐκινδύνευσαν. χρὴ δὲ τὰς αἰτίας ἐπιφέρειν, οὐ τοῖς κακοῖς τοῖς ἐπὶ τῇ τελευτῇ γι- D γνομένοις, ἀλλὰ τοῖς πρώτοις τῶν ἁμαρτημάτων, ἐξ ὧν ἐπὶ τὴν τελευτὴν ταύτην κατηνέχθησαν. ὥστε πολὺ ἄν τις

ti, iisdem temporibus & Asiam vastarunt, & insulas vexarunt, & Italicas & Siculas respub. abrogarunt, & tyrannica imperia constituerũt, & Peloponnesum afflixerunt, & bellis ac seditionibus compleuerunt. Quam enim illi ciuitatem non oppugnarunt? quos è sociis non iniuria læserunt? non Elæis agri partem ademerunt? non Corinthiorum agrũ populati sunt? non Mantineam in vicos redegerunt? non Phliuntem expugnarunt? non Argiuorum agrum incursarunt? vnquámne & alios exagitare, & cladem sibi Leuctricam præparare, destiterunt? Quam qui malorum Spartæ fuisse causam aiunt, verum non dicunt. Nec enim ob eam sociorum odia susceperunt: sed ob superiorum temporum iniurias, & tum superati sunt, & de aris ac focis dimicarunt. Neque enim causæ malorum in ea transferendæ sunt quæ postremò acciderunt, sed in prima delicta, quæ consecutis infortuniis quasi materiam præbuerunt. Quare, si quis

πῶς οὐκ ἂν ἀληθέστερα τυγχάνοι λέγων, εἰ φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γεγενῆσθαι τῶν συμφορῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρελάμβανον ἐκτῶντό τε δύναμιν οὐδὲν ὁμοίαν τῇ πρότερον ὑπαρχούσῃ. διὰ μὲν γὰρ τὴν κατὰ γῆν ἡγεμονίας εὐταξίαν, καὶ τὴν καρτερίαν τὴν ἐν αὐτῇ μελετωμένην, ῥᾳδίως καὶ τῆς κατὰ θάλατταν ἀρχῆς ἐπεκράτησαν· διὰ δὲ τὴν ἀκολασίαν τὴν ὑπὸ ταύτης τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς γενομένην, ταχέως κἀκείνης τῆς ἡγεμονίας ἐστερήθησαν. οὐ γὰρ ἔτι τοὺς νόμους ἐφύλαττον, οὓς παρὰ τῶν προγόνων παρέλαβον· οὐδ' ἐν τοῖς ἤθεσιν ἀν ἔμενον, οἷς πρότερον εἶχον· ἀλλ' ὑπολαμβάνοντες ἐξεῖναι ποιεῖν αὐτοῖς, ὅ,τι ἂν βουληθῶσιν, εἰς πολλὴν ταραχὴν κατέστησαν. οὐ γὰρ ᾔδεσαν τὴν ἐξουσίαν, ἧς πάντες εὔχονται τυχεῖν, ὡς δύσχρηστός ἐστιν· οὐδ' ὡς παραφρονεῖν ποιεῖ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτήν, οὐδ' ὅτι τὴν φύσιν ὁμοίαν ἔχει ταῖς ἑταίραις, ταῖς ἐρᾶν μὲν ἑαυτῶν ποιούσαις, τοὺς δὲ χρωμένους ἀπολλυούσαις. καίτοι φανερῶς ἐπιδέδεικται ταύτην ἔχουσα τὴν δύναμιν. τοὺς γὰρ ἐν πλείσταις ἐξουσίαις γενομ-

dixerit, tunc eis omnium malorum extitisse principium quum adepti sunt maris principatum, potestatémque susceperunt, nulla re illi veteri similem, annon multo rectius longè verissiméque dixerit? Nam & ob terrestris imperij disciplinam, ac laborum, qua in eo exercebantur, tolerantiam, facilè etiam maris principatum obtinuerunt: & illud quoque imperium, ob huius principatus insolentiam celeriter amiserunt. Nec enim leges à maioribus acceptas conseruabant, neque instituta vetera retinebant: sed, quod libuisset, idem sibi licere existimantes, in turbas maximas inciderunt. Non enim intelligebant quàm res intractabilis esset potestas, quã omnes exoptãt: quámque difficile, si eam concupieris, à statu mentis non dimoueri: &, vt idem esset eius quod meretricularum, ingenium: quæ quum ad sui amorem alliciant, amatores perdunt. Atqui hanc suam esse vim & naturam, perspicuè declarauit. eos enim qui plurimas potestates & imperia gesse-

μένους, ἴδοι τις ἂν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεπτωκότας, ἀρξάμενος ἀφ' ἡμῶν καὶ Λακεδαιμονίων· αὗται γὰρ αἱ πόλεις καὶ πολιτευόμεναι πρότερον σωφρονέστατα, καὶ δόξαν ἔχουσαι καλλίστην, ἐπεὶ ταύτης ἔτυχον, καὶ τῆς ἀρχὴν ἔλαβον, οὐδὲν ἀλλήλων διήνεγκαν· ἀλλ' ὥσπερ προσήκει τοῖς ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τῆς αὐτῆς νόσου διεφθαρμένοις, καὶ ταῖς πράξεσι ταῖς αὐταῖς ἐπεχείρησαν, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι παραπλησίως ἐχρήσαντο· καὶ τὸ τελευταῖον, ὁμοίως ταῖς συμφοραῖς περιέπεσον. ἡμεῖς τε γὰρ μισηθέντες ὑπὸ τῶν συμμάχων, καὶ περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύσαντες, ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐσώθημεν. ἐκεῖνοί τε πάντων αὐτοὺς ἀπολέσαι βουληθέντων, ἐφ' ἡμᾶς καταφυγόντες, δι' ὑμῶν τῆς σωτηρίας ἔτυχον. καίτοι πῶς χρὴ τὴν τοιαύτην ἀρχὴν ἐπαινεῖν, τὴν τὰς τελευτὰς οὕτω πονηρὰς ἔχουσαν; πῶς δ' οὐ μισεῖν, καὶ φεύγειν τὴν οὕτω δεινὰ καὶ πολλὰ ποιεῖν ἀμφοτέρας τὰς πόλεις ἐπάρασαν, καὶ παθεῖν ἀναγκάσασαν;

A runt, in maximas incidisse videas (sumpto à nobis & Lacedæmoniis initio) calamitates. Nam hæ duæ vrbes, quum antè moderatione summa rempublicam gererent, & optima existimatione essent: quum primùm eam adeptæ, & hoc imperium nactæ sunt, eadem prorsus conditione fuerunt: &, vt ij qui iisdem libidinibus eodémq; morbo B contriсti tenentur, eadem (ita vti par est) aggressæ facinora, paribúsque delictis inuolutæ, simili tãdem ruina prostratæ conciderunt. Nam & nos odiis sociorum suscepris, & republica in extremum discrimen adducta, à Lacedæmoniis conseruati sumus: & illi, quum in eorum exitium omnes C conspirassent, ad nos confugerunt, & salutem à nobis acceperunt. Est verò laudandum id imperium cuius sunt tam mali exitus? Annon odio dignum est quòd ambas vrbes, tot res acerbas vt susciperent impulerit, & tolerare coegerit?

Neque verò mirandum D est, superiori tempore ani-

Οὐκ ἄξιον δὲ θαυμάζειν εἰ τὸν ἄλλον χρόνον ἐλάν-

θανεν ἅπαντας, τοσούτων ὄντα κακῶν αἰτίαν τοῖς ἔχουσιν αὐτήν· οὐδ᾽ εἰ περιμάχητος ἦν ὑφ᾽ ἡμῶν καὶ Λακεδαιμονίων. εὑρήσετε γὰρ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων περὶ τὰς αἱρέσεις τῶν πραγμάτων ἁμαρτάνοντας· καὶ πλείους μὲν ἐπιθυμίας ἔχοντας τῶν κακῶν ἢ τῶν ἀγαθῶν, ἄμεινον δὲ βουλευομένους ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ἢ σφῶν αὐτῶν. καὶ ταῦτ᾽ ἴδοι τις ἂν ἐπὶ τῶν μεγίστων. τί γὰρ οὐχ οὕτω γέγονεν; οὐχ ἡμεῖς μὲν ταῦτα προῃρήμεθα πράττειν ἐξ ὧν Λακεδαιμόνιοι τῶν Ἑλλήνων δεσπόται κατέστησαν· ἐκεῖνοι δ᾽ οὕτω κακῶς προέστησαν τῶν πραγμάτων, ὥσθ᾽ ἡμᾶς οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον, πάλιν ἐπιπολάσαι, καὶ κυρίους γενέσθαι τῆς ἐκείνων σωτηρίας; οὐχ ἡ μὲν τῶν ἀττικιζόντων πολυπραγμοσύνη, λακωνίζειν τὰς πόλεις ἐποίησεν; ἡ δὲ τῶν λακωνιζόντων ὕβρις, ἀττικίζειν τὰς αὐτὰς ταύτας ἠνάγκασεν; οὐ διὰ μὲν τὴν τῶν δημηγορούντων πονηρίαν, αὐτὸς ὁ δῆμος ἐπεθύμησε τῆς ὀλιγαρχίας τῆς ἐπὶ τῶν τετρακοσίων καταστάσης; διὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα μανίαν, πάντες δημο-

maduertisse nominē, quantum malorum importaret: aut nos & Lacedæmonios armis de eo contendisse. Nam plerosque mortalium in experendarum rerum iudicio hallucinari, & vehementiore malarum rerum quàm bonarum flagrare desiderio, & hostibus melius consulere quàm sibimetipsis, reperietis: id quod maximis in rebus cernitur. Quid enim non ita factum est? annon & nos ea suscepimus agenda quibus effectū est vt Lacedæmonij Græciæ dominatu potirentur? nō illi sua tā infeliciter curarunt, vt nos paucis annis elapsis emergeremus, & salus eorum in potestate nostra sita esset? non Atheniensium improbi conatus effecerunt vt vrbes Lacedæmoniorum partes sequerentur? non iniuriæ Laconum easdem studere Atheniensibus coegerunt? non ob oratorum improbitatem ipse populus oligarchiam concupiuit, temporibus quadringentorum constitutam? non ob triginta tyrannorum insaniam popularis

τικώτεροι γεγόναμεν τῶν Φυλὴν καταλαβόντων; ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων, καὶ τοῦ βίου τοῦ καθ' ἡμέραν ἐπιδείξειεν ἄν τις πολλοὺς χαίροντας μὲν καὶ τῶν ἐδεσμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν βλάπτουσιν, ἐπίπονα δὲ καὶ χαλεπὰ νομίζοντας, ἀφ' ὧν ἀμφότερα ταῦτ' ἂν ὠφελοῖντο, καὶ καρτερικοὺς εἶναι δοκοῦντας τοὺς ἐν τούτοις ἐμμένοντας. εἴ τινες οὖν, ἐν οἷς ἀεὶ ζῶσι, καὶ περὶ ὧν αὐτοῖς μᾶλλον μέλει, τὰ χείρω φαίνονται προαιρούμενοι, τί θαυμαστὸν εἰ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν ἀγνοοῦσι, καὶ μάχονται πρὸς ἀλλήλους, περὶ ἧς μηδεὶς πώποτε λογισμὸς αὐτοῖς εἰσῆλθεν; ὁρᾶτε δὲ καὶ τὰς μοναρχίας τὰς ἐν ταῖς πόλεσι καθισταμένας, ὅσους ἔχουσι τοὺς ἐπιθυμητὰς, καὶ τοὺς ἑτοίμους ὄντας ὁτιοῦν πάσχειν, ὥστε κατασχεῖν αὐτάς. αἷς τί τῶν δεινῶν, τί τῶν χαλεπῶν οὐ πρόσεστιν; οὐκ εὐθὺς ἐπειδὰν λάβωσι τὰς δυναστείας ἐν τούτοις κακοῖς εἰσὶν ἐμπεπλεγμένοι, ὥστ' ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν μὲν ἅπασι τοῖς πολίταις, μισεῖν δὲ

status cupidiores facti sumus quàm ij qui Phylen occuparunt? Atque adeo minoribus etiam in rebus, & quotidiana vita cernitur, multos iis & cibis & exercitationibus delectari quibus & corpus & animum lædunt: contráque ab iis quibus vtraque hæc iuuarentur, tanquam laboriosis & molestis, abhorrere: ídque fieri cum quadam opinione constantiæ, si à prauo instituto non recesserint. Si qui igitur sunt qui deteriora melioribus, in iis sine quibus viuere nequeunt, & quæ magis curant, præferant: quid miri est si quale sit mari imperium, ignorant, déque eo inter se pugnant de quo nihil vnquam cogitationis susceperunt? Regna item videte quæ in liberis ciuitatibus constituuntur, quàm multos habeant amatores: qui dum ea obtineant, quiduis perpeti non recusent: quibus quid periculorum, quid ærumnarum non inest? Annon mox dominatu suscepto, tot malis implicantur, vt necesse habeât cum vniuersis ciuibus bellum gerere, & eos o-

τούτους, ὑφ' ὧν οὐδὲν κακὸν πεπόνθασιν, ἀπιστεῖν δὲ καὶ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἑταίροις τοῖς ἑαυτῶν· παρακατατίθεσθαι δὲ τὴν τῶν σωμάτων σωτηρίαν μισθοφόροις ἀνθρώποις, οὓς οὐδεπώποτε εἶδον· καὶ μηδὲν ἧττον φοβεῖσθαι τοὺς φυλάττοντας, ἢ τοὺς ἐπιβουλεύοντας· οὕτω δ' ὑπόπτως πρὸς ἅπαντας ἔχειν, ὥστε μηδὲ τοῖς οἰκειοτάτοις θαρρεῖν πλησιάζοντας; εἰκότως. συνίσασι γὰρ τοὺς πρὸ αὐτῶν τετυραννηκότας, τοὺς μὲν ὑπὸ γονέων ἀνῃρημένους, τοὺς δ' ὑπὸ παίδων, τοὺς δ' ὑπ' ἀδελφῶν, τοὺς δ' ὑπὸ γυναικῶν, ἔτι δὲ τὸ γένος αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανισμένον· ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τοσαύτας τὸ πλῆθος συμφορὰς ἑκόντες σφᾶς αὐτοὺς ὑποβάλλουσιν. ὅπου δ' οἱ πρωτεύοντες, καὶ δόξας μεγίστας ἔχοντες τοιούτων κακῶν ἐρῶσι, τί δεῖ τοὺς ἄλλους θαυμάζειν, εἰ τοιούτων ἔργων ἐπιθυμοῦσιν; οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι τὸν μὲν περὶ τῶν τυράννων λόγον ἀποδέχεσθε, τὸν δὲ περὶ τῆς ἀρχῆς, δυσκόλως ἀκούετε· πεπόνθατε γὰρ ἅπαν αἴσχιστον. ἃ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁρᾶτε, ταῦτ' ἐφ' ὑμῶν ἀγνοεῖτε αὐτῶν. καίτοι τῶν φρονίμως διακειμένων, οὐκ ἔλαττον

disse à quibus offensi non sunt: & amicis sociisque suis diffidere, ac salutem suam mercenariorum militum fidei credere, quos nunquam viderunt: & custodes non minus formidare quàm insidiatores: & ita suspectos habere omnes, vt coniunctissimorum etiam congressus horreant? Nec id sane iniuria: quum non ignorent, superioris ætatis tyrannos malè periisse: alios à parentibus, alios à liberis, alios à fratribus, alios ab vxoribus interfectos: & genus etiam ipsorum funditus esse extirpatum: tamen infinitas vltro calamitates subeunt. Quod si viri principes, & maxima præditi autoritate, tanta mala sic adamarunt; cæteros tales res desiderare quis miretur? Neque verò ignoro, vos, quum orationem de tyrannis approbetis, imperij dissuasionem iniquis animis accipere. Vsu enim vobis euenit turpissimum quiddam. Nam quæ in aliis perspicitis, ea in vobis ipsis ignoratis. Atqui prudentiæ non minimum

τοῦτο σημεῖόν ἐστιν, ἢν τὰς πράξεις ἐπὶ πάντων ὁμοίως φαίνωνται γνωρίζοντες. ὧν ὑμῖν οὐδὲν πώποτ' ἐμέλησεν. ἀλλὰ τὰς μὲν τυραννίδας ἡγεῖσθε χαλεπὰς εἶναι, καὶ βλαβερὰς οὐ μόνον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔχουσιν αὐτάς, τὴν δ' ἀρχὴν τὴν κατὰ θάλατταν μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίαν, τὴν οὐδὲν, οὔτ' ἐν τοῖς πάθεσιν, οὔτ' ἐν ταῖς πράξεσι τῶν μοναρχιῶν διαφέρουσαν. καὶ τὰ μὲν τῶν Θηβαίων πράγματα, νομίζετε πονηρῶς ἔχειν, ὅτι τοὺς περιοίκους ἀδικοῦσιν, αὐτοὶ δ' οὐδὲν βέλτιον τοὺς συμμάχους διοικοῦντες, ἢ ἐκεῖνοι τὴν Βοιωτίαν, ἡγεῖσθε πάντα τὰ δέοντα πράττειν. ἢν οὖν ἐμοὶ πείθησθε παυσάμενοι τοῦ παντάπασιν εἰκῇ βουλεύεσθαι, προσέξετε τὸν νοῦν ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ τῇ πόλει, καὶ φιλοσοφήσετε, καὶ σκέψεσθε, τί τὸ ποιῆσάν ἐστι τὼ πόλεε ταύτα, (λέγω δὲ τήν τε ἡμετέραν καὶ τὴν Λακεδαιμονίων) ἐκ ταπεινῶν μὲν πραγμάτων ἑκατέραν ὁρμηθεῖσαν, ἄρξαι τῶν Ἑλλήνων· ἐπεὶ δ' ἀνυπέρβλητον τὴν δύναμιν ἔλαβον, περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεῦ-

illud signum est, de iisdem rebus ad eundem modum in omnibus iudicare. Quorum vobis nihil vnquam curæ fuit. nam imperia quidem tyrannica, & molesta & perniciosa, non aliis tantùm, sed ipsis etiam tyrannis putatis: imperium verò maris, vt maximorum bonorum caussam admiramini, quum reuera nihil à monarchiis differat, sed easdem prorsus & actiones & calamitates secum trahat. Thebanorum quidem res malè se habere putatis, quòd finitimis molesti sint: vos autem, quum nihilo sitis in socios æquiores, quàm illi in Bœotios, nulla in re ab officio aberrare persuasum habetis. Quare si me quidem audire volueritis, vos ipsos, repudiatis omnino inanibus consiliis: in consilium adhibebitis, & rempubl. singulari studio complexi, prudenter indagabitis quidnam illud sit quod ambas vrbes (nostram inquam & Lacedæmoniorum) eò prouexerit, vt ab exiguis profectæ initiis, Græcis imperarint: ac deinceps, in immensum aucta potentia, propè funditus excisæ fue-

σαι. καὶ διὰ τίνας αἰτίας Θετταλοὶ μὲν μεγίστους πλούτους παραλαβόντες, καὶ δύναμιν μεγίστην καὶ πλείστην ἔχοντες, εἰς ἀπορίαν καθεστήκασι. Μεγαρεῖς δὲ, μικρῶν αὐτοῖς καὶ φαύλων τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων, καὶ γῆν μὲν οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ λιμένας, οὐδὲ ἀργυρεῖα, πέτρας δὲ γεωργοῦντες, μεγίστους τῶν Ἑλλήνων οἴκους κέκτηνται· κἀκείνων μὲν τὰς ἀκροπόλεις, ἄλλοι τινὲς ἀεὶ κατέχουσιν ὄντων αὐτοῖς πλέον ἢ τρισχιλίων ἱππέων, καὶ πελταστῶν ἀναριθμήτων. οὗτοι δὲ μικρὰν δύναμιν ἔχοντες, τὴν αὑτῶν ὅπως βούλονται διοικοῦσι. καὶ πρὸς τούτοις οἱ μὲν σφίσιν αὐτοῖς ἀεὶ πολεμοῦσιν· οὗτοι δὲ μεταξὺ Πελοποννησίων, καὶ Θηβαίων, καὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως, οἰκοῦντες, τὴν εἰρήνην ἄγοντες διατελοῦσιν. εἰ γὰρ ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα διεξίητε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, εὑρήσετε, τὴν μὲν ἀκολασίαν καὶ τὴν ὕβριν, τῶν κακῶν αἰτίαν γιγνομένην· τὴν δὲ σωφροσύνην, τῶν ἀγαθῶν· ἣν ὑμεῖς ἐπὶ μὲν τῶν ἰδίων ἐπαινεῖτε, καὶ νομίζετε τοὺς ταύτῃ χρωμένους ἀσφαλέστατα ζῆν, καὶ βελτίους εἶναι τῶν

A rint. quasnā item ob causas Thessali, maximis opibus acceptis, & amplissima præditi maximáque potentia, eò redacti sint vt nesciant quò se vertant. Megarenses autem, quum opes eorum per se paruæ ac tenues sint, (nam neque agrum habent, neque portus, neque argenti fodinas, sed saxa excolunt) amplissimas B facultates inter omnes Græcos pararint. ac illorum quidem arces semper alij quidam teneant, quum vltra tria millia equitum habeant, & parmatos innumeros: hi autem quum paruæ eorum copiæ sint, suam rempublicam suo arbitratu administrent. Ad hæc, cur illi bella intestina perpetua gerant, hi quum intra Pelo- C ponnenses & Thebanos & nostram vrbem habitent, in pace perpetuò viuant. Nam si hæc, & quæ huius generis sunt, animo percurreritis: intemperantiam & superbiam, malorum: modestiam, bonorum extitisse causam reperietis: quam vos in priuatis rebus laudatis, & eius studiosos maximè in tu- D to esse, & reliquis ciuibus

πολιτῶν· τὸ δὲ κοινὸν ὑμῶν οὐκ οἴεσθε δεῖν τοιοῦτο παρασκευάζειν. καίτοι προσήκει τὰς ἀρετὰς ἀσκεῖν, καὶ τὰς κακίας φεύγειν, καὶ πολὺ μᾶλλον ταῖς πόλεσιν, ἢ τοῖς ἰδιώταις. ἀνὴρ μὲν γὰρ ἀσεβὴς, καὶ πονηρὸς, τυχὸν ἂν φθάσειε τελευτήσας, πρὶν δοῦναι δίκην τῶν ἡμαρτημένων. αἱ δὲ πόλεις διὰ τὴν ἀθανασίαν, ὑπομένουσι καὶ τὰς παρὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς παρὰ τῶν θεῶν τιμωρείας.

Ὧν ἐνθυμουμένους, χρὴ μὴ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς ἐν τῷ παρόντι μὲν χαριζομένοις, τοῦ δὲ μέλλοντος χρόνου μηδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιουμένοις, μηδὲ τοῖς φιλεῖν μὲν τὸν δῆμον φάσκουσιν, ὅλην δὲ τὴν πόλιν λυμαινομένοις· ὡς καὶ πρότερον, ἐπειδὴ παρέλαβον οἱ τοιοῦτοι τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος δυναστείαν, εἰς τοσαύτην ἄνοιαν προήγαγον τὴν πόλιν, ὥστε παθεῖν αὐτὴν, οἷάπερ ὀλίγῳ πρότερον ὑμῖν διηγησάμην. ὃ καὶ πάντων μάλιστ' ἄν τις θαυμάσειεν· ὅτι προχειρίζεσθε δημαγωγοὺς, οὐ τοὺς τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας τοῖς μεγάλην τὴν πόλιν ποιήσασιν, ἀλλὰ τοὺς

A præstare creditis, sed à republica remouendam esse ducitis. Decet autem virtutes exercere, & auersari vitia, non priuatos homines duntaxat, sed ciuitates etiam, ac multo quidem magis. Nam homo sceleratus atque impius fortassis obierit priusquam det scelerum pœnas: vrbes verò, quæ quodammodo im- B mortales sunt, nec diuinam nec humanam animaduersionem effugiunt.

Hæc igitur consideranda sunt: nec iis auscultandum, qui, dum in præsentia grata & iucunda dicant, posteritatis nullam rationem habent: quíq. se populo studere profitentur, quum totam rempublicam C euertant. Nam olim etiam istud hominum genus suggestus & concionum dominatione ac regno suscepto, in eam dementiam vrbem perduxit, quæ calamitates eas peperit quas paulo antè commemoraui. Maximè itaque mirum est, vos summos magistratus mandare non illis qui eodem animo sunt quo ij qui rempublicam amplificarunt: sed iis qui

ὅμοια καὶ λέγοντας καὶ πράττοντας τοῖς ἀπολέσασιν αὐτήν. καὶ ταῦτα εἰδότες, οὐ μόνον τῷ ποιῆσαι τὴν πόλιν εὐδαίμονα τοὺς χρηστοὺς τῶν πονηρῶν διαφέροντας· ἀλλὰ καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐπὶ μὲν ἐκείνων πολλοῖς ἔτεσιν οὔτε κινηθεῖσαν οὔτε μεταστᾶσαν· ἐπὶ δὲ τούτων, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν· καὶ τὰς φυγὰς τὰς ἐπὶ τῶν τυράννων καὶ τὰς ἐπὶ τῶν τριάκοντα γεγενημένας οὐ διὰ τοὺς συκοφάντας κατελθούσας, ἀλλὰ διὰ τοὺς μισοῦντας τοὺς τοιούτους, καὶ μεγίστην ἐπ' ἀρετῇ δόξαν ἔχοντας· ἀλλ' ὅμως τηλικούτων ἡμῖν ὑπομνημάτων καταλελειμμένων, ἐξ ὧν ἀφ' ἑκατέρων αὐτῶν ἡ πόλις ἔπραττεν· οὕτω χαίρομεν ταῖς τῶν ῥητόρων πονηρίαις, ὥσθ' ὁρῶντες διὰ τὸν πόλεμον καὶ τὰς ταραχὰς ἃς αὐτοὶ πεποιήκασι, τῶν μὲν ἄλλων πολιτῶν πολλοὺς ἐκ τῶν πατρῴων ἐκπεπτωκότας, τούτους δ' ἐκ πενήτων πλουσίους γεγενημένους οὐκ ἀγανακτοῦμεν, οὐδὲ φθονοῦμεν ταῖς εὐπραγίαις αὐτῶν· ἀλλ' ὑπομένομεν τὴν πόλιν διαβολὰς ἔχουσαν, ὡς λυμαίνεται καὶ δασμο-

A non alia & dicunt & agunt, quàm qui euerterunt: quũ præsertim sciatis, non eo solum præstare improbis bonos viros, quod hi ciuitatem beatam reddunt: sed democratiam etiam iis gubernantibus per multos annos neque motam, neque mutatam esse, sub istis paruo spatio temporis bis iam dissolutam: & quos B tyranni & triginta illi in exilium egerant, non per sycophantas, ab exilio reuocatos, sed eorum ope restitutos, qui & istis infensissimi sunt, & ob virtutem celeberrimi. Etsi autem nobis tanta monumenta relicta sunt, claréque perspicitur quid ex vtrorumque gubernatione respublica vel commodi vel detrimenti ceperit: sic C tamen oratorum improbitate delectamur, vt, quũ videamus ob bella & tumultus ab istis excitatos, cæterorum ciuium permultos paternis bonis spoliatos, istos è pauperibus diuites esse factos: non indignemur, nec successibus eorum inuideamus, sed conuitia æquis animis feramus, quæ nostræ vrbi dicuntur, quòd D affligat & vexet exactio-

λογεῖ τοὺς Ἕλληνας· τούτους δὲ τὰς ἐπικαρπίας λαμβάνοντας· καὶ τὸν μὲν δῆμον, ὅν φασιν οὗτοι δεῖν τῶν ἄλλων ἄρχειν, χεῖρον πράττοντα τῶν ταῖς ὀλιγαρχίαις δουλευόντων· οἷς δ' οὐδὲν ὑπῆρχεν ἀγαθόν, τούτους διὰ τὴν ἄνοιαν τὴν ἡμετέραν ἐκ ταπεινῶν εὐδαίμονας γεγενημένους. καίτοι Περικλῆς ὁ πρὸ τῶν τοιούτων δημαγωγὸς καταστάς, παραλαβὼν τὴν πόλιν, χεῖρον μὲν φρονοῦσαν ἢ πρὶν κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, ἔτι δ' ἀνεκτῶς πολιτευομένην, οὐκ ἐπὶ τὸν ἴδιον χρηματισμὸν ὥρμησεν· ἀλλὰ τὸν μὲν οἶκον ἐλάττω τὸν ἑαυτοῦ κατέλιπεν, ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβεν· εἰς δὲ τὴν ἀκρόπολιν ἀνήνεγκεν ὀκτακισχίλια τάλαντα, χωρὶς τῶν ἱερῶν. οὗτοι δὲ τοσοῦτον ἐκείνου διενηνόχασιν, ὥστε λέγειν μὲν τολμῶσιν, ὡς διὰ τὴν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν οὐ δύνανται τοῖς αὑτῶν ἰδίοις προσέχειν τὸν νοῦν· φαίνεται δὲ τὰ μὲν ἀμελούμενα, τοσαύτην εἰληφότα τὴν ἐπίδοσιν, ὅσην οὐδ' ἂν εὔξασθαι τοῖς θεοῖς πρότερον ἠξίωσαν· τὸ δὲ πλῆθος ἡμῶν, οὗ κήδεσθαί φασιν, οὕτω διακείμενον, ὥστε μηδένα τῶν

A nibus Græcos, quarum illi fructus percipiunt. Ac populus quidem, quem isti aliis imperare oportere dictitant, infelicior est iis qui in oligarchiis seruiunt: qui autem omni bono caruerunt, ij per amentiam nostram ex humilibus facti sunt beati. At Pericles, qui ante istos populo præfuit, quum vrbem B administrandam suscepisset, non quidem ita sanam & moderatam, vt ante adeptum principatum, sed mediocriter tamen adhuc constitutam: non suis opibus augendis intentus fuit, sed minorem censum reliquit quàm à patre acceperat: in arcem verò talenta octies mille retulit, præter sacram pecu- C niam, & ornamenta téplorum. Inter istos autem & illum tantum interest, vt, quum dicere audeant, se ob reipubl. administrationem non vacare posse curandæ rei familiari, tamen ea quæ negliguntur scilicet, tanta incrementa sumpsisse constet, quanta olim ne à diis quidem precari ausi fuissent: plerosque autem nostrûm sic esse ma- D lis oppressos, vt nemo ci-

πολιτῶν ζῆν ἡδέως, μήτε ῥᾳθύμως. ἀλλ' ὀδυρμῶν μεστὴν εἶναι τὴν πόλιν. οἱ μὲν γὰρ τὰς πενίας, καὶ τὰς ἐνδείας ἀναγκάζονται διεξιέναι, καὶ θρηνεῖν πρὸς σφᾶς αὐτούς· οἱ δὲ τὸ πλῆθος τῶν προσταγμάτων, καὶ λειτουργιῶν, καὶ τὰ περὶ τὰς εἰσφορὰς καὶ τὰς ἀντιδόσεις· ἃ τοιαύτας ἐμποιεῖ λύπας, ὥστ' ἄλγιον ζῆν τοὺς τὰς οὐσίας κεκτημένους, ἢ τοὺς συνεχῶς πενομένους. θαυμάζω δ', εἰ μὴ δύνασθε συνιδεῖν ὅτι γένος οὐδέν ἐστι κακονούστερον τῷ πλήθει πονηρῶν ῥητόρων καὶ δημαγωγῶν. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις κακοῖς, καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἀναγκαίων οὗτοι μάλιστα βούλονται σπανίζειν ὑμᾶς. ὁρῶσι γὰρ τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἰδίων δυναμένους τὰ σφέτερ' αὐτῶν διοικεῖν, τῆς πόλεως ὄντας καὶ τῶν τὰ βέλτιστα λεγόντων· τοὺς δ' ἀπὸ τῶν δικαστηρίων ζῶντας, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐντεῦθεν λημμάτων, ὑφ' αὑτοῖς διὰ τὴν ἔνδειαν ἠναγκασμένους εἶναι, καὶ πολλὴν χάριν ἔχοντας ταῖς εἰσαγγελίαις, καὶ ταῖς γραφαῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις συκοφαντίαις ταῖς δι' αὐτῶν γιγνομέναις. ἐν οὖν ταῖς ἀπορείαις,

A uium suauiter & tranquillo animo viuant, sed querelarum & lamentationum plena tota sit ciuitas. Nam alij secum paupertatem & inopiam queri suam coguntur: alij multiplicia edicta, & munera, & tributa, & opum permutationes miserantur: quæ tantas molestias pariunt, vt insuauius ij viuant qui rem habent, quàm qui in B paupertate perpetua degunt. Mirum profectò est, vos non perspicere tãdem, nullum hominum genus inimicius & maleuolentius esse multitudini quàm improbos oratores & tribunos plebis. Nam præter mala cætera, etiam annonæ vos laborare penuria maximè optant. Vident enim, eos qui de suo habent vnde viuant, C reipubl. addictos esse, & cum iis facere qui rectissimè consulunt. Qui autem de iudiciis & & de concionibus victitant, & quæ inde percipiuntur emolumentis, eos inopia coactos, à se pendere, & magnam habere gratiam delationibus, & accusationibus, & reliquis calumniis, quarum isti sunt au- D tores. Quum igitur regnũ

ἐν αἷς αὐτοὶ δυναστεύουσιν, ἐν ταύταις ἥδιστ' ἂν ἴδοιεν ἅπαντας ὄντας τοὺς πολίτας. τεκμήριον δὲ μέγιστον· οὐ γὰρ τοῦτο σκοποῦσιν ἐξ ὅτου τρόπου τοῖς δεομένοις τὸν βίον ἐκποριοῦσιν, ἀλλ' ὅπως καὶ τοὺς ἔχειν τι δοκοῦντας, τοῖς ἀπόροις ἐξισώσουσι. τίς οὖν ἀπαλλαγὴ γένοιτ' ἂν τῶν παρόντων κακῶν; διείλεγμαι μὲν τὰ πλεῖστα περὶ αὐτῶν τούτων, οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλ' ὡς ἕκαστον πρὸς τὸν καιρὸν συνέπιπτε· μᾶλλον δ' ἂν ὑμῖν ἐγγένοιτο μνημονεύειν, εἰ συναγαγὼν τὰ μάλιστα κατεπείγοντα, πάλιν ἐπανελθεῖν αὐτὰ πειραθείην.

Ἔστι δ' ἐξ ὧν ἐπανορθώσαιμεν τὰ τῆς πόλεως, καὶ βελτίω ποιήσαιμεν, πρῶτον μὲν, ἢν συμβούλους ποιώμεθα τοιούτους περὶ τῶν κοινῶν, οἵουσπερ ἂν περὶ τῶν ἰδίων ἡμῖν εἶναι βουληθείημεν· καὶ παυσώμεθα δημοτικοὺς μὲν νομίζοντες εἶναι τοὺς συκοφάντας, ὀλιγαρχικοὺς δὲ, τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν· γνόντες ὅτι φύσει μὲν οὐδεὶς οὐδέτερον τούτων ἐστίν· ἐν ᾗ δ' ἂν ἕκαστοι τιμῶνται, ταύτην βούλονται καθεστάναι τὴν πολιτείαν. δεύτερον, ἢν ἐθελήσωμεν χρῆσθαι τοῖς συμ-

sibi stabiliri ciuium inopia videant, eos omnes vellent esse quàm egentissimos. Cuius rei signum illud certissimum est, quòd non tam inopiæ tenuiorũ student succurrere, quàm eos qui aliquid habere videntur, egentibus exæquare. Quod igitur his malis remedium inuenietur? Disserui iam quidem de his ferè omnibus, non ordine, sed vti singula se offerre videbantur: quæ faciliùs memoria custodieris, si maximè necessaria, collecta in vnum locum repetiuerimus.

Prima igitur hæc est emendandæ & erigẽdæ reipubl. ratio, si de publicis negotiis deliberaturi, eos in consilium adhibuerimus, quibus priuatis in rebus nullos anteponeremus: & desierimus calũniatores existimare populares: honestósq; viros, oligarchicos. Illud enim tenendum est, natura neminem vel popularem, vel paucorum esse potentiæ studiosum: sed eam quemque reipubl. formam expetere maximè, in qua maximè honoratur. Secundo loco, tales debemus erga so-

μάχοις ὁμοίως ὥσπερ τοῖς φίλοις, καὶ μὴ λόγῳ μὲν αὐτοὺς αὐτονόμους ἀφιῶμεν, ἔργῳ δὲ τοῖς στρατηγοῖς αὐτοὺς, ὅ, τι ἂν βούλωνται ποιεῖν ἐνδιδῶμεν· μηδὲ δεσποτικῶς ἀλλὰ συμμαχικῶς αὐτῶν ἐπιστατῶμεν ἐκεῖνο καταμαθόντες, ὅτι μιᾶς μὲν ἑκάστης τῶν πόλεων κρείττους ἐσμὲν, ἁπασῶν δὲ ἥττους. τρίτον δὲ, ἢν μηδὲν περὶ πλείονος ἡγεῖσθε μετά γε τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, τοῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμεῖν. τοῖς γὰρ οὕτω διακειμένοις, ἑκόντες καὶ τὰς ἡγεμονίας καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐνδιδόασιν. ἢν οὖν ἐμμείνητε τοῖς εἰρημένοις, καὶ πρὸς τούτοις ὑμᾶς αὐτοὺς παράσχητε, πολεμικοὺς μὲν ὄντας ταῖς μελέταις, καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πράττειν, οὐ μόνον εὐδαίμονα ποιήσετε ταύτην τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας· οὐδὲ γὰρ ἄλλη τῶν πόλεων οὐδεμία τολμήσει περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν, ἀλλ᾽ ὀκνήσουσι, καὶ πολλὴν ἡσυχίαν ἕξουσιν, ὅταν ἴδωσιν ἐφεδρεύουσαν τὴν ἡμετέραν πόλιν, καὶ παρεσκευα-

A cios non præbere, quales erga amicos: non autem verbo libertatem dare, reipsa vero ducibus nostris omnem in eos grassandi licentiam proponere. Præsimus eis, non vt domini seruis, sed ita vt sociis dignum est: illud edocti, nos singulis vrbibus superiores esse viribus, vniuersis inferiores. Tertium B est, vt secundum pietatem in deos nihil pluris faciatis, quàm vt Græci honestissimè de vobis & sentiant & loquantur. Nam quos illi sic animatos viderint, his vltro & principatum deferunt, & eorum fidei se committunt. Quòd si ea quæ diximus, præstiteritis, & ita vos comparaueritis, vt & rei militaris exercitatione atC que apparatu sitis bellicosi, & nihil præter ius & æquum agendo, pacis studiosi: non hanc modò vrbem felicem reddetis, sed etiam Græcos vniuersos. Nec enim vlla cæterarum vrbium eos lædere audebit: sed verebuntur, solicitéque cauebunt nequid moueant, quando viderint nostram vrbem veD lut è specula prospicientem omnia, & in hoc intentam

σμένην

ομένην τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν· οὐ μὴν ἀλλ' ὁπότερον ἂν ποιῶσιν, τό γ' ἡμέτερον καλῶς ἕξει, καὶ συμφερόντως. ἤν τε γὰρ δόξῃ τῶν πόλεων ταῖς προεχούσαις, ἀπέχεσθαι τούτων τῶν ἀδικημάτων, ἡμεῖς τούτων τῶν ἀγαθῶν τὴν αἰτίαν ἕξομεν· ἤν τε ἐπιχειρῶσιν ἀδικεῖν, ἐφ' ἡμᾶς ἅπαντες οἱ δεδιότες καὶ κακῶς πάσχοντες καταφεύξονται, πολλὰς ἱκετείας καὶ δεήσεις ποιούμενοι, καὶ διδόντες οὐ μόνον τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτούς. ὥστ' οὐκ ἀπορήσομεν μεθ' ὧν κωλύσομεν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, ἀλλὰ πολλοὺς ἕξομεν τοὺς ἑτοίμως συναγωνιζομένους ἡμῖν. ποία γὰρ ἡ πόλις, ἢ τίς ἀνθρώπων οὐκ ἐπιθυμήσει μετασχεῖν τῆς φιλίας, καὶ τῆς συμμαχίας τῆς ἡμετέρας, ὅταν ὁρῶσι τοὺς αὐτοὺς ἀμφότερα, καὶ δικαιοτάτους ὄντας, καὶ μεγίστην δύναμιν κεκτημένους, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους σῴζειν καὶ βουλομένους, καὶ δυναμένους, αὐτοὺς δὲ μηδεμιᾶς βοηθείας δεομένους, πόσην δὲ χρὴ προσδοκᾶν ἐπίδοσιν τὰ τῆς πόλεως λήψεσθαι, τῆς τοιαύτης εὐνοίας παρὰ τῶν ἄλλων ὑπαρξάσης; πόσον δὲ πλοῦτον εἰς ῥυήσεσθαι καὶ εἰς τὴν πόλιν,

A vt oneratis iniuria opituletur. Sed vtrum illæ fecerint, reipublicæ nostræ res rectè ac præclarè se habebũt. Siue enim potẽtiorib⁹ vrbibus visum fuerit abstinere iniuriis, ea felicitas nobis imputabitur: siue grassari illę cœperint, qui in metu & malis erunt, ad nos cõfugient, & supplices à nobis auxiliũ magna con- B tentione expetẽt: nec principatum tantùm sed semetipsos etiam nobis tradent. Quare non defuturi sunt, quorum ope delinquentes coerceamus: sed multos habebimus qui strenuam operam nobis nauent. Quæ enim vrbs, imò quis mortalium, nostram amicitiam & societatem nõ ducet expetendam, quum eosdẽ vtraq; C re, & insigni iustitia & maxima potẽtia viderint præditos, itáque paratos, vt aliis saluti esse & possint & velint, quũ ipsi nullis auxiliis egeant? quãta verò nostræ vrbis incrementa erũt, vbi aliorum tanta erit erga nos beneuolẽtia? quãtis o- D pib⁹ affluet etiã respublica,

δι' ἡμῶν ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος σωζομένης; τίνας δ' οὐκ ἐπαινέσεσθαι τοὺς τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν αἰτίους γεγενημένους; ἀλλὰ γὰρ οὐ δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν ἅπαντα τῷ λόγῳ περιλαβεῖν, ἃ τυγχάνω τῇ διανοίᾳ καθορῶν· πλὴν ὅτι καλόν ἐστιν ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ἀδικίαις, καὶ μανίαις πρώτους εὖ φρονήσαντας, προστῆναι τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας, καὶ σωτηρίας, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνας αὐτῶν κληθῆναι, καὶ περιβλέπτους ἐπ' ἀρετῇ γενομένους, τὴν δόξαν τῶν προγόνων ἀναλαβεῖν.

Κεφάλαιον δὲ πάντων ἐκεῖνο ἔχω λέγειν, εἰς ὃ πάντα τὰ προειρημένα συντείνει, καὶ πρὸς ὃ χρὴ βλέποντας τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως δοκιμάζειν. δεῖ γὰρ ἡμᾶς εἴπερ βουλόμεθα διαλύσασθαι μὲν τὰς διαβολάς, ἃς ἔχομεν ἐν τῷ παρόντι, παύσασθαι δὲ τῶν πολέμων τῶν μάτην γιγνομένων, κτήσασθαι δὲ τὴν ἡγεμονίαν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, μισῆσαι μὲν ἁπάσας τὰς τυραννικὰς ἀρχάς, καὶ τὰς δυναστείας, ἀναλογιζομένους τὰς συμφορὰς τὰς ἀπ' αὐτῶν γεγενημένας· ζηλῶσαι δέ, καὶ μιμήσασθαι τὴν Λακεδαιμονίων βασιλείαν.

A vniuersa Græcia per nos conseruata? qui nos non efferent laudibus, tot ac tantorum bonorum autores? Sed ego propter ætatem oratione mea non omnia complecti possum, quæ animo perspicio: nisi quòd præclarum est, nos in aliorum iniuriis & insania, primos ad sanam mentem reuersos, Græcorum salu- B tis & libertatis curam suscipere potius quàm pestes illorum appellari: & virtute illustres, auitam gloriam recuperare.

Nunc id dicam quod caput est, quò & superiora omnia pertinent: & in quod intuentes, omnes nostræ vrbis actiones probare debemus. Nam si maledicta quibus nunc petimur, ex- C tinguere, si temeraria bella sopire, si principatum perpetuò tenere studemus: nulla nobis tyrannica imperia & potestates sunt affectandæ, consideratis calamitatibus quæ inde capiuntur: & regnum Lacedæmoniorum imitandum atque æmulandum,

ἐκείνοις

ἐκείνοις γὰρ ἀδικεῖν μὲν ἧττον ἔξεστιν ἢ τοῖς ἰδιώταις· τοσοῦτον δὲ μακαριώτεροι τυγχάνουσιν ὄντες τῶν βίᾳ τὰς τυραννίδας κατεχόντων, ὅσον οἱ μὲν τοὺς τοιούτους ἀποκτείναντες, τὰς μεγίστας δωρεὰς παρὰ τῶν συμπολιτευομένων λαμβάνουσιν· ὑπὲρ ἐκείνων δὲ οἱ μὴ τολμῶντες ἐν ταῖς μάχαις ἀποθνήσκειν, ἀτιμότεροι γίγνονται τῶν τὰς τάξεις λειπόντων, καὶ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλλόντων. ἄξιον οὖν ὀρέγεσθαι τῆς τοιαύτης ἡγεμονίας. ἔνεστι δ᾽ ἐν τοῖς τοιούτοις πράγμασιν ἡμᾶς τυχεῖν παρὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς τοιαύτης, ἥνπερ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν πολιτῶν ἔχουσιν, ἢν ὑπολάβωσι τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν, μὴ δουλείας ἀλλὰ σωτηρίας αὐτοῖς αἰτίαν γενέσθαι. πολλῶν δὲ καὶ παντοδαπῶν λόγων ἐνόντων περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἐμοὶ μὲν ἀμφότερα συμβουλεύει παύσασθαι λέγοντι, καὶ τὸ μῆκος τοῦ λόγου, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐμῶν ἐτῶν.

A quorum regibus minor delinquēdi potestas est quàm hominibus priuatis. tanto autem feliciores sunt iis qui vi tenent imperia, vt tyrannorum quidem interfectoribus maxima prēmia publicè constituta sint: pro illis vero qui mortem in prœliis oppetere dubitant, ignominiosiores habeātur B quam qui deseruerunt ordines, aut clypeos abiecerunt. Operæpretium igitur est talem expetere principatum. Harum autem rerum ea natura est vt à Græcis per eas honorem eundem consequamur, qui Spartanis regibus à ciuibus habetur: si vestram potentiam non ad opprimendam sed ad conseruandam Græciam pertinere existimarint. Etsi autem de hoc argumento & multa & varia dici possent: tamen vt dicendi finem faciam, vtraque me admonent, & orationis longitudo, & annorū meorū multitudo. Adolescentes autē, & per ætatem me robustiores, moneo & D hortor vt ea & dicant & scribant, quibus maximæ vrbes, & aliis nocere solitæ,

τοῖς δὲ νεωτέροις, καὶ μᾶλλον ἀκμάζουσιν ἢ ἐγὼ, παραινῶ καὶ παρακελεύομαι τοιαῦτα λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν τὰς μεγίστας τῶν πόλεων, καὶ τὰς εἰθισμένας ταῖς ἄλλαις κακὰ παρέχειν

προτρέψουσιν ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην· ὡς ἐν ταῖς τῆς Ἑλλάδος εὐπραγίαις συμβαίνει καὶ τὰ τῶν φιλοσόφων πράγματα πολλῷ βελτίω γίνεσθαι.

A ad virtutem & iustitiam incitentur. Nam in rebus Græciæ secundis, eruditorum etiam hominum res multo fieri meliores consueuerunt.

ΤΩΝ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

λόγων συμμορία τρίτη,

Τοὺς ἐπιδεικτικοὺς ἢ ἐγκωμιαστικοὺς λόγους περιέχουσα.

ΕΥΑΓΟΡΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

Τῶν τῆς τρίτης συμμορίας λόγων πρῶτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΥ Εὐαγόρου.

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Ἐπιτάφιος μὲν ὁ λόγος, Εὐαγόραν δὲ, τὸν τῆς ἐν Κύπρῳ βασιλεύσαντα Σαλαμῖνος, ἐγκωμιάζων, τὸν πατέρα Νικοκλέους, ᾧ τινι ὅ, τε δεύτερος καὶ ὁ τρίτος, οὓς προέγνωμεν, ἐγράφησαν λόγοι.

Ἡ δὲ τοῦ λόγου τάξις τοιαύτη πώς ἐστι. πρῶτον μὲν οὐδὲν ἂν γενέσθαι φησὶν Εὐαγόρᾳ μᾶλλον εἰς χάριν, τοῦ τὰς πράξεις αὐτοῦ λόγῳ κεκοσμημένας ἐπαινεθῆναι, καὶ τοῦθ' ὡς χαλεπόν ἐστιν ἀποδείκνυσιν. εἶτα δὲ ἐκ τῶν προγόνων ἀρξάμενος, καὶ πάσης ἡλικίας τὰς κλίμακας διελθὼν, τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ καὶ ἀριστείας πλουσίως τε καὶ λαμπρῶς διέξεισι μέχρι τῆς τελευτῆς. ἐπὶ δὲ τῷ τοῦ λόγου τέλει Νικοκλέα εἰς ζῆλον καὶ μίμησιν τοῦ

πατρὸς παρορμᾷ. ἐζωγραφήθη γὰρ ἐνταῦθα καὶ ἐχαρακτηρίσθη, οἱονεὶ τῇ Ἀπελλοῦ γραφίδι, ἀνδρὸς ἡρωϊκοῦ τὴν φύσιν ἐναργὴς εἰκών· τοῦ διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς πάσας τὰς τῆς τύχης ἐναντιώσεις καὶ περιπετείας ὑποπιάσαντος καὶ ἐκνενικηκότος. ἄξιον δὲ κἀκεῖνο ἐνταῦθα παρατηρεῖν, ὅντινα τρόπον τὰ τῆς παραινέσεως ἐγκωμιαστικὴν ἐνταῦθα φύσιν μετείληφε.

ISOCRATIS ORATIONUM classis tertia,

Orationes complectens quæ sunt generis demonstratiui: siue encomiastici. i. quo encomia scribuntur.

EVAGORÆ ENCOMIVM, i. laudatio.

Clasſis tertiæ oratio prima.

ARGVMENTVM encomij Euagoræ,

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

ORatio funeris eſt, ſcripta in laudem Euagoræ, Salaminis Cypriȩ regis: qui Nicoclis, cui ſecũda & tertia, quas antè cognouimus, orationes ſcriptæ ſunt, pater fuit.

Ordo orationis talis ferè eſt. Primùm, Euagoræ nihil poſſe gratius fieri quàm ſi res ab eo geſtæ ornata oratione celebrentur: ídque difficile factu eſſe oſtendit. Deinde, exorſus à natalibus, per omnes ætatum gradus, virtutes & facinora eius egregia copioſiſsimè & ſplendidiſſimè perſequitur, vſque ad obitum. Denique Nicoclem ad paterni exempli imitationem hortatur. Depicta enim hic & expreſſa eſt, tanquam Apellis penicillo, heroici viri illuſtris imago: qui ſua virtute omnes aduerſantis fortunȩ im-

petus repressit, & superauit. Illud etiam obseruandum, quo pacto admonitionum præcepta hîc laudandi causa adhibeantur.

ΟΡΩΝ ὦ Νικόκλεις τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πατρὸς οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων, ἀλλὰ καὶ χοροῖς, καὶ μουσικῇ, καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἵππων τε καὶ τριηρῶν ἁμίλλαις, καὶ λείποντα οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ὑπερβολὴν, ἡγησάμην Εὐαγόραν, εἴ τις ἐστὶν αἴσθησις τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εὐμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν ὁρῶντα τήν τε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν· πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν, ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ, καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διελθεῖν τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων. εὑρήσομεν γὰρ τοὺς φιλοτίμους, καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν, οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖσθαι βουλομένους, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ζῆν, ἀποθνήσκειν εὐκλεῶς

αἱρουμένους

A QVVM te viderem patris tui funus ornare Nicocles, non magnifico tantùm & splendido apparatu, sed & choris, & musica, & ludis gymnicis, atque etiam equorum triremiúmque certaminibus: nihil denique prætermittere quod ad talium rerum amplitudinem addi B posset, equidem Euagoram (si quid eorum quæ hîc fierent, defuncti sentirent) existimabam, cùm ista benignè approbare, & libenter spectare istam sui curam, tuámque magnificentiam: tum ei longè maiorem etiam quàm cæteris omnibus gratiam habiturum, qui de actionibus eius & belli discriminibus di- C cere posset pro dignitate rerum ab eo gestarum. Honoris enim cupidos viros & magnanimos non tantum istis rebus laudem anteponere constat: sed illustrem obitum etiam vitæ

ᾑρημένους· καὶ μᾶλλον περὶ τῆς δόξης ἢ τοῦ βίου σπουδάζοντας· καὶ πάντα ποιοῦντας ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψωσιν. αἱ μὲν οὖν δαπάναι τῶν μὲν τοιούτων οὐδὲν ἐξεργάζονται, τοῦ δὲ πλούτου σημεῖόν εἰσιν· οἱ δὲ περὶ τὴν μουσικὴν, καὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες, οἱ μὲν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς τέχνας ἐπιδειξάμενοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐντιμοτέρους κατέστησαν· ὁ δὲ λόγος, εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἐκείνου πράξεις, ἀείμνηστον ἂν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειεν. ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαινεῖν τοὺς ἐφ' ἑαυτῶν ἄνδρας ἀγαθοὺς γεγενημένους, ἵνα οἵ τε δυνάμενοι τὰ τῶν πολλῶν ἔργα κοσμεῖν, ἐν εἰδόσι ποιούμενοι τοὺς λόγους, ταῖς ἀληθείαις ἐχρῶντο περὶ αὐτῶν· οἵ τε νεώτεροι φιλοτιμοτέρως διέκειντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, εἰδότες ὅτι τούτων εὐλογηθήσονται μᾶλλον, ὧν ἂν ἀμείνους σφᾶς αὐτοὺς παράσχωσι. νῦν δὲ τίς οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ τούς τ' ἐπέκεινα γενομένους, ὑμνουμένους, καὶ τραγῳδουμένους, ἑαυτὸν δὲ προειδῇ, μηδ' ἂν ὑπερβά-

A præferre, ac gloriæ quàm salutis studiosiores esse, omniáque facere vt immortalem sui memoriam relinquant. Sumptus autem nihil eiusmodi præstant, sed diuitiarum sunt argumentum. Qui verò musica & aliis certaminibus occupantur, suis partim viribus, partim artificiis ostentatis, semetipsos honoratiores effecerunt. B Qui autem res eius gestas ornata oratione recenseret, is Euagoræ virtutem immortali omnium hominum memoriæ commendaret. Laudare igitur etiam alij debebāt eos qui temporibus ipsorum strenuè se gessissent, vt & ij qui facta veterum ornare possunt, de rebus notis verba facientes, eas auditori- C bus verè narrarent: & adolescentes, quum scirent se iis fore illustriores, quibus rectè factis præstitissent, maiore studio virtutis incitarentur. Nunc verò quis animum non despondeat? quum eos qui circa Troiana, & ante illa tempora, vixerũt, & hymnis & tragœdiis celebrari videat: se verò sciat, tametsi illo-

λῆσαι τὰς ἐκείνων ἀρετὰς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιωθῆναι γενόμενον; τούτων δ' αἴτιος ὁ φθόνος· ᾧ τοῦτο μόνον πρόσεστιν ἀγαθὸν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσίν ἐστιν. οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασιν, ὥσθ' ἥδιον εὐλογουμένων ἀκούειν, οὓς οὐκ ἴσασιν, εἰ γεγόνασιν, ἢ τοὺς, ὑφ' ὧν εὖ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσιν, ἀποδέχεσθαι. οὐ μὴν δουλευτέον τούς γε νοῦν ἔχοντας τοῖς οὕτω κακῶς φρονοῦσιν· ἀλλὰ τῶν μὲν τοιούτων ἀμελητέον, τοὺς δ' ἄλλους ἐθιστέον ἀκούειν περὶ ὧν καὶ λέγειν δικαιότερόν ἐστιν. ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐπιδόσεις ὁρῶμεν γιγνομένας, καὶ τῶν τεχνῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας, καὶ τολμῶντας ἀεί τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων. οἶδα μὲν οὖν ὅτι χαλεπόν ἐστιν ὃ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν· σημεῖον δὲ μέγιστον· περὶ μὲν γὰρ ἄλλων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες· περὶ δὲ τῶν τοιούτων οὐδεὶς πώποτε αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησεν. καὶ πολλὴν αὐτοῖς

A rum excellentiam superasset, nunquam tales laudes consecuturum? Huius autẽ rei culpam inuidia sustinet quæ id duntaxat habet boni, quòd sibimet-ipsi plurimum affert mali. Sunt enim quidam ita præfractis ingeniis, vt eos laudari libentius audiant, quos vtrum nati sint ignorant: quàm quicquam eorum B probent, à quibus ipsi beneficiis sunt affecti. Enimuero non decet cordatos quidem viros, istorum seruire tantæ amentiæ: sed & negligendi sunt tales: & assuefaciẽdi cæteri ad ea quæ dici etiam est æquius, audienda: præsertim quum & artes & omnia cætera esse aucta videamus, non per eos qui vsitata retinuerunt, C sed eorum opera qui correxerunt, locóque mouere praua omnia non dubitarunt. Equidem scio, quàm sit difficile (id quod facturus ego sum) viri virtutem oratione celebrare: cuius rei signum illud est maximum quòd homines eruditi de aliis multis variísque re- D bus dicere audent: in hoc verò genere nemo illorum vnquam scribendum quicquam suscepit: id quod eis

αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην. τοῖς μὲν γὰρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι· καὶ γὰρ πλησιάζοντας τοῖς ἀνθρώποις τοὺς θεοὺς οἷόν τ' αὐτοῖς ἐστι ποιῆσαι, καὶ διαλεγομένους, καὶ συναγωνιζομένους οἷς ἂν βουληθῶσι· καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι μὴ μόνον τοῖς τεταγμένοις ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις, τὰ δὲ καινοῖς, τὰ δὲ μεταφοραῖς· καὶ μηδὲν παραλιπεῖν, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς εἴδεσι διαποικῖλαι τὴν ποίησιν. τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἔξεστι τῶν τοιούτων· ἀλλ' ἀποτόμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς, καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτὰς τὰς πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι. πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν μετὰ μέτρων καὶ ῥυθμῶν ἅπαντα ποιοῦσιν· οἱ δ' οὐδενὸς τούτων κοινωνοῦσιν. ἃ τοσαύτην ἔχει χάριν, ὥστ', ἂν καὶ τῇ λέξει, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχῃ κακῶς, ὅμως ταῖς γε εὐρυθμίαις, καὶ ταῖς συμμετρίαις ψυχαγωγοῦσι τοὺς ἀκούοντας. καταμάθοι δ' ἄν τις ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν αὐτῶν. ἢν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκιμούντων τὰ μὲν ὀνόματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπῃ, τὸ δὲ μέτρον διαλύσῃ, φανήσεται πολὺ

A plane ignoscendum esse censeo. Nam poetis ornamenta multa cõcessa sunt. Iis enim licet deos miscere hominũ cœtibus, ac introducere colloquẽtes & adiuuantes in prçliis quoslibet atque hęc eadem explicare verbis non tantum vsitatis, sed alia peregrinis, alia nouis, alia translatis: nihil denique prætermittere quo B poesim queant figurarum omni genere variare. Oratores autem nullam huiusmodi facultatem habent: sed cùm verbis vulgatis, tũ iis vti sententiis, quas res ipsæ suppeditant, omnino coguntur. Iam illi versibus & numeris deuinciunt omnia; hi nullum tale adiumẽtum habent: Quibus in rebus tãtum venustatis inest, vt, etsi neq; verba poema- C tum, neque sententiæ prę- claræ fuerint, ipsa tamen cõcinnitas numerorum, atque dimẽsiones, demulceant auditores. Quæ quid valeant, vel ex eo perspicitur, quòd etiam laudata poemata, si quis eorum verba sententiásque relique rit, versum autem dissoluerit, ea quam nunc de D

καταδεέστερα τῆς δόξης, ἧς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν. ὅμως δὲ καίπερ τοσοῦτον πλεονεκτούσης τῆς ποιήσεως, οὐκ ὀκνητέον, ἀλλ' ἀποπειρατέον ἐστὶ τῶν λόγων, εἰ καὶ τοῦτο δυνήσονται τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας εὖ λέγειν μηδὲν χεῖρον τῶν ἐν ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς μέτροις ἐγκωμιαζόντων.

Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς φήσεως τῆς Εὐαγόρου, καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος, εἰ καὶ πολλοὶ προεπίστανται, δοκεῖ μοι πρέπειν κἀμὲ τῶν ἄλλων ἕνεκα διελθεῖν περὶ αὐτῶν. ἵνα πάντες εἰδῶσιν ὅτι καλλίστων αὐτῷ καὶ μεγίστων παραδειγμάτων καταλειφθέντων, οὐδὲν καταδεέστερον ἑαυτὸν ἐκείνων παρέσχεν. ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τοὺς ἀπὸ Διὸς εὐγενεστάτους τῶν ἡμιθέων εἶναι· τούτων δ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν Αἰακίδας προκρίνειεν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις γένεσιν εὑρήσομεν τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας. οὗτοι δὲ ἅπαντες ὀνομαστότατοι τῶν καθ' ἑαυτοὺς γεγόνασι· τοῦτο μὲν γὰρ Αἰακὸς ὁ Διὸς μὲν ἔκγονος, τοῦ δὲ γένους τοῦ Τευκριδῶν πρόγονος τοσοῦτον διήνεγκεν, ὥστε γενομένων αὐχμῶν ἐν τοῖς

eis habemus opinione multo deteriora videantur. Quamuis autem poeseωs tantæ sint commoditates, non propterea tamen cessandum: sed periculum faciendum est an etiam oratione fortes viri celebrari possint: ac nihilo deterius quàm ab iis qui carminibus & versibus eos ornant.

Ac primùm de ortu atque natalibus Euagoræ, tametsi complures ante norunt, & mihi tamen aliquid, cæterorum causa, dicendum esse videtur: vt omnes intelligant, eum à pulcherrimis & maximis exemplis, quæ relicta ipsi fuerant, nihil degenerasse. Nam in confesso est, oriundos à Ioue, semideorum esse nobilissimos: inter hos ipsos autem nemo est quin Æacidis principatum deferat. In aliis enim familiis alios præstantiores, alios deteriores inueniemus: hi verò suis tẽporibus omnes omniũ fuêre celeberrimi. Æacus enim, qui & Iouis filius, & generis Teucridarũ habetur autor, tantum excelluit, vt siccitate preméte

τοῖς Ἕλλησι, καὶ πολλῶν ἀνθρώπων διαφθαρέντων, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπερέβαλεν, ἦλθον οἱ προεστῶτες τῶν πόλεων ἱκετεύοντες αὐτὸν, νομίζοντες διὰ τῆς συγγενείας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς ἐκείνου τάχιστ' ἂν εὑρέσθαι παρὰ τῶν θεῶν τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήν. σωθέντες δὲ καὶ τυχόντες ἁπάντων ὧν ἐδεήθησαν, ἱερὸν ἐν Αἰγίνῃ κατεστήσαντο κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, οὗπερ ἐκεῖνος ἐποιήσατο τὴν εὐχήν. καὶ κατ' ἐκεῖνον μὲν τὸν χρόνον, ἕως ἦν μετ' ἀνθρώπων, μετὰ καλλίστης δόξης ὢν διετέλεσεν, ἐπειδὴ δὲ μετήλλαξε τὸν βίον, λέγεται παρὰ Πλούτωνι καὶ Κόρῃ τιμὰς μεγίστας ἔχων, παρεδρεύειν ἐκείνοις. τούτου δὲ παῖδες ἦσαν Τελαμὼν καὶ Πηλεύς. ὧν ὁ μὲν ἕτερος μεθ' Ἡρακλέος ἐπὶ Λαομέδοντα στρατευσάμενος, τῶν ἀριστείων ἔτυχε. Πηλεὺς δ' ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς κενταύρους ἀριστεύσας, καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους κινδύνους εὐδοκιμήσας, Θέτιδι, τῇ Νηρέως, θνητὸς ὢν, ἀθανάτῳ συνῴκησε καὶ μόνου τούτου φασὶ τῶν προγεγενημένων ὑπὸ θεῶν ἐν τοῖς γάμοις, ὑμέναιον

A Græciam, multisque mortalibus extinctis, quum iã nihil ad calamitatis magnitudinẽ posset accedere magistratus vrbium supplices eum adierint: existimantes, se per eius nobilitatem & pietatem, celerrime vrgentium malorum à diis remedium impetraturos. Salutem porro adepti, votorúmque omnium facti B compotes, in Ægina templum omnium Græcorum nomine ædificarunt, quo in loco votum ille nuncuparat. Is igitur & dum vixit, inter homines maxima semper gloria fuit: & post obitũ, Plutoni & Proserpinę, maximis honoribus prę ditus, assidere perhibetur. Huius filij fuerũt, Telamõ C & Peleus: quorũ alter expeditionis Herculanæ contra Laomedõtem susceptæ socius, primas virtute meruit: Peleus autem, re contra centauros bene gesta. & multis aliis pugnis spectatus, Thetidis Nereidos, mortalis ipse, immortalis cõiugio potitus est: & solius hui⁹ ex omni vetustatis me D moria in nuptiis hymenęũ deos cecinisse memorię pro

ἀθλεῦσαι. τούτων δ' ἑκατέρου Τελαμῶνος μὲν Αἴας καὶ Τεῦκρος ἐγεννήθη· Πηλέως δ' Ἀχιλλεύς· οἳ μέγιστον καὶ σαφέστατον ἔλεγχον ἔδοσαν τῆς αὑτῶν ἀρετῆς. οὐ γὰρ ἐν ταῖς αὑτῶν πόλεσιν ἐπρώτευσαν μόνον, οὐδὲ ἐν τοῖς τόποις ἐν οἷς κατῴκουν· ἀλλὰ στρατείας τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους γινομένης, καὶ πολλῶν καὶ ἑκατέρωθεν ἀθροισθέντων, οὐδενὸς δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις Ἀχιλλεὺς μὲν ἁπάντων διήνεγκεν· Αἴας δὲ μετ' ἐκεῖνον ἠρίστευσε· Τεῦκρος δὲ τῆς τε τούτων συγγενείας ἄξιος, καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς χείρων γενόμενος, ἐπειδὴ Τροίαν συνεξεῖλεν. ἀφικόμενος εἰς Κύπρον, Σαλαμῖνά τε κατῴκισεν, ὁμώνυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὑτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε. τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς Εὐαγόρᾳ παρὰ τῶν προγόνων ὑπάρξαντα τηλικαῦτα τὸ μέγεθός ἐστι. τοῦ δὲ τὸν τρόπον τῆς πόλεως οἰκισθείσης, κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ γεγονότες ἀπὸ Τεύκρου, τὴν βασιλείαν εἶχον· χρόνῳ δὲ ὕστερον ἀφικόμενος ἐκ Φοινίκης ἀνὴρ φυγάς, καὶ πιστευθεὶς

A ditum eſt. Hi ambo filios habuerunt, Telamon Aiacem & Teucrum, Peleus Achillem: qui maximum & clariſſimum virtutis ſuę ſpecimen ediderunt. Nec enim in ſuis vrbibus tantum principem locum tenuere, nec iis in locis quæ incoluerunt: ſed expeditione à Græcis ſuſcepta contra barbaros, & multis vtrinque B congregatis, quũ nullus vir nominatus manſiſſet domi: in illis periculis vt Achilles omnibus antecelluit, ſic Aiax ſecundum ab eo virtutis locum obtinuit. Teucer verò, & horum cognatione dignus & nemine cæterorum inferior, quum in expugnanda Troia ſtrenuam operam nauaſſet, Cyprum C aduectus, & Salaminem condidit, prioris ei patriæ nomine impoſito: & eam quæ nunc regnat, familiam reliquit. Tanta igitur eſt Euagoræ à maioribus accepta præſtantia. Vrbe autem ſic condita, regnum initio Teucri poſteri tenuerunt. Inſecutis verò temporibus, D quidam exul è Phœnicia profectus, & ab eo qui

ὑπὸ

ὑπὸ τοῦ βασιλεύοντος τότε, καὶ δυναστείας μεγάλας λαβὼν, οὐ χάριν ἔσχε τούτων· ἀλλὰ κακὸς μὲν γινόμενος περὶ τὸν ὑποδεξάμενον, δεινὸς δὲ πρὸς τὸ πλεονεκτῆσαι, τὸν μὲν εὐεργέτην ἐξέβαλεν, αὐτὸς δὲ τὴν βασιλείαν κατέσχεν. ἀπιστῶν δὲ τοῖς πεπραγμένοις, καὶ βουλόμενος ἀσφαλῶς καταθέσθαι τὰ περὶ αὐτὸν, τήν τε πόλιν ἐξεβαρβάρωσε, καὶ τὴν νῆσον ὅλην βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ κατεδούλωσεν.

Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων κατεστότων Εὐαγόρας γίνεται. περὶ οὗ τὰς μὲν φήμας, καὶ τὰς μαντείας, καὶ τὰς ὄψεις, τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις γενομένας, ἐξ ὧν μείζων ἂν φανείη γεγονὼς ἢ κατὰ ἄνθρωπον, αἱροῦμαι καταλιπεῖν, οὐκ ἀπιστῶν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἵνα πᾶσι ποιήσω φανερὸν ὅτι τοσούτου δέω πλασάμενος εἰπεῖν τι περὶ τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, ὥστε καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφίημι τὰ τοιαῦτα. περὶ ὧν ὀλίγοι τινὲς ἐπίστανται, καὶ μὴ πάντες οἱ πολῖται συνίσασιν. ἄρξομαι δὲ ἐκ τῶν ὁμολογουμένων λέγειν περὶ αὐτοῦ. παῖς μὲν γὰρ ὢν, ἔσχε κάλλος καὶ ῥώμην καὶ σωφροσύνην· (ἅπερ τῶν ἀγαθῶν πρεπωδέστατα

tunc regnabat, in fidē receptus, magnámque potentiā nactus, non gratiam pro his retulit, sed & hospitij ius violauit, & , vt homo ad faciendam iniuriam paratus, eiecto rege bene merito, ipse regnum occupauit. Quū verò conscientia scelerum trepidaret, résque suas in tuto collocare vellet: tum vrbem barbaris impleuit, tum totam insulam seruituti regis Persarum subiecit.

Tali statu rerum Euagoras nascitur: de quo quæ omina, quæ vaticinationes, quę visiones somniorum fuerint, quibus rebus humana sorte maior videatur, omittere statui: non quin ea vera esse putē quæ dicuntur, sed vt omnibus probem, tantum abesse vt rebus eius gestis quicquam affingam, vt etiam è veris ea præterierim quæ in paucorum notitia, & non in omnium ciuium conscientia versantur. Exordium autem de eo dicendi capiam à rebus quæ sunt extra omnem controuersiam. Puer igitur, & forma, & viribus, & modestia, (quæ bona eā ætatē

τοῖς τηλικούτοις ἐστί) καὶ τούτων ἄν τις μάρτυρας ποιήσαιτο, τῆς μὲν σωφροσύνης τοὺς συμπαιδευθέντας τῶν πολιτῶν, τοῦ δὲ κάλλους ἅπαντας τοὺς ἰδόντας, τῆς δὲ ῥώμης τοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς ἐκεῖνος τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευσεν. ἀνδρὶ δὲ γενομένῳ ταῦτά τε πάντα συνηυξήθη, καὶ πρὸς τούτοις ἀνδρία προσεγένετο, καὶ σοφία, καὶ δικαιοσύνη, καὶ ταῦτα οὐ μέσως, οὐδὲ ὥσπερ ἐν ἑτέροις τισὶν, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν πρὸς ὑπερβολήν. τοσοῦτον γὰρ καὶ ταῖς τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς διήνεγκεν, ὥστ' ὁπότε μὲν αὐτὸν ὁρῷεν οἱ τότε βασιλεύοντες, ἐκπλήττεσθαι καὶ φοβεῖσθαι περὶ τῆς ἀρχῆς, ἡγουμένους οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸν τοιοῦτον τὴν φύσιν ἐν ἰδιώτου μέρει διαγαγεῖν. ὁπότε δ' εἰς τοὺς τρόπους ἀποβλέψαιεν, οὕτω σφόδρα πιστεύειν, ὥστε καὶ εἴ τις ἄλλος τολμῴη περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν, νομίζειν Εὐαγόραν αὐτοῖς ἔσεσθαι βοηθόν.

Καὶ τοσοῦτον τῆς δόξης παραλλαττούσης, οὐδετέρου τούτων ἐψεύσθησαν. οὔτε γὰρ ἰδιώτης ὢν διετέλεσεν, οὔτε περὶ ἐκείνους ἐξήμαρτεν. ἀλλὰ τοσαύτην ὁ δαίμων ἔσχεν αὐτοῦ πρόνοιαν, ὅπως καλῶς λήψεται τὴν βα-

maximè decent) excelluit. Atque iis de rebus testimonium perhibebunt hi: de modestia, ciues vnà cum eo instituti: de pulchritudine, omnes qui viderunt: de viribus, certamina in quibus æquales superauit. Quũ verò adoleuisset, & hæc vnà creuerunt omnia, & eis accessit fortitudo, & sapientia, & iustitia: neque hæ virtutes, vt in aliis quibusdam, mediocres, sed singulæ excellentes. Tantum enim & corporis & animi virtutibus præstitit, vt ij qui tum regnabant, quoties eum videbant, percellerentur, regnóque metuerent: existimantes non posse fieri vt talis natura in priuatæ vitæ obscuritate delitesceret: quum verò mores eius intuebantur, tantam ei fidem haberent, vt Euagoram sibi etiam contra insidias aliorum adiutorem fore confiderent.

Ac neutra eos, quum tãtum inter eas interesset, fefellit opinio. Nec enim priuatus perpetuò mansit, neq; erga illos deliquit: sed ei deus tam solicitè prospexit, quò honestè regno po-

πλείαν· ὥσθ' ὅσα μὲν ἀναγκαῖον ἦν παρασκευασθῆναι δι' ἀσεβείας, ταῦτα μὲν ἕτερος ἔπραξεν. ἐξ ὧν δ' οἷόν τ' ἦν ὁσίως καὶ δικαίως λαβεῖν τὴν ἀρχήν, Εὐαγόραν διεφύλαξεν. εἷς γὰρ τῶν δυναστευόντων ἐπιβουλεύσας, τόν τε τύραννον ἀπέκτεινε, καὶ συλλαβεῖν Εὐαγόραν ἐπεχείρησεν, ἡγούμενος οὐ δυνήσεσθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ κἀκεῖνον ἐκποδὼν ποιήσειε. διαφυγὼν δὲ τὸν κίνδυνον, καὶ σωθεὶς εἰς Σόλους τῆς Κιλικίας, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε τοῖς ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς περιπίπτουσιν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν ἐκ τυραννίδος ἐκπέσωσι, διὰ τὰς παρούσας τύχας, ταπεινοτέρας τὰς ψυχὰς ἔχουσιν. ἐκεῖνος δὲ εἰς τοσοῦτο μεγαλοφροσύνης ἦλθεν, ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ἰδιώτης ὤν, ἐπειδὴ φυγεῖν ἠναγκάσθη τυραννεῖν ᾠήθη δεῖν. καὶ τοὺς μὲν πλάνους τοὺς φυγαδικούς, καὶ τὸ δι' ἑτέρων ζητεῖν τὴν κάθοδον, καὶ θεραπεύειν τοὺς αὐτοῦ χείρους, ὑπερεῖδε· λαβὼν δὲ ταύτην τὴν ἀφορμήν, ἥνπερ χρὴ τοὺς εὐσεβεῖν βουλομένους ἀμύνεσθαι, καὶ μὴ προτέρους ὑπάρχειν, καὶ προσλαβόμενος τοὺ

A tiretur, vt & ea quę citra impietatem peragi non poterant, alius perpetrarit: & Euagoram ad ea reseruarit, per quæ imperium iustè sanctéque susciperet. Quidam enim procerum, & per insidias tyrannum occidit, & Euagoram comprehendere conatus est: imperium obtinere se non posse ratus, nisi & illum è medio B sustulisset. Hoc verò periculo euitato, quum incolumis Solos Ciliciæ vrbem peruenisset, non eo fuit animo quo alij esse solent in huiusmodi calamitatibus. Cæteri enim, etiam ij qui regnum amiserunt, fracti fortunæ impetu, animos habent abiectiores: ille autem tantum animo robur conceperat, vt, quum ante C priuatam vitam egisset, in exilium actus, regnum sibi vendicandum esse arbitraretur. Ac erronibus quidem fugitiuis despectis, neque per alios reditum quærere, neque seipso deteriores colere voluit: sed ea vsus occasione quæ religiosos homines decet, qui acceptas iniurias vlcisci, non ipsi facere in- D iuriam, solent: aut re

κατορθώσας τυραννεῖν, ἢ διαμαρτὼν ἀποθανεῖν· παρακαλέσας ἀνθρώπους, ὡς οἱ πλεῖστοι λέγουσι, περὶ πεντήκοντα, μετὰ τούτων παρεσκευάζετο ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον. ὅθεν καὶ μάλιστ᾽ ἄν τις τὴν φύσιν τὴν ἐκείνου, καὶ τὴν δόξαν, ἣν εἶχε παρὰ τοῖς ἄλλοις, θεωρήσειε. μέλλων τε γὰρ πλεῖν μετὰ τοσούτων ἐπὶ τηλικαύτην πρᾶξιν τὸ μέγεθος, καὶ πάντων τῶν δεινῶν πλησίον ὄντων, οὔτ᾽ ἐκεῖνος ἠθύμησεν, οὔτε τῶν παρακληθέντων οὐδεὶς ἀποστῆναι τῶν κινδύνων ἠξίωσεν· ἀλλ᾽ οἱ μὲν ὥσπερ θεῷ συνακολουθήσαντες ἅπαντες ἐνέμειναν τοῖς ὡμολογημένοις· ὁ δ᾽ ὥσπερεὶ στρατόπεδον ἔχων κρεῖττον τῶν ἀντιπάλων, ἢ προειδὼς τὸ συμβησόμενον, οὕτω διέκειτο τὴν γνώμην. δῆλον δ᾽ ἐκ τῶν ἔργων· ἀποβὰς γὰρ εἰς τὴν νῆσον, οὐχ ἡγήσατο δεῖν χωρίον ἐχυρὸν καταλαβὼν, καὶ τὸ σῶμα ἐπ᾽ ἀσφαλείᾳ καταστήσας, περιιδεῖν, εἴ τινες αὐτῷ τῶν πολιτῶν βοηθήσουσιν· ἀλλ᾽ εὐθὺς, ὥσπερ εἶχε ταύτης τῆς νυκτὸς, διελὼν τοῦ τείχους πυλίδα, καὶ ταύτῃ τοὺς

A bene gesta imperare, aut voto frustratus mortẽ oppetere statuit, & adhibitis hominibus, vt plurimi dicunt, circiter quinquaginta, illorum ope sibi reditũ in patriam patefacere est conatus. Vnde cumprimis, & qui animus, & quanta eius apud socios fuerit autoritas, perspicitur. B *Nauigaturus enim cum tam paucis ad tam ingens facinus perpetrandum, quamuis acerbissima quæque in conspectu essent, tamen neque ipse *abiecit animum, neque conmilitonum quisquam periculorum societatem detrectauit: sed & illi tanquam deum ducem secuti, omnes in fide manserunt: & ipse, quasi firmiorem quàm ad- C uersarij haberet exercitũ, aut futurorũ esset præscius, sic animo affectus fuit: id quod res ipsa ostendit. Nã quum in insulã è naui descendisset, non castellum aliquod firmum occupandum cẽsuit, vt corpore suo in tuto collocato circumspiceret an aliqui ciuium opitulaturi essent: sed mox D eadem nocte, vt erat paratus, parua quadam muri porta perfracta, sociisque

τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ διαγαγὼν, προσέβαλε πρὸς τὸ βασίλειον· καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς συμβαίνοντας, καὶ τοὺς φόβους τῶν ἄλλων, καὶ τὰς παρακελεύσεις τὰς ἐκείνου, τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; γενομένων δ' αὐτῷ τῶν μὲν περὶ τὸν τύραννον ἀνταγωνιστῶν, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν θεατῶν, (δεδιότες γὰρ τοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν, τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν, ἡσυχίαν ἦγον) οὐ πρότερον ἐπαύσατο μαχόμενος, καὶ μόνος πρὸς πολλοὺς, καὶ μετ' ὀλίγων πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐχθροὺς, πρὶν ἑλὼν τὸ βασίλειον, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐτιμωρήσατο, καὶ τοῖς φίλοις ἐβοήθησεν· ἔτι δὲ τῷ γένει τὰς τιμὰς τὰς πατρίους ἐκομίσατο, καὶ τύραννον αὐτὸν τῆς πόλεως κατέστησεν. ἡγοῦμαι μὲν οὖν, εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθείην, ἀλλ' ἐνταῦθα καταλίποιμι τὸν λόγον, ῥᾴδιον ἐκ τούτων εἶναι γνῶναι, τήν τε ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου, καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων. οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι γε σαφέστερον περὶ ἀμφοτέρων τούτων ἐκ τῶν ἐχομένων, οἶμαι δηλώσειν· τοσούτων γὰρ τυράννων ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ γεγενημένων, οὐδεὶς φανήσεται

per eam introductis, impetum in regiam fecit. Tumultus autem qui huiusmodi tẽporibus incidunt, & cæterorum trepidationem, & exhortationes illius, multis referre quorsum attinet? Quum verò tyranni quidem satellites ei resisterent, reliqui autẽ ciues spectatores essent (nam alterius imperium, alterius virtutem metuentes, quiescebant) non prius pugnare destitit, & solus contra multos, & cum paucis aduersus hostes vniuersos, quàm capta regia & hostes vltus esset, & amicis opem tulisset, & familiæ suæ patrios honores restituisset & ipse dominum ciuitatis sese cõstituisset. Equidem existimo, etiamsi nihil adderem, sed hîc finem dicendi facerem: tamen ex his & Euagoræ virtutem, & magnitudinem rerum ab eo gestarum facilè cognosci posse. Verùm vtraque hęc per ea quę sequũtur, dilucidius arbitror me declaraturũ. Nã quũ tot omnib. tẽporib. reges fuerint: nemo reperietur qui

τὴν τιμὴν ταύτην κάλλιον ἐκείνου κτησάμενος. εἰ μὲν οὖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τὰς Εὐαγόρου παραβάλλοιμεν, οὔτ' ἂν ὁ λόγος ἴσως τοῖς ἀκούουσιν ἀρέσειεν· οὔτ' ἂν ὁ χρόνος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν· ἐὰν δὲ προελόμενοι τοὺς εὐδοκιμωτάτους, ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν, οὐδὲν μὲν χεῖρον ἕξομεν. πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθησόμεθα περὶ αὐτῶν. τῶν μὲν οὖν τὰς πατρικὰς βασιλείας παραλαβόντων, τίς οὐκ ἂν τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους προκρίνειεν; οὐδεὶς γὰρ ἐστὶν οὕτω ῥάθυμος, ὅστις ἂν δέξαιτο παρὰ τῶν προγόνων τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαβεῖν μᾶλλον, ἢ κτησάμενος ὁσίως ὥσπερ ἐκεῖνος, τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτοῦ καταλιπεῖν. καὶ μὴν τῶν γε παλαιῶν καθόδων, αὗται μάλιστα εὐδοκιμοῦσιν, ὡς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀκούομεν. οὗτοι γὰρ οὐ μόνον τῶν προγεγενημένων τὰς καλλίστας ἡμῖν ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὑτῶν καινὰς συντιθέασιν· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν μεμυθολόγηκεν, ὅστις οὕτω δεινοὺς καὶ φοβεροὺς ποιησάμενος κινδύνους εἰς τὴν ἑαυτοῦ κατῆλθεν· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι πεποίηνται διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλείας, οἱ δὲ μετὰ

A honorem hunc pulchrius illo pararit. Quòd si res gestas Euagoræ cum singulis illorum factis conferamus: fortasse nec audiétibus oratio placeret, neque tempus iis quæ dicerentur, sufficeret. Sin eum cum præstantissimis quibusque cõparauerimus: vt nihilo peius habebimus, ita maiore cõpendio rem B absoluemus. Quis igitur Euagoræ pericula non illis anteferret qui patria regna susceperunt? Nemo enim ita socors & ignauus est qui hoc imperiũ à maioribus accipere malit: quàm sãctè partum, vt ab illo factum est, liberis suis relinquere. Ac inter veteres patrij regni recuperationes, eæ maximè cele- C brãtur quas à poetis audimus. Hi enim nobis nõ solùm pulcherrimas superiorum tẽporum commemorant, sed & ipsi nouas cõminiscuntur. Nemo tamen illorum de vllo fabulatus est, qui per tã atrocia & horréda pericula in regnũ redierit. Nã plerosq; introduxerunt: fortuitò potitos imperiis: alios, qui

μετὰ δόλου καὶ τέχνης περιγενόμενοι τῶν ἐχθρῶν. ἀλλὰ μὴν τῶν γε ἔπειτα γεγενημένων, ἴσως δὲ καὶ τῶν ἁπάντων, Κῦρον τὸν Μήδων μὲν ἀφελόμενον τὴν ἀρχὴν, Πέρσαις δὲ κτησάμενον, οἱ πλεῖστοι καὶ μάλιστα θαυμάζουσιν, ἀλλ' ὁ μὲν τῷ Περσῶν στρατοπέδῳ τὸ Μήδων ἐνίκησεν· ὃ πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ῥᾳδίως ἂν ποιήσειαν. ὁ δὲ διὰ τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτοῦ, καὶ τοῦ σώματος, τὰ πλεῖστα φαίνεται τῶν προειρημένων διαπραξάμενος. ἔπειτα ἐκ μὲν τῆς Κύρου στρατείας οὔπω δῆλον, ὅτι καὶ τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους ἂν ὑπέμεινεν. ἐκ δὲ τῶν τούτῳ πεπραγμένων, ἅπασι φανερὸν, ὅτι ῥᾳδίως ἂν κἀκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπεχείρησε. πρὸς δὲ τούτοις τῷ μὲν ὁσίως καὶ δικαίως πέπρακται ἅπαντα, τῷ δὲ οὐκ εὐσεβῶς ἔνια συμβέβηκεν. ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἐχθροὺς ἀπώλεσε, Κῦρος δὲ τὸν πατέρα τῆς μητρὸς ἀπέκτεινεν. ὥστ' εἴ τινες βούλοιντο μὴ τὸ μέγεθος τῶν συμβάντων, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν ἑκατέρου κρίνειν, δικαίως ἂν Εὐαγόραν καὶ τούτου μᾶλλον ἐπαινέσειαν. εἰ δὲ δεῖ συντόμως, καὶ μηδὲν ὑποστειλάμενον, μηδὲ δείσαντα τὸν

dolo & fraude vicerũt hostes. Ex posterioribus autem, & fortassis inter omnes, Cyrum, qui Medis imperium eripuit, Persísque tradidit, & plurimi, & maximè admirantur. Is verò exercitu Persarum, copias Medorum vicit: quod multis & Græcis & barbaris facilè fuerit factu. Hũc verò animo suo, & corpore, pleraque horũ quę diximus, perfecisse cõstat. Deinde è Cyri expeditione nondum perspicuum est, eum & Euagorę pericula fuisse aditurũ: ex rebus autem ab hoc gestis manifestũ est omnibus, eũ facilè illa quoque facinora fuisse obiturũ. Præterea hic sanctè & iustè peregit omnia: illi verò nõnulla, violata pietate, cõtigerunt. Noster enim hostes suos occidit, Cyrus verò matris suę patrem interemit. Quare si qui spectare velint nõ euẽtuũ magnitudinẽ, sed virtutis quę in vtroque fuerit, faciãt cõtẽtionẽ, iure etiam illi Euagorã prætulerint. Quòd si breuiter, & sine dissimulatione, & absque inuidiæ

φθόνον, ἀλλὰ παῤῥησίᾳ χρησαμένους εἰπεῖν· οὐδεὶς γὰρ οὔτε θνητὸς, οὔτε ἡμίθεος, οὔτε ἀθάνατος εὑρεθήσεται κάλλιον, οὐδὲ λαμπρότερον, οὐδὲ εὐσεβέστερον λαβὼν ἐκείνου τὴν βασιλείαν. καὶ τούτοις ἐκείνως μάλιστ' ἄν τις πιστεύσειεν, εἰ μὴ σφόδρα τοῖς νῦν λεγομένοις ἀπιστήσας ἐξετάζειν ἐπιχειρήσειεν, ὅπως ἕκαστος ἐτυράννησε. φανήσομαι γὰρ οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλα λέγειν προθυμούμενος, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν, οὕτω περὶ αὐτοῦ θρασέως εἰρηκώς. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ μικροῖς διήνεγκε, τοιούτων ἂν καὶ τῶν λόγων αὐτὸν προσῆκον ἦν ἀξιοῦσθαι. νῦν δὲ πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν, τυραννίδα, καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι. τὸν δὴ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα κτησάμενον, τίς ἂν ἢ ῥήτωρ, ἢ ποιητὴς, ἢ λόγων εὑρετὴς ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσειεν;

Οὐ τοίνυν ἐν τούτοις ὑπερβαλλόμενος, ἐν τοῖς ἄλλοις εὑρεθήσεται καταδεέστερος γεγονώς. ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐφυέστατος ὢν τὴν γνώ-

metu, liberéque dicẽdum est: nemo neque mortalis, neque semideus, nec immortalis inuenietur, qui pulchrius & splendidius, aut maiore pietate, regnum sit adeptus. Atque hæc ea ratione facilimè credet, qui his quæ nũc dicimus, non nimis abrogata fide, exquirere instituerit quomodo regnis singuli sint potiti. Apparebit enim, me non de industria captasse magniloquentiam, sed rei veritate adductum, ita confidenter de eo disseruisse. Nam siquidem paruis rebus excelluisset, tales etiam orationes de eo haberi fuisset æquum. Nunc regnum omnium diuinorum & humanorum bonorum esse maximum, & splendidissimum, & summa vel armorum contentione dignissimum, fatentur omnes. Eum igitur qui re in tota rerũ natura longè pulcherrima pulcherrimè potitus est: quis orator, aut poëta, aut verborũ opifex, pro rerũ gestarũ dignitate collaudarit?

Neque verò quum in his excelluisset, in cæteris inferior fuisse comperietur. Nam primùm, quamuis ingenio felicissimo es-

μένη, καὶ πλεῖστα κατορθοῦν δυνάμενος, ὅμως οὐκ ᾠήθη δεῖν ὀλιγωρεῖν· οὐδ' αὐτοσχεδιάζειν περὶ τῶν πραγμάτων· ἀλλ' ἐν τῷ ζητεῖν, καὶ φροντίζειν, καὶ βουλεύεσθαι, τὸν πλεῖστον χρόνον διέτριβεν· ἡγούμενος μὲν εἰ καλῶς τὴν ἑαυτοῦ φρόνησιν παρασκευάσειε, καλῶς αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἕξειν. θαυμάζων δ' ὅσοι τῆς μὲν ψυχῆς ἕνεκα, τῶν ἄλλων ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν, αὐτῆς δὲ μηδὲν τυγχάνουσι φροντίζοντες, ἔπειτα καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τὴν αὐτὴν διάνοιαν εἶχεν. ὁρῶν γὰρ τοὺς ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελουμένους ἐλάχιστα λυπουμένους, καὶ τὰς ἀληθινὰς τῶν ῥᾳθυμιῶν οὐκ ἐν ταῖς ἀργίαις, ἀλλ' ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ ταῖς καρτερίαις ἐνούσας· οὐδὲν ἀνεξέταστον παρέλιπεν, ἀλλ' οὕτως ἀκριβῶς καὶ τὰς πράξεις ᾔδει, καὶ τῶν πολιτῶν ἕκαστον ἐγίνωσκεν, ὥστε μήτε τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ φθάνειν, μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς ὄντας λανθάνειν, ἀλλὰ πάντας τυγχάνειν τῶν προσηκόντων. οὐ γὰρ ὧν ἑτέρων ἤκουεν, οὔτε ἐκόλαζεν, οὔτε ἐτίμα τοῖς πολίταις. ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς συνῄδει, τὰς κρίσεις ἐποιεῖτο περὶ αὐτῶν.

set, plurimáque rite conficere posset, non tamẽ negligenter ac temere quicquam agendũ sibi censuit: sed in inquirendo, & cogitando, & deliberando, plurimum temporis consumsit: existimans, si mentem probè exercuisset, regnum quoque suum fore preclarum: eorúmque mores demiratus qui vitæ tuendæ causa cæterarum rerũ curam susciperent, ipsam verò mentem, à qua vitæ ratio pendet, prorsus negligerent, in rebus deinde administrandis idem planè sensit. Quum enim videret eos qui suas res diligentissimè curarent, molestiis affici minimis: & veras animi remissiones non in ignauia esse positas, sed rectè factis & tolerantia laborum constare, nihil inexploratum reliquit: sed ita perfectè res tenebat, ita ciues singulos norat, vt nec ab insidiatoribus opprimeretur, nec bonos ignoraret, sed omnes pro merito tractaret. Nõ enim ciues aut puniebat aut honorabat ex aliorũ sermonib. sed ꝓ sua cõsciẽtia de eis iudicabat.

ἐν ταῖς τοιαύταις δ' ἐπιμελείαις ἑαυτὸν καταστήσας, οὐδὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην προσπιπτόντων, οὐδὲ περὶ ἓν πεπλανημένως εἶχεν· ἀλλ' οὕτω θεοφιλῶς καὶ φιλανθρώπως διῴκει τὴν πόλιν, ὥστε τοὺς ἀφικνουμένους μὴ μᾶλλον Εὐαγόραν τῆς ἀρχῆς ζηλοῦν, ἢ τοὺς ἀρχομένους τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας. ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδικῶν, τοὺς δὲ χρηστοὺς τιμῶν, καὶ σφόδρα μὲν ἁπάντων ἄρχων, νομίμως δὲ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας κολάζων· οὐδὲν μὲν συμβούλων δεόμενος, ὅμως δὲ τοῖς φίλοις συμβουλευόμενος, πολλὰ μὲν τῶν ὁμιλούντων ἑταίρων (χρωμένων) ἡττώμενος· ἅπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν περιγιγνόμενος. σεμνὸς ὢν οὐ ταῖς τοῦ προσώπου συναγωγαῖς, ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατασκευαῖς· οὐδὲ πρὸς ἓν ἀτάκτως, οὐδ' ἀνωμάλως διακείμενος, ἀλλ' ὁμοίως τὰς ἐν τοῖς λόγοις ὁμολογίας, ὥσπερ τὰς ἐν τοῖς ὅρκοις διαφυλάττων· μέγα φρονῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὑτὸν γιγνομένοις ἀγαθοῖς. τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ' αὑτῷ ποιούμενος

A Quum igitur in huiusmodi curationes se collocasset, ne in eorum quidem negotiorũ quæ in dies incidũt, vel vnico deceptus est: sed vrbi tanta & pietate & humanitate præfuit, vt hospites nõ magis Euagorã, qui imperaret, quàm ciues, qui tali regi parerent, fortunatos iudicarent. B Nam hoc perpetuum eius studiũ fuit, neminem iniuria lædere: & bonos honorare; & pro imperij quidẽ autoritate cũ omnibus agere, sed delinquẽtes legitimis suppliciis coercere. Nihil ille quidẽ cõsiliariis indigebat: sed tamẽ amicorũ sententias de reb. omnibus audiebat. Amicis sæpe de iure suo cõcedebat, C semper autem hostes superabat. Maiestatem tuebatur non contracto supercilio, sed vitæ instituto. Nulla in re ordinem, constantiámve negligebat: sed quicquid verbis promisisset, non minus seruabat quàm si iusiurãdũ dedisset. Animosus non ob fortunæ munera, sed rectè factorum conscientia. D Amicos beneficiis sibi deuinciebat,

τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλοψυχίᾳ καταδουλούμενος· φοβερὸς ὢν οὐ τῷ πολλοῖς χαλεπαίνειν, ἀλλὰ τῷ πολὺ τὴν φύσιν τῶν ἄλλων ὑπερβάλλειν. ἡγούμενος τῶν ἡδονῶν, ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος ὑπ' αὐτῶν. ὀλίγοις πόνοις πολλὰς ῥαστώνας κτώμενος, ἀλλ' οὐ διὰ μικρὰς ῥαθυμίας μεγάλους πόνους ὑπολειπόμενος. ὅλως δ' οὐδὲν παραλιπὼν ὧν προσεῖναι τοῖς βασιλεῦσι πρέπει· ἀλλ' ἐξ ἑκάστης πολιτείας ἐκλεγόμενος τὸ βέλτιστον· καὶ δημοτικὸς μὲν ὢν ἐν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ· πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς πόλεως διοικήσει· στρατηγικὸς δὲ τῇ πρὸς κινδύνους εὐβουλίᾳ· τυραννικὸς δὲ τῷ πᾶσι τούτοις διαφέρειν.

Καὶ ταῦθ' ὅτι προσῆν Εὐαγόρα, καὶ πλείω τούτων, ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ῥᾴδιον καταμαθεῖν. παραλαβὼν γὰρ τὴν πόλιν ἐκβεβαρβαρωμένην, καὶ διὰ τὴν Φοινίκων ἀρχὴν οὔτε τοὺς Ἕλληνας προσδεχομένην, οὔτε τέχνας ἐπισταμένην, οὔτ' ἐμπορείῳ χρωμένην, οὔτε λιμένας κεκτημένην, ταῦτά τε πάντα διώρθωσε· καὶ πρὸς τούτοις καὶ χώραν πολλὴν προσεκτήσατο, καὶ τείχη προσπεριεβάλετο, καὶ τριήρεις

A alios animi magnitudine subigebat. Terribilis erat non frequenti sæuitia, sed excellenti sapientia: voluptatibus imperabat, nō autem cupiditatibus seruiebat. Paucis laboribus multum otij parabat: non ob paruas oblectationes magnos labores cumulabat. Denique nihil prætermittebat quod regibus B inesse deceat: sed è singulis rerumpublic. formis præstātissima quæque deligebat: qui & popularis esset, obseruantia multitudinis: & politicus, gubernatione vrbis: & imperatorius, recto in periculis consilio & regalis, harum rerum omnium excellentia.

Atque hæc in Euagora C fuisse, & plura etiam his, ex ipsis factis facilè intelligetur. Nam quum ciuitatem barbarie deformatam suscepisset, quæ ob Phœnicum imperiū, nec Græcos admitteret, nec artes sciret, nec emporio vteretur, nec portus teneret: tum hæc omnia correxit, tum agri etiam multum adiecit: vrbémq; muD ro circūdedit, & triremes

ἐναυπηγήσατο· καὶ ταῖς ἄλλαις παρασκευαῖς οὕτως ηὔξησε τὴν πόλιν, ὥστε μηδεμιᾶς τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἀπολελεῖφθαι· καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐνεποίησεν, ὥστε φοβεῖσθαι πολλοὺς τῶν πρότερον καταφρονούντων αὐτῆς. καίτοι τηλικαύτας ἐπιδόσεις τὰς πόλεις λαμβάνειν οὐχ οἷόν τ' ἐστιν, ἂν μή τις αὐτὰς διοικῇ τοιούτοις ἤθεσιν οἵοις Εὐαγόρας μὲν εἶχεν, ἐγὼ δ' ὀλίγῳ πρότερον ἐπειράθην διελθεῖν. ὥστ' οὐ δέδοικα μὴ φανῶ μείζω λέγων τῶν ἐκείνῳ προσόντων· ἀλλὰ μὴ πολὺ λίαν ἀπολειφθῶ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ. τίς γὰρ ἂν ἐφίκοιτο τοιαύτης φύσεως, ὃς οὐ μόνον τὴν αὐτοῦ πόλιν πλείονος ἀξίαν ἐποίησεν· ἀλλὰ καὶ τὸν περιέχοντα τόπον τὴν νῆσον ἐπὶ πραότητα καὶ μετριότητα προήγαγε; πρὶν μὲν γὰρ λαβεῖν Εὐαγόραν τὴν ἀρχὴν, οὕτως ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς εἶχον, ὥστε καὶ τῶν ἀρχόντων τούτους ἐνόμιζον εἶναι βελτίστους, οἵτινες ἂν ὠμότατα πρὸς τοὺς Ἕλληνας διακείμενοι τυγχάνωσιν. νῦν δὲ τοσοῦτον μεταπεπτώκασιν, ὥσθ' ἁμιλλᾶσθαι μὲν οἵτινες αὐτῶν δόξουσι φιλέλληνες μᾶλλον εἶναι· παιδοποιεῖσθαι δὲ τοὺς

A ædificauit: & reliquis apparatibus sic auxit, vt cum quauis Græcarum vrbiũ certare possit: tantísque copiis muniuit, vt multi nunc eam timeant, qui prius contemnebant. Neque vero fieri potest vt vrbes ita crescãt, nisi talibus moribus gubernẽtur, quales Euagoras habuit, atque ego paulo antè studui commemorare. B Quare non metuo ne maiora quàm pro eius virtute dicere videar: sed illud verendum potius ne magnitudinem rerũ ab eo gestarum, oratione mea nequaquam attingam. Quis enim satis prædicet virum tali præditũ ingenio, qui suam tantum vrbem bonis institutis excoluit: sed C & finitimos insulares ad mansuetudinem & moderationẽ deduxit? Priusquam enim Euagoras regno potiretur, ea fuerunt sæuitiá & immanitate vt eos etiã principes putarẽt optimos qui Græcos crudelissimè tractarent. Nũc verò vsq; adeo sunt alij facti, vt inter se certẽt quinã ex eis Græcorũ amantiores videantur: D eorúmq;

δὲ τοὺς πλείστους αὐτῶν γυναῖκας λαμβάνοντας παρ' ἡμῶν. χαίρειν δὲ καὶ τοῖς κτήμασι, καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῖς Ἑλληνικοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς. πλείους δὲ καὶ τῶν περὶ τὴν μουσικήν, καὶ τῶν περὶ τὴν ἄλλην παίδευσιν, ἐν τούτοις τοῖς τόποις διατρίβειν, ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες ἦσαν. καὶ τούτων ἁπάντων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν Εὐαγόραν αἴτιον εἶναι ὁμολογήσειεν. μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς ὁσιότητος τῆς ἐκείνου· τῶν γὰρ Ἑλλήνων πολλοί, καὶ καλοί, καὶ ἀγαθοί, τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες ἦλθον εἰς Κύπρον οἰκήσοντες, ἡγούμενοι κοινοτέραν εἶναι καὶ νομιμωτέραν τὴν Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἴκοι πολιτειῶν. ὧν τοὺς μὲν ἄλλους ὀνομαστὶ διελθεῖν πολὺ ἂν ἔργον εἴη. Κόνωνα δέ, τὸν διὰ πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν Ἑλλήνων, τίς οὐκ οἶδεν ὅτι, δυστυχησάσης τῆς πόλεως, ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενος, ὡς Εὐαγόραν ἦλθε, νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν παρ' ἐκείνου καταφυγήν, καὶ τῇ πόλει τάχιστ'

A plurimi nostratibus vxoribus ductis, liberos procreent, & magnis cùm instrumento, tum institutis Gręcanicis gaudeāt, quàm patriis & domesticis: pluresq; in musicis & aliis artibus eruditi, his in locis versentur, quàm apud eos vbi antea degere soliti fuerant. Neque verò quisquam est quin hæc accepta esse Euagorę referēda B fateatur. Illud autē certissimum signum est & morum, & sanctitatis eius, quòd Græcorum cōplures optimi & honestissimi viri, patria relicta, habitatū in Cyprū concesserūt: existimantes, regnum Euagoræ plus humanitatis & æquitatis habere quàm suas domi respublicas. C Ac cæteros quidem nominatim recensere perquam operosum fuerit: Cononem autē, qui virtutibus plurimis princeps Græcorum fuit, quis ignorat, quum nostra vrbs cladem accepisset, ad Euagoram selectum è cæteris omnibus se cōtulisse? quòd putabat, se apud eum & saluti suæ rectissimè consulturum, & reipublicæ erigendæ adiutorem D

ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν; πολλὰ δὲ πρότερον ἤδη κατωρθωκὼς, οὐδὲ περὶ ἑνὸς πώποτε πράγματος ἔδοξεν ἄμεινον, ἢ περὶ τούτων βεβουλεῦσθαι. συνέβη γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν ἄφιξιν τὴν εἰς Κύπρον καὶ ποιῆσαι καὶ παθεῖν πλεῖστα ἀγαθά. πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἔφθησαν ἀλλήλοις πλησιάσαντες· καὶ περὶ πλείονος ἐποιήσαντο σφᾶς αὐτοὺς, ἢ τοὺς πρότερον οἰκείους ὄντας. ἔπειτα περί τε τῶν ἄλλων ὁμονοοῦντες ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν, καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχον. ὁρῶντες γὰρ αὐτὴν ὑπὸ Λακεδαιμονίοις οὖσαν, καὶ μεγάλῃ μεταβολῇ κεχρημένην, λυπηρῶς καὶ βαρέως ἔφερον, ἀμφότεροι προσήκοντα ποιοῦντες. τῷ μὲν γὰρ ἦν φύσει πατρίς· τὸν δὲ διὰ πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας νόμῳ πολίτην ἐπεποίηντο. σκοπουμένοις δ' αὐτοῖς ὅπως τῶν συμφορῶν αὐτὴν ἀπαλλάξωσι, ταχὺ τὸν καιρὸν Λακεδαιμόνιοι παρεσκεύασαν. ἄρχοντες γὰρ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, εἰς τοῦτ' ἀπληστίας ἦλθον, ὥστε καὶ τὴν Ἀσίαν

κακῶς

quam primum habiturũ? Quum autem prius multis de rebus recta consilia iniisset: nulla tamen de re vnquam visus est, quàm de hac, melius statuisse. Siquidem ita contigit, vt propter aduentum in Cyprum, plurima beneficia & daret & acciperet. Primùm enim statim vt congressi sunt, pluris vterque alterum fecit, quàm vetustate amicitiæ cõiunctos. Deinde cùm cæteris de rebus perpetuò consenserunt, tum de nostra ciuitate in eadem sententia fuerunt. Quam quum viderent, ingenti mutatione facta, parere Lacedæmoniis: grauiter molestéque tulerunt, sicut vtrumque decuit. Nam alteri natura erat patria, alterũ ob multa & magna beneficia lege in ciuitatem adscripserant. Cogitantibus igitur eis quomodo è calamitatibus eam eriperent, mox opportunitatem Lacedæmonij præbuerunt. Qui quum Græcis terra marique imperarent, insatiabili cupiditate incitati, Asiam quoq;

κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρησαν. λαβόντες δ' ἐκεῖνοι τοῦτον τὸν καιρόν, καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν βασιλέως ἀπορούντων, ὅ,τι χρήσονται τοῖς παροῦσιν, ἐδίδασκον αὐτοὺς μὴ κατὰ γῆν, ἀλλὰ κατὰ θάλατταν, τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους ποιεῖσθαι. νομίζοντες εἰ μὲν πεζὸν στρατόπεδον καταστήσαιντο, καὶ τούτῳ περιγίγνοιντο, τὰ περὶ τὴν ἤπειρον μόνην καλῶς ἕξειν· εἰ δὲ κατὰ θάλατταν κρατήσειαν, πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα τῆς νίκης ταύτης μεθέξειν. ὅπερ συνέβη· πεισθέντων γὰρ ταῦτα τῶν στρατηγῶν καὶ ναυτικοῦ συλλεγέντος, Λακεδαιμόνιοι μὲν κατεναυμαχήθησαν, καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπεστερήθησαν· οἱ δ' Ἕλληνες ἠλευθερώθησαν. ἡ δὲ πόλις ἡμῶν τῆς τε παλαιᾶς δόξης μέρος τι πάλιν ἀπέλαβε, καὶ τῶν συμμάχων ἡγεμὼν κατέστη. καὶ ταῦτ' ἐπράχθη Κόνωνος μὲν στρατηγοῦντος, Εὐαγόρου δ' αὐτόν τε παρασχόντος, καὶ τῆς δυνάμεως τὴν πλείστην παρασκευάσαντος. ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐτιμήσαμεν ταῖς μεγίσταις τιμαῖς, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἐστήσαμεν. οὗπερ τὸ τοῦ Διὸς ἄγαλμα τοῦ Σωτῆρος πλησίον ἐκείνου τε καὶ σφῶν αὐτῶν

A vastare cœperunt. Ea igitur hi occasione arrepta, regios duces, quid cõsilij capiendum esset dubitantes, docuerunt, non terra sed mari aggrediẽdos esse Lacedæmonios: existimantes, si peditatu cõscripto terra vicissent, Asianis dũtaxat consultũ fore: sin mari superassent, totam Græciam ex ea victoria fructus esse capturam. id quod euenit. B Nam quum duces huic consilio paruissent, ac classem cõparassent: & Lacedæmonij nauali prælio victi, & imperio priuati sunt, & Græci libertatẽ recuperarũt, & nostra vrbs antiquę gloriæ partem quandam denuo recepit, delatúmq; à sociis principatum accepit. C Atque hæc gesta sunt, Conone quidem duce, Euagora verò cum ipso strenuam operam nauante, tum maximam copiarum partem comparante. Pro quibus meritis nos eis maximos honores decreuimus, & statuas posuimus, in eo loco in quo Iouis Seruatoris simulacrũ est, tum illi, tum inter se vicinas: quæ vtriusque rei D

ἀμφοτέρων, ὑπόμνημα, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας, καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους. βασιλεὺς δὲ οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὅσῳ μείζω, καὶ πλείονος ἄξια κατειργάσαντο, τοσούτῳ μᾶλλον ἔδεισεν αὐτούς. περὶ μὲν οὖν Κόνωνος ἄλλως ἡμῖν ἔσται λόγος.

Ὅτι δὲ πρὸς Εὐαγόραν οὕτως ἔσχεν, οὐδ' αὐτὸς λαθεῖν ἐζήτησε. φαίνεται γὰρ μᾶλλον μὲν σπουδάσας περὶ τὸν ἐν Κύπρῳ πόλεμον, ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας· μείζω δὲ καὶ χαλεπώτερον ἐκεῖνον ἀνταγωνιστὴν νομίσας, ἢ Κῦρον τὸν περὶ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντα. καὶ τούτου μέγιστον τεκμήριον· τοῦ μὲν γὰρ ἀκούων τὰς παρασκευὰς, τοσοῦτον κατεφρόνησεν, ὥστε διὰ τὸ μὴ φροντίζειν, μικροῦ δεῖν ἔλαθεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ βασίλειον ἐπιστάς. πρὸς δὲ τοῦτον οὕτως ἐκ πολλοῦ περιδεῶς ἔσχεν, ὥστε μεταξὺ πάσχων εὖ, πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν ἐπεχείρησε, δίκαια μὲν οὐ ποιῶν, οὐ μὴν παντάπασιν ἀλόγως βουλευσάμενος. ἠπίστατο μὲν γὰρ πολλοὺς καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐκ ταπεινῶν καὶ φαύλων πραγμά-

A monumentum essent, & maximi beneficij & amicitiæ quæ fuit inter ipsos. Rex verò Persarum nõ eodem modo erga eos affectus fuit: sed quo res maiores & illustriores gesserat, eo magis eos formidauit. Ac de Conone alio loco dicemus.

Quæ verò mẽs eius erga Euagoram fuerit, ne ipse quidem dissimulare studuit. B Constat enim, eum in bellum Cyprium maiore conatu incubuisse, quàm in cætera vniuersa: & hunc maiorem ac grauiorem aduersarium iudicasse quàm Cyrum, qui cum eo de regno decertauit. Cuius rei hoc maximũ signũ est, quòd auditis fratris apparatibus, adeo securus fuit, vt parũ abesset C quin ob incuriam in ipsa prope regia opprimeretur: alterum verò tandiu antè formidauit, vt inter accipiẽdum beneficia, bellum aduersus eum moliretur: non ille quidem iustitiæ studio, sed tamen nõ stulto prorsus consilio. Sciebat enim, multos tum Græcorũ tum barbarorũ, à contemptis initiis profe- D

τῶν μεγάλας δυναστείας κατεργασαμένους. ᾐσθάνετο δὲ τὴν Εὐαγόρου μεγαλοψυχίαν, καὶ τὰς ἐπιδόσεις αὐτοῦ καὶ τὰς δόξας τῶν πραγμάτων οὐ κατὰ μικρὸν γιγνομένας, ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἀνυπέρβλητον ἔχοντα, καὶ τὴν τύχην αὐτοῦ συναγωνιζομένην. ὥστ᾽ οὐχ ὑπὲρ τῶν γεγενημένων ὀργιζόμενος, ἀλλὰ περὶ τῶν μελλόντων φοβούμενος, οὐδὲ περὶ Κύπρου μόνον δεδιώς, ἀλλὰ πολὺ περὶ μειζόνων, ἐποιήσατο τὸν πόλεμον πρὸς αὐτόν. οὕτω δ᾽ οὖν ὥρμησεν, ὥστ᾽ εἰς τὴν στρατιὰν ταύτην πλέον ἢ πεντάκις μύρια τάλαντα κατηνάλωσεν. ἀλλ᾽ ὅμως Εὐαγόρας πάσαις ἀπολελειμμένος ταῖς δυνάμεσιν, ἀντιτάξας τὴν ἑαυτοῦ γνώμην πρὸς τὰς οὕτως ὑπερμεγέθεις παρασκευάς, ἐπέδειξεν αὑτὸν ἐν τούτοις πολὺ θαυμαστότερον, ἢ τοῖς ἄλλοις τοῖς προειρημένοις. ὅτε μὲν γὰρ αὐτὸν εἴων εἰρήνην ἄγειν, τὴν ἑαυτοῦ μόνην πόλιν εἶχεν· ἐπειδὴ δ᾽ ἠναγκάσθη πολεμεῖν, τοιοῦτος ἦν, καὶ τοιοῦτον εἶχε Πρωταγόραν τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ συναγωνιστήν, ὥστε μικροῦ μὲν ἐδέησε Κύπρον ἅπασαν κατασχεῖν. Φοινίκην δ᾽ ἐπόρθησε

A ctos, maxima imperia euertisse. Intelligebat etiã Euagoræ magnanimitatẽ & successus eius gloriámque rerum gestarum non lẽtè progredi videbat: sed & insuperabili eum esse ingenio, & fortunam habere adiutricem. Quare non iratus ob antè facta, sed de futuris solicitus: neque Cypro tantùm me- B tuens, sed rebus longè maioribus timens, bellum contra eum suscepit: idque tanta mole, vt in eam expeditionem amplius quinquaginta millia talẽtûm insumpserit. Euagoras tamẽ omnibus copiis inferior, opposito suo cõsilio contra tam immensos apparatus, se in his longè admirabiliorẽ præ- C buit quàm in iis omnibus quæ suprà diximus. Dum enim eum pace frui patiebantur, suam duntaxat vrbem habuit. Postquam verò armis se defendere coactus est, talem se præbuit, talémque adiutorem filium Protagorã habuit, vt parum abesset quin tota Cypro potiretur. Phœniciam verò vastauit, D

Τύρον δὲ κατὰ κράτος εἷλε· Κιλικίαν δὲ βασιλέως ἀπέστησε. τοσούτους δὲ τῶν πολεμίων ἀπώλεσεν, ὥστε πολλοὺς τῶν Περσῶν πενθοῦντας τὰς ἑαυτῶν συμφορὰς, μεμνῆσθαι τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου. τελευτῶν δ' οὕτως ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν, ὥστ' εἰθισμένων τὸν ἄλλον χρόνον τῶν βασιλέων μὴ διαλλάττεσθαι τοῖς ἀποστᾶσι, πρὶν κύριοι γένοιντο τῶν σωμάτων, ἄσμενοι τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο· λύσαντες μὲν τὸν νόμον τοῦτον, οὐδὲν δὲ κινήσαντες τῆς Εὐαγόρου τυραννίδος. καὶ Λακεδαιμονίων μὲν τὴν καὶ δόξαν καὶ δύναμιν μεγίστην ἐχόντων κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀφείλετο τὴν ἀρχήν. Εὐαγόρᾳ δὲ πολεμήσας ἔτη δέκα, τῶν αὐτῶν κύριον κατέλιπεν ὧνπερ ἦν καὶ πρὶν εἰς τὸν πόλεμον εἰσελθεῖν. ὃ δὲ πάντων θαυμαστότατον· τὴν γὰρ πόλιν ἣν Εὐαγόρας ἑτέρου τυραννεύοντος μετὰ πεντήκοντα ἀνδρῶν εἷλε, ταύτην βασιλεὺς ὁ μέγας, τοσαύτην δύναμιν ἔχων, οὐχ οἷός τ' ἐγένετο χειρώσασθαι. καίτοι πῶς ἄν τις τὴν ἀνδρίαν, ἢ τὴν φρόνησιν,

Tyrum vi cepit, Ciliciam ad defectionem à rege impulit: & tantam hostium stragem edidit, vt multi Persarum sua mala deplorantes, virtutem illius recordentur: eò denique ré redegit vt eos tanta belli satietas caperet, vt quum reges superiori tempore non redire in gratiam cũ iis qui defecerant, consueuissent, antequam corporib. eorum potiti essent, cupide pacem fecerint: soluta quidem lege illa, sed nihil mutato Euagoræ imperio. Ac Lacedæmoniis quidem, qui ea tempestate & gloria & potentia excellebant, intra triẽnium eripuit imperium: sed bello hoc in decimũ vsque annum prorogato, dominum earundem rerum reliquit Euagoram, quas ante illatum bellum habuerat. Et quod admiratione maxima dignum est, quam vrbem Euagoras altero regnante, cum quinquaginta viris ceperat, eam magnus rex, tantis copiis instructus, subigere non potuit. Enimuero qua ratione vel fortitudo, vel prudentia,

ἢ σύμπασαν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου φανερώτερον ἐπιδείξειεν, ἢ διὰ τοιούτων ἔργων καὶ κινδύνων; οὐ γὰρ μόνον φανεῖται τοὺς ἄλλους πολέμους, ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἡρώων ὑπερβαλόμενος, τὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ὑμνούμενον. οἱ μὲν γὰρ, μετὰ πάσης Ἑλλάδος Τροίαν μόνην εἷλον· ὁ δὲ μίαν πόλιν ἔχων, πρὸς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν ἐπολέμησεν· ὥστ' εἰ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἐγκωμιάζειν αὐτὸν ἐβουλήθησαν, ὅσοιπερ ἐκείνους, πολὺ μείζον' ἂν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἔλαβε, τίνα γὰρ ἂν εὑρήσομεν τῶν τότε γενομένων, εἰ τοὺς μύθους νῦν ἀφέντες, τὴν ἀλήθειαν σκοπῶμεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον; ἢ τίνα τοσούτων μεταβολῶν ἐν τοῖς πράγμασιν αἴτιον γεγενημένον; ὃς ἑαυτὸν μὲν ἐξ ἰδιώτου τύραννον κατέστησε· τὸ δὲ γένος ἀπεληλαμένον ἅπαν τῆς πολιτείας, εἰς τὰς προσηκούσας τιμὰς πάλιν ἐπανήγαγε· τοὺς δὲ πολίτας, ἐκ βαρβάρων μὲν, Ἕλληνας ἐποίησεν, ἐξ ἀνάνδρων δὲ, πολεμικοὺς, ἐξ ἀδόξων δὲ, ὀνομαστούς. τὸν δὲ τόπον ἄμικτον ὅλον παραλαβὼν, καὶ παντάπασιν ἐξηγριωμένον, ἡμερώτερον, καὶ

vel vniuerſa virtus Euagoræ dilucidius oſtendi poſſet, quàm talibus facinoribus & pugnis? Non enim cætera bella tantùm ſed illud etiam ab heroibus geſtum, & ab omnibus mortalibus celebratum, ſuperauit. Nam illi quidẽ cum vniuerſa Gręcia Troiam ſolam ceperunt: hic verò quum vnam tantùm haberet vrbem, bellũ totius Aſiæ tolerauit. Quare ſi tot eum laudare voluiſſent, quot illos: maiorem etiã quàm illi gloriã adeptus eſſet. Quem enim inueniemus illius ſeculi, ſi nunc, omiſſis fabulis, rẽ ipſam ſpectemus, qui talia perfecerit, aut qui tantarum in rebus mutationũ fuerit autor? Nam & è priuata vita ad regnum ſuaptè virtute aſcendit: & ſuum genus planè pulſum à republica, in conuenientem dignitatis gradũ reſtituit: & ciues, è barbaris Græcos, ex effœminatis bellicoſos, ex obſcuris celeberrimos, effecit. Præterea locũ eũ quũ abhorrentem à commerciis & prorſus efferatum inueniſſet, manſuetiorem &

πρότερον κατέστησεν. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, εἰς ἔχθραν μὲν βασιλεῖ καταστὰς, οὕτως αὐτὸν ἠμύνατο καλῶς, ὥστ' ἀείμνηστον γενέσθαι τὸν πόλεμον τὸν περὶ Κύπρον. ὅτε δ' ἦν αὐτοῦ σύμμαχος, τοσούτῳ χρησιμώτερον ἑαυτὸν παρέσχε τῶν ἄλλων, ὥστ' ὁμολογουμένως μεγίστην αὐτοῦ συμβαλέσθαι δύναμιν, εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κνίδον. ἧς γενομένης, βασιλεὺς μὲν ἁπάσης τῆς Ἀσίας κύριος κατέστη· Λακεδαιμόνιοι δ' ἀντὶ τοῦ τὴν ἤπειρον πορθεῖν περὶ τῆς ἑαυτῶν κινδυνεύειν ἠναγκάσθησαν· οἱ δ' Ἕλληνες ἀντὶ δουλείας αὐτονομίαν ἔσχον· Ἀθηναῖοι δὲ τοσοῦτον ἐπέδοσαν, ὥστε τοὺς πρότερον αὐτῶν ἄρχοντας, ἐλθεῖν ὡς αὐτοὺς τὴν ἀρχὴν παραδώσοντας. ὥστ', εἴτις ἔροιτό με τί νομίζω μέγιστον εἶναι τῶν Εὐαγόρᾳ πεπραγμένων, πότερον τὰς ἐπιμελείας, καὶ τὰς παρασκευὰς τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους, δι' ὧν τὰ προειρημένα γέγονεν, ἢ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἢ τὴν κατάληψιν τῆς βασιλείας, ἢ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διοίκησιν, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἂν καταςταίην, τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ μέ-

γιστον

A mitiorem reddidit. Pòst susceptis cum rege inimicitiis, tam præclarè eũ vltus est, vt bellũ in Cypro gestum nulla obliuione queat aboleri. Dum verò socius regis esset, tanto plus in eo quàm cæteris præsidij fuit, vt extra controuersiam ad Gnidũ naualc prælium maximas ei vires contulerit. Quo cõ- B fecto, non modò rex totius Asiæ dominatu potitus est: sed & Lacedæmonij, qui antè in Asia grassabãtur, de aris & focis dimicare sunt coacti: & Græci, excusso iugo seruitutis, libertatem receperũt: & Atheniensium opes ita creuerunt, vt qui prius illis imperarãt, ad ipsos venirent imperium traditurі. C Quare si quis me roget quid inter Euagoræ facinora maximum esse iudicem, vtrum nauatam operam, & apparatus contra Lacedæmonios, propter quæ hęc quæ diximus facta sunt, an extremum bellum, an occupationem regni, an totam rerum administrationem: quid respõdeam non sim habiturus. D Nam singula quæ accura-

γιστον εἶναι, καὶ θαυμαστότατον, καθ' ὅ,τι ἂν αὐτῶν ἐπιστήσω τὴν γνώμην. ὥστ' εἴ τινες τῶν προγεγενημένων δι' ἀρετὴν ἀθάνατοι γεγόνασιν, οἶμαι κἀκεῖνον ἠξιῶσθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς, σημείοις χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν ἐνθάδε βίον, εὐτυχέστερον καὶ θεοφιλέστερον ἐκείνων διαβεβίωκε. τῶν μὲν γὰρ ἡμιθέων τοὺς πλείστους καὶ ὀνομαστοτάτους εὑρήσομεν, ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας.

Εὐαγόρας δὲ οὐ μόνον θαυμαστότατος ἐξ ἀρχῆς ὢν διετέλεσεν, ἀλλὰ καὶ μακαριώτατος. τί γὰρ ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας; ὃς τοιούτων μὲν προγόνων ἔτυχεν οἵων οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ γέγονε. τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ σώματι τῶν ἄλλων, καὶ τῇ ῥώμῃ διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον Σαλαμῖνος, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας ἁπάσης ἄξιος εἶναι τυραννεῖν, κάλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλείαν, ἐν ταύτῃ τὸν βίον διετέλεσε. θνητὸς δὲ γενόμενος ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτοῦ μνήμην κατέλιπε. τοσοῦτον δ' ἐβίω χρόνον, ὥστε μήτε τοῦ γήρως ἄμοιρος γενέσθαι, μήτε τῶν νοσημά-

A tius cum animo meo expendo, maxima & maximè admirabilia mihi videntur. Quare si qui veterum immortalitatem virtute sibi pepererunt, illum etiam eo munere dignatum esse censeo: his argumentis adductus, quòd hanc quoque vitam felicius, & deo longè acceptius, quàm illi, ad obitum vsque exegit. B Nam semideorum plerosque, & eos quidem celeberrimos, in maximas scimus incidisse calamitates.

Euagoras verò non admirabilissimus tantùm iã inde ab initio permansit, sed etiã beatissimus. Quæ enim felicitatis pars ei defuit, qui tales maiores habuit quales nemo alius, nisi ex eadem famiC lia oriundus? qui tantum & corpore & robore cæteris præstitit, vt non Salaminis tantùm, sed totius Asiæ dignus esset imperio? Deinde in regno, quod pulcherrimè parauerat, vitam exegit: & quum mortalis esset natus, immortalem nominis sui memoriam reliD quit, & eò vsque vixit, vt neque senectutis esset expers, neque mor-

των μετασχεῖν τῶν διὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν γινομένων. πρὸς δὲ τούτοις, ὃ δοκεῖ σπανιώτατον εἶναι καὶ χαλεπώτατον, εὐπαιδίας τυχεῖν ἅμα καὶ πολυπαιδίας, οὐδὲ τούτου διήμαρτεν· ἀλλὰ καὶ τοῦτ᾽ αὐτῷ συνέπεσε, καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γενομένων, οὐδένα κατέλιπεν ἰδιωτικοῖς ὀνόμασι προσαγορευόμενον· ἀλλὰ τὸν μὲν βασιλέα καλούμενον, τοὺς δ᾽ ἄνακτας, τὰς δ᾽ ἀνάσσας. ὥστ᾽ εἴ τινες τῶν ποιητῶν περί τινος τῶν προγεγενημένων ὑπερβολαῖς κέχρηνται λέγοντες ὡς ἦν θεὸς ἐν ἀνθρώποις, ἢ δαίμων, ἀλλ᾽ οὐ θνητός, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν ἐκείνου ῥηθῆναι φύσιν μάλιστ᾽ ἂν ἁρμόσειε.

Τῶν μὲν οὖν εἰς Εὐαγόραν πολλὰ μὲν οἴομαι παραλιπεῖν· ὑστερίζω γὰρ τῆς ἀκμῆς τῆς ἐμαυτοῦ, μεθ᾽ ἧς ἀκριβέστερον καὶ φιλοπονώτερον ἐξειργασάμην ἂν τὸν ἔπαινον τοῦτον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν, ὅσον ἦν κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν, οὐκ ἀνεγκωμίαστός ἐστιν. ἐγὼ δ᾽ ὦ Νικόκλεις, ἡγοῦμαι καλὰ μὲν εἶναι μνημεῖα, καὶ τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας· πολὺ μέντοι πλείονος ἀξίας τὰς τῶν

A bis qui hanc ætatem comitari solent, premeretur. Præterea, quod rarissimum & difficilimum habetur, vt idem & multos & felices liberos suscipiat, ne id quidem ei defuit, sed & ipsum contigit: &, quod maximum est, neminem è se natum reliquit, qui plebeiis nominibus salutetur: sed B alium regem, alios principes, alias principum vxores. Quare si qui veterum poetarum magnificêtius locuti, deum aliquem esse inter homines dixerunt, aut numen, & non mortalem: ea vniuersa de illius natúra & ingenio conuenientissimè dicerentur.

Ac multa quidem me, quæ dicenda essent de E- C uagora, prætermisisse arbitror. desidero enim vigorem ætatis, cuius ope accuratius & studiosius laudationem hanc perfecissem. Veruntamen etiam nunc, quantum in meis viribus fuit, non defuit ei laudatio. Ego verò, Nicocles, pulchra monimenta esse statuo, etiam corporum imagi- D nes: sed longè maioris pretij esse puto, simulacra

πράξεων, καὶ τῆς διανοίας, ἃς ἐν τοῖς λόγοις ἄν τις μόνον τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι θεωρήσειε. προκρίνω δὲ ταύτας, πρῶτον μὲν εἰδὼς τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν, οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος σεμνυνομένους, ὡς ἐπὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ μνήμῃ φιλοτιμουμένους· ἔπειθ' ὅτι τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τούτοις εἶναι μόνον, παρ' οἷς ἂν σταθῶσι, τοὺς δὲ λόγους ἐξενεχθῆναι οἷόν τ' ἐστὶν εἰς τὴν Ἑλλάδα διαδοθέντας ἐν ταῖς τῶν εὖ φρονούντων διατριβαῖς ἀγαπᾶσθαι· παρ' οἷς κρεῖττόν ἐστιν, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐδοκιμεῖν. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τοῖς μὲν πεπλασμένοις καὶ τοῖς γεγραμμένοις, οὐδεὶς ἂν τὴν τοῦ σώματος φύσιν ὁμοιώσειε, τοὺς δὲ τρόπους τοὺς ἀλλήλων, καὶ τὰς διανοίας τὰς ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνούσας, ἐκ τούτων ῥᾴδιόν ἐστι μιμεῖσθαι τοῖς μὴ ῥαθυμεῖν αἱρουμένοις, ἀλλὰ χρηστοῖς εἶναι βουλομένοις. ὧν ἕνεκα καὶ μᾶλλον ἐπεχείρησα γράφειν τοῦτον τὸν λόγον, ἡγούμενος καὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς παισί, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου γεγονόσι πολὺ καλλίστην ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν παράκλησιν· εἴ τις ἀθροίσας τὰς ἀρετὰς

A mentis & actionũ, quæ in artificiosis duntaxat orationibus conspiciũtur. Quas ego ideo cæteris rebus antepono, cùm quòd præstantes viros animaduerto nõ tam forma corporis superbire, quàm facinora nominísq; memoriam sibi laudi ducere: tũ quia necesse est, expressas B corporum formas apud eos duntaxat esse apud quos positæ fuerint. Orationes autem in Græcia vulgari possunt, & in cœtus eruditorũ editæ, magni fieri ac diligi: apud quos esse in gloria prestat quã apud alios vniuersos. Deinde fictis & pictis imaginib. nemo naturã corporis expresserit: mores C autem aliorum, & ingenia, quę oratione repræsentantur, hac ratione facile est imitari, si qui, repudiata ignauia, viri boni esse meditẽtur. Quo libentius etiam orationẽ hanc scribendam suscepi, quòd existimabam, & tibi & tuis liberis, & cæteris ab Euagora oriundis longè pulcherrimam fore adhortationem, si quis D congregatas eius vir-

A τὰς ἐκείνου, καὶ τῷ λόγῳ κοσμήσας, παραδοίη θεωρεῖν ὑμῖν, καὶ συνδιατρίβειν αὐταῖς. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους προτρεπόμεθα ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ἑτέρους ἐπαινοῦντες· ἵνα ζηλοῦντες ἐκ τούτων τοὺς εὐλογουμένους τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιτηδευμάτων ἐπιθυμῶσιν. ἐγὼ δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς, B οὐκ ἀλλοτρίοις παραδείγμασι χρώμενος, ἀλλ' οἰκείοις, παρακαλῶ, καὶ συμβουλεύω προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως καὶ λέγειν καὶ πράττειν μηδενὸς ἧττον δυνήσῃ τῶν Ἑλλήνων. καὶ μὴ νόμιζέ με καταγινώσκειν, ὡς νῦν ἀμελεῖς, ὅτι πολλάκις σοι διακελεύομαι περὶ τῶν αὐτῶν. γὰρ οὔτε ἐμὲ λέληθεν, οὔτε τοὺς ἄλλους, ὅτι καὶ μόνος C καὶ πρῶτος τῶν ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ τρυφαῖς ὄντων, φιλοσοφεῖν καὶ φιλοπονεῖν ἐπεχείρησας· οὐδ' ὅτι πολλοὺς τῶν βασιλέων ποιήσεις, ζηλώσαντας τὴν σὴν παίδευσιν, τούτων τῶν διατριβῶν ἐπιθυμεῖν, ἀφεμένους ἐφ' οἷς νῦν λίαν χαίρουσιν, ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ταῦτα εἰδὼς, οὐδὲν D ἧττον καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταῦτα, ὅπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς

tutes: & verbis exornatas vobis spectãdas, quotidié que versandas manibus atque animis, tradidisset. Nam cæteros ad sapiẽtiæ studium, laudibus aliorũ propositis, exhortamur: vt earũ laudũ æmulatione incitati, earundem etiam virtutum desiderio inflammentur. Ego verò te ac tuos, nõ alienis exẽplis vsus, sed domesticis, hortor: & in eo elaborãdũ tibi esse cẽseo, ne vel eloquentia, vel sapiẽti rerũ administratione, vlloGiæcorum sis inferior. Neque verò putes te accusari à me ignauiæ, quòd te ad easdem res toties exhortor. Nec enim vel me vel alios præterit, te & solũ & primùm eorum qui regia dignitate præditi, opibus & deliciis circumfluunt, sapientię studium amplexũ, honestos labores promptissimè capessere. Nec illud etiã obscurũ est, multos reges, exẽplo doctrinæ tuæ incitatos, omissis iis rebus quibus nunc impense gaudent, istud studiorum & disciplinæ genus expetituros. Verùm ego, quamuis hęc sciam, nihilominus tamẽ & facio & faciã idẽ quod in ludis gymnicis à spe-

ἀγῶσιν οἱ θεαταί. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι A παρακελεύονται τῶν δρομέων οὐ τοῖς ἀπολελειμμένοις, ἀλλὰ τοῖς περὶ τῆς νίκης ἀγωνιζομένοις. ἐμὸν μὲν οὖν ἐστι, καὶ τῶν ἄλλων φίλων, τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν μέλλομέν σε παροξυνεῖν ὀρέγεσθαι τούτων, ὧνπερ καὶ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν· σοὶ δὲ προσήκει μηδὲν ἐλλείπειν· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν τῷ B παρόντι καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν ἀσκεῖν· ὅπως ἄξιος ἔσῃ καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν ἄλλων προγόνων. ὡς ἅπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν· μάλιστα δ᾽ ὑμῖν τοῖς πλείστων κυρίοις οὖσι. χρὴ δ᾽ οὐκ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν παρόντων τυγχάνεις ὢν ἤδη κρείττων· ἀλλ᾽ ἀγανακτεῖν, C εἰ τοιοῦτος μὲν αὐτὸς ὢν τὴν φύσιν, γεγονὼς δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ Διὸς, τὸ δ᾽ ὑπόγυιον, ἐξ ἀνδρὸς τοιούτου τὴν ἀρετὴν, εἰ μὴ πολὺ διοίσεις καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς τιμαῖς ὄντων. ἔστι δ᾽ ἐπὶ σοὶ μὴ διαμαρτεῖν τούτων. ἐὰν γὰρ ἐμμένῃς τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ τοσοῦτον ἐπιδίδως ὅσονπερ νῦν, D ταχέως γενήσῃ τοιοῦτος οἷόν σε προσήκει.

ctatoribus fieri ſolet. Nā illi acclamant curſoribus non ignauiſſimis, ſed victoriæ proximis. Quare meum & cæterorum amicorum officium eſt, ea tum dicere tum ſcribere per quæ te acuamus ad ea deſideranda quæ tibi etiā nunc placuerunt. Te verò decet nihil prætermittere, ſed vt in præſentia, ſic in poſterum quoque curā tui gerere: & exercere ingenium, vt & patre dignum te prębeas, & ceteris tuis maioribus. Nam cùm omnibus conuenit magni facere ſapiētiam, tum vobis, qui in multos habetis imperium, in primis. Nō autē eo cōtentus eſſe debes, ſi iis qui nunc ſunt, iam ſis præſtantior: ſed indignari, ſi ipſe & tali præditus ingenio, & ſi prima origo repetatur, Ioue, ſin ad proxima veniamus, è viro virtute præſtātiſſimo natus, nō multū antecellas cùm ceteris, tum iis etiam qui in pari dignitatis gradu ſūt collocati. Eſt autē in te ſitū ne his fruſtrere. Nā ſi in ſtudio ſapiētiæ perſeueraris, & tātos progreſſus feceris quantos hactenus, celeriter talis euades qualem te eſſe decet.

ΕΛΕΝΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ,

Τῶν τῆς τρίτης συμμορίας λόγος δεύτερος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Τὸ ὑποκείμενον τοῦ λόγου, κἂν ἐκ ψιλῆς τῆς ἐπιγραφῆς δῆλον. ἔνεστι δὲ σχεδὸν, εἴ τῳ λέγειν ἂν ἐξείη, πλείω τὰ πάρεργα τῶν ἔργων, τοῦτο μὲν γὰρ τοῖς σοφισταῖς ἐπιπλήττων, τοῦτο δὲ τοῖς Θησέως ἔργοις ἐμπομπεύων, τοῦτο δὲ τοῦ Πάριδος ὑπεραπολογούμενος, τοῦτο δὲ ἑαυτὸν τῆς αἰτίας ἀπολύων, οὐ σμικρὸν τοῦ λόγου μέρος ἐν παρεκβάσεσιν ἀνήλωσεν, οὐ μὰ Δί' εὐκαταφρονήτοις οὔσαις, οὔτ' αὖ πάνυ ἀπροσδιονύσοις, ἀλλ' ὅμως μακροτέραις τοῦ δέοντος· ὅπως ἂν ἡ ὑπόθεσις καθ' αὑτὴν οὐκ εὐποροῦσα λόγων, ἐπεισάκτων ἀπολαύσειεν ἀγαθῶν. καὶ ταύτην μέμφεται τοῦ Ἰσοκράτους καὶ Γοργίου τέχνην, Ἀριστοτέλης διδάσκει, τῶν πρὸς Θεοδέκτην ῥητορικῶν τῇ Γ. τὴν δὲ περὶ κάλλους, κατ' ἰδίαν Λουκιανὸς μιμήσασθαι πραγματείαν ἐπιχειρήσας, οὐ μὴν κατορθωκέναι δοκεῖ τοῖς κριτικωτέροις τῶν φιλοσοφούντων.

HELENÆ LAVDATIO.

Tertiæ claſſis oratio ſecunda.

ARGVMENTVM eiuſdem orationis.

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

Argumentum huius orationis ex inſcriptione ſatis intelligitur. Sunt autem ferè, ſi dicere liceat, hîc

plura præter rem quàm ad rem. Nam dum ſophiſtas reprehendit, dum Theſei res geſtas ornat, dum Paridem excuſat, dum ſeipſum tuetur, magna orationis pars in digreſſionibus, prolixis illis quidem, ſed egregiis tamen, & ab inſtituto non prorſus alienis, conſumitur: vt ſterile per ſe argumentum, inuectis aliunde bonis locupletetur. idque noſtri autoris & Gorgiæ fuiſſe artificium, Ariſtoteles libro ad Theodecten tertio teſtatur. Partem de pulchritudine, peculiari opere Lucianus æmulatus eſt, conatu maiore, ſi doctis credimus, quàm ſucceſſu.

ΕΙΣΙ τινες οἳ μέγα φρονοῦσιν, ἢν
ὑπόθεσιν ἄτοπον
καὶ παράδοξον
ποιησάμενοι, περὶ ταύτης ἀνε-
κτῶς εἰπεῖν δυνηθῶσι. καὶ
καταγεγηράκασιν, οἱ μὲν οὐ
φάσκοντες οἷόν τ' εἶναι ψευδῆ λέ-
γειν, οὐδ' ἀντιλέγειν, οὐδὲ δύο
λόγω περὶ τῶν αὐτῶν πραγμά-
των ἀντειπεῖν· οἱ δὲ, διεξιόντες
ὡς ἀνδρεία καὶ σοφία, καὶ δι-
καιοσύνη, ταυτόν ἐστι· καὶ φύσει
μὲν οὐδὲν αὐτῶν ἔχομεν, μία
δ' ἐπιστήμη κατὰ πάντων
ἐστίν. ἄλλοι δὲ, περὶ τὰς ἔ-
ριδας διατρίβουσι, τὰς οὐδὲν
μὲν ὠφελούσας, πράγματα
δὲ παρέχειν τοῖς πλησιάζου-
σι δυναμένας. ἐγὼ δὲ, εἰ
μὲν ἑώρων νεωστὶ τὴν περι-
εργίαν ταύτην ἐν τοῖς λόγοις
γεγενημένην, καὶ τούτους ἐπὶ

A SVNT qui ſibi valdè placeant, ſi argumentum abſurdum & admirabile aggreſſi, de eo tolerabiliter dicere queant: & per omnem ætatem in ore habent, alij, non poſſe mentiri quemquam, aut contradicere, neque duas de rebus iiſdem contrarias B orationes habere: alij, fortitudinem & ſapientiam & iuſtitiam idem eſſe: neque nos iſtarum rerum natura quicquam habere, ſed vnam eſſe ſciẽtiam, qua hæc omnia tradantur: alij tempus rixis terunt, quæ quidem vtilitatis nihil afferunt, ſed negotia faceſſere poſſunt auditoribus. Ego ve- C rò ſi nuper ineptias iſtas in eloquẽtiæ ſtudiũ inuectas viderẽ, illóſq; inuẽto-

καινότητι τῶν εὑρημένων φιλοτιμουμένους, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐθαύμαζον αὐτούς. νῦν δὲ τίς οὕτως ὀψιμαθής ἐστιν, ὅστις οὐκ οἶδε Πρωταγόραν καὶ τοὺς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένους σοφιστάς, ὅτι καὶ τοιαῦτα, καὶ πολὺ τούτων ἔτι πραγματωδέστερα συγγράμματα κατέλιπον ἡμῖν; πῶς γὰρ ἄν τις ὑπερβάλοιτο Γοργίαν τὸν τολμήσαντα λέγειν, ὡς οὐδὲν τῶν ὄντων ἐστίν; ἢ Ζήνωνα τὸν ταυτὰ δυνατὰ καὶ πάλιν ἀδύνατα πειρώμενον ἀποφαίνειν; ἢ Μέλισσον, ὃς ἀπείρων τὸ πλῆθος πεφυκότων τῶν πραγμάτων, ὡς ἑνὸς ὄντος τοῦ παντὸς ἐπεχείρησεν ἀποδείξεις εὑρίσκειν, ἀλλ᾽ ὅμως οὕτω φανερῶς ἐκείνων ἀποδειξάντων, ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι περὶ ὧν ἄν τις πρόθηται, ψευδῆ μηχανήσασθαι λόγον, ἔτι περὶ τὸν τόπον τοῦτον διατρίβουσιν· οὓς ἐχρῆν ἀφεμένους ταύτης τῆς τερατείας, τῆς ἐν μὲν τοῖς λόγοις ἐξελέγχειν προσποιουμένης, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις πολὺν ἤδη χρόνον ἐξεληλεγμένης, τὴν ἀλήθειαν διώκειν, καὶ περὶ τὰς πράξεις ἐν αἷς πολιτευόμεθα, τοὺς συνόντας παιδεύειν, καὶ περὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν τούτων γυμνάζειν. ἐνθυ-

A rum nouitate gloriari: eorum insolentiam nō perinde mirarer. Nunc quis adeò rudis est qui nesciat Protagoram, ac illius tēporis sophistas, & talia, & his longè operosiora scripta nobis reliquisse? Nam quî superari ab vllo posset Gorgias, qui nihil in rerum natura esse dixit, quod sit? aut Zeno, qui B probare conatur, eadem & posse & non posse fieri? aut Melissus, qui, quū res infinitæ sint, rationes inuenire conatus est quibus demonstraret, vnum quiddam esse totam rerum vniuersitatem? Etsi autem illi tam euidenter ostenderunt facile esse de quacunque re, si libeat, C falsam orationem comminisci, adhuc tamen in eo loco immorantur isti: quos decuit, omissis præstigiis illis quæ cum verbis alios conuincere se profiteantur, reipsa iam olim ipsæ conuictæ sunt, veritati studere: & suos auditores in iis rebus quæ in vita communi vsum habent, erudire, atque in actionibus ciuilibus D earúmq; peritia exercere:

ἐνθυμουμένους ὅτι πολὺ κρεῖττόν ἐστι περὶ τῶν χρησίμων ἐπιεικῶς δοξάζειν, ἢ περὶ τῶν ἀχρήστων ἀκριβῶς ἐπίστασθαι· καὶ μικρὸν προέχειν ἐν τοῖς μεγάλοις, ἢ πολὺ διαφέρειν ἐν τοῖς μικροῖς, καὶ τοῖς μηδὲν πρὸς τὸν βίον ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γὰρ οὐδενὸς αὐτοῖς ἄλλου μέλει, πλὴν τοῦ χρηματίζεσθαι παρὰ τῶν νεωτέρων. ἔστι δὲ ἡ περὶ τὰς ἔριδας φιλονεικία, δυναμένη τοῦτο ποιεῖν· οἱ γὰρ μήτε τῶν ἰδίων, μήτε τῶν κοινῶν φροντίζοντες, τούτοις μάλιστα χαίρουσι τῶν λόγων οἱ μηδὲ πρὸς ἓν χρήσιμοι τυγχάνουσιν ὄντες. τοῖς μὲν οὖν τηλικούτοις πολλὴ συγγνώμη ταύτην ἔχειν τὴν διάνοιαν· ἐπὶ γὰρ ἁπάντων πραγμάτων πρὸς τὰς περιττότητας καὶ θαυματοποιΐας οὕτω διακείμενοι διατελοῦσι· τοῖς δὲ παιδεύειν προσποιουμένοις, ἄξιον ἐπιτιμᾶν, ὅτι κατηγοροῦσι μὲν τῶν ἐπὶ τοῖς συμβολαίοις ἐξαπατώντων, καὶ μὴ δικαίως τοῖς λόγοις χρωμένων· αὐτοὶ δὲ ἐκείνων δεινότερα ποιοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλους τινὰς ἐζημίωσαν, οὗτοι δὲ τοὺς συνόντας μάλιστα βλάπτουσι.

illud cogitantes, longe præstabilius esse, de rebus vtilibus mediocres opiniones habere, quàm superuacanearum exquisitam cognitionem: & aliis paulo superiorem esse in magnis, quàm in paruis, præsertim iis quæ vitam nihil adiuuant, multum excellere. Verùm istis nihil aliud curæ est nisi vt ab adolescentibus pecuniam auferant: idque præstare potest rixarum illa contentio. Nam qui neque publicam, neque priuatam rem curant, hi disputationibus illis delectantur, maximè quæ prorsus omni carent vtilitate. Ac adolescentibus quidem omnino venia huius erroris dāda est, quum omnibus in rebus ea maximi faciant quæ superuacanea sunt, & à communi sensu abhorrent. Qui autem magistros se perhiberi volūt, reprehēdēdi sunt: qui, quū eos accusent qui in cōtractibus fraudāt & fallunt aliquos, & sermone ad iniurias abutuntur, ipsi multo grauius delinquunt. Nam illi quidem damnū dant alienis: hi verò suis familarib. potissimùm incōmodant,

τοσοῦτον δ' ἐπιδεδωκέναι πεποιήκασι τὸ ψευδολογεῖν, ὥστ' ἤδη τινὲς ὁρῶντες τούτους ἐκ τῶν τοιούτων ὠφελουμένους, τολμῶσι γράφειν, ὡς ἔστιν ὁ τῶν πτωχευόντων καὶ φευγόντων βίος ζηλωτότερος, ἢ ὁ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ ποιοῦνται τεκμήριον, ὡς εἰ περὶ πονηρῶν πραγμάτων ἔχουσι τὶ λέγειν, περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ῥᾳδίως εὐπορήσουσιν· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ πάντων εἶναι καταγελαστότατον, τὸ διὰ τούτων τῶν λόγων ζητεῖν πείθειν, ὡς περὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστήμην ἔχουσιν· ἐξὸν ἐν αὐτοῖς οἷς ἐπαγγέλλονται, τὴν ἀπόδειξιν ποιεῖσθαι. τοὺς γὰρ ἀμφισβητοῦντας τοῦ φρονεῖν, καὶ φάσκοντας εἶναι σοφιστάς, οὐκ ἐν τοῖς ἠμελημένοις ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐν οἷς ἅπαντές εἰσιν ἀνταγωνισταί, προσήκει διαφέρειν, καὶ κρείττους εἶναι τῶν ἰδιωτῶν. νῦν δὲ παραπλήσιον ποιοῦσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις προσποιοῖτο κράτιστος εἶναι τῶν ἀθλητῶν, ἐνταῦθα καταβαίνων, οὗ μηδεὶς ἂν ἄλλος ἀξιώσειε. τίς γὰρ ἂν τῶν εὖ φρονούντων συμφορὰς ἐπαινεῖν ἐπιχειρήσειεν; ἀλλὰ δῆλον ὅτι δι'

A mentiendi licentia tantopere aucta, vt iam quidá, dum istos huiusmodi rebus ditari vident, scribere audeant, mendicorum & exulum vitam magis expetendam esse quàm hominum cæterorum. Id autem venantur, vt vulgo persuadeant, se, quum de rebus ita improbatis verba suppetant, ad res præ- B claras exponendas luculenta oratione facilè abundaturos. Mihi verò nihil æquè ridiculum videtur ac quod istis rationibus probare student, se rerum ciuilium peritos esse: quum in iis ipsis quæ pollicentur, specimen eruditionis suæ præbere possent. Nam qui prudentia præstare cæteris, & so- C phistæ videri volunt, excellere ac superare indoctos debent, non rebus quas alij Græci negligũt, sed iis quas vniuersi æmulãtur. Nũc perinde faciũt ac si is qui se pugilũ præstãtissimum esse profiteatur, eum in locũ descẽdat quò nemo sequi dignetur. Quis. n. sanę mẽtis homo calamitates laudare D instituat? Facilè igitur cernitur, eos ob ingeniorum

ἀσθένειαν ἐνταῦθα καταφεύγουσιν. ἔστι γὰρ τῶν μὲν τοιούτων συγγραμμάτων μία τις ὁδός, ἣν οὔθ᾽ εὑρεῖν, οὔτε μαθεῖν, οὔτε μιμήσασθαι δύσκολόν ἐστιν. οἱ δὲ κοινοὶ καὶ πιστοὶ καὶ τούτοις ὅμοιοι τῶν λόγων, διὰ πολλῶν ἰδεῶν καὶ καιρῶν δυσκαταμαθήτων εὑρίσκονταί τε καὶ λέγονται· καὶ τοσούτῳ χαλεπωτέραν ἔχουσι τὴν σύνθεσιν, ὅσῳπερ τὸ σεμνύνεσθαι, τοῦ σκώπτειν καὶ τὸ σπουδάζειν, τοῦ παίζειν ἐπιπονώτερόν ἐστι. σημεῖον δὲ μέγιστον· τῶν μὲν γὰρ τοὺς βομβυλιοὺς καὶ τοὺς ἅλας καὶ τὰ τοιαῦτα βουληθέντων ἐπαινεῖν, οὐδεὶς πώποτε λόγων ἠπόρησεν· οἱ δὲ περὶ τῶν ὁμολογουμένων ἀγαθῶν ἢ καλῶν ἢ τῶν διαφερόντων ἐπ᾽ ἀρετῇ (τὸ λέγειν) ἐπιχειρήσαντες, πολὺ καταδεέστερον τῶν ὑπαρχόντων ἅπαντες εἰρήκασιν. οὐ γὰρ τῆς αὐτῆς γνώμης ἐστὶν ἀξίως εἰπεῖν περὶ ἑκατέρων αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν μικρά, ῥᾴδιον τοῖς λόγοις ὑπερβαλέσθαι, τῶν δὲ χαλεπὸν τοῦ μεγέθους ἐφικέσθαι· καὶ περὶ μὲν τῶν δόξαν ἐχόντων, σπάνιον εὑρεῖν ὃ μηδεὶς πρότερον εἴρηκε· περὶ δὲ τῶν φαύλων καὶ ταπ-

A infirmitaté huc confugere. Est enim eiusmodi scriptionũ vna quædam via, nec ad inueniendum, nec ad discendum, nec ad imitandum, difficilis. Cõmunes autem & fide dignæ & verisimiles oratio nes, per multas formas & obseruationes cognitu difficiles, tũ inueniũtur, tum discuntur: ac tanto B difficilius componuntur, quanto grauitas scurrarũ leuitate, res seria ludis & iocis est laboriosior. Idque ex eo intelligitur, quòd neminem vnquam, qui apiculas, & salem, & reliqua eius generis lauda re voluit, verba defecerũt. Qui verò de rebus omniũ cõfessione præclaris & bonis, aut viris vir- C tute præstantibus aliquid dicere conati sunt: hi vniuersi longè tenuius dixerunt quàm argumenti magnitudo postulabat. Nõ.n.eiusdẽ est ingenij, pro vtrorumque dicere dignitate: sed vt expeditũ parua oratione superare: sic ingentiũ æquare dicẽdo magnitudinẽ, difficilimũ. Ac de reb. luculẽ- D tis difficile est aliquid afferre in mediũ, quod nemo antè vsurparit: de rebus autẽ contẽptis & hu-

πεινῶν, ὅ,τι ἂν τις τύχῃ φθεγξάμενος, ἅπαν ἴδιον ἐστι. διὸ καὶ τὸν γράψαντα περὶ τῆς Ἑλένης, ἐπαινῶ μάλιστα τῶν εὖ λέγειν τὶ βουληθέντων· ὅτι περὶ τοιαύτης ἐμνήσθη γυναικὸς, ἣ καὶ τῷ γένει καὶ τῷ κάλλει καὶ τῇ δόξῃ πολὺ διήνεγκεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτον μικρόν τι παρέλαθε. φησὶ γὰρ ἐγκώμιον γράφειν περὶ αὐτῆς· τυγχάνει δ' ἀπολογίαν εἰρηκὼς ὑπὲρ τῶν ἐκείνῃ πεπραγμένων. ἔστι δ' οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν, οὐδὲ περὶ τῶν αὐτῶν ἔργων ὁ λόγος, ἀλλ' ἅπαν τοὐναντίον· ἀπολογεῖσθαι μὲν γὰρ προσήκει περὶ τῶν ἀδικεῖν αἰτίαν ἐχόντων, ἐπαινεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ἀγαθῷ τινὶ διαφέροντας. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὸ ῥᾷστον ποιεῖν, ἐπιτιμᾶν τοῖς ἄλλοις, μηδὲν ἐπιδεικνὺς τῶν ἐμαυτοῦ, πειράσομαι περὶ αὐτῆς ταύτης εἰπεῖν, παραλιπὼν ἅπαντα τὰ τοῖς ἄλλοις εἰρημένα.

Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιήσομαι τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους αὐτῆς. πλείστων γὰρ ἡμιθέων γεννηθέντων ὑπὸ Διὸς, μόνης ταύτης τῆς γυναικὸς πατὴρ ἠξίωσε κληθῆναι. σπουδάσας δὲ μάλιστα περὶ τὸν

milibus, quicquid vel in buccam venerit, omne proprium fuerit. Quapropter eum qui de Helena scripsit, maxime laudo inter eos qui dicẽdo aliquid illustrare voluerũt: quòd eam mulierem celebrandam duxit, quæ & genere & forma & gloria multũ excelluit. Sed & illũ tamen paruum quiddã fefellit. nam quum se laudationẽ scribere fateatur, defensionem potius factorũ illius edidit. Neque verò eiusdẽ generis est, nec de rebus iisdem habetur oratio: imò nihil fieri posset magis cõtrarium. Defendendi enim sunt qui criminis alicuius accusantur: laudandi, qui bono quopiam aliis antecellunt. Ne verò id quod facilimũ est facere videar, vt in reprehẽsione aliorũ nihil ipse meũ proferam: de hac ipsa facere verba conabor, prætermissis omnibus iis quę cæteri dixerunt.

Orationis autem exordiũ à primordio generis ipsius ducam. Nam quum semidei plurimi à Ioue procreati sint, solius hui⁹ mulieris pater vocari voluit: & quamuis Alcmenæ

ἐξ Ἀλκμήνης, τοσούτῳ μᾶλλον Ἑλένην Ἡρακλέους προὐτίμησεν, ὥστε τῷ μὲν ἰσχὺν ἔδωκεν, ἣ βίᾳ τῶν ἄλλων ἁπάντων κρατεῖν δύναται· τῇ δὲ κάλλος ἀπένειμεν, ὃ καὶ τῆς ῥώμης αὐτῆς ἄρχειν πέφυκεν. εἰδὼς δὲ τὰς λαμπρότητας καὶ τὰς ἐπιφανείας, οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν πολέμων καὶ τῶν ἀγώνων γιγνομένας· καὶ βουλόμενος αὐτοῖς μὴ μόνον τὰ σώματα εἰς θεοὺς ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς δόξας ἀειμνήστους καταλιπεῖν· τοῦ μὲν ἐπίπονον καὶ φιλοκίνδυνον τὸν βίον κατέστησε, τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν ἐποίησε. καὶ πρῶτον μὲν Θησεὺς ὁ λεγόμενος μὲν Αἰγέως, γενόμενος δὲ ἐκ Ποσειδῶνος, ἰδὼν αὐτὴν οὔπω μὲν ἀκμάζουσαν, ἤδει δὲ τῶν ἄλλων διαφέρουσαν· τοσοῦτον ἡττήθη τοῦ κάλλους, κρατεῖν τῶν ἄλλων εἰθισμένος, ὥσθ᾽ ὑπαρχούσης αὐτῷ καὶ πατρίδος μεγίστης, καὶ βασιλείας ἀσφαλεστάτης, ἡγησάμενος οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς, ἄνευ τῆς πρὸς ἐκείνην οἰκειότητος, ἐπειδὴ παρὰ τῶν κυρίων οὐχ οἷός τ᾽ ἦν αὐτὴν λαβεῖν, ἀλλ᾽ ἀνέμενον τήν τε τῆς

A filiũ maximi fecerit, tanto plus tamen honoris Helenæ habuit: vt illi robur dederit, quod vi ceteros omnes vincere potest: huic pulchritudinem attribuerit, quæ ipsi robori solet imperare. Quia verò non quiete & otio, sed bellis & periculis splendorem atque excellentiã comparari sciebat: nec eorum corpora tantùm B immortalitate donare, sed ipsos etiã perpetuitate nominis ornare decreuerat: alterius vitã laboribus & periculis plurimis obnoxiam esse voluit: alterius naturam illustrem & expetendã reddidit. Ac primùm Theseus, Ægei, verbo: reipsa, Neptuni filius, visa ea dũ quidẽ immatu- C ra esset adhuc, sed aliis forma præstaret, vsque adeò pulchritudine eius superatus est, is qui alios vincere solebat, vt quum patriã haberet amplissimã, & regnũ tutissimum, in illis ipsis bonis absq; huius familiaritate vitã sibi acerbã fore putaret. Sed quia eorũ volũtate, quorũ erat autoritas, ea poti- D ri non poterat (nam illi &

παιδὸς ἡλικίαν, καὶ τὸν χρησμὸν τὸν παρὰ τῆς Πυθίας, ὑπεριδὼν τὴν ἀρχὴν τὴν Τυνδάρεω, καὶ καταφρονήσας τῆς ῥώμης τῆς Κάστορος καὶ Πολυδεύκους, καὶ πάντων τῶν ἐν Λακεδαίμονι δεινῶν ὀλιγωρήσας, βίᾳ λαβὼν αὐτὴν εἰς Ἀφιδναν τῆς Ἀττικῆς ἐκόμισε. καὶ τοσαύτην χάριν ἔσχε Πειρίθῳ τῷ μετασχόντι τῆς ἁρπαγῆς, ὥστε βουληθέντος αὐτοῦ μνηστεῦσαι κόρην τὴν Διὸς καὶ Δήμητρος, καὶ παρακαλοῦντος αὐτὸν ἐπὶ τὴν ᾅδου κατάβασιν, ἐπειδὴ συμβουλεύων οὐχ οἷός τ᾽ ἦν ἀποτρέπειν, προδήλου τῆς συμφορᾶς οὔσης, ὅμως αὐτῷ συνηκολούθησε· νομίζων, ὀφείλειν τοῦτον τὸν ἔρανον μηδενὸς ἀποστῆναι τῶν ὑπὸ Πειρίθου προσταττομένων, ἀνθ᾽ ὧν ἐκεῖνος αὐτῷ συνεκινδύνευσεν.

Εἰ μὲν οὖν ὁ ταῦτα πράξας εἷς ἦν τῶν τυχόντων, ἀλλὰ μὴ τῶν πολὺ διενεγκόντων, οὔπω δῆλος ἦν ὁ λόγος, πότερον Ἑλένης ἔπαινος, ἢ κατηγορία Θησέως ἐστί. νῦν δὲ τῶν μὲν ἄλλων τῶν εὐδοκιμησάντων εὑρήσομεν, τὸν μὲν ἀνδρείας, τὸν δὲ σοφίας, τὸν δ᾽ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων μερῶν

A ætatem puellæ, & oraculum Delphicum expectabant, despecto Tyndarei regno, & Castoris Pollucisque viribus, & periculis omnibus quæ à Lacedæmoniis impēdebāt, neglectis, Aphidnā, Atticę oppidum, vi raptā, pertulit: tantóque se Pirithoi beneficio, qui eius rapiēdæ socius fuerat, affectū esse B putauit, vt quum ille ambire Proserpinam Iouis & Cereris filiam vellet, eúmque vt secum ad inferos descenderet, rogaret: quū dehortādo & dissuadendo nihil profecisset, quanquam in cōspectu erat calamitas, tamen eum comitatus sit, existimans, hanc mercedem eius deberi meritis, & su-C sceptæ vnà periculi societati, ne vlla Pirithoi iussa detrectaret.

Quòd si is qui hæc egit, vulgaris aliquis fuisset, & nō vir excellētissimus, nondū cōstaret vtrū hæc oratio laus Helenæ, an Thesei potius esset accusatio. Nunc inter cæteros illustres viros aliū fortitudinis, alium sapiētiæ laudē, alios aliis huius-D modi virtutibus caruisse

ἀπεστερημένον· τοῦτον δὲ μόνον οὐδενὸς ἐνδεᾶ γιγνόμενον, ἀλλὰ παντελῆ τὴν ἀρετὴν κεκτημένον. δοκεῖ δέ μοι περὶ αὐτοῦ καὶ διὰ μακροτέρων εἰπεῖν. ἡγοῦμαι γὰρ ταύτην μεγίστην εἶναι πίστιν τοῖς βουλομένοις Ἑλένην ἐπαινεῖν, ἢν ἐπιδείξωμεν τοὺς ἀγαπήσαντας καὶ θαυμάσαντας ἐκείνην, αὐτοὺς τῶν ἄλλων θαυμαστοτέρους ὄντας. ὅσα μὲν γὰρ ἐφ' ἡμῶν γέγονεν, εἰκότως ἂν ταῖς δόξαις ταῖς ἡμετέραις αὐτῶν διακρίνοιμεν. περὶ δὲ τῶν οὕτω παλαιῶν, προσήκει τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον εὖ φρονήσασιν ὁμονοοῦντας ἡμᾶς φαίνεσθαι. κάλλιστον μὲν οὖν περὶ Θησέως τοῦτ' εἰπεῖν ἔχω, ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἡρακλεῖ γενόμενος, ἐφάμιλλον τὴν ἑαυτοῦ δόξαν πρὸς τὴν ἐκείνου κατέστησεν. οὐ γὰρ μόνον τοῖς ὅπλοις ἐκοσμήσαντο παραπλησίως· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς, πρέποντα τῇ συγγενείᾳ ποιοῦντες. ἐξ ἀδελφῶν δὲ γεγονότες, ὁ μὲν, ἐκ Διός, ὁ δ', ἐκ Ποσειδῶνος, ἀδελφὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔσχον. μόνοι γὰρ οὗτοι τῶν προγεγενημένων ὑπὲρ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων ἀθληταὶ κατέστησαν.

A reperias: huic verò soli defuisse nihil, sed virtuté numeris omnibus absolutam contigisse. Lubet autẽ de eo dicere prolixius. Nam laudatores Helenæ, hoc argumẽto maximam sibi fidem conciliaturos existimo, si ostẽderint, amatores & admiratores eius, ipsos aliis admirabiliores extitisse. Nam quæ B nostra ætate facta sunt, de iis haud iniuria nostrũ iudicium interponimus. In rebus verò à nostra memoria ita remotis, par nos est illorum temporũ prudẽtibus viris assentiri. Ac pulcherrimum de Theseo dicere illud habeo, quòd Herculis temporibus natus, ita se gessit vt parem cum illo gloriã consequeretur. C Nec enim simili armorum genere duntaxat sese ornarunt, sed eadem quoq; studia coluerũt, vt decebat eorũ necessitudinẽ. E fratribus enim geniti, alter Ioue, Neptuno alter, fraternas etiam cupiditates habuerũt. Nã hi soli ex omni memoria, pro defensione humani generis, pugilũ instar, semper velut in procinctu steterũt. D

A συνέβη δὲ τὸν μὲν ὀνομαστοτέρους καὶ μείζους, τὸν δ' ὠφελιμωτέρους, καὶ τοῖς Ἕλλησιν οἰκειοτέρους ποιήσασθαι τοὺς κινδύνους· τῷ μὲν γὰρ Εὐρυσθεὺς προσέταττε τάς τε βοῦς τὰς ἐξ Ἐρυθείας ἀγαγεῖν, καὶ τὰ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων ἐνεγκεῖν, καὶ τὸν Κέρβερον ἀναγαγεῖν, καὶ τοιούτους πόνους ἄλλους, B ἐξ ὧν ἤμελλεν οὐ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν, ἀλλ' αὐτὸς κινδυνεύσειν· ὁ δ' αὐτὸς αὑτοῦ κύριος ὤν, τούτους προῄρητο τῶν ἀγώνων, ἐξ ὧν ἔμελλεν, ἢ τῶν Ἑλλήνων, ἢ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος εὐεργέτης νομισθήσεσθαι. καὶ τόν τε ταῦρον τὸν ἀνεθέντα μὲν ὑπὸ Ποσειδῶνος, τὴν δὲ χώραν λυμαινόμενον, ὃν πάν- C τες οὐκ ἐτόλμων ὑπομένειν· μόνος χειρωσάμενος· μεγάλου φόβου καὶ μεγάλης ἀπορίας ἅπαντας τοὺς οἰκοῦντας τὴν πόλιν ἀπήλλαξε. καὶ μετὰ ταῦτα Λαπίθαις σύμμαχος γενόμενος, καὶ στρατευσάμενος ἐπὶ κενταύρους τοὺς διφυεῖς, οἳ καὶ τάχει καὶ ῥώμῃ καὶ τόλμῃ διενεγκόντες, τὰς μὲν ἐπόρθουν, τὰς δ' D ἔμελλον, ταῖς δ' ἠπείλουν τῶν πόλεων, τούτους μάχῃ νικήσας, εὐθὺς μὲν αὐτῶν τὴν ὕβριν ἔπαυσεν, οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τὸ γένος ἐξ ἀνθρώ-

A Sic autem contigit, vt alter celebriora & maiora, alter vtiliora & coniunctiora Græcis certamina subiret. Nã illi Eurystheus imperabat vt boues ex Erythea abigeret, vt mala Hesperidum afferret, vt Cerberum adduceret, & alios eius generis labores susciperet, quibus nihil aliis commodaret, sed ipse B in discrimen atque periculum vocaretur. Hic verò, quum sui iuris esset, ea certamina delegit quibus vel Græciam vel patriam suam, beneficiis sibi obligaret. Proinde cùm taurum, & à Neptuno immissum, & Atticam vastãtem, cum quo vniuersi congredi non audebant, solus ipse domuit, ma- C gnóque metu, & magna omnes qui vrbem incolebant, trepidatione liberauit: tum inita cum Lapithis societate, & expeditione cõtra centauros bimẽbres, & celeritate & viribus & audacia præstantes, suscepta, qui vrbes alias vastarẽt, aliis imminebãt, aliis minitabãtur: his prælio victis, mox & eorũ D ferocię modũ statuit, neq; multo pòst genus omne

ἀνθρώπων ἠφάνισε. περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, τὸ τέρας τὸ τραφὲν μὲν ἐν Κρήτῃ, γενόμενον δ' ἐν Πασιφάης τῆς Ἡλίου θυγατρὸς, ᾧ κατὰ μαντείαν δασμὸν τῆς πόλεως δὶς ἑπτὰ παῖδας ἀποστελλούσης, ἰδὼν αὐτοὺς ἀγομένους, καὶ πανδημεὶ προπεμπομένους ἐπὶ θάνατον ἄνομον καὶ πρού-πλον, καὶ πενθουμένους ἔτι ζῶντας, οὕτως ἠγανάκτησεν, ὥσθ' ἡγήσατο κρεῖττον εἶναι τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν αἰσχρῶς, ἄρχων τῆς πόλεως τῆς οὕτως οἰκτρὸν τοῖς ἐχθροῖς φόρον ὑποτελεῖν ἠναγκασμένης· σύμπλους δὲ γενόμενος, καὶ κρατήσας φύσεως ἐξ ἀνδρὸς μὲν καὶ ταύρου μεμιγμένης, τὴν δ' ἰσχὺν ἐχούσης οἵαν προσήκει τὴν ἐκ σωμάτων τοιούτων συγκειμένην, τοὺς μὲν παῖδας διασώσας, τοῖς γονεῦσιν ἀπέδωκεν, τὴν δὲ πόλιν οὕτως, ἀνόμου καὶ δεινοῦ καὶ δυσαπαλλάκτου προστάγματος ἠλευθέρωσεν. ἀπορῶ δ' ὅ,τι χρήσωμαι τοῖς ὑπολοίποις· ἐπιστὰς γὰρ ἐπὶ τὰ Θησέως ἔργα, καὶ λέγειν ἀρξάμενος περὶ αὐτοῦ, ὀκνῶ μὲν μεταξὺ παύσασθαι καὶ παραλιπεῖν τὴν Σκείρωνος

A prorſus deleuit. Circa eadem tempora quum mõſtrum illud in Creta educatum, atque ex Paſiphae Solis filia natũ, extitiſſet, cui tributi nomine noſtra vrbs bis ſeptenos pueros ex oraculo mittebat, quum videret eos duci, toto populo comitante, ad necem indignam, certúmque interitum, B & viuentes adhuc lugeri pro mortuis: tanta indignatione exarſit, vt potius eſſe duxerit emori, quàm viuere turpiter, & imperare ciuitati, quæ tam miſerabile tributum hoſtibus pendere cogeretur. Conſcenſo igitur vnà cum illis nauigio, & ea natura ſuperata quæ quidem è viro & tauro cõflata eſſet, tantóque robore C polleret, quanto par eſt eam quæ talibus corporibus conſtat: nõ pueros ſolùm parẽtibus incolumes reſtituit, ſed vrbem etiam tam iniuſto támque acerbo & ineuitabili edicto liberauit. Equidem ſum animi dubius quid conſilij de reliquis capiã. Poſteaquam enim ad Theſei facinora perueni, D déq; illis dicere cœpi: vereor vt deceat, in medio veluti curſu oratiõe abrupta, Scironis

καὶ Κερκύονος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων παρανομίαν· πρὸς οὓς ἀνταγωνιστὴς γενόμενος ἐκεῖνος, πολλῶν καὶ μεγάλων συμφορῶν τοὺς Ἕλληνας ἀπήλλαξεν· αἰσθάνομαι δ' ἐμαυτὸν ἔξω φερόμενον τῶν καιρῶν, καὶ δέδοικα μή τισι δόξω περὶ τούτου μᾶλλον σπουδάζειν, ἢ περὶ ἧς τὴν ἀρχὴν ὑπεθέμην. ἐξ ἀμφοτέρων οὖν τούτων αἱροῦμαι, τὰ μὲν πλεῖστα παραλιπεῖν διὰ τοὺς δυσκόλως ἀκροωμένους· περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα διελθεῖν, ἵνα τὰ μὲν ἐκείνοις, τὰ δ' ἐμαυτῷ χαρίσωμαι, καὶ μὴ παντάπασιν ἡττηθῶ τῶν εἰθισμένων φθονεῖν, καὶ τοῖς λεγομένοις ἅπασιν ἐπιτιμᾶν. τὴν μὲν οὖν ἀνδρείαν, ἐν τούτοις ἐπεδείξατο τοῖς ἔργοις, ἐν οἷς αὐτὸς καθ' αὑτὸν ἐκινδύνευσε· τὴν δ' ἐπιστήμην ἣν εἶχε πρὸς τὸν πόλεμον, ἐν ταῖς μάχαις, ἐν αἷς μεθ' ὅλης τῆς πόλεως ἠγωνίζετο. τὴν δ' εὐσέβειαν τὴν πρὸς τοὺς θεούς, ἔν τε ταῖς Ἀδράστου καὶ ταῖς τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους ἱκετείαις. τοὺς μὲν γὰρ μάχῃ νικήσας Πελοποννησίους, διέσωσε· τῷ δὲ, τοὺς ὑπὸ τὴν Καδμείαν τελευτήσαντας, βίᾳ Θηβαίων

A & Cercyonis aliorúmque eius generis immanitaté præterinittere: quibus ille fortiter superatis, multarum & magnarum calamitatum Græcis remediũ attulit. Sed me excedere modum, ac prouidendum esse video, ne qui me putent de hoc laborare magis quàm de ea propter quam hæc instituta fuit oratio. B Quæ vtraque quũ ita se habeant, plurima trãsire silentio statui, propter morosos auditores: ac cætera quàm potero breuissimè percurrere: vt partim illis, partim mihi ipse gratificer: neq; prorsus illis cedam qui obtrectare, atque omnia quæ dicuntur, cauillari consueuerunt. Fortitudinis igitur suæ specimẽ in his G facinoribus edidit, quibus ipse solus pugnauit: rei militaris autem scientiã in præliis ostendit, quę totius ciuitatis copiis munitus fecit: pietatẽ porro erga deos immortales in Adrasti & liberorum Herculis supplicationibus. Nã hos, prælio victis Peloponnensibus, cõseruauit: illi, eos qui sub Cadmea D ceciderãt, Thebanis inui-

θάψαι παρέδωκε. τὴν δ' ἄλλην ἀρετὴν καὶ τὴν σωφροσύνην ἔν τε τοῖς προειρημένοις, καὶ μάλιστα ἐν οἷς τὴν πόλιν διῴκησεν. ὁρῶν γὰρ τοὺς βίᾳ τῶν πολιτῶν ἄρχειν ζητοῦντας, ἑτέροις δουλεύοντας· καὶ τοὺς ἐπικινδύνως τὸν βίον τοῖς ἄλλοις καθιστάντας, αὐτοὺς περιδεῶς ζῶντας, καὶ πολεμεῖν ἀναγκαζομένους, μετὰ μὲν τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ἐπιστρατευομένους, μετ' ἄλλων δέ τινων πρὸς τοὺς συμπολιτευομένους· ἔτι δὲ συλῶντας μὲν τὰ τῶν θεῶν, ἀποκτιννύντας δὲ τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν, ἀπιστοῦντας δὲ τοῖς οἰκειοτάτοις, οὐδὲν δ' εὐθυμότερον ζῶντας τῶν ἐπὶ θανάτῳ συνειλημμένων. ἀλλὰ τὰ μὲν ἔξω ζηλουμένους, αὐτοὺς δὲ παρ' αὑτοῖς μᾶλλον τῶν ἄλλων λυπουμένους. τί γάρ ἐστιν ἄλγιον, ἢ ζῆν ἀεὶ δεδιότα, μή τις αὐτὸν τῶν παρεστώτων ἀποκτείνῃ, καὶ μηδὲν ἧττον φοβούμενον τοὺς φυλάττοντας ἢ τοὺς ἐπιβουλεύοντας; τούτων ἁπάντων καταφρονήσας, καὶ νομίσας οὐκ ἄρχοντας, ἀλλὰ νοσήματα τῶν πόλεων εἶναι τοὺς τοιούτους, ἀπέδειξεν ὅτι ῥᾴδιόν ἐστιν ἅμα τυραννεῖν, καὶ μηδὲν χεῖ-

A tis, ſepeliẽdos tradidit. cęteras verò virtutes & moderationem, cùm in his quæ iam diximus, tum in vrbis adminiſtrãdæ ratione. Quum enim animaduerteret, eos qui ciuibus per vim imperare ſtuderent, ſeruire aliis: & qui cæteris vitam periculoſã redderent, ipſos metu perterritos viuere, cogíque bella gerere: ciuibus quidem B adiutoribus contra externos hoſtes, copiis verò aliunde paratis cõtra ipſos ciues: præterea ſpoliare templa deorum, & optimos quoſque ciues interficere, & diffidere cõiunctiſſimis: & nihilo viuere tranquillius quàm eos qui in vincula cõiecti, iudicium capitis ſubituri ſunt: & quum foris felices videantur, ipſos intra ſeſe C plurib. quàm alios cõfici moleſtiis: (quid enim acerbius eſt quàm in perpetuo viuere metu, ne à proximo quoque iuguleris: & cuſtodes nõ minus formidare quàm inſidiatores?) His igitur omnibus contemptis quum id genus hominum nõ eſſe principes, ſed peſtes ciuitatũ exiſtimaret, facilius D eſſe demõſtrauit, ſimul & imperare, & nihilo dete-

ρον διάγειν τῶν ἐξ ἴσου πολιτευομένων, καὶ πρῶτον μὲν τὴν πόλιν σποράδην, καὶ κατὰ κώμας οἰκοῦσαν εἰς ταυτὸν συναγαγὼν, τηλικαύτην ἐποίησεν, ὥστ' ἔτι καὶ νῦν ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου μεγίστην τῶν Ἑλληνίδων εἶναι, μετὰ δὲ ταῦτα, κοινὴν τὴν πατρίδα καταστήσας, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πολιτευομένων ἐλευθερώσας, ἐξ ἴσου τὴν ἅμιλλαν αὐτοῖς περὶ τὴν ἀρχὴν ἐποίησε, πιστεύων μὲν ὁμοίως αὐτῶν προέξειν ἀσκούντων, ὥσπερ ἀμελούντων. εἰδὼς δὲ τὰς τιμὰς ἡδίους οὔσας τὰς παρὰ τῶν μέγα φρονούντων, ἢ τὰς παρὰ τῶν δουλευόντων, τοσοῦτον ἐδέησεν ἀκόντων τι ποιεῖν τῶν πολιτῶν, ὥσθ' ὁ μὲν τὸν δῆμον καθίστη κύριον τῆς πολιτείας, οἱ δὲ μόνον αὐτὸν ἄρχειν ἠξίουν ἡγούμενοι, πιστοτέραν καὶ κοινοτέραν εἶναι τὴν ἐκείνου μοναρχίαν, τῆς αὑτῶν δημοκρατίας. οὐ γὰρ ὥσπερ ἕτεροι τοὺς μὲν πόνους ἄλλοις προσέταττε, τῶν δ' ἡδονῶν αὐτὸς μόνος ἀπέλαυεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν κινδύνους ἰδίους ἐποιεῖτο, τὰς δ' ὠφελείας, ἅπασιν εἰς τὸ κοινὸν ἀπεδίδου.

A riore esse cōditione quā eos qui pari & æquo iure viuunt cum cæteris ciuibus. Ac primùm ciuitatem, quæ prius sparsim & vicatim habitabat, in vnū locum cōgregatam, tantam effecit vt etiam nunc ex eo tempore Græcarum vrbium sit amplissima. Deinde patriam communem omnibus constituit: & liberatis ciuium ani- B mis, in contentione honorum parem *aditum ad magistratus omnibus esse voluit. Confidebat enim, se nō minus fore principem, si sese exercerent, quā si ignauia torperēt. Quū autē sciret, eos honores lōgè suauiores esse, qui à viris magnanimis deferrētur, quàm eos qui à seruitute oppressis habe- C rētur: tantū abfuit vt quicquā ciuib. inuitis ageret, vt & ipse summā rerū administrare populū iuberet, & illi solum eum regnare vellēt: existimātes, eius monarchiam fideliorem & æquiorem esse quàm suā democratiam. Nō enim, quod alij solēt, labores ciuib. mandabat, voluptates solus ipse ca- D piebat: sed pericula sibi priuatim vēdicabat, vtilitates in cōmune cōferebat.

καὶ γάρ τοι διετέλεσε τὸν βίον οὐκ ἐπιβουλευόμενος, ἀλλ' ἀγαπώμενος· οὐδ' ἐπεισάκτῳ δύναμει τὴν ἀρχὴν διαφυλάττων· ἀλλὰ τῇ τῶν πολιτῶν εὐνοίᾳ δορυφορούμενος· τῇ μὲν ἐξουσίᾳ τυραννῶν, ταῖς δ' εὐεργεσίαις δημαγωγῶν· οὕτω γὰρ νομίμως καὶ καλῶς διῴκει τὴν πόλιν, ὥστ' ἔτι καὶ νῦν ἴχνος τῆς ἐκείνου πρᾳότητος ἐν τοῖς ἤθεσιν ἡμῶν καταλελεῖφθαι.

Τὴν δὴ γεννηθεῖσαν μὲν ὑπὸ Διός, κρατήσασαν δὲ τοιαύτης ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης, πῶς οὐκ ἐπαινεῖν χρὴ καὶ τιμᾶν, καὶ νομίζειν πολὺ τῶν πώποτε γενομένων διενεγκεῖν; οὐ γὰρ δὴ μάρτυρά γε πιστότερον, οὐδὲ κριτὴν ἱκανώτερον ἕξομεν ἐπαγαγέσθαι περὶ τῶν Ἑλένῃ προσόντων ἀγαθῶν, τῆς Θησέως διανοίας. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον δι' ἀπορίαν διατρίβειν, μηδ' ἀνδρὸς ἑνὸς δόξῃ καταχρώμενος ἐπαινεῖν αὐτήν, βούλομαι καὶ περὶ τῶν ἐχομένων διελθεῖν. μετὰ γὰρ τὴν Θησέως εἰς ᾅδου κατάβασιν, ἐπανελθούσης αὐτῆς εἰς Λακεδαίμονα, καὶ πρὸς τὸ μνηστεύεσθαι λαβούσης ἡλικίαν, ἅπαντες οἱ τότε βασιλεύοντες,

A Itaque vitam & sine vllis insidiis, & summa omniũ charitate peregit: non peregrino milite imperium muniendo, sed beneuolentia ciuium se tuendo: potestate rex, beneficiis popularis. Tanta enim æquitate tam præclare vrbem administrauit, vt etiam hodie quoddam eius mansuetudinis vesti- B gium in nostris institutis reliquũ animaduertatur.

Eam igitur quæ & Ioue nata, & tantæ virtuti ac modestiæ dominata est, nonne laudari decet ac honorari: longéque omnibus omnium temporum hominibus anteferri? Nec enim testem fide digniorem, neque iudicem magis idoneum bo- C norum quibus Helena prædita fuit, quàm Thesei mentem adducere poterimus. Ne verò ex inopia hoc loco immorari, aut viri vnius ad eam laudandam abuti gloria videar, ea quæ restant explicabo. Nam quum post Thesei descensum ad inferos, Lacedæmonem reuersa, iam nubilis esset: vniuersi reges illius temporis, D

καὶ δυναστεύοντες ἐν ταῖς πόλεσι, τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχον περὶ αὐτῆς. ἐξὸν γὰρ αὐτοῖς λαμβάνειν ἐν ταῖς αὑτῶν πόλεσι γυναῖκας τὰς πρωτευούσας, ὑπεριδόντες τοὺς οἴκοι γάμους, ἦλθον ὡς ἐκείνην μνηστεύσοντες. οὔπω δὲ κεκριμένου τοῦ μέλλοντος αὐτῇ συνοικεῖν, ἀλλ' ἔτι κοινῆς τῆς τύχης οὔσης, οὕτω πρόδηλος ἦν ἅπασιν ἀνθρώποις ἐσομένη περιμάχητος, ὥστε συνελθόντες, πίστεις ἔδοσαν ἀλλήλοις, ἦ μὴν βοηθήσειν, εἴτις ἀποστεροίη τὸν ἀξιωθέντα λαβεῖν αὐτήν. νομίζων ἕκαστος ταύτην τὴν ἐπικουρίαν ἑαυτῷ παρασκευάζειν. τῆς μὲν οὖν ἰδίας ἐλπίδος, πλὴν ἑνὸς ἀνδρὸς ἅπαντες ἐψεύσθησαν. τῆς δὲ κοινῆς δόξης ἣν ἔσχον περὶ ἐκείνης, οὐδεὶς αὐτῶν διήμαρτεν. οὐ πολλοῦ γὰρ χρόνου διελθόντος, καὶ γενομένης ἐν θεαῖς περὶ κάλλους ἔριδος, ἧς Ἀλέξανδρος ὁ Πριάμου κατέστη κριτής, καὶ διδούσης Ἥρας μὲν, ἁπάσης αὐτῷ βασιλείαν τῆς Ἀσίας· Ἀθηνᾶς δὲ, κρατεῖν ἐν πολέμοις· Ἀφροδίτης δὲ, τὸν γάμον τῆς Ἑλένης· τῶν μὲν σωμάτων οὐ δυνηθεὶς λαβεῖν διαγνῶναι, ἀλλ' ἡττηθεὶς τῆς

A & principes vrbiũ, idem quod Theseus de ea senserunt. Etsi enim potestas eis dabatur, primarias è suis vrbibus mulieres deligendi: spretis tamen domesticis nuptiis, ad eam profecti sunt, ambiendi gratia. Quum verò nondum esset exploratum, communi adhuc fortuna, quisnam eius nuptias B obtineret: adeo tamẽ nemo erat qui vocaret in dubium quin armis de ea dimicandum foret, vt congressi, fidem mutuo dederint, se omnino adiuturos eum qui connubio illius potiretur, si quis eam per vim abduxisset. Putabat. n. quisque, se sibi præsidiũ illud parare. Ac spe quidẽ priua- C ta, vno viro excepto, sunt omnes frustrati: communis autem quæ de ea fuit opinio, fefellit neminem. Post paruum enim temporis spatium, orta inter deas lis est de præstantia formæ: & eius arbiter honorarius, Priami filius, Alexander, delectus. Is Iunone regnum Asiæ, Minerua victoriam in bellis, Venere coniu- D gium Helenæ pollicẽte, quũ nõ posset corpora diiudicare, neque diuinorũ

τῶν θεῶν ὄψεως, τῶν δὲ δωρεῶν ἀναγκασθεὶς γενέσθαι κριτὴς, εἵλετο τὴν οἰκειότητα τῆς Ἑλένης ἀντὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. οὐ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀποβλέψας, (καίτοι τοῦτο τοῖς εὖ φρονοῦσι πολλῶν αἱρετώτερόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ὅμως οὐκ ἐπὶ τοῦθ᾽ ὥρμησεν) ἀλλ᾽ ἐπεθύμησε Διὸς γενέσθαι καὶ κληθῆναι κηδεστής· νομίζων πολὺ μείζω καὶ καλλίω ταύτην εἶναι τὴν τιμὴν, ἢ τὴν τῆς Ἀσίας βασιλείαν· καὶ μεγάλας μὲν ἀρχὰς καὶ δυναστείας, καὶ φαύλοις ἀνθρώποις ποτὲ παραγενήσεσθαι, τοιαύτης δὲ γυναικὸς οὐδένα τῶν ἐπιγιγνομένων ἀξιωθήσεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲν ἂν κάλλιον κτῆμα καταλιπεῖν τοῖς παισὶν, ἢ παρασκευάσας αὐτοῖς, ὅπως καὶ πρὸς πατρὸς καὶ πρὸς μητρὸς, ἀπὸ Διὸς ἔσονται γεγονότες. ἠπίστατο γὰρ τὰς μὲν ἄλλας εὐτυχίας ταχέως μεταπιπτούσας· τὴν δ᾽ εὐγένειαν ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς παραμένουσαν· ὥστε ταύτην μὲν τὴν αἵρεσιν, ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ γένους ἔσεσθαι, τὰς δ᾽ ἑτέρας δωρεὰς, ὑπὲρ τοῦ χρόνου μόνου τοῦ καθ᾽ ἑαυτόν. τῶν μὲν οὖν εὖ φρονούντων οὐδεὶς ἂν τοῖς λογισμοῖς

vultuum fulgorem sustinere, ac munerum potius esse iudex cogeretur, consuetudinem Helenæ cæteris omnibus anteposuit: nō quòd voluptates præcipuè spectaret, (etsi enim eas viri sapientes multis aliis rebus præferunt, non tamen eò impulsus est) sed Iouis gener fieri & nominari studuit: quem honorem longè maiorem & præclariorem quàm Asiæ regnum existimabat. Magna enim imperia & potentiam, etiam nihili hominibus olim obuentura: tali verò muliere ex omni posteritate dignatum iri neminē. Animaduertit etiam se nullum pulchrius patrimoniū suis liberis posse relinquere, quàm si tam paternam quàm maternam originē ad Iouem referrent: quippe qui sciret, cætera fortunæ commoda celeriter aut interire aut transire ad alios: sed nobilitatem semper apud eosdem permanere. Quare hunc delectum in totius sui generis commodum cessurum prospiciebat, quū cætera munera non vltra sui æui terminos duratura essent. Nemo itaq; vir cordatus est quin hęc prudētissimè

τούτοις ἐπιτιμήσειεν. τῶν δὲ μηδὲν πρὸ τοῦ πράγματος ἐνθυμουμένων, ἀλλὰ τὸ συμβαῖνον μόνον σκοπούντων, ἤδη τινὲς ἐλοιδόρησαν αὐτόν. ὧν τὴν ἄνοιαν ἐξ ὧν ἐβλασφήμησαν περὶ ἐκείνου ῥᾴδιον ἅπασι καταμαθεῖν. πῶς γὰρ οὐ καταγέλαστα πεπόνθασιν, εἰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἱκανοτέραν εἶναι νομίζουσι, τῆς ὑπὸ τῶν θεῶν προκριθείσης; οὐ γὰρ δὴ περὶ ὧν εἰς τοσαύτην φιλονεικίαν κατέστησαν, τὸν τυχόντα διαγνῶναι κύριον ἐποίησαν· ἀλλὰ δῆλον ὅτι τοσαύτην ἔσχον σπουδὴν, κριτὴν ἐκλέξασθαι τὸν βέλτιστον, ὅσην περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο. χρὴ δὲ σκοπεῖν, ὁποῖός τις ἦν, καὶ δοκιμάζειν αὐτὸν, οὐκ ἐκ τῆς ὀργῆς τῶν ἀποτυχουσῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἅπασαι βουλευσάμεναι, προείλοντο τὴν ἐκείνου διάνοιαν. κακῶς μὲν γὰρ παθεῖν ὑπὸ τῶν κρειττόνων, οὐδὲν κωλύει καὶ τοὺς μηδὲν ἐξημαρτηκότας· τοιαύτης δὲ τιμῆς τυχεῖν, ὥστε θνητὸν ὄντα, θεῶν γενέσθαι κριτὴν, οὐχ οἷόν τε μὴ οὐ τὸν πολὺ τῇ γνώμῃ διαφέροντα. θαυμάζω δ' εἴ τις

A cogitata fateatur. Quidam autem ex eorum numero qui nihil quod rem antecessit considerant, sed ex euentu iudicant omnia, conuitiis eum incessere non dubitarunt: quorum amentia ex ipsis maledictis animaduerti ab omnibus facile potest. Quid enim magis ridiculum admittere queant quàm si B sua ingenia illi antecellere putent cui primas deę detulerũt? Nec enim quibus de rebus tanta inter ipsas orta erat contentio, eas cuiuslibet autoritati diiudicãdas permiserunt: sed de optimo iudice deligendo non eas minus fuisse solicitas, quàm de rę ipsa laborasse facilè ap- C paret. Considerãdum est autem qualis fuerit: & iudicium de eo faciendum, non è victarum iracundia, sed ex illarum omniũ sententia, quum eius mẽtem præ cæteris delegerunt. Nihil enim prohibet, à potentioribus malè accipi etiam innocentes: eum autẽ honorem adipisci, vt qui mortalis est dearum iudex fiat, id verò contingere non potest, D nisi viro laude sapientiæ præstantissimo. Miror autem esse quenquam

οἴεται κακῶς βεβουλεῦσθαι τὸν μετὰ ταύτης ζῆν ἑλόμενον ἧς ἕνεκα πολλοὶ τῶν ἡμιθέων ἀποθνήσκειν ἠθέλησαν. πῶς δ᾽ οὐκ ἂν εἴη ἀνόητος, εἰ τὰς θεὰς εἰδὼς περὶ κάλλους φιλονεικούσας, αὐτὸς κάλλους κατεφρόνησε, καὶ μὴ ταύτην ἐνόμισε μεγίστην εἶναι τῶν δωρεῶν, περὶ ἧς κἀκείνας ἑώρα μάλιστα σπουδαζούσας; τίς δ᾽ ἂν τὸν γάμον τὸν Ἑλένης ὑπερεῖδεν, ἧς ἁρπασθείσης, οἱ μὲν Ἕλληνες οὕτως ἠγανάκτησαν, ὥσπερ ὅλης τῆς Ἑλλάδος πεπορθημένης· οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἐφρόνησαν, ὅσονπερ ἂν εἰ πάντων ἡμῶν ἐκράτησαν. δῆλον δ᾽ ὡς ἑκάτεροι διετέθησαν· πολλῶν γὰρ αὐτοῖς πρότερον ἐγκλημάτων γενομένων, περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἡσυχίαν ἦγον· ὑπὲρ δὲ ταύτης τοσοῦτον συνεστήσαντο πόλεμον, οὐ μόνον τῷ μεγέθει τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ καὶ τῷ μήκει τοῦ χρόνου, καὶ τῷ πλήθει τῶν παρασκευῶν, ὅσος οὐδεὶς πώποτε γέγονεν. ἐξὸν δὲ, τοῖς μὲν, ἀποδοῦσιν Ἑλένην, ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν· τοῖς δ᾽ ἀμελήσασιν ἐκείνης, ἀδεῶς οἰκεῖν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον. οὐδέτερον

A qui malè sibi consuluisse illum putet, qui cum ea viuere decreuerit, propter quam multi ex semideis emori voluerunt. An verò non desipuisset, qui deas de forma contendere sciret, si formam ipse spreuisset: nec id maximũ donum existimasset, quod ab illis quoque maximi fieri vidisset? Quis verò B coniugium Helenæ asper natus esset, qua rapta, Græci non secus ac si tota Græcia vastata fuisset, indignati sunt: & barbari ita superbierunt, quasi nos omnes superassent? Neque verò obscurũ est quibus animis vtriq; fuerint. Nam quum ante alteri alteris multa crimina intulissent, propter alia C nihil mouerunt, ob hanc autem tantum bellum cõcitarunt, non solùm iræ magnitudine, sed & longitudine temporis, & apparatuum copiis, quantum ad eum diem nullum fuerat vnquam. Etsi autem potestas dabatur, alteris, Helena reddita, vrgẽtibus malis liberari: alteris, ea neglecta, omne D deinceps tẽpus ætatis domi securè degere? neutri

ταῦτ᾽ ἠθέλησαν· ἀλλ᾽ οἱ μὲν περιεώρων, καὶ πόλεις ἀναστάτους γινομένας, καὶ τὴν χώραν πορθουμένην, ὥστε μὴ προέσθαι αὐτὴν τοῖς Ἕλλησιν. οἱ δ᾽ ᾑροῦντο μένοντες ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας καταγηράσκειν, καὶ μηδέποτε τοὺς ἑαυτῶν ἰδεῖν μᾶλλον, ἢ ἐκείνην καταλιπόντες, εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ἐπανελθεῖν. καὶ ταῦτ᾽ ἐποίουν, οὐχ ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου καὶ Μενελάου φιλονεικοῦντες, ἀλλ᾽ οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς Ἀσίας, οἱ δ᾽ ὑπὲρ τῆς Εὐρώπης· νομίζοντες ἐν ὁποτέρᾳ τὸ σῶμα τὸ ἐκείνης κατοικήσειε, ταύτην τὴν χώραν εὐδαιμονεστέραν ἔσεσθαι. τοσοῦτος δ᾽ ἔρως ἐνέπεσε τῶν πόνων καὶ τῆς στρατιᾶς ἐκείνης, οὐ μόνον τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς, ὥστ᾽ οὐδὲ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας ἀπέτρεψαν τῶν ἀγώνων τῶν περὶ Τροίαν· ἀλλὰ Ζεὺς μὲν προειδὼς τὴν Σαρπηδόνος εἱμαρμένην, Ἠὼς δὲ τὴν Μέμνονος, Ποσειδῶν δὲ τὴν Κύκνου, Θέτις δὲ τὴν Ἀχιλλέως, ὅμως αὐτοὺς συνεξώρμησαν καὶ συνεξέπεμψαν· ἡγούμενοι κάλλιον αὐτοῖς εἶναι τεθνάναι μαχομένοις περὶ τῆς Διὸς θυγατρὸς μᾶλλον, ἢ ζῆν ἀπολειφθεῖσι τῶν περὶ ἐκείνης κινδύνων. καὶ τί δεῖ θαυμάζειν

A tamen hęc voluerunt: sed illi & vrbes excindi, & agros vastari siuerunt, ne Græcis eam redderent: hi peregrè consenescere, & suos nunquam intueri, quàm hac relicta domum reuerti maluerunt. Et hęc egerunt, non quòd vel Alexandrum vel Menelaū tāti facerēt: sed alteri pro Europa, alteri pro Asia dimicabant: B existimātes, in vtra corpꝰ eius incoleret, eam regionem feliciorē fore. Tanta certè cupiditas incessit laborum & expeditionis illius, nō Gręcis tantùm & barbaris, sed diis etiam, vt ne filios quidem suos à Troiani belli discriminibus abesse vellēt. Nam quamuis præuidisset Iupiter fatū Sarpedonis, C Aurora Memnonis, Neptunus Cygni, Thetis Achillis: tamē eos cohortati cęteris adiunxerunt: existimantes gloriosius eis fore, si de filia Iouis dimicantes occumberent quàm si periculorum illorū expertes domi cōsenescerēt. Quis verò miretur

ἃ περὶ τῶν παίδων ἔγνωσαν; αὐτοὶ γὰρ πολὺ μείζω καὶ δεινοτέραν ἐποιήσαντο τὴν παράταξιν τῆς πρὸς τοὺς γίγαντας αὐτοῖς γενομένης. πρὸς μὲν γὰρ ἐκείνους μετ' ἀλλήλων ἐμαχέσαντο· περὶ δὲ ταύτης πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ἐπολέμησαν.

Εὐλόγως δὲ κἀκεῖνοι ταῦτ' ἔγνωσαν, κἀγὼ τηλικαύταις ὑπερβολαῖς ἔχω χρήσασθαι περὶ αὐτῆς. κάλλους γὰρ πλεῖστον μέρος μετέσχηκεν· ὃ σεμνότατον καὶ τιμιώτατον καὶ θειότατον τῶν ὄντων ἐστί. ῥᾴδιον δὲ διαγνῶναι τὴν δύναμιν αὐτοῦ· τῶν μὲν γὰρ ἀνδρείας ἢ σοφίας ἢ δικαιοσύνης μετεχόντων, πολλὰ φανήσεται τιμώμενα μᾶλλον, ἢ τούτων ἕκαστον. τῶν δὲ κάλλους ἀπεστερημένων οὐδὲν εὑρήσομεν ἀγαπώμενον, ἀλλὰ πάντα καταφρονούμενα, πλὴν ὅσα τῆς ἰδέας ταύτης κεκοινώνηκε· καὶ τὴν ἀρετὴν διὰ τοῦτο μάλιστα εὐδοκιμοῦσαν, διότι κάλλιστον τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐστίν. γνοίη δ' ἄν τις κἀκεῖθεν ὅσον διαφέρει τῶν ὄντων, ἐξ ὧν αὐτοὶ διατιθέμεθα πρὸς ἕκαστον αὐτῶν. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ὧν ἂν ἐν χρείᾳ γιγνώμεθα, τυχεῖν μόνον βου-

A eos de suis filiis ita statuisse, quum ipsi dij eo bello multo acrius & vehementius præliati sint quàm contra gigantes? Nam illos quidem coniunctis viribus propulsarunt: propter hanc ipsi inter sese dimicarunt.

Rectè autem & illi sic senserunt, & hæc mihi grandiloquentia concessa est. B Nam insigni pulchritudine prædita fuit: qua in tota rerum natura nihil est augustius, nihil pretiosius, nihil diuinius. Cuius vires hinc facilè intelliguntur. Multa enim sunt quibus plus honoris quàm vel fortitudine, vel iustitia, vel sapientia præditis habeatur. Eorum autem quæ C pulchritudine destituuntur, nihil diligi, sed contemni potius omnia quæ huius boni expertia sunt, & virtutem eo potissimùm celebrari quòd omnium actionum pulcherrima sit, reperiemus. Quãtum autem pulchritudo antecellat omnibus rebus, è nostris affectionibus erga formosos potest intelligi. Nam D cæteris rebus, quarũ vsus aliquis nobis esse potest, tantùm potiri vo-

λόμεθα· περαιτέρω δὲ περὶ αὐτὴν οὐδὲν τῇ ψυχῇ προςπεπόνθαμεν· τῶν δὲ καλῶν ἔρως ἡμῖν ἐγγίνεται, τοσούτῳ μείζω τοῦ βουλεύσασθαι ῥώμην ἔχων, ὅσῳ περ καὶ τὸ πρᾶγμα κρεῖττόν ἐστι. καὶ τοῖς μὲν κατὰ σύνεσιν, ἢ κατ' ἄλλο τι προέχουσι, φθονοῦμεν, ἢν μὴ τῷ ποιεῖν ἡμᾶς εὖ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν προςάγωνται, καὶ στέργειν σφᾶς αὐτοὺς ἀναγκάσωσι. τοῖς δὲ καλοῖς εὐθὺς ἰδόντες εὖνοι γιγνόμεθα, καὶ μόνους αὐτοὺς ὥσπερ τοὺς θεοὺς, οὐκ ἀπαγορεύομεν θεραπεύοντες, ἀλλ' ἥδιον δουλεύομεν τοῖς τοιούτοις, ἢ τῶν ἄλλων ἄρχομεν· πλείω χάριν ἔχοντες τοῖς πολλὰ προςτάττουσιν, ἢ τοῖς μηδὲν ἐπαγγέλλουσι· καὶ τοὺς μὲν ἄλλῃ τινὶ δυνάμει γιγνομένοις, λοιδοροῦμεν, καὶ κόλακας ἀποκαλοῦμεν· τοὺς δὲ τῷ κάλλει λατρεύοντας, φιλοκάλους καὶ φιλοπόνους νομίζομεν εἶναι. τοσαύτῃ δ' εὐσεβείᾳ καὶ προνοίᾳ χρώμεθα περὶ τὴν ἰδέαν τὴν τοιαύτην, ὥστε καὶ αὐτῶν τῶν κεκτημένων τὸ κάλλος, τοὺς μὲν μισθαρνήσαντας καὶ κακῶς βουλευσαμένοις περὶ τὴν αὐτῶν ἡλικίαν, μᾶλλον ἀτιμά-

lumus, animi verò propensione vlterius haud progredimur, at pulchrorum amor natura nobis est insitus: cuius tanto maiores vires sunt quàm vt deliberandi spatium præbeat, quanto res ipsa est præstantior. Ac iis quidem qui vel sapiẽtia vel alia quapiam facultate præcellunt, inuidemus, nisi nos quotidianis beneficiis alliciãt, & sui amorem quasi extorqueant: formosis autem è primo statim aspectu beneuolentia coniungimur, & solos eos, quemadmodum deos, colendo non defatigamur, sed libentius eis inseruimus quàm aliis imperamus: maiorémque illis gratiam habemus, si multa imperent, quàm si nihil faciendum denuntient. Iam si qui alteri cuipiam pręcellentię obnoxij sunt: eos insectamur, & adulatores nominamus: seruos autem pulchritudinis, elegantes & industrios existimamus. Tanta denique pietate & cura formam complectimur, vt si qui formosorum malo consilio florem ætatis prostituerint, seueriore censura

ζομεν, ἢ τοὺς εἰς τὰ τῶν ἄλλων σώματα ἐξαμαρτάνοντας. ὅσοι δ' ἂν τὴν αὑτῶν ὥραν διαφυλάξωσιν, ἄβατον τοῖς πονηροῖς ὥσπερ ἱερὸν ποιήσαντες, τούτους εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τιμῶμεν, ὥσπερ τοὺς ὅλην τὴν πόλιν ἀγαθόν τι δράσαντας. καὶ τί δεῖ τὰς ἀνθρωπίνας δόξας λέγοντα διατρίβειν; ἀλλὰ Ζεὺς ὁ κρατῶν ἁπάντων, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐνδείκνυται· πρὸς δὲ τὸ κάλλος ταπεινὸς γινόμενος ἀξιοῖ πλησιάζειν. Ἀμφιτρύωνι μὲν γὰρ εἰκασθεὶς, ὡς Ἀλκμήνην ἦλθε· χρυσὸς δὲ ῥυεὶς, Δανάῃ συνεγένετο· κύκνος δὲ γενόμενος, εἰς τοὺς Νεμέσεως κόλπους κατέφυγε. τούτῳ δὲ πάλιν ὁμοιωθεὶς, Λήδαν ἐνυμφευσεν. ἀεὶ δὲ μετὰ τέχνης, ἀλλ' οὐ μετὰ βίας, θηρώμενος φαίνεται τὰς φύσεις τὰς τοιαύτας. τοσούτῳ δὲ μᾶλλον προτετίμηται τὸ κάλλος παρ' ἐκείνοις ἢ παρ' ἡμῖν. ὥστε καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς ἑαυτῶν ὑπὸ τούτου κρατουμέναις συγγνώμην ἔχουσι. καὶ πολλὰς ἄν τις ἐπιδείξειε τῶν ἀθανάτων, αἳ θνητοῦ κάλλους ἡττήθησαν, ὧν οὐδὲ μία

notemus, quàm eos qui aliena corpora violarunt. Qui vero ita suam formam custodiunt, vt tanquam in templum nullus improbis pateat aditus: eos reliqua ætate, perinde ac si toti ciuitati benefecissent, honoramus. Et quid opus est humanis opinionibus recensendis immorari? quum Iupiter optimus maximus in aliis potentiam suam demonstret, ad pulchritudinem vero humili persona suscepta accedendum esse censeat? Amphitryoni enim factus similis, ad Alcmenam venit: in aureum imbrem mutatus, cum Danaë cõgressus est: oloris figura, in suum Nemeseωs confugit: atque iterum eiusdem auis speciem quum haberet, Ledam sibi despondit: denique semper arte quapiam, nunquam vi, tales naturas eum consectatũ esse constat. Et apud deos forma tanto est quàm apud nos honoratior: vt etiam suis vxoribus, quũ ab ea vincuntur, ignoscant. multæque dearum immortalium proferri possunt, quæ quum humanæ formæ succumberent, tantum abfuit

λαθεῖν τὸ γεγενημένον, ὡς αἰσχύνην ἔχον, ἐζήτησεν, ἀλλ' ὡς καλῶν ὄντων τῶν πεπραγμένων, ὑμνεῖσθαι μᾶλλον ἢ σιωπᾶσθαι περὶ αὐτῶν ἠβουλήθησαν, μέγιστον δὲ τῶν εἰρημένων τεκμήριον· πλείους γὰρ ἂν εὕροιμεν διὰ τὸ κάλλος ἀθανάτοις γεγενημένοις, ἢ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας. ὧν Ἑλένη τοσούτῳ πλέον ἔσχεν, ὅσωπερ καὶ τὴν ὄψιν αὐτῶν διήνεγκεν. οὐ γὰρ μόνον ἀθανασίας ἔτυχεν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν ἰσόθεον λαβοῦσα, πρῶτον μὲν τοὺς ἀδελφοὺς ἤδη κατεχομένους ὑπὸ τῆς πεπρωμένης, εἰς θεοὺς ἀνήγαγε, βουλομένη δὲ πιστὴν ποιῆσαι τὴν μεταβολὴν, οὕτως αὐτοῖς τὰς τιμὰς ἐναργεῖς ἔδωκεν, ὥσθ' ὁρωμένοις ὑπὸ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ κινδυνευόντων σώζειν, οἵτινες ἂν εὐσεβῶς αὐτοὺς ἐπικαλέσωνται. μετὰ δὲ ταῦτα Μενελάῳ τοσαύτην χάριν ἀπέδωκεν ὑπὲρ τῶν πόνων καὶ τῶν κινδύνων, οὓς δι' ἐκείνην ὑπέμεινεν· ὥστε τοῦ γένους ἅπαντος τοῦ Πελοπιδῶν διαφθαρέντος, καὶ κακοῖς ἀνηκέστοις περιπεσόντος, οὐ μόνον αὐτὸν τῶν συμφορῶν τούτων ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ θεὸν

A vt vlla rem eam sibi decori esse putaret, aut clam habere studeret, vt tanquam re bene ac laudabiliter gesta, hymnis celebrari potiùs quàm sileri voluerint. Cuius rei signum illud euidentissimum est, quòd plures ob formæ præstantiam, immortalitatem adeptos esse scimus, quàm pro- B pter virtutes cæteras vniuersas. Quibus Helena tanto meliore conditione fuit, quanto eis etiam facie præstitit. Non enim immortalitatem tantùm adepta est: sed & potestatem diuinam consecuta, primùm fratres, qui fato iam concesserant, inter deos retulit. Cui mutationi quum autoritatem & fidem af- C ferre vellet, honores ita manifestos eis dedit, vt in mari conspecti, periclitantes seruent, quicunque ipsos piè inuocarint. Deinde Menelao tantam gratiam retulit pro laboribus & periculis sua causa susceptis, vt, quum genus omne Pelopidarum interisset, malis inexplicabilibus oppres- D sum, non tantùm ex illis calamitatibus eum eripuerit, sed & mortalem

ἀντὶ θνητοῦ ποιήσασα, σύνοικον αὐτῇ καὶ πάρεδρον εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα κατεστήσατο. καὶ τούτοις ἔχω τὴν πόλιν τῶν Σπαρτιατῶν τὴν μάλιστα τὰ παλαιὰ διασώζουσαν, ἔργῳ παρασχέσθαι μαρτυροῦσαν. ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἐν Θεράπναις τῆς Λακωνικῆς, θυσίας αὐτοῖς ἁγίους καὶ πατρίους ἐπιτελοῦσιν· οὐχ ὡς ἥρωσιν, ἀλλ᾽ ὡς θεοῖς ἀμφοτέροις οὖσιν. ἐπεδείξατο δὲ καὶ Στησιχόρῳ τῷ ποιητῇ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν· ὅτε μὲν γὰρ ἀρχόμενος τῆς ᾠδῆς, ἐβλασφήμησέ τι περὶ αὐτῆς, ἀνέστη τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστερημένος· ἐπειδὴ δὲ γνοὺς τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς, τὴν καλουμένην παλινῳδίαν ἐποίησε, πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν φύσιν κατέστησε· λέγουσι δέ τινες καὶ τῶν Ὁμηριδῶν, ὡς ἐπιστᾶσα νυκτὸς Ὁμήρῳ προσέταξε ποιεῖν περὶ τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ Τροίαν· βουλομένη τὸν ἐκείνων θάνατον ζηλωτότερον ἢ τὸν βίον τῶν ἄλλων καταστῆσαι· καὶ μέρος μέν τι, καὶ διὰ τὴν Ὁμήρου τέχνην, μάλιστα δὲ διὰ ταύτην, οὕτως ἐπαφρόδιτον καὶ παρὰ πᾶσιν ὀνομαστὴν αὐτοῦ γενέσθαι τὴν ποίησιν.

Ὡς οὖν καὶ δίκην λαμβάνειν

A eius sortẽ diuinitate mutarit, eúmq; contubernalem sibi & assessorem in omne æuum constituerit. Quarũ mihi rerum Spartiatarum vrbs, diligentissima vetustatis custos, reipsa testimoniũ perhibebit: Nam in hunc vsq; diẽ Therapnis in Laconia, patrio ritu sanctè illis sacra faciunt, non vt heroibus, B sed vtrique vt diuis. Ostẽdit etiam Stesichoto suã potentiam: qui quum initio sui carminis eam nonnihil perstrinxisset maledictis, surrexit oculis orbatus: sed vbi causa eius calamitatis intellecta, palinodiam, quam vocãt, fecit, illius beneficio visum recepit. Quinetiam Ho- C meridarum quidam aiũt, eam noctu Homero astitisse, ac mandasse vt de iis scriberet qui ad Troiam militassent: quo mors eorũ optabilior quàm aliorum vita redderetur: ac poesim eius, ex parte quidem Homeri etiam solertia, in primis verò propter Helenam, ita, gratiosam, & apud omnes celebrem esse factam.

D Eos igitur qui opib⁹ pol-

καὶ χάριν ἀποδοῦναι δυναμένην, τοὺς μὲν τοῖς χρήμασι προέχοντας, ἀναθήμασι καὶ θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις προσόδοις ἱλάσκεσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὴν χρή, τοὺς δὲ φιλοσόφους πειρᾶσθαί τι λέγειν περὶ αὐτῆς ἄξιον τῶν ὑπαρχόντων ἐκείνῃ. τοῖς γὰρ πεπαιδευμένοις πρέπει τοιαύτας ποιεῖσθαι τὰς ἀπαρχάς. πολὺ δὲ πλείω τὰ παραλελειμμένα τῶν εἰρημένων ἐστί. καὶ χωρὶς γὰρ τεχνῶν καὶ φιλοσοφιῶν καὶ τῶν ἄλλων ὠφελειῶν, ἃς ἔχοι τις ἂν εἰς ἐκείνην καὶ τὸν πόλεμον τὸν Τρωϊκὸν ἀνενεγκεῖν, δικαίως ἂν καὶ τοῦ μὴ δουλεύειν ἡμᾶς τοῖς βαρβάροις, Ἑλένην αἰτίαν εἶναι νομίζοιμεν. εὑρήσομεν γὰρ τοὺς Ἕλληνας διὰ ταύτην ὁμονοήσαντας, καὶ κοινὴν στρατείαν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ποιησαμένους· καὶ τότε πρῶτον τὴν Εὐρώπην κατὰ τῆς Ἀσίας τρόπαιον στήσασαν. ἐξ ὧν τοσαύτης μεταβολῆς ἐτύχομεν, ὥστε τὸν μὲν ἐπέκεινα χρόνον, οἱ δυστυχοῦντες ἐν τοῖς βαρβάροις, τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἠξίουν ἀρχήν. καὶ Δαναὸς μὲν ἐξ Αἰγύπτου φυγὼν, Ἄργος κατέσχε· Κάδμος δ' ὁ Σιδώνιος Θηβῶν ἐβασίλευσε· Κᾶρες δὲ τὰς νήσους κατῴκουν· Πελοποννήσου

A lent, donariis & sacrificiis & supplicationibus, cæterísque cultibus: eruditos studiosa & honorifica celebratione placare & honorare decet eam: vt quæ tum irrogare pœnam, tū gratiam referre possit. Nā liberaliter institutos tales ei primitias offerte cōuenit. Plura sunt autem quę præterij quàm quæ com- B memoraui. Nam præter artes & ingeniose cogitata, cæterásque vtilitates quæ in illam Troianúmq; bellum referri possent, iure id quoq; Helenæ adscribetur, quòd barbaris non seruimus. Constat enim, quū propter eā Græci concordiam iniissent, & communem expeditionē contra barbaros suscepis- C sent: tum primùm Europam de Asia triumphasse. Vnde res nostræ ita mutatæ sunt, vt superioribus temporibus, si qui apud Barbaros calamitate premebantur, imperium in Græcas vrbes sibi arrogarent. Nā Danaus ex Ægypto profugus, Argos occupauit: Cadmus Sidonius Thebis imperauit: Cares, D insulas tenuerūt: Pelops,

τῆς δὲ συμπάσης ὁ Ταντάλου Πέλοψ ἐκράτησε. μετ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν πόλεμον, τοσαύτην ἐπίδοσιν τὸ γένος ἡμῶν ἔλαβεν, ὥστε καὶ πόλεις μεγάλας καὶ χώραν πολλὴν ἀφελέσθαι τῶν βαρβάρων. ἢν οὖν τινὲς βούλωνται ταῦτ᾽ ἐπεξεργάζεσθαι καὶ μηκύνειν, οὐκ ἀπορήσουσιν ἀφορμῆς ὅθεν Ἑλένην ἔξω τῶν εἰρημένων ἔξουσιν ἐπαινεῖν, ἀλλὰ πολλοῖς καὶ καλοῖς καὶ καινοῖς λόγοις ἐντεύξονται περὶ αὐτῆς.

A Tantali filius, vniuersam Peloponnesum subegit. Post illud autem bellum, nostræ gentis opes ita auctæ sunt, vt & magnas vrbes & multas prouincias barbaris eripuerit. Quare si qui sunt qui hæc velint expolire & dilatare, non eis occasio defutura est Helenæ extra ea quæ diximus laudandæ: sed mul- B ta & præclara & noua de ea dicendi materia suppeditabitur.

ΒΟΥΣΙΡΙΔΟΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ,

Τῶν τῆς τρίτης συμμορίας λόγος τρίτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου.

Τοῦτον τὸν λόγον γράφει πρὸς Πολυκράτη τινὰ σοφιστὴν, ἐξ ἀνάγκης ἐλθόντα ἐπὶ τὸ σοφιστεύειν, διὰ πενίαν· Ἀθηναῖον μὲν τῷ γένει, σοφιστεύοντα δὲ νῦν ἐν Κύπρῳ. γράφει δὲ αὐτῷ ὡς φίλος, ἐπανορθούμενος αὐτὸν δῆθεν, ὡς σφαλέντα ἐν τούτοις τοῖς λόγοις οἷς ἔγραφεν, ἔν τε τῷ ἐγκωμίῳ τοῦ Βουσίριδος, καὶ ἐν τῇ κατηγορίᾳ τοῦ Σωκράτους. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ παρασχὼν τὸν λόγον τῆς κατηγορίας Σωκράτους τοῖς περὶ Ἄνυτον καὶ Μέλιτον, ἵνα κατηγορηθεὶς ἀποθάνῃ. κατηγόρουν δὲ αὐτοῦ ὡς ὅτι καινὰ

δαιμόνια εἰσφέρει τοῖς Ἀθηναίοις, λέγων δή, σέβειν ὄρνεα καὶ κύνας καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ διὰ τοῦτο διαφθείρειν τοὺς νέους τοὺς μανθάνοντας. ἐζήτησαν δέ τινες, διὰ ποίαν αἰτίαν μὴ φανερῶς τὸν κατ' αὐτοῦ λόγον εἰσῆλθεν· εἶτε φείδεται τοῦ διδασκάλου. καὶ λέγομεν, ἵνα μὴ ὀργισθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀρτίως Σωκράτους καταψηφισάμενοι. δοκεῖ οὖν διὰ τούτου ὥσπερ ἐλέγχειν αὐτοὺς ὡς κακῶς καταψηφισαμένους. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ μετέγνωσαν ὕστερον, ὅτι ἀσεβῶς ἔπραξαν, καταψηφισάμενοι Σωκράτους. εἶτα καὶ σωφρονισθέντες διὰ τοῦ λοιμοῦ τοῦ ἐγκατασκήψαντος αὐτοῖς, διὰ τὸν Σωκράτους θάνατον. ἀπέθανε δὲ ἐπὶ Λάχητος ἄρχοντος. ὅθεν λοιπὸν ἐκέλευσαν μηδένα δημοσίᾳ, οἷον ἐν κοινῷ θεάτρῳ, λέγειν περὶ Σωκράτους. ἀμέλει λέγεταί τι τοιοῦτον, ὡς ὅτι Εὐριπίδου βουλομένου εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, καὶ δεδιότος, ἀναπλάσασθαι Παλαμήδην, ἵνα διὰ τούτου σχοίη καιρὸν τοῦ αἰνίξασθαι εἰς τὸν Σωκράτην, καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, Ἐκάνετε ἐκάνετε τὸν Ἑλλήνων τὸν ἄριστον· ὅ ἐστιν, ἐφονεύσατε. καὶ νοήσαν τὸ θέατρον ἅπαν ἐδάκρυσε. διότι περὶ Σωκράτους ἠνίττετο. γράφει οὖν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦτον, ὥσπερ εἴπομεν, ἐπιλαμβανόμενος αὐτοῦ. εἰ δέ τις ζητήσει τὴν αἰτίαν, διὰ τί μὴ καὶ τὸν ἄλλον λόγον εἶπεν εἰς τὸν Σωκράτην· λέγομεν, ὡς ἤδη περὶ τούτου προειρήκαμεν. ἵνα μὴ ὀργισθῶσιν αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι, ἔναγχος καταψηφισάμενοι.

Ἡ δ' ὑπόθεσις τοῦ Βουσίριδος τοιαύτη· Βούσιρις τῆς Λιβύης καὶ Ποσειδῶνος ἐγένετο παῖς· οὗτος τεχθεὶς ἐν Λιβύῃ τῇ χώρᾳ, ὑπεριδὼν τῆς ἐκεῖ οἰκήσεως, εἵλετο τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ κτίζει πόλιν ὁμώνυμον αὐτῷ Βούσιριν, ἥτις καὶ νῦν οὕτω κέκληται. αἰτίαν δ' ἔσχεν ὡς ξενηλάτης, καὶ ὡς θύων τοὺς ξένους. ὁ οὖν Πολυκράτης, ἅτε δὴ καὶ σοφιστὴς καὶ λογογράφος, ἠθέλησε καὶ ἀπολογίαν γράψαι ὑπὲρ τοῦ Βουσίριδος, καὶ ὑπὲρ τούτων ὧν ἐνεκαλεῖτο, εἰς ἣν αὐτοῦ ὁ Ἰσοκράτης ἐπιλαμβάνεται, καὶ ὑποτίθεται αὐτὸς πῶς ἔδει αὐτὸν γράψαι τὸ ἐγκώμιον. διὸ καὶ ὁ λόγος οὗτος τῶν τεσσάρων ἐγκωμίων ἐστί.

BVSIRIDIS LAVDATIO.

Tertiæ centuriæ oratio tertia.

ARGVMENTVM eiusdem orationis.

HÆc oratio ad Polycratem sophistam quendam scribitur, paupertate ad docendam rhetoricam adactum: qui quum genere Atheniensis esset, tum in Cypro docebat. Scribit autē Isocrates vt amicus, ad ea eius errata corrigenda, quæ in orationibus duabus laudatione Busiridis, & accusatione Socratis, admiserat. Hic enim est qui Anyto & Melito eam orationem suppeditauit qua Socrates capitis accusatus est. Accusationis autem capita fuerunt hæc, quòd nouos deos apud Athenienses introduceret, atque auiculas & canes, & eius generis alia coli iuberet, eóque pacto studiosos adolescentes corrumperet. Quæsiuerunt quidam cur non apertè contra illū disputarit, an magistro illi pepercerit. Respondemus; eum iram esse veritū Atheniensium, qui Socratem recens condemnarant, quos hac oratione velut arguere videtur iniustæ condemnationis: Nam & ipsi postquam impiè Socratem supplicio affecissent, agnouerunt: & graui pestilentia afflicti, necis illius pœnas dederunt. Periit autem Lachete prętore. Vnde pòst edixerunt ne quis in posterum Socratis publicè, vt in communi theatro, meminisset. Narratur autem huiusmodi quiddam accidisse: Euripidem, quum aliquid de eo dicere vellet, nec id tamen auderet, finxisse fabulam de Palamede, vt sub eius persona occasionem haberet obscurè ad Socratis interitum & factū Atheniensium alludendi: his verbis, Occidistis occidistis Græcorum optimum. Animaduertēte autem populo, hæc verba ad Socratem pertinere, ortā in toto theatro esse comploratioē. Scribit igitur Isocrates hanc orationem ad Polycratem, reprehendendi causa. Si quis autem requirat cur non & altera oratio de Socrate sit ab autore nostro exposita: is meminerit quod iā dixi-

mus, vitandæ offensionis Atheniensium ergô, qui recens illum condemnarant, id esse prætermissum.

Busiridis argumentum hoc est: Busiris Libyę & Neptuni filius, natus in Lybia regione, spreta patria, in Ægyptum profectus, vrbem sibi cognominem, Busirim, condidit: quæ id nomen etiam hodie retinet. Crimini autem ei datum est, quòd non tantùm non admitteret hospites, sed etiam sacrificaret. Polycrates igitur, vt sophista & scriptor orationum, defensionem Busiridis, & criminum quæ illi obiiciebantur, purgationem scribere instituit: in quo ab Isocrate reprehenditur, qua ratione scribenda fuisset laudatio admonente. Quare & hæc oratio inter quatuor laudationes numeratur.

ΑΛΛΗ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Τῶν καθ' ἡμᾶς ποιητῶν τὶς ἀνεγκωμίαστον ἀπεκάλεσε τὸν Βούσιριν, οἱονεὶ μηδὲ τοὐλάχιστον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀνοιοῦντα· αἰνιττόμενος ἴσως τουτονὶ τὸν Ἰσοκράτους λόγον, καὶ ψευδεῖς ἐπαίνους, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἔπαινοι ἀποδεικνύων. ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις τοῦ λόγου παράδοξός τ' ἐστὶ, καὶ ἄδοξος. τὰ δὲ τοιουτότροπα τῶν συγγραμμάτων δοκεῖ μὲν εἰς ἐπίδειξίν τε καὶ προπαρασκευήν τινα τῶν φιλολόγων εὑρημένα· οὐ μὴν ἀλλ' ἐντεῦθεν οὐ ταύτης μόνον ἂν τῆς ὠφελείας εὐπορήσειέ τις, ἀλλὰ καὶ ἀρίστην πολιτείαν (ἐφ' ὅσον παρέργως μεταχειριζομένῳ ἐνῆν) καλῶς ὑπογεγραμμένην ἂν εὕροι. ἔνεισι δὲ καὶ ἕτεροί τινες ἐξαίρετοι τόποι, δι' ὧν ἂν οἱ φιλομαθεῖς τῶν νεωτέρων παιδεύοιντο. ὥστε τὸ σύγγραμμα τοῦτ' ἄξιον δοκεῖν μετ' ἐπιμελείας ἀναγνωσθῆναι, οὐ μᾶλλον διὰ τὰς τῶν λογοδαιδάλων ἐξευρέσεις, ἢ διὰ τὴν βιωφελῆ γνῶσιν τὴν ἐνυπάρχουσαν. τῷ μὲν οὖν δοκεῖν φίλῳ τινὶ τῶν σοφιστῶν, τύπον ἐγκωμιαστικοῦ λόγου διεχάραξεν· ὡς ἀληθῶς δὲ προῃρημένος φαίνεται Πολυκράτους τήν τε πονηρίαν, καὶ τὴν ἀπαιδευσίαν ἐλέγχειν, ἅτε δὴ μισθοῦ μὲν κατηγορεῖν Σωκράτους, ἀν-

δρὸς σοφωτάτου τε καὶ ὁσιωτάτου, ὃν ὁ Ἰσοκράτης ὡς προσῆκε περὶ πλείστου ἐποιήσατο, τολμήσαντος, φιλοσοφεῖν δὲ φάσκοντος μὲν, ὅμως δὲ ταῖς παραδόξοις ὑποθέσεσιν ἔτυχε καὶ εἰκῆ μεταχειρίζεσθαι χαίροντος. οὐ μὴν ἀλλὰ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς περὶ Πολυκράτους φησὶν, ὅτι ἔπαιζε, καὶ οὐκ ἐσπούδαζε τὸ ἐγκώμιον· καίτοι ἐκεῖ Θερσίτου περὶ λέγειν δοκῶν. τὸ γὰρ βιβλίον παρέφθαρται.

ALIVD ARGVMENTVM eiusdem orationis,

Ab Hieronymo VVolfio scriptum.

BVsiridem Virgilius illaudatũ vocat, vt ab omni etiam specie vllius virtutis alienissimum. Ac fieri potest vt ad hanc Isocratis orationem alludens, falsas laudes, non esse laudes innuat. Est igitur huius orationis argumẽtum & admirabile & infame. Quod quamuis ad acuenda & ostentãda ingenia potissimùm inuentum esse videatur: hinc tamen non ea solùm vtilitas petenda erit, sed optima reipublicæ forma (quantum quidem obiter fieri potuit) præclarè descripta inuenietur. Insunt etiam alij loci insignes, quibus erudiri studiosi adolescentes possunt. Quare scriptum hoc diligenti lectione dignissimũ est, non magis propter artificia rhetorum, quàm ob rerum vitæ vtilium cognitionem. Videri vult Isocrates amico cuidam sophistæ rationem laudationis præscribere: sed reuera id eum agere credibile est, vt Polycratis improbitatem & inscitiam coarguat, qui mercenarius accusator Socratis, viri sapientissimi & sanctissimi (quem noster autor, vt decuit, maximi fecerat) esse non dubitarit: & philosophiæ studiũ professus, portentosis argumẽtis, sine vlla dexteritate tractandis, delectetur. Verùm Demetrius Phalereus ait, Polycratem laudationem quandam non seriò sed ioco tractasse: quanquam ibi de Thersite loqui videtur. codex enim mutilus est.

ΤΗΝ μὲν ἐπιείκειαν τὴν σὴν, ὦ Πολύκρατες, καὶ τὴν τοῦ βίου μεταβολὴν, παρ' ἄλλων πυνθανόμενος οἶδα· τῶν δὲ λόγων τινὰς, ὧν γέγραφας, αὐτὸς ἀνεγνωκὼς, ἥδιστα μὲν ἄν σοι περὶ ὅλης ἐπαῤῥησιασάμην τῆς παιδεύσεως, περὶ ἣν ἠνάγκασαι διατρίβειν. (ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς μὲν ἀναξίως δυστυχοῦσιν, ἐκ δὲ φιλοσοφίας χρηματίζεσθαι ζητοῦσιν, ἅπαντας τοὺς πλείω πεπραγματευμένους καὶ μᾶλλον ἀπηκριβωμένους, προσήκειν ἐθελοντὰς τοῦτον εἰσφέρειν τὸν ἔρανον.) ἐπειδὴ δ' οὔπω περιτετυχήκαμεν ἀλλήλοις, περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὁπόταν εἰς ταὐτὸ συνέλθωμεν, τόθ' ἡμῖν ἐξέσται διὰ πλειόνων ποιήσασθαι τὴν συνουσίαν· ἃ δ' ἐν τῷ παρόντι δυναίμην ἂν εὐεργετῆσαί σε, ταῦτα δ' ᾠήθην δεῖν σοὶ μὲν ἐπιστεῖλαι, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους, ὡς οἷόν τε μάλιστ', ἀποκρύψασθαι. γινώσκω μὲν οὖν ὅτι τοῖς πλείστοις τῶν νουθετουμένων ἔμφυτόν ἐστι μὴ πρὸς τὰς ὠφελείας ἀποβλέπειν, ἀλλὰ τοσούτῳ χαλεπώτερον ἀκούειν τῶν λεγομένων,

A CVM æquitatem tuam, Polycrates, mutatúmque vitæ genus ex aliis cognouissem, & orationum tuarum quasdam ipse legissem: de tota quidem docendi ratione, ad quam necessitate compulsus es, cupidissime tecum ac libere B disseruissem. (arbitror enim omnium esse officium, qui & exercitatiores sunt, & solidiorem rei cognitionem habent, vt hanc quasi stipem vltro conferant, ad eos subleuandos qui nulla sua culpa calamitosi, philosophia docenda rem facere conantur) sed quia nondum ita contigit vt conueniremus, C cætera quidem differemus, dum coram copiosius colloqui licuerit: quæ vero in præsentia tibi conferre possem, ea vt ad te scribenda, sic cæteros summo studio celanda esse duxi. Etsi autem intelligo plerisque velut innatum esse vt, quum admonentur, non ad sequuturas vtilitates respiciant, sed D reprehensiones tanto iniquioribus animis ferant,

ὅσῳπερ ἂν τις ἀκριβέστερον αὐτῶν ἐξετάζῃ τὰς ἁμαρτίας· ὅμως δ' οὐκ ὀκνητέον ὑπομένειν τὴν ἀπέχθειαν ταύτην, τοῖς εὐνοϊκῶς πρός τινας ἔχουσιν, ἀλλὰ πειρατέον μεθιστάναι τὴν δόξαν τῶν οὕτω πρὸς συμβουλεύοντας διακειμένων.

Αἰσθανόμενος οὖν οὐχ ἥκιστά σε μεγαλαυχούμενον, ἐπί τε τῇ Βουσίριδος ἀπολογίᾳ, καὶ τῇ Σωκράτους κατηγορίᾳ, πειράσομαί σοι ποιῆσαι καταφανές, ὅτι τοῦ δέοντος πολὺ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις διήμαρτες. ἁπάντων γὰρ εἰδότων, ὅτι δεῖ τοὺς μὲν εὐλογεῖν τινας βουλομένους, πλείω τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν αὐτοῖς προσόντα ἀποφαίνειν, τοὺς δὲ κατηγοροῦντας, τἀναντία τούτων ποιεῖν· τοσούτῳ δέεις οὕτω κεχρῆσθαι τοῖς λόγοις, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν Βουσίριδος ἀπολογήσεσθαι φάσκων, οὐχ ὅπως τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ διαβολῆς ἀπήλλαξας, ἀλλὰ καὶ τηλικαύτην αὐτῷ τὸ μέγεθος παρανομίαν προσῆψας, ἧς οὐκ ἔσθ' ὅπως ἄν τις δεινοτέραν ἐξευρεῖν δυνηθείη. τῶν γὰρ ἄλλων τῶν ἐπιχειρησάντων ἐκεῖνον λοιδορεῖν, τοῦτο μόνον περὶ αὐτοῦ βλασφημούντων, ὡς ἔθυε τῶν ξένων τοὺς ἀφικνουμένους,

quanto seueriore censura in errata inquisitum fuerit: subeundæ tamen hæ sunt offensiones his qui aliquibus ex animo bene volunt: operáq; danda est vt qui hoc modo erga cõsiliarios affecti sunt, ab ista opinione deducãtur.

Quum igitur animaduertam, defensione Busiridis, & Socratis accusatione, te vel in primis gloriari: ostẽdere tibi conabor te in vtraque oratione lõgè ab oratoris officio aberrasse. Nam quum nemo ignoret, ei quẽ laudare volumus, tribuenda esse plura bona quàm reuera habeat: in vituperando autem contrariam viam esse insistendã: tantũ abest vt eam in dicendo rationem tu sequutus sis, vt Busiridis defensionẽ professus, non modò crimina quæ illi obiiciuntur, non refutatis, sed & tam insignem ei notam immanitatis inusseris, vt nihil cõtumeliosius excogitari queat. Nam quũ alij quibus illi maledicere visum est, vnam in eo mactationem hospitũ execrentur:

σὺ καὶ κατεσθίειν αὐτὸν τοὺς ἀνθρώπους ᾐτιάσω. Σωκράτους δὲ κατηγορεῖν ἐγχειρήσας, ὥσπερ ἐγκωμιάσαι βουλόμενος, Ἀλκιβιάδην ἔδωκας αὐτῷ μαθητὴν, ὃν ὑπ' ἐκείνου μὲν οὐδεὶς ᾔσθετο παιδευόμενον. ὅτι δὲ πολὺ διήνεγκε τῶν ἄλλων, ἅπαντες ἂν ὁμολογήσειαν. τοιγαροῦν εἰ γένοιτο ἐξουσία τοῖς τετελευτηκόσι βουλεύσασθαι περὶ τῶν εἰρημένων· ὁ μὲν χάριν ἂν εἰδείη σοι· ὁ δὲ, εἰ καὶ περὶ τοὺς ἄλλους πρᾳότατος ἦν, ἀλλ' οὖν ἐπὶ τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις οὕτως ἀγανακτήσειεν, ὥστε μηδεμιᾶς ἂν ἀποσχέσθαι τιμωρίας. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχύνεσθαι μᾶλλον, ἢ σεμνύνεσθαι προσήκει τὸν περὶ τοῖς λοιδορουμένοις ὑπ' αὐτὸν μᾶλλον ἀγαπώμενον, ἢ περὶ τοῖς ἐγκωμιαζομένοις; οὕτω δ' ἠμέλησας εἰ μηδὲν ὁμολογούμενον ἐρεῖς, ὥστ' ἔφης μὲν αὐτὸν τὴν Αἰόλου καὶ τὴν Ὀρφέως ζηλῶσαι δόξαν, ἀποφαίνεις δ' αὐτὸν οὐδὲν τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιτηδεύσαντα. πότερον γὰρ τοῖς περὶ Αἰόλου λεγομένοις αὐτὸν παραβάλωμεν; ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τῶν ξένων τοὺς ἐπὶ τὴν χώραν ἐκπίπτοντας, εἰς τὰς αὑτῶν πατρίδας ἀπέστελλεν·

tu etiam deuorare homines solitũ es criminatus. Quum verò Socratem accusare instituisses, Alcibiadem ei, quasi laudare velles, discipulum tribuisti: quem ab eo fuisse eruditũ nemo norat, sed longè aliis antecelluisse omnes confitentur. Itaque si defunctis potestas daretur, suo arbitratu de tuis orationibus statuendi, alter tibi gratiã haberet, alter, tametsi in alios fuisset humanissim⁹, sic indignaretur, vt tua verba quouis supplicio vindicaret. An verò nõ erubescendũ potius est illi, quàm gloriãdum, quem diligi magis cõstet ab iis quos vituperarit, quàm ab iis quos laudandos susceperit? Adeo autem tibi curæ non fuit consentanea loqui, vt dixeris, cũ Æoli & Orphei gloriã æmulatũ esse: idẽque demonstres, nihil illi studio fuisse quod cũ eorum cõgrueret institutis. Nunquid enim facinora istius cum factis Æoli, quæ memorantur, cõferemus? At is quidem hospites in suum littus eiectos, in patriam quenque suam reducendos curauit:

ὁ δ', (εἰ χρὴ τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις πιςεύειν,) τοὺς ξένους θύσας κατήσθιεν. ἀλλὰ καὶ τοῖς Ὀρφέως ἔργοις ὁμοιώσομεν; ἀλλ' ὁ μὲν ἐξ ᾅδου τοὺς τεθνεῶτας ἀνῆγεν, ὁ δὲ πρὸ μοίρας τοὺς ζῶντας ἀπώλλυεν. ὥσθ' ἡδέως ἂν εἰδείην, ὅ, τί ποτ' ἂν ἐποίησεν, εἰ καταφρονῶν αὐτῶν ἐτύγχανεν· ὃς θαυμάζων τὴν ἀρετὴν τὴν ἐκείνων, ἅπαντα φαίνεται τἀναντία διαπραττόμενος. ὃ δὲ πάντων ἀτοπώτατον, ὅτι περὶ τὰς γενεαλογίας ἐσπουδακὼς, ἐτόλμησας εἰπεῖν, ὡς τούτους ἐζήλωσεν, ὧν οὐδ' οἱ πατέρες πω κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γεγονότες ἦσαν. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὸ προχειρότατον ποιεῖν, ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν εἰρημένων μηδὲν ἐπιδεικνὺς τῶν ἐμαυτοῦ· πειράσομαί σοι διὰ βραχέων δηλῶσαι τὰ περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, καίπερ οὐ σπουδαίαν οὖσαν, οὐδὲ σεμνοὺς λόγους ἔχουσαν. ὡς δεῖ καὶ τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀπολογίαν ποιήσασθαι.

Περὶ μὲν οὖν τῆς Βουσίριδος εὐγενείας τίς οὐκ ἂν δυνηθείη ῥᾳδίως εἰπεῖν; ὃς πατρὸς μὲν ἦν Ποσειδῶνος, μητρὸς δὲ Λιβύης τῆς Ἐπάφου τοῦ Διός, ἣν

A iste verò (si tibi quidem habenda fides est) hospites immolatos deuorauit. Nunquid eum cum Orphei factis cõparabimus? At is mortuos ab inferis reduxit: iste viuentes ante fatũ orco tradidit. Quare summopere scire velim quid is facturus fuisset, si eos contempsisset: quem in admiratione virtutis B eorum, omnia contraria studio habuisse cõstat. Illud autem omnium est absurdissimum, quòd in genealogiis versatus, dicere non dubitasti, eum illos esse æmulatum quorum patres illis temporibus nati nondum erant. Ne verò id quod cuiuis in promptu est, facere videar, vt tua dicta reprehendam, meorúmque ni-C hil proferam: conabor tibi paucis ostẽdere in hoc ipso argumento (quanquam id minimè quidem probum est, neque honestam orationem suppeditat) quæ sit cùm laudandi tum defendendi ratio ineunda.

De nobilitate igitur Bu-D siridis quis non facile dixerit? cui pater Neptunus, Libye, Iouis ex Epapho neptis, mater fuit: quàm

φασὶ πρώτην γυναῖκα βασιλεῦσαι, ὁμώνυμον αὑτῇ τὴν χώραν καταστῆσαι. τυχὼν δὲ τοιούτων προγόνων, οὐκ ἐπὶ τούτοις μέγα ἐφρόνησεν, ἀλλ' ᾠήθη δεῖν καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς αὑτοῦ μνημεῖον εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον καταλιπεῖν. τὴν μὲν οὖν μητρῴαν ἀρχὴν ὑπερεῖδεν, ἐλάττω νομίσας ἢ κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν εἶναι· πλείστους δὲ καταστρεψάμενος καὶ μεγίστην δύναμιν κτησάμενος, ἐν Αἰγύπτῳ κατεστήσατο τὴν βασιλείαν. οὐκ ἐκ τῶν παρόντων μόνον, ἀλλ' ἐξ ἁπάντων προκείνας τὴν ἐκεῖσε πολὺ διαφέρειν οἴκησιν. ἑώρα γὰρ τοὺς μὲν ἄλλους τόπους οὐκ εὐκαίρως, οὐδ' εὐαρμόστως πρὸς τὴν τοῦ σύμπαντος κόσμου φύσιν ἔχοντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ὑπ' ὄμβρων κατακλυζομένους, τοὺς δὲ ὑπὸ καυμάτων διαφθειρομένους· ταύτην δὲ τὴν χώραν, ἐν καλλίστῳ μὲν τοῦ κόσμου κειμένην, πλεῖστα δὲ καὶ παντοδαπὰ τἀγαθὰ φέρειν δυναμένην, ἀθανάτῳ δὲ τείχει τῷ Νείλῳ τετειχισμένην, ὃς οὐ μόνον φυλακὴν, ἀλλὰ καὶ τροφὴν ἱκανὴν αὐτῇ παρέχειν πέφυκεν. ἀνάλωτος μὲν ὢν καὶ δυσμάχητος τοῖς ἐπιβουλεύουσιν, εὐαγωγὸς δὲ καὶ

mulierem primam ferunt regno potitam, regioni suum nomen indidisse. Quum autem tales ei parentes contigissent, non splendore nataliũ superbiit: sed suę virtutis etiam perpetuum monimẽtum esse relinquẽdum existimauit. Quare maternum imperium aspernatus, vt naturæ suæ præstãtia minus: multis vi armorum subactis, maximáq; potẽtia parta, in Ægypto regnum constituit, ratus, sedem illam non iis tãtùm quas obtineret, sed & vniuersis regionibus multum præstare. Videbat enim, cætera loca non cómodè, nec conuenienter ad vniuersi mundi naturã posita, partim imbribus inundari, partim feruoribus infestari: hãc verò prouinciã in commodissima orbis parte sitam, plurimorum, ac potius omnis generis bonorũ esse feracissimam: & Nilo, immortali muro circumdatam, qui eam non tantùm muniat, sed insita vi etiam liberaliter alat: insuperabilis & inexpugnabilis insidiatoribus: iis autẽ qui

πρὸς πολλὰ χρήσιμος τοῖς ἐντὸς αὐτοῦ κατοικοῦσι. πρὸς γὰρ τοῖς εἰρημένοις, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν πρὸς τὴν τῆς γῆς ἐργασίαν, ἰσόθεον πεποίηκε. τῶν γὰρ ὄμβρων καὶ τῶν αὐχμῶν, ὧν τοῖς μὲν ἄλλοις ὁ Ζεὺς ταμίας ἐστίν· ἐκείνων δὴ ἕκαστος ἀμφοτέρων τούτων αὐτὸς αὐτῷ κύριος καθέστηκεν. εἰς τοσαύτην δ' ὑπερβολὴν εὐδαιμονίας ἥκουσιν, ὥστε τῇ μὲν ἀρετῇ καὶ τῇ φύσει τῆς χώρας, καὶ τῷ πλήθει τῶν πεδίων, ἤπειρον καρποῦνται· τῇ δὲ τῶν ὄντων διαθέσει, καὶ τῇ τῶν ἐλλειπόντων κομιδῇ, διὰ τὴν τοῦ ποταμοῦ δύναμιν νῆσον οἰκοῦσιν. κύκλῳ γὰρ αὐτὴν περιέχων, καὶ πᾶσαν διαρρέων, πολλὴν αὐτοῖς εὐπορίαν τούτων πεποίηκεν. ἤρξατο μὲν οὖν ἐντεῦθεν ὅθενπερ χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας ἅμα τόπον ὡς κάλλιστον καταλαβεῖν, καὶ τὴν τροφὴν ἱκανὴν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐξευρεῖν· μετὰ δὲ ταῦτα διελόμενος χωρὶς ἑκάστους, τοὺς μὲν ἐπὶ ταῖς ἱερωσύναις κατέστησε, τοὺς δὲ ἐπὶ τὰς τέχνας ἔτρεψε, τοὺς δὲ τὰ περὶ τὸν πόλεμον μελετᾶν ἠνάγκασεν. ἡγούμενος, τὰ μὲν ἀναγκαῖα καὶ τὰς περιουσίας, ἔκ τε τῆς χώρας

A intra eum habitant, ad deriuationes & alia complura opportunus. Nam præter ea quæ diximus, potentiam quoque eorum in cultura terrę prope diuinam effecit. imbrium enim ſiccitatum, quorum alius Iupiter promus condus eſt, horũ vtrorumque poteſtatem quiuis per ſe habet: ac tã B immenſa felicitate ſunt, vt ſi præſtantiam ſpectes, naturamque regionis, & campos latiſsime patentes, terra continẽte fruãtur: exportatione autem rerum quibus abundãt, & importatione quarum egent, ob fluminis huius commoditatem, inſulam incolant. Nam circũ circa eam ambiens, & totam C interfluens, magnam eis opportunitatẽ vtriuſque rei ſuppeditat. Inde igitur auſpicatus, vnde ſapientes ordiri decet, locum quàm amœniſsimũ occupauit: cúmque talem, vnde incolis omnia ad victum neceſſaria abunde ſuppeterent. Deinde ciuibus ordine diſtributis, alios ſacris præfecit, alios opificiis deſtinauit, alios rei militari vacare D coegit, exiſtimãs, res neceſſarias & opes tũ è terræ cul

καὶ τὴν τῶν τεχνῶν δεῖν ὑπάρχειν. τούτων δ' εἶναι φυλακὴν ἀσφαλεστάτην, τήν τε περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν. ἅπαντας δὲ τοὺς ἀριθμοὺς περιλαβὼν, ἐξ ὧν ἄριστ' ἄν τις τὰ κοινὰ διοικήσειεν, ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς τὰς αὐτὰς πράξεις μεταχειρίζεσθαι προσέταξεν· εἰδὼς, τοὺς μὲν μεταβαλλομένους τὰς ἐργασίας, πρὸς οὐδὲν τῶν ἔργων ἀκριβῶς ἔχοντας· τοὺς δ' ἐπὶ ταῖς αὐταῖς πράξεσι συνεχῶς ἐπιμένοντας, εἰς ὑπερβολὴν ἕκαστον ἀποτελοῦντας. τοιγαροῦν καὶ πρὸς τὰς τέχνας εὑρήσομεν αὐτοὺς πλεῖστον διαφέροντας τῶν περὶ τὰς αὐτὰς ἐπιστήμας, ἢ τοὺς ἄλλους δημιουργοὺς τῶν ἰδιωτῶν· καὶ περὶ τὴν σύνταξιν, δι' ἧς τήν τε βασιλείαν, καὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν διαφυλάττουσιν, οὕτω καλῶς ἔχοντας, ὥστε καὶ τῶν φιλοσόφων τοὺς ὑπὲρ τῶν τοιούτων λέγειν ἐπιχειροῦντας, καὶ μάλιστα εὐδοκιμοῦντας, τὴν ἐν Αἰγύπτῳ προαιρεῖσθαι πολιτείαν· καὶ Λακεδαιμονίους μέρος τι τῶν ἐκεῖθεν μιμουμένους, ἄριστα διοικεῖν τὴν αὑτῶν πόλιν. καὶ γὰρ τὸ μηδένα τῶν μαχίμων ἄνευ τῶν

tu tum ex opificiis suppeditari oportere: earum autem custodiam tutissimam esse, tum rei militaris exercitationem, tum pietatem erga deos. Omnes igitur numeros earum rerum per quas optimè respubl. constitui queat, absoluit. Nam vt singuli easdem res perpetuò tractarēt, imperauit: haud ignarus, eos qui subinde aliud atque aliud munus susciperent, nihil exquisitè cognitū habere: eos autem qui rebus iisdem perpetuò essent occupati, in suo scientiæ genere plurimum excellere. Vnde hoc consecuti sunt vt & in singulis artibus longè plus aliis artificibus præstent, quàm cęteri artifices hominibus illarum ignaris: & ordinem, quo regnum cæteráque reipubl. munia tuentur, tam præclarū seruent, vt etiam philosophi celeberrimi, quum his de rebus disputationes instituunt, Ægyptiam reipublicæ formam cæteris anteponant: & Lacedæmonij, qui partem quandam inde ad se transtulerunt, suam rempublicam optimè administrent. Nam vt militum nemo sine

τῶν ἀρχόντων γνώμης ἀποδημεῖν, καὶ τὰ συσσίτια, καὶ τὴν τῶν σωμάτων ἄσκησιν, ἔτι δὲ τὸ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἀποροῦντας, τῶν κοινῶν προσταγμάτων οὐκ ἀμελεῖν, μηδ' ἐπὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις διατρίβειν, ἀλλὰ τοῖς ὅπλοις καὶ ταῖς στρατείαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἐκεῖθεν ἅπαντα ταῦτ' εἰλήφασι. τοσοῦτον δὲ χεῖρον τούτοις κέχρηνται τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ὅσον οὗτοι μὲν ἅπαντες στρατιῶται καταστάντες, βίᾳ τὰ τῶν ἄλλων λαμβάνειν ἀξιοῦσιν, ἐκεῖνοι δ' οὕτως οἰκοῦσιν, ὥσπερ χρὴ τοὺς μήτε τῶν ἰδίων ἀμελοῦντας μήτε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύοντας. γνοίη δ' ἄν τις ἐνθένδε τὸ διάφορον ἑκατέρας τῆς πολιτείας. εἰ μὲν γὰρ ἅπαντες μιμησαίμεθα τὴν Λακεδαιμονίων ἀργίαν καὶ πλεονεξίαν, εὐθὺς ἂν ἀπολοίμεθα, καὶ διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν, καὶ διὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. εἰ δὲ τοῖς Αἰγυπτίων χρῆσθαι νομίμοις βουληθείημεν, καὶ τοῖς μὲν ἐργάζεσθαι, τοῖς δὲ τὰ τούτων σώζειν δόξειεν, ἕκαστοι τὴν αὑτῶν ἔχοντες, εὐδαιμόνως ἂν τὸν βίον διατελοῖμεν. καὶ μὲν δὴ, καὶ τῆς περὶ τὴν φρόνησιν ἐπιμελείας, εἰκότως

venia magistratuũ peregre abeat, & concœnationes, & corporum exercitationem, prætereáque ne inopia rerum necessariarum coacti publica edicta negligant, aut aliis artibus occupentur, sed omnem ætatem, omne studium in armis & expeditionibus consumant: ab Ægyptiis hæc omnia petita sunt. Tanto autem peius his institutis vtuntur, quòd ipsi omnes militiæ dediti, vi aliis sua eripere student: illi autem ita viuunt vt eos decet qui nec sua negligũt, nec insidiantur alienis. Quantum porro inter vtramque gerendæ reipublicæ rationem intersit, ex eo perspici potest: quòd si omnes pigritiam & auaritiam Lacedæmoniorum imitemur, mox cùm ob annonæ penuriam, tum propter intestina bella perierimus: sin Ægyptiorum instituta secuti, alij opus facere, alij horum opes tueri voluerimus: suis quique contẽti finibus, beatam vitam exigemus. Atque etiam sapientiæ studium illi me

ἐάν τις ἐκεῖνον αἴτιον εἶναι νομίσειεν. τοῖς γὰρ ἱερεῦσι παρεσκεύασεν, εὐπορίαν μὲν ταῖς ἐκ τῶν ἱερῶν προσόδοις· σωφροσύνην δὲ ταῖς ἁγνείαις ταῖς ὑπὸ τῶν νόμων προστεταγμέναις· σχολὴν δὲ ταῖς τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἀτελείαις. μεθ' ὧν ἐκεῖνοι βιοτεύοντες, τοῖς μὲν σώμασιν ἰατρικὴν ἐξεῦρον ἐπικουρίαν, οὐ διακεκινδυνευμένοις φαρμάκοις χρωμένην, ἀλλὰ τοιούτοις, ἃ τὴν μὲν ἀσφάλειαν ἔχει ὁμοίαν τῇ τροφῇ τῇ καθ' ἡμέραν· τὰς δὲ ὠφελείας τηλικαύτας, ὥστ' ἐκείνους ὁμολογουμένως ὑγιεινοτάτους καὶ μακροβιωτάτους εἶναι. ταῖς δὲ ψυχαῖς φιλοσοφίας ἄσκησιν κατέδειξεν, ἣ καὶ νομοθετῆσαι, καὶ τὴν φύσιν τῶν ὄντων δύναται ζητῆσαι. καὶ τοὺς μὲν πρεσβυτέρους ἐπὶ τὰ βέλτιστα ἔταξε, τοὺς δὲ νεωτέρους ἀμελήσαντας τῶν ἡδονῶν, ἐν ἀστρονομίᾳ καὶ λογισμοῖς καὶ γεωμετρίᾳ διατρίβειν ἔπεισεν. ὧν τὰς δυνάμεις, οἱ μὲν, ὡς πρὸς ἕτερα χρησίμους ἐπαινοῦσιν, οἱ δὲ, ὡς πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν συλλαμβανομένας ἀποφαίνειν ἐπιχει-

A ritò acceptum referetur. Nam sacerdotib. ita prospexit, primum vt è sacris reditibus opes haberent: deinde, quia legibus eorum sanctimonia summa requiritur, vt temperanter viuerent, denique quum immunes sint à militia, cæterísque laboribus, vt quietè atque in otio degerent. Illi igitur his vsi commoditatibus, ad corpora iuuanda medicinam inuenerunt, B non eam quæ periculosis medicamentis vtitur: sed eiusmodi, quę quum æquè tutò sumi possint, vt cibi quotidiani, tantas vtilitates habent, vt nemo neget eos & saluberrimis esse corporibus, & diutissimè viuere. Ingeniis auté philosophiæ exercitationem demonstrarunt, quæ C tum leges sancire, tũ rerũ naturam indagare potest. Ac senibus quidẽ optima quæque mandauit: adolescẽtibus autẽ persuasit vt omisso voluptatũ studio, in astronomia & arithmetica & geometria versarentur: quarum facultatem alij vt ad alia conducibilem laudãt, alij eas ad D virtutem quoque consequendam adiuméti plurimum afferre contendunt.

ρῶν· μάλιστα δ' ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν τὴν εὐσέβειαν αὐτῶν ἄξιον, καὶ τὴν περὶ τοὺς θεοὺς θεραπείαν. ὅσοι μὲν γὰρ σφᾶς αὐτοὺς οὕτω κατεσχηματίκασιν, ὥστ' ἢ κατὰ φιλοσοφίαν, ἢ κατ' ἄλλην τινὰ ἀρετὴν ὑπολαμβάνεσθαι μειζόνως, ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν, οὗτοι βλάπτουσι τοὺς ἐξαπατηθέντας. ὅσοι δὲ τῶν θείων πραγμάτων οὕτω προέστηκε, ὥστε καὶ τὰς ἐπιμελείας, καὶ τὰς τιμωρίας εἶναι δοκεῖν ἀκριβεστέρας τῶν συμβαινόντων, οἱ δὲ τοιοῦτοι πλεῖστα τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ὠφελοῦσιν. καὶ γὰρ τὴν ἀρχὴν οἱ τὸν φόβον ἡμῖν ἐργασάμενοι τούτων, αἴτιοι γεγόνασι τοῦ μὴ παντάπασι θηριωδῶς διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. ἐκεῖνοι τοίνυν οὕτως ἁγίως καὶ σεμνῶς περὶ ταῦτα ἔχουσιν, ὥστε καὶ τοὺς ὅρκους πιστοτέρους εἶναι τοὺς ἐν τοῖς ἐκείνων ἱεροῖς, ἢ τοὺς παρ' ἄλλοις καθεστηκότας· καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἕκαστον οἴεσθαι παραχρῆμα δώσειν δίκην, ἀλλ' οὐ διαλήσειν τὸν παρόντα χρόνον, οὐδὲ εἰς τοὺς παῖδας ἀναβληθήσεσθαι τὰς τιμωρίας. καὶ ταῦτ' εἰκότως δοξάζουσι. πολλὰς γὰρ αὐτοῖς καὶ παντοδαπὰς ἀσκήσεις τῆς ὁσιότητος ἐκεῖνος κατέστησεν. ὅστις καὶ τῶν ζώων τῶν παρ' ἡ-

A Maximis autē laudibus & admiratione digna est eorum religio, & deorum immortalium cultus. Nā qui ita se pararunt, vt vel sciētiæ vel virtutis nomine maiorem de se quàm pro dignitate opinionem excitarint, hi deceptis nocent. Qui autem diuinis rebus ita presunt, vt & auxilia & pœnæ certiores ac B paratiores, quàm sunt, esse videantur: hi verò vitæ mortaliū plurimùm prosunt. Nā qui ab initio timorem hūc nobis iniecerunt, in causa fuere ne inter nos planè bestiarum more viueremus. Illi igitur hæc ita sanctè augustéq; administrāt, vt etiā iurisiurādi religio, illorū sacris interpositis, sāctior C sit, quàm quæ apud alios recepta est: & vt existimēt, singulis peccatis cōfestim paratam esse pœnam: neque fore vt in præsentia delitescāt aut vltio in liberos differatur. Neque temerè sic opinātur. Multas enim eis & varias diuinitatis exercitationes ille cōstituit: vt qui quædam ex animalibus apud

ἡμῖν καταφρονουμένων, ἔστιν ἃ σεβέσθαι καὶ τιμᾶν ἐνομοθέτησεν, οὐκ ἀγνοῶν τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἀλλ' ἅμα μὲν ἐθίζειν οἰόμενος δεῖν τὸν ὄχλον ἅπασιν ἐμμένειν τοῖς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων παραγγελλομένοις, ἅμα δὲ βουλόμενος πεῖραν λαμβάνειν τοῖς φανεροῖς, ἥντινα περὶ τῶν ἀφανῶν διάνοιαν ἔχωσιν. ἐνόμιζε γὰρ τοὺς μὲν τούτων ὀλιγωροῦντας, τυχὸν ἂν καὶ τῶν μειζόνων καταφρονήσειν· τοὺς δ' ἐπὶ πάντων ὁμοίως ἐμμένοντας τῇ τάξει, βεβαιώσεσθαι τὴν αὐτῶν εὐσέβειαν ἐπιδεδειγμένους. ἔχοι δ' ἄν τις μὴ σπεύδειν ὡρμημένος πολλὰ καὶ μεγάλα περὶ τῆς ὁσιότητος αὐτῶν διελθεῖν. ἣν οὔτε μόνος, οὔτε πρῶτος ἐγὼ τυγχάνω καθεωρακὼς, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν προγεγενημένων· ὧν καὶ Πυθαγόρας ὁ Σάμιός εἰς ἐστιν. ὃς ἀφικόμενος εἰς Αἴγυπτον, καὶ μαθητὴς ἐκείνων γενόμενος, τήν τε ἄλλην φιλοσοφίαν πρῶτος εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκόμισε, καὶ περὶ τὰς θυσίας τε καὶ τὰς ἁγιστείας τὰς ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἐπιφανέστερον τῶν ἄλλων ἐσπούδασεν· ἡγούμε-

A nos cōtemptis, coli & honorari, lege lata, voluerit: non quod eorum vim ignoraret, sed partim vulgus assuefaciendū esse ad obseruāda omnia principum edicta existimauit, partim in rebus manifestis experiri voluit quid de occultis sentirent. nam qui hæc negligerent, eos fortassis etiā maiora contempturos. B Qui autem æquè in omnibus ordinem conseruarent, eos iam edidisse specimē suæ in colenda religione constantiæ arbitrabatur. Multa, nisi festinatio prohiberet, & magna de sanctitate Ægyptiorū cōmemorari possent, quæ ego neque solus, neque primus perspexi: sed multi cùm C nostræ tum superioris ætatis homines: quorum de numero fuit etiā Samius ille Pythagoras. Qui quum in Ægyptum profectus, illorum disciplinæ se tradidisset: tum reliquam philosophiam primus in Græciam intulit, tum sacrificiorum & consecrationum in templis maius quàm cæteri D studium habuit: existi-

ρος εἰ καὶ μηδὲν αὐτῷ διὰ ταῦτα πλεῖον γίγνοιτο παρὰ τῶν θεῶν, ἀλλὰ παρά γε τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τούτων μάλιστ' ἂν εὐδοκιμήσειν. ὅπερ αὐτῷ καὶ συνέβη. τοσοῦτον γὰρ εὐδοξίᾳ τοὺς ἄλλους ὑπερέβαλεν, ὥστε καὶ τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπιθυμεῖν αὐτοῦ μαθητὰς εἶναι, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἥδιον ὁρᾶν τοὺς παῖδας τοὺς αὐτῶν ἐκείνῳ συγγιγνομένους, ἢ τῶν οἰκείων ἐπιμελουμένους. καὶ τούτοις οὐχ οἷόν τε ἀπιστεῖν. ἔτι γὰρ καὶ νῦν τοὺς προσποιουμένους ἐκείνου μαθητὰς εἶναι, μᾶλλον σιγῶντας θαυμάζομεν, ἢ τοὺς ἐπὶ τῷ λέγειν μεγίστην δόξαν ἔχοντας.

A mās, etiamsi propterea nihilo plus à diis impetrasset, at maximā celebritatem sermonis hominum ea re se cōsequuturum. Id quod ei & contigit. tātum enim nobilitate cæteris excellunt, vt & adolescētes omnes eius discipuli esse cuperēt: & senes cum eo viuere mallent suos liberos, quàm rem familiarem B curare. Atque his abrogari fides non potest. Nam etiam nunc, qui se discipulos eius esse profitentur, eos magis tacentes admiramur, quàm alios eloquentiæ gloria præstantissimos.

Ἴσως ἂν οὖν τοῖς εἰρημένοις ἀπαντήσειας, ὅτι τὴν μὲν χώραν καὶ τοὺς νόμους καὶ τὴν εὐσέβειαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐπαινῶ τῶν Αἰγυπτίων· ὡς δὲ τούτων αἴτιος ἦν ὃν ὑπεθέμην, οὐδεμίαν ἔχω λέγειν ἀπόδειξιν. ἐγὼ δ', εἰ μὲν ἄλλος τίς μοι τὸν τρόπον τοῦτον ἐπέπληττεν, ἡγούμην ἂν αὐτὸν πεπαιδευμένως ἐπιτιμᾶν. σοὶ δ' οὐ προσήκει ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ὑπόληψιν. βουληθεὶς γὰρ Βούσιριν εὐλογεῖν, προείλου λέγειν, ὡς τόν τε Νεῖλον περὶ τὴν χώραν

Fortassis autem iis quæ diximus, occurres: me re-C gionem quidem, & leges, & pietatem, atque etiam sapientiam Ægyptiorum laudare: sed harum rerum autorē eum esse, quē posuerim, nulla ratione demonstrare posse. Ego verò, siquis alius hoc mihi opponeret, eruditè me ab eo reprehendi putarem. Sed tibi sic argumentari nefas est. Quum enim Busiridem laudare voluisses, dicere non dubitasti, eum, D & Nilum vi ab suo cursu

περιέρρηξε, καὶ τῶν ξένων τοὺς εἰσαφικνουμένους κατήσθιεν· ὡς δὲ ταῦτ' ἐποίησεν, οὐδεμίαν πίστιν εἴρηκας, καίτοι πῶς οὐ καταγέλαστόν ἐστι, ταῦτα παρὰ τῶν ἄλλων ἀπαιτεῖν, οἷς αὐτὸς μηδὲ κατὰ μικρὸν κεχρημένος τυγχάνεις; ἀλλὰ τοσοῦτον πλέον ἡμῶν ἀπέχεις τοῦ πιστὰ λέγειν, ὅσον ἐγὼ μὲν οὐδενὸς αὐτὸν αἰτιῶμαι τῶν ἀδυνάτων, ἀλλὰ νόμων καὶ πολιτείας· ἅπερ εἰσὶ πράξεις τῶν ἀνδρῶν τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν· σὺ δὲ τοιούτων δημιουργὸν ἀποφαίνεις, ὧν οὐδέτερον οὐδεὶς ἂν ἀνθρώπων ποιήσειεν· ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς τῶν θηρίων ὠμότητος, τὸ δὲ τῆς τῶν θεῶν δυνάμεως ἔργον ἐστίν· ἔπειτ' εἰ καὶ τυγχάνομεν ἀμφότεροι τὰ ψευδῆ λέγοντες, ἀλλ' οὖν ἐγὼ μὲν τούτοις κέχρημαι τοῖς λόγοις, οἷς περ χρὴ τοὺς ἐπαινοῦντας, σὺ δ' οἷς προσήκει τοὺς λοιδοροῦντας, ὥστ' οὐ μόνον τῆς ἀληθείας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδέας ὅλης, δι' ἧς εὐλογεῖν δεῖ, φαίνῃ διημαρτηκώς. χωρὶς δὲ τούτων, εἰ δεῖ τῶν σῶν ἀπαλλαγέντα, τὸν ἐμὸν λόγον ἐξετάζειν, οὐδεὶς ἂν αὐτῷ δικαίως ἀπιστήσειεν, εἰ μὲν γὰρ ἄλλος τις ἦν φανερὸς ὁ ταῦτα πράξας,

A abruptum, regionem circumfluere coegisse, & exteros, qui eò aduenissent, deuorasse: nec vllum argumentum quo probaretur hæc ab eo esse facta, protulisti. Nónne igitur ridiculum fuerit, te ab aliis exigere quæ tute ne minima quidem ex parte præstitisti? Nam longè absurdiora quàm nos, dicis: qui B nihil illi, quod fieri nequeat, tribuimus: sed leges & reipublicæ constitutionem, quæ præstantium virorum opera sunt. tu verò talium facinorũ opificem eum nobis exhibes, quorum neutrũ quisquam mortalium fecerit. Nam alterũ belluinæ immanitatis est, alterum potentiæ diuinæ. Deinde vt C falsa vterque dicamus: ego tamen his verbis vsus sum quæ laudãtium sunt, vt tu iis quæ vituperantibus conueniunt. Quare nõ veritatem tantùm neglexisti, sed & à tota forma laudationum aberrasti. Iam si tuis omissis, mea oratio excutienda est, nemo ei iure fidem abrogabit. Nam si quẽ aD lium hæc fecisse cõstaret,

ἃ ἐγώ φημι γεγενῆσθαι δι' ἐκεῖνον· ὁμολογῶ λίαν εἶναι τολμηρὸς, εἰ περὶ ὧν ἅπαντες ἐπίστανται, περὶ τούτων μεταπείθειν ἐπιχειρῶ. νῦν δ' ἐν κοινῷ τῶν πραγμάτων ὄντων, καὶ δοξάσαι δέον περὶ αὐτῶν, τίνα ἄν τις τῶν ἐκεῖ καθεστώτων, ἐκ τῶν εἰκότων σκοπούμενος, αἰτιώτερον εἶναι νομίσειεν, ἢ τὸν ἐκ Ποσειδῶνος μὲν γεγονότα, πρὸς δὲ μητρὸς ἀπὸ Διὸς ὄντα, μεγίστην δὲ δύναμιν τῶν κατ' αὐτὸν κτησάμενον, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὀνομαστότατον γεγενημένον; οὐ γὰρ δήπου τοὺς ἅπασι τούτοις ἀπολελειμμένους προσήκει μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνον τηλικούτων ἀγαθῶν εὐεργέτην γεγενῆσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῖς χρόνοις ῥᾳδίως ἄν τις τοὺς λόγους τοὺς τῶν λοιδορούντων ἐκεῖνον ψευδεῖς ὄντας ἐπιδείξειεν. οἱ γὰρ αὐτοὶ τοῦ Βουσίριδος ξενοκτονίας κατηγοροῦσι, καὶ φασὶν αὐτὸν ὑφ' Ἡρακλέους ἀποθανεῖν. ὁμολογεῖται δὲ παρὰ πάντων τῶν λογοποιῶν, Περσέως τοῦ Διὸς καὶ Δανάης, Ἡρακλέα μὲν εἶναι τέτρασι γενεαῖς νεώτερον, Βούσιριν δὲ πλέον ἢ διακοσίοις ἔτεσι πρεσβύτερον. καίτοι τῶν βουλο-

quæ ego illi tribuo: ne ipse quidem negarim me nimis audacem esse, qui notam omnibus veritatem extorquere studerem. Nunc quum res in medio posita, & niti coniectura necesse sit, quémnam aliquis institutorum & legum quæ apud Ægyptios sunt, si verisimilitudo spectetur, autorem potius esse credat, quàm eum qui sit & Neptuno genitus, & maternum genus ad Iouem referat, & maxima potentia præditus, & vbique gentium nominatissimus fuerit? Nec enim consentaneum est, his rebus omnibus inferiores aliquos potius, quã illum, tanta in rempublicam beneficia contulisse. Quin etiam ipsa ratione temporum, conuitiatorum verba mendacij facilè conuincuntur. Nam iidem sunt, qui Busiridem, & cæsorum hospitum accusent, & ab Hercule interfectum esse dicant. Constat autem inter omnes historicos, Perseo Iouis & Danaæ filio, quatuor ætatibus Herculem esse iuniorem: Busiridem verò plus quàm ducentis annis seniorem. At verò quid absur-

μὲν διαλύεσθαι τὰς ὑπ' ἐκείνου διαβολάς, πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστι ταύτην τὴν πίστιν παραλιπεῖν, τὴν οὕτως ἐναργῆ καὶ τηλικαύτην δύναμιν ἔχουσαν; ἀλλὰ γὰρ οὐδέν σοι τῆς ἀληθείας ἐμέλησεν, ἀλλὰ ταῖς τῶν ποιητῶν βλασφημίαις ἐπηκολούθησας. οἳ δεινότερα μὲν πεποιηκότας καὶ πεπονθότας ἀποφαίνουσι τοὺς ἐκ τῶν ἀθανάτων γεγονότας, ἢ τοὺς ἐκ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀνοσιωτάτων· τοιούτους δὲ λόγους περὶ αὐτῶν τῶν θεῶν εἰρήκασιν, οὓς οὐδεὶς ἂν περὶ τῶν ἐχθρῶν τολμήσειεν εἰπεῖν. οὐ γὰρ μόνον κλοπὰς καὶ μοιχείας καὶ παρὰ ἀνθρώποις θητείας αὐτοῖς ὠνείδισαν, ἀλλὰ καὶ παίδων βρώσεις καὶ πατέρων ἐκτομὰς, καὶ μητέρων συνουσίας, καὶ πολλὰς ἄλλας ἀνομίας ἐλογοποίησαν κατὰ τούτων. ὑπὲρ ὧν τὴν μὲν ἀξίαν δίκην οὐκ ἔδοσαν, οὐ μὴν ἀτιμώρητοί γε διέφυγον· ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν πλανῆται καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἐνδεεῖς κατέστησαν· οἱ δ' ἐτυφλώθησαν· ἄλλοι δὲ φεύγοντες τὴν πατρίδα, καὶ τοῖς οἰκείοις πολεμοῦντες, ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν. Ὀρφεὺς δ' ὁ μάλιστα τῶν τοιούτων λόγων ἁψάμενος, διασπασθεὶς τὸν βίον ἐτελεύτησεν.

A dius, te, quum factas illi calumnias refutare institueres, quàm, argumentum hoc tam euidens, tam firmum prætermisisse? Verùm tu veritatis nulla ratione habita, poetarum maledicta secutus es: qui ex diis immortalibus genitos, atrociora tũ perpetrasse tũ perpessos esse asserunt, quàm filios B hominum nefariorum: taléſque fabulas de ipsis diis commenti sunt, quales nemo in suos inimicos dicere audeat. Nec enim furta solùm, & adulteria, & apud homines seruitutes, eis exprobrarunt: sed & liberorum deuorationes, & patrum exectiones, & matrũ cõcubitus, & multa alia tetra C facinora de illis cõfinxerunt. Quorum nondũ illi quidem meritas pœnas dederunt, non tamen omne supplicium effugerunt. Nam alij errones & mendici fuerũt, alij cæcati sũt: alij pulsi patria, bellũ perpetuum cõtra domesticos suos gesserunt. Orpheus autẽ taliũ fabularũ præcipuus autor, in frusta discerptus interiit. D

Ὥστ' ἂν σωφρονῶμεν, οὐ μιμησόμεθα τοὺς λόγους τοὺς ἐκείνων, οὐδὲ περὶ μὲν τῆς ἀλλήλων κατηγορίας νομοθετήσομεν, τῆς δ' εἰς τοὺς θεοὺς παῤῥησίας ὀλιγωρήσομεν· ἀλλὰ φυλαξόμεθα καὶ νομιοῦμεν ὁμοίως τοὺς τε λέγοντας τὰ τοιαῦτα πλημμελεῖν, καὶ τοὺς πιστεύοντας αὐτοῖς. ἐγὼ μὲν οὖν οὐχ ὅπως τοὺς θεοὺς, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐξ ἐκείνων γεγονότας, οὐδεμιᾶς ἡγοῦμαι κακίας μετασχεῖν, ἀλλ' αὐτούς τε τὰς πάσας ἔχοντας ἀρετὰς φῦναι, καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων ἡγεμόνας καὶ διδασκάλους γενέσθαι. καὶ γὰρ ἄλογον εἰ τῆς μὲν ἡμετέρας εὐπαιδίας εἰς τοὺς θεοὺς τὴν αἰτίαν ἀναφέρομεν, τῆς δὲ σφετέρας αὐτῶν μηδὲν αὐτοὺς φροντίζειν νομίζομεν. ἀλλ' εἰ μὲν ἡμῶν τις τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως καταστῇ κύριος, οὐδ' ἂν τοὺς οἰκέτας ἐάσειεν εἶναι πονηρούς· ἐκείνων δὲ οὐ καταγινώσκοιμεν, εἰ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας περιΐδοιεν, οὕτως ἀσεβεῖς καὶ παρανόμους ὄντας; καὶ σὺ μὲν οἴει καὶ τοὺς μηδὲν προσήκοντας, ἄν σοι πλησιάσωσι, βελτίους ποιήσειν, τοὺς δὲ θεοὺς, οὐδεμίαν ἡγῇ

Quare si sapimus, illorum deliramenta non imitabimur: neque committemus, quum leges tulerimus, ne alter alteri maledicat, vt omnis licẽtia quiduis de diis effutiendi detur: sed cauebimus potius, & tam eos qui talia dicunt, quàm qui credunt, delinquere putabimus. Ego verò nõ deos tantùm, sed illorum filios etiam, alienos ab omni scelere & vitio, tum ipsos natura virtutes omnes insitas habuisse credo, tum aliis ad honestissima & pręclarissima quæque studia duces & magistros extitisse. Absurdum enim est, quum nostræ sobolis prosperitatem diis acceptam referamus: eos existimare, suam ipsorum nihil curare. Quòd si cui nostrum potestas naturæ humanæ moderandæ daretur, quis est qui famulos suos improbos esse pateretur? & illos non damnaremus, si ex sese genitos tanta impietate & improbitate esse paterentur? Tu quidem te putas, etiam tibi prorsus alienos, si te magistro vtantur, optimos esse redditurum: deos verò nullam prorsus existi-

τῆς τῶν παίδων ἀρετῆς ἔχειν ἐπιμέλειαν; καίτοι κατὰ τὸν σὸν λόγον, δυοῖν τοῖν αἰσχίστοιν οὐ διαμαρτάνουσιν· εἰ μὲν γὰρ μηδὲ βούλονται χρηστοὺς αὐτοὺς εἶναι, χείρους εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν· εἰ δὲ βούλονται μὲν, ἀποροῦσι δ' ὅπως ποιήσωσιν, ἐλάττω τῶν σοφιστῶν τὴν δύναμιν ἔχουσι.

mas curam habere virtutis suorum liberûm? At ista ratione à duobus turpissimis criminibus non absunt. Nam si bonos eos ne quidem esse volunt, deteriore sunt quàm homines ingenio. sin, quum velint, qua ratione id efficiant, non habent, sophistis sunt imbecilliores.

Πολλῶν δ' ἐνόντων εἰπεῖν, ἐξ ὧν ἄν τις καὶ τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀπολογίαν μηκύνειεν, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν μακρολογεῖν· οὐ γὰρ ἐπίδειξιν τοῖς ἄλλοις ποιούμενος, ἀλλ' ὑποδεῖξαί σοι βουλόμενος ὡς χρὴ τούτων ἑκάτερον ποιεῖν, διείλεγμαι περὶ αὐτῶν. ἐπεὶ τόν τε λόγον ὃν συνέγραψας, οὐκ ἀπολογίαν ὑπὲρ Βουσίριδος, ἀλλ' ὁμολογίαν τῶν ἐγκαλουμένων δικαίως ἄν τις εἶναι νομίσειεν. οὐ γὰρ ἀπολύεις αὐτὸν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλ' ἀποφαίνεις, ὡς καὶ τῶν ἄλλων τινὲς ταυτὰ πεποιήκασι, ῥᾳθυμοτάτην τοῖς ἁμαρτάνουσιν εὑρίσκων καταφυγήν. εἰ γὰρ τῶν μὲν ἀδικημάτων οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν, ὃ μήπω τυγχάνει γεγενημένον, τοὺς δ' ἐφ' ἑκάστοις αὐτῶν ἁλισκομένους μηδὲν ἡγοίμεθα δεινὸν ποιεῖν, ὅταν ἕτεροι ταυτὰ φαίνωνται

Etsi autem multa in re insunt per quæ & laudatio & defensio dilatari posset, non tamen pluribus verbis opus esse censeo. Nec enim apud alios ostentandi mei, sed erudiendi tui causa, vtque ostenderem quomodo horum vtrumque fieri debeat, hæc disserui. Nam oratio quidem à te conscripta, non defensio Busiridis, sed criminum confessio rectè existimari potest. Nec enim eum culpa vacare ostendis, sed alios nonnullos eadem illa fecisse declaras: facilimo delinquentibus refugio excogitato. Quum enim non facile sit vllum reperire scelus, quod nondum sit perpetratum: si facinorum conuictos nihil graue admisisse putabimus, modò alios eadem fe-

διαπεπραγμένοι· πῶς οὐκ ἂν καὶ τὰς ἀπολογίας ἅπασι ῥᾳδίας ποιήσαιμεν, καὶ τοῖς βουλομένοις εἶναι πονηροῖς πολλὴν ἐξουσίαν κατασκευάσαιμεν; μάλιστα δ' ἂν κατίδοις τὴν εὐήθειαν τῶν εἰρημένων, ὅταν ἐπὶ σαυτοῦ θεωρήσας, ἐνθυμήθητι γὰρ, εἰ μεγάλων καὶ δεινῶν αἰτιῶν περὶ σὲ γεγονυιῶν, τοῦτον τίς σοι τὸν τρόπον συνείποι, πῶς ἂν διατεθείης; ἐγὼ μὲν οἶδ' ὅτι πολὺ μᾶλλον αὐτὸν μισήσειας, ἢ τοὺς κατηγοροῦντας. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχρὸν, τοιαύτας ὑπὲρ τῶν ἄλλων ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας, ἐφ' αἷς ὑπὲρ σαυτοῦ λεγομέναις μάλιστ' ἂν ὀργισθείης; σκέψαι δὲ κἀκεῖνο, καὶ διελθὲ πρὸς αὑτὸν, εἴ τις τῶν σοι συνόντων ἐπαρθεὶς ποιεῖν, ἃ σὺ τυγχάνεις εὐλογῶν, πῶς οὐκ ἂν ἀθλιώτατος εἴη, καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν πώποτε γεγενημένων; ἆρ' οὖν χρὴ τοιούτους λόγους συγγράφειν, οἷς τοῦτο προσέσται μέγιστον ἀγαθὸν, ἢν μηδένα πεῖσαι τῶν ἀκουσάντων δυνηθῶσιν· ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἂν εἴποις, ὡς οὐδὲ σὲ τοῦτο παρέλαθεν· ἀλλ' ἐβουλήθης τοῖς φιλοσόφοις παράδειγμα καταλιπεῖν, ὡς χρὴ περὶ τῶν αἰσχρῶν αἰτιῶν καὶ δυσχερῶν πραγμάτων

A cisse constet, nonne omnibus expeditas defẽsiones faciemus & male cogitantibus magnam fenestram ad licentiam aperiemus? Optimè autem perspicies quàm stultè ita dicta sint, si ad te ipsum omnia retuleris. Illud enim cogita, si de magnis & nefariis criminibus accusatus, ad istum modum ab aliquo B defendere: quid animi tibi fore censes? Equidem scio, te illi multo infensiorẽ futurum, quàm ipsis accusatoribus. An verò turpe non est, alios ita defendere, quemadmodum te defendi iniquissimo animo ferres? Illud quoq; considera, & apud animũ tuum cogita, si quis tuorũ familiarium induci se pa- C teretur ad ea faciẽda, quæ tu laudas, an non miserrimus esset omnium, & qui nunc sunt, & qui vnquam fuerunt? Scribẽdæ ne sunt eiusmodi orationes, quarum id summum bonum sit, si nemini auditorum persuadere possint? Fortassis autẽ dices, nec te id fefellisse; sed exemplũ studiosis relinquere voluisse, fœda crimina & causas D

ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας. ἀλλ' εἰ καὶ πρότερον ἠγνόεις, οἶμαί σοι νῦν γεγενῆσθαι φανερὸν, ὅτι πολὺ θᾶττον ἄν τις σωθείη μηδὲν φθεγξάμενος, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπολογησάμενος. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι τῆς φιλοσοφίας ἐπικήρως διακειμένης, καὶ φθονουμένης διὰ τοὺς τοιούτους τῶν λόγων, ἔτι μᾶλλον αὐτὴν μισήσουσιν.

Ἢν οὖν μοι πείθῃ, μάλιστα μὲν οὐ ποιήσεις τὸ λοιπὸν πονηρὰς ὑποθέσεις· εἰ δὲ μὴ, τοιαῦτα ζητήσεις λέγειν, ἐξ ὧν μήτ' αὐτὸς χείρων εἶναι δόξεις, μήτε τοὺς μιμουμένους λυμανῇ, μήτε τὴν περὶ τοὺς λόγους παίδευσιν διαβαλεῖς, καὶ μὴ θαύμαζε, εἰ νεώτερος ὢν καὶ μηδέν σοι προσήκων, οὕτω προχείρως ἐπιχειρῶ σε νουθετεῖν· ἡγοῦμαι γὰρ, οὐ τῶν πρεσβυτάτων, οὐδὲ τῶν οἰκειοτάτων, ἀλλὰ τῶν πλεῖστα εἰδότων· καὶ βουλομένων ὠφελεῖν, ἔργον εἶναι περὶ τῶν τοιούτων συμβουλεύειν.

A difficiles defendendi. Verùm si prius ignorabas, nunc saltē te intellexisse arbitror, multo facilius aliquem absolutum iri, si nec os aperuerit, quàm si isto modo suam causam egerit. Iam quum studia literarum veluti fatali calamitate vrgeantur, & in odio sint, istius generis orationibus maiorem etiā in illa inuidiam concita- B tum iri constat.

Itaque si mihi obtemperare volueris: aut in posterum (idque potissimū fuerit) nulla improba argumenta tractabis: aut operā certè dabis vt ea dicas per quę nec tuam existimationem imminuas, nec imitatores tui corrūpas, nec eloquentiæ disci- C plinæ crimen confles. Neque verò mirari debes, me & natu minorem, nec vlla necessitudine tibi deuinctum, monere te adeò alacriter instituisse. Nam huiusmodi de rebus dare consilia, neque natu maximorum neque coniunctissimorum, sed eorum esse munus existimo, qui prodesse plurimum & volunt & possunt.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΚΟΣ.

Τῶν τῆς τρίτης συμμορίας λόγων τέταρτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου.

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολβίου γεγραμμένη.

ΠΑναθήναια, τὰ παλαιὸν Ἀθήναια καλούμενα, καθὰ Σουΐδας φησί, διττὰ ἦν· τὰ μὲν μεγάλα κατὰ πενταετηρίδα, τὰ δὲ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀγόμενα· ἑωρτάζετο δ' ἡ ἑορτὴ εἰς μνήμην Ἐριχθονίου τε καὶ Θησέως, τοῦ τοὺς Ἀθηναίους πρότερον σποράδην ἐν τοῖς ἀγροῖς οἰκοῦντας, εἰς τὴν πόλιν συναγαγόντων. τούτοις ὁ Φαβωρῖνος προσέθηκεν, ὅτι ἐν αὐτοῖς ὠρχοῦντο οἱ παῖδες ἐν ὅπλοις· καὶ ἐπεὶ πᾶσαι αἱ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἀποικισθεῖσαι πόλεις βοῦν τιθυσόμενον ἔπεμπον, ὅτι συνέβαινεν ἄδειαν εἶναι τῶν κρεῶν, ὥστε πληροῦσθαι πάντας, καὶ παρὰ τὸ δέον ἐσθίοντας, διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν κρεῶν. προσγράψω δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Σουΐδα, καίπερ διεφθαρμένης ἐν ὀλίγοις τῆς γραφῆς. φησὶ δ' οὖν· καὶ ἀγωνίζεται παῖς Ἴσθμια, οὐ πρεσβύτερος, καὶ ἀγένειος καὶ ἀνήρ· τῷ δὲ νικῶντι δίδοται ἆθλον ἔλαιον ἀμφιφορεῦσι, καὶ ὁ νικῶν στεφανοῦται ἐλαίᾳ πλεκτῇ· ὁ μὲν οὖν λόγος εἴτε διὰ τὸ ἐν Παναθηναίοις εἰρῆσθαι, εἴτε διὰ τὸ πάντα τὰ Ἀθηναίων κατορθώματα καταλέξειν, καὶ τοὺς ἐπαίνους αὐτῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἀναλαμβάνειν, Παναθηναϊκὸς ἐπιγράφεται. περὶ δὲ τούτου τοῦ συντάγματος μέμνηται καὶ Κικέρων, τοιαῦτά που γράφων. ἔστι δὲ τῆς μεθ' ἡσυχίας καὶ καθαρῶς καὶ χαριέντως ἀγομένης ἡλικίας εὔθυμον καὶ ῥᾴθυμον τὸ γῆρας, οἷον τό, τε Πλάτωνος παρειλήφαμεν, ὃς ἔτος ἄγων πρῶτον καὶ ὀγδοηκο-

στον ἐτελεύτησε γράφων· καὶ τὸ Ἰσοκράτους. τοῦτον Παναθηναϊκὸν ἐπιγραφόμενον λόγον τῷ ἐνενηκοστῷ καὶ τετάρτῳ ἔτει συνθεῖναι λεγομένους· καὶ ἔτη πέντε ἐπιβιῶναι. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

Ἄρχεται δὲ ἀπὸ γεροντικῆς περιαυτολογίας, περί τε τῶν γεγραμμένων αὐτῷ λόγων, καὶ τῆς τύχης, καὶ τοῦ βίου, καὶ τῆς διαβολῆς τῆς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν, διὰ πλειόνων ὑπὲρ ταύτης ἀπολογούμενος. εἶθ' ὑποθέμενος, ὅτι ἀποδείξειν μέλλει ὡς Ἀθηναῖοι πλείω εὖ πεποιήκασι τοὺς Ἕλληνας Λακεδαιμονίων, φησὶν, ὅτι τὸ αὐτὸ μὲν κἂν τῷ Πανηγυρικῷ τυγχάνει πεποιηκώς· ὁ δὲ τόπος ταύτης οἰκεῖός ἐστι τῆς ὑποθέσεως. τοιγαροῦν προβαίνει ἀντιπαραβάλλων αὐτοὺς, καὶ τοὺς μὲν τῶν Ἀθηναίων ἐπαίνους αὔξων, τοὺς δὲ τῶν Λακεδαιμονίων μειῶν· καὶ τούτων μὲν τὰ παραπτώματα διαβάλλων, ἐκείνων δὲ ὑπεραπολογούμενος, καὶ παντοδαπὰ προοίμιά τε καὶ παρεκβάσεις ἐνυφαίνων. τελευτῶν δὲ οἱονεὶ διαλογικῶς εἰσάγει Λακωνιστήν τινα, πρὸς οὗ τὰς ὑπὲρ Λακεδαιμονίων ἀπολογίας καὶ ἐπαίνους ἐντόνως ἀντιλέγει· εἶτα σκοπεῖ μετὰ τῶν ἀκροατῶν καὶ φίλων, τί χρὴ ποιεῖν περὶ τῆς τοῦ λόγου ἔκδοσιν. πάντων δὲ τούτων ἀποδεξαμένων, πάλιν κληθεὶς ὁ Φιλολάκων, τὴν ἀκρίβειαν Ἰσοκράτους καὶ λανθάνουσαν τοὺς πολλοὺς τέχνην ἐξηγεῖται, εὐφυῶς πάνυ καὶ χαριέντως. τελευτῶν δὲ πάλιν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ περὶ τοῦ γήρως καὶ τῆς νόσου λέγει, τῆς μεταξὺ γράφοντι ἐνοχλησάσης· καὶ τοὺς μὲν πεπαιδευμένους τῶν ἀναγνωστῶν καὶ κριτὴν ζητεῖ, τῶν δὲ νωθρῶν καὶ ῥαθύμων μωρίας καὶ προπετείας κατηγορεῖ, καὶ ταῦτα μὲν τὰ κεφάλαια σχεδόν ἐστι τοῦ λόγου.

Τὰ δὲ κατὰ μέρος (εἴ τινι ἄρα εἴτε δι' ἀργίαν, εἴ τε δι' ἀσχολίαν, ὅλον τὸ σύνταγμα ἀναγνῶναι οὐ βουλομένῳ ἐστὶν) ἐπιμελῶς καθ' ἑκάστην σελίδα παρεσημειωσάμεθα. παραθήσομαι δ' ὅμως τοῦ τοὺς ἧττον ἀποκριβωμένους ἧττον σφάλλεσθαι, καὶ προσεκτικωτέρους γίνεσθαι αὐτοῦ τοῦ συγγράψαντος περὶ τοῦ λόγου μαρτύριον. δοκεῖς δέ μοι (φησὶν ὁ Φιλολάκων) προελέσθαι συνθεῖναι λόγον μηδὲν ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν ῥαθύμως ἀναγινώσκουσιν ἁπλοῦν εἶναι δόξαντα, καὶ ῥᾴδιον καταμαθεῖν· τοῖς δ' ἀκρι-

βῶς διεξιοῦσιν αὐτὸν, καὶ πειρωμένοις κατιδεῖν, ὃ τοὺς ἄλλους λέληθεν, χαλεπὸν φαινόμενον, καὶ πολλῆς μὲν ἱστορίας γέμοντα καὶ φιλοσοφίας, παντοδαπῆς δὲ μεστὸν ποικιλίας καὶ ψευδολογίας οὐ τῆς εἰθισμένης μετὰ κακίας βλάπτειν τοὺς συμπολιτευομένους, ἀλλὰ τῆς δυναμένης μετὰ παιδιᾶς ὠφελεῖν ἢ τέρπειν τοὺς ἀκούοντας. τῇ αὐτῇ ὑποθέσει καὶ Ἀριστείδης ὁ σοφιστὴς πρὸς ζῆλον Ἰσοκράτους ἐπεχείρησεν οὐ πάνυ ἀτυχῶς, ἔμοιγε δοκεῖν. ἐν οὖν τοῖς προλεγομένοις οὕτω γέγραπται· καί τοι δοκοῦσιν ἀμφότεροι (ὅ, τε Ἰσοκράτης, καὶ ὁ Ἀριστείδης) οὐ πρὸς τὸ τῆς ἑορτῆς σημαινόμενον ἀφορῶντες, ἀλλὰ πρὸς τὸ πάντων ὁμοῦ τῶν Ἀθηναίων ἐγκώμιον τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐπιγράψαι τῷ λόγῳ, καὶ δηλοῦν ἐθέλειν σαφῶς διὰ τῆς προσηγορίας τοῦ λόγου τὴν δύναμιν.

ISOCRATIS PANATHENAICVS.

Tertiæ claſſis oratio quarta.

ARGVMENTVM eiuſdem orationis.

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

PAnathenæa, quæ Athenæa quondam dicerentur, Suida autore, duplicia fuere; altera maiora, quinto quoque anno. altera minora, ſingulis annis celebrari ſolita. Inſtitutæ autem hæ ſolennes feriæ feruntur in memoriam Erichthonij & Theſei, qui Athenienſes ſparſim in agris habitantes, in vrbē coegerint. His Phauorinus addit, pueros in iis armatos ſaltaſſe: & quum ſingulæ Athenienſium coloniæ bouem ad ſacrificia mitterent, omnes, ob carniū copiam, etiam vltra ſatietatem comediſſe. Sed & Suidæ reliqua, licet corrupta, aſcribam. Decertat, inquit, puer in Iſthmiis, non ſenior, & imberbis, & vir: ac præmium victori datur oleum in amphoris: & victor redimitur oleagino

ſerto. Hæc igitur oratio vel quia in Panathenæis recitata fuit: vel quòd Athenienſium omnia præclara facinora prædicat, eorúmque laudes omnes à prima origine repetit: Panathenaicus inſcribitur. Huius operis Cicero meminit his verbis: Eſt quietè & purè & eleganter actæ ætatis placida ac lenis ſenectus: qualem accepimus Platonis, qui vno & octogeſimo anno ſcribens, mortuus eſt: qualem Iſocratis, qui eum librum qui Panathenaicus inſcribitur, quarto & nonageſimo anno ſcripſiſſe dicitur: vixítque quinquennium poſtea. Hæc ille.

Orditur autem à ſenili ſuarum rerum commemoratione, de ſuo ſcribendi genere, de fortuna & vita ſua, de calumniis ſophiſtarũ, quas prolixè refutat. Deinde proponit ſe oſtenſurum, Athenienſes melius eſſe de Græcia meritos quàm Lacedæmonios. Quod licet etiam in Panegyrico ſit factum: tamen hunc locum non illius argumenti, ſed huius eſſe proprium. Itaque in ea collatione pergit, Athenienſium laudes exaggerans, Lacedæmoniorum deprimens: illorum facta excuſando, horum criminando, variis proœmiis & digreſsionibus paſsim intertextis. Tandem veluti per dialogum introducit quendam defenſorem & laudatorem Laconũ: cuius dicta ipſe acriter refutat. Poſtea deliberat cum auditoribus & amicis, quid de editione huius orationis ſit ſtatuendum: quæ quum ab omnibus approbata eſſet, Philolacon ille denuo accerſitus, ſingulare Iſocratis recõditúmque artificium explicat, ingenioſe omnino ac eleganter. Poſtremò iterum more ſuo de ſenectute morbóque ſuo dicit, quo interim, dum hæc commentaretur, laborarit: eruditos lectores & cenſores requirit, hebetium & ſegnium ingeniorum in iudicando ſtultitiã atque temeritatem inſectatur. Hæc huius libri capita ſunt.

Partes (ſi quis vel ignauia, vel negotiis impeditus, totũ opus legere grauabitur) diligẽter ad margines annotauimus. Aſcribã tamen (vt rudiores in legendo minus errent, attentioréſque ſint) ipſius autoris de hoc libro teſtimonium. Videris (inquit ille Philolacon) hanc orationem ita cõficere voluiſſe, vt omnino diſsimilis eſſet aliis, atque ignauis lectoribus ſimplex & facilis intellectu videretur, ſed & acutis & diligẽtibus, obſcura difficiliſque, referta hiſtoriis & multiplici doctrina, plena varietatis & mẽdacio-

quentiæ, non eius quæ ciuibus improbè nocet, sed talis, quæ cum festiuitate quadam auditores oblectare simul & iuuare queat. Eiusdem argumenti & nominis orationem scripsit Aristides rhetor, non infelici (vt mihi quidem videtur) Isocratis æmulatione. In cuius præfatione sic scriptum est. Videntur ambo (Isocrates & Aristides) nõ ipsius festi significationem intuentes, sed omnium Atheniensiũ laudationem, sic inscripsisse orationem, eiúsque vim ipsa appellatione perspicuè declarare voluisse.

Νεώτερος μὲν ὤν, προῃρούμην γράφειν τῶν λόγων οὐ τοὺς μυθώδεις, οὐδὲ τοὺς τερατείας καὶ ψευδολογίας μεστοὺς (οἷς οἱ πολλοὶ μᾶλλον χαίρουσιν, ἢ τοῖς περὶ τῆς αὑτῶν σωτηρίας λεγομένοις) οὐδὲ τοὺς τὰς παλαιὰς πράξεις καὶ τοὺς πολέμους τοὺς Ἑλληνικοὺς ἐξηγουμένους (καίπερ εἰδὼς δικαίως αὐτοὺς ἐπαινουμένους) οὐδ' αὖ τοὺς ἁπλῶς εἰρῆσθαι δοκοῦντας, καὶ μηδεμιᾶς κοσμιότητος μετέχοντας· οὓς οἱ δεινοὶ περὶ τοὺς ἀγῶνας παραινοῦσι τοῖς νεωτέροις μελετᾶν, εἴπερ βούλονται πλέον ἔχειν τῶν ἀντιδίκων. ἀλλὰ πάντας τούτους ἐάσας, περὶ ἐκείνους ἐπραγματευόμην, τοὺς περὶ τῶν συμφερόντων τῇ τε πόλει, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι συμβουλεύοντας, καὶ πολλῶν μὲν ἐνθυμημάτων γέμοντας, οὐκ ὀλίγων δ' ἀντιθέσεων, καὶ

A QVVM iunior essem, orationes scribere institui, non fabulosas, neque portenti mendaciíque plenas (quibus hominum vulgus magis gaudet, quàm ad salutem suam pertinentibus) neque eas, in quibus res olim gestæ & B bella Græcorum explicãtur, (quamuis scirem eas iure laudari) nec eas etiã, quæ simplices habentur, & omni ornatu carent, quas causidici adolescentibus, meditandas esse cẽsent, si quidẽ vincere studeant aduersarios. Sed his omnib. omissis, illas tractabã quę quid & reipubl. nostræ, & Græcis omnib. C expediret, ostenderent: & cùm enthymematis multis refertæ essent; tum non pauca cõtraposita, &

παρισώσεων, καὶ τῶν ἄλλων ἰδεῶν τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις διαλαμπουσῶν, καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπισημαίνεσθαι, καὶ θορυβεῖν ἀναγκαζουσῶν· νῦν δ' οὐδ' ὁπωσοῦν τοῖς τοιούτοις. ἡγοῦμαι γὰρ οὐχ ἁρμόττειν, οὔτε τοῖς ἔτεσι τοῖς ἐνενήκοντα καὶ τέσαρσιν, ὧν ἐγὼ τυγχάνω γεγονὼς, οὔθ' ὅλως τοῖς ἤδη πολιὰς ἔχουσιν, ἐκεῖνον τὸν τρόπον ἔτι λέγειν. ἀλλ' ὡς ἅπαντες μὲν ἂν ἐλπίσειαν, ἢ βουληθεῖεν, οὐδεὶς δ' ἂν δυνηθείη ῥᾳδίως· πλὴν τῶν πονεῖν ἐθελόντων, καὶ σφόδρα προσεχόντων τὸν νοῦν. τούτου δ' ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ἵν' ἣν τισὶν ὁ μέλλων λόγος λεχθήσεσθαι, μαλακώτερος ὢν φαίνηται τῶν πρότερον ἐκδεδομένων, μὴ παραβάλλωσι πρὸς τὴν ἐκείνων ποικιλίαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὸν κρίνωσι τὴν ἐν τῷ παρόντι δεδοκιμασμένην.

Διαλέξομαι δὲ περὶ τῶν τῇ πόλει πεπραγμένων, καὶ περὶ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς, οὐκ ἀπὸ τούτων ἀρξάμενος, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐμοὶ συμβεβηκότων. ἐντεῦθεν γὰρ οἶμαι μᾶλλον κατεπείγειν. πειρώμενος γὰρ ἀναμαρτήτως ζῆν, καὶ τοῖς ἄλ-

A comparia cõtinerent, cæteráſque figuras quæ in eloquentiæ ſtudio efful-gent, atque auditores geſtu & voce applaudere cogerent. Nunc verò lógè alia mea ratio eſt. Nec enim annis nonaginta quatuor, quos ego natus ſum, nec omnino iis qui canos iam habent, conuenire arbitror vt eo modo B adhuc dicãt: ſed ita potius, quemadmodum omnes ſperent aut optent: nemo autem facilè poſſit, niſi & tolerare labores, & vehementer ingenium intendere voluerit: Hæc propterea ſum præfatus, ſi quibus hæc oratio, quæ nunc recitabitur, mollior prius editis videbitur, ne eam cum illarum varieta- C te conferant: ſed ea ratione quam probari nobis in præſentia oſtendimus, de ea iudicent.

Differam autem de rebus noſtræ vrbis geſtis, & de virtute maiorum: non ab illis ducto exordio, ſed ab iis quæ ipſi mihi euenerunt. hæc enim anteuertenda eſſe duco. Ego quũ honeſtè ac ſine cuiuſquã moleſtia viuere perpetuò ſtuduerim, ab im- D

λοις ἀλύπως, οὐδένα διαλέλοιπα χρόνον, ὑπὸ μὲν τῶν σοφιστῶν τῶν ἀδοκίμων καὶ πονηρῶν διαβαλλόμενος. ὑπ' ἄλλων δέ τινων οὐχ οἷός εἰμι γιγνωσκόμενος, ἀλλὰ τοιοῦτος ὑπολαμβανόμενος, οἷον ἂν παρ' ἑτέρων ἀκούσωσι. βούλομαι οὖν προδιαλεχθῆναι περί τε ἐμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν οὕτω πρός με διακειμένων· ἵν', ἢν πως οἷός τε γίνωμαι, τοὺς μὲν παύσω βλασφημοῦντας, τοὺς δ' εἰδέναι ποιήσω, περὶ ἃ προαιρούμενος τυγχάνω διατρίβειν. ἢν γὰρ ταῦτα τῷ λόγῳ δυνηθῶ διοικῆσαι κατὰ τρόπον, ἐλπίζω τὸν ἐπίλοιπον χρόνον αὐτός τε ἀλύπως διάξειν, καὶ τῷ λόγῳ τῷ μέλλοντι ῥηθήσεσθαι, τοὺς παρόντας μᾶλλον προσέξειν τὸν νοῦν. οὐκ ὀκνήσω δὲ κατειπεῖν, οὔτε τὴν νῦν γεγενημένην ἐν τῇ διανοίᾳ μου ταραχὴν, οὔτε τὴν ἀτοπίαν, ἣν ἐν τῷ παρόντι τυγχάνω γιγνώσκων, οὔτε εἴ τι πράττω τῶν δεόντων, ἐγὼ γὰρ μετεσχηκὼς τῶν μεγίστων ἀγαθῶν, ὧν ἅπαντες ἂν εὔξαιντο μεταλαβεῖν, πρῶτον μὲν τῆς περὶ τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν ὑγιείας, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἐναμίλλως τοῖς μάλιστα περὶ ἑκάτερον τούτων εὐτυχ-

probis & obscuris quibusdam sophistis nullo non tempore sum calumniis exagitatus: vnde, quum alij me nõ satis pernossent, talem iudicarunt qualem esse ab aliis audierant. In primis igitur & de me ipso dicam, & de illis qui sic de me sentiũt, vt si forte id consequi liceat, & maledicta illorum reprimam: & aliis ostendam in quibus versari studiis decreuerim. Quæ si oratione consentanea explicare potuero, spes mihi est, & reliqui æui sine molestia exigendi, & huius orationis, cum attentione maiore eorum qui adsunt, absoluendæ. Non autem eloqui vereor, tum perturbationem in animo meo nunc exortam, tum absurditatem quam nunc intelligo: neque disputabo an rectè faciam. Ego enim maxima bona consecutus, quibus se præditos esse omnes optent, primùm sanam mentem in sano corpore: nec ea mediocriter, sed vt cum illis certare possem, quorum in his rebus singularis felicitas esse pu-

χηκόσιν· ἔπειτα τὰς περὶ τὸν βίον εὐπορίας οὕτως, ὥστε μηδενὸς πώποτε ἀπορῆσαι τῶν μετρίων, μηδ' ὧν ἄνθρωπος ἂν νοῦν ἔχων ἐπιθυμήσειεν· ἔτι δὲ τοῦ μὴ τῶν καταβεβλημένων εἶναι, μηδὲ τῶν κατημελημένων, ἀλλ' ἐκείνων, περὶ ὧν οἱ χαριέστατοι τῶν Ἑλλήνων, καὶ μνησθεῖεν ἂν καὶ διαλεχθεῖεν ὡς σπουδαίων ὄντων. τούτων ἁπάντων μοι συμβεβηκότων, τῶν μὲν ὑπερβαλλόντως, τῶν δ' ἐξαρκούντως. οὐκ ἀγαπῶ ζῶν ἐπὶ τούτοις· ἀλλ' οὕτω μοι τὸ γῆρας ἐστὶ δύσκολον, καὶ μικρολόγον, καὶ μεμψίμοιρον, ὥστε πολλάκις ἤδη τὴν μὲν φύσιν τὴν ἐμαυτοῦ κατεμεμψάμην, ἣς οὐδεὶς ἄλλος κατεπεφρόνηκε, καὶ τὴν τύχην ὠδυράμην· ταύτῃ μὲν οὐδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν ἄλλο, πλὴν ὅτι περὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἣν προειλόμην, ἀτυχίαι τινές μοι, καὶ συκοφαντίαι γεγόνασι· τὴν δὲ φύσιν εἰδώς, πρὸς μὲν τὰς πράξεις ἀρρωστοτέραν καὶ μαλακωτέραν οὖσαν τοῦ δέοντος· πρὸς δὲ τοὺς λόγους, οὔτε τελείαν, οὔτε πανταχῇ χρησίμην· ἀλλὰ δοξάσαι μὲν περὶ ἑκάστου τὴν ἀλήθειαν μᾶλλον δυναμένην τῶν εἰ-

tatur: deinde tantas rei familiaris copias, vt nulla vnquam re mediocri, quámve homo prudens expetendã censeat, caruerim, denique illud etiam, ne vnus ex abiectis & cõtemptis essem: sed ex eorũ numero de quibus eruditissimi & honestissimi quique Græcorum, vt de viris bonis & doctis & sentiunt & loquuntur. Quæ omnia quum mihi contigerint, alia excellenter, alia sufficienter, tamẽ mihi vitam iucundam non efficiũt: sed mea senectus ita morosa, ita pusilla, ita querula est, vt sæpe & ingenium meum mihi displicuerit, quod nemo alius contempsit: & fortunam meã sim miseratus, quũ nihil haberẽ aliud in quo hanc accusarem, nisi quòd meum philosophiæ studium quædã calamitates & calumniæ interpellarunt: ingeniũ verò meũ scirem & ad res gerendas infirmius ac mollius esse quàm oporteat, & ad eloquentiam neq; perfectũ, neque ab omni parte idoneum. Quòd etsi cuiusq; rei veritatẽ cõiectura meli⁹ indagare potest, quàm

τῶν εἰδέναι φασκόντων· εἰπεῖν δὲ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἐν συλλόγῳ πολλῶν [παρρησίᾳ] ἀνθρώπων, ἁπασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀπολελειμμένην· οὕτω γὰρ ἐνδεὴς ἀμφοτέρων ἐγενόμην τῶν μεγίστην δύναμιν ἐχόντων παρ᾽ ἡμῖν, φωνῆς ἱκανῆς καὶ τόλμης, ὡς οὐκ οἶδ᾽ εἴ τις ἄλλος τῶν πολιτῶν· ὧν οἱ μὴ τυχόντες ἀτιμότεροι γίγνονται πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν ἄξιοί τινος εἶναι, τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ· τοῖς μὲν γὰρ ἐκτίσαι τὸ καταγνωσθὲν, ἐλπίδες ὑπεισιν· οἱ δ᾽ οὐδέποτ᾽ ἂν τὴν φύσιν μεταβάλοιεν. οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις ἀθυμήσας, περιεῖδον ἐμαυτὸν ἄδοξον οὐδ᾽ ἀφανῆ παντάπασι γενόμενον· ἀλλ᾽ ἐπεὶ πεπολιτεῦσθαι διήμαρτον, ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν, καὶ πονεῖν, καὶ γράφειν, ἃ διανοηθείην, κατέφυγον. οὐ περὶ μικρῶν τὴν προαίρεσιν αἱρέμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οὐδὲ περὶ ὧν ἄλλοι τινὲς ληροῦσιν, ἀλλὰ περὶ τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ βασιλικῶν, καὶ πολιτικῶν πραγμάτων. δι᾽ ἃ προσήκειν ᾤμην μοι τοσοῦτον μᾶλλον τιμᾶσθαι τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων, ὅσῳ περὶ μει-

A ij qui scientiam profitentur: tamen si in conuentu magnáque hominum frequētia illis ipsis de rebus dicendum sit, omniū est, vt ingenuè fatear, ineptissimum. Nam quæ duæ res in ciuitate plurimum possunt, vocis magnitudo, & audacia: eæ sic mihi desunt, vt haud scio an vlli ciuium: quibus facultatibus qui destituuntur, contemptiores sunt (nullius enim esse pretij putātur) B quàm qui in ærarios relati, tribu mouentur. His enim spes aliqua subest mulctæ dissoluendæ: illi naturam haud vnquā mutauerint. Non tamen propter hæc animo abiecto commisi vt prorsus inglorius & in obscuro viuerē, sed quum mihi capessendæ reipubl. facultas nega- C ta esset, ad sapientiæ vehemens studiū, & ad ea scribenda quæ cogitando eruissem, confugi. neq; minuta quædam, aut priuatos contractus, de quibus nonnulli nugantur, tractandos suscepi: sed de statu Græciæ, de regiis & reipublicæ negotiis disserui: proptereáque me iure tāto honoratiorē futurū iis D qui suggestū conscenderēt, speraui, quanto maio-

ζόνων καὶ καλλιόνων ἢ κεῖνοι, τοὺς λόγους ἐποιούμην. ὧν οὐδὲν ἡμῖν ἀποβέβηκε. καίτοι πάντες ἴσασι τῶν μὲν ῥητόρων πολλοὺς, οὐχ ὑπὲρ τῶν τῇ πόλει συμφερόντων, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ὧν αὐτοὶ λήψεσθαι προσδοκῶσι, δημηγορεῖν τολμῶντας. ἐμὲ δὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς οὐ μόνον τῶν κοινῶν ἀπεχομένους μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων εἰς τὰς τῆς πόλεως χρείας, ὑπὲρ τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν δαπανωμένους. ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἢ λοιδορουμένους ἐν ταῖς ἐκκλησίαις περὶ μεσεγγυημάτων σφίσιν αὐτοῖς, ἢ λυμαινομένους τοὺς συμμάχους, ἢ τῶν ἄλλων, ὧν ἂν τύχωσι, συκοφαντοῦντας· ἐμὲ δὲ τῶν λόγων τούτων ἡγεμόνα γεγενημένον τῶν παρακαλούντων τοὺς Ἕλληνας, ἐπί τε τὴν ὁμόνοιαν τὴν πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, καὶ τῶν συμβουλευόντων ἀποικίαν ἐκπέμπειν κοινῇ πάντας ἐπὶ τοιαύτην χώραν καὶ τοσαύτην, περὶ ἧς ὅσοιπερ ἀκηκόασιν, ὁμολογοῦσιν ἡμᾶς τε εἰ σωφρονήσαιμεν, καὶ παυσαίμεθα τῆς πρὸς ἀλλήλους μανίας, ταχέως ἄνευ πόνων καὶ κινδύνων κατασχεῖν αὐτὴν, ἐκείνην τε

A ribus & pulchrioribus de rebus, quàm illi, dicerem. Verùm nihil tale mihi contigit: quũ nemo ignoret, multos oratorum ea esse audacia, vt non reipubl. vtilitatem, sed quæstum & sordes suas spectẽt in concionibus habẽdis: me autem & meos, nõ tantùm à peculatu alieniores esse quàm alios, B sed & de nostra re familiari, vt consulamus ciuitatis necessitatibus, maiores quàm pro opibus nostris sumptus facere: illos pro suggesto aut propter pecunias apud sequestrẽ depositas, inuicem conuitia dicere aut sociis esse molestos, aut sine discrimine quosuis calumniari: me verò earum orationum principem extitisse, quæ C Græcos tum ad concordiã inter ipsos, tum ad expeditionem cõtra barbaros suscipiendam exhortãtur: & suadent, cõmuniter ab omnibus colonias in talẽ & tantã regionem deducẽdas esse, quam, qui de ea audiuere, fatentur & nos, si omissa ista insania resipuerimus, & celeriter sine laboribus atque periculis occupaturos, & illã

ῥᾳδίως ἂν ἅπαντας δέξασθαι τοὺς ἐνδεεῖς ἡμῶν ὄντας τῶν ἐπιτηδείων. ὧν πράξεις εἰ πάντες συνελθόντες ζητοῖεν, οὐδέποτ' ἂν εὕροιεν καλλίους οὐδὲ μείζους, οὐδὲ μᾶλλον ἅπασιν ἡμῖν συμφερούσας. ἀλλ' ὅλως οὕτω πολὺ τῇ διανοίᾳ διεστώτων ἡμῶν, καὶ τοσούτῳ σπουδαιοτέραν ἐμοῦ πεποιημένου τὴν αἵρεσιν, οὐ δικαίως οἱ πολλοὶ περὶ ἡμῶν ὑπειλήφασιν, ἀλλὰ ταραχώδη, καὶ παντάπασιν ἀλόγιστον. τῶν τε γὰρ ἄλλων ῥητόρων τὸν τρόπον ψέγοντες, προστάτας αὐτοὺς τῆς πόλεως ποιοῦνται, καὶ κυρίους αὐτοὺς καθιστᾶσιν. ἐμοῦ δὲ τοὺς λόγους ἐπαινοῦντες, αὐτῷ μοι φθονοῦσι δι' οὐδὲν ἕτερον, ἢ διὰ τούτους οὓς ἀποδεχόμενοι τυγχάνουσιν· οὕτως ἀτυχῶς φέρομαι παρ' αὐτοῖς. καὶ τί δεῖ θαυμάζειν τῶν οὕτω διακεῖσθαι πεφυκότων πρὸς ἁπάσας τὰς ὑπεροχάς, ὅπου καὶ τῶν οἰομένων διαφέρειν, καὶ ζηλούντων ἐμέ, καὶ μιμεῖσθαι γλιχομένων, τινὲς ἔτι δυσμενέστερον ἔχουσι τῶν ἰδιωτῶν, ὧν τίνας ἄν τις εὕροι πονηροτέρους; (εἰρήσεται γάρ, εἰ καί τι δόξω νεώτερα

A facilè sedes & victum suppeditaturam omnibus nobis qui rerum necessariarum penuria laboremus. His actionibus, si omnes in vnum congregati diligentissimè vestigarent, nunquam vel pulchriores, vel maiores, vel magis nobis omnibus conducibiles inuenirẽt. Quãuis igitur inter meum & B illorum animum tantum distet, tantóque meum institutum sit honestius, non tamen æqua sunt populi de nobis iudicia, sed perturbata & planè inconsiderata. Quam quum alios oratores, quorum mores vituperat, summæ reipublicæ præesse velit, eísque parere non recuset, meas autem orationes laudet: ipsi mihi inuidet, C non ob aliud nisi ob eas quas probat: adeò in nulla gratia sum apud vulgus hominum. Quid verò mireris eos qui ita nati sunt vt nullam excellentiam ferre possint, quum illi etiam qui se præclaros esse putant, méque & magni faciunt, & imitari cupiunt, longè infensiores mihi sint indoctis? D Quibus quosnam improbiores inuenias? (dicam enim, tametsi audacius

καὶ βαρύτερα λέγειν τῆς ἡλικίας,) οἵτινες οὔτε φράζειν οὐδὲν μέρος ἔχοντες τοῖς μαθηταῖς ἄνευ τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ, τοῖς τε λόγοις παραδείγμασι χρώμενοι τοῖς ἐμοῖς, καὶ ζῶντες ἐντεῦθεν, τοσούτου δέουσι χάριν ἔχειν, ὥστ' οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν ἐθέλουσιν, ἀλλ' ἀεί τι φλαῦρον περὶ ἐμοῦ λέγουσιν. ἕως μὲν οὖν τοὺς λόγους ἡμῶν ἐλυμαίνοντο, παραναγινώσκοντες ὡς δυνατὸν κάκιστα τοῖς ἑαυτῶν, καὶ διαιροῦντες οὐκ ὀρθῶς, καὶ κατακνίζοντες, καὶ πάντα τρόπον διαφθείροντες, οὐδὲν ἐφρόντιζον τῶν ἀπαγγελλομένων, ἀλλὰ ῥαθύμως εἶχον. μικρὸν δὲ πρὸ τῶν Παναθηναίων τῶν μεγάλων ἠχθέσθην δι' αὐτούς. ἀπαντήσαντες γάρ μοί τινες τῶν ἐπιτηδείων, ἔλεγον, ὡς ἐν τῷ Λυκείῳ συγκαθεζόμενοι τρεῖς ἢ τέτταρες τῶν ἀγελαίων σοφιστῶν, καὶ πάντα φασκόντων εἰδέναι, καὶ ταχέως πανταχοῦ γιγνομένων, διαλέγοιντο περί τε τῶν ἄλλων ποιητῶν, καὶ τῶν Ἡσιόδου καὶ Ὁμήρου ποιήσεων· οὐδὲν μὲν παρ' αὑτῶν λέγοντες, τὰ δ' ἐκείνων ῥαψῳδοῦντες, καὶ τῶν προτέρων

A atque acerbius quàm pro ætate mea dicere videbor) qui quum nullam artis rhetoricæ partem suis discipulis, sine his quę à me dicta sunt, explicare queant: & exemplis mearum orationum vtantur, & inde victitent: tantum abest vt mihi gratiam habeant, vt me ne quidẽ negligere velint, sed semper obtrectare studeant. B Dum igitur nostras orationes malè tractarent, & quàm pessimè fieri poterat, eas cũ suis conferentes, legerent, & non rectè diuiderent, & diuellerẽt, omnibus denique modis corrũperent: nõ curaui ea quæ mihi nũtiabantur, sed æquo animo tuli. Paulùm autem ante magna Panathenęa propter eos grauiter commotus sum. C Quidam enim familiarium meorum, obuiam facti, mihi dicebant, tres aut quatuor gregarios sophistas, qui se omnia scire profitentur, & celeriter quouis in loco sunt, in Lycio confidentes, cùm de aliis poetis, tum de Homeri & Hesiodi poesi disseruisse: nihil quidẽ suũ asserẽtes, D sed & horũ carmina rhapsodorum more decãtantes, & elegantissima quæ-

ἄλλοις τισὶν εἰρημένων, τὰ χαριέστατα μνημονεύοντες. ἀποδεξαμένων δὲ τῶν περιεστώτων τὴν διατριβὴν αὐτῶν, ἕνα τὸν τολμηρότατον ἐκείνων ἐπιχειρῆσαί με διαβάλλειν, λέγονθ᾽ ὡς ἐγὼ πάντων καταφρονῶ τῶν τοιούτων, καὶ τάς τε φιλοσοφίας τὰς τῶν ἄλλων καὶ τὰς παιδείας ἁπάσας ἀναιρῶ, καὶ φημὶ πάντας ληρεῖν, πλὴν τοὺς μετεσχηκότας τῆς ἐμῆς διατριβῆς. τούτων δὲ ῥηθέντων, ἀηδῶς τινὰς τῶν παρόντων διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς. ὡς μὲν οὖν ἐλυπήθην καὶ συνεταράχθην ἀκούσας ἀποδέξασθαί τινας τοὺς λόγοις τούτοις εἶναι ἐμοῖς, οὐκ ἂν δυναίμην εἰπεῖν· ᾤμην γὰρ οὕτως ἐπιφανὴς εἶναι τοῖς ἀλαζονευομένοις πολεμῶν, καὶ περὶ ἐμαυτοῦ μετρίως διειλεγμένος, μᾶλλον δὲ ταπεινῶς, ὥστε μηδένα ποτὲ γενέσθαι πιστὸν τῶν λεγόντων ὡς ἐγὼ τοιαύταις ἀλαζονείαις ἐχρησάμην. ἀλλὰ γὰρ εἰκότως ὠδυρόμην ἐν ἀρχῇ τὴν ἀτυχίαν τὴν παρακολουθήσασάν μοι πάντα τὸν χρόνον τοῖς τοιούτοις. αὕτη γάρ ἐστιν αἰτία, καὶ τῆς ψευδολογίας τῆς περὶ ἐμὲ γιγνομένης, καὶ τῆς δια-

A que dicta veterum referentes. quum autem corona circumstantium disputationem eorum approbasset, vnum quendam inter eos audacissimum cœpisse me calumniari: quum diceret, me eius generis omnia contemnere, & studia & institutionem aliorum omniũ euertere, qui omnes delirare dicam, B præter eos qui à me sint instituti. quæ quum dicta fuissent, quosdam ex iis qui adessent, à me fuisse alienatos. Ego verò quantopere doluerim, ac perturbatus sim, quum audiuissem, aliquos illa, tanquam à me dictà, comprobasse: dicendo cõsequi non possum. Putabam enim ita esse notum, me cum gloriosis istis C bellum gerere, & de me ipso modicè, vel potius intra modum & submissè dicere: vt nemini vnquam talem insolentiam suis mihi verbis affingenti fides haberetur. Verùm initio non sine causa deploraui meam infelicitatem, quæ ab isto genere hominum orta, perpetuò me sequuta est. Hæc enim D causa est, & mendaciorum, quibus mea fama contaminatur, & calũnia

βολῶν, καὶ τοῦ φθόνου, καὶ τοῦ μὴ δύνασθαί με τυχεῖν τῆς δόξης, ἧς ἄξιός εἰμι, μηδὲ τῆς ὁμολογουμένης, μηδ' ἣν ἔχουσί τινες τῶν πεπλησιακότων ἐμοὶ, καὶ πανταχῇ τεθεωρηκότων ἡμᾶς. ταῦτα μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' ἀνάγκη στέργειν τοῖς ἤδη συμβεβηκόσι. πολλῶν δέ μοι λόγων ἐφεστώτων, ἀπορῶ πότερον ἀντικατηγορῶν τῶν εἰθισμένων ἀεί τι ψεύδεσθαι περὶ ἐμοῦ γενήσομαι, καὶ λέγειν ἀνεπιτήδειόν τι τολμώντων. ἀλλ' εἰ φανείην σπουδάζων, καὶ πολλοῖς λόγοις ποιούμενος περὶ ἀνθρώπων, οὓς οὐδεὶς ὑπείληφεν ἀξίους εἶναι λόγου, δικαίως ἂν μωρὸς εἶναι δοκοίην. ἀλλὰ τούτους ὑπεριδὼν ὡς φθονοῦντας, πειρῶμαι διδάσκειν τοὺς ἄλλους ὡς οὐ δικαίως οὐδὲ προσηκόντως περὶ ἐμοῦ ταύτην ἔχουσι τὴν γνώμην. καὶ τίς οὐκ ἂν καταγνοίη μου πολλὴν ἄνοιαν, εἰ τοὺς μηδὲν δι' ἕτερον δυσκόλως πρός με διακειμένους, ἢ τὸ δοκεῖν χαριέντως εἰρηκέναι περί τινων, τούτους οἰηθείην ὁμοίως διαλεχθεὶς ὥσπερ πρότερον παύσειν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις λυπουμένους, ἀλλ' οὐ μᾶλλον ἀγα-

A rũ, & inuidiæ: eadémque obstitit ne de me pro merito meo existimetur: neque ita vt palã est, vtque discipuli mei & familiares de me sentiũt: qui nos ab omni parte perspexerunt. Verùm hæc mutari non possunt: sed ea quæ præterierũt, boni cõsulere necesse est. Quum autem multa in mentem mihi ve- B niant, incertus sum an recriminari debeã illos qui de me perpetuò mentiri solent, eáque in me conferre à quibus sum prorsus alienus, non dubitant. Sed si rem seriam agere instituerem, ac prolixam de iis hominibus haberé orationem, quorũ nemo sibi vllam censet habendam esse rationem, iure stultus esse viderer. Negle- C ctis igitur istis, tanquam inuidis: reliquos docere conabor, eos neque iure, nec merito meo, ita de me sentire. Quis enim non stultissimum me esse pronuntiet, si eos, qui non aliam ob rem infensi mihi sunt, nisi quòd eleganter quædam dicere visus sum, placatiores mihi fore putem, si eo- D dem modo quo prius, disseruero: ac non acerbio-

σθιν; ἄλλως τε ἂν καὶ φανῶ μηδὲ νῦν πω τηλικοῦτος ὢν, μὴ παραληρῶν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο ποιεῖν, οὐδ' εἷς ἄν μοι συμβουλεύσειεν, ἀμελήσαντι τούτων, καὶ καταβάλλοντι περαίνειν τὸν λόγον ὃν προῄρημαι, βουλόμενος ἐπιδεῖξαι τὴν πόλιν ἡμῶν πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν γεγενημένην τοῖς Ἕλλησιν ἢ τὴν Λακεδαιμονίων. εἰ γὰρ τοῦτο ἤδη ποιοίμην, μήτε τέλος ἐπιθεὶς τοῖς γεγραμμένοις, μήτε συγκλείσας τὴν ἀρχὴν τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων, τῇ τελευτῇ τῶν ἤδη προειρημένων, ὅμοιος ἂν εἶναι δόξαιμι τοῖς εἰκῇ καὶ φορτικῶς, καὶ χύδην, ὅ, τι ἂν ἐπέλθῃ, λέγουσιν. ἃ φυλακτέον ἡμῖν ἐστί.

Κράτιστον οὖν ἐξ ἁπάντων τούτων περὶ ὧν ἐξ ἀρχῆς διενοήθην εἰπεῖν. οἶμαι γὰρ ἣν ἐξενέγκω γράψας, καὶ ποιήσω φανερὰν ἣν ἔχω γνώμην περί τε τῆς παιδείας, καὶ τῶν ποιητῶν, παύσεσθαι αὐτοὺς ψευδεῖς πλάττοντας αἰτίας, καὶ λέγοντας ὅ, τι ἂν τύχωσιν. ἀλλ' ὅμως ἐγὼ τοῖς ὡρμημένοις ἐπὶ ταῦτα, παρακελεύω μὴ πονεῖν, καὶ μὴ προσέχειν τὸν νοῦν ἅπασι τούτοις λέγων,

A res potius futuros? præsertim vbi viderint, ne in extrema quidem senectute me delirare? Ac ne illud quidem faciendum mihi quisquam censuerit, vt his neglectis, & abrupta disputatione hac, eam orationem absoluã, quam institui, quaque ostẽdere decreui, nostram vrbem plura in Græcos beneficia B contulisse, quàm Lacedæmonios. Quod si iam facerem, neq; his quæ scripsi finem imponerem, neque secuturæ orationis exordium cõclusioni horum quæ iam diximus, commodè aptéq; attexerem: similis eorum viderer, qui temere & importune & confusè, quicquid in buccam venit, effutiũt: C quæ cauenda nobis sunt.

Optimum igitur ex his omnibus fuerit, ea dicere quæ initio dicere cõstitui. Si enim scripto publicaro, atque ostendero, quæ sit mea de institutione déque poetis sententia: desituros eos arbitror falsas causas cõminisci, & quiduis garrire. Veruntamen ego moneo illos, qui auidè ista amplectũtur, ne laborẽt, néve ad ista omnia D animum intendant. Dico

ὡς εἰς καὶ μηδὲν ἄλλο δυνήσεται τὰ μαθήματα ταῦτα ποιεῖν ἀγαθὸν, ἀλλ' οὖν ἀποτρέπει γε τοὺς νεωτέρους πολλῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων. τοῖς μὲν οὖν τηλικούτοις, οὐδέποτ' ἂν εὑρεθῆναι νομίζω διατριβὰς ὠφελιμωτέρας τούτων, οὐδὲ μᾶλλον πρεπούσας· τοῖς δὲ πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς εἰς ἄνδρας δεδοκιμασμένοις, οὐκέτι φημὶ τὰς μελέτας ταύτας ἁρμόττειν. ὁρῶ γὰρ ἐνίους τῶν ἐπὶ τοῖς μαθήμασι τούτοις οὕτως ἀπηκριβωμένων, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκειν, οὔτ' εὐκαίρως ταῖς ἐπιστήμαις αἷς ἔχουσι χρωμένους, ἔν τε ταῖς ἄλλαις πραγματείαις ταῖς περὶ τὸν βίον, ἀφρονεστέρους ὄντας τῶν μαθητῶν (ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν τῶν οἰκετῶν) τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔχω καὶ περὶ τῶν δημηγορεῖν δυναμένων, καὶ τῶν περὶ τὴν γραφὴν τῶν λόγων εὐδοκιμούντων. ὅλως δὲ, καὶ περὶ ἁπάντων τῶν κατὰ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς δυνάμεις διαφερόντων. οἶδα γὰρ καὶ τούτων τοὺς πολλοὺς, οὔτε τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς καλῶς διοικήσαντας, οὔτ' ἐν ταῖς ἰδίαις συνουσίαις ἀνεκτοὺς ὄντας, τῆς τε δόξης τῆς τῶν συμπολιτευομένων ὀλιγωροῦντας, ἄλλων τε πολλῶν καὶ μεγάλω

A enim, disciplinas illas, vt nihil aliud afferrent boni, dehortari tamen adolescētes, & auertere à multis aliis delictis: nec vllas huic ætati inueniri posse vtiliores exercitationes, aut magis conuenientes. Sed natu maioribus, & iis qui iam ad virilem ætatem peruenerunt, studia ista apta esse nego. Non-B nullos enim video qui, quum disciplinas istas ita perfectè cognitas habeāt, vt & alios docere queant, sua illa scientia nec tempestiuè vtantur, & in aliis vitæ negotiis discipulis sint imprudentiores (nec enim audeo dicere famulis.) Idem etiam sentio de iis qui conciones habere possunt, & de his qui con-C scriptione orationum laudem inuenerunt, denique de omnibus qui aliqua vel scientia vel facultate præcellunt. Noui enim etiam ex isto genere multos, qui neque suas res probè gesserunt, neque in priuatis congressibus tolerari possunt, & reliquorum ciuium iudicia negligunt, & aliis multis & magnis peccatis con- D

ἁμαρτημάτων γέμοντας. ὡς δ᾽ οὐδὲ τούτους ἡγοῦμαι μετασχεῖν τῆς ἕξεως περὶ ἧς ἐγὼ τυγχάνω διαλεγόμενος. τίνας οὖν ἔχω πεπαιδευμένους, ἐπειδὴ τὰς τέχνας, καὶ τὰς ἐπιστήμας, καὶ τὰς δυνάμεις ἀποδοκιμάζω; πρῶτον μὲν τοὺς καλῶς χρωμένους τοῖς πράγμασι τοῖς κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην προσπίπτουσι, καὶ τὴν δόξαν ἐπιτυχῆ τῶν καιρῶν ἔχοντας, καὶ δυναμένην, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στοχάζεσθαι τοῦ συμφέροντος, ἔπειτα τοὺς πρεπόντως καὶ δικαίως ὁμιλοῦντας τοῖς ἀεὶ πλησιάζουσι, καὶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἀηδίας, καὶ βαρύτητας εὐκόλως καὶ ῥᾳδίως φέροντας· σφᾶς δ᾽ αὐτοὺς ὡς δυνατὸν ἐλαφροτέρους, καὶ μετριωτάτους τοῖς συνοῦσι παρέχοντας. ἔτι δὲ τοὺς τῶν μὲν ἡδονῶν ἀεὶ κρατοῦντας, τῶν δὲ συμφορῶν μὴ λίαν ἡττωμένους, ἀλλ᾽ ἀνδρωδῶς ἐν αὐταῖς διακειμένους, καὶ τῆς φύσεως ἀξίως ἧς μετέχοντες τυγχάνομεν. τέταρτον, ὅπερ μέγιστον, τοὺς μὴ διαφθειρομένους ὑπὸ τῶν εὐπραγιῶν, μηδ᾽ ἐξισταμένους αὑτῶν, μηδ᾽ ὑπερηφάνους γιγνομένους, ἀλλ᾽ ἐμμένοντας τῇ τάξει τῶν εὖ φρονοῦν-

ſtricti tenentur. Quare ne hos quidem exiſtimo eo habitu eſſe præditos de quo ego diſſero. Quos igitur in eruditorum habeo numero, quándo & artes, & ſcientias, & facultates improbo? Primùm eos qui rectè vtuntur negotiis quotidie incidẽtibus, & occaſiones modúmque rerum prudẽter animaduertunt: & plerunque id deligere poſſunt quod vtiliſſimum eſt. Deinde, qui ita vt decet, & vt equũ eſt, omnes eos quouis tempore tractant, cum quibus aliquid rei habent: quíque, quum aliorum acerbitatem & importunitatem æquis animis & facile ferant, ipſi moribus facilimis ſunt, & quàm moderatiſſimis in vitę cõſuetudine. Præterea qui ſemper voluptatibus imperant, & rebus aduerſis non nimiùm franguntur: ſed in iis & officij humani, & naturæ virilis meminerunt. Quartò, qui ſecundis rebus, quod maximum eſt, nõ corrumpuntur, nec à ſemetipſis diſcedunt, nec animis efferuntur: ſed moderationem prudẽtium virorum por-

των, καὶ μὴ μᾶλλον χαίροντας τοῖς διὰ τύχην ὑπάρξασιν ἀγαθοῖς, ἢ τοῖς διὰ τὴν αὑτῶν φύσιν καὶ φρόνησιν ἐξ ἀρχῆς γιγνομένοις. τοὺς δὲ μὴ μόνον πρὸς ἓν τούτων, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα, τὴν ἕξιν τῆς ψυχῆς εὐάρμοστον ἔχοντας, τούτους φημὶ, καὶ φρονίμους εἶναι, καὶ τελείους ἄνδρας, καὶ πάσας ἔχειν τὰς ἀρετάς. περὶ μὲν οὖν τῶν πεπαιδευμένων ταῦτα γινώσκων τυγχάνω.

Περὶ δὲ τῆς Ὁμήρου, καὶ τῆς τῶν ἄλλων ποιήσεως, ἐπιθυμῶ μὲν εἰπεῖν. οἶμαι γὰρ ἂν παῦσαι τοὺς ἐν τῷ Λυκείῳ ῥαψῳδοῦντας τὰ ἐκείνων, καὶ ληροῦντας τὰ περὶ αὐτῶν· αἰσθάνομαι δ᾽ ἐμαυτὸν ἔξω φερόμενον τῆς συμμετρίας τῆς συντεταγμένης τοῖς προοιμίοις· ἔστι δ᾽ ἀνδρὸς νοῦν ἔχοντος, μὴ τὴν εὐπορίαν ἀγαπᾶν, ἣν ἔχει τὶς περὶ τῶν αὐτῶν πλείω τῶν ἄλλων εἰπεῖν, ἀλλὰ τὴν εὐκαιρίαν διαφυλάττειν, περὶ ὧν ἂν ἀεὶ τυγχάνῃ διαλεγόμενος· ὅπερ ἐμοὶ ποιητέον ἐστί. περὶ μὲν οὖν τῆς ποιήσεως αὖθις ἐροῦμεν, ἢν μή με προανέλῃ τὸ γῆρας· περὶ γὰρ σπουδαιοτέρων πραγμάτων ἔχομεν λέγειν, ἢ τούτων. περὶ δὲ τῆς τῆς πόλεως

A priam, retinent: nec magis fortunæ munerib⁹, quàm natura insitis ingenij & prudentiæ insignibus delectantur. Qui autem non ad horum singula, sed ad hæc vniuersa simul, animis bene compositis sunt: eos affirmo & prudentes esse, & perfectos viros, & omnibus virtutibus ornatos. B Ac de eruditis quæ statuam, hæc sunt.

Quod autem ad Homeri cæterorúmque poesim attinet, equidem aliquid dicere cupio. Arbitror enim me effecturum vt isti in Lyceo versus illorum canere, & de iis nugari desinant. Sed animaduerto, me eum modum impetu quodam præteruehi, qui exordiis est præfinitus. Est C autem viri prudentis, non indulgere dicendi copiæ, qua superare aliorũ possit inopiam: sed conseruare modum earum rerum de quibus quouis tempore disseruerit: ídque mihi faciendum est. De poetis igitur aliâs dicemus, nisi me senium prius abstulerit. Nunc enim de rebus grauioribus, quàm D istæ sunt, dicere possumus. Verba autem faciam

εὐεργεσιῶν τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἤδη ποιήσομαι τοὺς λόγους· οὐχ ὡς οὐ πλείους ἐπαίνους πεποιημένος περὶ αὐτῆς, ἢ σύμπαντες οἱ περὶ τὴν ποίησιν, καὶ τοὺς λόγους ὄντες. οὐ μὴν ὁμοίως καὶ νῦν. τότε μὲν γὰρ ἐν τοῖς λόγοις περὶ ἑτέρων πραγμάτων ἐμεμνήμην αὐτῆς· νῦν δὲ περὶ ταύτης τὴν ὑπόθεσιν ποιησάμενος, οὐκ ἀγνοῶ δ' ἡλίκος ὢν, ὅσον ἔργον ἐνίσταμαι τὸ μέγεθος· ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδώς, καὶ πολλάκις εἰρηκώς, ὅτι τὰ μὲν μικρὰ τῶν πραγμάτων ῥᾴδιον τοῖς λόγοις αὐξῆσαι. τοῖς δ' ὑπερβάλλουσι τῶν ἔργων, καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ κάλλει, χαλεπὸν ἐξισῶσαι τοὺς ἐπαίνους. ἀλλ' οὐδὲν μᾶλλον ἀποστατέον ἐστὶν αὐτῆς, ἀλλ' ἐπιτελεστέον, εἴπερ ἔτι ζῆν δυνηθῶμεν· ἄλλως τε καὶ πολλῶν παροξυνόντων γράφειν αὐτόν· πρῶτον μὲν τῶν εἰθισμένων ἀσελγῶς κατηγορεῖν τῆς πόλεως ἡμῶν· ἔπειτα τῶν χαριέντως μὲν, ἀπείρως δὲ καὶ καταδεεστέρως ἐπαινούντων αὐτήν· ἔτι δὲ τῶν ἑτέρων μᾶλλον εὖ λέγειν τολμώντων, οὐκ ἀνθρωπίνως, ἀλλ' οὕτως ὥστε πολλοὺς ἀντιτάττεσθαι πρὸς

de beneficiis in Græcos à nostra ciuitate collatis: nō quin eam plus laudarim quàm omnes & poetæ & oratores: sed quia nunc idem aliter quàm olim facere decreui. Tum enim in orationibus, aliis de rebus institutis, mentionem eius faciebam: hanc autem orationem de ea ipsa institui. Neque verò ignoro quàm prouecta ætate, quàm ingenti de re dicere aggrediar: sed quum & optimè sciā, & sæpe dixerim, res exiguas oratione facile posse amplificari: difficilimum autem esse, facta excellenti magnitudine & pulchritudine, laudando æquare: tamen ab incœpto desistendum non est, sed perficiendum quod suscepimus, siquidem vita suppeteret: præsertim, quum multa me ad hanc orationem scribēdam incitent: ac illi primùm qui nostram vrbem petulanter accusare solent: deinde, qui bono quidem studio, sed & imperitè, nec pro dignitate, eam prædicant: præterea, qui prædicare illam præ cæteris non dubitant, non humano more, sed sic vt eis multi se op-

αὐτοῖς. πάντων δὲ μάλιστα τῆς ἡλικίας τῆς παρούσης, ἣ τοῖς ἄλλοις πέφυκεν ἀποτρέπειν. ἐλπίζω γὰρ, ἢν μὲν κατορθώσω, μείζω λήψεσθαι δόξαν τῆς ὑπαρχούσης· ἢν δ' ἐνδεέστερον τύχω διαλεχθεὶς, πολλῆς συγγνώμης τεύξεσθαι παρὰ τῶν ἀκουόντων. ἃ μὲν οὖν ἠβουλήθην, καὶ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὥσπερ χορὸς πρὸ τοῦ ἀγῶνος προαναβαλέσθαι, ταῦτ' ἐστιν.

Ἡγοῦμαι δὲ χρῆναι τοὺς βουλομένους ἐγκωμιάσαι τινὰ τῶν πόλεων ἀκριβῶς, καὶ δικαίως, μὴ μόνον ποιεῖσθαι περὶ αὐτῆς τοὺς λόγους ἧς προειρημένοι τυγχάνουσιν· ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν, καὶ δοκιμάζομεν ἕτερα παραδεικνύοντες, τῶν καὶ τὴν ὄψιν ὁμοίαν ἐχόντων, καὶ τῆς τιμῆς τῆς αὐτῆς ἀξιουμένων, οὕτω καὶ ταῖς πόλεσι παριστάναι, μὴ τὰς μικρὰς ταῖς μεγάλαις, μηδὲ τὰς πάντα τὸν χρόνον ὑφ' ἑτέραις οὔσας, τὰς πάντα τὸν χρόνον ἄρχειν εἰθισμένας· μηδὲ τὰς σώζεσθαι δεομένας πρὸς τὰς σώζειν δυναμένας. ἀλλὰ τὰς παραπλησίαν καὶ τὴν δύναμιν ἐχούσας, καὶ περὶ τὰς αὐτὰς πράξεις γεγενημένας,

ponãt, omnium verò maximè hæc ætas, quæ alios dehortari solet. Spero enim, si mihi successerit, gloriæ meæ aliquid accessurum: sin tenuius fore quàm oportuerit, dixero, me facilè ab auditoribus veniã impetraturum. Ac quæ tũ de me ipso, tum de aliis, vt musici antequã canere incipiant, quasi præludij causa præfari volui, hæc sunt.

Eorum autem qui vrbem aliquam accuratè, ac pro merito laudare voluerint, officiũ esse puto, nõ ipsius tantum, de qua dicere instituerũt, facere mẽtionem: sed, quemadmodum purpuram atque aurum spectamus & probamus aliorum collatione, quæ & speciem eandem præ se ferũt, & eiusdem esse pretij putantur: sic vrbibus etiã e regione collocandas esse, non paruas magnis, neque aliis perpetuò parere solitas iis quę perpetuò imperare cõsueuerunt: nec quę aliorũ ope indigẽt, iis quę opem ferre possunt: sed eas quæ & cõsimili potẽtia, & iisdẽ in negotiis versatę sũt,

καὶ ταῖς ἐξουσίαις ὁμοίαις κεχρημένας. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τῆς ἀληθείας τύχοιεν. ἢν δή τις ἡμᾶς τὸν τρόπον τοῦτον σκοπῆται, καὶ παραβάλῃ μὴ πρὸς τὴν τυχοῦσαν πόλιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν Σπαρτιατῶν, (ἣν οἱ μὲν πολλοὶ μετρίως ἐπαινοῦσιν, ἔνιοι δέ τινες, ὥσπερ τῶν ἡμιθέων ἐκεῖ πεπολιτευμένων, μέμνηνται περὶ αὐτῶν.) φανησόμεθα καὶ τῇ δυνάμει, καὶ ταῖς πράξεσι, καὶ ταῖς εὐπραγίαις ταῖς περὶ τοὺς Ἕλληνας, πλέον ἀπολελοιπότες αὐτοὺς, ἢ ἐκεῖνοι τοὺς ἄλλους. τοὺς μὲν οὖν παλαιοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων γενομένους, ὕστερον ἐροῦμεν. νῦν δὲ ποιήσομαι περὶ ἐκείνων τοὺς λόγους, ἀρξάμενος, ἐπειδὴ κατέσχον τὰς πόλεις τὰς Ἀχαιΐδας, καὶ πρὸς Ἀργείους καὶ Μεσσηνίους διείλοντο τὴν χώραν. ἐντεῦθεν γὰρ προσήκει διαλέγεσθαι περὶ αὐτῶν. οἱ μὲν τοίνυν ἡμέτεροι πρόγονοι, φαίνονται τήν τε πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὁμόνοιαν, καὶ τὴν πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθραν, ἣν παρέλαβον ἐκ τῶν Τρωϊκῶν, διαφυλάττοντες, καὶ μένοντες ἐν τοῖς αὐτοῖς, καὶ πρῶτον μὲν τὰς Κυκλάδας νήσους, περὶ ἃς ἐγένοντο πολλαὶ πραγμα-

& parem poteſtatē habuerunt. Sic enim de eis veriſsimè ſtatuetur. Si quis ergo nos hoc modo ſpectet, & conferat, non cum qualibet, ſed cum Spartana ciuitate (quam plerique moderatè ſanè laudãt: nõnulli autē, tanquã illic ſemidei habitent, ſic de ea meminerũt) eos & potentia, & rebus geſtis, & beneficiis in Græcos collatis, lõgiore interuallo à nobis relictos eſſe conſtabit, quàm ab eis cæteros. Ac veteres quidem dimicationes pro Gręcis ſuſceptas, poſtea narrabimus. Nunc autem de illis habebo ſermonē, inde exorſus, quum Achaias vrbes occuparũt, & regionē cũ Argiuis & Meſſeniis partiti ſunt. Hinc enim ſunt nobis dicendi capienda primordia. Noſtros igitur maiores apparebit, & cõcordiam Græcorum, & inimicitias barbarorum, iã inde à Troianis temporibus ſuſceptas, conſeruare, & in iiſdē ſtudiis perſeuerare. Ac primum Cyclades inſulas, de quibus, Minoe

τεῖαι, κατὰ τὴν Μίνω τοῦ Κρητὸς δυναστείαν, ταύτας τὸ τελευταῖον ὑπὸ Καρῶν κατεχομένας, ἐκβαλόντες ἐκείνους, οὐκ ἐξιδιώσασθαι τὰς χώρας ἐτόλμησαν, ἀλλὰ τοῖς μάλιστα βίου τῶν Ἑλλήνων δεομένοις κατῴκισαν εἰς αὐτάς. καὶ μετὰ ταῦτα πολλὰς πόλεις ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἠπείρου καὶ μεγάλας ἔκτισαν· καὶ τοὺς μὲν βαρβάρους ἀνέστησαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, τοὺς δὲ Ἕλληνας ἐδίδαξαν, ὃν τρόπον διοικοῦντες τὰς αὑτῶν πατρίδας, καὶ πρὸς οὓς πολεμοῦντες, μεγάλην τὴν Ἑλλάδα ποιήσειαν. Λακεδαιμόνιοι δὲ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον τοσοῦτον ἀπέσχον τοῦ πράττειν τι τῶν αὐτῶν τοῖς ἡμετέροις, καὶ τοῦ τοῖς μὲν βαρβάροις πολεμεῖν, τοὺς δὲ Ἕλληνας εὐεργετεῖν, ὥστ' οὐδ' ἡσυχίαν ἄγειν ἠθέλησαν· ἀλλ' ἔχοντες πόλιν ἀλλοτρίαν, καὶ χώραν, οὐ μόνον ἱκανὴν, ἀλλ' ὅσον οὐδεμία πόλις τῶν Ἑλληνίδων, οὐκ ἔστερξαν ἐπὶ τούτοις· ἀλλὰ μαθόντες ἐξ αὐτῶν τῶν συμβεβηκότων, κατὰ μὲν τοὺς νόμους, τάς τε πόλεις καὶ τὰς χώρας τούτων εἶναι δοκούσας τῶν ὀρθῶς καὶ νομίμως κτησα-

A Cretensi rerum potiente, multa certamina fuerunt, Caribus, qui postremò eas omnes occuparant, eiectis, non in suum peculium conuertere ausi fuerunt: sed Grȩcorum egentissimis colendas tradiderunt. Deinde in vtraque continente, multis & magnis vrbibus conditis, cum barbaros à mari pe- B pulerunt, tum Græcos docuerunt quo pacto suas vrbes gubernare, & contra quos bella gerere deberent, si Græciam vellent amplificatam. Lacedæmonij vero, circa idem tempus, tantum abfuerũt vt aliquid maiorum nostrorum operibus simile præstarent, siue barbaros oppugnando, siue Græ- C cis benefaciendo: vt ne quiescere quidem voluerint: sed, quum & vrbem alienam, & agri non modo quod satis esset, sed quantum nulla Græca vrbs, haberent, his contenti non fuerint: sed ipso euentu edocti, si leges spectemus, vrbes & regiones eorum videri qui eas iustè legitiméque paruas posside- D

μένων· κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν, τούτων γιγνομένας τῶν τὰ περὶ τὸν πόλεμον κάλλιστα ἀσκούντων, καὶ νικᾶν τοὺς πολεμίους ἐν ταῖς μάχαις δυναμένων· ταῦτα διανοηθέντες, ἀμελήσαντες γεωργιῶν, καὶ τεχνῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐδὲν ἐπαύσαντο κατὰ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πολιορκοῦντες καὶ κακῶς ποιοῦντες, καὶ καταστρέψαντες πλὴν τῆς Ἀργείων. συνέβαινεν οὖν ἐξ ὧν μὲν ἡμεῖς ἐπράττομεν, αὐξάνεσθαι τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν Εὐρώπην κρείττω γίνεσθαι τῆς Ἀσίας. καὶ πρὸς τούτοις τῶν μὲν Ἑλλήνων τοὺς ἀπορουμένους πόλεις λαμβάνειν καὶ χώρας, τῶν δὲ βαρβάρων τοὺς εἰθισμένους ὑβρίζειν, ἐκπίπτειν τῶν αὐτῶν, καὶ φρονεῖν ἔλαττον ἢ πρότερον. ἐξ ὧν δὲ Σπαρτιᾶται, τὴν ἐκείνων μόνην μεγάλην γίνεσθαι, καὶ πασῶν μὲν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων ἀρχὴν ταῖς ἄλλαις φανερὰν εἶναι, καὶ πολλῆς θεραπείας τυγχάνειν παρ' αὐτῶν. ἐπαινεῖν μὲν οὖν δίκαιόν ἐστι τὴν τοῖς ἄλλοις πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίαν γιγνομένην· ἐκείνην δὲ νομίζειν τὴν αὑτῇ τὰ συμφέροντα διαπραττομένην· καὶ φίλους μὲν ποιεῖσθαι τοὺς ὁμοίως αὑτοῖς

rent: reuera autem eorum fieri qui pucherrimè rem militarem exercerent, & in præliis hoſtes ſuperare poſſent: hæc inquam cum ſuis animis cogitantes, agricultura neglecta, & opificiis, & rebus cæteris omnibus, nunquam deſtiterunt ſingulatim quaſque Peloponneſi ciuitates oppugnare, & vexare, & euertere, Argiuorum vrbe excepta. Noſtras igitur actiones illud cõſecutum eſt, vt & Græciæ opes augerentur, & maior eſſet Europæ quàm Aſiæ potẽtia: & inopes Græci vrbes caperent atque agros: barbari vero, quorum antè magna ferocia fuerat, patria pulſi, animis humiliorib us eſſent: Spartanorũ autem, vt ipſorum vrbs augeretur, & omniũ Peloponneſi ciuitatũ imperio apud alios illuſtris eſſet, magnáque cum obſeruãtia coleretur. Itaque laudanda eſt ea quæ multa in alios beneficia contulit: quæ autem ſuum tantùm compendium ſpectat, iniqua exiſtimanda, eorúmque amicitia expetenda eſt qui alios æquè tra-

τε καὶ τοῖς ἄλλοις χρωμένους· φοβεῖσθαι δὲ καὶ δεδιέναι τοὺς σφᾶς μὲν αὐτοὺς ὡς δυνατὸν οἰκειότατα διακειμένους, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἀλλοτρίως καὶ πολεμικῶς τὴν αὑτῶν διοικοῦντας· τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν ταῖν πόλεοιν ἑκατέρα τοιαύτην ἐποιήσατο.

Χρόνῳ δ' ὕστερον γενομένου τοῦ Περσικοῦ πολέμου, καὶ Ξέρξου τοῦ τότε βασιλεύοντος, τριήρεις μὲν συναγαγόντος διακοσίας καὶ χιλίας, τῆς δὲ πεζῆς στρατιᾶς, πεντακοσίας μυριάδας τῶν πάντων, ἑβδομήκοντα δὲ τῶν μαχίμων τηλικαύτῃ δὲ δυνάμει στρατεύσαντος ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, Σπαρτιᾶται μὲν ἄρχοντες Πελοποννησίων εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν ποιήσασαν ῥοπὴν ἅπαντος τοῦ πολέμου, δέκα μόνον συνεβάλοντο τριήρεις· οἱ δὲ πατέρες ἡμῶν ἀνάστατοι γενόμενοι, καὶ τὴν πόλιν ἐκλελοιπότες διὰ τὸ μὴ τετειχίσθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, κρείττους ναῦς παρέσχον, καὶ μείζω δύναμιν ἐχούσας, ἢ σύμπαντες οἱ κινδυνεύσαντες. καὶ στρατηγὸν οἱ μὲν Εὐρυβιάδην, ὃς εἰ τέλος ἐπέθηκεν οἷς διενοήθη πράττειν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσεν ἀπολωλέναι τοὺς Ἕλληνας· οἱ δ' ἡμέτεροι Θεμιστοκλέα

ctant ac semetipsos: metui verò & formidari par est eos qui, quum semetipsos amantissimè complectãtur, suam vrbem sic administrant, vt alieni ab aliis & hostilibus in eos animis esse videantur. Hæc igitur fundamenta ab vtraque vrbe iacta sunt.

Pòst, exorto bello Persico, quum Xerxes, qui tum regnabat, triremes mille & ducentas, pedestris exercitus quinquies millies millia vniuersorũ, septies centena millia bellicosorum coegisset, tantísque viribus bellum Græcis intulisset: Spartiatæ quidem, quũ Peloponnensibus imperarent, ad nauale prælium, quod belli totius inclinatio secuta est, decẽ tantùm triremes contulerunt: patres verò nostri extorres facti, vrbéque relicta, quòd illo tẽpore munita non esset: meliores naues præbuerũt, & maioribus copiis instructas, quàm vniuersi qui eo prælio pugnarunt. Ac ducem Eurybiadẽ illi miserunt: qui si ea quę destinarat, perfecisset, nihil obstitisset quominus Græci periissent: nostri The-

μιστοκλέα τὸν ὁμολογουμένως ἅπασιν αἴτιον εἶναι δόξαντα, καὶ τοῦ τὴν ναυμαχίαν γενέσθαι κατὰ τρόπον, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ κατορθωθέντων. τεκμήριον δὲ μέγιστον· ἀφελόμενοι γὰρ Λακεδαιμονίους τὴν ἡγεμονίαν οἱ συγκινδυνεύσαντες, τοῖς ἡμετέροις παρέδοσαν. καίτοι τίνας ἄν τις κριτὰς ἱκανοτέρους ποιήσαιτο, καὶ πιστοτέρους τῶν τότε πραχθέντων, ἢ τοὺς ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις παραγενομένους; τίνα δ᾽ ἄν τις εὐεργεσίαν εἰπεῖν ἔχοι ταύτης μείζω τῆς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα σῶσαι δυνηθείσης; μετὰ ταῦτα τοίνυν συνέβη κυρίαν ἑκατέραν γενέσθαι τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν· ἣν ὁπότεροι ἂν κατάσχωσιν, ὑπηκόους ἔχουσι τὰς πλείστας τῶν πόλεων· ὅλως μὲν οὖν οὐδ᾽ ἑτέραν ἐπαινῶ. πολλὰ γὰρ ἄν τις αὐταῖς ἐπιτιμήσειεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην οὐκ ἔλαττον αὐτῶν διηνέγκαμεν, ἢ περὶ τὰς πράξεις τὰς ὀλίγῳ πρότερον εἰρημένας. οἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι πατέρες, ἔπειθον τοὺς συμμάχους ποιεῖσθαι πολιτείαν τοιαύτην· ἥνπερ αὐτοὶ διετέλουν

A mistoclem, qui sine controuersia omnibus visus est in causa fuisse, vt & nauale prælium rite conficeretur, & cæterorum omniũ illius temporis successuum autor. Idque ex eo maxime perspicitur, quod ij qui periculorum socii fuerant, ademptum Lacedæmoniis imperium ad nostros detulerunt. B Enimuero quinam peritiores iudices, & integriores rerum eo tempore gestarum, constitui queant, quàm ij qui ipsi pugnæ interfuerunt? Quod verò beneficiũ maius dici potest eo quo tota Græcia potuit conseruari? His rebus gestis euenit vt vtraque ciuitas maris imperio potiretur: C quod vtri tenuerint, vrbes ferè omnes dicto audientes habent. Ac neutram quidem ciuitatem omnino laudo. In multis enim ambæ reprehendẽdæ sunt. Verùm in hac quoque curatione nõ minùs eis antecelluimus, quàm in actionibus paulo antè commemoratis. Nostri enim patres sociis persuaserunt vt eam D reipublicæ formã amplecterẽtur, qua ipsi ꝑpetuò

ἀγαπῶντες. ὃ σημεῖόν ἐστιν A εὐνοίας καὶ φιλίας· ὅτ᾽ ἄν τινες παραινῶσι τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι τούτοις ἅπερ ἂν σφίσιν αὐτοῖς συμφέρειν ὑπολάβωσιν. Λακεδαιμόνιοι δὲ κατέστησαν, οὔθ᾽ ὁμοίαν τῇ παρ᾽ αὐτοῖς, οὔτε ταῖς ἄλλοθί που γενομέναις· ἀλλὰ δέκα μόνους ἄνδρας ἑκάστης πόλεως ἐποίησαν. ὧν B ἐπιχειρήσας ἄν τις κατηγορεῖν τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας συνεχῶς, οὐδὲν ἂν μέρος εἰρηκέναι δόξειε τῶν ἐκείνοις ἡμαρτημένων. καθ᾽ ἕκαστον μὲν οὖν διεξιέναι περὶ τῶν τοιούτων, καὶ τοσούτων τὸ πλῆθος, ἀνόητόν ἐστιν· ὀλίγα δὲ κατὰ πάντων εἰπεῖν, ἃ τοῖς ἀκούουσιν ὀργὴν ἀξίαν ἐμποιήσουσι τῶν πεπραγμένων, C νεώτερος μὲν ὢν ἴσως ἐξεῦρον· νῦν δ᾽ οὐδὲν ὑπέρχεταί μοι τοιοῦτο. ἀλλὰ παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖται, ὅτι τοσοῦτον ἐκεῖνοι διήνεγκαν ἀνομίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ τῶν προγεγενημένων, ὥστ᾽ οὐ μόνον αὑτοὺς ἀπώλεσαν, καὶ τοὺς φίλους, καὶ τὰς πατρίδας τὰς ἑαυτῶν· ἀλλὰ Λακεδαιμονίους πρὸς τοὺς συμμάχους διαβάλλοντες, εἰς D τοιαύτας καὶ τοσαύτας συμφορὰς ἐνέβαλον, ὅσας οὐδεὶς πώποτε αὐτοῖς γενήσεσθαι προσεδόκησε.

vſi fuerant: quod ſignum eſt beneuolentiæ & amicitiæ: ſi qui aliis autores fuerint iiſdem inſtitutis vtendi quæ ſibi profuiſſe putarint. Lacedæmonij verò rempublicam cõſtituerunt, neque ſuæ, nec aliarum vrbium ſimilem: ſed decuriones ſingulis vrbibus præfecerũt: quos qui triduum aut quatriduum continenter accuſarit, nullã partem expoſuiſſe videatur iniuriarũ. Singulatim igitur tot & tantas velle recenſere, dementiæ fuerit. Pauca verò de omnibus dicere, quæ auditores iuſta indignatione commouerẽt, ſi iunior eſſem, fortaſſe potuiſſem. Nũc nihil tale in mentem mihi venit: niſi quòd inter omnes conſtat, illos iniuſtitia & rapacitate veteres ita ſuperaſſe, vt cùm ſibimetipſis, & amicis & patriæ ſuæ interitum accerſiuerint: tum Lacedæmonios apud ſocios in crimẽ & odium adductos, in tot tantáſque calamitates coniecerint, quot & quantas nemo vnquam eis euenturas eſſe crediſſet.

Μάλιστα μὲν οὖν ἐντεῦθεν ἄν τις δυνηθείη κατιδεῖν ὅσῳ μετριώτερον καὶ πρᾳότερον ἡμεῖς τῶν πραγμάτων ἐπεμελήθημεν· δεύτερον δ᾽ ἐκ τοῦ ῥηθήσεσθαι μέλλοντος. Σπαρτιᾶται μὲν γὰρ ἔτη δέκα μόλις ἐπεστάτησαν αὐτῶν, ἡμεῖς δὲ πέντε καὶ ἑξήκοντα συνεχῶς κατέσχομεν τὴν ἀρχήν. καίτοι πάντες ἴσασι τὰς πόλεις τὰς ὑφ᾽ ἑτέροις γιγνομένας, ὅτι πλεῖστον χρόνον τούτοις παραμένουσιν, ὑφ᾽ ὧν ἂν ἐλάχιστα κακὰ πάσχουσαι τυγχάνωσιν. ἐκ τούτων τοίνυν ἀμφότεραι μισηθεῖσαι, κατέστησαν εἰς πόλεμον καὶ ταραχήν. ἐν ᾗ τὴν μὲν ἡμετέραν εὕροι τις ἂν ἁπάντων αὐτῇ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐπιθεμένων, ἔτη δέκα τούτοις ἀντισχεῖν δυνηθεῖσαν· Λακεδαιμονίους δὲ κρατοῦντας ἔτι, κατὰ γῆν πρὸς Θηβαίους μόνους πολεμήσαντας, καὶ μίαν μάχην ἡττηθέντας ἁπάντων ἀποστερηθέντας ὧν εἶχον, καὶ παραπλησίαις ἀτυχίαις χρησαμένους καὶ συμφοραῖς, αἷσπερ ἡμεῖς. καὶ πρὸς τούτοις τὴν μὲν ἡμετέραν πόλιν ἐλάττοσιν ἔτεσιν ἀναλαβοῦσαν αὑτήν, ἢ κατεπολεμήθη. Σπαρτιάτας δὲ μετὰ τὴν ἧτταν μηδ᾽ ἐν πολλαπλασίῳ χρόνῳ δυνηθέντας καταστῆσαι σφᾶς αὐτοὺς

In primis igitur hinc perspici poterit, quantò nos moderatius & clementius omnia gesserimus: secundo loco, ex eo etiã quod iã dicetur. Nã Spartiatæ vix decẽ annos imperarunt: nos quinque & sexaginta perpetuos. Enimuerò sciunt omnes, vrbes aliis subiectas, diutissimè in eorũ fide permanere à quib. minimis malis afficiũtur. His igitur de caussis ambæ susceptis odiis, in bella & tumultus inciderũt: in quib. nostra vrbs, quũ & Græci & barbari omnes eam inuasissẽt, decẽniũ resistere, séque tueri potuit: Lacedæmonij verò, dũ adhuc imperarẽt, cũ Thebanis solis terra bello gesto, vnóque prelio superati, omnib. opib. amissis, nõ minorib. infortunis & calamitatib. quã nos cõflictati sũt. Præterea nostra vrbs paucioribus annis vires suas recepit, quàm bello subacta fuerat. Spartiatæ v. post cladẽ acceptam, ne multiplici quidem tẽporis spatio se in integrum restituere, pristinúmque

εἰς τὴν αὐτὴν ἕξιν, ἐξ ἧσπερ ἐξέπεσον, ἀλλ᾽ ὁμοίως ἔτι καὶ νῦν ἔχοντας. Τὰ τοίνυν πρὸς τοὺς βαρβάρους ὡς ἑκάτεροι προσηνέχθημεν, δηλωτέον. ἔτι γὰρ τοῦτο λοιπόν ἐστιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἡμετέρας δυναστείας οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς οὔτε ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ πεζῷ καταβαίνειν, οὔτε μακροῖς πλοίοις ἐπὶ τ᾽ ἄνδον πλεῖν Φασήλιδος. ἐπὶ δὲ τῆς Λακεδαιμονίων, οὐ μόνον τοῦ πορεύεσθαι καὶ πλεῖν ὅπου βουληθεῖεν ἐξουσίαν ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ δεσπόται πολλῶν Ἑλληνίδων πόλεων κατέστησαν.

Τὴν δὴ καὶ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς βασιλέα γενναιοτέρας καὶ μεγαλοφρονεστέρας ποιησαμένην, καὶ τὴν πλείστων καὶ μεγίστων τοῖς μὲν βαρβάροις κακῶν, τοῖς δ᾽ Ἕλλησιν ἀγαθῶν, αἰτίαν γεγενημένην. ἔτι δὲ τὴν μὲν Ἀσίας τὴν παραλίαν, καὶ πολλὴν ἄλλην χώραν τοῖς μὲν πολεμίοις ἀφελομένην, τοῖς δὲ συμμάχοις κτησαμένην, καὶ τοὺς μὲν ὑβρίζοντας, τοὺς δ᾽ ἀποροῦντας παύσασαν· πρὸς δὲ τούτοις ὑπὲρ αὐτῆς τε πολεμήσασαν ἄμεινον τῆς εὐδοκιμούσης περὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰς συμφορὰς θᾶττον

A dignitatis gradum recuperare potuerunt, sed in iisdem magis adhuc versantur. Nunc quales vtrique nos contra barbaros præbuerimus, explicandum est. hoc enim restat. Sub nostro igitur imperio, non licuit eis, neque pedestribus copiis intra Halyn fluuium descendere, neque longis nauibus intra Phaselidem appellere. Lacedæmoniis B autem imperantibus, nõ tantùm eis potestas data est eundi & nauigandi quò vellent: sed dominatu etiam multarum Græcarum vrbium sunt aucti.

Annon igitur ea vrbs, quæ & fœdus cum rege generosius atque animosius fecit: quæ maximis plurimísque tum barbaros cladibus, C tum Græcos beneficiis affecit: quæ oram Asię maritimam, ac multas alias prouincias & hostibus ademit, & sociis tribuit: quæ tam illorum ferociam compescuit, quàm horum inopiæ consuluit: quæ in bellis pro sua salute gestis fortius dimicauit, quã D illa quæ ob rem militarem maximè celebratur: quæ calamitates celerius

διαλυσαμένην τὴν αὐτὴν τού- A των· πῶς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἐπαινεῖν, καὶ τιμᾶν μᾶλλον, ἢ τὴν ἐν ἅπασι τούτοις ἀπολελειμμένην; περὶ μὲν οὖν τῶν πραχθέντων πρὸς ἄλληλα, καὶ τῶν κινδύνων ἅμα καὶ πρὸς τοὺς αὐτοὺς γεγενημένων ἐν τῷ παρόντι ταῦτ' ἔχομεν εἰπεῖν. οἶμαι δὲ τοὺς ἀηδῶς ἀκούοντας B τῶν λόγων τούτων, τοῖς μὲν εἰρημένοις οὐδὲν ἂν ἀντερεῖν, ὡς οὐκ ἀληθέσιν οὖσιν· οὐδ' αὖ πράξεις ἑτέρας ἕξειν εἰπεῖν περὶ ἃς Λακεδαιμόνιοι γιγνόμενοι πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστησαν· κατηγορεῖν δὲ τῆς πόλεως ἡμῶν ἐπιχειρήσειν, ὅπερ ἀεὶ ποιεῖν εἰώθασι, καὶ διεξιέναι τὰς δυσχερε- C στάτας τῶν πράξεων τῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν γεγενημένων· καὶ τάς τε δίκας καὶ τὰς κρίσεις τὰς ἐνθάδε γιγνομένας τοῖς συμμάχοις, καὶ τὴν τῶν φόρων εἴσπραξιν διαβαλοῦσι, καὶ μάλιστα διατρίψουσι περὶ τὰ Μηλίων πάθη καὶ Σκιωναίων· οἰόμενοι ταῖς κατηγορίαις ταύταις καταρυπαίνειν τὰς τῆς πόλεως εὐεργεσίας, τὰς ὀλίγῳ πρότερον εἰ- D ρημένας· ἐγὼ δὲ πρὸς ἅπαντα μὲν τὰ δικαίως ἂν ῥηθέντα κατὰ τῆς πόλεως, οὔτ' ἂν δυναίμην

quàm isti ipsi propulsauit: magis laudanda est, & honoranda præ illa quæ in his rebus omnibus fuit inferior? Ac de rebus gestis, & periculis, simul, & contra eosdem aditis, hæc habuimus in præsentia quæ per collationem diceremus. Arbitror autem eos qui hæc inuiti audiunt, vera esse non negaturos: neque etiam facinora pulchriora commemoraturos, per quæ Lacedæmonij multis Græcos beneficiis affecerint: sed nostram vrbem accusaturos esse (id quod semper studio sibi habent) eáque narraturos, quæ, dum maris imperium teneremus, acerbissima acciderunt: accusationes item & iudicia, quæ socij hîc acceperunt, & tributorum exactionem criminaturos: Maximè autem Meliorum & Scionæorum malis immoraturos, existimantes se vrbis nostræ beneficiis paulo antè cōmemoratis, quasi labem & maculam criminationibus illis aspersuros esse. Ego verò ea omnia quæ vrbi nostræ verè obiiciuntur, neque refutare

ἀντειπεῖν, οὔτ' ἂν ἐπιχειρήσαιμι τοῦτο ποιεῖν. καὶ γὰρ ἂν αἰσχυνοίμην, ὅπερ εἶπον ἤδη καὶ πρότερον, εἰ τῶν ἄλλων μηδὲ τοὺς θεοὺς ἀναμαρτήτους εἶναι νομιζόντων, ἐγὼ γλιχοίμην, καὶ πειρώμην πείθειν ὡς περὶ οὐδὲν πώποτε τὸ κοινὸν ἡμῶν πεπλημμέληκεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνό γ' οἶμαι ποιήσειν, τήν τε πόλιν τὴν Σπαρτιατῶν ἐπιδείξειν περὶ τὰς πράξεις τὰς προειρημένας πολὺ πικροτέραν καὶ χαλεπωτέραν τῆς ἡμετέρας γεγενημένην· τούς τε περὶ ἐκείνων βλασφημοῦντας καθ' ἡμῶν, ὡς δυνατὸν ἀφρονεστάτους διακειμένους, καὶ τοῦ κακῶς ἀκούειν ὑφ' ἡμῶν τοὺς φίλους αὐτῶν, αἰτίους ὄντας. ἐπειδὰν γὰρ τοιαῦτα κατηγορῶσιν, οἷς ἔνοχοι Λακεδαιμόνιοι μᾶλλον τυγχάνουσιν ὄντες, ἐκ προδήλου τῶν περὶ ἡμῶν ῥηθέντων μεῖζον ἀδίκημα καὶ κατ' ἐκείνων εἰπεῖν. οἷον καὶ νῦν ἢν μνησθῶσι τῶν ἀγώνων τῶν ἐν τοῖς συμμάχοις ἐνθάδε γιγνομένων, τίς ἐστιν οὕτως ἀφυής, ὅστις οὐχ εὑρήσει πρὸς τοῦτ' ἀντειπεῖν, ὅτι πλείους Λακεδαιμόνιοι τῶν Ἑλλήνων ἀκρίτους ἀπεκτόνασι, τῶν παρ' ἡμῖν, ἐξ οὗ τὴν πόλιν οἰκοῦμεν, εἰς ἀγῶνα καὶ κρίσιν καταστάντων; ταὐτὰ

A dicẽdo poſſim, nec id facere inſtituam. Nam quũ (id quod prius etiã alicubi dixi) alij ne deos quidẽ expertes omnis peccati eſſe putẽt: erubeſcerẽ, ſi ſtuderem, & perſuadere conarer, rempubl. noſtrã in nulla re vnquã re deliquiſſe. Illud tamẽ me factur ũ puto, vt oſtendam, Spartanorum vrbem in B iiſdem illis rebus noſtra multo fuiſſe acerbiorem ac ſæuiorem: & eos qui in illorum gratiã nobis maledicũt, omniũ ſtolidiſsimos: & vt à nobis ipſorũ amici malè audiãt, in cauſa eſſe. Quum enim in iis nos accuſarint quæ in Lacedæmonios potius cadunt, non deerit nobis occaſio, maiora crimina C quàm in nos collata fuerint, in illos regerendi. Veluti nũc etiã, ſi de ſociis hîc in iudicium adductis mentionem fecerint, quis adeò ſtupidus eſt quin facilè reſpõdeat, plures Græcos à Lacedæmoniis indicta cauſa eſſe interfectos, quàm à nobis, ex quo vrbem incolimus, in ius vocatos, & cauſam dicere coactos? Eodém- D

A δὲ καὶ περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων, ἤν τι λέγωσιν, ἕξομεν εἰπεῖν. πολὺ γὰρ ἐπιδείξομεν συμφορώτερα πράξαντας τοὺς ἡμετέρους, ἢ Λακεδαιμονίους ταῖς πόλεσι ταῖς τὸν φόρον ἐνεγκούσαις. πρῶτον μὲν γάρ, οὐ προσταχθὲν ὑφ' ἡμῶν τοῦτ' ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ γνόντες, ὅτε τὴν ἡγεμονίαν ἡμῖν τὴν κατὰ θάλατταν ἔδοσαν. ἔπειτ' οὐχ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ἔφερον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς αὑτῶν καὶ τοῦ μὴ περιπεσεῖν, ὀλιγαρχίας γενομένης, τηλικούτοις κακοῖς τὸ μέγεθος, ἡλίκοις ἐπὶ τῶν δεκαρχιῶν, καὶ τῆς δυναστείας τῆς Λακεδαιμονίων. ἔτι δ' οὐκ ἐκ τούτων ἔφερον ἐξ ὧν αὐτοὶ διέσωζον, ἀλλ' ἀφ' ὧν δι' ἡμᾶς εἶχον· ὑπὲρ ὧν, εἰ καὶ μικρὸς λογισμὸς ἐνῆν αὐτοῖς, δικαίως ἂν χάριν εἶχον ἡμῖν· παραλαβόντες γὰρ τὰς πόλεις αὐτῶν, τὰς μὲν παντάπασιν ἀναστάτους γεγενημένας ὑπὸ τῶν βαρβάρων, τὰς δὲ πεπορθημένας, εἰς τοῦτο προηγάγομεν, ὥστε μικρὸν μέρος τῶν γιγνομένων ἡμῖν διδόντας, μηδὲν ἐλάττονας ἔχειν τοὺς οἴκους Πελοπον-

que modo, ſi de tributorum exactione aliquid dixerint, reſpondere poterimus. Oſtendemus enim noſtros, ciuitatum, quæ tributa pepẽderint, commodis longè melius conſuluiſſe quàm Lacedæmonios. Primùm enim nullo edicto noſtro, ſed ſuo potius decreto id fecerunt, quum maris imperiũ nobis offerrent. B Deinde non noſtræ ſalutis cauſa pepẽderunt: ſed vt popularem ſtatum libertatémq; ſuã tuerentur: néve ad paucorum potentiam ſumma rerum reuocata, in tam ingentia mala inciderẽt, quanta ſub decurionibus & violentia Lacedæmoniorum tolerarant. Præterea nihil contulerũt ex iis quæ ipſi conſeruarant: C ſed ex his quæ noſtra ope illis relicta erant. De quibus, ſi vel modica prudentia eſſent, meritò gratiam nobis habuiſſent. Quum enim vrbes eorum ſuſcepiſſemus, partim à barbaris omnino euerſas, partim vaſtatas: eò illas perduximus: vt, quum de ſuis prouẽtibus parum nobis impertirent, nihilo pauperiores eſſent Pelopon- D

νησίων, τῶν οὐδένα φόρον ὑποτελούντων. περὶ τοίνυν τῶν ἀναστάτων γεγενημένων ὑφ᾽ ἑκατέρας τῶν πόλεων, ὃ μόνοις τινὲς ἡμῖν ὀνειδίζουσιν, ἐπιδείξομεν πολὺ δεινότερα πεποιηκότας, οὓς ἐπαινοῦντες διατελοῦσιν. ἡμῖν μὲν γὰρ συνέπεσε περὶ νησύδρια τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἐξαμαρτάνειν, ἃ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων οὐδ᾽ ἴσασιν. ἐκεῖνοι δὲ, τὰς μεγίστας πόλεις τὰς ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ τὰς πανταχῇ προεχούσας τῶν Ἑλλήνων, ἀναστάτους ποιήσαντες, αὐτοὶ τὰ κείνων ἔχουσιν. ἃς ἄξιον ἦν, εἰ καὶ μηδὲν πρότερον αὐταῖς ὑπῆρξεν ἀγαθὸν, τῆς μεγίστης δωρεᾶς παρὰ τῶν Ἑλλήνων τυχεῖν διὰ τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ Τροίαν, ἐν ᾗ σφᾶς αὐτὰς παρεῖχον πρωτευούσας, τούς θ᾽ ἡγεμόνας, ἀρετὰς ἔχοντας οὐ μόνον τὰς τοιαύτας ὧν πολλοὶ καὶ φαῦλοι κοινωνοῦσιν, ἀλλὰ κἀκείνας ὧν οὐδεὶς ἂν πονηρὸς ὢν δυνηθῇ μετασχεῖν. Μεσσήνη μὲν γὰρ Νέστορα παρέσχε, τὸν φρονιμώτατον ἁπάντων τῶν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων· Λακεδαίμων δὲ Μενέλαον, τὸν διὰ σωφροσύνην μόνον ἀξιωθέντα Διὸς γενέσθαι, καὶ κληθῆναι κηδεστήν. ἡ δ᾽ Ἀργείων

nensibus, nihil tributi pendentibus. Iam quod ad eos attinet qui ab vtraq; vrbe sunt euersi, quod nonnulli nobis solis opprobrãt, ostendemus, eos quos illi nunquã laudare desinũt, multo crudeliora perpetrasse. Nobis enim vsuuenit vt quasdam insulas, tales vtiq; & tantas vt Græci plerique eas ignorent, læderemus: illi autem, maximis Peloponnesi vrbibus, quæ omnibus modis inter Græcos excellũt euersis, earum opes ipsi tenent. Quas, etsi antiquitus earũ nulla merita extarent, maximis à Græcis affici præmiis ob expeditionẽ Troianam decuisset: in qua pro principibus se gesserunt, ducibus missis, qui virtutibus præditi fuere, non iis modò quæ in plebeiis etiam & contemptis hominibus inueniãtur, sed illis, quę improbo nemini contingere queãt. Messena enim Nestorem præbuit, omnium sua ętate prudentissimum: Lacedæmon Menelaum, qui ob modestiam solus meruit Iouis gener & esse & appellari: Argiuorum

πόλις, Ἀγαμέμνονα, τὸν οὐ μίαν οὐδὲ δύο μόνον ἔχοντα ἀρετὰς, ἀλλὰ πάσας ὅσας ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, καὶ ταύτας οὐ μετρίως, ἀλλ' ὑπερβαλλόντως. οὐδένα γὰρ εὑρήσομεν τῶν ἁπάντων, οὔτ' ἰδιωτέρας πράξεις μεταχειρισάμενον, οὔτε καλλίους, οὔτε μείζους, οὔτε τοῖς Ἕλλησιν ὠφελιμωτέρας, οὔτε πλειόνων ἐπαίνων ἀξίας. καὶ τούτοις οὕτω μὲν ἀπηριθμημένοις, εἰκότως ἂν ἀπιστήσειαν πολλοί. μικρῶν δὲ περὶ ἑκάστην ῥηθέντων ἅπαντες ἂν ἀληθῆ με λέγειν ὁμολογήσειαν.

Οὐ δύναμαι δὲ κατιδεῖν, ἀλλ' ἀπορῶ ποίοις λόγοις μετὰ ταῦτα χρησάμενος, ὀρθῶς ἂν εἴην βεβουλευμένος. αἰσχύνομαι γὰρ εἰ ταῦτα περὶ τῆς Ἀγαμέμνονος ἀρετῆς προειρηκὼς, μηδενὸς μνησθήσομαι τῶν ὑπ' ἐκείνου πεπραγμένων, ἀλλὰ δόξω τοῖς ἀκούουσιν ὅμοιος εἶναι τοῖς ἀλαζονευομένοις, καὶ λέγουσιν ὅ,τι ἂν τύχωσιν· ὁρῶ δὲ τὰς πράξεις τὰς ἔξω λεγομένας τῆς ὑποθέσεως, οὐκ ἐπαινουμένας, ἀλλὰ ταραχώδεις εἶναι δοκούσας· καὶ πολλοὺς μὲν ὄντας τοὺς κακῶς χρωμένους αὐταῖς, πολὺ δὲ πλείους

ciuitas Agamemnonem, non vna atque altera virtute præditum, sed omnib⁹ quas nominare queas: neq; iis mediocriter, sed excellenter. Neminem enim ex omnibus inueniemus qui res vel magis officio suo conuenientes, vel pulchriores, vel maiores, vel Græcis vtiliores, aut pluribus laudibus dignas, gerendas susceperit: & his quidem ita simpliciter enumeratis, non mirùm fuerit à multis fidem derogari. Si verò singula paucis explicẽtur, omnes me vera dicere fateantur.

Equidem perspicere nõ possum, sed dubito, quib⁹ deinceps mihi verbis vtendũ sit, vt rectè statuisse videar. Pudet enim de virtute Agamemnonis tã multa præfatum, nullum eius præclarũ facinus afferre in medium: ne auditoribus ex illorum esse genere videar, qui temerè ac insolenter, quicquid in buccam venerit, effundunt. Contrà verò, ea quæ per digressionem commemorantur, nõ laudari solere video, sed & molestiã parere: & cùm multos esse qui eas importunè vsurpẽt, tum multo plures

A τοὺς ἐπιτιμῶντας. διὸ δέδοικα μὴ καὶ περὶ ἐμὲ συμβῇ τι τοιοῦτον. οὐ μὴν ἀλλ' αἱροῦμαι βοηθῆσαι τῷ ταὐτὸν ἐμοί τε καὶ πολλοῖς ἄλλοις πεπονθότι, καὶ διημαρτηκότι τῆς δόξης, ἧς προσῆκε τυχεῖν αὐτόν, καὶ μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίῳ γεγενημένῳ περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἧττον δ' ἐπαινουμένῳ, τῶν οὐδὲν ἄξιον λόγου διαπεπραγμένων. B τί γὰρ ἐκεῖνος ἐνέλιπεν, ὃς τηλικαύτην μὲν ἔσχε τιμήν, ἧς εἰ πάντες συνελθόντες μείζω ζητοῖεν, οὐδέποτ' ἂν εὑρεῖν δυνηθεῖεν; μόνος γὰρ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος ἠξιώθη γενέσθαι στρατηγός· ὁπότερον δ' εἴθ' ὑπὸ πάντων αἱρεθείς, εἴτ' αὐτὸς κτησάμενος, C οὐκ ἔχω λέγειν, ὁποτέρως δ' οὖν συμβέβηκεν, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν λέλοιπε τῆς περὶ αὐτὸν δόξης τοῖς ἄλλως πως τιμηθεῖσι. ταύτην δὲ λαβὼν τὴν δύναμιν, οὐκ ἔστιν ἥντινα τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἐλύπησεν· ἀλλ' οὕτως ἦν πόρρω τούτου, ὥς καί τινας, ἐν πολέμῳ καὶ ταραχαῖς, καὶ πολλοῖς ἄλλοις κακοῖς ὄντας, D τούτων μὲν αὐτοὺς ἀπήλλαξεν. εἰς ὁμόνοιαν δὲ καταστήσας, τὰ μὲν περιττὰ

A qui reprehendant. Quare vereor ne mihi etiam tale aliquid vsuueniat. Verùm decreui opem illi ferre, cui idē quod mihi & multis aliis accidit, vt ea gloria fraudaretur quæ meritis eius debebatur. Qui quum illis temporibus optimè de Græcia meritus fuerit, minus laudatur, quàm qui nihil vnquam B memorabile gesserunt. Quid enim ei defuit, qui tantum honorem sit adeptus, quo, si omnes in vnū congressi, maiorem quærant, nequaquam sint inuenturi? Solus enim Græciæ totius imperator euasit, delectúsne ab omnib[9] an ea dignitate per sese parta, dicere non possum. C Sed siue hoc siue illo modo imperiū fuerit assecutus, cæteris nihil reliqui fecit, qui alio quopiā modo fuerūt honorati, quod ad suæ gloriæ excellentiā addi posset. Hāc verò potētiam nactus, nulla Græcarum vrbium est, cui molestus fuerit: sed ab ea re adeo fuit alienus, vt nonnullos qui bello & turbis & multis aliis malis agi- D tabantur, illis incommodis liberarit. Quib[9] inter se reconciliatis, & omnis

τῶν ἔργων καὶ τερατωδῶν, καὶ
μηδὲν ὠφελούντων τοὺς ἄλλους,
ὑπεριδὼν· στρατόπεδον δὲ συστή-
σας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἡγήσατο.
τούτου δὲ κάλλιον στρατήγημα,
καὶ τοῖς Ἕλλησιν ὠφελιμώτερον
οὐδεὶς φανήσεται πράξας· οὔτε
τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον εὐδο-
κιμησάντων, οὐδὲ τῶν ὕστερον
ἐπιγιγνομένων. ἃ ἐκεῖνος πρά-
ξας, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδεί-
ξας, οὐχ οὕτως εὐδοκίμησεν,
ὡς προσῆκεν αὐτὸν, διὰ τοὺς
μᾶλλον ἀγαπῶντας τὰς θαυ-
ματοποιίας τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ
τὰς ψευδολογίας τῆς ἀληθείας.
ἀλλὰ τοιοῦτος γενόμενος, ἐ-
λάττω δόξαν ἔχει τῶν οὐδὲ
μιμήσασθαι τολμησάντων αὐ-
τόν. οὐ μόνον δ' ἐπὶ τούτοις ἄν
τις αὐτὸν ἐπαινέσειεν, ἀλλὰ καὶ
ἐφ' οἷς περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔ-
πραξεν. εἰς τοῦτο γὰρ μεγαλο-
φροσύνης ἦλθεν, ὥστ' οὐκ ἀπέ-
χρησεν αὐτῷ λαβεῖν στρατιώ-
τας τῶν ἰδιωτῶν, ὁπόσους ἐξ ἑκά-
στης ἐβουλήθη τῶν πόλεων, ἀλλὰ
τοὺς βασιλεῖς τοὺς ποιοῦντας ἐν
ταῖς αὑτῶν ἃ βούλωνται, καὶ τοῖς ἄλλοις
προστάττοντας, τούτους ἔπεισεν
ὑφ' αὑτῷ γενέσθαι καὶ συνακολουθεῖν
ὑφ' οὓς ἂν ἡγῆται, καὶ ποιεῖν τὸ
προσταττόμενον, καὶ βασιλικὸν βίον στρατιωτικῶς ζῆν, ἔτι δὲ κινδυ-

A bus rebus quæ oſtẽtatio-
nis & monſtri plus ha-
bent, quàm publicæ vtili
tatis, deſpectis: exercitũ
contraxit, & contra bar-
baros duxit. Quo nullum
ſtrategema præſtantius
aut Græcis vtilius oſten-
di poteſt, vel celeberri-
morum eius ætatis, vel
cuiuſquam ex omni po-
ſteritate. Quæ quum ille
B geſſerit, & exemplum a-
liis reliquerit, non ita ce-
lebratus eſt vt merebatur,
eorũ culpa qui portenta
beneficiis, mendacia ve-
ritati præferunt: tantá-
que præſtantia vir, illis
etiam eſt minore gloria
qui eum nec imitari ſunt
auſi. Neque verò propter
hæc tantùm laudandus
eſt: ſed ob ea etiã quę cir-
ca idem tempus geſsit.
C Nam tanta in eo fuit a-
nimi magnitudo, vt non
contentus è ſingulis vr-
bibus tot priuatæ cõditio
nis milites delegiſſe, quot
libitũ fuit: regibus etiã,
qui in ſuis vrbib. faciunt
quæ velũt, & aliis impe-
rant, ſibi vt parerẽt per-
ſuaſerit, & cõtra quoſcũ-
que duxiſſet, ſequerẽtur,
& imperata facerẽt & re-
D giã in militia vitã dege-
rent, atque etiã pericula

νεύειν καὶ πολεμεῖν, οὐχ ὑπὲρ τῆς σφετέρας αὐτῶν πατρίδος καὶ βασιλείας, ἀλλὰ λόγῳ μὲν, ὑπὲρ Ἑλένης τῆς Μενέλεω γυναικὸς, ἔργῳ δὲ, ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν Ἑλλάδα πάσχειν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, μήτε τοιαῦτα μήθ' οἷα πρότερον αὐτῇ συνέπεσε περὶ τὴν Πέλοπος μὲν ἁπάσης Πελοποννήσου κατάληψιν. Δαναοῦ δὲ τῆς πόλεως τῆς Ἀργείων· Κάδμου δὲ, Θηβῶν. ὧν τίς ἄλλος φανήσεται προνοηθεὶς, ἢ τίς ἐμποδὼν καταστὰς τοῦ μηδὲν ἔτι γίγνεσθαι τοιοῦτο, πλὴν τῆς ἐκείνου φύσεως καὶ δυνάμεως; τὸ τοίνυν ἐχόμενον, ὃ τῶν μὲν προειρημένων ἔλαττόν ἐστι, τῶν δὲ πολλάκις ἐγκεκωμιασμένων μεῖζον καὶ λόγου μᾶλλον ἄξιον· στρατόπεδον γὰρ συνεληλυθὸς ἐξ ἁπασῶν τῶν πόλεων, τοσοῦτο πλῆθος ὅσον εἰκὸς πολλοὺς ἔχειν, τοὺς μὲν ἀπὸ θεῶν, τοὺς δ' ἐξ αὐτῶν τῶν θεῶν γεγονότας, οὐχ ὁμοίως διακειμένοις τοῖς πολλοῖς, οὐδ' ἴσον φρονοῦντας τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ, καὶ φθόνου, καὶ φιλοτιμίας μεστός· ἀλλ' ὅμως τοὺς τοιούτους ἔτη δέκα κατέσχεν, οὐ μισθοφοραῖς μεγάλαις, οὐδὲ χρημάτων δαπάναις,

adirét, & bellũ gererent, non pro sua patria & regno: sed verbo, pro Helena Menelai vxore: reipsa pro eo, ne Græciam barbari vel eodem modo tractarent, vel ita vt olim tractarant, quum Pelops totam Peloponnesum, Danaus vrbem Argiuorum, Cadmus Thebas occupasset. Quæ quis alius animo prospexisse, aut quis obstitisse videri potest ne quid eiusmodi postea fieret, nisi illius ingenium & potentia? Iam id quod sequitur, minus quidem est quàm ea quæ antè diximus: sed maius tamen iis quæ sæpe laudari solent, memoriáque dignius. Quum enim exercitus ex omnibus vrbibus conuenissent, tanta multitudine, quantam consentaneum est eos habere qui partim è familia deorum, partim ex ipsis diis geniti erant, nec ita vt vulgus affecti, nec iisdem ingeniis præditi, quibus alij, sed iracundia & impetu & inuidia & ambitione pleni: tamen eos ipsos decem annos continuit, non magnitudine stipendiorum, neque pecuniarum sumptibus,

οἷς νῦν πάντες δυναστεύουσιν, ἀλλὰ τῷ πολλῷ καὶ τῇ φρονήσει διαφέρειν, καὶ δύνασθαι τροφὴν ἐκ τῆς πολεμίων τοῖς στρατιώταις πορίζειν· καὶ μάλιστα τῷ δοκεῖν ἐκεῖνον ἄμεινον ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων βουλεύεσθαι σωτηρίας, ἢ τοὺς ἄλλους περὶ σφῶν αὐτῶν. τὸ τοίνυν τέλος ὃ πᾶσι τούτοις προσέθηκεν, οὐδενὸς ἧττόν (B) προσήκει θαυμάζειν. οὐ γὰρ ἀπρεπὲς οὐδ' ἀνάξιον τῶν προειρημένων φανήσεται πεποιημένος. ἀλλὰ λόγῳ μὲν πρὸς μίαν πόλιν πολεμήσας, ἔργῳ δ' οὐ μόνον πρὸς ἅπαντας τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα γένη πολλὰ τῶν βαρβάρων κινδυνεύων, οὐκ ἀπεῖπεν, οὐκ (C) ἀπῆλθε, πρὶν τήν τε πόλιν τοῦ τολμήσαντος ἐξαμαρτεῖν ἐξηνδραποδίσατο, καὶ τοὺς βαρβάρους ἔπαυσεν ὑβρίζοντας. οὐκ ἀγνοῶ δὲ τὸ πλῆθος τῶν εἰρημένων περὶ τῆς Ἀγαμέμνονος ἀρετῆς. οὐδ' ὅτι τούτων τοσούτων ὄντων, καθ' ἓν μὲν ἕκαστον εἴ τινες σκοποῖντο τί ἂν ἀποδοκιμάσαιεν, οὐδεὶς (D) ἂν οὐδὲν ἀφελεῖν αὐτῶν τολμήσειεν. ἐφεξῆς δ' ἀναγινωσκο-

(A) quæ nunc conciliādæ retinendæq; potētiæ ratio est: sed cum ea re, quòd & prudētia cæteris lōgè præstabat, & commeatum ex hostili agro milit. suppeditare poterat: tum verò, quod aliorum saluti rectiùs quā alij sibi ipsi, consulere putabatur. Proinde finis, quē his rebus imposuit, vel in primis admiratione dignus est. (B) Nec enim indecorus, neque à suprà cōmemoratis abhorrens is fuit. Nam verbo quidem contra vnam ciuitatem bello gerendo, reuera autē non tantum cōtra omnes eos qui Asiam incolunt, sed contra multas etiam alias gentes barbaras dimicādo, nullis periculis defatigatus est: non prius di- (C) scessit quàm ejus vrbem qui delinquere ausus fuerat, excidisset, & ferociam iniuriásque barbarorum coercuisset. Neque verò ignoro quàm multa de Agamemnonis virtute dixerim: neque illud etiā me præterit, licet hæc tam multa sint, si qui sigillatim ea considerent, quidnam esset improbā- (D) dum, qui detrahere quicquam auderet, fore neminem: sed si ordine omnia

μένων ἅπαντες ἂν ἐπιτιμήσειαν, ὡς πολὺ πλείοσιν εἰρημένοις τοῦ δέοντος. ἐγὼ δ' εἰ μὲν ἔλαθον ἐμαυτὸν πλεονάζων, ᾐσχυνόμην ἂν εἰ γράφειν ἐπιχειρῶν περὶ ὧν μηδεὶς ἂν ἄλλος ἐτόλμησεν, οὕτως ἀναισθήτως διεκείμην. νῦν δ' ἀκριβέστερον ᾔδειν τῶν ἐπιπλήττειν μοι τολμησάντων, ὅτι πολλοὶ τούτοις ἐπιτιμήσουσιν. ἀλλὰ γὰρ ἡγησάμην οὐχ οὕτως ἔσεσθαι δεινόν, ἢν ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου δόξω τισὶ τῶν καιρῶν ἀμελεῖν, ὡς ἐὰν περὶ ἀνδρὸς τοιούτου διαλεγόμενος παραλείπω τι τῶν ἐκείνῳ τε προσόντων ἀγαθῶν, κἀμοὶ προσηκόντων εἰπεῖν. ᾤμην δὲ καὶ παρὰ τοῖς χαριεστάτοις τῶν ἀκροατῶν εὐδοκιμήσειν, ἐὰν φαίνωμαι περὶ ἀρετῆς μὲν τοὺς λόγους ποιούμενος, ὅπως δὲ ταύτης ἀξίως ἐρῶ μᾶλλον σπουδάζων, ἢ περὶ τὴν τοῦ λόγου συμμετρίαν· καὶ ταῦτα σαφῶς εἰδώς, τὴν μὲν περὶ τὸν λόγον ἀκαιρίαν ἀδοξότερον ἐμὲ ποιήσουσαν, τὴν δὲ περὶ τὰς πράξεις εὐβουλίαν, αὐτοὺς τοὺς ἐπαινουμένους ὠφελήσουσαν· ἀλλ' ὅμως ἐγὼ τὸ λυσιτελὲς ἐάσας, τὸ δίκαιον προειλόμην. οὐ μόνον δ' ἂν εὑρεθείην ἐπὶ τοῖς νῦν

legantur, omnes reprehensuros vt multo prolixiora quã oportuerit. Ego verò, si quidẽ ignorassem me modũ excedere, erubuissem, me, qui de rebus quas nemo alius conari audeat, scribere sim aggressus, vsq; adeò esse stupidũ. Nũc certius sciui, quàm isti qui me reprehẽdere audẽt, hæc in multorum esse reprehẽsionẽ incursura: sed grauius fore censui, si de tali viro disserẽs, aliquas eius laudes, quas mei officij esset exponere, præterirẽ, quàm si in hac parte, aliquib. tẽporis & modi rationẽ nõ habere viderer. Atq; etiam apud humanitate politissimos auditores laudi mihi fore cẽsui, si de virtute verba faciẽs magis in eo elaborarẽ, vt pro dignitate illius dicerẽ, quàm ne essem eo prolixior: idq; quũ satis scirẽ, tum neglectũ orationis modum meam gloriam imminuturum, tum prudens de ipsis rebus consilium, istis quos laudarẽ, profuturum: tamẽ vtilitate neglecta, iustitiam delegi. Neque verò solùm in his quæ nũc

λεγομένοις ταύτην ἔχων τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ὅλως ἐπὶ πάντων. ἐπεὶ καὶ τῶν πεπλησιακότων μοι φανείην ἂν μᾶλλον χαίρων τοῖς ἐπὶ τῷ βίῳ καὶ ταῖς πράξεσιν εὐδοκιμοῦσιν, ἢ τοῖς περὶ τοὺς λόγους δεινοῖς εἶναι δοκοῦσι. καίτοι τῶν μὲν ῥηθέντων, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον συμβαλοίμην, ἅπαντες ἂν ἐμοὶ τὴν αἰτίαν ἐπιθεῖεν· τῶν δ' ὀρθῶς πραττομένων, εἰ καὶ πάντες εἰδεῖεν ἐμὲ σύμβουλόν τε γεγενημένον, οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν αὐτὸν τὸν μεταχειρισάμενον τὰς πράξεις ἐπαινέσειεν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως τυγχάνω φερόμενος δέον προστιθέναι τὸ τῶν προειρημένων ἐχόμενον, * παντάπασι πόῤῥω γεγονότα τῆς ὑποθέσεως. λοιπὸν οὖν ἐστιν οὐδὲν ἄλλο, πλὴν αἰτησάμενον τῷ γήρᾳ συγγνώμην ὑπὲρ τῆς λήθης καὶ τῆς μακρολογίας τῶν εἰθισμένων παραγίνεσθαι τοῖς τηλικούτοις, ἐπανελθεῖν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐξ οὗπερ ἐξέπεσον εἰς τὴν ἀδολεσχίαν ταύτην.

Οἶμαι δὴ δεῖν καθορᾶν ὅθεν ἐπλανήθην. τοῖς γὰρ ὀνειδίζουσιν ἡμῶν τῇ πόλει τὰς Μηλίων καὶ τὰς τῶν τοιούτων πολιχνίων

A dicta sunt, me hoc animo fuisse apparebit, sed prorsus in omnibus. Notum enim est, me etiam inter discipulos meos iis hactenus magis delectatum esse, qui vitæ probitate, & rebus gerendis excelluerunt, quàm qui eloquentia claruerunt. Enimuero orationum, etiamsi nihil in illis omnino meũ esset, B omnes me autorem dicerent: rectè factorum autem, tametsi omnes me fuisse suasorem scirent, nemo tamẽ est quin eum ipsum qui res perfecisset, potius laudandũ duceret. Verùm nescio quò abripior, quum ad suprà dicta adiicienda essent ea quæ restant, postquam longissimè ab instituto digressa C est oratio. Nihil igitur aliud restat nisi vt petita senectuti meæ obliuionis & loquacitatis venia, quæ vitia nostram ætatem comitantur, ad illum locum redeam ex quo in hanc garrulitatem incidi.

Circumspiciendum igitur est scilicet, vnde aberrarim. Nã istis qui nostræ vrbi Meliorum & ta- D lium oppidulorũ calami-

συμφορὰς, ἀντέλεγον. οὐχ ὡς οὐχ ἡμαρτημένων τούτων, ἀλλ' ἐπιδεικνύων τοὺς ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτῶν, πολὺ μείζους καὶ πλείους πόλεις ἡμῶν ἀναστάτους πεποιηκότας. ἐν οἷς καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀγαμέμνονος, καὶ Μενελάου καὶ Νέστορος, διελέχθην· ψεῦδος μὲν οὐδὲν λέγων, πλείω δ' ἴσως τῶν μετρίων. τοῦτο δ' ἐποίουν ὑπολαβὼν οὐδενὸς ἔλαττον ἁμάρτημα τοῦτο δείξειν εἶναι τῶν τολμησάντων ἀναστάτους ποιῆσαι τὰς πόλεις τὰς γεννησάσας καὶ θρεψάσας τοιούτους ἄνδρας. περὶ ὧν καὶ νῦν ἔχοι τὶς ἂν πολλοῖς καὶ καλοῖς χρήσασθαι λόγοις· ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀνόητόν ἐστι περὶ μίαν πρᾶξιν διατρίβειν, ὥσπερ ἀπορίας οὔσης, τί ἂν ἔχοι τὶς εἰπεῖν περὶ τῆς ὠμότητος καὶ χαλεπότητος τῆς Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ πολλῆς ἀφθονίας ὑπαρχούσης· οἷς οὐκ ἐξήρκεσε ἐπὶ τὰς πόλεις ταύτας, καὶ τοὺς ἄνδρας τούτους ἐξαμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμηθέντας, καὶ κοινῶς τὴν στρατείαν ποιησαμένους, καὶ τῶν αὐτῶν κινδύνων μετασχόντας. λέγων δὲ περὶ Ἀργείων καὶ Μεσσηνίων. καὶ γὰρ τούτους ἐπεθύμησαν ταῖς αὐταῖς συμφοραῖς περιβαλεῖν,

ὥσπερ

A tates opprobrant, respondi: non quod in illis rebus nullum peccatum inesset: sed ostendi, eos quos isti diligunt, multo maiores & plures vrbes quàm nos euertisse: inter quæ de imperio Agamemnonis & Menelai & Nestoris disserui: mendacium quidem nullum, sed plura fortasse quàm decuit locutus. B Existimabam enim me demonstraturum; insignem fuisse iniuriam illorum, qui ausi fuissent eas vrbes euertere quæ tales viros genuissent & educassent. De quibus plura etiam, eáque præclara, dici possent: sed stultum fortassis est vni facto immorari: quasi exquirẽdũ sit quidnam de crudelitate & sæ- C uitia Lacedæmoniorum dici queat, & non maxima copia suppetat. qui non contenti erga has vrbes & viros deliquisse, eos etiam qui ex eodem loco oriundi, communiter cum eis expeditionem susceperunt, & eadem pericula subierunt (de Argiuis & Messeniis loquor) iisdem cladibus, quibus illos, affi-

ὥσπερ ἐκείνους. καὶ Μεσσηνίους A μὲν οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἐξέβαλον ἐκ τῆς χώρας. Ἀργεῖοι δ' ὑπὲρ τῆς αὐτῶν τούτων ἔτι καὶ νῦν πολεμοῦσιν. ἃ τοίνυν περὶ Πλαταιέας ἔπραξαν, ἄτοπος ἂν εἴην, εἰ ταῦτ' εἰρηκὼς, ἐκείνων μὴ μνησθείην, ὧν ἐν τῇ χώρᾳ στρατοπεδευσάμενοι μεθ' ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, B καὶ παραταξάμενοι τοῖς πολεμίοις, καὶ θυσάμενοι τοῖς θεοῖς τοῖς ὑπ' ἐκείνων ἱδρυμένοις, οὐ μόνον ἠλευθερώσαμεν τῶν Ἑλλήνων τοὺς μεθ' ἡμῶν ὄντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀναγκασθέντας γενέσθαι μετ' ἐκείνων· καὶ ταῦτα ἐπράξαμεν Πλαταιέας μόνους λα- C βόντες Βοιωτῶν συναγωνιστάς· οὓς οὐ πολὺν χρόνον διαλιπόντες Λακεδαιμόνιοι χαριζόμενοι Θηβαίοις, ἐκπολιορκήσαντες ἅπαντας ἀπέκτειναν, πλὴν τῶν ἀποδρᾶναι δυνηθέντων· περὶ οὓς ἡ πόλις ἡμῶν οὐδὲν ὁμοία γέγονεν ἐκείνοις· οἱ μὲν γὰρ περί τε τοὺς εὐεργέτας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοὺς συγγενεῖς D τοὺς αὑτῶν, τὰ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνειν ἐτόλμησαν· οἱ δ' ἡμέτεροι, Μεσσηνίων μὲν τοὺς διασωθέντας εἰς Ναύ-

cere studuerũt. Ac Messenios quidē non prius oppugnare destiterũt, quàm regione eiecissent. Argiui autem eiusdē cladis propulsandę causa, etiamnũc bellum gerũt. Iam quemadmodũ cum Platæēsibus egerint, absurde facerem, si his cõmemoratis, eorũ non meminissem in quorũ agro nobiscum & cum aliis sociis castrametati sunt: & quo in loco nos, quũ aciē contra hostes instruxissemus, & sacra diis, quos illi consecrarant, fecissem⁹: nõ iis modò Grę- cis qui nobiscũ cõiuncti, sed illis etiam qui partes hostiũ sequi coacti fuerãt, libertatem restituimus. Et hæc egimus, quum solos Platæēses omnibus Bœotiis adiutores haberemus: quos nõ longo tēporis interuallo post, in Thebanorũ gratiã, Lacedęmonij vrbe capta, omnes interfecerũt, iis exceptis qui fuga salutē quęsiuerũt: ergà quos nostra vrbs se longè aliã quàm Spartiatæ, præbuit. Illi enim in bene meritos de Græcia, & cognatos suos, ita grassati sunt: nostri verò, & Messeniorum reliquis, Nau-

παντων κατῴκισαν· Πλαταιέων δὲ τοὺς παραγενομένους πολίτας ἐποιήσαντο, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἁπάντων μετέδοσαν. ὥστ' εἰ μηδὲν ἔχοιμεν ἄλλο περὶ ταῖν πολέοιν εἰπεῖν, ἐκ τούτων ῥᾴδιον ἐστὶ καταμαθεῖν τὸν τρόπον ἑκατέρας αὐτῶν, καὶ ποτέρα πλείους πόλεις καὶ μείζους ἀναστάτους πεποίηκεν. αἰσθάνομαι δὲ πάθος μοι συμβαῖνον ἐναντίον τοῖς ὀλίγῳ πρότερον εἰρημένοις. τότε μὲν γὰρ εἰς ἄγνοιαν, καὶ λήθην ἐνέπεσον· νῦν δ' οἶδα σαφῶς ἐμαυτὸν οὐκ ἐμμένοντα τῇ πρᾳότητι τῇ περὶ τὸν λόγον, ἣν εἶχον, ὅτ' ἠρχόμην γράφειν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγειν ἐπιχειροῦντα ταῦτα, περὶ ὧν οὐκ ᾤμην ἐρεῖν, θρασύτερόν τε διακείμενον ἢ κατ' ἐμαυτόν· ἀκρατῆ τε γινόμενον ἐνίων. λέγω δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰπεῖν ἐπιρρεόντων. ἐπειδήπερ οὖν ἐπελήλυθέ μοι τὸ παρρησιάσασθαι, καὶ λέλυκα τὸ στόμα, καὶ τοιαύτην τὴν ὑπόθεσιν ἐποιησάμην, ὥστε μήτε καλὸν εἶναι, μήτε δυνατὸν, παραλιπεῖν τὰς τοιαύτας πράξεις ἐξ ὧν οἷόν ἐστιν ἐπιδεικνύναι πλείονος ἀξίαν τὴν πόλιν γεγενημένην

A pactum habitandum dederunt:& Platęenses, quicunque aduenerant, ciuitate donarunt, & rerum omnium pari iure secum frui permiserunt. Quare si nihil aliud de his vrbibus dicere possemus, ex his tamẽ vtriusque mores facilè perspicerentur: planúmq; fieret vtra plures & maiores ciuitates euertisset. B Sed nunc accidere mihi quiddam sentio cõtrarium iis quæ paulo ante dixi. Tũc enim in ignorãtiam & obliuionẽ incidebam, nunc satis scio, me ab ea lenitate orationis deficere, quam, quum primùm scribere cœpissem, mihi proposuerã: & de rebus quas prætermittere decreuerã, velle disputare: C atque audaciorem esse factũ quã pro natura mea: & in quibusdã temperare mihi non posse, ídq; propter copiam eorũ quæ dicenda mihi affluunt. Postquã igitur audacter loqui cœptum, ósq; solutũ est, & tale fundamẽtũ orationis meæ iactũ, vt ea silentio præteriri neque debeant, neque possint, per quæ demonstrari potest, nostram vrbem de Gręcis D

ἡμῶν περὶ τοὺς Ἕλληνας, τῶν Λακεδαιμονίων, οὐ καλὰ σιωπητέον, οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλων κακῶν, τῶν οὔπω μὲν εἰρημένων, ἐν δὲ τοῖς Ἕλλησι γεγενημένων· ἀλλ' ἐπιδεικτέον τοὺς μὲν ἡμετέρους ὀψιμαθεῖς αὐτῶν γεγενημένους· Λακεδαιμονίους δὲ, τὰ μὲν πρώτους, τὰ δὲ μόνους ἐξημαρτηκότας. πλεῖστοι μὲν οὖν κατηγοροῦσιν ἀμφοῖν ταῖν πόλεοιν, ὅτι προσποιούμενοι κινδυνεῦσαι πρὸς τοὺς βαρβάρους ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, οὐκ εἴασαν τὰς πόλεις αὐτονόμους εἶναι, καὶ διοικῆσαι τὰ σφέτερ' αὐτῶν, ὅπως ἑκάστῃ συνέφερεν· ἀλλ' ὥσπερ αἰχμαλώτους εἰληφυῖαι, διελόμεναι κατεδουλώσαντο πάσας αὐτάς, καὶ παραπλήσιον ἐποίησαν τοῖς παρὰ μὲν τῶν ἄλλων τοὺς οἰκέτας εἰς ἐλευθερίαν ἀφαιρουμένοις, σφίσι δ' αὐτοῖς δουλεύειν ἀναγκάζουσι. τοῦ δὲ λέγεσθαι ταῦτα, καὶ πολὺ πλείω, καὶ πικρότερα τούτων, οὐχ ἡμεῖς αἴτιοι γεγόναμεν, ἀλλ' οἱ νῦν μὲν ἐν τοῖς λεγομένοις ἡμῖν ἀντιτεταγμένοι, τὸν δ' ἄλλον χρόνον ἐν τοῖς πραττομένοις ἅπασι. τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν, ἐν τοῖς ἐπέκεινα χρόνοις τοῖς ἀναριθμήτοις, οὐδὲ μιᾶς πό-

A melius esse meritam quàm Lacedæmonios: non reticenda sunt etiam cætera mala, quæ nondum quidem recitata, sed inter Græcos facta sunt: & ostendendum, nostros ea serò didicisse: Lacedæmonios verò quędam primos, quædam solos admisisse. Plurimi sanè vtramque vrbem B accusant: quòd, quum videri velint pro Græcis contra barbaros dimicasse, ciuitatibus vt sui iuris essent, &, vt singulis expediret, sua componerent, non permiserint: sed tanquam bello captas partitæ, sic omnes seruitute oppresserint: quod perinde sit ac si qui famulos ab aliis abductos, atque in libertatem assertos, C sibi seruire cogant. Vt autem hæc, & longè plura his, atque acerbiora dicerentur, non in causa nos fuimus: sed illi, qui & nunc verbis nostris se opponunt, & superiori tempore nostris actionibus omnibus sunt aduersati. Nostros enim maiores, infinitis superiorum temporum D spatiis, nemo demonstrabit vel vnam vr-

λεως, οὔτε μείζονος οὔτε ἐλάττονος ἀρχὴν ἐπιχειρήσαντας. Λακεδαιμονίους δὲ πάντες ἴσασιν, ἀφ' οὗπερ εἰς Πελοπόννησον εἰσῆλθον, οὐδὲν ἄλλο πράττοντας, οὐδὲ βουλευομένους, πλὴν ὅπως μάλιστα μὲν ἁπάντων ἄρξουσιν· εἰ δὲ μὴ, Πελοποννησίων. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς στάσεις, καὶ τὰς σφαγὰς, καὶ τὰς τῶν πολιτειῶν μεταβολὰς, B ὧν ἐκεῖνοι μὲν ἂν φανεῖεν ἁπάσας τὰς πόλεις, πλὴν ὀλίγων, μεστὰς πεποιηκότες τῶν τοιούτων συμφορῶν καὶ νοσημάτων· τὴν δὲ ἡμετέραν πόλιν, οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν τολμήσειε πρὸ τῆς ἀτυχίας τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ γενομένης, ὡς τοιοῦτόν ἐν τοῖς συμμάχοις τι διαπεπραγμένην. ἀλλ' ἐπειδὴ Λακεδαιμόνιοι C κύριοι καταστάντες τῶν Ἑλλήνων, πάλιν ἐξέπιπτον ἐκ τῶν πραγμάτων, ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς, στασιαζουσῶν τῶν ἄλλων πόλεων, δύο ἢ τρεῖς τῶν στρατηγῶν τῶν ἡμετέρων (οὐ γὰρ ἀποκρύψαιμι τ' ἀληθὲς) ἐξήμαρτον περί τινας αὐτῶν, ἐλπίζοντες, ἢν μιμήσωνται τὰς Σπαρτιατῶν πράξεις μᾶλ- D λον αὐτὰς δυνήσεσθαι κατασχεῖν. ὥστε δικαίως ἐκείνους μὲν ἅπαντες ἐγκαλέσαιμεν,

A bem siue maiorem, siue minorem, oppressisse: Lacedæmonios verò, norunt omnes, ex quo in Peloponnesum venerunt, nihil aliud agere, aut moliri, nisi vt vel omnibus imperent, quod in primis optant: vel, si id fieri nequeat, saltem Peloponnensibus. Præterea seditionibus & cædibus & mutationibus rerumpublicarum, & si quid est talium calamitatum, omnes illi vrbes, paucis exceptis, veluti morbis impleuerunt. nostrę verò vrbi, ante cladem Hellespontiacam, obiicere nemo audet vllum tale facinus in socios commissum. Sed quum Lacedęmonij, adepti Græciæ dominatum, summa rerum denuo exciderent, &, vt his temporibus fieri solet, reliquæ vrbes seditiosæ essent: duo aut tres nostrorum ducum (nec enim veritatem dissimulabo) in earum quasdam iniurij fuerunt, sperantes, se morem Lacedæmoniorum imitatos, facilius eas in officio continere posse. Quare iure omnes illos potius accusabimus,

ὡς ἀρχηγοῖς γεγενημένοις καὶ διδασκάλοις τῶν τοιούτων ἔργων· τοῖς μέντοι ἡμετέροις, ὥσπερ τοῖς μαθηταῖς τοῖς ὑπὸ τῶν ὑπισχνουμένων ἐξηπατημένοις, καὶ διημαρτηκόσι τῶν ἐλπίδων, εἰκότως ἂν συγγνώμην ἔχοιμεν. τὸ τοίνυν τελευταῖον, ὃ μόνοι καθ' αὑτοὺς ἔπραξαν, τίς οὐκ οἶδεν ὅτι κοινῆς ἡμῖν τῆς ἔχθρας ὑπαρχούσης τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ τοὺς βασιλέας αὐτῶν, ἡμεῖς μὲν ἐν πολέμοις πολλοῖς γιγνόμενοι, καὶ μεγάλαις συμφοραῖς ἐνίοτε περιπίπτοντες, καὶ τῆς χώρας ἡμῖν θαμινὰ πορθουμένης, οὐδὲ πώποτε ἀπεβλέψαμεν πρὸς τὴν ἐκείνων φιλίαν, καὶ συμμαχίαν· ἀλλ' ὑπὲρ ὧν τοῖς Ἕλλησιν ἐπεβούλευσαν, μισοῦντες αὐτοὺς διετελέσαμεν μᾶλλον, ἢ τοὺς ἐν τῷ παρόντι κακῶς ἡμᾶς ποιοῦντας; Λακεδαιμόνιοι δὲ, οὔτε πάσχοντες κακὸν οὐδὲν, οὔτε μέλλοντες, οὔτε δεδιότες, εἰς τοῦτο ἀπληστίας ἦλθον, ὥστ' οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτοῖς ἔχειν τὴν κατὰ γῆν ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ θάλατταν δύναμιν οὕτως ἐπεθύμησαν λαβεῖν, ὥστε κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, τούς τε συμμάχους τοὺς ἡμετέρους ἀφίστασαν, ἐλευθερώσειν αὐτοὺς ὑπισχνούμενοι· καὶ βασιλεῖ περὶ φιλίας διελέ-

A vt talium operum autores & doctores: nostratibus autem, vt discipulis, quos pollicitationes deceperunt, & spes frustrata est, meritò venia dabitur. Postremum autem illud, quod soli per se egerunt, quis ignorat? quũ communes inimicitiæ nobis cum barbaris eorúmque regibus intercedant: B nos multis petitos bellis, & interdũ grauibus conflictatos malis, quum etiam ager noster subinde vastaretur, nunquam ad eorum amicitiam & societatem respexisse: sed propter insidias Græcis per eos structas, constantius eos odisse, quàm illos qui nos in præsentia infesta- C bant? Lacedæmonios autem, nec accepto vllo malo nec accepturos, neque metuentes, tam insatiabili cupiditate flagrasse: vt imperio terrestri non contenti, maris etiã dominatum desiderarint: iisdémque temporibus & socios nostros ad defectionẽ impulerint, libertatem polliciti: & cũ rege de amicitia & socie- D

γοντο, καὶ συμμαχίας, παραδώσειν αὐτῷ φάσκοντες ἅπαντας τοὺς ἐπὶ τῆς Ἀσίας οἰκοῦντας. πίστεις δὲ δόντες τούτων ἀμφότεροι, καὶ καταπολεμήσαντες ἡμᾶς, οὓς μὲν ἐλευθερώσειν ὡμολόγησαν, κατεδουλώσαντο μᾶλλον, ἢ τοὺς εἵλωτας. βασιλεῖ δὲ τοιαύτην χάριν ἀπέδοσαν, ὥστ᾽ ἔπεισαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κῦρον, ὄντα νεώτερον, ἀμφισβητεῖν τῆς βασιλείας· καὶ στρατόπεδον αὐτῷ συναγαγόντες, καὶ Κλέαρχον στρατηγὸν ἐπιστήσαντες, ἀνέπεμψαν ἐπ᾽ ἐκεῖνον. ἀτυχήσαντες δ᾽ ἐν τούτοις, καὶ γνωσθέντες ὧν ἐπεθύμουν, καὶ μισηθέντες ὑπὸ πάντων, εἰς πόλεμον καὶ ταραχὰς τοσαύτας κατέστησαν, ὅσον εἰκὸς τοὺς περὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους ἐξημαρτηκότας. περὶ ὧν οὐκ οἶδ᾽ ὅ,τι δεῖ πλείω λέγοντα διατρίβειν· πλὴν ὅτι καταναυμαχηθέντες ὑπό τε τῆς βασιλέως δυνάμεως, καὶ τῆς Κόνωνος στρατηγίας, τοιαύτην ἐποιήσαντο τὴν εἰρήνην, ἧς οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν οὔτε αἰσχίω ποτὲ γεγενημένην, οὔτ᾽ ἐπονειδιστοτέραν, οὔτ᾽ ὀλιγωροτέραν τῶν Ἑλλήνων, οὔτ᾽ ἐναντιωτέραν τοῖς λεγομένοις ὑπό τινων περὶ τῆς ἀρετῆς γῆς

A rate egerint: affirmantes, se illi omnes Asiæ incolas udituros. His conditionibus fide vtrinque data, nobísque debellatis, quibus libertatem promiserant, eos grauiore seruitute quàm helotes oppresserunt. eámque regi gratiam retulerunt, vt eius fratri Cyro, natu minori, persuaserint, vt cum eo de regno armis contenderet: collectóque exercitu, B Clearchum ducem contra eum miserint. Frustrati autem in his spe sua, & cógniti quales essent, & omnium odiis susceptis, bello petiti, & tantis turbis agitati sunt, quantis eos cõsentaneum est qui & Græcos & barbaros violarint. Quibus de rebus haud scio plura dicere C quorsum attineat: nisi quòd nauali prælio, tum à regiis exercitibus, tum imperatoria Cononis solertia superati, talem pacem fecerunt, qua nemo demonstrare potest neque turpiorem vllam vnquam esse factam, neque contumeliosiorem, neque Græcorum negli- D gentiorem, aut magis eorum verbis contrariam, qui virtutem prædicant

Λακεδαιμονίων. οἵτινες ὅτε μὲν ὁ βασιλεὺς δεσπότας τῶν Ἑλλήνων κατέστησεν, ἀφελέσθαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἅπασαν ἐπεχείρησαν· ἐπεὶ δὲ καταναυμαχήσας ταπεινοὺς ἐποίησεν, οὐ μικρὸν μέρος αὐτῷ παρέδωκαν, ἀλλὰ πάντας τοὺς τὴν Ἀσίαν οἰκοῦντας, διαῤῥήδην γράψαντες· χρῆσθαι τούτοις ὅ τι ἂν αὐτὸς βούληται. καὶ οὐκ ᾐσχύνθησαν τοιαύτας ποιούμενοι τὰς ὁμολογίας περὶ ἀνδρῶν, οἷς χρώμενοι συμμάχοις, ἡμῶν τε περιεγένοντο, καὶ τῶν Ἑλλήνων κύριοι κατέστησαν καὶ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν ἤλπισαν κατασχεῖν· ἀλλὰ τὰς τοιαύτας συνθήκας αὐτοί τ' ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῖς σφετέροις αὐτῶν ἀνέγραψαν, καὶ τοὺς συμμάχους ἠνάγκασαν.

Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους οὐκ οἴομαι πράξεων ἑτέρων ἐπιθυμήσειν ἀκούειν, ἀλλ' ἐκ τῶν προειρημένων ἱκανῶς μεμαθηκέναι νομίζειν, ὁποία τις ταῖν πολέοιν ἑκατέρα περὶ τοὺς Ἕλληνας γέγονεν. ἐγὼ δ' οὐχ οὕτω τυγχάνω διακείμενος, ἀλλ' ἡγοῦμαι τὴν ὑπόθεσιν ἣν ἐποιησάμην, ἄλλων τε πολλῶν προσδεῖσθαι λόγων, καὶ μάλιστα τῶν ἐπιδειξόντων τὴν ἄνοιαν τῶν ἀντιλέγειν

Lacedæmoniorum. Nam quum rex dominos Græcorũ eos effeciſſet: regnũ ei & fortunas omnes eripere ſtuduerunt. Poſtquã verò nauali prælio ſuperatos, humiles reddidit, non paruam illi partem tribuerunt, ſed omnes eos qui Aſiam incolerent: & apertis verbis in literas retulerunt, vt illis ſuo arbitratu ipſe vteretur: nec erubuerũt tales pactiones facere de viris, quorũ ſocietate vſi & nos ſubegerant: & Græcos in ſuã poteſtatem redegerant, & in ſpem venerãt Aſiæ totius occupandæ: ſed tale fœdus & in ſuis templis deſcripſerunt, & ſocios idem facere coegerunt.

Ac alios quidẽ non deſideraturos puto longiorem orationem: quum ex his ipſis abundè intellexiſſe ſibi videantur, cuiuſmodi vrbs vtraq; in Græcos fuerit. Ego verò non in eadem ſententia ſum, ſed argumentum hoc à me inſtitutum, cùm alia verba multa requirere arbitror, tum verò ea quæ illorum amentiã demonſtrẽt, qui hiſque dicta sũt,

τοῖς εἰρημένοις ἐπιχειρησάντων· οὓς οἶμαι ῥᾳδίως εὑρήσειν. τῶν γὰρ ἀποδεχομένων ἁπάσας τὰς Λακεδαιμονίων πράξεις, τοὺς μὲν βελτίστους αὐτῶν ἡγοῦμαι, καὶ πλεῖστον νοῦν ἔχοντας, τὴν μὲν Σπαρτιατῶν πολιτείαν ἐπαινέσεσθαι, καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν περὶ αὐτῆς ἥνπερ πρότερον· περὶ δὲ τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας πεπραγμένων, ὁμολογήσειν τοῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγομένοις. τοὺς δὲ φαυλοτέρους οὐ μόνον τούτων ὄντας, ἀλλὰ καὶ τῶν πολλῶν, καὶ περὶ μὲν ἄλλου πράγματος οὐδενὸς ἂν οἵους τε γενομένους ἀνεκτῶς εἰπεῖν, περὶ δὲ Λακεδαιμονίων, οὐ δυναμένους σιωπᾶν, ἀλλὰ προσδοκῶντας ἢν ὑπερβάλλοντας τοὺς ἐπαίνους περὶ ἐκείνων ποιῶνται, τὴν αὐτὴν λήψεσθαι δόξαν τοῖς ἁδροτέροις αὐτῶν, καὶ πολὺ βελτίοσιν εἶναι δοκοῦσι. τοὺς δὴ τοιούτους ἐπειδὰν αἴσθωνται τοὺς τόπους ἅπαντας προκατειλημμένους, καὶ μηδὲ πρὸς ἓν ἀντειπεῖν ἔχωσι τῶν εἰρημένων, ἐπὶ τὸν λόγον οἶμαι τρέψεσθαι τὸν περὶ τῶν πολιτειῶν, καὶ παραθέντας τὰ ἐκεῖ καθεστῶτα τοῖς ἐνθάδε, καὶ μάλιστα τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν πειθαρχίαν πρὸς τὰς παρ᾽ ἡμῖν ὀλιγωρίας, ἐκ τούτων

A aduersari sunt aggressi: quæ quidem facilè me inuenturum reor. Nam inter eos qui facta Laconum omnia probant, optimos quosq; & prudentissimos Spartiatarum rempublicam esse laudaturos existimo: &, quod ad eam sanè rem attinet, in vetere sententia permansuros; de rebus autē contra Græcos
B gestis, meæ orationi assensuros. Qui verò non his modò, sed vulgo etiā deteriores sunt, & quum nulla de re alia tolerabiliter dicere queāt, de Lacedemoniis tacere nō possunt: sed, si eos immensis laudibus extulerint, se eādē fore gloria cēsent, qua ij florēt qui lōgè illis copiosiores & præstantiores
C habētur. Hos igitur, vbi occupata loca esse omnia, & ne vnum quidē nostræ orationis caput se refutare posse viderint: disputationē de rebuspublicis arrepturos, & instituta illorū cum nostris in cōtētionem adducturos esse reor; ac temperantiam in primis & obedientiam cū negligentia nostra: ob eásq;
D

ἐγκωμιάσειν τὴν Σπάρτην. A ἢν δὴ τοιοῦτο ἐπιχειρῶσι ποιεῖν, προσήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας ληρεῖν νομίζειν αὐτούς. ἐγὼ γὰρ ὑπεθέμην οὐχ ὡς περὶ τῶν πολιτειῶν διαλεξόμενος, ἀλλ' ὡς ἐπιδείξων τὴν πόλιν ἡμῶν πολὺ πλείονος ἀξίαν, ἢ τὴν Λακεδαιμονίων περὶ τοὺς Ἕλληνας γεγενημένην. ἢν μὲν οὖν ἀναιρῶσί τι τούτων, B ἢ πράξεις ἑτέρας κοινὰς λέγωσι, περὶ ἃς ἐκεῖνοι βελτίους ἡμῶν γεγόνασιν, εἰκότως ἂν ἐπαίνου τυγχάνοιεν· ἢν δὲ λέγειν ἐπιχειρῶσι περὶ ὧν ἐγὼ μηδεμίαν μνείαν ἐποιησάμην, δικαίως ἂν ἅπασιν ἀναισθήτως ἔχειν δοκοῖεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδήπερ αὐτοὺς οἶμαι τὸν λόγον τὸν περὶ τῶν πολιτειῶν C εἰς τὸ μέσον ἐμβαλεῖν, οὐκ ὀκνήσω διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. οἶμαι γὰρ ἐν αὐτοῖς τούτοις τὴν πόλιν ἡμῶν ἐπιδείξειν πλέον διενεγκοῦσαν, ἢ τοῖς ἤδη προειρημένοις. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με ταῦτ' εἰρηκέναι περὶ ταύτης, ἣν ἀναγκασθέντες μετελάβομεν, ἀλλὰ περὶ D τῆς τῶν προγόνων· ἧς οὐ καταφρονήσαντες οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐπὶ τὴν νῦν καθεστῶσαν ὥρμησαν· ἀλλὰ περὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις, πολὺ σπου-

res Spartam laudaturos. Quod si facere instituerint, cordati viri eos nugas agere iudicare debebunt. Ego enim nō disputationē de rebuspublicis institui: sed illud probare volui, nostram vrbem de Græcia melius esse meritā quàm Lacedæmonios. Quo ex numero si quid conuellerint, aut alia cō- B munia facta protulerint, quibus illi nos superarint, meritò laudabuntur: si verò ea dicere cœperint de quibus ego nullam prorsus mentionem feci, iure stupidi omnibus videbuntur. Verumtamen quū eos orationem de rebuspubl. in medium allaturos putem, nō grauabor ea quoquè de re differere. Spero C enim me ostēsurum, illo ipso nostram vrbem magis excellere quàm iis quæ suprà diximus. Neq; verò quisquam opinetur, de hac republica me dicturum, qua pro vetere vti coacti sumus: sed de ea quæ apud maiores nostros fuit: qua nostri patres non contempta, hanc arripuerunt: sed in aliis D quidem rebus illā longè

δαιοτέραν προκρίναντες, περὶ ἢ τὴν δύναμιν τὴν κατὰ θάλατταν, αὐτὴν χρησιμωτέραν εἶναι νομίζοντες· ἣν λαβόντες, καὶ ἐπιμεληθέντες, οἷοί τ' ἐγένοντο καὶ τὰς ἐπιβουλὰς τὰς Σπαρτιατῶν ἀμύνασθαι, καὶ τῆς Πελοποννησίων ἁπάντων ῥώμης, ἣ κατήπειγε τὴν πόλιν περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον μάλιστα, περιγενέσθαι πολεμοῦντας. ὥστ' οὐδεὶς ἂν δικαίως ἐπιτιμήσειε τοῖς ἑλομένοις αὐτήν· οὐ γὰρ διήμαρτον τῶν ἐλπίδων. οὐδ' ἠγνόησαν οὐδὲν, οὔτε τῶν κακῶν, οὔτε τῶν ἀγαθῶν τῶν προσόντων ἑκατέρᾳ τῶν δυνάμεων· ἀλλ' ἀκριβῶς ᾔδεσαν τὴν μὲν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν ἐπ' εὐταξίας, καὶ σωφροσύνης, καὶ πειθαρχίας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων μελετωμένην. τὴν δὲ κατὰ θάλατταν δύναμιν, οὐκ ἐκ τούτων αὐξανομένην, ἀλλ' ἐκ τῶν τεχνῶν τῶν περὶ τὰς ναῦς, καὶ τῶν ἐλαύνειν αὐτὰς δυναμένων, καὶ τῶν τὰ σφέτερα μὲν αὐτῶν ἀπολωλεκότων, ἐκ δὲ τῶν ἀλλοτρίων πορίζεσθαι τὸν βίον εἰθισμένων. ὧν εἰς πεσόντων εἰς τὴν πόλιν, οὐκ ἄδηλος ἦν ὅ, τε κόσμος ὁ τῆς πρότερον ὑπαρχούσης πολιτείας λυθησόμενος, ἥ τε τῶν συμμάχων εὔνοια ταχέως ληψομένη μεταβο-

A præclariorē, ad maris verò imperium hanc vtiliorem esse iudicarunt: quo suscepto, & diligenter administrato, tum Spartanorum insidias vlcisci, tū Peloponnensium omniū robur, quo vrbs nostro illis temporibus maximè vrgebatur, bello superare potuerūt. Quare nemo iure B culpauerit eos qui hanc delegerūt. neq; enim spe sua frustrati sunt: nec ignorarūt quid vtrique imperio vel bonorū vel malorū inesset: sed satis norāt, terrestrē principatū, boni ordinis, modestię, obedientiæ, cæterarúmque rerum eius generis studiū requirere: potentiam verò mari- C nā non his rebus augeri sed artibus nauticis, & hominibus qui remos agere possunt, quiq; sua perdiderunt, & ex alieno victū quæritare consueuerunt. Quod hominum genus quum in vrbem cōfluxisset, satis apparebat & veteris reipublicæ disciplinam dissolutum iri, & sociorum beneuolentiā citò à nobis abalienandā esse: D

κλὼ, ὅτ' ἂν οἷς πρότερον χώρας ἐδίδοσαν, καὶ πόλεις, τούτοις ἀναγκάζωσι συντάξεις καὶ φόρους ἀποτελεῖν, ἵν' ἔχωσι μισθὸν διδόναι τοῖς τοιούτοις, οἵοις ὀλίγῳ πρότερον εἶπον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἀγνοοῦντες τῶν προειρημένων, ἐνόμιζον τῇ πόλει τηλικαύτῃ, καὶ τὸ μέγεθος, τοιαύτην δ' ἐχούσῃ δόξαν, λυσιτελεῖν, καὶ πρέπειν ἁπάσας ὑπομεῖναι τὰς δυσχερείας μᾶλλον, ἢ τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχήν. καὶ δυοῖν πραγμάτων προτεινομένων, καὶ μὴ σπουδαίων, κρεῖττον τὴν αἵρεσιν εἶναι τὸ δεινὰ ποιεῖν ἑτέρους, ἢ πάσχειν αὐτοὺς ἐνόμισαν· καὶ τὸ μὴ δικαίως τῶν ἄλλων ἄρχειν μᾶλλον, ἢ φεύγοντας τὴν αἰτίαν ταύτην, ἀδίκως Λακεδαιμονίοις δουλεύειν· ὅπερ ἅπαντες μὲν ἂν οἱ νοῦν ἔχοντες, ἕλοιντο, καὶ βουληθεῖεν· ὀλίγοι δέ τινες τῶν προσποιουμένων εἶναι σοφῶν ἐρωτηθέντες, οὐκ ἂν φήσαιεν· αἱ μὲν οὖν αἰτίαι, δι' ἃς μετέλαβον τὴν πολιτείαν, τὴν ὑπό τινων ψεγομένην, ἀντὶ τῆς ὑπὸ πάντων ἐπαινουμένης, διὰ μακροτέρων μὲν αὐτὰς διῆλθον, αὗται δ' οὖν ἦσαν.

Ἤδη δὲ περὶ ὧν τε ὑπεθέμην, καὶ τῶν προγόνων

A vbi eos quibus prius vrbes & agros dederant, vectigalia & tributa pendere coegerent, ad soluendam istis mercedem quos paulò antè dixi. Sed tamen, quum eorum quæ prius posita sunt, nihil ignorarent: vrbi tanta & magnitudine & gloria expedire & conuenire quasuis difficultates potius existimabant, quàm B Lacedęmoniorum imperium perpeti: & quũ duæ res, quarum neutra bona esset, proponerentur: optionem eam præstare putabant, vt ipsi aliis malefacerent, quàm vt grassationes aliorum tolerarent: & contra ius aliis potius imperarent, quàm vt huius culpæ fuga, iniustè Lacedæmoniis ser- C uirent. quę vtique omnes viri prudentes & præoptarent, & vellent: sed pauci quidam, qui sapientes scilicet videri volunt, si rogarentur, repudiaturi essent. Causas igitur, propter quas eam rempub. quæ à quibusdam reprehenditur, ei quæ ab omnibus laudatur, prætulerunt: paulo copiosius, sed verè, exposui. D

Nũc & de his quæ institui, & de maioribus nostris

ποιήσομαι τοὺς λόγους, ἐκείνων τῶν χρόνων ἐπιλαβόμενος, ὅτ' οὐκ ἦν οὔτε δημοκρατίας, οὔτ' ὀλιγαρχίας ὄνομα λεγόμενον· ἀλλὰ μοναρχίαι καὶ τὰ γένη τῶν βαρβάρων, καὶ τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας ἁπάσας διῴκουν. διὰ τοῦτο δὲ προειλόμην ποιήσασθαι πόρρωθεν τὴν ἀρχήν· πρῶτον μὲν ἡγούμενος προσήκειν τοῖς ἀμφισβητοῦσιν ἀρετῆς, εὐθὺς ἀπὸ γενεᾶς διαφέροντας εἶναι τῶν ἄλλων· ἔπειτ' αἰσχυνόμενος, εἰ περὶ ἀνδρῶν ἀγαθῶν μὲν, οὐδὲν δέ μοι προσηκόντων, πλείω διαλεχθεὶς τῶν μετρίων, περὶ τῶν προγόνων τῶν τὴν πόλιν κάλλιστα διοικησάντων, μηδὲ μικρὰν ποιήσομαι μνείαν· οἳ τοσοῦτον βελτίους ἐγένοντο τῶν τὰς δυναστείας ἐχόντων, ὅσονπερ ἄνδρες οἱ πρᾳότατοι, καὶ φρονιμώτατοι διενέγκαιεν ἂν θηρίων τῶν ἀγριωτάτων, καὶ πλείστης ὠμότητος μεστῶν. τί γὰρ οὐχ εὕροιμεν τῶν ὑπερβαλλόντων ἀνοσιότητι, καὶ δεινότητι τῶν πεπραγμένων, ἔν τε ταῖς ἄλλαις πόλεσι, μάλιστα δ' ἐν ταῖς μεγίσταις, καὶ τότε νομιζομέναις, καὶ νῦν εἶναι δοκούσαις; οὐ φόνους ἀδελφῶν

A verba faciam, ab illis tẽporibus exorsus, quum tam democratiæ quàm oligarchiæ nomẽ ignoraretur: sed & barbaricæ gẽtes & omnes Græciæ ciuitates regib. parerent. Rẽ autem altius propterea repetere volui: primùm quòd existimo conuenire, vt qui de laude virtutis cotẽdunt, à primo statim ortu aliis antecellãt: B deinde, quum de viris præstantibus quidẽ illis, sed nulla mihi necessitudine cõiunctis, plura quã decuit, disseruerim; maiorum nostrorum, qui rempublicam pulcherrimè administrarunt, puderet me ne breuem quidem facere mentionem: qui tanto illis, qui prin- C cipatus tenent, præstantiores fuerunt, quãto viri mansuetissimi & prudentissimi bestiis immanissimis & sæuissimis antecellunt. Quod enim infandum & nefarium facinus, tum in aliis vrbibus, tum verò in his potissimùm quæ maximæ & sunt & habentur, nõ fuisse perpetratum inueniemus? nonne cædes fratrũ D & patrum & hospitum plurimæ subinde factæ?

καὶ πατέρων καὶ ξένων παμπληθεῖς γεγενημένους

οὐ σφαγὰς μητέρων, καὶ μίξεις, A καὶ παιδοποιΐας, ἐξ ὧν ἐτύγχανον αὐτοὶ πεφυκότες; οὐ παίδων βρῶσιν ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων ἐπιβουλευομένων; οὐκ ἐκβολὰς ὧν ἐγέννησαν, καὶ καταποντισμοὺς, καὶ τυφλώσεις, καὶ τοσαύτας τὸ πλῆθος κακοποιΐας, ὥστε μηδένα πώποτε ἀπορῆσαι τῶν εἰθισμένων καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν B εἰσφέρειν εἰς τὸ θέατρον τὰς τότε γενομένας συμφοράς; ταῦτα δὲ διῆλθον, οὐκ ἐκείνοις λοιδορῆσαι βουλόμενος, ἀλλ' ἐπιδεῖξαι παρὰ τοῖς ἡμετέροις οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτο γεγενημένον· τοῦτο μὲν γὰρ ἂν σημεῖον ἦν οὐκ ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς οὐχ ὅμοιοι τὰς φύσεις ἦσαν τοῖς ἀνοσιωτάτοις γεγενημένοις· δεῖ C δὲ τοὺς ἐπιχειροῦντας καθ' ὑπερβολὴν τινὰς ἐπαινεῖν, μὴ τοῦτο μόνον ἐπιδεικνύναι, μὴ πονηροὺς ὄντας αὐτοὺς, ἀλλ' ὡς ἁπάσαις ταῖς ἀρεταῖς καὶ τῶν τότε, καὶ τῶν νῦν διήνεγκαν. ὅπερ ἔχοι τὶς ἂν καὶ περὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων εἰπεῖν. οὕτω γὰρ ὁσίως, καὶ καλῶς, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν, καὶ τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς διῴκησαν, D ὥσπερ προσῆκον ἦν τοὺς ἀπὸ θεῶν μὲν γεγονότας,

non mactationes matrũ, & incesti cõcubitus, indéque suscepti liberi vnde ipsi nati erant? nõ deuoratio liberũ, cõiũctissimorũ insidiis cõcinnata? non eiectiones eorũ quos genuerant, & submersiones, & excæcationes & tanta maleficiorũ multitudo, vt eorũ nemini vnquã materia defuerit, qui in singulos annos illorum temporum calamitates in theatrũ producere solent. Hæc non quò illos vituperarẽ, sed vt ostenderem, apud nostros nõ tantũ tale nihil esse factũ, recensui. Hoc enim non virtutis, sed paulo minoris quã qua scelestissimi quiq; sunt, improbitatis signũ esset. Decet autem eos qui aliquos insignibus laudib. ornare student, non id solùm demonstrare, non improbos eos esse: sed omni genere virtutum, & superioris & nostræ ætatis hominibus præstitisse. Quæ eadem de nostris quoque maiorib. dici possunt. Nam ita sanctè & præclarè tam ciuitatem quàm rem suã familiarẽ administrarunt, vt illis dignum fuit, qui & à diis geniti erant,

A πρώτους δὲ καὶ πόλιν οἰκήσαντας, καὶ νόμοις χρησαμένους, πάντα δὲ τὸν χρόνον ἠσκηκότας, εὐσέβειαν μὲν περὶ τοὺς θεούς, δικαιοσύνην δὲ, περὶ τοὺς ἀνθρώπους· ὄντας δὲ μήτε μιγάδας, μήτ᾽ ἐπήλυδας, ἀλλὰ μόνους αὐτόχθονας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ταύτην ἔχοντας τὴν χώραν τροφὸν, ἐξ ἧσπερ ἔφυσαν, καὶ στέργοντας αὐτὴν ὁμοίως, ὥσπερ οἱ B βέλτιστοι τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας τὰς αὐτῶν· πρὸς δὲ τούτοις οὕτω θεοφιλεῖς ὄντας, ὥστε ὃ δοκεῖ χαλεπώτατον εἶναι, καὶ σπανιώτατον εὑρεῖν, τινὰς τῶν οἴκων τῶν τυραννικῶν, καὶ βασιλικῶν, ἐπὶ τέτταρας ἢ πέντε γενεὰς διαμείναντας. καὶ τοῦτο συμβαίνει μόνοις ἐκείνοις. Ἐριχθόνιος μὲν γὰρ ὁ φὺς ἐξ Ἡ- C φαίστου καὶ Γῆς, παρὰ Κέκροπος ἄπαιδος ὄντος ἀρρένων παίδων, τὸν οἶκον καὶ τὴν βασιλείαν παρέλαβεν. ἐντεῦθεν δ᾽ ἀρξάμενοι πάντες οἱ γενόμενοι μετ᾽ ἐκεῖνον ὄντες οὐκ ὀλίγοι, τὰς κτήσεις τὰς αὐτῶν, καὶ τὰς δυναστείας, τοῖς αὐτῶν παισὶ παρέδοσαν μέχρι Θησέως. περὶ οὗ πρὸ πολλοῦ ἂν ἐποιησάμην μὴ διειλέχθαι D πρότερον, καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ. πολὺ γὰρ ἂν μᾶλλον ἥρμοσεν ἐν τῷ λόγῳ

A & primi tum vrbem condiderant, tum legibus vsi erant: & omni tempore studuerant, vt erga deos pietati, sic erga homines æquitati. Neque enim permixti aliis aut aduenæ, sed soli Græcorum indigenæ fuerũt: eandémque regionem nutricem habuerunt, è qua nati essent: & perin- B de vt optimi quique, patres & matres suas dilexerunt: diis immortalibus ita chari, vt, quod difficillimum & rarissimum esse creditur, inueniri quasdam tyrannicas & regias familias, quæ quatuor ætates & quinque permanserint, id quoque illis contigerit. Nam Erichthonius Vul- C cano & Tellure genitus, à Cecrope, qui masculis liberis orbus decesserat, hæreditatem & regnum accepit. Hinc omnes eum secuti, non pauci numero, opes & imperia per successionem suis liberis reliquerunt, vsque ad Theseum: de cuius equidem virtute rebúsque gestis, magnopere velim me prius nihil dis- D seruisse. longè enim aptius in oratione hac,

τῷ περὶ τῆς πόλεως διελθεῖν περὶ αὐτῶν. ἀλλὰ γὰρ χαλεπὸν ἦν, μᾶλλον δ' ἀδύνατον τὰ κατ' ἐκεῖνον ἐπελθόντα τὸν χρόνον, εἰς τοῦτον ἀποθέσθαι τὸν καιρὸν, ἢ οὐδὲ προϊδεῖν ἐσόμενον· ἐκεῖνα μὲν οὖν ἐάσομεν, ἐπειδὴ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοῖς κατεχρησάμην· μιᾶς δὲ μόνον μνησθήσομαι πράξεως· ἣ συμβέβηκε μήτ' εἰρῆσθαι πρότερον, μήτε πεπρᾶχθαι, μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἄλλου, πλὴν ὑπὸ Θησέως, σημεῖον τ' εἶναι μέγιστον τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου, καὶ φρονήσεως. ἔχων γὰρ τὴν βασιλείαν ἀσφαλεστάτην καὶ μεγίστην, ἐν ᾗ πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμένος ἦν, καὶ κατὰ πόλεμον, καὶ κατὰ διοίκησιν τῆς πόλεως, ἅπαντα ταῦθ' ὑπερεῖδεν· καὶ μᾶλλον εἵλετο τὴν δόξαν τὴν ἀπὸ τῶν πόνων, καὶ τῶν ἀγώνων εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον μνημονευθησομένην, ἢ τὴν ῥαθυμίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν διὰ τὴν βασιλείαν ἐν τῷ παρόντι γιγνομένην. καὶ ταῦτ' ἔπραξεν, οὐκ ἐπειδὴ πρεσβύτερος γινόμενος, ἀπολελαυκὼς ἦν τῶν παρόντων ἀγαθῶν· ἀλλ' ἀκμάζων, ὡς λέγεται, τὴν μὲν πόλιν διοικεῖν

A de vrbe nostra instituta, de eo diceretur. Sed difficile fuit, vel potius fieri non potuit, vt ea quæ illo tempore in mente veniebant, ad hanc occasionem reseruarentur, aut talem aliquam oblatum iri prospiceretur. Illa igitur omittemus quæ olim in eius temporis vsum cõuertimus, & vnius tantùm facti mentionem faciemus: B quod ita accidit, vt neque sit prius expositum, neq; factum ab vllo alio nisi à Theseo, & virtutis eius prudẽtiæq; insigne præbeat documentum. Nam quum regnũ haberet tutissimum & maximum, in quo multas & præclaras res gesserat, tũ bella suscipiẽdo, tum ciuitatẽ administrando, omnia hæc de- C spexit: & gloriam laboribus certaminibúsque partam, quam neque vetustas obrueret, nec obliuio deleret, ignauæ beatæq; vitæ prætulit, quapropter regnum in præsentia frui licuisset. Et hæc egit, non vbi consenuisset, fastidio quodam & satietate bonorũ illorũ adductus: sed in ipso ætatis flore, vrbẽ, D vt ferunt, multitudini re-

τῷ πλήθει παρέδωκεν· αὐτὸς δ' ὑπὲρ ταύτης τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων διετέλει κινδυνεύων. περὶ μὲν οὖν τῆς Θησέως ἀρετῆς, νῦν μὲν ὡς οἷόν τ' ἦν ἀνεμνήσαμεν· πρότερον δ' ἁπάσας αὐτοῦ τὰς πράξεις οὐκ ἀμελῶς διήλθομεν. περὶ δὲ τῶν παραλαβόντων τὴν τῆς πόλεως διοίκησιν, ἣν ἐκεῖνος παρέδωκεν, οὐκ ἔχω τίνας ἐπαίνους εἰπὼν, ἀξίους ἂν εἴην εἰρηκὼς τῆς ἐκείνων διανοίας. οἵτινες ἄπειροι πολιτειῶν ὄντες, οὐ διήμαρτον αἱρούμενοι, τῆς ὑπὸ πάντων ἀνομολογηθείσης, οὐ μόνον εἶναι κοινοτάτης, καὶ δικαιοτάτης, ἀλλὰ καὶ συμφορωτάτης ἅπασι τοῖς χρωμένοις, καὶ ἡδίστης. κατεστήσαντο γὰρ δημοκρατίαν, οὐ τὴν εἰκῇ πολιτευομένην καὶ νομίζουσαν, τὴν μὲν ἀκολασίαν, ἐλευθερίαν· τὴν δ' ἐξουσίαν ὅ, τι βούλεταί τις ποιεῖν, εὐδαιμονίαν· ἀλλὰ τὴν τοῖς τοιούτοις μὲν ἐπιτιμῶσαν· ἀριστοκρατίᾳ δὲ χρωμένην, ἣν οἱ μὲν πολλοὶ χρησίμην οὖσαν, ὥσπερ τὴν ἀπὸ τιμημάτων ἐν ταῖς πολιτείαις ἀριθμοῦσιν, οὐ δι' ἀμαθίαν ἀγνοοῦντες, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν πώποτ' αὐτοῖς μελῆσαι

A gendam permisit: ipse autem tum pro ea, tum pro aliis Græcis, adire pericula non destitit. Ac de Thesei quidem virtute nunc, vt licuit, admonere auditores voluimus; olim facinora eius omnia nō negligenter persecuti. De illorum autem laudibus qui vrbis administrationem ab eo susceperunt, B nescio quid dicendum sit, animi tanta præstantia dignum. Qui, quum rerumpublicarum distinctiones ignorarent, in deligendo non aberrarunt ab ea republica quæ confessione omnium non humanissima tantùm & æquissima esset, sed & omnibus qui ea vterentur, vtilissima & iucundissima. democratiā C enim constituerunt, non eam quæ temere misceret omnia, & in petulantia libertatem, in licētia quiduis agendi, felicitatem collocaret: sed quæ talia improbaret: atque aristocratia vteretur: quæ quum vtilis sit, à vulgo, vt ea in qua census ratio habetur, in rebuspubli. numeratur: non quòd ex inscitia ignorent, sed quia ni- D hil vnquam cogitationis

μελῆσαι τῶν τοιούτων. ἐγὼ δὲ φημί, τὰς μὲν ἰδέας τῶν πολιτειῶν, τρεῖς εἶναι μόνας, ὀλιγαρχίαν, δημοκρατίαν, μοναρχίαν. τῶν δὲ ἐν ταύταις οἰκουμένων ὅσοι μὲν εἰώθασιν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς καθιστάναι καὶ τὰς ἄλλας πράξεις τοὺς ἱκανωτάτους τῶν πολιτῶν, καὶ τοὺς μέλλοντας ἄριστα καὶ δικαιότατα τῶν πραγμάτων ἐπιστατήσειν, τούτους μὲν ἐν ἁπάσαις ταῖς πολιτείαις καλῶς οἰκήσειν, καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους· τοὺς δὲ τοῖς πονηροτάτοις, καὶ θρασυτάτοις ἐπὶ ταῦτα χρωμένους, καὶ τῶν μὲν τῇ πόλει συμφερόντων μηδὲν φροντίζουσιν, ὑπὲρ δὲ τῆς αὐτῶν πλεονεξίας, ἑτοίμοις οὖσιν ὁτιοῦν πάσχειν. τὰς δὲ τούτων πόλεις ὁμοίως οἰκήσεσθαι ταῖς τῶν προεστώτων πονηρίαις θέλοντας, τούτοις αὖ τοὐναντίον κακίστους ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς πολίταις εἶναι νομίζω, τοὺς δὲ μήθ' οὕτως, μήθ' ὡς πρότερον εἶπον, ἀλλ' ὅταν μὲν θαρρῶσι, τούτους μάλιστα τιμῶντας, τοὺς πρὸς χάριν λέγοντας· ὅταν δὲ δείσωσιν, ἐπὶ τοὺς βελτίστους καὶ φρονιμωτάτους καταφεύγοντας· τοὺς δὴ τοιούτους ἐναλλὰξ ποτὲ μὲν χεῖρον, ποτὲ δὲ βέλτιον πράξειν.

A ea de te susceperunt. Ego verò formas rerumpublicarum tres duntaxat esse dico, oligarchiam, democratiã, monarchiam. Qui igitur his vtuntur, si magistratus & cætera munia, ciuium prudentissimis & optime ac iustissime curaturis omnia, mandent: eos in quauis republica, tum inter se, tum erga alios, feB lici statu futuros. qui verò improbissimos & audacissimos deligunt, qui cùm reipublicæ vtilitatem negligant, tum ad explendam suam auaritiam quiuis parati sint & facere & perpeti: & ciuium eandem quæ magistratuũ est, improbitatem esse velint: hos contrà & sibimetipsis, & ciuibus pessimè C consulere iudico. qui autem neque sic, neque vt prius dixi, sese parant, sed quum securi sunt, eos maximè honorant qui ad gratiam loquuntur: in metu verò & periculis, ad optimos & prudentissimos quosque cõfugiunt: eos per vices aliâs feliciores fore, aliàs calamitosiores.

D

Αἱ μὲν οὖν φύσεις καὶ δυνάμεις τῶν πολιτειῶν οὕτως ἔχουσιν. ἡγοῦμαι δὲ ταῦτα μὲν ἑτέροις πολὺ πλείους λόγους παρέξειν τῶν νῦν εἰρημένων. ἐμοὶ δ᾽ οὐκ ἔτι περὶ πασῶν αὐτῶν εἶναι διαλεκτέον, ἀλλὰ περὶ μόνης τῆς τῶν προγόνων. ταύτην γὰρ ὑπεσχόμην ἐπιδείξειν σπουδαιοτέραν, καὶ πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν οὖσαν, ἢ τὴν ἐν τῇ Σπάρτῃ καθεστηκυῖαν. ἔσται δ᾽ ὁ λόγος τοῖς μὲν ἡδέως ἂν ἀκούουσι πολιτείαν χρηστὴν ἐμοῦ διεξιόντος οὔτ᾽ ὀχληρὸς οὔτ᾽ ἄκαιρος, ἀλλὰ σύμμετρος, καὶ προσήκων τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις· τοῖς δὲ μὴ χαίρουσι τοῖς μετὰ πολλῆς σπουδῆς εἰρημένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐν ταῖς πανηγύρεσι μάλιστα μὲν λοιδορουμένοις, ὅταν δ᾽ ἀπόσχωνται τῆς μανίας ταύτης, ἐγκωμιάζουσι τὰ φαυλότατα τῶν ὄντων, ἢ τοὺς παρανομωτάτους τῶν γεγενημένων· τούτοις δ᾽ αὐτὸν οἶμαι δόξειν πολὺ μακρότερον εἶναι τοῦ δέοντος. ἐμοὶ δὲ τῶν μὲν τοιούτων ἀκροατῶν οὐδὲν πώποτ᾽ ἐμέλησεν, οὐδὲ τῶν ἄλλων τοῖς εὖ φρονοῦσιν· ἐκείνων δὲ, τῶν ἅτε προεῖπον πρὸ παντὸς λόγου μνημονευόντων, τῷ τε πλήθει τῶν λεγομένων

Hæc igitur natura & via est rerumpublicarum. Atque hæc aliis multo plura verba suppeditatura existimo, quàm nos fecimus, mihi verò non de omnibus illis, sed de sola maiorũ nostrorũ republica esse disserendũ. Hãc enim pollicitus sum demõstraturũ maioris esse pretij quàm eam quæ Spartæ constituta est. Erit autem oratio his qui me libenter de bona republica dicentẽ audituri sunt, neq; molesta nec intempestiua, sed apta & conueniens superioribus: illis verò qui grauem & seueram orationẽ aspernãtes, iis maximè delectantur qui in celebritatibus cõuitia dicũt: vel, si furore illo abstinuerunt, aut res omnium vilissimas, aut mortalium nequissimos laudãt: iis eã visum iri puto quàm oporteat prolixiorem. Verùm ego nihil vnquã eiusmodi auditores curaui, vt nec alius quisquã vir prudens: sed eorum rationem habui qui & illa quæ iam dixi, præ omnibus aliis memoriæ mãdaturi, neq; disputationis prolixitatẽ,

τῶν ἐπιτιμησόντων, οὐδ' ἂν μυρίων ἐπῶν ᾖ τὸ μῆκος· ἀλλ' ἐπ' αὐτοῖς εἶναι νομιζόντων, τοσοῦτον ἀναγνῶναι μέρος, καὶ διελθεῖν, ὁπόσον ἂν αὐτοὶ βούλωνται. πάντων δὲ μάλιστα τῶν οὐδενὸς ἂν ἥδιον ἀκουόντων, ἢ λόγου διεξιόντος ἀνδρῶν ἀρετὰς, καὶ πόλεως τρόπον καλῶς οἰκουμένης. ἅσπερ εἰ μιμήσασθαί τινες βουληθεῖεν, καὶ δυνηθεῖεν, αὐτοί τ' ἂν ἐν μεγάλῃ δόξῃ τὸν βίον διαγάγοιεν, καὶ τὰς πόλεις τὰς αὑτῶν εὐδαίμονας ποιήσαιεν. οἵοις μὲν οὖν εὐξαίμην ἂν εἶναι τοὺς ἀκουσομένους τῶν ἐμῶν, εἴρηκα. δέδοικα δὲ, μὴ τοιούτων γενομένων πολὺ καταδεέστερον εἴπω τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν μέλλω ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. ὅμως δ', οὕτως ὁποίως ἂν οἷός τ' ὦ, πειράσομαι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. τοῦ μὲν οὖν διαφερόντως τῶν ἄλλων οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν ἡμῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, δικαίως ἂν ἐπενέγκαιμι τὴν αἰτίαν τοῖς βασιλεύσασιν αὐτῆς, περὶ ὧν ὀλίγῳ πρότερον διελέχθην. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ παιδεύσαντες τὸ πλῆθος ἐν ἀρετῇ, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ πολλῇ σωφροσύνῃ, καὶ διδάξαντες ἐξ ὧν διῴκουν, ἅπερ ἐγὼ φανείην ὕστερον εἰρηκὼς,

etiamsi decies mille versuũ ea fuerit, reprehensuri sunt: sed sui arbitrij esse putabũt, tantũ legere & percensere quantũ ipsi volent: omniúmque maximè eorum qui nihil libentius audiant eâ oratione quâ vel præstantiũ virorum virtutes, vel reipublicæ bene constitutæ mores commemorentur. Quæ si quidã imitari possent & vellent: cùm ipsi magna gloria ætatẽ exigerent, tum suas vrbes felices redderẽt. Ac quales mihi auditores darí optarim, dixi. Vereor autem, etiamsi tales contigerint, ne lõgè tenuius quàm pro rerũ grauitate, de quibus differere institui, dicam. Sic tamen, vt potero, de eis verba facere aggrediar. Quòd igitur nostra vrbs, illis temporibus, melius quàm aliæ administrata fuit, id regibus, de quibus paulò ante dixi, acceptũ referri debet. Hi enim fuerũt qui populum ad virtutem, ad iustitiã, magnámque modestiã instituerint: & suis actionib. id docuerint: quod ego posterius dico

ἢ κεῖνοι πράξαντες· ὅτι πᾶσα πολιτεία ψυχὴ πόλεώς ἐστι, τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅσηνπερ ἐν σώματι φρόνησις. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἁπάντων, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγουσα, καὶ πάντων αἰτία τῶν ταῖς πόλεσι συμβαινόντων ἀγαθῶν. ἧς ὁ δῆμος οὐκ ἐπελάθετο διὰ τὴν μεταβολήν, ἀλλὰ μᾶλλον τούτῳ προσεῖχεν, ἢ τοῖς ἄλλοις, ὅπως λήψεται τοὺς ἡγεμόνας, δημοκρατίας μὲν ἐπιθυμοῦντας, τὸ δ' ἦθος τοιοῦτον ἔχοντας, οἷόνπερ οἱ πρότερον ἐπιστατοῦντες αὐτῆς· καὶ μὴ λήσουσι σφᾶς αὐτοὺς κυρίους ἁπάντων τῶν κοινῶν καταστήσαντες, οἷς οὐδεὶς οὐδὲ τῶν ἰδίων τι ἐπιτρέψειεν· μηδὲ περιόψονται πρὸς τὰ τῆς πόλεως προσιόντας, τοὺς ὁμολογουμένους ὄντας πονηρούς· μηδ' ἀνέξονται φωνήν, τῶν τὰ μὲν σώματα τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἐπονειδίστως διατιθεμένων, συμβουλεύειν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀξιούντων, ὃν τρόπον τὴν πόλιν διοικήσουσι, καὶ ὅπως σωφρονοῖεν ἄν, καὶ βέλτιον πράττοιεν. μηδὲ τῶν ἃ μὲν παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον, εἰς αἰσχρὰς ἡδονὰς ἀνηλωκότων, ἐκ δὲ τῶν κοινῶν τὰς

A quàm ipsi fecerũt: Quamuis reipublicæ formã ciuitatis esse animam: cuius ea vis sit, quæ mentis in corpore. Nã hæc est quæ & omnibus de rebus deliberet: & res secũdas tueatur, & effugiat aduersas: autor atque effectrix omnium bonorũ quæ ciuitatibus contigerũt. Neque verò populus eius rei B propter mutationẽ oblitus est, sed in hoc magis quàm in alia incubuit, vt duces sortiretur, qui & statum popularem expeterent, & iis moribus essent præditi quib. illi qui olim regnassent: ne per incuriã summæ rerum omniũ eos pręficeret quibus nemo priuatim quicquã mandatũ vellet: aut C cõmitteret vt illi ad gubernacula ciuitatis sederent, quorum in cõfesso esset improbitas: aut vocẽ illorũ ferret qui quũ sua ipsi corpora probris affecissent, aliis præscribere studerent quemadmodũ vrbs sobriè feliciterq. regenda esset: aut illis in republica locus daretur qui patrimoniis in fœdas voluptates profu- D sis, peculatu & rapinis

ἰδίας ἀπορίαις βοηθεῖν ζητούντων· μηδὲ τῶν πρὸς χάριν μὲν ἀεὶ λέγειν γλιχομένων, εἰς πολλὰς δ' ἀηδίας καὶ λύπας τοὺς πειθομένους ἐμβαλλόντων· ἀλλὰ τούς γε τοιούτους ἅπαντας ἀπείργειν ἀπὸ τοῦ συμβουλεύειν ἕκαστος οἰήσεται δεῖν· καὶ πρὸς τούτοις ἐκείνους, τοὺς τὰ μὲν τῶν ἄλλων κτήματα τῆς πόλεως εἶναι φάσκοντας, τὰ δὲ ταύτης ἴδια κλέπτειν διαρπάζειν τολμῶντας· καὶ φιλεῖν μὲν τὸν δῆμον προσποιουμένους· ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων αὐτὸν μισεῖσθαι ποιοῦντας· καὶ λόγῳ μὲν δεδιότας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἔργῳ δὲ λυμαινομένους, καὶ συκοφαντοῦντας, καὶ διατιθέντας οὕτω πρὸς ἡμᾶς, ὥστε τῶν πόλεων τὰς εἰς τὸν πόλεμον καθισταμένας, ἥδιον ἂν καὶ θᾶττον ἐνίας εἰσδέξασθαι τοὺς πολιορκοῦντας, ἢ τὴν παρ' ἡμῶν βοήθειαν· ἀπείποι δ' ἄν τις γράφων, εἰ πάσας τὰς κακοηθείας καὶ πονηρίας ἐξαριθμεῖν ἐπιχειρήσειεν. ἃς ἐκεῖνοι μισήσαντες καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὰς, ἐποιοῦντο συμβούλους καὶ προστάτας, οὐ τοὺς τυχόντας, ἀλλὰ τοὺς φρονιμωτάτους, καὶ βελτίστους, καὶ κάλλιστα βεβιωκότας· καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους στρα-

A inopiæ ſuæ conſultum vellent: aut illis, qui quũ ad gratiam ſemper loqui cuperẽt, in multa ingrata & moleſta coniicerẽt eos qui ipſis obtẽperaſſent. Nam huius quidẽ generis homines omnes à cõſiliis eſſe remouẽdos, nemo eſt omnium quin exiſtimet. Neque verò hos ſolùm, ſed illos etiã, qui B quum aliorum poſſeſſiones reipublicæ eſſe dicãt, proprias ciuitatis opes depeculari ac diripere audent: & ſe amare populũ ſimulãt, quẽ apud omnes alios in odium adducũt. qui quum Græcis verbo metuant, eos re vexant & calũniãtur: & efficiunt vt ita erga nos affecti ſint, vt pleræque ciuitates bellis conflictãtes, malint hoſti C bus portas quamprimum aperire, quàm noſtra præſidia intromittere. Nemo perſcribere ac enumerare poſſit omnem improbitatem & ſcelera iſtorũ. quæ quum illi odiſſent, nõ temere quoſuis ad cõſilia & magiſtratus admittebant: ſed prudẽtiſsimos & optimos quoſque, & vitę integritate ſpectatiſsimos. atque hos ipſos tũ D

τηγοὺς ᾑροῦντο, καὶ πρέσβεις εἴ ποτε δεήσειεν, ἔπεμπον, καὶ πάσας τὰς ἡγεμονίας τὰς τῆς πόλεως αὐτοῖς παρεδίδοσαν, νομίζοντες τοὺς ἐπὶ τοῦ βήματος βουλομένους καὶ δυναμένους τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν, τούτους καὶ καθ' ἑαυτοὺς γενομένους, ἐν πᾶσι τοῖς τόποις, καὶ περὶ ἁπάσας τὰς πράξεις τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν. ὅπερ αὐτοῖς καὶ συνέβαινεν. διὰ γὰρ τὸ ταῦτα γινώσκειν, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἑώρων τούς τε νόμους ἀναγεγραμμένους, οὐχ ὁμοίως τοῖς νῦν κειμένοις, οὐδὲ τοσαύτης ταραχῆς, καὶ τοσούτων ἐναντιώσεων μεστούς, ὥς τε μηδὲν ἂν δυνηθῆναι, μήτε τοῖς χρησίμοις, μήτε τοῖς ἀχρήστοις αὐτῶν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὀλίγους, ἱκανοὺς δὲ τοῖς χρῆσθαι μέλλουσι, καὶ ῥᾳδίους συνιδεῖν. ἔπειτα δικαίους καὶ συμφέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους, καὶ μᾶλλον ἐσπουδασμένους τοὺς περὶ τῶν κοινῶν ἐπιτηδευμάτων, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οἵους περ εἶναι χρὴ παρὰ τοῖς καλῶς πολιτευομένοις. περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καθίστασαν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τοὺς προκριθέντας ὑπὸ τῶν

imperatores credebant: tum, si quando necesse esset, legatos mittebant: tum magistratus vrbanos omnes illis mandabant: existimantes, qui pro concione optima suadere & vellent & possent, eosdem etiam seorsim, omnibus in locis, & de omnibus negotiis, eodem animo paríque prudentia futuros. Neque vero opinione sua frustrati sunt. nam quum hac mente essent, paucis diebus leges in tabulas relatas,& publicè propositas viderunt; non his quas nunc habemus, similes, neque confusionis plenas, & inter sese pugnantes, ita vt tam ratæ quàm antiquatæ, propè nihil autoritatis habeãt: sed primùm paucas, sic tamen vt & satisfacerent & cognitu faciles essent iis qui vsuri erant illis: deinde iustas & vtiles, & inter se consentientes,& magis in hoc intentas, vt publica instituta præclara essent, quàm vt priuata commercia sine fraude fierent: quales esse decet in republica bene constituta. Circa eadem tempora, magistratus creabãt eos qui à tribulib. &

συμφυλετῶν καὶ τῶν δημοτῶν. οὐ περιμαχήτους αὐτὰς ποιήσαντες, οὐδ' ἐπιθυμίας ἀξίας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον λειτουργίαις ὁμοίας ταῖς ἐνοχλούσαις μὲν, οἷς ἂν προσαχθῶσι, τιμὴν δέ τινα προστιθείσαις αὐτοῖς. ἔδει γὰρ τοὺς ἀρχὴν αἱρεθέντας, τῶν τε κτημάτων τῶν ἰδίων ἀμελεῖν, καὶ τῶν πλημμελημάτων τῶν εἰθισμένων δίδοσθαι ταῖς ἀρχαῖς ἀπέχεσθαι μηδὲν ἧττον ἢ τῶν ἱερῶν. ἃ τίς ἂν ἐν τοῖς νῦν καθεστῶσιν ὑπομείνειε; καὶ τοὺς μὲν ἀκριβεῖς περὶ ταύτας γινομένους μετρίως ἐπαινεθέντας, ὑφ' ἑτέραν ἐπιμέλειαν τάττεσθαι τοιαύτην· τοὺς δὲ καὶ μικρὸν παραβάντας, ταῖς ἐσχάταις αἰσχύναις, καὶ μεγίσταις ζημίαις περιπίπτειν, ὥστε μηδένα τῶν πολιτῶν, ὥσπερ νῦν, ἐξετάζεσθαι πρὸς τὰς ἀρχάς· ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ταύτας φεύγειν ἢ διώκειν, καὶ πάντας νομίζειν, μηδέποτ' ἂν γενέσθαι δημοκρατίαν ἀληθεστέραν, μηδὲ μᾶλλον τῷ πλήθει συμφέρουσαν τῆς μὲν τοιούτων πραγμάτων ἀτέλειαν τῷ δήμῳ διδούσης· τοῦ δὲ τὰς ἀρχὰς καταστῆσαι, καὶ δίκην λαβεῖν παρὰ τῶν ἐξαμαρτανόντων κύριον ποιούσης.

popularibus delecti erãt. Neque verò dignitates tales fecerant, quæ magnopere ambiendæ, aut expetendæ essent: sed multo magis muneribus similes, iis quibus mãdata fuerint, sane molestis, sed & honoris aliquid afferẽtibus. Oportebat enim eos qui delecti erant, & rem familiarem negligere, & largitionibus quæ magistratibus dari solẽt, nõ minus quàm donariis templorũ abstinere. Quæ quis est qui his moribus ferre velit? Quòd si qui officio functi essent, eos mediocriter collaudatos, aliam talem curationem suscipere oportebat: qui verò paululum de via declinassent, summis probris & maximis suppliciis affici. Quare nemo ciuium, vt nunc fit, magistratus appetebat, sed effugere quàm consequi malebant: omnésq; putabant, nunquam existere posse veriorem democratiam, aut multitudini vtiliorem, ea quæ & talium functionũ populo immunitatem daret, legendorũ autem magistratuum autoritatem & puniendi delinquentes tribueret.

ἅπερ ὑπάρχει καὶ τῶν τυράννων τοῖς εὐδαιμονεστάτοις. σημεῖον δὲ μέγιστον ὅτι ταῦτ᾽ ἠγάπων μᾶλλον, ἃ ἐγὼ λέγω. φαίνεται γὰρ ὁ δῆμος ταῖς μὲν ἄλλαις πολιτείαις ταῖς οὐκ ἀρεσκούσαις μαχόμενος, καὶ καταλύων, μὲν τοὺς προεστῶτας αὐτῶν ἀποκτείνων, ταύτῃ δὲ χρώμενος οὐκ ἔλαττον χιλίων ἐτῶν, ἀλλ᾽ ἐμμείνας, ἀφ᾽ οὗ παρέλαβε, μέχρι τῆς Σόλωνος μὲν ἡλικίας, Πεισιστράτου δὲ δυναστείας ὃς δημαγωγὸς γενόμενος, καὶ πολλὰ τὴν πόλιν λυμηνάμενος, καὶ τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν ὡς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας ἐκβαλών, τελευτῶν τόν τε δῆμον κατέλυσε, καὶ τύραννον ἑαυτὸν κατέστησε.

Τάχ᾽ οὖν ἄν τινες ἄτοπον εἶναί με φήσειαν, (οὐδὲν γὰρ κωλύει διαβαλεῖν τὸν λόγον) ὅτι τολμῶ λέγειν, ὡς ἀκριβῶς εἰδὼς περὶ πραγμάτων οἷς οὐ παρῆν πραττομένοις. ἐγὼ δ᾽ οὐδὲν τούτων ἄλογον οἶμαι ποιεῖν. εἰ γὰρ μόνος ἐπίστευον τοῖς τε λεγομένοις περὶ τῶν παλαιῶν, καὶ τοῖς γράμμασι τοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου παραδεδομένοις ἡμῖν, εἰκότως ἂν ἐπιτιμώμην. νῦν

A quæ non alia potestas est, quàm felicissimorum tyrannorum. Et hæc quæ ego dixi, pluris eos fecisse, illud maximo argumẽto est, quod populũ alias reipublicæ formas, quæ displicent, oppugnare & destruere, & magistratus occidere solet: hac verò vsus est non paucioribus quàm mille annis, in eáq; perseuerauit ab illo tempore B quo accepit, vsque ad Solonis ætatẽ, Pisistratíque principatum. Qui populi gubernator factus, quum reipublicæ multum nocuisset, optimósq; ciues tanquam oligarchicos eiecisset, tandem populari statu abrogato, tyrannidẽ occupauit.

C Fortassis autem aliqui me absurdè facere dicent (nihil enim vetat hãc orationem reprehendere) qui hæc dicere audeã, tãquã de rebus perfecte mihi cognitis, quibus dum gererentur non interfuerim. Sed ego me nihil horum temere facere puto. Nã si ego solus sermonibus de veterum institutis & scriptis, quæ ab illo tẽ- D pore ad nos peruenerunt, fidem haberem: non iniuria reprehenderer. Nunc

ἢ πολλοὶ καὶ νοῦν ἔχοντες ταὐτὸν ἐμοὶ φανεῖεν ἂν πάσχοντες. χωρὶς δὲ τούτων, εἰ καταστ(αίη)ν εἰς ἔλεγχον, δυνηθείην ἂν ἐπιδεῖξαι πάντας ἀνθρώπους πλείους ἐπιστήμας ἔχοντας διὰ τῆς ἀκοῆς, ἢ τῆς ὄψεως, καὶ μείζους πράξεις, καὶ καλλίους εἰδότας, ἃς παρ' ἑτέρων ἀκηκόασιν, ἢ ἐκείναις αἷς αὐτοὶ παραγιγνόμενοι τυγχάνουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὔτ' ἀμελεῖν καλῶς ἔχει τῶν τοιούτων ὑπολήψεων. τυχὸν γὰρ μηδενὸς ἀντειπόντος, λυμήναιντ' ἂν τὴν ἀλήθειαν. οὔτ' αὖ πολὺν χρόνον ἀντιλέγοντας διατρίβειν ἐν αὐταῖς· ἀλλ' ὅσον ὑποδείξαντας μόνον τοῖς ἄλλοις, ἐξ ὧν ληροῦντας αὐτοὺς ἂν ἐπιδείξαιμεν, πάλιν ἐπανελθόντας λέγειν, καὶ περαίνειν, ὅθεν ἀπέλιπον, ὅπερ ἐγὼ ποιήσω. τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς τότε πολιτείας, καὶ τὸν χρόνον, ὅσον αὐτῇ χρώμενοι διετελέσαμεν, ἐξαρκούντως δεδήλωται. λοιπὸν δ' ἡμῖν, τὰς πράξεις τὰς ἐκ τοῦ πολιτεύεσθαι καλῶς γεγενημένας διελθεῖν. ἐκ τούτων γὰρ μᾶλλον ἔσται καταμαθεῖν, ὅτι καὶ τὴν πολιτείαν εἶχον ἡμῶν οἱ πρόγονοι βελτίω τῶν ἄλλων, καὶ σωφρονεστέραν, καὶ προστάταις καὶ συμβούλοις

multos, eósque prudẽtes viros facere idẽ quod me, apparet. Præterea, si argumenta à me postulentur: probare queam, omnes homines auribus plura quàm oculis cognoscere & maiores & pulchriores res scire, quas ab aliis audierint, quàm quibus ipsi interfuerunt. Cæterùm huiusmodi reprehensiones neque negligẽdę sunt (nã si à nemine diluerentur, fortasse veritatẽ læderent) neq; refutandis illis diutius immorandũ. Sed vbi tantùm aliis subindicatũ fuerit, ex quo aduersarios nugas agere ostẽdatur: ad propositum redeũdum, & absoluendum id quod institutũ fuit. quod ego quoque faciam. Ordinationem igitur reipublicæ, & tempus per quod ea sunt vsi, quantum satis est, exposuimus. Restat igitur vt quæ actiones bonum ciuitatis statum secutæ sint, explicemus. Ex his enim rectius intelligetur, nostros maiores rempublicam meliorẽ habuisse tum, quàm alios, & modestiorem: atque iis & magistratib. & consiliariis

χρωμένους τοιούτοις, οἵους χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας. οὐ μὴν οὐδὲ ταῦτά μοι πρότερον λεκτέον ἐστὶ, πρὶν ἂν μικρὰ προείπω περὶ αὐτῶν. ἢν γὰρ ὑπεριδὼν τὰς ἐπιτιμήσεις τὰς τῶν οὐδὲν ἄλλο ποιεῖν ἢ τοῦτο δυναμένων, ἐφεξῆς διηγῶμαι, περί τε τῶν ἄλλων τῶν πεπραγμένων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν περὶ τὸν πόλεμον, οἷς οἱ πρόγονοι χρώμενοι, τῶν τε βαρβάρων περιεγένοντο, καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκίμησαν· οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ φήσουσί τινές με διεξιέναι τοὺς νόμους οὓς Λυκοῦργος μὲν ἔθηκε, Σπαρτιᾶται δὲ αὐτοῖς χρώμενοι τυγχάνουσιν. ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ μὲν ἐρεῖν πολλὰ τῶν καθεστώτων ἐκεῖ, οὐχ ὡς Λυκούργου τι τούτων εὑρόντος, ἢ διανοηθέντος, ἀλλ' ὡς μιμησαμένου τὴν διοίκησιν ὡς δυνατὸν ἄριστα τὴν τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων, καὶ τήν τε δημοκρατίαν καταστήσαντος παρ' αὐτοῖς τὴν ἀριστοκρατίᾳ μεμιγμένην, ἥπερ ἦν παρ' ἡμῖν· καὶ τὰς ἀρχὰς οὐ κληρωτὰς, ἀλλ' αἱρετὰς ποιήσαντος. καὶ τὴν τῶν γερόντων αἵρεσιν τῶν ἐπιστατούντων ἅπασι τοῖς πράγμασι μετὰ τοσαύτης σπουδῆς ποιεῖσθαι νομοθετήσαντος, μεθ' ὅσης περ φασὶ καὶ τοὺς ἡμετέρους περὶ τῶν εἰς Ἄρειον πάγον ἀναβήσεσθαι μελλόντων· ἔτι δὲ

A esse vsos, quorum autoritati parere, prudentiæ est. Sed ne hæc quidem prius dicenda mihi sunt, quàm pauca prçfatus fuero. Si enim neglectis eorum reprehensionibus, qui hoc vnum didicerunt: vel de aliis rebus gestis, vel de militari disciplina, quib⁹ vsi maiores, & barbaros superarunt, & à Græcis B bene audierũt, narrauero: fieri non poterit quin aliqui me dicãt leges recitare, quas & Licurgus tulerit, & Spartani obseruẽt. Ego. v. me dicturum esse multa fateor, quæ illic recepta sunt: non quòd Lycurgus illa vel inuenerit vel excogitarit: sed quòd maiorum nostrorũ gubernationem quàm optimè C imitatus, domi democratiã instituit, aristocratia temperatam, qualis apud nos fuit: & magistratus nõ sortitò, sed per suffragia creari voluit: legémq; tulit, vt seniores, qui rebus omnibus præsũt, tãto studio & cura legerẽtur, quãto ferũt à maiorib. nostris Areopagitas esse lectos: &

καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῖς περιθέντος τὴν αὐτὴν, ἥνπερ ᾔδει, καὶ τὴν βουλὴν ἔχουσαν τὴν παρ' ἡμῖν. ὅτι μὲν οὖν τὸν αὐτὸν τρόπον τἀκεῖ καθέστηκεν, ὥσπερ εἶχε τὸ παλαιὸν, καὶ τὰ παρ' ἡμῖν, παρὰ πολλῶν ἔστι πυθέσθαι τοῖς εἰδέναι βουλομένοις· ὡς δὲ καὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν περὶ τὸν πόλεμον οὐ πρότερον ἤσκησαν, οὐδ' ἄμεινον ἐχρήσαντο Σπαρτιᾶται τῶν ἡμετέρων, ἐκ τῶν ἀγώνων, καὶ τῶν πολέμων, καὶ τῶν ὁμολογημένων γενέσθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, οὕτως οἶμαι σαφῶς ἐπιδείξειν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἀνοήτως λακωνίζοντας, ἀντειπεῖν δυνήσεσθαι τοῖς ῥηθεῖσι· μήτε τοὺς ἅμα τε θαυμάζοντας, καὶ βασκαίνοντας, καὶ μιμεῖσθαι γλιχομένους.

Ποιήσομαι δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν λεχθησομένων, ἀκοῦσαι μὲν ἴσως τισὶν ἀηδῆ, ῥηθῆναι δὲ οὐκ ἀσύμφορον. εἰ γάρ τις φαίη τὰς πόλεις ταύτας πλείστων ἀγαθῶν αἰτίας γεγενῆσθαι τοῖς Ἕλλησι, καὶ μεγίστων κακῶν μετὰ τὴν Ξέρξου στρατείαν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἀληθῆ δόξειεν ἂν λέγειν τοῖς εἰδόσι τι περὶ τῶν τότε γεγενημένων· ἠγωνίσαντό τε γὰρ ὡς δυνατὸν ἄριστα. περὶ

A eādem illis autoritatem tribuit, quam sciret senatū apud nos habuisse. Lacedæmoniorū igitur eam esse rempublicam, quæ apud nos olim quoq. fuerit, è multis audire licet, si qui scire cupiunt. Iam rei militaris peritiā non prius excoluisse, neque melius tractasse Spartanos, quàm nostros, certaminibus & bellis, & iis B quæ facta esse illis temporibus omnes consitentur, me ita perspicuè ostensurum arbitror, vt nec ineptè Laconum studiosi habituri sint in quo meis verbis cōtradicant: nec illi etiam, qui simul & mirantur, & inuident & imitari cupiunt.

C Ab eo autem exordiar quod auditu fortasse nō omnibus iucundum, sed dictu tamen non erit inutile. Si quis enim dicat, duas has vrbes plurima beneficia in Græciam contulisse, atque maximis malis eandem post Xerxis expeditionem affecisse: non poterit non dixisse verum iis videri, qui res gestas illorum temporum cognitas ha- D bent. Nam & quàm fortissimè fieri potest, con-

τὴν ἐκείνου δύναμιν· ταῦτα A τε πράξασαι, προσῆκον αὐταῖς καὶ περὶ τῶν ἐχομένων βουλεύσασθαι καλῶς, εἰς τοῦτ᾽ ἦλθον οὐκ ἀνοίας, ἀλλὰ μανίας, ὥστε πρὸς μὲν τὸν ἐπιστρατεύσαντα, καὶ βουληθέντα τὴν μὲν πόλεε τούτω παντάπασιν ἀνελεῖν, τοὺς δὲ ἄλλους Ἕλληνας καταδουλώσασθαι, πρὸς μὲν τοιοῦτον, κρατήσασαι ῥᾳδίως ἂν αὐτοῦ, καὶ B κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν, εἰρήνην εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον συνεγράψαντο, ὥσπερ πρὸς εὐεργέτην γεγενημένον. φθονήσασαι δὲ ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ἑαυτῶν, εἰς πόλεμον καταστῆσαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ φιλονεικίαν, οὐ πρότερον ἐπαύσαντο σφᾶς αὐτὰς ἀπολλύουσαι, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, πρὶν C κύριον ἐποιήσαντο τὸν κοινὸν ἐχθρὸν, τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν εἰς τοὺς ἐσχάτους καταστῆσαι κινδύνους, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς Λακεδαιμονίων, καὶ πάλιν τὴν ἐκείνων διὰ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας. καὶ τοσοῦτον ἀπολειφθέντες τῆς τοῦ βαρβάρου φρονήσεως, οὔτ᾽ ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἤλγησαν D ἀξίως ὧν ἔπαθον. οὐδ᾽ ὡς προσῆκεν αὐτοῖς. οὔτε νῦν αἱ μέγισται τῶν Ἑλληνίδων πό-

A tra eius potentiam dimicarunt: & eo facto, quum decuisset etiam ea quę restabāt, eas ritè administrare: in eā non amentiā sed insaniam sunt impulsę, vt cum eo qui ipsas oppugnarat, qui vtranque vrbem delere funditus, qui cæteros Græcos seruituti opprimere destinarat (tali præsertim, quem facilè terra, maríque superassent) pacem in omne tēpus, tanquam cum bene B merito, fecerint: & altera alterius virtutibus inuidentes, bello suscepto, tanta pertinacia & æmulatione inter se contēderint, vt sese mutuò cæterósque Græcos, perdere non prius destiterint, quàm cōmuni hosti eam C potestatem dedissent, vt is nostram vrbem per Lacedæmoniorum potētiā, in summū discrimen adduceret: ac rursum Lacedæmonios, per nostram vrbem. Quamuis autem barbarus eas prudentia tam longè superasset: tamen neque illis temporibus, ob acceptas clades, ita vti par fuit, ipsásq. decuit, doluerūt: neque nūc D Græcarum vrbium maxi-

λέων αἰσχιωίονται διαγκολακευόμθναι πρὸς τ ἐκείνου πλοῦτον. ἀλλ᾽ ἡ μὲν Αργείων ϗ Θηβαίων Αἴγυπτον αὐτῷ συγκατεπολέμησεν· ἵν᾽ ὡς μεγίστην ἔχων δωύαμιν ἐπιβουλεύοι τοῖς Ελλησιν· ἡμεῖς δὲ ϗ Σπαρτιᾶται συμμαχίας ἡμῖν ὑπαρχούσης, ἀλλοτριώτερον ἔχομθυ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, ἢ πρὸς οὓς ἑκάτεροι πολεμοωῦτες τυγχάνομθυ. σημεῖον δ᾽ ἐ μικρόν· κοινῇ γδ οὐδὲ περὶ ἑνὸς πράγματος βουλευόμεθα· χωρὶς δ᾽ ἑκάτεροι πρέσβεις πέμπομθυ ὡς ἐκεῖνον, ἐλπίζοντες ὁποτέροις ἂν οἰκειότερον διατεθείη, κυρίοις τούτοις γμήσεσθαι τ ἐν τοῖς Ελλησι πλεονεξίας. κακῶς εἰδότες, ὡς τοὺς μὲν θεραπεύοντας αὐτ, ὑβρίζειν εἴθισαι· πρὸς δὲ τοὺς ἀντιπρ.. πο- μένους, ϗ καταφρονοωῦτας τ ἐκείνου δωυάμεως, ἐκ παντὸς τρόπου διαλύεσθαι πειρᾶται τὰς διαφοράς. ταῦτα δὲ διῆλθον, ἐκ ἀγνοῶν ὅτι λέγειν τινὲς τολμήσουσιν, ὡς ἔξω τ ὑποθέσεως τοῖς λόγοις τούτοις ἐχρησάμην. ἐγὼ δ᾽ ἐδέποτ᾽ ἂν οἴμαι τοῖς προειρημένοις οἰκειοτέρες ἂν λόγοις ῥηθῆναι τούτων,

A mas colere pudet eius opes, contentione quadam assentationis. Nam Argiui quidem & Thebani Ægyptum illi, missis auxiliis, subegerunt: vt quã maxima potentia munitus, Græcis insidiaretur, nos autem & Spartani, quum societate coniuncti simus, alieniores alteri ab alteris animos ha-
B bemus, quàm ab iis contra quos vtrique bella gerimus. Cuius rei nõ paruũ illud signũ est, quòd nec vlla de re, communi cõsilio deliberamus: & vtriq; seorsim legatos ad illũ mittimus: sperantes, vtri eũ magis propitium habuerint, in eorum potestate fore Græciæ dominatũ: adeóq; sumus amẽtes, vt non animaduerta-
C mus, solere eum illos à quibus colitur, contumeliosè tractare: cum iis autem qui aduersantur, & eius potẽtiam cõtẽnunt, omni modo dare operam vt redeat in gratiam. Hæc recensui, quum satis scirem non defuturos qui dicere auderent, ea quæ dixerim, nihil ad institutum pertinere. Ego verò
D nunquam quicquam esse dictum existimo quod supràdictis magis cõueniat,

οὐδ᾽ ἐξ ὧν ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειε τοὺς προγόνους ἡμῶν φρονιμωτέρους ὄντας περὶ τὰ μέγιστα, τῶν τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν Σπαρτιατῶν μετὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Ξέρξην διοικησάντων. αὗται μὲν γὰρ ἂν φανεῖεν ἐν ἐκείνοις τε τοῖς χρόνοις, πρὸς μὲν τοὺς βαρβάρους εἰρήνην ποιησάμεναι, σφᾶς δ᾽ αὐτὰς καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀπολλύουσαι. νῦν τε τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν ἀξιοῦσαι, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα πρέσβεις πέμπουσαι περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας. οἱ δὲ τότε τὴν πόλιν οἰκοῦντες οὐδὲν τούτων ἔπραττον, ἀλλὰ τοὐναντίον. τῶν μὲν γὰρ Ἑλληνίδων πόλεων οὕτως αὐτοῖς ἀπέχεσθαι σφόδρα δεδογμένον ἦν, ὥσπερ τοῖς εὐσεβέσι τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνακειμένων. τὸν δὲ πόλεμον ὑπελάμβανον ἀναγκαιότατον μὲν καὶ δικαιότατον τὸν μετὰ πάντων ἀνθρώπων, πρὸς τὴν ἀγριότητα τὴν τῶν θηρίων γιγνόμενον. δεύτερον δὲ, τὸν μετὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς βαρβάρους, τοὺς καὶ φύσει πολεμίους ὄντας, καὶ πάντα τὸν χρόνον ἐπιβουλεύοντας ἡμῖν. τοῦτον δ᾽ εἴρηκα τὸν λόγον οὐκ αὐτὸς εὑρὼν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων συλλο-

A aut quo manifestius demonstretur, maiores nostros maximis in rebus fuisse prudentiores illis, qui tum nostram, tum Spartanorum vrbẽ, post bellum cum Xerxe gestũ gubernarunt. Satis enim constat, eas & illis temporibus pacem cum barbaris fecisse, & cùm seipsas, tum alias ciuitates B perdidisse: & nũc Græcis imperare velle, & legatos ad regem mittere, ad expetendam eius amicitiam & societatem. Qui verò quondam nostram vrbem tenuerunt, nihil tale fecerunt, sed planè contrarium. Nam Græcis vrbibus abstinere, tã constanter eis decretum fuit, quàm religiosis ho- C minibus donariis tẽplorum. Bellum autem maximè necessarium & iustissimum, à quo mortalium nemo immunis esse deberet, id putabãt, quod contra immanitatẽ belluarum gereretur: proximum, quod Græcorũ auxilio inferretur barbaris, qui & natura essẽt hostes, & perpetuò nobis insidiarẽtur. Hæc quæ dixi, non D ipse excogitaui, sed ex illorũ reb. gestis sũ ratio-

γιγνόμενος. ὁρῶντας γὰρ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ἐν πολλοῖς κακοῖς καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς οὔσας, τὴν δ' αὑτῶν μόνην καλῶς οἰκουμένην, οὐχ ἡγήσαντο δεῖν, τοὺς ἄμεινον τῶν ἄλλων φρονοῦντας καὶ πράττοντας ἀμελεῖν, οὐδὲ περιορᾶν τὰς τῆς αὐτῆς συγγενείας μετεχούσας ἀπολλυμένας· ἀλλὰ σκεπτέον εἶναι, καὶ πρακτέον, ὅπως ἁπάσας ἀπαλλάξουσι τῶν κακῶν τῶν παρόντων. ταῦτα δὲ διανοηθέντες, τῶν μὲν ἧττον νοσουσῶν, πρεσβείαις καὶ λόγοις ἐξαιρεῖν ἐπειρῶντο τὰς διαφοράς. εἰς δὲ τὰς μᾶλλον στασιαζούσας, ἐξέπεμπον τῶν πολιτῶν τοὺς μεγίστην παρ' αὐτοῖς δόξαν ἔχοντας, οἳ περί τε τῶν παρόντων παρ' αὐταῖς πραγμάτων συνεβούλευον, καὶ συγγενόμενοι τοῖς τε δι' ἀπορίαν μὴ δυναμένοις ἐν ταῖς αὑτῶν ζῆν πατρίσι, καὶ τοῖς χεῖρον γεγονόσιν, ὧν οἱ νόμοι προστάττουσιν· (οἵπερ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λυμαίνονται τὰς πόλεις) ἔπειθον μεθ' αὑτῶν στρατεύεσθαι, καὶ βίον ζητεῖν βελτίω τοῦ νῦν παρόντος. πολλῶν δὲ γινομένων τῶν ταῦτα βουλομένων καὶ πειθομένων, στρατόπεδα συνιστάντες ἐξ αὐτῶν, τούς τε τὰς νήσους κατέ-

cinatus. Nam quum alias vrbes in multis malis & bellis & turbis versari, suam verò solam rectè gubernari viderent: nõ existimarunt eorum esse officij, qui & rectius saperent, & rebus secũdioribus vterentur, conniuere, ac pati cognatas vrbes interire: sed & rationem ineundã, & operam esse dandam, vt vniuersas malis illis liberarẽt. His cogitationibus susceptis, dissidia saniorum ciuitatum legationibus & disceptationibus tollere studuerũt. Si quæ verò seditiosiores erant, ciues summæ apud se autoritatis ablegarũt, qui & consiliis eas in rebus illis iuuarent, & congressi tum cum iis qui ob egestatem in patria viuere nõ poterant, tum cum iis quorum insita ferocia legũ decretis aduersabatur (quod hominum genus vrbibus plerunque perniciosum est) persuaserunt vt secum in militiam profecti, vitã illa meliorem quærerent. Quũ igitur multi essẽt qui ea vellẽt, & obtẽperarent: cõstituto ex illis exercitu, & barbaros qui insulas oc

χοντας τῶν βαρβάρων, καὶ τοὺς ἐφ' ἑκατέρας τῆς Ἠπείρου τὴν παραλίαν κατοικοῦντας καταστρεφόμενοι, καὶ πάντας ἐκβάλλοντες, τοὺς μάλιστα βίου δεομένους τῶν Ἑλλήνων κατῴκιζον. καὶ ταῦτα πράττοντες καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδεικνύοντες διετέλουν, ἕως ἤκουσαν Σπαρτιάτας τὰς πόλεις τὰς ἐν Πελοποννήσῳ κατῳκισμένας, ὥσπερ εἶπον, ὑφ' αὑτοὺς πεποιημένους. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖς ἰδίοις ἠναγκάζοντο προσέχειν τὸν νοῦν. τί οὖν ἐστὶ τὸ συμβεβηκὸς ἀγαθὸν, ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ περὶ τὰς ἀποικίας καὶ πραγματείας; τοῦτο γὰρ οἶμαι μάλιστα ποθεῖν ἀκοῦσαι τοὺς πολλούς. τοῖς μὲν Ἕλλησιν εὐπορωτέρους γενέσθαι τὰ περὶ τὸν βίον, καὶ μᾶλλον ὁμονοεῖν, τοσούτων τὸ πλῆθος καὶ τοιούτων ἀνθρώπων ἀπαλλαγεῖσι· τοῖς δὲ βαρβάροις ἐκπίπτειν ἐκ τῆς αὑτῶν, καὶ φρονεῖν ἔλαττον ἢ πρότερον· τοῖς δ' αἰτίοις τούτων γεγενημένοις, εὐδοκιμεῖν, καὶ διπλασίαν πεποιηκέναι τὴν Ἑλλάδα τῆς ἐξ ἀρχῆς συστάσης. μεῖζον μὲν οὖν εὐεργέτημα, καὶ κοινότερον τοῖς Ἕλλησι γεγενημένον παρὰ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων, οὐκ ἂν δυναίμην ἐξευρεῖν. οἰκειότερον δὲ τῇ περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμελείᾳ, καὶ δόξης οὐκ ἐλάττον-

cuparant expulerunt, & eos qui vtranq; Asiæ orã tenebant aggressi, omnibus eiectis, egentissimos Græcorũ ibi collocarunt. Hæc & ipsi agere, & aliis ad imitandum proponere non destiterunt, donec audissent Spartanos Peloponnesi vrbes, vt dixi, subegisse. tum verò sua tueri coacti sunt. Quid igitur boni bella illa, & occupationes mittendi colonias, sequutum est? (hoc enim existimo plerosque potissimùm audire velle) vt Græci ditiores & copiosiores fierent, magísque consentirent, tanta & tali multitudine hominũ liberati: vt barbari, extorres & profligati, submissiorib⁹ animis essẽt quàm prius: vt harum rerum autores insignem caperent gloriã, duplo maiore facta Græcia quàm initio fuerat. Ac maius quidẽ beneficium, & communius, Græcis à nostris maiorib⁹ datum, reperire non possum. quod autem sit cum peritia rei militaris coniũctius, nec minore prędi-

ἐλάττονος ἄξιον, καὶ πᾶσι φανερὸν, ἴσως ἕξομεν εἰπεῖν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ἢ τίς οὐκ ἀκήκοε τῶν τραγῳδιδασκάλων ἐν Διονυσίοις τὰς Ἀδράστῳ γενομένας ἐν Θηβαίοις συμφοράς; ὅτι κατάγειν βουληθεὶς τὸν Οἰδίπου μὲν υἱὸν, αὐτοῦ δὲ κηδεστὴν, παμπληθεῖς μὲν Ἀργείων ἀπώλεσεν, ἅπαντας δὲ τοὺς λοχαγοὺς ἐπεῖδε διαφθαρέντας, αὐτὸς δ' ἐπονειδίστως σωθεὶς, ἐπειδὴ σπονδῶν οὐχ οἷός τ' ἦν τυχεῖν, οὐδ' ἀνελέσθαι τοὺς τετελευτηκότας, ἱκέτης γενόμενος τῆς πόλεως, ἔτι Θησέως αὐτὴν διοικοῦντος, ἐδεῖτο μὴ περιιδεῖν τοιούτους ἄνδρας ἀτάφους γενομένους, μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον νόμον καταλυόμενον· ᾧ πάντες ἄνθρωποι χρώμενοι διατελοῦσιν, οὐχ ὡς ὑπ' ἀνθρωπίνης κειμένῳ φύσεως, ἀλλ' ὡς ὑπὸ δαιμονίας προστεταγμένῳ δυνάμεως. ὧν ἀκούσας οὐδένα χρόνον ἐπισχὼν, ἔπεμψε πρεσβείαν εἰς Θήβας, περί τε τῆς ἀναιρέσεως συμβουλεύοντας αὐτοῖς, ὁσιώτερον βουλεύσασθαι, καὶ τὴν ἀπόκρισιν νομιμωτέραν ποιήσασθαι τῆς πρότερον γεγενημένης· κἀκεῖνο ὑποδείξοντας, ὡς ἡ πόλις

catione dignum, & omnibus manifestum, habituri forte sumus quod dicamus. Quis enim ignorat, aut Bacchanalibus è tragicis actoribus non audiuit, quas Adrastus clades ad Thebas acceperit? Qui OEdipi filium, suum generum in regnũ restituere conatus, maximas Argiuorum copias amisit, & omnes centuriones vidit interemptos, ipse per dedecus seruatus? Et quia nec fœdus impetrare, nec cæsos afficere sepultura poterat: supplex vrbi nostræ factus, Theseo adhuc eam gubernãte, orauit ne tales viros insepultos iacere, aut vetus institutum & patriam legẽ apud vniuersos homines receptam abrogari fineret: quę non mortali prædita ingenio, sed è diuina potentia imperata videretur. Quibus ille auditis, nulla mora interposita, legatos Thebas misit qui suaderent, vt & de reddendis cadaueribus sanctius consilium inirẽt: & ęquius respõsum quàm dudum darent: atq; illud subindicarent, nostrã vr-

αὐτοῖς οὐκ ἐπιτρέψει παραβαίνουσι τὸν νόμον τὸν κοινὸν ἁπάντων Ἑλλήνων. ἀκούσαντες δ' οἱ τότε κύριοι Θηβαίων ὄντες, οὐχ ὁμοίως ἔγνωσαν, οὔτε ταῖς δόξαις αἷς ἔχουσί τινες περὶ αὐτῶν, οὔθ' οἷς ἐβουλεύσαντο πρότερον· ἀλλὰ μετρίως περὶ αὐτῶν τε διαλεχθέντες, καὶ τῶν ἐπιστρατευσάντων κατηγορήσαντες, ἔδοσαν τῇ πόλει τὴν ἀναίρεσιν. καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι τἀναντία λέγων τυγχάνω, οἷς ἐν τῷ Πανηγυρικῷ λόγῳ φανείην ἂν περὶ τῶν αὐτῶν τούτων γεγραφώς. ἀλλὰ γὰρ οὐδένα νομίζω τῶν ταῦτα συνιδεῖν ἂν δυνηθέντων, τοσαύτης ἀμαθίας εἶναι καὶ φθόνου μεστὸν, ὅστις οὐκ ἂν ἐπαινέσειεν ἐμὲ καὶ σωφρονεῖν ἡγήσαιτο, τότε μὲν ἐκείνως, νῦν δ' οὕτως διαλεχθέντα περὶ αὐτῶν. περὶ μὲν οὖν τούτων, οἶδ' ὅτι καλῶς γέγραφα, καὶ συμφερόντως. ὅσον δ' ἡμῶν ἡ πόλις διέφερε τὰ περὶ τὸν πόλεμον κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον (τοῦτο γὰρ ἀποδεῖξαι βουλόμενος, διῆλθον τὰ γενόμενα Θήβησιν) ἡγοῦμαι τὴν πρᾶξιν ἐκείνην ἅπασι σαφῶς δηλοῦν, τὴν τὸν μὲν βασιλέα τῶν Ἀργείων ἀναγκάσασαν ἱκέτην γενέσθαι τῆς πόλεως

bem eis nō permissuram, vt communem omnium Græcorum legē violarēt. Qui verò tum Thebis imperabant, his acceptis aliter statuerūt, quàm & plerique de eis sentiunt, & ipsi prius decreuerant: sed & modestè suam causam egerunt, & accusatis iis à quibus oppugnati essent, nostræ vrbi cadauera tollenda tradiderunt. Ac nemo putet, me iis quæ in oratione Panegyrica de his ipsis scripsisse videar, ex inscitia dicere contraria. Ego enim existimo, neminem eorum qui hæc perspicere potuerunt, tāta esse vęcordia & inuidia refertum, qui me non laudet, ac prudenter facere cēseat, quòd tunc illo nūc hoc modo de eis disseruerim. De his igitur scio me rectè scripsisse, atque vtiliter. Quantum autem nostra vrbs illo tempore bellica fortitudine præstiterit (nam vt hoc demonstrarem, ea recensui quæ Thebis facta sunt) id existimo ista ipsa re omnibus planissimū fieri, quæ & regem Argiuorum vrbi nostræ supplicem fieri

τῆς ἡμετέρας· τοὺς δὲ κυρίους ὄντας Θηβῶν οὕτω διαθεῖσαν, ὥσθ' ἑλέσθαι μᾶλλον αὐτοὺς ἐμμεῖναι τοῖς λόγοις τοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἐκπεμφθεῖσιν, ἢ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τοῦ δαιμονίου καταστασθεῖσιν· ὧν οὐδὲν ἂν οἵα τε ἐγένετο διοικῆσαι κατὰ τρόπον ἡ πόλις ἡμῶν, εἰ μὴ καὶ τῇ δόξῃ καὶ τῇ δυνάμει πολὺ διήνεγκε τῶν ἄλλων. A

Ἔχων δὲ πολλὰς καὶ καλὰς πράξεις, καὶ περὶ τῶν προγόνων εἰπεῖν, σκοποῦμαι τίνα τρόπον διαλεχθῶ περὶ αὐτῶν. μέλει γάρ μοι τούτων μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων. τυγχάνω γὰρ ὢν περὶ τὴν ὑπόθεσιν ἣν ἐποιησάμην τὸ τελευταῖον, ἐν ᾗ προεῖπον, ὡς ἀποδείξω τοὺς προγόνους ἡμῶν ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ταῖς μάχαις πλέον διενεγκόντας Σπαρτιατῶν, ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ἔσται δ' ὁ λόγος παράδοξος μὲν τοῖς πολλοῖς, ὅμως δ' ἀληθὴς τοῖς ἄλλοις. ἄρτι μὲν οὖν ἠπόρουν, πότερον διεξίω πρότερον τοὺς κινδύνους, καὶ τὰς μάχας τὰς τῶν Σπαρτιατῶν, ἢ τὰς τῶν ἡμετέρων· νῦν δὲ προαιροῦμαι λέγειν τὰς ἐκείνων, ἵν' ἐν ταῖς καλλίοσι καὶ δικαιοτέραις καταλύω τὸν λόγον τὸν περὶ τούτων. ἐπειδὴ γὰρ B C D

coegerit: & Thebanorum dominos eò redegerit, vt maluerint nostræ vrbis sermonibus, quàm legibus à deo latis, obtemperare: quorum vrbs nostra nihil certè perficere potuisset, nisi & autoritate & potentia cæteris longè præstitisset.

Quum autem multa & præclara maiorum facinora dicenda habeam, dispicio qua ratione de eis differam. Hæc enim maiori mihi curæ sunt quàm cætera: quum iam in vltima ptopositi mei parte verser, quo me probaturum asserui, maiores nostros in bellis & præliis magis antecelluisse Spartanis, quàm cæteris rebus omnibus. Erit autem hæc oratio ab opinione multorum abhorrens illa quidem, sed non minus vera tamen quàm superiora. Modò equidem dubitabam, vtrum dimicationes & pugnæ Spartanorum, an verò nostrorum ciuium prius recensendæ essent: nunc ab illis ordiri placet, vt ad finem disputationis huius facinora referuem clariora & æquiora. Posteaquã igitur

Δωριέων οἱ στρατεύσαντες εἰς Πελοπόννησον τριχῇ διείλοντο τάς τε πόλεις, καὶ τὰς χώρας ἀφείλοντο τοὺς δικαίως κεκτημένους, οἱ μὲν Ἄργος λαχόντες καὶ Μεσσήνην παραπλησίως διῴκουν τὰ σφέτερ' αὐτῶν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι. τὸ δὲ τρίτον μέρος αὐτῶν, οὓς καλοῦμεν νῦν Λακεδαιμονίους, στασιάσαι μὲν φασὶν αὐτοὺς οἱ τὰ ἐκείνων ἀκριβοῦντες, ὡς οὐδένας ἄλλους τῶν Ἑλλήνων. περιγενομένους δὲ τοὺς μεῖζον τοῦ πλήθους φρονοῦντας, οὐδὲν περὶ τῶν αὐτῶν βουλεύσασθαι περὶ τῶν συμβεβηκότων τοῖς τοιαῦτα διαπεπραγμένοις· τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους, συνοίκους ἔχειν τῇ πόλει τοὺς στασιάσαντας, καὶ κοινωνοὺς ἁπάντων πλὴν τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν τιμῶν μετέχειν αὐτούς, οὐκ ἂν φρονεῖν ἡγεῖσθαι, εἰ μὴ ἐκρίθη Σπαρτιατῶν τοὺς νῦν ἔχοντας, εἰ νομίζοισιν ἀσφαλῶς πολιτεύσεσθαι, μετὰ τούτων οἰκοῦντες, περὶ οὓς τὰ μέγιστα τυγχάνοισιν ἐξημαρτηκότες. αὐτοὺς δ' οὐδὲν τούτων ποιεῖν, ἀλλὰ παρὰ σφίσι μὲν αὐτοῖς, ἰσονομίαν κατα-

A Dorienses in Pelopõnesum cum exercitu profecti, pulsis per iniuriã veteribus incolis, eorúmq; agris occupatis, trifariã vrbes diuiserũt: qui Argos & Messenam sortiti erant, eo ferè modo ciuitates suas administrarũt, quo reliqui Græci. Tertiam autem eorum partem, quos nunc Lacedæmonios dicimus, ita seditiosos fuisse, ab iis qui res B illorum perquirunt, est proditũ, vt nullos aliorũ Græcorũ. Optimates autẽ, quũ elati superbia plebem oppressissent, longè aliã rationem, & ab aliorũ omnium qui similes turbas experti essent, cõsuetudine abhorrẽtẽ, pacandorum tumultuum cõstituendæque reipubl. iniuisse. Nam cæteros, C qui aduersam factionem in eadem ciuitate viuere, & omnium commodorum societatem (magistratibus duntaxat & honoribus exceptis) frui patiantur: dementes haberi à prudentibus Spartanorum, si existiment, sibi & reipubl. nihil ab iis esse periculi quos insignib. iniuriis affecerint. D Ipsos verò nihil tale fecisse, sed inter sese æquali

στῆσαι, καὶ δημοκρατίαν τοιαύτην, οἵανπερ χρὴ τοὺς μέλλοντας ἅπαντα τὸν χρόνον ὁμονοήσειν· τὸν δὲ δῆμον περιοίκους ποιήσασθαι καταδουλωσαμένους αὐτῶν τὰς ψυχὰς οὐδὲν ἧττον, ἢ τὰς τῶν οἰκετῶν. ταῦτα δὲ πράξαντας τῆς χώρας ἧς προσῆκεν ἴσον ἔχειν ἕκαστον, αὐτοὺς μὲν λαβεῖν ὀλίγους ὄντας, οὐ μόνον τὴν ἀρίστην, ἀλλὰ καὶ τοσαύτην, ὅσην οὐδένες τῶν Ἑλλήνων ἔχουσι· τῷ δὲ πλήθει, τηλικοῦτον ἀπονεῖμαι μέρος τῆς χειρίστης, ὥστ' ἐπιπόνως ἐργαζομένους, μόλις ἔχειν τὸ καθ' ἡμέραν. μετὰ δὲ ταῦτα διελόντας τὸ πλῆθος αὐτῶν, ὡς οἷόν τ' ἦν εἰς ἐλάχιστον τόπον κατοικίσαι μικροῖς καὶ πολλοῖς ὀνόμασι μὲν προσαγορευομένους, ὡς πόλεις οἰκοῦντας, τὴν δὲ δύναμιν ἔχοντας ἐλάττω τῶν δήμων τῶν παρ' ἡμῖν· ἁπάντων δ' ἀποστερήσαντας αὐτοὺς ὧν προσῆκε μετέχειν τοὺς ἐλευθέρους, τοὺς πλείστους ἐπιθεῖναι τῶν κινδύνων αὐτοῖς. ἐν γὰρ ταῖς στρατείαις, αἷς ἡγεῖτο βασιλεὺς, κατ' ἄνδρα ἠνάγκαζον συμπαρατάττεσθαι σφίσιν αὐτοῖς·

A tatem & democratiam eiusmodi cōstituisse, qualis deceat eos qui perpetuò cōcordes esse debeāt: plebem autem circum se in vicinia collocasse, seruitute oppressis illorū animis nō minus quàm famulorū. Quæ quū perfecissent, agri, quē inter omnes æqualiter esse distributū oportuerat, ipsos qui pauci essent, nō B optimā duntaxat, sed & tātā vendicasse partē, quantā nulli Græcorum habeāt: & multitudini tantum deterrimæ terræ impertiisse, vt magno labore vix excolere possint quantū ad vitam sustentandā sit necessarium. Postea, diuisa inopi multitudine, humiles & multos, in loco C quàm fieri potuerit angustissimo, cōsidere coactos: qui quum iis nominibus appellentur quasi ciuitates incolāt, reuera minus autoritatis & opū habeāt quàm nostratia municipia. quum autem eis eripuissent omnia quæ liberis hominib. permittēda sunt, maximā periculorum partem in eos inclinasse. Nā in expeditionib. D quæ ductu regis fiebant, viritim in acie iuxta Spartanos stare cogebantur:

ἐνίοις δὲ καὶ τῆς πρώτης φάλαγγος ἡγουμένους προστάττειν. ἐάν τέ που δεήσῃ αὐτοῖς ἐκπέμψαι βοήθειαν ἵνα βοηθῶσιν, ἢ τοὺς πόνους, ἢ τοὺς κινδύνους, ἢ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, τούτους ἀποστέλλειν ἤθελον προκινδυνεύσοντας τῶν ἄλλων. καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν πάσας διεξιόντα τὰς ὕβρεις, τὰς περὶ τὸ πλῆθος γιγνομένας· ἀλλὰ μὴ τὸ μέγιστον εἰπόντα τῶν κακῶν, ἀπαλλαγῆναι τῶν ἄλλων; τῶν γὰρ οὕτω μὲν ἐξ ἀρχῆς δεινὰ πεπονθότων, ἐν δὲ τοῖς παροῦσι καιροῖς χρησίμων ὄντων, ἔξεστι τοῖς ἐφόροις ἀκρίτως ἀποκτεῖναι τοσούτους, ὅσους ἂν βουληθῶσιν. ἃ τοῖς Ελλησι τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ τοὺς πονηροτάτους τῶν οἰκετῶν ὅσιόν ἐστι μιαιφονεῖν. τούτου δ' ἕνεκα περὶ τῆς οἰκειότητος, καὶ τῶν ἡμαρτημένων εἰς αὐτούς. διὰ πλειόνων διῆλθον, ἵν' ἔρωμαι τοὺς ἀποδεχομένους ἁπάσας τὰς Σπαρτιατῶν πράξεις εἰ καὶ ταύτας ἀποδέχονται, καὶ τὰς μάχας εἰ νομίζουσι καλὰς τὰς πρὸς τούτους γεγενημένας. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι μεγάλας μὲν αὐτὰς γεγενῆσθαι καὶ δεινὰς, καὶ πολλῶν αἰτίας, τοῖς μὲν ἡττη-

quidam etiam deligebãtur qui ante primã phalangem collocarentur. & quũ aliquò supplementa mittenda essent, quorum ope vel labores, vel pericula, vel mora belli facilius tolerarẽtur: hos mittere moris erat, vt sua capita pro aliorũ salute periculis obiectarent. Et quid multis opus est omnes recensere iniurias, quibus multitudo afficitur? quin potius, maximo malo prolato, cętera missa facimus? Nam eorum qui & ab initio tantas acerbitates perpessi sunt, & ad quasuis occasiones operam ita strenuam nauant, ephoris licet, indicta causa, tot occidere quot libitum eis fuerit, quæ quidem sanguinaria crudelitas apud cæteros Græcos nefarium scelus habetur, si vel in perditissimos seruos exerceatur. De Spartanorũ autẽ in ciues olim suos sæuitia, & peccatis in eos admissis, ideo pluribus disserui, vt interrogarem eos qui facta illorum omnia probant, num etiã hæc laudent, & prælia cũ istis gesta præclara putent. Ego quidem magna illa existimo fuisse, & acerba: quæ, vt victis

θεῖσι κακῶν, τοῖς δὲ κατορθώσασι λημμάτων· ὧν περ ἕνεκα πολεμοῦντες ἅπαντα τὸν χρόνον διατελοῦσιν· οὐ μὴν ὁσίας οὐδὲ καλὰς, οὐδὲ πρεπούσας τοῖς ἀρετῆς ἀντιποιουμένοις, μὴ τῆς ἐπὶ τῶν τεχνῶν ὀνομαζομένης, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἀλλὰ τῆς τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνδρῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς μετ' εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης γιγνομένης. περὶ ἧς ἅπας ὁ λόγος ἐστίν. ἧς ὀλιγωροῦντές τινες ἐγκωμιάζουσι τοὺς πλείω τῶν ἄλλων ἡμαρτηκότας, καὶ οὐκ αἰσθάνονται τὰς διανοίας ἐπιδεικνύντες τὰς σφετέρας αὐτῶν, ὅτι κἀκείνους ἂν ἐπαινέσειαν, τοὺς πλείω μὲν κεκτημένους τῶν ἱκανῶν, ἀποκτεῖναι δ' ἂν τολμήσαντα τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς αὐτῶν, καὶ τοὺς ἑταίρους, καὶ τοὺς κοινωνοὺς, ὥστε καὶ τἀκείνων λαβεῖν. ὅμοια γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἐστὶ, τοῖς ὑπὸ Σπαρτιατῶν πεπραγμένοις. ἃ τοὺς ἀποδεχομένους ἀναγκαῖόν ἐστι περὶ τῶν εἰρημένων ἄρτι, τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν. θαυμάζω δ' εἴ τινες τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας τὰς παρὰ τὸ δίκαιον γιγνομένας μὴ νομίζουσιν αἰσχίους εἶναι, καὶ πλειόνων ὀνειδῶν μεστὰς, ἢ τὰς ἥττας

A ingentia mala, sic victoribus emolumenta plurima peperere: propter quæ isti bella perpetuò gerunt: sed neque sancta, neque honesta, neq; decora iis qui præstantiam illam sibi vendicant, non quæ in artibus, & multis aliis rebus sic dicitur, sed veræ virtutis: quæ viris bonis & honestis cũ pie- B tate & iustitia in animis innascitur, de qua omnis oratio est. qua quidã neglecta, eos laudãt qui plura quàm alij peccata contraxerũt: nec animaduertũt, se mentẽ suam aperire: ac illud prodere, quòd eos etiam laudaturi sint, qui maximis quidem opibus polleãt, sed & fratres suos & amicos & socios C occidere nõ dubitarẽt, vt illorum quoq; potirẽtur. Nam talia facinora, similia sunt factis Spartanorum: quæ qui probãt, eos necesse est idem de iis etiã sentire, quæ modò cõmemorauimus. Miror aũt si qui sunt qui prælia & victorias, prętter ius & ęquũ partas, non esse turpiores, & pluribus probris scatere censeant, quàm clades D,

τὰς ἄνευ κακίας συμβαινούσας· καὶ ταῦτ' εἰδότες, ὅτι μεγάλαι δυνάμεις, πονηραὶ δὲ, πολλάκις γίγνονται κρείττους ἀνδρῶν σπουδαίων, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προαιρουμένων. οὓς πολὺ δικαιότερον ἂν ἐπαινοίημεν, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀποθνήσκειν ἑτοίμως ἐθέλοντας, καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὁμοίους ὄντας. ταῦτα μὲν γάρ ἐστιν ἔργα πονηρῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ τοὺς χρηστοὺς ἐνίοτε χεῖρον ἀγωνίζεσθαι τῶν ἀδικεῖν βουλομένων θεῶν ἄν τις ἀμέλειαν εἶναι φήσειεν. ἔχοιμι δ' ἂν τῷ λόγῳ τούτῳ χρῆσθαι, καὶ περὶ τῆς συμφορᾶς τῆς Σπαρτιάταις ἐν Θερμοπύλαις γεγενημένης· ἣν ἅπαντες ὅσοιπερ ἀκηκόασιν, ἐπαινοῦσι καὶ θαυμάζουσι μᾶλλον, ἢ τὰς μάχας ἢ τὰς νίκας, τὰς κρατησάσας μὲν τῶν ἐναντίων, πρὸς οὓς δὲ οὐκ ἐχρῆν γεγενημένας. ἃς εὐλογεῖν τινὲς τολμῶσι, κακῶς εἰδότες ὡς οὐδὲν οὔθ' ὅσιον, οὔτε καλόν ἐστι, τὸ μὴ μετὰ δικαιοσύνης καὶ λεγόμενον ἢ πραττόμενον. ὧν Σπαρτιάταις μὲν οὐδὲν πώποτ' ἐμέλησε. βλέπουσι γὰρ εἰς οὐδὲν ἄλλο, πλὴν ὅπως πλεῖστα τῶν ἀλλοτρίων κατασχήσουσιν.

A sine ignauia acceptas: pręsertim quum sciant, magnos exercitus, quamuis sceleratos, sæpe superiores esse viris honestis, qui pro patria pugnare nõ dubitãt: quos multo laudari iustius est, quàm eos qui alienarum opũ cupiditate mortẽ oppetere nõ recusant, cõductitiis militibus B similes. Nã hæc improborum hominũ opera sunt. Quòd verò boni viri nõnunquã infelicius, quàm qui studẽt iniuriis inferẽdis, præliantur, id incurię deorũ fortassis est tribuẽdum. Et hac ratione vti queam, etiã de calamitate quàm Spartani ad Thermopylas acceperũt: quam quicunq; audiuerũt, lau- C dant omnes, & mirantur magis quàm prælia & victorias quibus aduersarij quidẽ superati, sed & illi violati sunt quos minimè oportebat. Et sunt tamen qui ea laudare non dubitẽt: ignari nimirum, nihil neq; factũ, neq; honestũ esse, nisi quod cũ iustitia & dicatur & fiat. quæ res Spartanis nunquam curæ fuerunt. Nihil enim aliud spectant nisi vt aliena D quàm plurimi occupent.

A Οἱ δ' ἡμέτεροι περὶ οὐδὲν οὕτω τῶν ὄντων ἐσπούδαζον, ὡς τὸ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμεῖν. ἡγοῦντο γὰρ οὐδεμίαν ἂν γενέσθαι κρίσιν ἀληθεστέραν, οὐδὲ δικαιοτέραν τῆς ὑπὸ παντὸς τοῦ γένους γνωσθείσης. δῆλοι δ' ἦσαν οὕτως ἔχοντες ἔν τε τοῖς ἄλλοις, οἷς διῴκουν τὴν πόλιν, καὶ * τοῖς τῶν πρα- B γμάτων, τριῶν γὰρ πολέμων γενομένων ἄνευ τοῦ Τρωϊκοῦ, τοῖς Ἕλλησι πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἐν ἅπασι τούτοις πρωτεύουσαν αὐτὴν παρέσχον. ὧν εἷς μὲν ἦν ὁ πρὸς Ξέρξην, ἐν ᾧ πλέον διήνεγκαν Λακεδαιμονίων ἐν ἅπασι τοῖς κινδύνοις, ἢ κεῖνοι τῶν ἄλλων, δεύτερος δὲ, ὁ περὶ τὴν C κλίσιν τῶν ἀποικιῶν· εἰς ὃν Δωριέων μὲν οὐδεὶς ἦλθε συμπολεμήσων. ἡ δὲ πόλις ἡμῶν ἡγεμὼν καταστᾶσα τῶν οὐκ εὐπορούντων καὶ τῶν ἄλλων βουλομένων, τοσοῦτον τὰ πράγματα μετέστησεν, ὥστ' εἰθισμένων τῶν βαρβάρων τὰς μεγίστας πόλεις τῶν Ἑλληνίδων καταλαμβάνειν, D ἐποίησε τοὺς Ἕλληνας, ἃ πρότερον ἔπασχον, ταῦτα δύνασθαι ποιεῖν. περὶ μὲν οὖν τοῖν δυοῖν πολέμοιν, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἱκανῶς ἡμῖν εἴρηται. περὶ δὲ τοῦ τρί-

Noſtri autem nihil omnium rerum ita expetiuerunt, niſi vt apud Græcos gloria florerent, exiſtimãtes nullum poſſe iudiciũ fieri vel verius vel æquius illo quod à tota gẽte pronunciatũ eſſet. Eos autẽ ita ſenſiſſe, cùm ex aliis eorũ actis in republica perſpicitur, tũ è rebus pro commodis & incolumitate Græciæ geſtis. Nã quum Græci tria bella præter Troianum, cum barbaris geſſerint: in his omnibus ſuam vrbẽ principem exhibuerũt. Quorũ vnũ fuit Xerxeum: in quo quicquid periculi adeundum fuit, tãto prestantiores fuere Lacedæmoniis, quanto illi aliis: alterũ eo tempore quo coloniæ cõdebantur, ortum: in cuius ſocietatem Dorienſiũ nemo venit. Noſtra verò vrbs ſe ducem profeſſa tenuiorum, & quorumuis aliorum, rem ita vertit & mutauit, eóq; redegit, vt, quũ barbari ſoliti fuiſſent maximas quaſq; Græcarũ vrbiũ occupare, Græci ea quæ prius ferebant, facere poſſent. Ac de duobus quidẽ bellis ſatis antea diximus. Nunc de ter-

του ποιήσωμαι τοὺς λόγους· ὃς ἐγένετο τῶν μὲν Ἑλληνίδων πόλεων ἄρτι κατῳκισμένων, τῆς δὲ ἡμετέρας ἔτι βασιλευομένης. ἐφ' ὧν καὶ πόλεμοι πλεῖστοι, καὶ κίνδυνοι μέγιστοι, συνέβησαν· οὓς ἅπαντας μὲν, οὔτ' ἂν εὑρεῖν οὔτ' ἂν εἰπεῖν δυνηθείην. παραλιπὼν δὲ τὸν πλεῖστον ὄχλον, τῶν ἐν ἐκείνῳ μὲν τῷ χρόνῳ πραχθέντων, ῥηθῆναι δὲ νῦν οὐ κατεπειγόντων, ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα πειράσομαι δηλῶσαι τούς τ' ἐπιστρατεύσαντας τῇ πόλει, καὶ τὰς μάχας τὰς ἀξίας μνημονευθῆναι, καὶ ῥηθῆναι τοὺς ἡγεμόνας ἡμῶν, ἔτι δὲ τὰς προφάσεις ἃς ἔλεγον, καὶ τὴν δύναμιν τῶν γενῶν τῶν συνακολουθησάντων αὐτοῖς. ἱκανὰ γὰρ ἔσται ταῦτ' εἰπεῖν πρὸς ἃ περὶ τῶν ἐναντίων εἰρήκαμεν. Θρᾷκες μὲν γὰρ μετ' Εὐμόλπου τοῦ Ποσειδῶνος ἐνέβαλον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὃς ἠμφισβήτησεν Ἐρεχθεῖ τῆς πόλεως, φάσκων Ποσειδῶνα πρότερον Ἀθηνᾶς καταλαβεῖν αὐτήν. Σκύθαι δὲ μετ' Ἀμαζόνων, τῶν ἐξ Ἄρεως γενέσθαι λεγομένων· αἳ τὴν στρατείαν ἐπ' Ἀντιόπην τὴν Ἱππολύτης ἐποίησαν· τὴν τοὺς

A tio verba faciam, quod cõflatum est, quum & Græcæ vrbes nuper cõditę essent, & nostra ciuitas adhuc regib. pareret: in quorũ tempora, & bella plurima & maxima pericula inciderunt, quæ omnia neq; cogitatione complecti, neq; oratione explicare queã. Omissis igitur eorũ plurimis quæ tum facta sunt, B eadémq; dictu non ita necessaria, quàm breuissimè potero, referre conabor, tum eos, qui nostram vrbem oppugnarunt, tum pugnas memorabiles, ducésque nostros memoratu dignos, tum causas quas hostes prætexebant, potentiámque gentiũ quæ illos secutæ fuerunt. Hæc enim satis multa erunt C quæ cum aduersariorum factis comparentur. Nam Thraces cum Eumolpo, Neptuni filio, in agros nostros irruperunt: qui cum Erechtheo de vrbe contendens, Neptunum prius eã occupasse quàm Mineruam asserebat. Scythæ cum Amazonibus, quæ Martis filię dicebantur, & propter Antiopam sororem Hippolytæ bel- D lum faciebant: quæ pa-

τρίους νόμους παραβᾶσαν τοὺς παρ' αὐταῖς κειμένους, ἐρασθεῖσαν Θησέως, καὶ συνακολουθήσασαν ἐκεῖθεν, καὶ συνοικήσασαν αὐτῷ. Πελοποννήσιοι δὲ μετ' Εὐρυσθέως· ὃς Ἡρακλεῖ μὲν οὐκ ἔδωκε δίκην ὧν ἥμαρτεν εἰς αὐτόν· στρατεύσας δὲ ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους, ὡς ἐκληψόμενος τοὺς ἐκείνου παῖδας, (παρ' ἡμῖν γὰρ ἦσαν καταπεφευγότες) ἔπαθεν ἃ προσῆκεν αὐτόν. τοσούτου γὰρ ἐδέησε κρατήσας κύριος γενέσθαι τῶν ἱκετῶν, ὥσθ' ἡττηθεὶς μάχῃ, καὶ ζωγρηθεὶς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, αὐτὸς ἱκέτης γενόμενος τούτων οὓς ἐξαιτήσων ἦλθε, τὸν βίον ἐτελεύτησε. μετὰ δὲ τοῦτον οἱ πεμφθέντες ὑπὸ Δαρείου τὴν Ἑλλάδα πορθήσοντες, ἀποβάντες ἐπὶ Μαραθῶνι, πλείοσι κακοῖς, καὶ μείζοσι συμφοραῖς περιπεσόντες ὧν ἤλπισαν τὴν πόλιν ἡμῶν ποιήσειν, ᾤχοντο φεύγοντες ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος. τούτους δ' ἅπαντας οὓς διῆλθον, οὐ μετ' ἀλλήλων εἰσβαλόντας, οὐδὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ἀλλ' ὡς οἵ τε καιροὶ καὶ τὸ συμβουλεύσασθαι συνέπιπτε, μάχῃ νικήσαντες, καὶ τῆς ὕβρεως παύσαντες, οὐκ ἐξέστησαν αὐτῆς,

A triis legibus violatis, Thesei amore capta, & inde eum secuta, ac nupta illi fuerat. Peloponnenses cum Eurystheo: qui quum Herculi pœnas iniuriarum non dedisset, bello contra maiores nostros suscepto, vt eius liberos dedititios hinc abduceret (ad nos enim B confugerant) ea pertulit quæ merebatur. Tantum enim absfuit vt (quod in literis iactarat) supplices in potestatem suam redegerit, vt prælio superatus, & captus à nostris, ipse supplex illis factus quos sibi dedendos postularat, occubuerit. Post, qui missi à Dario fuerant ad C vastandam Græciam, excensu ad Marathonem facto, pluribus & maioribus cladibus acceptis quã ipsi nostræ vrbi se allaturos sperarant, fuga se ex vniuersa Græcia proripuerunt. His omnibus igitur quos recensui, qui non vnà impressionem fecerunt, nec iisdem temporibus, sed vt & occasiones & singulorum vtilitates & cõsilia tulerãt, D prælio superatis, illorúmq. iniuriis propulsatis, non à statu suo post

τηλικαῦτα διαπραξάμενοι τὸ μέγεθος· οὐδ' ἔπαθον ταὐτὸ τοῖς διὰ μὲν τὸ καλῶς καὶ φρονίμως βουλεύσασθαι, καὶ πλούτους μεγάλους, καὶ δόξας καλὰς κτησαμένοις, διὰ δὲ τὰς ὑπερβολὰς τὰς τούτων, ὑπερηφάνοις γενομένοις, καὶ τὴν φρόνησιν διαφθαρεῖσι, καὶ κατενεχθεῖσιν εἰς χείρω πράγματα καὶ ταπεινότερα τῶν πρότερον αὐτοῖς ὑπαρχόντων· ἀλλὰ ταῦτα πάντα διαφυγόντες, ἐνέμειαν τοῖς ἤθεσιν οἷς εἶχον διὰ τὸ πολιτεύεσθαι καλῶς· μείζω φρονοῦντες ἐπὶ τῇ τῆς ψυχῆς ἕξει, καὶ ταῖς διανοίαις ταῖς ἑαυτῶν, ἢ ταῖς μάχαις ταῖς γεγενημέναις. καὶ μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἄλλων θαυμάζεσθαι, διὰ τὴν καρτερίαν ταύτην καὶ σωφροσύνην, ἢ διὰ τὴν ἀνδρίαν τὴν ἐν τοῖς πόνοις καὶ κινδύνοις αὐτοῖς παρὰ γενομένην· ἑώρων γὰρ ἅπαντες τὴν μὲν εὐψυχίαν τὴν πολεμικὴν πολλοὺς ἔχοντας, καὶ τῶν ταῖς κακίαις ὑπερβαλλόντων· τῆς δὲ χρησίμης ἐπὶ πᾶσι, καὶ πάντας δυναμένης ὠφελεῖν, οὐ κοινωνοῦντας τοὺς πονηρούς, ἀλλὰ μόνοις ἐγγινομένην τοῖς καλῶς γεγονόσι, καὶ τεθραμμένοις, καὶ πεπαιδευμένοις. ἅπερ προσῆν τοῖς τότε τὴν πόλιν διοικοῦσι,

tantas res gestas declinarũt: neque id eis accidit, quod iis qui, quum prudẽter cõsulendo & rectè agẽdo, magnas opes insignémque gloriam sint adepti, pòst, ob successuũ magnitudinẽ, elati superbia, & sana mẽte amissa, in deteriorẽ etiam & humiliorem priore fortunam deferuntur: sed his omnib. euitatis, instituta vetera, ob rectam reipublicæ administrationem, retinuerunt: magis freti animi sui virtute, suáque prudentia, quàm præliis commissis: maioréque in admiratione fuerunt apud alios ob constantiam hanc & sobrietatem, quàm propter tolerantiam laborum & periculorum. omnes enim videbant, multos etiam flagitiis coopertos, animosos esse in præliis: sed moderationis & prudentiæ, quæ rebus in omnibus vtilis, omnes iuuare possit, expertes esse improbos: & hanc propriam eorum esse laudem qui bene nati, bene educati & instituti sunt, cuiusmodi fuerunt illi qui tum vrbem rexerunt,

καὶ τῶν προειρημένων ἀγαθῶν ἁπάντων αἰτίοις κατασῆσαι.

Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὁρῶ περὶ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων, καὶ μάλιστα μνημονευθησόμενα, τοὺς λόγους καταλύοντας. ἐγὼ δὲ σωφρονεῖν μὲν νομίζω τοὺς ταῦτα γινώσκοντας, καὶ πράττοντας. οὐ μὴν συμβαίνει μοι ταὐτὸ ποιεῖν ἐκείνοις, ἀλλ' ἔτι λέγειν ἀναγκάζομαι. τὴν δ' αἰτίαν, δι' ἣν ποιῶ, ὕστερον ἐρῶ, μικρὰ πάνυ περὶ αὐτῶν διαλεχθείς. ἐπηνώρθουν μὲν γὰρ τὸν λόγον, τὸ μέχρι τῶν ἀναγνωσθέντων γεγραμμένον, μετὰ μειρακίων τριῶν ἢ τεττάρων τῶν εἰθισμένων μοι συνδιατρίβειν. ἐπεὶ δ' ἡ διέξοδος ἡμῖν ἐδόκει καλῶς ἔχειν, καὶ προσδεῖσθαι τελευτῆς μόνον, ἔδοξέ μοι μεταπέμψασθαί τινα τῶν ἐμοὶ μὲν πεπλησιακότων, ἐν ὀλιγαρχίᾳ δὲ πεπολιτευμένων, προῃρημένων δὲ Λακεδαιμονίους ἐπαινεῖν, ἵν' εἴ τι παρέλαθεν ἡμᾶς ψευδῶς εἰρημένον, ἐκεῖνος κατιδὼν δηλώσειεν ἡμῖν. ἐλθὼν δ' ὁ κληθείς, καὶ διαναγνοὺς τὸ λόγον (τὰ γὰρ μεταξὺ τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν;) ἐδυσχέρανε μὲν οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων,

A quib. successus illi quos diximus, omnes sunt accepti referendi.

Equidem video, alios maximis facinoribus, & inprimis memorabilibus, cõcludere solere orationes: atq; eos qui sic iudicãt & agũt, sapere cẽseo: sed tamẽ ita accidit, vt ego aliter faciam, & plura dicere necesse habeam. B Quod cur à me fiat, paulò pòst ostendã, vbi pauca omnino prius dixero. Tantam huius orationis partẽ perscriptã, quanta iã recitata est, cũ adolescẽtulis trib. aut quatuor, familiariter mecũ viuere solitis, corrigebam. Quæ quum nobis recensentib. probata, conclusione tãtùm indigere videretur: C consultũ esse duxi, quendam qui me præceptore vsus, atque in oligarchia versatus, eo animo erat, vt perpetuò laudaret Lacedæmonios, accersere: vt si quid fortè falso dictũ nos præteriisset, id ille animaduersum nobis indicaret. Venit igitur ille vocatus, & lecta oratione (nam quæ alia intercesserunt, quid multis dicere attinet?) D cæterorum quæ scripseram nihil molestè ferebat,

ἐπῄνεσε δ' ὡς δυνατὸν μάλιστα, καὶ διελέχθη περὶ ἑκάστου τῶν μερῶν παραπλησίως οἷς ἡμεῖς ἐγινώσκομεν. οὐ μὴν ἀλλὰ φανερὸς ἦν, οὐχ ἡδέως ἔχων ἐπὶ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων εἰρημένοις. ἐδήλωσε δὲ διὰ ταχέων, ἐτόλμησε γὰρ εἰπεῖν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο πεποιήκασι τοὺς Ἕλληνας ἀγαθὸν, ἀλλ' οὖν ἐκείνου γε δικαίως ἂν αὐτοῖς ἅπαντες χάριν ἔχοιεν, ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων εὑρόντες αὐτοί τ' ἐχρῶντο, καὶ τοῖς ἄλλοις κατέδειξαν. τοῦτο δὲ ῥηθὲν οὕτω βραχὺ, καὶ μικρὸν αἴτιον ἐγένετο, τοῦ μήτε καταλῦσαί με τὸν λόγον, ἐφ' ὃν ἐβουλήθην, ὑπολαβεῖν τε, ὡς αἰσχρὸν ποιήσω, καὶ δεινὸν, εἰ παρὼν περιόψομαί τινα τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων, πονηροῖς λόγοις χρώμενον. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, ἠρόμην αὐτὸν εἰ μηδὲν φροντίζει τῶν παρόντων, μηδ' αἰσχύνεται λόγον εἰρηκὼς ἀσεβῆ, καὶ ψευδῆ, καὶ πολλῶν ἐναντιώσεων μεσόν· γνώσῃ δὲ, ὡς ἔστι τοιοῦτος, ἢν ἐρωτήσῃς τινὰς τῶν εὖ φρονούντων, ὁποῖα τῶν ἐπιτηδευμάτων, κάλλιστ' ἂν νομίζωσιν εἶναι, καὶ μετὰ ταῦτα, πόσος χρόνος ἐστὶν ἐξ οὗ Σπαρτιᾶται

A sed & summis laudibus efferebat, & de singulis partibus eadem ferè dicebat, quæ nos quoque sentiebamus: non obscuram tamen significationem dabat, sibi displicere ea quæ de Lacedæmoniis dixissemus: ídque mox ostendit. Ausus est enim dicere, etiamsi nullum aliud in Græcos beneficium contulissent, B ob illud tamen eis iure omnes gratiam habituros, quòd pulcherrimis institutis inuentis, eadem & ipsi vsurpassent, & aliis demonstrassent. Hoc ita breuiter & paucis dictum, in causa fuit ne ibi finirem orationẽ vbi decreueram: ac turpe fore ducerem, miniméque ferendum, si quemquam C ex meis discipulis in conspectu meo verbis improbis vti paterer. Hæc cogitans interrogabam, nihilne curaret eos qui adessent, nec impia & falsa & multis cõtradictionib. referta dicere erubesceret. Intelliges autem, inquam, ita esse, si prudẽtiores interrogaris, quę instituta pulcherrima D esse putent. deinde quantũ tẽporis effluxerit, ex quo Spartani

τυγχάνουσιν ἐν Πελοποννήσῳ κατοικοῦντες, οὐδεὶς γὰρ ὅστις οὐχὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων προκρίνει τὴν εὐσέβειαν τὴν περὶ τοὺς θεοὺς, καὶ τὴν δικαιοσύνην τὴν περὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν φρόνησιν τὴν περὶ τὰς ἄλλας πράξεις· Σπαρτιάτας δ' ἐνταῦθα κατοικεῖν οὐ πλείω φήσουσιν ἐτῶν ἑπτακοσίων. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, εἰ μὲν σὺ τυγχάνεις ἀληθῆ λέγων, τούτους φάσκων εὑρετὰς γεγενῆσθαι τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων· ἀναγκαῖόν ἐστι τοὺς πολλαῖς γενεαῖς πρότερον γεγονότας, πρὶν Σπαρτιάτας ἐνταῦθα κατοικῆσαι, μὴ μετέχειν αὐτῶν, μήτε τοὺς ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένους, μήτε τοὺς περὶ Ἡρακλέα καὶ Θησέα γεγονότας, μήτε Μίνων τὸν Διὸς, μήτε Ῥαδάμανθον, μήτε Αἰακὸν, μήτε τῶν ἄλλων μηδένα τῶν νῦν ὑμνουμένων ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς ταύταις, ἀλλὰ ψευδῆ τὴν δόξαν ταύτην ἅπαντας ἔχειν. εἰ δὲ σὺ μὲν φλυαρῶν τυγχάνεις, προσήκει δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ θεῶν γεγονότας, καὶ κεχρῆσθαι ταύταις μᾶλλον τῶν ἄλλων, καὶ καταδεῖξαι τοῖς ἐπιγιγνομένοις, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ μαίνεσθαι δόξεις ἅπασι τοῖς ἀκούουσιν, οὕτως εἰκῇ καὶ παρανόμως, οὓς ἂν τύχῃς,

A in Peloponneſo conſederũt. Nemo enim eſt quin religioſum cultũ deorũ, & iuſtitiã erga homines, & prudentiam in aliis rebus omniũ pulcherrima inſtituta eſſe cenſeat: Spartanos autem, nõ amplius ſeptingentis annis eum locum tenuiſſe cõſentiat. Quæ quum ita ſint, ſiquidem tu vera prædicas, quũ B pulcherrima inſtituta eos inueniſſe dicis: neceſſe eſt, alios qui multis ante ſeculis fuerũt, quàm Spartani ſedes iſtas occuparent, eorũ expertes fuiſſe: eos etiã qui Troiam expugnarunt, & Herculis ac Theſei æquales, Minoem itẽ Iouis filium, & Rhadamanthũ, & Æacum, & reliquos omnes qui ab vni- C uerſis propter iſtas virtutes diuinis laudibus celebrãtur, falſáque frui gloriola. Si verò tu nugas agis, & omnino par eſt diis genitos virtutibus iſtis magis & ipſos eſſe vſos, & poſteris imitãdas eas propoſuiſſe: fieri non poteſt quin furere videaris omnibus audientibus, qui adeo D temere quoſuis & iniquè

ἐπαινῶν, οἷς δὲ ἐπιτιμᾷν δέον, εὐλογεῖς. αὐτὸς μηδὲν ἀκηκοὼς τῶν ἐμῶν. ἐλήρεις μὲν γὰρ καὶ πρὶν ἄν. οὐ μὴν ἐναντία γε λέγων ἐφαίνου σαυτῷ. νῦν δὲ ἐπενηνοχότι μοι τὸν ἐμὸν λόγον, τὸν ἐπιδεικνύντα πολλὰ καὶ δεινὰ Λακεδαιμονίους, περί τε τοὺς συγγενεῖς τοὺς ἑαυτῶν, καὶ περὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας διαπεπραγμένους, πῶς οἷόν τ' ἦν ἐπὶ σοὶ λέγειν τοὺς ἐνόχους ὄντας τούτοις, ὡς τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων ἡγεμόνες γεγόνασι; πρὸς δὲ τούτοις κἀκεῖνο ἐθαύμαζον, εἰ λέληθεν αὐτὸν ὅτι τὰ παραλελειμμένα τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν τεχνῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐχ οἱ τυχόντες εὑρίσκουσιν, ἀλλ' οἱ τάς τε φύσεις διαφέροντες, καὶ μαθεῖν πλεῖστα τῶν πρότερον εὑρημένων δυνηθέντες, καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τῷ ζητεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐθελήσαντες. ὧν Λακεδαιμόνιοι πλεῖστον ἀπέχουσι τῶν βαρβάρων. οἱ μὲν γὰρ ἂν φανεῖεν πολλῶν εὑρημάτων καὶ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι γεγονότες. οὗτοι δὲ τοσοῦτον ἀπολελειμμένοι τῆς κοινῆς παιδείας καὶ φιλοσοφίας εἰσὶν, ὥστ' οὐδὲ γράμματα μανθάνουσιν, ἃ τηλικαύτην ἔχει δύναμιν

laudes, & qui reprehendẽdi erant, eos cõmendes: quasi quid ego dixissem, planè non audisses. Nam tum quoq; delirasses: sed tibi tamen ipse cõtrarius esse non videreris. Nunc, quum ego mea oratione prolata ostẽderim, multa crudeliter & nefarie Lacedæmonios, & in cognatos suos & in alios Græcos fecisse, quî tibi dicere licuit, eos qui his criminibus obnoxij sunt, pulcherrimorum institutorum principes extitisse? Præterea illud etiam in eo mirabar, si qua desint vel institutis, vel artibus, vel quibusuis aliis rebus, ea non excogitari à quibuslibet, sed ab his qui ingeniis excellũt, & è veterum inuentis discere plurima potuerunt, & inuestigationi rerum maiore studio incumbere voluerunt: à quibus rebus Lacedæmonij longè barbaris esset alieniores. Hos enim multorum inuentorum fuisse tum discipulos tum doctores: istos verò à communi institutione ac studiis tam lõgè abesse, vt ne literas quidẽ discerẽt: quæ tantam vim haberẽt,

ὥστ'

ὥστε τοὺς ἐπισταμένους αὐτὰ, καὶ χρωμένους ὀρθῶς αὐταῖς, μὴ μόνον ἐμπείρους γίνεσθαι τῶν ἐπὶ τῆς ἡλικίας τῆς αὐτῶν πραχθέντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γενομένων. ἀλλ' ὅμως σὺ καὶ τοὺς τῶν τοιούτων ἀμαθεῖς ὄντας ἐτόλμησας εἰπεῖν, ὡς εὑρεταὶ τῶν καλλίστων παιδευμάτων γεγένασι· καὶ ταῦτ' εἰδὼς, ὅτι τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν ἐθίζουσι περὶ τοιαύτας πραγματείας διατρίβειν, ἐξ ὧν ἐλπίζουσιν αὐτοὺς οὐκ εὐεργέτας γενήσεσθαι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ κακῶς ποιεῖν μάλιστα δυνήσεσθαι τοὺς Ἕλληνας. καὶ ἁπάσας μὲν διεξιὼν, πολὺν ὄχλον ἐμαυτῷ τ' ἂν παράσχοιμι, καὶ τοῖς ἀκούουσι. μίαν δὲ μόνον εἰπὼν ἣν ἀγαπῶσι, καὶ περὶ ἣν μάλιστα σπουδάζουσιν, οἶμαι δηλώσειν ἅπαντα τὸν τρόπον αὐτῶν. ἐκεῖνοι γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εὐθὺς ἐξ εὐνῆς προπέμπουσι τοὺς παῖδας, μεθ' ὧν ἂν ἕκαστοι βουληθῶσι, λόγῳ μὲν ἐπὶ θήραν, ἔργῳ δ' ἐπὶ κλοπείαν τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς κατοικούντων. ἐν ᾗ συμβαίνει, τοὺς μὲν ληφθέντας ἀργύριον ἀποτίνειν, καὶ πληγὰς λαμβάνειν· τοὺς δὲ πλεῖστα κακουργήσαντας, καὶ λαθεῖν δυνηθέντας ἔν τε τοῖς

A vt qui iis instructi essent, recteque vterentur, non ea solùm cognoscerent quæ sua ætate gererētur, sed illa etiā quæ ab omni memoria facta essent. Tu tamē (inquam) earum ignaros, pulcherrimarum disciplinarum inuētores esse, affirmare non dubitasti: quāuis scires, eos ad tales exercitationes liberos B suos assuefacere, per quas sperent eos aliis nō esse benefacturos, sed Græcis maxima detrimēta importaturos. Quæ si omnia percensere velim, & mihi & auditoribus magnum fastidium ea parerent. Sed vbi vnum dūtaxat recitaro, quod & amant, & studio in primis habent: omne ingenium C & mores eorū me declaraturū arbitror. Illi enim quotidie pueros, mox à lecto, cum quibus singulis libitum est, ablegant, verbo ad venationē: rę ad eos per furtum spoliādos qui ruri habitant: in quo accidit vt deprehēsi & numos soluant, & plagas accipiant. Qui verò scelera plurima admiserunt, eáque D celare potuerunt, hi tum

παισὶν εὐδοκιμεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐπειδὰν δ' εἰς ἄνδρας συντελῶσιν, ἢν ἐμμείνωσι τοῖς ἤθεσιν, οἷς παῖδες ὄντες ἐμελέτησαν, ἐγγὺς εἶναι τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων. καὶ ταύτης ἤν τις ἐπιδείξῃ παιδείαν μᾶλλον ἀγαπωμένην, ἢ σπουδαιοτέραν παρ' αὐτοῖς εἶναι νομιζομένην, ὁμολογῶ μηδὲν εἰρηκέναι, μηδὲ περὶ ἑνὸς πώποτε πράγματος. καίτοι τί τῶν τοιούτων ἔργων καλὸν ἐστὶν, ἢ σεμνὸν, ἀλλ' οὐκ αἰσχύνης ἄξιον; πῶς δ' οὐκ ἀνοήτους χρὴ νομίζειν τοὺς ἐπαινοῦντας τοὺς τοσοῦτον τῶν νόμων τῶν κοινῶν ἐξεστηκότας, καὶ μηδὲν τῶν αὐτῶν, μήτε τοῖς Ἕλλησι, μήτε τοῖς βαρβάροις γιγνώσκοντας; οἱ μὲν γὰρ τοὺς κακουργοῦντας, καὶ κλέπτοντας, πονηροτέρους τῶν οἰκετῶν νομίζουσιν· ἐκεῖνοι δὲ τοὺς τοιούτους τῶν ἔργων πρωτεύοντας, βελτίστους εἶναι τῶν παίδων ὑπολαμβάνουσι, καὶ μάλιστα τιμῶσι. καίτοι τίς ἂν τῶν εὖ φρονούντων, οὐκ ἂν ἀποθανεῖν ἕλοιτο μᾶλλον, ἢ διὰ τοιούτων ἐπιτηδευμάτων γνωσθῆναι τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς ποιούμενος; ταῦτ' ἀκούσας, θρασέως μὲν οὐδὲ πρὸς ἓν ἀντεῖπε τῶν εἰρημένων,

A inter pueros aliis præferuntur: tum viri facti, si in illis studiis permanserint, quæ pueri meditati erant, aditũ sibi ad summos honores patefecerunt. Quod si quis ostenderit, disciplinam vllam apud eos in maiore pretio aut honorariorem esse, fatebor me nihil vnquam vlla de re dixisse. B Enimuero quidnam istiusmodi facinorũ vel pulchrum vel honestum est, ac non potius erubescendum? An non igitur amentes habẽdi sunt, qui eos laudant, qui à communibus legibus tam longè recesserunt, neque in vlla re vel cum Græcis vel cum barbaris consentiunt? C Alij enim, maleficiis & furtis deditos, seruis nequiores iudicant: illi autem istorum facinorum principes, inter pueros excellere, & maximè honorandos esse putant. Quis verò sanæ mentis homo non emori malit, quàm de se famã dissipari, quòd per huiusmodi studia virtutis exercitationẽ meditetur? His ille auditis, nihil omnino quod dixerã, cõsidéter refutauit: D

A οὐδ' αὖ παντάπασιν ἀποσιωπήσειν· ἀλλ' ἔλεγεν, ὅτι σὺ μὲν πεποίησαι τοῖς λόγοις ἐμὲ λέγειν, ὡς ἂν ἀποδεχόμενόν μου τἀκείνων, καὶ καλῶς ἔχειν νομίζοντος· ἐμοὶ δὲ δοκεῖς ὑπὲρ τῶν παίδων μὲν αὖ ἀνομίας καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν, εἰκότως ἐπιτιμᾶν ἐκείνοις, ἐμοῦ δὲ οὐ δικαίως κατηγορεῖν. B ἐγὼ γὰρ ἐλυπήθην μὲν τὸν λόγον ἀναγιγνώσκων, ἐπὶ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων εἰρημένοις, οὐ μὴν οὕτως, ὡς ἐπὶ τῷ μηδὲν ἀντειπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν δύνασθαι τοῖς γεγραμμένοις, εἰθισμένος τὸν ἄλλον χρόνον αὐτοὺς ἐπαινεῖν. εἰς τοιαύτην δ' ἀπορίαν καταστὰς, εἶπον ὅπερ ἦν λοιπὸν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν δι' ἄλλο, διά γ' ἐκεῖνο δικαίως C ἂν αὐτοῖς ἅπαντες χάριν ἔχοιμεν, ὅτι τοῖς καλλίστοις τῶν ἐπιτηδευμάτων χρώμενοι τυγχάνουσιν. ταῦτα δ' εἶπον, οὐ πρὸς τὴν εὐσέβειαν, οὐδὲ πρὸς τὴν δικαιοσύνην, οὐδὲ πρὸς τὴν φρόνησιν ἀποβλέψας, ἃ σὺ διῆλθες, ἀλλὰ πρὸς τὰ γυμνάσια τἀκεῖ καθεστῶτα, καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀνδρείας, D καὶ πρὸς τὴν ὁμόνοιαν, καὶ τὸ σύνολον, τὴν περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμέλειαν· ἅπερ ἅπαντες ἂν εἴποιεν, καὶ μάλιστα ἂν αὐτοῖς

nec tamẽ obticuit prorsus. Sed tua quidem (me innuẽs) inquit oratio eò pertinet, quasi ego omnia illorũ probẽ, & præclara esse putẽ. Ego verò & puerorũ licentiã, quæ apud illos est, & alia multa, iure abs te culpari cẽseo: me autem accusari iniuria. Nam quum orationem legerem, cùm ea quę de Lacedęmoniis dicta essent, ægrè ferebã, tũ illud multo magis, quòd nullã pro eis afferre defensionem possem, quos hactenus laudare cõsueuissem. Hoc æstu animi quũ iactarer, id afferebam, quod reliquũ erat, scilicet, si non ob aliud, propter illud saltem habendam eis esse gratiam à nobis omnibus, quòd pulcherrimis institutis cõstãter vterẽtur. Eáque verba neque ad pietatẽ, neque ad iustitiam aut prudẽtiam, quæ tu percensuisti, referebã: sed ad gymnasia ibi recepta, ad exercitationẽ fortitudinis, ad cõcordiam, ad studiũ denique rei militaris singulare: quæ omnes & præclara & illis vsita-

ἐκείνοις χρῆσθαι φήσαιμεν. ταῦτα δ' αὐτοῦ μοι διαλεχθέντες, ἀπεδεξάμην μὲν, οὐχ ὡς ἀπολυόμενόν τι τῶν κατηγορημένων, ἀλλ' ὡς ἀποκρυπτόμενον τὸ πικρότατον τῶν τότε ῥηθέντων, οὐκ ἀπαιδεύτως, ἀλλὰ νουνεχόντως, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπολελογημένον σωφρονέστερον, ἢ τότε παρρησιασάμενον. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνο ἐάσας, περὶ αὐτῶν τούτων ἔφασκον κατηγορίαν ἔχειν πολὺ δεινοτέραν, ἢ περὶ τῆς τῶν παίδων κλοπείας. ἐκείνοις μὲν γὰρ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐλυμαίνοντο τοὺς αὑτῶν παῖδας· οἷς δ' ὀλίγῳ πρότερον σὺ διῆλθες, τοὺς Ἕλληνας ἀπώλεσαν. ῥᾴδιον δ', ὡς οὕτως ἔχει ταῦτα, συνιδεῖν. οἶμαι γὰρ ἅπαντας ὁμολογῆσαι, κακίστους ἄνδρας εἶναι, καὶ μεγίστης ζημίας ἀξίους, ὅσοι τοῖς πράγμασι τοῖς εὑρημένοις ἐπ' ὠφελείᾳ, τούτοις ἐπὶ βλάβῃ χρώμενοι τυγχάνουσι, μηδὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους, μηδὲ πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, μηδὲ πρὸς τοὺς εἰς τὴν αὑτῶν χώραν εἰσβάλλοντας· ἀλλὰ πρὸς τοὺς οἰκειοτάτους καὶ τῆς αὐτῆς συγγενείας μετέχοντας· ὥσπερ ἐποίουν Σπαρτιᾶται. καίτοι πῶς ὅσιόν ἐστι τούτοις φάσκειν, καλῶς χρῆσθαι τοὺς περὶ τῶν

A tissima esse fateātur. Quę quum mihi respōdisset, acquieui: nō quòd vllum accusationis caput diluisset, sed quòd id quod acerbissimè dictū fuerat, occultaret, non inerudite, sed sapienter: & cætera modestius defendisset quàm dudū iactarat. Verūtamen vt illud omitterē, me habere dicebā B cur illa ipsa lōgè grauius quàm puerorū furacitatē accusarem. Siquidem, inquam, illis studiis suos liberos corruperunt: illis verò quæ tu modò cōmemorasti, Græcos perdiderunt. quod ita esse, facile perspicitur. Existimo enim, confessione omnium, pessimos viros esse, grauissimáque pœ- C na dignos, qui res ad hominum salutem inuētas, aliorum perniciem conuertunt, & iis neque cōtra barbaros, neque contra delinquentes, neque cōtra eos qui in agros ipsorum impetū faciunt, sed contra coniunctissimos & cognatos suos abutuntur: id quod Spartiatæ fecerunt. Nam quî dici fas est, illos re D

πόλεμον ἐπιτηδεύμασιν, οἵτινες οὓς προσῆκε σώζειν, τούτους ἀπολλύντες, ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν; ἀλλὰ γὰρ οὐ σὺ μόνος ἀγνοεῖς τοὺς καλῶς χρωμένους τοῖς πράγμασιν· ἀλλὰ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων. ἐπειδὰν γάρ τινας ἴδωσιν ἢ πύθωνται παρά τινων, ἐπιμελῶς διατρίβοντας περί τι τῶν δοκούντων εἶναι καλῶν ἐπιτηδευμάτων, ἐπαινοῦσι, καὶ πολλοὺς λόγους ποιοῦνται περὶ αὐτῶν, οὐκ εἰδότες τὸ συμβησόμενον. χρὴ δὲ τοὺς ὀρθῶς δοκιμάζειν προαιρουμένους, καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἐν ἀρχῇ μὲν ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ μηδεμίαν δόξαν ἔχειν περὶ αὐτῶν· ἐπειδὰν δ' εἰς τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἔλθωσιν, ἐν ᾧ καὶ λέγοντας καὶ πράττοντας αὐτοὺς ὄψονται, καὶ περὶ τῶν ἰδίων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν, τότε θεωρεῖν ἀκριβῶς ἕκαστον αὐτῶν, καὶ τοὺς μὲν νομίμως καὶ καλῶς χρωμένους οἷς ἂν ἐμελέτησαν, ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶν· τοὺς δὲ πλημμελοῦντας καὶ κακουργοῦντας ψέγειν καὶ μισεῖν, καὶ φυλάττεσθαι τὸν τρόπον αὐτῶν. ἐνθυμουμένους, ὡς οὐχ αἱ φύσεις τῶν πραγμάτων οὔτ' ὠφελοῦσιν οὔτε βλάπτουσιν ἡμᾶς· ἀλλ' αἱ τῶν ἀνθρώπων χρήσεις καὶ πράξεις ἁπάντων ἡμῖν

militari rectè vti, qui quos conseruatos oportuit, eos perdere nō destiterunt? Neque verò tu solus ignoras qui rebus bene vtantur: sed Græcorū pars ferè maxima. Nā si quos viderint, aut ex aliquibus audierint, studiosè versari in iis studiis quæ pulchra habentur, laudant illos, & multa verba de eis faciunt: quū ignorēt quid euenturū sit. Decet autē veros etiā istorū æstimatores, initio tranquillos esse, ac nullā de eis habere opinionē. postquā verò ad id tempus venerint, quo eos & dicētes & agētes videāt, siue priuatis siue publicis de rebus: tum demum singulos acutè contemplari, atque eos qui iustè & honestè illis vtuntur quę meditati sūt, laudare & honorare: delinquentes autē & improbos, reprehēdere & odisse, & cauere sibi ab eorū moribus: qui eā esse naturam rerū sciant, vt nobis per se neque prosint, neque obsint, sed vsum hominū & actiones causam nobis

αἴτιαι τῶν συμβαινόντων εἰσίν. γνοίη δ' ἄν τις ἐκεῖθεν. τὰ γὰρ αὐτὰ πανταχῆ καὶ μηδαμῆ διαφέροντα, τοῖς μὲν ὠφέλιμα, τοῖς δὲ βλαβερὰ γίνεται. καίτοι οὐ τὸ τὴν μὲν φύσιν ἔχειν ἕκαστον τῶν ὄντων ἐναντίαν αὐτῷ, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν, οὐκ εὔλογόν ἐστι· τὸ δὲ μηδὲν τῶν αὐτῶν συμβαίνειν τοῖς ὀρθῶς καὶ δικαίως πράττουσιν, καὶ τοῖς ἀσελγῶς καὶ κακῶς, τίσι τῶν ὀρθῶς λογιζομένων, οὐκ ἀπεικότως ταῦτα γίνεσθαι δόξειεν· ὁ δ' αὐτὸς οὗτος λόγος, καὶ περὶ τὰς ὁμονοίας ἂν ἁρμόσειε. καὶ γὰρ ἐκεῖναι τὴν φύσιν οὐκ ἀνόμοιαι τοῖς εἰρημένοις· ἀλλὰ τὰς μὲν αὐτῶν εὕροιμεν ἂν πλείστων ἀγαθῶν αἰτίας γιγνομένας, τὰς δὲ τῶν μεγίστων κακῶν καὶ συμφορῶν. ὧν μίαν εἶναί φημι καὶ τὴν Σπαρτιατῶν. εἰρήσεται γὰρ τἀληθὲς, εἰ καί τισι δόξω λίαν παράδοξα λέγειν. οὗτοι γὰρ ἀφορμῇ τοῦ ταῦτα γιγνώσκειν, εἰδότες περὶ τῶν ἔξω πραγμάτων ἀλλήλοις στασιάζειν τοὺς Ἕλληνας· ὥσπερ τέχνην ἔχοντες τὸ ἁρπάζειν, οὕτως ἐποίουν. καὶ τῶν χαλεπωτάτων ταῖς ἄλλαις πόλεσι

esse omnium euentuum. Idque inde perspicitur, quod vbique terrarum eædem res planéque nihil differentes, aliis prosunt, aliis obsunt. Vt autem cum ratione haud consentit, singulas res naturam sibi ipsis contrariam, nec eandem habere: sic prorsus diuersa vsuuenire his qui rectè & iustè agunt, & iis qui libidinosè viuunt ac turpiter, quis homo prudés absurdum esse existimarit? Quod ipsum de concordia quoque dici potest. Nam huius etiam nó est aliud quàm cæterarũ rerum ingenium. Quandam enim concordiam plurima bona peperisse reperiemus, quandam ingentibus malis & calamitatibus præbuisse occasionem: cuiusmodi & Spartanorum istam esse dico. Non enim dissimulabo veritatem, tametsi aliquibus supra modum absurda & incredibilia dicere videbor. Hi enim suo consensu freti, quum ex aduenis cognouissent, cæteros Græcos inter sese dissidere: ita se gesserunt, vt rapiendi studiũ, ipsorum artificiũ esse videretur: &, quod aliis ciuitati-

τῶν κακῶν γιγνόμενον, τοῦτ' αὐτοῖς συμφορώτατον ἁπάντων ἐνόμιζον εἶναι. τὰς οὖν οὕτω διακειμένας, ἐξῆν αὐτοῖς ὅπως βούλοιντο διοικεῖν. ὥστ' οὐδεὶς ἂν αὐτοὺς διά γε τὴν ὁμόνοιαν δικαίως ἂν ἐπαινέσειεν. οὐδὲν μᾶλλον ἢ τοὺς καταποντιστάς, καὶ τοὺς περὶ τὰς ἄλλας ἀδικίας ὄντας. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι σφίσιν αὐτοῖς ὁμονοοῦντες, τοὺς ἄλλους ἀπολλύουσιν. εἰ δέ τισι δοκῶ τὴν παραβολὴν ἀπρεπῆ πεποιῆσθαι πρὸς τὴν ἐκείνων δόξαν, ταύτην μὲν ἐῶ. λέγω δὲ Τριβαλλούς, οὓς πάντες φασὶν ὁμονοεῖν μὲν ὡς οὐδένας ἄλλους ἀνθρώπους· ἀπολλύναι δ' οὐ μόνον τοὺς ὁμόρους, καὶ τοὺς πλησίον οἰκοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ὅσων ἂν ἐφικέσθαι δυνηθῶσιν. οὓς οὐ χρὴ μιμεῖσθαι τοὺς ἀρετῆς ἀντιποιουμένους, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὴν σοφίας, καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν τὴν δύναμιν. αὗται μὲν γὰρ οὐ τὰς σφετέρας αὐτῶν φύσεις εὐεργετοῦσιν· ἀλλ' οἷς ἂν παραγενόμεναι παραμείνωσιν, εὐδαίμονας καὶ μακαρίους ποιοῦσι. Λακεδαιμόνιοι δὲ τοὐναντίον, οἷς μὲν ἂν πλησιάσωσιν, ἀπολλύουσι τὰ δὲ τῶν ἀλ-

A bus omnium malorũ grauissimum est, id omnium vtilissimum sibi esse crediderunt. Quæ ciuitates igitur factionib⁹ distractæ erãt, eas ipsi arbitratu suo tractare poterant. Quare nemo eos propter cõcordiam iure laudauerit, nihilo magis quàm piratas, aut eos qui maleficio & scelere pascuntur. Nam B hi quoq; inter se consentientes, alios interficiunt. Si quibus autem hæc collatio indecora videtur, neque illorum existimationi esse consentanea: hac omissa, de Triballis dico, quos omnes aiunt cõcordiores esse quàm vllos alios homines: sed nõ finitimos tãtùm, & in vicinia sua habitãtes perdere, sed eos omnes ad quos pene- C trare possunt. Neque verò decet, vt virtutis studium professi, illos imitentur: sed vim potius ac naturam sapientiæ & iustitiæ cæterarúmque virtutum. Hę enim non sibimetipsis benefaciunt, sed quorum animis constanter insederint, eos felices reddunt, & beatos. Lacedæmonij contrà, quoscunque acces- D serint, perdunt, aliorúm-

λων ἀγαθὰ πάντα περὶ σφᾶς αὐτοὺς ποιοῦνται. ταῦτ᾽ εἰπὼν, κατέσχον πρὸς ὃν τοὺς λόγους ἐποιούμην, ἄνδρα δεινὸν, καὶ πολλῶν ἔμπειρον, καὶ περὶ τὸ λέγειν γεγυμνασμένον, οὐδενὸς ἧττον τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων. οὐ μὴν τὰ μειράκια τὰ πᾶσι τούτοις παραγεγενημένα, τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔσχον. ἀλλ᾽ ἐμὲ μὲν ἐπῄνεσαν, ὡς διειλεγμένον νεανικώτερον ἢ προσεδόκησαν, ἠγωνισμένον τε καλῶς· ἐκείνου δὲ κατεφρόνησαν, οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοντες, ἀλλὰ διημαρτηκότες ἀμφοτέρων ἡμῶν. ὁ μὲν γὰρ ἀπῄει φρονιμώτερος γεγενημένος, καὶ συνεσταλμένην ἔχων τὴν διάνοιαν, ὥσπερ χρὴ τοὺς εὐφρονοῦντας· καὶ πεπονθὼς τὸ γεγραμμένον ἐν Δελφοῖς, ἑαυτόν τ᾽ ἐγνωκὼς καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φύσιν μᾶλλον, ἢ πρότερον. ἐγὼ δ᾽ ὑπελειπόμην ἐπιτυχῶς μὲν ἴσως διειλεγμένος, ἀνοητότερος δὲ δι᾽ αὐτὸ τοῦτο γεγενημένος, καὶ φρονῶν μεῖζον ἢ προσήκει τοὺς τηλικούτους, καὶ ταραχῆς μειρακιώδους μεστὸς ὤν. δῆλος δ᾽ ἦν οὕτω διακείμενος. ἐπειδὴ γὰρ ἡσυχίας ἐπελαβόμην, οὐ

A que bona omnia ad se pertrahunt. His dictis, eum, cum quo colloquebar, repressi, virũ acrem, & multarum rerũ peritum, & in arte oratoria non minus exercitatum quàm quemuis meorum discipulorũ. Cæterùm adolescentuli, qui his omnibus interfuerant, non idem senserunt quod ego. Nam me quidẽ B laudarunt, vt qui iuuenilius expectatione ipsorũ disseruissem, & in eo certamine me præclarè gessissem: illum autem cõtempserunt, non verò iudicio, sed errore de vtroq; nostrûm. Nam ille quidẽ discedebat prudẽtior factus, & animo ita cõtracto modestóq;, vt sapiẽtes decet: & quod Delphis scriptũ C est, & seipsum & Lacedæmoniorũ ingeniũ magis quàm prius cognouerat. Ego verò, vt fortasse non inuita Minerua disputarã, sic ob hoc ipsum amẽtior factus eram, & animosior quàm nostrã ætatẽ decet: & plenus perturbatione ac tumultu iuuenili. Ac me sic affectum esse, satis apparebat. Nam quũ animo sua tranquillitas resti- D tuta nonnihil esset: non

πρότερον ἐπαυσάμην, πρὶν ὑπερέβαλον τῷ παιδὶ τὸν λόγον, ὃν ὀλίγῳ μὲν πρότερον μεθ' ἡδονῆς διῆλθον, μικρῷ δ' ὕστερον ἔμελλέ με λυπήσειν. τριῶν γὰρ ἢ τεττάρων ἡμερῶν διαλιπουσῶν, ἀναγινώσκων αὐτὰ, καὶ διεξιὼν, ἐπὶ μὲν οἷς περὶ τῆς πόλεως ἦν εἰρηκὼς, οὐκ ἠχθόμην. καλῶς γὰρ καὶ δικαίως ἦν ἅπαντα περὶ ταύτης γεγραφώς. ἐπὶ δὲ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων ἐλυπήθην, καὶ βαρέως ἔφερον· οὐ γὰρ μετρίως ἐδόκουν μοι διειλέχθαι περὶ αὐτῶν, οὐδὲ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις· ἀλλ' ὀλιγώρως, καὶ λίαν πικρῶς, καὶ παντάπασιν ἀνοήτως. ὥστε πολλάκις ἐξορμήσας ἐξαλείφειν αὐτὸν ἢ κατακάειν, μετεγίνωσκον, ἐλεῶν τὸ γῆρας τὸ ἐμαυτοῦ, καὶ τὸν πόνον τὸν περὶ τὸν λόγον γεγενημένον. ἐν τοιαύτῃ δέ μοι ταραχῇ καθεστῶτι, καὶ μεταμελείας ποιουμένῳ πολλὰς, ἔδοξέ μοι κράτιστον εἶναι παρακαλέσαντι τῶν πεπλησιακότων τοὺς ἐπιδημοῦντας, βουλεύσασθαι μετ' αὐτῶν, πότερον ἀφανιστέος παντάπασιν ἔσται, ἢ διαδοτέος τοῖς βουλομένοις μεταλαμβάνειν·

A prius conquieui quàm eũ sermonem, quem modò cum voluptate habuerã, paulo pòst molestum futurum puero dictassem. Quum verò triduum aut quatriduum intercessisset, relegens eadem, & ordine considerans: ea quę de nostra vrbe dixeram, non culpabam (nam omnia rectè præclaréque de ea scripseram) B quum verò ad Lacedęmoniorum res venissem, indolui, ac grauiter tuli. Nec enim moderatè de eis disseruisse videbar, nec ita vt de aliis; sed temerè & negligenter, nimísque acerbè, ac prorsus inconsideratè. Quare sæpe incitatus cupiditate vel delendi vel comburẽdi eam orationis partem: C mutabam consilium, misertus senectutis meæ, & laboris, quem illi conficiendæ impẽderam. Dum verò his curis æstuarem, ac me subinde consiliorũ pœniteret, consultissimum esse duxi, vt meorum auditorum iis qui domi essent accersitis, cũ eis deliberarem, vtrum hæc oratio prorsus delenda esset, an verò edenda, D vt à volentibus legeretur, ac omnino decreueram,

ὁποτέρως δ᾽ ἂν ἐκείνοις δόξῃ, ταῦτα ποιεῖν. τούτων δὲ γνωσθέντων, οὐδεμίαν διατριβὴν ἐποιησάμην, ἀλλ᾽ εὐθὺς παρεκάλουν μὲν ὡς εἶπον. προειρηκὼς δ᾽ ἦν αὐτοῖς, ἐφ᾽ ἃ συνεληλυθότες ἦσαν. ἀνέγνωστο δ᾽ ὁ λόγος. ἐπῃνημένος δ᾽ ἦν, καὶ τεθορυβημένος, καὶ τετυχηκὼς ἦν, ὧνπερ οἱ κατορθοῦντες ἐν ταῖς ἐπιδείξεσιν. ἁπάντων δὲ τούτων ἐπιτετελεσμένων, οἱ μὲν ἄλλοι διελέγοντο πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, δηλονότι περὶ τῶν ἀναγνωσθέντων. ὃν δ᾽ ἐξ ἀρχῆς μετεπεμψάμεθα σύμβουλον τὸν τῶν Λακεδαιμονίων ἐπαινέτην, πρὸς ὃν πλείω διειλέχθην τοῦ δέοντος, σιωπὴν ποιησάμενος, καὶ προσεμβλέψας, ἀπορεῖν ἔφασκεν ὅτι χρήσηται τοῖς παροῦσιν. οὔτε γὰρ ἀπιστεῖν βούλεσθαι τοῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγομένοις, οὔτε πιστεύειν δύνασθαι παντάπασιν αὐτοῖς. θαυμάζω γὰρ εἰ οὕτως ἐλυπήθης, καὶ βαρέως ἔσχες, ὥσπερ φῂς ἐπὶ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων εἰρημένοις. οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁρῶ τοιοῦτο γεγραμμένον. εἴτε συμβούλοις περὶ τοῦ λόγου χρήσασθαι βουλόμενος, ἡμᾶς συνήγαγες. οὓς οἶσθα ἀκριβῶς ἅπαν ὅ, τι ἂν σὺ λέγῃς ἢ πράττῃς ἐπαι-

A vtrum illis visum esset, id agere. His decretis, nulla mora interposita, mox & conuocati erant, quos dixeram: & denuntiatum qua de causa cõuenissent: & lecta oratio, atque laudata & cũ plausu excepta, & ea cõsecuta omnia quæ successum declamationũ sequuntur. His omnibus peractis alij inter se dis- B putabant, de iis nimirum quę lecta erant: sed is quẽ initio in consilium adhibueram, laudatorem illum Lacedæmoniorum dico, cũ quo plura quàm decuit differui, silentio facto, defixis in me oculis. Equidem, inquit, dubito, quid in præsentia mihi sit faciendum. Nec enim ne- C gare volo quæ dixisti: nec omnino possum credere. Miror enim, siue ita doluisti, ac tam grauiter tulisti, vt dicis, dicta illa de Lacedæmoniis (nihil enim tale in iis scriptũ esse video) siue consultoribus de oratione ista vti quum velles, nos cõuocasti, quos satis nosti, quidquid tu dixeris aut feceris, collau- D

νοῦν ἔχοντας. εἰθισμένοι δ' εἰσὶν οἱ A νοῦν ἔχοντες ἀνακοινοῦσθαι, περὶ ὧν ἂν σπουδάσωσι, μάλιστα μὲν τοῖς ἄμεινον αὐτῶν φρονοῦσιν· εἰ δὲ μή, τοῖς μέλλουσιν ἀποφαίνεσθαι τὴν αὐτῶν γνώμην, ὧν τἀναντίας σὺ πεποίηκας. τούτων μὲν οὖν οὐδέτερον ἀποδέχομαι τῶν λόγων. δοκεῖς δέ μοι ποιήσασθαι τήν τε B παράκλησιν τήν τε ἡμετέραν, καὶ τὸν ἔπαινον τὸν τῆς πόλεως οὐχ ἁπλῶς, οὐδ' ὡς διείλεξαι πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἡμῶν μὲν πεῖραν λαβεῖν βουλόμενος εἰ φιλοσοφοῦμεν, καὶ μεμνήμεθα τῶν ἐν ταῖς διατριβαῖς λεγομένων, καὶ συνιδεῖν δυνηθείημεν ἂν ὃν τρόπον ὁ λόγος τυγχάνει γεγραμμένος. τὴν δὲ C πόλιν ἐπαινεῖν προελέσθαι τὴν σεαυτοῦ, σωφρονῶν· ἵνα τῷ τε πλήθει τῶν πολιτῶν χαρίσῃ, καὶ παρὰ τοῖς εὐνοϊκῶς πρὸς ὑμᾶς διακειμένοις εὐδοκιμήσῃς. ταῦτα δὴ γνοὺς ὑπέλαβες, ὡς εἰ μὲν περὶ μόνης αὐτῆς ποιήσῃ τοὺς λόγους, καὶ τὰ μυθώδη περὶ αὐτῆς ἐρεῖς, ἃ πάντες θρυλλοῦσιν, ὅμοια φανεῖται τὰ λεγόμενα τοῖς ὑπὸ τῶν D ἄλλων γεγραμμένοις· ἐφ' ᾧ σὺ μάλιστ' ἂν αἰσχυνθείης καὶ

dare. Quum autem prudentiores omnes, ea in quæ magno studio incũbunt, communicare soleant aut cum sapientioribus aut certè cum iis qui sententiam suã pronuntiaturi sunt: tu fecisti contrarium. Ac neutram quidem harum rationum ego probo, sed & nos callidè conuocasse, & laudationem ciuitatis fecisse videris non simpliciter, neque ita vt nobiscũ collocutus es: sed periclitari nos voluisse, an seriò in studia incumbamus, & ea meminerimus quæ inter docendum dici solent: ac perspicere queamus qua ratione scripta sit oratio. Tuam verò vrbem laudare instituisse, prudenti consilio: vt & multitudini ciuium gratificareris, & laudem apud eos inuenires, qui vos beneuolẽtia prosequũtur. In isto igitur proposito, cogitasti, si de ea sola verba faceres, & fabulosa illa diceres, quæ omnib. in ore sunt: quicquid diceretur, simile visũ iri iis quæ ab aliis scripta essẽt: id quod tu tibi turpissimũ & molestissimũ esse duceres. Sin, his

λυπηθείης. ἐὰν δ' ἐάσας

ἐκεῖνα, λέγῃς τὰς πράξεις A τὰς ὁμολογουμένας, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίας τοῖς Ἕλλησι γεγενημένας, καὶ παραβάλῃς πρὸς τὰς Λακεδαιμονίων, καὶ τὰς μὲν τῶν προγόνων ἐπαινῇς, τῶν δ' ἐκείνοις πεπραγμένων κατηγορῇς· ὅ, τε λόγος ἐνεργέστερος εἶναι δόξει τοῖς ἀκούουσι, καὶ σὺ μενεῖς ἐν τοῖς αὐτοῖς· ὃ μᾶλλον ἄν τινες θαυ- B μάσειαν τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις γεγραμμένων. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν μοι δοκεῖς οὕτω τάξαι, καὶ βουλεύσασθαι περὶ αὐτῶν. εἰδὼς δὲ σαυτὸν ἐπῃνεκότα τὴν Σπαρτιατῶν πόλιν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, φοβηθῆναι τοὺς ἀκηκοότας, μὴ δόξῃς ὅμοιος εἶναι τοῖς λέγουσιν, ὅ, τι ἂν τύχωσι, καὶ τούτους νῦν ψέγειν, οὓς πρότερον ἐπῄνεις C μᾶλλον τῶν ἄλλων. ταῦτ' ἐνθυμηθεὶς, σκοπεῖσθαι πῶς τινὰς ἂν ἑκατέρους φήσας, ἀληθῆ τε λέγειν δόξαις ἂν περὶ ἀμφοτέρων, ἔχοις τ' ἂν τοὺς μὲν σοὺς προγόνους ἐπαινεῖν, ὥσπερ ἐβούλει, Σπαρτιατῶν δὲ δοκεῖν μὲν κατηγορεῖν τοῖς ἀηδῶς πρὸς αὐτοὺς διακειμένοις, μηδὲν δὲ ποιεῖν τοιοῦτον, ἀλ- D λὰ λανθάνειν ἐπαινῶν αὐτούς. ζητῶν δὲ τὰ τοιαῦτα, ῥᾳδίως

omissis, ea facta recitares, quæ confessione omniũ vera sunt, & Græcis plurimum profuerũt, & cum rebus gestis Lacedæmoniorum conferres, & maiorum vestrorum laudes cum illorum vituperatione coniungeres: tum orationem excitatiorem visum iri audientibus, tum in iisdem te mansurum: quod maiori quibusdam admirationi futurũ esset, quàm ea quæ in aliis scripta essent. Initio igitur videris ita disposuisse & deliberasse de rebus. Quum autem scires, te Spartanorum vrbem ita laudasse, vt nemo aliis fecit: metuisse, ne auditores iis te similem esse ducerent, qui quicquid in buccam venerit, effutiunt: ac eos vituperare, quos prius vltra cæteros laudibus extulisses. Hæc cogitans, considerasti, quidnam de vtrisque dicendum esset, vt & vera diceres de ambobus, & tuos maiores laudare arbitratu tuo posses, & Spartanos iis quib. inuisi sunt, accusare videreris: quod minimè faceres, sed clàm & obscurè cõmendares. Talia dũ inquireres, facilè repe

εὗρεν λόγους ἀμφιβόλους, καὶ μηδὲν μᾶλλον μετὰ τῶν ἐπαινούντων ἢ ψεγόντων ὄντας, ἀλλ' ἐπαμφοτερίζειν δυναμένους. καὶ πολλὰς ἀμφισβητήσεις ἔχοντας· οἷς χρῆσθαι, περὶ μὲν συμβολαίων καὶ πλεονεξίας ἀγωνιζόμενον αἰσχρὸν, καὶ πονηρίας οὐ μικρὸν σημεῖον· περὶ δὲ φύσεως ἀνθρώπων διαλεγόμενον, καὶ πραγμάτων καλῶν, καὶ φιλοσόφων. οἷός περ ὁ λόγος διαγνωσθεὶς ἐστὶν, ἐν ᾧ σὺ πεποίηκας τοὺς σοὺς προγόνους εἰρηνικοὺς, καὶ φιλέλληνας, καὶ τῆς ἰσότητος τῆς ἐν ταῖς πολιτείαις ἡγεμόνας· Σπαρτιάτας δὲ ὑπεροπτικοὺς, καὶ πολεμικοὺς, καὶ πλεονεκτικοὺς, οἵους περ αὐτοὺς πάντες ὑπειλήφασιν εἶναι. τοιαύτην δ' ἐχόντων ἑκατέρων τὴν φύσιν, τοὺς μὲν, ὑπὸ πάντων ἐπαινεῖσθαι, καὶ δοκεῖν εὔνους εἶναι τῷ πλήθει. τοῖς δὲ, τοὺς μὲν πολλοὺς φθονεῖν, καὶ δυσμενῶς ἔχειν· εἶναι δ' οὓς καὶ ἐπαινεῖν αὐτοὺς, καὶ θαυμάζειν, καὶ τολμᾶν λέγειν, ὡς ἀγαθὰ μείζω τυγχάνουσιν ἔχοντες, τῶν τοῖς προγόνοις τοῖς σοῖς προσόντων. τήν τε γὰρ ὑπεροψίαν σεμνότητος μετέχειν εὐδοκίμου

A risti ambigua dicta, quæ nihilo plus cũ laudãtib. quàm cum vituperãtibus facerent: sed in vtranque partem flecti, ac multas admittere disceptationes possent. qualibus vti, si de contractibus & emolumentis in foro litiges, turpe sit, & magnum signũ improbitatis. Quum autem de natura homi- B num, rebúsque præclaris, & ab eruditione non alienis, disseritur: præstãtis ingenij argumentum. Cuius generis est ista, quam audiuimus, oratio: qua tuos maiores pacis fecisti studiosos, & Græcorum amantes, & æqualitatis in rebus publicis duces: Spartanos verò superbos & bellicosos, & C primas vbique sibi vendicantes: cuiusmodi omnes eos esse existimãt. Talibus igitur ingeniis quum vtrique sint, alteros ab omnibus laudari, & videri bene velle multitudini: alteris multos inuidere, & infensos esse: nec deesse tamen qui eos laudent, & mirentur, ac dicere ausint, maioribus bonis eos esse præditos, D quàm sint ea quæ maioribus tuis insunt. Nam & superbiam à maiestate,

πράγματος, καὶ δοκεῖν ἅπασι μεγαλοπρεπεστέρους εἶναι τοὺς τοιούτους, ἢ τοὺς τῆς ἰσότητος προεστῶτας. τούς τε πολεμικοὺς πολὺ διαφέρειν τῶν εἰρηνικῶν· τοὺς μὲν γὰρ, οὔτε κτητικοὺς εἶναι τῶν οὐκ ὄντων, οὔτε φύλακας δεινοὺς τῶν ὑπαρχόντων· τοὺς δ᾽ ἀμφότερα δύνασθαι, καὶ λαμβάνειν ὧν ἂν ἐπιθυμῶσι, καὶ σώζειν, ἅπερ ἂν ἅπαξ κατάσχωσιν ἃ ποιοῦσιν οἱ τέλειοι δοκοῦντες εἶναι τῶν ἀνδρῶν. ἀλλὰ μὴν περὶ τῆς πλεονεξίας, καλλίους ἔχειν οἴονται λόγους τῶν εἰρημένων. τοὺς μὲν γὰρ ἀποστεροῦντας τὰ συμβόλαια, καὶ παρακρουομένους, καὶ παραλογιζομένους, οὐχ ἡγοῦνται δικαίους, ἀλλὰ πλεονεκτικούς. διὰ γὰρ τὸ πονηρὰν ἔχειν τὴν δόξαν, ἐν ἅπασιν αὐτοὺς ἐλαττοῦσθαι τοῖς πράγμασι. τὰς δὲ Σπαρτιατῶν πλεονεξίας, καὶ τὰς τῶν βασιλέων, καὶ τὰς τῶν τυράννων εὐκτὰς μὲν εἶναι, καὶ πάντας αὐτῶν ἐπιθυμεῖν· οὐ μὴν λοιδορεῖσθαι, καὶ καταρᾶσθαι τοῖς τὰς τηλικαύτας ἔχουσι δυναστείας. οὐδένα δὲ τὴν φύσιν εἶναι, ὅστις οὐκ ἂν εὔξαιτο

A laudata re, nō abhorrere: & qui tales sint, omnib. magnificentiores videri quàm qui æqualitatem introducant: & homines bellicosos lōgè præstare pacis studiosis, qui neq; parare possint quæ non habeant, nec ea quæ habeāt fortiter tueri. Illos autē vtunq. posse, tū capere quæ desiderent, tū B seruare quæ semel occuparint: quæ perfectorum virorū officia esse videātur. Verū de præcellendi studio pulchriora etiam dicere se posse censent, quàm quę nūc dicta sūt. Nā qui contractarū rerū fidem frangant, & alios circumueniant, & falsis ratiunculis deludant: eos neque iustos, neq; præcellentes esse putāt, sed C & auaros & improbos. Quod enim malè de ipsis existimetur: & contemni eos, & omnibus in rebus esse deteriore cōditione, Spartanorum autē præcellendi studium, & regum & tyrannorū, cùm optabile esse, atque ab omnibus expetitū neminē incessere conuitiis, aut execrari eos quoD rum tantæ sint facultates atque opes: neque inuentri tā abiecto ingenio quēquā, quin optet

τοῖς θεοῖς, μάλιστα μὲν αὐτὸς τυγχάνειν τῆς ἐξουσίας ταύτης· εἰ δὲ μὴ, τοὺς οἰκειοτάτους· ὃ καὶ φανερόν ἐστιν, ὅτι μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἅπαντες εἶναι νομίζομεν πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων. τὴν μὲν οὖν περιβολὴν τοῦ λόγου δοκεῖς μοι ποιήσασθαι μετὰ τοιαύτης διανοίας.

A talem à diis poteſtatem tribui ſibi ipſi in primis, aut ſaltem ſibi cõiunctiſſimis. Vnde perſpicuum eſt, ſummum bonũ videri nobis aliis antecellere. Ambitum igitur tuæ orationis in hanc ſententiam cõplexus mihi eſſe videris.

Εἰ μὲν οὖν ἡγούμην ἀφέξεσθαί σε τῶν εἰρημένων, καὶ παραλείψειν ἀνεπιτίμητον τὸν λόγον τοῦτον, οὐδ᾽ ἂν αὐτὸς ἔτι λέγειν ἐπεχείρουν. νῦν δ᾽, ὅτι μὲν οὐκ ἀπεφηνάμην, περὶ ὧν παρεκλήθην σύμβουλος, οὐδὲν (οἶμαι) σοι μελήσει. οὐδὲ γὰρ ὅτε συνήγαγες ἡμᾶς, ἐδόκεις μοι σπουδάζειν περὶ αὐτῶν. ὅτι δὲ προελόμενος συνθεῖναι λόγον μηδὲν ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν ῥαθύμως ἀναγινώσκουσιν, ἁπλοῦν εἶναι δόξαντα, καὶ ῥᾴδιον καταμαθεῖν· τοῖς δ᾽ ἀκριβῶς διεξιοῦσιν αὐτὸν, καὶ πειρωμένοις κατιδεῖν, ὃ τοὺς ἄλλους λέληθεν, χαλεπὸν φαινόμενον, καὶ δυσκατάμαθητον, καὶ πολλῆς μὲν ἱστορίας γέμοντα, καὶ φιλοσοφίας, παντοδαπῆς δὲ μεστὸν ποικιλίας, καὶ ψευδολογίας, οὐ τῆς εἰθισμένης μετὰ κακίας βλάπτειν

B Quòd ſi putaſſẽ, te parſurum eſſe his quæ dicta ſunt, & hanc orationem ſine reprehenſione prætermiſſurum: ne ipſe quidem plura dicenda mihi cenſuiſſem. Nunc, quia nihil de his pronũtiaui, quorũ gratia in conſiliũ aduocatus ſum: id tibi curæ nõ fore arbitror. Nec enim quũ nos cõuocares, ea res ſeriò abs te agi videbatur. Sed inſtituiſti, opinor, oratione cæteris nulla re ſimilẽ: quæ quidẽ ſegniter ac otioſe legentibus ſimplex videretur, ac intellectu facilis: diligẽter autẽ

C intuentibus, & id quod alios latuiſſet, perſpicere conãtibus, difficilis appareret, & nõ expoſita cuiuſuis intelligẽtiæ, multíſq; hiſtoriis & recõdita eruditione referta: plena etiam omnigena varietate, & (vt ita dicã) mẽdaciloquẽtia:

D nõ ea quæ ciues improbè

τοὺς συμπολιτευομένους, ἀλλὰ τῷ δύνασθαι μετὰ παιδιᾶς ὠφελεῖν, ἢ τέρπειν τοὺς ἀκούοντας. ὧν οὐδὲν ἐξετάσαντά με, φήσεις τοῦτον τὸν τρόπον ἔχειν, ὡς ἐβουλεύσω σὺ περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ τήν τε δύναμιν τῶν λεγομένων διδάσκοντα, καὶ τὴν σὴν διάνοιαν ἐξηγούμενον, οὐκ αἰσθάνεσθαι τοσούτῳ τὸν λόγον ἐνδοξότερον δι' ἐμὲ γιγνόμενον, ὅσωπερ αὐτὸν φανερώτερον ἐποίουν, καὶ γνωριμώτατον τοῖς ἀναγινώσκουσιν. ἐπιστήμην γὰρ τοῖς οὐκ εἰδόσιν ἐργαζόμενον, ἔρημον τὸν λόγον ἐμὲ μὴ ποιεῖν, καὶ τῆς τιμῆς ἀποστερεῖν τῆς γιγνομένης * αὐτῶν τοὺς πονοῦντας, καὶ πράγματα σφίσιν αὐτοῖς παρέχοντας. ἐγὼ δ' ὁμολογῶ μὲν ἀπολελεῖφθαι τὴν ἐμὴν φρόνησιν τῆς σῆς, ὡς δυνατὸν πλεῖστον. οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ τοῦτ' οἶδα, κἀκεῖνο τυγχάνω γινώσκων, ὅτι τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας βουλευομένης περὶ τῶν μεγίστων, οἱ μὲν ἄριστα φρονοῦντες, ἐνίοτε διαμαρτάνουσιν τοῦ συμφέροντος, τῶν δὲ φαύλων νομιζομένων εἶναι, καὶ καταφρονουμένων, ἔστιν ὅτε κατώρθωσεν ὁ τυχὼν, καὶ βέλτιστα λέγειν ἔδοξεν. ὥστ' οὐδὲν θαυμα-

A lædere consueuit, sed quę cum vrbanitate iuuare & oblectare possit auditores. Quæ si ego eruere ac proferre conabor, nihil eorum ita se habere dices, vt ea tu se habere volueris. Nam si ego, quæ vis sit orationis, edocuero, & tuũ consilium exposuero: me non animaduertere dices, orationem per me tanto illustriorem reddi, quanto B eam dilucidiorem fecerim, & legentibus lõgè notiorem: quum enim ignorãtibus scientiam tradam, me efficere ne oratio deserta sit: sed eundẽ de honore eius & dignitate multũ detrahere, quæ accessisset ab illis quæ ipsi laborant, & sibi negotium facessunt. Ego verò me prudentia quàm longissimè fieri possit, te esse in- C feriorem fateor: sed tamẽ vt hoc scio, sic illud etiam non ignoro, vrbe vestra maximis de rebus deliberante, sapientissimos interdum à communi vtilitate aberrare: & fieri nonnunquam, vt fortè fortuna quispiam è vilium cõtemptorúmq; numero & rectè sensisse, & optimè di- D xisse videatur. Quare mi-

θαυμαστὸν εἰ καὶ περὶ τοῦ νῦν ἐνεστῶτος τοιοῦτό τι συμβέβηκεν· ὅπου σὺ μὲν οἴει μάλιστα μὲν εὐδοκιμήσειν, ἢν ὡς πλεῖστον χρόνον διαλεχθῇς, ἣν ἔχων γνώμην τὸν περὶ τοῦ λόγου ἐπραγματεύθης. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι βέλτιστά σε πράξειν, ἢν δυνηθῇς τὴν διάνοιαν, ᾗ χρώμενος αὐτὸς συνέθηκας, ὡς τάχιστ' ἂν φανερὰν ποιῆσαι τοῖς ἄλλοις ἅπασι, καὶ Λακεδαιμονίοις, περὶ ὧν πεποίησαι πολλοὺς λόγους, τοὺς μὲν δικαίους, καὶ σεμνούς. τοὺς δ' ἀσελγεῖς καὶ λίαν φιλαπεχθήμονας. οὓς εἴ τις ἐπιδείξειεν αὐτοῖς, πρὶν ἐμὲ διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν ἐμίσησαν, καὶ δυσκόλως πρὸς σὲ διετέθησαν, ὡς κατηγορίαν γεγραφότα περὶ αὐτῶν. νῦν δ' οἶμαι τοὺς μὲν πλείστους Σπαρτιατῶν ἐμμένειν τοῖς ἤθεσιν οἷσπερ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον· τοῖς δὲ λόγοις τοῖς ἐνθάδε γεγραμμένοις οὐδὲν μᾶλλον προσέξειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς ἔξω τῶν Ἡρακλέους στηλῶν λεγομένοις. τοὺς δὲ φρονιμωτάτους αὐτῶν, καὶ τῶν λόγων τινὰς ἔχοντας τῶν σῶν, θαυμάζοντας τούτους, ἢν λάβωσι τὸν ἀναγνωσόμενον, καὶ χρόνον, ὥστε συν-

A randum nō erit, si in hoc quoque negotio tale aliquid nunc euenerit: vbi tu existimas, te maximam laudem consecuturum, si quàm diutissimè disputaris, quo animo orationem composueris. Ego verò tecum optimè actum iri puto, si sententiam, qua in ea cōficiēda vsus es, quàm B paucissimis perspicuam reddere possis, tum aliis vniuersis tum Lacedæmoniis, de quibus multa verba fecisti: quorum nonnulla iusta sunt & grauia, quædam petulantia & nimis odiosa. Quæ si quis eis ostendisset, antequam ego meum iudiciū interposuissem, fieri non potuisset quin & offensi & i- C rati tibi essent, vt qui accusationē cōtra ipsos scripsisses. Nunc Spartanorū plerosque nihil de vetere sua cōsuetudine puto mutaturos: neque orationes hîc scriptas magis curaturos esse, quàm ea quæ extra columnas Herculis dicuntur. Eorū autem prudentissimos, qui orationū tuarum aliquas habent, ac mirantur: si quem nacti D lectorem fuerint, & tempus, vt secū ipsi diligēter

διατρίψαι σφίσιν αὐτοῖς, οὐδὲν ἀγνοήσειν τῶν λεγομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπαίνων αἰσθήσεσθαι τῶν μετ' ἀποδείξεως εἰρημένων περὶ τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ τῶν λοιδοριῶν καταφρονήσειν τῶν εἰκῇ μὲν τοῖς πράγμασι λεγομένων, πικρῶς δὲ τοῖς ὀνόμασι κεχρημένων· καὶ νομιεῖν τὰς μὲν βλασφημίας τὰς ἐνούσας ἐν τῇ βίβλῳ τὸν φθόνον ὑποβάλλειν, τὰς δὲ πράξεις, καὶ τὰς μάχας, ἐφ' αἷς αὐτοί τε μέγα φρονοῦσι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμοῦσιν, σὲ γεγραφέναι, καὶ μνημονεύεσθαι πεποιηκέναι, συναγαγόντα ἁπάσας αὐτὰς καθ' αὑτάς, καὶ θέντα παρ' ἀλλήλας. αἴτιον δ' ἔσται καὶ τοὺς πολλοὺς ποθεῖν ἀναγνῶναι, καὶ διεξελθεῖν αὐτάς, οὐ τὰς ἐκείνων ἐπιθυμοῦντας ἀκοῦσαι πράξεις, ἀλλ' ὅπως σὺ διείλεξαι περὶ αὐτῶν, μαθεῖν βουλομένους. ταῦθ' ἐνθυμουμένους, καὶ διεξιόντας οὐδὲ τῶν παλαιῶν ἔργων ἀμνημονήσειν, δι' ὧν ἐγκεκωμίακας τοὺς προγόνους αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις διαλέξεσθαι πρὸς σφᾶς αὐτούς. πρῶτον μὲν, ὅτι Δωριεῖς ὄντες, ἐπειδὴ κατεῖδον τὰς πόλεις τὰς αὑτῶν ἀδόξους, καὶ μικράς, καὶ πολλῶν ἐν-

A omnia perpendant: nihil ignoraturos eorum quæ dicuntur, sed & laudes animaduersuros, quæ in vrbem suam, enumeratis rebus gestis conferuntur: & conuitia contempturos, quæ sine re dicuntur, verborúmque tantùm asperitatem habent: & existimaturos, maledicta quæ in libro insint, ab inuidia esse B profecta, res verò gestas & prælia, propter quæ & ipsi multùm sibi tribuunt, & ab aliis tribui vident, te scripsisse, & ab obliuione vindicasse, collectis seorsim omnibus & per collationem explicatis. Illud quoque tibi acceptum referent, si ea multi & legere & percensere velint: non quòd illorum res gestas audire desiderent, sed C quòd cognoscere studeãt, quomodo tu de eis disserueris. Hæc cum animis suis cogitantes & repetentes, neque veterum facinorum obliuiscentur, ob quæ maiores ipsorum laudasti, sed hæc etiam sæpe secũ ipsi reputabũt: primùm, se, qũum Doriẽses essent, ac suas vrbes D paruas & inglorias esse viderent, multarúmq; re-

δεομένους ἐπεξιόντες (?) ταύτας, ἐστράτευον ἐπὶ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πρωτευούσας ἐπ᾽ Ἄργος, καὶ Λακεδαίμονα, καὶ Μεσσήνην. μάχῃ δὲ νικήσαντες, τοὺς μὲν ἡττηθέντας ἔκ τε τῶν πόλεων καὶ τῆς χώρας ἐξέβαλον. αὐτοί τε τὰς κτήσεις ἁπάσας τὰς ἐκείνων κατασχόντες ἔτι καὶ νῦν ἔχουσιν· οὗ μεῖζον ἔργον, καὶ θαυμαστότερον οὐδεὶς ἐπιδείξει κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενόμενον, οὐδὲ πρᾶξιν εὐτυχεστέραν, καὶ θεοφιλεστέραν τοῖς χρησαμένοις τῆς μὲν οἰκείας ἀπορίας ἀπαλλαξάσης, τῆς δ᾽ ἀλλοτρίας εὐδαιμονίας κυρίους ποιησάσης. καὶ ταῦτα μὲν, μετὰ πάντων τῶν συστρατευσαμένων ἔπραξαν· ἐπεὶ δὲ πρὸς Ἀργείους, καὶ Μεσσηνίους τὴν χώραν διείλοντο, καὶ καθ᾽ αὑτοὺς ἐν Σπάρτῃ κατῴκισαν, ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς τοσοῦτον φρονῆσαι φῂς αὐτοὺς, ὥστ᾽ ὄντας οὐ πλείους τότε δισχιλίων, οὐχ ἡγήσασθαι σφᾶς αὐτοὺς ἀξίους εἶναι ζῆν, εἰ μὴ δεσπόται πασῶν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων γένοιντο· καὶ ταῦτα διανοηθέντες, καὶ πολεμεῖν ἐπιχειρήσαντες, οὐκ ἀπεῖπον ἐν πολλοῖς κακοῖς καὶ κινδύνοις γενόμενοι, πρὶν

A rum egentes: illis neglectis, bellum intulisse ciuitatibus Peloponnesi primariis, Argis, Lacedęmoni & Messenæ: victoriáque parta, & vrbibus & regione eos exegisse, quos superassent: ac possessiones illorum omnes occupasse, quas etiam nunc tenent: quo maius facinus, & admirabilius, B nemo ostendet illis temporibus editũ: aut quicquam esse gestum felicius, aut diis magis propitiis, quàm id per quod & suæ inopiæ consuluerunt, & alienam felicitatem obtinuerunt. Atque hæc cum omnibus expeditionis illius sociis gesserunt. Postquam autem cum Argiuis & Messeniis C regionem partiti, Spartã seorsim se contulissent, illis temporibus animorum tanta magnitudinẽ eos fuisse dicis, vt quum non plures bis mille essent, se vita indignos iudicarent, nisi omnibus Peloponnesi vrbib. potiri possent. Quo consilio quũ bellũ suscepissent: licet multis miseriis & periculis circumuenti, non D abiecerunt animos, neque conquieuerũt, priusquam

ἁπάσας ταύτας ὑφ' αὐτοῖς ἐποίησαντο, πλὴν τῆς Ἀργείων πόλεως. ἔχοντας δ' ἤδη καὶ χώραν πλείστην, καὶ δύναμιν μεγίστην, καὶ δόξαν τοσαύτην, ὅσην προσήκει τοῖς τηλικαῦτα διαπεπραγμένοις, οὐχ ἧττον διακεῖσθαι φιλοτίμως, ὅτι λόγος ὑπῆρχεν αὐτοῖς ἴδιος, καὶ καλὸς μόνοις τῶν Ἑλλήνων. ἐξεῖναι γὰρ εἰπεῖν αὐτοῖς, ὅτι σφεῖς μὲν ὄντες οὕτως ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, οὐδεμιᾷ πώποτε τῶν μυριάνδρων πόλεων ἠκολούθησαν, οὐδ' ἐποίησαν τὸ προσταττόμενον, ἀλλ' αὐτόνομοι διετέλεσαν ὄντες. αὐτοὶ δ' ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες κατέστησαν· καὶ τῆς τιμῆς ταύτης ἔτυχον οὐκ ἀλόγως, ἀλλὰ διὰ τὸ μάχας ποιησάμενοι πλείστας τῶν ἀνθρώπων κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, μηδεμίαν ἡττηθῆναι τούτων, ἡγουμένου βασιλέως, ἀλλὰ νενικηκέναι πάσας. οὗ τεκμήριον οὐδεὶς ἂν δύναιτο μεῖζον εἰπεῖν ἀνδρείας, καὶ καρτερίας, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμονοίας, πλὴν ἢ τὸ ῥηθήσεσθαι μέλλον. τοσούτων γὰρ τὸ πλῆθος πόλεων τῶν Ἑλληνίδων οὐσῶν, τῶν μὲν ἄλλων οὐδεμίαν ἐστὶν εἰπεῖν,

A quam eas omnes, Argiuorum vrbe excepta, subegissent. Quum autem iam & ditionem amplissimam, & potentiam maximam, & tantã gloriam cõsecuti essent, quantam eos par est qui res tantas gesserant: hoc sibi non minus laudi duxerunt, quòd soli Græcorum omnium hac pecu-
B liari & præclara prærogatiua gloriari possent, se tam paucos numero, nullius vnquam vrbis, quantumuis amplæ, ductum secutos esse aut imperata fecisse: sed sua libertate perpetuò retenta, bello barbarico Græcorum omnium duces constitutos: eóque honore non sine causa
C affectos, sed propterea quòd ex vniuerso genere mortalium illis temporibus in plurimis præliis versati, in nullo, rege duce, succubuissent, sed omnes superassent. quo nullum maius ac certius signum dici potest fortitudinis & tolerantiæ, & consentionis inter ipsos eo quod iam dicetur excepto. Nam
D quum tanta multitudo sit Græcarum ciuitatum, cæterarum nulla dici

οὐδ᾽ εὑρεῖν, ἥτις οὐ περιέπεσε ταῖς συμφοραῖς ταῖς εἰθισμέναις γίγνεσθαι ταῖς πόλεσιν. ἐν δὲ τῇ Σπαρτιατῶν οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν, οὔτε σφαγὰς ἀνόμους γεγενημένας, οὐδ᾽ ἁρπαγὰς χρημάτων, οὐδ᾽ αἰσχύνας γυναικῶν, καὶ παίδων, ἀλλ᾽ οὐδὲ πολιτείας μεταβολὴν, οὐδὲ χρεῶν ἀποκοπὰς, οὐδὲ γῆς ἀναδασμὸν, οὐδ᾽ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνηκέστων κακῶν· περὶ ὧν διεξιόντας οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ καὶ σοῦ ταῦτ᾽ ἀθροίσαντος, καὶ διαλεχθέντος, οὕτω καλῶς περὶ αὐτῶν μεμνήσεσθαι, καὶ πολλὴν χάριν ἕξειν. οὐ τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔχω περὶ σοῦ νῦν τε καὶ πρότερον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις ἐθαύμαζόν σου τήν τε φύσιν, καὶ τὴν τοῦ βίου τάξιν, καὶ τὴν φιλοπονίαν, καὶ μάλιστα τὴν ἀλήθειαν τῆς φιλοσοφίας. νῦν δὲ ζηλῶ σου, καὶ μακαρίζω τὴν εὐδαιμονίαν. δοκεῖς γάρ μοι ζῶν μὲν λήψεσθαι δόξαν, οὐ μείζω δὲ, ἧς ἄξιος εἶ (χαλεπὸν γὰρ) παραπλήσιον δὲ, καὶ μᾶλλον ὁμολογουμένην τῆς νῦν ὑπαρχούσης· τελευτήσαντα δὲ τὸν βίον, μεθέξειν ἀθανασίας, οὐ τῆς τοῖς θεοῖς παρου-

A aut inueniri potest, quæ non in calamitates illas inciderit, vrbibus accidere solitas. Spartæ autem nemo potest ostendere factas esse vel cædes iniustas, vel direptiones pecuniarum, vel stupra vxorum & liberûm, imò ne reipubl. quidem mutationem neque nouas tabulas, neque agrorum diuisionẽ, neque quicquã aliud insignium calami- B tatum. Quæ quum reputabunt, fieri non poterit quin tui etiam, qui ista congesseris, & tam eleganter disserueris, recordaturi, & magnam tibi gratiam habituri sint. Nõ autem nunc idem quod prius, de te sentio. Nam superiori tempore, cùm ingenium tuum, & vitæ ordinem & industriam, C tum verò philosophiæ veritatem in primis mirabar: nunc verò te felicissimum & beatissimum iudico. Videris enim mihi viuens etiam gloria fore non quidem maiore quàm merearis (vix enim id fieri potest) propinqua illi tamen, & euidentiore hac qua D nunc flores: defunctus autem immortalitatis particeps futurus, non eius qua dij fruun-

τῆς, ἀλλὰ τῆς παρὰ τοῖς ἐπιγιγνομένοις περὶ τῶν διενεγκόντων, ἔν τινι τῶν καλῶν ἔργων μνήμην ἐμποιούσης. καὶ δικαίως τεύξῃ τούτων. ἐπῄνεσας γὰρ ἀμφοτέρας καλῶς, καὶ πρεπόντως· τὴν μὲν, κατὰ τὴν δόξαν τῶν πολλῶν, ἧς οὐδεὶς τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν καταπεφρόνηκεν· ἀλλ᾽ ἐπιθυμοῦντες τυχεῖν αὐτῆς, οὐκ ἔστιν (B) ὅν τινα κίνδυνον οὐχ ὑπομένουσι· τὴν δὲ, κατὰ τὸν λογισμὸν τῶν πειρωμένων στοχάζεσθαι τῆς ἀληθείας· παρ᾽ οἷς εὐδοκιμεῖν ἄν τινες ἕλοιντο μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις διπλασίοις γενομένοις ἢ νῦν εἰσίν. ἀπλήστως δὲ διακείμενος ἐν τῷ καιρῷ τῷ πρὸς ἄλλοις, καὶ πολλὰ ἂν εἰπεῖν ἔχων, καὶ περὶ σοῦ καὶ (C) περὶ τῶν πόλεων, καὶ περὶ τοῦ λόγου, ταῦτα μὲν ἐάσω· περὶ ὧν δὲ παρακεκλῆσθαί με σὺ φῄς, περὶ τούτων ἀποφαίνομαι. συμβουλεύσω γάρ σοι, μήτε καίειν τὸν λόγον, μήτε ἀφανίζειν, ἀλλ᾽ εἴ τινος ἐνδεής ἐστι, διορθώσαντα, καὶ προσγράψαντα πάσας τὰς διατριβὰς, τὰς περὶ αὐτὸν γενομένας, δι- (D) δόναι τοῖς βουλομένοις λαμβάνειν· εἴπερ βούλει χαρίσασθαι-

A tur, sed illius qua memoria eorum qui re aliqua memorabili alios superant, ad posteros propagatur. Et hæc iure tibi contingent. Nam vtramque vrbem præclarè laudasti, & conuenienter: alteram, ex opinione multitudinis, quam nulli viri celebres contempserunt: sed dum eam consequi student, omnia pe- B ricula subierunt: alteram secundùm cogitationes eorum qui veritatem attingere coniectura student: apud quos in magna existimatione esse, præstabilius est, quàm apud alios: si duplo plures quàm nunc sunt, existerent. Quum autem inexplebili hoc tempore cupiditate flagrem, & mul- C ta dicenda habeam, tum de te, tum de vtraque vrbe, tum de oratione hac: tamen omissis illis, de eo sententiam dicam, cuius gratia me accersitum esse dicis. Tibi enim autor ero vt hanc orationem neque comburas, neque aboleas: sed sicubi aliquid deest, corrigas, & omnibus disputationibus D quæ de ea habitæ sunt adscriptis, lege volentibus impertias: si modò rem gratam facere

σαι μὲν τοῖς ἐπιεικεστάτοις τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοῖς ἀληθῶς φιλοσοφοῦσιν, ἀλλὰ μὴ προσποιουμένοις· λυπῆσαι δὲ τοὺς θαυμάζοντάς σε μᾶλλον τῶν ἄλλων, λοιδορουμένους δὲ τοῖς λόγοις τοῖς σοῖς ἐν τοῖς ὄχλοις τοῖς πανηγυρικοῖς, ἐν οἷς πλείους εἶναι συμβαίνει τοὺς καθεύδοντας τῶν ἀκροωμένων, καὶ προσδοκῶντας ἢν παρακρούσωνται τοὺς ἰδιώτας, ἐναμίλλους τοὺς αὑτῶν γενήσεσθαι τοῖς ὑπὸ σοῦ γεγραμμένοις. κακῶς εἰδότες, ὅτι πλεῖον ἀπολελειμμένοι τῶν σῶν εἰσὶν, ἢ τῆς Ὁμήρου δόξης, οἱ περὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ ποίησιν γεγονότες. Ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ, καὶ τοὺς παρόντας ἀξιώσαντος ἀποφήνασθαι περὶ ὧν παρεκλήθησαν, οὐκ ἐθορύβησαν, ὃ ποιεῖν εἰώθασι πᾶσι τοῖς χαριέντως διειλεγμένοις, ἀλλ' ἀνεβόησαν ὡς ὑπερβαλλόντως εἰρηκότος, καὶ περιστάντες αὐτὸν ἐπῄνουν, ἐζήλουν, ἐμακάριζον. καὶ προσθεῖναι μὲν οὐδὲν εἶχον τοῖς εἰρημένοις, οὐδ' ἀφελεῖν· συναπεφαίνοντο δὲ, καὶ συνεβούλευον ποιεῖν ἅπερ ἐκεῖνος παρῄνεσεν. οὐ μὴν οὐδ' ἐγὼ παρεστὼς ἐσιώπων,

studes optimis viris inter Græcos,& verè, nō simulate,philosophantibus:& illos afficere molestia,qui quum te magis quàm alij mirentur, orationes tuas in hominum frequentia proscindunt (etsi declamantibus iis plures sunt qui dormiant quàm qui auscultent) quiq; sperāt, si vulgus hominum deceperint, suas declamatiunculas cum scriptis à te orationibus posse cōtendere: ignari nimirum, se longius abesse ab excellentia tua, quàm gloria Homeri vincuntur illi, qui in eodem genere poesis elaborarunt. Quibus ille dictis, ab iis qui aderant,petiit vt ea de re, cuius gratia conuocati essent, sententiam dicerent. Illi verò non applauserunt, quod omnib⁹ eleganter disserētibus facere solent: sed exclamarunt quasi excellēter perorasset: factáq; circa eum corona laudabant, mirabantur, beatum prædicabant. ac eius quidem orationi quod adiicerent aut demerent, nihil habebant: sed pedibus euntes in eius sentētiam, ea mihi facienda censebant quæ ille monuisset. Verùm ne ego quidem tacitus astabam,

ἀλλ᾽ ἐπῄνουν τήν τε φύσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπιμέλειαν. περὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἐφθεγξάμην, ὧν εἶπεν. οὐθ᾽ ὡς ἔτυχε τῶν ὑπονοίαις τῆς ἐμῆς διανοίας, οὐθ᾽ ὡς διήμαρτεν. ἀλλ᾽ εἴων αὐτὸν οὕτως ἔχειν, ὥσπερ αὐτὸς αὑτὸν διέθηκε. περὶ μὲν οὖν ὧν ὑπεθέμην, ἱκανῶς εἰρῆσθαι νομίζω. τὸ γὰρ ἀναμιμνήσκειν καθ᾽ ἕκαστον τῶν εἰρημένων, οὐ πρέπει τοῖς λόγοις τοῖς τοιούτοις.

Βούλομαι δὲ διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἰδίᾳ μοι περὶ τὸν λόγον συμβεβηκότων· ἐγὼ γὰρ ἐνεστησάμην μὲν αὐτὸν ἔτη γεγονὼς, ἅπερ ἐν ἀρχῇ προεῖπον. ἤδη δὲ τῶν ἡμίσεων γεγραμμένων, ἐπιγενομένου μοι νοσήματος, ῥηθῆναι μὲν οὐκ εὐπρεποῦς, δυναμένου δ᾽ ἀναιρεῖν οὐ μόνον τοὺς πρεσβυτέρους ἐν τρισὶν ἢ τέτταρσιν ἡμέραις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκμαζόντων πολλοὺς, τούτῳ διετέλουν τριετῆ μαχόμενος, οὕτω φιλοπόνως ἑκάστην τὴν ἡμέραν διάγων, ὥστε καὶ τοὺς εἰδότας καὶ τοὺς παρὰ τῶν εἰδότων πυνθανομένους, μᾶλλον θαυμάζειν διὰ τὴν καρτερίαν ταύτην, ἢ δι᾽ ἃ πρότερον ἐπῃνούμην, ἤδη δ᾽ ἀπειρηκότες καὶ

A sed cùm ingenium eius laudabam, tum diligentiã. De cæteris autem quæ dixerunt, nihil locutus sum, nec quàm propè cõiecturis suis ad meam sententiam accessisset, nec quàm longè aberrasset; sed eam persuasionem, quam à se ipse acceperat, eum tenere sinebam. Ac verò de his quæ proposui, B satis dictum esse puto, nã singula quæ prius dicta sunt, repetere alienum est ab hoc genere orationũ.

Dicam autẽ de his quæ in hac oratione mihi priuatim acciderunt: quam ego scribere institui tot annos natus quot initio dixi. Quum verò media pars scripta esset, morbus me inuasit, qui vt nominari verecundè nõ potest, C sic non seniores tantùm triduo aut quatriduo tollere potest, sed multos etiam integræ ætatis. cum quo perpetuum trienniũ ego sum luctatus, & ea tolerãtia singulos dies trãsegi, vt & ii qui sciunt, & qui è scientibus, audierunt, meam illam tolerantiam mirentur magis, quàm ea quæ superiori D tempore mihi laudem pepererunt. Quum verò iam & animum despon=

A διὰ τὴν νόσον, καὶ διὰ τὸ γῆρας, τῶν ἐπισκοπούντων τινές με, καὶ πολλάκις ἀνεγνωκότων τὸ μέρος τοῦ λόγου τὸ γεγραμμένον, ἐδέοντό μου, καὶ συνεβούλευον μὴ καταλιπεῖν αὐτὸ ἡμιτελῆ, μηδὲ ἀδιέργαστον, ἀλλὰ πονῆσαι μικρὸν χρόνον, καὶ προσέχειν τοῖς λοιποῖς τὸν νοῦν. οὐχ ὁμοίως δὲ διελέγοντο περὶ τούτων τοῖς ἀφοσιουμένοις· B ἀλλ᾽ ὑπερεπαινοῦντες μὲν τὰ γεγραμμένα, τοιαῦτα δὲ λέγοντες ὧν εἴ τινες ἤκουον, μήτε συνήθεις ἡμῖν ὄντες, μήτ᾽ εὔνοιαν μηδεμίαν ἔχοντες, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν ὑπέλαβον, τοὺς μὲν φενακίζειν, ἐμὲ δὲ διεφθάρθαι, καὶ παντάπασιν εἶναι μωρὸν, εἰ πείθομαι τοῖς λεγομένοις. C οὕτω δ᾽ ἔχων, ὡς ἴσως ἂν εἰπεῖν τινὲς ἐτόλμησαν, ἐπείσθην. (τί γὰρ δεῖ μακρὸν λόγον γίγνεσθαι περὶ τὴν τῶν λοιπῶν πραγματείαν;) γεγονὼς μὲν ἔτη τρία μόνον ἀπολείποντα τῶν ἑκατόν. οὕτω δὲ διακείμενος, ὡς ἕτερος ἔχων οὐχ ὅπως γράφειν ἂν λόγον ἐπεχείρησεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἄλλου D δεικνύοντος, καὶ πονήσαντος, ἠθέλησεν ἀκροατὴς γενέσθαι. τίνος οὖν ἕνεκα ταῦτα

dissem,& viribus destitutus essem, tũ morbo tum senectute: quidam eorum qui me visebant,& eam orationis partem quæ scripta erat, sæpe legerant: rogarunt & suaserunt, ne dimidiatam & inelaboratã relinquerem: sed parui temporis labore suscepto, etiam reliquis absoluendis animum adiicerem. Neq; verò ita loquebantur, vt defungendi caussa id facerent: sed & quæ scripseram laudibus efferebant,& ea dicebãt, quæ si qui audiuissent, neq; familiaritate neq; beneuolentia nobiscũ coniuncti, fieri non potuisset quin existimassent, & illos fucum mihi facere,& me errore mentis affici, & fore stultum, si verbis eorum fidem habuissem. Quanquam autem sic affectus eram, vt fortasse quidã dicere ausi sunt, parui (quid enim prolixa oratione opus est de his quę restãt?) quum quidem triennio tantùm ab anno ętatis cẽtesimo abessem: & sic afflicta valetudine, qua ali⁹ tãtum abest vt orationem scribere instituisset, vt nec ab alio elaboratam & ostensam audire voluisset. Cur verò hæc comme-

διῆλθον; οὐ συγγνώμης τυχεῖν ἀξιῶν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων. οὐ γὰρ οὕτως οἴομαι διειλέχθαι περὶ αὐτῶν· ἀλλὰ δηλῶσαι βουλόμενος τά τε περὶ ἐμὲ γινόμενα, καὶ τῶν ἀκροατῶν ἐπαινέσαι μὲν τοὺς τόν τε λόγον ἀποδεχομένους τοῦτον, καὶ τῶν ἄλλων σπουδαιοτέρους, καὶ φιλοσοφωτέρους εἶναι νομίζοντας, τοὺς τε διδασκαλικοὺς, καὶ τεχνικοὺς, τῶν πρὸς τὰς ἐπιδείξεις, καὶ τοὺς ἀγῶνας γεγραμμένων· καὶ τοὺς τῆς ἀληθείας στοχαζομένους, τῶν τὰς δόξας τῶν ἀκροωμένων παρακρούεσθαι ζητούντων· καὶ τοὺς ἐπιπλήττοντας τοῖς ἁμαρτανομένοις, καὶ νουθετοῦντας τῶν πρὸς ἡδονὴν καὶ χάριν λεγομένων· συμβουλεῦσαι δὲ τοῖς τἀναντία τούτων γινώσκουσι, πρῶτον μὲν μὴ πιστεύειν ταῖς αὑτῶν γνώμαις, μηδὲ νομίζειν ἀληθεῖς εἶναι τὰς κρίσεις τὰς ὑπὸ τῶν ῥαθυμούντων γινομένας· ἔπειτα μὴ προπετῶς ἀποφαίνεσθαι, περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν, ἀλλὰ περιμένειν, ἕως ἂν ὁμονοῆσαι δυνηθῶσι τοῖς τῶν ἐπιδεικνυμένων πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχουσι. τῶν γὰρ

A moro? Non vtique vt orationi meæ veniam peram (nec enim sic disseruisse mihi videor) sed primùm vt ostēdam quid mihi vsu venerit: deinde, vt eos auditores laudem qui hanc orationem probant: quíque existimāt, eas orationes quæ docent, & artem monstrant, iis quæ vel ad ostentationem, vel ad forensia certamina comparatę sunt, præferendas, & eruditiores iudicādas esse: eas item quæ veritati studeant, illis esse potiores quæ auditoribus fucum facere, ac receptas opiniones extorquere conētur: pluris etiam eas fieri debere, quę delicta reprehēdant atque admoneant, quàm quæ voluptati & auræ populari seruiant. C Eos autem qui diuersum ab his sentiunt, monere volui, in primis ne suis sententiis plus æquo tribuāt: neq; vera eorum iudicia esse putent, qui sunt animis otiosis. Secundo loco, ne temere ac inconsiderate pronuntiēt de his quæ prorsus ignorant: sed tātisper expectēt ac differant, dum illis assentiri D queāt, qui de iis quæ ostēdūtur orationibus, peritissimè iudicāt. Nemo enim

οὕτω διηκόντων διανοίας, οὐκ ἔστιν ὅπως ἄν τις τοὺς τοιούτους ἀνοήτους εἶναι νομίσειεν.

eos qui hac modestia fuerint, ineptos & stolidos iudicabit.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΟΦΙΣΤΩΝ λόγος.

Τῶν τῆς τρίτης συμμορίας λόγων πέμπτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Σοφισταὶ παρ' Ἀθηναίοις ἐχρημάτιζον τὸ παλαιὸν, ἄνδρες σοφοὶ, καὶ οἱ τοὺς νεωτέρους τήν τε περὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα καὶ τὴν ἄλλην φιλοσοφίαν διδάσκοντες. τοὔνομα γοῦν αὐτὸ καθ' αὑτὸ τῶν σεμνοτάτων ἐγένετο, καθὼς καὶ τὸ τυράννου, ὅστις οὐκ ἦν ἕτερος βασιλέως ἢ μονάρχου καὶ αὐτοκράτορος. ὅπερ ῥᾴδιόν ἐστι μαθεῖν ἔκ τε τῶν Ξενοφῶντος καὶ Ἰσοκράτους καὶ Δημοσθένους, καὶ ἑτέρων πολλῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς σχολίοις ἡμῶν ἐσημειωσάμεθα. προϊόντες δὲ τοῦ χρόνου, ἐνίων, ὡς εἰκὸς, ἀμαθία τε καὶ πονηρία τοὺς πάντας διαβαλοῦσα τοσούτου μίσους ἐνέπλησεν, ὥστε σοφιστὰς τὸ λοιπὸν ἀποκληθῆναι, τοὺς κενοδοξίας ἢ φιλοχρηματίας ἕνεκεν φιλοσοφοῦντας. εἰς δὲ τοὺς τοιούτους τῶν λογοδαιδάλων κατὰ τουτονὶ τὸν λόγον ἀποτείνεται Ἰσοκράτης, ὡς ἄρα μηδενὸς πλὴν τῆς ἰδίας αἰσχροκερδείας λόγον ποιουμένους, καὶ διὰ τῆς τῶν ἐψευσμένων ἐπαγγελιῶν ὑπερβολῆς, οὐ μόνον τοὺς ἄλλους ἐξαπατῶντας,

ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῖς καὶ πᾶσι τοῖς φιλοσοφοῦσι μῖσός τε καὶ φθόνον τὸν μέγιστον παρασκευάσοντας.

Περιέχει δ' ὁ λόγος χωρὶς τῶν ἄλλων, ἐναργῆ διδασκαλίαν περί τε τῆς δυνάμεως τῆς φύσεως, καὶ τῆς τῆς παιδεύσεως ὠφελειῶν πάνυ νουνεχόντως ἑρμηνευθεῖσαν.

ISOCRATIS CONTRA SOPHISTAS, oratio,

Quæ tertiæ claſſis eſt quinta.

ARGVMENTVM eiuſdem orationis.

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

SOphiſtæ, apud Athenienſes olim dicebantur, viri ſapientes, & eloquentiæ aliarúmque bonarum artium doctores. atque id nomen ſuapte natura honeſtiſſimum fuit, vt tyranni: qui non alius eſt quàm rex, aut princeps, qui vnus rerum potitur. id quod è Xenophonte, Iſocrate, Demoſthene atque aliis, vt in Annotationibus noſtris oſtenſum eſt, facilè intelligitur. Tandem, vt fit, quorundam inſcitia & improbitas omnibus inuidiam peperit: itaque factum eſt, vt Sophiſtæ appellarentur, qui oſtentationis aut quæſtus cauſa philoſopharentur. In eius igitur generis dicendi magiſtros hac oratione inuehitur Iſocrates, vt qui præter quæſtum nihil propoſitum habeant, & inanium pollicitationum magnificentia nõ alios tantùm decipiant, ſed & ſemetipſos, & omnes eruditos in ſummum odium & inuidiam adducant.

Ineſt in hac oratione, præter alia, inſignis locus de ingenij vi, & inſtitutionis vtilitate, prudentiſſimè tractatus.

Εἰ πάντες ἤθελον οἱ παιδεύειν ἐπιχειροῦντες ἀληθῆ λέγειν, καὶ μὴ μείζους ποιεῖσθαι τὰς ὑποσχέσεις, ὧν ἔμελλον ἐπιτελεῖν, οὐκ ἂν κακῶς ἤκουον ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν. νῦν δ' οἱ τολμῶντες λίαν ἀπερισκέπτως ἀλαζονεύεσθαι, πεποιήκασιν ὥστε δοκεῖν ἄμεινον βουλεύεσθαι, τοὺς ῥᾳθυμεῖν αἱρουμένους, τῶν περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατριβόντων· τίς γὰρ οὐκ ἂν μισήσειεν ἅμα καὶ καταφρονήσειε, πρῶτον μὲν τῶν περὶ τὰς ἔριδας διατριβόντων, οἳ προσποιοῦνται μὲν τὴν ἀλήθειαν ζητεῖν, εὐθὺς δ' ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπαγγελμάτων, ψευδῆ λέγειν ἐπιχειροῦσιν; οἶμαι γὰρ ἅπασιν εἶναι φανερὸν, ὅτι τὰ μέλλοντα προγινώσκειν, οὐ τῆς ἡμετέρας φύσεώς ἐστιν· ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπέχομεν ταύτης τῆς φρονήσεως, ὥσθ' Ὅμηρος ὁ μεγίστην δόξαν ἐπὶ σοφίᾳ σχὼν, καὶ τοὺς θεοὺς πεποίηκεν ἔστιν ὅτε βουλομένους περὶ αὐτῶν, οὐ τὴν ἐκείνων γνώμην εἰδὼς, ἀλλ' ἡμῖν ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι τοῖς ἀνθρώποις ἕν τι τοῦτο τῶν ἀδυνάτων ἐστίν.

SI omnes isti qui docere instituũt, vera dicere vellent, neque maiora promitterent quàm præstare solent: vulgo non malè audirent. Nunc eorum audacia, qui se nimis inconsideratè iactãt, factum est vt rectius sibi consulere videantur ij qui in otio degere malunt, quàm sapientiæ studiosi. Quis enim non simul & oderit & contemnat, primùm eos qui in rixis versantur: qui quum veritatis indagationem præ se ferant, statim ab initio suarum pollicitationum mentiri non dubitent? Omnibus enim perspicuum esse arbitror, futurarum rerum prænotionem non esse nostri ingenij: sed humanæ prudentiæ captum vsque adeo excedere, vt Homerus opinionem sapientiæ maximam consecutus, etiam deos interdum de futuris deliberantes introduxerit. Qui etsi animum eorum non perspectum habuit, nobis tamen ostendere voluit, id ex eorum esse numero quæ vires humanas superarent.

οὗτοι τοίνυν εἰς τοῦτο τόλμης ἐληλύθασιν, ὥστε πειρῶνται πείθειν τοὺς νεωτέρους, ὡς ἢν αὐτοῖς πλησιάσωσιν, ἅ τε πρακτέον ἐστὶν εἴσονται, καὶ διὰ ταύτης τῆς ἐπιστήμης εὐδαίμονες γενήσονται. καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν διδασκάλους καὶ κυρίους σφᾶς αὐτοὺς καταστήσαντες, οὐκ αἰσχύνονται τέτταρας ἢ πέντε μνᾶς ὑπὲρ τούτων αἰτοῦντες· ἀλλ' εἰ μέν τι τῶν ἄλλων κτημάτων πολλοστοῦ μέρους τῆς ἀξίας ἐπώλουν, οὐκ ἂν ἠμφισβήτησαν, ὡς οὐκ εὖ φρονοῦντες τυγχάνουσι. σύμπασαν δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὕτως ὀλίγου πωλοῦντες, ὡς νοῦν ἔχοντες, διδάσκαλοι τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι γίνεσθαι, καὶ λέγουσι μὲν ὡς οὐδὲν δέονται χρημάτων, ἀργυρίδιον καὶ χρυσίδιον τὸν πλοῦτον ἀποκαλοῦντες, μικροῦ δὲ κέρδους ὀρεγόμενοι, μονονοὺ καὶ ἀθανάτους ὑπισχνοῦνται ποιήσειν τοὺς αὐτοῖς συνόντας· ὃ δὲ πάντων καταγελαστότατον, ὅτι παρ' ὧν δεῖ λαμβάνειν αὐτοὺς, τούτοις μὲν ἀπιστοῦσιν, οἷς μέλλουσι τὴν δικαιοσύνην παραδώσειν· ὧν δ' οὐδεπώποτε διδάσκαλοι γεγόνασι, παρὰ τούτοις τὰ παρὰ τῶν μαθητῶν μεσεγγυοῦνται.

A Isti auté tanta sunt audacia, vt persuadere conentur adolescentibus, eos, si ipsis magistris vsi fuerint, & quid agendũ sit scituros, & per eam scientiam felicitatis fore compotes. Quum autem tantorum bonorum doctores & dominos se cõstituerint, ea quaternis aut quinis indicare minis nõ erubescũt. B At si quid aliarum rerũ longe infra iustum pretium venderent, ne ipsi quidem se desipere negarent. Nunc, quum virtuté & felicitatem vniuersam tantillo venundent, tanquam sapientes, aliorum præceptores esse volũt: & auro quidem & argento atque diuitiis, quæ minuendi forma peculiolã C appellãt, indigere se negant, quum appetitione parui lucelli discipulis tantùm nõ immortalitatem polliceantur. Iam, quod omnium maximè ridiculum est, iis diffidunt à quibus numerãda merces est, quib. se iustitiam tradituros promittũt: quorum auté magistri nũquã fuerũt, eos pro discipulis spõdere iubẽt. D

πρὸς μὲν τὴν ἀσφάλειαν εὖ βουλευόμενοι, τῷ δ' ἐπαγγέλματι τἀναντία πράττοντες. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλο τι παιδεύοντας, προσήκει διακριβοῦσθαι περὶ τῶν διαφερόντων. οὐδὲν γὰρ κωλύει τοὺς περὶ ἕτερα δεινοὺς γιγνομένους, μὴ χρηστοὺς εἶναι περὶ τὰ συμβόλαια. τοὺς δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σωφροσύνην ἐργαζομένους, πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστι μὴ οὐ τοῖς μαθηταῖς μᾶλλον πιστεύειν; οὐ γὰρ δή που περὶ τοὺς ἄλλους ὄντες καλοὶ κἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, περὶ τούτους ἐξαμαρτήσονται, δι' οὓς τοιοῦτοι γεγόνασιν. ἐπειδὰν οὖν τῶν ἰδιωτῶν τινες ἅπαντα ταῦτα συλλογισάμενοι, κατίδωσι τοὺς τὴν σοφίαν διδάσκοντας, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παραδιδόντας, αὐτούς τε πολλῶν δεομένους, καὶ τοὺς μαθητὰς μικρὸν πραττομένους, καὶ τὰς ἐναντιώσεις ἐπὶ μὲν τῶν λογιδίων τηροῦντας, ἐπὶ δὲ τῶν ἔργων μὴ καθορῶντας· ἔτι δὲ περὶ τῶν μελλόντων μὲν εἰδέναι προσποιουμένους, περὶ δὲ τῶν παρόντων, μηδὲν τῶν δεόντων μήτ' εἰπεῖν μήτε συμβουλεῦσαι δυναμένους, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμονοοῦντας,

A Qua sanè re non malè sibi cauent: sed eadem pollicitationes suas euertũt. nam qui aliquid aliud docent, eos quàm accuratissimè sibi prouidere decet ne in contractibus fraudetur. Nihil enim prohibet quominus ij qui alterius cuiuspiã artis peritiã adepti sunt, pacta & conuenta violent. Eos autem B qui ex virtute & temperãtia quæstum faciunt, quid absurdius quam non discipulis potissimùm fidẽ adhibere? Nam si erga cæteros se bonos & æquos præbuerunt, nõ vtique illis iniuriam faciẽt, quorũ opera tales euaserunt. Quum igitur in doctorem quidam his omnibus consideratis animaduertunt, eos qui sapientiam C docent, & felicitatem tradunt, ipsos angustia rei familiaris premi, & à discipulis mercedulam exigere: & quas in sententiolis contradictiones obseruẽt, easdem in actionibus ipsis non perspicere: & in affectatione scientiæ futurorum de iis quæ ante pedes sunt, nihil opportuni vel dicere posse, vel D deliberare, sed eos magis inter se consentire

καὶ πλείω κατορθοῦντας τοὺς ταῖς δόξαις χρωμένους, ἢ τοὺς τὴν ἐπιστήμην ἔχειν ἐπαγγελλομένους, εἰκότως οἶμαι καταφρονοῦσι, καὶ νομίζουσιν, ἀδολεσχίαν καὶ μικρολογίαν, ἀλλ' οὐ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν εἶναι τὰς διατριβὰς τὰς τοιαύτας.

Οὐ μόνον δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοὺς πολιτικοὺς λόγους ὑπισχνουμένοις, ἄξιον ἐπιτιμῆσαι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῆς μὲν ἀληθείας οὐδὲν φροντίζουσιν, ἡγοῦνται δὲ τοῦτ' εἶναι τὴν τέχνην, ἢν ὡς πλείστους τῇ σμικρότητι τοῦ μισθοῦ, καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἐπαγγελμάτων προσαγάγωνται, καὶ λαβεῖν τι παρ' αὐτῶν δυνηθῶσιν. οὕτω δὲ ἀναισθήτως αὐτοί τε διάκεινται, καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ὑπειλήφασιν, ὥστε χεῖρον γράφοντες τοὺς λόγους, ἢ τῶν ἰδιωτῶν τινες αὐτοσχεδιάζουσιν, ὅμως ὑπισχνοῦνται τοιούτους ῥήτορας τοὺς συνόντας ποιήσειν, ὥστε μηδὲν τῶν ἐνόντων ἐν τοῖς πράγμασι παραλιπεῖν, καὶ ταύτης τῆς δυνάμεως οὐδὲν οὔτε ταῖς ἐμπειρίαις, οὔτε τῇ φύσει τοῦ μαθητοῦ μεταδιδόασιν· ἀλλά φασιν ὁμοίως τὴν τῶν λόγων ἐπιστήμην ὥσπερ τὴν τῶν γραμμάτων παραδώσειν·

ὡς μὲν

A & plura dextrè perficere, qui opinionibus ducuntur, quàm qui ſe ſcientiam habere gloriantur, iure opinor iſtos contemnunt, & nugas eſſe atque ſordes non animi eruditionem, exiſtimant, eius generis diſputationes.

Neque verò hi tantùm accuſandi ſunt, ſed etiam B ciuilis diſciplinæ magiſtri: qui quum & ipſi veritatem ſecurè negligant: hoc artis eſſe putant, ſi quamplurimos & exiguitate mercedis, & magnificentia pollicitationum, ad ſe pellexerint, vt aliquid ab eis capere poſſint. Qui adeò ſtupidi & ipſi ſunt, & alios eſſe cēſent, vt quũ deteriores orationes C ſcribant, quàm aliqui indocti ex tempore habeāt: tamen ſe diſcipulos ſuos ita velle ad artem oratoriam acuere polliceantur, vt nihil quod in rebus inſit, prętermiſſuri ſunt: nec in ea facultate vel vſui rerum vel ingenio diſcipuli quicquam tribuunt: ſed eloquētiæ præcepta, perinde vt literarum ſcientiam, ſe tradituros aiunt: D

ὡς μὲν ἔχει τούτων ἑκάτερον, οὐκ ἐξετάσαντες, οἰόμενοι δὲ διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἐπαγγελμάτων, αὐτοί τε θαυμασθήσεσθαι, καὶ τὴν παίδευσιν τὴν τῶν λόγων πλείονος ἀξίαν δόξειν εἶναι· κακῶς εἰδότες ὅτι μεγάλας ποιοῦσι τὰς τέχνας οὐχ οἱ τολμῶντες ἀλαζονεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ἀλλ' οἵτινες ἄν, ὅσον ἔνεστιν ἐν ἑκάστῃ, τοῦτο ἐξευρεῖν δυνηθῶσιν. ἐγὼ δὲ πρὸ πολλῶν ἂν χρημάτων ἐτιμησάμην, τηλικοῦτον δύνασθαι τὴν φιλοσοφίαν, ὅσον οὗτοι λέγουσιν (ἴσως γὰρ οὔτ' ἂν ἡμεῖς πλεῖστον ἀπελείφθημεν, οὐδ' ἂν ἐλάχιστον μέρος ἀπελαύσαμεν αὐτῆς) ἐπειδὴ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, βουλοίμην ἂν παύσασθαι τοὺς φλυαροῦντας. ὁρῶ γὰρ οὐ μόνον περὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας τὰς βλασφημίας γινομένας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας συνδιαβαλλομένους, τοὺς περὶ ταύτην τὴν διατριβὴν ὄντας. θαυμάζω δ' ὅταν ἴδω τούτους τῶν μαθητῶν ἀξιουμένους, οἳ ποιητικοῦ πράγματος τεταγμένην τέχνην παράδειγμα φέροντες, λελήθασι σφᾶς αὐτούς. τίς γὰρ οὐκ οἶδε πλὴν τούτων, ὅτι τὸ μὲν τῶν γραμμάτων ἀκινήτως ἔχει, καὶ μένει κατὰ ταυτόν,

A quæ vtriusque rei natura sit, non considerantes: sed ob excellentiam promissionum, tum se in admiratione futuros, tum oratoriæ institutioni pretium accessurum esse existimãtes: in quo certè fallũtur. Artibus enim autoritatẽ conciliant, non qui multa insolenter de eis iactare audent: sed qui id eruere ac proferre possunt, B quod vnaquaque cõtinetur. Ego verò tantum posse philosophiam, quantũ isti iactãt, magnis opibus anteferrẽ: fortassis enim neque nos postremi essemus, neque fructus ex ea minimos caperemus) sed quum non ita se res habeant, nugatores istos tãdẽ conticescere velim. Nõ C enim delinquẽtibus tantùm malè dici, sed & cæteros vniuersos, qui in hoc studiorum genere versantur, peti video: & illis discipulos committi miror, qui non animaduertunt, se eius artis quę & ordinata est, & opere cernitur, afferre exẽplũ. Quis enim, istis exceptis, ignorat literas loco moueri nõ posse D sempérq; easdẽ manere?

ὥστε τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ περὶ τῶν αὐτῶν χρώμενοι διατελοῦμεν· τὸ δὲ τῶν λόγων πᾶν τοὐναντίον πέπονθε. τὸ γὰρ ὑφ' ἑτέρου ῥηθὲν, τῷ λέγοντι μετ' ἐκεῖνον οὐχ ὁμοίως χρήσιμόν ἐστιν· ἀλλ' οὗτος εἶναι δοκεῖ τεχνικώτατος, ὃς ἂν ἀξίως μὲν λέγῃ τῶν πραγμάτων, μηδὲν δὲ τῶν αὐτῶν τοῖς ἄλλοις εὑρίσκειν δύνηται. μέγιστον δὲ σημεῖον τῆς ἀνομοιότητος αὐτῶν· τοὺς μὲν γὰρ λόγους οὐχ οἷόν τε καλῶς ἔχειν, ἢν μὴ τῶν καιρῶν καὶ τοῦ πρέποντος ἱκανῶς μετάσχωσιν· τοῖς δὲ γράμμασιν οὐδενὸς τούτων προσεδέησεν. ὥσθ' οἱ χρώμενοι τοῖς τοιούτοις παραδείγμασι, πολὺ ἂν δικαιότερον ἀποτίνοιεν, ἢ λαμβάνοιεν ἀργύριον· ὅτι πολλῆς ἐπιμελείας αὐτοὶ δεόμενοι, τοὺς ἄλλους παιδεύειν ἐπιχειροῦσιν. εἰ δὲ δεῖ μὴ μόνον κατηγορῆσαι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμαυτοῦ δηλῶσαι διάνοιαν· ἡγοῦμαι πάντας ἄν μοι τοὺς εὖ φρονοῦντας συνειπεῖν, ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν φιλοσοφησάντων, ἰδιῶται διετέλεσαν ὄντες, ἄλλοι δέ τινες οὐδενὶ πώποτε συγγινόμενοι τῶν σοφιστῶν, καὶ λέγειν καὶ πολιτεύεσθαι δεινοὶ γεγόνασιν· αἱ μὲν γὰρ δυνάμεις καὶ τῶν

vnde iisdem, in iisdem quidem verbis, perpetuò vtimur, quum eloquentię sit diuersissima ratio. Nã quod ab alio dictum est, dicenti post illum non perinde expedit: sed is peritissimus artis esse creditur, qui pro dignitate rerum dixerit, eáque protulerit quæ ab aliis antè inuenta non fuerint. Maximum autem huius dissimilitudinis argumentum illud est: quòd orationes præclaræ esse nõ possunt, nisi temporum & decori diligens habita ratio fuerit: literæ autem horum nihil desiderant. Qui igitur huiusmodi exemplis vtuntur, eos multo ęquius esset dependere quàm accipere pecuniam: qui quũ ipsi doctoris opera in primis egerent, alios erudire aggrediantur. Quòd si nõ tãtùm alij accusandi sunt, sed mea quoq; sententia explicanda est: omnes mihi assensuros arbitror, multos artibus eruditos priuatam vitam exegisse: alios nullo vnquã præceptore vsos, & dicendi peritiam & reipubl. gerendæ scientiã esse assecutos. Nam tum eloquẽtiæ tum

λόγων καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἁπάντων, ἐν τοῖς εὐφυέσιν ἐγγίνονται, καὶ τοῖς περὶ τὰς ἐμπειρίας γεγυμνασμένοις· ἡ δὲ παίδευσις τοὺς μὲν τοιούτους τεχνικωτέρους, καὶ πρὸς τὸ ζῆν εὐπορωτέρους ἐποίησεν· οἷς γὰρ καὶ νῦν ἐντυγχάνουσι πλανώμενοι, ταῦτα ἐξ ἑτοιμοτέρου λαμβάνειν ἐδίδαξε· τοὺς δὲ καταδεεστέραν τὴν φύσιν ἔχοντας, ἀγωνιστὰς μὲν ἀγαθοὺς ἢ λόγων ποιητὰς, οὐκ ἂν ἀποτελέσειεν· αὐτοὺς δ' ἂν αὑτῶν προαγάγοιτο, καὶ πρὸς πολλὰ φρονιμώτερον διακεῖσθαι ποιήσειεν.

Βούλομαι δ', ἐπειδήπερ ἐνταῦθα προῆλθον, ἔτι σαφέστερον εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. φημὶ γὰρ ἐγὼ τῶν μὲν ἰδεῶν, ἐξ ὧν τοὺς λόγους ἅπαντας καὶ λέγομεν καὶ συντίθεμεν λαβεῖν ἐπιστήμην, οὐκ εἶναι τῶν πάνυ χαλεπῶν, ἤν τις αὑτὸν παραδιδῷ, μὴ τοῖς ῥᾳδίως ὑπισχνουμένοις, ἀλλὰ τοῖς εἰδόσι περὶ αὐτῶν. τὸ δὲ τούτων ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων ἃς δεῖ προδιελέσθαι, καὶ μίξασθαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ τάξαι κατὰ τρόπον, ἔτι δὲ καὶ τῶν καιρῶν μὴ

A cæterarũ rerũ omnium facultates & à natura dãtur hominibus ingeniosis, & vsu rerum atque exercitatione cõparantur: institutio autem eosdem & acuit, & ad vitam degẽdam reddit instructiores. Nam ea in quæ hactenus velut errantes inciderãt, quasi è penu cõfestim depromere docet.
B At si qui sunt infirmiorib. ingeniis præditi, hi quantũuis diligẽti institutione nũquã cò perueniẽt, vt vel dextrè in reb. gerẽdis versentur, vel elegãtes orationes scribãt: id quidẽ fortassis assequẽtur, vt ipsi sese quodãmodo vincant, & multis in rebus prudẽtiores fiant.

C Libet autem, postquã huc prouectus sum, dilucidius hęc exponere. Dico igitur, genera illa pręceptionum, ad quarum normã orationes omnes & dicimus & componimus, si quis magistrum non facilè pollicentem, sed artis peritum inuenerit, cognitu non esse perdifficilia. In singulis autem rebus, quæ prius discernendæ, & inter se
D miscendæ, & ordine disponendæ sunt: neque ab illis, nec à decore

διαμαρτεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνθυμήμασι πρεπόντως ὅλον τὸν λόγον καταποικίλαι, καὶ τοῖς ὀνόμασιν εὐρύθμως καὶ μουσικῶς εἰπεῖν. ταῦτα δὲ πολλῆς ἐπιμελείας δεῖται, καὶ ψυχῆς ἀνδρικῆς καὶ δοξαστικῆς ἔργον ἐστί. καὶ δεῖ τὸν μὲν μαθητὴν πρὸς τῷ τὴν φύσιν ἔχειν οἵαν χρή, τὰ μὲν εἴδη τῶν λόγων μαθεῖν, περὶ δὲ τὰς χρήσεις αὐτῶν γυμνασθῆναι· τὸν δὲ διδάσκαλον, τὰ μὲν οὕτως ἀκριβῶς, ὡς οἷόν τ' ἐστὶ διελθεῖν, ὥστε μηδὲν τῶν διδακτῶν παραλιπεῖν, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν τοιοῦτον αὑτὸν παράδειγμα παρασχεῖν, ὥστε τοὺς ἐκτυπωθέντας καὶ μιμεῖσθαι δυνηθέντας, εὐθὺς ἀνθηρότερον καὶ χαριέστερον τῶν ἄλλων φαίνεσθαι λέγοντας. καὶ τούτων μὲν πάντων συμπεσόντων, τὸ τέλειον ἕξουσιν οἱ φιλοσοφοῦντες· καθ' ὃ δ' ἂν ἐλλείπῃ τι τῶν εἰρημένων, ἀνάγκη ταύτῃ χείρους εἶναι τοὺς πλησιάζοντας· οἱ μὲν οὖν ἄρτι τῶν σοφιστῶν ἀναφυόμενοι, καὶ νεωστὶ προσπεπτωκότες ταῖς ἀλαζονείαις, εἰ καὶ νῦν πλεονάζουσιν, οἶδ' ὅτι πάντες ἐπὶ

aberrare, sed & argumẽtis totam orationem decẽter variare, & verba ita collocare, vt numerosa sint, & musicum quendã concentũ efficiãt: hæc demum curam ingentem postulãt, & animum generosum atque sagacem requirunt. Præterquam autem quod necesse est, discipulum ab ingenio nõ destitui, etiam genera causarũ nosse, & in illarum vsu exerceri, necesse est. Magistrũ verò & explicare præcepta omnia, quàm accuratissimè fieri potest, oportet, ita vt nihil quod doceri possit, prætermittat: & discipulis tale exemplũ rerũ cęterarum se præbere, vt qui id expresserint, imitaríque potuerint, statim ornatius & elegãtius quàm alij dicere videãtur. Quæ omnia si cõiũcta fuerint, tũ demũ studiosi perfectũ aliquid habituri sũt. Sin quicquã ex his quę diximus desiderabitur, necesse erit, ab ea parte discipulos minus paratos esse. Equidẽ scio, sophistas istos modò subortos, istã arrogantiam recens amplexos: etsi magna est eorũ & multitudo & insolentia, omnes tamẽ ad

ταύτην κατενεχθήσονται τὴν ὑπόθεσιν. λοιποὶ δέ εἰσιν ἡμῖν οἱ πρὸ ἡμῶν γενόμενοι, καὶ τὰς καλουμένας τέχνας γράψαι τολμήσαντες, οὓς οὐκ ἀφετέον ἀνεπιτιμήτους. οἵ τινες ὑπέσχοντο δικάζεσθαι διδάξειν, ἐκλεξάμενοι τὸ δυσχερέστατον τῶν ὀνομάτων, ὃ τῶν φθονούντων ἔργον ἦν λέγειν, ἀλλ' οὐ τῶν προεστώτων τῆς τοιαύτης παιδεύσεως. καὶ ταῦτα τοῦ πράγματος καθ' ὅσον ἐστὶ διδακτὸν, οὐδὲν μᾶλλον πρὸς τοὺς δικανικοὺς λόγους, ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὠφελεῖν δυναμένου. τοσούτῳ δὲ χείρους ἐγένοντο τῶν περὶ τὰς ἔριδας καλινδουμένων, ὅσον οὗτοι μὲν τοιαῦτα λογίδια διεξιόντες, οἷς εἴ τις ἐπὶ τῶν πράξεων ἐμμείνειεν, εὐθὺς ἂν ἐν πᾶσιν εἴη κακὸς, ὅμως ἀρετὴν ἐπηγγείλαντο, καὶ σωφροσύνην περὶ αὐτῶν. ἐκεῖνοι δὲ ἐπὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους παρακαλοῦντες, ἀμελήσαντες τῶν ἄλλων τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν, πολυπραγμοσύνης καὶ πλεονεξίας ὑπέστησαν εἶναι διδάσκαλοι. καίτοι τοὺς βουλομένους πειθαρχεῖν τοῖς ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας ταύτης προστατ-

A hoc argumentũ pertinere. Restãt ij qui ante nostram ætatem artes, quas vocant, scribere ausi, non sine reprehensione dimittendi sunt. Promiserunt enim se docturos quomodo in iudicio contendendum sit, odiosissimo vocabulo delecto: id quod inuidos eorum potius, quàm huius B doctrinæ principes facere decuisset: præsertim, quum ea quæ doctrina comprehendi possunt in illa re, nihilo plus ad forenses controuersias quã ad cætera genera orationum conferre queant. Tanto autem sunt deteriores iis qui in contentionibus volutãtur, quòd hi, quum tales oratiunculas recitent, quibus si C quis in rebus gerendis insisteret, statim in omnibus esset improbandus, tamen virtutem & temperantiam iis cõtineri profitẽtur: illi autem, quũ ad gerẽdæ reipublicæ doctrinam percipiendã adhortẽtur, neglectis aliis quæ in ea re insunt commoditatibus, curiositatis & auaritiæ se docto- D res nominare non dubitant: licet ij qui doctrinæ istius præceptis obtẽpe-

A μένοις, πολὺ ἂν θᾶττον πρὸς ἐπιείκειαν, ἢ πρὸς ῥητορείαν ὠφελήσειαν. καὶ μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν, ὡς ἐστι δικαιοσύνη διδακτόν. ὅλως μὲν γὰρ οὐδεμίαν ἡγοῦμαι τέχνην τοιαύτην εἶναι, ἥτις τοῖς κακῶς πεφυκόσι πρὸς ἀρετὴν, σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην ἂν ἐμποιήσειεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συμπαρασκευάσασθαί γε καὶ συνασκῆσαι, μάλιστ' ἂν οἶμαι τὴν τῶν λόγων τῶν πολιτικῶν ἐπιμέλειαν· ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ὑποσχέσεις διαβάλλειν, αὐτὸς δὲ μείζω λέγειν τῶν ἐνόντων, ἐξ ὧνπερ αὐτὸς ἐπείσθην οὕτω ταῦτ' ἔχειν, ῥᾳδίως οἶμαι καὶ τοῖς ἄλλοις φανερὸν καταστήσειν.

rarẽt, facilius fortassis ad æquitatẽ quàm ad eloquentiam acuerẽtur. Neque me quisquã in eã opinione esse putet, quasi iustitiã posse doceri sentiam. Nullam enim prorsus talem artẽ esse puto, quæ ingeniis ad virtutẽ non appositis, vel tẽperantiam vel iustitiam inferat: sed tamen aptissimã esse puto eloquentię B disciplinam, ad præparationem quandã & exercitationẽ virtutis. Ne verò & aliorũ pollicitationes criminari, & ipse rẽ supra modum exaggerare videar, desino: & hæc me aliis etiam facilè probaturum confido, iis argumentis & rationibus quæ me in hanc sententiam adduxerunt.

ΤΩΝ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ λόγων συμμορία τετάρτη,

Τοὺς δικανικοὺς λόγους περιέχουσα.

ΠΛΑΤΑΙΚΟΣ,

Τῶν τῆς τρίτης συμμορίας λόγων πρῶτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Πλάταια, πόλις ἦν ἐπὶ Βοιωτίας, διὰ τὴν Μαρδονίου ἧτταν καὶ Περσῶν διαφθορὰν μνημονευομένη· τὰ τῶν Ἀθηναίων ἀεὶ φρονοῦσα μᾶλλον ἢ τὰ Θηβαίων. ὅθεν καὶ τελευτῶσα, Θηβαίων ἀξιούντων, αὐτὴ μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων γέγονεν ἀνάστατος. τῶν δὲ Πλαταιέων ὅσοι μὲν ἐλήφθησαν, ἀπέθανον· οἱ δὲ λοιποὶ, τοῖς Ἀθηναίοις προσέφυγον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδὲν πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν. νῦν γὰρ ὑπὸ Θηβαίων εἰρήνης οὔσης, ἀνάστατοι γινόμενοι, διὰ τὸ μὴ ἐθελῆσαι συντελεῖν αὐτοῖς, τῶν Ἀθηναίων δέονται, τὴν ἑαυτῶν χώραν ἀπολαβεῖν. ἔδοξε δὲ ὁ λόγος τῇ δικανικῇ συμμορίᾳ ὑποπίπτειν, ἅτε καὶ περὶ τῶν δικαίων ἀμφισβητῶν, καὶ σφοδρὸς ὢν, καὶ πολὺ τὸ παθητικὸν ἔχων. καίτοι ἄδηλον ὂν εἴτ' ἐν δικαστηρίῳ, εἴτ' ἐν ἐκκλησίᾳ, εἴτ' ἐν τῇ βουλῇ, εἰ καὶ ἐν τῷ τῶν συμμάχων ἐλέχθη συνεδρίῳ, ὅπερ καὶ ἀληθέστατον ὑπάρχειν δοκεῖ. ἴσως δὲ οὐχὶ τοῖς Πλαταιεῦσιν ἐγράφη, ἀλλὰ μελέτη μόνον ἐστὶν Ἰσοκράτους, οἷος καὶ ὁ Ἀρχίδαμος ὑπείληπται, καὶ ὁ Ἀμάρτυρος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν τοῦ ῥήτορος λόγων. ἀλλὰ περὶ τούτου ὅπῃ ἂν ἑκάστῳ φίλον ᾖ, ταύτῃ καὶ ὑπολαμβανέτω. οἱ δὲ Πλαταιεῖς οὐ μόνον ὅτι ἤδη-

κῆναι ἀποδεικνύουσιν· ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν πίστιν τε καὶ εὔνοιαν τοῖς Ἀθηναίοις συνιστάντες, καὶ Θηβαίους, εἰς κουφότητα καὶ ἀπιστίαν καὶ ὠμότητα διαβάλλοντες αὐτοὺς, εἰς μίσους τὸ ἔσχατον καθιστάναι πειρῶνται, μακρᾷ ἐπὶ τέλει τοῦ λόγου ἐλεεινολογίᾳ χρησάμενοι.

ISOCRATIS ORAtionum claſsis quarta,

Orationes forenſes complectens.

PLATAICVS,

Hoc eſt, Platæenſium exulum ad Athenienſes oratio:

Quæ prima eſt orationum quartæ claſsis.

ARGVMENTVM eiuſdem orationis.

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

PLatæa, Bœotiæ ciuitas fuit, clade Mardonij atque interitu Perſarũ memorabilis: Athenienſium ſemper quàm Thebanorum ſtudioſior. Vnde id tandem conſecuta eſt, vt petentibus Thebanis oppido à Lacedæmoniis euerſo, quicunque Platæenſium deprehenſi erant, occiderentur: reliqui Athenas confugerent. Verùm hæc non ſunt huius argumenti. Nunc enim, à Thebanis pacis tempore euerſi, ob ſpretam illorum iuriſdictionem, petunt ſe in integrum reſtitui. Etſi autem, vtrum in foro, an concione, an ſenatu, an verò in conſilio ſociorum (quod veriſsimilimum videtur) habita ſit, non ſatis conſtat: tamen in forenſem referendam eſſe claſſem viſa eſt, tum quòd de iure diſceptat, tum quòd acris eſt & vehemens. Fortaſſis autem non ſcripta eſt Platæenſibus, ſed ab Iſocrate, ſtyli exercendi

causa, vt & Archidamus putatur, & Amartyros, & pleræque nostri autoris orationes, composita. Verùm de hoc suo quisque arbitratu statuat. Platæenses autem non modò iniuriam sibi esse factam contendunt: sed tum suam fidem & beneuolentiam Atheniensibus probare, tum Thebanos accusatione leuitatis, perfidiæ & crudelitatis eorũ, in summum odium adducere conantur: in fine orationis, prolixa calamitatum suarum exaggeratione vsi.

Εἰδότες ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις προθύμως βοηθεῖν εἰθισμένους, καὶ τοῖς εὐεργέταις μεγίστην χάριν ἀποδιδόντας, ἥκομεν ἱκετεύσοντες, μὴ περιιδεῖν ἡμᾶς εἰρήνης οὔσης ἀναστάτους ὑπὸ Θηβαίων γενομένους. πολλῶν δὲ ἤδη πρὸς ὑμᾶς καταφυγόντων, καὶ διαπραξαμένων ἁπάνθ' ὅσων ἐδεήθησαν, πολλὴν ἡγούμεθα μάλιστα προσήκειν ὑμῖν περὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως ποιήσασθαι πρόνοιαν. οὔτε γὰρ ἀδικώτερον οὐδένας ἂν ἡμῶν εὕροιτε τηλικαύταις συμφοραῖς περιπεπτωκότας· οὔτ' ἐκ πλείονος χρόνου πρὸς τὴν ὑμετέραν πόλιν οἰκειότερον διακειμένους. ἔτι δὲ περὶ τοιούτων δεησόμενοι πάρεσμεν, ἐν οἷς κίνδυνος μὲν οὐδεὶς ἔνεστι, πάντες δ' ἄνθρωποι πειθομένους νομιοῦσιν ὑμᾶς ὁσιωτάτους καὶ δικαιοτάτους εἶναι τῶν Ἑλλήνων.

A Cvm sciamus Athenienses, vos & affectis iniuria libenter opitulari solitos, & pro acceptis beneficiis cumulatè referre gratiam, venimus supplicaturi, ne nos tempore pacis patrio solo à Thebanis pulsos negligatis. Etsi autẽ iam multi ad vestrã fidem cõfugerunt, & omnia quæ B petierant adepti sunt, curam tamen vrbis nostræ vobis in primis putamus suscipiendam. Nec enim vllos qui vel iniustius quàm nos, tantis calamitatibus sint oppressi, vel qui vestram vrbem diutius & fidelius coluerint, inuenietis. Ea prȩterea petituri sumus quæ vt periculi prorsus nihil habẽt, ita si à vo- C bis impetrauerimus, omnes vos sanctissimos & iustissimos Grȩcorũ iudicabunt.

εἰ μὲν οὖν Θηβαίους ἑωρῶμεν ἐκ παντὸς τρόπου παρεσκευασμένους πείθειν ὑμᾶς ὡς οὐδὲν εἰς ἡμᾶς ἐξημαρτήκασι, διὰ βραχέων ἂν ἐποιησάμεθα τοὺς λόγους. ἐπειδὴ δὲ εἰς τοῦθ' ἥκομεν ἀτυχίας, ὥστε μὴ μόνον ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα πρὸς τούτους, ἀλλὰ καὶ ῥητόρων τοὺς ἱκανωτάτους, οὓς ἀπὸ τῶν ἡμετέρων αὑτοῖς οὗτοι παρεσκευάσαντο συνηγόρους ἀναγκαῖον διὰ μακροτέρων δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. χαλεπὸν μὲν οὖν μηδὲν καταδεέστερον εἰπεῖν ὧν πεπόνθαμεν. ποῖος γὰρ ἂν λόγος ἐξισωθείη ταῖς ἡμετέραις δυσπραξίαις; ἢ τίς ἂν ῥήτωρ ἱκανὸς γένοιτο κατηγορῆσαι τῶν Θηβαίοις εἰς ἡμᾶς ἡμαρτημένων; ὅμως δὲ πειρατέον οὕτως ὅπως ἂν δυνώμεθα, φανερὰν καταστῆσαι τὴν τούτων παρανομίαν. πολὺ δὲ μάλιστα ἀγανακτοῦμεν, ὅτι τοσούτου δέομεν τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ὥστ' εἰρήνης οὔσης καὶ συνθηκῶν γεγενημένων, οὐχ ὅπως τῆς κοινῆς ἐλευθερίας μετέχομεν, ἀλλ' οὐδὲ δουλείας μετρίας ἠξιώθημεν τυχεῖν. δεόμεθα οὖν ὑμῶν, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μετ'

A Quòd si Thebanos omnino ita esse paratos videremus vt vobis persuadere studerent, se nulla nos affecisse iniuria, nostrã orationem paucioribus absolueremus: quum autem ea nostra sit infelicitas, vt non cum istis tantùm nobis conflictandum sit, sed etiam cum eloquentissimis oratoribus quos nostris bonis cõciliatos suæ B causæ patronos adhibuerũt: necessitas postulat vt rẽ prolixius explicemus. Difficile quidem est non minora dicere quàm perpessi sumus. nam quæ oratio nostris malis æquari queat? aut quis orator Thebanorum in nos crudelitatem satis acriter accuset? Opera tamen danda C est vt, sicut possumus, istorum iniquitatem & violentiã patefaciamus. Illud autem maximè indignamur, quòd non modò lõgè deteriore conditione sumus, quàm cæteri Græci: sed, quòd pace cõstituta fœderibúsque sancitis, non modò communis libertatis expertes sumus, verùm ne moderatã quidẽ seruitutem potuimus im- D petrare. Oramus igitur, Athenięses, vt cum bene-

εὐνοίας ἀκροάσασθαι τῶν λεγομένων· ἐνθυμηθέντας ὅτι πάντων ἂν ἡμῖν ἀλογώτατον εἴη συμβεβηκὸς, εἰ Θηβαίοις μὲν τοῖς ἅπαντα τὸν χρόνον δυσμενῶς πρὸς τὴν πόλιν ἡμῶν διακειμένοις, αἴτιοι γεγένησθε τῆς ἐλευθερίας, ἡμεῖς δὲ μηδ᾽ ἱκετεύοντες ὑμᾶς τῆς αὐτῆς τοῖς ἐχθίστοις τύχοιμεν.

Περὶ μὲν οὖν τῶν γεγενημένων οὐκ οἶδ᾽ ὅτι δεῖ μακρολογεῖν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι καὶ τὴν χώραν ἡμῶν κατανενέμηνται, καὶ τὴν πόλιν κατεσκάφασιν; ἃ δὲ λέγοντες ἐλπίζουσιν ἐξαπατήσειν, περὶ τούτων ὑμᾶς πειρασόμεθα διδάσκειν. ἐνίοτε μὲν γὰρ τολμῶσι λέγειν, ὡς διὰ τοῦτο πρὸς ἡμᾶς οὕτω προσηνέχθησαν, ὅτι συντελεῖν αὐτοῖς οὐκ ἠθέλομεν. ὑμεῖς δ᾽ ἐνθυμεῖσθε, πρῶτον μὲν, εἰ δίκαιόν ἐστιν, ὑπὲρ τηλικούτων ἐγκλημάτων οὕτως ἀνόμους καὶ δεινὰς ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας. ἔπειτ᾽ εἰ προσῆκεν ὑμῖν δοκεῖ, μὴ πεισθεῖσαν τὴν Πλαταιέων πόλιν, ἀλλὰ βιασθεῖσαν Θηβαίοις συντελεῖν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδένας ἡγοῦμαι τολμηροτέρους εἶναι τούτων, οἵτινες τὰς μὲν ἰδίας ἡμῶν ἑκάστῳ πόλεις ἀφανίζουσι,

A uolentia nos audiatis: cogitantes, nihil accidere nobis posse quod cum omni ratione tantopere pugnet, quàm quũ Thebanis, vrbis vestræ perpetuis inimicis, libertatẽ restitueritis, nos ne supplicantes quidem, eadem quæ inimicissimis data sunt, posse adipisci.

B Ac expositioni rerum actarum longius immorari non video quorsum attineat. Quis enim ignorat, eos & agrum nostrum diuisisse, & vrbem euertisse? De iis autem vos præmonendos esse ducimus, per quæ se vobis fucũ facturos putant. Interdum enim dicere audent, nos propterea

C sic tractatos esse, quòd in eorum concilio esse noluerimus. Vos autem cogitare primùm æquum ne sit, ob tanta scilicet crimina tam iniquas & acerbas exigere pœnas: deinde, an vobis videatur Platæensiũ vrbi vim potius fuisse afferendam, quàm persuadendum vt cum Thebanis se coniungeret. Equidem nihil istis esse auda-

D cius existimo, qui & nostras vrbes euertant,

γιγνομένων. ἐκεῖνοι δὲ ἐν τῷ πολέμῳ προδοθέντες, εἰκότως ἂν παρ' ἡμῶν τὴν μεγίστην δίκην ἐλάμβανον. ἡγοῦμαι δ' ὑμᾶς οὐδὲ τοῦτο ἀγνοεῖν, ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, τοῖς μὲν σώμασι μετ' ἐκείνων ἀκολουθεῖν ἠναγκάζοντο, ταῖς δὲ εὐνοίαις μεθ' ἡμῶν ἦσαν. οὓς τίνα χρὴ προσδοκᾶν γνώμην ἕξειν, ἂν ἀκούσωσιν ὅτι Θηβαῖοι τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων πεπείκασιν, ὡς οὐδενός ἐστι φειστέον τῶν ὑπὸ Λακεδαιμονίοις γενομένων; ὁ γὰρ τούτων λόγος οὐδὲν ἀλλ' ἢ τοῦτο φανήσεται δυνάμενος. οὐδὲ γὰρ ἰδίαν κατηγορίαν ποιούμενοι κατὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἀπολωλέκασιν αὐτήν· ἀλλ' ἣν ὁμοίως καὶ κατ' ἐκείνων ἕξουσιν εἰπεῖν· ὑπὲρ ὧν βουλεύεσθαι χρὴ, καὶ σκοπεῖν, ὅπως τοὺς πρότερον μισοῦντας τὴν ἀρχὴν τὴν Λακεδαιμονίων, ἡ τούτων ὕβρις διαλλάξῃ, καὶ ποιήσῃ τὴν ἐκείνων συμμαχίαν, αὐτῶν νομίζειν σωτηρίαν εἶναι. ἐνθυμεῖσθε δὲ ὅτι τὸν πόλεμον ἀνείλεσθε τὸν ὑπογυώτατον, οὐχ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας, οὐδὲ ὑπὲρ τῆς τῶν συμμάχων ἐλευθερίας (ἅπασι γὰρ ὑπῆρχεν ὑμῖν) ἀλλ' ὑπὲρ τῶν παρὰ τοὺς ὅρ-

A vlcisci: illi in bello deserti, iure nos maximo supplicio affecissent. Iã nec illud ignorare vos arbitror, multos etiã ex aliis Græcis coactos esse corporibus illos sequi, animis & beneuolentia vobiscum coniunctos: quibus quid animi fore censendum est, quum audierint Thebanos Atheniensi B populo persuasisse, nemini esse parcendum qui subactus à Lacedæmoniis fuerit? Non enim aliò quàm huc istorum spectare videtur oratio. Nec enim ob crimẽ aliquod peculiare nostrã vrbem euerterunt: sed idem hoc illis etiam obiicere poterunt. Quare cogitandum est, & prouiC dendum ne istorum insolentia multos, qui iam Lacedæmoniorum imperium oderunt, reconciliet: atque efficiat vt suam salutem in illorum societate positam arbitrentur. Recordamini porro vos proximum suscepisse bellum, non propter vestram aut sociorum libertatem (omnes enim eam habebaD tis) sed eorum causa quibus contra iusiuran-

ας καὶ τὰς συνθήκας τῆς αὐτονομίας ἀποστερουμένων. ὃ δὴ καὶ πάντων σχετλιώτατον, εἰ τὰς πόλεις ἃς οὐκ οἴεσθε δεῖν Λακεδαιμονίοις δουλεύειν, ταύτας περιόψεσθε νῦν ὑπὸ Θηβαίων ἀπολλυμένας. οἳ τοσούτου δέουσι μιμεῖσθαι τὴν πρᾳότητα τὴν ἡμετέραν, ὥσθ' ὃ δοκεῖ πάντων δεινότατον εἶναι, δοριαλώτους γενέσθαι, τοῦτο κρεῖττον ἦν ὑμῖν παθεῖν ὑπὸ ταύτης τῆς πόλεως, ἢ τούτων τυχεῖν ὁμόρους ὄντας. οἱ μὲν γὰρ ὑφ' ὑμῶν κατὰ κράτος ἁλόντες, εὐθὺς μὲν ἁρμοστοῦ καὶ δουλείας ἀπηλλάγησαν· νῦν δὲ τοῦ συνεδρίου καὶ τῆς ἐλευθερίας μετέχουσιν· οἱ δὲ τούτων πλησίον οἰκοῦντες, οἱ μὲν οὐδὲν ἧττον τῶν ἀργυρωνήτων δουλεύουσιν· τοὺς δ' οὐ πρότερον παύσονται κακῶς ποιοῦντες, πρὶν ἂν οὕτως ὥσπερ ἡμᾶς διαθῶσι. καὶ Λακεδαιμονίων μὲν κατηγοροῦσιν, ὅτι τὴν Καδμείαν κατέλαβον, καὶ φρουρὰς εἰς τὰς πόλεις καθιστᾶσιν· αὐτοὶ δ' οὐ φύλακας εἰσπέμποντες, ἀλλὰ τῶν μὲν τὰ τείχη κατασκάπτοντες, τοὺς δ' ἄρδην ἀπολλύοντες, οὐδὲν οἴονται δεινὸν ποιεῖν. ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀναισχυντίας καὶ πονηρίας ἐληλύθασιν, ὥστε τῆς μὲν αὑτῶν σωτηρίας τοὺς συμμάχους

A dũ & fœdus libertas erepta erat. Acerbiſſimũ igitur fuerit, ſi eas vrbes, quas Lacedęmoniis ſeruire iniquũ putaſtis, nunc à Thebanis euerti patiemini: qui veſtrã clementiam adeo non imitantur, vt, quod omniũ miſerrimũ habetur, bello capi, illud ipſũ ab hac vrbe nos perpeſſos eſſe præſtitiſſet, B quàm iſtos vicinos habuiſſe. Nã quorũ nos vrbes vi expugnaſtis, hi mox præfecto Laconico & ſeruitute à ſe repulſa, nũc cõcilij par ius & libertaté receperunt. Qui autem prope iſtos habitant, hi partim nihilo minùs quàm ære empta mancipia ſeruiũt, partim iſti prius eos exagitare nõ deſinent: quàm C eodem modo quo nos tractarint. Ac Lacedæmonios quidem accuſant ob Cadmeam occupatam, & præſidia vrbibus impoſita: ipſi autem ſe nihil graue committere putãt, qui non præſidia imponunt, ſed aliorum mœnia ſubruunt, alios funditus perdunt: tantáq; ſunt impudentia & improbitate, vt D ſuæ ſalutis curã haberi ab

ἅπαντας ἀξιοῦσιν ἐπιμελεῖσθαι, τῆς δὲ τῶν ἄλλων δουλείας αὐτοὺς κυρίους καθιστᾶσι. καίτοι τίς οὐκ ἂν μισήσειε τὴν τούτων πλεονεξίαν, οἳ τῶν μὲν ἀσθενεστέρων ἄρχειν ζητοῦσι, τοῖς δὲ κρείττοσιν ἴσον ἔχειν οἴονται δεῖν· καὶ τῇ μὲν ὑμετέρᾳ πόλει τῆς γῆς τῆς ὑπὸ Ὠρωπίων δεδομένης φθονοῦσιν, αὐτοὶ δὲ βίᾳ τὴν ἀλλοτρίαν χώραν κατανέμονται· καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς λέγουσιν ὡς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῶν συμμάχων ταῦτ' ἔπραξαν. καίτοι χρῆν αὐτοὺς, ὄντος ἐνθάδε συνεδρίου, καὶ τῆς ὑμετέρας πόλεως ἄμεινον βουλεύεσθαι δυναμένης, ἢ τῆς Θηβαίων, οὐχ ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἥκειν ἀπολογησομένους, ἀλλὰ πρὶν ποιῆσαί τι τούτων, ἐλθεῖν ὡς ὑμᾶς βουλευσομένους, νῦν δὲ, τὰς μὲν οὐσίας τὰς ἡμετέρας ἰδίᾳ διηρπάκασι, τῆς δὲ διαβολῆς ἅπασι τοῖς συμμάχοις ἥκουσι μεταδώσοντες· ἣν ὑμεῖς, ἂν σωφρονῆτε, φυλάξεσθε· πολὺ γὰρ κάλλιον τούτους ἀναγκάσαι μιμήσασθαι τὴν ὁσιότητα τὴν ὑμετέραν, ἢ τῆς τούτων παρανομίας αὐτοὺς πεισθῆναι μετασχεῖν, οἳ μηδὲν τῶν αὐτῶν τοῖς ἄλλοις

γινώ-

omnibus sociis postulent, quum alios seruitutē opprimendi potestatem sibi arrogent. Quis igitur non oderit cupiditatem istorum, qui & dominari student imbecillioribus, & cum potentioribus æquū ius affectant? & vestræ quidem vrbi agrum ab Oropiis datum inuident, ipsi autem alienum vi partiūtur? Neque hac improbitate contenti, se propter communem sociorum vtilitatem hæc egisse dictitant. Quum autem hîc cōsilium sit, & vestra vrbs prudentius quàm Thebana deliberare possit: eos non huc venire ad purganda sua facta, sed priusquam huiusmodi quicquam agerent, ad vos cōsilij capiendi causa profectos esse decuisset. Nūc vbi nostras opes ipsi priuatim diripuerunt, adueniunt, crimen cum omnibus sociis communicaturi: quod vos, si sapitis, non admittetis. Longè enim honestius est, eos ad vestrā sanctitatem imitandā cogi, quàm persuaderi vobis vt participes sitis iniuriarum, quas illi faciunt, qui nihil decernunt, quod cum iudiciis aliorum

γιγνώσκουσιν. οἶμαι γὰρ ἅπασι φανερὸν εἶναι, ὅτι προσήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἐν μὲν τῷ πολέμῳ σκοπεῖν, ὅπως ἐκ παντὸς τρόπου πλέον ἕξουσι τῶν ἐχθρῶν. ἐπειδὰν δ' εἰρήνη γένηται, μηδὲν περὶ πλείονος ποιεῖσθαι τῶν ὅρκων καὶ τῶν συνθηκῶν. οὗτοι δὲ τότε μὲν ἐν ἁπάσαις ταῖς πρεσβείαις, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐτονομίας ἐποιοῦντο τοὺς λόγους· ἐπειδὴ δὲ νομίζουσιν αὐτοῖς ἄδειαν εἶναι ποιεῖν ὅ, τι ἂν βουληθῶσιν, ἁπάντων τῶν ἄλλων, ἀμελήσαντες, ὑπὲρ τῶν ἰδίων κερδῶν καὶ τῆς αὑτῶν βίας λέγειν τολμῶσι· καὶ φασὶ, τὸ Θηβαίους ἔχειν τὴν ἡμετέραν, τοῦτο συμφέρον εἶναι τοῖς συμμάχοις· κακῶς εἰδότες, ὡς οὐδ' αὐτοῖς τοῖς παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτοῦσιν, οὐδὲν πώποτε συνήνεγκεν. ἀλλὰ πολλοὶ τῆς ἀλλοτρίας ἀδίκως ἐπιθυμήσαντες, περὶ τῆς ἑαυτῶν εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους δικαίως κατέστησαν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γε ἕξουσι λέγειν, ὡς αὐτοὶ μὲν μεθ' ὧν ἂν γένωνται, πιστοὶ διατελοῦσιν ὄντες· ἡμᾶς δ' ἄξιον φοβεῖσθαι, μὴ κομισάμενοι τὴν χώραν, πρὸς Λακεδαιμονίους ἀποστῶμεν· εὑρήσετε γὰρ ἡμᾶς μὲν δὶς ἐκπεπο-

consentiat. Inter omnes enim constare arbitror, prudentium hominũ esse munus, dare operam vt & in bello quouis modo sint hostibus superiores : & pace constituta, nihil pluris faciãt fœderibus & iureiurando. Isti autem tum in omnibus legationibus nihil nisi libertatem, nisi leges singulis vsitatas, iactabant : postquam verò impunitatem sibi faciendi quicquid libeat, datam esse censent: neglectis cęteris omnibus, priuata cõpendia & violentiam suã defendere audent: ac dicere, quòd Thebani nostras fortunas occuparint, id verò esse è republica sociorum: suo malo ignorãtes, nihil vnquam iniusta lucra cuiquam profuisse: sed multos qui aliena per iniuriam appetiuerunt, iure de suis in maxima pericula venisse. Iam ne illud quidem dicere poterũt, se fidem constanter seruare iis cum quibus se coniunxerint : metuendum autẽ esse ne recuperata patria nos ad Lacedæmonios deficiamus. Nostrum enim oppidum bis expu-

λιορκημένους, ὑπὲρ τῆς φιλίας τῆς ὑμετέρας. τούτους δὲ πολλάκις εἰς ταυτὴν τὴν πόλιν ἐξημαρτηκότας. καὶ τὰς μὲν παλαιὰς προδοσίας πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν. γενομένου δὲ τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου διὰ τὴν ὕβριν τὴν τούτων, καὶ Λακεδαιμονίων μὲν ἐπ' αὐτοὺς στρατευσάντων, δι' ὑμᾶς δὲ σωθέντες, οὐχ ὅπως τούτων χάριν ἀπέδοσαν· ἀλλ' ἐπειδὴ διελύσασθε τὸν πόλεμον, ἀπολιπόντες ὑμᾶς, εἰς τὴν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν εἰσῆλθον. καὶ Χῖοι μὲν καὶ Μιτυληναῖοι καὶ Βυζάντιοι συμπαρέμειναν· οὗτοι δὲ τηλικαύτην πόλιν οἰκοῦντες, οὐδὲ κοινοὺς σφᾶς αὐτοὺς παρασχεῖν ἐτόλμησαν. ἀλλ' εἰς τοῦτ' ἀνανδρείας καὶ πονηρείας καὶ ἀφροσύνης ἦλθον, ὥστ' ὤμοσαν, ἦ μὴν ἀκολουθήσειν μετ' ἐκείνων ἐφ' ὑμᾶς τοὺς διασώσαντας τὴν πόλιν αὐτῶν. ὑπὲρ ὧν δόντες τοῖς θεοῖς δίκας, τῆς Καδμείας καταληφθείσης, ἠναγκάσθησαν ἐνθάδε καταφυγεῖν· ὅθεν καὶ μάλιστα ἐπέδειξαν τὴν αὐτῶν ἀπιστίαν. σωθέντες γὰρ πάλιν διὰ τῆς ὑμετέρας δυνάμεως, καὶ κατελθόντες εἰς τὴν αὐτῶν, οὐδένα χρόνον ἐνέμειναν·

gnatum esse, propter amicitiam vestram: istos sæpe hanc vrbem iniuriis affecisse, reperietis. Ac veteres proditiones recẽsere, operosum fuerit: sed Corinthiaco bello propter istorum iniurias cõflato, quum Lacedæmonij contra eos exercitum duxissent, à vobis conseruati, non modò gratiam non retulerunt: sed, quũ bellũ sedassetis, relictis vobis ad Lacedæmonios se cõtulerunt. Ac Chij quidem, & Mitylenæi & Byzantij in fide manserunt: isti autem qui tantam vrbem incolerent, ne quiescere quidem, ac neutrarum esse partium sunt ausi, sed ea timiditate & improbitate & amentia fuerunt, vt fide data affirmarint, se illos contra vos, qui vrbem ipsorum seruaueratis, secuturos esse Propterea diuinitus illis pœna hæc inflicta est, vt occupata Cadmea sint ad vos confugere coacti. Vnde etiam perfidia eorum maximè perspecta est. Nam denuo vestris auxiliis conseruati, & in patriam restituti, ne minimum quidem tempus in fide manserunt.

ἀλλ' εὐθὺς εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις ἀπέστελλον, ἕτοιμοι δουλεύειν ὄντες, καὶ μηδὲν κινεῖν τῶν πρότερον πρὸς αὐτοὺς ὡμολογημένων. καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν; εἰ γὰρ μὴ προσέταττον ἐκεῖνοι τοὺς φεύγοντας μὴ καταδέχεσθαι, καὶ τοὺς αὐτόχειρας ἐξείργειν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν αὐτοὺς μετὰ τῶν ἠδικηκότων ἐφ' ὑμᾶς τοὺς εὐεργέτας στρατεύεσθαι. καὶ τοιοῦτοι μὲν νεωστὶ περὶ τὴν πόλιν τήνδε γεγενημένοι, τὸ δὲ παλαιὸν ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος προδόται καταστάντες, αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ οὕτως ἑκουσίων καὶ μεγάλων ἀδικημάτων συγγνώμης τυχεῖν ἠξιώθησαν. ὑμᾶς δ' ὑπὲρ ὧν ἠναγκάσθημεν, οὐδεμίαν ἔχειν οἴονται δεῖν· ἀλλὰ τολμῶσιν ὄντες Θηβαῖοι, λακωνισμὸν ἑτέροις ὀνειδίζειν· οὓς πάντες ἴσμεν πλεῖστον χρόνον Λακεδαιμονίοις δεδουλευκότας, καὶ προθυμότερον ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, ἢ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας πεπολεμηκότας. ποίας γὰρ εἰσβολῆς ἀπελείφθησαν τῶν εἰς ταύτην τὴν χώραν γεγενημένων; ἢ τίνων οὐκ ἐχθίους ὑμῖν, καὶ δυσμενέστεροι διετέλεσαν ὄντες; οὐκ ἐν τῷ Δεκελικῷ πολέμῳ πλειόνων αἴτιοι κακῶν ἐγένοντο

A sed mox legatis Lacedæmonẽ missis, vltro seruituti se obtulerunt, parati seruare omnia quæ pridẽ promisissent. Quid multis opus est? Nisi enim illi iussissent exules recipi, & facinorosos vrbe pelli, nihil obstitisset quominus inita cum Lacedæmoniis, à quibus læsi erant, societate, vos optimè de se meritos bello B petiissent. Qui igitur & nuper erga vestram vrbem se tales præbuerunt, & olim totam Græciam prodiderunt, veniam tamen adeo voluntariis & tãtis iniuriis impetrarũt: hi nobis eorũ quę coacti fecimus, nullam gratiam faciendam censent: sed, quum Thebani sint, La- C conũ studiũ aliis obiicere non dubitant: quos omnes scimus diutissimè Lacedęmoniis seruisse, & pro illorũ imperio prõptius quàm de sua salute dimicasse. Cui enim impressioni hanc in regionẽ factæ nõ interfuerũt? qui vobis perpetuò inimiciores & infestiores quã isti, fuerunt? nõne in Decelico bello vos grauius D afflixerũt, quàm ij qui vę

τῶν ἄλλων τῶν εἰσβαλόντων; οὐ δυστυχησάντων ὑμῶν μόνοι τῶν συμμάχων ἔθεντο τὴν ψῆφον, ὡς χρὴ τήν τε πόλιν ἐξανδραποδίσασθαι, καὶ τὴν χώραν ἀνεῖναι μηλόβοτον, ὥσπερ τὸ Κρισαῖον πεδίον; ὥστ' εἰ Λακεδαιμόνιοι τὴν αὐτὴν ἔσχον γνώμην Θηβαίοις, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν ὑμᾶς τοὺς ἅπασι τοῖς Ἕλλησιν αἰτίους τῆς σωτηρίας γενομένους, αὐτοὺς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐξανδραποδισθῆναι, καὶ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσεῖν. καίτοι τίνα τηλικαύτην εὐεργεσίαν ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν, ἢ τίς ἱκανὴ γενήσεται διαλῦσαι τὴν ἔχθραν τὴν ἐκ τούτων δικαίως ἂν ὑπάρχουσαν πρὸς αὐτούς; τούτοις μὲν οὖν οὐδεὶς λόγος ὑπολείπεται τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἐξημαρτηκόσι. τοῖς δὲ συνηγορεῖν βουλομένοις, ἐκεῖνος μόνος, ὡς νῦν μὲν ἡ Βοιωτία προπολεμεῖ τῆς ὑμετέρας χώρας· ἢν δὲ διαλύσητε τὴν πρὸς τούτους φιλίαν, ἀσύμφορα τοῖς συμμάχοις διαπράξεσθε· μεγάλην γὰρ ἔσεσθαι τὴν ῥοπήν, εἰ μετὰ Λακεδαιμονίων ἡ τούτων γενήσεται πόλις. ἐγὼ δ' οὔτε τοῖς συμμάχοις ἡγοῦμαι λυσιτελεῖν, τοὺς ἀσθενεστέρους τοῖς κρείττοσι

A ſtros fines populabantur? Nonne quum cladem accepiſſetis, ſoli è ſociis decreuerunt, veſtram vrbem & euertendam eſſe, & agrum in ouium paſcua conuertendum, quéadmodum Criſæum campum? Itaque ſi Lacedæmonij Thebanis auſcultaſſent, nihil obſtitiſſet quominus vos, qui B Græcos omnes conſeruaſtis, ipſi à Græcis patria & libertate ſpoliare mini, & in maximas calamitates incideretis. Quod verò tantum beneficium commemorabunt? aut quod ſatis graue ſupplicium luent, ad extinguédas veſtras inimicitias, quas his de cauſis iure ſubiiſſent? Nulla igitur iſtis C poſt tanta delicta excuſatio ſupereſt. at patronis eorum hoc vnum relinquitur, vt dicant, Bœotiá nunc propugnare pro veſtra regione, ſi verò vos ab eorum amicitia remoueritis id ſociis malè ceſſurum eſſe. Magnũ enim in hoc momentum fore, ſi iſtorum vrbs cum Lacedæmoniis ſe coniũxerit. Ego verò nec è re ſo- D ciorum eſſe puto, vt imbecilliores potentiorib.

δουλεύειν (οὐδὲ γὰρ τὸν παρελθόντα χρόνον ὑπὲρ ἄλλων τινῶν ἢ τούτων ἐπολεμήσαμεν) οὔτε Θηβαίους εἰς τοῦτο μανίας ἥξειν, ὥστ' ἀποστάντας τῆς ὑμετέρας συμμαχίας, Λακεδαιμονίοις ἐνδώσειν τὴν πόλιν· οὐχ ὡς πιστεύων τοῖς τούτων ἤθεσιν, ἀλλ' οἶδ' ὅτι γινώσκουσιν, ὡς δυοῖν θάτερον ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστὶν, ἢ μένοντας ἀποθνήσκειν, καὶ πάσχειν οἷάπερ ἐποίησαν· ἢ φεύγοντας ἀπορεῖν, καὶ τῶν ἐλπίδων πασῶν ἀπεστερῆσθαι. πότερα γὰρ τὰ πρὸς τοὺς πολίτας αὐτοῖς ἔχει καλῶς; ὧν τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐκβαλόντες, διηρπάκασι τὰς οὐσίας, ἢ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους Βοιωτούς; ὧν οὐκ ἄρχειν μόνον ἀδίκως ἐπιχειροῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τὰ τείχη κατεσκάφασι, τῶν δὲ καὶ τὴν χώραν ἀπεστερήκασιν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν ἐπανελθεῖν αὐτοῖς οἷόν τ' ἐστὶν, ἣν οὕτω συνεχῶς φανήσονται προδιδόντες· ὥστ' οὐκ ἔστιν ὅπως βουλήσονται πρὸς ὑμᾶς, ὑπὲρ τῆς ἀλλοτρίας διενεχθέντες, τὴν αὑτῶν πόλιν οὕτως εἰκῇ καὶ προ-

ſeruiant (nec enim ſuperiori tẽpore propter vllam rẽ aliã, niſi ob hanc, bella geſsimus) nec Thebanos in eum furorem deuenturos, vt veſtra ſocietate repudiata, Lacedæmoniorum poteſtati ſuam vrbem permittant: non quòd eorum ingeniis fidendum putem: ſed quia ſcio ipſos intelligere, alterutrum neceſſariò futurum, vel vt in vrbe manentes occidantur, & quæ perpetrauere, ſimili pœna luant, vel vt in exilium euntes, egeãt, ſpe prorſus omni deſtituti. Num enim cum ciuibus eis bene conuenit? quorum alios interfecerunt, alios vrbe eiecerunt, direpta eorum re familiari? aut cum aliis Bœotiis? quibus nõ modò per iniuriam imperare conantur, ſed & quorundam mœnia ſubruerunt, quorundam agros rapuêrunt. Neque etiam ad veſtram ciuitatẽ quaſi poſtliminio redire poterunt, toties à ſe tam apertè proditam & deſertam. Quare fieri nõ poteſt vt pro alieno oppido veſtras ſuſcipiant inimicitias: quò ſuam vrbẽ adeo temere ac indubi-

δήλως ἀποβαλεῖν· ἀλλὰ πολὺ κοσμιώτεροι διακείσονται πρὸς ἁπάσας τὰς πράξεις, καὶ τοσούτῳ πλείονα ποιήσονται θεραπείαν ὑμῶν, ὅσῳπερ ἂν μᾶλλον περὶ σφῶν αὐτῶν δεδίωσιν. ἐπεδείξαντο δ' ὑμῖν ὡς χρὴ τῇ φύσει χρῆσθαι τῇ σφῶν αὐτῶν, ἐξ ὧν ἔπραξαν περὶ Ὠρωπόν. ὅτε μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐξουσίαν ἤλπιζον ἔσεσθαι ποιεῖν ὅ, τι ἂν βουληθῶσιν, οὐχ ὡς συμμάχοις ὑμῖν προσηνέχθησαν, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰς τοὺς πολεμιωτάτους ἐξαμαρτεῖν ἐτόλμησαν. ἐπειδὴ δὲ ἐκσπόνδοις αὐτοὺς ἀντὶ τούτων ἐψηφίσασθε ποιῆσαι, παυσάμενοι τῶν φρονημάτων, ἦλθον εἰς ὑμᾶς ταπεινότερον διατεθέντες, ἢ νῦν ἡμεῖς τυγχάνομεν ἔχοντες. ὥστε ἤν τινες ἡμᾶς ἐκφοβῶσι τῶν ῥητόρων λέγοντες, ὡς κίνδυνός ἐστι, μὴ μεταβάλωνται καὶ γένωνται μετὰ Λακεδαιμονίων, οὐ χρὴ πιστεύειν. τοιαῦται γὰρ αὐτοὺς ἀνάγκαι κατειλήφασιν, ὥστε πολὺ ἂν θᾶττον τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν, ἢ τὴν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν ὑπομείναιεν. εἰ δ' οὖν καὶ τἀναντία μέλλοιεν ἅπαντα πράξειν, οὐδ' οὕτως ἡγοῦμαι προσήκειν ὑμῖν τῆς

A tanter amittant: sed & in omnibus actionibus multo moderatiores erunt: & vos tanto magis obseruabunt, quanto magis sibimetipsis timuerint. Quibus autem ingeniis & quomodo tractandi sint, actis Oropiis ostenderunt. Nam dum potestatem sibi datā esse B putarunt, faciendi quod libuisset: vobiscum non vt cum sociis egerunt, sed vt infestissimis hostibus insultarūt. Quum autem ob ea delicta, fœderibus eos, decreto facto, excluderetis: abiecta superbia & ferocia, ad vos humiliore gestu magísque supplices venerunt, quàm nos hoc C tempore. Quare si qui oratorum vos perterrefacere conabuntur, periculū esse dicentes, ne mutata sententia cum Lacedæmoniis se coniungāt, nihil ea re moueri debebitis. Ea enim necessitate premuntur, vt multo libētius vestrum imperiū quàm societatem Lacedæmoniorū sint subituri. Vt autem contraria omnia facturos concedamus: tamen ne sic quidē D decere arbitror, maiori

Θηβαίων πόλεως πλείω ποιήσασθαι λόγον, ἢ τῶν ὅρκων, καὶ τῶν συνθηκῶν· ἐνθυμουμένους, πρῶτον μὲν, ὡς οὐ τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ τὰς ἀδοξίας καὶ τὰς αἰσχύνας φοβεῖσθαι πάτριον ὑμῖν ἐστιν· ἔπειθ᾽ ὅτι συμβαίνει κρατεῖν ἐν τοῖς πολέμοις, οὐ τοὺς βίᾳ τὰς πόλεις καταστρεφομένους, ἀλλὰ τοὺς ὁσιώτερον καὶ πρᾳότερον τὴν Ἑλλάδα διοικοῦντας. καὶ ταῦτα ἐπὶ πλειόνων μὲν ἄν τις παραδειγμάτων ἔχοι διελθεῖν· τὰ δ᾽ οὖν ἐφ᾽ ἡμῶν γινόμενα τίς οὐκ οἶδεν; ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι τὴν δύναμιν τὴν ὑμετέραν, ἀνυπόστατον δοκοῦσαν εἶναι κατέλυσαν; μικρὰς μὲν ἀφορμὰς εἰς τὸν πόλεμον τὸν κατὰ θάλατταν τὸ πρῶτον ἔχοντες· διὰ δὲ τὴν δόξαν ταύτην, προσαγαγόμενοι τοὺς Ἕλληνας. καὶ πάλιν ὑμεῖς τὴν ἀρχὴν ἀφείλεσθε τὴν ἐκείνων, ἐξ ἀτειχίστου μὲν τῆς πόλεως ὁρμηθέντες, καὶ πραττούσης ἀσθενῶς· τὸ δὲ δίκαιον ἔχοντες σύμμαχον. καὶ τούτων ὡς οὐ βασιλεὺς αἴτιος ἦν, ὁ τελευταῖος χρόνος σαφῶς ἐπέδειξεν. Ξέρξῃ γὰρ αὐτοῦ πραγμάτων γεγενημένων, καὶ τῶν μὲν ὑμετέρων ἀνελπίστως ἐχόντων, Λακεδαι-

curæ vobis esse vrbē Thebanorum, quàm fœdus & iusiurandum. Cogitandũ enim, primùm vestri moris esse, vt non pericula, sed probra & dedecus metuatis: deinde vsuuenire, vt in bello superiores sint, non qui ciuitates vi euertunt, sed qui sanctius & clementius Græciam administrant. Et hæc plurimis exemplis demonstrari queunt. Sed quis est qui vel ea quæ nostris accidere temporibus, ignoret? Nonne Lacedæmonij vestram potentiam, quæ insuperabilis videbatur, represserunt, quamuis initio non optimè ad nauale bellum instructi: sed tantum opinione hac Græcis ad se pellectis? Vicissim & vos imperium eis eripuistis, quamuis vrbem non munitam, & parum firmam haberetis, iustitiæ societate & præsidio freti. Atque illa regi Persarum non esse ascribenda, his postremis temporibus est manifestè declaratum. Nam quum ipsi Xerxi negotium facesseretur, vos omni spe destituti, omnibus pene ciuitatibus Laco-

μονίοις δὲ σχεδὸν ἁπασῶν τῶν πόλεων δουλευουσῶν, ὅμως τοσοῦτον αὐτῶν περιεγένεσθε πολεμοῦντες, ὥστ' ἐκείνους ἀγαπητῶς ἰδεῖν τὴν εἰρήνην γενομένην, μηδεὶς οὖν ὑμῶν ὀρρωδείτω μετὰ τοῦ δικαίου ποιούμενος τοὺς κινδύνους· μηδ' οἰέσθω συμμάχων ἀπορήσειν, ἐὰν τοῖς ἀδικουμένοις ἐθελήσῃ τὶς βοηθεῖν, ἀλλὰ μὴ Θηβαίοις μόνοις· οἷς νῦν τἀναντία ψηφισάμενοι, πολλοὺς ἐπιθυμεῖν ποιήσετε τῆς ὑμετέρας φιλίας· ἢν γὰρ ἐνδείξησθε ὡς ὁμοίως ἅπασιν ὑπὲρ τῶν συνθηκῶν παρεσκεύασθε πολεμεῖν, τίνες εἰς τοῦτο ἀνοίας ἥξουσιν, ὥστε βούλεσθαι, μετὰ τῶν καταδουλουμένων τὴν Ἑλλάδα εἶναι μᾶλλον, ἢ μεθ' ὑμῶν τῶν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἐλευθερίας ἀγωνιζομένων; εἰ δὲ μὴ, τί λέγοντες, ἢν πάλιν γένηται πόλεμος, ἀξιώσετε προσάγεσθαι τοὺς Ἕλληνας, εἰ τὴν αὐτονομίαν προτείνοντες, ἐκδώσετε πορθεῖν Θηβαίοις ἥντινα ἂν βούλωνται τῶν πόλεων; πῶς δ' οὐχὶ καὶ τἀναντία φανήσεσθε πράττοντες ὑμῖν αὐτοῖς, εἰ Θηβαίους μὲν δὴ διακωλύσητε παραβαίνοντας τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας· πρὸς δὲ Λακεδαιμονίους ὑπὲρ τῶν

A num seruitute oppressis; bello tamen eis tanto superiores fuistis vt pacem cupidissime sint amplexi. Nemo igitur vestrûm cohorrescat, si pericula propter iustitiã adeunda fuerint: neque sibi socios defore putet, si quis opitulari voluerit iniuria oneratis, & non solis Thebanis: contra quos si nunc sen-B tentiam tuleritis, vt ad vestram amicitiam multi se conferre velint, efficietis. Vbi enim vos paratos esse bella æquè contra omnes pro defensione fœderum suscipere ostenderitis, quinam tam erunt amẽtes, vt cum oppressoribus Græciæ se coniungere malint, quàm vobiscũ, libertatis ipsorum defen-C soribus? sin aliter animati estis, quibus verbis Græcos allicietis, bello iterũ ingruẽte, si libertatẽ prætendentes Thebanorũ libidini quaslibet ciuitates vastandas permiseritis? quo pacto leuitatis & inconstantiæ crimen effugietis, si Thebanos iusiurãdũ & fœdera violare sinetis, pro quibus ipsi sanciẽdis vos Lacedæmoniis D

αὐτοὶ τούτων προσποιήσεσθε πολεμεῖν; καὶ τῶν μὲν κτημάτων τῶν ὑμετέρων αὐτῶν ἀπέστητε βουλόμενοι τὴν συμμαχίαν ὡς μεγίστην ποιῆσαι· τούτους δὲ τὴν ἀλλοτρίαν ἔχειν ἐάσετε, καὶ τοιαῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἅπαντες χείρους εἶναι νομιοῦσιν ὑμᾶς;

Ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον, εἰ τοῖς μὲν συνεχῶς μετὰ Λακεδαιμονίων γεγενημένοις, δεδογμένον ὑμῖν ἐστι βοηθεῖν, ἤν τι παράσπονδον αὐτοῖς ἐκεῖνοι προστάττωσιν, ἡμᾶς δ', οἳ τὸν μὲν πλεῖστον χρόνον μεθ' ἡμῶν ὄντες διατετελέκαμεν, τὸν δὲ τελευταῖον μόνον πόλεμον ὑπὸ Λακεδαιμονίοις ἠναγκάσθημεν γενέσθαι, διὰ ταύτην τὴν πρόφασιν ἀθλιωτάτους ἁπάντων ἀνθρώπων περιόψεσθε διακειμένους; τίνας γὰρ ἂν ἡμῶν εὕροι τις δυστυχεστέρους; οἵτινες καὶ πόλεως καὶ χώρας καὶ χρημάτων ἐν μιᾷ στερηθέντες ἡμέρᾳ, πάντων τῶν ἀναγκαιοτάτων ὁμοίως ἐνδεεῖς ὄντες, ἀλῆται καὶ πτωχοὶ καθεστήκαμεν, ἀποροῦντες ποῖ τραπώμεθα; ἐκπεσόντες γὰρ ἐκ τῆς οἰκείας, ἀθυμοῦντες καὶ ἀλώμενοι, τὴν Ἑλλάδα περιίμεν, πάσας δυσχεραίνοντες τὰς οἰκήσεις. ἤν τε γὰρ

A inferre bellum profiteamini? Quum ipsi vestris possessionibus cedere volueritis, vt societatẽ quàm maximam redderetis, istósne aliena tenere, & ea facere sinetis, propter quę vniuersi peius de vobis existimabunt?

Illud autem omnium absurdissimum, si vobis de liberatum erit istis opem B ferre, qui continenter à Lacedæmoniis steterunt, si quid eis fœderi contrarium illi imperarint: nos verò, qui longissimo tempore vestram sectam constanter secuti sumus, in extremo duntaxat bello parere Lacedęmoniis coacti, propter hanc causam mortalium omnium miserrimos esse patiemini. C Quos enim nobis miseriores quisquã inueniat, qui & vrbe & agro & opibus vno die spoliati, rebus omnibus maximè necessariis æquè omnes destituti, errones & mendici facti sumus, ignari quò nos conuertamus? Pulsi enim patria, desperabundi & errantes, Græciã circuimus, & omnib⁹ habitatio- D nibus angimur. Siue enim

δυστυχοῦντας καταλάβωμεν, ἀλγοῦμεν ἀναγκαζόμενοι πρὸς τοῖς οἰκείοις κακοῖς, καὶ τῶν ἀλλοτρίων κοινωνεῖν. ἤν τε ὡς εὐπραγοῦντας ἔλθωμεν, ἔτι χαλεπώτερον ἔχομεν· οὐ ταῖς ἐκείνων φθονοῦντες εὐπορίαις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς τῶν πέλας ἀγαθοῖς, τὰς ἡμετέρας αὐτῶν συμφορὰς καθορῶντες· ἐφ' αἷς ἡμεῖς οὐδεμίαν ἡμέραν ἀδακρυτὶ διάγομεν, ἀλλὰ πενθοῦντες τὴν πατρίδα, καὶ θρηνοῦντες τὴν μεταβολὴν τὴν γεγενημένην, ἅπαντα τὸν χρόνον διατελοῦμεν. τίνα γὰρ οἴεσθε ἡμᾶς γνώμην ἔχειν, ὁρῶντας τοὺς γονέας ἡμῶν αὐτῶν, ἀναξίως γηροτροφουμένους· καὶ τοὺς παῖδας, οὐκ ἐπὶ ταῖς ἐλπίσιν αἷς ἐποιησάμεθα, παιδευομένους; ἀλλὰ πολλοὺς μὲν μικρῶν ἕνεκα συμβολαίων δουλεύοντας, ἄλλους δὲ ἐπὶ θητείαν ἰόντας. τοὺς δ', ὅπως ἕκαστοι δύνανται, τὸ καθ' ἡμέραν ποριζομένους ἀπρεπῶς, καὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ ταῖς αὐτῶν ἡλικίαις, καὶ τοῖς φρονήμασι τοῖς ἡμετέροις; ὃ δὲ πάντων ἐστὶν ἀλγεινότατον. ὅταν τις ἴδῃ χωριζομένους ἀπ' ἀλλήλων, μὴ μόνον πολίτας ἀπὸ πολιτῶν,

calamitoſos aliquos inuenerimus, dolemus, qui præter mala domeſtica, etiam alienorum fieri participes cogamur: ſiue ad felices peruentum eſt, dolor noſter recrudeſcit, nõ quòd illorũ opibus inuideamus, ſed quia in aliorũ rebus ſecundis, noſtras miſerias, quantæ ſint, perſpicimus: quæ nos nullã diẽ ſine lacrymis exigere ſinũt. Nam & patriã lugere, & hanc mutationẽ lamentari, nullo tempore deſiſtimus. Quid enim nobis animi eſſe cẽſetis, quũ videmus, parẽtes noſtros ſenio confectos longè aliter quàm pro dignitate tractari? neq; liberos noſtros, ea ſpe qua eos ſuſcepimus, educari, ſed multos ob paruas quaſdam ratiunculas ſeruire? alios ire mercede locatum ſuam operam: alios, vt quiſque poteſt, victum quæritare, aliter quàm & gloria maiorum & ſua ætas, & noſtrorum animorum magnitudo poſtulabat? Illud autem omnem doloris acerbitatem vincit, ſi quis videat à ſe inuicẽ diuelli, nõ ciues tãtum à ciuibus,

ἀλλὰ καὶ γυναῖκας ἀπ᾽ ἀνδρῶν, καὶ τέκνα ἀπὸ μητέρων, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν διαλυομένην. ὃ πολλοῖς τῶν ἡμετέρων πολιτῶν διὰ τὰς ἀπορίας συμβέβηκεν. ὁ γὰρ κοινὸς βίος ἀπολωλὼς, ἰδίας ἐλπίδας ἕκαστον ἡμῶν ἔχειν πεποίηκεν. οἶμαι δ᾽ ὑμᾶς οὐδὲ τὰς ἄλλας αἰσχύνας ἀγνοεῖν, τὰς διὰ πενίαν καὶ φυγὴν γινομένας, ἃς ἡμεῖς τῇ μὲν διανοίᾳ χαλεπώτερον τῶν ἄλλων κακῶν φέρομεν, τῷ δὲ λόγῳ παραλείπομεν, αἰσχυνόμενοι λίαν ἀκριβῶς τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἀτυχίας ἐξετάζειν· ὧν ὑμᾶς αὐτοὺς ἀξιοῦμεν ἐνθυμουμένους, ἐπιμέλειάν τινα ποιήσασθαι περὶ ἡμῶν. καὶ γὰρ οὐδ᾽ ἀλλότριοι τυγχάνομεν ὑμῖν ὄντες, ἀλλὰ ταῖς μὲν εὐνοίαις ἅπαντες οἰκεῖοι, τῇ δὲ συγγενείᾳ τὸ πλῆθος ἡμῶν. διὰ γὰρ τὰς ἐπιγαμίας τὰς δοθείσας ἐκ πολιτίδων ὑμετέρων γεγόναμεν, ὥστε οὐχ οἷόν τε ὑμῖν ἀμελῆσαι περὶ ὧν ἐληλύθαμεν δεησόμενοι. καὶ γὰρ ἂν ἁπάντων εἴη δεινότατον, εἰ πρότερον μὲν ἡμῖν μετέδοτε τῆς πατρίδος τῆς ὑμετέρας αὐτῶν, νῦν δὲ μηδὲ τὴν ἡμετέραν ἀποδοῦναι δόξειεν ὑμῖν. ἔπειτα

A sed & vxores à maritis, & liberos à matribus, & totã cognationem dissipari: quod nostrorum ciuium multis ob egestatem vsuuenit. Victus enim communis amissus effecit vt spe priuata singuli nitantur. Ac vos ne cætera quidem probra ignorare arbitror, quæ paupertas & exilium afferunt: B quæ nos, etsi molestius animo quàm cætera mala ferimus, tamen silentio præterimus, non nimis accuratè in calamitates nostras inquirẽdum esse rati. Oramus autem vt ipsi vos illa cõsiderantes aliquam nostri curam suscipiatis. Nec enim vobis alieni sumus, sed cùm beneuo- C lentia vniuersi vobiscum coniuncti, tum cognatione maxima nostrûm pars. Nam propter concessum affinitatis ius, è vestrorum ciuiũ filiabus plerique nati sumus. Quare vobis non licet ea negligere quæ petituri venimus. Quid enim fieret inconueniẽtius, quàm vos, quum olim vestræ patriæ ius no- D bis dederitis, nunc nostram vrbem restituendam non cẽsere? Deinde

A οὐδ' εἰκὸς ἕνα ἕκαστον ἐλεεῖσθαι τῶν παρὰ τὸ δίκαιον δυστυχούντων, ὅλην δὲ πόλιν οὕτως ἀνόμως διεφθαρμένην, μηδὲ κατὰ μικρὸν οἴκτου δυνηθῆναι τυχεῖν· ἄλλως τε καὶ πρὸς ὑμᾶς καταφυγοῦσαν· οἷς οὐδὲ τὸ πρότερον αἰσχρῶς, οὐδ' ἀκλεῶς ἀπέβη τοὺς ἱκέτας ἐλεήσασιν. ἐλθόντων γὰρ Ἀργείων ὡς τοὺς προγόνους ὑμῶν, καὶ δεηθέντων ἀνελέσθαι τοὺς ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ τελευτήσαντας, πεισθέντες ὑπ' ἐκείνων, καὶ Θηβαίους ἀναγκάσαντες βουλεύσασθαι νομιμώτερον, οὐ μόνον αὐτοὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εὐδοκίμησαν, ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει δόξαν ἀείμνηστον εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον κατέλιπον· ἧς οὐκ ἄξιον προδόντας γενέσθαι. καὶ γὰρ αἰσχρὸν φιλοτιμεῖσθαι μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, φαίνεσθαι δ' ἐκείνοις τἀναντία περὶ τῶν ἱκετῶν πράττοντας. καίτοι πολὺ περὶ μειζόνων καὶ δικαιοτέρων ἥκομεν τὰς δεήσεις ποιησόμενοι· οἱ μὲν γάρ, ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν στρατεύοντες ἱκέτευον ὑμᾶς· ἡμεῖς δέ, τὴν ἡμετέραν αὐτῶν ἀπολωλεκότες. κἀκεῖνοι μὲν παρεκάλουν ἐπὶ

nec illud consentaneum est, quum singulorum, quos vel fortunæ temeritas afflixit, vel hominum iniuriæ, misereamini: totam vrbem, sic contra omnem æquitatem euersam, nihil omnino misericordiæ posse à vobis impetrare: quum præsertim ad vestram fidem confugerit, & vobis antehac semper gloriosum B & honorificum fuerit supplicum esse misertos. Nam maiores vestri, Argiuorum precibus, qui supplices petierant vt sub Cadmea interfectos tollerēt adducti, Thebanos æquiora sequi consilia quum coegissent: non ipsi solùm illis tēporib. claruerunt, sed vrbe etiā vestræ immortalem gloriam in omne deinceps C æuum reliquerunt. quæ vobis nunc temerè amittenda non est. Etenim turpe sit, facta maiorum sibi laudi ducētes, interim secus de supplicibus statuere: pręsertim quū nos propter res multo maiores & æquiores vobis supplicemus. Nam illi quum prius alienam ditionem D oppugnassent, vos rogarunt: nos, patria nostra amissa. Illi vos ad mortuo-

τὴν τῶν νεκρῶν ἀναίρεσιν· ἡμεῖς A δὲ ἐπὶ τὴν τῶν λοιπῶν σωτηρίαν. ἔστι δ' οὐκ ἴσον κακὸν οὐδ' ὅμοιον τοὺς τεθνεῶτας ταφῆς εἴργεσθαι, καὶ τοὺς ζῶντας πατρίδος ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἁπάντων· ἀλλὰ τὸ μὲν δεινότερον τοῖς κωλύουσιν, ἢ τοῖς ἀτυχοῦσι· τὸ δὲ μηδεμίαν ἔχοντα καταφυγὴν, ἀλλὰ ἄπολιν γενόμενον, καθ' B ἑκάστην τὴν ἡμέραν κακοπαθεῖν, καὶ τοὺς αὐτοῦ περιορᾶν μὴ δυνάμενον ἐπαρκεῖν, τί δεῖ λέγειν ὅσον τὰς ἄλλας συμφορὰς ὑπερβέβηκε; ὑπὲρ ὧν, ἅπαντας ὑμᾶς ἱκετεύομεν ἀποδοῦναι τὴν χώραν ἡμῖν καὶ τὴν πόλιν. τοὺς μὲν πρεσβυτέρους ὑπομιμνήσκοντες, ὡς οἰκτρὸν τοὺς τηλικούτους ὁρᾶσθαι δυστυχοῦν- C τας, καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἀποροῦντας· τοὺς δὲ νεωτέρους ἀντιβολοῦντες καὶ δεόμενοι βοηθεῖν τοῖς ἡλικιώταις, καὶ μὴ περιιδεῖν ἔτι πλείω κακὰ τῶν εἰρημένων παθόντας. ὀφείλετε δὲ μόνοις τῶν Ἑλλήνων, τοῦτον τὸν ἔρανον ἀναστάτοις ἡμῖν γεγενημένοις ἐπαμῦναι. καὶ γὰρ τοὺς ἡμετέρους προγόνους φασὶν, ἐκλιπόντων D τῶν ὑμετέρων πατέρων ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ ταύτην τὴν

rum sepulturam vocabant, nos ad reliquiarum conseruationem. Neque verò par ac simile est, sepultura prohiberi mortuos, & viuentes patria fortunísque omnib. spoliari. Ac illud quidem iis qui prohibent contumeliosius est, quàm iis qui prohibentur. Sed sine vllo receptu carentem patria, singulis diebus affligi, & suis opem adeo ferre non posse, vt cura de eîs abiiciẽda sit: quorsum dicere attinet, quanto sit aliis calamitatibus acerbius? Quapropter vobis vniuersis supplicamus, vt nobis nostrum agrum & vrbem restituatis: ac seniores commonefacimus vt cogitent quàm miserabile sit, hac ætate calamitosum conspici, & quotidiani victus penuria laborantem: adolescentes oramus & obtestamur, vt æquales suos iuuent, ne quum plura mala quã diximus tulerint, plura tolerare cogantur. Debetis autem nobis solis Græcorum, hanc veluti stipem, vt profligatis opitulemini. Nam & maiores nostros aiunt, quũ vestri patres bello Persico hac terra exces-

χώραν, μόνους τῶν ἔξω Πελοποννήσου, κοινωνοὺς ἐκείνοις τῶν κινδύνων γενομένους, συνανασῶσαι τὴν πόλιν αὐτοῖς. ὥστε δικαίως ἂν τὴν αὐτὴν εὐεργεσίαν ἀπολάβοιμεν, ἥνπερ αὐτοὶ τυγχάνομεν εἰς ὑμᾶς ὑπάρξαντες. εἰ δ᾽ οὖν καὶ μηδὲν ὑμῖν τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων δέδοκται φροντίζειν, ἀλλὰ τήν γε χώραν, οὐ πρὸς ὑμῶν ἐστὶν ἀνασχέσθαι πεπορθημένην, ἐν ᾗ μέγιστα σημεῖα τῆς ἀρετῆς τῆς ὑμετέρας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν συναγωνισαμένων καταλέλειπται. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τρόπαια πόλει πρὸς πόλιν γέγονεν. ἐκεῖνα δὲ ὑπὲρ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος, πρὸς ὅλην τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας δύναμιν ἕστηκεν· ἃ Θηβαῖοι μὲν εἰκότως ἀφανίζουσι. τὰ γὰρ μνημεῖα τῶν τότε γενομένων, αἰσχύνη τούτοις ἐστίν· ὑμῖν δὲ προσήκει διασώζειν. ἐξ ἐκείνων γὰρ τῶν ἔργων ἡγεμόνες κατέστητε τῶν Ἑλλήνων. ἄξιον δὲ καὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων μνησθῆναι τῶν ἐκεῖνον τὸν τόπον κατεχόντων, καὶ μὴ περιορᾶν τὰς τιμὰς αὐτῶν καλυομένας, οἷς ὑμεῖς καλλιερησάμενοι τοσοῦτον ὑπέστητε κίνδυνον, ὃς καὶ τούτους καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας

A ſiſſent, ſolos ex his qui extra Peloppoñneſum habitant, ſocietate periculorum adita, conſeruandę ciuitatis adiutores fuiſſe. Itaque iure nobis idem beneficium reddetis quod priores in vos contulimus. Quòd ſi vobis decretum eſſet, perſonas noſtras omnino negligere, tamen à veſtra B virtute alienum fuerit, committere, vt ea regio vaſta & inculta iaceret, in qua clariſſima veſtræ virtutis, ac cæterorum qui illi prælio interfuere, monimenta ſint relicta. Nam reliqua trophæa ab alia ciuitate contra aliam ſunt erecta: illa, pro tota Græcia cõtra totius Aſiæ potentiã ſunt conſtituta. Quæ qui C dem Thebani iure aboleuerint, quibus illorum operum memoria contumelioſa eſt: vobis autem conſeruanda ſunt, quòd illa facinora vos Gręcię duces effecerunt. Neque verò heroum qui locum illum tenent, obliuiſcendum eſt, cauendúmque, ne illorum honores intercidãt: quibus D vos quũ litaſſetis, id periculũ ſubiiſtis, quo & iſtos & alios Gręcos omnes

Ἕλληνας ἠλευθερώσατε. χρὴ δὲ καὶ τῶν προγόνων ποιήσασθαί τινα πρόνοιαν, καὶ μὴ παραμελῆται μηδὲ τὰ περὶ ἐκείνους εὐσεβείας· ἐνθυμουμένους ὅπως ἂν διατεθεῖεν, εἴ τις ἄρα τοῖς ἐκεῖ φρόνησίς ἐστι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εἰ κυρίων ὑπαρχόντων ὑμῶν αἴσθοιντο, τοὺς μὲν δουλεύειν τοῖς βαρβάροις ἀξιώσαντας, δεσπότας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καθισταμένους· ἡμᾶς δὲ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας συναγωνισαμένους, μόνους τῶν Ἑλλήνων ἀναστάτους γεγενημένους. καὶ τοὺς μὲν τῶν κινδυνευσάντων τάφους μὴ τυγχάνοντας τῶν νομιζομένων σπάνει τῶν ποιησόντων· Θηβαίους δὲ, τοὺς τἀναντία διαπραξαμένους, κρατοῦντας τῆς χώρας ἐκείνης. ἐνθυμεῖσθε δὲ ὅτι καὶ Λακεδαιμονίων μεγίστην ἐποιεῖσθε κατηγορίαν, ὅτι Θηβαίοις χαριζόμενοι τοῖς τῶν Ἑλλήνων προδόταις, ὑμᾶς τοὺς εὐεργέτας διέφθειραν. μὴ τοίνυν ἐάσητε ταύτην τὴν βλασφημίαν περὶ τὴν ὑμετέραν γενέσθαι πόλιν, μηδὲ τὴν ὕβριν τὴν τούτων ἀντὶ τῆς παρούσης ἕλησθε δόξης. πολλῶν δ' ἐχόντων εἰπεῖν, ἐξ ὧν

A in libertatem vindicastis. Est etiam maiorum quædam habenda ratio, neque pietatis in illos officia sunt prorsus negligenda. Cogitandum quibus animis essent (si modò defuncti aliquid rerum nostrarum intelligunt) si animaduerterent, vobis rerum potientibus, eos qui barbaris seruire voluerũt, B aliorum Græcorum domi nos esse factos: nos verò, qui in prælio pro tuenda libertate gesto, strenuam operam nauauimus, solos è Græcis omnibus esse profligatos: fortiúmque virorum monumentis iusta nõ persolui, propterea quòd nulli adsint qui id faciant, sed Thebani, qui contraria fecerunt, eam C regionem teneant. Illud etiam recordamini, Lacedæmonios à vobis acerrimè ob hoc fuisse accusatos, quòd Thebanis, Græcorum proditoribus, gratificantes, nos benemeritos perdidissent. Ne igitur admittatis vt hoc conuicium in vestram vrbem retorqueatur: neque istorum libidinem existimationi vestræ præ- D feratis. Etsi autem multa dici possent, quibus

ἂν τις ὑμᾶς ἐπαγάγοιτο μᾶλλον φροντίσαι τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, οὐ δύναμαι βραχεῖ λόγῳ πάντα περιλαβεῖν· ἀλλ' αὐτοὺς ὑμᾶς χρὴ καὶ τὰ παραλελειμμένα συνιδόντας, καὶ μνησθέντας, μάλιστα μὲν τῶν ὅρκων καὶ τῶν συνθηκῶν, ἔπειτα δὲ καὶ τῆς ὑμετέρας εὐνοίας καὶ τῆς τούτων ἔχθρας, ψηφίσασθαι τὰ δίκαια περὶ ἡμῶν.

A ad curã noſtræ ſalutis excitemini: tamen non poſſum breui oratione complecti omnia. Quamobrem vos decet, tum prætermiſſa perſpicere, tum verò iuriſiurandi, & fœderum, itemq; noſtræ beneuolẽtiæ & inimicitiarum, quæ vobis cum iſtis ſunt, recordatos, ita ſtatuere de nobis vt ius & æquum poſtulabit.

B

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΟΣΕΩΣ λόγος,

Τῶν τῆς τετάρτης συμμορίας δεύτερος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Ἰσοκράτης, τοὺς εὐγενεστάτους τῶν νεωτέρων παιδεύων, καὶ λόγους συγγράφων, οὐ πολλῶν μόνον χρημάτων εὐπόρησεν, ἀλλὰ καὶ μεγάλης δόξης ἔτυχεν· τὸν δὲ φθόνον, ἀδιάλειπτον ὄντα καὶ ἀχώριστον τῆς εὐπραγίας συνοδοιπόρον, οὐκ ἠδυνήθη διαφυγεῖν. ἐν γοῦν τοῖς λοιποῖς ὀχληροτάτων ἐπειράθη τῶν σοφιστῶν, τῶν περὶ τὴν αὐτὴν παίδευσιν διατριβόντων. ἦσαν δὲ τὸ γένος ἀνθρώπων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀμαθές, ἀλαζόν, φιλοχρήματον,

[illegible]ήματον, βάσκανον, φιλολοίδορον. οἵτινες εὖ εἰδότες τὰς παρ᾽
Ἀθηναίοις μεμισημένας καὶ φιλαπεχθήμονας τῶν πράξεων,
ἄλλας τε συκοφαντίας πανταχοῦ κατεσκέδασαν Ἰσοκράτους. κἀ-
κεῖνο δὲ κατεψεύσαντο, ὅτι τηλικαύτην περιουσίαν δικανικὰ καὶ
φιλόνεικα λογίδια πιπράσκων, καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν
ἐκτήσατο, καὶ τοὺς πλησιάζοντας διέφθειρε. τοιούτων τοίνυν θε-
μελίων ὑποκειμένων, ἀνέστησαν οἱ ἐλπίζοντες ῥᾳδίως αὐτοῦ ἀ-
πηχθημένου ἤδη τοῖς πολλοῖς κρατήσειν (ἐγίνοντο γὰρ Ἀθήνησιν,
ἴσως δὲ καὶ ἀλλαχῆ που ἔστιν ὅτε αἱ κρίσεις οὐ κατ᾽ εὐορκίαν μᾶλ-
λον ἢ κατὰ πάθος, καὶ τὴν δεινῶν ἐν τοῖς λόγοις πιθανότητα) καὶ
μεγάλῃ ζημίᾳ περιβαλεῖν. οὐκοῦν ἐπαύσαντο, πρὶν τυχεῖν ὧν
ἠβούλοντο. Λυσίμαχος γάρ τις, μεμψιμοιρήσας ὡς βραχύτερα
κεκτημένος Ἰσοκράτους, προυκαλέσατο τὸν ἄνδρα εἰς ἀντίδοσιν
περὶ τριηραρχίας. ἦν δὲ, ὥς φησι Λιβάνιος, τοιοῦτον ἔθος Ἀθήνη-
σιν. τριακόσιοι τῶν εὐπορωτάτων προυβάλλοντο τριήραρχοι, ὧν
ἔργον ἦν ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας τριήρεις παρέχειν ὑπὲρ σωτηρίας
τῆς πατρίδος. εἰ δέ τινες φαῖεν ἐλάττω κεκτῆσθαι τηλικούτων ἀ-
ναλωμάτων, ἀπηλλάττοντο τῆς λειτουργίας, ἕτερον αὐτῶν πλου-
σιώτερον ἀποδείξαντες. ἐκεῖνος οὖν τὴν λειτουργίαν ἀναινό-
μενος, ἠναγκάζετο ἀντιδοῦναι τὴν οὐσίαν τῷ προβαλόντι αὐ-
τόν. ἵνα μηδεὶς ἂν πενίαν προφασίζων, τὰς ὀφειλομένας τῇ
πατρίδι λειτουργίας ἐκδύειν παραιτοῖτο. διόπερ καὶ τὸ τῆς τοιαύ-
της δίκης εἶδος, ἀντίδοσις ἐκαλεῖτο. ὁ ῥήτωρ τοίνυν ἡττηθεὶς
Λυσιμάχου, καὶ τὴν τριηραρχίαν ὑποστάς, οὐκ ὀλίγα ἀνήλωσεν·
οὐχὶ τοσοῦτον ἀχθόμενος ἐπὶ ταῖς δαπάναις, ὅσον ἐπὶ τῇ τοῦ
φθόνου λύπῃ, καὶ τῇ ἀγνωμοσύνῃ τοῦ δήμου· ἑτέρων δὲ εἰς ἄ-
μυναν ὅπλων οὐκ εὐπορῶν εἰς τὸ ὑπωπιάσαι τὸν φθόνον συνέ-
γραψε τὸν λόγον, δι᾽ οὗ εἴς τε τοὺς συκοφαντήσαντας αὐτὸν ἀπο-
τείνεται, καὶ τὸ ἀνέγκλητον ἑαυτοῦ ἀποδείκνυσιν· καὶ ὡς φι-
λέλλην ἐστὶ καὶ φιλόπατρις ἀποδείξων, τῶν λόγων λήμματά
τινα, ἀξιοπίστους εἶναι τούτους μάρτυρας ὑπολαμβάνων, δείγ-
ματος ἕνεκεν προφέρει.

Εἰσὶ δὲ δύο ἐπίσημοι τοῦ λόγου τόποι. εἷς μὲν, ὁ περὶ τῆς τῶν

συκοφαντῶν πονηρείας· ἕτερος δέ, ὁ περὶ τῶν ἰδεῶν τῆς φιλοσοφίας. ἅπας δ' ὁ λόγος ἀξιόχρεως ὢν εἰς τὸ μετὰ σπουδῆς ἀναγνωσθῆναι, οὕτω πολλὰς ἔχει πρὸς τὴν Πλάτωνος ὑπὲρ Σωκράτους ἀπολογίαν τὰς ὁμοιότητας, ὥστ' ἂν ὑπονοῆσαί τινα ἢ τοῦτον ἐκ τῆς ἐκείνου, ἢ κεῖνον ἐκ τῆς τούτου ἔνια μετενηνοχέναι. ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνο μᾶλλόν ἐστιν πρὸς ἀνδρὸς εὖ φρονοῦντός τε καὶ χρηστοῦ ὑπολαμβάνειν, ὅτι Πλάτων καὶ Σωκράτης καὶ Ἰσοκράτης φίλοι ἀλλήλοις ἐν τοῖς μάλιστα γεγενημένοι, ἅτε ἄνδρες ἄριστοί τε καὶ σοφώτατοι, καὶ πολλὰ ὅμοια καὶ τῇ τύχῃ κέχρηνται, καθάπερ οὖν αὐτῶν φυσική τις πρὸς ἀλλήλους ὑπῆρχε συμπάθεια, οὕτω καὶ διανοίας ἔχον, καὶ λόγους ἔλεγον ἀλλήλοις οὐ διαφωνοῦντας. Διονύσιος δὲ ἐν τῷ περὶ τῶν ἐσχηματισμένων λόγων, ἀμφω φησὶν, ἀπολογίας σχήματι ἐγκώμια τυγχάνουσι γεγραφότες, Πλάτων μὲν Σωκράτους, Ἰσοκράτης δὲ ἑαυτοῦ. τὴν αὐτὴν δὲ καὶ Δημοσθένους ἐν τῷ περὶ στεφάνου γεγονέναι τέχνην, ἀποφαίνεται.

ISOCRATIS DE PERMVTATIONE oratio,

Claſſis quartæ ſecunda.

ARGVMENTVM eiuſdem orationis.

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

QVum Iſocrates nobiliſſimis adoleſcentibus inſtituendis, & ſcribendis orationibus, non tantum magnas opes, ſed inſignem etiam gloriam eſſet adeptus: inuidiã, quæ perpetua felicitatis, & indiuidua comes eſt, effugere non potuit. Moleſtiſſimi autem ei fuere inter alios ſophiſtæ,

iuſdem doctrinæ æmuli, hominum genus ferè indoctũ, arrogans, auarum, inuidum, maledicum: qui quum ſatis ſcirent, quæ res Athenis inuiſæ odioſæque eſſent, cum aliis calumniis eum paſſim traduxerunt: tum illud criminati ſunt, quòd tantas diuitias forenſibus & litigioſis oratiunculis vendendis, & cauſis melioribus vi eloquẽtiæ ſubuertendis, deterioribus fucandis, coaceruaſſet, prauáque diſcipulis inſtitutione corrupiſſet. Quibus fundamentis iactis, extitere nonnulli, qui ſperarent, eum iam in magnam inuidiam adductum, iudicio (fiebant autem Athenis, forsaſſis alibi etiam, aliquando iudicia, nõ ex religione iuriſiurandi, ſed ita vt vel à malis affectibus, vel ab eloquentibus cauſidicis dictabãtur) ſuperari, & magna rei familiaris clade poſſe affici: neque prius deſtiterunt quàm votorum compotes facti eſſent. Nam Lyſimachus quidam, queſtus, minores ſuas opes eſſe, quàm Iſocratis, diem illi dixit obeundæ trierarchiæ. Fuit autem (autore Libanio) talis lex & conſuetudo Athenis. Trecenti ciues opulentiſsimi deligebantur, qui trierarchi ab inſtruendis pro patriæ defenſione triremibus (ídque priuatis ſumptibus fieri neceſſe erat) dicebantur. quorum ſi qui tantos ſumptus ſe tolerare poſſe negabant, ita eo onere liberabantur, ſi quem ſe locupletiorem è cæteris ciuibus demonſtraſſent. is verò ſi munus illud detrectabat, fortunas ſuas omnes cum illius fortunis à quo iudicatus aut accuſatus fuerat, permutare cogebatur: ne prætextu inopiæ debita patriæ munia ſuffurari conaretur. Quapropter id actionis & iudicij genus, Permutatio vocabatur. Noſter igitur auctor victus à Lyſimacho, trierarchiã obiit non ſine magnis ſumptibus: qui tamen ei non ita doluerunt, vt inuidiæ rabies, & peruerſum de ſe populi iudicium. Et quia non alia ei arma ſuppetebant, quibus iniurias vlciſceretur, inuidiámque retũderet, hanc orationem ſcripſit, in qua in calumniatorem inuehitur, ſuámque innocentiam, & de Græcia bene merendi ſtudium, prolatis quibuſdam ſuis orationibus, tanquam teſtibus fide dignißimis, tuetur & defendit.

Inſignes hîc loci ſunt: vnus de improbitate ſycophantarum, alter de genere ſtudiorum. Tota oratio lectu digniſſima eſt, & quandam ſimilitudinem habet cum Apologia Platonica Socratis: vt vel illum ab hoc, vel hunc ab illo

nonnulla mutuatum esse suspiceris. Sed illud existimare prudentius & candidius est; Platonem, Socratem, & Isocratem, fuisse amicissimos optimos & sapientissimos viros, & in plerisque rebus simili fortuna vsos. Vt igitur naturalis inter eos fuit animorum consensio, sic etiã cogitationes & orationes non dissimiles habuerũt. Dionysius Halicarnasseus in libello quem de figuratis orationibus inscribit, vtrumque per speciẽ defensionis, laudationem cõscripsisse, Platonem Socratis, Isocratem sui: atque idem etiã Demosthenis in oratione de Corona, esse artificium, ostẽdit.

A Εἰ μὲν ὅμοιος ἦν ὁ λόγος, ὁ μέλλων ἀναγνωσθήσεσθαι, τοῖς πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἢ πρὸς τὰς ἐπιδείξεις γεγραμμένοις, οὐδὲν ἂν ἔδει προδιαλεχθῆναι περὶ αὐτοῦ. νῦν δὲ, διὰ τὴν καινότητα, καὶ τὴν διαφορὰν, ἀναγκαῖόν ἐστι προειπεῖν τὰς αἰτίας, δι' ἃς οὕτως B ἀνόμοιον αὐτὸν ὄντα τοῖς ἄλλοις γράφειν προειλόμην. μὴ γὰρ τούτων δηλωθεισῶν, πολλοῖς ἴσως ἄτοπος εἶναι δόξειεν. ἐγὼ γὰρ εἰδὼς ἐνίους τῶν σοφιστῶν βλασφημοῦντας περὶ τῆς ἐμῆς διατριβῆς, καὶ λέγοντας ὡς ἔστι περὶ δικογραφίαν, καὶ παραπλήσιον ποιοῦντας, ὥσπερ ἂν εἴ τις Φειδίαν τὸν τὸ C τῆς Ἀθηνᾶς ἕδος ἐργασάμενον, τολμῴη καλεῖν κοροπλάθον, ἢ Ζεύξιδα καὶ Παρράσιον τὴν αὐτὴν ἔχειν τέχνην φαίη τοῖς

Si hæc quæ iã legetur, oratio, similis esset iis quæ vel ad forenses controuersias vel ad ostentationem scribuntur, nihil opus fuisset de ea præfari, nunc propter nouitatem & discrimen, necesse est causas prius exponere cur eam aliis ita dissimilem scribere instituerim. his enim non indicatis, multis absurda fortasse videretur. Ego quum scirem quosdam sophistas mea studia calumniari, ac dicere, me forenses orationes scribere solere (in quo perinde faciunt ac si quis Phidiam, qui Mineruæ simulacrum fecit, puparum fictorem appellare auderet: aut Zeuxidis & Parrhasij eandem esse artem diceret, quæ illo-

τὰ πινάκια γράφουσιν· ὅμως οὐδὲ πώποτε τὴν μικρολογίαν ταύτην ἠμυνάμην αὐτῶν, ἡγούμενος τὰς μὲν ἐκείνων φλυαρίας οὐδεμίαν ἔχειν δύναμιν· αὐτὸς δὲ πᾶσι τοῦτο πεποιηκέναι φανερὸν, ὅτι προήρημαι καὶ λέγειν καὶ γράφειν, οὐ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ἀλλ' ὑπὲρ τηλικούτων τὸ μέγεθος καὶ τοιούτων πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς ἂν ἄλλος ἐπιχειρήσειε, πλὴν τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων, ἢ τῶν τούτοις μιμεῖσθαι βουλομένων· μέχρι μὲν οὖν πόρρω τῆς ἡλικίας, ᾤμην διά τε τὴν προαίρεσιν ταύτην, καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἀπραγμοσύνην, ἐπιεικῶς ἔχειν πρὸς ἅπαντας τοὺς ἰδιώτας· ἤδη δὲ ὑπογύου μοι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς οὔσης, ἀντιδόσεως γενομένης περὶ τριηραρχίας, καὶ περὶ ταύτης ἀγῶνος, καὶ τούτων τινὰς ἔγνων οὐχ οὕτω πρός με διακειμένους, ὥσπερ ἤλπιζον, ἀλλὰ τοὺς μὲν πολὺ διεψευσμένους τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ ῥέποντας ἐπὶ τὸ πείθεσθαι τοῖς ἀνεπιτήδειόν τι λέγουσι. τοὺς δὲ σαφῶς μὲν εἰδότας, περὶ ἃ τυγχάνω διατρίβων, φρονοῦντας δὲ, καὶ ταυτὸ πεπονθότας τοῖς σο-

A rum est qui tabellas pingunt) nunquam tamē illam mei extenuationē vltus sum: quòd existimabā, cùm nugas illorū nullam vim habere, tum constare inter omnes, me & scribere & dicere instituisse, non de priuatis contractibus, sed de talibus & tantis rebus, vt de B iisdem nemo alius quicquam conetur, prętereos qui vel me doctore vsi sunt, vel hos imitari voluerunt. Longo igitur tempore ætatis meæ putabam, tum ob institutū hoc, tum ob perpetuum quietis studiū, omnes indoctos & plebeios homines, æquos & beneuolos me habere: nūc, quū C vitæ finis propè mihi instat facultatum permutatione ob triremium instruendarum munus facta, eáque de re iudicio conflato etiam illorum quosdam non sic erga me affectos esse animaduerti, vt sperauerā: sed alios de vitæ meæ ratione falsissima persuasione imbutos, eò inclinare, vt iis auscultēt qui absurdi D aliquid de me dicūt. alios quum satis sciant quibus in rebus verser, inuidere mihi non minus quā so-

φιστὰς, καὶ χαίροντας ἐπὶ τοῖς ψευδῆ περὶ ἐμοῦ δόξαν ἔχουσιν. ἐδήλωσαν δ' οὕτω διακείμενοι· τοῦ γὰρ ἀντιδίκου περὶ μὲν ὧν ἡ κρίσις ἦν, οὐδὲν ἀντιλέγοντος δίκαιον, διαβάλλοντος δὲ τὴν τῶν λόγων τῶν ἐμῶν δύναμιν, καὶ καταλαζονευομένου περί τε τοῦ πλούτου, καὶ τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν, ἔγνωσαν ἐμὴν εἶναι τὴν λειτουργίαν. (B) τὴν μὲν οὖν δαπάνην οὕτως ὑπήνεγκα μὲν, ὥσπερ προσήκει τοὺς μήτε λίαν ὑπὸ τῶν τοιούτων ἐκπληττομένους, μήτε παντάπασιν ἀσώτως, μηδ' ὀλιγώρως πρὸς χρήματα διακειμένους. ᾐσθημένος δ', ὥσπερ εἶπον, πλείους ὄντας, ὧν ᾤμην, τοὺς οὐκ ὀρθῶς περὶ ἐμοῦ γινώσκοντας, (C) ἐνεθυμούμην μὲν πῶς ἂν δηλώσαιμι καὶ τούτοις καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις, καὶ τὸν τρόπον, ὃν ἂν ἔχω, καὶ τὸν βίον, ὃν ζῶ, καὶ τὴν παιδείαν, περὶ ἣν διατρίβω. καὶ μήτε περιίδοιμι περὶ τῶν τοιούτων ἄκριτον ἐμαυτὸν ὄντα, μηδ' ἐπὶ τοῖς βλασφημεῖν εἰθισμένοις, ὥσπερ νῦν γενόμενον· σκοπούμενος δ' (D) εὕρισκον οὐδαμῶς ἂν ἄλλως τοῦτο διαπραξάμενος, πλὴν εἰ γραφείη λόγος, ὥσπερ εἰκὼν

A phistas, & delectari iis qui falsam de me habent opinionem. Atque hanc mentem suam esse declararunt. Nam quum aduersarius de ipsa causa nihil æqui diceret, nec meam defensionem refutaret, sed & eloquentiæ meæ vim calumniaretur, & in multitudinẽ discipulorum, & opulentiam insolenter inueheretur: B munus illud mihi obeundum esse iudicarunt. Ac sumptus quidem ita tulimus, vt eos decet, qui neque rebus huiusmodi nimis percelluntur, neque pecunias negligenter ac temerè abiiciendas cẽsent. Quũ verò, vt dixi, plures esse sensissem, qui praue de me iudicarent: C cogitabam qua ratione & illis & posteris ostenderem, tum qui mei mores essent, tum qualem vitam degerem, tum in quo doctrinæ genere versarer: ne sic velut indicta causa me damnari taliũ criminum sinerem, nec (vt modò factum) in maledicorum potestate essem. Quæ quum animo D agitarem, me non alia ratione facilius id assecuturũ animaduerti, quàm si oratio tanquam ima-

τῆς ἐμῆς διανοίας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐμοὶ βεβιωμένων. διὰ τούτου γὰρ ἤλπιζον καὶ τὰ περὶ ἐμὲ γνωσθήσεσθαι, πολὺ κάλλιον τῶν χαλκῶν ἀναθημάτων. εἰ μὲν οὖν ἐμαυτὸν ἐπαινεῖν ἐγχειροίην, ἑώρων οὔτε περιλαβεῖν ἅπαντα, περὶ ὧν διελθεῖν προῃρούμην, οἷός τε γενησόμενος, οὔτ' ἐπιχαρείτως, οὐδ' ἀνεπιφθόνως εἰπεῖν δυνησόμενος περὶ αὐτῶν. εἰ δ' ὑποθέμενος ἀγῶνα μέν τινα, καὶ κίνδυνον περὶ ἐμὲ γινόμενον, συκοφάντην δ' ὄντα τὸν γεγραμμένον, καὶ τὸν τὰ πράγματά μοι παρέχοντα, καὶ ἐκεῖνον μὲν ταῖς διαβολαῖς χρώμενον, ταῖς ἐπὶ τῆς ἀντιδόσεως ῥηθείσαις, ἐμαυτὸν δ' ἐν ἀπολογίας σχήματι ποιούμενον τοὺς λόγους· οὕτως ἂν ἐγγενέσθαί μοι μάλιστα διαλεχθῆναι περὶ ἁπάντων ὧν τυγχάνω βουλόμενος. ταῦτα δὲ διανοηθείς, ἔγραφον τὸν λόγον τοῦτον, οὐκ ἀκμάζων, ἀλλ' ἔτη γεγονὼς δύο καὶ ὀγδοήκοντα. διόπερ χρὴ συγγνώμην ἔχειν, ἢν μαλακώτερος ὢν φαίνηται τῶν ὑπ' ἐμοῦ πρότερον ἐκδεδομένων. καὶ γὰρ οὐδὲ ῥάδιος ἦν, οὐδ' ἁπλοῦς, ἀλλὰ πολλὴν ἔχων πραγματείαν.

go animi & totius vitæ meæ ſcriberetur. Per eam enim ſpes erat, meas rationes lõge pulchrius cognitum iri, quàm ex æreis monimentis. Ac ſi me quidem laudare vellem ſentiebam, nec omnia me cõplecti poſſe quæ decreuiſſem, nec cum gratia de iis & ſine inuidia poſſe dicere: ſi autem me in iudicium eſſe vocatum, & in diſcrimen adductum ponerem, & qui mihi dicam impegiſſet, ac negotium faceſſeret, eſſe calumniatorem: qui quidem iis criminationibus vteretur, quas in iudicio permutationis attuliſſet, me autem verba facere per ſpeciem defenſionis: ſic mihi demum præclaram occaſionem datum iri de rebus omnibus arbitratu meo diſſerendi.

Hæc igitur animo agitans, hanc orationem ſcripſi, non florente ætate, ſed natus annos duos & octoginta. Quapropter venia danda erit ſi prius à me editis mollior eſſe videbitur. Nec enim facilis fuit, neque ſimplex, ſed multum laboris, variámq; tractationem poſtulauit.

A ἔστι γὰρ τῶν γεγραμμένων ἔνια μὲν ἐν δικαστηρίῳ πρέποντα ῥηθῆναι, τὰ δὲ πρὸς μὲν τοὺς τοιούτους ἀγῶνας, οὐχ ἁρμόττοντα. περὶ δὲ φιλοσοφίας, πεπαρρησιασμένα, καὶ δεδηλωκότα τὴν δύναμιν αὐτῆς. ἔστι δέ τι καὶ τοιοῦτο, ὃ τῶν νεωτέρων τοῖς ἐπὶ τὰ μαθήματα, καὶ τὴν παιδείαν ὁρμῶσιν, ἀκούσασιν ἂν συνενέγκοι. B πολλὰ δὲ καὶ τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ πάλαι γεγραμμένων ἐγκαταμεμιγμένα τοῖς νῦν λεγομένοις, οὐκ ἀλόγως, οὐδὲ ἀκαίρως, ἀλλὰ προσηκόντως τοῖς ὑποκειμένοις. τοσοῦτον οὖν μῆκος λόγου συνιδεῖν, καὶ τοσαύτας ἰδέας, καὶ τοσοῦτον ἀλλήλων ἀφεστώσας συναρμόσαι καὶ τὰς ἐπιφερομένας C οἰκειῶσαι ταῖς προειρημέναις, καὶ πάσας ποιῆσαι σφίσιν αὐταῖς ὁμολογουμένας, οὐ πάνυ μικρὸν ἦν ἔργον. ὅμως δ᾽ οὐκ ἀπέστην, καίπερ τηλικοῦτος ὤν, πρὶν αὐτὸν ἀπετέλεσα μετὰ πολλῆς μὲν ἀληθείας εἰρημένον, τὰ δ᾽ ἄλλα τοιοῦτον οἷος ἂν εἴη δόξῃ τοῖς ἀκροωμένοις. χρὴ δὲ καὶ τοὺς διεξιόντας αὐτόν, πρῶτον μέν, ὡς ὄντος μικτοῦ τοῦ D λόγου, καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς ὑποθέσεις ταύτας γεγραμ-

Nã quæ hîc ſcripta ſunt, partim in iudiciis dici cõmodè queunt, partim ad talia certamina non quadrant: ſed de philoſophia liberè dicta vim eius oſtẽdunt. Eſt etiam tale aliquid quod adoleſcentibus diſciplinarum & eruditionis cupidis, audiuiſſe conducat. Multa quoque olim à me ſcripta, inſerta ſunt his quæ nunc dicuntur, non temerè nec intẽpeſtiuè, ſed inſtituto meo cohuenienter. Tantam igitur orationis prolixitatem contueri, & tot formas, adeóque inter ſe diſtantes, coniungere, & ſequentes antegreſſis adaptare, atque efficere vt inter ſe vniuerſæ conſentirent, non parui omnino laboris fuit. Tamen non deſtiti, etſi adeò natu grãdis, priuſquam eam abſoluiſſem: veriſſimam illam omnino quidem, ſed cætera talem, qualis videbitur audientibus. Oportebit autem etiam illos qui eã legent, aut recitabunt, primùm quaſi mixta ſit oratio, & ad hęc argumẽta omnia accommodata, ſic auſcultare. deinde ſtudioſius aduertere, quid dicẽdum reſtet, quàm quid

μένους, ποιεῖσθαι τὴν ἀκρόασιν· ἔπειτα προσέχειν τὸν νοῦν ἔτι μᾶλλον τοῖς λέγεσθαι μέλλουσιν, ἢ τοῖς ἤδη προειρημένοις, πρὸς δὲ τούτοις, μὴ ζητεῖν εὐθὺς ἐπελθόντας ὅλον αὐτὸν διελθεῖν, ἀλλὰ τοσοῦτον μέρος, ὅσον μὴ λυπήσῃ τοὺς παρόντας. ἢν γὰρ ἐμμείνητε τούτοις, μᾶλλον δυνήσεσθε καθιδεῖν εἴ τι τυγχάνομεν λέγοντες ἄξιον ἡμῶν αὐτῶν. ἃ μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἦν προειπεῖν, ταῦτ᾽ ἐστίν. ἤδη δὲ ἀναγινώσκετε τὴν ἀπολογίαν τὴν προσποιουμένην μὲν περὶ κρίσεως γεγράφθαι, βουλομένην δὲ περὶ ἐμοῦ δηλῶσαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τοὺς μὲν ἀγνοοῦντας εἰδέναι ποιῆσαι, τοὺς δὲ φθονοῦντας ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης λυπεῖσθαι. μείζω γὰρ δίκην οὐκ ἂν δυναίμην λαβεῖν παρ᾽ αὐτῶν. πάντων δ᾽ ἡγοῦμαι πονηροτάτους εἶναι, καὶ μεγίστης ζημίας ἀξίους, οἵτινες οἷς αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες ἔνοχοι, ταῦτα τῶν ἄλλων τολμῶσι κατηγορεῖν· ὅπερ Λυσίμαχος πεποίηκεν. οὗτος γὰρ αὐτὸς συγγεγραμμένα λέγων, περὶ τῶν ἐμῶν συγγραμμάτων πλείω πεποίηται λόγον, ἢ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ὅμοιον ἐργαζόμενος, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἱεροσυλίας ἕτερον διώκων, αὐτὸς τὰ τῶν θεῶν ἐν ταῖς

ante sic dictum. præterea nō id agere, vt primo impetu totam pellegant: sed tantam eius partem, quæ auditoribus molestiã non pariat. Nam his obseruatis, rectius perspicietis an aliquid dixerimus nostra existimatione dignum.

Et hactenus quidem præfandum fuit. Nunc autem defensionem legite, quæ quidem fingitur de iudicio esse scripta: sed id propositum habet, vt & veritatem de me ostendat, & ignorantes doceat: & id efficiat, vt qui nobis inuident, magis etiam eo morbo crucientur. Grauius enim eis supplicium irrogare non possum. Eos ego improbissimos omnium & maxima pœna dignos esse puto, qui de iis rebus alios accusare audẽt, quibus ipsi cõstricti tenẽtur: Quod Lysimachus fecit. Qui quũ ipse de scripto dicat, de meis scriptis plura verba fecit, quàm aliis de rebus omnibus: quod perinde est ac si quis aliũ sacrilegij reũ ageret, qui donaria deorum ipse in

χερσὶν ἔχων φανείη. πρὸ πολλοῦ δ' ἂν ἐποιησάμην, οὕτως αὐτὸν νομίζειν εἶναί με δεινόν, ὥσπερ ἐν ὑμῖν εἴρηκεν· οὐ γὰρ ἄν ποτέ μοι πράγματα παρέχειν ἐπεχείρησε. νῦν δὲ λέγει μὲν, ὡς ἐγὼ τοὺς ἥττους λόγους κρείττους δύναμαι ποιεῖν· τοσοῦτον δέ μου καταπεφρόνηκεν, ὥστ' αὐτὸς ψευδόμενος, ἐμοῦ τἀληθῆ λέγοντος, ἐλπίζει ῥᾳδίως ἐπικρατήσειν. οὕτω δέ μοι δυσκόλως ἅπαντα συμβέβηκεν, ὥσθ' οἱ μὲν ἄλλοι τοῖς λόγοις διαλύονται τὰς διαβολάς· ἐμοῦ δὲ Λυσίμαχος αὐτοὺς τοὺς λόγους μάλιστα διαβέβληκεν· ἵν', ἢν μὲν ἱκανῶς δόξω λέγειν, ἔνοχος ὢν φαίνωμαι τοῖς ὑπὸ τούτου περὶ τῆς δεινότητος τῆς ἐμῆς προειρημένοις· ἢν δ' ἐνδεέστερον τύχω διαλεχθεὶς ὧν οὗτος ὑμᾶς προσδοκᾶν πεποίηκε, τὰς πράξεις ἡγήσησθέ μου χείρους εἶναι. δέομαι οὖν ὑμῶν, μήτε πιστεύειν πώποτε, μήτ' ἀπιστεῖν τοῖς εἰρημένοις, πρὶν ἂν διὰ τέλους ἀκούσητε, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν· ἐνθυμουμένους, ὅτι οὐδὲν ἂν ἔδει διδόναι τοῖς φεύγουσιν ἀπολογίαν, εἴπερ οἷόν τ' ἦν ἐκ τοῦ τοῦ διώκοντος λόγων ψηφίζεσθαι τὰ δίκαια. νῦν

manibus haberet. Vehementer autem vellem, me ab eo tam eloquentem iudicari quàm apud vos dixit. Nunquam enim negotium mihi facessere instituisset. Nunc me, quem causam inferiorem dicendo posse facere superiorem ait, vsque adeo contemnit, vt ipse speret, se mentientem, vera dicente me facilè fore superiorẽ. Tantis equidem ab omni parte difficultatibus conflictor, vt, quum alij calũnias orationibus refutẽt, meas Lysimachus orationes maximè traduxerit: vt, si quidem satisfecisse causæ videar, in me hærere appareat eloquentiæ crimen ab eo mihi allatũ: sin tenuius quàm pro ea expectatione, quam apud vos de me concitauit, disseruero, me causam deteriorẽ habere putetis. Vos igitur oro vt verbis aduersarij fidem nec habeatis, nec abrogetis, antequam defensionem quoque nostram totam audiueritis, cogitantes, superuacaneũ fuisse, reis pro se dicendi potestatẽ dari, si ex accusatoris oratione rectè ferri sententia potuisset. Nunc

δ' εἰ μὲν ἐντυγχάνει κατηγορικῶς, ἢ κακοήθως, οὐδεὶς ἂν τῶν παρόντων ἀγνοήσειεν. εἰ δ' ἀληθέσι κέχρηται τοῖς λόγοις, οὐκέτι τοῦτο τοῖς κρίνουσι γνῶναι ῥᾴδιον, ἐξ ὧν ὁ πρότερος εἴρηκεν, ἀλλ' ἀγαπητὸν, εἰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν λόγων ἐπιλαβεῖν δυνηθεῖεν τὸ δίκαιον. οὐ θαυμάζω δὲ τῶν πλείω χρόνον διατριβόντων ἐπὶ ταῖς τῶν ἐξαπατώντων κατηγορίαις, ἢ ταῖς ὑπὲρ αὑτῶν ἀπολογίαις· οὐδὲ τῶν λεγόντων ὡς ἐστι μέγιστον κακὸν διαβολή. τί γὰρ ἂν γένοιτο ταύτης κακουργότερον; ἣ ποιεῖ τοὺς μὲν ψευδομένους εὐδοκιμεῖν, τοὺς δὲ μηδὲν ἀδικηκότας δοκεῖν ἀδικεῖν, τοὺς δὲ δικάζοντας ἐπιορκεῖν· ὅλως δὲ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀφανίζει, ψευδῆ δὲ δόξαν ἐνεργάζεται τοῖς ἀκούουσιν, ὃν ἂν τύχῃ τῶν πολιτῶν, ἀδίκως ἀπόλλυσιν; ἃ φυλακτέον ἐστὶν, ὅπως μηδὲν ὑμῖν συμβήσεται τοιοῦτο, μηδὲ ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν ἐπιτιμήσητε, τούτοις αὐτοὶ φανερῶς περιπίπτοντες. οἶμαι δ' ὑμᾶς οὐκ ἀγνοεῖν, ὅτι τῇ πόλει πολλάκις οὕτως ἤδη μετεμέλησε τῶν κρίσεων τῶν μετ' ὀργῆς, καὶ μὴ μετ' ἐλέγχου γενομένων, ὥστε οὐ πολλῷ χρόνον

A vtrum accusatoriè sese quispiam ac malitiosè inferat, nemo qui adest ignorat: an autem vera dixerit, iudicibus ex oratione prioris intelligere, non ita promptum est: sed boni consulendũ si ex vtriusque verbis veritatem elicere possint. Neque.v. eos ego miror, qui plus temporis con- B sumunt in accusandis impostoribus, quàm in semetipsis defendendis: neque illos etiam qui dicunt, summum malum esse calumniam. Quid enim ea fieri possit maleficentius? quæ facit vt de mentientibus bene existimetur, vt planè innocentes, iniurij esse videãtur, vt iudices peierẽt: C quæ denique veritatis lucẽ extinguit, & caligine mendaciorum auditoribus inuolutis, quemuis ciuiũ per iniuriã interficit? Quare prouidendum vobis est ne tale quid vsuueniat: aut ipsi ea cõmittatis quæ ab aliis facta repreheñderitis. Arbitror autem vos non ignorare, nostram vrbem sæpe pœnituisse iudicio- D rum, quæ per iracundiam potius quàm re examinata facta fuerunt, adeo vt paulo post

διαλιπόντα, περὶ μὲν τῶν ἐξαπατησάντων δίκην λαβεῖν ἐπεθύμησε· τοῖς δὲ διαβληθεῖσιν, ἡδέως ἂν ἴδοι ἄμεινον ἢ πρότερον πράττοντας. ὧν χρὴ μεμνημένους, μὴ προπετῶς πιστεύειν τοῖς τῶν κατηγόρων λόγοις· μηδὲ μετὰ θορύβου καὶ χαλεπότητος ἀκροᾶσθαι τῶν ἀπολογουμένων. καὶ γὰρ αἰσχρὸν, ὅτι μὲν τῶν ἄλλων πραγμάτων ἐλεημονεστάτοις ὁμολογεῖσθαι, καὶ πρᾳοτάτοις ἁπάντων εἶναι τῶν Ἑλλήνων, ὅτι δὲ τοῖς ἀγῶσι τοῖς ἐνθάδε γιγνομένοις, τἀναντία τῇ δόξῃ ταύτῃ φαίνεσθαι πράττοντας. καὶ παρ᾽ ἑτέροις μὲν ἐπειδὰν περὶ ψυχῆς ἀνθρώπου δικάζωσι, μέρος τῶν ψήφων ὑποβάλλεσθαι τοῖς φεύγουσι· παρ᾽ ὑμῖν δὲ, μηδὲ τῶν ἴσων τυγχάνειν τοὺς κινδυνεύοντας τοῖς συκοφαντοῦσιν· ἀλλ᾽ ὀμνύναι μὲν καθ᾽ ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν, ἦ μὴν ὁμοίως ἀκροᾶσθαι τῶν κατηγορούντων, καὶ τῶν ἀπολογουμένων· τοσοῦτον δὲ τὸ μεταξὺ ποιεῖν, ὥστε τῶν μὲν αἰτιωμένων, ὅ,τι ἂν λέγωσιν, ἀποδέχεσθαι· τῶν δὲ τούτοις ἐξελέγχειν πειρωμένων, ἐνίοτε μηδὲ τὴν φωνὴν ἀκούοντας ἀνέχεσθαι·

A & impostores punire desiderarit, & calumniis oppressos, rebus vti secundiorib. quàm prius, optarit. Hæc igitur tenenda sunt, ne verbis accusatorum temerè credatis: neque cum tumultu & sæuitia, reorum excusationibus aduersemini. Neque enim decet vt qui aliis in rebus clementiæ B nomine præ Græcis omnibus prædicamini, in his iudiciis ea videamini facere quæ isti sint opinioni contraria: & quũ alibi moris sit, calculorum partem in iudiciis capitalibus, reis addi, apud vos eos qui in periculum addicti sunt, deteriore etiam esse conditione quàm calumnia- C tores & quum quotannis iuretis, vos eadem æquitate audituros tam reos quàm accusatores, tam longè ab æquabilitate illa recedere, vt quicquid delatores crimini dederint, approbetis: qui verò se tueri conantur, eorum aliquando ne vocem quidem toleretis: & quum in iis vrbibus habitandum esse D non putetis, in quibus

καὶ νομίζειν μὲν ἀοικήτους εἶναι ταύτας τῶν πόλεων) ἐν αἷς

ἄκριτοί τινες ἀπόλλυνται τῶν πολιτῶν· ἀγνοεῖν δ' ὅτι τοῦτο ποιοῦσιν, οἱ μὴ κοινὴν τὴν εὔνοιαν τοῖς ἀγωνιζομένοις παρέχοντες· ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὅταν τὶς αὐτὸς μὲν κινδυνεύων ἀξιοῖ κατηγορεῖν τῶν διαβαλλόντων· ἑτέρῳ δὲ δικάζων, μὴ τὴν αὐτὴν ἔχῃ γνώμην περὶ αὐτῶν. καίτοι χρὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας. τοιούτους εἶναι κριτὰς τοῖς ἄλλοις, οἵωνπερ ἂν αὐτοὶ τυχεῖν ἀξιώσαιεν· λογιζομένοις, ὅτι διὰ τοὺς συκοφαντεῖν τολμῶντας ἄδηλον ὅστις εἰς κίνδυνον καταστάς, ἀναγκασθήσεται λέγειν ἅπερ ἐγὼ νῦν πρὸς τοὺς μέλλοντας περὶ αὐτοῦ τὴν ψῆφον διοίσειν. οὐ γὰρ δὴ τό γε κοσμίως ζῆν, ἄξιον πιστεύειν, ὡς ἀδεῶς ἐξέσται τὴν πόλιν οἰκεῖν. οἱ γὰρ προῃρημένοι τῶν μὲν ἰδίων ἀμελεῖν, τοῖς δ' ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν, οὐ τῶν μὲν σωφρόνως πολιτευομένων ἀπέχονται, τοὺς δὲ κακόν τι δρῶντας εἰς ὑμᾶς ἄγουσιν· ἀλλ' ἐν τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἐπιδειξάμενοι τὰς αὐτῶν δυνάμεις, παρὰ τῶν φανερῶς ἐξημαρτηκότων, πλεῖον λαμβάνουσιν ἀργύριον· ὅπερ Λυσίμαχος διανοηθεὶς, εἰς τὸν

A indicta causa ciuiũ aliquã perimãtur, istuc ipsũ ab iis fieri ignoretis, qui nõ eandem reis beneuolẽtiam præstant. Iam illud omnium iniquissimũ est, si quis ipse in iudiciũ adductus fuerit eum calumniatores accusandos esse censere: quũ verò alteri ius dicit, in eadẽ sententia nõ permanere. B Enimuero sapientis est iudicis, talẽ erga alios se prębere quales in se alios esse vellet: quũ præsertim in tanta sycophãtarũ audacia metuẽdum sit omnibus, ne in idem periculum vocati, eademque ego nunc apud eos qui suffragia laturi sunt, dicere cogantur. Nec enim vitæ moderatione atque innocẽtia suaquisquam ita fretus esse debet, C vt sibi persuadet, se propterea sine vllius incommodi metu vitam in vrbe acturũ. Quib. enim & sua negligere, & alienis insidiari, deliberatũ est, non illi quidẽ ciuib. modestis parcũt, facinorosos autem ad vos adducunt: sed experti vires suas in innocentibus, ab iis quorũ scelera palàm D sunt, plus argenti extorquent. Quo eodem animo Lysimachus mihĩ

τὸν κίνδυνόν με κατέστησεν, ἡγούμενος τὸν ἀγῶνα τὸν πρὸς ἐμέ, παρ' ἑτέρων αὐτῷ χρηματισμόν, καὶ προσδοκῶν ἂν ἐμοῦ περιγένηται τοῖς λόγοις, ὃν φησὶ διδάσκαλον εἶναι τῶν ἄλλων, ἀνυπόστατον τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἅπασιν εἶναι δόξειν. ἐλπίζει δὲ τοῦτο ῥᾳδίως ποιήσειν. ὁρᾷ γὰρ ὑμᾶς μὲν λίαν ταχέως ἀποδεχομένους τὰς αἰτίας, καὶ τὰς διαβολάς· ἐμὲ δ' ὑπὲρ αὐτῶν οὐ δυνησόμενον ἀξίως τῆς δόξης ἀπολογήσασθαι, καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν τοιούτων ἀγώνων. οὕτω γὰρ βεβίωκα τὸν παρελθόντα χρόνον, ὥστε μηδένα μοι πώποτε μήτ' ἐν ὀλιγαρχίᾳ, μήτ' ἐν δημοκρατίᾳ, μήτε ὕβριν, μήτε ἀδικίαν ἐγκαλέσαι. μηδ' εἶναι μήτε δικαστὴν, μήτε διαιτητὴν, ὅστις περὶ τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων φανήσεται κριτὴς γεγενημένος. ἠπιστάμην γὰρ, αὐτὸς μὲν εἰς τοὺς ἄλλους μηδὲν ἐξαμαρτάνειν, ἀδικούμενος δὲ, μὴ μετὰ δικαστηρίου ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας, ἀλλ' ἐν τοῖς φίλοις τοῖς ἐκείνων διαλύεσθαι περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων. ὧν οὐδέν μοι πλεῖστον γέγονεν, ἀλλ' ἀνεγκλήτως

etiam periculum creauit, quum existimaret, hoc contra me iudicium ab aliis sibi vectigal pariturum: &, si me vicisset eloquentia, quem aliorũ magistrum vocat, neminem fore persuasum haberet, qui vim ipsius sustineri posse consideret. Idque se facilè confecturum sperat, qui & vos præproperè nimiùm criminationes atque calumnias approbare videat: & me non ita vt existimatio mea postulet, easdem posse refutare, cùm ob senectutem, tum propter imperitiam istiusmodi actionum. Sic enim vixi hactenus, vt nemo vnquam vel in oligarchia, vel in democratia, me vllius vel contumeliæ vel iniuriæ accusarit: neque iudex, neque arbiter fuerit, qui de meis actionibus vnquam quicquam pronuntiarit. Nam hæ meæ artes fuerunt vt ne quid ipse erga quenquam delinquerem: mihi verò si qua facta esset iniuria, vt non iudicio me de inimicis vindicarem, sed controuersias eorum amicis dirimendas permitterem. Quorum nihil mihi profuit: sed quum vitam

μέχρι ταυτησὶ τῆς ἡλικίας βεβιωκὼς, εἰς τὸν αὐτὸν καθέστηκα κίνδυνον, εἰς ὅνπερ ἂν, εἰ πάντας ἐτύγχανον ἠδικηκώς. οὐ μὴν παντάπασί γε ἀθυμῶ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ τιμήματος, ἀλλ' ἐάνπερ ἐθελήσητε μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι, πολλὰς ἐλπίδας ἔχω, τοὺς μὲν διεψευσμένους περὶ τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ ῥέποντας ἐπὶ τὸ πείθεσθαι τοῖς ἀνεπιτήδειόν τι λέγουσι περὶ ἡμῶν, ταχέως μεταπεισθήσεσθαι. τοὺς δὲ τοιοῦτον εἶναί με νομίζοντας οἷός περ εἰμὶ, βεβαιότερον ἔτι ταύτην ἕξειν τὴν διάνοιαν.

Ἵνα δὲ μὴ λίαν ἐνοχλῶ πολλὰ πρὸ τοῦ πράγματος λέγων, ἀφέμενος τούτων περὶ ὧν οἴσετε τὴν ψῆφον, ἤδη πειράσομαι διδάσκειν ὑμᾶς. καί μοι τὴν γραφὴν ἀνάγνωθι.

ΓΡΑΦΗ. Ἐκ μὲν τοίνυν τῆς γραφῆς πειρᾶταί με διαβάλλειν ὁ κατήγορος, ὡς διαφθείρω τοὺς νεωτέρους, λέγειν διδάσκων, καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ἐν τοῖς ἀγῶσι πλεονεκτεῖν. ἐν δὲ τῶν ἄλλων λόγων ποιεῖ με τηλικοῦτον οἷος οὐδεὶς πώποτε γέγονεν, οὔτε τῶν περὶ τὰς

ad hanc vſque ætatem, ſine vllius querela produxerim, in eodem periculo verſor ac ſi omnes offendiſſem. Non tamen prorſus abieci animũ ob mulctæ magnitudinem, ſed ſi cum beneuolentia me audire volueritis, magnam ſpem habeo, ſi qui de meę vitæ ratione falſò exiſtimant, & eò inclinant, vt B aſſentiantur illis qui de me parũ candidè loquuntur, fore vt quamprimum de ea opinione deducantur. qui verò me qualis ſum, talem etiam eſſe putant, in ea ſententia confirmentur.

Ne verò vobis moleſtiæ ſim, dum multa ante rem dico, his omiſſis, ea vos iam docere conabor, de quibus ſuffragia inituri C eſtis. Proinde accuſationem mihi lege. ACCVSATIO. Aduerſarius igitur accuſatione iſta me in odium conatur adducere, quòd corrumpam adoleſcentes, præceptis eloquentiæ tradendis, quibus inſtructi, contra ius & æquum victoriam in iudiciis adipiſcantur. Cæteris autem verbis ſuis tantum me facit, quantus nemo vnquam fuit, neque cauſidicus

δικαστήρια κυλινδουμένων, A οὔτε τῶν περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατριψάντων. οὐ γὰρ ἰδιώτας μόνον φησί μοι γενέσθαι μαθητὰς, ἀλλὰ καὶ ῥήτορας καὶ στρατηγοὺς, καὶ βασιλέας καὶ τυράννους, καὶ χρήματα παρ' αὐτῶν παμπληθῆ τὰ μὲν εἰληφέναι, τὰ δ' ἔτι καὶ νῦν λαμβάνειν. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον πεποίηται τὴν κατηγορίαν· ἡ B γούμενος, ἐκ μὲν ὧν καταλαζονεύεται περὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ πλούτου καὶ τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν, φθόνον ἅπασι τοῖς ἀκούουσιν ἐποιήσειν· ἐκ δὲ τῆς περὶ τὰ δικαστήρια πραγματείας, εἰς ὀργὴν καὶ μῖσος ὑμᾶς καταστήσειν· ἅπερ ὅταν πάθωσιν οἱ κρίνοντες, χαλεπώτεροι τοῖς ἀγωνιζομένοις εἰσίν· ὡς C οὗτος τὰ μὲν μείζω τοῦ προσήκοντος εἴρηκε, τὰ δ' ὅλως ψεύδεται, ῥᾳδίως οἶμαι φανερὸν ὑμῖν ποιήσειν. ἀξιῶ δ' ὑμᾶς, τοῖς μὲν λόγοις οὓς πρότερον ἀκηκόατε περὶ ἐμοῦ, τῶν βλασφημεῖν καὶ διαβάλλειν βουλομένων, μὴ προσέχειν τὸν νοῦν, μηδὲ πιστεύειν τοῖς μήτε μετ' ἐλέγχου, μήτε D μετὰ κρίσεως εἰρημένοις· μήτε ταῖς δόξαις χρῆσθαι ταῖς ἀδίκως ὑπ' ἐκείνων ὑμῖν γεγενη-

in iudicum subselliis versatissimus, neque in otio philosophiæ studiis deditissimus. Nec enim priuatos duntaxat homines mihi fuisse discipulos ait: sed & oratores, & duces, & reges & tyrannos: à quibus magnã pecuniæ vim partim acceperim, partim nunc etiam accipiam. Hac autem de causa hoc modo actionem instituit, quòd existimaret, ista de me atque opibus & multitudine discipulorum iactitando, se mihi apud omnes auditores inuidiam conflaturum: iudiciorum autem tractatione interserenda, vestram iracundiam & odium contra me concitaturum: quibus affectibus iudices perturbati, reis iniquiores fiunt. Sed ego, eũ quędam immodicè exaggerasse, quædã prorsus ementitum esse, facile me probaturum confido. Peto autem à vobis, ne verbis maledicorum & calumniatorum, quæ de me prius audiuistis, auscultetis: néve ea credatis, quæ sine vlla probatione, sine iudicio, dicta fuerint: aut iis opinionib⁹, in quas illi vos per iniuriã adduxerũt,

προεγνωσμέναις, ἀλλ' ὁποῖός τις ἂν ἐκ τῆς κατηγορίας τῆς νῦν, καὶ τῆς ἀπολογίας φαίνωμαι, τοιοῦτον εἶναί με νομίζειν. οὕτω γὰρ γινώσκοντες αὐτοί τε δόξετε καλῶς κρίνειν, καὶ νομίμως· ἐγώ τε τεύξομαι πάντων τῶν δικαίων. ὅτι μὲν οὖν οὐδεὶς οὔθ' ὑπὸ τῆς δεινότητος τῆς ἐμῆς, οὔθ' ὑπὸ τῶν συγγραμμάτων βέβλαπται τῶν πολιτῶν, τὸν ἐνεστῶτα κίνδυνον ἡγοῦμαί μοι μέγιστον εἶναι τεκμήριον. εἰ γάρ τις ἦν ἠδικημένος, εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἡσυχίαν εἶχεν, οὐκ ἂν ἠμέλησε τοῦ παρόντος καιροῦ, ἀλλ' ἦλθεν ἂν ἤτοι κατηγορήσων, ἢ καταψευδομαρτυρήσων. ὅπου γὰρ ὁ ἀκηκοὼς μηδὲν πώποτε φλαῦρον, εἰς ἀγῶνά με τηλικοῦτον κατέστησεν· ἦπου σφόδρ' ἂν οἱ κακῶς πεπονθότες ἐπειρῶντ' ἂν δίκην παρ' ἐμοῦ λαμβάνειν. οὐ γὰρ δήπου τοῦτό ἐστιν οὔτ' εἰκός, οὔτε δυνατόν, ἐμὲ μὲν περὶ πολλοὺς ἡμαρτηκέναι, τοὺς δὲ ταῖς συμφοραῖς δι' ἐμὲ περιπεπτωκότας, ἡσυχίαν ἔχειν, καὶ μὴ τολμᾶν ἐγκαλεῖν· ἀλλὰ πρᾳοτέρους ἐν τοῖς ἐμοῖς εἶναι κινδύνοις τῶν μηδὲν ἠδικημένων, ἐξὸν αὐτοῖς δηλώσασιν ἃ πεπόν-

A insistatis: sed qualis esse vobis ex hac accusatione & defensione visus fuero, ita de me statuatis. Nam hoc pacto decernentes, & ipsi rectè ac secundum leges iudicabitis, & ius ego meum adipiscar. Neminem igitur vel eloquentia, vel scriptis meis esse læsum, hoc discrimen maximo esse mihi testimonio crediderim. B Nam si quem offendissem, is, etsi tempore superiore quieuisset, hac certè occasione arrepta, me vel accusaret, vel falso testimonio oppugnaret. Quum enim iste, nullo vnquam verbo à me læsus, in tantum me periculum adduxerit: quanto magis illi, quibus malefecissem, à me pœnas expetere conarentur? C Nam illud quidem neque consentaneum est, nec omnino fieri potest, vt ego multos offenderim: illi verò qui in calamitates per me coniecti sunt, quiescant, nec accusare ausint: & in periculis meis maiore erga me mansuetudine vtantur, quàm isti quibus nulla est à me orta iniuria, quum eis liceret conquestione incommodorū D

θᾶσι, τὴν μεγίστην παρ' ἐμοῦ λαβεῖν τιμωρίαν. ἀλλὰ γὰρ οὔτε πρότερον, οὔτε νῦν, οὐδεὶς μοι φανήσεται τοιοῦτον οὐδὲν ἐγκαλέσας. ὥστ' εἰ συγχωρήσαιμι τῷ κατηγόρῳ, καὶ προσομολογήσαιμι, πάντων ἀνθρώπων εἶναι δεινότατος, καὶ συγγραφεὺς τῶν λόγων τῶν λυπούντων ὑμᾶς τοιοῦτος οἷος οὐδεὶς ἄλλος γέγονε· πολὺ ἂν μᾶλλον δικαιότερον ἐπιεικὴς εἶναι δοκοίην, ἢ ζημιωθείην. τὸ μὲν γὰρ γίγνεσθαι προέχοντα τῶν ἄλλων περὶ τοὺς λόγους ἢ περὶ τὰς πράξεις, εἰκότως ἄν τις τὴν τύχην αἰτιάσαιτο· τὸ δὲ καλῶς καὶ μετρίως κεχρῆσθαι τῇ φύσει, δικαίως ἂν πάντες τὸν τρόπον τὸν ἐμὸν ἐπαινέσειαν. οὐ μὴν οὐδ', εἰ ταῦτ' ἔχω περὶ ἐμαυτοῦ λέγειν, οὐδ' οὕτω φανήσομαι περὶ τοὺς λόγους τοὺς τοιούτους γεγενημένος. γνώσεσθε δ' ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν ἐμῶν, ἐξ ὧνπερ οἷόν τ' ἐστὶν εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν πολὺ μᾶλλον, ἢ παρὰ τῶν διαβαλλόντων. οἶμαι γὰρ οὐδένα τοῦτ' ἀγνοεῖν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι περὶ τὸν τόπον τοῦτον εἰώθασι διατρίβειν, ὅθεν ἂν προέλωνται τὸν βίον ποιεῖσθαι. τοὺς μὲν τοίνυν ἀπὸ τῶν συμβολαίων τῶν ὑμετέρων ζῶντας

suorum summũ mihi supplicium irrogare. At neq; prius, neque nunc quicquã tale mihi quemquam obiecisse constat. Quare si accusatori concederem, & vltro largirer, me omniũ hominum esse éloquentissimum, & orationum quæ vobis molestæ essent, talem scriptorem qualis nemo alius extitisset: humanitatis potius laudem quàm pœnam merear. Nã excellere aliis vel eloquẽtia, vel rebus gerendis, fortunæ meritò tribuetur. Verùm ingenio bene & moderatè esse vsum, probitatis meæ propria laus fuerit. Etsi autem hæc de me ipso dicere possum: tamen ne sic quidem eas orationes mihi studio fuisse apparebit. Idq; ex quotidianæ vitæ meæ consuetudine potissimùm cognoscetis: quæ veritatem lõgè certius indicat, quàm verba calumniatorum. Arbitror enim hoc ignorare neminem, omnes homines in eo loco versari solere, vnde victum parare decreuerunt. Qui igitur è contractibus, qui in vestrum iudicium afferũtur,

καὶ τῆς περὶ ταῦτα πραγματείας, ἴδοι τις ἂν μόνον οὐκ ἐν τοῖς δικαστηρίοις οἰκοῦντας· ἐμὲ δὲ οὐδεὶς πώποθ' ἑώρακεν, οὔτ' ἐν τοῖς συνεδρίοις, οὔτε περὶ τὰς κρίσεις, οὔτ' ἐπὶ τοῖς δικαστηρίοις, οὔτε πρὸς τοῖς διαιτηταῖς· ἀλλ' οὕτως ἀπέχομαι τούτων ἁπάντων, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν πολιτῶν. ἔπειτ', ἐκείνους μὲν ἂν εὕροιτε παρ' ὑμῖν μόνοις χρηματίζεσθαι δυναμένους· εἰ δ' ἄλλοσέ που ἐπιπλεύσειαν, ἐνδεεῖς ὄντας τῶν καθ' ἡμέραν. ἐμοὶ δὲ τὰς εὐπορίας περὶ ὧν οὗτος εἴρηκε, μειζόνως ἔξωθεν ἁπάσας γεγενημένας. ἔτι δὲ τούτοις μὲν πλησιάζοντας, ἢ τοὺς ἐν κακοῖς αὐτοὺς ὄντας, ἢ τοὺς ἑτέροις πράγματα παρέχειν βουλομένους· ἐμοὶ δὲ τοὺς πλείστην σχολὴν ἄγοντας τῶν Ἑλλήνων. ἠκούσατε δὲ καὶ τοῦ κατηγόρου, λέγοντος ὅτι παρὰ Νικοκλέους, τοῦ τῶν Σαλαμινίων βασιλέως, πολλὰς ἔλαβον καὶ μεγάλας δωρεάς. καὶ τοῦτο τίνι πιστὸν ὑμῶν ἐστιν, ὡς Νικοκλῆς ἔδωκέ μοι ταύτας, ἵνα δίκας μανθάνῃ λέγειν, ὃς καὶ τοῖς ἄλλοις περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, ὥσπερ δεσπότης, ἐδίκαζεν; ὥστ' ἐξ ὧν αὐτὸς εἴρηκεν, οὕτω ῥᾴδιον καταμαθεῖν ὅτι πόρρω

atque ex istiusmodi occupationibus victitantes eos in foro tantum non habitare videatis. Me verò nemo vnquam nec in conciliabulis, nec in iudiciis, nec in prætoriis, nec apud arbitros vidit: quæ ego ita omnia fugio, vt nullus ciuium aliorum. Deinde, illos apud vos solos rem posse facere: si quò autem aliò nauigarint, nec vnde famem depellant habere: mihi autem eas copias, quas iste dicit, ab externis potissimùm contigisse reperietis. præterea istis sese adiũgere illos, qui vel ipsi in malis sũt, vel aliis negotiũ exhibere volũt: mihi verò Græcorum omnium otiosissimos. Audistis & accusatoré inter alia dicere, me à Nicocle, Salaminiorũ rege, multa & magna munera accepisse. Et quis vestrûm est qui credat, illa mihi propterea dedisse Nicoclem, vt causas agere disceret, qui cõtrouersias aliorũ, tanquam dominus, disceptabat? Ex ipsius igitur aduersarij verbis facilè intelligitur, me à reb. illis

πραγμάτων εἰμὶ, τῶν περὶ τὰ συμβόλαια γιγνομένων. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνό γε πᾶσι φανερὸν, ὅτι παμπληθεῖς εἰσιν οἱ παρασκευάζοντες τοὺς λόγους, τοῖς ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀγωνιζομένοις. τούτων μὲν τοίνυν τοσούτων ὄντων οὐδεὶς πώποτε φανήσεται μαθητῶν ἠξιωμένος· ἐγὼ δὲ πλείους εἴληφως, ὥς φησιν ὁ κατήγορος, ἢ σύμπαντες οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβοντες, καίτοι πῶς εἰκὸς τοὺς οὕτω τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἀλλήλων ἀφεστῶτας, καὶ διαφέροντας, περὶ τὰς αὐτὰς πράξεις ἡγεῖσθαι διατρίβειν;

Ἔχων δὲ πολλὰς εἰπεῖν διαφορὰς περὶ τοῦ βίου τοῦ ἐμοῦ, καὶ τῶν περὶ τὰ δικαστήρια διατριβόντων, ἐκείνως ὑμᾶς ἡγοῦμαι τάχισθ' ἂν ἀφεῖσθαι τῆς δόξης ταύτης, εἴ τις ὑμῖν ἐπιδείξειε μὴ τούτων τῶν πραγμάτων μαθητάς μοι γεγενημένους, ὧν ὁ κατήγορος εἴρηκε, μηδὲ περὶ τοὺς λόγους ὄντα με δεινὸν τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς ἐξελεγχομένης τῆς αἰτίας, ἧς εἶχον πρότερον, ζητεῖν ἑτέραν μεταλαβεῖν διάνοιαν· καὶ ποθεῖν ἀκοῦσαι περὶ ποίους ἄλλους λόγους γεγενημένος, τηλικαύτην δόξαν ἔλαβον.

A alienissimum esse, quæ ad forēsia negotia pertinēt. Iam illud etiam notum est omnibus, plurimos esse qui litigantib. in iudiciis orationes parent. Quorum neminem, quū tanta turba sit, dignum esse habitum constat, cuius fidei discipuli mandarentur. Ego verò (vt accusator ait) plures habui, B quàm omnes alij, qui in studio literarum versantur. Enimuerò quis credat, eos quorum studia tantùm distant, & inter sese differunt, in iisdem versari actionibus?

Etsi autē multa discrimina meæ vitæ & causidicorū possem ostēdere: eo modo tamen potissimùm vos ab ista opinione deduci posse censeo, C si quis vobis ostenderit, mihi nullos earū rerum discipulos fuisse, de quib. accusator dixit, neq. me forensium orationum egregium esse artificem. Arbitror enim vos refutato crimine quod in me coniectum fuit, priore opinióne vltro repudiata, cupidè audituros quo genere orationum tractando tantam mihi D gloriam compararim.

εἰ μὲν οὖν μοι συνοίσει κατει-
πόντι τὴν ἀλήθειαν, οὐκ οἶδα.
χαλεπὸν γὰρ στοχάζεσθαι τῆς ὑ-
μετέρας διανοίας. οὐ μὴν ἀλ-
λὰ παρρησιάσασθαί γε πρὸς ὑ-
μᾶς οἶμαι δεῖν. καὶ γὰρ ἂν αἰ-
σχυνθείην τοὺς πλησιάσαντας,
εἰ πολλάκις εἰρηκὼς, ὅτι δε-
ξαίμην ἂν ἅπαντας εἰδέναι
τοὺς πολίτας, καὶ τὸν βίον, ὃν ζῶ,
καὶ τοὺς λόγους, οὓς λέγω, νῦν
μὴ δηλοίην αὐτοῖς. ἀλλ' ἀπο-
κρυπτόμενος φανείην. ὡς οὖν ἀ-
κουσόμενοι τὴν ἀλήθειαν, οὕτω
προσέχετε τὸν νοῦν. πρῶτον μὲν
οὖν ἐκεῖνο δεῖ μαθεῖν ὑμᾶς,
ὅτι τρόποι τῶν λόγων εἰσὶν οὐκ
ἐλάττους, ἢ τῶν μετὰ μέτρου
ποιημάτων. οἱ μὲν γὰρ τὰ γένη
τῶν ἡμιθέων ἀναζητοῦντες, τὸν
βίον τὸν αὑτῶν κατέτριψαν. οἱ δὲ
περὶ τοὺς ποιητὰς ἐφιλοσόφησαν.
ἕτεροι δὲ τὰς πράξεις τὰς ἐν
τοῖς πολέμοις συναγαγεῖν ἐ-
βουλήθησαν. ἄλλοι δέ τινες περὶ
τὰς ἐρωτήσεις, καὶ τὰς ἀποκρίσεις
γεγόνασιν, οὓς ἀντιλογικοὺς κα-
λοῦσιν. εἴη δ' ἂν οὐ μικρὸν ἔρ-
γον, εἰ πάσας τὰς ἰδέας τῶν λό-
γων ἐξαριθμεῖν ἐπιχειροίην. ἧς δ'
οὖν ἐμοὶ προσήκει, ταύτης μνη-
σθεὶς, ἐάσω τὰς ἄλλας. εἰσὶ γάρ
τινες, οἳ τῶν μὲν προειρημένων

A Ac veritatem quidem dicere, an mihi profuturum sit, nescio (difficile enim est vestram intelligere sententiam) sed tamen apud vos nihil censeo dissimulandum. Nam vel discipulorum puderet, quum sæpe dixerim, me optare ciuibus omnibus & vitæ meæ ratioñe, & genus orationũ, quod B tractem, esse notum, si nunc eas non ostenderẽ, sed occultarem. Tanquã igitur veritatem audituri, sic animaduertite. Ac illud in primis intelligendum est, genera doctrinarum non esse pauciora quàm poematum, quæ certis dimensionibus constant. Nam alij familiis semideorum C inquirendis ætatem contriuerunt: alij de poetis aliquid meditati sunt: alij res in bellis gestas cõgerere voluerunt: alij in responsionibus & interrogationibus sunt versati, quos à cõtradicẽdi studio Antilogicos appellãt. Sed immẽsi negotij fuerit omnes orationũ formas enumerare. Eius igitur, quæ mea interest, D mentione facta, cæteras omittam. Sunt enim qui nec ea quæ diximus

οὐκ ἀπείρως ἔχουσι. γράφειν δὲ προῄρηνται λόγους, οὐ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ἀλλ' Ἑλληνικοὺς, καὶ πολιτικοὺς, καὶ πανηγυρικοὺς, οὓς ἅπαντες ἂν φήσειαν, ὁμοιοτέρους εἶναι τοῖς μετὰ μουσικῆς, καὶ ῥυθμῶν πεποιημένοις, ἢ τοῖς ἐν δικαστηρίῳ λεγομένοις, καὶ γὰρ τῇ λέξει ποιητικωτέρᾳ, καὶ ποικιλωτέρας τὰς πράξεις δηλοῦσι· καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ὀγκωδεστέροις, καὶ καινοτέροις χρῆσθαι ζητοῦσιν· ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἰδέαις ἐπιφανεστέραις καὶ πλείοσιν ὅλον τὸν λόγον διοικοῦσιν. ὧν ἅπαντες μὲν ἀκούοντες χαίρουσιν οὐδὲν ἧττον, ἢ τῶν ἐν τοῖς μέτροις πεποιημένων. πολλοὶ δὲ καὶ μαθηταὶ γίγνεσθαι βούλονται, νομίζοντες τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύοντας πολὺ σοφωτέρους, καὶ βελτίους, καὶ μᾶλλον ὠφελεῖν δυναμένους εἶναι, τῶν τὰς δίκας εὖ λεγόντων. συνίσασι γὰρ τοῖς μὲν διὰ φιλοπραγμοσύνην ἐμπείροις τῶν ἀγώνων γεγενημένοις, τοὺς δ' ἐκ φιλοσοφίας ἐκείνων τῶν λόγων, ὧν ἀρτίως προεῖπον, τὴν δύναμιν εἰληφότας· καὶ τοὺς μὲν δικανικοὺς δοκοῦν-

A ignorent: sed orationes eas scribẽdas susceperint quæ nõ de priuatis negotiis agunt, sed de statu Græciæ & rerumpublicarũ, & quæ in maximis celebritatibus recitẽtur: quas nemo est quin carminibus, quæ musica ratione ac numeris cõstãt, quàm foręsi dictioni, similiores esse fateatur Nã B & sermonis genus habẽt magis poeticũ, & maiorem rerum varietatem continent, & argumenta elatiora magísque noua consectãtur: atque etiam tota oratio aliis figuris illustrioribus & pluribus adornatur. Quæ qui audiũt, nõ minore voluptate afficiuntur, quàm si recitationi poematis interessent. Ac multi exsistũt C qui eadẽ discere cupiũt existimantes, qui in hoc genere excellãt, eos multo sapientiores & meliores esse, ac plus prodesse posse, quàm probatos etiam causidicos: quippe qui sciant, hos cupiditate facessendi aliis negotia, litigandi peritiam sibi peperisse: illos ex earum orationũ, quas modò dicebã, studio facul- D tatẽ eam consecutos: eos qui litiũ iura perdidice-

τας εἶναι, ταύτην τὴν ἡμέραν μόνον ἀνεκτοὺς ὄντας, ἐν ᾗ ἂν ἀγωνιζόμενοι τυγχάνωσι· τοὺς δ' ἐν ἁπάσαις ταῖς ὁμιλίαις, καὶ περὶ πάντα τὸν χρόνον ἐντίμους ὄντας, καὶ δόξης ἐπιεικοῦς τυγχάνοντας· ἔτι δὲ τοὺς μὲν, ἢν ὀφθῶσι δὶς, ἢ τρὶς, ἐπὶ τῶν δικαστηρίων, μισουμένους, καὶ διαβαλλομένους· τοὺς δ' ὅσῳ περ ἂν πλείοσι, καὶ πλεονάκις συγγίγνωνται, τοσούτῳ μᾶλλον θαυμαζομένους. πρὸς δὲ τούτοις, τοὺς μὲν περὶ τὰς δίκας δεινοὺς, πόρρω τῶν λόγων ἐκείνων ὄντας· τοὺς δ', εἰ βουληθεῖεν, ταχέως ἂν λέξειν καὶ τούτους δυνηθέντας· ταῦτα λογιζόμενοι, καὶ πολὺ κρείττω νομίζοντες εἶναι τὴν αἵρεσιν, βούλονται μετασχεῖν τῆς παιδείας ταύτης. ἧς οὐδ' ἂν ἐγὼ φανείην ἀπολελειμμένος· ἀλλὰ πολλῷ χαριεστέραν δόξαν εἰληφώς. περὶ μὲν οὖν τῆς ἐμῆς, εἴτε βούλεσθε καλεῖν δυνάμεως, εἴτε φιλοσοφίας, εἴτε διατριβῆς, ἀκηκόατε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. βούλομαι δὲ περὶ ἐμαυτοῦ καὶ νόμον θεῖναι χαλεπώτερον, ἢ περὶ τῶν ἄλλων. καὶ λόγον εἰπεῖν θρασύτερον, ἢ κατὰ τὴν ἐμὴν ἡλικίαν. ἀξιῶ γὰρ οὐ μόνον εἰ βλαβεροῖς χρῶμαι τοῖς λόγοις

A runt, eo die duntaxat ferri posse, quo causas agũt: hos in omnibus cõgressibus, & omnibus temporibus in pretio haberi, & bonos viros perhiberi. Præterea illos, si semel atque iterum in iudiciis cõspiciantur, in odium & reprehensionem incurrere: hos, quo sæpius & cũ pluribus B congressi fuerint, eo maiore in admiratione esse. Ad hæc, causidicos illam orationis excellentiã minimè posse assequi: hos, si vellent, forenses etiam orationes facile habituros. Hæc illi reputantes, & hanc studiorum sectam longè præstantiorẽ rati, eius eruditionis participes fieri volunt: id quod mihi quoq; non de- C fuit, sed magnã & gratiam peperit, & celebritatẽ. De mea igitur, seu facultatem dicere vultis seu philosophiã, seu exercitationem: simplicem veritatem audiuistis. De me ipso autem legem feram etiã grauiorem quàm de aliis, & aliquid audacius quàm pro ætate mea dicam. Pero enim, non modò si noxiis orationibus operam do, D

μηδεμιᾶς συγγνώμης τυγχάνειν παρ' ὑμῶν· ἀλλ' εἰ μὴ τούτοις οἷς οὐδεὶς ἄλλος, τὴν μεγίστην ὑποσχεῖν τιμωρίαν. ἀλλ' οὐχ οὕτω γ' ἂν τολμηρὰν ἐποιησάμην τὴν ὑπόσχεσιν, εἰ μὴ καὶ δείξειν ἔμελλον ὑμῖν, καὶ ῥᾳδίαν ποιήσειν τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ. ἔχει γὰρ οὕτως. ἐγὼ καλλίστην ἡγοῦμαι καὶ δικαιοτάτην εἶναι τὴν τοιαύτην ἀπολογίαν, ἥτις εἰδέναι ποιεῖ τοὺς δικάζοντας, ὡς δυνατὸν μάλιστα περὶ ὧν τὴν ψῆφον οἴσουσι, καὶ μὴ πλανᾶσθαι τῇ διανοίᾳ, μηδ' ἀμφιγνοεῖν τοὺς τἀληθῆ λέγοντας. εἰ μὲν τοίνυν ἠγωνιζόμην, ὡς περὶ πράξεις τινὰς ἡμαρτηκὼς, οὐκ ἂν οἷός τ' ἦν ὑμῖν ἰδεῖν αὐτὰς παρασχεῖν· ἀλλ' ἀναγκαίως ἂν εἶχεν εἰκάζοντας ὑμᾶς ἐκ τῶν εἰρημένων διαγινώσκειν, ὅπως ἔτυχε περὶ τῶν πεπραγμένων. ἐπειδὴ δὲ περὶ τοὺς λόγους ἔχω τὴν αἰτίαν, οἶμαι μᾶλλον ὑμῖν ἐμφανιεῖν τὴν ἀλήθειαν· αὐτοὺς γὰρ ὑμῖν δείξω τοὺς εἰρημένους ὑπ' ἐμοῦ καὶ γεγραμμένους, ὥστ' οὐ δόξαντες, ἀλλ' ὁποῖοί τινές εἰσι σαφῶς εἰδότες τὴν ψῆφον οἴσετε περὶ αὐτῶν. ἅπαντας μὲν οὖν διὰ τέλους εἰπεῖν οὐκ ἂν δυναίμην. (ὁ γὰρ χρόνος ὁ δεδομένος ἡμῖν, ὀλί-

ne mihi quicquam veniæ detis: sed nisi in talibus elaboro, in qualibus nemo alius, vt maximis suppliciis me afficiatis. Neque verò tam confidenter hæc iactarem, nisi vobis eas etiam ostensurus essem, vt quid intersit, facilè perspiciatis. Sic enim se res habet. Ego pulcherrimã & iustissimam defensionem eam esse duco, quæ quàm fieri potest certissimè iudicibus demõstrat eas res, quibus de rebus suffragia sunt ferenda, vt ne in errorem inducãtur, aut dubitent vtri vera dicant. Quòd si mihi lis intenderetur rei cuiuspiam malè gestæ, in conspectum ego vestrum eam afferre non possem: sed vobis necesse esset, ex oratione rei naturã coniecturis vtcunq; indagatam diiudicare. Quũ autẽ orationes meæ culpentur, puto me veritatem vobis dilucidius expositurum. Ipsas enim vobis ostendam, tum dictas à me, tũ scriptas: vt non ex opinione, sed ex certa cognitione de eis iudicetis. Ac omnes quidẽ integras recitare nõ possum (tempus enim nobis datũ exi-

γος ἐστίν.) ὥσπερ δὲ τῶν καρπῶν, ἐξενεγκεῖν ἑκάστου δεῖγμα πειράσομαι. μικρὸν γὰρ μέρος ἀκούσαντες, ῥᾳδίως τό τε ἐμὸν ἦθος γνωριεῖτε, καὶ τῶν λόγων ἁπάντων τὴν δύναμιν μαθήσεσθε. δέομαι δὲ τῶν πολλάκις ἀνεγνωκότων τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι, μὴ ζητεῖν ἐν τῷ παρόντι παρ' ἐμοῦ καινοὺς λόγους, μηδὲ σχληρόν με νομίζειν, ὅτι λέγω τοὺς πάλαι παρ' ὑμῖν διατεθρυλλημένους. εἰ μὲν γὰρ ἐπίδειξιν ποιούμενος ἔλεγον αὐτούς, εἰκότως ἂν εἶχον τὴν αἰτίαν ταύτην· νῦν δὲ κρινόμενος καὶ κινδυνεύων, ἀναγκάζομαι χρῆσθαι τοῦτον τὸν τρόπον αὐτοῖς. καὶ γὰρ ἁπάντων ἂν εἴην καταγελαστότατος, εἰ τοῦ κατηγόρου διαβάλλοντος, ὅτι τοιούτους γράφω λόγους, οἳ καὶ τὴν πόλιν βλάπτουσι, καὶ τοὺς νεωτέρους διαφθείρουσι, δι' ἑτέρων ποιοίμην τὴν ἀπολογίαν, ἐξὸν αὐτοὺς δείξαντι τοὺς λόγους, διαλῦσαι τὴν διαβολὴν τὴν λεγομένην περὶ ἡμῶν· ὑμᾶς μὲν οὖν ἀξιῶ μοι διὰ ταῦτα συγγνώμην ἔχειν, καὶ συναγωνιστὰς γίγνεσθαι. τοὺς δὲ λόγους ἤδη περαίνειν ἐπιχειρήσω, μικρόν τι προειπὼν, ἵνα ῥᾷον ἐπακολουθῆτε τοῖς

guum est) sed tanquā frugum, sic cuiusq; specimen quoddam proferre conabor. Parua enim parte audita, facilè tū mores meos perspicietis, tum vim orationum omnium cognoscetis. Rogo autem si qui ea quæ iam recitāda sunt, sæpe legerunt, ne à me in præsentia nouum aliquid requirant: neque me importunum propterea existiment: quod eos proferā quibus vestræ aures iam olim personuerunt. Nam si eas ostentationis causa recitarem, iure hoc nomine reprehenderer: nunc in iudicium & discrimen vocatus, ad hunc modum eis vti cogor. Quid enim magis à me ridiculum fieri possit quàm si quum accusator criminatus sit me orationes scribere, quæ & reipublicæ noceant, & adolescentes corrumpant, alio modo me defenderem, quum ipsis orationibus prolatis liceat omnem calumniam refutare? Peto igitur vt propter hæc veniam mihi detis, & auditores sitis. Orationes autem absoluere aggrediar, paululum quiddā præfatꝰ, vt ea quæ

λεγομένοις· ὁ μὲν γὰρ λόγος ὁ μέλλων πρῶτος ὑμῖν ἐπιδειχθήσεσθαι, κατ᾽ ἐκείνους ἐγράφη τοὺς χρόνους ὅτε Λακεδαιμόνιοι μὲν ἦρχον τῶν Ἑλλήνων, ἡμεῖς δὲ ταπεινῶς ἐπράττομεν. ἔστι δὲ τοὺς μὲν Ἕλληνας παρακαλῶν ἐπὶ τὴν κατὰ βαρβάρων στρατείαν, Λακεδαιμονίοις δὲ περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητῶν. τοιαύτην δὲ τὴν ὑπόθεσιν ποιησάμενος ἀποφαίνω τὴν πόλιν ἁπάντων τῶν ὑπαρχόντων τοῖς Ἕλλησιν ἀγαθῶν αἰτίαν γεγενημένην. ἀφορισάμενος δὲ τὸν λόγον τὸν περὶ τῶν τοιούτων εὐεργεσιῶν, καὶ βουλόμενος τὴν ἡγεμονίαν ἔτι σαφέστερον ἀποφαίνειν ὡς ἔστι τῆς πόλεως, ἐνθένδε ποθὲν ἐπιχειρῶ διδάσκειν περὶ τούτων, ὡς τῇ πόλει τιμᾶσθαι προσήκει πολὺ μᾶλλον ἐκ τῶν περὶ τὸν πόλεμον κινδύνων, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. ᾤμην μὲν οὖν αὐτὸς δυνήσεσθαι διελθεῖν περὶ αὐτῶν· νῦν δέ μοι τὸ γῆρας ἐμποδίζει καὶ ποιεῖ προαπαγορεύειν. ἵν᾽ οὖν μὴ παντάπασιν ἐκλυθῶ, πολλῶν ἔτι μοι λεκτέον ὄντων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς παραγραφῆς, ἀνάγνωθι τὰ περὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῆς.

dicentur, facilius assequamini Nàm quæ prima vobis ostendetur, iis est scripta temporibus, quum Lacedæmonij Græcis imperarent, nostræ verò opes tenues essent. Hortatur autem Græcos ad expeditionem contra barbaros suscipiendam, & cum Lacedæmoniis de principatu contẽdit. Hoc argumento ad tractandum suscepto, quicquid Græcia bonorum habeat, id nostræ vrbi acceptum esse referendum ostendo. Quo autem euidentius principatum nostræ vrbis esse demonstrarem, disputatione de illis beneficiis seorsim instituta, ad hunc ferè modum sum exorsus, Reipublicæ nostræ propter bellica pericula plus etiam honoris, quàm ob cætera merita, deberi. Equidem putaui me ipsum ista recitaturum, sed me senectus impedit, animúmque despondêre cogit. Ne igitur prorsus deficiam, quum mihi multa dicenda restent: facto à nota initio, ea lege quæ ea ipso principatu scripta sunt.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΥ.

Ἡγοῦμαι δὲ τοῖς προγόνοις ἡμῶν οὐχ ἧττον ἐκ τῶν κινδύνων τῶν περὶ τὸν πόλεμον τιμᾶσθαι προσήκειν ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. οὐ γὰρ μικροῖς, οὐδ' ὀλίγοις, οὐδ' ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπέμειναν, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ δεινοὺς καὶ μεγάλους, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν χώρας, τοὺς δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας· ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσαν κοινὴν τὴν πόλιν παρέχοντες, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις ἀεὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπαμύνοντες. διὸ δὴ καὶ κατηγοροῦσί τινες ἡμῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευομένων, ὅτι τοὺς ἀσθενεστέροις εἰθίσμεθα θεραπεύειν. ὥσπερ οὐ μετὰ τῶν ἐπαινεῖν βουλομένων ἡμᾶς τοὺς λόγους ὄντας τοὺς τοιούτους. οὐ γὰρ ἀγνοοῦντες ὅσον διαφέρουσιν αἱ μείζοις τῶν συμμαχιῶν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, οὕτως ἐβουλευόμεθα περὶ αὐτῶν· ἀλλὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀκριβέστερον εἰδότες τὰ συμβαίνοντ' ἐκ τῶν τοιούτων, ὅμως ᾑρούμεθα τοῖς ἀσθενεστέροις, καὶ παρὰ τὸ

A E PANEGYRICO.

Arbitror autem maiores nostros nõ minus ob res bello gestas, quàm propter alia beneficia esse honorandos. Nec enim parua, neque pauca, nec obscura certamina subierunt: sed multa & acria & magna, partim pro patriæ defensione, partim ad tuendam aliorum libertatem. Nunquã enim ab omni memoria destiterunt vrbem suam præbere communem, & Græcos ab iniuriis quouis tempore vindicare. Quamobrem etiam nõnulli nos accusant, quòd non rectè nobis consulamus qui colere imbecilliores soleamus: quasi ea verba non cũ iis faciãt qui nos laudare volunt. Nec enim eo quòd ignoraremus, quantum societates potentiores ad securitatem præstarẽt, rationem hanc secuti sumus: sed quum aliis longè melius sciremus, qui harum rerum euẽtus esse solerent, tamen imbecillioribus, etiam neglecta vtilitate, maluimus opitulari, quàm potentioribus, priuatæ vti-

συμφέρον βοηθεῖν μᾶλλον, ἢ τοῖς κρείττοσι τοῦ λυσιτε-

λουῦτος ἕνεκα συνδικεῖν. γνοίη δ' ἄν τις καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν γνώμην τῆς πόλεως ἐκ τῶν ἱκετειῶν, ἃς ἤδη τινὲς ἡμῶν ἐποιήσαντο· τὰς μὲν οὖν, ἢ νεωστὶ γεγενημένας, ἢ περὶ μικρῶν ἐλθούσας, παραλείψω. πολὺ δὲ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν (ἐκεῖθεν γὰρ δίκαιον τὰς πίστεις λαμβάνειν τοὺς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦντας) ἦλθον οἵ θ' Ἡρακλέους παῖδες, καὶ μικρὸν πρὸ τούτων, Ἄδραστος ὁ Ταλαοῦ, βασιλεὺς ὢν Ἄργους. οὗτος μὲν ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπὶ Θήβας δεδυστυχηκὼς, καὶ τοὺς ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ τελευτήσαντας αὐτὸς μὲν οὐ δυνάμενος ἀνελέσθαι, τὴν δ' ἡμετέραν πόλιν ἀξιῶν βοηθεῖν ταῖς κοιναῖς ἀτυχίαις, καὶ μὴ περιορᾶν τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀποθνήσκοντας, ἀτάφους γιγνομένους· μηδὲ παλαιὸν ἔθος, καὶ πάτριον νόμον καταλυόμενον. οἱ δ' Ἡρακλέους παῖδες, φεύγοντες τὴν Εὐρυσθέως ἔχθραν, καὶ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ὑπερορῶντες, ὡς οὐκ ἂν δυναμένας βοηθῆσαι ταῖς αὐτῶν συμφοραῖς, τὴν δ' ἡμετέραν ἱκανὴν νομίζοντες εἶναι μόνην ἀποδοῦναι χάριν, ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐτῶν πάντας ἀνθρώπους εὐεργέτησεν.

A litatis gratia, adiutores esse iniuriarum. Cognosci autem ex eo & consuetudo & potentia nostræ vrbis poterit, si eos protulerimus qui nostrã opem implorarunt. Ac supplicationes vel recẽs, vel paruis de rebus factas, omittam: sed diu ante Troiana tempora (inde enim fidẽ iure petunt qui de iure patrio contendunt) venerunt & B Herculis liberi, & paulo ante illos Adrastus, Talai filius, rex Argiuorũ: qui quum in expeditione Thebana, clade accepta, sub Cadmea interfectos ipse tollere nõ posset, à nostra vrbe petiit vt communis sortis misereri, opem ferrent: neque occisos in pręliis C facere insepultos, aut vetus institutũ & patriã aboleri legẽ paterẽtur. Herculis verò liberi, Eurystheũ hostem fugientes, despectis cæteris vrbibus, vt quę tãtis calamitatibus mederi non possent, nostram solam eã esse putauêre quę iustam gratiam referret pro beneficiis quæ pater suus in vniuersum genus mortaliũ cõtulisset, D

A ἐκ δὴ τούτων ῥᾴδιον κατιδεῖν, ὅτι καὶ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἡ πόλις ἡμῶν ἡγεμονικῶς εἶχε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας. τίς γὰρ ἂν ἱκετεύειν τολμήσειεν ἢ τοὺς ἥττους αὐτῶν, ἢ τοὺς ὑφ᾽ ἑτέροις ὄντας, παραλιπὼν τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας; ἄλλως τε καὶ περὶ πραγμάτων οὐκ ἰδίων, ἀλλὰ κοινῶν, καὶ περὶ B ὧν οὐδένας ἄλλους εἰκὸς ἦν ἐπιμεληθῆναι πλὴν τοὺς προεστάναι τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντας; ἔπειτ᾽ οὐ διαψευσθέντες φαίνονται τῶν ἐλπίδων, δι᾽ ἃς κατέφυγον ἐπὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν. ἀνελόμενοι γὰρ πόλεμον ὑπὲρ μὲν τῶν τελευτησάντων πρὸς Θηβαίους, ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους πρὸς τὴν Εὐρυσθέως C δύναμιν, τοὺς μὲν ἐπιστρατεύσαντες, ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι θάψαι τοὺς νεκροὺς τοῖς προσήκουσι. Πελοποννησίων δὲ τοὺς μετ᾽ Εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν ἡμῶν εἰσβαλόντας ἐπεξελθόντες, ἐνίκησαν μαχόμενοι, κἀκεῖνον τῆς ὕβρεως ἔπαυσαν. θαυμαζόμενοι δὲ διὰ τὰς ἄλλας πράξεις, ἐκ τούτων D τῶν ἔργων ἔτι μᾶλλον ηὐδοκίμησαν. οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν

Hinc facilè perſpicitur, noſtram vrbem tũ etiam imperatoria dignitate fuiſſe præditam, & nunc non iniuria contendere de principatu. Quis.n.eſt qui ſupplicandum cenſeat vel inferioribus, vel aliorũ ſubiectis imperio, præteritis potẽtioribus? de rebus præſertim non priuatis, ſed publicis, & quarum curam ſuſcepturos cõſentaneũ erat, non niſi eos qui primas inter Grecos ſibi vendicarent? Deinde, eos ſpe ſua non fruſtratos eſſe cõſtat, qua freti ad maiores noſtros cõfugerãt. ſuſcepto enim bello, defunctorũ cauſa cõtra Thebanos, propter Herculis liberos aduerſus Euryſthei potẽtiam: tum illlos, admoto ad vrbem exercitu, cadauera ſepelienda, cognatis reddere coegerunt, tum inſtructa acie, Peloponnẽſes, qui cum Euryſtheo in noſtrum agrum impetum fecerant, obuiã progreſſi, prælio vicerunt, illiúſque ferociam compeſcuerunt. Quum autem ob alia quoque facinora in admiratione eſſent, ob hæc facta magis etiam celebrati ſunt. Nec enim paruum quid-

ἐποίησαν· ἀλλὰ τοσοῦτον ἑκατέρων τὰς τύχας μετήλλαξαν, ὥσθ' ὁ μὲν ἱκετεύειν ἡμᾶς ἀξιώσας, βίᾳ τῶν ἐχθρῶν ἁπάντων, ὅσων ἐδεήθη, διαπραξάμενος, ἀπῆλθεν· Εὐρυσθεὺς δὲ βιάσασθαι προσδοκήσας, αἰχμάλωτος γενόμενος, ἱκέτης ἠναγκάσθη καταστῆναι. καὶ τῷ μὲν ὑπερενεγκόντι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὃς ἐκ Διὸς μὲν ἦν γεγονώς, ἔτι δὲ θνητὸς ὤν, θεοῦ ῥώμην ἔσχε, τούτῳ μὲν ἐπιτάττων, καὶ λυμαινόμενος, ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσεν. ἐπειδὴ δ' εἰς ἡμᾶς ἐξήμαρτον, εἰς τοσαύτην κατέστη μεταβολήν, ὥστ' ἐπὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἐκείνου γενόμενος ἐπονειδίστως τὸν βίον ἐτελεύτησε. πολλῶν δ' ὑπαρχουσῶν ἡμῖν εὐεργεσιῶν εἰς τὴν πόλιν τὴν Λακεδαιμονίων, περὶ ταύτης μοι μόνης συμβέβηκεν εἰπεῖν. ἀφορμὴν γὰρ λαβόντες τὴν δι' ἡμῶν αὐτοῖς γενομένην σωτηρίαν, οἱ πρόγονοι μὲν τῶν νῦν ἐν Λακεδαίμονι βασιλευόντων, ἔγγονοι δ' Ἡρακλέους, κατῆλθον μὲν εἰς Πελοπόννησον, κατέσχον δ' Ἄργος καὶ Λακεδαίμονα καὶ Μεσσήνην, οἰκισταὶ δὲ Σπάρτης ἐγένοντο, καὶ τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἁπάντων αὐτοῖς

A dam præstiterunt, sed vtrorumque fortunas ita mutauerunt, vt & is qui nobis supplicandum esse censuerat, hostibus vi superatis, confectísque iis quæ petierat omnibus, discesserit: & Eurystheus, qui vim nobis facturus aduenerat, ipse captus, supplex fieri coactus sit. Ac eum quidē qui natura humana præstantior, B & Ioue natus fuit & mortalis adhuc diuinum robur habuit, & edictis & iniuriis per omnem ætatem diuexauit. Postquā autem erga nos deliquit, res eius ita mutatæ sunt, vt in potestatem liberorum Herculis redactus, contumeliosa morte perierit. Quum autē multa beneficia in ciuitatem C Lacedæmoniorum contulerimus, sic accidit vt de hoc vno dicerem. Nā occasione salutis vsi nostra opera partæ, maiores eorum qui nunc Spartæ regnant, Herculis posteri, atque in Peloponnesum reuersi, Argis & Lacedæmone & Messena occupatis, tum Spartæ conditores, tum D bonorum quibus nunc fruuntur omnium,

ἀρχηγοὶ κατέστησαν. ὧν ἐχρῆν ἐκείνους μεμνημένους, μηδέποτ᾽ εἰς τὴν χώραν ταύτην εἰσβαλεῖν, ἐξ ἧς ὁρμηθέντες, τοσαύτην εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο· μηδ᾽ εἰς κινδύνους καθιστάναι τὴν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους προκινδυνεύσασαν, μηδὲ τοῖς μὲν ἀπ᾽ ἐκείνου γεγονόσι διδόναι τὴν βασιλείαν· τὴν δὲ τῆς σωτηρίας αἰτίαν οὖσαν, δουλεύειν αὐτοῖς ἀξιοῦν. εἰ δὲ δεῖ τὰς χάριτας καὶ τὰς ἐπιεικείας ἀνελόντας ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ τὸν ἀκριβέστατον λόγον εἰπεῖν, οὐ δήπου πάτριόν ἐστιν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπήλυδας τῶν αὐτοχθόνων, οὐδὲ τοὺς εὖ παθόντας τῶν εὖ ποιησάντων, οὐδὲ τοὺς ἱκέτας γενομένους τῶν ὑποδεξαμένων. ἔτι δὲ συντομώτερον ἔχω δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. τῶν μὲν γὰρ Ἑλληνίδων πόλεων, χωρὶς τῆς ἡμετέρας, Ἄργος καὶ Θῆβαι καὶ Λακεδαίμων καὶ τότ᾽ ἦσαν μέγισται, καὶ νῦν ἔτι διατελοῦσιν. φαίνονται δ᾽ ἡμῶν οἱ πρόγονοι τοσοῦτον ἁπάντων διενεγκόντες, ὥσθ᾽ ὑπὲρ μὲν Ἀργείων δυστυχησάντων, Θη-

A principes eis autorésque extiterunt. Decuisset igitur eos, horum memores, nunquam eam regionem inuasisse, è qua maiores eorum progressi, tantam felicitatem sunt adepti: nec ei vrbi creasse periculum, quæ pro Herculis liberis suum caput periculis obiecit. Cuius posteris quum regnũ detulerint, B quî conuenit vt eam ciuitaté seruitute oppressum eant, quæ totam eius familiam ab interitu vindicauit? Quòd si gratiæ referendæ, & ęquitatis officiis omissis, ad institutum redeundum, & in ipsius caussæ arcem inuadẽdum est: non vtique patrium est, duces esse aduenas indigenarum: neque beneficiis C affectos, bene meritorum: neque supplices, eorum à quibus sunt conseruati. Cæterùm maiore etiam compendio his de rebus possum disserere. Græcarum vrbium, nostra ciuitate excepta, Argos & Thebæ & Lacedæmon, vt tum fuerunt, sic etiam hodie sunt maximæ. Manifestum autem est, maiores nostros tantum in- D tèr omnes excelluisse, vt propter Argiuos aduersa fortuna vsos, The-

ϐαίοις, ὅτε μέγιστον ἐφρόνησαν, ἐπιτάττοντες ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους, Ἀργείους, καὶ τοὺς ἄλλους τῶν Πελοποννησίων, μάχῃ νικήσαντες. ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Εὐρυσθέα κινδύνου, τοὺς οἰκιστάς, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Λακεδαιμονίων, διασώσαντες. ὥστε περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι δυναστείας, οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις σαφέστερον ἐπιδεῖξαι δυνηθείη, δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πόλει πεπραγμένων προσήκειν εἰπεῖν· ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὸν λόγον κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐπ' ἐκείνους. ἅπαντας μὲν οὖν ἐξαριθμῶν τοὺς κινδύνους, λίαν ἂν μακρολογοίην. ἐπὶ δὲ τῶν μεγίστων στὰς τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, πειράσομαι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν. ἔστι γὰρ ἀρχαιότατα μὲν τῶν ἐθνῶν, καὶ μεγίστας δυναστείας ἔχοντα, Σκύθαι, καὶ Θρᾶκες, καὶ Πέρσαι. τυγχάνουσι δ' οὗτοι μὲν ἅπαντες ἡμῖν ἐπιβουλεύσαντες· ἡ δὲ πόλις πρὸς ἅπαντας τούτους διακινδυνεύσασα. καίτοι τί λοιπὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσιν, ἢν ἐπιδειχθῶσι τῶν μὲν Ἑλλήνων οἱ μὴ δυνάμενοι

A banis, quum animosissimi essent, imperarint: & ob liberos Herculis, Argiuos cæterósque Peloponnenses prælio superarint: & è periculo, quod ab Eurystheo imminebat, Spartæ conditores & Lacedæmoniorum duces liberarint. Quare haud scio quidnam de Græciæ principatu B ab vllo demonstrari possit apertius. Videtur autem conuenire vt de rebus à nostra ciuitate prius etiam contra barbaros gestis dicam: præsertim quum orationem de imperio, quo illos oppugnemus, instituerim. Verùm si omnia pericula enumerare vellē: iusto mihi prolixior nasceretur oratio. C Dabo autem operā vt eadē ratione quam in prioribus seruaui, etiam hìc de maximis tantummodo disseram. Sunt igitur imperiosissimæ gentes & potentissimæ, Scythæ & Thraces & Persæ. Ita autem forstulit, vt hi omnes nobis insidiati fuerint, nostráque vrbs aduersus eos omnes belli discrimē adierit. Proinde, quid reliquum erit aduersariis, D vbi demonstratum fuerit, Græcos, si qui ius

μένοι τυγχάνειν τῶν δικαίων, ἡμᾶς ἱκετεύειν ἀξιοῦντες· τῶν δὲ βαρβάρων οἱ βουλόμενοι καταδουλοῦσθαι τοὺς Ἕλληνας, ἐφ' ἡμᾶς πρώτους ἰόντες, ἐπιφανέστατος μὲν οὖν τῶν πολέμων ὁ Περσικὸς γέγονεν. οὐ μὴν ἐλάττω τεκμήρια τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων ἐστὶ, τοῖς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦσιν. ἔτι γὰρ ταπεινῆς οὔσης τῆς Ἑλλάδος, ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν Θρᾷκες μετ' Εὐμόλπου τοῦ Ποσειδῶνος, Σκύθαι δὲ, μετ' Ἀμαζόνων τῶν Ἄρεως θυγατέρων, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ' ὃν ἑκάτεροι τῆς Εὐρώπης ἐπῆρχον, μισοῦντες μὲν ἅπαν τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιησάμενοι· νομίζοντες ἐκ τούτου τοῦ τρόπου πρὸς μίαν μὲν πόλιν κινδυνεύσειν, ἁπασῶν δ' ἅμα κρατήσειν. οὐ μὴν κατώρθωσαν· ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους συμβαλόντες, ὁμοίως διεφθάρησαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμησαν. δῆλον δὲ τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τῶν γενομένων ἐκείνοις, οὐ γὰρ ἄν ποθ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν τοσοῦτον χρόνον διέμει-

A suum adipisci nō possent, nostræ vrbi supplicare solitos barbaros, qui Græciā seruitute opprimere studuerunt, nos primos inuasisse? Bellum autem Persicum, etsi omnium illustrissimum fuit, tamen non minora argumenta res olim gestæ suppeditant, quum de iure & more maiorum disputatur. Nam B dum humilis adhuc esset Græcia, in nostram ditionem irrupere Thraces cū Eumolpo Neptuni filio: Scythę cum Amazonibus, Martis filiabus, non vno tempore, sed eo vtrique quo Europæ imperium affectabant: infensi quidē Græcis vniuersis: sed priuatim nos accusantes. Existimabant enim, ea se C ratione vnam duntaxat vrbem aduersariam habituros, & vniuersarum simul potituros. non tamē votorum compotes facti, sed cum solis nostris maioribus congressi, non minus ad internecionem deleti sunt, quàm si vniuersis hominibus bellum fecissent. Quantam verò cladem acceperint, ex eo ap- D paret, quod fama illa tandiu durare non potuis-

ναν. εἰ μὴ καὶ τὰ πραχθέντα A πολὺ τῶν ἄλλων διήνεγκε. λέγεται δ' οὖν περὶ Ἀμαζόνων, ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν οὐδεμία πάλιν ἀπῆλθεν· αἱ δ' ὑπολειφθεῖσαι διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν, ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν. περὶ δὲ Θρακῶν, ὅτι τὸν ἄλλον χρόνον ὅμοροι προσοικοῦντες ἡμῖν, τοσοῦτον διέλιπον, B ὥστ' ἐν τῷ μεταξὺ τῆς χώρας ἔθνη πολλὰ καὶ παντοδαπὰ, καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι. καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ πρέποντα τοῖς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητοῦσιν, ἀδελφὰ δὲ τῶν εἰρημένων, καὶ τοιαῦθ', οἷάπερ εἰκὸς τοὺς ἐκ τοιούτων γενομένους, οἱ πρὸς Δαρεῖον καὶ Ξέρξην πολεμήσαντες, ἔπραξαν C μεγίστου γὰρ πολέμου συστάντος, καὶ πλείστων κινδύνων εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἀνυποστάτων ὄντων διὰ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ συμμάχων ἀνυπέρβλητον ἔχειν οἰομένων τὴν ἀρετὴν, ἀμφοτέρων κρατήσαντες ὡς ἑκατέρων προσῆκε, καὶ πρὸς ἅπαντας D τοὺς κινδύνους διενεγκόντες, εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἠξιώ-

ſet, niſi res geſtæ multum A aliis præſtitiſſent. Nam Amazonum quidem, quæ huc venerint, nullam domum rediiſſe: & cæteras quæ domi manſerant, ob cladem hîc acceptam regno pulſas eſſe ferunt: Thraces autem, quum ſuperiore tempore in vicinia noſtra habitaſſent, ob expeditionem tum factam, tam longè receſſiſſe, B vt intra noſtros & illorum fines multæ gentes variæque conſederint, & magnæ vrbes ſint conditæ. Præclara quidem & hæc ſunt, ac digna iis qui de principatu contendũt: cognata verò his quæ diximus, & talia ſunt qualia decent à tantis viris oriundos, ea quæ illi geſſêre, qui Darij & Xerxis C arma repulerunt. Quũ enim maximum id bellum conflatum eſſet, & plurima pericula eodem tempore vrgerent, & hoſtes ob multitudinem non ſuſtineri poſſent, & ſocij virtute ſe inſuperabili eſſe præditos putarent: vtriſque victis, vt vtriſque conueniebat, & in omnibus præliis præ- D ſtantia ſuæ virtutis probata, inſignem ſtatim fortitudinis laudem me-

ἔστησαν· οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρέλαβον, δόντων μὲν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οὐκ ἀμφισβητούντων δὲ τῶν νῦν ἡμᾶς ἀφαιρεῖσθαι ζητούντων. καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ τοὺς καιροὺς τούτους, πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστησαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυχοῦσα, τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκε. βούλομαι δὲ μικρῷ μακρότερα περὶ τοῖν πολέοιν ταύταιν εἰπεῖν, καὶ μὴ ταχὺ λίαν παραδραμεῖν, ἵν' ἀμφοτέρων ὑμῖν ὑπόμνημα γένηται, τῆς τε τῶν προγόνων ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθρας. καίτοι με οὐ λέληθεν ὅτι χαλεπόν ἐστιν ὕστερον ἐπελθόντα, λέγειν περὶ πραγμάτων πάλαι προκατειλημμένων, καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυνηθέντες τῶν πολιτῶν εἰπεῖν, ἐπὶ τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις πολλάκις εἰρήκασιν. ἀνάγκη γάρ ἐστι, τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν κατακεχρῆσθαι, μικρὰ δὲ παραλελεῖφθαι. ὅμως δ' ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ἐπειδὴ συμφέρει τοῖς πράγμασιν, οὐκ ὀκνητέον μνησθῆναι περὶ

ruerunt: neque multo post maris imperium sunt adepti, & delatum à Græcis cæteris, & istis qui nunc eo nos spoliare contendunt, non aduersantibus. Neque verò me quisquam ignorare putet, etiam Lacedæmonios circa hæc tempora, multa in Græcos beneficia contulisse. Tantum verò abest vt nostræ vrbis laudes propterea minuantur, vt eo maiores etiam sint, quòd talibus æmulis tātum excelluit. Dicam autem paulo plura de his vrbibus, neque celeriter nimium præteruehar: vt in memoriā vtrunque vobis reuocetur, tum virtus maiorum nostrorum, tum inimicitiæ barbarorum. Neq; me fugit, quàm difficile sit post alios omnes de rebus dicere iam olim occupatis, de quibus eloquentissimi quique ciues in publicis sepulturis sæpe verba fecerunt. Necesse.n.est, maxima ex illis iā antè in mediū allata, & parua quædam relicta esse: non tamen ea quæ restant, quoniam ad institutum nostrū faciūt, silētio prætereunda

αὐτήν. πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι, τοὺς τοῖς αὐτῶν σώμασιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γενομένων, καὶ δυναστευσάντων ἐν ἑκατέρᾳ τοῖν πολέοιν, δίκαιον ἀμνημονεῖν. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προπαιδεύσαντες τοὺς ἐπιγιγνομένους, καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ᾽ ἀρετὴν, καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. οὐ γὰρ ὠλιγώρουν τῶν κοινῶν, οὐδ᾽ ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δ᾽ ὡς ἀλλοτρίων· ἀλλ᾽ ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δ᾽ ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων· οὐδὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον· ἀλλ᾽ οὗτος ἐδόκει πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτῆσθαι, καὶ κάλλιστον, ὅστις τυγχάνοι τοιαῦτα πράττων, ἐξ ὧν αὐτός τε μέλλοι μάλιστ᾽ εὐδοκιμήσειν, καὶ τοῖς παισὶ μεγίστην δόξαν καταλείψειν. οὐ γὰρ τὰς θρασύτητας ἀλλήλων ἐζήλουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ᾽ ἑαυτοὺς ἤσκουν· ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀπο-

sũt. Optimè igitur meritos, & maximis laudibus eos fuiſſe dignos exiſtimo, qui ſua corpora pro Græciæ defenſione periculis obiecerunt. Sed & eorum nonnulla ratio habenda eſt, qui eo bello ætate ſuperiores in vtraque vrbe ſummæ rerum præfuerunt. Illi enim fuere, qui præpararũt poſteros, & populũ ad virtutem cohortati, eos barbaris acerrimos aduerſarios effecerunt. Nec enim illi nullam reipubl. curã habebãt, neque publicis opib. fruebãtur vt priuatis, aut vt alienas negligebãt: ſed eas adminiſtrabãt vt priuatas, ita iis abſtinebant vt abſtinere decet prorſus alienis. nec pecunia felicitatẽ metiebãtur: ſed is opes poſsidere tutiſsimas & pulcherrimas ſibi videbatur, qui ita ſe gerebat, vt & ipſe maximã laudẽ mereretur, & liberis ſuis honeſtiſſimã famã relicturus eſſet. Neque verò audacia inter ſe certabãt, nec alios alij ferociter impetebant: ſed grauius eſſe putabãt, malè audire à ciuibus, quàm honeſtè pro patria oc-

θνήσκειν· μᾶλλον δ' ᾐσχύνοντο ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἁμαρτήμασιν, ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς σφετέροις αὐτῶν. τούτων δ' ἦν αἴτιον, ὅτι τοὺς νόμους ἐσκόπουν ὅπως ἀκριβῶς καὶ καλῶς ἕξουσιν, οὐχ οὕτω τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ὡς τοὺς περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων. ἠπίσταντο γάρ, ὅτι τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεήσει πραγμάτων πολλῶν, ἀλλ' ἀπ' ὀλίγων συνθημάτων ῥᾳδίως καὶ περὶ τῶν ἰδίων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὁμονοήσουσιν. οὕτω δὲ πολιτικῶς εἶχον, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες τῶν λοιπῶν ἄρξουσιν· ἀλλ' ὁπότεροι φθήσονται τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιήσαντες. καὶ τὰς ἑταιρίας συνῆγον, οὐχ ὑπὲρ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ὠφελείᾳ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν· θεραπεύοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας· καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν· καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι, καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκαλεῖσθαι· τῷ ποιεῖν εὖ, προσ-

A cumbere · & magis erubescebant, si quid publicè delictum esset, quàm nunc priuatim peccasse pudeat. In causa illud erat, quòd operam dabant vt leges accuratæ & præclaræ essent, non tam priuatorum contractuum, quàm publicæ disciplinæ. Sciebant enim bonis & honestis viris nihil opus esse multis B scriptis, sed paucis velut tesseris, vt de re tum publica tum priuata consentirent. Iam tantũ fuit eorum reipublicæ studium, vt inter eos factiones essent, non vtri, alteris sublatis è medio, reliquis dominarentur, sed vtri suam in ciuitatem beneficentiam declararent. Societates coibant, C non ob priuata commoda, sed propter populi vtilitatem. Eodem modo etiam res aliorum administrabant, vt colerent Græcos, non exagitarent. existimabant enim, non tyrannidem, sed imperiũ in eos exercendum. & duces potius quàm dominos appellari: seruatores, & non vastatores; D nominari se cupiebant: beneficiis ci-

προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ' οὐ βίᾳ καταστρεφόμενοι· πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ἔργοις χρώμενοι· τοῖς δὲ συνθήκαις ὥσπερ ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξιοῦντες· οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς δυναστείαις μέγα φρονοῦντες, ὡς ἐπὶ τῷ σωφρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι. τὴν αὐτὴν ἀξιοῦντες γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἥττους, ἥνπερ τοὺς κρείττους, πρὸς σφᾶς αὐτούς. ἴδια μὲν ἄστη τὰς ἑαυτῶν πόλεις ἡγούμενοι, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα νομίζοντες εἶναι. τοιαύταις δὲ διανοίαις χρώμενοι, καὶ τοὺς νεωτέρους ἐν τοῖς τοιούτοις ἤθεσι παιδεύοντες, οὕτως ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπέδειξαν τοὺς πολεμήσαντας πρὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας, ὥστε μηδένα πώποτε δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν, μήτε τῶν ποιητῶν, μήτε τῶν σοφιστῶν, ἀξίως τῶν πεπραγμένων εἰπεῖν. καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην. ὁμοίως γάρ ἐστι χαλεπὸν ἐπαινεῖν τοὺς ὑπερβεβληκότας τὰς τῶν ἄλλων ἀρετάς, ὥσπερ τοὺς μηδὲν ἀγαθὸν πεποιηκότας. τοῖς μὲν γὰρ οὐχ ὕπεισι πράξεις· πρὸς δὲ τοὺς οὐκ εἰσὶν ἁρμόττοντες λόγοι. πῶς γὰρ ἂν γένοιντο σύμμετροι τοιούτοις ἀνδράσιν,

A uitates alliciebant: non vi euersas ad se pertrahebant: eorum sermoni plus inerat grauitatis, quàm nunc iuriiurando: pacta & conuenta vltro ita conseruabant quasi necessitate constricti tenerentur: non tam ob potentiam superbiebant, quàm vitæ modestiam, laudi sibi ducebant: erga B imbecilliores ita affecti, vt potentiores erga se affectos esse voluissent. Ciuitates suas priuatarum vrbium loco habebant; Græciam verò communem patriam existimabant. Quum igitur his animis essent, & his moribus adolescentiam informarent, eos qui cum Asianis pugnarunt, sic C ad fortitudinem acuerunt, vt nemo vnquam neque poetarum, neque oratorũ, eos pro rerum gestarum dignitate potuerit celebrare. In quo ego illis facilè ignosco. Æquè enim difficile est eos laudare, qui aliorum virtutes superarunt, ac illos qui nihil præclari gesserunt. nam alteris res desunt, alteris apta verba D reperiri non possunt. Nam quæ talibus viris oratio par esse queat,

οἳ τοσοῦτον μὲν τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένων διήνεγκαν, ὅσον οἱ μὲν περὶ μίαν πόλιν ἔτη δέκα διέτριψαν· οἱ δὲ τὴν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἀσίας δύναμιν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατεπολέμησαν. οὐ μόνον δὲ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἠλευθέρωσαν. ποίων δ᾽ ἂν ἔργων, ἢ πόνων, ἢ κινδύνων ἀπέστησαν, ὥστε B ζῶντες εὐδοκιμεῖν· οἵτινες ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔμελλον τελευτήσαντες ἕξειν, οὕτως ἑτοίμως ἤθελον ἀποθνήσκειν; οἶμαι δὲ καὶ τὸν πόλεμον θεόν τινα συναγαγεῖν, ἀγασθέντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτοι γινόμενοι τὴν φύσιν, διαλάθοιεν, μηδ᾽ ἀκλεῶς τὸν βίον τελέσειαν· ἀλλὰ τῶν αὐτῶν τοῖς C ἐκ τῶν θεῶν γεγονόσι καὶ καλουμένοις ἡμιθέοις ἀξιωθεῖεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὰ μὲν σώματα, ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδοσαν, τῆς δ᾽ ἀρετῆς ἀθάνατον τὴν μνήμην πεποιήκασι.

Ἀεὶ μὲν οὖν οἵ θ᾽ ἡμέτεροι πρόγονοι, καὶ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς ἀλλήλους φιλοτίμως ἔσχον. οὐ μὴν ἀλ- D λὰ περὶ καλλίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐφιλονείκησαν, οὐκ ἐχθροὺς ἀλλ᾽ ἀν-

A qui Troiæ oppugnatores tanto interuallo superarunt, vt illi vna vrbe expugnanda decem annos cõtriuerint, quum hi totius Asiæ vires exiguo tempore debellarint? neque patriam quisque suam duntaxat cõseruarint, sed totam quoque Græciam à seruitute vindicarint? Quæ verò facinora, quos labores aut pericula detrectassent, vt viuentes gloria florerent, qui famæ gratia post obitum cõsequendæ tam alacriter mortem oppetere voluerunt? Equidem deorum aliquem arbitror bellum illud cõcitasse, admiratione virtutis eorum, ne tam generosis animis prędıti, in obscuro delitescerẽt, aut vitam ingloriam exigerent: sed pari honore cum filiis deorum afficerentur, quos semideos appellant. Nã illi quoq; vt corpora naturæ necessitati reddiderũt: sic virtutis suæ memoriã immortalem reliquerunt.

Ac inter maiores nostros, & Lacedæmonios semper æmulatio quædã honorísq; contentio fuit: sed de rebus pulcherrimis non vt hostes, sed vt

ταγωνιςὰς σφᾶς αὐτοὺς εἶναι νομίζοντες· οὐδ᾽ ἐπὶ δουλείᾳ τῇ τῶν Ἑλλήνων, τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες, ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁμονοοῦντες· ὁπότεροι δὲ ταύτης αἴτιοι γενήσονται, περὶ τούτου ποιούμενοι τὴν ἅμιλλαν. ἐπεδείξαντο δὲ τὰς αὑτῶν εὐψυχίας· πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ Δαρείου πεμφθεῖσιν. ἀποβάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους, ἀλλὰ τὸν κοινὸν πόλεμον ἴδιον ποιησάμενοι, πρὸς τοὺς ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος καταφρονήσαντας ἀπήντων τὴν οἰκείαν δύναμιν ἔχοντες· ὀλίγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίαις ψυχαῖς μέλλοντες κινδυνεύειν. οἱ δ᾽ οὐκ ἔφθησαν πυθόμενοι τὸν περὶ τὴν Ἀττικὴν πόλεμον, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες ἧκον ὑμῖν ἀμυνοῦντες, τοσαύτην ποιησάμενοι σπουδὴν, ὅσηνπερ ἂν τῆς αὐτῶν χώρας πορθουμένης. σημεῖον δὲ τοῦ τάχους καὶ τῆς ἁμίλλης αὐτῶν· τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πυθέσθαι τε τὴν ἀπόβασιν τῶν βαρβάρων, καὶ βοηθήσαντας ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας, καὶ μα-

A æmuli eiusdem gloriæ, têporibus illis certarũt. Nec enim ad opprimendam Græcorum libertatê barbaro sunt adulati, sed simul & de communi salute consenserunt: & vtri eam palmam obtinerent, de eo certamen fuit. Ac primum virtutem suam aduersus copias à Dario missas declararunt. Quæ
B quum è nauibus in Atticã descendissent, nostri non expectatis sociis, commune bellum sibi priuatim depoposcerunt, ac domestico milite instructo, totius Græciæ contemptoribus occurrerunt: pauci infinitis, tanquam alienę vitæ periculo dimicaturi. Lacedęmoniis autem, quũ primùm de bello Attico
C audiuissent, relictis rebus omnibus, opem & auxiliũ nobis tulerunt, nõ minore festinatione ac studio, quam si hostes ipsorum agrum vastarent. Signũ autem celeritatis eorum & contentionis illud est, quòd ferunt, maiores nostros eodẽ die & barbarorum excẽsum audiuisse, & ad agri sui terminos defẽdẽdos procurrisse, & su-
D

καὶ νικήσαντας τρόπαιον στῆσαι τῶν πολεμίων. τοὺς δ' ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ τοσαύταις νυξὶ διακόσια καὶ χίλια στάδια διελθεῖν, στρατοπέδῳ πορευομένους. οὕτω σφόδρα ἠπείχθησαν, οἱ μὲν μετασχεῖν τῶν κινδύνων, οἱ δὲ φθῆναι συμβαλόντες, πρὶν ἐλθεῖν τοὺς βοηθήσοντας. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ὕστερον στρατείας, ἣν αὐτὸς Ξέρξης ἤγαγεν, ἐκλιπὼν μὲν τὰ βασίλεια, στρατηγὸς δὲ καταστῆναι τολμήσας, ἅπαντας δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας συναγείρας. περὶ οὗ τίς οὐχ ὑπερβολαῖς βουληθεὶς εἰπεῖν, ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων εἴρηκεν; ὃς εἰς τοῦτον ἦλθεν ὑπερηφανίας, ὥστε μικρὸν μὲν ἡγησάμενος ἔργον εἶναι τὴν Ἑλλάδα χειρώσασθαι, βουληθεὶς δὲ τοιοῦτον μνημεῖον καταλιπεῖν, ὃ μὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἔργον ἐστίν, οὐ πρότερον ἐπαύσατο πρὶν ἐξευρεῖν καὶ συνηνάγκασεν ὃ πάντες θρυλοῦσιν, ὥστε τῷ στρατοπέδῳ πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι δὲ διὰ τῆς θαλάσσης, τὸν μὲν Ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δὲ Ἄθω διορύξας. πρὸς δὴ τὸν οὕτω φρονήσαντα, καὶ τηλικαῦτα διαπραξάμενον, καὶ τοσούτων δεσπότην γενόμενον, ἀπήντων διελόμενοι

peratis hostibus trophæũ statuisse: illos verò tribus diebus, totidémque noctibus, mille ac ducenta stadia cum exercitu confecisse. vsque adeo festinarunt, alteri vt socij periculorum essent, alteri vt ante auxiliorum aduentũ cum hoste confligerent. Posthæc secundum bellũ susceptum est, cuius ipse Xerxes dux fuit: relictaq; regia, imperator ausus fieri, totius Asię vires cõtraxit: de quo quis vnquam instituit immensa dicere, qui non minora veris dixerit? Nam tãta superbia elatus, vt rem paruam existimaret subigere Græciã, & id sui monimentum relinquere cuperet, quòd humanam naturam excederet, non prius destitit quàm id inuenisset, pérq; vim extorsisset, quod omnibus in ore est, vt cum exercitu continentem nauigarit, pedibus mare ambularit, tum Hellesponto ponte iuncto, tum Atho monte perfosso. Aduersus eum igitur, cuius tanta fuit elatio animi, qui tanta perfecit, qui tot populis imperitauit, occurrerunt, distributo

τὸν κίνδυνον· Λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς Θερμοπύλας πρὸς τὸ πεζὸν χιλίους αὐτῶν ἐπιλέξαντες, καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλαβόντες, ὡς ἐν τοῖς στενοῖς κωλύσοντες αὐτοὺς περαιτέρω προελθεῖν· οἱ δ' ἡμέτεροι πατέρες, ἐπ' Ἀρτεμίσιον, ἑξήκοντα τριήρεις πληρώσαντες, πρὸς ἅπαν τὸ τῶν πολεμίων ναυτικὸν ἀπέπλευσαν. ταῦτα δὲ ποιεῖν ἐτόλμων, οὐχ οὕτω τῶν πολεμίων καταφρονοῦντες, ὡς πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμούμενοι· Λακεδαιμόνιοι μὲν, ζηλοῦντες τὴν πόλιν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, καὶ ζητοῦντες αὐτοὺς ἐξισῶσαι· καὶ δεδιότες, μὴ δὶς ἐφεξῆς ἡ πόλις ἡμῶν αἰτία γένηται τοῖς Ἕλλησι τῆς σωτηρίας· οἱ δ' ἡμέτεροι πατέρες, μάλιστα μὲν βουλόμενοι διαφυλάξαι τὴν παροῦσαν δόξαν, καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι καὶ πρότερον ἡ πόλις ἡμῶν δι' ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ διὰ τύχην ἐνίκησεν. ἔπειτα δὲ καὶ προαγαγέσθαι βουλόμενοι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὸ διαναυμαχεῖν, ἐπιδείξαντες αὐτοῖς ὁμοίως ἐν τοῖς ναυτικοῖς κινδύνοις ὥσπερ ἐν τοῖς πεζοῖς, τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην. ἴσας δὲ τὰς τόλμας παρασχόντες, οὐχ ὁμοίαις ἐχρήσαντο ταῖς τύχαις· ἀλλ' οἱ

A periculo, Lacedæmonij ad Thermopylas, contra pedestrem exercitum: delectis mille de suis, & sociorum paucis adhibitis, vt in angustiis eum vlteriore progressu prohiberent: nostri patres ad Artemisium, sexaginta triremibus contra vniuersam hostiũ classem instructis. Atque hæc fecerunt, non B tam hostium contemptu, quàm mutua æmulatione: Lacedæmonij, quòd vrbẽ nostram ob Marathoniam pugnam admirantes, se nobiscum exæquare cupiebant: veriti, ne Græcia secundùm à nobis conseruaretur: nostri majores, tum vt partam gloriã tuerentur, & omnibus ostenderent, priorem etiam vi- C ctoriam non fortunæ sed suæ virtuti esse tribuendam: tum vt Græcos ad nauale prælium ineundũ adducerent, eísque demõstrarent, multitudinem non minus mari quàm terra succumbere virtuti. Quum autẽ pari fuissent audacia, non parem fortunam sunt experti. Nã illi

μὲν διεφθάρησαν, καὶ ταῖς ψυχαῖς νικῶντες, τοῖς σώμασιν ἀπεῖπον. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε θέμις εἰπεῖν, ὡς ἡττήθησαν. οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν φυγεῖν ἠξίωσεν. οἱ δὲ δὴ ἡμέτεροι, τὰς μὲν προπλοῦς ἐνίκησαν. ἐπειδὴ δὲ ἤκουσαν τοὺς πολεμίους τῆς παρόδου κρατήσαντας, οἴκαδε καταπλεύσαντες, καὶ κατασκευάσαντες τὰ περὶ τὴν πόλιν, οὕτως ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε πολλῶν αὐτοῖς καὶ καλῶν προειργασμένων, ἐν τοῖς τελευταίοις τῶν κινδύνων ἔτι πλέον διήνεγκαν. ἀθύμως γὰρ ἁπάντων τῶν συμμάχων διακειμένων, Πελοποννησίων μὲν διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν, καὶ ζητούντων ἰδίαν αὑτοῖς σωτηρίαν, τῶν δ᾽ ἄλλων πόλεων ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γεγενημένων, καὶ συστρατευσαμένων ἐκείνοις, πλὴν εἴ τινες αὐτῶν διὰ σμικρότητα παρημελήθησαν, προσπλευσασῶν δὲ τριήρων διακοσίων καὶ χιλίων, καὶ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀναριθμήτου μελλούσης εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐμβαλεῖν, οὐδεμιᾶς σωτηρίας αὐτοῖς ὑποφαινομένης, ἀλλ᾽ ἔρημοι συμμάχων γεγενημένοι, καὶ τῶν ἐλπίδων ἁπασῶν διημαρτηκότες, ἐξὸν αὐτοῖς μὴ μόνον τοὺς παρόντας κινδύνους

quidem occubuerunt, victores animis, corporibus defatigati. eos enim esse victos, dictu profectò nefas est. nemo enim eorum fugere voluit. Nostri autem primas naues vicerunt. sed quum hostes transitu potitos esse audiuissent, domum reductis nauibus, & rebus vrbanis ordinatis, ea de cæteris consilia inierunt, vt quum prius multa præclarè gessissent, in extremis periculis longè fuerint excellentiores. Nam quum & omnes socij animos desponderēt, & Peloppọnnenses Isthmum munirent, & suæ salutis priuatim rationem haberent, & aliæ vrbes à barbaris superatæ cum illis militarent (nisi fortè aliquæ ex minoribus per contemptum præteritæ essent) & triremes mille ac ducentæ aduentarent, & terrestres copiæ innumerabiles in Atticam irrupturæ essent, nec vlla salutis spes ostenderetur: sed & destituti à sociis, & omnibus iis quæ expectarant, frustrati, quamuis eis non illa tantùm pericula effugere

διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς τιμὰς ἐξαιρέτους λαβεῖν, ἃς αὐτοῖς ἐδίδου βασιλεύς· ἡγούμενος, εἰ τὸ τῆς πόλεως προσλάβοι ναυτικὸν, παραχρῆμα καὶ Πελοποννήσου κρατήσειν· οὐχ ὑπέμειναν τὰς παρ' ἐκείνου δωρεάς· οὐδ' ὀργιζόμενοι τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι προυδόθησαν, ἀσμένως ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους ὥρμησαν. A ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολεμεῖν παρεσκευάζοντο· B τοῖς δ' ἄλλοις τὴν δουλείαν αἱρουμένοις, συγγνώμην εἶχον. ἡγοῦντο γὰρ ταῖς μὲν ταπειναῖς τῶν πόλεων, προσήκειν ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν· ταῖς δὲ προεστάναι τῆς Ἑλλάδος ἀξιούσαις, οὐχ οἷόν τ' εἶναι διαφεύγειν τοὺς κινδύνους. C ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς αἱρετώτερόν ἐστι καλῶς ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν αἰσχρῶς, οὕτω καὶ τῶν πόλεων ταῖς ὑπερεχούσαις λυσιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον, ἢ δούλας ὀφθῆναι γενομένας. δῆλον δ' ὅτι ταῦτα διενοήθησαν. ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τ' ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, D παραλαβόντες ἅπαντα τὸν ὄχλον τὸν ἐκ τῆς πόλεως, εἰς τὴν ἐχο-

A liceret, verùm eximios etiam honores cõſequi, quos eis rex offerebat, exiſtimans ſe noſtræ vrbis claſſe adiuncta, mox etiã Peloponnenſi potiturũ: tamen eius munera repudiarunt: nec irati Græcis, à quibus deſerti eſſent, cupidè pacificationes barbaricas arripuerunt: ſed tum ipſi ad bel- B lum pro libertate gerendum ſe accinxerunt, tum iis qui in ſeruitutem ſe tradiderant, ignouerunt. Humilibus enim oppidis, quauis conditione ſalutem eſſe quærendam: iis autem vrbibus quæ Græciæ principatum ſibi vindicarent, nullo modo pericula recuſanda eſſe putabant. Sed vt viris fortibus optabilius eſt C honeſtè mortem oppetere, quàm viuere turpiter: ſic etiam primariis vrbibus expedire magis, ex hominũ memoria deleri, quàm ſeruitute oppreſſas conſpici. Atque his eos animis fuiſſe perſpicuũ eſt. quũ enim fieri non poſſet vt contra vtraſque copias ſimul exercitũ inſtruerẽt, omni oppidana multitudine D in naues impoſita, invicti

A μένην νῆσον ἐξέπλευσαν, ἵν᾽ ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις διακινδυνεύσωσι. καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους, ἢ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες, ἐπιδειχθεῖεν, οἵτινες ἔτλησαν ἐπιδεῖν, ὥστε μὴ τοῖς Ἕλλησιν αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γιγνομένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ B σεσυλημένα, καὶ νεὼς ἐμπεπρησμένους, ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον, περὶ τὴν πατρίδα τὴν αὐτῶν γιγνόμενον; καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς διακοσίας καὶ χιλίας τριήρεις μόνοι διαναυμαχεῖν ἐτόλμησαν. οὐ μὴν εἰάθησάν γε· καταισχυνθέντες γὰρ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, C καὶ νομίσαντες προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, οὐδ᾽ αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δὲ, εἰς ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι γενομένους, καὶ τὰς κραυγὰς, καὶ τὰς παρακελεύσεις, D ἃ κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν ναυμαχούντων, οὐκ οἶδ᾽ ὅτι δεῖ λέγοντα διατρίβειν. ἃ δ᾽ ἐστὶν ἴδια

nam inſulam traiecerunt, vt per vices cum alteris copiis, & non ſimul contra ambos exercitus Martis aleam experirentur. Enimuerò viri præſtantiores illis, aut Græcorum amantiores oſtendi qui poſſunt: qui ne ſeruitutem Græcis afferrent, & vrbem deſolatam, & agros vaſtatos, & ſacra ſpoliata, & templa incenſa, vniuerſi denique belli molem in patriam ſuam conuerſam intueri ſuſtinuerunt? ac ne his quidem contenti, contra naues mille & ducentas ſoli pugnare aggreſſi, non tamen etiã ſiti fuerunt. Peloponnẽſes eorum virtute pudefacti: &, ſi noſtri interiiſſent, ne ſi quidem fore incolumes ſin viciſſent, ſuas vrbes ignominiam accepturas cogitantes, periculorum ſocij eſſe ſunt coacti. Ac tumultus qui in ea re incidunt, & clamores, & cohortationes, quæ communia ſunt omnium bellorum naualium, non video quorſum attineat multis commemorare. Quæ autem huius loci propria ſunt,

καὶ τῆς ἡγεμονίας ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμενα, ταῦτα δὴ ἐμὸν ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν. τοσοῦτον γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ἔτι μὲν ἀκέραιος, ὥστ' ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἢ σύμπαντες οἱ ναυμαχήσαντες. οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῶν πολεμίων κρατῆσαι, ταύτης δὲ τὴν πόλιν αἰτίαν γενέσθαι. καὶ τοι μελλούσης στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρὴ μᾶλλον τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστ' εὐδοκιμήσαντας, καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγώνων ἀριστείων ἀξιωθέντας; οὐ τοὺς τὴν αὑτῶν ἐκλιπόντας ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ τότε παλαιὸν οἰκιστὰς τῶν πλείστων πόλεων γεγενημένους, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; πῶς δ' οὐκ ἂν δεινὰ πάθοιμεν, εἰ τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος μετασχόντες, ἐν ταῖς τιμαῖς

A & digna principatu, & supra dictis cõsentanea, ea demum est mei officij dicere. Tantum enim nostra vrbs cæteris, dum incolumis esset, antecelluit, vt euersa etiam, plures triremes ad prælium pro Græciæ salute committendum contulerit, quàm cæteri omnes qui nauali prælio interfuerunt. Neque.v. quisquam B adeo nobis inimicus est, quin fateatur, id nauale prælium victoriæ causam extitisse, atque idipsum nostræ vrbi acceptum esse referendum. Itaque quum bellum erat barbaris inferendum, quorum potius decet esse principatum? non eorum qui bello superiore præclarissimè se gesserũt: C qui & priuatim sæpe pro aliis dimicarunt, & in communibus discriminibus primas meruerũt? non eorum, qui pro Græciæ salute suam vrbem deseruerunt? non eorum, & qui olim plurimas vrbes condiderunt & easdem denuo maximis è calamitatibus eripuerunt? An verò non D iniquissimè nobiscum agetur, qui maximam partem malorum exantlauimus, si in iudicio

ἔλαττον ἔχειν ἀξιωθείημεν; καὶ τότε προταχθέντες ὑπὲρ ἁπάντων, νῦν ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν; περὶ μὲν οὖν τῆς ἡγεμονίας, ὡς δικαίως ἂν εἴη τῆς πόλεως, ῥᾴδιον ἐκ τῶν εἰρημένων καταμαθεῖν. ἐνθυμήθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, εἰ δοκῶ τοῖς λόγοις διαφθείρειν τοὺς νεωτέρους, ἀλλὰ μὴ προτρέπειν ἐπ' ἀρετὴν, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως κινδύνους· ἢ δικαίως ἂν δοῦναι δίκην ὑπὲρ τῶν εἰρημένων, ἀλλ' οὐκ ἂν χάριν κομίσασθαι παρ' ὑμῶν τὴν μεγίστην· ὃς οὕτως ἐγκεκωμίακα καὶ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς προγόνους, καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένους, ὥστε τούς τε πρότερον γράψαντας περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἅπαντας ἠφανικέναι τοὺς λόγους, αἰσχυνομένους ὑπὲρ τῶν εἰρημένων αὐτοῖς· τούς τε νῦν δοκοῦντας εἶναι δεινοὺς, μὴ τολμᾶν ἔτι λέγειν περὶ τούτων, ἀλλὰ καταμέμφεσθαι τὴν δύναμιν τὴν σφετέραν αὐτῶν.

Ἀλλ' ὅμως τούτων οὕτως ἐχόντων, φανήσονταί τινες τῶν εὑρεῖν μὲν οὐδὲν, οὐδ' εἰπεῖν ἄξιον λόγου δυναμένων· ἐπιτιμᾶν δὲ καὶ βασκαίνειν

A dignitatis minus honoris consequamur? & qui tum pro salute omnium in prima acie stetimus, nunc alios sequi cogamur? Ac principatum quidem meritò nostræ esse ciuitatis, facilè ex iis quæ diximus cognoscetur. Cogitate igitur cum animis vestris, corrumperéne adolescẽ- B tes videar, an verò ad virtutem & subeũda pericula pro republ. potius adhortari: æquiúsne sit ob hanc mihi orationem mulctam irrogari, an potius maximam à vobis gratiam referri? qui iis laudibus tum vrbem nostram, tum maiores, tum præclara illorũ temporum facinora ornarim, vt & ij qui prius idẽ C argumentum tractarant, eorum pudore quæ dixerãt, omnes suas orationes aboleuerint, & qui etiam hodie inter eloquentes habentur, hisce de rebus, diffisi ingeniis suis, nihil iam dicere audeant?

Quæ quum ita sint, tamen existent aliqui ex istis, qui ipsi quidem excogitare nihil aut dicere possunt, quod audire sit operę pretiũ: sed in eo stu- D dio ætatẽ consumpserũt,

τὰ τῶν ἄλλων μεμελετηκότων· οἳ χαριέντως μὲν εἰρῆσθαι ταῦτα φήσουσι. τοῦτο γὰρ οὐ φθονήσουσιν εἰπεῖν. πολὺ μέντοι χρησιμωτέρους εἶναι τῶν λόγων, καὶ κρείττους τοὺς ἐπιπλήττοντας τοῖς νῦν ἁμαρτανομένοις, ἢ τοὺς τὰ πεπραγμένα πρότερον ἐπαινοῦντας, καὶ τοὺς περὶ ὧν δεῖ πράττειν συμβουλεύοντας, ἢ τοὺς τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων διεξιόντας. ἵν' οὖν μηδὲ ταῦτ' ἔχωσιν εἰπεῖν, ἀφέμενος τοῦ βοηθεῖν τοῖς εἰρημένοις, πειράσομαι μέρος ἑτέρου λόγου τοσοῦτον, ὅσονπερ ἄρτι διελθεῖν ὑμῖν. ἐν ᾧ φανήσομαι περὶ τούτων ἁπάντων πολλὴν ἐπιμέλειαν πεποιημένος. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐν ἀρχῇ λεγόμενα, περὶ τῆς εἰρήνης τῆς πρὸς Χίους, καὶ Ῥοδίους, καὶ Βυζαντίους. ἐπιδείξας δ' ὡς συμφέρει διαλύσασθαι τῇ πόλει τὸν πόλεμον, κατηγορῶ τῆς δυναστείας τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν· ἀποφαίνων αὐτὴν οὐδὲν διαφέρουσαν, οὔτε ταῖς πράξεσιν, οὔτε τοῖς πάθεσι τῶν μοναρχιῶν. ἀναμιμνήσκω δὲ καὶ τὰ συμβάντα δι' αὐτὴν τῇ πόλει, καὶ Λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι.

διαλε-

vt aliorum dicta cauillentur & exagitent: qui eleganter quidem hæc eſſe dicta, ſine inuidia fateantur: longè tamen vtiliores eas orationes eſſe dictitent, quæ ea quæ nunc praue ac temere gerantur, reprehēdant, quàm quæ res olim geſtas laudēt: & quæ quid agendū ſit ſuadeant, quàm quæ vetera facinora commemorent. Vt igitur neque hæc poſſint dicere, omiſſa defenſione ſuperiorum, tantam vobis alterius orationis partem recitare conabor, quanta modò recitata eſt: ex qua me in harum rerum omnium curam ſedulò incubuiſſe conſtabit. Agitur autem initio de pace faciēda cum Chiis, Rhodiis & Byzantiis. Quum enim oſtendiſſem, è republ. eſſe vt bellum deponeretur: accuſo dominatū in Græcos vſurpatum, & damno maris imperium: ac nihil id eſſe aliud pronuntio, quàm monarchiam quandam, ſiue actiones, ſiue clades ſpectentur.

Commemoro etiā, quid ex eo noſtræ ciuitati, quid Lacedæmoniis, quid aliis omnibus vſuuenerit.

διαλεχθεὶς δὲ περὶ τούτων, καὶ τὰς τῆς Ἑλλάδος συμφορὰς ὀδυράμενος, καὶ τῇ πόλει παραινέσας, ὡς χρὴ μὴ περιορᾶν αὐτὴν οὕτω πράττουσαν· ἐπὶ τελευτῆς ἐπί τε τὴν δικαιοσύνην παρακαλῶ, καὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττω, καὶ περὶ τῶν μελλόντων συμβουλεύω. λαβὼν οὖν ἀρχὴν ταύτην ὅθεν διαλέγομαι περὶ αὐτῶν, ἀνάγνωθι καὶ τοῦτο τὸ μέρος αὐτῆς.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ.

Ἡγοῦμαι δὲ δεῖν ὑμᾶς, μὴ μόνον ψηφισαμένους τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀπελθεῖν, ἀλλὰ καὶ βουλευσαμένους ὅπως ἕξομεν αὐτήν. καὶ μὴ ποιήσωμεν ὅπερ εἰώθαμεν, ὡς ὀλίγον χρόνον διαλιπόντες, πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς καταστησόμεθα ταραχάς. μηδ᾽ ἀναβολὴν ἀλλ᾽ ἀπαλλαγὴν εὑρήσομέν τινα τῶν παρόντων κακῶν. οὐδὲν δὲ τούτων οἷόν τ᾽ ἐστὶ γενέσθαι πρότερον, πρὶν ἂν πεισθῆτε, τὴν μὲν ἡσυχίαν ὠφελιμωτέραν καὶ κερδαλεωτέραν εἶναι τῆς πολυπραγμοσύνης· τὴν δὲ δικαιοσύνην, τῆς ἀδικίας· τὴν δὲ τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν, τῆς τῶν ἀλλοτρίων

His explicatis, & Græciæ calamitates deploro & ciues admoneo vt malis illis remedium aliquod inuenire studeant: denique ad colendam iustitiam adhortor, & errata reprehendo, & de republica in posterum ordinanda do consilium. Orsus igitur inde vbi his de rebus disserere incipio, hanc etiam partem recita.

Ex Oratione de pace.

Sic autem censeo, pacem non tantùm decernendam: sed non prius dimittendam esse concionẽ quàm ratio fuerit inita qua eam cõseruemus. Nec enim consultum fuerit, committere vt more nostro, non multò pòst iisdẽ tumultibus agitemur, aut moram duntaxat aliquam his malis producamus: sed opera danda vt eis omnino liberemur. Quarum rerum nihil fieri potest, nisi persuaderi vobis patiamini, plus vtilitatis & lucri esse in tranquillitate, quàm in conatu superuacaneo multarum rerũ: iustitiam præstare iniuriæ: suarum rerum curam, appetitioni alienarũ

ἐπιθυμίας. περὶ ὧν οὐδεὶς πώποτε τῶν ῥητόρων εἰπεῖν ἐν ὑμῖν ἐτόλμησεν. ἐγὼ δὲ περὶ αὐτῶν τούτων τοὺς πλείστους τῶν λόγων μέλλω ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς. ὁρῶ γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνοῦσαν, ἀλλ' οὐκ ἐν οἷς νῦν τυγχάνομεν πράττοντες. ἀνάγκη δὲ τὸν ἔξω τῶν εἰθισμένων ἐπιχειροῦντα δημηγορεῖν, καὶ τὰς ὑμετέρας γνώμας μεταστῆσαι βουλόμενον, πολλῶν πραγμάτων ἅψασθαι, καὶ διὰ μακροτέρων τοὺς λόγους ποιήσασθαι· καὶ τὰ μὲν ἀναμνῆσαι, τῶν δὲ κατηγορῆσαι, τὰ δ' ἐπαινέσαι, περὶ δὲ τῶν συμβουλεῦσαι· μόλις γὰρ ἄν τις ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τούτων ἐπὶ τὸ βέλτιον φρονῆσαι δυνηθείη προαγαγεῖν. ἔχει γὰρ οὕτως, ἐμοὶ δοκοῦσιν ἅπαντες μὲν ἐπιθυμεῖν τοῦ συμφέροντος, καὶ τοῦ πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων· οὐκ εἰδέναι δὲ τὰς πράξεις τὰς ἐπὶ ταῦτα φερούσας, ἀλλὰ ταῖς δόξαις διαφέρειν ἀλλήλων· οἱ μὲν γὰρ ἔχειν ἐπιεικεῖς, καὶ στοχάζεσθαι τοῦ δέοντος δυνάμενοι· οἱ δ' ὡς οἷόν τε πλεῖστον τοῦ συμφέροντος

opum. Quibus de rebus quum oratorũ nemo vnquam apud vos verba facere ausus fuerit, orationis meæ maxima pars in his ipsis cõsumetur. Hinc enim pendere felicitatem video: & non in iis sitã esse rebus quas nũc agitamus. Omnino autẽ necesse est, eúm qui à consueta dicendi ratione recesserit, & à sententia vos deducere studuerit, multis de rebus facere mentionem, atque alicubi diutius immorari. Nam alia vobis in memoriam redigenda sunt, alia reprehendenda: quædam laudãda, de nonnullis cõsilium dãdum: quæ si quis omnia præstiterit, tamen haud illi promptum erit vos ad meliorem mẽtem reuocare. Sic enim se res habet, mea quidem sententia: vniuersi mortales vtilitatis suæ sunt studiosi, & in eo elaborant, vt plus possint aliis. Verùm quibus rationibus id assequantur, in eo falluntur pleriq; & differunt inter sese opinionibus. Nam alij rectè iudicant, & bono consilio id deligunt quod est rebus atque temporibus maximè accommodatum: alij à ratione vtilitatis toto (quod aiunt) cœlo

διαμαρτανούσας· ὅπερ καὶ τῇ πόλει συμβέβηκεν. ἡμεῖς γὰρ οἰόμεθα μὲν, ἢν τὴν θάλατταν πλέωμεν πολλαῖς τριήρεσι, καὶ βιαζώμεθα τὰς πόλεις συντάξεις διδόναι, καὶ συνέδρους ἐνθάδε πέμπειν, διαπράξασθαί τι τῶν δεόντων. πλεῖστον δὲ διεψεύσμεθα τῆς ἀληθείας· ὧν μὲν γὰρ ἠλπίζομεν, οὐδὲν ἀποβέβηκεν· ἔχθραι δ' ἡμῖν ἐξ αὐτῶν τούτων, καὶ πόλεμοι, καὶ δαπάναι μεγάλαι γεγόνασιν εἰκότως. καὶ γὰρ τὸ πρότερον, ἐκ μὲν τῆς τοιαύτης πολυπραγμοσύνης, εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους κατέστημεν· ἐκ δὲ τοῦ δικαίαν τὴν πόλιν παρέχειν, καὶ βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ μηδενὸς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, παρ' ἑκόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἐλάβομεν· ὧν νῦν ἀλογίστως, καὶ λίαν εἰκῆ, πολὺν ἤδη χρόνον καταφρονοῦμεν. εἰς τοῦτο γάρ τινες ἀνοίας ἐληλύθασιν, ὥσθ' ὑπειλήφασι τὴν μὲν ἀδικίαν ἐπονείδιστον μὲν εἶναι, κερδαλέαν δὲ, καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν· τὴν δὲ δικαιοσύνην εὐδόκιμον μὲν, ἀλυσιτελῆ δέ. καὶ μᾶλλον δυναμένην τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν,

A aberrant: id quod etiam nostræ ciuitati vsuuenit. Nam in ea sumus opinione, si multis triremibus mare nauigemus, & vrbes tributa pendere cogamus, & huc mittere assessores, nos aliquod fecisse operæpretium: in quo longissimè à veritate aberrauimus, & spe nostra prorsus frustrati sumus. B Nam illę ipsæ res & inimicitiarum & bellorum, & multorum sumptuum causæ nobis extiterunt. neque profectò iniuria. Nam prius etiam huiusmodi inquieta consilia nos in extrema discrimina coniecerunt. Dum autem publicè iustitię studeremus, dũ opem ferremus oppressis, dum nihil alienũ cõcupisceremus, C Græci principatum vltro nobis detulerũt: quos nunc incõsideratè, nimísque petulanter longo iam tẽpore contemnimus. Quidã.n. eò dementiæ venerunt, vt existiment iniustitiam probrosam quidem esse, sed afferre lucrum, & in quotidiana vita cum primis esse conducibilem: iustitiã verò, etsi laudari soleat, D nihil emolumẽti parere, & aliis vtiliorẽ esse

ἢ τοὺς ἔχοντας αὐτήν. κακῶς εἰδότες, ὡς οὔτε πρὸς χρηματισμὸν, οὔτε πρὸς δόξαν, οὔτε πρὸς ἃ δεῖ πράττειν, οὐθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην ἀρετὴ καὶ τὰ μέρη ταύτης. τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς, οἷς ἔχομεν ἐν τῇ ψυχῇ, τούτοις κτώμεθα καὶ τὰς ἄλλας ὠφελείας, ὧν δεόμενοι τυγχάνομεν. ὥσθ' οἱ τῆς αὑτῶν διανοίας ἀμελοῦντες, λελήθασι σφᾶς αὐτοὺς ἅμα τοῦ τε φρονεῖν ἄμεινον, καὶ τοῦ πράττειν βέλτιον ὀλιγωροῦντες. θαυμάζω δ' εἴ τις οἴεται τοὺς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀσκοῦντας, καὶ καρτερεῖν, καὶ μένειν ἐν τούτοις ἐθέλοντας, ἔλαττον ἕξειν τῶν πονηρῶν. ἀλλ' οὐχ ἡγουμένους καὶ παρὰ θεοῖς, καὶ παρὰ ἀνθρώποις πλέον οἴσεσθαι τῶν ἄλλων. ἐγὼ μὲν γὰρ μὲν οἴομαι τούτους μόνους, ὧν δεῖ πλεονεκτεῖν, τοὺς δ' ἄλλους οὐδὲ γινώσκειν οὐδὲν ὧν βέλτιόν ἐστιν. ὁρῶ γὰρ τοὺς μὲν τὴν ἀδικίαν προτιμῶντας, καὶ τὸ λαβεῖν τι τῶν ἀλλοτρίων μέγιστον ἀγαθὸν νομίζοντας· ὅμοια πάσχοντας τοῖς δελεαζομένοις τῶν

A quam iis qui ea prædití sunt. Verùm illi non intelligunt, neque ad parandas opes, neque ad gloriam consequendam, neque ad res necessarias gerendas, neque deniq. ad felicitatem adipiscendam, tantam esse vim in iniuria, quanta est in virtute & eius partibus. Nã his bonis quæ animo in- B sunt, etiam cæteras vtilitates, quibus opus est, paramus. Quare qui mentem suam negligunt, nõ animaduertunt se id negligere, vt aliis neque rectius sentiãt, nec meliore fortuna vtantur. Atq; adeo mirũ mihi videtur esse qui putet, eos, qui in proposito & constãtia colendæ pietatis & iusti- C tiæ labores suscipiant, & pericula adeant, deteriore conditione fore quã improbos, nec in maiore quàm alios tam deorum quàm hominũ gratia futuros. Ego verò persuasum habeo, solos hos iis rebus antecellere, quę veras vtilitates pariunt: reliquos ne intelligere quidẽ quid expediat. Nã qui palmam iniuriæ dãt, D & summum bonũ in eo ponunt vt alienis opibus potiantur: eos similes esse video feris, quæ ine-

ζώων, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπολαύοντας ὧν ἂν λάβωσιν, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐν τοῖς μεγίστοις κακοῖς ὄντας. τοὺς δὲ μετ' εὐσεβείας, καὶ δικαιοσύνης ζῶντας, ἔν τε τοῖς παροῦσι χρόνοις ἀσφαλῶς διάγοντας, καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχοντας. καὶ ταῦτ' εἰ μὴ κατὰ πάντων οὕτως εἴθισται συμβαίνειν, ἀλλὰ τό γ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτον γίγνεται τὸν τρόπον. χρὴ δὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἐπειδὴ τὸ μέλλον ἀεὶ συνοίσειν οὐ καθορῶμεν, τὸ πολλάκις ὠφελοῦν τοῦτο φαίνεσθαι προαιρουμένους. πάντων δ' ἀλογώτατον πεπόνθασιν, ὅσοι κάλλιον μὲν ἐπιτήδευμα νομίζουσιν εἶναι, καὶ θεοφιλέστερον τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας· χεῖρον δ' οἴονται βιώσεσθαι τοὺς ταύτῃ χρωμένους, τῶν τὴν πονηρίαν προῃρημένων. ἐβουλόμην δ' ἄν, ὥσπερ πρόχειρόν ἐστιν, ἐπαινέσαι τὴν ἀρετήν, οὕτω ῥᾴδιον εἶναι πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας ἀσκεῖν αὐτήν. νῦν δὲ δέδοικα μὴ μάτην τὰ τοιαῦτα λέγωμεν. διεφθάρμεθα γὰρ πολὺν ἤδη χρόνον ὑπ' ἀνθρώπων,

scantur: ac initio quidem his quæ prehenderint, cum voluptate frui, sed paulò pòst in maximis esse malis. eos autem qui pietatem & iustitiam colunt, & perpetuò in tuto esse, & de reliquo æui spatio vniuerso spem habere meliorem. Quæ si non in omnibus ita euenire consueuerunt, at plerunque hoc modo fiunt. Est autem cordatorum hominum officium, quoniam quid profuturum sit semper non perspicimus: quod frequentius prodest, id amplecti. Quid autem est eorum opinione absurdius, qui quum rem honestiorem & deo gratiorem existiment iustitiam iniuria, vitam eorũ qui illa vtuntur, fore miseriorem censent, quàm eorum qui se improbitati manciparunt? Vtinam verò tam facilè esset, auditores amore virtutis inflammare, quàm eam laudare facile est. Nunc metuo ne frustra hæc à me dicantur. Corrupti enim & deprauati sumus longo iam tempore ab hominibus,

οὐδὲν ἀλλ' ἢ φενακίζειν ὑμᾶς δυναμένων. οἳ τοσοῦτον τοῦ πλήθους καταπεφρονήκασιν, ὥσθ' ὁπόταν βουληθῶσι πόλεμον πρός τινας ἐξενεγκεῖν, αὐτοὶ χρήματα λαμβάνοντες, λέγειν τολμῶσιν, ὡς χρὴ τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι, καὶ μὴ περιορᾶν ἡμᾶς αὐτοὺς καταγελωμένους· μηδὲ τὴν θάλασσαν πλέοντας τοὺς μὴ τὰς συντάξεις ἐθέλοντας ὑμῖν ὑποτελεῖν. ἡδέως ἂν οὖν αὐτῶν πυθοίμην, τίσιν ἡμᾶς τῶν προγεγενημένων ὁμοίους κελεύουσι γίγνεσθαι· πότερον, τοῖς περὶ τὰ Περσικὰ γενομένοις, ἢ τοῖς πρὸς τοῦ πολέμου τοῦ Δεκελεικοῦ τὴν πόλιν διοικήσασιν; εἰ μὲν γὰρ τούτοις, οὐδὲν ἀλλ' ἢ συμβουλεύουσι πάλιν ἡμῖν περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύειν. εἰ δὲ τοῖς ἐν Μαραθῶνι νικήσασι, καὶ τοῖς πρὸ τούτων γενομένοις, πῶς οὐ πάντων ἀναισχυντότατοι τυγχάνουσιν ὄντες; εἰ τοὺς τότε πολιτευομένους ἐπαινοῦντες, τἀναντία πράττειν ἐκείνοις πείθουσιν ἡμᾶς, καὶ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνειν, περὶ ὧν ἀπορῶ τί ποιήσω, πότερα χρήσωμαι ταῖς ἀληθείαις, ὥσπερ καὶ

A qui nihil nisi fucum facere didicerunt: qui populum vsque adeo contemnunt, vt quum ipsi largitionibus corrupti, bellum aliquibus inferre student, dicere ausint, maiores esse imitandos: neque committendum vt ludibrio simus aliis: aut vllis mare pateat, qui vobis B nolint tributa pensitare. Ego verò perquam ex illis audire cupio, quorum superioris ætatis hominum nos similes esse iubeant. Eorúmne qui circa bella Persica fuerunt: an eorum qui ante bellum Decelicum rempublicam gesserunt? Quòd si horum: quid quæso suadent aliud quàm denuo fortunas omnes, i-C psámque libertatem periclitandam? sin illorum qui in Marathone vicerunt, & eorum qui ante illos vixerunt: annon sunt omnium impudentissimi, qui eos laudent, qui tum vrbi præfuerunt, quum nunc contraria vobis facienda censeant? Nam eò quidem vos inducunt, & ad D ea delicta impellunt, vt ego sim animi dubius quid agam: vtrum vt in cæteris, id quod

περὶ τῶν ἄλλων, ἢ καταστωπήσω, δείσας τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθειαν. δοκεῖ μὲν γάρ μοι βέλτιον εἶναι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. ὁρῶ δ' ὑμᾶς χαλεπώτερον διατιθεμένους πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας, ἢ πρὸς τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν γεγενημένους. οὐ μὴν ἀλλ' αἰσχυνθείην ἄν, εἰ φανείην μᾶλλον φροντίζων τῆς ἐμαυτοῦ δόξης, ἢ τῆς κοινῆς σωτηρίας. ἐμὸν οὖν ἔργον ἐστὶ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων τῆς πόλεως, προαιρεῖσθαι τῶν λόγων μὴ τοὺς ἡδίστους, ἀλλὰ τοὺς ὠφελιμωτάτους. ὑμᾶς δὲ χρὴ πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων, πολλαὶ θεραπεῖαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται· ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς ἀγνοούσαις, καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδέν ἐστιν ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἐξαμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ' ὅτι καταγέλαστόν ἐστι, τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν· τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν, πρὶν εἰδέναι σαφῶς εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ' ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας· τούτου δ' ἕνεκα

A res est, dicam, an metu vestræ offensionis, silentio prætercam. Nam illud quidem potius esse duco, nihil vt dissimulem. Sed idē vos eis grauius irasci solere video, qui reprehēdunt, quàm iis qui calamitate vos affecerūt. Verùm vtcūque res ceciderit, turpe iudico, meæ famæ potius quàm publicæ salutis B rationē habere. Vt igitur & meum, & cæterorū qui rempublicam curant, officium est, ea dicere quę nō auditu iucundissima, sed quæ factu sunt vtilissima: sic vos contrà statuere debetis primum, morborum corporis multas & varias curationes à medicis esse inuentas: animis autem ignaris, & malarum cupi- C ditatū plenis: nullū aliud esse remediū, nisi orationē, quæ liberè delicta reprehendat: deinde, ridiculum esse quum vstiones & sectiones medicorum toleremus, quò plures dolores depellamus: orationes, antequā planè cognitum sit an eam vim habeant vt audientibus prosint, improbare. Hæc eò præ- D

ταῦτα προεῖπον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποστειλάμενος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνειμένως, μέλλω ποιεῖσθαι τοὺς λόγους πρὸς ὑμᾶς. τίς γὰρ ἂν ἄλλοθεν ἐπελθὼν, καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γιγνομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν, οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἔχομεν, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλ' ἅπαν τοὐναντίον; οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν βίον ποριζομένους, ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες, ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν. ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πραττομένοις ποιοῦντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἐκείνοις ἕξομεν. οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γεγενημένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῶν ἄλλων σωτη-

A fatus sum, quòd de cæteris sine omni dissimulatione, & prorsus apertè apud vos dicere decreui. Quis enim obsecro est, qui peregrè aduenıens, & nostri erroris expers adhuc, si hisce de rebus improuiso interueniat, non delirare nos & insanire arbitretur? qui quum res à maioribus B præclarè gestas, laudi nobis ducamus, & rempublicam nostram eo nomine celebrare possimus: tantū abest vt eos vlla ex parte imitemur, vt planè contraria faciamus. Nam illi quidem pro Gręcis contra barbaros pugnare non destiterunt: nos verò, eos qui in Asia victum quæritabant, huc retractos, contra Græcos duximus. Illi, C dum Gręcis vrbibus libertatem restituunt, dum opem ferunt, Græciæ principatum acceperunt: nos qui seruitutē illis imponimus, qui planè diuersum agimus, indignamur eundem honorē nobis nō haberi? quum inter dicta & facta nostra atque illorum tantum intersit: vt ipsi pro cōseruandis Græ- D

είας τὴν τε πατρίδα τὴν αὐτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν· ἡμεῖς δ' οὐδ' ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν πλεονεξίας κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν· ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν· στρατεύεσθαι δ' οὐκ ἐθέλομεν. καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα· πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν. ἀλλ' ἀνθρώπους αἱρούμεθα τοὺς μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δ' ἐκ τῶν ἄλλων κακῶν συνεῤῥυηκότας. οἷς ὁπόταν τὶς διδῷ πλείονα μισθὸν, μετ' ἐκείνου ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθοῦσιν· ἀλλ' ὅμως οὕτως αὐτοὺς ἀγαπῶμεν ὥσθ' ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων τῶν ἡμετέρων, εἴπερ τινες ἐξαμαρτάνοιεν, οὐκ ἂν ἐθελήσαιμεν δίκας ὑποσχεῖν· ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκείνων ἁρπαγῆς καὶ βίας καὶ παρανομίας μελλόντων τῶν ἐγκλημάτων ἐφ' ἡμᾶς ἥξειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν ὅταν ἀκούσωμεν αὐτούς τι τοιοῦτο διαπεπραγμένους. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας ἐληλύθαμεν, ὥστ' αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς τῶν καθ' ἡμέραν ἐσμὲν, ξενοτροφεῖν δὲ ἐπικεχειρήκαμεν· καὶ τοὺς συμμάχους

A cis patriam deserere non dubitarint, & terra mariq; pugnando barbaros superarint: quũ nos ne pro nostra quidẽ auaritia dimicare audeamus. Imperitare quidẽ studemus omnib⁹, sed militare nolumus: ac nemo fere est mortalium omnium, quem bello non lacessamus, sed rei militaris exercitationem ipsi prorsus negligimus. B Et quum hi quorum operas conducimus, partim exules, partim transfugæ, partim omni flagitiorum genere cooperti, huc confluxerint, sic animati, vt si quis plus stipendij numeret, eius ductu nos oppugnaturi sint, adeo tamẽ eos diligimus, vt etiam si liberis nostris vim aut iniuriam fecerint, pœnas ab C eis exigere ne velimus quidẽ. Iam illorum auaritiæ, rapinis & iniquitati, tametsi nobis crimini dari soleat quod illi cõmiserint, adeo nõ succẽsemus, vt lętemur etiã, si quid eos eiusmodi perpetrasse audiuerimus. eò deniq; stultitiæ venimus, vt ipsi annonæ penuria laborantes, peregrinum alere militẽ D instituamus: & à sociis no

τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν λυμαινόμεθα, καὶ δασμολογοῦμεν ἵνα τοῖς ἁπάντων ἀνθρώπων κοινοῖς ἐχθροῖς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. τοσούτῳ δὲ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν εἰ πολεμεῖν πρός τινας ἐψηφίσαντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως δὴ ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς αὐτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν. ἡμεῖς δὴ εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μὲν, εἰ τριήρεις πληροῖεν, τοὺς μὲν ξένους, καὶ τοὺς δούλους, ναύτας ἐνεβίβαζον, τοὺς δὲ πολίτας μεθ' ὅπλων ἐξέπεμπον. νῦν δὲ τοῖς μὲν ξένοις ὁπλίταις χρώμεθα· τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. ὥσθ' ὁπόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντες, ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν. Ἀλλὰ γὰρ τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἄν τις ἰδὼν καλῶς διοικούμενα, περὶ τῶν ἄλ-

A stris tributa per iniuriam extorqueamus, quò mercedem communibus omnium hostibus numeremus. Postremo tanto deteriores sumus maioribus nostris (de laudatis illis nihil dico, sed de his qui in odio fuerunt) vt illi, si quibus bellum facere decreuissent, quamuis auro & argẽto refertũ esset ærarium, B tamen suis corporibus exequenda, quæ statuerant, censerent: nos ad tãtam egestatem redacti, in tanta ciuium multitudine, perinde vt magnus rex, conductitiis exercitibus vtamur. illi classe in mare deducta, peregrinos & seruos nauibus agendis præficiebant, ciues armis ornatos emittebant: nos cõductitiis militibus grauem C armaturam damus, ciues remigare cogimus. Vnde fit vt in hostilem agrum egressi, qui sibi imperium in Græcos arrogant, nauticum instrumẽtũ gestẽt: illi verò talibus ingeniis præditi, qualia paulo antè descripsimus, armati in acie versentur.

At .v. domi respublica sic administratur, vt in eã D

λων θαῤῥήσειεν, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῖς τούτοις μάλιστ' ἀγανακτήσειεν, οἵτινες αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμὲν, καὶ τὴν πόλιν ταύτην προτέραν οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων· προσῆκον δ' ἡμᾶς ἅπασιν εἶναι παράδειγμα τοῦ καλῶς καὶ τεταγμένως πολιτεύεσθαι, χεῖρον καὶ ταραχωδέστερον τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διοικοῦμεν τῶν ἄρτι τὰς πόλεις οἰκιζόντων. καὶ σεμνυνόμεθα μὲν καὶ μέγα φρονοῦμεν, ἐπὶ τῷ βελτίονες γεγονέναι τῶν ἄλλων· ῥᾷον δὲ μεταδίδομεν τοῖς βουλομένοις ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ Τριβαλλοὶ καὶ Λευκανοὶ τῆς αὐτῶν δυσγενείας. πλείστους δὲ τιθέμενοι νόμους, οὕτως ὀλίγον αὐτῶν φροντίζομεν (ἓν γὰρ ἀκούσαντες, γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων) ὥστε θανάτου τῆς ζημίας ἐπικειμένης, ἄν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο φανερώτατα ποιοῦντας, στρατηγοὺς χειροτονοῦμεν· καὶ τὸν πλείστους διαφθεῖραι τῶν πολιτῶν δυνηθέντα, τοῦτον ἐπὶ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων καθίσαμεν. σπουδάζοντες δὲ περὶ τὴν πολιτείαν οὐχ ἧττον ἢ περὶ τὴν σωτηρίαν, ὅλης τῆς πόλεως ἀμελοῦμεν· καὶ τὴν δημοκρατίαν

A intuenti bona ſpes fiat etiam de cæteris: imò illud ipſum eſt quod maximè indigneris. Nam quũ nos & indigenas eſſe, & hanc vrbem antè cæteras eſſe conditam dicamus, & nos vniuerſis exemplum præbere conueniat præclaræ ordinatæque reipublicæ, noſtram vrbem deterius & perturbatius adminiſtramus, quàm ij qui modò oppida B condunt. Splendore quidem natalium ſuperbimus, & alijs generoſiores eſſe volumus: ſed facilius quibuſuis hanc nobilitatem impertimus: quàm Triballi aut Lucani ſuam ignobilitatem. Leges plurimas ferimus: ſed eaſdem ita contemnimus, vt quum pœna capitis in eum ſancita ſit (vno e- C nim audito, etiam de cæteris iudicabitis) qui ſit ambitus conuictus: eos qui palam id faciunt, imperatores deligamus: & quo quiſque plures ciues corruperit, eo rebus à nobis maioribus præficiatur. Quũ de reipublicæ forma non minus ſoliciti ſimus quàm de ſalu- D te, totam ciuitatẽ negligimus. quum popularem

εἰδότες ἐν μὲν ταῖς ἡσυχίαις καὶ ταῖς ἀσφαλείαις αὐξανομένην, καὶ διαμένουσαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν, πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντας, ὡς πρὸς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας, δυσκόλως ἔχομεν· τοὺς δὲ τὸν πόλεμον ποιοῦντας, ὡς τῆς δημοκρατίας κηδομένους, εὔνους εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων καὶ πραγμάτων ὄντες, οὕτως ἀλογίστως ἔχομεν, ὥστε περὶ τῶν αὐτῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐ ταὐτὰ γινώσκομεν· ἀλλ' ὧν μὲν πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναβαίνειν κατηγοροῦμεν, ταῦτα συνελθόντες χειροτονοῦμεν. οὐ πολὺν δὲ χρόνον διαλιπόντες, τοῖς ἐνθάδε ψηφισθεῖσιν, ἐπειδὰν ἀπίωμεν, πάλιν ἐπιτιμῶμεν. προσποιούμενοι δὲ σοφώτατοι τῶν Ἑλλήνων εἶναι, τοιούτοις χρώμεθα συμβούλοις, ὧν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν καταφρονήσειεν. τοσοῦτον δὲ διαφέρομεν τῶν προγόνων, ὥστ' ἐκεῖνοι μὲν τοὺς αὐτοὺς προστάτας τῆς πόλεως ἐποιοῦντο, καὶ στρατηγοὺς ᾑροῦντο, νομίζοντες τὸν ἐπὶ τοῦ βήματος τὰ βέλτιστα συμβουλεῦσαι δυνάμενον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ἄριστ' ἂν βουλεύσασθαι καὶ καθ' αὐτὸν γενόμενον.

A statũ tranquillis & pacatis rebus crescere & confirmari sciamus, bellis verò iam bis sublatum esse: pacis studiosos, quasi omnia ad paucorum arbitriũ reuocare conentur, odimus: qui autem bella concitant, hoc demum & populares & beneuolos iudicamus, quum eloquentissimi & rerum
B gerẽdarum peritissimi haberi velimus, ea temeritate sumus vt eodem die de rebus iisdem non eadem decernamus: sed quæ domo egressi damnabamus, illa ipsa in concione suffragiis nostris comprobemus: & paulo pòst domum regressi, quæ hîc decreta
C sunt, denuo cauillemur. quum nos Græcorum sapientissimos esse profiteamur, ab eorum consiliis pendemus, quos nemo est qui non aspernetur. Tam longè autem à more maiorum recessimus, vt eosdem illi & summæ reipublicæ præficerent, & imperatores crearent: existimantes, qui pro concione optima suaderet, eundem
D nihilo deterius etiam per se deliberaturum.

ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον τούτων ποιοῦμεν· οἷς γὰρ περὶ τῶν μεγίστων συμβούλοις χρώμεθα, τούτους μὲν οὐκ ἀξιοῦμεν στρατηγοὺς χειροτονεῖν, ὡς νοῦν οὐκ ἔχοντας. οἷς δ' οὐδεὶς ἂν οὔτε περὶ τῶν ἰδίων, οὔτε περὶ τῶν κοινῶν συμβουλεύσαιτο, τούτοις αὐτοκράτορας ἐκπέμπομεν, ὡς ἐκεῖ σοφωτέρους γενησομένους, καὶ ῥᾷον βουλευσομένους περὶ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων, ἢ περὶ τῶν ἐνθάδε προτιθεμένων. λέγω δὲ τὸν λόγον τοῦτον οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς λεγομένοις ὄντων, ἐπιλίποι δ' ἄν με τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἡμέρας, εἰ πάσας τὰς πλημμελείας τὰς ἐν τοῖς πράγμασι γεγενημένας ἐξετάζειν ἐπιχειροίην.

Τίς οὖν ἀπαλλαγὴ γενήσεται τῆς ταραχῆς ταύτης; καὶ πῶς ἂν ἐπανορθωσαίμεν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, καὶ βελτίω ποιήσαιμεν; πρῶτον μὲν, ἢν παυσώμεθα δημοτικοὺς μὲν εἶναι νομίζοντες τοὺς συκοφάντας, ὀλιγαρχικοὺς δὲ, τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν· γνόντες ὅτι φύσει μὲν οὐδεὶς οὐδέτερον τούτων ἐστίν. ἐν ᾗ δ' ἂν ἕκαστοι

nos contrà, quibus in grauissimis rebus consultoribus vtimur, illis, tanquam stolidis, imperium non deferimus. Qui verò eius generis sunt, vt nemo publicè priuatímve illorum consilium expetat, hos dictatores mittimus: quasi verò illic sapientiores futuri sint, & facilius consultaturi de totius Græciæ statu & bello administrando, quàm de rebus quæ hîc considerandæ proponuntur. Neque tamen hæc æquè ad omnes pertinere volo: sed ad eos duntaxat qui tales sunt quales iam diximus. Dies me defecerit si in omnia nostrarum actionum delicta coner seuerius inquirere.

Qua ratione igitur hoc tumultu liberabimur? quo pacto reipubl. statum corrigemus, & in melius prouehemus? Primùm, si desierimus calumniatores habere pro popularibus: honestósque viros pro oligarchicis. Illud enim tenendũ est, natura neminem neque popularem neque paucorum esse potentiæ studiosum: sed eam quéque reipublicæ for-

τιμῶνται, ταύτην βούλονται καθεστάναι τὴν πολιτείαν. ἐὰν οὖν ἀσκῆτε καὶ προσέχητε τοῖς χρηστοῖς ἀντὶ τῶν πονηρῶν, ὥσπερ τὸ παλαιὸν, βέλτιον ἕξετε χρῆσθαι καὶ τοῖς δημαγωγοῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτευομένοις. δεύτερον δ᾽, ἐὰν ἐπιχειρῆτε τὰς συμμαχίας κτᾶσθαι, μὴ πολέμοις μηδὲ πολιορκίαις, ἀλλ᾽ εὐεργεσίαις. προσήκει γὰρ τὰς μὲν φιλίας ἐκ τούτων γίγνεσθαι, τὰς δὲ ἔχθρας, ἐξ ὧν νῦν τυγχάνομεν πράττοντες. τρίτον, ἐὰν μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσησθε, μετά γε τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, τοῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμεῖν. τοῖς γὰρ οὕτω διακειμένοις ἑκόντες καὶ τὰς δυναστείας καὶ τὰς ἡγεμονίας παραδιδόασιν. ἐὰν οὖν ἐμμείνητε τοῖς εἰρημένοις, καὶ τοιούτους ὑμᾶς αὐτοὺς παράσχητε, πολεμικοὺς μὲν ὄντας ταῖς μελέταις, καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικοὺς δὲ, τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πράττειν, οὐ μόνον εὐδαίμονα ποιήσετε ταύτην τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἅπαντας. οὐδὲ γὰρ ἄλλη τῶν πόλεων οὐδεμία τολμήσει περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρ-

A mam expetere maximè, qua maximè honoratur. Quòd si coletis & amplectemini bonos viros præ malis, sicut olim factum fuit, ad vestras rationes magis accõmodatos habebitis tribunos plebis, & reliquos magistratus. Secundò, si vobis adiungere presidia sociorũ, nõ bellis aut obsidionibus, sed beneficiis instituerítis. ex B his. n. amicitias oriri consentaneum est: ex iis autẽ rebus quales nunc agitamus, inimicitias. Tertiũ est, vt secundũ pietatem in deos, nihil maiori studio habeatis, quàm vt Græci quã honestissimè de vobis & sentiant & loquantur. Nã quos illi sic animatos viderint, his vltro & potẽtatus & prin- C cipatus deferũt. Quòd si ca quæ diximus, præstiteritis, & ita vos cõparaueritis, vt & rei militaris exercitationibus atque apparatibus ad bellũ instructi sitis: & pacis ita studiosi fueritis, vt ne quid aliter quàm ius & æquum postulat agatis: nõ hãc modò vrbem, sed etiam omnes Grecos bea- D bitis: quos ne aliarũ quidem vrbiũ vlla offendere

τάνειν· ἀλλ᾽ ὁμονοήσουσι, καὶ πολλὴν ἡσυχίαν ἕξουσιν, ὅταν ἴδωσι τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν ἐφεδρεύουσαν, καὶ παρεσκευασμένην τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὁπότερον γ᾽ ἂν ποιῶσι γ᾽ ἡμέτερον καλῶς ἕξει, καὶ συμφερόντως. ἤν τε γὰρ δόξῃ τῶν πόλεων ταῖς προεχούσαις ἀπέχεσθαι τῶν ἀδικημάτων, ἡμεῖς τούτων τῶν ἀγαθῶν τὴν αἰτίαν ἕξομεν. ἐάν τε ἐπιχειρῶσιν ἀδικεῖν, ἐφ᾽ ἡμᾶς πάντες οἱ δεδιότες καὶ κακῶς πάσχοντες καταφεύξονται, πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ποιούμενοι, καὶ διδόντες οὐ μόνον τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτούς. ὥστ᾽ οὐκ ἀπορήσομεν, μεθ᾽ ὧν κωλύσομεν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας. ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἕξομεν τοὺς ἑτοίμως καὶ προθύμως συναγωνιζομένους ἡμῖν. ποία γὰρ πόλις, ἢ τίς ἀνθρώπων οὐκ ἐθελήσει μετασχεῖν τῆς φιλίας καὶ τῆς συμμαχίας τῆς ἡμετέρας; ὅταν ὁρῶσι τοὺς αὐτοὺς ἀμφότερα, καὶ δικαιοτάτους ὄντας, καὶ μεγίστην δύναμιν κεκτημένους, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους σώζειν βουλομένους, καὶ δυναμένους, αὐτοὺς δὲ μηδεμιᾶς βοηθείας δεομένους;

A audebit, sed consentient omnes, & in summo se otio continebunt, quũ nostram potentiam veluti è specula prospicientem omnia, viderint, & in hoc intentam, vt oneratis iniuria opituletur. Sed vtrũ illæ fecerint, reipubl. nostræ præclarè atque vtiliter consultum erit. Nam siue potẽtioribus vrbibus B visum fuerit, abstinere iniuriis, ea felicitas vobis imputabitur: siue grassari cœperint, qui in metu sunt, & malè tractantur, ad nos confugient, & supplices auxilium expetẽt, nec principatũ nobis tantùm tradent, sed etiam semetipsos fidei nostræ cõmittẽt. Quare non defuturi sunt, quorum auxiliis C delinquẽtes coerceamus: sed multos habebim⁹ qui strenuam atque alacrem operã nobis nauent. Quæ enim vrbs, aut quis mortalium nostram amicitiã & societatem non ducet expetendam, si viderint nos vtraq; re excellere & insigni iustitia, & maxima potentia? itaq; paratos, vt aliis saluti esse & possimus & velimus, quum ipsi D nullis auxiliis egeamus?

πόσίω δὲ χρὴ προσδοκᾶν τὰ τῆς πόλεως ἐπίδοσιν λήψεσθαι, τοιαύτης εὐνοίας ἡμῖν παρὰ τῶν ἄλλων ὑπαρξάσης; πόσον δὲ πλοῦτον εἰς τὴν πόλιν εἰσρυήσεσθαι, δι' ἡμῶν ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος σωζομένης; τίνας δ' οὐκ ἐπαινέσεσθαι τοὺς τηλικούτων καὶ τοσούτων ἀγαθῶν αἰτίους γεγενημένους; ἀλλὰ γὰρ οὐ δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν ἅπαντα τῷ λόγῳ περιλαβεῖν, ἃ τυγχάνω τῇ διανοίᾳ καθορῶν πλὴν, ὅτι καλόν ἐστιν ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ἀδικίαις, καὶ μανίαις, πρώτους εὖ φρονήσαντας προστῆναι τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας, καὶ σωτηρίας, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνας αὐτῶν κληθῆναι, καὶ περιβλέπτους ἐπ' ἀρετῇ γενομένους τὴν δόξαν τὴν τῶν προγόνων ἀναλαβεῖν. κεφάλαιον δὲ τούτων ἐκεῖνο ἔχω λέγειν· εἰς ὃ πάντα τὰ προειρημένα συντείνει, καὶ πρὸς ὃ χρὴ βλέποντας, τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως δοκιμάζειν. δεῖ γὰρ ἡμᾶς, εἴπερ βουλόμεθα διαλύσασθαι μὲν τὰς διαβολὰς, ἃς ἔχομεν ἐν τῷ παρόντι, παύσασθαι δὲ τῶν πολέμων τῶν μάτην γιγνομένων, κτήσασθαι δὲ τῇ πόλει τὴν ἡγεμονίαν εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον; μισῆσαι μὲν πάσας τὰς τυραννικὰς ἀρχὰς καὶ δυναστείας

A Quanta verò nostræ vrbis incrementa expectanda erunt, si aliorum tanta fuerit erga nos beneuolentia? quantis opibus affluet respubl. si vniuersa Græcia per nos conseruabitur? qui nos tãtæ felicitatis autores laudibus nõ extollent? Sed ego propter senectutis imbecillitatem, oratione mea non B omnia complecti possum, quæ animo perspicio: nisi quòd præclarũ est, vt nos, in aliorum iniuriis & insania, primi ad sanã mentem reuersi, Græcorum salutis & libertatis curã suscipiamus potius quàm vt pestes illorum appellemur, & virtute illustres facti, auitam gloriam recuperemus. Nunc id dicam quod caput est, quò & su- C periora omnia pertinent, & in quod intuentes, omnes nostræ vrbis actiones probare debemus. Nã si maledicta, quæ nunc in nos cõferũtur, reprimere, si temeraria bella restinguere, si principatũ perpetuò tenere studem⁹: nulla tyrãnica imperia & potestates affectare nos opor- D

ναστείας, ἀναλογισαμένους τὰς συμφορὰς τὰς ἐξ αὐτῶν γιγνομένας, ζηλῶσαι δὲ καὶ μιμήσασθαι τὰς ἐν Λακεδαίμονι βασιλείας. ἐκείνοις γὰρ ἀδικεῖν ἧττον ἔξεστιν ἢ τοῖς ἰδιώταις. τοσούτῳ δὲ μακαριστότεροι τυγχάνουσιν ὄντες τῶν βίᾳ τὰς τυραννίδας κατασχόντων, ὅσον οἱ μὲν τοὺς τοιούτους ἀποκτείναντες, τὰς μεγίστας δωρεὰς παρὰ τῶν πολιτευομένων λαμβάνουσιν· ὑπὲρ ἐκείνων δ' οἱ μὴ τολμῶντες ἐν ταῖς μάχαις ἀποθνήσκειν, ἀτιμότεροι γίγνονται τῶν τὰς τάξεις λειπόντων, καὶ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλλόντων. ἄξιον οὖν ὀρέγεσθαι τῆς τοιαύτης ἡγεμονίας. ἔνεστι δ' ἐν τοῖς πράγμασιν ἡμῶν τυχεῖν παρὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς τιμῆς ταύτης, ἥνπερ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν πολιτῶν ἔχουσιν, ἢν ὑπολάβωσι τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν, μὴ δουλείας ἀλλὰ σωτηρίας αἰτίαν αὐτοῖς ἔσεσθαι. πολλῶν δὲ καὶ καλῶν λόγων ἐνόντων περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην εἰπεῖν, ἐμοὶ μὲν ἀμφότερα συμβουλεύει παύσασθαι λέγοντι, καὶ τὸ μῆκος τοῦ λόγου, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐμῶν ἐτῶν. τοῖς δὲ νεω-

A rebit, vel secuturis calamitatibus consideratis: & reges Lacedæmoniorum imitari atque æmulari: quibus quum minor delinquendi potestas sit, quàm priuatis hominibus: tanto feliciores sunt aliis qui vi tenent imperia, vt tyrannorũ interfectoribus maxima præmia publicè constituta sint: pro illis verò qui B mortem oppetere in prælijs dubitarint, ignominiosiores habeantur iis qui ordines deseruerunt, aut clypeos abiecerunt. Operæpretium igitur est talem expetere principatum. Earum autem rerum quas vobis sequendas esse dixi, hæc natura est, vt per eas à Græcis eum honorem consecuturi sitis, qui Spartanis regibus à C ciuibus habetur: si credere poterunt, vestram potentiam spectare non ad Græciam opprimendam, sed conseruandam. Etsi autem de hoc argumento multa & varia dici possent: tamen, vt dicendi finem faciam, vtraque me admonent, & orationis longitudo, & annorum meorum D multitudo. Iuniores

τέροις, καὶ μᾶλλον ἀκμάζουσιν ἢ ἐγώ, παραινῶ καὶ παρακελεύομαι τὰ τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν ἐξ ὧν τὰς μεγίστας τῶν πόλεων, καὶ τὰς εἰθισμένας τοῖς ἄλλοις κακὰ παρέχειν, προτρέψουσιν ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην. ὡς ἐν ταῖς τῆς Ἑλλάδος εὐπραγίαις συμβαίνει καὶ τὰ τῶν φιλοσόφων πράγματα πολὺ βελτίω γίνεσθαι.

Δυοῖν μὲν τοίνυν λόγοιν ἀκηκόατε· βούλομαι δὲ καὶ τοῦ τρίτου μικρὰ διελθεῖν· ἵν' ὑμῖν μᾶλλον ἔτι γένηται καταφανές, ὅτι πάντες οἱ λόγοι πρὸς ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην συντείνουσιν. ἔστι δ' ὁ μέλλων ῥηθήσεσθαι, Νικοκλεῖ τῷ Κυπρίῳ τῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον βασιλεύοντι συμβουλεύων, ὡς δεῖ τῶν πολιτῶν ἄρχειν. οὐχ ὁμοίως δὲ γέγραπται τοῖς ἀνεγνωσμένοις· οὗτοι μὲν γὰρ τὸ λεγόμενον, ὁμολογούμενον ἀεὶ τοῖς προειρημένοις καὶ συγκεκλειμένον ἔχουσιν· ἐν δὲ τούτῳ, τοὐναντίον. διαλύσας γὰρ ἀπὸ τοῦ προτέρου, καὶ χωρίσας, ὥσπερ τὰ καλούμενα κεφάλαια ποιήσας, πειρῶμαι διὰ βραχέων ἕκαστον ὧν συμβουλεύω φράζειν. τούτου δ' ἕνεκα ταύτην ἐποιησάμην τὴν ὑπόθεσιν

autem, & per ætatem me robustiores, moneo & hortor vt ea & dicant & scribant quibus maximæ vrbes & aliis nocere solitæ, ad virtutem & iustitiam incitentur. Nam in rebus Græciæ secundis, eruditorum etiam hominum res multo fieri meliores consueuerunt.

Duarum igitur orationum quasdam partes audiuistis. sed & è tertia pauca recitabo: vt omnes meas orationes ad virtuté & iustitiam referri, planius intelligatis. Monet autem hæc quæ iam legetur oratio, Nicoclem qui eo tempore Cypri regnum tenebat, quomodo ciuibus sit imperandum. Neque verò eodem modo scripta est quo eæ quæ iam lectæ sunt. In illis enim quicquid dicitur, id cum superioribus perpetua serie cohæret, ac deuinctum est: in hac auté contrarium fit. Dissolutas enim & distinctas à prioribus præceptiones, in capita, quæ vocantur, redegi: vt omnia quæ suadeo paucis verbis explicarem. Id autem argumentum propterea tractaui,

ἡγούμενος ἐκ τοῦ παραινεῖν τήν τε διάνοιαν τὴν ἐκείνου μάλιστ' ἂν ὠφελήσειν, καὶ τὸν τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ τάχιστα δηλώσειν. διὰ τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην πρόφασιν καὶ νῦν αὐτὸν ὑμῖν δεῖξαι προειλόμην. οὐχ ὡς ἄριστα τῶν λοιπῶν λόγων γεγραμμένων, ἀλλ' ὡς ἐκ τούτου μάλιστα φανερὸς γενησόμενος, ὃν τρόπον εἴθισμαι τοῖς ἰδιώταις, καὶ τοῖς δυνάσταις πλησιάζειν. φανήσομαι γὰρ πρὸς αὐτὸν ἐλευθέρως, καὶ τῆς πόλεως ἀξίως διειλεγμένος, καὶ οὔτε τὸν ἐκείνου πλοῦτον, οὔτε τὴν δύναμιν θεραπεύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἐπαμύνων, καὶ παρασκευάζων καθ' ὅσον ἦν δυνατὸν τὴν πολιτείαν αὐτῷ ὡς οἷόν τε πρᾳοτάτην. ὅπου δὲ βασιλεῖ διαλεγόμενος, ὑπὲρ τοῦ δήμου τοὺς λόγους ἐποιούμην, ἦπου τοῖς ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευομένοις σφόδρ' ἂν παρακελευσαίμην τὸ πλῆθος θεραπεύειν. ἐν μὲν οὖν τῷ προοιμίῳ καὶ τοῖς πρώτοις λεγομένοις, ἐπιτιμῶ ταῖς μοναρχίαις ὅτι δέον αὐτοὺς τὴν φρόνησιν ἀσκεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων, οἱ δὲ χεῖρον πεπαίδευνται τῶν ἰδιωτῶν. διαλεχθεὶς

A quòd exiſtimabam, monēdo præcipiendóque, me & eius ingenio maximas vtilitates allaturum, & mores meos optimè demonſtraturum. Qua eadem de cauſa vobis etiam nunc eam oſtendere conſtitui: non quod inter cæteras ornatiſſimè ſcripta ſit, ſed quòd ex ea optimè cognoſci queat quo pacto B & cum plebeiis hominibus, & cum principibus viris agere ſoleã. Hinc enim apparebit, me liberè & è dignitate noſtræ ciuitatis cum eo diſſeruiſſe: nec diuitiis illius, nec potentiæ adulantem, ſed & populi cauſam egiſſe, & ipſam gubernationẽ quàm fieri potuit leniſſimam (quantum in me quidem C fuit) conſtituiſſe. Quum autem cum rege agens, populo ſim patrocinatus: quanto magis in populari verſantibus republ. hortator & autor ero colendæ multitudinis? Ac in exordio quidem, & primo veluti limine orationis, reprehendo principes: qui quum excolere mentem, & ingenium exercere magis quàm alij deberent, D peius inſtituti ſint hominibus priuatis. Ea diſpu-

δὲ περὶ τούτων, παραινῶ τῷ Νικοκλεῖ, μὴ ῥᾳθυμεῖν, μηδ᾽ ὥσπερ ἱερωσύνην εἰληφότα τὴν βασιλείαν, ἀμελῶς οὕτω τὴν γνώμην ἔχειν· ἀλλὰ τῶν ἡδονῶν ἀμελήσαντα, προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν. ἐπιχειρῶ δὲ καὶ τοῦτο πείθειν αὐτόν, ὡς χρὴ δεινὸν νομίζειν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς χείρους τῶν κρειττόνων ἄρχοντας, καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττοντας, λέγων, ὡς ὅσῳπερ ἂν ἐρρωμενέστερον τὴν τῶν ἄλλων ἄγνοιαν ἀτιμάσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον τὴν αὑτοῦ διάνοιαν ἀσκήσει.

Πολλῶν δ᾽ ἐφεστώτων μοι λόγων, ἀπορῶ πῶς αὐτοὺς διάθωμαι. δοκεῖ γάρ μοι καθ᾽ αὑτὸ μὲν ἕκαστον ὧν διανοοῦμαι ῥηθὲν, ἐπιεικὲς ἂν φανῆναι· πάντα δὲ νυνὶ λεγόμενα, πολὺν ἂν ὄχλον ἐμοί τε καὶ τοῖς ἀκούουσι παρασχεῖν. ὅπερ καὶ περὶ τῶν ἤδη προειρημένων δέδοικα, μὴ τοιοῦτό τι πάθος αὐτοῖς διὰ τὸ πλῆθος τυγχάνῃ συμβεβηκός. οὕτω γὰρ ἀπλήστως ἅπαντες ἔχομεν περὶ τοὺς λόγους, ὥστ᾽ ἐπαινοῦμεν μὲν τὴν εὐκαιρίαν, καὶ φαμὲν οὐδὲν εἶναι τοιοῦτον· ἐπειδὰν δ᾽

A tatione abſoluta, Nicoclem moneo ne ſocordiæ indulgeat: néve ita omiſſo animo ſit, quaſi regnum tanquam ſacerdotium ſuſcepiſſet: ſed vt ſpretis voluptatibus, animum rebus gerendis intendat. Illud etiam ei perſuadere conor, rem abſurdiſſimam exiſtimandum, ſi deteriores cum imperio præeſſe videat præſtantioribus, ac B prudentioribus dare manſtata ſtultiores: atque aſſero, fore vt quanto magis aliorum inſcitiam contemnat, tanto diligentius ingenium ſuum exerceat.

Etſi autem multa in mentem mihi veniunt, neſcio tamen quid de eis ſtatuere debeam. Nam ſingula quæ cogito, per ſe mihi di- C ctu commoda & æqua videntur: ſi verò nunc omnia proferantur, magna moleſtia & me & auditores affectura eſſe. atque adeo vereor vt prolixa etiam ſuperiorum commemoratio faſtidium effugerit. Omnes enim tam inſatiabili dicendi cupiditate tenemur, vt opportunitatem laude- D mus, nec quicquam præſtabilius eſſe dicamus: quum

δ' οἰηθῶμεν ὡς ἔχομέν τι λέγειν, ἀμελήσαντες τοῦ μετριάζειν, καὶ κατὰ μικρὸν ἀεὶ προστιθέντες, εἰς τὰς ἐσχάτας ἀκαιρίας ἐμβάλλομεν ἡμᾶς αὐτούς. ὅπου γε καὶ λέγων ἐγὼ ταῦτα, καὶ γινώσκων ὅμως ἔτι βούλομαι βραχέα διαλεχθῆναι πρὸς ὑμᾶς. ἀγανακτῶ γάρ, ὁρῶν τὴν συκοφαντίαν ἄμεινον τῆς φιλοσοφίας φερομένην, καὶ τὴν μὲν κατηγοροῦσαν, τὴν δὲ κρινομένην. ὅ, τίς ἂν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν γενέσθαι προσεδόκησεν, ἄλλως τε καὶ παρ' ἡμῖν τοῖς ἐπὶ σοφίᾳ μεῖζον τῶν ἄλλων φρονοῦσιν; οὐκοῦν ἐπί γε τῶν προγόνων οὕτως εἶχεν. ἀλλὰ τοὺς μὲν καλουμένους σοφιστὰς ἐθαύμαζον, καὶ τοὺς συνόντας αὐτοῖς ἐζήλουν, τοὺς δὲ συκοφάντας πλείστων κακῶν αἰτίους ἐνόμιζον εἶναι. μέγιστον δὲ τεκμήριον· Σόλωνα μὲν γὰρ τὸν πρῶτον τῶν πολιτῶν λαβόντα τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην, προστάτην ἠξίωσαν τῆς πόλεως εἶναι. περὶ δὲ τῶν συκοφαντῶν χαλεπωτέρους ἢ περὶ τῶν ἄλλων κακουργιῶν τοὺς νόμους ἔθεσαν. τοῖς μὲν γὰρ μεγίστοις τῶν ἀδικημάτων ἐν ἑνὶ τῶν δικαστηρίων τὰς κρίσεις ἐποιήσαντο. κατὰ δὲ τούτων

A verò aliquid habere videmur quod dicamus, neglecto modo, semper aliquid prioribus paulatim adiiciendo, in extremam importunitatem incidamus. Nam & ego, qui hæc dico ac sentio, pauca adhuc vobiscum differere volo. Indignor enim, quum sycophantiam conditione meliore esse video quàm philosophiam: & illam quidé accusare, hanc verò causam dicere. Quod, quis veterum fuit, qui futurum esse crederet? apud vos præsertim, qui sapientiores aliis habere vultis? Apud maiores certè quidem alia ratio fuit. Nam eos qui sophistæ dicebantur, magni faciebant, eorúmque familiares, beatos iudicabant: sycophantas autem, perniciosissimos homines existimabant. Cuius rei maximum signum illud est, quòd Solonem, qui primus ciuium hoc cognomen sortitus fuit, gubernatorem ac principem ciuitatis esse voluerunt. in sycophantas autem grauiores quàm in alios maleficos; leges tulerunt. De summis enim iniuriis in vno iudicari prętorio voluerunt: hos verò

A γραφὰς μὲν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, εἰσαγγελίας δ' εἰς τὴν βουλήν, προβολὰς δ' ἐν τῷ δήμῳ, νομίζοντες τοὺς ταύτῃ τῇ τέχνῃ χρωμένους, ἁπάσας ὑπερβάλλειν τὰς πονηρίας. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους πειρᾶσθαι λανθάνειν κακουργοῦντας, τούτους δ' ἐν ἅπασιν ἐπιδεικνύναι τὴν αὑτῶν ὠμότητα, καὶ μισανθρωπίαν, καὶ φιλαπεχθημοσύνην. κἀκεῖνοι μὲν οὕτως ἐγίνωσκον περὶ αὐτῶν· ὑμεῖς δὲ τοσοῦτον ἀπέχετε τοῦ κολάζειν αὐτούς, ὥστε τούτοις χρῆσθαι κατηγόροις, καὶ νομοθέταις περὶ τῶν ἄλλων. καίτοι προσῆκεν αὐτοὺς νῦν μισεῖσθαι μᾶλλον, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. τότε μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις μόνον, καὶ τοῖς κατὰ τὴν πόλιν ἔβλαπτον τοὺς συμπολιτευομένους. νυνὶ δὲ αὐξηθείσης τῆς πόλεως, καὶ λαβούσης τὴν ἀρχήν, ἣν οἱ πατέρες ἡμῶν εἶχον, μᾶλλον θαῤῥήσαντες τοῦ συμφέροντος, τοῖς μὲν καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνδρῶν, καὶ μεγάλην τὴν πόλιν ποιήσασι, διὰ τὰς δυναστείας ἐφθόνησαν· πονηρῶν δὲ ἀνθρώπων, καὶ μεστῶν θρασύτητος ἐπεθύμησαν· οἰηθέντες ταῖς μὲν τόλμαις, καὶ ταῖς φιλαπεχθημοσύναις,

A & ad sex viros citari, & deferri apud senatum, & apud populum accusari sinunt: existimantes, istius generis artifices omnẽ improbitatem excedere. nam alios id studere tantùm, vt sua maleficia tegant: istos vbique ostentare suam crudelitatem & inhumanitatem, odiúmque de industria quæritare. Ac il- B li quidem sic de eis statuerunt, vos verò tantùm abest vt puniatis eos, vt his & accusationes aliorum mandetis, & iisdem legumlatoribus vtamini. Atqui decebat eos nunc in odio maiore esse quàm olim. Tunc enim peruulgatis duntaxat in negotiis nostræ vrbis, & subinde in orbem redeuntibus, noce- C bant ciuibus: nunc verò auctis vrbis opibus, & eo imperio quod maiores habuerãt, recepto, audaciores facti quàm oportuit, viris bonis ac pręstantibus, quorum virtute respublica est amplificata, quàm consecuti sunt autoritatem, inuiderunt: & homines improbos audaciáq. plenos expetiuerunt: opinati, eos quòd & audaces sint, & nullas D inimicitias reformident,

ἱκανοὺς αὐτοὺς ἔσεσθαι διαφυλάττειν τὴν δημοκρατίαν, διὰ δὲ τὴν φαυλότητα τῶν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ὑπαρξάντων, οὐ μέγα φρονήσειν, οὐδ' ἐπιθυμήσειν ἑτέρας πολιτείας. ἐκ ταύτης δὴ τῆς μεταβολῆς, τί τῶν δεινῶν οὐ συνέπεσε τῇ πολιτείᾳ καὶ τῶν μεγίστων κακῶν, ὧν οἱ ταύτην ἔχοντες τὴν φύσιν, καὶ λέγοντες, καὶ B πράττοντες διετέλεσαν; οἳ τοὺς μὲν ἐνδοξοτάτους τῶν πολιτῶν, καὶ μάλιστα δυναμένους ποιῆσαί τι τὴν πόλιν ἀγαθὸν, ὀλιγαρχίαν ὀνειδίζοντες, καὶ λακωνισμὸν οὐ πρότερον ἐπαύσαντο πρὶν ἠνάγκασαν ὁμοίους γενέσθαι ταῖς αἰτίαις ταῖς λεγομέναις περὶ αὐτῶν. τοὺς δὲ συμμάχους λυμαινόμενοι C καὶ συκοφαντοῦντες, καὶ τοὺς βελτίστους ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐκβάλλοντες, οὕτω διέθεσαν, ὥσθ' ἡμῶν μὲν ἀποστῆναι, τῆς δὲ Λακεδαιμονίων ἐρασθῆναι φιλίας καὶ συμμαχίας· ἐξ ὧν εἰς πόλεμον καταστάντες, πολλοὺς ἐπείδομεν τῶν πολιτῶν, τοὺς μὲν τελευτήσαντας, τοὺς δ' D ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γενομένους, τοὺς δ' εἰς ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων καταστάντας, ἔτι δὲ τὴν δημοκρατίαν δὶς καταλυ-

A popularem ſtatum poſſe tueri: & quum ex infimo loco emerſerint, non ſuperbos, aut nouarum rerũ fore ſtudioſos. Verùm ex iſta mutatione quæ pericula, quæ maxima in rempublicam mala inuecta non ſunt, propter ea quæ iſtis ingeniis homines perpetuò & dixerunt & geſſerunt? Qui laudatiſſimis ciuibus & reipubl. maximè profuturis, oligarchiæ & Laconum ſtudium obiicere non prius deſtiterũt, quàm eos perpuliſſent vt obiecta crimina verè in ſe admitterent: & tales fierent quales eſſe à calumniatoribus dictitabantur. Socios verò vexando & calumniando, & optimos quoſque re familiari ſpoliando, eò redegerunt vt à nobis alienati ac repulſi, Lacedæmoniorum amicitiam & ſocietatem adamarint. Quibus de rebus bello nobis concitato, multos ciuium conſpeximus partim trucidatos, partim captos ab hoſtibus, partim rei familiaris penuria oppreſſos, atque etiam popularem ſtatum bis abroga-

θεῖσαν, καὶ τὰ τείχη τῆς πατρίδος κατασκαφέντα· τὸ δὲ μέγιστον, ὅλην τὴν πόλιν περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύσασαν, καὶ τὴν ἀκρόπολιν τοὺς πολεμίους οἰκήσαντας.

Ἀλλὰ γὰρ αἰσθάνομαι, καίπερ ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἔξω φερόμενος, τὸ μὲν ὕδωρ ἡμᾶς ἐπιλεῖπον· αὐτὸς δὲ ἐμπεπλωκὼς εἰς λόγους ἡμερησίους, καὶ κατηγορίας. ὑπερβὰς οὖν τὸ πλῆθος τῶν συμφορῶν τῶν διὰ τούτους γεγενημένων, καὶ διωσάμενος τὸν ὄχλον τῶν ἐνόντων εἰπεῖν περὶ τῆς τούτων συκοφαντίας, μικρῶν ἔτι πάνυ μνησθεὶς, καταλύσω τὸν λόγον. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὁρῶ τοὺς κινδυνεύοντας, ἐπειδὰν περὶ τὴν τελευτὴν ὦσι τῆς ἀπολογίας, ἱκετεύοντας καὶ δεομένους, καὶ τοὺς παῖδας καὶ τοὺς φίλους ἀναβιβαζομένους· ἐγὼ δ' οὔτε πρέπειν οὐδὲν ἡγοῦμαι τῶν τοιούτων τοῖς ἡλικούτοις· πρός τε τῷ ταῦτα γινώσκειν, αἰσχυνθείην ἂν εἰ δι' ἄλλο τι σωζοίμην ἢ διὰ τοὺς λόγους τοὺς προειρημένους ὑπ' ἐμοῦ, καὶ γεγραμμένους. οἶδα γὰρ ἐμαυτῷ οὕτως ὁσίως καὶ δικαίως κεχρημένον αὐτοῖς, καὶ περὶ τὴν πόλιν, καὶ περὶ

tum, & patriæ mœnia diruta: &, quod maximum est, vrbem in periculum seruitutis & excidij adductam, & arcem ita vt hostes in ea habitarint, occupatam.

Sed enim sentio, quanquam efferor iracundia, nos aqua defici, ac me incidisse in materiam quæ totum diem postularet, atque ad accusationem esse delapsum. Præterita igitur multitudine calamitatum, quarum isti autores fuêre, & reiecta molestia & turba eorum quæ de istorum calumniis dici possent: paucis omnino abiectis, orationem concludam. Alios quidem reos video, vbi iam defensionis finem attigerunt, supplicare & obtestari, & liberos suos atque amicos ad deprecandum subornare. ego verò neque decere quicquam istius generis hanc meam ætatem existimo: & præter hoc quòd ita sentio, etiam erubescerem, si alia res saluti ac præsidio mihi fuisset, quàm orationes antè recitatæ à me, & conscriptæ. Scio enim ita sanctè & iustè locutum esse, tum de republica, tum de ma-

τοὺς προγόνους, καὶ μάλιστα περὶ τοὺς θεούς. ὥστ᾽, εἴ τι μέλει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων αὐτοῖς, οὐδὲ τῶν νῦν περὶ ἐμὲ γιγνομένων οὐδὲν αὐτοὺς οἴομαι λανθάνειν. διόπερ οὐκ ὀρρωδῶ τὸ μέλλον μοι συμβήσεσθαι παρ᾽ ὑμῶν· ἀλλὰ θαῤῥῶ, καὶ πολλὰς ἐλπίδας ἔχω, τότε μοι τοῦ βίου τὴν τελευτὴν ἥξειν, ὅταν μέλλῃ συνοίσειν ὑμῖν· B σημείῳ χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν παρελθόντα χρόνον οὕτω τυγχάνω βεβιωκὼς μέχρι ταυτησὶ τῆς ἡμέρας, ὥσπερ προσήκει τοὺς εὐσεβεῖς καὶ θεοφιλεῖς τῶν ἀνθρώπων. ὡς οὖν ἐμοῦ ταύτην ἔχοντος τὴν γνώμην, καὶ νομίζοντος, ὅ, τι ἂν ὑμῖν δόξῃ τοῦθ᾽ ἕξειν μοι καλῶς, καὶ συμφερόντως, ὅπως ἕκαστος ὑμῶν C χαίρει, καὶ βούλεται, τῷ τρόπῳ τούτῳ περαινέτω τὴν ψῆφον.

A ioribus nostris, tum de diis immortalibus in primis: vt, si qua illis rerum humanarum cura est, nec ea quæ mihi nunc accidunt, eos ignorare putem. Quare nihil exhorresco quicquid de me statueritis: sed confido, & in spe optima situs sum, mihi tunc vltimum vitæ diem aduenturum, quando id vobis expediet: hoc signo adductus, quòd hactenus etiam in hunc vsque diem ita vixi, quemadmodum pios homines viuere decet quorum diis mutua cura est. De me igitur, vt qui hoc animo sim, quíque existimem, quicquid vobis visum fuerit, id è re mea futurum, vt libitum placitúmque fuerit, ita vestrũ quisq; suffragium ferat.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΖΕΥΓΟΥΣ ΛΟΓΟΣ. Ο ΔΕ ΛΕΓΩΝ, ΥΙΟΣ Ἀλκιβιάδου.

Τῶν τῆς τετάρτης συμμορίας λόγων τρίτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Δημοσθένης ἐκ τοῦ ἄστεος ἀπαλλαττόμενος, καὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἀνατείνας τὰς χεῖρας, εἰπεῖν λέγεται· ὦ δέσποινα πολιάς, τί δὴ τρισὶ τοῖς χαλεπωτάτοις χαίρεις θηρίοις, γλαυκὶ καὶ δράκοντι καὶ δήμῳ; ἦν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀχαριστότατόν τε καὶ δυσμεταχειριστότατον θηρίον ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος· καὶ ὅσῳ τις ἂν μᾶλλον εὖ πεποιήκει τὴν πόλιν, τοσούτῳ καὶ ὠμότερον αὐτῷ προσηνέχθη. ἐν τούτοις δὲ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, ἄνδρα μὲν οὐ πάνυ τῶν ἀμέμπτων, ἀλλ' οὖν διαφέροντά γε τῶν ἄλλων, δὶς στηλιτεύσας τοῖς πολεμίοις προσφυγεῖν ἠνάγκασεν. ὕστερον μὲν οὖν τελευτῶν τῇ μὲν τῶν βαρβάρων καὶ Τισαφέρνους ἐπιβουλευσάντων τε καὶ ἐπορμησάντων, τῇ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ Λυσάνδρου παρορμησάντων, ἀνῃρέθη. ἀποθανόντος δὲ, οὐδὲ τὸν υἱὸν ὁ φθόνος παρέλιπεν ἀνεπηρέαστον. καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων συκοφαντῶν, Τισίας τὶς ὑπὲρ ζεύγους ἵππων (δι' οὗ τὸ Ὀλυμπιᾶσι νικῆσαι τῶν μακαριστοτάτων ὑπείληπτο) δίκην πρὸς αὐτὸν ἐνέστησεν, Ἀλκιβιάδην ἀφελέσθαι αἰτιασάμενος, καὶ τὴν τιμὴν ἀπολαμβάνειν ἀξιῶν.

Ἔστι δ' ὁ λόγος οὐκ ἀμφισβήτησις δικανικὴ μᾶλλον ἢ ὑπὲρ Ἀλκιβιάδου εἴτε ἀπολογία, εἴτε καὶ ἐγκώμιον. περιέχει δὲ διδασκαλίαν ἀξιομνημόνευτον, ὅτι ἐπίσημος ἀρετὴ παρά τε τοῖς

πολλοῖς ἐπίφθονος, καὶ τῆς τῶν συκοφαντούντων ῥᾳδιουργίας περιπετὴς οὖσα τυγχάνει ἡ δὲ τοῦ λόγου ἀρχὴ ἀπεῤῥωγυῖα, καὶ ἑτέρῳ λόγῳ ἐν σχήματι μεταβάσεως συνεζευγμένη· δευτερολογίᾳ γὰρ ἔοικεν.

DE BIGIS ORATIO, A FILIO ALCIBIAdis habita.

Orationum quartæ claſſis tertia.

ARGVMENTVM eiuſdem orationis, Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

DEmoſthenes, quum iret in exilium, conuerſus ad arcem, ſublatis manibus, dixiſſe fertur, O domina, cuſtos vrbis Minerua, cur tribus moleſtiſſimis beſtiis delectaris, noctua, dracone & populo? Fuit enim reuera ingrata & intractabilis bellua, populus Athenienſis, & optimè cuique merito infeſtiſſima. inter quos Alcibiadem, non illum quidem omnis criminis expertem, ſed virum certè præſtantiſſimum, bis proſcriptum ad hoſtes confugere coegit. Qui quum tandem inſidiis ac perfidia barbarorum, ac Tiſaphernis, ſed impulſu tamen Athenienſium & Lyſandri, periiſſet: liuor etiam in defuncti filium deſæuiit. Atque inter alios calumniatores, Tiſias quidam eum accuſauit de Bigis (quibus viciſſe in Olympiis, maxima felicitas apud Græcos habebatur) ab Alcibiade ſibi ereptis, quæ, vt ſibi perſoluerentur petiit.

Eſt autem hæc oratio non tam controuerſia forenſis quàm vel defenſio vel laudatio Alcibiadis. Continet inſignem locum de excellenti virtute, calumniatorum petulentiæ, vulgique inuidiæ obnoxia. Exordium habet abruptum, quod præcedenti alicui orationi velut tranſitione quadam coniungi, & oratio ſecundo loco habita eſſe videtur.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ ζεύγους τῶν ἵππων, ὡς οὐκ ἀφελόμενος ὁ πατὴρ Τισίαν εἶχεν, ἀλλὰ πριάμενος παρὰ τῆς πόλεως τῆς Ἀργείων, τῶν τε πρεσβέων τῶν ἐκεῖθεν ἡκόντων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰδότων, ἀκηκόατε μαρτυρούντων. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἅπαντές εἰσιν εἰθισμένοι με συκοφαντεῖν. τὰς μὲν γὰρ δίκας, ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων λαγχάνουσι· τὰς δὲ κατηγορίας ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ποιοῦνται. καὶ πλείω χρόνον διατρίβουσι, τὸν πατέρα μου διαβάλλοντες, ἢ περὶ ὧν ἀντώμοσαν, διδάσκοντες. καὶ τοσοῦτον καταφρονοῦσι τῶν νόμων, ὥστε περὶ ὧν ὑμᾶς ὑπ᾽ ἐκείνου φασὶν ἠδικῆσθαι, τούτων αὐτοὶ δίκην παρ᾽ ἐμοῦ λαβεῖν ἀξιοῦσιν. ἐγὼ δ᾽ ἡγοῦμαι μὲν οὐδὲν προσήκειν τὰς κοινὰς αἰτίας τοῖς ἰδίοις ἀγῶσιν· ἐπειδὴ δὲ Τισίας πολλάκις ὀνειδίζει μοι τὴν φυγὴν τοῦ πατρὸς, καὶ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἢ τῶν ἑαυτοῦ σπουδάζει πραγμάτων, ἀνάγκη πρὸς ταῦτα τὴν ἀπολογίαν ποιεῖσθαι. καὶ γὰρ ἂν αἰσχυνοίμην, εἴ τῳ δόξαιμι τῶν πολιτῶν ἧττον φροντίζειν

A De iugo igitur equorũ, patrem meum eos habuisse, nõ Tisiæ ereptos, sed de ciuitate Argiuorũ emptos: & è legatorum qui illinc venerunt, & cæterorũ qui rem nouerunt, testimoniis audiuistis. Omnes autem eodem modo me calumniari solẽt. B Quũ enim de priuatis negotiis me in ius vocent, de rebus ad rempublicam pertinentibus accusant: & plus temporis consumunt patre meo criminando, quàm eo de quo ipsi iusiurandum calumniæ dederunt, explicando: & leges vsque adeo contemnunt, vt iniuriarum, quibus ab eo C vos affectos esse dicunt, à me pœnas exigant. Ego verò sic existimo, crimina publica nihil attinere ad priuatas controuersias. Sed quia Tisias patris exilium sæpe mihi obiicit, in exquirendis meis quàm suis rebus curiosior: de his ipsis me purgare necesse habeo. Erubescerem enim, si cui ciuium minus de illius existimatione,

D

τῆς ἐκείνου δόξης, ἢ τῶν ἐμαυτοῦ κινδύνων.

Πρὸς μὲν οὖν τοὺς πρεσβυτέρους, βραχὺς ἂν ἐξήρκει λόγος· (ἅπαντες γὰρ ἴσασιν, ὅτι διὰ τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας ἥ τε δημοκρατία κατελύθη, κἀκεῖνος ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεσε) τῶν δὲ νεωτέρων ἕνεκα, οἳ τῶν μὲν πραγμάτων ὕστερον γεγόνασι, τῶν δὲ διαβαλλόντων πολλάκις ἀκηκόασι, πόρρωθεν ἄρξομαι διδάσκειν· οἱ γὰρ πρότερον ἐπιβουλεύσαντες τῷ δήμῳ, καὶ καταστήσαντες τοὺς τετρακοσίους, ἐπεὶ παρακαλούμενος ὁ πατὴρ οὐκ ἤθελε γενέσθαι μετ' αὐτῶν, ὁρῶντες αὐτὸν καὶ πρὸς τὰς πράξεις ἐρρωμένως ἔχοντα, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος πιστῶς διακείμενον, οὐχ ἡγοῦντο οὐδὲν οἷοί τ' εἶναι κινεῖν τῶν καθεστώτων, πρὶν ἐκποδὼν ἐκεῖνος αὐτοῖς γένοιτο. εἰδότες δὲ τὴν πόλιν τῶν μὲν περὶ τοὺς θεοὺς μάλιστ' ἂν ὀργισθεῖσαν, εἴ τις εἰς τὰ μυστήρια φαίνοιτο ἐξαμαρτάνων, τῶν δ' ἄλλων, εἴ τις τολμῴη τὸν δῆμον καταλύειν· ἀμφοτέρας ταύτας συνθέντες τὰς αἰτίας, εἰσήγγελλον εἰς τὴν βουλήν, λέγοντες, ὡς ὁ πατὴρ συνάγει μὲν τὴν ἑταιρείαν ἐπὶ νεωτέροις πράγμασιν· οὗτοι

quàm de meis periculis solicitus esse viderer.

Ac quod ad seniores attinet, res paucis absolui posset (omnes enim sciunt, per eosdem viros & popularem statum sublatum esse, & patrem meum vrbe pulsum) propter iuniores autem, qui, quum post res illas gestas nati sint, calumniatores sæpe audiuerunt, narrationem altiùs exordiar. Qui populo pridem insidiati fuerant, & quadragintos constituerant, patrem meum ad coeundam secum societatem vocauerunt. Quod quum ille recusasset, quia virum esse videbant in rebus gerendis acrem, & populo fidelem non putarunt se vlla vetera instituta loco mouere posse, nisi illum è medio sustulissent. Quia verò sciebant, vrbem de religione grauissimè irasci solere, si quis Cereris initia violasset, cæteris verò in rebus, si popularem statum abrogaret: vtrumque crimen hoc commenti, retulerunt ad senatum, patrem meum cœtus habere secum ad res nouandas: qui

δὴ ἐν τῇ Πολυτίωνος οἰκίᾳ συνδειπνοῦντες, τὰ μυστήρια ποιήσαιεν. ὀρθῆς δὲ τῆς πόλεως γενομένης διὰ τὸ μέγεθος τῶν αἰτιῶν, καὶ διὰ ταχέων συλλεγείσης ἐκκλησίας, οὕτω σαφῶς αὐτοὺς ἀπέδειξε ψευδομένους, ὥστε παρὰ μὲν τῶν κατηγόρων ἡδέως ἂν ὁ δῆμος δίκην ἔλαβε, τὸν δ' εἰς Σικελίαν στρατηγὸν ἐχειροτόνησε. B μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν ἐξέπλευσεν, ὡς ἀπηλλαγμένος ἤδη τῆς διαβολῆς· οἱ δὲ συστήσαντες τὴν βουλὴν, καὶ τοὺς ῥήτορας ὑφ' αὑτοῖς ποιησάμενοι, πάλιν ἤγειρον τὸ πρᾶγμα, καὶ μηνυτὰς εἰσέπεμπον. καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν; οὐ γὰρ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἂν τόν τε πατέρα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετεπέμψαντο, C καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐξέβαλον. πυθόμενος δὲ τήν τε τῶν ἐχθρῶν δύναμιν, καὶ τὰς τῶν ἐπιτηδείων συμφοράς, καὶ νομίζων δεινὰ πάσχειν, ὅτι παρόντα μὲν αὐτὸν οὐκ ἔκρινον, ἀπόντος δὲ κατεγίνωσκον, οὐδ' οὕτως ἀπελθεῖν ἠξίωσεν εἰς τοὺς πολεμί- D ους. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τοσαύτην πρόνοιαν εἶχεν ὑπὲρ τοῦ μηδὲ φεύγων μηδὲν ἐξαμαρτάνειν εἰς τὴν πόλιν, ὥστ' εἰς Ἄργος

A quidem in Polytionis ædibus concœnantes, mysteria celebrarent. Vrbe igitur propter criminum magnitudinem concitata, & concione celeriter conuocata: tam euidenter eos mendaciorum coarguit, vt accusatores populus libenter suppliciis affecisset eum verò ducem in Siciliam crearit. Posthæc ipse traiecit, quasi iam calumnia liberatus. Isti verò senatu solicitato, & oratoribus sibi per largitiones adiunctis, rem de integro commouerunt, & delatores subornarunt. Quid multis opus est? nec enim prius conquierunt quàm & patrem ab exercitu reuocassent, & ex eius amicis alios occidissent, alios vrbe eiecissent. Is igitur audita & hostium potentia, & familiarium suorum calamitatibus: quamuis indignè secum agi existimans, quòd præsens ne in iudicium quidem adductus, absens autem condemnatus esset, ne sic tamen ad hostes defecit: tantáque diligentia cauit ne patriam re vlla vel in exilio offenderet, vt Argos

ἐλθὼν, ἡσυχίαν ἦγεν. οἱ δ᾽ εἰς τοῦτον ὕβρεως ἦλθον, ὥς ἐπειδὰν ὑμᾶς ἐλαύνειν αὐτὸν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ στήλην ἀναγράφειν, καὶ πρέσβεις πέμποντας, ἐξαιτεῖν παρ᾽ Ἀργείων. ἀπορῶν δ᾽ ὅ,τι χρήσαιτο τοῖς παροῦσι κακοῖς, καὶ πανταχόθεν εἰργόμενος, καὶ σωτηρίας οὐδεμιᾶς ἄλλης αὐτῷ φαινομένης, τὸ τελευταῖον ἐπὶ Λακεδαιμονίους ἠναγκάσθη καταφυγεῖν. καὶ τὰ μὲν γεγενημένα, ταῦτ᾽ ἐστίν. οὕτω δ᾽ ἀνόμως ἐκπεσόντος, ὡς δεινὰ δεδρακότος, αὐτοῦ κατηγοροῦσι, καὶ διαβάλλειν ἐπιχειροῦσιν, ὡς Δεκέλειαν ἐπετείχισε καὶ τὰς νήσους ἀπέστησε, καὶ τῶν πολεμίων κατέστη διδάσκαλος. καὶ ἐνίοτε μὲν αὐτοῦ προσποιοῦνται καταφρονεῖν, λέγοντες ὡς οὐδὲν διέφερε τῶν ἄλλων· νῦν δὲ πάντων αὐτὸν τῶν γινομένων αἰτιοῦνται. καί φασι παρ᾽ ἐκείνου μαθεῖν Λακεδαιμονίους, ὡς χρὴ πολεμεῖν, οἳ καὶ τοὺς ἄλλους τὴν τέχνην διδάσκειν ἔχουσιν. ἐγὼ δ᾽ εἴ μοι χρόνος ἱκανὸς γένοιτο, ῥᾳδίως ἂν αὐτὸν ἐπιδείξαιμι, τὰ μὲν δικαίως πράξαντα, τῶν δ᾽ ἀδίκως αἰτίαν ἔχοντα. πάντων

A profectus, otium egerit. Illi verò, prioribus iniuriis haud contenti, persuasêre vobis, eum tota Græcia pellendum esse: statuáque erecta proscribendum, & per legatos ab Argiuis exposcẽdum. Quapropter animi dubius quò se in his malis converteret, exclusus vndique, nulláque spe salutis alibi relicta, tandem B ad Lacedæmonios confugere est coactus. Et res quidem sic acta est. Quum verò tanta iniquitate pulsus vrbe fuerit: eum tamen quasi summum scelus admisisset, accusant: & crimini dare student, eum & Deceleam contra rempub. munisse, & insulas ad defectionem impulisse, & magistrum hostium excitisse. C Ac aliás eum à se contemni simulant, vt qui nihil aliis antecelluerit: nunc autem quæcunque acta sunt, ei vni ascribunt: & ab eo, quo pacto bella gerenda sint, edoctos esse aiunt Lacedæmonios, qui eam artem ipsi alios docere possunt. Ego verò nisi temporis angustiis excluderer, facilè ostenderem, eum alia iure egisse, de aliis iniu- D stè in crimen vocari. Quid

δ' ἂν εἴη δεινότατον, εἰ τοῦ πατρὸς μὲν τὴν φυγὴν δωρεὰν λαβόντος, ἐγὼ διὰ τὴν ἐκείνου φυγὴν ζημιωθείην. ἡγοῦμαι δ' αὐτὸν παρ' ὑμῶν δικαίως ἂν πλείστης συγγνώμης τυγχάνειν· ὑπὸ γὰρ τῶν τριάκοντ' ἐκπεσόντες, τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ συμφορῶν ἐκοινωνήσατε. ἐξ ὧν ἐνθυμεῖσθαι χρὴ πῶς ἕκαστος ὑμῶν διέκειτο, καὶ τίνα γνώμην εἶχε, καὶ ποῖον κίνδυνον οὐκ ἂν ὑπέμεινεν, ὥστε παύσασθαι μὲν μετοικῶν, κατελθεῖν δ' εἰς τὴν πατρίδα, τιμωρήσασθαι δὲ τοὺς ἐκβαλόντας. ἐπὶ τίνα δ' ἢ πόλιν, ἢ φίλον, ἢ ξένον οὐκ ἤλθετε, δεόμενοι συγκαταγαγεῖν ὑμᾶς; τίνος δ' ἀπείχεσθε; οὐ καταλαβόντες τὸν Πειραιᾶ, καὶ τὸν σῖτον τὸν ἐν τῇ χώρᾳ διεφθείρετε; καὶ τὴν γῆν ἐτέμνετε; καὶ τὰ προάστεια ἐνεπρήσατε; καὶ τελευτῶντες τοῖς τείχεσι προσεβάλετε; ταῦθ' οὕτω σφόδρα ἐνομίζετε χρῆναι ποιεῖν, ὥστε τοῖς ἡσυχίαν ἄγουσι τῶν συμφυγάδων μᾶλλον ὠργίζεσθε, ἢ τοῖς αἰτίοις τῶν συμφορῶν γεγενημένοις.

Ὥστ' οὐκ εἰκὸς ἐπιτιμᾶν

A verò fieri queat iniquius, quàm quum pater meus post fugã præmium acceperit, me propter illius exilium plecti? Censeo autẽ iure illi omnino veniam à vobis esse tribuendam. Nã à triginta tyrannis expulsi, iisdem quibus ille malis conflictati estis. Vnde in animum reuocandum est, vt quisque vestrûm affectus fuerit, & quid animi B habuerit: & quid periculi non adiisset, vt ne inquilini loco diutius esse cogeretur: & vt in patriam reuersus, pœnas de iis sumeret, qui se eiecissent. Quam vrbem, quem amicum, quem hospitẽ non adiistis, precaturi vt vobis adiumẽto essent ad patriam recuperandam? Quid à vobis omissum est? Annon C occupato Piræeo, & segetes vastastis, & agros cæsis arboribus populati estis? non suburbia incendistis? non muros denique oppugnastis? Hæc ita decere, ac ex officio facienda, censuistis: vt si qui de numero exulum quieti se dedidissent, illis magis irasceremini quàm calamitatum autoribus. D

Quamobrem culpandi

τοῖς τῶν αὐτῶν πραγμάτων ὑμῖν ἐπιθυμοῦσιν· οὐδὲ κακοὺς ἄνδρας νομίζειν, ὅσοι φυγόντες κατελθεῖν ἐζήτησαν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, ὅσοι μένοντες φυγῆς ἄξια ἐποίησαν. οὐδ᾽ ἐντεῦθεν ἀρξαμένους χρὴ νῦν, ὁποῖός τις ἦν ὁ πατὴρ πολίτης, ὅτ᾽ οὐδὲν αὐτῷ τῆς πόλεως προσῆκεν, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ἐκείνου τοῦ χρόνου σκοπεῖν οἷος ἦν πρὶν φυγεῖν περὶ τὸ πλῆθος. καὶ ὅτι διακοσίους ἔχων ὁπλίτας, τὰς μεγίστας πόλεις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, Λακεδαιμονίων μὲν ἀπέστησεν, ὑμῶν δὲ συμμάχους ἐποίησε· καὶ εἰς οἵους κινδύνους αὐτοὺς κατέστησε· καὶ ὡς εἰς Σικελίαν ἐστρατήγησε. τούτων μὲν γὰρ ἐκείνῳ προσήκει χάριν ὑμᾶς ἔχειν· τῶν δ᾽ ἐν τῇ συμφορᾷ γενομένων τοὺς ἐκβαλόντας αὐτὸν, δικαίως ἂν αἰτίους νομίζοιτε· ἀναμνήσθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, ἐπειδὴ κατῆλθεν, ὡς πολλὰ ἀγαθὰ τὴν πόλιν ἐποίησεν. ἔτι δὲ πρότερον, ὡς ἐχόντων τῶν πραγμάτων αὐτὸν κατεδέξασθε, καταλελυμένου μὲν τοῦ δήμου, στασιαζόντων δὲ τῶν πολιτῶν, διαφερομένων δὲ τῶν στρατιω-

A non ſunt qui eadem quæ vos concupiuerunt: nec in improborum numero habendi viri, qui patria pulſi, redire ab exilio ſtuduerunt: ſed illi potius, qui quum domi manſerint, exilio digna perpetrarunt. Neque inde ordiendum eſt, ſi iudicare velitis, qualis pater meus ciuis fuerit, quum vrbs iam B nihil ad eum attineret: ſed ab eo tempore conſiderandum, qualem erga populum ſe præbuerit, antequam in exilium ageretur: vt, quum ducentos dũtaxat armatos haberet, maximas Peloponneſi vrbes à ſocietate Lacedæmoniorum abduxerit, ad veſtram ſocietatem adduxerit, quanta illis pericula intulerit, vt in Si- C ciliam exercitum duxerit. Nam ob hæc vos gratiã ei habere debetis: quæ.v.in calamitate acciderunt, illis, per quos exactus eſt, imputare. Memoria repetite quanta poſt reditũ beneficia in rempublicam contulerit: ac illud in primis, quo ſtatu rerum eum ſuſceperitis: qum quidem imperium populi abroga- D tum eſſet, quũ ciues factioſi tumultuarentur, quũ mili-

τ̃ πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς ἐνθάδε καθεστηκυίας· εἰς τοῦτο δὲ μανίας ἀμφοτέρων ἀφιγμένων, ὥστε μηδ᾽ ἑτέροις μηδεμίαν ἐλπίδα εἶναι σωτηρίας. οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἔχοντας τὴν πόλιν, ἐχθροὺς ἐνόμιζον μᾶλλον, ἢ Λακεδαιμονίους· οἱ δὲ τοὺς ἐκ Δεκελείας μετεπέμποντο· ἡγούμενοι, κρεῖττον εἶναι τοῖς πολεμίοις τὴν πατρίδα B παραδοῦναι μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὲρ τ̃ πόλεως στρατευομένοις τ̃ πολιτείας μεταδοῦναι. τοιαύτην μὲν οὖν τ̃ πολιτῶν γνώμην ἐχόντων, κρατούντων δὲ τῶν πολεμίων καὶ τ̃ γῆς καὶ τ̃ θαλάττης, ἔτι δὲ χρημάτων μὲν ὑμῖν οὐκ ὄντων, ἐκείνοις δὲ βασιλέως χορηγοῦντος· πρὸς δὲ τούτοις ἐννενήκοντα C νεῶν ἐκ Φοινίκης εἰς Ἄσπενδον ἡκουσῶν, καὶ παρεσκευασμένων Λακεδαιμονίοις βοηθεῖν· ἐν ταύταις συμφοραῖς καὶ τοσούτοις κινδύνοις τῆς πόλεως οὔσης, μεταπεμψαμένων αὐτὸν τῶν στρατηγῶν, οὐκ ἐσεμνύνατο ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, οὐδ᾽ ἐμέμψατο περὶ τῶν γεγενημένων, οὐδ᾽ ἐβουλεύσατο D περὶ τῶν μελλόντων· ἀλλ᾽ εὐθὺς εἵλετο μετὰ τ̃ πόλεως, ὅ,τιοῦν πάσχειν μᾶλλον, ἢ μετὰ Λακεδαιμονίων εὐτυχεῖν·

A tes à magistratibus hic cõstitutis dissiderent: & vtrique in eam insaniam incidissent, vt neutris spes vlla salutis relinqueretur. Nam alteri eos qui vrbem tenebant, inimiciores sibi putabant quàm Lacedæmonios: alteri eos qui Deceleæ erant, accersebant: existimantes satius esse patriam hostibus tradere, quàm eos in ciuitaté B recipere qui bella pro republica gerebant. Quum igitur hi ciuium animi essent, & hostes terra maríque tenerent omnia, atque etiam vos pecunias non haberetis, rex Persarum autem illis affatim suppeditaret: prætereáque nonaginta naues è Phœnicia Aspendum venirent, paratæ ad opem ferendam C Lacedæmoniis: quum igitur in tantis malis, in tantis periculis ciuitas versaretur, à ducibus accersitus, non fastum præ se tulit ob eas res, non ob anteacta succensuit, neque consilium cepit de futuris: sed mox cum republica quiduis perpeti maluit quàm cum Lacedæmoniis esse felicissimus;

καὶ πᾶσι φανερὸν ἐποίησεν, ὅτι τοῖς ἐκβαλοῦσιν ἀλλ' οὐχ ὑμῖν ἐπολέμει· καὶ ὅτι κατελθεῖν, ἀλλ' οὐ καταπολεμῆσαι τὴν πόλιν ἐπεθύμει. γενόμενος δὲ μεθ' ὑμῶν, ἔπεισε μὲν Τισσαφέρνην μὴ παρέχειν χρήματα Λακεδαιμονίοις. ἔπαυσε δὲ τοὺς συμμάχους, ὑμῶν ἀφισταμένους· διέδωκε δὲ παρ' αὑτοῦ μισθὸν τοῖς στρατιώταις, ἀπέδωκε δὲ τῷ δήμῳ τὴν πολιτείαν, διήλλαξε δὲ τοὺς πολίτας, ἀπέστρεψε δὲ τὰς ναῦς τὰς ἐκ Φοινίκης. καὶ μετὰ ταῦτα καθ' ἕκαστον μὲν ὅσας τριήρεις ἔλαβεν, ἢ μάχας ἐνίκησεν, ἢ πόλεις κατὰ κράτος εἷλεν, ἢ λόγῳ πείσας φίλας ὑμῖν ἐποίησε, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν. πλείστων δὲ κινδύνων τῇ πόλει κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, οὐδέποτε τοῦ πατρὸς ἡγουμένου, τρόπαιον καθ' ἡμῶν ἔστησαν οἱ πολέμιοι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐστρατηγημένων, οἶδα μὲν ὅτι πολλὰ παραλείπω· διὰ τοῦτο δ' οὐκ ἀκριβῶς εἴρηκα περὶ αὐτῶν, ὅτι σχεδὸν ἅπαντες μνημονεύετε τὰ πραχθέντα. λοιδοροῦσι δὲ λίαν ἀσελγῶς, καὶ θρασέως, καὶ τὸν ἄλλον βίον τοῦ πατρός· καὶ οὐκ αἰσχύνονται

ac planum fecit omnibus, se bellum gessisse cum suis inimicis, non vobiscum, & in vrbem redire, non expugnare vrbem voluisse. Vobiscum autem coniunctus, & Tissapherni persuasi, ne pecunias suppeditaret Lacedæmoniis. & effecit ne socij à vobis desciscere pergerent: & de suo militibus stipendia soluit, & libertatem populo restituit, & ciues inter se recõciliauit, & Phœnissas naues auertit. Post hæc verò quot triremes ceperit, quot prelia vicerit, quot vi vrbes expugnarit, quàm múltis oratione vestram amicitiam persuaserit, singulatim enumerare, immensi negotij esset. Quum autem vrbs illis tẽporibus plurima prælia commiserit, nunquam tamen, patre meo duce, hostes trophæum contra nos erexerunt. Ac rerum illius ductu gestarum, equidem scio multas me præterire: quas accuratè commemorare propterea nolui, quòd ferè omnes illas meministis. Inuadunt & in priuatam patris mei vitam libidinosè nimis, & confidenter: nec ea libertate

τοιαύτῃ παῤῥησίᾳ χρώμενοι περὶ τοῦ τεθνεῶτος, ἣν ἔδεισαν ἂν ποιούμενοι περὶ ζῶντος· ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐληλύθασιν, ὥστ' οἴονται καὶ παρ' ὑμῖν καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσειν, ἢν, ὡς ἂν δύνωνται, πλεῖστα περὶ αὐτοῦ βλασφημήσωσιν. ὥσπερ οὐ πάντας εἰδότας, ὅτι καὶ τοῖς φαυλοτάτοις τῶν ἀνθρώπων ἔξεστιν B οὐ μόνον περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν θεῶν ὑβριστικοὺς εἰπεῖν λόγους.

Ἴσως μὲν οὖν ἐστὶν ἀνόητον, ἁπάντων τῶν εἰρημένων φροντίζειν· ὅμως δ' οὐχ ἥκιστα ἐπιθυμῶ περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν τοῦ πατρὸς διελθεῖν πρὸς ὑμᾶς, μικρὸν προλαβὼν, καὶ τῶν προγόνων ἐπιμνησθεὶς, ἵν' C ἐπίστησθε ὅτι πόῤῥωθεν ἡμῖν ὑπάρχει μέγιστα καὶ κάλλιστα τῶν πολιτῶν. ὁ γὰρ πατὴρ ἦν πρὸς μὲν ἀνδρῶν Εὐπατριδῶν, ὧν τὴν εὐγένειαν ἐξ αὐτῆς ἐπωνυμίας ῥᾴδιον γνῶναι· πρὸς γυναικῶν δ', Ἀλκμαιωνιδῶν· οἳ τοῦ μὲν πλούτου μέγιστον σημεῖον κατέλιπον. ἵππων γὰρ ζεύγει πρῶτος Ἀλκμαίων τῶν πολιτῶν D Ὀλυμπιάσιν ἐνίκησε· τὴν δ' εὔνοιαν, ἣν εἶχον εἰς τὸ πλῆ-

A verborum in mortuum inuehi dubitant, qua, eo viuente, vti non auderent: tantáque dementia illos inuasit, vt existiment, se tũ apud vos, tum apud alios, eo maiore gloria futuros quo plura & maiora in eum maledicta congesserint. Quasi verò quisquã* ignoret, etiam nequissimis hominibus licere, non de viris tantùm præstantissimis, sed de diis etiam immortalibus contumeliosè loqui.

Fortassis igitur curare sermones omniũ, dementiæ fuerit: sed tamen vel in primis cupio de patris moribus ac studiis verba facere apud vos, re paulo altius repetita, & mentione maiorum facta: vt intelligatis, à prima nobis origine, maxima inter ciues & pulcherrima ornamenta contigisse. Nam pater meus ex gente Patriciorũ fuit: quorum nobilitas de ipso cognomine facilè intelligitur: materna stirpe Alcmæonida, qui diuitiarum euidentissimum signum reliquerunt. Alcmæon enim primus ciuiũ, Olympiæ bigis equestribus vicit. Beneuolentiã autem suam erga populum

θος ἐν τοῖς τυραννικοῖς ἐπεδείξαντο. συγγενεῖς γὰρ ὄντες Πεισιστράτου, καὶ πρὶν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῆναι, μάλιστ' αὐτῷ χρώμενοι τῶν πολιτῶν, οὐκ ἠξίωσαν μετασχεῖν τῆς ἐκείνου τυραννίδος· ἀλλ' ἡγήσαντο κρεῖττον εἶναι φυγεῖν τὴν πατρίδα μᾶλλον, ἢ τοὺς πολίτας ἰδεῖν δουλεύοντας. τετταράκοντα δ' ἔτη τῆς στάσεως γενομένης, ὑπὸ μὲν τῶν τυράννων τοσούτων ὄντων οὕτως ἐμισήθησαν, ὥσθ', ὁπότε τἀκείνων κρατήσαιεν, οὐ μόνον τὰς οἰκίας αὐτῶν κατέσκαπτον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τάφους ἀνώρυττον. ὑπὸ δὲ τῶν φυγάδων οὕτω σφόδρα ἐπιστεύθησαν, ὥσθ' ἅπαντα τοῦτον τὸν χρόνον ἡγούμενοι τοῦ δήμου διετέλεσαν. καὶ τὸ τελευταῖον Ἀλκιβιάδης, καὶ Κλεισθένης, ὁ μὲν πρὸς πατρὸς, ὁ δὲ πρὸς μητρὸς ὢν πρόπαππος τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ, στρατηγήσαντες, τῆς φυγῆς κατήγαγον τὸν δῆμον, καὶ τοὺς τυράννους ἐξέβαλον, καὶ κατέστησαν ἐκείνην τὴν δημοκρατίαν, ἐξ ἧς οἱ πολῖται πρὸς μὲν ἀνδρείαν οὕτως ἐπαιδεύθησαν, ὥστε τοὺς βαρβάρους τοὺς ἐπὶ πᾶσαν ἐλθόντας τὴν Ἑλλάδα, μόνοι νικᾶν μαχόμενοι. περὶ δὲ δικαιοσύνης τοσαύτην δόξαν ἔλαβον, ὥσθ' ἑκόντας αὐτοῖς

A tyrannicis temporibus declararunt. Quamuis enim cognatione cum Piſiſtrato coniuncti eſſent, & priuſquam is imperiũ cepiſſet, familiariſſimè illo vterentur: tamen eius tyrannidis ſocij ac participes eſſe noluerunt: ſed exulare patria quàm ciues ſeruitute oppreſſos intueri maluerunt. & quum ea ſeditio quadraginta duraſſet annos, B tot tyrannis ita inuiſi fuerunt, vt eorum factione victoriam adepta, non tantùm ædes ipſorum diruerentur, ſed ſepulcra etiam effoderentur. ab exulibus autem tanta eis fides habita eſt, vt omni eo tempore populi duces fuerint. Poſtremò Alcibiades, & Cliſthenes, alter paternus, alter maternus patris mei C proauus, imperatores deſignati, ab exilio populum reduxerunt: & tyrannis eiectis, eam democratiam conſtituerunt, in qua ciues ad fortitudinem ita inſtituti ſunt, vt barbaros, qui contra totam Græciam venerant, ſoli prælio vincerent. tantáque iuſtitiæ gloria floruerunt, vt vltro eis D

τοὺς Ἕλληνας ἐγχειρῆσαι τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης, τὴν δὲ πόλιν τηλικαύτην ἐποίησαν καὶ τῇ δυνάμει, καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ, ὥστε τοὺς φάσκοντας αὐτὴν ἄστυ τῆς Ἑλλάδος εἶναι, καὶ τοιαύταις ὑπερβολαῖς εἰθισμένους χρῆσθαι, δοκεῖν ἀληθῆ λέγειν. τὴν μὲν οὖν φιλίαν τὴν πρὸς τὸν δῆμον, οὕτω παλαιάν, καὶ γνησίαν, καὶ διὰ τὰς μεγίστας εὐεργεσίας γεγενημένην, παρὰ τῶν προγόνων παρέλαβεν· αὐτὸς δὲ κατελείφθη μὲν ὀρφανός· ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ μαχόμενος ἐν Χαιρωνείᾳ τοῖς πολεμίοις, ἀπέθανεν. ἐπετροπεύθη δὲ ὑπὸ Περικλέους, ὃν πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν ὡς σωφρονέστατον, καὶ δικαιότατον, καὶ σοφώτατον γενέσθαι τῶν πολιτῶν. ἡγοῦμαι γὰρ καὶ τοῦτ᾽ εἶναι τῶν καλῶν ἐκ τοιούτων γενόμενον ὑπὸ τοιούτοις ἤθεσιν ἐπιτροπευθῆναι, καὶ τραφῆναι, καὶ παιδευθῆναι. δοκιμασθεὶς δ᾽ οὐκ ἐνδεέστερος ἐγένετο τῶν προειρημένων, οὐδ᾽ ἠξίωσεν αὐτὸς μὲν ῥᾳθύμως ζῆν, σεμνύνεσθαι δ᾽ ἐπὶ ταῖς τῶν προγόνων ἀρεταῖς. ἀλλ᾽ εὐθὺς οὕτω μέγα ἐφρόνησεν, ὥστ᾽ ᾠήθη δεῖν δι᾽ αὐτὸν, καὶ οὐ

A Græci maris imperium traderent: & ciuitatem tantam redderent, cùm potentia, tum reliquis copiis, vt qui eam vrbem esse Græciæ dicunt, & aliis magnificis verbis ornare solent, vera dicere videantur. Charitatem igitur populi tam vetustam, & synceram, & beneficiis maximis partam, à maioribus accepit: B ipse verò pupillus relictus est. Nam pater eius in Cheronensi prælio, cum hostibus dimicans, ceciderat. Tutorem autem Periclem habuit, quē omnes vtique fateantur omnium ciuium fuisse & modestissimum & iustissimum & sapientissimum. Quod ipsum etiam in præclaris habendum esse duco: si cui talibus orto C natalibus, tam præstans vir, & tutor, & educator, & vitæ magister contigerit. Iā quum adoleuisset, à virtute illorum quos iam diximus, non degenerauit: nec ipse otio ac luxu diffluens, maiorum virtute gloriari voluit: sed statim tanta fuit magnitudine animi, vt existimaret, oportere se propter semetipsum non D

διὰ τὰ ἐκείνων ἔργα μνημονεύεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν ὅτε Φορμίων ἐξήγαγεν ἐπὶ Θρᾷκας χιλίους Ἀθηναίων ὁπλίτας, ἐπιλεξάμενος τοὺς ἀρίστους, καὶ μετὰ τούτων στρατευσάμενος, τοιοῦτος ἦν ἐν τοῖς κινδύνοις, ὥστε στεφανωθῆναι, καὶ πανοπλίαν λαβεῖν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ. καίτοι τί χρὴ νομίζειν ποιεῖν, τὸν τῶν μεγίστων ἐπαίνων ἄξιον; οὐ μετὰ μὲν τῶν βελτίστων ἐκ τῆς πόλεως στρατευόμενον ἀριστείων ἀξιοῦσθαι, πρὸς δὲ τοὺς κρατίστους τῶν Ἑλλήνων ἀντιστρατηγοῦντα ἐν πᾶσι τοῖς κινδύνοις αὐτὸν φαίνεσθαι περιγιγνόμενον; ἐκεῖνος τοίνυν τὴν μὲν νέος ὢν ἔτυχε ταύτην δ', ἐπειδὴ πρεσβύτερος ἦν, ἔπραξε. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν μητέρα τὴν ἡμετέραν ἔγημεν. ἡγοῦμαι γὰρ καὶ ταύτην ἀριστεῖον αὐτὸν λαβεῖν. ὁ γὰρ πατὴρ αὐτῆς Ἱππόνικος, πλούτῳ μὲν ἦν πρῶτος τῶν Ἑλλήνων, γένει δ' οὐδενὸς ὕστερος τῶν πολιτῶν· τιμώμενος δὲ καὶ θαυμαζόμενος μάλιστα τῶν ἐφ' αὐτοῦ· μετὰ προικὸς δὲ πλείστης, καὶ δόξης μεγίστης, ἐκδιδοὺς τὴν θυγατέρα, καὶ τοῦ γάμου τυχεῖν εὐχομένων μὲν ἁπάντων, ἀξιουμ-

A ob illorum res gestas celebrari. Ac primùm quum Phormio mille Athenienses armatos contra Thraces duceret, fortissimis delectis, cum his profectus, ita se gessit in prœliis, vt corona ornaretur, & ab imperatore panoplia donaretur. Enimuero quodnam eius officium esse credi debet, qui laudes maximas mereatur? B Annon cum præstantissimis ciuibus militantem primas ferre? & ducentem contra Græcorum fortissimos exercitum, in omnibus pugnis existere longè superiorem? At ille alterum adolescens adeptus est: alterum iam natu grandior præstitit. Posthæc, matrem nostram vxorem C duxit. Nam & hanc eum præmij loco, propter excellentem virtutem accepisse censeo. Cuius pater Hipponicus, & opibus primus fuit inter Græcos, & genere nemine ciuium inferior, & suis temporibus in summo honore & admiratione habitus. Filiã porro cum dote maxima, & gloria insigni elocaturus: quũ quidẽ omnes optarent D nuptias illas, principes.v.

των δὲ τῶν πρώτων· τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενος, κηδεστὴν ἐπεθύμησε ποιήσασθαι. περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὁρῶν τὴν Ολυμπιάσι πανήγυριν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἀγαπωμένην καὶ θαυμαζομένην, καὶ τοὺς Ελληνας ἐπιδείξεις ἐν αὐτῇ ποιουμένους πλούτου καὶ ῥώμης καὶ παιδεύσεως, καὶ τούς τε ἀθλητὰς ζηλουμένους, καὶ τὰς πόλεις ὀνομαστὰς γιγνομένας τῶν νικώντων· καὶ πρὸς τούτοις ἡγούμενος, τὰς μὲν ἐνθάδε λειτουργίας ὑπὲρ τῶν ἰδίων πρὸς τοὺς πολίτας εἶναι, τὰς δ' εἰς ἐκείνην τὴν πανήγυριν, ὑπὲρ τῆς πόλεως εἰς ἅπασαν τὴν Ελλάδα γίγνεσθαι· ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, οὐδενὸς ἀφυέστερος, οὐδ' ἀῤῥωστότερος τῷ σώματι γενόμενος, τοὺς μὲν γυμνικοὺς ἀγῶνας ὑπερεῖδεν· εἰδὼς ἐνίους τῶν ἀθλητῶν καὶ κακῶς γεγονότας, καὶ μικρὰς πόλεις οἰκοῦντας, καὶ ταπεινῶς πεπαιδευμένους ἱπποτροφεῖν δ' ἐπιχειρήσας (ὃ τῶν εὐδαιμονεστάτων ἔργον ἐστὶ, φαῦλος δ' οὐδεὶς ἂν ποιήσειεν) οὐ μόνον τοὺς ἀνταγωνιστὰς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πώποτε νικήσαντας ὑπερεβάλετο ζεύ-

A tantum ambirent: patrem meum delectum ex omnibus, generum adiungere desiderauit. Circa eadem tempora quum videret Olympicam celebritatem ab omnibus amari, maximíque fieri: & Græcos ibi & opes suas, & vires, & ingeniorum dexteritaté ostentare: nec eos tantùm qui se ibi bene gessissent, in admiratione esse; B sed & eorum qui vicissent, vrbes celebrari: prætereaq; munera quæ hîc obirentur, ciuibus deberi pro re familiari ac priuata: quæ verò in illam celebritatem conferrētur, ad omnes pertinere Græcos, & pro republica nostra fieri: hæc inquam reputans, quamuis nec ingenio nec robore corporis vlli cederet, gy- C mnica tamē certamina despexit: quum sciret, pugilum nonnullos & sordido genere ortos, & minimè liberaliter institutos esse, & in obscuris oppidulis habitare. Verùm ad alēdos equos animum adiecit: quod vt beatissimorum munus est, sic nemo viris præstare queat. Nec eos tantùm qui tum cum D eo contendebant, sed omnes qui vnquam vicerant, superauit. nam

γη γὰρ καθῆκε τοσαῦτα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ὅσοις, οὐδ' αἱ μέγισται τῶν ἄλλων πόλεων ἠγωνίσαντο· τοιαῦτα δὲ τὴν ἀρετὴν, ὥστε καὶ πρῶτος, καὶ δεύτερος, καὶ τρίτος γενέσθαι· χωρὶς δὲ τούτων ἐν ταῖς θυσίαις, καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς περὶ τὴν ἑορτὴν δαπάναις οὕτως ἀφειδῶς διέκειτο, καὶ μεγαλοπρεπῶς, ὥστε φαίνεσθαι τὰ κοινὰ τὰ τῶν ἄλλων ἐλάττω τῶν ἰδίων τῶν ἐκείνου. κατέλυσε δὲ τὴν θεωρείαν, τὰς μὲν τῶν πρώτων εὐτυχίας, μικρὰς πρὸς τὰς αὑτοῦ δόξας ποιήσας, τοὺς δ' ἐφ' αὑτοῦ νικήσαντας, παύσας ζηλουμένους· τοῖς δὲ μέλλουσιν ἱπποτροφεῖν, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν καταλιπών. περὶ δὲ τῶν ἐνθάδε χορηγιῶν, καὶ γυμνασιαρχιῶν, καὶ τριηραρχιῶν, αἰσχύνομαι λέγειν. τοσοῦτον γὰρ τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥσθ' οἱ μὲν ἐνδεεστέρως ἐκείνου λειτουργήσαντες, ἐκ τούτων σφᾶς αὐτοὺς ἐγκωμιάζουσιν. ὑπὲρ ἐκείνων δ' εἴ τις καὶ τῶν τηλικούτων χάριν ἀπαιτοίη, περὶ τούτων ἂν δόξειε τοὺς λόγους ποιεῖσθαι· πρὸς δὲ τὴν πολιτείαν (οὐδὲ γὰρ τοῦτο παραλειπτέον, ὥς-

A & tot bigas immisit, quot bigis ne maximæ quidem vrbes certauerunt: & tam egregias, vt & primus esset, & secundus, & tertius. Adhæc, in sacrificiis, & aliis quos feriæ illæ solennes requirunt sumptibus, tanta fuit liberalitate & magnificentia, vt aliorum publicæ opes illius priuatis minores haberentur. B Denique sic ab illa festiuitate discessit, vt principum virorum felicitas, præ eius gloria, parua videretur: & qui eo tempore vicerant, in admiratione esse desinerent: & iis qui in posterum equos alere instituerent, nihil reliqui faceret, quo excellentiam ipsius superarent. C Iam de eius in hac vrbe ædilitatibus & gymnasiarchiis & trierarchiis, dicere me pudet. Tantum enim aliis antecelluit, vt qui tenuius quàm ille rem eam administrarint, idipsum laudi sibi ducant. Pro quibus si quis etiam hac ætate gratiam repeteret, de his verba facere videri possit. Quod autem ad rempublic. atti- D net (nec enim hoc prætermittendum est, quemad-

περ οὐδ' ἐκεῖνος αὐτοῦ ἠμέλησεν) ἀλλὰ τούτῳ τῶν μάλιστ' εὐδοκιμησάντων ἀμείνων περὶ τὸν δῆμον ἐγεγόνει, ὅσον τοὺς μὲν ἄλλους εὑρήσεθ' ὑπὲρ αὑτῶν στασιάσαντας, ἐκεῖνον δὲ ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύοντα. οὐ γὰρ ἀπελαυνόμενος ἀπὸ τῆς ὀλιγαρχίας, ἀλλὰ παρακαλούμενος, ἦν δημοτικός. καὶ πολλάκις ἐγγιγνόμενον αὐτῷ, μὴ μόνον μετ' ὀλίγων τῶν ἄλλων ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ τούτων αὐτῶν πλέον ἔχειν, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' εἵλετο ὑπὸ τῆς πόλεως ἀδικηθῆναι μᾶλλον, ἢ τὴν πολιτείαν προδοῦναι. καὶ ταῦθ' ἕως μὲν συνεχῶς ἐδημοκρατεῖσθε, οὐδεὶς ἂν ὑμᾶς λέγων ἔπεισε. νῦν δ' αἱ στάσεις αἱ γενόμεναι, σαφῶς ὑμῖν ἐπέδειξαν καὶ τοὺς δημοτικούς, καὶ τοὺς ὀλιγαρχικούς, καὶ τοὺς οὐδετέρων ἐπιθυμοῦντας, καὶ τοὺς ἀμφοτέρων μετέχειν ἀξιοῦντας. ἐν αἷς δὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ὑμετέρων ἐξέπεσε· καὶ τὸ μὲν πρότερον, ἐπειδὴ τάχιστ' ἐκεῖνον ἐκποδὼν ἐποιήσαντο, τὸν δῆμον κατέλυσαν· τὸ δ' ὕστερον, οὐκ ἔφθησαν ὑμᾶς καταδουλωσάμενοι, καὶ πρώτου τῶν πολιτῶν αὐτοῦ φυγὴν κατέ-

modum eam nec ipse neglexit) multo iis etiã quorum summa gloria est, in populum beneuolentior & beneficentior extitit. Nam alios propter semetipsos seditiones excitasse, eum verò pro vobis pericula subiisse, reperiemus. Non enim quod repelleretur ab oligarchia: sed quum ad eam accerseretur, popularis fuit. & quum sæpe licuisset. non tantùm aliis imperare cum paucis, sed illis ipsis etiam plus posse, tamen noluit: ac potius esse duxit, iniuriis à ciuitate affici, quàm rempubl. prodere. Atque hæc, dum summa rerum adhuc penes populum esset, persuadere vobis nemo potuisset. nunc factæ seditiones perspicuè vobis ostenderunt, qui populares, qui oligarchici, qui neutrius status appetentes, qui vtriusque cupidi fuerint, nã in iis seditionibus bis à vestris inimicis pulsus est. Ac in priore, quum primùm eum remouissent, populi per eos prostrata est autoritas: in posteriore, statim post vestri oppressionem, primus ipse fuit quem exilio mul-

γνῶσιν. οὕτω σφόδρα ἥ τε πόλις τῶν τοῦ πατρὸς καλῶν ἀπέλαυσε, κἀκεῖνος τῶν τῆς πόλεως συμφορῶν ἐκοινώνησε. καί τοι πολλοὶ τῶν πολιτῶν πρὸς αὐτὸν δυσκόλως εἶχον, ὡς τυραννεῖν ἐπιχειροῦντα, οὐκ ἐκ τῶν ἔργων σκοποῦντες· ἀλλ' ἡγούμενοι τὸ μὲν πρᾶγμα ὑπὸ πάντων ζηλοῦσθαι, δύνασθαι δ' ἐκεῖνον ἂν μάλιστα B διαπράξασθαι. διὸ καὶ δικαίως ἂν αὐτῷ πλείω χάριν ἔχοιτε, ὅτι τὴν μὲν αἰτίαν ταύτην μόνος τῶν πολιτῶν ἦν ἄξιος ἔχειν. τῆς δὲ πολιτείας ἴσον ᾤετο δεῖν αὐτῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις μετεῖναι. διὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐνόντων εἰπεῖν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς, ἀπορῶ τίνος ἐν τῷ παρόντι πρέπει μνησθῆναι, καὶ C ποῖα αὐτῶν χρὴ παραλιπεῖν. ἀεὶ γάρ μοι δοκεῖ μεῖζον εἶναι τὸ μήπω πεφρασμένον τῶν ἤδη πρὸς ὑμᾶς εἰρημένων. ἐπεὶ καὶ τοῦθ' ἡγοῦμαι πᾶσιν εἶναι φανερὸν, ὅτι τοῦτον ἀναγκαῖόν ἐστιν εὐνούστατον ἐκ τῆς πόλεως εὐτυχίας, ᾧ τὸ πλεῖστον μέρος καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν μέτεστιν. ἐκείνου τοίνυν εὖ μὲν πραττ- D ούσης τῆς πόλεως, τίς εὐδαιμονέστερος ἢ θαυμαστότερος

A ctarint. Vsque adeo subinde nostra vrbs amplissimos è patris mei felicitate fructus percepit, contráque publicæ vrbis calamitates in eius caput redundarunt. Enimuero multi ciuium ei infensi fuerunt, tanquam regnum affectanti: non quòd factis suis eius rei suspicionem daret: sed quia putabant, cùm ipsam rem omnibus expetendam videri, tum eam eius esse potentiam vt ea facilimè ipse potiretur. Quo maiorem ei meritò gratiã haberetis, quòd quũ solus ciuium is esset in quem ea suspicio cadere videretur: pari tamen in republ. æquóque iure cum cæteris viuere voluit. Tam multa porrò sunt quæ pro patre meo dicam, vt dubitem cuius nunc mentio facienda, quæ prætermittenda sint. Subinde enim ea maiora mihi videntur quæ nondum exposita sunt, iis quæ iam apud vos diximus. Nam illud quoque nemini dubium esse arbitror, quin eum necesse sit rebus secundis ciuitatis maximè gaudere, ad quem pars maxima bonorũ & malorũ redit. Quis autem florente republ. inter omnes ciues eo fuit vel felicior,

ἣν τῆς πόλεως; δυστυχησάσης δὲ, τίς ἐλπίδων μειζόνων, ἢ χρημάτων πλειόνων, ἢ δόξης καλλίονος ἐστερήθη; οὐ τὸ τελευταῖον, ἐπεὶ κατέστησαν οἱ τριάκοντα, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν πόλιν ἔφευγον; ἐκεῖνος δ' ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος ἐξέπεσεν; οὐ Λακεδαιμόνιοι καὶ Λύσανδρος ὁμοίως ἔργον ἐποιήσαντο ἐκεῖνον κτεῖναι, καὶ τὴν ἡμετέραν καταλῦσαι δύναμιν; οὐδεμίαν ἡγούμενοι πίστιν ἕξειν παρὰ τῆς πόλεως, εἰ τὰ τείχη καταβάλοιεν, εἰ μὴ καὶ τὸν ἀναστῆσαι δυνάμενον ἀπολέσαιεν; ὥστ' οὐ μόνον ἐξ ὧν ὑμᾶς εὖ πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν δι' ὑμᾶς κακῶς πέπονθε, ῥᾴδιον γνῶναι τὴν εὔνοιαν τὴν ἐκείνου. φαίνεται γὰρ τῷ δήμῳ βοηθῶν, τῆς αὐτῆς πολιτείας ὑμῖν ἐπιθυμῶν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν κακῶς πάσχων, ἅμα τῇ πόλει δυστυχῶν, τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς, καὶ φίλους ὑμῖν νομίζων, ἐκ παντὸς τρόπου κινδυνεύων; τὰ μὲν ὑφ' ὑμῶν, τὰ δὲ μεθ' ὑμῶν, τὰ δὲ δι' ὑμᾶς, τὰ δ' ὑπὲρ ὑμῶν· ἀνόμοιος πολίτης Χαρικλεῖ τῷ τούτου κηδεστῇ γενόμενος. ὃς τοῖς μὲν πολεμίοις δουλεύειν ἐπεθύμει,

vel admirabilior? Quis eadem afflicta, vel ſpe maiore, vel pluribus opibus, vel ampliore gloria eſt orbatus? Annon poſtremò triginta tyrannis imperantibus, alij vrbe duntaxat exularunt, ipſe verò tota Græcia exterminatus eſt? Annon Lacedæmonij & Lyſander non minus laborarunt de eo perimendo, quàm de imperio vobis adimendo? exiſtimantes, muris etiam dirutis ſe noſtræ vrbi fidere nihil poſſe, niſi illum etiam perdidiſſent qui eos inſtaurare poſſe? Quare nõ ex eius beneficiis duntaxat, ſed etiam ex infortuniis, quæ propter vos tulit, eius beneuolentia facilè perſpicitur. Apparet enim eum populo ſuppetias tuliſſe: formam reipubl. vobiſcum eandem expetiuiſſe: ab iiſdem afflictum eſſe: vnà cum ciuitate fortunam aduerſam habuiſſe: eoſdem vobiſcum & amicos & inimicos iudicaſſe: omnis generis periculis functum, partim per vos, partim vobiſcum, partim propter vos, partim pro vobis. Fuit igitur ciuis omnino diſſimilis Charicli, iſtius affini, qui ſeruire hoſtibus,

τῶν δὲ πολιτῶν ἄρχειν ἠξίου. καὶ φεύγων μὲν, ἡσυχίαν ἦγε· κατελθὼν δὲ, κακῶς ἐποίει τὴν πόλιν. καίτοι πῶς ἂν γένοιτο ἢ φίλος πονηρότερος, ἢ ἐχθρὸς ἐλάττονος ἄξιος; εἶτα σὺ κηδεστὴς μὲν ὢν ἐκείνου βεβουλευκὼς δ᾽ ἐπὶ τῶν τριάκοντα, τολμᾷς ἑτέροις μνησικακεῖν; καὶ οὐκ αἰσχύνῃ τὰς συνθήκας παραβαίνων, δι᾽ ἃς αὐτὸς οἰκεῖς τὴν πόλιν; οὐδ᾽ ἐνθυμῇ διότι ὁπόταν δόξῃ τῶν παρεληλυθότων τιμωρίαν ποιεῖσθαι, σοὶ καὶ πρότερον, καὶ μᾶλλον, ἢ ἐμοὶ κινδυνεύειν ὑπάρχει; οὐ γὰρ δήπου παρ᾽ ἐμοῦ, ὧν ὁ πατὴρ ἔπραξε, δίκην λήψονται. σοὶ δὲ καὶ ὧν αὐτὸς ἡμάρτηκας, συγγνώμην ἕξουσιν. ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ὁμοίας ἐκείνῳ φανήσῃ τὰς προφάσεις ἔχων· οὐ γὰρ ἐκπεσὼν ἐκ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ συμπολιτευόμενος· οὐδ᾽ ἀναγκασθεὶς, ἀλλ᾽ ἑκών· οὐδ᾽ ἀμυνόμενος, ἀλλ᾽ ὑπάρχων, ἠδίκεις αὐτούς. ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἀπολογίας σοι προσήκει τυχεῖν περὶ αὐτῶν.

Ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τῶν τότε πεπολιτευμένων, ἴσως ποτ᾽ ἐν τοῖς τούτου κινδύνοις, ἐγγενήσεται διὰ μακροτέρων εἰπεῖν. ὑμᾶς δ᾽ ἀξιῶ, μὴ προ-

A ciuibus imperare voluit: qui otium in exilio egit: in patriam restitutus vrbem afflixit. Quis autem esse queat vel amicus nequior, vel hostis magis contemnendus? Tu tamen quum sis affinis illius, & sub tringinta tyrannis senator fueris, alios incessere non dubitas, ac vetera vulnera refricare? neque te B pudet ea fœdera violare, quorum beneficio tu in vrbe manes? Non cogitas, si decretum fuerit vt veteres offensæ vindicentur: tibi & ante me & maiora pericula fore subeunda? Nec enim scilicet paternorũ delictorũ ego pœnas dabo: tibi verò tuorum facinorum gratia fiet. At verò non easdem tibi fuisse caussas facilè apparet. Non e- C nim patria pulsus: sed rempublicam vnà gerens: neque coactus, sed vltro: neque vltor, sed autor iniuriarum, ciues violasti. Quare ne defensio quidem istorum criminum tibi concedenda erit.

Sed de iis quæ tum gesta sunt fortassis aliquando D in istius periculis dabitur vberior dicendi locus. A vobis autem peto, ne me

ἐᾶσαί με τοῖς ἐχθροῖς μηδ᾽ ἀνηκέστοις συμφοραῖς περιβαλεῖν. ἱκανῶν γὰρ καὶ νῦν πεπείραμαι κακῶν, ὡς εὐθὺς μὲν γενόμενος, ὀρφανὸς κατελείφθην, τοῦ μὲν πατρὸς φυγόντος, τῆς δὲ μητρὸς τελευτησάσης· οὔπω δὲ τέτταρα ἔτη γεγονὼς διὰ τὴν τοῦ πατρὸς φυγὴν, περὶ τοῦ σώματος εἰς κίνδυνον κατέστην. ἔτι δὲ παῖς ὢν, ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεσον. κατελθόντων δὲ τῶν ἐκ Πειραιῶς, καὶ τῶν ἄλλων κομιζομένων τὰς οὐσίας, ἐγὼ μόνος τὴν γῆν, ἣν ἀπέδωκεν ἡμῖν ὁ δῆμος ἀντὶ τῶν δημευθέντων χρημάτων, διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν δύναμιν, ἀπεστερήθην. τοσαῦτα δὲ δεδυστυχηκώς, καὶ δὶς τὴν οὐσίαν ἀπολωλεκώς, νῦν πέντε ταλάντων φεύγω δίκην. καὶ τὸ μὲν ἔγκλημα ἐστι περὶ χρημάτων. ἀγωνίζομαι δ᾽, εἰ χρὴ μετεῖναί μοι τῆς πόλεως· τῶν γὰρ αὐτῶν τιμημάτων ἀπογεγραμμένων, οὐ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπασιν ὁ κίνδυνός ἐστιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν χρήματα κεκτημένοις περὶ ζημίας, τοῖς δ᾽ ἀπόρως, ὥσπερ ἐγὼ, διακειμένοις περὶ ἀτιμίας, ἣν ἐγὼ φυγῆς μείζω συμφορὰν νομίζω. πολὺ γὰρ ἀθλιώ-

A inimicis, omni præsidio destitutum, prædæ esse patiamini: neque exitio mihi sitis. Nam antè plus satis malorum perpessus sum: qui quidem quum primũ in lucem prodij, pupillus sum relictus: patre acto in exilium, matre verò mortua: & annos nondum quatuor natus, in vitæ periculo fui: ac puer adhuc, à tri- B ginta tyrannis vrbe sum eiectus. & quum ij qui in Piræeum confugerant, rediissent, aliíque suas opes recuperarent: ego solus agro, quem nobis populus pro duplicatis pecuniis dederat, inimicorum violentia, sum spoliatus. Tot igitur calamitatibus conflictatus, & bis amissa re familiari, nunc de quinque C talẽtis causam dico. & actio quidem instituta est de pecuniis: reuera autem id agitur an in ciuitate mihi manere liceat. Nam quum eædẽ mulctæ in tabulas publicas referũtur, nõ omnes iisdem de rebus in periculum vocantur. Nam diuitum quidem pecunia agitur: inopum verò, qualis ego sum, dignitas: cuius iacturam exilio acerbiorẽ D duco. Multo enim mise-

τερον περὶ τοῖς αὐτοῦ πολίταις ἠτιμωμένον οἰκεῖν, ἢ παρ' ἑτέροις μετοικεῖν. δέομαι δ' οὖν ὑμῶν, βοηθῆσαί μοι, καὶ μὴ περιϊδεῖν με ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑβρισθέντα, μηδὲ τῆς πατρίδος ἀποστερηθέντα, μηδ' ἐπὶ τοιαύταις τύχαις περίβλεπτον γενόμενον. δικαίως δ' ἂν ὑφ' ὑμῶν ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ἐλεηθείην, εἰ καὶ τῷ λόγῳ τυγχάνω μὴ βουλόμενος ὑμᾶς ἐπὶ τοῦτ' ἄγειν· εἴπερ χρὴ τούτους ἐλεεῖσθαι τοὺς ἀδίκως μὲν κινδυνεύοντας, περὶ δὲ τῶν μεγίστων ἀγωνιζομένους, ἀναξίως δ' αὐτῶν καὶ τῶν προγόνων πράττοντας, πλείστων δὲ χρημάτων ἀπεστερημένους, καὶ μεγίστῃ μεταβολῇ τοῦ βίου κεχρημένους. πολλὰ δ' ἔχων ἐμαυτὸν ὀδύρεσθαι, μάλιστ' ἐπὶ τούτοις ἀγανακτῶ· πρῶτον μὲν εἰ τούτῳ δώσω δίκην, παρ' οὗ λαβεῖν μοι προσήκει. δεύτερον δὲ, εἰ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς νίκην τὴν Ὀλυμπίασιν, ἀτιμωθήσομαι, δι' ἣν τοὺς ἄλλους ὁρῶ δωρεὰν λαμβάνοντας· πρὸς δὲ τούτοις, εἰ Τισίας μὲν μηδὲν ἀγαθὸν ποιήσας τῇ πόλει, καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ

A rius est, apud suos ciues ignominiosè viuere, quàm apud alios agere inquilinum. Vos igitur oro vt me iuueris: neque ab inimicis contumeliosè vexari, aut patria spoliari, aut huiusmodi cladibus nobilitari patiamini. Iure autem res ipsæ mihi à vobis commiserationem impetrarent, tametsi ego B vos eò deducere verbis non studerem: si modò commiseratione digni sunt qui nullo suo merito periclitantur, ac maximis de rebus in discrimen vocantur: & fortuna, tum se, tum suis maioribus indigna, premuntur: & maximis opibus spoliati, maximam vitæ mutationem experiuntur. C Quamuis autem multa mihi sunt, quæ deplorem: ob hæc potissimum tamen indignor, primùm si huic pœnas dare cogar, de quo ego sumere deberem: deinde, si propter Olympicam patris victoriam ignominia notabor, ob quã aliis præmia dari video: præterea si Tisias, nũquam de republica benemeritus, & in democra- D tia & in oligarchia magnus

μέγα δυνήσεται· ἐγὼ δ᾽ εἰ μηδετέρους ἀδικήσας, ὑπ᾽ ἀμφοτέρων κακῶς πείσομαι· καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων, τἀναντία τοῖς τριάκοντα ἐπράττετε, περὶ δ᾽ ἐμοῦ, τὴν αὐτὴν γνώμην ἐκείνοις ἕξετε. καὶ τότε μὲν, μεθ᾽ ὑμῶν, νῦν δ᾽ ὑφ᾽ ὑμῶν τῆς πόλεως στερήσομαι.

A ac potens erit: ego quum neutros offenderim, ab vtrisque malè tractabor: si vos in aliis quidem actionibus diuersam à triginta tyrannis rationem secuti, in me eodem animo, quo illi fuerunt, eritis: egóque tum quidem vobiscum, nunc autem per vos ciuitate exterminabor.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ·

Τῶν τῆς τετάρτης συμμορίας τέταρτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Νεανίας τὶς ἐκ Πόντου, πατρὸς εἴτε Σωπαίου, εἴτε Σινωπέως (ἀμφισνοεῖται γὰρ ἡ γραφὴ) υἱὸς, μέγα παρὰ Σατύρῳ τῷ Πόντου ἄρχοντι δυναμένου, τὴν Ἑλλάδα θεωρῆσαι ἐπιθυμήσας, καὶ δύο ναῦς σίτου γεμίσας, καὶ Ἀθήναζε ἀφικόμενος, τῇ Πασίωνος ἐχρῆτο τραπέζῃ. συνέβη δ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ, Σωπαῖον μὲν ὡς ἐπιβουλεύει τῇ ἀρχῇ διαβληθέντα παρὰ Σατύρῳ, συλληφθῆναι· τὸν δ᾽ υἱὸν αὐτοῦ, ᾧ ἐγράφη ὁ λόγος, ὅτι τοῖς φυγάσι συγγένοιτο αἰτίαν ἔχοντα, εἰς Πόντον ἀνακληθῆναι, προσαχθὲν, τὰ χρήματα πάντα παραδοῦναι τοῖς πρέ-

πρέσβεσιν· εἰ δὲ μὴ, ἐξαιτεῖσθαι παρ' Ἀθηναίων. ὁ μὲν οὖν Πασίωνος συμβουλεύσαντος, πιστότατον ἑαυτῷ τοῦτον ἡγούμενος, ἐπείσθη καὶ τὰ μὲν φανερὰ τῶν χρημάτων παρέδωκε πάντα· ὅτι δὲ πλείω παρ' ἐκείνῳ ἔκειτο αὐτῷ, οὐ μόνον ἔξαρνος ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ προσοφείλειν ἐσκήψατο· ὅπως ἂν τῶν πατρῴων ὑπὸ τοῦ τυράννου στερηθεὶς, μὴ πάντων ἐνδεὴς καταστaίη. Πασίων δὲ τὸν μὲν νεανίαν πανταχόθεν ἀμηχανοῦντα ὁρῶν, εὕρημα δὲ τὸ ἀποστερῆσαι τὰ χρήματα, τοσαῦτα ὄντα, ποιησάμενος, ἀπαιτοῦντος τοῦ νεανίου τὰ ἑαυτοῦ, μηδὲν φησὶ τῶν ἐκείνου ἔχειν. ὁ μὲν οὖν τάλας τὴν ἀδικίαν καὶ ἀποστέρησιν ταύτην ἐν μὲν τῷ παρόντι ἀγαπᾶν τε καὶ σιγῇ φέρειν ἠναγκάσθη· ὕστερον δὲ Σατύρου τἀληθὲς ἐγνωκότος, τόν τε πατέρα τῷ προτέρῳ ἀξιώματι ἀποκαταστήσαντος, διὰ παντοδαπῶν ὁμολογιῶν ἐξαπατηθεὶς δίκην λαγχάνει Πασίωνι, τὰ ἑαυτοῦ ἀπολαβεῖν ἀξιῶν.

Στοχαστικὴ δ' ἡ στάσις. τοῦτο γὰρ τὸ κεφάλαιον ὅλης τῆς ἀμφισβητήσεως, πότερον ὁ διώκων ὑπόλοιπα εἶχε παρὰ Πασίωνι ὀφειλόμενα χρήματα. τόποι ἐναργέστεροι τῶν ἄλλων εἰσὶν, ὅ τε περὶ τῆς ἀπίστου τῶν τυράννων φιλίας. ὥστε καλῶς εἰπεῖν φαίνεσθαι Σόλωνα, ὅτι οἱ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι δυνάμενοι, ταῖς τῶν ἀριθμητικῶν ψήφοις εἰσὶν ὅμοιοι· καὶ ὁ περὶ τῆς διὰ κίβδηλον φιλίαν γινομένης βλάβης· καὶ ὅτι ἀεὶ μεμνῆσθαι δεῖ, τοὺς πολλοὺς τὰ ἐφ' ἑαυτοὺς σπεύδοντας, τῶν φίλων οὐδὲν φροντίζειν· καὶ ὅτι προνοίας δεῖται, τὸ πιστεύειν τινί.

Περὶ δὲ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λόγου, παραλαβεῖν ἄξιον τὰ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως, ἐν τῷ Ἰσοκράτους βίῳ.

ISOCRATIS TRAPEZITICVS.

Classis quartæ oratio quarta.

ARGVMENTVM eiusdem orationis,

Ab Hieronymo VVolfio scriptum.

POnticus quidam adolescens, siue Sopæi, siue Sinopensis cuiusdam (nam scriptura variat) apud Satyrum Ponti principem potentis filius, incitatus cupiditate visendæ Græciæ, cum duabus nauibus frumento plenis Athenas profectus, Pasionis mensa vsus est, in dandis recipiendísque pecuniis. Accidit autem, vt Sopæus interim regni affectati delatus apud Satyrum, in vincula coniiceretur: eiúsque filius, cui hæc oratio scripta est, quòd cum exulibus conspiraſſe ferebatur, in Pontum reuocaretur, cum mandato, vt omnem pecuniam legatis traderet: quod si recusaſſet, ab Atheniensibus exposceretur. Is igitur de Pasionis consilio, quem sibi amicissimum putabat, paruit: & quæ celari non poterant, legatis omnia dedit: pecunias verò se apud eundem habere negauit, ac insuper plura debere commentus est, vt à tyranno paternis opibus spoliatus, aliquid subsidij haberet reliquum. Pasio quum adolescentem ab omni parte circumuentum videret: opimam prædam retinendæ pecuniæ sibi oblatam ratus, adolescente illam repetente, se quicquam quod illius esset, habere inficiatur. Miser ille, in præsentia eam iniuriam & fraudationem æquo animo ferre ac dissimulare cogitur. Aliquanto pòst, Sopæo patre, veritate à Satyro cognita, in integrum restituto, variis pactionibus delusus, diem Pasioni dicit, suámque pecuniam repetit.

Status coniecturalis est. In hoc enim cardo totius nego-

rij vertitur. An actor pecunias reliquas apud Pasionem habuerit. Loci insigiores sunt: Tyrannicæ amicitiæ inconstantia. vt verè dixisse Solon videatur: Proceres aulicos calculis arithmeticorum similes esse: & fucatę amicitiæ pernicies: vt meminerimus, plerosque sibi consulere, non amicis. proinde videndum cui fidem habeamus.

De orationis huius dictione vide Dionysium in vita Isocratis.

Ὁ μὲν ἀγών μοι μέγας ἐστὶν ὦ ἄνδρες δικασταί. οὐ γὰρ μόνον περὶ πολλῶν χρημάτων κινδυνεύω, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδίκως τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν· ὃ ἐγὼ περὶ πλείστου ποιοῦμαι. οὐσία μὲν γὰρ ἱκανή μοι καταλειφθήσεται καὶ τούτων στερηθέντι. εἰ δὲ δόξω μηδὲν προσηκόντως τοσαῦτα χρήματα ἐγκαλεῖσθαι, διαβληθείην ἂν τὸν ἅπαντα χρόνον· ἔστι δ' ὦ ἄνδρες δικασταὶ πάντων χαλεπώτατον, τοιούτων ἀντιδίκων τυχεῖν. τὰ μὲν γὰρ συμβόλαια πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν τραπέζαις ἄνευ μαρτύρων γίνεται. τοῖς ἀδικουμένοις δὲ πρὸς τοὺς τοιούτους ἀνάγκη κινδυνεύειν οἳ καὶ φίλους πολλοὺς κέκτηνται, καὶ χρήματα πολλὰ διαχειρίζουσι, καὶ πιστοὶ διὰ τὴν τέχνην δοκοῦσιν εἶναι. ὅμως δὲ

A MAGNA mea res agitur, iudices. Nec enim tantùm de plurimis pecuniis in discrimen venio: sed existimatio quoque mea, quam ego maximi facio, periclitatur, ne aliena iniustè concupiscere videar. Satis enim opum, etiam his fraudato mihi relinquetur. B Sed si absque iusta causa tantam pecuniam petere videbor, ea res perpetuæ mihi infamiæ fuerit. Est autem, iudices, incommodissimum, in tales incidere aduersarios. Nam quicquid cum mensariis agitur, fit sine testibus: quòd si quis ab eis circumuentus fuerit, aduersus eos experiri cogitur, C qui & amicorum præsidia habent, & multas pecunias tractant, & propter artem boni viri ac fide digni existimantur. Quę

καὶ τούτων ὑπαρχόντων, ἡγοῦμαι φανερὸν πᾶσι ποιήσειν, ὅτι ἀποστεροῦμαι τοσούτων χρημάτων ὑπὸ Πασίωνος. A

Ἐξ ἀρχῆς οὖν ὑμῖν ὡς ἂν δύνωμαι διηγήσομαι τὰ πεπραγμένα. ἐμοὶ γὰρ ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πατὴρ μέν ἐστι Σωπαῖος· ὃν οἱ πλέοντες εἰς τὸν Πόντον ἅπαντες ἴσασιν οὕτως οἰκείως πρὸς Σάτυρον διακείμενον, B ὥστε πολλῆς μὲν χώρας ἄρχειν, ἁπάσης δὲ τῆς δυνάμεως ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐκείνου. πυνθανόμενος δὲ καὶ περὶ τῆσδε τῆς πόλεως, καὶ περὶ τῆς ὅλης Ἑλλάδος, ἐπεθύμησα ἀποδημῆσαι. γεμίσας δή ὁ πατήρ μου δύο ναῦς σίτου, καὶ χρήματα δοὺς, ἐξέπεμψεν ἅμα κατ' ἐμπορείαν, καὶ κατὰ θεωρίαν. C συστήσαντος δέ μοι Πυθοδώρου τοῦ Φοίνικος Πασίωνα, ἐχρώμην τῇ τούτου τραπέζῃ. χρόνῳ δ' ὕστερον διαβολῆς πρὸς Σάτυρον γενομένης, ὡς ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἐπιβουλεύει τῇ ἀρχῇ, κἀγὼ τοῖς φυγάσι συγγινοίμην, τὸν μὲν πατέρα μου συλλαμβάνει. ἐπιστέλλει δὲ τοῖς ἐνθάδε ἐπιδημοῦσιν ἐκ τοῦ D Πόντου, τά τε χρήματα παρ' ἐμοῦ παραλαβεῖν, καὶ αὐτὸν εἰσπλεῖν κελεύειν· ἂν δὲ τούτων μηδὲν ποιῶ, παρ' ὑμῶν ἐξαιτεῖν.

quum ita ſint, tamen perſpicuè declaraturum confido, à Paſione me tanta pecunia fraudari.

Quare ab initio, vt potero, vobis rem omnem recenſebo. Mihi, iudices, pater Sopæus eſt: quē omnes, qui in Pontum nauigant, ita familiarem Satyro eſſe norunt, vt & amplam prouinciam gubernet, & omnibus copiis militum præſit. Ego verò quum & de hac vrbe, & de tota Græcia audiuiſſem, peregrè abire deſideraui. Pater igitur duabus nauibus frumento plenis, pecuniáque data, me ablegauit, ſimul & mercandi & ſpectandi gratia: & quia Pythodorus Phœnix Paſionem mihi commendarat, eius menſa vſus ſum. Aliquanto pòſt quum pater meus regni affectati apud Satyrum accuſatus eſſet, egóque cum exulibus conſpiraſſe dicerer: Satyrus & patrem meū in vincula coniicit: & ad Ponticos negotiatores huc ſcribit, vt & pecunias à me auferrent, & ipſum redire domū iuberent. quod ni feciſſem, à vobis expoſcerent.

ἐν τοσούτοις δὲ κακοῖς ὤν, ὦ ἄνδρες δικασταί, λέγω πρὸς Πασίωνα τὰς ἐμαυτοῦ συμφοράς. οὕτω γὰρ πρὸς αὐτὸν οἰκείως διεκείμην, ὥστε μὴ μόνον περὶ χρημάτων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τούτῳ μάλιστα πιστεύειν. [ἡγούμην δ', εἰ μὲν προείμην ἅπαντα τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν, εἴ τι πάθοι ἐκεῖνος, στερηθεὶς καὶ τῶν ἐνθάδε καὶ τῶν ἐκεῖ, πάντων ἐνδεὴς γενήσεσθαι· εἰ δ' ὁμολογῶν εἶναι, ἐπιστείλαντος τοῦ Σατύρου, μὴ παραδοίην, εἰς τὰς μεγίστας διαβολὰς ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα καταστήσειν πρὸς Σάτυρον.] βουλευομένοις οὖν ἡμῖν, ἐδόκει βέλτιον εἶναι προσομολογεῖν πάντα ποιεῖν, ὅσα Σάτυρος προσέταττε. καὶ τὰ μὲν φανερὰ τῶν χρημάτων παραδοῦναι. περὶ δὲ τῶν παρὰ τούτῳ κειμένων, μὴ μόνον ἔξαρνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὀφείλοντά με φαίνεσθαι καὶ τούτῳ καὶ ἑτέροις ἐπὶ τόκῳ. καὶ πάντα ποιεῖν ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μάλιστ' ἔμελλον πεισθήσεσθαι, μὴ εἶναί μοι χρήματα. τότε μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐνόμιζόν μοι Πασίωνα δι' εὔνοιαν ἅπαντα ταῦτα συμβουλεύειν· ἐπειδὴ δὲ

A Tantis igitur malis, iudices, circumuectus, apud Pasionem fortunas meas deploro. Nam ita eum complectebar familiariter, vt non pecunias tantùm, sed alia quoque eius potissimùm fidei crederem. Existimabam autem, si pecunias vniuersas amisissem, & patri meo aliquid accidisset, me & hîc & illic opibus spoliatum, ad summam inopiam redactum B iri: sin esse mihi pecunias faterer, & post Satyri literas, eas postulantis, non tradidissem, id & patri & mihi grauissimas calumnias pariturum. Nobis igitur deliberantibus consultissimum videbatur vt dicerem omnia me facturum quæ Satyrus imperasset, & pecunias quas in C prōptu haberem, traderē: quæ verò apud istum essent, eas non modo negarem, sed etiam fœnore plures accepisse tum ab isto tum ab aliis simularem: omnia denique facerem per quæ illis maximè persuaderetur, mihi non esse pecunias. Tunc igitur, iudices, putabam, Pasionem mihi cuncta hæc suadere ex beneuolentia: re D

πρὸς τοὺς παρὰ Σατύρου διαπραξάμην, ἔγνων αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα τοῖς ἐμοῖς. βουλομένου γὰρ ἐμοῦ κομίσασθαι τἀμαυτοῦ, καὶ πλεῖν εἰς Βυζάντιον, ἡγησάμενος ἔδοξεν αὐτῷ κάλλιστον καιρὸν παραπεπτωκέναι, ὅτι τὰ μὲν χρήματα πολλὰ ἦν τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα, καὶ ἄξια ἀναισχυντίας· ἐμὲ δὲ πολλῶν ἀκουόντων ἔξαρνον πληροφορηθεὶς γεγενῆσθαι μηδὲν κεκτῆσθαι, πᾶσι δ' εἶναι φανερὸν, ἀπαιτούμενον, καὶ ἑτέροις ὁμολογοῦντα ὀφείλειν· καὶ πρὸς τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνόμιζεν, εἰ μὲν αὐτοῦ μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς πόλεως Σατύρῳ· εἰ δ' ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων. εἰ δ' εἰσπλευσαίμην, ἀποθανεῖσθαι μετὰ τοῦ πατρός. ταῦτα λογιζόμενος διενοεῖτο ἀποστερεῖν τὰ χρήματα. καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ, προσεποιεῖτο ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἔχειν ἀποδοῦναι. ἐπειδὴ δὲ βουλόμενος εἰδέναι σαφῶς τὸ πρᾶγμα, προσπέμπω Φιλόμηλον αὐτῷ καὶ Μενέξενον, ἔξαρνος γίνεται πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν ἔχειν τῶν ἐμῶν. πανταχόθεν δέ μοι τοσούτων κακῶν προσπεπτω-

verò cum Satyri legatis transacta, eum fortunis meis tetendisse insidias animaduerti. Nam quũ Byzantium nauigaturus, mea recipere vellem, iste pulcherrimam sibi occasionem esse datam ratus est, quòd & pecunia apud se reposita, magna esset, ac digna impudentia: & ego multis audientibus negassem, me quicquam habere: nemóque ignoraret, me, quum pecunias legati peterent, fassum esse, aliis etiam me debere. Adhæc, iudices, putabat, si hîc mãsissem, me à ciuitate Satyro deditum iri: sin aliò me contulissem, se facilè posse negligere querelas meas: sin rediissem in Pontum, me vnà cum patre periturum. Hæc igitur cogitans, me fraudare pecuniis instituit. Ac apud me quidẽ simulabat se in præsentia minus à pecunia pararum, reddere non posse: sed quum rẽ certò cognoscere volens, Philomelum & Menexenum ad eum misissem: inficiatus apud eos est, se meum quicquam habere. Tantis igitur ab omni parte malis oppresso

κότων, τίν' οἴεσθέ με γνώμην ἔχειν; ὠ ὑπῆρχε σιγῶντι μὲν, ὑπὸ τούτου ἀποστερεῖσθαι τὰ χρήματα· λέγοντι δὲ, μηδὲν μᾶλλον κομίσασθαι· πρὸς Σάτυρον δ' εἰς τὴν μεγίστην διαβολὴν καταστῆσαι καὶ ἐμαυτὸν, καὶ τὸν πατέρα. κράτιστον οὖν ἡγησάμην ἡσυχίαν ἄγειν· μετὰ δὲ ταῦτ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀφικνοῦνταί μοι ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ὁ πατὴρ ἀφεῖται. καὶ Σατύρῳ οὕτως ἁπάντων μεταμέλει τῶν πεπραγμένων, ὥστε πίστεις αὐτῷ τὰς μεγίστας δεδωκὼς εἴη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς, ἧς εἶχε πρότερον, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν εἰληφὼς τῷ αὐτοῦ υἱῷ. πυθόμενος δὲ ταῦτα Πασίων, καὶ εἰδὼς, ὅτι φανερῶς πράξω περὶ τῶν ἐμαυτοῦ, ἀφανίζει Κίττον τὸν παῖδα, ὃς συνῄδει περὶ τῶν χρημάτων. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ προσελθὼν ἐζήτουν αὐτὸν, ἡγούμενος ἔλεγχον σαφέστατον τοῦτον ἂν γενέσθαι, περὶ ὧν ἐνεκάλουν· λέγει λόγον πάντων δεινότατον, ὡς ἐγὼ καὶ Μενέξενος διαφθείραντες, καὶ πείσαντες αὐτὸν ἐπὶ τῇ τραπέζῃ καθήμενον, ἓξ τάλαντα ἀργυρίου παρ' αὐτοῦ λάβοιμεν· ἵνα δὲ μηδεὶς ἔλεγχος, μηδὲ βάσανος γέ-

A mihi, quid animi fuisse censetis? Nam si tacerem, id consequebar vt ab isto pecuniis fraudarer: sin dicerem, vt & nihilo plus reciperem, & apud Satyrũ mihi simularque patri maximum crimen conflarem. optimum igitur esse duxi, quiescere. Post hæc, iudices, mihi nuntiatur, & patrem carcere liberatum esse: & Satyrum ita pœ- B nitere omnium quæ fecisset, vt patri & fidem suam arctissimè obstrinxerit, & prius imperium amplificarit, & meam sororẽ suo filio desponderit. His Pasio auditis cùm me apertè ius meum persecuturum sciret. Cittum puerũ occulit: qui, quid de pecuniis actum esset, conscius erat. Quem quũ ego quæsi- C turus accessissem, quòd me nullam actionis meæ probationem euidentiorem habere posse crederem: orationem affert audacissimam, & iniquissimam: me & Menexenum, puerum, qui ad mensam sederet, corrupisse, & sex ab eo talenta per fraudem abstulisse. ne verò id facinus argui, & per tormenta veritas D

νοιτο περὶ αὐτῶν, ἔφασκεν ἡμᾶς ἀφανίσαντας τὸν παῖδα, ἀντεγκαλεῖν αὐτῷ, καὶ ἐξαιτεῖν τοῦτον, ὃν αὐτοὶ ἠφανίσαμεν. Καὶ ταῦτα λέγων, καὶ ἀγανακτῶν, καὶ δακρύων, εἷλκέ με πρὸς τὸν πολέμαρχον, ἐγγυητὰς αἰτῶν· καὶ οὐ πρότερον ἀφῆκεν, ἕως αὐτῷ κατέστησα ἓξ ταλάντων ἐγγυητάς. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες δικασταί· ἐγὼ δὲ τῶν μὲν ἀπολωλεκὼς ἤδη, περὶ δὲ τῶν αἰσχίστας αἰτίας ἔχων, αὐτὸς μὲν εἰς Πελοπόννησον ᾠχόμην ζητήσων· Μενέξενος δ' εὑρίσκει τὸν παῖδα ἐνθάδε· καὶ ἐπιλαβόμενος ἠξίου αὐτὸν βασανίζεσθαι καὶ περὶ τῆς παρακαταθήκης, καὶ περὶ ὧν ἡμᾶς αὐτὸς ᾐτιάσατο. Πασίων δ' εἰς τοῦτο τόλμης ἀφίκετο, ὥστ' ἀφῃρεῖτ' αὐτὸν, ὡς ἐλεύθερον ὄντα· καὶ οὐκ ᾐσχύνετο, οὐδ' ἐδεδοίκει, ὃν ὑφ' ἡμῶν ἔφασκεν ἀνδραποδίσθαι, καὶ παρ' οὗ τοσαῦτα χρήματα ἡμᾶς ἔχειν, τοῦτον ἐξαιρούμενος εἰς ἐλευθερίαν, καὶ κωλύων βασανίζεσθαι. ὃ δὲ πάντων δεινότατον· διεγγυῶντος γὰρ Μενεξένου

A exquiri posset, dicebat nos occultasse puerum: nunc verò ad se accusandũ venire, & eum postulare quem ipsi occuluissemus. Hæc quum diceret, & indignabatur, & lacrymabatur, & me ad Polemarchum trahebat, sponsores postulans: neque prius destitit, quàm sex talentûm sponsores ei dedissem. Voca mihi harum rerum testes.

B TESTES. Testes audiuistis, iudices. Ego verò quum alias pecunias perdidissem, de aliis per summam contumeliam accusarer, ipse inquirendi causa in Peloponnesum abii. Menexenus verò puerum hîc deprehendit, eúmque comprehensum postulat in quæstionem, C tum depositi gratia, tum ob ea propter quæ iste nos in crimen vocarat. Pasio autem tanta fuit confidentia, vt eum pro libero assereret: neque vereretur aut metueret, quem à nobis plagio abductum, & à quo nos tantam pecuniam abstulisse dicebat, eundem in libertatem asserere, ac prohibere ne torqueretur. Iam D quod omnium grauissimũ est, quum Menexenus pue-

πρὸς τὸν πολέμαρχον τὸν παῖδα, Πασίων, ὡς ἐλευθέρου ὄντος αὐτοῦ, ἑπτὰ ταλάντων διηγγυήσατο. καί μοι τούτων ἀνάβητε μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Τούτων τοίνυν οὕτω διαπεπραγμένων, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἡγούμενος περὶ μὲν τῶν παρεληλυθότων φανερῶς ἡμαρτηκέναι, οἰόμενος δ' ἐκ τῶν (B) λοιπῶν ἐπανορθώσασθαι, προσῆλθεν ἡμῖν, φάσκων ἕτοιμος εἶναι παραδοῦναι βασανίζειν τὸν παῖδα. ἑλόμενοι δὲ βασανιστάς, ἀπηντήσαμεν εἰς τὸ Ἡφαιστήϊον. καὶ ἐγὼ μὲν ἠξίουν αὐτοὺς μαστιγοῦν τὸν ἐκδοθέντα, καὶ στρεβλοῦν, ἕως ἂν τἀληθῆ δόξειεν αὐτοῖς λέγειν. (C) οὗτος δ' οὐ δημοκοίνους ἔφασκεν ἑλέσθαι αὐτούς, ἀλλ' ἐκέλευε λόγῳ πυνθάνεσθαι παρὰ τοῦ παιδός, εἴ τι βούλοιντο. διαφερομένων δ' ἡμῶν, οἱ βασανισταί, αὐτοὶ μὲν οὐκ ἂν ἔφασαν βασανίσαι, ἔγνωσαν δὲ, Πασίωνα ἐμοὶ παραδοῦναι τὸν παῖδα. οὕτω δ' οὗτος σφόδρα ἔφυγε τὴν βάσανον, ὥστε (D) περὶ μὲν τῆς παραδόσεως οὐκ ἤθελεν αὐτοῖς πείθεσθαι· τὸ δ' ἀργύριον ἕτοιμος ἦν ἅπαν ἀποτίσειν, εἰ καταγνοῖεν αὐτοῦ.

(A) rum à Polemarcho, sponsione facta, exposceret: Pasio septem talenta pro eo, tanquam ingenuo, deposuit. Prodite testes.

TESTES. His ita peractis, iudices, putauit è præteritis actionibus manifestè suam improbitatem elucere, séque deinceps ea delicta correcturum censuit. Itaque ad nos (B) accessit, professus, se non recusare quominus puerũ det in quæstionem. quæsitoribus delectis, ad Vulcani ædem conuenimus. Ac ego quidem petebam vt deditus puer flagellaretur & torqueretur, donec eum vera dicere putarent. iste verò eos à se lectos dicebat, non vt carnifices: sed iubebat, verbis, (C) si quid vellent, puerum percontari. Orta igitur inter nos controuersia, quęsitores dixerunt se puerum non esse torturos: sed æquũ esse pronuntiarũt vt Pasio mihi puerũ traderet. Is v. à quæstione tantopere abhorrebat, vt de tradendo quidem eis parere nollet, sed omne argentũ soluere paratus esset, si (D) condemnatus ab eis esset.

καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἐκ τῶν συνόδων, ὦ ἄνδρες δικασταί, πάντες αὐτοῦ κατεγίνωσκον ἀδικεῖν, καὶ δεινὰ ποιεῖν, ὅστις τὸν παῖδα, ὃν ἔφασκον ἐγὼ συνειδέναι περὶ τῶν χρημάτων, πρῶτον μὲν αὐτὸς ἀφανίσας, ὑφ' ἡμῶν αὐτὸν ᾐτιᾶτο ἠφανίσθαι· ἔπειτα ληφθέντα, ὡς ἐλεύθερον διεκώλυσε βασανίζεσθαι· μετὰ δὲ ταῦθ' ὡς δοῦλον ἐκδούς, καὶ βασανιστὰς ἑλόμενος, λόγῳ μὲν ἐκέλευε βασανίζειν, ἔργῳ δ' οὐκ εἴα· διὰ ταῦθ' ἡγούμενος οὐδεμίαν αὐτῷ σωτηρίαν εἶναι, ἐάνπερ εἰς ὑμᾶς εἰσέλθῃ· προσπέμπων ἐδεῖτό μου εἰς ἱερὸν ἐλθόντα, αὐτῷ συγγενέσθαι. καὶ ἐπειδὴ ἤλθομεν εἰς ἀκρόπολιν, ἐγκαλυψάμενος ἔκλαιε, καὶ ἔλεγεν ὡς ἠναγκάσθη μὲν δι' ἀπορίαν ἔξαρνος γενέσθαι· ὀλίγου δὲ χρόνου πειράσοιτο τὰ χρήματ' ἀποδοῦναι· ἐδεῖτό δέ μου συγγνώμην ἔχειν αὐτῷ, καὶ συγκρύψαι τὴν συμφοράν, ἵνα μὴ παρακαταθήκας δεχόμενος, φανερὸς γένηται τοιαῦτ' ἐξημαρτηκώς. ἡγούμενος δ' αὐτῷ μεταμέλειν τῶν πεπραγμένων συνεχώρουν· καὶ ἐκέλευον αὐτὸν ἐξευρεῖν, ὅντινα ἂν βούληται

Voca testes. TESTES.

Quum autem post congressus, iudices, omnes eũ iniurium & iniquissimum hominem iudicarent, qui puerum, quem ego dixeram scire de pecuniis, quum prius ipse occultasset, à nobis occultatum diceret: postea deprehensum, vt liberum, torquere prohiberet: post, eundẽ pro seruo deditum, tortoribus delectis, verbo torquere iubere, re non permitteret: his igitur de causis sibi nullũ patere effugiũ si in ius ambulasset, existimans: per internuntium me rogauit vt in templo se conuenirem. Quum autem in arcem ventum esset, inuoluto capite plorabat, ac paupertate se adactum dicebat, vt iret infitias: sed breui daturum operam, vt pecunias redderet: méque precabatur vt sibi ignoscerem, calamitatémque regerem: ne rescisceretur, se, qui deposita soleret accipere, ad hunc modum deliquisse. Ego verò eum facti pœnitere existimans, concedebam, iubebámque rationẽ

τρόπον, ὅπως τούτῳ τε καλῶς ἕξει, κἀγὼ τὰ ἐμαυτοῦ κομιοῦμαι. τρίτῃ δ' ἡμέρᾳ συνελθόντες, πίστιν τ' ἔδομεν ὑμῖν αὐτοῖς, ἦ μὴν σιωπήσεσθαι τὰ πραχθέντα, ἣν αὐτὸς ἔλυσεν, ὡς ὑμεῖς αὐτοὶ προϊόντος τοῦ λόγου γνώσεσθε· καὶ ὡμολόγησεν εἰς τὸν Πόντον εἰσπλεύσεσθαι, κἀκεῖ ἀποδώσειν μοι τὸ χρυσίον· ἵν' ὡς πόῤῥωτάτω ἀπὸ τῆσδε τῆς πόλεως διαλύσειε τὰ συμβόλαια· καὶ τῶν μὲν ἐνθάδε μηδεὶς εἰδείη τὸν τρόπον τῆς ἀπαλλαγῆς· ἐκπλεύσαντι δ' αὐτῷ ἐξείη λέγειν ὅ,τι βούλοιτο· εἰ δὲ μὴ ταῦτα ποιήσειε, δίαιταν ἐπὶ ῥητοῖς ἐπιτρέψειν Σατύρῳ ἐφ' ᾧ τε καταγιγνώσκειν ἡμιόλια αὐτοῦ τὰ χρήματα. ταῦτα δὲ συγγράψαντες, καὶ συναγαγόντες εἰς ἀκρόπολιν παρὰ Σατύρωνα Φεραῖον ἄνδρα, εἰθισμένον εἰσπλεῖν ἐς τὸν Πόντον, δίδομεν αὐτῷ φυλάττειν τὰς συνθήκας, συντάξαντες αὐτῷ, ἐὰν μὲν διαλλαγῶμεν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, κατακαῦσαι τὸ γραμματεῖον· εἰ δὲ μή, Σατύρῳ ἀποδοῦναι. τὰ μὲν οὖν ἡμέτερα, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕτω διεπέπρακτο. Μενέξενος δ' ὀργιζόμενος ὑπὲρ τῆς αἰτίας, ἧς κἀκεῖνον Πασίων ᾐτιάσατο, λαχὼν δίκην, ἐξῃτεῖτο τὸν Κίττον, ἀξιῶν

A inire qua & ipsi consuleretur, & mihi satisfieret. Triduo pòst congressi, fidē dedimus, omnino tacitum iri quæ acta essent: quam ipse soluit, vt vos ipsi progressu orationis audietis: ac pollicitus est, se in Pontum nauigaturum, & ibi aurum redditurū: vt quàm longissimè ab vrbe mihi satisfaceret, neque quisquam qui hîc esset, B modum recōciliationis nosset: & ipse peregrè profectus, dicere posset quicquid libuisset. Quæ ni fecisset, arbitrium certis conditionibus se ad Satyrum delaturum, vt sesquialteræ partis damnaretur. Conscriptis igitur codicillis, in arce congressi, Satyroni Pheræo, in Pontum nauigare solito, pacta custodienda C damus, ea conditione, vt si inter nos conuenisset, scriptum combureret: sin minus, vt Satyro traderet. Hæc, iudices, inter nos acta sunt. Menexenus autem iratus ob crimen sibi etiam à Pasione obiectum, die illi dicta petiit vt Cittus dederetur: ac Pa-

τὴν αὐτὴν Πασίωνι ψευδομένῳ γίγνεσθαι ζημίαν, ἥνπερ ἂν αὐτὸς ἔτυχεν, εἴ τι τούτων ἐφαίνετο ποιήσας. καὶ πρὸς τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐδεῖτό μου ἀπαλλάττειν Μενέξενον· λέγων, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἔσται, εἰ τὰ μὲν χρήματα ἐκ τῶν συγγεγραμμένων, εἰς τὸν Πόντον εἰσπλεύσας, ἀποδώσει· αὐτὸς δ' ὁμοίως ἐνθάδε καταγέλαστος ἔσοιτο. ὁ γὰρ παῖς, ἐὰν βασανίζηται, περὶ πάντων τἀληθῆ κατερεῖ. ἐγὼ δ' ἠξίουν πρὸς Μενέξενον πράττειν, ὅ, τι βούλοιτο· πρὸς δ' ἐμὲ ποιεῖν αὐτὸν τὰ συγκείμενα· ἐν ἐκείνῳ μὲν οὖν τῷ χρόνῳ, ταπεινὸς ἦν, οὐκ ἔχων, ὅ, τι χρήσαιτο τοῖς αὐτοῦ κακοῖς. καὶ γὰρ οὐ μόνον περὶ τῆς βασάνου, καὶ τῆς δίκης εἰλεγμένης ἐδεδοίκει, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ γραμματείου, ὅπως μὴ ὑπὸ τοῦ Μενεξένου συλληφθείη· ἀπορῶν δὲ καὶ οὐδεμίαν ἄλλην εὑρίσκων ἀπαλλαγὴν, πείσας τοῦ Σατύρωνος τοὺς παῖδας, διαφθείρει τὸ γραμματεῖον, ὃ ἔδει Σάτυρον λαβεῖν, εἰ μή μ' ἀπαλλάξειεν πρὸς τούτους· καὶ ὡς ἔφθη διαπραξάμενος ταῦτα, καὶ θρασύτατος ἀνθρώπων ἐγεγένητο· καὶ οὔτ' εἰς τὸν Πόντον ἔφη μοι συμπλεύσεσθαι, οὔτ' εἶναι αὐτῷ πρὸς ἐμὲ συμβόλαιον

A ſioni mentienti mulcta eadem irrogaretur, quæ ſibi criminis illius cōuicto luenda fuiſſet. Iſte vero, iudices, me precabatur vt Menexenum placarem. Nihilo enim melius ſecum actum iri, ſi ex pacto æs alienum in Ponto mihi diſſoluiſſet, & hic nihilominus ridiculus fieret. puerum enim, ſi torqueretur, omnibus de B rebus veritatem dicturum. Ego verò petebam vt arbitratu ſuo cum Menexeno tranſigeret: mihi verò præſtaret quod promiſiſſet. Illo igitur tempore humilis erat, & quo ſe verteret neſciebat, non de quæſtione tantùm & conſtituto iudicio ſolicitus, ſed etiam de ſcripto, ne id à Menexeno deprehēderetur. Quum igitur æſtuaret, & nul- C lum aliud remedium inueniret, cum Satyronis pueris rem conficit: tabulas, quæ Satyro reddendæ erant, niſi mihi iſte ſatiſfeciſſet, adulterat. Quod quum primùm peregiſſet, omnium hominum factus audaciſſimus, ait ſe neque in Pontum nauigaturum, neque ſibi mecum rei

οὐδέν· ἀνοίγειν τ' ἐκέλευε τὸ γραμματεῖον ἐναντίον μαρτύρων. Τί ἂν οὖν ὑμῖν τὰ πολλὰ λέγοιμι, ὦ ἄνδρες δικασταί; εὑρέθη γὰρ ἐν τῷ γραμματείῳ γεγραμμένον, ἀφειμένος ἁπάντων τῶν συμβολαίων ὑπ' ἐμοῦ.

Τὰ μὲν οὖν γεγενημένα, ὡς ἀκριβέστατα οἷός τ' ἦν, ἅπανθ' ὑμῖν εἴρηκα· ἡγοῦμαι δὲ Πασίωνα ὦ ἄνδρες δικασταὶ ἐκ τοῦ διεφθαρμένου γραμματείου τὴν ἀπολογίαν ποιήσεσθαι, καὶ τούτοις ἰσχυριεῖσθαι μάλιστα. ὑμεῖς οὖν μοι τὸν νοῦν προσέχετε· οἶμαι γὰρ ἐξ αὐτῶν τούτων φανερὰν ὑμῖν ποιήσειν τὴν τούτου πονηρίαν. πρῶτον δ' ἐκ τούτου σκοπεῖτε· ὅτε γὰρ ἐδίδομεν τὴν συνθήκην τῷ ξένῳ, καθ' ἣν οὗτος μὲν ἀφεῖσθαί φησι τῶν ἐγκλημάτων· ἐγὼ δὲ δεῖν με κομίζεσθαι παρὰ τούτου τὸ χρυσίον, ἐκελεύομεν τὸν ξένον, ἐὰν μὲν διαλλαγῶμεν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, κατακαῦσαι τὸ γραμματεῖον· εἰ δὲ μή, Σατύρῳ ἀποδοῦναι. καὶ ταῦτα ῥηθῆναι ὑπ' ἀμφοτέρων ἡμῶν ὡμολόγηται. καίτοι τί μαθόντες, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, προσετάττομεν ἀποδοῦναι Σατύρῳ, ἐὰν μὴ διαλλαγώμεθα, εἴπερ ἀπηλλαγμένος ἤδη ἦν Πασίων

quicquam esse: tabulas coram testibus aperiri iubet. Quid vobis multa dicam, iudices? scriptum in tabulis inuentum est, eum mihi omnia quæ debuisset, persoluisse: neque me quicquam ab eo præterea postulare.

Rem igitur omnem quàm diligentissimè verissiméque potui, vobis recensui. Suspicor autem, Pasionem è corruptis tabulis petiturum sibi defensionem, atque in illis omne suum præsidium collocasse. Vos igitur me, quæso, attendite. spero enim per hæc ipsa illius improbitatē declaraturū. Primùm autem illud cogitate, quum daremus hospiti pactionem, qua iste sibi omnia remissa esse asserit, ego verò aurum mihi reddendum esse affirmo: iubebamus, hospitem, si inter nos transegissemus, comburere tabulas: sin minus, Satyro reddere. Et hæc esse dicta, vterque nostrum confitetur. Quid verò nobis in mentē venisset, iudices, vt iuberemus eum tabulas reddere Satyro, nisi inter nos conuenisset, si quidē Pasio

τῶν ἐγκλημάτων, καὶ τέλος εἶχε τὸ πρᾶγμα; ἀλλὰ δῆλον ὅτι ταύτας τὰς συνθήκας ἐποιησάμεθα, ὡς ὑπολοίπων ἡμῖν ἔτι τῶν πραγμάτων ὄντων· περὶ ὧν ἔδει τοῦτον πρὸς ἐμὲ κατὰ τὸ γραμματεῖον διαλύεσθαι. ἔπειτ' ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἔχω τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν οὗτος ὡμολόγησεν ἀποδώσειν τὸ χρυσίον. ἐπειδὴ γὰρ ἡμεῖς τε τῶν πρὸς Σάτυρον διαβολῶν ἀπηλλάγημεν, καὶ τὸν Κίττον οὐχ οἷός τ' ἦν ἀφανίσαι τὸν συνειδότα περὶ τῆς παρακαταθήκης, ἡγησάμενος, εἰ μὲν ἐκδοίη τὸν παῖδα βασανίσαι, φανερὸς γενήσεσθαι πανουργῶν· εἰ δὲ μὴ ποιήσειε ταῦτα, ὀφλήσειν τὴν δίκην, ἐβουλήθη πρὸς αὐτὸν ἐμὲ τὴν ἀπαλλαγὴν ποιήσασθαι. τοῦτον δὲ κελεύσατε ὑμῖν ἀποδεῖξαι τί κερδαίνειν, ἢ τίνα κίνδυνον φοβηθεὶς, ἀφῆκα τοῦτον τῶν ἐγκλημάτων. ἐὰν δὲ μηδὲν ἔχῃ τούτων ὑμῖν ἀποφαίνειν, πῶς οὐ δικαίως ἂν ἐμοὶ μᾶλλον, ἢ τούτῳ περὶ τοῦ γραμματείου πιστεύοιτε;

causa liberatus fuisset, re ad exitum deducta? Annon euidens est nos eam pactionem ita fecisse, quasi res nondum transacta esset, de qua istum ex tabulis mihi satisfacere oportebat? Iam causam ego dicere possum, iudices, ob quam iste promiserit se aurum redditurum. Quum enim nos ex criminibus apud Satyrum erepti essemus, ne ipse Cittum depositi conscium occultare posset: existimauit, si puerum in questionem dedisset, suas machinaaiones deprehensum iri: sin id non fecisset, se esse condemnandum. His igitur de causis mecum transigere voluit. Iubete & istum indicare cuius ego lucri spe aut cuius periculi metu, ipsum crimine liberarim. Quòd si nihil horum vobis ostendere poterit: annon æquius erit mihi credi de tabulis, quàm isti? Enimuero iudices, hoc facilè intelligitur, si veritus essem, vt actio à me probari posset: licuisse mihi, etiam nulla pactione facta, causa

καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τόδε ῥᾴδιον πᾶσι γνῶναι, ὅτι ἐμοὶ μὲν ὧν ἐνεκάλουν, εἰ τοὺς ἐλέγχους ἐφοβούμην, ἐξῆν καὶ μηδεμίαν συνθήκην ποιησαμένῳ χαίρειν ἐᾶν τὸ

πρᾶγμα· τούτῳ δὲ διά τε τὴν βάσανον, καὶ τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἐν ὑμῖν οὐχ οἷόν τε ἦν, ὁπότε βούλοιτο ἀπηλλάχθαι τῶν κινδύνων, εἰ μὴ πείσειεν ἐμὲ τὸν ἐγκαλοῦντα. ὥστ' οὐκ ἐμὲ περὶ τῆς ἀφέσεως, ἀλλὰ τοῦτον περὶ τῆς ἀποδόσεως ἔδει τὴν συνθήκην ποιεῖσθαι. ἔπειτα καὶ τοῦθ' ὑπερφυές, εἰ πρὶν μὲν συγγράψαι τὸ γραμματεῖον, οὕτω σφόδρ' ἠπίστησα τοῖς πράγμασιν, ὥστε μὴ μόνον ἀφεῖναι Πασίωνα τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλὰ καὶ συνθήκας ποιήσασθαι περὶ αὐτῶν. ἐπειδὴ δὲ τοιοῦτον ἔλεγχον καθ' ἐμαυτοῦ συνεγραψάμην, τηνικαῦτα ἐπεθύμησα εἰς ὑμᾶς εἰσελθεῖν. καίτοι τίς ἂν οὕτω περὶ τῶν αὑτοῦ πραγμάτων βουλεύσαιτο; ὃ δὲ πάντων μέγιστον τεκμήριον, ὡς οὐκ ἀφειμένος ἦν Πασίων ἐν ταῖς συνθήκαις, ἀλλ' ὡμολογηκὼς ἀποδώσειν τὸ χρυσίον· ὅτε γὰρ Μενέξενος ἔλαχεν αὐτῷ τὴν δίκην, οὔπω διεφθαρμένου τοῦ γραμματείου, προσπέμπων Ἀγύρριον, ὄνθ' ἡμῖν ἀμφοτέροις ἐπιτήδειον, ἠξίου Μενέξενον ἀπαλλάττειν, ἢ τὰς συνθήκας τὰς γεγενημένας πρὸς αὐτὸν ἀναιρεῖν· καίτοι ὦ ἄνδρες δικασταί, οἴεσθ' ἂν αὐτὸν

A desistere: istum verò tum propter quæstionem, tum propter causæ dictionem apud vos non extra periculum esse potuisse, nisi ego accusator assentirer. Quare non me de absolutione, sed istum de solutione pactionem facere oportuit. Deinde id quoq; monstri simile est, me priusquam tabulæ conscri- B berentur, rei sic diffisum esse, vt Pasioni non tantùm causam omnem remiserim, sed etiam pactionem de ea fecerim. postquam verò euidentissimo isto testimonio me ipse damnarim, tũ demum apud vos iudicio experiri voluisse. Quis verò est qui suis de rebus talia consilia inire velit? Illud autem argumentum omniũ euidentissimum est, C Pasionem in pactione non absolutum: sed se aurum velle reddere pollicitum fuisse. Nam quum ei Menexenus diem dixisset, tabulis nondum adulteratis, misso Agyrrio qui est vtriq. nostrum familiaris, petebat, vt aut Menexenum placarem, aut pactionẽ secum initam D abrogarem. Atqui, iudices, num putatis eum fuisse

ἐπιθυμεῖν ἀναιρεθῆναι ταύτας τὰς συνθήκας, ἐξ ὧν ψευδομένους ἡμᾶς ἔμελλεν ἐξελέγχειν; οὔκουν ἐπὶ μετεγράφη ταύτας ἔλεγε τοὺς λόγους· ἀλλὰ περὶ ἁπάντων εἰς ἐκείνας κατέφυγε· καὶ ἀνοίγειν ἐκέλευε τὸ γραμματεῖον. ὡς οὖν τὸ πρῶτον ἀναιρεῖν ἐζήτει τὰς συνθήκας, αὐτὸν Ἀγύρριον μάρτυρα παρέξομαι. καί μοι ἀνάβηθι.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Ὅτι μὲν τοίνυν τὰς συνθήκας ἐποιησάμεθα, οὐχ ὡς Πασίων ἐπεχείρησε λέγειν, ἀλλ' ὡς ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς εἴρηκα, ἱκανῶς ἐπιδεδεῖχθαι νομίζω. οὐκ ἄξιον δὲ θαυμάζειν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ τὸ γραμματεῖον διέφθειρεν· οὐ μόνον διὰ τοῦτο, ὅτι πολλὰ τοιαῦτα ἤδη γέγονεν, ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν χρωμένων τινὲς Πασίωνι, πολὺ δεινότερα τούτων πεποιήκασι. Πυθόδωρον γὰρ τὸν Σκηνίτην καλούμενον, ὃς ὑπὲρ Πασίωνος ἅπαντα καὶ λέγει καὶ πράττει, τίς οὐκ οἶδεν ὑμῶν, πέρυσιν ἀνοίξαντα τὰς ὑδρίας καὶ τοὺς κριτὰς ἐξελόντα τοὺς ὑπὸ τῆς βουλῆς εἰσβληθέντας; καίτοι ὅστις μικρῶν ἕνεκα, καὶ περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύων, ταύτας ὑπανοίγειν ἐτόλμησεν, αἳ σεσημα-

A postulaturum, vt pactio aboleretur, qua nos si mentiremur, conuicturus erat? Non ille quidem mutata iam scriptura eadem illa dixit, sed in omnibus ad eam confugit, & tabulas resignari iussit. Eum igitur pactionem primùm abolere voluisse vti constet, ipsum Agyrrium testem producam, Ascende. TESTIMONIVM. B Nos igitur pactionem fecisse, non vt Pasio dicere ausus est, sed vt ego vobis exposui, satis esse demonstratum arbitror. Neque verò mirandum est, eum tabulas adulterasse, non eo tantùm quòd multa iam talia facta sunt: sed etiam, quòd quidam Pasionis familiares, his multo grauio- C ra commiserunt. Pythodorum enim cognomento Tabernarium, qui pro Pasione omnia & dicit & facit, quis vestrûm ignorat, anno superiore vrnis resignatis eos exemisse iudices, qui à senatu iniecti fuerant? Is igitur, qui ob rem paruulā, capitis adire periculum ausus est, vt has aperiret, quæ quidem & à D

σεσημασμέναι μὲν ἦσαν ὑπὸ τῶν πρυτανέων, σεσημασμέναι δ' ὑπὸ τῶν χορηγῶν, ἐφυλάττοντο δ' ὑπὸ τῶν ταμιῶν, ἔκειντο δ' ἐν ἀκροπόλει· τί δεῖ θαυμάζειν, εἰ γραμματεῖον παρ' ἀνθρώπῳ ξένῳ, τοσαῦτα μέλλοντες χρήματα κερδαίνειν, ἢ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πείσαντες, ἢ ἄλλῳ τρόπῳ ᾧ ἐδύναντο, μηχανησάμενοι μετέγραψαν; περὶ μὲν οὖν τούτων οὐκ οἶδ' ὅτι πλείω δεῖ λέγειν. ἤδη δέ τινας Πασίων ἐπεχείρησε πείθειν, ὡς τὸ παράπαν οὐδ' ἦν μοι ἐνθάδε χρήματα, λέγων, ὡς παρὰ Στρατοκλέους ἐδανεισάμην τριακοσίους στατῆρας· ἄξιον οὖν καὶ περὶ τούτων ἀκοῦσαι, ἵν' ἐπίστησθε οἵοις τεκμηρίοις ἐπαρθεὶς ἀποστερεῖ με τὰ χρήματα. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, μέλλοντος Στρατοκλέους εἰσπλεῖν εἰς τὸν Πόντον, βουλόμενος ἐκεῖθεν ὡς πλεῖστα ἐκκομίσασθαι τῶν χρημάτων, ἐδεήθην Στρατοκλέους, τὸ μὲν αὐτοῦ χρυσίον ἐμοὶ καταλιπεῖν, ἐν δὲ τῷ Πόντῳ παρὰ τοῦ πατρὸς τοὐμοῦ κομίσασθαι· νομίζων μεγάλα κερδαίνειν, εἰ κατὰ πλοῦν μὴ κινδυνεύοι τὰ χρήματα, ἄλλως τε καὶ Λακεδαιμονίων ὑπαρχόντων κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον κυρίων τῆς θαλάττης.

consulibus & ab ædilibus consignatæ erãt, & à quæstoribus custodiebantur, & in arce asseruabantur: quid miri est, si tabulas apud hominem peregrinum sitas, tantam pecuniæ vim lucraturi, seu pueris eius persuasis, seu alio quopiam modo re cõfecta, adulterarunt? De his igitur haud scio plura dicere quorsum attineat. Iam autem Pasio quibusdam persuadere conatus est, mihi prorsus nullas pecunias hîc fuisse, quòd à Stratocle trecentos stateres sim mutuatus. Quare operæpretiũ est de his etiam audire: vt sciatis quibus argumentis fretus, me pecuniis fraudet. Ego, iudices, Stratocle in Pontum nauigaturo, quum inde quamplurimas pecunias exportare vellem, precatus sum Stratoclẽ vt suum aurum mihi relinqueret, ídque in Ponto à patre meo reciperet: magni lucri id instar esse putans, si mea pecunia in nauigatione non periclitaretur: præsertim quum eo tempore Lacedæmonij maris imperium tenerẽt.

τούτῳ μὲν οὖν οὐδὲν ἡγοῦμαι περὶ τοῦ εἶναι σημεῖον, ὡς οὐκ ἦν ἐνθάδε μοι τὰ χρήματα· ἐμοὶ δὲ μέγιστα ἔσεσθαι σημεῖα, τὰ πρὸς Στρατοκλέα πραχθέντα, ὡς ἦν μοι παρὰ τούτῳ χρυσίον. ἐρωτῶντος γὰρ Στρατοκλέους, ὅστις αὐτῷ ἀποδώσει τὰ χρήματα, ἐὰν ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς μὴ ποιήσῃ τὰ ἐπεσταλμένα, ἢ αὐτὸς ἐκπλεύσας, ἐμὲ ἐνθάδε μὴ καταλάβῃ, Πασίωνα αὐτῷ συνέστησα· καὶ ὡμολόγησεν οὗτος αὐτῷ καὶ τὸ ἀρχαῖον, καὶ τοὺς τόκους τοὺς γιγνομένους ἀποδώσειν. καίτοι εἰ μηδὲν ἔκειτο παρ' αὐτῷ τῶν ἐμῶν, οἴεσθ' ἂν αὐτὸν οὕτω ῥᾳδίως τοσούτων χρημάτων ἐγγυητὴν γενέσθαι; καί μοι ἀνάβητε μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Ἴσως τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξεται, ὡς ἔξαρνος ἐγενόμην πρὸς τοὺς ὑπὲρ Σατύρου πράττοντας μηδὲν κεκτῆσθαι. πλὴν ὧν ἐκείνοις παρεδίδουν. καὶ ὡς αὐτὸς ἐπελαμβάνετο τῶν χρημάτων τῶν ἐμῶν, ὁμολογοῦντος ἐμοῦ ὀφείλειν τριακοσίας δραχμάς· καὶ ὅτι Ἱππολαΐδαν, ξένον ὄντα ἐμαυτῷ καὶ ἐπιτήδειον, περιεώρων παρὰ τούτου δανειζόμενον· ἐγὼ δ' ὦ ἄνδρες δικασταί,

Hoc igitur signo, eum non probaturum, me pecuniam hîc non habuisse: mihi verò aurum apud istum fuisse, firmissimas probationes ea ipsa esse quę cum Stratocle egi, confido. Nam Stratocle interrogante, quisnam sibi pecuniam redditurus esset, si pater ea quæ literis continerentur, nō fecisset: aut ipse reuersus, hîc me non reperiret, ad Pasionem eum adduxi, qui se & sortem & vsuras ei redditurum promisit. An veró putatis, si nihil apud eum depositum habuissem, eum tam facilè tantæ pecuniæ sponsorem futurum? Prodite testes.

TESTES.

Fortassis autem, iudices, de illo etiam testes producet, me apud Satyri procuratores negasse, quicquam habere, præter ea quæ ipsis tradidissem: item, ipsum merces meas inuasisse, me confitente trecentas ei drachmas debere: & Hippolaidam, hospitem & familiarem meum, à se mutuum sumere permisisse. Ego verò, iudices, illis

καταστὰς εἰς συμφοράς, οἵας ὑμῖν διήγημαι, καὶ τῶν μὲν οἴκοι πάντων ἀπεστερημένος, τὰ δ' ἐνθάδε ἀναγκαζόμενος παραδιδόναι τοῖς ἥκουσιν, ὑπολοίπου δ' οὐδενὸς ὄντος μοι, πλὴν, εἰ οἷός τ' ἦν λαθεῖν, παραποιησάμενος τὸ χρυσίον τὸ παρὰ τούτῳ κείμενον, ὁμολογῶ, καὶ τὸ προσομολογῆσαι τὰς τριακοσίας δραχμάς, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοιαῦτα πράττειν καὶ λέγειν, ἐξ ὧν ἐκείνους μάλιστα πείθειν ᾤμην μηδὲν εἶναί μοι. καὶ ταῦτα ὡς οὐ δι' ἀπορίαν ἐγίνετό μοι, ἀλλ' ἵνα πιστευθείην ὑπ' ἐκείνων, ῥᾳδίως γνώσεσθε ἄν. πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι, τοὺς εἰδότας πολλά μοι χρήματα ἐκ τοῦ Πόντου κομισθέντα· ἔπειτα δὲ τοὺς ὁρῶντάς με τῇ τούτου τραπέζῃ χρώμενον· ἔτι δὲ παρ' ὧν ἐχρυσώνησα ὑπ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πλείους ἢ χιλίους στατῆρας. πρὸς δὲ τούτοις, εἰσφορᾶς ἡμῖν προσταχθείσης, καὶ ἑτέρων ἐπιγραφέων γιγνομένων, ἐγὼ πλεῖστον εἰσήνεγκα τῶν ξένων, αὐτός τε καὶ οἱ ἐμοί. καὶ ἐμαυτῷ μὲν ἐπεγραψάμην εἰσφορὰν μεγίστην· ὑπὲρ δὲ Πασίωνος, ἐδεόμην τῶν συνεπιγραφέων· λέγων, ὅτι τοῖς ἐμοῖς τυγχάνει χρήμασι χρώ-

A quæ dixi malis circumuentus, tum iis quæ domi habueram ſpoliatus, tum quę hîc erant, legatis dare coactus: quum nihil mihi reliquum eſſet, niſi ſi quid celare poſſem, retento auro quod apud iſtum depoſitum erat fateor me & de trecentis drachmis eſſe cõfeſſum, & cæteris in rebus ea & dixiſſe & egiſſe, per B quæ illis facilimè perſuaſurum opinabar, nihil mihi eſſe. Quæ non ex inopia me feciſſe, ſed vt illis fidem facerem, facilè intelligetis. Primùm autem teſtes producam, qui me ſciunt magnas opes è Ponto attuliſſe. deinde eos, qui viderunt me iſtius menſa vti: quin illos etiam, à quibus eo tempore amplius mille ſtateres au- C reos alia pecunia commutaui. Præterea, tributo nobis imperato, atque aliis cenſibus habitis, ego plurimum inter omnes hoſpites contuli, tum ipſe, tum mei: ac mihi quidem tributũ maximũ inſcripſi, pro Paſione autẽ deprecatus ſum quæſtores, quòd is meis pecuniis vteretur.

μενος. καί μοι ἀνάβητε μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Αὐτοῦ τοίνυν Πασίωνα ἔργῳ παρέξομαι ταῦτα συμμαρτυροῦντα. ὁλκάδα γὰρ, ἐφ' ᾗ πολλὰ χρήματα ἦν ἐγὼ δεδωκὼς, ἔφηνέ τις ὡς οὖσαν ἀνδρὸς Δηλίου. ἀμφισβητοῦντος δ' ἐμοῦ, καὶ καθέλκειν ἀξιοῦντος, οὕτω τὴν βουλὴν διέθεσαν οἱ βουλόμενοι συκοφαντεῖν, ὥστε παρὰ μικρὸν ἐδέησα ἀποθανεῖν ἄκριτος. τελευτῶντες δ' ἐπείσθησαν ἐγγυητὰς παρ' ἐμοῦ δέξασθαι. καὶ Φίλιππος μὲν ξένος ὢν πατρικὸς κληθεὶς, καὶ ὑπακούσας, δείσας τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, ἀπιὼν ᾤχετο. Πασίων δὲ Ἀρχέστρατόν μοι τὸν ἀπὸ τῆς τραπέζης, ἑπτὰ ταλάντων ἐγγυητὴν παρέχει· καίτοι εἰ μικρὸν ἀποστερεῖτο, καὶ μηδὲν ᾔδει με ἐνθάδε κεκτημένον, οὐκ ἂν δήπου τοσούτων μοι χρημάτων ἐγγυητὴς κατέστη. ἀλλὰ δῆλον, ὅτι τὰς μὲν τετρακοσίας δραχμὰς ἐνεκάλεσεν ἐμοὶ χαριζόμενος· τῶν δ' ἑπτὰ ταλάντων, ἐγγυητής μου ἐγένετο, ἡγούμενος ἱκανὴν πίστιν ἔχειν παρ' ἐμοῦ τὸ χρυσίον τὸ παρ' ἑαυτῷ κείμενον. ὡς μὲν

A Prodite teſtes. TESTES. Ipſe præterea Paſio non quidem verbis, ſed facto ipſo mihi teſtimonium hac de re perhibebit. nauem enim onerariam, cui ego multas merces impoſueram, quidem detulit, quaſi Delij cuiuſdam eſſet. Quum verò ego eam mihi aſſererem, & in portum ſubduci iuberem: quidam eorum qui calumniãdo quæſtum faciunt, ea conſilia inierant, vt penè indicta cauſa ego periiſſem. Tandem verò perſuaderi ſibi paſſi ſunt, vt vades à me acciperent. Ac Philippus paternus hoſpes acerſitus, venit ille quidem: ſed periculi magnitudine perterritus, ſe ſubduxit. Paſio verò Archeſtratum menſæ præfectum mihi exhibuit, ſeptem talentûm ſponſorem. Atqui ſi parua duntaxat iactura fuiſſet facienda, & me nihil hîc habere ſciuiſſet: nequaquam pro me tantam pecuniam ſpopondiſſet. ſed euidens nimirum eſt, eum mihi gratificantem, trecentas à me drachmas poſtulaſſe: & ſeptem talentûm ſponſorem eſſe factum, quum exiſtimaret, ſatis ſibi cautum eſſe auro meo apud ſe depoſito. Me

τοίνυν ἦν ἐμοὶ πολλὰ χρήματα ἐνθάδε, καὶ ταῦτ' ἐπὶ τῇ τούτου τραπέζῃ ἔκειτό μοι, καὶ ἐκ τῶν ἔργων τῶν Πασίωνος ὑμῖν δεδήλωκα, καὶ παρὰ τῶν εἰδότων ἀκηκόατε.

Δοκεῖτε δέ μοι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἄριστ' ἂν γνῶναι περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, ἀναμνησθέντες ἐκείνων τῶν χρόνων, καὶ τὰ πράγματα, πῶς εἶχεν ἡμῖν, ὅτ' ἐγὼ Μενέξενον καὶ Φιλόμηλον προσέπεμψα ἀπαιτήσοντα τὴν παρακαταθήκην, καὶ Πασίων ἐτόλμησε τὸ πρῶτον ἔξαρνος γενέσθαι. εὑρήσετε γὰρ τὸν μὲν πατέρα μου συνειλημμένον, καὶ τὴν οὐσίαν ἅπασαν ἀφῃρημένον. ἐμοὶ δ' οὐχ οἷόν τε ὂν διὰ τὰς παρούσας τύχας, οὔτ' αὐτοῦ μένειν, οὔτ' εἰς τὸν Πόντον εἰσπλεῖν. καίτοι πότερον εἰκὸς ἐμὲ ἐν τοσούτοις ὄντα κακοῖς ἀδίκως ἐγκαλεῖν, ἢ Πασίωνα, καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἡμετέρων συμφορῶν, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, ἐπαρθῆναι, καὶ τὴν ἀποστέρησιν ποιήσασθαι; τίς δὲ πώποτε εἰς τοσοῦτον συκοφαντίας ἀφίκετο, ὥστ' αὐτὸς περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύων, τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν; μετὰ ποίας δ' ἂν ἐλπίδος, ἢ τί διὰ-

A igitur multum pecuniæ habuisse, eámque in huius mensa depositam: tum factis Pasionis vobis probaui, tum è rei gnaris audiuistis.

Sic autem, iudices, vt mihi quidem videtur, rectissimè percipietis omnem controuersiam, illa tempora si recordemini, & quo loco res nostræ fuerint B spectetis, quũ ego Menexenum & Philomelum misi, qui depositum reposcerent, ac Pasio primùm abnegare ausus fuit. patrẽ enim meum fuisse comprehensum, & opibus vniuersis priuatum: neque mihi licuisse (qui status rerum mearum tum fuit) vel hîc manere, vel nauigare C in Pontum, reperietis. Atqui vtrum verisimilius est, me in tantis calamitatibus iniustè accusare: an Pasionem, tum nostris ingentibus malis, tũ magnitudine pecuniæ impulsum, fraudare nos voluisse? Quis verò vnquam adeo calumniarũ cupidus extitit, vt ipse in vitæ periculo constitutus, alienis opibus insidiaretur? qua spe, quo cõ- D

νοηθεὶς, ἀδίκως ἦλθον ἐπὶ τοῦτον; πότερον, ὡς δείσας τὴν δύναμιν τὴν ἐμὴν, ἔμελλεν εὐθύς μοι δώσειν ἀργύριον; ἀλλ' οὐχ οὕτως ἡμῶν ἑκάτερος ἔπραττεν· ἀλλ' εἰς ἀγῶνα καταστὰς ᾤμην καὶ παρὰ τὸ δίκαιον πλέον ἕξειν Πασίωνος παρ' ὑμῖν; ὃς οὐδ' ἐνθάδε μένειν παρεσκευαζόμην, δεδιὼς, μή μ' ἐξαιτοίη Σάτυρος παρ' ὑμῶν· ἀλλ' ἵνα μηδὲν διαπραττόμενος, ἐχθρὸς τούτῳ κατασταίην; ᾧ μάλιστα ἐτύγχανον πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει χρώμενος. τίς ἂν ὑμῶν ἀξιώσειε καταγνῶναι μου τοσαύτην μανίαν καὶ ἀμαθίαν; ἐνθυμηθῆναι δ' ἄξιόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὴν ἀτοπίαν καὶ ἀπιστίαν ὧν ἑκάστοτε Πασίων ἐπιχειρεῖ λέγειν. ὅτε μὲν γὰρ οὕτως ἔπραττον, ὥστ' οὐδ' ἂν εἰ προσωμολόγει με ἀποστερεῖν τὰ χρήματα, οἷός τ' ἂν ἦν παρ' αὐτοῦ δίκην λαβεῖν, τότε μὲν αἰτιᾶταί με ἀδίκως ἐγκαλεῖν ἐπιχειρῆσαι. ἐπειδὴ δ' ἐγώ τε τῶν πρὸς Σάτυρον διαβολῶν ἀπηλλάγην, καὶ τοῦτον ᾤοντο ἅπαντες ὀφλήσειν τὴν δίκην, τηνικαῦτά με φησὶν ἀφεῖναι πάντων τῶν ἐγκλημάτων αὐτόν. καίτοι

A ſilio contra iſtum iniuſtè veniſſem? An vt meam potentiam reformidans, mox argentum mihi numeraret? atqui non ita cum vtroque noſtrûm agebatur. An verò negotio in forum deducto, etiam præter æquitatem meliore conditione futurus eram apud vos, quàm Paſio? at ne hîc quidem manere parabam, B quum timerem ne me Satyrus depoſceret. An vt nullo meo commodo iſtum inimicum haberem? at nemo in tota vrbe fuit quo familiarius vterer. Et quis veſtrûm eſt qui me tantæ inſaniæ & inſcitiæ condemnaret? Eſt autem, iudices, operæpretium conſiderare quàm abſurda & minimè credenda Paſio identidem di- C cere inſtituat. Quum enim ita mecum ageretur, vt etiamſi fateretur me pecuniis à ſe fraudari, perſequi tamen iniuriam non potuiſſem: tum criminatur me iniuſtè litem inferre conatum eſſe. Quum auté, reconciliata Satyri gratia iſtum omnes iudicio conuictum iri crederent, tum demum ait me totam D ſibi litem condonaſſe. Quo

A πῶς ἂν τούτων ἀλογώτερα γένοιτο; ἀλλὰ γὰρ οὐ περὶ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐναντία αὐτὸς αὑτῷ, καὶ λέγων καὶ πράττων. φανερός ἐστιν· ὃς τὸν μὲν παῖδα, ὃν αὐτὸς ἠφάνισεν, ὑφ' ἡμῶν ἔφασκεν ἀνδραποδισθῆναι. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον ἀπεγράψατο μὲν ἐν τοῖς λήμμασιν ὡς δοῦλον μετὰ τῶν οἰκετῶν τῶν ἄλλων. B ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἠξίου Μενέξενος βασανίζειν, ἀφείλετο ὡς ἐλεύθερον ὄντα· πρὸς δὲ τούτοις ἀποστερῶν αὐτὸς τὴν παρακαταθήκην, ἐτόλμησεν ἐγκαλεῖν, ὡς ἔχοιμεν ἓξ τάλαντα ἀπὸ τῆς τούτου τραπέζης. καίτοι ὅστις περὶ πραγμάτων οὕτω φανερῶς ἐπιχειρεῖ ψεύδεσθαι, πῶς χρὴ πιστεύειν αὐτῷ περὶ C ὧν μόνος πρὸς μόνον ἔπραξε; τὸ τελευταῖον τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὁμολογήσας ὡς Σάτυρον εἰσπλεύσειν καὶ ποιήσειν ὅτι ἂν ἐκεῖνος γνῷ, καὶ ταῦτ' ἐξηπάτησε. καὶ αὐτὸς μὲν οὐκ ἤθελεν εἰσπλεῦσαι, πολλάκις μου προκαλεσαμένου· ἐξέπεμψε δὲ τὸν Κίττον· ὃς ἐκεῖσε μὲν ἐλθὼν, ἔλε- D γεν ὅτι ἐλεύθερός ἐστι, καὶ τὸ γένος εἴη Μιλήσιος· πέμψειε δ' αὐτὸν Πασίων, διδάξοντα περὶ τῶν χρημάτων. ἀκούσας

quid fieri poteſt abſurdius? Neque verò in his tantùm, ſed cæteris etiam in rebus eum ſibi contraria tum dicere tum agere, palàm deprehēditur: qui quū puerum: quem ipſe occulterat, plagio per nos abductum conqueſtus eſſet, eundémque, quum cenſus ageretur, pro ſeruo cum cæteris famulis inſcripſiſſet: vbi Menexenus eū in quæſtionem poſtulauit, pro libero aſſeruerit: deinde quū depoſito nos fraudaret, criminari non dubitarit: nos à ſua menſa ſex talenta accepiſſe. Enimuero quum in rebus ita manifeſtis mentiri non dubitet, quid ei fidei habendum eſt de iis quæ ſolus cum ſolo egit? Poſtremò iudices, quum ſe ad Satyrum nauigaturum, & quicquid ille pronuntiaſſet facturum promiſiſſet, etiam in eo me decepit. ac ipſe quidem nauigare noluit, ſæpe me poſtulante, ſed Cittum miſit: qui quū eò veniſſet, ſe hominem ingenuum eſſe dixit, genere Mileſium, atque à Paſione miſſum, vt exponeret quid actum eſſet de pecuniis, Satyrus

ὃ ὁ Σάτυρος ἀμφοτέρων ἡμῶν, δικάζειν μὲν οὐκ ἠξίου περὶ τῶν ἐνθάδε γινομένων συμβολαίων, ἄλλως τε καὶ μὴ παρόντος τούτου, μηδὲ μέλλοντος ποιήσειν, ἃ ἐκεῖνος δικάσειεν. οὕτω δέ με σφόδρα ἐνόμιζεν ἀδικεῖσθαι, ὥστε συγκαλέσας τοὺς ναυκλήρους, ἐδεῖτο βοηθεῖν ἐμοὶ, καὶ μὴ περιορᾶν ἀδικούμενον· καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐγγράψας ἐπιστολὴν ἔδωκε φέρειν Ξενοτίμῳ τῷ Καρκίνου. καί μοι ἀνάγνωθι. ΕΠΙΣΤΟΛΗ. Οὕτω τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πολλῶν μοι τῶν δικαίων ὑπαρχόντων. ἐκεῖνο ἡγοῦμαι μέγιστον εἶναι τεκμήριον, ὡς ἀποστερεῖ με Πασίων τὰ χρήματα, ὅτι τὸν παῖδα οὐκ ἠθέλησεν ἐκδοῦναι τὸν συνειδότα περὶ τῆς παρακαταθήκης. καί τοι περὶ τῶν πρὸς τοὺς ἐπὶ τραπέζαις συμβολαίων, τίς ἂν ἔλεγχος ἰσχυρότερος γένοιτο; οὐ γὰρ δὴ μάρτυράς γε αὐτῶν ποιούμεθα. ὁρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς καὶ περὶ τῶν ἰδίων, καὶ περὶ τῶν δημοσίων, οὐδὲν πιστότερον οὐδ' ἀληθέστερον βασάνου D νομίζοντας, καὶ μάρτυρας μὲν γεγενημένους οἷόν τ' εἶναι, καὶ τῶν μὴ γεγενημένων παρασκευάσασθαι· τὰς δὲ βασάνους φανε-

A autem vtroque nostrum audito, ius quidem dicere de contractibus hîc factis, noluit: quum præsertim iste nec adesset, nec quod illic decerneretur, facturus esset, sed tam insignem iniuriam mihi fieri iudicauit, vt nauicularios conuocatos rogarit vt opem ferrent, neque iniuria me affici pateretur, & scriptas B ad ciuitatem vestram literas Xenotimo Cantri filio perferendas dederit. Lege. LITERAE. Quum autem, iudices, tanta meæ causæ sit æquitas: illud euidentissimum signum esse arbitror, me pecuniis à Pasione fraudari, quòd puerum depositi consciũ, in quæstionem dare noluit. Quę enim contra mẽ- C sarium alia probatio euidentior esse possit? Nec enim scilicet testes adhibemus. Video autẽ vos quoque, neque publicis, neque priuatis in rebus, quicquã fide maiore dignum aut verius existimare tormentis: ac fieri quidem posse vt aliqui subornentur, qui testes sint rerum non factarum: per cruciatus autẽ extorta testimonia per-

ρῶς ἐπιδεικνύναι, ὁπότεροι τἀληθῆ λέγουσιν· ἃ οὗτος εἰδώς, ἐβουλήθη εἰκάζειν ὑμᾶς περὶ τοῦ πράγματος μᾶλλον ἢ φανερῶς εἰδέναι. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἂν εἰπεῖν ἔχοι, ὡς ἔλαττον ἔμελλεν ἕξειν ἐν τῇ βασάνῳ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εἰκὸς αὐτὸν ἐκδοῦναι. πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι κατειπὼν μὲν, ἔμελλε τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ὑπὸ τούτου κάκιστ' ἀνθρώπων ἀπολεῖσθαι· διακαρτερήσας δὲ, καὶ ἐλεύθερος ἔσεσθαι, καὶ μεθέξειν ὧν οὗτος ἀπεστέρησεν. ἀλλ' ὅμως τοσούτῳ μέλλειν πλέον ἕξειν, συνειδὼς αὑτῷ τὰ πεπραγμένα, ὑπέμεινε καὶ δίκας φεύγειν, καὶ τὰς ἄλλας αἰτίας ἔχειν, ὥστε μηδεμίαν βάσανον περὶ τοῦ πράγματος τούτου γενέσθαι.

Ἐγὼ οὖν ὑμῶν δέομαι, μεμνημένους τούτων, καταψηφίσασθαι Πασίωνος, καὶ μὴ τοσαύτην μου πονηρίαν καταγνῶναι, ὡς οἰκῶν ἐν τῷ Πόντῳ, καὶ τοσαύτην οὐσίαν κεκτημένος, ὥστε καὶ ἑτέρους εὖ ποιεῖν δύνασθαι, Πασίωνα ἦλθον συκοφαντήσων, καὶ ψευδεῖς αὐτῷ παρακαταθήκας ἐγκαλῶν. ἄξιον δὲ Σατύ-

A ſpicuè oſtendere, vtri vera dicant. Quæ iſte haud ignorauit: eáque de cauſa vos coniectura vti, quàm rē verè intelligere maluit. Neque verò dicere poteſt, quæſtiones pro nobis potius quàm pro ſe futuras fuiſſe: proptereáque ſe puerum dedere noluiſſe. Omnes enim ſcitis, ei ſi contra iſtum dixiſſet, per omne B vitæ ſuæ tempus ſummam iſtius crudelitatem fuiſſe perferendam: ſin animi conſtantia tormentorum acerbitatem ſuperaſſet, tū libertate donandum, tum fraudatæ pecuniæ participem futurum fuiſſe. Etſi autem tanto meliore conditione futurus erat: conſcientia tamen facinorum æſtuans: & iudicium detrectare, & alias crimina- C tiones ſubire maluit, vt ne quid certi de negotio per quæſtiones comperiretur.

Itaque vos rogo, iudices, vt horum memores, Paſionem condemnetis: neque arbitremini me ita eſſe improbum, vt, qui in Ponto habitem, & tantas opes habeam vt aliis etiam benefacere poſſim, Paſio- D nem calumniatum aduenerim, & de falſis depoſitis accuſatum. Eſt etiam Saty-

ρου καὶ τοῦ πατρὸς ἐνθυμηθῆναι, οἳ πάντα τὸν χρόνον περὶ πλείστου τῶν Ἑλλήνων ὑμᾶς ποιοῦνται· καὶ πολλάκις ἤδη διὰ σπάνιν σίτου τὰς τῶν ἄλλων ἐμπόρων ναῦς κενὰς ἐκπέμποντες, ὑμῖν ἐξαγωγὴν ἔδοσαν καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις συμβολαίοις, ὧν ἐκεῖνοι κύριοι γίνονται, οὐ μόνον ἴσον, ἀλλὰ καὶ πλέον ἔχοντες ἀπέρχεσθε. ὥστ' οὐκ ἂν εἰκότως περὶ ὀλίγου ποιήσαισθε τὰς ἐκείνων ἐπιστολάς. δέομαι οὖν ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ ἐκείνων, τὰ δίκαια ψηφίσασθαι. καὶ μὴ τοὺς Πασίωνος λόγους ψευδεῖς ὄντας, πιστοτέρους ἡγεῖσθαι τῶν ἐμῶν.

ri & patris mei habenda ratio, qui longo iam tempore vos inter omnes Græcos maximi faciunt: qui quum ob frumenti penuriam sæpe naues aliorum mercatorum vacuas dimiserint, vobis exportandi facultaté dederunt. In priuatis etiam contractibus, quorum illi iudices sunt, non tantùm pari, sed etiam liberaliore iure disceditis. Quare vos eorum literas parui facere non decet. Quæso igitur vos, vt & propter me & propter illos, ea quæ iusta sunt decernatis: neque Pasionis ementitam orationem plus quàm causæ meæ veritatem, valere patiamini.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΚΑΛΛΙΜΑΚΟΝ,

Τῆς τετάρτης συμμορίας λόγος πέμπτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Λύσανδρος ὁ Λακεδαιμονίων στρατηγὸς, νικήσας Ἀθηναίους πρὸς τοῖς καλουμένοις Αἰγὸς ποταμοῖς, τήν τε πό-

λιν αἱρεῖ, καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖ, καὶ ὀλιγαρχίαν ἀντὶ δημοκρατίας καθίστησιν, ἀνδράσι τριάκοντα τοῖς ὕστερον, ἐκ τῆς ὠμότητος τυράννοις ὠνομασμένοις, τὴν πόλιν ἐγχειρίσας· στάσεως δὲ γενομένης, οὗτοι τελευτῶντες ὑπὸ Θρασυβούλου καθῃρέθησαν. ὃς παύσας τὰς ταραχάς, νόμον εἰσήνεγκε περὶ ἀμνηστίας, ἤτοι τοῦ μὴ μνησικακῆσαι ὑπὲρ τῶν προγεγενημένων εἰς ἀλλήλους ἀδικημάτων. τοιγαροῦν τις τῶν συκοφαντουμένων ὑπό τινος, ὅτι χρήματ' αὐτοῦ ὀλιγαρχίας οὔσης ἀφείλετο· τῇ μὲν παραγράφεται, ὅτι οὐκ ἔξεστι περὶ τῶν τότε γενομένων δικάζεσθαι· τῇ δέ, κἂν ἐξείη τοῦτο ποιεῖν, ὅτι μηδὲν ἠδίκησεν αὐτόν, ἀποδείκνυται, μηδὲ τὴν εὐτυδικίαν ἀναιρόμενος.

EXCEPTIO ADVERSVS CALLIMACHVM.

Claſſis quartæ oratio quinta.

ARGVMENTVM eiuſdem orationis,

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

LYſander, dux Lacedæmoniorum, victis Athenienſibus ad Ægoſpotamos, & vrbem cepit, & muros diruit, & democratiam in oligarchiam mutauit: triginta viris ad gubernandam vrbem delectis, qui pòſt à ſæuitia tyranni ſunt appellati: ortáque ſeditione, tandem à Thraſybulo in ordinem coacti. Is, pacatis turbis, legem tulit de obliuione iniuriarum quæ ſuperioribus temporibus vltro citróque facta eſſent. Quidam igitur à ſycophanta Callymacho accuſatus, de ereptis illi in oligarchia pecuniis: cùm ſtatu tranſlationis vtitur, & litem intendere de actis illorum temporum licere negat: tum, vt actio Callimacho danda eſſet, nullam ei tamen à ſe factam eſſe iniuriam oſtendit, ne recta quidem defenſione detrectata.

Εἰ μὲν καὶ ἄλλοι τινὲς ἦσαν ἠγωνισμένοι τοιαύτην παραγραφὴν, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἠρχόμην ἂν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι· νῦν δ' ἀνάγκη περὶ τοῦ νόμου πρῶτον εἰπεῖν, καθ' ὃν εἰσεληλύθαμεν· ἵν' ἐπιστάμενοι περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, τὴν ψῆφον φέρητε· καὶ μηδεὶς ὑμῶν θαυμάσῃ διότι φεύγων τὴν δίκην, πρότερος λέγω τοῦ διώκοντος. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ Πειραιέως κατελθόντες, ἐνίους ἑωρᾶτε τῶν πολιτῶν συκοφαντεῖν ὡρμημένους, καὶ τὰς συνθήκας λύειν ἐπιχειροῦντας, βουλόμενοι τούτους τε παῦσαι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀναγκασθέντες ἐποιήσασθε αὐτὰς, ἀλλ' ἡγούμενοι τῇ πόλει συμφέρειν, εἰπόντος Ἀρχίνου, νόμον ἔθεσθε, ἄν τις δικάζηται παρὰ τοὺς ὅρκους, ἐξεῖναι τῷ φεύγοντι παραγράψασθαι, τοὺς δὲ ἄρχοντας περὶ τούτου πρῶτον εἰσάγειν, λέγειν δὲ πρότερον τὸν παραγραψάμενον· ὁπότερος δ' ἂν ἡττηθῇ, τὴν ἐπωβελείαν ὀφείλειν· ἵν' οἱ τολμῶντες μνησικακεῖν, μὴ μόνον ἐπιορκοῦντες ἐξελέγχοιντο, μηδὲ τὴν

A Si qui etiam alij talem exceptionem in forum attulissent, ab ipsa re exorsus essem: nunc de lege primùm dicere necesse est, qua in iudicium venimus: vti controuersia, quę inter nos est, cognita, pronuncietis: nemóque vestrûm miretur, me qui reus sim, priorem dicere accusatore. B Postquam è Piræeo in vrbem reuersi, quosdam ciues ad calumniandũ vidistis incitatos, qui pacta soluere instituerent: cũ vt illos compesceretis, tum vt aliis ostenderetis, vos non coactos, sed vtilitate reipub. adductos, pacificationem admisisse: Archino rogante, legem sciuistis, Si quis actionem contra C datum iusiurandum institueret, vt reo, statu translationiss vti liceret, vtque prætores ea de re in primis referrent: & is priore loco diceret qui crimen præscriptione summoueret: vter verò succubuisset, is mulctam solueret: vt qui veteres offensas renouare auderent, non periurij tantùm conuincerētur, neque

D

παρὰ τὴν θεῶν τιμωρίαν ὑπομένοιεν, ἀλλὰ καὶ παραχρῆμα ζημιοῖντο. δεινὸν οὖν ἡγησάμην, εἰ τῶν νόμων οὕτως ἐχόντων, ἐγὼ περιόψομαι τὸν μὲν συκοφάντην, ἐν τριάκοντα δραχμαῖς κινδυνεύοντα, ἐμαυτὸν δὲ περὶ τῆς οὐσίας ἁπάσης ἀγωνιζόμενον.

Ἀποδείξω δὲ Καλλίμαχον οὐ μόνον παρὰ τὰς συνθήκας δικαζόμενον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐγκλημάτων ψευδόμενον, καὶ προσέτι δίαιταν ὑμῖν γεγενημένην περὶ αὐτῶν. βούλομαι δὲ ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν διηγήσασθαι τὰ πραχθέντα. ἐὰν γὰρ τοῦτο μάθητε ὡς οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ κακὸν πέπονθεν, ἡγοῦμαι καὶ ταῖς συνθήκαις ὑμᾶς ἥδιον βοηθήσειν, καὶ τούτῳ μᾶλλον ὀργιεῖσθαι· ἦρχον μὲν γὰρ οἱ δέκα, οἱ μετὰ τοὺς τριάκοντα καταστάντες. ὄντος δέ μοι Πατροκλέους ἐπιτηδείου, τοῦ τότε βασιλεύοντος, ἔτυχον μετ' αὐτοῦ βαδίζων· ἐκεῖνος δέ, ἐχθρὸς ὢν Καλλιμάχῳ τῷ νῦν ἐμὲ διώκοντι τὴν δίκην, ἀπήντησεν ἀργύριον φέροντι. βουλόμενος δὲ αὐτοῦ ἀφελέσθαι αὐτό, *ἂν φίλον τοῦτο ἔφασκεν αὐτῷ καταλιπεῖν, ὥστε δεῖ δημόσιον γίγνεσθαι αὐτό. ἐκεῖνον γὰρ εἶναι

diuinam duntaxat vltionẽ expectandam haberent, sed confestim etiam pœnas darent. Iniquum igitur esse duxi, quum hæc legibus constituta essent, calumniatorem tãtùm triginta drachmarum periculo certare, rem verò meam totam familiarem in discrimen venire.

Ostendam autem, Callimachum non tantùm cõtra fœdera litem intendere, sed falsa etiam crimina comminisci, & arbitri quoque sententiam intercessisse: ac rem vobis omnem, vt ab initio gesta est, exponam. Hoc enim vbi cognoueritis, nullam ei à me ortam esse inuriam: vos & fœdera libentius defensuros arbitror, & isti fore iratiores. Decemuiris, qui post triginta tyrannos constituti fuerunt, imperantibus, accidit vt ego cũ Patrocle, qui tum regem agebat, familiari meo, ambularem. Is Callimacho inimico suo, qui me nunc accusat, pecuniam ferenti, factus obuiam, quum eam erepturus esset, * se, si vellet, ei relicturum ait, oportere enim publicari: quòd ex iis esset

τῶν ἐν Πειραιεῖ. ἀμφισβητούντων δὲ περὶ τούτου, καὶ λοιδορίας αὐτοῖς γιγνομένης, ἄλλοι μὲν πολλοὶ συνέδραμον, καὶ κατὰ τύχην Οἴνων εἷς τῶν δέκα γενόμενος προσῆλθεν. εὐθὺς οὖν πρὸς αὐτὸν τὴν φάσιν τῶν χρημάτων ὁ Πατροκλῆς ἐποιεῖτο· ὁ δὲ ὡς τοὺς συνάρχοντας ἦγεν ἀμφοτέρους. ἐκεῖνοι δὲ εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτοῦ ἀπέδοσαν. κρίσεως δὲ γενομένης ἔδοξε τὰ χρήματα δημόσια εἶναι. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεὶ κατῆλθον οἱ φεύγοντες ἐκ Πειραιέως, ἐνεκάλει τῷ Πατροκλεῖ, καὶ δίκας ἐλάγχανεν, ὡς αἰτίῳ τῆς συμφορᾶς γεγενημένῳ. διαλλαγεὶς δὲ πρὸς ἐκεῖνον, καὶ πραξάμενος αὐτὸν δέκα μνᾶς ἀργυρείου, Λυσίμαχον ἐσυκοφάντει. λαβὼν δὲ καὶ παρὰ τούτου διακοσίας δραχμάς, ἐμοὶ πράγματα παρεῖχε. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐνεκάλει, φάσκων με συμπράττειν ἐκείνοις· τελευτῶν δὲ εἰς τοῦτο ἀναιδείας ἦλθεν, ὥστε ἁπάντων με τῶν γεγενημένων ᾐτιᾶτο. ἅπερ ἴσως καὶ νῦν τολμήσει κατηγορεῖν. ἐγὼ δ' ὑμῖν παρέξομαι μάρτυρας, πρῶτον μὲν τοὺς ἐξ ἀρχῆς παραγενομένους, ὡς οὔτ' ἐπελαβόμην, οὔτ' ἐφηψάμην τῶν χρημά-

qui in Piræeum confugissent. Qua de re contentione orta, factísq. mutuis conuitiis, cum alij multi concurrerunt, tũ forte fortuna OEno etiam, vnus è decemuiris, accessit. Mox igitur Patrocles ad eũ de pecuniis refertis ad collegas istorum vtrumque ducit. Qui quum senatus autoritati ré permisissent, facto iudicio decretum est, pecuniam illam esse publicam. Post quam exules è Piræeo rediissent, de Patrocle querebatur, cúmque accusabat vt autorem illius calamitatis. Re verò cum illo transacta, & decem minis extortis, Lysimachum criminabatur: accepísque ab eo etiam ducentis drachmis, mihi negotium facessebat. ac primùm quidem illud afferebat, me adiutorem illis fuisse: tandem autem ita frõtem perfricabat vt omnem culpam in me vnum conferret: quæ fortassis etiam nunc afferre audebit. Ego verò testes ad vos producam. eos primùm qui ab initio interfuerunt: vti cõstet me eũ nec apprehẽdisse, neque pecuniam atti-

τὸν· ἔπειτα καὶ τοὺς συνάρχοντας ὡς οὐκ ἐγὼ τὴν φάσιν, ἀλλὰ Πατροκλῆς ἐποιήσατο πρὸς αὐτούς. ἔτι δὲ τοὺς βουλευτάς, ὡς ἐκεῖνος ἦν ὁ κατηγορῶν. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Οὕτω τοίνυν πολλῶν παραγενομένων τοῖς πραχθεῖσιν, ὥσπερ οὐδενὸς συνειδότος, αὐτὸς μὲν οὗτος ἐφιστάμενος εἰς τοὺς ὄχλους, καὶ καθίζων ἐπὶ τοῖς ἐργαστηρίοις λόγους ἐποιεῖτο, ὡς δεινὰ πεπονθὼς ὑπ᾽ ἐμοῦ, καὶ τῶν χρημάτων ἀπεστερημένος· τῶν δὲ χρωμένων τινὲς τούτῳ προσιόντες μοι συνεβούλευον ἀπαλλάττεσθαι τῆς πρὸς τοῦτον διαφορᾶς, καὶ μὴ βούλεσθαι κακῶς ἀκούειν, μηδὲ κινδυνεύειν περὶ πολλῶν χρημάτων, μηδ᾽ εἰ σφόδρα πιστεύω τῷ πράγματι λέγοντες, ὡς πολλὰ παρὰ γνώμην ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀποβαίνει, καὶ ὅτι τύχῃ μᾶλλον ἢ τῷ δικαίῳ κρίνεται τὰ παρ᾽ ὑμῖν. ὥστε λυσιτελεῖν μοι μικρὰ ἀναλώσαντι, μεγάλων ἐγκλημάτων ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον, ἢ μηδὲν ἀποτίσαντι κινδυνεύειν, περὶ τηλικούτων· τί δ᾽ ἂν ὑμῖν καθ᾽ ἕκαστον διηγοίμην ἃ πολλὰ

A gisse: deinde collegas etiam, qui sciunt, Patroclem, non me, rem ad ipsos retulisse: atque etiam senatores, è quorum testimoniis cognoscetis, illum fuisse accusatorem. Age, vocarerum harum testes. TESTES. Quum igitur tam multi actis illis interfuerint: tamen iste perinde ac si nemo esset conscius, B cùm ipse in circulos sese ingerens, & in officinis sedens, verba faciebat, vt qui pessimè à me tractatus, pecuniisq. spoliatus esset: tum eius familiares quidam me conueniebant, suadentes vt cum eo controuersiam illam transigerem, nec malè audire vellem, aut in magnæ pecuniæ periculum venire, e- C tiamsi mihi optimam habere causam viderer. Multa enim in iudiciis præter opinionem euenire: & apud vos, in ferendis suffragiis, causam potius quàm æquitatem dominari. Quare vtilius & conducibilius esse mihi, paruo sumptu magnis criminibus liberari: quàm nulla pecunia numerata, tantum pe- D riculũ subire. Quid vobis ea singulatim commemorem quæ à me ple-

παρέλιπον τῶν εἰθισμένων περὶ τῶν τοιούτων λέγεσθαι; τελευτῶν δ' οὖν ἐπείσθην (ἅπαντα γὰρ εἰρήσεται τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς) δοῦναι τούτῳ διακοσίας δραχμάς· ἵνα δὲ μὴ πάλιν ἐξείη συκοφαντεῖν αὐτῷ, δίαιταν ἐπὶ ῥητοῖς ἐπιτρέψαμεν Νικομάχῳ Βατῆθεν.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τὸ μὲν τοίνυν πρῶτον ἐνέμεινε τοῖς ὡμολογημένοις· ὕστερον δ' ἐπιβουλεύσας μετὰ Ξενοτίμου τοῦ τοὺς νόμους διαφθείραντος, καὶ τὰ δικαστήρια δεκάζοντος, καὶ τὰς ἀρχὰς λυμαινομένου, καὶ πάντων κακῶν αἰτίου, λαγχάνει μοι δίκην μυρίων δραχμῶν· προβαλλομένου δ' ἐμοῦ μάρτυρας, ὡς οὐκ εἰσαγώγιμος ἦν ἡ δίκη. διαίτης γεγενημένης ἐκείνην οὐκ ἐπεξῆλθεν, εἰδὼς ὅτι εἰ μὴ μεταλάβοι τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, τὴν ἐπωβελίαν ὀφλήσει. πείσας δὲ τὴν ἀρχήν, πάλιν τὴν αὐτὴν δίκην ἐγράψατο, ὡς ἐν τοῖς πρυτανείοις μόνον κινδυνεύσων. ἀπορῶν δ' ὅ,τι χρησαίμην τοῖς κακοῖς, ἡγησάμην εἶναι κράτιστον, ἐξ ἴσου καταστήσαντα ἀμφοτέροις τὸν κίνδυνον,

raque pretermiſſa, de huiuſmodi negotiis dici ſolet? Tandem igitur parui (nam omnem veritatem vobis dicam) ac ducentas iſti drachmas dedi. Ne verò de integro calumniari liceret, arbitrum certis conditionibus Nicomachum Batenſem ſumpſimus.

TESTES. Ac primùm pacta iſte ſeruabat: deinde conſilio inito cum Xenotimo, qui & leges adulterat, & iudicia corrumpit, & magiſtratus vexat, malorum denique omniū autor eſt, die dicta, decem millia drachmarum à me poſtulat. Quum autem ego teſtibus productis, actionem dari poſſe negarem, quòd arbitrium interceſſiſſet, litē non perſecutus eſt. Sciebat enim, niſi quintam ſuffragiorum partem tuliſſet, ſibi mulctam fore ſoluendam. Sed agendi poteſtate à magiſtratu impetrata, rurſus eandem mihi actionem intendit: vt minore periculo ſportularum duntaxat, experiretur. Ego vero animi dubius quò in his malis me verterem: tandem conſultiſſimum eſſe duxi, æquato vtrinque diſcrimine,

εἰσελθεῖν εἰς ὑμᾶς. καὶ τὰ μὲν γενόμενα, ταῦτ' ἐστί.

Πυνθάνομαι δὲ Καλλίμαχον οὐ μόνον περὶ τῶν ἐγκλημάτων διανοεῖσθαι ψευδῆ λέγειν· ἀλλὰ καὶ τὴν δίαιταν μέλλειν ἔξαρνον εἶναι· καὶ παρεσκευάσθαι λέγειν τοιούτους λόγους· ὡς οὐκ ἄν ποτε ἐπέτρεψε Νικομάχῳ διαιτᾶν, ὃν ἠπίστατο πάλαι χρώμενον ἡμῖν· καὶ ὡς οὐκ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἀντὶ μυρίων δραχμῶν διακοσίας ἐθελῆσαι λαβεῖν. ὑμεῖς δ' ἐνθυμεῖσθε, πρῶτον μὲν, ὅτι τὴν δίαιταν οὐκ ἀμφισβητοῦντες, ἀλλ' ἐπὶ ῥητοῖς ἐπετρέψαμεν. ὥστε οὐδὲν ἄτοπον ἐποίησεν, εἰ Νικόμαχον εἵλετο διαιτητήν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἰ περὶ τῶν πραγμάτων ὡμολογηκὼς, περὶ τοῦ διαιτητοῦ διεφέρετο. ἔπειτα, ὀφειλομένων μὲν αὐτῷ μυρίων δραχμῶν, οὐκ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἐπὶ δυοῖν μναῖν ποιήσασθαι τὴν διαλλαγήν. ἀδίκως δ' αἰτιώμενον καὶ συκοφαντοῦντα, οὐδὲν θαυμαστὸν τοσοῦτον ἐθελῆσαι λαβεῖν. ἔτι δ' εἰ μεγάλα ἐγκαλῶν, ὀλίγα ἐπράξατο, οὐ τούτῳ τοῦτο τεκμήριόν ἐστιν, ὡς ἡ δίαιτα οὐ γέγονεν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἡμῖν,

in iudicium venire. Ac res ita actæ ſunt.

Audio autem Callimachum in animo habere, non tãtum falſa mihi crimina impingere: ſed arbitrium etiam negaturũ: & huiuſmodi orationem eſſe meditatum: ſe nunquã Nicomachum ſumpturum arbitrum fuiſſe, quem olim nobis familiarem eſſe ſciret: nec eſſe conſentaneum, ducentas pro decies mille drachmis accipere voluiſſe. Vos autem conſidereretis velim, primum nos ad arbitrum veniſſe, re nõ controuerſa, ſed pactione facta. Quare nihil abſurdi fecit, ſi Nicomachum arbitrũ dedit: ſed id potius eſſet inconueniens, ſi re iam trãſacta, de arbitro rixaretur. Deinde, ſi quidem illi decies mille drachmæ deberentur: non veri eſſet ſimile, duabus minis fore contentum. Sed quum iniuſtè criminaretur, & per calumniam: nihil miri eſt, tantillum accipere voluiſſe. Præterea ſi multa poſtulauit, pauca exegit: nõ eo argumẽto probat, arbitriũ nõ interceſſiſſe: ſed illud potius, ſe nos

ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν οὐ δικαίως A ἐνεκάλεσε. θαυμάζω δ᾽ εἰ αὐτὸν μὲν ἱκανὸν γνῶναι νομίζει, ὅτι οὐκ εἰκὸς ἀντὶ μυρίων δραχμῶν διακοσίας ἐθελῆσαι λαβεῖν· ἐμὲ δ᾽ οὐκ ἂν οἴεται τοῦτ᾽ ἐξευρεῖν, εἴπερ ἐβουλόμην ψευδῆ λέγειν, ὅτι πλέον ἔδει φάσκειν τούτων δεδωκέναι; ἀξιῶ δ᾽ ὅπερ ἂν τούτῳ σημεῖον ἦν, ὡς ἡ δίαιτα B οὐ γέγονεν, οὐχ ἑλόντι τὰ διαμαρτυρηθέντα· τοῦτον ἐμοὶ γενέσθαι τεκμήριον, ὡς ἀληθῆ λέγω περὶ αὐτῆς, ἐπειδὴ τῷ μάρτυρι φανερός ἐστιν οὐδ᾽ ἐπεξελθεῖν ἀξιώσας. ἡγοῦμαι δέ, εἰ μήτε ἡ δίαιτα ἐγεγόνει, μήτε τῶν πεπραγμένων ἦσαν οἱ μάρτυρες, ἔδει δ᾽ ἐκ τῶν εἰκότων σκοπεῖν· C οὐδ᾽ οὕτω χαλεπῶς ἂν ὑμᾶς γνῶναι τὰ δίκαια. εἰ μὲν γὰρ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδικεῖν ἐτόλμων, εἰκότως ἄν μου κατεγινώσκετε καὶ περὶ τοῦτον ἐξαμαρτάνειν. νῦν δ᾽ οὐδένα φανήσομαι τῶν πολιτῶν, οὔτε χρήμασι ζημιώσας, οὔτε περὶ τοῦ σώματος εἰς κίνδυνον καταστήσας, οὔτ᾽ ἐκ D μὲν τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας ἐξαλείψας, εἰς δὲ τὸν μετὰ Πεισάνδρου κατάλογον ἐγγρά-

initio per iniuriam accusasse. Miror autem, eum, qui se posse intelligere putet, non esse verisimile, se pro deciesmille drachmis ducentas accipere voluisse: me excogitare non potuisse, credere, si mentiri voluissem, dicendum fuisse, me longè plus numerasse? Peto autem, quantũ ei argumentum est arbitrij non interpositi, quòd in accusatione perscripta non obtinuerit: vt tãtum mihi quoque illud signũ sit, me de arbitrio vera dicere, quòd testem reum peragere ne voluisse quidem illum constat. Cæterùm, si nec arbitrium factum esset, nec vlli de re testimonium dicerent, sed coniecturis duntaxat nitendum esset: ne sic quidem vos non facilè quid iustum esset, cognituros arbitror. Nam si hactenus alios etiam læsissem, non immeritò statueretis, me erga istum etiã deliquisse. Nunc, me neminem ciuiũ vel pecuniis mulctasse, vel in periculum capitis adduxisse, vel deletum è societate reipublicæ in Pisãdri catalogũ inscripsisse con-

τας. καίτοι πολλοὺς ἐπῆρεν ἡ τῶν τριάκοντα πονηρία, τοιαῦτα ποιεῖν. οὐ γὰρ ὅτι τοὺς ἀδικοῦντας ἐκόλαζον, ἀλλ' ἐνίοις καὶ προσέταττον ἐξαμαρτάνειν. ἐγὼ μὲν τοίνυν, οὐδ' ἐπὶ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, οὐδὲν εὑρεθήσομαι τοιοῦτον ἐργασάμενος. οὗτος δ' ἀδικηθῆναί φησιν, ὅτε ἐξεβέβληντο μὲν οἱ τριάκοντα, ὁ δὲ Πειραιεὺς ἦν κατειλημμένος, ἐκράτει δ' ὁ δῆμος, περὶ διαλλαγῶν δ' ἦσαν οἱ λόγοι. καίτοι δοκεῖ ἂν ὑμῖν, ὅστις ἐπὶ τῶν τριάκοντα κόσμιον ἑαυτὸν παρέσχεν, εἰς τοῦτον ἀποθέσθαι τὸν χρόνον ἀδικεῖν, ἐν ᾧ καὶ τοῖς πρότερον ἡμαρτηκόσι μετέμελεν, ὃ δὲ πάντων δεινότατον, εἰ τῶν ὑπαρχόντων ἐχθρῶν μηδ' ἀμύνεσθαι μηδένα ἠξίωσα, τοῦτον δὲ κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρουν, πρὸς ὃν οὐδὲ πώποτέ μοι συμβόλαιον ἐγένετο. ὡς μὲν οὖν οὐκ αἴτιος εἰμὶ Καλλιμάχῳ τῆς τῶν χρημάτων δημεύσεως, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί μοι νομίζω. ὡς δὲ οὐκ ἐξῆν αὐτῷ δικάζεσθαι περὶ τῶν τότε γεγενημένων, οὐδ' εἰ πάντα ταῦτ' ἦν πεποιηκώς, ἅ φησιν αὐτός, ἐκ τῶν συνθηκῶν γνώσεσθε. καί μοι λαβὲ τὸ βιβλίον.

A stabit. Atqui triginta tyrãnorũ improbitas, multos impulit ad talia faciẽda. Facinorosos.n.nõ modò non puniebãt, sed quibusdam etiam scelera imperabant. Nemo autẽ me, vel sub illorum imperio, tale quicquam admisisse inueniet. Iste verò sibi factam iniuriam conqueritur, eiectis iam B triginta tyrannis, & Piræco occupato, & populo rerum potiente, quũ iã de pacificatione ageretur. An verò creditis, eum qui sub triginta tyrannis modestè se gesserit, iniurias in id tempus faciendas reseruasse, quo cæteros suorum facinorum pœnitebat? Quid verò dici potest à veritate C abhorrentius, quàm me, qui inimicorum vlcisci neminem voluerim, istũ lædere instituisse, cum quo nihil vnquam rei mihi fuerat? Ac me quidem in causa non fuisse vt eius pecunia publicaretur, satis ostensum esse puto. Isti autem non licuisse afferre in iudicium illorum temporum controuersias, ne tum quidẽ D si fecissem omnia quę ille arguit, è fœderibus cognoscetis. Cape libellũ,

ΣΥΝΘΗΚΑΙ. Ἆρ' οὖν μικρῶν τῶν δικαίων πιστεύων τὴν παραγραφὴν ἐποιησάμην; ἀλλ' οὐ τῶν μὲν συνθηκῶν διαρρήδην ἀφιεισῶν τοὺς ἐνδείξαντας, ἢ φήναντας; ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων πράξαντας; ἐμαυτὸν δὲ ἔχων ἀποφαίνειν, ὡς οὔτε ταῦτα πεποίηκα, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἐξήμαρτον; ἀνάγνωθι δή μοι καὶ τοὺς ὅρκους. ΟΡΚΟΙ. Οὐκοῦν δεινὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὕτω μὲν τῶν συνθηκῶν ἐχουσῶν, τοιούτων δὲ τῶν ὅρκων γιγνομένων, τοσοῦτον φρονεῖν Καλλίμαχον ἐπὶ τοῖς λόγοις τοῖς ἑαυτοῦ, ὥσθ' ἡγεῖσθαι πείσειν ὑμᾶς, ἐναντία τούτοις ψηφίσασθαι; καὶ εἰ μὲν ἑώρα μεταμέλον τῇ πόλει τῶν πεπραγμένων, οὐκ ἄξιον ἦν θαυμάζειν αὐτοῦ· νῦν δὲ οὐ μόνον ἐν τῇ θέσει τῶν νόμων ἐπεδείξασθε περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὰς συνθήκας, ἀλλὰ καὶ Φίλωνα τὸν ἐκ Κοίλης ἐνδειχθέντα παραπρεσβεύεσθαι, καὶ περὶ μὲν τοῦ πράγματος οὐδὲν ἔχοντα ἀπολογήσασθαι, τὰς δὲ συνθήκας παρεχόμενον, ἔδοξεν ὑμῖν ἀφεῖναι· καὶ μηδὲ κρίσιν περὶ αὐτοῦ ποιήσασθαι. καὶ ἡ μὲν πόλις οὐδὲ παρὰ τῶν ὁμολογούντων ἐξαμαρτάνειν, ἀξιοῖ δίκην λαβεῖν. οὗτος

FOEDERA. Annon igitur iustam præſcriptionis meæ cauſam habui, quũ apertè fœdera omnĩ periculo haberent tam delatores, quàm quadruplatores, atque alios qui ſimile quippiam deſignarunt? egóque oſtendere poſſim, me neque hæc egiſſe, neque aliud quicquam deliquiſſe? Lege etiam iuſiurandum. IVSIVRANDVM. Ferendum igitur, iudices, quum talia fœdera ſint, & tali iureiurando firmata, vt Callimachus eloquentia ſua fretus, ſe vobis perſuaſurum eſſe putet, vt his contraria decernatis? Quòd ſi actorum ciuitatem pœnitere videret: minus eſſet mirandum. nunc, non ferendis tantum legibus oſtendiſtis vos fœdera magnifacere, ſed etiam Philonem Cœlæũ, delatum falſæ legationis, quũ rem ipſam tueri nullo modo poſſet, tamẽob hoc vnũ quòd fœdere nitebatur, & dimiſiſtis, & ne iudicium quidẽ de eo facere voluiſtis. Quum autem ciuitas illis etiam parcẽdũ eſſe cenſeat, qui ſe peccaſſe fatentur: iſte

δὲ καὶ τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας τολμᾷ συκοφαντεῖν. καὶ μὴν οὐδὲ τάδε αὐτὸν λέληθεν, ὅτι Θρασύβουλος καὶ Ἄνυτος μέγιστον μὲν δυνάμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει, πολλῶν δὲ ἀπεστερημένοι χρημάτων, εἰδότες δὲ τοὺς ἀπογράψαντας, ὅμως οὐ τολμῶσιν αὐτοῖς δίκας λαγχάνειν, οὐδὲ μνησικακεῖν· ἀλλ᾽ εἰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἑτέρων δύνανται διαπράττεσθαι· ἀλλ᾽ οὖν περί γε τῶν ἐν ταῖς συνθήκαις, ἴσον ἔχειν τοῖς ἄλλοις ἀξιοῦσι. καὶ οὐχ οὗτοι μόνοι ταῦτα ἠξιώκασιν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὑμῶν οὐδεὶς τοιαύτην δίκην εἰσελθεῖν τετόλμηκε. καίτοι δεινὸν εἰ ἐπὶ μὲν τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν πράγμασιν ἐμμενεῖτε τοῖς ὅρκοις, ἐπὶ δὲ τῇ τούτου συκοφαντίᾳ παραβαίνειν ἐπιχειρήσετε· καὶ τὰς μὲν ἰδίας ὁμολογίας δημοσίᾳ κυρίας ἀναγκάζετε εἶναι, τὰς δὲ τῆς πόλεως συνθήκας ἰδίᾳ τὸν βουλόμενον λύειν ἐάσετε. ὃ δὲ πάντων ἄν τις μάλιστα θαυμάσειεν, εἰ, ὅτε μὲν ἄδηλον ἦν εἰ συνοίσουσιν αἱ διαλλαγαὶ τῇ πόλει· τοιούτοις ὅρκοις ἐποιήσασθε περὶ αὐτῶν, ὥστ᾽ εἰ καὶ μὴ συνέφερεν, ἀναγκαῖον εἶναι τοῖς ὀμο-

prorsus innocentes calumniari non dubitat. Atqui ne illud quidem eum præterit, Thrasybulum & Anytum, tum in vrbe potentissimos, tum pecuniis multis spoliatos, quamuis quadruplatores norint, tamen eos in ius vocare non audere, neque meminisse iniuriarum. Etsi enim cæteris in rebus plus aliis possunt: quod ad fœdera tamen attinet, æquo & pari iure cum cæteris viuendum sibi censent. Neque hi solùm hac æquitate vsi sunt, sed nec vestrûm quisquam talem actionem instituere ausus fuit. Atqui committendum vobis non est vt iusiurandum, quod in vestris negotiis seruatis, propter istius calumniam negligatis: &, quum priuatas transactiones autoritate publica sanciatis, ciuitatis conuentiones priuatim à quolibet experti patiamini. Illud autem in primis admiratione dignum fuerit, vos dum obscurum esset adhuc vtrum reconciliatio è republica futura esset, necne, ita eam iureiurando firmasse, vt etiam si non expediret, stare ta-

λογισμένοις ἐμμένειν· ἐπειδὴ δὲ οὕτω καλῶς ὑμῖν συμβέβηκεν, ὥστε καὶ μηδεμιᾶς πίστεως γεγενημένης, ἄξιον εἶναι τὴν παροῦσαν πολιτείαν διαφυλάττειν, τηνικαῦτα τοῖς ὅρκοις παραβήσεσθε. καὶ τοῖς μὲν εἰρηκόσιν ὡς χρὴ τὰς συνθήκας ἐξαλείφειν, ὀργίζεσθε· τουτονὶ δ᾽ ὃς γεγραμμένας αὐτὰς τολμᾷ παραβαίνειν, ἀζήμιον ἀφήσετε; ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ἂν δίκαια, οὔτ᾽ ἄξια ὑμῶν αὐτῶν, οὔτ᾽ ἂν πρέποντα τοῖς πρότερον ἐγνωσμένοις, ποιήσητε.

Ἐνθυμεῖσθε δὲ ὅτι περὶ τῶν μεγίστων ἥκετε δικάσοντες. περὶ γὰρ συνθηκῶν τὴν ψῆφον οἴσετε· ἃς οὐδὲ πώποτε οὔθ᾽ ὑμῖν πρὸς ἑτέρους, οὔτ᾽ ἄλλοις πρὸς ὑμᾶς ἐλυσιτέλησε παραβῆναι. τοσαύτην δ᾽ ἔχουσι δύναμιν, ὥστε τὰ πλεῖστα τοῦ βίου, καὶ τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις διὰ συνθηκῶν εἶναι. ταύταις γὰρ πιστεύοντες, ὡς ἀλλήλους ἀφικνούμεθα, καὶ ποριζόμεθα ὧν ἕκαστοι τυγχάνομεν δεόμενοι· μετὰ τούτων καὶ τὰ συμβόλαια τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ποιούμεθα. καὶ τὰς ἰδίας ἔχθρας, καὶ τοῖς κοινοῖς πολέμοις διαλυόμεθα. τούτῳ μόνῳ κοινῷ πάντες ἄνθρωποι διατελοῦμεν χρώμενοι. ὥστε

A men conuentis necesse esset: si nunc demũ, postquam euentus tam felix fuit, vt etiamsi fides data non esset, hanc reipublicæ formam conseruari deceret, à iureiurando recedetis. quum iis qui fœdera delenda esse dixerunt, fueritis irati: istum, qui ea iam in literas relata frangere audet, B impunè dimittetis? Sed neque iusta, neque vobis digna, neque prioribus vestris decretis consentanea faceretis.

Cogitate autem vos maximis de rebus iudicaturos conuenisse. de fœderibus.n. suffragia laturi estis, quæ nullo vnquã tempore, neq; vobis erga C alios, neque aliis erga vos neglexisse profuit. In quib. tanta vis est, vt pleræque res tum Græcorũ tnm barbarorum ex pactis & cõuentis transigãtur. His enim freti cõuenimus, & commercia agitamus. Per hæc inter nos cõtrahimus: per hæc cùm priuatas inimicitias, tum communia bella deponimus. Hoc vno, tanquam communi bono, D homines omnes vti non desistimus. Quare

ἅπασι μὲν προσήκει βοηθεῖν αὐταῖς, μάλιστα δ' ὑμῖν. ὑπόγυιον γάρ ἐστιν, ἐξ οὗ καταπολεμηθέντες ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς γενόμενοι, πολλῶν ἐπιθυμησάντων διαφθεῖραι τὴν πόλιν, εἰς ὅρκους καὶ συνθήκας κατεφεύγομεν. ὡς εἰ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐτόλμησαν παραβαίνειν, σφόδρα ἕκαστος ὑμῶν ἀγανακτήσετε. καίτοι πῶς οἷόν τ' ἐστὶν ἑτέρων κατηγορεῖν, οἷς αὐτός τις ἔνοχός ἐστι; τῷ δ' ἂν δόξαιμεν ἀδικεῖσθαι, παρὰ τὰς συνθήκας κακῶς πάσχοντες, εἰ μηδ' αὐτοὶ φανοίμεθ' αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιούμενοι; τίνας δὲ πίστεις πρὸς τοὺς ἄλλους εὑρήσομεν, εἰ τὰς πρὸς ἡμᾶς γεγενημένας οὕτως εἰκῆ λύσομεν; ἄξιον δὲ καὶ τῶνδε μνησθῆναι, διότι πολλῶν καὶ καλῶν τοῖς προγόνοις ἐν τῷ πολέμῳ πεπραγμένων, οὐχ ἥκιστα ἡ πόλις ἐκ τούτων τῶν διαλλαγῶν εὐδοκίμησε. πρὸς μὲν γὰρ τὸν πόλεμον, πολλαὶ πόλεις ἂν εὑρεθεῖεν καλῶς ἠγωνισμέναι· περὶ δὲ στάσεως, οὐκ ἔστιν ἥν ἄν τις ἐπιδείξειεν ἄμεινον τῆς ἡμετέρας βεβουλευμένην· ἔτι δὲ τῶν μὲν τοιούτων ἔργων ὅσα μετὰ κινδύνων

A cùm omnium officiũ est fœdera tueri, tum nostrũ in primis. Nec enim diu est, quum nobis bello subactis, & in hostium potestatem redactis, quo tempore nostram vrbem multi euersam volebãt, ad iusiurandum & fœdera confugiendum fuit: quæ si Lacedæmonij violare auderent, quantopere quisq; vestrûm indignaretur? B At quid absurdius quàm de his rebus alios accusare, quibus ipse sis obnoxius? Quis verò nobis iniuriã fieri crederet, si malè tractaremur contra fœdera, quæ nec ipsi magni facere videretur? An verò nobis alij fidem habituri sunt: si eam fidem, quam ipsi mutuò dedimus, adeo temere soluemus? C Operę-pretium porro est illud etiam meminisse, nostrã vrbem, quũ maiores nostri multa præclarè bello gesserint, ob hãc reconciliationẽ vel in primis celebrari. Nã in præliis multæ vrbes ostendi queant: quæ strenue dimicarint: de cõcordia verò nemo vllã proferet, quæ prudentius nostra deliberarit. D Iã earum rerum quæ in acie

πέπρακται, τὸ πλεῖστον ἄν τις μέρος τῇ τύχῃ μεταδοίη· τῆς δ' εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς μετριότητος, οὐδεὶς ἂν ἄλλ' ἢ τὴν ἡμετέραν γνώμην αἰτιάσαιτο. ὥστ' οὐκ ἄξιον προδόντας ταύτης τῆς δόξης γεγενῆσθαι. καὶ μηδεὶς ἡγείσθω με ὑπερβάλλειν, μηδὲ μείζω λέγειν, ὅτι δίκην ἰδίαν φεύγων, τούτους εἴρηκα τοὺς λόγους. οὐ γὰρ μόνον περὶ τῶν ἐπιγεγραμμένων χρημάτων ἐστὶν οὗτος ὁ ἀγών, ἀλλ' ἐμοὶ μὲν περὶ τούτων, ὑμῖν δὲ περὶ τῶν ὀλίγῳ πρότερον εἰρημένων· ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς οὔτ' ἂν εἰπεῖν ἀξίως δύναιτο, οὔτ' ἂν τίμημα ἱκανὸν ἐπιγράψαιτο. τοσοῦτον γὰρ αὕτη διαφέρει τῶν ἄλλων δικῶν, ὥστε τῶν μὲν τοῖς ἀγωνιζομένοις μόνον προσήκει· ταύτῃ δὲ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως συγκινδυνεύει. περὶ ταύτης δύο ὅρκους ὀμόσαντες, δικάζετε· τὸν μὲν, ὅνπερ ἐπὶ ταῖς ἄλλαις εἴθισθε· τὸν δὲ, ὃν ἐπὶ ταῖς συνθήκαις ἐποιήσασθε. ταύτην ἀδίκως γνόντες, οὐ τοὺς τῆς πόλεως μόνον νόμους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἁπάντων κοινοὺς παραβήσεσθε. ὥστε οὐκ ἄξιον οὔτε κατὰ χάριν, οὔτε κατ' ἐπιείκειαν, οὔτε κατ' ἄλλο οὐδὲν,

A geruntur, maximam partem suo quasi iure fortuna vendicat. Hæc autem erga nos moderatio, est nostræ prudentiæ tribuēda. Quare gloria hæc minime proiicienda est. Neque verò me quisquā putet excedere modum, aut rē nimis exaggerare, propterea quòd in priuato periculo hæc verba feci. B Nec enim ego tantùm de postulatis pecuniis in discrimen venio: sed vt ego de his, sic vos de iis quæ paulo antè dicta sunt. Quibus de rebus neque pro dignitate quisquam dicere, nec pœnam satis grandem constituere possit. Tantum enim inter hoc iudicium & alia interest, vt cætera quidem ad reos C duntaxat attineāt: in hoc verò periculum cōmune ciuitatis agitur. De hoc bis iurati sentētiam dicitis semel, de more iudiciorum, iterum propter fœdera. Si in hoc iudicio ab æquitate aberrabitis, non vrbis nostræ tātùm, sed & cōmunes omniū leges violabitis. Quare minime vos decet, vel gratiæ, vel lenitatis, vel vllius rei alterius D

ἢ κατὰ τοὺς ὅρκους περὶ αὐτῶν ψηφίσασθαι. ὡς μὲν οὖν χρὴ καὶ συμφέρει καὶ δίκαιον ὑμᾶς ἐστιν οὕτω περὶ τῶν συνθηκῶν γιγνώσκειν, οὐδ' αὐτὸν ἡγοῦμαι Καλλίμαχον ἀντερεῖν. οἶμαι δ' αὐτὸν ὀδύρεσθαι τὴν παροῦσαν πενίαν, καὶ τὴν γεγενημένην αὐτῷ συμφορὰν, καὶ λέγειν, ὡς δεινὰ καὶ σχέτλια πείσεται, εἰ τῶν χρημάτων, ὧν ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ἀφῃρέθη, τούτων ἐν δημοκρατίᾳ τὴν ἐπωβελείαν ὀφλήσει. καὶ εἰ τότε μὲν διὰ τὴν οὐσίαν τὴν αὑτοῦ φυγεῖν ἠναγκάσθη· νυνὶ δ', ἐν ᾧ χρόνῳ προσῆκεν αὐτὸν δίκην λαβεῖν, ἄτιμος γενήσεται. κατηγορήσει δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ μεταστάσει γενομένων, ὡς ἐκ τούτων μάλιστ' ὑμᾶς εἰς ὀργὴν καταστήσων. ἴσως γάρ τινος ἀκήκοεν, ὡς ὑμεῖς, ὅταν μὴ τοὺς ἀδικοῦντας λάβητε, τοὺς ἐντυγχάνοντας κολάζετε. ἐγὼ δ' οὔθ' ὑμᾶς ταύτην ἔχειν τὴν γνώμην ἡγοῦμαι, πρός τε τοὺς εἰρημένους λόγους ῥᾴδιον ἀντειπεῖν νομίζω. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ὀδυρμοὺς, ὅτι προσήκει βοηθεῖν ὑμᾶς, οὐχ οἵτινες ἂν δυστυχεστάτους σφᾶς αὐτοὺς ἀποδείξωσιν, ἀλλ' οἵτινες ἂν περὶ ὧν ἀντωμόσαντο,

A in dicenda sententia, nisi iurisiurandi rationem habere. Ac decere quidem & expedire & iustum esse, vt sic de fœdere sentiatis, nec ipsum Callimachum negaturum arbitror. Suam auté inopiam fortasse deplorabit, & acceptam calamitatem: & nihil posse iniquius aut crudelius fieri quiritabitur, quàm si B multctã etiam in democratia soluere cogatur, pro iis pecuniis quas in oligarchia vi spoliatus amiserit: ac tum propter opes suas exulare sit coactus, nunc eo tempore quo vlciscéda sibi esset iniuria, ignominia sit notandus. Accusabit eos etiam qui mutata republ. in vrbe manserũt, vt ea re ad maximam vos indignationem concitet. C Fortassis enim audiuit ex aliquo, vos, si sontes non deprehenderitis, obuios punire. ego verò nec eo vos animo esse puto, & ad istiusmodi rationes facilè posse responderi censeo. Ac, quod ad lamentationes attinet, vobis iuuandos esse dico non eos qui se calamitosissimos esse declararint: sed qui cau- D sam, de qua lité contestati

δικαιότερα λέγοντες φαίνωνται. περὶ δὲ τῆς ἐπωβελείας, εἰ μὲν ἐγὼ τούτων τῶν πραγμάτων αἴτιος ἦν, εἰκότως ἂν αὐτῷ μέλλοντι ζημιοῦσθαι συνήχθεσθε. νῦν δ' οὗτός ἐστιν ὁ συκοφαντῶν· ὥστ' οὐδὲν ἂν δικαίως αὐτοῦ λέγοντος ἀποδέχοισθε. ἔπειτα κἀκεῖνο χρὴ σκοπεῖν, ὅτι πάντες οἱ κατελθόντες ἐκ Πειραιέως, ἔχοιεν ἂν τοὺς αὐτοὺς λόγους εἰπεῖν, ὥσπερ οὗτος· ὧν οὐδεὶς ἄλλος τετόλμηκε τοιαύτην δίκην εἰσελθεῖν. καίτοι χρὴ μισεῖν ὑμᾶς τοὺς τοιούτους, καὶ κακοὺς πολίτας νομίζειν, οἵτινες τῶν μὲν συμφοραῖς ὁμοίαις τῷ πλήθει κέχρηνται, τὰς δὲ τιμωρείας διαφόρους τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι ποιεῖσθαι. περὶ δὲ τούτοις, ἔτι καὶ νῦν ἔξεστιν αὐτῷ πρὶν ἀποπειραθῆναι τῆς ὑμετέρας γνώμης, ἀφέντι τὴν δίκην, ἀπηλλάχθαι πάντων τῶν πραγμάτων. καίτοι πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστιν, ἐν τούτῳ τῷ κινδύνῳ ζητεῖν αὐτὸν ἐλέους παρ' ὑμῶν τυγχάνειν, οὗ κύριός ἐστιν αὐτός; καὶ εἰς ὃν αὐτὸς αὑτὸν καθίστησι; καὶ ὃν ἔτι καὶ νῦν ἔξεστιν αὐτῷ μὴ κινδυνεύειν; ἐὰν δ' ἄρα μέμνησθε τῶν ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας γεγενημένων, ἀξιοῦτε αὐτόν, μὴ ἐκείνων κατηγορεῖν, ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς

A sunt, æquiorẽ esse probarint. De mulcta verò, si quidẽ istarum rerum ego autor essem, haud iniuria, si pœna luenda esset, illius vicem doleretis: nũc ipse is est qui calumnietur. Quare meritò nullum eius dictũ probabitis. Dein de illud etiam considerabitis, omnes eos qui è Pi- B ræeo in vrbe sunt reuersi, eadem quę istum posse dicere: quorum alius nemo ausus est tale subire iudicium. Atqui odio persequendi sunt homines istiusmodi, & mali ciues habendi, qui in iisdem malis cum cæteris versati, alias quàm cæteri pœnas sumere volunt. Præterea, nunc etiã ei est integrũ, priusquam vestræ sentẽtiæ pe- C riculum faciat, actione omissa, toto negotio liberari. nõne autem absurdum est, istum in eo periculo à vobis petere misericordiam, quod penes ipsum est, & in quod se ipse coniecit, & quo etiã nunc liberari potest? Si.v. earũ rerũ quæ in oligarchia gestæ sunt, obliuisci nequit, ab eodem postulare, ne D accuset ea de quib⁹ nemo

ἀπολογήσεται· ἀλλ' ὡς ἐγὼ τὰ χρήματα εἴληφα, διδάσκειν, περὶ οὗπερ ὑμᾶς δεῖ ψηφίζεσθαι. μηδ' ὡς αὐτὸς δεινὰ πέπονθεν, ἀποφαίνειν· ἀλλ' ὡς ἐγὼ πεποίηκα, ἐξελέγχειν παρ' οὗπερ ἀξιοῖ τὰ ἀπολωλότα κομίζεσθαι. ἐπεὶ κακῶς γε αὐτὸν πράττοντα ἐπιδεῖξαι, καὶ πρὸς ἄλλον ὁντινοῦν ἀγωνιζόμενος τῶν πολιτῶν δύναται. καίτοι χρὴ μέγα παρ' ὑμῖν δύνασθαι τῶν κατηγοριῶν οὐχ αἷς ἔξεστι χρῆσθαι καὶ πρὸς τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας, ἀλλ' ἃς οὐχ οἷόν τ' εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν ἠδικηκότων. πρὸς μὲν οὖν τούτους τοὺς λόγους, καὶ ταῦτ' ἴσως ἀρκέσει, καὶ πλείω τάχα ἀντειπεῖν ἐξέσται.

Ἐνθυμεῖσθε δὲ, (εἰ καί τῳ δόξω δὶς περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν) ὅτι πολλοὶ προσέχουσι ταύτῃ τῇ δίκῃ τὸν νοῦν, οὐ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων φροντίζοντες, ἀλλ' ἡγούμενοι περὶ συνθηκῶν εἶναι τὴν κρίσιν. οἷς ὑμεῖς τὰ δίκαια γνόντες, ἀδεῶς οἰκεῖν ἐν τῇ πόλει ποιήσετε. εἰ δὲ μὴ, πῶς οἴεσθε διακείσεσθαι τοὺς ἐν ἄστει μείναντας, ἢν ὁμοίως ἅπασιν ὀργιζόμενοι φανήσεσθε τοῖς μετασχοῦσι τῆς πολιτείας; τίνα δὲ γνώμην

A responsurus est, sed vt illud doceat, me pecunias abstulisse, de quo vobis pronuntiandum est: neque ostendat, se indignis tractatum esse modis, sed me fecisse probet, à quo ea quæ amisit recuperare studet. Nam se quidem calamitosum esse, quemuis ciuium accusando poterit B ostendere. Decet autem apud vos magni esse momenti, non eas accusationes quibus etiam contra insontes vti liceat: sed eas, quæ non nisi in autores iniuriarũ conueniũt. Ad ista igitur verba refutanda, & hæc fortasse sufficiunt, & plura pòst erit respondendi locus.

Cogitate porro (etiãsi C me aliquis eadem bis inculcare dicat) multos expectare huius iudicij euentum: non quòd nostra negotia curent sed quòd existimant de fœdere iudicium fieri. quos, pronuntiato eo quod iustum est, vos omni metu liberabitis. Sin minus, quibus animis fore censetis eos qui in vrbe remanserunt, si pari- D ter omnibus irasci videamini, qui illam rempublicam participarunt? Quantopere an-

ἕξειν, τοὺς καὶ μικρὸν ἁμάρτημα σφίσιν αὐτοῖς συνειδότας, ὅταν ἴδωσι μηδὲ τοὺς κοσμίως πεπολιτευμένους τῶν δικαίων τυγχάνοντας; πόσην δὲ χρὴ προσδοκᾶν ἔσεσθαι ταραχὴν, ὅταν οἱ μὲν ἐπαρθῶσι συκοφαντεῖν, ὡς ὑμῶν αὐτοῖς ἤδη ταῦτ' ἐγνωκότων; οἱ δὲ δεδίωσι τὴν παροῦσαν πολιτείαν, ὡς οὐδεμιᾶς αὐτοῖς ἔτι καταφυγῆς ὑπαρχούσης; ἆρ' οὖν ἄξιον φοβεῖσθαι, μὴ συγχυθέντων τῶν ὅρκων, πάλιν εἰς ταῦτα καταστῶμεν, ἐξ ὧνπερ ἠναγκάσθημεν τὰς συνθήκας ποιήσασθαι; καὶ μὴν, οὐδὲ δεῖ γ' ὑμᾶς παρ' ἑτέρων μαθεῖν, ὅσον ἐστὶν ὁμόνοια ἀγαθὸν, ἢ στάσις κακόν. οὕτω γὰρ ἀμφοτέρων σφόδρα πεπείρασθε, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ὑμεῖς ἄριστ' ἂν διδάξητε περὶ αὐτῶν. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ διὰ τὸ πολὺν χρόνον περὶ τὰς συνθήκας διατρίβειν, ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι περὶ τῶν αὐτῶν πολλὰ καὶ δίκαια εἰπεῖν, τοσοῦτον ὑμῖν ἔτι διακελεύομαι μνημονεύειν, ὅταν φέρητε τὴν ψῆφον, ὅτι πρὶν μὲν ποιήσασθαι ταύτας, ἐπολεμοῦμεν· οἱ μὲν τὸν κύκλον ἔχοντες, οἱ δὲ τὸν Πειραιᾶ κατειληφότες· μᾶλλον ἀλλήλους μισοῦ-

A gentur, qui vel parui delicti sibi cõscij fuerint, si nec modestissimos ius suum viderint posse adipisci? quanti tumultus excitabuntur, quum aliis additus animus fuerit ad calumniandũ, quasi causa ipsorum iam à vobis cõprobata: alij hunc ciuitatis statum pertimescent, nec vllum sibi con- B fugium relictum esse videbunt? Annon metuendum est, ne iure iurando violato, denuo in illa mala incidamus, quæ nos hæc fœdera facere coegerunt? Enimuero vos ab aliis discere nihil necesse est quantum concordia bonum sit, aut quid mali seditiones habeant. Nam ita euiden- C ter experti estis vtrunque, vt his de rebus alios etiam optimè doceretis. Ne autem eo videar in fœderibus immorari, quòd facilè sit multa æqua de iisdem dicere: hoc tantùm in pronuntiando vos meminisse velim, antequam ea facta essent, bellum nos gessisse, alios mœnibus inclusos, alios Pi- D ræeo occupato, infestioribus erga nos inuicem

ὄντας, ἢ τοὺς ὑπὸ τῶν προγόνων πολεμίους ἡμῖν καταλειφθέντας. ἐπειδὴ δὲ τὰς πίστεις ἀλλήλοις ἔδομεν, εἰς ταὐτὸ συνελθόντες, οὕτω καλῶς καὶ κοινῶς πολιτευόμεθα, ὥσπερ οὐδεμιᾶς ἡμῖν συμφορᾶς γεγενημένης. καὶ τότε μὲν ἀμαθεστάτους καὶ δυστυχεστάτους πάντες ἡμᾶς ἐνόμιζον· νῦν δὲ εὐδαιμονέστατοι καὶ σωφρονέστατοι τῶν Ἑλλήνων δοκοῦμεν εἶναι. ὥστ' ἄξιον οὐ μόνον τηλικαύταις ζημίαις κολάζειν τοὺς παραβαίνειν τολμῶντας τὰς συνθήκας, ἀλλὰ ταῖς ἐσχάταις, ὡς τῶν μεγίστων κακῶν αἰτίους ὄντας. ἄλλως τε καὶ τοὺς ὥσπερ Καλλίμαχος βεβιωκότας. ὃς δέκα μὲν ἔτη συνεχῶς ὑμῖν Λακεδαιμονίων πολεμησάντων, οὐδεμίαν παρέσχεν αὐτὸν ἡμέραν τάξαι τοῖς στρατηγοῖς· ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν τὸν χρόνον διετέλεσεν ἀποδιδράσκων, καὶ τὴν οὐσίαν ἀποκρυπτόμενος. ἐπειδὴ δὲ οἱ τριάκοντα κατέστησαν, τηνικαῦτα κατέπλευσεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ φησὶν εἶναι δημοτικός· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐπεθύμει μετασχεῖν ἐκείνων τῆς πολιτείας, ὥστ' οὐδ' εἰ κακῶς ἔπαθεν, ἠξίωσεν ἀπελθεῖν,

A animis, quàm in eos quos maiores nostri hæreditarios nobis hostes reliquerunt: postquam autem in vnum conuenimus, fide data & accepta, ita honestè & comiter in vrbe viuere, quasi nullæ inter nos dissensiones extitissent: ac tum quidem nos ab omnibus stultissimos & infelicissimos habitos, B nunc felicissimos & prudentissimos Græcorum omnium iudicari. Quare qui fœdera violare audent, non modò magnis, sed extremis suppliciis afficiendi sunt, vt qui maxima constare mala conentur: illi præsertim qui sic vixerunt vt Callimachus. Qui quum C Lacedæmonij decem perpetuos annos bello nos infestarent, nullum vnquam diem ducibus præsto fuit, vt in acie collocaretur: sed eo tempore subinde aufugit, opésque suas occultauit. Postquam verò triginta tyranni summa rerum potiti sunt, tum demum in vrbem reuersus, se popularem esse dicit. Tanto autem aliis cupidior fuit D societatis illorum reipublicæ, vt ab eis ne malè quidem tractatus, recedere voluerit:

ἀλλ' ᾑρεῖτο μετὰ τῶν ἡμαρτηκότων εἰς αὐτὸν πολιορκεῖσθαι μᾶλλον, ἢ μεθ' ὑμῶν τῶν συνηδικημένων πολιτεύεσθαι. καὶ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης παρέμεινε μετέχων τῆς πολιτείας, ἐν ᾗ προσβαλεῖν ἐμέλλετε πρὸς τὸ τεῖχος. τότε δ' ἐξῆλθεν, οὐ τὰ παρόντα μισήσας ἀλλὰ δείσας τὸν ἐπιόντα κίνδυνον, ὡς ὕστερον ἐδήλωσεν. ἐπειδὴ γὰρ Λακεδαιμονίων ἐλθόντων, ὁ δῆμος ἐν τῷ Πειραιεῖ κατεκλείσθη, πάλιν ἐκεῖθεν διαδρὰς ἐν Βοιωτοῖς διητᾶτο. ὥστ' αὐτῷ προσήκει μετὰ τῶν αὐτομόλων ἀναγεγράφθαι πολὺ μᾶλλον, ἢ τῶν φευγόντων ὀνομάζεσθαι. καὶ τοιοῦτος γεγενημένος, καὶ περὶ τοὺς ἐκ Πειραιῶς, καὶ περὶ τοὺς ἐν ἄστει μείναντας, καὶ περὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, οὐκ ἀγαπᾷ τῶν ἴσων τυγχάνειν τοῖς ἄλλοις· ἀλλὰ ζητεῖ πλέον ἔχειν ὑμῶν, ὥσπερ ἢ μόνος ἀδικηθεὶς, ἢ βέλτιστος ὢν τῶν πολιτῶν, ἢ μεγίσταις συμφοραῖς δι' ὑμᾶς κεχρημένος, ἢ πλείστων ἀγαθῶν αἴτιος τῇ πόλει γεγενημένος. ἐβουλόμην δ' ἂν ὑμᾶς ὁμοίως ἐμοὶ γινώσκειν αὐτὸν, ἵν' αὐτῷ μὴ τῶν ἀπολωλότων συνήχθεσθε, ἀλλὰ τῶν ὑπολοίπων ἐφθονεῖτε. νῦν δὲ περὶ

sed cum autoribus iniuriarum obsideri maluerit, quàm vobiscum, qui vnà læsi eratis, degere, & ad eum vsque diem particeps reipublicæ apud illos manserit, quo murum oppugnaturi eratis. Tum verò demum exiit, non status præsentis odio, sed imminentis periculi metu: vt postea declarauit. Quum enim à Lacedemoniis populus in Piræeo inclusus esset, rursus inde aufugit, ac in Bœotia commoratus est. Quare in transfugarum albũ potius inscribendus est, quàm inter exules nominandus. Et quum ita se gesserit, tum in eos qui Pireæũ occuparant, tum qui in vrbe manserant, tũ erga totã ciuitatẽ: non contentus est pari iure cum ceteris, sed meliore conditione esse vult quã vos estis: perinde ac si vel solus læsus, vel ciuiũ optimus, vel maximis cladib. propter vos affect⁹ esset, aut plurima in republ. beneficia cõtulisset. Vellẽ equidẽ eũ ita notũ esse vobis, vt mihi est, ne ob amissa vicẽ eius doleretis, sed relicta illi inuideretis. Nunc quibus

μὲν τῶν ἄλλων, ὅσοις ἐπιβεβούλευκε, καὶ δίκας οἵας δεδίκασται, καὶ γραφὰς εἰσελήλυθε, καὶ μετ' ὧν συνέστηκε, καὶ καθ' ὧν τὰ ψευδῆ μεμαρτύρηκεν, οὐδ' ἂν δὶς τοσοῦτον ὕδωρ ἱκανὸν διηγήσασθαι γένοιτο.

Ἓν δὲ μόνον ἀκούσαντες τῶν τούτῳ πεπραγμένων, ῥᾳδίως καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ πονηρείαν γνώσεσθε. Κρατῖνος γὰρ ἠμφισβήτησε χωρίου τῷ τούτου κηδεστῇ· μάχης δ' αὐτοῖς γινομένης, ἀποκρυψάμενοι θεράπαιναν, ᾐτιῶντο Κρατῖνον συντρῖψαι κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. ἐκ δὲ τοῦ τραύματος φάσκοντες ἀποθανεῖν τὴν ἄνθρωπον, λαγχάνουσιν αὐτῷ φόνου δίκην ἐπὶ Παλλαδίῳ. πυθόμενος δ' ὁ Κρατῖνος τὰς τούτων ἐπιβουλὰς, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἡσυχίαν ἦγεν· ἵνα μὴ μεταθοῖντο τὸ πρᾶγμα, μηδὲ ἑτέρους λόγους ἐξευρίσκοιεν, ἀλλ' ἐπαυτοφώρῳ ληφθεῖεν κακουργοῦντες. ἐπειδὴ δὲ ὁ κηδεστὴς μὲν ἦν ὁ τούτου κατηγορηκὼς, οὗτος δ' ὁ μεμαρτυρηκὼς ὑμῖν τεθνάναι τὴν ἄνθρωπον, ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, ἵνα ἦν κεκρυμμένη, βίᾳ λαβόντες αὐτὴν, καὶ ἀγαγόντες ἐπὶ τὸ δικαστήριον, ζῶσαν ἅπασι τοῖς πα-

aliis insidiatus sit, quas lites tū de publicis tum de priuatis criminibus intēderit, quorum factionibus adheserit, quoties falsa testimonia dixerit: etiamsi datum mihi tempus duplicaretur, non satis esset ad enarrandum.

Sed si vnum duntaxat facinus audiueritis, facilè omnem eius improbitatē cognoscetis. Cratinus cū istius affine de fundo quodam litigabat: quum autem ad manus ventum esset, ancilla occultata, criminabātur, Cratinum caput illi contriuisse, atque ex eo vulnere mulierē dicebāt esse mortuam. diem igitur ei dicūt rei capitalis in Palladio. Cratinus istorū insidiis auditis, interea quieuit, ne mutato consilio, alias fraudes cōminiscerentur, vtque in re præsenti scelera eorum deprehenderētur. Proinde, quum istius affinis, accusatoris partes obiisset: iste autem pro testimonio affirmasset, mulierculam esse mortuam: domum in qua illa occultabatur, ingressi, vi abreptam, & in iudicium adductam, viuentem omnibus iis qui

ροῦσιν ἐπέδειξαν. ὥστε ἑπτακοσίων μὲν δικαζόντων, τεττάρων δὲ καὶ δέκα μαρτυρησάντων, οὗτος οὐδεμίαν ψῆφον μετέλαβε. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τίς ἂν οὖν ἀξίως δύναιτο κατηγορῆσαι τῶν τούτῳ πεπραγμένων; ἢ τίς ἂν εὑρεῖν ἔχοι παράδειγμα μεῖζον ἀδικίας, καὶ συκοφαντίας, καὶ πονηρίας; ἔνια μὲν γὰρ τῶν ἀδικημάτων, οὐκ ἂν ὅλον τὸν τρόπον δηλώσειε τῶν ἀδικημάτων· ἐκ δὲ τῶν τοιούτων ἔργων ἅπαντα τὸν βίον τῶν ἐξαμαρτανόντων, ῥᾴδιον κατιδεῖν ἐστιν. ὅστις γὰρ τοὺς ζῶντας τεθνάναι μαρτυρεῖ, τίνος ἂν ὑμῖν ἀποσχέσθαι δοκεῖ; ἢ ὅστις ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις πράγμασιν οὕτω πονηρός ἐστι, τί οὐκ ἂν ἐπὶ τοῖς αὑτοῦ τολμήσειε; πῶς δὲ χρὴ τούτῳ πιστεύειν ὑπὲρ αὑτοῦ λέγοντι, ὃς ὑπὲρ ἑτέρων ἐπιορκῶν ἐξελέγχεται; τίς δὲ πώποτε φανερώτερον ἀπεδείχθη τὰ ψευδῆ μαρτυρῶν; τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ἐκ τῶν λεγομένων κρίνετε· τὴν δὲ τούτου μαρτυρίαν, ὅτι ψευδὴς ἦν, εἶδον οἱ δικάζοντες. καὶ τοιαῦθ' ἡμαρτηκὼς ἐπιχειρήσει λέγειν, ὡς ἡμεῖς ψευδόμεθα ὅμοιον ἔργα-

aderant, ostéderunt. Itaq; quum septingenti iudices sederent, & quatuordecim testimoniũ dixissent: iste ne vnum quidem suffragium tulit. Voca testes. TESTES. Quis igitur facinora istius satis acriter insectetur? quod maius exemplum vel iniustitiæ, vel calumniæ, vel improbitatis inuenietur? Sunt enim quædam iniuriæ, quę non omne ingenium nebulonũ aperiant: è talibus autem facinoribus tota vita delinquentium facile perspicitur. Nam qui viuentes testatur esse mortuos, quo is facinore abstinebit? qui alienis in rebus ita improbus est, quid in suis nõ auderet? An verò isti credendum pro se dicenti, quem in aliorum gratiã peierasse constat? quis vnquam falsi testimonij euidentius est conuictus? Nã alios è verbis iudicatis: istius verò testimonij falsitatem iudices viderunt. Iste igitur quum tãtis criminibus se obstrinxerit, tamen dicere audebit, nos mentiri: in quo perin-

ἐργαζόμενος, ὥσπερ ἂν εἴ τῳ Φρυνώνδας πανουργίαν ὀνειδίσειεν· ἢ Φίλεργος, ὁ τὸ Γοργόνιον ὑφελόμενος, τοὺς ἄλλους ἱεροσύλους ἔφασκεν εἶναι. τίνα δὲ προσήκει τῶν μὴ γενομένων παρασχέσθαι μάρτυρα μᾶλλον, ἢ τοῦτον, ὃς αὐτὸς ἑτέρους τὰ ψευδῆ τολμᾷ μαρτυρεῖν; ἀλλὰ γὰρ Καλλιμάχου μὲν ἕξεστι πολλάκις κατηγορεῖν. οὕτω γὰρ παρεσκεύασται πολιτεύεσθαι.

Περὶ δὲ ἐμαυτοῦ τὰς μὲν ἄλλας πάσας παραλείψω λειτουργίας· ἧς δὲ οὐ μόνον ἄν μοι δικαίως ἔχοιτε χάριν, ἀλλὰ καὶ τεκμηρίῳ χρήσαισθε περὶ τοῦ παντὸς πράγματος, ταύτης δὲ μνησθήσομαι πρὸς ὑμᾶς. ὅτε γὰρ ἡ πόλις ἀπώλεσε τὰς ναῦς ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ τῆς δυνάμεως ἐστερήθη, τῶν μὲν πλείστων τριηράρχων τούτων διαφέρω, ὅτι μετ᾽ ὀλίγων ἔσωσα τὴν ναῦν· αὐτῶν δὲ τούτων, ὅτι καταπλεύσας εἰς τὸν Πειραιᾶ μόνος, οὐ κατέλυσα τὴν τριηραρχίαν. ἀλλὰ, τῶν ἄλλων ἀσμένως ἀπαλλαττομένων τῶν λειτουργιῶν, καὶ πρὸς τὰ παρόντα ἀθύμως διακειμένων καὶ τῶν μὲν ἀνηλωμένων αὐτοῖς μεταμέλον, τὰ δὲ λοιπὰ ἀποκρυπτομένων, καὶ νομιζόντων

A de faciet ac si cui Phrynõdas stellionatum obiiceret: aut Philergus, qui Gorgonium surripuit, aliis sacrilegium exprobraret. Quis verò minus rerũ non factarum subornare testem dubitabit, quàm iste, qui ipse aliis falsum dicere testimonium audet? Sed Callimachum sæpe licebit accusare. Hanc B enim vitæ suæ rationem esse voluit.

Quod autem ad me attinet, cætera munera omnia missa facio: eius verò, de quo mihi non modò iure gratiã habebitis, sed quo etiam testimonij loco de tota re vti queatis, faciã mentionem. Nã quum nostra vrbs, classe in Hellespõto amissa, imperio priuata esset, pluri- C mis trierarchis ita præstiti, vt meam nauim cũ paucis conseruarim: atque inter illos paucos hoc peculiare habui, quòd ego solus naue in Piræeũ perducta, in trierarchia perseueraui. Quũ enim alij & publica munera cupidè excuterẽt, & de præsenti statu desperarẽt, & factorũ sumptuum pœniteret, & reli- D qua dissimularẽt, putãtes

A τὰ μὲν κοινὰ διεφθάρθαι, τὰ δ' ἴδια σκοπουμένων. οὐ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔσχον· ἀλλὰ πείσας τὸν ἀδελφὸν συντριηραρχεῖν, παρ' ἡμῶν αὐτῶν μισθὸν διδόντες τοῖς ναύταις, κακῶς ἐποιοῦμεν τοὺς πολεμίους. τὸ δὲ τελευταῖον προειπόντος Λυσάνδρου, εἴ τις εἰσάξει σῖτον ὡς ὑμᾶς, θάνατον τὴν ζημίαν, οὕτω φιλοτίμως εἴχο- B μεν πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε τῶν ἄλλων οὐδὲ τὸν σφέτερον αὐτῶν εἰσάγειν τολμώντων, ἡμεῖς τὸν ὡς ἐκείνους εἰσπλέοντα λαμβάνοντες, εἰς τὸν Πειραιᾶ κατήγομεν. ἀνθ' ὧν ὑμεῖς ἐψηφίσασθε ἡμᾶς στεφανῶσαι, καὶ πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων ἀνειπεῖν, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αἰτίους ὄντας. καίτοι χρὴ τούτους δημο- C τικοὺς νομίζειν, οὐχ ὅσοι κρατοῦντος τοῦ δήμου, μετασχεῖν τῶν πραγμάτων ἐπεθύμησαν· ἀλλ' οἳ δυστυχησάσης τῆς πόλεως, προκινδυνεύειν ὑμῶν ἠθέλησαν· καὶ χάριν ἔχειν, οὐκ εἴ τις αὐτὸς κακῶς πέπονθεν, ἀλλ' εἴ τις ὑμᾶς εὖ πεποίηκε. καὶ πένητας γενομένους ἐλεεῖν, οὐ τοὺς ἀπολωλεκότας τὴν οὐσίαν, D ἀλλὰ τοὺς εἰς ὑμᾶς ἀνηλωκότας.

actum esse de republica, & priuatis rationibus cõsulerent: ego longè alium animum habui: & quum fratri meo persuasissem, vt mihi trierarchię socius esset, nautis de nostro mercedem numerãtes, hostes vexauimus. Deniq; quum Lysander capite sanxisset ne quis frumẽtum ad vos adueheret: tanto fuimus in rempublicam studio, vt quum alij ne sua quidem importare auderent, nos, quod ad illos vehebatur, intercipientes, in Piræeũ perduceremus. Pro quibus beneficiis vos publicè nobis coronas decreuistis: &, vt ante statuas heroum proclamaremur, tanquam optime de republica meriti, censuistis. Sunt autẽ populares habendi, non qui florente populari statu, se cum populo coniungunt: sed qui afflicta & iacente republica, pro vobis vitæ discrimen adierunt: neque istis gratia est habenda, qui priuatim cladem aliquam acceperunt, sed his qui vobis benefecerunt: neq; illi pauperes commiseratione digni sunt, qui suas opes ipsi perdiderũt, sed qui easdẽ vestra causa insumpserũt.

Ὧν εἷς ἐγὼ φανήσομαι γεγενημένος. ὃς πάντων ἂν εἴην δυστυχέστατος, εἰ πολλὰ τῶν ἐμαυτοῦ δεδαπανηκὼς εἰς τὴν πόλιν, εἶτα δόξαιμι τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν, καὶ περὶ μηδενὸς ποιεῖσθαι τὰς παρ' ὑμῖν διαβολάς. ὃς οὐ μόνον τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ περὶ ἐλάττονος φαίνομαι ποιούμενος, τοῦ παρ' ὑμῖν εὐδοκιμεῖν. τίς δ' οὐκ ἂν ὑμῶν μεταμελήσειεν, εἰ καὶ μὴ παραχρῆμα, ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον, εἰ τὸν μὲν συκοφάντην ἴδοιτε πλούσιον γεγενημένον, ἐμὲ δ' ἐξ ὧν ὑπέλιπον, λειτουργῶν, καὶ τούτων ἐκπεπτωκότα; καὶ τὸν μὲν μηδεπώποτε ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύσαντα, μεῖζον καὶ τῶν νόμων καὶ τῶν συνθηκῶν δυνάμενον· ἐμὲ δὲ τὸν οὕτω πρόθυμον περὶ τὴν πόλιν γεγενημένον, μηδὲ τῶν δικαίων ἀξιούμενον τυγχάνειν, τίς δ' οὐκ ἂν ὑμῖν ἐπιτιμήσειεν, εἰ πεισθέντες ὑπὸ τῶν Καλλιμάχου λόγων, τοσαύτην πονηρίαν ἡμῶν καταγνοίητε, οὓς ἐκ τῶν ἔργων κρίναντες, δι' ἀνδραγαθίαν ἐστεφανώσατε, ὅτε μηδ' οὕτω ῥᾴδιον ἦν, ὥσπερ νῦν τυχεῖν ταύτης τῆς τιμῆς; τοὐναντίον δ' ἡμῖν

E quorum numero me fuisse cōperietis: qui quidem omnium essem infelicissimus, quum de meo magnos sumptus in rempublicam fecerim, si iam videret alienis insidiatus esse: & infamiā apud vos subeundā negligerē, quū non rem familiarem tantùm, sed vitam etiā minoris fecerim quàm vestram approbationem: Quem verò vestrûm non pœniteret, si non statim, at paulo pòst, si calumniatorem ditatum videretis, me verò spoliatum iis quæ post obita munera publica reliqua mihi feci? Eum qui nunquam vllum pro vobis periculum adiit, plus posse & legibus & fœderibus: me verò, cuius tantum studiū in rempubl. extitit, ita contemni vt ne ius quidem meum consequar? Quis verò vos non reprehenderet, si Callimachi verbis adducti, tantæ nos improbitatis damnaretis, quos iudicio è re ipsa facto, propter fortitudinem coronastis: quo tempore non ita facilè erat vt nunc, istum honorem consequi? Vsuuenit autem nobis

συμβέβηκεν, ἢ τοῖς ἄλλοις. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τοὺς εἰληφότας τὰς δωρεὰς, ὑπομιμνήσκουσιν· ἡμεῖς δ᾽ ὑμᾶς τοὺς δεδωκότας ἀξιοῦμεν μνημονεύειν. ἵν᾽ ὑμῖν τεκμήριον τῶν εἰρημένων ἁπάντων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν ἡμετέρων γένηται. δῆλον δ᾽ ὅτι ταύτης τῆς τιμῆς ἀξίους ἡμᾶς αὐτοὺς παρείχομεν, οὐχ ἵνα ὀλιγαρχίας γενομένης, τἀλλότρια διαρπάζοιμεν· ἀλλ᾽ ἵνα σωθείσης τῆς πόλεως, οἵτε ἄλλοι τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν ἔχοιεν· ἡμῖν τε παρὰ τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν χάρις ὀφείλοιτο. ἣν ἡμεῖς νῦν ἀπαιτοῦμεν, οὐ πλέον ἔχειν τοῦ δικαίου ζητοῦντες, ἀλλ᾽ ἀποφαίνοντες μὲν ὡς οὐδὲν ἀδικοῦμεν τοῖς ὅρκοις, καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένοντες. καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινὸν, εἰ τοῖς μὲν ἠδικηκόσι, τιμωρίας ἀφεῖναι κύριαι γένοιντο· ἐφ᾽ ἡμῖν δὲ τοῖς εὖ πεποιηκόσιν, ἄκυροι κατασταθεῖεν. ἄξιον δὲ τὴν παροῦσαν τύχην διαφυλάττειν, ἐνθυμουμένους, ὅτι ἑτέρας μὲν πόλεις ἐποίησαν αἱ συνθῆκαι στασιάσαι, τὴν δ᾽ ἡμετέραν, μᾶλλον ὁμονοεῖν. ὧν χρὴ μεμνημένους ἅμα, τάτε δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα ψηφίσασθαι.

diuersum quiddam ab aliis. Cæteri enim suorum beneficiorum memoriã renouare dicendo solēt: nos verò id postulamus vt vestræ in nos beneficētiæ recordemini: quo ea quasi testimonio sit nostræ orationi, totiúsq. vitæ nostræ rationē ostendat. Neque verò obscurũ est, non ideo nos isto honore potiri studuisse, vt in oligarchia opes aliorũ diriperemus: sed vt vrbe conseruata, & alij sua tenerent, & nobis multitudo ciuium gratiam deberent, quam nos modò reposcimus: non id quærentes vt æquo plus habeamus: sed illud declarãtes, nos nec iniuriã facere cuiquã, & iusiurandũ ac fœdera seruare. Perabsurdũ.n. esset, ea rata haberi ad absoluendos eos qui cõtra rempubl. fecerunt: in nobis autem, qui benemeriti sumus, omnē amittere autoritatem. Operæpretium autem est hunc rerum statum tueri: & cõsiderãdum, alias vrbes fœdera in seditiones cõiecisse, nostræ ad concordiã augendã profuisse. Hæc igitur meminisse debetis, vt simul & quæ iusta sunt, & reipublicæ conducunt, decernatis.

ΑΙΓΙΝΗΤΙΚΟΣ.

Τῶν τῆς τετάρτης συμμορίας λόγων ἕκτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Αἰγινητικὸς ἐπιγράφεται ὁ λόγος, παρὰ τὴν Αἴγιναν τὴν νῆσον, καθ᾽ ἣν ἥδε ἡ δίκη ἐδικάσθη. ἡ δ᾽ ἀμφισβήτησίς ἐστιν περὶ Θρασυλόχου τινὸς κληρονομίας, τοῦ φίλῳ τινὶ πλείστων εἰς αὐτὸν εὐεργεσιῶν προϋπάρξαντι τήν τε οὐσίαν καταλιπόντος, καὶ υἱὸν ἑαυτοῦ εἰσποιήσαντος, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ γυναῖκα δεδωκότος. τοῦ αὐτοῦ δὲ κλήρου τούτου ἡ Θρασυλόχου πρὸς πατρὸς ἀδελφὴ κατ᾽ ἀγχιστείαν ἀντιποιεῖται, τὰς διαθήκας ὡς ἄκυροι οὖσαι τυγχάνουσιν ἀποδεῖξαι πειρωμένη. ὁ δ᾽ εἰσποιητὸς, ὡς περὶ κυρίων οὐσῶν διϊσχυρίζεται τοῖς νόμοις, τὴν μὲν ἀντίδικον ὡς ἄστοργον ὀλιγωρίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ διαβάλλων, τὰς δ᾽ ἰδίας εἰς Θρασύλοχον εὐεργεσίας, τήν τε πρὸς αὐτὸν καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ φιλίαν διηγούμενος.

ÆGINETICVS.

Hoc est, Oratio scripta cuidam, quam in iudicio apud Æginetas haberet.

Classis quartæ oratio sexta.

ARGVMENTVM eiusdem orationis.

Ab Hieronymo VVolfio scriptum.

AEginetica inscribitur hæc oratio, ab insula Ægina, vbi controuersia hæc in iudicium deducta fuit. Agitur autem de hæreditate cuiusdam Thrasylochi, qui quendam amicum suum optimè de se meritum adoptauit, hæredem instituit, sororé in matrimonium illi collocauit. Eandem hæreditatem Thrasylochi notha soror ratione propinquitatis, sibi vendicat, & testamentum refutare conatur. Adoptatus id ratum esse contendit, ac probat legibus: aduersariam, vt impiam in fratrem, criminatur: meritáque sua, & amicitiam quæ sibi cum Thrasylocho, & tota eius familia fuerit, commemorat.

Ἐνόμιζον μὲν, ὦ ἄνδρες Αἰγινῆται, οὕτω καλῶς βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ἑαυτοῦ Θρασύλοχον, ὥστε μηδένα ἂν ποτ' ἐλθεῖν ἐναντία πράξοντα ταῖς διαθήκαις ἃς ἐκεῖνος κατέλιπεν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἀντιδίκοις τοιαύτη γνώμη καθέστηκεν, ὥστε καὶ πρὸς οὕτως ἐχούσας

A

B

PVTABAM, viri Æginetæ, Thrasylochum suis rebus ita rectè consuluisse, vt nemo vnquam aduenturus esset, qui testamentum, quod is reliquit, oppugnaret. Quum autem aduersariis hoc omnino deliberatum sit, quamtumuis probè confectã,

αὐτὰς ἀμφισβητεῖν, ἀναγκαίως ἔχει, παρ' ὑμῶν τῶν δικαίων τυγχάνειν πειρᾶσθαι. Τοὐναντίον δὲ πέπονθα τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ὁρῶ χαλεπῶς φέροντας ὅταν ἀδίκως περί τινος κινδυνεύσωσιν· ἐγὼ δ' ὀλίγου δέω χάριν ἔχειν τούτοις, ὅτι με εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα κατέστησαν. ἀκρίτου μὲν γὰρ ὄντος τοῦ πράγματος, οὐκ ἂν ἠπίστασθε ὁποῖός τις γεγενημένος περὶ τὸν τετελευτηκότα, κληρονόμος εἰμὶ τῶν ἐκείνου. πυθόμενοι δὲ τὰ πραχθέντα πάντα, εἴσεσθε ὅτι δικαίως ἂν καὶ μείζονος ἢ τοσαύτης δωρεᾶς ἠξιώθην. ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τὴν ἀμφισβητοῦσαν τῶν χρημάτων μὴ παρ' ὑμῶν πειρᾶσθαι λαμβάνειν τὴν οὐσίαν, ἣν Θρασύλοχος κατέλιπεν· ἀλλά, περὶ ἐκεῖνον χρηστὴν οὖσαν, οὕτως ἀξιοῦν αὐτὴν ἐπιδικάζεσθαι. νῦν δ' αὐτῇ τοσούτου δεῖ μεταμέλειν ὧν εἰς ζῶντα ἐξήμαρτεν, ὥστε καὶ τεθνεῶτος αὐτοῦ, πειρᾶται τήν τε διαθήκην ἄκυρον, καὶ τὸν οἶκον ἔρημον ποιῆσαι. θαυμάζω δὲ καὶ τῶν πραττόντων ὑπὲρ αὐτῆς, εἰ διὰ τοῦτο οἴονται καλὸν εἶναι τὸν κίνδυνον, ὅτι μὴ κατορθώσαντες, οὐδὲν μέλ-

A tamen euertere: experiri cogor an apud vos meum ius queam adipisci. Lōgè autem aliter affectus sum quàm plerique mortales. Nam alios grauiter ferre video, si qua de re per iniuriã in periculum vocantur: ego verò parum absum quin istis gratiam habeam, quòd mihi litem hanc intenderunt. Nisi e- B nim res in iudicium adducta esset, haud sciuissetis quæ mea in defunctũ merita, cuius hæreditas mihi relicta est, extitissent. Re autem tota cognita, intelligetis, me maius etiam præmiũ meruisse. Par autem esset & istam, quæ de pecuniis controuersiam facit, nō facultates à Thrasylocho relictas nobis ere- C ptum ire: sed, vbi ostendisset se officio erga illum esse functam, tum demũ lege agere in hæreditatẽ. Nunc tantum abest vt eã pœniteat erga viuentem deliquisse, vt eo etiam defuncto, tum testamentum eius irritum facere, tum familiam extinguere, & funditus delere conetur. Miror etiam patronos mulieris, si propterea D putant honestum esse certamen hoc, quòd etiam victi nullam iacturam

λουσιν ἀπολέσθαι. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι μεγάλην εἶναι καὶ ταύτην ζημίαν, ἐὰν ἐξελεγχθέντες ὡς ἀδίκως ἀμφισβητοῦσι, δόξωσι χείρους εἶναι. τὴν μὲν οὖν τούτων κακίαν, ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων γνώσεσθε, ἐπειδὰν διὰ τέλους ἀκούσητε τῶν πεπραγμένων.

Ὅθεν δ' οἶμαι τάχιστ' ἂν ὑμᾶς μαθεῖν, περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, ἐντεῦθεν ἄρξομαι διηγεῖσθαι. Θρασύλοχος γὰρ ὁ πατὴρ τοῦ καταλιπόντος τὴν διαθήκην ἐμοί, παρὰ τῶν προγόνων, οὐδεμίαν οὐσίαν κατέλιπε· ξένος δὲ Πολεμαινέτῳ μάντει γενόμενος, οὕτως οἰκείως διετέθη πρὸς αὐτόν, ὥστ' ἀποθνήσκων ἐκεῖνος, τάς τε βίβλους τὰς περὶ τῆς μαντικῆς, αὐτῷ κατέλιπε· καὶ τῆς οὐσίας μέρος τι τῆς νῦν οὔσης ἔδωκε· λαβὼν δὲ Θρασύλοχος ταύτας τὰς ἀφορμάς, ἐχρῆτο ταύτῃ τῇ τέχνῃ· πλάνος δὲ γενόμενος, καὶ διαιτηθεὶς ἐν πολλαῖς πόλεσιν, ἄλλαις τε γυναιξὶ συνεγένετο, ὧν ἔνιαι καὶ παιδάρια ἀπέδειξαν, ἃ ἐκεῖνος οὐδὲ πώποτε γνήσια ἐνόμισε· καὶ δὴ καὶ τὴν ταύτης μητέρα ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἔλαβεν. ἐπειδὴ δ' οὐσίαν τε πολλὴν ἐκτήσατο

facturi sint. Ego enim & illam magnam cladẽ esse puto, si actionis per calumniam institutæ cõuicti, improbiores habeantur. Sed istorum malitiam res ipsa declarabit, vbi acta omnia ab initio ad extremum audiueritis.

Inde autem narrandi primordia capiam, vnde vos celerrimè puto controuersiam cognituros. Thrasylochus, pater eius qui me testamento hæredem instituit, à maioribus nullas opes habuit: sed hospitij necessitudine cum haruspice Polemæneto contracta, ita se in eius amicitiã insinuauit, vt ille moriens ei & libros diuinationis reliquerit, & facultatũ quæ adhuc supersunt partẽ dederit. Thrasylochus autẽ, his cõmoditatibus vsus, eam artem exercuit. qui quum multa loca circuiret, & in pluribus ciuitatibus cõmoraretur: tũ cũ aliis mulierculis consueuit, quarũ nonnullæ liberos etiã pepererũt, quos ille nunquam pro legitimis habuit: tum aduersariæ matrem, illis tẽporibus accepit. Quũ autem magis opibus partis,

καὶ τὴν πατρίδα ἐπόθησεν, A ἐκείνης μὲν, καὶ τῶν λοιπῶν ἀπηλλάγη· καταπλεύσας δ' εἰς Σίφνον, ἔγημεν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς τοὐμοῦ, πλούτῳ μὲν αὐτὸς πρῶτος ὢν τῶν πολιτῶν· γένει δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀξιώμασιν, εἰδὼς τὴν ἡμετέραν οἰκίαν προέχουσαν. οὕτω δὲ σφόδρα ἠγάπησε τὴν τοῦ πατρὸς φιλίαν, ὥστ' ἀποθανούσης ἐκείνης ἄπαιδος, αὖθις ἠγάγετο τὴν ἀνεψιὰν τοῦ πατρός· οὐ βουλόμενος διαλύσασθαι τὴν πρὸς ἡμᾶς οἰκειότητα. οὐ πολὺν δὲ χρόνον συνοικήσας, ταῖς αὐταῖς τύχαις ἐχρήσατο καὶ περὶ ταύτην, αἷς καὶ περὶ τὴν προτέραν. μετὰ δὲ ταύτην ἔγημεν ἐκ Σερίφου παρ' ἀνθρώπων πολὺ πλείονος ἀξίων, ἢ κατὰ τὴν αὐτῶν πόλιν, ἐξ ἧς ἐγένετο Σώπολις, καὶ Θρασύλοχος, καὶ ἡ νῦν ἐμοὶ συνοικοῦσα. Θρασύλοχος μὲν οὖν, τούτους μόνους γνησίους παῖδας ποιησάμενος, καὶ κληρονόμους τῶν αὑτοῦ καταστήσας, τὸν βίον D ἐτελεύτησεν. ἐγὼ δὲ καὶ Θρασύλοχος, ταύτην φιλίαν παρὰ τῶν πατέρων παραλαβόντες, ὅσην ὀλίγῳ πρότερον διηγησάμην, ἔτι μείζω τῆς ὑπαρχούσης αὐτὴν ἐποιησάμεθα.

patriæ desiderio moueretur: illa & cæteris dimissis, in Siphnum traiecit, vxorémq; duxit patris mei sororem, quum ipse quidem ciuium ditissimus esset, sed nobilitate & aliis dignitatibus nostram familiam inter alias eminere sciret. Tantopere autem patris mei amicitia delectatus est, vt, quum sine liberis decessisset, B rursus patris consobrinã duxerit, quò necessitudo inter nos & affinitas permanerent. quam quum non diu in matrimonio habuisset, eodem fato hæc, quo etiam prior, illi erepta est. Post hanc, Seriphiã duxit quandam, ex familia longè præstantiore, quam pro existimatione illius vrbis. Ex ea suscepit C Sopolidem, & Thrasylochum, & vxorem meam. Thrasylochus igitur hos solos legitimos liberos iudicauit, relictáque illis re familiari decessit. Ego verò & Thrasylochus, tam arctam amicitiam, vt paulo ante exposui, à patribus acceptam, arctiorem etiam effecimus.

ἕως μὲν γὰρ παῖδες ἦμεν, περὶ πλείονος ἐποιούμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς ἢ τοὺς ἀδελφούς· καὶ οὔτε θυσίαν, οὔτε θεωρίαν, οὔτ' ἄλλην ἑορτὴν οὐδεμίαν, χωρὶς ἀλλήλων ἤγομεν. ἐπειδὴ δ' ἄνδρες ἐγενόμεθα, οὐδὲν πώποτ' ἐναντίον ἡμῖν αὐτοῖς ἐπράξαμεν· ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων ἐκοινωνοῦμεν, καὶ πρὸς τὰ τῆς πόλεως ὁμοίως διεκείμεθα. καὶ τί δεῖ λέγειν τὰς οἴκοι χρήσεις; ἀλλ' οὐδὲ φυγόντες, ἀπ' ἀλλήλων ἠξιώσαμεν γενέσθαι. τὸ δὴ τελευταῖον, φθόῃ ἰσχόμενον αὐτὸν, καὶ πολὺν χρόνον ἀσθενήσαντα, καὶ τοῦ μὲν ἀδελφοῦ Σωπόλιδος αὐτοῦ πρότερον τετελευτηκότος, τῆς δὲ μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς οὔπω παρουσῶν, ἐπὶ τοσαύτης ἐρημίας γενόμενον, οὕτως ἐπιπόνως καὶ καλῶς αὐτὸν ἐθεράπευσα, ὥστ' ἐκεῖνον μὴ νομίζειν ἂν ἀξίαν δύνασθαι χάριν ἀποδοῦναι τῶν πεπραγμένων· ὅμως δ' οὐδὲν ἐνέλιπεν, ἀλλ' ἐπειδὴ πονήρως διέκειτο, καὶ οὐδεμίαν ἐλπίδα εἶχε τοῦ βίου, παρακαλέσας μάρτυρας, υἱόν μ' ἐποιήσατο. καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν αὐτοῦ καὶ τὴν οὐσίαν ἔδωκε. καί μοι λάβε τὰς διαθήκας.

ΔΙΑΘΗΚΑΙ. Ἀνάγνωθι δή μοι καὶ τὸν νόμον τῶν Αἰ-

A Nam & pueri adhuc, pluris vterque alterum fecimus quàm fratres: neque vel sacrificium, vel spectaculum, vel alium festum diem seorsim celebrauimus. Et adulti iam, nunquam alter alterũ vlla re offendimus: sed & priuata communicauimus, & de re publica consensimus. Sed quid de domestica familiaritate dico? quũ nec B in exilio voluerimus diuelli? Tandem eum tabe correptum, & longo tempore decumbentem (quũ quidem frater eius Sopolis iam obiisset, mater verò & soror nondum aduenisset) ita destitutum ab omnibus, tanta industria & fide curaui, vt ipse mihi pro meritis nullo modo parem posse referri gratiã C crederet: nihil tamẽ in se desiderari passus est: sed ingrauescẽte morbo, quũ iam nullam vitę spem haberet, testibus aduocatis, me adoptauit, & cùm sororem tum facultates suas mihi dedit. Cape testamentum.

TESTAMENTVM.

Recita etiã Æginetarum

γίγνηται. κατὰ γὰρ τοῦτον ἔδει ποιεῖσθαι τὰς διαθήκας· ἐνθάδε γὰρ μετῳκοῦμεν. ΝΟΜΟΣ.

Κατὰ τοῦτον τὸν νόμον, ὦ ἄνδρες Αἰγινῆται, υἱόν μ' ἐποιήσατο Θρασύλοχος, πολίτην μὲν αὑτοῦ καὶ φίλον ὄντα, γεγονότα δ' οὐδενὸς χείρω Σιφνίων, πεπαιδευμένον δ' ὁμοίως αὐτῷ καὶ τεθραμμένον· ὥστ' οὐκ οἶδ' ὅπως μᾶλλον ἂν κατὰ τὸν νόμον ἔπραξεν, ὃς κελεύει τοὺς ὁμοίους παῖδας εἰσποιεῖσθαι. λαβὲ δὴ καὶ τὸν Σιφνίων νόμον, καθ' ὃν πάλιν ἐπολιτευόμεθα. ΝΟΜΟΣ.

Εἰ μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Αἰγινῆται, τούτοις μὲν τοῖς νόμοις ἠναντιοῦτο, τὸν δὲ παρ' αὐτοῖς κείμενον σύνδικον εἶχεν, ἧττον ἄξιον ἦν θαυμάζειν αὐτῶν. νῦν δὲ κἀκεῖνος ὁμοίως τοῖς ἀνεγνωσμένοις κεῖται. καὶ λαβέ μοι τὸ βιβλίον.

ΝΟΜΟΣ. Τί οὖν ὑπόλοιπον αὐτοῖς, ὅπου τὰς διαθήκας μὲν αὐτοὶ προσομολογοῦσι, Θρασύλοχον καταλιπεῖν· τῶν δὲ νόμων ταύτῃ μὲν οὐδείς, ἐμοὶ δὲ πάντες βοηθοῦσι; πρῶτον μὲν ὁ παρ' ὑμῖν τοῖς μέλλουσιν ἀναγνώσεσθαι περὶ τοῦ πράγματος, ἔπειθ' ὁ Σιφνίων, ὅθεν ἦν ὁ τὴν διαθήκην καταλιπών, ἔτι δ' ὁ παρ' αὐτοῖς,

legem. Nã ad huius præſcriptũ, faciẽdum fuit teſtamentum, quum hîc inquilini eſſemus. LEX. Hac lege, Æginetę, Thraſylochus me adoptauit, ciuem ſuum & amicũ, &, ſi genus ſpectetis, Siphniorum nemine deteriore: & eodem modo ſecum inſtitutum & educatum. Quare haud ſcio quomodo legem magis obſeruare potuiſſet, quæ iubet eiuſdẽ conditionis homines adoptari. Cape Siphniã etiã legẽ, cui nobis olim dum ibi viueremus, parendum fuit LEX. Quòd ſi, Æginetæ, has leges ita oppugnarẽt, vt patriæ ſuæ lege niterentur, minus eſſet mirãdũ. Nũc illa etiã cùm iis quæ iam recitatæ ſunt, conuenit. Cape libellum. LEX. Quid eis igitur eſt reliquũ quum & ipſi teſtamentũ hoc à Thraſylocho relictũ eſſe fateantur: & leges mulieri nullę, mihi omnes patrocinentur? Primùm veſtra lex, qui de negotio iudicaturi eſtis: deinde lex Siphniorũ, vnde autor teſtamẽti oriundus fuit: poſtremò eaque apud

τοῖς ἀμφισβητοῦσι κείμενος. καὶ τίνος ἂν ὑμῶν ἀποσχέσθαι δοκοῦσιν, οἵτινες ζητοῦσι πείθειν ὑμᾶς, ὡς χρὴ τὰς διαθήκας ἀκύρους ποιῆσαι, τῶν μὲν νόμων οὕτως ἐχόντων, ὑμῶν δὲ κατὰ τούτους ὀμωμοκότων ψηφιεῖσθαι; περὶ μὲν οὖν αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί μοι νομίζω.

Ἵνα δὲ μηδεὶς οἴηται, μήτ' ἐμὲ διὰ μικρὰς προφάσεις ἔχειν τὸν κλῆρον, μήτε ταύτην ἐπιεικῆ γεγενημένην πρὸς Θρασύλοχον ἀποστερεῖσθαι τῶν χρημάτων, βούλομαι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. αἰσχυνθείην γὰρ ἂν ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος, εἰ μὴ πάντες πεισθήσησθε μὴ μόνον ὡς κατὰ τοὺς νόμους ἀλλ' ὡς καὶ δικαίως ταῦτ' ἔπραξε. ῥᾳδίας δ' ἡγοῦμαι τὰς ἀποδείξεις εἶναι· τοσούτῳ γὰρ διηνέγκαμεν, ὥστ' αὐτὴ μὲν ἡ κατὰ γένος ἀμφισβητοῦσα, πάντα τὸν χρόνον διετέλεσε, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον, καὶ πρὸς Σώπολιν, καὶ πρὸς τὴν μητέρα αὐτῶν διαφερομένη, καὶ δυσμενῶς ἔχουσα. ἐγὼ δ' οὐ μόνον περὶ Θρασύλοχον, καὶ τὸν ἀδελφὸν, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν, ἧς ἀμφισβητοῦμεν, φανήσομαι πλείστου τῶν φίλων ἄξιος γεγενημένος. καὶ περὶ μὲν τῶν πα-

A istos valet, qui nobis cõtrouersiam faciunt. Quid verò non audebunt isti, qui vobis persuadere conantur, vt testamentum repudietis quum & hæc legum sententia sit: & vobis iuratis, secundũ eas sit pronuntiandum?

Ne quis verò me putet paruas ob causas hæreditatem adeptum, aut istam officio erga B Thrasylochum functam, ea fraudari: his etiam de rebus dicam. Nam defuncti vicem me puderet, nisi vobis omnibus persuaderetur, eum hæc non tantùm secundùm leges, sed etiam iure egisse: idq; me facilè probaturũ cõfido. Tantum enim inter nos interfuit, vt ista C quæ se genere proximã esse contendit, perpetuò cum illo & Sopolide, & horum matre litigarit, & inimicitias exercuerit: ego verò non tantùm erga Thrasylochum & fratrem præclarè me gessi, sed has ipsas facultates, de quibus controuersia est, amicissimè atque optima fide custodiui. Ac de his quidem quæ olim D

πλείων, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν. * ὅτε δὲ πᾶσιν, οὓς παρὼν κατέλαβεν, ἔτυχεν αὐτοῖς ὑπεκκείμενα τὰ πλεῖστα τῆς οὐσίας παρὰ τοῖς ξένοις τοῖς ἐμοῖς. ᾠόμεθα γὰρ ταύτην μάλιστα τῶν νήσων ἀσφαλῶς ἔχειν. ἀπορούντων δ' ἐκείνων καὶ νομιζόντων αὐτὰ ἀπολωλεκέναι, πλεύσας ἐγὼ τῆς νυκτὸς, ἐξεκόμισ' αὐτοῖς τὰ χρήματα, κινδυνεύσας περὶ τοῦ σώματος. ἐφρουρεῖτο μὲν γὰρ ἡ χώρα, συγκατειληφότες δ' ἦσαν τινὲς τῶν ἡμετέρων φυγάδων τὴν πόλιν· οἳ μιᾶς ἡμέρας ἀπέκτειναν αὐτόχειρες γενόμενοι, τόν τε πατέρα τὸν ἐμὸν, καὶ τὸν θεῖον, καὶ τὸν κηδεστὴν, καὶ πρὸς τούτοις ἀνεψιοὺς τρεῖς. ἀλλ' ὅμως οὐδέν με τούτων ἀπέτρεψεν, ἀλλ' ᾠχόμην πλέων, ἡγούμενος ὁμοίως με δεῖν ὑπὲρ ἐκείνων κινδυνεύειν, ὥσπερ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα φυγῆς ἡμῖν γενομένης ἐκ τῆς πόλεως, μετὰ τοσούτου θορύβου καὶ δέους, ὥστ' ἐνίους καὶ τῶν σφετέρων ἀμελεῖν αὐτῶν, οὐδ' ἐν τούτοις τοῖς κακοῖς ἠγάπησα, εἰ τοὺς οἰκείους τοὺς ἐμαυτοῦ διασῶσαι δυνηθείην· ἀλλ' εἰδὼς Σώπολιν μὲν ἀποδημοῦντα, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον ἀρρώστως διακείμενον,

A facta sunt, dicere operosum fuerit. Quum autem omnibus quos deprehẽderat* maximam partem opum clàm ad hospites meos exportarunt, quòd hanc insulam omnium esse tutissimam putabamus. Quum verò illi angerentur, ac ne omnia periissent, timerent: ego, nocturno conscenso nauigio, B exportaui illi pecunias cum vitæ meæ periculo. In agris enim erant præsidia disposita, & vrbem quidam nostrorum exulum occuparant, qui vno die & patrem meum, & patruum, & affinem meum & præter hos, tres consobrinos per scelus occiderunt. Me tamen nihil horum auertit, quũ C persuasum haberem mihi non minus pro eis quàm pro méipso pericula esse subeunda. Deinde quum vrbe pelleremur tanto cum tumultu & trepidatione, vt nõnulli suos etiam negligerent: nec in his malis satis habui domesticos meos conseruasse: sed quia tum Sopolidem abesse, tum illum ipsum ægrotare sciebam, D

συνεξεκόμισ' αὐτῷ, καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν οὐσίαν ἅπασαν. καίτοι, τίνα δικαιότερον αὐτὴν ἔχειν προσήκει, ἢ τὸν τότε μὲν συνδιασώσαντα, νυνὶ δὲ παρὰ τῶν κυρίων εἰληφότα; τὰ μὲν τοίνυν εἰρημένα, ταῦτ' ἐστίν· ἐν οἷς ἐκινδύνευσα μὲν, φλαῦρον δ' οὐδὲν ἀπέλαυσα· ἔχω δὲ καὶ τοιαῦτ' εἰπεῖν, ἐξ ὧν ἐκείνῳ χαριζόμενος, αὐτὸς ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιέπεσον. ἐπειδὴ γὰρ ἤλθομεν εἰς Μῆλον, αἰσθανόμενος, ὅτι μέλλοιμεν αὐτοῦ καταμένειν, ἐδεῖτο ἡμῶν συμπλεῖν εἰς Τροιζῆνα, καὶ μηδαμῶς αὐτὸν ἀπολιπεῖν· λέγων τὴν ἀρρωστίαν τοῦ σώματος, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὅτι χωρὶς ἐμοῦ γενόμενος, οὐδὲν ἕξει χρήσασθαι τοῖς αὐτοῦ πράγμασι. φοβουμένης δὲ τῆς μητρὸς, ὅτι τὸ χωρίον ἐπυνθάνετο νοσῶδες εἶναι. καὶ τῶν ξένων συμβουλευόντων αὐτοῦ μένειν, ὅμως ἔδοξεν ἡμῖν ἐκείνῳ χαριστέον εἶναι. καὶ μετὰ ταῦτ' οὐκ ἔφθημεν εἰς Τροιζῆνα ἐλθόντες, καὶ τοιαύταις νόσοις ἐλήφθημεν, ἐξ ὧν αὐτὸς μὲν παρὰ μικρὸν ἦλθον ἀποθανεῖν· ἀδελφὴν δὲ κόρην τέσσαρα καὶ δέκ' ἔτη γεγονυῖαν

vnà cum eo & matrem, & sororẽ, & opes vniuersas extuli. Quem igitur eas æquius est habere quàm qui & tum conseruauit, & nunc ab iis quorũ illæ fuerunt accepit? Et hæc de iis temporibus dicta sint, quibus pericula quidem adij, sed nihil mali contraxi. Sed & ea proferre possum, per quæ, dum illi obsequor, ipse in calamitates maximas incidi. Melum enim quũ venissemus, nósque sensisset ibi mansuros, rogauit vt Trœzenem secum nauigaremus, & se nequaquam relinqueremus: & corporis infirmitate, & multitudine inimicorum commemorata: & quòd à me destitutus, non haberet quid de suis rebus statueret. A qua vrbe quamuis mater abhorreret, quòd pestilentem esse audierat: & hospites suaderent vt ibi maneremus: tamen visum est nobis, morem illi gerendum esse. Post hæc, quum primùm Trœzenem venissemus, tales morbi nos inuaserunt, qui me quidem pene confecissent. sororem certè meam puellam annos XIIII natam

ἐντὸς τριάκονθ' ἡμερῶν κατέθαψα· τὴν δὲ μητέρα, οὐδὲ πένθ' ἡμέραις ὕστερον. καίτοι τίνα οἴεσθέ με γνώμην ἔχειν, τοσαύτης μοι μεταβολῆς τοῦ βίου γεγενημένης; ὃς τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἀπαθὴς εἶναι κακῶν, νεωστὶ δ' ἐπειρώμην φυγῆς, καὶ τοῦ παρ' ἑτέροις μετοικεῖν, στέρεσθαι δὲ τῶν ἐμαυτοῦ· πρὸς δὲ τούτοις, ὁρῶν τὴν μητέρα τὴν ἐμαυτοῦ καὶ τὴν ἀδελφὴν, ἐκ μὲν τῆς πατρίδος ἐκπεπτωκυίας, ἐπὶ δὲ ξένης καὶ παρ' ἀλλοτρίοις τὸν βίον τελευτώσας; ὥστ' οὐδ' εἷς ἄν μοι δικαίως φθονήσειεν, εἴ τι τῶν Θρασυλόχου πραγμάτων ἀγαθὸν ἀπολέλαυκα. καὶ γὰρ ἵνα χαρισαίμην ἐκείνῳ, μετοικήσαμενος ἐν Τροιζῆνι, τοσαύταις ἐχρησάμην συμφοραῖς, ὧν οὐδέ ποτ' ἂν ἐπιλαθέσθαι δυνηθείην. καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτό γ' ἕξουσιν εἰπεῖν, ὡς εὖ μὲν πράττοντος Θρασυλόχου, ταῦτα πάνθ' ὑπέμεινα, δυστυχήσαντα δ' αὐτὸν ἐπέλιπον. ἐν αὐτοῖς γὰρ τούτοις ἔτι σαφέστερον καὶ μᾶλλον ἐπεδειξάμην τὴν εὔνοιαν ἣν εἶχον εἰς ἐκεῖνον· ἐπειδὴ γὰρ εἰς Αἴγιναν κατοικησάμενος, ἠσθένησε ταύτην τὴν νόσον ἐξ ἧς ἀπέθανεν, οὕτως αὐτὸν ἐθεράπευσα, ὡς οὐκ

A intra dies XXX sepelij, & matrem non quinq; diebus pòst. Quid verò animi fuisse mihi censetis, quum res meæ ita mutatæ essent? qui superiori tempore expers malorum vixerā, ac nuper & exilij periculū feceram, & inquilinum apud alios agere, & meis opibus carere didiceram, matrem denique meam, & sororem patria B priuatas videbam, & peregre ac apud alienos morientes? Quare nemo mihi iure inuidebit, si quid è Thrasylochi rebus commodi capio. Nam dum illi obsequens Trœzene viuo, eas accepi clades quarum nunquam potero obliuisci. Iam ne illud quidem dicere poterunt, me rebus secundis Thrasylo- C chi, hæc omnia subisse: atque eundem in calamitatibus deseruisse. Nã in illis ipsis euidentius etiam & certius declaraui quanta eum beneuolentia prosequerer. Quum enim Æginam se habitatum cõtulisset, ac in eum morbum incidisset quo periit: sic eum curaui, vt haud

οἶδ᾽ εἴ τις ἄλλος πώποθ᾽ ἕτερος ἑτέραν· τὸ μὲν πλεῖστον τοῦ χρόνου, πονηρῶς μὲν ἔχοντα, περιϊέναι δ᾽ οὐ δυνάμενον, ἓξ δὲ μῆνας συνεχῶς ἐν τῇ κλίνῃ κείμενον. καὶ τούτων τῶν ταλαιπωριῶν οὐδεὶς τῶν συγγενῶν μετασχεῖν ἠξίωσεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπισκεψόμενος ἀφίκετο, πλὴν τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς, αἳ πλέον θάτερον ἐποίησαν. ἀσθενοῦσαι γὰρ, ἦλθον ἐκ Τροιζῆνος ὥστ᾽ αὐταὶ θεραπείας ἐδέοντο. ἀλλ᾽ ὅμως ἐγὼ τοιούτων τῶν ἄλλων περὶ αὐτοῦ γεγενημένων, οὐκ ἀπέστην, οὐδ᾽ ἀπεῖπον. ἀλλ᾽ ἐνοσήλευον αὐτοῦ μετὰ παιδὸς ἑνός. οὐδὲ γὰρ τῶν οἰκετῶν οὐδεὶς ὑπέμενε. καὶ γὰρ φύσει χαλεπὸς ὢν, ἔτι δυσκολώτερον διὰ τὴν νόσον διέκειτο. ὥστ᾽ οὐκ ἐκείνων ἄξιον θαυμάζειν, εἰ μὴ παρέμενον. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, ὅπως ἐγὼ τοιαύτην νόσον θεραπεύων, ἐδυνάμην ἐξαρκεῖν, ὃς ἔμπυος μὲν ἦν πολὺν χρόνον, ἐκ δὲ τῆς κλίνης οὐκ ἐδύνατο κινεῖσθαι. τοιαῦτα δ᾽ ἔπασχεν· ὥστε μηδεμίαν ἡμέραν ἡμᾶς ἀδακρυτὶ διάγειν. ἀλλὰ θρηνοῦντες διετελοῦμεν, καὶ τοὺς πόνους τοὺς ἀλλήλων, καὶ τὴν φυγὴν καὶ τὴν ἐρημίαν τὴν ἡμετέραν αὐτῶν. καὶ ταῦτ᾽ οὐδένα χρόνον

A scio an quisquam alius aliium: maximam quidem temporis partem ita malè affectũ, vt prodire in publicũ non posset, sex autẽ mẽses perpetuos in lectulo decũberet. Et harũ miseriarũ quisquã cognatorũ eius particeps esse adeo nõ voluit, vt nec inuiserit quisquã, præter matrẽ eius & sororẽ, quæ auxerũt etiam meas molestias. Nã ægrotæ Trœzene adueniẽtes, ipsæ curatione indigebant. B Ego tamen, quũ alij ita se gererent, eum non deserui, nec defatigatus sum: sed cũ vnico puero eius curam egi, quẽ nec famulorum quisquam tolerare poterat, cùm natura satis asperum, tum ex morbo longè morosiorẽ factum. Quare non hoc mirum est, illos non mansisse: sed illud potius, me C curæ morbi illius sufficere potuisse: qui & longo tẽpore tabe laborabat, & è lectulo se commouere nõ poterat. Sic autem cũ eo agebatur, vt nullum diem sine lacrymis ageremus: sed subinde commiseraremur & labores nostros & exilium & solitudinem D nostram. Neque hæc vllo

χρόνον διέλιπεν. οὐδὲ γὰρ ἀπελθεῖν οἷόν τ' ἦν μοι, τοῦ μὴ δοκεῖν ἀμελεῖν. ὅ μοι πολὺ δεινότερον ἦν τῶν κακῶν τῶν παρόντων. ἐβουλόμην δ' ἂν ὑμῖν οἷόν τ' εἶναι ποιῆσαι φανερὸν, οἷος περὶ αὐτὸν ἐγενόμην. οἶμαι γὰρ οὐδ' ἂν τὴν φωνὴν ὑμᾶς ἀνασχέσθαι τῶν ἀντιδίκων. νῦν δὲ τὰ χαλεπώτατα τῶν ἐν τῇ θεραπείᾳ καὶ δυσχερέστατα, καὶ πόνους ἀηδεστάτους ἔχοντα, καὶ πλείστης ἐπιμελείας δεηθέντα, οὐκ εὐδιήγητά ἐστιν. ἀλλ' ὑμεῖς αὐτοὶ σκοπεῖσθε, μετὰ πόσων ἀγρυπνιῶν καὶ ταλαιπωριῶν, τοιοῦτον νόσημα τοσοῦτον χρόνον θεραπεύσειεν ἄν τις. ἐγὼ μὲν γὰρ οὕτω κακῶς διετέθην, ὥστε ὅσοι ποτ' εἰσῆλθον τῶν φίλων, δεδιέναι ἔφασαν, μὴ κἀγὼ προσαπόλωμαι. καὶ συνεβούλευόν μοι φυλάττεσθαι, λέγοντες ὡς πλεῖστοι τῶν θεραπευσάντων ταύτην τὴν νόσον, αὐτοὶ προσδιεφθάρησαν. πρὸς οὓς ἐγὼ τοιαῦτ' ἀπεκρινάμην, ὅτι πολὺ ἂν θᾶττον ἑλοίμην ἀποθανεῖν, ἢ κεῖνον περιϊδεῖν δι' ἔνδειαν τοῦ θεραπεύσοντος πρὸ μοίρας τελευτήσαντα. καὶ τοιούτῳ μοι γεγενημένῳ τετόλμηκεν ἀμφισβητεῖν τῶν χρημάτων

A tempore intermittebantur. Nec enim mihi vſpiã diſcedere licebat, ne ſibĩ negligi videretur. quod mihi multo acerbius erat quàm mala cætera. Velim equidem me poſſe vobis oſtendere qualis in eum fuerim: quo facto, vos arbitror neque vocem aduerſariorum toleraturos. Nunc, quæ in curatione B difficillima & moleſtiſſima ſunt, & labores acerbiſſimos maximámq; ſolicitudinem poſtulant, nõ ſatis commodè narrarĩ poſſunt. Vos igitur conſiderate quantis vigiliis & miſeriis, talis & tam diuturnus morbus ſit curandus. Ego quidẽ ſic affectus fui, vt omnes amici quĩ accedebant, ſe vereri di- C cerent, ne ego vnà cum illo perirem: mihiq; ſuaderent vt eſſem cautior. Multos enim, qui in eo morbi genere aliis inſeruiſſent, ipſos vnà periiſſe. Quibus ego ad hunc modũ reſpõdi: Me lõgè malle emori, quàm committere vt ille miniſtro carẽs, ante diem moreretur. Quæ quum ego & fecerim, & perpeſſus ſim, iſta mihi audet litem D

ἡ μηδ' ἐπισκέψασθαι πώποτ' αὐτὸν ἀξιώσασα, τοσοῦτον μὲν χρόνον ἀσθενήσαντα, πυνθανομένη δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς διέκειτο, ῥᾳδίας δ' οὔσης αὐτῇ τῆς πορείας; εἶτα νῦν ἀδελφίζειν αὐτὸν ἐπιχειρήσουσιν, ὡς οὐχ ὅσῳ ἂν οἰκειότερον προσείπωσι τὸν τεθνεῶτα, τοσούτῳ δόξουσιν εἰς αὐτὸν μείζω καὶ δεινότερα ἐξαμαρτάνειν; ἥτις, ἐπειδὴ ἐτελεύτα τὸν βίον, ὁρῶσα τοὺς πολίτας τοὺς ἡμετέρους ὅσοιπερ ἦσαν ἐν Τροιζῆνι, διαπλέοντας εἰς Αἴγιναν, ἵν' αὐτὸν συγκαταθάψαιεν, οὐδ' εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἀπήντησεν. ἀλλ' οὕτως ὠμῶς καὶ σχετλίως εἶχεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τὸ κῆδος οὐκ ἠξίωσε παραγενέσθαι· τῶν δὲ καταλειφθέντων, οὐδὲ δέχ' ἡμέρας διαλιποῦσα, ἦλθεν ἀμφισβητήσουσα· ὥσπερ τῶν χρημάτων ἀλλ' οὐκ ἐκείνου συγγενὴς οὖσα. καὶ εἰ μὲν ὁμολογήσει τοσαύτην ἔχθραν ὑπάρχειν αὐτῇ πρὸς ἐκεῖνον, ὥστ' εἰκότως ταῦτα ποιεῖν, οὐκ ἂν κακῶς εἴη βεβουλευμένος, εἰ τοῖς φίλοις ἠβουλήθη μᾶλλον, ἢ ταύτῃ τὴν οὐσίαν καταλιπεῖν. εἰ δὲ μηδεμιᾶς διαφορᾶς οὔσης, οὕτως ἀμελὴς

A inferre, quæ in tã diuturno morbo nunquam eum visere dignata est: quum quidem quotidie audiret, quo modo cum eo ageretur, & iter tam expeditum haberet? Itane nunc demũ fraternum erga eum animum induere, & blandũ illud fratris nomen vsurpare conantur? quasi verò non, quanto familiarius B mortuum illum compellarint, tanto maior ipsorum appareat inhumanitas atque impietas? Quæ quũ videret, eo defuncto, quantum nostrorum ciuium Trœzene erat, eos Æginã traiicere, & funus eius sua pręsentia ornare: ne hoc quidem tempore aduenit, sed ita crudelis, ita immanis fuit, vt iustis quidem persoluendis non C interesset: de relictis autẽ bonis, antequam decem dies exissent, aduentarit, motura controuersiam, quasi cognata pecuniæ, non hominis, fuisset. Quæ si fatebitur sibi cum eo tantas inimicitias intercessisse vt iure ista fecerit: non malè sibi Thrasylochus consuluit, si suas opes amicis potius quàm ipsi relinquere voluit. Sin, D quum nihil dissidij inter ipsos esset, eum tam inhu-

ἢ κοινῇ περὶ αὐτὸν ἐγένετο, πολὺ ἂν δή που δικαιότερον στερηθείη τῆς αὐτῆς, ἢ τῆς ἐκείνου κληρονόμος γένοιτο. ἐνθυμεῖσθε δ' ὅτι τὸ μὲν ταύτης μέρος, οὔτ' ἐν τῇ νόσῳ θεραπείας ἔτυχεν, οὔτ' ἀποθανὼν τῶν νομιζομένων ἠξιώθη· δι' ἐμὲ δ' ἀμφότερ' αὐτῷ ταῦτα γεγένηται. καίτοι δίκαιον ὑμᾶς ἐστι τὴν ψῆφον φέρειν, οὐκ εἴ τινες γένει μὲν προσήκειν φασὶν, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις ὅμοιοι τοῖς ἐχθροῖς γεγόνασιν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, ὅσοι μηδ' ὄνομα συγγενείας ἔχοντες, οἰκειοτέρους σφᾶς αὐτοὺς ἐν ταῖς συμφοραῖς τῶν ἀναγκαίων παρέσχον.

Λέγουσι δὲ, ὡς τὰς μὲν διαθήκας οὐκ ἀπιστοῦσι Θρασύλοχον καταλιπεῖν· οὐ μέντοι καλῶς, οὐδ' ὀρθῶς αὐτὰς ἔχειν· καίτοι, ὦ ἄνδρες Αἰγινῆται, πῶς ἄν τις ἄμεινον ἢ μᾶλλον συμφερόντως περὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων ἐβουλεύσατο; ὃς οὔτ' ἔρημον τὸν οἶκον κατέλιπε, τοῖς τε φίλοις χάριν ἀπέδωκεν· ἔτι δὲ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν οὐ μόνον τῆς αὐτοῦ κυρίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμῶν κατέστησε, τὴν μὲν, ἐμοὶ συνοικήσασαν, τῆς δὲ, υἱόν με εἰσποιήσας; ἆρα γ' ἂν ἐκεῖνος ἄμεινον ἂν ἔπραξεν,

A maniter neglexit: multò fuerit æquius eam suis bonis priuari, quàm illius hæreditatē cernere. Cogitate igitur, quantum in isto fuit, neque in morbo curatum esse, neque post obitum iusta ei persoluta esse: quæ vtraque illi ego præstiti. Æquum autem est, vos secundum eos iudicare, non B qui se genere proximos esse dicunt, reipsa inimicos præbuerunt: sed secūdum eos potius, qui quum nomen cognationis non haberent, maiorē fide in calamitatibus inseruierunt, quàm sanguine coniuncti.

Ac testamentum hoc à Thrasylocho esse relictum non negant: sed be- C ne & rectè factum esse negant. Atqui fieri potest, Æginetæ, vt quisquam suis rebus melius consulat? quum & familiam suam conseruarit, & amicis gratiam retulerit, & matri sororíque suæ, non suam rem familiarem duntaxat, sed etiam meam tradiderit: quarum alteram vxo- D rem mihi dedit, alteri me adoptauit? Rectius ergo ille fecisset,

εἰ μήτε τῆς μητρὸς τὸν ἐπιμελησόμενον κατέστησε, μήτ' ἐμοῦ μηδεμίαν μνείαν ἐποιήσατο, τήν τε ἀδελφὴν ἐπὶ τῇ τύχῃ κατέλιπε, καὶ τὸν οἶκον τὸν αὑτοῦ ἀνώνυμον γενόμενον περιεῖδεν; ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀνάξιος ἦν υἱὸς εἰς ποιηθῆναι Θρασυλόχῳ, καὶ λαβεῖν αὐτοῦ τὴν ἀδελφήν. ἀλλὰ πάντες ἂν μαρτυρήσειαν Σίφνιοι, τοὺς προγόνους τοὺς ἐμοὺς, καὶ γένει, καὶ πλούτῳ, καὶ δόξῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πρώτους εἶναι τῶν πολιτῶν. τίνες γὰρ ἢ μειζόνων ἀρχῶν ἠξιώθησαν, ἢ πλείω χρήματα εἰσήνεγκαν; ἢ κάλλιον ἐχορήγησαν, ἢ μεγαλοπρεπέστερον τὰς ἄλλας λειτουργίας ἐλειτούργησαν; ἐκ ποίας δ' οἰκίας τῶν ἐν Σίφνῳ, πλεῖστοι βασιλεῖς γεγόνασιν; ὥστε καὶ Θρασύλοχός τε, εἰ καὶ μηδεπώποτ' αὐτῷ διελέχθην, εἰκότως ἂν ἐβουλήθη μοι διὰ ταῦτα δοῦναι τὴν ἀδελφήν. ἐγώ τ', εἰ καὶ τούτων μηδὲν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ καὶ φαυλότατος ἦν τῶν πολιτῶν, δικαίως ἂν παρ' αὐτοῦ διὰ τὰς εὐεργεσίας τὰς εἰς ἐκεῖνον, τῶν μεγίστων ἠξιώθην. οἶμαι τοίνυν αὐτὸν, καὶ Σωπόλιδι τῷ ἀδελφῷ μάλιστα κεχαρίσθαι, ταῦτα

A si neq; matri curatorem constituisset, nec vllã mei mentionẽ fecisset, & sororem suam fortunæ cõmisisset, & nomen gentilitiũ extingui pateretur? At fortassis indignus fui ego, qui in Thrasylochi familiam trãsirem, &, sororem eius haberẽ? Enimuero Siphnij omnes testabũtur, maiores meos B & genere & opibus & autoritate principes esse ciuitatis. Qui enim vel ampliores magistratus gesserunt, vel plus pecuniæ contribuerũt, vel ædilitatibus luculentius functi sunt, vel magnificentius reliqua munera obierunt? è qua Siphni familia plures reges extiterũt? Quare Thrasylo- C chus, etiã si nunquam cũ eo collocutus fuissem, haud iniuria propter hęc mihi sororem suam dare voluisset, & ego, tametsi nihil horũ esset, atque ciuiũ vilissimus essem: iure tamen ac meritò, propter collata in ipsum beneficia, maxima quæq; ab eo consecutus essem. Arbitror autẽ eum testamẽto hũc in modum facto etiã D fratri Sopolidi rẽ fecisse

προθέμενον. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ταύτην μὲν ἐμίσει, καὶ κακόνουν τοῖς αὑτοῦ πράγμασιν ἐνόμιζεν. ἐμὲ δὲ περὶ πλείστου τῶν αὑτοῦ φίλων ἐποιεῖτο. ἐδήλωσε δ' ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ ὅτ' ἔδοξε τοῖς συμφυγάσιν ἐπιχειρεῖν τῇ πόλει μετὰ τῶν ἐπικούρων. αἱρεθεὶς γὰρ ἄρχων αὐτοκράτωρ, ἐμὲ καὶ γραμματέα προείλετο, καὶ τῶν χρημάτων ταμίαν κατέστησε. καὶ ὅτε ἐμέλλομεν κινδυνεύειν, αὐτὸς αὑτῷ με παρετάξατο. καὶ σκέψασθ', ὡς σφόδρ' αὐτῷ συνήνεγκε. δυστυχησάντων γὰρ ἡμῶν ἐν τῇ προσβολῇ τῇ πρὸς Σίφνον, καὶ τῆς ἀναχωρήσεως, οὐχ οἵας ἠβουλόμεθα, γενομένης, τετρωμένον αὐτὸν καὶ βαδίζειν οὐ δυνάμενον, ἀλλὰ λειποψυχοῦντα ἀπεκόμισα ἐπὶ τὸ πλοῖον μετὰ τοῦ θεράποντος τοῦ ἐμοῦ, φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων. ὥστ' ἐκεῖνον πολλάκις καὶ πρὸς πολλοὺς εἰπεῖν, ὅτι μόνος ἀνθρώπων αἴτιος εἴη αὐτῷ τῆς σωτηρίας. καίτοι τίς ἂν ταύτης μείζων εὐεργεσία γένοιτο; ἐπειδὴ τοίνυν εἰς Λυκίαν ἐκπλεύσας ἀπέθανεν, αὕτη μὲν οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ τὴν ἀγγελίαν ἔθυε, καὶ ἑώρταζε. καὶ οὐδὲν τῶν

A gratissimam, qui & ipse istam oderat, sibíque malè velle putabat: & me inter amicos omnes maximi faciebat. Quod cùm sæpe alias, tum verò in primis declarauit, quum exulibus visum est cum copiis auxiliaribus vrbem inuadere Dux enim creatus, ac dictator, me & scribam delegit, & B quæstorem constituit: & prælium commissurus, iuxta se in acie collocauit. Quod ei quantopere profuerit, considerate. Nam quum Siphni oppugnatio nobis non successisset, neque ita vti volebamus, recederemus: eum tam grauiter vulneratum vt ambulare non posset, ac ferè mori- C bundum, cum famulo meo, humeris impositum, ad nauem deportaui. Quare sæpe & ad multos dixit, se mihi soli omniũ salutem suam acceptam referre. Quo beneficio quid maius esse potest? Deinde quum nauigatione in Lyciam suscepta, mortuus esset: ista paucis diebus post acceptum de obitu eius nuntium, sa- D crificabat, & festum diem celebrabat: nec eam vel

ἀδελφὸν ᾐσχύνετο τὸν ἔτι ζῶντα, ὅτι οὕτως ὀλίγον ἐφρόντιζε τοῦ τεθνεῶτος. ἐγὼ δ' ἐπένθουν αὐτόν, ὥσπερ τοῖς οἰκείοις νόμος ἐστί. καὶ ταῦτα πάντ' ἐποίουν, διὰ τὸν τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ, καὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς ἐκείνους, ἀλλ' οὐ ταύτης τῆς δίκης ἕνεκα. οὐ γὰρ ᾤμην αὐτοῖς οὕτω δυστυχήσειν, ὥστ' ἄπαιδας ἀμφοτέρους τελευτήσαντας εἰς ἔλεγχον καταστήσειν, ὁποῖός τις ἡμῶν ἕκαστος ἐγένετο περὶ αὐτούς.

Πρὸς μὲν οὖν Θρασύλοχόν τε καὶ Σώπολιν, ὡς αὐτή τε κἀγὼ διεκείμεθα, σχεδὸν ἀκηκόατε. τρέψονται δ' ἴσως ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λόγον, ὅσπερ αὐτοῖς λοιπός ἐστιν, ὡς Θρασύλοχος ὁ πατὴρ ταύτης, ἡγοῖτ' ἂν δεινὰ πάσχειν, εἴ τις ἐστὶν αἴσθησις τοῖς τεθνεῶσι περὶ τῶν ἐνθάδε γινομένων, ὁρῶν τὴν μὲν θυγατέρα ἀποστερουμένην τῶν χρημάτων, ἐμὲ δὲ κληρονόμον, ὧν αὐτὸς ἐκτήσατο γιγνόμενον. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν οὐ περὶ τῶν πάλαι τεθνεώτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐγγύτατα τὸν κλῆρον καταλιπόντων, προσήκειν ἡμῖν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι. Θρασύλοχος μὲν γάρ, οἷσπερ αὐτὸς ἐβούλετο, τούτοις κυρίοις τῶν αὑτοῦ κατέλιπε.

A fratris adhuc viuẽtis pudebat, quòd mortem defuncti tam leuiter ferret. Ego verò sic eum lugebã, vt lugere cognatos moris est. Et hæc faciebã omnia ex ingenio meo, & propter illorũ amicitiam, nõ huius iudicij causa. Nec enim putabam ita malè cum eis actũ iri, vt sine liberis vterq; mortui, con- B spiciẽdũ relicturi essent, quo animo vnusquisque nostrum in ipsos fuisset.

Ac quemadmodum erga Thrasylochum & Sopolidem illa & ego affecti fuerimus, ferè audiuistis. Fortassis autem nunc ad eam orationem se conuertent, quæ eis reliqua est: Thrasylochum istius mulieris patrem, si C quis sensus sit defunctis rerum quæ hîc gerantur, existimaturum iniquissimè secum agi, si videret filiam hæreditate fraudatam, & opes suo labore partas ad me rediisse. Ego verò cẽseo, nõ de iã olim defunctis, sed de iis qui hæreditatẽ proximè reliquerũt, verba nobis faciẽda esse. Thrasylochus n. ille, quos ipse voluit, D

δίκαιον δὲ καὶ Θρασυλόχῳ (A) τὰ αὐτὰ ταῦτ' ἀποδοθῆναι παρ' ὑμῶν. καὶ γενέσθαι διαδόχους αὐτοῦ τῆς κληρονομίας, μὴ ταύτην, ἀλλ' οὓς ἐκεῖνος διέθετο. οὐ μὴν τ' ἂν μοι δοκῶ φυγεῖν οὐδὲ τὴν Θρασυλόχου γνώμην. οἶμαι γὰρ αὐτὸν πάντων ἂν γενέσθαι ταύτῃ χαλεπώτατον δικαστὴν, (B) εἴπερ αἴσθοιτο οἷα περὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ γεγένηται. καὶ πολλοῦ ἂν δεήσειεν ἀχθεσθῆναι κατὰ τοὺς νόμους ὑμῶν ψηφισαμένων. ἀλλὰ πολὺ ἂν μᾶλλον, εἰ τὰς τῶν παίδων διαθήκας ἀκύρους ἴδοι γεγενημένας. καὶ γὰρ εἰ μὲν εἰς τὸν οἶκον τὸν ἐμὸν δεδωκὼς ἦν Θρασύλοχος τὴν (C) οὐσίαν, τοῦτ' ἂν ἐπιτιμᾶν εἶχον αὐτῷ. νῦν δ' εἰς τὸν αὑτοῦ εἰσεποιήσατο· ὥστ' οὐκ ἐλάττω τυγχάνουσιν εἰληφότες ὧν δεδώκασι. χωρὶς δὲ τούτων, οὐδένα μᾶλλον εἰκός ἐστιν ἢ Θρασύλοχον εὔνουν εἶναι τοῖς κατὰ δόσιν ἀμφισβητοῦσι. καὶ γὰρ αὐτὸς καὶ τὴν τέχνην ἔμαθε παρὰ Πολεμαινέτου τοῦ μάντεως, καὶ χρήματα ἔλαβεν, (D) οὐ κατὰ γένος. ἀλλὰ δι' ἀρετήν. ὥστ' οὐκ ἂν δή που φθονήσειεν,

hæredes instituit. Æquum autem est idem ius à vobis huic Thrasylocho relinqui, & in hæreditate illi succedere non istam, sed quos ille testamento successores designauit Neque tamen ego vel Thrasylochi stare iudicio recusarem: quem iudicem contra istam omnium acerrimum fore arbitror, si intelligeret quomodo liberos ipsius tractasset: atque adeo non indignaturum, si vos secundum leges sententiam tulisse videret, vt id longè iniquiore animo ferret, si testamentum à filio suo factum, fieret irritum. Nam siquidem Thrasylochus facultates suas meæ familiæ tradidisset, in eo forsan ipsum possent reprehendere. Nunc per adoptionem in suos omnia contulit, vt non pauciora acceperint quàm dederunt. Iam his omissis, neminem illo verisimile est beneuolentiorem esse iis qui de donatione in iudicio contendunt. Nam & ipse artem didicit à Polemæneto, & pecunias accepit non iure cognationis sed merito virtutis. Quare nemini inuidebit,

εἴ τις περὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ A χρηστὸς γενόμενος, τῆς αὐτῆς δωρεᾶς τύχοι, ἧς περ ἐκεῖνος ἠξιώθη. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ καὶ τῶν ἐν ἀρχῇ ῥηθέντων· ἐπέδειξα γὰρ ὑμῖν αὐτὸν οὕτω περὶ πολλοῦ τὴν ἡμετέραν οἰκειότητα ποιησάμενον, ὥστε γῆμαι καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρός, καὶ τὴν ἀνεψιάν. καίτοι, τίσιν ἂν θᾶττον τὴν αὑτοῦ θυγατέρα ἐξέδωκεν, ἢ B τούτοις παρ᾽ ὧν περ αὐτὸς λαμβάνειν ἠξίωσεν; ἐκ ποίας δ᾽ ἂν οἰκίας ἴδιον υἱὸν εἶδεν αὑτῷ κατὰ τοὺς νόμους εἰσποιηθέντα μᾶλλον, ἢ ταύτης, ἐξ ἧς περ φύσει παῖδας ἐζήτησεν αὑτῷ γενέσθαι;

Ὥστ᾽ ἐὰν μὲν ἐμοὶ ψηφίσησθε τὸν κλῆρον, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὑμῖν καλῶς ἕξει, καὶ πρὸς τοὺς C ἄλλους ἅπαντας, οἷς προσήκει τι τούτων τῶν πραγμάτων. ἢν δ᾽ ὑπὸ ταύτης πεισθέντες ἐξαπατηθῆτε, οὐ μόνον ἐμὲ ἀδικήσετε, ἀλλὰ καὶ Θρασύλοχον τὸν τὴν διαθήκην καταλιπόντα, καὶ Σώπολιν, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐκείνου, ἣ νῦν ἐμοὶ συνοικεῖ· καὶ τὴν μητέρα αὐτῶν, ἣ πασῶν ἂν εἴη δυστυχεστάτη γυναι- D κῶν, εἰ μὴ μόνον ἐξαρκέσειεν αὐτῇ στέρεσθαι τῶν παίδων, ἀλλὰ τοῦτ᾽ αὐτῇ προσγένοιτο, ὥστ᾽ ἐπιδεῖν ἄκυρον μὲν τὴν ἐκείνων

qui de liberis ipsius bene meritus, eodem beneficio, quod ipse adeptus fuit, afficiatur. Sed & ea sunt in memoriam reuocãda quæ primo loco dixi. Eum enim necessitudinem nostram tanti fecisse ostẽdi, vt patris mei & sororem & consobrinam duxerit. Quibus igitur filiam suã libẽtius despõdisset, quàm iis à quibus ipse potissimùm vxorem accipere voluit? E qua porro familia filium in suam familiam adoptatũ maluisset, quàm ex qua germanos liberos suscipere expetiuit?

Itaque, si hereditatem mihi adiudicaueritis, & illi & cæteris omnibus, ad quos hæc negotia aliqua ex parte attinent, rem gratam facietis. si verò istius oratione decepti fueritis, non mihi tantum iniuriã facietis: sed Thrasylocho etiam testamenti autori, & Sopolidi, & sorori eius, quæ nunc mea vxor est: & eorum matri, quæ omnium mulierum infelicissima erit, si præter orbitatem, in id quoque malum inciderit, vt & illorum volun-

γνώμην οὖσαν, ἔρημον δὲ τὸν οἶκον γιγνόμενον. καὶ τὴν μὲν ἐπιχαίρουσαν τοῖς αὐτῆς κακοῖς, ἐπιδικαζομένην τῶν χρημάτων· ἐμὲ δὲ μὴ δυνάμενον, μηδενὸς τῶν δικαίων τυχεῖν, ὃς τοιαῦτ' ἔπραξα περὶ τοὺς ἐκεῖνον σώσαντας, ὥστ' εἴ τις σκοποῖτο μὴ πρὸς ταύτην, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πώποτε κατὰ δόσιν ἀμφισβητήσαντας, εὑρεθείην ἂν οὐδενὸς χείρων αὐτῶν περὶ τοὺς φίλους γεγενημένος. καίτοι χρὴ τοὺς τοιούτους τιμᾶν, καὶ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι πολὺ μᾶλλον, ἢ τὰς ὑφ' ἑτέρων δεδομένας δωρεὰς ἀφαιρεῖσθαι. ἄξιον δ' ἐστὶ καὶ τῷ νόμῳ βοηθεῖν, καθ' ὃν ἔξεστιν ἡμῖν καὶ παῖδας εἰσποιήσασθαι, καὶ βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἡμετέρων αὐτῶν. ἐνθυμηθέντας, ὅτι τοῖς ἐρήμοις τῶν ἀνθρώπων, ἀντὶ παίδων οὗτός ἐστιν ὁ νόμος. διὰ γὰρ τοῦτον καὶ οἱ συγγενεῖς, καὶ οἱ μηδὲν προσήκοντες, μᾶλλον ἀλλήλων ἐπιμελοῦνται. ἵνα δὲ παύσωμαι λέγων, καὶ μηκέτι πλείονα χρόνον διατρίβω, σκέψασθ' ὡς μεγάλα καὶ δίκαια ἥκω πρὸς ὑμᾶς ἔχων· πρῶτον μὲν φιλίαν πρὸς τοὺς καταλιπόντας τὸν κλῆρον, παλαιὰν καὶ πατρικήν, καὶ πάντα τὸν χρόνον

A tatem frangi, & familiam extingui videat: & quum ista malis ipsius insultans, pecuniam sibi vendicet; me qui & ipsos & rem eorum familiarem conseruarim, nihil æqui posse impetrare. Quare si quis hac lite omissa, eos spectet, qui vnquam ex donatione hæreditatem petierũt: me tantam fidem amicis B præstitisse, quantam quisquam alius, comperiet. Honorãdi autem sunt, & maximi faciẽdi tales, multo magis quàm aliorũ donationes eis eripiẽdæ. Atque etiam legem defendere debetis, per quam nobis & liberos adoptare licet, & de re familiari nostro arbitratu statuere: quũ legem hanc orbis loco liberûm esse intelliga- C tis. Quæ quidem eam vim habet, atq; efficit, vt & cognati & nulla necessitudine coniuncti, inter se magis curent. Vt autẽ dicẽdi finem faciam, neque diutius his rebus immorer: quanta sit æquitas causæ meę considerate. Primùm enim, qui hæreditatem reliquerunt, vetere, & à patribus accepta, & ad finem D

διετέλεσαν. ἔπειτα εὐεργεσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, καὶ περὶ δυστυχοῦντας ἐκείνους γεγενημένας· πρὸς δὲ τούτοις, διαθήκας παρ' αὐτῶν τῶν ἀντιδίκων ὁμολογουμένας· ἔτι δὲ νόμον ταύταις βοηθοῦντα, ὃς δοκεῖ τοῖς Ἕλλησι καλῶς κεῖσθαι. τεκμήριον δὲ μέγιστον. περὶ μὲν γὰρ ἄλλων διαφέρονται. περὶ δὲ τούτου πάντες ταὐτὰ γινώσκουσι· δέομαι οὖν ὑμῶν καὶ τούτων μεμνημένους, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰρημένων, τὰ δίκαια ψηφίσασθαι· καὶ τοιούτους ἐμοὶ γενέσθαι δικαστάς, οἵωνπερ ἂν αὐτοὶ τυχεῖν ἀξιώσητε.

A vſque perducta amicitia, mihi coniuncti fuerunt. Deinde multa & magna in eos beneficia, rebus ipſorum aduerſis contuli. Preterea, teſtamentum in promptu eſt. quod ne aduerſarij quidē negare audent. denique lex Græcis omnibus probata, huic teſtamento ſuffragatur. cuius rei maximum illud argumentum eſt, quòd quū aliis de rebus diſſentiant, B de hac ſtatuūt idē omnes. Rogo igitur vos, vt & hæc & cætera quæ dicta ſunt, recordati, ea quæ iuſta ſunt decernatis: & tales in me iudices ſitis quales vobis alios eſſe cuperetis.

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΛΟΧΙΤΟΥ

Τῶν τῆς τετάρτης συμμορίας λόγων ἕβδομος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Τυφθεὶς ὑπὸ τοῦ Λοχίτου τὶς, ὑπερφυῶς αὔξει τὸ πρᾶγμα, καὶ παρορμᾷν σπουδάζει τοὺς δικαστὰς ἐπὶ τὸ ἰσχυρῶς κο-

λάζειν αὐτὸν, ὡσεὶ καταφρονήσαντα τῶν νόμων, καὶ τὴν δημοκρατίαν ἀναιρήσοντα ἄν.

Αὐξήσεις παρόμοιαι κἀν τῷ κατὰ Μειδίου Δημοσθένους εὑρίσκονται. τὸ προοίμιον ἀπερρηγμένον, καθάπερ καὶ τὸ τοῦ περὶ ζεύγους. ἄμφω γὰρ ἐοίκασι δευτερολογίᾳ, τῇ τὰ ἐγκλήματα, ἅτε ἐπιλογικῇ οὔσῃ, αὐξανούσῃ μᾶλλον ἢ ἀποδεικνυούσῃ. δοκεῖ δὲ μελέτη μᾶλλον εἶναι, ἢ ἐν δικαστηρίῳ λεχθῆναι, διὰ τὸ μειρακιῶδες τῶν ὑπερβολῶν.

CONTRA LOCHITEM,

Orationum claſſis quartæ ſeptima.

ARGVMENTVM eiuſdem orationis,

Ab Hieronymo VVolfio ſcriptum.

QVidam à Lochite verberibus affectus, rem vehementer exaggerat, & iudices impellere ſtudet, vt eum tanquam contemptorem legum, & popularis ſtatus euerſorem, grauiter puniant.

Similes ferè amplificationes ſunt in oratione Demoſthenis Midiana. Initium abruptum eſt, vt & orationis de Bigis. Quare ſecundo loco habita eſſe videtur: quæ quum perorationis vim habeant, in amplificando ferè crimine quàm probando, magis occupatæ ſunt. Eſt autem declamationi ſimilior, quàm forenſi orationi, ob iuuenilem exaggerationum audaciam.

Ὡς μὲν τοίνυν ἔτυπτέ με Λοχίτης, ἄρχων χειρῶν ἀδίκων, ἅπαντες ὑμῖν οἱ παρόντες μεμαρτυρήκασι. τὸ δ' ἁμάρτημα τοῦτο οὐχ ὅμοιον δεῖ νομίζειν τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ τὰς τιμωρίας ἴσας ποιεῖσθαι περί τε τοῦ σώματος καὶ τῶν χρημάτων. ἐπιστάμενοι ὅτι τοῦτο πᾶσιν ἀνθρώποις οἰκειότατόν ἐστι· καὶ τούς τε νόμους ἐθέμεθα, καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχόμεθα, καὶ τῆς δημοκρατίας ἐπιθυμοῦμεν, καὶ τἄλλα πάντα τὰ περὶ τὸν βίον ἕνεκεν τούτου πράττομεν. ὥστ' εἰκός ἐστιν ὑμᾶς, τοὺς περὶ τοῦτ' ἐξαμαρτάνοντας, ὃ περὶ πλείστου ποιεῖσθε, τῇ μεγίστῃ ζημίᾳ κολάζειν. εὑρήσετε δὲ καὶ τοὺς θέντας ἡμῖν τοὺς νόμους, ὑπὲρ τῶν σωμάτων μάλιστα σπουδάσαντας. πρῶτον μὲν γὰρ περὶ μόνου τούτου τῶν ἀδικημάτων καὶ δίκας καὶ γραφὰς ἄνευ παρακαταβολῆς ἐποίησαν, ἵν' ὅπως ἂν ἡμῶν ἕκαστος τυγχάνῃ, καὶ δυνάμενος, καὶ βουλόμενος, οὕτως ἔχῃ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἀδικοῦντας. ἔπειτα τῶν μὲν ἄλλων ἐγκλημάτων αὐτῷ μόνῳ τῷ παθόντι

ME igitur à Lochite vapulasse, nulla iniuria lacessito, omnes qui adfuerunt, pro testimonio dixerunt. Est autem facinus hoc aliorum delictorum dissimile iudicandũ: nec idem sumẽdum supplicium de læsione corporis quod de fraudatione pecuniarum. Scitis enim, hoc omnibus hominibus coniunctissimum esse: nósque ob huius incolumitatem, & leges sanxisse, & pro libertate pugnare, & popularem statum expetere, omnes denique vitæ actiones huc referri. Æquum igitur est, eos qui id violant: quod maximi facitis, grauissimo supplicio coerceri à vobis. Nam eos etiam qui leges nobis tulerunt, corporum in primis rationem habuisse reperieris. Primùm enim de sola hac iniuria, tum priuatas, tum publicas actiones sine sponsione dederunt: vt vnicuique nostrûm, vt & vellet & posset, sic vlcisci liceret eos à quibus esset læsus. Deinde in aliis criminibus, ei soli qui offensus

ἀγνῶς ὁ δράσας ὑπόδικός ἐστι. περὶ δὲ τῆς ὕβρεως, ὡς κοινοῦ τοῦ πράγματος ὄντος, ἔξεστι τῷ βουλομένῳ τῶν πολιτῶν γραψαμένῳ πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, εἰσελθεῖν εἰς ὑμᾶς. οὕτω δ' ἡγήσαντο δεινὸν εἶναι τὸ τύπτειν ἀλλήλοις, ὥστε περὶ τῆς κακηγορίας νόμον ἔθεσαν, ὃς κελεύει τοὺς λέγοντάς τι τῶν ἀπορρήτων, πεντακοσίας δραχμὰς ὀφείλειν. καίτοι πηλίκας τινὰς χρὴ ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας ὑπὲρ τῶν ἔργῳ κακῶς πεπονθότων, ὅταν ὑπὲρ τῶν λόγῳ μόνον ἀκηκοότων, οὕτως ὀργιζόμενοι φαίνησθε; θαυμαστὸν δ' εἰ τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ὑβρίσαντας, ἀξίους θανάτου νομίζετε. τοὺς δ' ἐν δημοκρατίᾳ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις ἐπιτηδεύοντας, ἀζημίους ἀφήσετε. καίτοι γε δικαίως ἂν μείζονος οὗτοι τιμωρίας τυγχάνοιεν. φανερώτερον γὰρ ἐπιδείκνυνται τὴν ἑαυτῶν πονηρίαν. ὅστις γὰρ νῦν τολμᾷ παρανομεῖν εἰς τοὺς πολίτας, ὅτε οὐκ ἔξεστι, τί ποτ' ἂν ἐποίησεν, ὅτ' οἱ κρατοῦντες τῆς πόλεως χάριν εἶχον τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνουσιν;

A est, actio in aduersarium datur: de contumelia verò, tanquam crimine publico, vnicuique ciuium, re apud sexviros proposita, venire in iudicium licet. Ac mutuis grassari verberibus, vsque adeo non ferendum esse putarunt: vt de maledicto legem tulerint, quæ iubet eos qui aliquid interdi- B ctum legibus profuerũt, quingẽtis drachmis mulctari. Quanta igitur seueritate vindicandæ sunt iniuriæ, reipsa factæ, quum petulantiæ verborum ita succenseatis? quũ facinora paucorum dominatu commissa, morte mulctanda censeatis: qua ratione istos qui libera ciuitate simili studio C sunt, impunè dimittetis? Atqui decebat tanto acrius in eos animaduerti, quanto suam improbitatem euidentius ostendunt. Nam qui nunc, quum non licet, contra leges molestius esse ciuibus non dubitat: quid is fecisset, quum magistratus gratiam haberent istiusmodi grassatoribus?

Ἴσως δὲ Λοχίτης ἐπιχειρήσει μικρὸν ποιεῖν τὸ πρᾶγμα

Fortassis autẽ Lochites D rẽ extenuare conabitur,

διασύρων τὴν κατηγορίαν, καὶ λέγων, ὡς οὐδὲν ἐκ τῶν πληγῶν κακὸν ἔπαθον, ἀλλὰ μείζους ποιοῦμαι τοῖς λόγοις, ἢ κατ᾽ ἀξίαν τῶν γεγενημένων. ἐγὼ δ᾽ εἰ μὲν μηδεμία προσῆν ὕβρις τοῖς πεπραγμένοις, οὐκ ἄν ποτ᾽ εἰσῆλθον εἰς ὑμᾶς. νῦν δ᾽ οὐχ ὑπὲρ τῆς βλάβης τῆς ἐκ τῶν πληγῶν γενομένης, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς αἰκίας, καὶ τῆς ἀτιμίας ἥκω παρ᾽ αὐτοῦ δίκην ληψόμενος, ὑπὲρ ὧν προσήκει τοῖς ἐλευθέροις μάλιστ᾽ ὀργίζεσθαι, καὶ μεγίστης τυγχάνειν τιμωρίας. ὁρῶ δ᾽ ὑμᾶς, ὅταν τινὰ καταγνῶτε ἱεροσυλίαν ἢ κλοπὴν, οὐ πρὸς τὸ μέγεθος ὧν ἂν λάβωσι τὴν τιμωρίαν ποιουμένους, ἀλλ᾽ ὁμοίως ἁπάντων θάνατον κατακρίνοντας, καὶ νομίζοντας δίκαιον εἶναι, τοὺς τοῖς αὐτοῖς ἔργοις ἐπιχειροῦντας, ταῖς αὐταῖς ζημίαις κολάζειν. χρὴ τοίνυν καὶ περὶ τῶν ὑβριζόντων τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν, καὶ μὴ τοῦτο σκοπεῖν, εἰ μὴ σφόδρα συνέκοψαν, ἀλλ᾽ εἰ τὸν νόμον παρέβησαν, μηδ᾽ ὑπὲρ τοῦ τυχόντος μόνον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ παντὸς τοῦ τρόπου δίκην παρ᾽ αὐτῶν λαμβάνειν. ἐνθυμουμένοις, ὅτι πολλάκις ἤδη μικραὶ προφάσεις μεγάλων κακῶν αἴτιαι γεγόνασιν

A & accusationem cauillādo, verbera nihil mihi nocuisse, ac me supra quàm deceat, verbis amplificare dicet omnia. Ego verò, siquidem id factum esset sine contumelia, nunquam apud vos queri voluissem: nūc non damni, per verbera dati, sed iniuriæ & ignominiæ pœnas eum mihi B persoluere volo, quæ res homines ingenuos maximo dolore afficere debent, acerriméque vindicari. Equidem vos, si quem sacrilegij furtíve damnatis, in irroganda pœna non id spectare video, quantum abstulerint: sed sine discrimine omnes capitis damnare, & æquum putare vt qui eadem facinora sunt ag- C gressi, pœnas easdem luant. Idem igitur de cōtumeliosis istis sentire debetis: neque id considerare, an parum verberarint, sed an leges violarint. Neque enim tam id factum quod contigit, vindicandum est, quàm vniuersa petulantia morum coercenda. Scitis enim, sæpe iam paruas D causas ingentia mala peperisse: ac multos &

καὶ διότι πολλοὶ τῶν τ

ξένων καὶ τῶν πολιτῶν διὰ τοὺς A τύπτειν τολμῶντας, εἰς τοῦτ' ὀργῆς προήχθησαν, ὥστ' εἰς τραύματα καὶ σφαγὰς καὶ θανάτους, καὶ τὰς μεγίστας συμφορὰς ἐλθεῖν. ὧν οὐδὲν διὰ τὸν φεύγοντα τὴν δίκην, ἀγέννητόν ἐστιν· ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ τούτου μέρος, ἅπαντα τὰ προειρημένα πέπρακται· διὰ δὲ τὴν τύχην, καὶ τὸν τρόπον τὸν ἐμόν, οὐδὲν B τῶν ἀνηκέστων συμβέβηκεν.

Ἡγοῦμαι δ' ὑμᾶς οὕτως ἂν ἀξίως ὀργισθῆναι περὶ τοῦ πράγματος, εἰ διεξέλθοιτε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, ὅσῳ μεῖζόν ἐστι τοῦτο τῶν ἄλλων ἀδικημάτων. εὑρήσετε γὰρ τὰς μὲν ἄλλας ἀδικίας, μέρος τι τοῦ βίου βλαπτούσας, τὴν δ' ὕβριν ὅλοις τοῖς πράγμασι C λυμαινομένην· καὶ πολλοὺς μὲν οἴκους διὰ ταύτην διαφθαρέντας, πολλὰς δὲ πόλεις ἀναστάτους γεγενημένας. καὶ τί δεῖ τὰς τῶν ἄλλων συμφορὰς λέγοντα διατρίβειν; αὐτοὶ γὰρ ἡμεῖς δὶς ἤδη τὴν δημοκρατίαν ἐπείδομεν καταλυθεῖσαν, καὶ δὶς τῆς ἐλευθερίας ἀπεστερήθημεν, οὐχ ὑπὸ τῶν ταῖς D ἄλλαις πονηρίαις ἐνόχων ὄντων, ἀλλὰ διὰ τοὺς καταφρονοῦντας, καὶ βουλομένους τοῖς μὲν πολεμίοις δουλεύειν, τοὺς δὲ

ciues & peregrinos ab iis qui verberare ausi fuerãt, ad tantam iracundiã cõcitatos, vt ad vulnera, ad cædes, ad mortes, ad atrocissimas clades progrederentur. Quorum nihil, quantum in reo fuit, infectum est: sed si illius factum spectetis, hæc quæ diximus, omnia perpetrata sunt: fortuna autem & moderatio mea in causa fuerunt ne quid acerbius sequeretur.

Arbitror autem vos ita demũ vt res meretur, indignaturos, si vobiscũ ipsi reputaueritis quanto maior hæc sit aliis iniuriis. Nam alia quidem scelera partem aliquam rei familiaris lædere, verberũ autẽ iniuriam summę rerũ nocere, inuenietis: & multas familias ob hãc extinctas esse, multásq; vrbes euersas. Et quorsum attinet aliorum cladibus cõmemorandis immorari? Nos ipsi bis iam statum popularẽ sublatum esse, bis nos libertatẽ amisisse, vidimus: non per eos qui aliis sceleribus obstricti fuerunt, sed per contẽptores illos, qui & hostibus seruire, &

πολίτας ὑβρίζειν. ὧν εἷς ἐστιν οὗτος. καὶ γὰρ εἰ τῶν τότε καταστάντων νεώτερός ἐστιν, ἀλλὰ τόν γε τρόπον ἔχει τὸν ἐξ ἐκείνης τῆς πολιτείας. αὗται γάρ εἰσιν αἱ φύσεις, αἱ προδοῦσαι μὲν τὴν δύναμιν τοῖς πολεμίοις, κατασκάψασαι δὲ τὰ τείχη τῆς πατρίδος, πεντακοσίους δὲ καὶ χιλίους ἀκρίτως ἀποκτείνασαι τῶν πολιτῶν. ὧν εἰκὸς ὑμᾶς μεμνημένους, τιμωρῆσθαι μὴ μόνον τοὺς τότε λυμηναμένους ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς νῦν βουλομένους οὕτω διατεθῆναι τὴν πόλιν. καὶ τοσούτῳ μᾶλλον τοὺς ἐπιδόξους γενήσεσθαι πονηροὺς τῶν προτέρων ἡμαρτηκότων, ὅσωπερ κρεῖττόν ἐστι τῶν μελλόντων κακῶν ἀποτροπὴν εὑρεῖν, ἢ τῶν ἤδη γεγενημένων δίκην λαβεῖν, καὶ μὴ περιμένειν, ἕως ἂν ἀθροισθέντες, καὶ καιρὸν λαβόντες εἰς ὅλην τὴν πόλιν ἐξαμάρτωσιν. ἀλλ' ἐφ' ἧς ἂν προφάσεως ὑμῖν παραδοθῶσιν, ἐπὶ ταύτης αὐτοὺς τιμωρῆσθαι· νομίζοντας εὕρημα ἔχειν, ὅτ' ἄν τινα λάβητε, ἐν μικροῖς πράγμασιν ἐπιδεδειγμένον ἅπασαν τὴν αὑτοῦ πονηρίαν. κράτιστον μὲν γὰρ ἂν ἦν εἴ τι προσῆν ἄλλο σημεῖον τοῖς πονηροῖς τῶν ἀν-

A ciuibus inſultare voluerunt: quorum iſte vnus eſt. Nam etſi per ætatem illis turbis intereſſe non potuit: at indolem habet illi ſtatui conuenientem. Iſta enim ingenia ſunt quæ hoſtibus noſtros exercitus tradiderunt, quæ patriæ mœnia ſubruerũt, quæ ciues mille quingentos indicta cauſa trucidarunt. B Vos igitur, harum rerum memores, punire decet non eos modò qui tum verbis nocuerunt, ſed iſtos etiã qui nunc eodem ſunt animo in rempublicam: ac tanto magis hos, quos veriſſimile eſt fore improbos, quàm illos qui olim peccarunt: quanto præſtabilius eſt, ingruẽtia mala prohibere, quàm præterita vlciſci? C Neque enim expectandum eſt, donec congregati ac nacti occaſionem, toti ciuitati perniciem comparent: ſed quocunque in facinore veſtræ poteſtati tradẽtur, in eo ſunt puniendi: atque in lucro deputandum, ſi quem deprehenderitis, qui paruis in rebus omnẽ ſuam improbitatem oſtentarit. D Nam optimum certè quidem eſſet, ſi quod aliud ſignum in ho-

τῶν ἀνθρώπων, καὶ πρὶν ἀδικηθῆναί τινα τῶν πολιτῶν, πρότερον κολάζειν αὐτούς. ἐπειδὴ δ' οὐχ οἷόν τε αἰσθέσθαι, πρὶν κακῶς τινα παθεῖν ὑπ' αὐτῶν· ἀλλ' οὖν ἐπειδάν γε γνωσθῶσι, προσήκει πᾶσι μισεῖν τοὺς τοιούτους, καὶ κοινοὺς ἐχθροὺς νομίζειν. ἐνθυμεῖσθε δὲ, ὅτι τῶν μὲν περὶ τῆς οὐσίας κινδύνων, οὐ μέτεστι τοῖς πένησι, τῶν δ' εἰς τὰ σώματα αἰκιῶν ὁμοίως πάντες κοινωνοῦμεν. ὥσθ' ὅταν μὲν τοὺς ἀποστεροῦντας τιμωρῆσθε, τοὺς πλουσίους μόνον ὠφελεῖτε· ὅταν δὲ τοὺς ὑβρίζοντας κολάζητε, ὑμῖν αὐτοῖς βοηθεῖτε. ὧν ἕνεκα δεῖ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι ταύτας τὰς δίκας· καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων συμβολαίων τοσούτου τιμᾶν, ὅσον προσήκει τῷ διώκοντι κομίσασθαι· περὶ δὲ τῆς ὕβρεως, ὅσον ἀποτίσας ὁ φεύγων παύσασθαι μέλλει τῆς παρούσης ἀσελγείας. ἣν οὖν περιαιρήσησθε τὸ τὰς οὐσίας ἀφαιρεῖν τῶν νεανιευομένων εἰς τοὺς πολίτας, καὶ μηδεμίαν ἱκανὴν ἡγῆσθε εἶναι ζημίαν, εἴ τινες ἂν εἰς τὰ σώματα ἐξαμαρτάνοντες, τοῖς χρήμασι τὰς δίκας ὑπέχωσιν· ἅπανθ' ὅσα δεῖ τοὺς καλῶς δικά-

A minibus improbis emineret: eos, etiam priusquam ciuis vllus ab eis læderetur, mulctari. Quia verò id sentiri non potest, nisi post factas ab eis alicui iniurias: tum certè, vbi cogniti fuerint, omnium officium est eos odio prosequi, & pro communibus hostibus habere. Illud etiam cogitate, pauperibus nihil esse metuendum, ne fraude circumuenti, B opes amittant: corporum autem iniurias omnibus esse communes. Itaque quum fraudatores punitis, diuitibus duntaxat consulitis: quum verò proteruos istos coercetis, vobismetipsis opem fertis. Quare vos hęc iudicia maximi facere decet, ac in aliis cõtractibus tanti litem æstimare, quantum accu- C satorem consequi æquum est. Sed de iniuria verberum, ea mulcta irroganda est, qua soluta, reum petulantiæ suæ perpetuò pœniteat. Quòd si morem istum tolletis quo nunc pecunia duntaxat mulctatis eos qui vires suas ciuibus verberandis ostentant: & nullum satis graue supplicium esse putabitis si qui D corpora violantes, pecuniis mulctati fuerint: bonorum iudicum officio functi

ζοντας διαπράξεσθε. καὶ γὰρ καὶ περὶ τοῦ παρόντος πράγματος ὀρθῶς γνώσεσθε, καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας κοσμιωτέρους ποιήσετε, καὶ τὸν βίον τὸν ὑμέτερον αὐτῶν ἀσφαλέστερον καταστήσετε. ἔστι δὲ δικαστῶν νοῦν ἐχόντων, περὶ τῶν ἀλλοτρίων τὰ δίκαια ψηφιζομένους, ἅμα καὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν εὖ τίθεσθαι.

Καὶ μηδεὶς ὑμῶν εἰς τοῦτο ἀποβλέψας, ὅτι πένης εἰμὶ, καὶ τοῦ πλήθους εἷς, ἀξιούτω τοῦ τιμήματος ἀφαιρεῖν· οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστιν ἐλάττους ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας ὑπὲρ τῶν ἀδόξων, ἢ τῶν ὠνομασμένων· οὐδὲ χείρους ἡγεῖσθαι τοὺς πενομένους τῶν πολλὰ κεκτημένων. ὑμᾶς γὰρ ἂν αὐτοὺς ἀτιμάζοιτε, εἰ τοιαῦτα γινώσκοιτε περὶ τῶν πολιτῶν. ἔτι δὲ καὶ πάντων ἂν εἴη δεινότατον, εἰ δημοκρατίας οὔσης, μὴ τῶν αὐτῶν ἅπαντες τυγχάνοιμεν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀρχῶν μετέχειν ἀξιοῖμεν, τῶν δ' ἐν τοῖς νόμοις δικαίων ἀποστεροῖμεν ἡμᾶς αὐτούς. καὶ μαχόμενοι μὲν ὁμοίως ἐθέλοιμεν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς πολιτείας· ἐν δὲ τῇ ψήφῳ πλέον νέμοιμεν τοῖς τὰς οὐσίας ἔχουσιν. οὐκ, ἐάν γέ μοι

A eritis. Nam & de hoc ipso negotio rectè statuetis, & ciues alios modestiores efficietis, & vestram ipsi quoque vitam in tuto collocabitis. Decet autem prudentes iudices, in alienis caussis disceptatis æquitate obseruanda, suis interim quoque rebus prospicere.

B Ac nemo vestrûm, eo quòd pauper sum & homo plebeius, propterea quicquam de litis æstimatione detrahendum censeat. Nec enim æquum est, minora supplicia constitui de iniuriis hominum obscurorum, quàm nominatorum: neque deteriores iudicandi sunt pauperes, quàm opibus affluentes. C Nam vos ipsos ignominia notabitis, si de ciuibus ita statuetis. Omnium præterea iniquissimum fuerit, in populari republica non omnes eadem consequi: & ad magistratus quidem patere nobis aditum velle, iure autem legúmque præsidiis nos vltro ipsos spoliare: atque in præliis æquè omnes ad tuendum ciuitatis statum velle oppetere, D in ferēda autem sententia ditioribus plus tribuere. Neque. v. si mihi quidem

πείθητε, οὕτω διακείσεσθε A πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, οὐδὲ διδάξετε τοὺς νεωτέρους καταφρονεῖν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν· οὐδὲ ἀλλοτρίους ἡγήσεσθε εἶναι τοὺς τοιούτους τῶν ἀγώνων, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὲρ αὐτοῦ δικάζων ἕκαστος ὑμῶν, οἴσει τὴν ψῆφον. ἅπαντας γὰρ ὁμοίως ἀδικοῦσιν οἱ τολμῶντες τὸν νόμον παραβαίνειν, τὸν ὑπὲρ τῶν σωμάτων τῶν B ὑμετέρων κείμενον. ὥστ' ἂν σωφρονῆτε, παρακαλέσαντες ἀλλήλους, ἐνσημανεῖσθε Λοχίτῃ τὴν ὀργὴν τὴν ὑμετέραν αὐτῶν εἰδότες ὅτι πάντες οἱ τοιοῦτοι τῶν μὲν νόμων τῶν κειμένων καταφρονοῦσι, τὰ δ' ἐνταῦθα γιγνωσκόμενα νόμους εἶναι νομίζουσιν. ἐγὼ μὲν οὖν ὡς οἷός τ' ἦν εἴρηκα περὶ τοῦ πράγματος· εἰ δέ C τις ἔχει μοι τῶν παρόντων συνειπεῖν, ἀναβὰς εἰς ὑμᾶς λεγέτω.

pareatis, ſic erga vos ipſos affecti eritis: neque docebitis adoleſcentes contemnere multitudinẽ ciuiũ: neque tales cauſas à vobis alienas eſſe iudicabitis: ſed ſic vnuſquiſque pronuntiabit, quaſi ſua res ageretur. Nam æquè omnes lędunt, qui legẽ pro corporis noſtri defenſione latam conculcare audent. Quare ſi ſapitis, alij alios cohortati, Lochirę veſtram iracundiam oſtendite: quum intelligatis, omnes iſtiuſmodi, legum quidem eſſe contemprores: ea verò quę hîc decernuntur, habere pro legibus. Ac ego quidem de re dixi, vt potui. Quòd ſi aduocatorum aliquis habet in quo mihi patrocinetur, progreſſus ad vos, dicat.

ΠΡΟΣ ΕΥΘΥΝΟΥΝ.

Τῶν τῆς τετάρτης συμμορίας λόγων ὄγδοος,
καὶ τελευταῖος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ
αὐτοῦ λόγου,

Ὑπὸ Ἱερωνύμου Βολφίου γεγραμμένη.

Ἀμάρτυρος ἐπιγράφεται ὁ λόγος, διὰ τὸ, τὸ συμβόλαιον οὐ διὰ μαρτύρων ἀποδείκνυσθαι, ἀλλ' ἐξ εἰκότων τεκμαίρεσθαι περὶ τοῦ ἀληθοῦς ἀνάγκην εἶναι. τῶν γὰρ τριάκοντα τυραννούντων Ἀθήνησι, Νικίας περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύων παρ' Εὐθύνῳ ἀνεψιῷ αὐτοῦ ὄντι τρία κατέθετο τάλαντα, μαρτύρων οὐ παραγινομένων. ταῦτα δ' ἀπαιτῶν πάλιν, τὰ μὲν δύο ἀπολαμβάνει, τὸ δὲ τρίτον ἔξαρνος γίνεται Εὐθύνους.

Τὸ κεφάλαιον οὖν τῆς ἀμφισβητήσεώς ἐστι, πότερον εἰκὸς, Νικίαν μᾶλλον ἀπαιτεῖν ὃ μὴ δέδωκεν, ἢ Εὐθύνουν ἀποστερεῖν ὃ ἔλαβεν.

Εὐφυὴς δὲ ὁ λόγος, καὶ πολὺ ἔχων ὀξύνοιας, καὶ Φιλοστράτου ἀποφαινομένου, ἐν τοῖς ἄριστα συγκειμένοις τῶν Ἰσοκράτους φροντισμάτων.

CONTRA EVTHYNVM,

Orationum claſsis quartæ octaua, & vltima.

Hæc oratio inſcribitur etiam ΥΠΕΡ ΝΙΚΙΟΥ, *id eſt* PRO NICIA. *Ac poteſt fortaſſe utraque*

inscriptio locum habere, hoc modo, ΥΠΕΡ ΝΙΚΙΟΥ, ΠΡΟΣ ΕΥΘΥΝΟΥΝ. *Vel,* ΠΡΟΣ ΕΥΘΥΝΟΥΝ, ΥΠΕΡ ΝΙΚΙΟΥ. *Additur autem* ἀμάρτυρος, *quòd nulli in hanc controuersiam testes adhibiti fuerint.*

ARGVMENTVM eiusdem orationis,

Ab Hieronymo VVolfio scriptum.

Ἀμάρτυρος inscribitur hæc oratio, quòd controuersia nullis testimoniis probari potest, sed veritatem coniecturis quibusdam indagare necesse est. Nam quum Athenis triginta tyranni grassarentur, Nicias proscriptus, tria talenta deposuit apud Euthynum consobrinum, nullis testibus adhibitis. Quæ quum repeteret, duo recipit, tertium Euthynus negat.

Controuersia in hoc consistit, vtrum probabilius sit, Niciam reposcere quod non dederit, an Euthynum reseruare quod acceperit.

Valde ingeniosa & acuta oratio est: &, Philostrato autore: inter Isocrateas ex optimis.

Οὐ προφάσεως ἀπορῶ, δι' ἣν τινα λέγω ὑπὲρ Νικίου τουτί. καὶ γὰρ φίλος ὤν μοι τυγχάνει. καὶ δεόμενος, καὶ ἀδικούμενος, καὶ ἀδύνατος εἰπεῖν. ὥστε διὰ ταῦτα πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ λέγειν ἀναγκάζομαι.

AIVSTAE mihi sunt causæ Niciæ defendendi. nam & amicus meus est, & me rogauit, & affectus iniuria est, & dicendi imperitus. Quare propter hęc omnia causam eius agere cogor.

Ὅθεν οὖν τὸ συμβόλαιον αὐτὸ πρὸς Εὐθύνουν γεγένηται, διηγήσομαι ὑμῖν ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων. Νικίας γὰρ οὑτοσὶν, ἐπειδὴ οἱ τριάκοντα κατέστησαν, καὶ αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ ἐκ μὲν τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας ἐξήλειφον, εἰς δὲ τὸν μετὰ Πεισάνδρου κατάλογον ἀνέγραφον· δεδιὼς τὰ παρόντα πράγματα, τὴν μὲν οὐσίαν ὑπέθηκε, τοὺς δ' οἰκέτας ἔξω τῆς γῆς ἐξέπεμψε, τὰ δ' ἔπιπλα ὡς ἐμὲ ἐκόμισε. τρία δὲ τάλαντα ἀργυρίου Εὐθύνῳ φυλάττειν ἔδωκεν, αὐτὸς δ' εἰς ἀγρὸν ἐλθὼν διητᾶτο. οὐ πολλῷ δὲ χρόνῳ ὕστερον βουλόμενος ἐκπλεῖν, ἀπῄτησε τὸ ἀργύριον. Εὐθύνους δὲ τὰ μὲν δύο τάλαντα ἀποδίδωσι, τοῦ δὲ τρίτου ἔξαρνος γίνεται. ἄλλο μὲν οὖν οὐδὲν εἶχε Νικίας ἐν τῷ τότε χρόνῳ ποιῆσαι. προσιὼν δὲ πρὸς τοὺς ἐπιτηδείους, ἐνεκάλει καὶ ἐμέμφετο, καὶ ἔλεγεν ἃ πεπονθὼς εἴη. καίτοι οὕτω τοῦτόν τε περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο, καὶ τὰ καθεστῶτα ἐφοβεῖτο, ὥστε πολὺ ἂν θᾶττον ὀλίγων στερηθεὶς ἐσιώπησεν, ἢ μηδὲν ἀπολέσας ἐνεκάλεσεν. τὰ μὲν οὖν γεγενημένα, ταῦτ' ἐστίν.

Quàm breuissimè igitur potero, vobis exponam quomodo negotium hoc ei cum Euthyno intercesserit. Nicias hic triginta tyrannis rerum potientibus, quum eum inimici è ciuium numero deletum, in Pisandri catalogum inscripsissent: rebus suis diffisus, facultates oppignerat, famulos peregrè ablegat, supellectilem ad me transfert, & argenti tria talenta Euthyno custodienda tradit: ipse verò in agro se continet. Non multo pòst, aliò nauigaturus, argentum repetit. Euthynus autẽ duo quidem talenta reddit, sed tertium inficiatur. Nicias igitur eo tempore nihil habebat aliud quod ageret, nisi quòd apud familiares illum incusabat, & querebatur, & quid sibi accidisset narrabat. Atqui tanti faciebat istum, & conditionem temporum ita metuebat: vt multo citius paruam iacturam silentio præterisset, quàm re nulla fraudatus accusasset. Et hęc quidem rei summa est.

Ἀπόρως δ' ἡμῖν ἔχει τὸ πρᾶγμα. Νικίᾳ γὰρ οὔτε παρακαταθεμένῳ τὰ χρήματα, οὔτε κομιζομένῳ; οὐδ' εἷς οὔτ' ἐλεύθερος, οὔτε δοῦλος παρεγένετο. ὥστε μήτ' ἐκ βασάνων, μήτ' ἐκ μαρτύρων οἷόν τ' εἶναι γνῶναι περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκ τεκμηρίων καὶ ἡμᾶς διδάσκειν, καὶ ὑμᾶς δικάζειν, ὁπότεροι τἀληθῆ λέγουσιν. οἶμαι δὴ πάντας ὑμᾶς ἅπαντας εἰδέναι ὅτι μάλιστα συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦσιν οἱ λέγειν μὲν δεινοὶ, ἔχοντες δὲ μηδὲν, τοὺς ἀδυνάτους μὲν εἰπεῖν, ἱκανοὺς δὲ χρήματα τελεῖν. Νικίας τοίνυν Εὐθύνου πλείω μὲν ἔχει, ἧττον δὲ δύναται λέγειν. ὥστ' οὐκ ἔστι διότι ἂν ἐπήρθη ἀδίκως ἐπ' Εὐθύνουν ἐλθεῖν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἄν τις τοῦ πράγματος γνοίη, ὅτι πολὺ μᾶλλον εἰκὸς ἦν Εὐθύνουν λαβόντα ἐξαρνεῖσθαι, ἢ Νικίαν μὴ δόντα αἰτιᾶσθαι. δῆλον γὰρ ὅτι πάντες κέρδους ἕνεκ' ἀδικοῦσιν· οἱ μὲν οὖν ἀποστεροῦντες, ὧνπερ ἕνεκ' ἀδικοῦσιν, ἔχουσιν· οἱ δ' ἐγκαλοῦντες, οὐδ' εἰ λήψεσθαι μέλλωσιν, ἴσασι. πρὸς δὲ τούτοις ἀκαταστάτως ἐχόντων τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ δικῶν οὐκ οὐσῶν, τῷ μὲν οὐδὲν ἦν πλέον ἐγ-

A Conflictamur autem magnis difficultatibus. Nam Niciæ neque deponenti pecunias, neque recipienti, quisquam adfuit vel ingenuus vel seruus. Itaque nec quæstionib. neque testibus res probari potest: sed necesse est & nos argumentis docere, & vos eadem hac ratione iudicare vtri vera dicant. Arbitror B autem vos omnes scire, calumniari solere potissimùm homines eloquentes, sed pauperes eos qui dicédi imperiti sunt, & pecuniam dare possunt. Nicias verò Euthyno vt locupletior, sic etiam infantior est. quare nihil fuit quo fretus Euthynum iniustè inuaderet. Quin ex ipsa etiam re intelligitur, longè verisimilius esse, Eu- C thynũ id negare quod acceperit, quàm Niciam postulare quod non dederit: Notum enim est, lucri causa omnes iniuriam facere. Qui igitur depositum negant, habent id propter quod ius violant: qui verò accusant, id quoque nesciunt an accepturi sint. Præterea reipub. statu incerto, sublatisq; iudiciis, D hic accusando nihil pro-

καλοῦντι· τῷ δὲ οὐδὲν ἦν δέος ἀποστεροῦντι. ὥστε τὸ μὲν οὐδὲν ἦν θαυμαστὸν, ὅτε καὶ οἱ μετὰ μαρτύρων δανεισάμενοι ἐξηρνοῦντο, τότε, ἃ μόνος παρὰ μόνου ἔλαβεν, ἀποστερῆσαι. τὸ δ' οὐκ εἰκὸς, ὅτε οὐδ' οἷς δικαίως ὠφείλετο, οἷόν τ' ἦν πράττεσθαι, τότε ἀδίκως ἐγκαλοῦντα οἴεσθαί τι λήψεσθαι. ὅτι δὴ, εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸν ἐκώλυεν, ἀλλὰ καὶ ἐξῆν, καὶ ἐβούλετο συκοφαντεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἐπ' Εὔθυνουν ἦλθε, ῥᾴδιον γνῶναι. οἱ γὰρ τοιαῦτα πράττειν ἐπιθυμοῦντες οὐκ ἀπὸ τῶν φίλων ἄρχονται· ἀλλὰ μετὰ τούτων ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἔρχονται. καὶ τούτοις ἐγκαλοῦσιν, οὓς ἂν μήτ' αἰσχύνωνται, μήτε δεδίασι, καὶ οὓς ἂν ὁρῶσι πλουσίους μὲν, ἐρήμους δὲ, καὶ ἀδυνάτους πράττειν. Εὐθύνῳ τοίνυν τἀναντία τούτων ὑπάρχει. ἀνεψιὸς γὰρ ὢν Νικίου τυγχάνει· λέγειν δὲ καὶ πράττειν μᾶλλον δύναται τουτουί· ἔτι δὲ χρήματα μὲν ὀλίγα, φίλους δὲ πολλοὺς κέκτηται. ὥστ' οὐκ ἔστιν, ἐφ' ὅν τινα ἂν ἧττον ἢ ἐπὶ τοῦτον ἦλθεν. ἐπεὶ, ἔμοιγε

A fecisset: isti verò, etiamsi fraudaret, nihil periculi metuendum erat. Quare mirandum non fuit, eo tépore quum ij etiam qui testibus adhibitis mutuati erant, negaret: istum, quod solus à solo acceperat, reddere noluisse. Hunc verò non consentaneum est (quum nec ij quibus iure debebatur, æs alienum exigere possent) putasse, iniustè accusando se quicquã accepturum esse. B Quòd si nihil ei obstitisset, sed calumniari & licuisset & libuisset: eum nõ contra Euthynum venturũ fuisse, facilè perspicitur. Nam qui talè aliquid in animo habent, tirocinium non ab amicis auspicantur: sed horum præsidiis freti, alios inuadunt, & eos accusant C quos nec verētur nec metuunt: quósque cùm diuites esse videt, tum copiis amicorum destitutos, & rebus gerendis ineptos. At in Euthyno contraria horum reperiuntur. Est enim Niciæ consobrinus, & tum dicendi tum agẽdi facultate instructior. Præterea paruas quidem facultates, sed multos amicos habet. D Quare nemo est quem non potius quàm istum aggrederetur. Nam, vt ego

δοκεῖ, εἰδότι τὴν τούτων οἰκειότητα, οὐδ᾽ ἂν Εὐθυνοῦς Νικίαν ἀδικῆσαι, εἰ ἐξῆν ἄλλον τινὰ τοσαῦτα χρήματα ἀποστερῆσαι.

Νῦν δ᾽ ἀρχαιότερον αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα. ἐγκαλεῖν μὲν γὰρ ἔξεστιν ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενον· ἀποστερεῖν δ᾽, οὐχ οἷόν τ᾽ ἄλλον ἢ τὸν παρακαταθέμενον. ὥστε Νικίας μὲν συκοφαντεῖν ἐπιθυμῶν οὐκ ἂν ἐπὶ τοῦτον ἦλθεν· Εὐθυνοῦς δ᾽ ἀποστερεῖν ἐπιχειρῶν, οὐκ ἂν ἄλλον εἶχεν. ὃ δὲ μέγιστον τεκμήριον, καὶ πρὸς ἅπαντα ἱκανόν· ὅτε γὰρ τὸ ἔγκλημα ἐγένετο, ὀλιγαρχία καθειστήκει· ἐν ᾗ οὕτως ἑκάτερος αὐτῶν διέκειτο, ὥστε Νικίας μὲν εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον εἴθιστο συκοφαντεῖν, τότ᾽ ἂν ἐπαύσατο· Εὐθυνοῦς δὲ, καὶ εἰ μηδεπώποτε διενοήθη ἀδικεῖν, τότ᾽ ἂν ἐπήρθη. ὁ μὲν γὰρ διὰ τὰ ἁμαρτήματα ἐτιμᾶτο· ὁ δὲ διὰ τὰ χρήματα ἐπεβουλεύετο. πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δεινότερον ἦν πλουτεῖν, ἢ ἀδικεῖν. οἱ μὲν γὰρ τὰ ἀλλότρια ἐλάμβανον· οἱ δὲ τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν ἀπώλλυον. ἐφ᾽ οἷς γὰρ ἦν ἡ πόλις,

A quidem, conscius necessitudinis istorum, sentio: nec Euthynus Niciam læsisset, si aliũ quempiam tãta fraudare pecunia licuisset.

Nunc huius causa negotij altius repetenda est, & inquirenda subtilius. Accusare enim licet aliquem delectũ ex omnibus: fraudare verò nõ aliũ licet, nisi qui depositum crediderit. B quare Nicias si calũniari vellet, istum nõ inuasisset: Euthynus verò, quũ fraudare decreuisset, alium inuenire non potuit. Iã illud maximum signum est, & vnum omnium instar, quòd eo tẽpore quo crimen conflatum est, oligarchia constituta erat: in qua cum vtroque sic agebatur, vt Nicias, si superiori tempore calumniis victum quæritasset, C tunc vtique destitisset: Euthynus autem, si nunquã quicquam iniusti cogitasset, tunc incitari potuisset. Nam is quidẽ propter delicta honorabatur: huic autem ob pecunias insidiæ comparabantur. Omnes enim scitis, eo tempore maius fuisse crimen esse diuitem, quàm scelerosum: quòd hi aliena rapiebãt, D illi suas opes amittebant. Qui enim ad reipublicæ gubernacula sede-

οὐ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐτιμωροῦντο, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας ἀφῃροῦντο. καὶ ἡγοῦντο τοὺς μὲν ἀδικοῦντας πιστούς, τοὺς δὲ πλουτοῦντας ἐχθρούς. ὥστε μὴ περὶ τοῦ εἶναι Νικίᾳ ὅπως συκοφαντῶν τἀλλότρια λήψοιτο· ἀλλ' ὅπως μηδὲν ἀδικῶν κακόν τι πείσοιτο. τῷ μὲν γάρ, ὥσπερ Εὐθύνους, δυναμένῳ, ἐξῆν, ἅ τ' ἔλαβεν, ἀποστερεῖν, καὶ οἷς μὴ συνέβαλεν, ἐγκαλεῖν· οἱ δ', ὥσπερ Νικίας, διακείμενοι, ἠναγκάζοντο τοῖς τ' ὀφείλουσι τὰ χρέα ἀφιέναι, καὶ τοῖς συκοφάνταις τὰ αὑτῶν διδόναι. καὶ ταῦτ' ὅτι ἀληθῆ λέγω, αὐτὸς ἂν ὑμῖν Εὐθύνους μαρτυρήσειεν· ἐπίσταται γάρ, ὅτι Τιμόδημος, τουτονὶ τριάκοντα μνᾶς ἐπράξατο οὐ χρέος ἐγκαλῶν, ἀλλ' ἀπάξειν ἀπειλῶν. καίτοι πῶς εἰκὸς Νικίαν εἰς τοῦτ' ἀνοίας ἐλθεῖν, ὥστ' αὐτὸν περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύοντα ἑτέρους συκοφαντεῖν; καὶ μὴ δυνάμενον τὰ αὑτοῦ σώζειν, τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν· καὶ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἐχθροῖς ἑτέρους διαφόρους ποιεῖσθαι· καὶ τούτοις ἀδίκως ἐγκαλεῖν, παρ' ὧν οὐδ' ὁμολογούντων

V bant, non delinquentes puniebant, ſed diuites ſpoliabant: & iniuſtos, ſibi fidos, diuites autem, inimicos, eſſe putabant. Quare non eo in loco res Niciæ fuerunt, vt per calumniam alienis potirentur: ſed vt, etiamſi læſiſſet neminem, malo afficeretur. Nam qui ita potés erat, vt Euthynus, ei poteſtas dabatur, & ea quæ, accepiſſet, fraudandi, B & de his quæ non dediſſet, accuſandi: quorum vero eadem erat quæ Niciæ conditio: hi & debitoribus æs alienum remittere, & ſuas opes calumniatoribus dare cogebantur. Et hæc à me verè dici, ipſius Euthyni teſtimonio cognoſcetis. Timodemum enim ab hoc xxx. minas extorſiſſe ſcit, non æs alienum C poſtulantem, ſed carcerem minitanté. Credi igitur quî poteſt, eam fuiſſe Niciæ amentiam, vt ipſe in capitis periculo conſtitutus, alios calumniaretur: & qui ſua tueri non poterat, alienis inſidiaretur: & præter eos inimicos, quos iam habebas, aliorum etiam odia in ſe concitaret: atque illos per iniuriam accu- D ſaret, à quibus, etiamſi fraudationem faterentur,

ἀποστερεῖν οἷός τ' ἂν ἦν δίκην λαβεῖν· καὶ τότε πλέον ἔχειν ζητεῖν, ὅτε οὐδὲ ἴσον ἐξῆν αὐτῷ· καὶ ὅτε, ἃ οὐκ ἔλαβεν, ἀποτίνειν ἠναγκάζετο, τότε καὶ ἃ μὴ συνέβαλεν, ἤλπιζε πράξασθαι; περὶ μὲν οὖν τούτων ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

A ius suum consequi non potuisset: ac tum superior alius esse studeret, quum nec æquo iure viueret: & quũ ea quæ non acceperat, luere cogeretur, tunc ea quæ non dedisset, se impetraturum speraret? Ac de his quidem hæc dixisse sufficiat.

Ἴσως δὲ Εὔθυνος ἐρεῖ, ἃ καὶ πρότερον ἤδη, ὅτι οὐκ ἄν ποτ' ἀδικεῖν ἐπιχειρῶν τὰ μὲν δύο μέρη τῆς παρακαταθήκης ἀπέδωκε, τὸ δὲ τρίτον μέρος ἀπεστέρησεν· ἀλλ', εἴτε ἀδικεῖν ἐπεθύμει, εἴτε δίκαιος ἐβούλετο εἶναι, περὶ ἁπάντων ἂν τῆς αὐτῆς γνώμης εἶχεν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι πάντας ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι πάντες ἄνθρωποι, ὅταν περ ἀδικεῖν ἐπιχειρῶσιν, ἅμα καὶ τῆς ἀπολογίας σκοποῦνται. ὥστ' οὐκ ἄξιον θαυμάζειν, εἰ τούτων ἕνεκα τῶν λόγων οὕτως Εὔθυνος ἠδίκησεν. ἔτι δ' ἔχοιμ' ἂν ἐπιδεῖξαι καὶ ἑτέρους, οἳ χρήματα λαβόντες τὰ μὲν πλεῖστ' ἀπέδοσαν, ὀλίγα δ' ἀπεστέρησαν· καὶ ἐν μικροῖς μὲν συμβολαίοις ἀδικήσαντας, ἐν μεγάλοις δὲ δικαίους γενομένους. ὥστ' οὐ μόνος οὐδὲ πρῶτος Εὔθυνος τοιαῦτα πεποίηκεν. ἐνθυμεῖσθε δὲ χρή, εἰ ἀποδέξεσθε

Fortassis autem Euthynus, id quod iam antè quoque dixit, repetet: se si B iniuriam facere constituisset, nunquam duas depositi partes fuisse redditurum, & tertiam duntaxat retenturum: sed seu iustè, seu iniustè agere voluisset, eodẽ animo de tota summa futurum fuisse. Ego verò vos omnes scire puto, omnes homines, si quid iniusti moliantur, etiam defensionem simul meditari. Qua- C re non mirandum est, Euthynum, vt ista dicere posset, hoc modo iustitiam violasse. Ad hæc, alios etiam ostendere possem, qui pecuniis acceptis, maximam partem reddiderunt, pauca retinuerunt: & in paruis negotiis fraude sunt vsi, in magnis iustitiam sequuti. Quare istud neque D solius Euthyni, nec primi, artificium est. Cogitate porrò, si vobis fucum

τῶν τὰ τοιαῦτα λεγόντων, ὅτι νόμον θήσετε, ὡς χρὴ ἀδικεῖν· ὥστε τοῦ λοιποῦ χρόνου τὰ μὲν ἀποδώσουσι, τὰ δὲ ὑπολήψονται· λυσιτελήσει γὰρ αὐτοῖς, εἰ μέλλουσιν, οἷς ἂν ἀποδῶσι, τεκμηρίοις χρώμενοι, ὧν ἂν ἀποστερῶσι, μὴ δώσειν δίκην. σκέψασθε δὲ, καὶ ὡς ὑπὲρ Νικίου ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὅμοια τῇ Εὐθύνου ἀπολογίᾳ. ὅτε γὰρ ἀπελάμβανε τὰ δύο τάλαντα, οὐδεὶς αὐτῷ παρεγένετο. ὥστ' εἴπερ καὶ ἐβούλετο καὶ ἐδόκει αὐτῷ συκοφαντεῖν, δῆλον ὅτι οὐδ' ἂν ταῦτα ὡμολόγει κεκομίσθαι· ἀλλὰ περὶ ἁπάντων ἂν τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐποιεῖτο· καὶ περὶ πλειόνων τε χρημάτων Εὐθύνους ἂν ἐκινδύνευε, καὶ ἅμα οὐκ ἂν εἶχεν, οἷσπερ νυνὶ τεκμηρίοις χρῆσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ Νικίαν μὲν οὐδ' ἂν εἷς δύναιτο ἀποδεῖξαι, δι' ἥντινα ποτὲ αἰτίαν ἐνεκάλεσεν· Εὐθύνουν δὲ ῥᾴδιον γνῶναι, ὧν ἕνεκεν τοῦτον τὸν τρόπον ἠδίκησεν. ὅτε γὰρ Νικίας ἦν ἐν ταῖς συμφοραῖς, πάντες οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ ἐπιτήδειοι ἀκηκοότες ἦσαν, ὅτι τὸ ἀργύριον, ὃ ἦν αὐτῷ, τούτῳ κατέθετο. ἐγίνωσκεν οὖν Εὐθύνους, ὅτι μὲν ἔκειτο τὰ χρή-

fieri patiemini ab istis, qui dicunt talia: vos legem laturos esse, quomodo fraudare oporteat. In posterum igitur partem reddent, partem retinebunt. Nam è re eorum futurum est, si argumento pecuniæ redditæ vsi, pœnas non dabunt interceptæ. Considerate præterea, quàm facilè pro Niciæ defensione dici possint eadem quæ pro se effert Euthynus. Quum enim duo talenta recepit: nemo illi præstò fuit. Quapropter, si ei calumniari libitum fuisset, satis apparet, eum hæc etiam se recepisse, negaturum fuisse: déque vniuersis eadem verba facturum. Sic & de maiore pecunia Euthynus in discrimen veniret, & his argumentis vti non posset. Præterea nemo queat ostendere cur Nicias Euthynum accusaret: sed intellectu facile est, cur Euthynus hoc modo iniurius fuerit. Quum enim Nicias in malis esset, omnes cognati & familiares eius audierant, eum, quicquid argenti habuerat, deposuisse apud istum. Intelligebat igitur Euthynus, scire multos, pe-

μάτα παρ' αὐτῷ πολλοὺς ἠ-
σθημένους, ὁπόσα ἦ, οὐδένα πε-
πυσμένον. ὥσθ' ἡγεῖτο ἀπὸ μὲν
τοῦ ἀριθμοῦ ἀφαιρῶν οὐ γνωσθή-
σεσθαι, πάντα δ' ἀποστερῶν,
καταφανὴς γενήσεσθαι. ἐβούλε-
το οὖν ἱκανὰ λαβὼν ἀπολο-
γίαν ὑπολείπεσθαι μᾶλλον, ἢ
μηδὲν ἀποδοὺς μηδ' ἀρνη-
θῆναι δύνασθαι.

A cuniam apud se esse: quantum verò, id neminem audiuisse. Quare putabat, si quid de numero subtraxisset, clam fore: sin totum retineret, deprehensum iri. Maluit igitur tantum sumere, quantum satis esset, defensionémque sibi relinqui: quàm ne inficiari quidem posse, si nihil omnino reddidisset.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΙΝΕΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ πρώτης ἐπιστολῆς.

Ισοκράτης πέμψων πρὸς Φίλιππον τὸν περὶ τοῦ διαλλάξαι τοὺς Ἕλληνας, καὶ πολεμῆσαι τοῖς βαρβάροις, λόγον, ταύτην προσέθηκε τὴν ἐπιστολήν· σύνοψίν τε τοῦ λόγου περιέχουσαν, καὶ εἰς ἀνάγνωσιν αὐτοῦ τὴν ἐκείνου ψυχὴν προπαρασκευάζουσαν καὶ προοιμίῳ τοῦ Φιλιππικοῦ σχεδὸν ἐοικυῖαν.

ISOCRATIS EPISTOLÆ ALIQVOT.

ARGVMENTVM PRImæ Epistolæ.

Missurus Isocrates orationem ad Philippum, de reconciliandis Græcis, & oppugnandis barbaris, scriptã: epistolam hanc adiecit, quæ regi summã orationis exponeret,

ad eámque legendam eius animum pararet: vt nihil ferè aliud nisi Philippicæ orationis exordium esse videatur.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ Φιλίππῳ τῷ τῶν Μακεδόνων βασιλεῖ, χαίρειν.

Εἰ μὲν νεώτερος ἦν, οὐκ ἂν ἐπιστολὴν ἔπεμπον, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἂν σοι πλεύσας ἐνταῦθα διελέχθην. ἐπειδὴ δ᾽ οὐ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὅ, τε τῆς ἡλικίας τῆς ἐμῆς καιρὸς, καὶ ὁ τῶν πραγμάτων συμβέβηκεν, ἀλλ᾽ ἐγὼ μὲν προαπείρηκα, τὰ δὲ πράττεσθαι νῦν ἀκμὴν εἴληφεν· ὡς οἷόν τέ ἐστιν ἐκ τῶν παρόντων, οὕτω σοι πειράσομαι δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. οἶδα μὲν οὖν ὅτι τοῖς συμβουλεύειν ἐπιχειροῦσι πολὺ διαφέρει, μὴ διὰ γραμμάτων ποιεῖσθαι τὴν συνουσίαν, ἀλλ᾽ αὐτοὺς πλησιάσαντας· οὐ μόνον ὅτι περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ῥᾷον ἄν τις παρὼν πρὸς παρόντας φράσειεν, ἢ δι᾽ ἐπιστολῆς δηλώσειεν. οὐδ᾽ ὅτι πάντες τοῖς λεγομένοις μᾶλλον ἢ τοῖς γεγραμμένοις πιστεύουσι, καὶ τῶν μὲν ὡς εἰσηγημάτων, τῶν δ᾽ ὡς ποιημάτων ποιοῦνται τὴν ἀκρόασιν· ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἐν μὲν τῇ συνου-

ISOCRATES Philippo Macedonum regi S.D.

Si essem iunior, nō per literas tecū agerē: sed illuc profectus, coram disseruissem. Sed quum ætatis meæ B tempus & rei gerendæ occasio non inter sese congruant (nam & ego senectute retardor, & illa nunc rectissimè administrari potest) ita eam tibi explicare conabor, vt tali statu rerum fieri potest. Equidem haud ignoro, quantum ad persuadendum intersit, vtrum viua voce, an per literas consilium de- C tur: non eo tantùm, quòd iisdem de rebus præsenti cum præsentibus agere, quàm scriptis, facilius est: aut quòd omnes dictis quàm scriptis plus credunt, & illa tanquam decreta: hæc vt figmenta, audiunt: sed propterea in primis quòd in con-

σίας, ἢν ἀγνοηθῇ τι τῶν λεγομένων, ἢ μὴ πιστευθῇ, παρὼν ὁ τὸν λόγον διεξιὼν, ἀμφοτέροις τούτοις ἐπήμυνεν. ἐν δὲ τοῖς ἐπιστελλομένοις ἄν τι συμβῇ τοιοῦτον, οὐκ ἔστιν ὁ διορθώσων. ἀπόντος γὰρ τοῦ γράψαντος, ἔρημα τοῦ βοηθήσοντός ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλ', ἐπεὶ σὺ μέλλεις αὐτῶν ἔσεσθαι κριτὴς, πολλὰς ἐλπίδας ἔχω φανήσεσθαι λέγοντας ἡμᾶς τι τῶν δεόντων. ἡγοῦμαι γὰρ ἁπάσας ἀφελόντα σε τὰς προειρημένας δυσχερείας, αὐτοῖς τοῖς πράξεσι προσέχειν τὸν νοῦν. καίτοι τινὲς ἤδη με τῶν σοὶ πλησιαζόντων ἐκφοβεῖν ἐπεχείρησαν, λέγοντες ὡς δὴ τοὺς μὲν κολακεύοντας τιμᾶς, τῶν δὲ συμβουλευόντων καταφρονεῖς. ἐγὼ δ', εἰ μὲν ἀπεδεχόμην τοὺς λόγους τοὺς ἐκείνων, πολλὴν ἂν ἡσυχίαν εἶχον· νῦν δ', οὐδεὶς ἄν με πείσειεν, ὡς οἷόν τ' ἐστὶ τοσοῦτον καὶ ταῖς πράξεσι καὶ τῇ γνώμῃ διενεγκεῖν, ἐὰν μή τις τῶν μὲν μαθητὴς, τῶν δ' ἀκροατὴς, τῶν δ' εὐεργέτης γένηται, καὶ πανταχόθεν προσάγηται, καὶ συλλέξηται, δι' ὧν οἷόν τ' ἐστὶν ἀσκῆσαι τὴν αὑτοῦ διάνοιαν. ἐπήρθην μὲν οὖν ἐπιστέλλειν σοὶ διὰ

A gressibus, si quid fortè vel non rectè intelligitur, vel non, creditur is qui coram adest, vtrique incommodo leui opera medetur: in scriptis, si talis scrupulus inciderit, nemo est qui tollat, ipso autore & defensore non præsente. Sed quum totius rei penes te iudicium sit futurum, bona B mihi spes est, orationem nostram ponderis aliquid apud te habituram: quem reiectis omnibus id genus impedimentis, res ipsas spectaturum arbitror.

Quidam autem, qui in congressum & colloquium tuum venerunt, me ab hoc instituto deterrere sunt conati, quum dicerét, C apud te assentatores in pretio esse: contemni monitores. quorum verbis si crederem, omnino quieuissem. Sed nemo mihi persuadebit posse fieri vt quisquam tanta & rerum gestarum gloria, & laude sapientiæ cæteris antecellat, nisi ex aliis discat, alios audiat, aliis benefaciat & vndecunque accersat & colligat ea quibus D ingenium excolatur. Et hę me causæ, vt ad te scribe-

ταῦτα. λέγειν δὲ μέλλων περὶ πραγμάτων καὶ μεγάλων, καὶ περὶ ὧν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἀκοῦσαι μᾶλλον, ἢ σοὶ προσήκει, νομίζω δεῖν με προθύμως οὕτω σε παρακαλεῖν, ἵνα γένῃ συγγράμματος ἀκροατής. οὐ γὰρ οὔτ᾽ ἐγὼ τυγχάνω φιλοτίμως διακείμενος, οὔτε σὺ λανθάνεις ἡμᾶς πλήρης ὢν τῶν τοιούτων. πρὸς δὲ τούτοις B κἀκεῖνο πᾶσι φανερόν, ὅτι τοῖς μὲν ἐπιδείξεως δεομένοις αἱ πανηγύρεις ἁρμόττουσιν. ἐκεῖσε γὰρ ἄν τις ἐν πλείστοις τὴν αὑτοῦ δύναμιν διασπείρειε. τοῖς δὲ διαπράξασθαί τι βουλομένοις, πρὸς τοῦτον διαλεκτέον, ὅστις τάχιστα μέλλει τὰς πράξεις ἐπιτελεῖν, τὰς ὑπὸ τοῦ λόγου δηλωθείσας. εἰ C μὲν οὖν μιᾷ τινὶ τῶν πόλεων εἰσηγούμην, πρὸς τοὺς ἐκείνης προεστῶτας τοὺς λόγους ἂν ἐποιούμην. ἐπεὶ δ᾽ ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας παρεσκεύασμαι συμβουλεύειν, πρὸς τίν᾽ ἂν δικαιότερον διαλεχθείην, ἢ πρὸς τὸν πρωτεύοντα τοῦ γένους, καὶ μεγίστην ἔχοντα δύναμιν; καὶ μὴν D οὐδ᾽ ἀκαίρως φανησόμεθα

A rem, mouerunt. Dicturus autem magnis de rebus, déque iis quas audire nemini mortalium quàm tibi magis conuenit: te alacriter adeo esse hortandum existimaui, vt scriptam orationem audire dignareris. Neque enim aut ego nunc gloriolam capto, aut te eiusmodi orationes vel ad satietatem audiuisse ignoramus. Adhæc illud etiam omnibus est perspicuum, si qui ostentare ingenia cupiant, celebres eis conuentus esse petendos, in quibus plurimos inuenient eloquentiæ suæ admiratores. Si qui autem perficere aliquid studeant, iis cum eo disserendum esse, qui rebus ipsis, quæ oratione fuerint expositæ, summum fastigium quamprimum imponat. Quod si vrbi alicui cõsilium darem, cum magistratibus & principibus ciuitatis sermonem haberem: quum verò de salute Græcorum tuenda suadere instituerim, quisnam mihi æquius appellandus erit quàm is qui & nobilitate & potentia Græcis omnibus antecellit? Neque .v. nos harum rerum intempestiuè

μεμνη-

μεμνημένοι περὶ τούτων. ὅτε μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀρχὴν εἶχον, οὐ ῥᾴδιον ἦν ἐπιμεληθῆναί σοι τῶν περὶ τὸν τόπον τὸν ἡμέτερον, οὐδὲ τούτοις ἐναντία πράττειν. νῦν δ' οὕτω πράττουσιν, ὥστ' ἀγαπᾶν ἢν τὴν χώραν τὴν αὐτῶν ἔχωσιν. ἡ δ' ἡμετέρα πόλις ἡδέως ἂν αὐτήν σοι παράσχοι συναγωνιζομένην, ἤν τι πράττῃς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγαθόν. πῶς οὖν ἂν παραπέσοι καλλίων καιρὸς τοῦ νῦν σοι παρόντος; καὶ μὴ θαυμάζῃς, εἰ μήτε δημηγορῶν, μήτε στρατηγῶν, μήτ' ἄλλως δυνάστης ὤν, οὕτως ἐμβριθὲς αἱροῦμαι πρᾶγμα, καὶ δυοῖν ἐπιχειρῶ τοῖν μεγίστοιν, ὑπέρ τε τῆς Ἑλλάδος λέγειν, καὶ σοὶ συμβουλεύειν. ἐγὼ γὰρ τοῦ μὲν πράττειν τι τῶν κοινῶν εὐθὺς ἐξέστην· δι' ἃς δὲ προφάσεις, πολὺ ἂν εἴη ἔργον λέγειν. τῆς δὲ παιδεύσεως τῆς τῶν μὲν μικρῶν καταφρονούσης, τῶν δὲ μεγάλων ἐφίεσθαι πειρωμένης, οὐκ ἂν φανείην ἄπειρος γεγενημένος. ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον, εἴ τι τῶν συμφερόντων ἰδεῖν ἂν μᾶλλον δυνηθείην τῶν ἐκεῖ μὲν πολιτευομένων, μεγάλην δὲ δόξαν

mentionem facere censendum est. Nam dum Lacedæmonii rerũ potirentur, difficilè tibi fuisset gentis nostræ suscipere curam, illísque aduersari. nunc verò in eo loco res eorum sunt, vt bene secum agi putent, si suam ditionẽ tueri queant. Nostra verò ciuitas promptissimè tecum suas opes coniunget, si de Græcia bene mereri studueris. Quæ igitur hæc melior occasio tibi dari queat? Mirari autem non debes, me, qui neque orator sim, neq; imperator, nec alioqui vir potens, negotium tam arduum suscepisse, duásque res maximas conari, vt & de statu Græciæ orationem habeam, & tibi dem consilium. Nam ego vt nunquã gessi rempublicam (qua quibus de causis abstinuerim, dictu operosũ fuerit) sic nemo negabit, opinor, me ea doctrina, quæ res minutas despicit, & consequi arduas conatur, non esse destitutũ. Quare absurdi nihil fuerit, me, quid publicè prosit, aliquãto acutius perspicere, quàm qui isthic reipublicæ præsunt, magnámque autoritatem

ἐσχηκότων. δηλώσομεν δ' οὐκ εἰς ἀναβολάς, εἴ τινος ἄξιοι τυγχάνομεν ὄντες, ἀλλ' ἐκ τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων.

habent. Statim autem declarabimus an alicuius pretij simus: cuius rei testis aptissimus ipsa erit oratio.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ δευτέρας ἐπιστολῆς.

Τριμερὴς ἡ ἐπιστολή ἐστιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἀποτρέπει Φίλιππον τῆς ἐν τῷ πολεμεῖν προπετείας, κολακευτικῶς μέν τοι μᾶλλον ἴσως ἢ ἐσπουδασμένως. ἣν ἵνα καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς Κικέρων ἐκφαυλίζων φησὶν, ὅτι τὸ εἰκῆ ἐν παρατάξει ἀναστρέφεσθαι, καὶ χερσὶ διαμαχόμενον τοῖς πολεμίοις, ἀπάνθρωπόν τί ἐστι, καὶ θηριῶδες. ὅταν δὲ καιρὸς ᾖ, καὶ ἡ ἀνάγκη ἀπαιτῇ, τῇ χειρὶ διαγωνίζεσθαι χρὴ, καὶ θάνατον αἱρετέον ἀντὶ δουλείας καὶ ἀτιμίας. εἶτα δὲ πείθειν ἐπιχειρεῖ πολεμῆσαι τῷ Περσῶν βασιλεῖ. καὶ τελευταῖον παραινεῖ ἀντιποιεῖσθαι τῆς Ἀθηναίων φιλίας, καὶ πάντας τοὺς Ἕλληνας εὐεργετεῖν.

ARGVMENTVM EPISTOlæ secundæ.

TRes sunt huius epistolæ partes, Primùm dehortatur Philippum à bellandi temeritate, de qua Cicero etiam sic scribit: Temerè autem in acie versari, & manu cum hoste confligere, immane quiddam & belluarum simile est. Sed quum tempus necessitásque postulat, decertandum manu est, & mors seruituti turpitudiníque anteponenda. Deinde persuadere conatur vt regi Persarum bellum inferat. Postremò hortatur vt populi Atheniensis amicitiam expetat, & de Græcis omnibus bene mereatur.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ Φιλίππῳ χαίρειν.

Οἶδα μὲν ὅτι πάντες εἰώθασι πλείω χάριν ἔχειν τοῖς ἐπαινοῦσιν ἢ τοῖς συμβουλεύουσιν· ἄλλως τε καὶ ἂν μὴ κελευσθείς τις ἐπιχειρῇ τοῦτο ποιεῖν. ἐγὼ δ᾽ εἰ μὲν μὴ πρότερον ἐτύγχανόν σοι παρῃνεκὼς μετὰ πολλῆς εὐνοίας, ἐξ ὧν ἐδόκεις μοι μάλιστα τὰ πρέποντα σαυτῷ πράττειν, οὐκ ἂν ἴσως γε νῦν ἐπεχείρουν ἀποφαίνεσθαι περὶ τῶν σοι συμβεβηκότων. ἐπειδὴ δὲ προειλόμην φροντίζειν τῶν σῶν πραγμάτων καὶ τῆς πόλεως ἕνεκα τῆς ἐμαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, αἰσχυνθείην ἄν, εἰ περὶ μὲν τῶν ἧττον ἀναγκαίων φαινοίμην σοι συμβεβουλευκώς, ὑπὲρ δὲ τῶν μᾶλλον κατεπειγόντων, μηδένα λόγον ποιοίμην. καὶ ταυτί πως ἐκεῖνα μὲν ὑπὲρ δόξης ὄντα, ταῦτα δ᾽ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας. ἧς ὀλιγωρεῖν ἅπασιν ἔδοξας τοῖς ἀκούσασι τὰς περὶ σοῦ ῥηθείσας βλασφημίας. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὅστις οὐ κατέγνω προπετέστερόν σε κινδυνεύειν, ἢ βασιλικώτερον.

ISOCRATES Philippo S.D.

EQVIDEM scio, solere gratiores esse omnibus laudatores quàm monitores: præsertim, si quis præcipiendi munus, non rogatus, ipse vltro suscipiat. Ego verò, nisi B prius optimo studio te monuissem iis de rebus, quæ officij tui esse maximè videbantur: fortasse nũc de iis quæ tibi acciderũt, pronunciare non instituerem. Sed quia mihi propositum est, rerum tuarum gerere curam, cùm patriæ meę, tum cęterorum Gręcorum causæ, turpe mihi ducerem, quum de rebus non perinde necessariis C consilium tibi dedissem, nunc longè grauiorum nullam facere mentionem. Tum enim de gloria tantùm agebatur, hæc verò ad salutem tuam pertinent, quam neglexisse visus es iis omnibus qui conuitia in te dicta audiuerunt. Nemo enim est quin statuat, te in adeundis periculis magis esse temerarium quàm D regia dignitas patiatur:

καὶ μᾶλλόν σοι μέλειν τῶν περὶ τὴν ἀνδρείαν ἐπαίνων, ἢ τῶν ὅλων πραγμάτων· ἔστι δ' ὁμοίως αἰσχρὸν, περιστάντων τε τῶν πολεμίων μὴ διαφέροντα γενέσθαι τῶν ἄλλων, μηδεμιᾶς τε συμπεσούσης ἀνάγκης αὐτὸν ἐμβάλλειν εἰς τοιούτους ἀγῶνας, ἐν οἷς κατορθώσας μὲν οὐδὲν ἦσθα μέγα διαπεπραγμένος· τελευτήσας δὲ τὸν βίον, ἅπασαν τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν συνανεῖλες. χρὴ δὲ μὴ καλὰς ἁπάσας ὑπολαμβάνειν τὰς ἐν τοῖς πολέμοις τελευτάς. ἀλλὰ τὰς μὲν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ τῶν γονέων, καὶ τῶν παίδων, ἐπαίνων ἀξίας· τὰς δὲ ταῦτά τε πάντα βλαπτούσας, καὶ τὰς πράξεις τὰς πρότερον κατωρθωμένας καταρυπαινούσας, αἰσχρὰς νομίζειν, καὶ φεύγειν, ὡς αἰτίους ἀδοξίας γινομένας. ἡγοῦμαι δέ σοι συμφέρειν μιμεῖσθαι τὰς πόλεις, ὃν τρόπον διοικοῦσι τὰ περὶ τοὺς πολέμους. ἅπασαι γὰρ, ὅταν στρατόπεδον ἐκπέμπωσιν, εἰώθασι τὸ κοινὸν καὶ τὸ συμβουλευόμενον ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων εἰς ἀσφάλειαν καθιστάναι. διὸ δὴ καὶ συμβαίνει μηδεμιᾶς ἀτυχίας συμπεσούσης, ἀνῃρῆσθαι καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἀλλὰ πολλὰς

& de laude fortitudinis, quàm de summa rerum, plus solicitum esse. Atqui æquè turpe est, & hostibus circumdatum, strenuè pugnando aliis non superiorem esse: &, quũ nulla talis vrgeret necessitas, in ea te discrimina coniicere, quibus superatis nihil memorabile gesseris: interfectus, omnes fortunas vnà euertas. Neque verò semper præclarum habendum est, in bellis occumbere: sed quando id fit pro defensione patriæ, parentum & liberûm, laudabile est. Quũ verò talis obitus & his omnibus nocet, & superiorum temporũ successibus labem aspergit, turpis habendus, & fugiendus est, vt ignominiæ conciliator. Eã potius in gerendis bellis rationem tibi sequendam censeo, qua vrbes vtuntur. Nam hæ omnes, quum aliquò mittunt exercitus, rempublicam & senatum de rebus deliberantem, in tuto collocare solent. Vnde id etiam euenit, vt, si qua plaga fuerit accepta, non tamẽ vnà vires omnes amittant: sed & multas

ὑποφέρειν δύνασθαι συμφορὰς, καὶ πάλιν ἑαυτὰς ἐκ τούτων ἀναλαμβάνειν. ὃ καὶ σὲ δεῖ σκοπεῖν· καὶ μηδὲν μεῖζον ἀγαθὸν τῆς σωτηρίας ὑπολαμβάνειν, ἵνα καὶ τὰς νίκας τὰς συμβαινούσας κατὰ τρόπον διοικῇς. ἴδοις δ' ἂν καὶ Λακεδαιμονίους περὶ τῆς τῶν βασιλέων σωτηρίας πολλὴν ἐπιμέλειαν ποιουμένους, καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους τῶν πολιτῶν φύλακας αὐτῶν καταστάντας. οἷς αἴσχιόν ἐστιν ἐκείνους τελευτήσαντας περιϊδεῖν, ἢ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνά σε λέληθεν, ἃ Ξέρξῃ τε τῷ καταδουλώσασθαι τοὺς Ἕλληνας βουληθέντι, καὶ Κύρῳ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντι συνέπεσεν. ὁ μὲν γὰρ τηλικαύταις ἥτταις, καὶ συμφοραῖς περιπεσὼν, ἡλίκας οὐδεὶς ἄλλος οἶδε γενομένας, διὰ τὸ περιποιῆσαι τὴν αὑτοῦ ψυχὴν, τήν τε βασιλείαν κατέσχε καὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτοῦ παρέδωκε, καὶ τὴν Ἀσίαν οὕτω διῴκησεν, ὥστε μηδὲν ἧττον αὐτὴν εἶναι φοβερὰν ἢ πρότερον. Κῦρος δὲ νικήσας ἅπασαν τὴν βασιλέως δύναμιν, καὶ κρατήσας τῶν πραγμάτων, διὰ τὴν αὑτοῦ προπέτειαν, οὐ μόνον αὑτὸν

A clades perferre, & opes suas recuperare possint. Quod & tibi propositū esse debet: neque vllum salute maius esse bonum, existimandum vt etiam victoriis, quæ contigerint, rectè vti queas. Non vides quanta sit Lacedæmoniorum de regum incolumitate solicitudo? adeo vt clarissimi quique ciues eos tueri soleant? Quibus turpius est à B capite regis pericula non depulisse, quàm clypeum abiecisse. Neque illa etiam ignoras quæ Xerxi Græcos opprimere seruitute conato, & Cyro Persicum regnum sibi vendicare aggresso, acciderunt. Alter enim tantis præliis victus, tot cladib. affectus, vt nullū simile exemplum quisquam norit: tamen quia vi- C tam conseruarat, non ipse modò regnū recuperauit, sed idem filiis suis reliquit: & Asiam ita firmauit, vt nihilo minus sit quàm prius, formidanda. Cyrus autem, victis omnibus regis exercitibus, quum summa rerū potitus esset, temeritate sua nō seipsum

ἀπεστέρησε τηλικαύτης δυναστείας, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνακολουθοῦντας εἰς τὰς ἐσχάτας συμφορὰς κατέστησεν. ἔχοιμι δ' ἂν παμπληθεῖς εἰπεῖν, οἳ μεγάλων στρατοπέδων ἡγεμόνες γενόμενοι, διὰ τὸ προδιαφθαρῆναι, πολλὰς μυριάδας αὐτοῖς συναπώλεσαν. ὧν ἐνθυμούμενον χρὴ μὴ τιμᾶν τὴν ἀνδρείαν τὴν μετ' ἀνοίας, καὶ φιλοτιμίας ἀκαίρου γιγνομένην. μηδὲ πολλῶν κινδύνων ὑπαρχόντων τῇ μοναρχίᾳ, ἑτέρους ἀδόξους καὶ στρατιωτικοὺς αὐτῷ προσεξευρίσκειν· μηδ' ἁμιλλᾶσθαι τοῖς ἢ τοῦ βίου δυστυχοῦς ἀπαλλαγῆναι βουλομένοις, ἢ μισθοφορᾶς ἕνεκα μείζονος εἰκῇ τοὺς κινδύνους προαιρουμένοις· μηδ' ἐπιθυμεῖν τοιαύτης δόξης, ἧς πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων τυγχάνουσιν· ἀλλὰ τῆς τηλικαύτης τὸ μέγεθος, ἣν μόνος ἂν σὺ τῶν νῦν ὄντων κτήσασθαι δυνηθείης· μηδ' ἀγαπᾶν λίαν τὰς τοιαύτας ἀρετάς, ὧν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστιν, ἀλλ' ἐκείνας ὧν οὐδεὶς ἂν πονηρὸς κοινωνήσειε· μηδὲ ποιεῖσθαι πολέμους ἀδόξους καὶ χαλεπούς, ἐξὸν ἐντίμους

A duntaxat tanto imperio priuauit, sed & milites suos in extremum discrimen adduxit. Innumeros cõmemoraſſe poſſem, qui quum maximorum exercituum duces eſſent, quia ipſi immaturè perierunt, vnà ſecum innumeros in exitium traxerunt. Hæc exempla tibi conſideranda ſunt, vt eam fortitudinis laudem, quæ cum væ- B cordia & intempeſtiua ambitione coniuncta eſt, non appetendam iudices: neque ipſe tibi, in tot regnorum periculis, alia ignobilia & militaria accerſas: neque cum iis certes qui aut vitam calamitoſam perdere volunt: aut ſtipendij maioris impetrandi cauſa, temerè in pericula ſe coniiciant: ne- C que gloriam deſideres tibi cum aliis multis & barbaris & Græcis communem, ſed eam cuius tanta ſit amplitudo, vt tibi ſoli noſtro ſeculo contingere queant: neque tales virtutes nimis adames, quæ contemptis etiam hominibus haud negatæ ſunt: ſed illas quarum nemo malus particeps eſſe poſſit: ne- D que bella geras obſcura & moleſta, quum hono-

καὶ ἡδίους· μηδὲ ἐξ ὧν τοὺς μὲν οἰκειοτάτους εἰς λύπας καὶ φροντίδας καταστήσεις, τοὺς δ' ἐχθροὺς ἐν ἐλπίσι μεγάλαις, οἵας καὶ νῦν αὐτοῖς παρέχεις. ἀλλὰ τῶν μὲν βαρβάρων, πρὸς οὓς νῦν πολεμεῖς, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξαρκέσει κρατεῖν, ὅσον ἐν ἀσφαλείᾳ καταστῆσαι τὴν σαυτοῦ χώραν. τὸν δὲ νῦν μέγαν προσαγορευόμενον, καταλύειν ἐπιχειρήσεις· ἵνα τήν τε σαυτοῦ δόξαν μείζω ποιήσῃς, καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἐπιδείξῃς πρὸς οὓς χρὴ πολεμεῖν. πρὸ πολλοῦ δ' ἂν ἐποιησάμην ἐπιστεῖλαί σοι ταῦτα πρὸ τῆς στρατείας, ἵν' εἰ μὲν ἐπείσθης, μὴ τηλικούτῳ κινδύνῳ περιπεσεῖν· εἰ δ' ἠπείθησας, μὴ ἐγὼ συμβουλεύειν ἐδόκουν ταῦτα τοῖς ἤδη διὰ τὸ πάθος ὑπὸ πάντων ἐγνωσμένοις· ἀλλὰ τὸ συμβεβηκὸς ἐμαρτύρει τοὺς λόγους ὀρθῶς ἔχειν τοὺς ὑπ' ἐμοῦ περὶ αὐτῶν εἰρημένους. πολλὰ δ' ἔχων εἰπεῖν διὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν, παύσομαι λέγων. οἶμαι γὰρ καὶ σὲ, καὶ τῶν ἑταίρων τοὺς σπουδαιοτάτους, ῥᾳδίως, ὁπόσ' ἂν βούλησθε, τοῖς εἰρημένοις προσθήσειν· πρὸς δὲ τούτοις φο-

A rara & suauiora suscipere liceat: neque ea, per quæ & tibi coniunctissimos molestiis ac solicitudinibus afficias, & hostibus tuis magnam spem subministres: id quod nunc quoque abs te factum est. Sed barbaros istos, cum quibus nũc dimicas, tantisper vicisse suffecerit, dum regnum tuum in tuto collocaris. Iste verò qui nunc Magnus Rex ap- B pellaretur, regno euertendus est: vt & gloriam tuam amplifices, & Græcis ostẽdas cum quibus bella gerenda sint. Vehementer autem optarim, me hęc ad te scripsisse ante susceptã expeditionem: vt vel, si paruisses, in tantum periculũ nõ venisses, vel si mea monita neglexisses, ego nõ viderer ea suadere quę nunc, C euentu magistro edocti, omnes probant: sed vt exitus testaretur, vera & recta fuisse mea his de rebus consilia. Quum verò huius disputationis ea natura sit vt largam dicendi materiam præbeat: ego pluribus verbis non vtar: quòd existimo & teipsum, & ex amicis tuis viros honestissimos facilè quàm D multa volueritis, ad hæc adiecturos. Præterea ve-

ήτασμαι τὴν ἀκρίβειαν. καὶ γὰρ νῦν κατὰ μικρὸν προϊὼν ἔλαθον ἐμαυτὸν οὐκ εἰς ἐπιστολῆς συμμετρίαν, ἀλλ' εἰς λόγου μῆκος ἐξοκείλας. οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐ παραλειπτέον ἐστὶ τά γε περὶ τῆς πόλεως· ἀλλὰ πειρατέον παρακαλέσαι σε πρὸς τὴν οἰκειότητα καὶ χρῆσιν αὐτῆς. οἶμαι γὰρ πολλοὺς εἶναι τοὺς ἀπαγγέλλοντας καὶ λέγοντας οὐ μόνον τὰ δυσχερέστατα τῶν περὶ σοῦ παρ' ἡμῖν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὑτῶν προστιθέντας, οἷς οὐκ εἰκὸς προσέχειν σε τὸν νοῦν. καὶ γὰρ ἄτοπον ἂν ποιοίης, εἰ τὸν μὲν δῆμον τὸν ἡμέτερον ψέγοις, ὅτι ῥᾳδίως πείθεται τοῖς διαβάλλουσιν, αὐτὸς δὲ φαίνοιο πιστεύων τοῖς τὴν τέχνην ταύτην ἔχουσι· καὶ μὴν γινώσκεις, ὡς, ὅσῳπερ ἂν τὴν πόλιν εὐαγωγοτέραν ὑπὲρ τῶν τυχόντων οὖσαν ἀποφαίνωνται, τοσούτῳ μᾶλλόν σοι συμφερόντως ἔχουσαν αὐτὴν ἐπιδεικνύουσιν· εἰ γὰρ οἱ μηδὲν ἀγαθὸν οἷοί τε ὄντες ποιῆσαι, διαπράττονται τοῖς λόγοις, ἃ ἂν βούλωνται, ἦπου σέ γε προσήκει τὸν πλεῖστ' ἂν ἔργῳ δυνάμενον

A reor ne fuerim in hoc loco tractando curiosior. Nam dum paulatim progredior, non animaduerti, me, neglecta epistolæ breuitate, in iustæ orationis prolixitatem incidisse. Quæ quanquam ita sunt, non tamen præterire debeo, quæ de nostra vrbe dicenda sunt: sed danda est opera vt te adhorter ad B contrahendam cum ea familiaritatem, & amicitiæ vsum. Arbitror enim esse multos qui nuntient, atque dictitent, non odiosissima tantùm quæ apud nos de te dicta sunt, sed quædã etiam de suo affingant: quibus te auscultare non decet. Absurdum enim fuerit, te, qui nostrum populum eo reprehendas C quod calumniatoribus facilè aures præbeat, illos magnifacere qui artem calumniandi exercent. Atque etiam intelligis, istos, quo facilius ciuitatem nostram à quibuslibet, in quamuis posse traduci partem asserunt: eo tibi magis opportunam eam esse ostẽdere. Nã si hi qui nulla in rempubl. beneficia conferunt, solis verbis quicD quid volunt impetrant: quî consentaneum est, te qui ipsis factis nos plurimũ

εὐεργετῆσαι, μηδενὸς ἀτυχεῖν παρ' ἡμῶν. ἡγοῦμαι δὲ δεῖν πρὸς μὲν τοὺς πικρῶς τῆς πόλεως κατηγοροῦντας ἐκείνους ἀντιτάττειν τοὺς πάντα γε ταύτης εἶναι λέγοντας, καὶ τοὺς μήτε μεῖζον μήτ' ἔλαττον αὐτὴν ἠδικηκέναι φάσκοντας· ἐγὼ δ' οὐδὲν ἂν εἴποιμι τοιοῦτον. αἰσχυνθείην γὰρ ἂν εἰ τῶν μὲν ἄλλων μηδὲ τοὺς θεοὺς ἀναμαρτήτους εἶναι νομιζόντων, αὐτὸς τολμῴην λέγειν ὡς οὐδὲν πώποτε πεπλημμελήκαμεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνο ἔχω περὶ αὐτῆς εἰπεῖν, ὅτι χρησιμωτέραν οὐκ ἂν εὕροις ταύτης οὔτε τοῖς Ἕλλησιν, οὔτε τοῖς σοῖς πράγμασιν. ᾧ μάλιστα προσεκτέον τὸν νοῦν ἐστιν. οὐ μόνον γὰρ ἂν συναγωνιζομένη γίγνοιτ' ἂν αἰτία σοι πολλῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ φιλικῶς ἔχειν μόνον δοκοῦσα. τούς τε γὰρ ὑπὸ σοῦ νῦν ὄντας ῥᾷον ἂν κατάσχοις οὕτως, εἰ μηδεμίαν ἔχοιεν ἀποστροφήν· τῶν τε βαρβάρων, οὓς βουληθείης θᾶττον ἂν καταστρέψαιο. καίτοι πῶς οὐ χρὴ προθύμως ὀρέγεσθαι τῆς τοιαύτης εὐνοίας, δι' ἧς οὐ μόνον τὴν ὑπάρχουσαν ἰσχὺν ἀσφαλῶς καθέξεις, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἑτέραν

A iuuare potes, quicquam à nobis non consecuturum? Acerbis autem nostræ vrbis accusatoribus illos esse opponendos video, qui Atheniensium omnia esse dicunt: neque minus eos qui Athenienses nulla vel magna vel parua in re deliquisse asserunt. Absit autem vt ego tale aliquid dicam. Nam quum alij nec deos omni crimi- B ne vacare putent, me gloriari puderet, nos nihil vnquam peccauisse: illud tamen habeo dicere, te nullam aliam vrbem inuenturum, quæ vel Græcis vel tuis rebus magis sit opportuna. Quod tibi est diligétissimè cõsiderandum. Nec enim tantùm, si tecum societatem inierit, sed si vel amica tibi esse visa fuerit, C maximas tibi allatura est vtilitates. Nam & hos qui tibi nunc parent, si non habebunt ad quos confugiant, in officio continebis: & quosuis barbarorum celerius subiges. An verò talis beneuolentia nõ alacriter expetenda est, qua non modò partum imperium securè teneas, sed amplã etiam ditionem sine

ἀκινδύνως προσκτήσῃ; θαυμάζω δ᾽ ὅσοι τῶν τὰς δυνάμεις ἐχόντων, τὰ μὲν τῶν ξενιτευομένων στρατόπεδα μισθοῦνται, καὶ χρήματα πολλὰ δαπανῶνται· συνειδότες ὅτι πλείους ἠδίκηκε τῶν πιστευόντων αὐτοῖς, ἢ σέσωκε, τὴν δὲ πόλιν τὴν τηλικαύτην δύναμιν κεκτημένην, μὴ πειρῶνται θεραπεύειν, ἣ καὶ πόλιν μίαν ἑκάστην καὶ ξύμπασαν τὴν Ἑλλάδα πολλάκις ἤδη σέσωκεν. ἐνθυμοῦ δ᾽ ὅτι πολλοῖς καλῶς βεβουλεῦσθαι δοκεῖς, ὅτι δικαίως κέχρησαι Θετταλοῖς, καὶ συμφερόντως ἐκείνοις, ἀνδράσιν οὐκ εὐμεταχειρίστοις, ἀλλὰ μεγαλοψύχοις, καὶ στάσεως μεστοῖς. χρὴ τοίνυν καὶ περὶ ἡμᾶς πειρᾶσθαι γίγνεσθαι τοιοῦτον, ἐπιστάμενον ὅτι τὴν μὲν χώραν Θετταλοὶ, τὴν δὲ δύναμιν ἡμεῖς ὅμορόν σοι τυγχάνομεν ἔχοντες· ἣν ἐκ παντὸς τρόπου ζήτει προσάγεσθαι. πολὺ γὰρ κάλλιόν ἐστι τὰς εὐνοίας τῶν πόλεων αἱρεῖν, ἢ τὰ τείχη. τὰ μὲν γὰρ οὐ μόνον ἔχει φθόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν τοιούτων τὴν αἰτίαν τοῖς στρατοπέδοις ἀνατιθέασιν. ἢν δὲ τὰς οἰκειότητας καὶ τὰς εὐνοίας κτήσασθαι δυνηθῇς,

periculo acquiras? Miror equidem eorum principum rationes, qui peregrinos milites conducunt, & magnis impensis aiunt, à quibus & ipsi norunt plures eorum qui illis crediderunt, esse proditos, quàm seruatos: tam potentis verò vrbis adiungere sibi studia non conantur, quæ cùm singulas vrbes, tum vniuersam Græciam sæpe iam conseruauit. Illud cogita, multos laudare tuam prudentiam, quòd ita cũ Thessalis egeris, vt & æquum erat, & illis expediebat: qui quidem viri sunt non facilimis ingeniis, sed animosi & seditiosissimi. Isthæc eadem ratio de nobis etiam erit ineunda, quum scias, vt regionem Thessalorum, sic Atheniensium potentiam tibi esse finitimam: quam tibi omni studio conciliare debes, quum sit multo præclarius beneuolentiam ciuitatum capere, quàm mœnia. Hoc enim non modò inuidiosum est, sed & quicquid sit huius generis, exercitibus plerunque ascribitur: si autem familiaritates contrahere potueris, & hominum beneuolentiam colligere,

ἅπαντες τὴν σὴν διάνοιαν ἐ-
παινέσουσι. δικαίως δ᾽ ἄν μοι
πιστεύοις οἷς εἴρηκα περὶ τῆς
πόλεως. φανήσομαι γὰρ οὔτε κο-
λακεύειν αὐτὴν ἐν τοῖς λόγοις
εἰθισμένος, ἀλλὰ πλεῖστα
πάντων ἐπιτετιμηκὼς, οὔτ᾽ αὖ
παρὰ τοῖς πολλοῖς, καὶ τοῖς
εἰκῇ δοκιμάζουσιν εὖ φερόμε-
νος, ἀλλ᾽ ἀγνοούμενος ὑπ᾽ αὐτῶν,
καὶ φθονούμενος, ὥσπερ σύ.
πλὴν τοῦτο διαφέρομεν, ὅτι
πρὸς σὲ μὲν διὰ τὴν εὐδαιμο-
νίαν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ἔ-
χουσι· πρὸς ἐμὲ δὲ, διότι προσ-
ποιοῦμαι τὸ βέλτιον αὐτῶν φρο-
νεῖν, καὶ πλείους ὁρῶσί μοι δια-
λέγεσθαι βουλομένους, ἢ σφίσιν
αὐτοῖς. ἐβουλόμην δ᾽ ἂν ἡμῖν
ὁμογνωμόνως ῥᾴδιον εἶναι, τὴν δό-
ξαν, ἣν ἔχομεν παρ᾽ αὐτοῖς
διαφεύγειν. νῦν δὲ σὺ μὲν οὐ
χαλεπῶς, ἂν βουληθῇς, αὐτὴν
διαλύσεις· ἐμοὶ δ᾽ ἀνάγκη καὶ
διὰ τὸ γῆρας, καὶ δι᾽ ἄλλα
πολλὰ στέργειν τοῖς παροῦσι.
ὥστ᾽ οὐκ οἶδ᾽ ὅ, τι πλείω δεῖ
λέγειν, πλὴν τοσοῦτον, ὅτι δεῖ
τὴν βασιλείαν καὶ τὴν εὐδαιμο-
νίαν τὴν ὑπάρχουσαν ὑμῖν πα-
ρακατατίθεσθαι τῇ τῶν Ἑλλήνων
εὐδαιμονίᾳ καὶ εὐνοίᾳ.

A sapientiam tuam mirabuntur omnes. Hæc quæ de vrbe nostra disserui, affirmanti mihi iure credes. Satis enim constat, me & meis ciuibus adeo assentari non solere, vt nemo sit omnium qui sæpius eos reprehenderit, neque etiam in magno esse pretio apud vulgus, & temerarios rerum æstimatores: sed B illorum aliis ignotum esse, aliis æquè inuisum ac te. Hoc tamen inter nos interest, quòd tibi opes & potentiam inuident: mihi, quòd me illis sapientiorem esse profiteor, pluresque sunt qui mea consuetudine quàm illorum delectetur. Vtinam verò tam facile mihi esset, quàm tibi, conceptam de nobis vulgi opinionem abolere. C Nunc id quidem in tua manu est, modò velis: mihi verò, cùm propter senium, tum pluribus aliis de causis, boni fortuna mea est consulenda. Quare non video plura dicere quorsum attineat: hoc tamen addam, licere vobis regnum vestrũ ac felicitatem, Græcorum felicitati & beneuolentiæ tanquam depositum commendare. D

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ τρίτης ἐπιστολῆς.

Παρακαλεῖ Φίλιππον, πάντα τἆλλα ἀφέντα, πολεμῆσαι τῷ Περσῶν βασιλεῖ, μηδὲν ἀναβαλλόμενον.

IN TERTIAM EPISTOLAM argumentum.

Hortatur Philippum, vt relictis rebus omnibus, regi Persarum quamprimùm bellum inferat.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ Φιλίππῳ χαίρειν.

Ἐγὼ διελέχθην μὲν καὶ πρὸς Ἀντίπατρον, περί τε τῶν τῇ πόλει συμφερόντων, καὶ σοὶ, ἐξαρκούντως, ὡς ἐμαυτὸν ἔπειθον. ἐβουλήθην δὲ γράψαι καὶ πρὸς σὲ B περὶ ὧν μοι δοκεῖ πρακτέον εἶναι μετὰ τὴν εἰρήνην, παραπλήσια τοῖς ἐν τῷ λόγῳ γεγραμμένοις, πολὺ δ᾽ ἐκείνων συντομώτερα. κατ᾽ ἐκεῖνον μὲν γὰρ τὸν χρόνον συνεβούλευον, ὡς χρὴ διαλλάξαντά σε τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν Λακεδαιμονίων, καὶ τὴν Θηβαίων, καὶ τὴν Ἀργείων, εἰς ὁμόνοιαν κατα- C στῆσαι τοὺς Ἕλληνας· ἡγούμενος,

ISOCRATES Philippo S.D.

Etsi cum Antipatro etiam, & de nostræ vrbis & tuis commodis, satis, vt mihi persuadeo, copiosè disserui: tamen ad te quoque scribere volui, quid, pace iam facta, mihi agendum esse videatur: non multum absimilia his quæ in oratione perscripta sunt, sed multo breuiora. Tum enim suadebam vt compositis nostræ vrbis, & Lacedæmoniorum, & Thebanorum Argiuorúmque controuersiis, Græcos in concordiam reduceres. Existimabam enim,

ἐὰν τὰς προεχούσας πόλεις πείσῃς οὕτω φρονεῖν, ταχέως καὶ τὰς ἄλλας ἐπακολουθήσειν. τότε μὲν οὖν ἄλλος ἦν καιρός. νῦν δὲ συμβέβηκε μηκέτι δεῖν πείθειν. διὰ γὰρ τὸν ἀγῶνα τὸν γεγενημένον, ἠναγκασμένοι πάντες εἰσὶν εὖ φρονεῖν, καὶ τούτων ἐπιθυμεῖν, ὧν ἐπενοούμην σε βούλεσθαι πράττειν καὶ λέγειν· ὡς δεῖ παυσαμένους τῆς μανίας, καὶ τῆς πλεονεξίας, ἣν ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν· πρὸς δὲ τούτοις κἀκεῖνο πολλοὶ παρ' ἐμοῦ πυνθάνονται· πότερον ἐγώ σοι παρῄνεσα ποιήσασθαι τὴν στρατείαν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἢ σοῦ διανοηθέντος συνεῖπον· ἐγὼ δ' οὐκ εἰδέναι μέν φημι τὸ σαφές· οὐ γὰρ συγγεγενῆσθαί σοι πρότερον. οὐ μὴν ἀλλ' οἴεσθαι, σὲ μὲν ἐγνωκέναι περὶ τούτων, ἐμὲ δὲ συνειρηκέναι ταῖς σαῖς ἐπιθυμίαις. ταῦτα δ' ἀκούοντες, ἐδέοντό μου παρακελεύεσθαί σοι, καὶ προτρέπειν ἐπὶ τῶν αὐτῶν τούτων μένειν· ὡς οὐδέποτε ἂν γενομένων οὔτε καλλιόνων ἔργων οὔτ' ὠφελιμωτέρων τοῖς Ἕλλησιν, οὔτ' ἐν καιρῷ μᾶλλον

A si id à principibus ciuitatis impetrasses, quamprimum reliquas quoque secuturas. Ac illo quidem tempore alius erat rerum status, nunc verò in eo loco res sunt vt suadere nihil sit necesse. Nam propter commissum prelium, omnes coacti sunt ad sanã mentẽ redire, & ea desiderare, quæ tibi & agenda & dicenda B esse sentiebam: bellum videlicet, omissa insania & auaritia, qua alios alij exagitarent, in Asiã esse transferendum. Præterea illud etiam complures ex me quærunt, vtrum ego tibi suaserim, vt expeditionem contra barbaros susciperes: an verò, quum tu iam id decreuisses, ego sententiæ tuę approbator accesserim. Ego verò qui nunquã ha- C ctenus te conuenerim, nihil me de eo comperti habere dico: sed putare tamẽ, quum tibi id iam antea deliberatum esset, me tuis consiliis suffragatum esse. Quę illi quum audirent me rogabant vt te hortarer ne mutares consilium. Nunquam enim edi posse illustriora facinora, vel Græcis vtiliora: neque vn- D quam posse dari meliorem

πραχθησομένων. εἰ μὲν οὖν εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἥνπερ πρότερον, καὶ μὴ παντάπασιν ἦν ἀπειρηκώς, οὐκ ἂν δι' ἐπιστολῆς διελεγόμην· ἀλλὰ παρὼν νῦν αὐτὸς παρώξυνον ἄν σε, καὶ παρεκάλουν ἐπὶ τὰς πράξεις ταύτας. νῦν δ', ὡς δύναμαι, παρακελεύομαί σοι μὴ καταμελῆσαι τούτων, πρὶν ἂν τέλος ἐπιθῇς αὐτοῖς. ἔτι δὲ πρὸς μὲν ἄλλο τι τῶν ὄντων ἀπλήστως ἔχειν, οὐ καλόν. αἱ γὰρ μετριότητες παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐδοκιμοῦσι· δόξης δὲ μεγάλης καὶ καλῆς ἐπιθυμεῖν, καὶ μηδέποτ' ἐμπίπλασθαι, προσήκει τοῖς πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκοῦσιν· ὅπερ σοι συμβέβηκεν. ἡγοῦ δὲ τόθ' ἕξειν αὐτὴν ἀνυπέρβλητον, καὶ τῶν σοι πεπραγμένων ἀξίαν, ὅταν τοὺς μὲν βαρβάρους ἀναγκάσῃς εἱλωτεύειν τοῖς Ἕλλησι, πλὴν τῶν σοι συναγωνιζομένων· τὸν δὲ βασιλέα τὸν νῦν μέγαν προσαγορευόμενον, ποιήσῃς τοῦτο πράττειν ὃ ἂν σὺ προστάττῃς. ταῦτα δὲ κατεργάσασθαι πολὺ ῥᾷόν ἐστιν ἐκ τῶν νῦν παρόντων, ἢ προελθεῖν ἐπὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν δόξαν, ἣν ἔχεις

A rei gerendæ occasionem. Si igitur ea quæ olim fuit, ingenij facultas mihi suppeteret, neque senectus omnes vires ademisset: non per literas tecum agerem, sed coràm te incitarem, & cohortarer ad hoc negotium strenuè suscipiendum. Nunc vt possum, te hortor ne hæc negligas, aut desistas priusquam rem omnem confeceris. Alterius porrò alicuius rei B cupiditate insatiabili æstuare, non est honestum. Nam plerisque probatur mediocritas: sed magnam illustrémque gloriam desiderare, nec eius vnquam satietate affici debent qui aliis multum antecellunt: id quod tibi contigit. Tum autem ad famæ tuæ splendorem nihil posse accedere C putato, eámque rebus tuis gestis parem fore, quum barbaros (iis exceptis qui se ad ductum tuum applicauerint) Græcis seruire coegeris: illúmque regem qui nunc magnus appellatur, eò redegeris vt ea agat quæ tu imperaris. Hoc autem rerum statu nunc hæc tibi perficere multo facilius est, quàm D eam consequi potentiam & gloriam, quam tibi

περὶ τῆς βασιλείας τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν ὑπαρξάσης. οὐδὲ γὰρ ἔσται λοιπὸν ἔτι πλὴν θεὸν γενέσθαι. χάριν δ' ἔχω τῷ γήρᾳ ταύτην μόνην, ὅτι προήγαγεν εἰς τοῦτό μου τὸν βίον, ὥσθ' ἃ νέος ὢν διενοούμην καὶ γράφειν ἐπεχείρουν ἔν τε τῷ πανηγυρικῷ λόγῳ καὶ τῷ πρός σε πεμφθέντι, τούτων ἤδη τὰ μὲν νῦν γιγνόμενα διὰ τῶν σῶν ἐφορᾶν πράξεων, τὰ δ' ἐλπίζω γενήσεσθαι.

A vetusti regni subsidio comparasti. Neque enim quicquam tibi est reliquum nisi vt deus fias. Ego.v.senectuti ob hoc vnũ habeo gratiam, quòd eò vsque produxi vitæ meæ tempus, vt ea quæ adolescens animo agitaui, & tum in Panegyrica: tum ad te missa oratione scribenda suscepi, partim nunc per te geri & administrari videam, partim deinceps B perficienda esse sperem.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ τετάρτης ἐπιστολῆς.

Διόδοτον ἀκροατὴν αὐτοῦ καὶ ἑταῖρον γενόμενον σὺν τῷ υἱῷ ἐκείνου συνίστησιν ὑπερφυῶς, καὶ παραινεῖ Φιλίππῳ λεληθότως, συμβούλους εὖ φρονοῦντας παραλαμβάνειν, καὶ πρὸς τὴν τῶν φίλων παρρησίαν ἐν τῷ νουθετεῖν οὐκ ἀηδῶς διακεῖσθαι.

ARGVMENTVM quartæ Epistolæ.

Diodotum discipulum & amicum suum, vna cum eius filio egregiè commendat, & subobscurè Philippum monet, vt sapientes sibi consiliarios adiungat, & amicorum in admonendo libertatem gratam acceptámque habeat.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ Φιλίππῳ χαίρειν.

Ἐγώ, καίπερ ἐπικινδύνου παρ' ἡμῖν ὄντος εἰς Μακεδονίαν πέμπειν ἐπιστολήν, οὐ μόνον νῦν, ὅτε πολεμοῦμεν πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰρήνης οὔσης, ὅμως γράψαι πρὸς σὲ εἱλόμην περὶ Διοδότου. δίκαιον εἶναι νομίζων πάντας μὲν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τοὺς ἐμαυτῷ πεπλησιακότας, καὶ γεγενημένους ἀξίους ἡμῶν· οὐχ ἥκιστα δὲ τοῦτον, καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν εἰς ἡμᾶς, καὶ τὴν ἄλλην ἐπιείκειαν. μάλιστα μὲν οὖν ἐβουλόμην ἂν αὐτὸν συσταθῆναι δι' ἡμῶν. ἐπειδὴ δὲ δι' ἑτέρων ἐντετύχηκέ σοι, λοιπόν ἐστί μοι μαρτυρῆσαι περὶ αὐτοῦ, καὶ βεβαιῶσαι τὴν γεγενημένην αὐτῷ πρὸς σὲ γνῶσιν. ἐμοὶ γὰρ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν συγγεγενημένων ἀνδρῶν, καὶ δόξας ἐνίων μεγάλας ἐχόντων, τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων, οἱ μέν τινες περὶ τὸν λόγον, οἱ δὲ περὶ τὸ διανοηθῆναι καὶ πρᾶξαι δεινοὶ γεγόνασιν· οἱ δ' ἐπὶ μὲν τοῦ βίου σώφρονες, καὶ

ISOCRATES Philippo S.D.

Qvanqvam apud nos periculosum est literas mittere in Macedoniam, non modò nunc quum bellum vobiscum gerimus, sed pacis etiam tempore: B ego tamen ad te scribere de Diodoto institui. Æquum enim esse existimo vt magnifaciam cùm omnes familiares meos, qui se nobis dignos præbuerunt: tùm verò hunc, propter & beneuolentiam erga nos, & morum integritatem. Maximè autem vellem eum per nos fuisse commendatum. Postquam verò C aliorum opera ei aditus ad te patefactus est, hoc mihi relinquitur: vt testimonium de eo dicam: eámque notitiam quæ inter te & illum est, confirmem. Nam cùm multi & varij viri, atque ex illis plerique gloria celebres, mea consuetudine sint vsi: reliquorum alij eloquentia, alii prudentia & rebus gerendis D clarueruut. Ac alij quidem vitæ modestia &

χαρι-

χαρίεντες, πρὸς δὲ τὰς ἄλλας χρήσεις καὶ διαγωγὰς, ἀφυεῖς παντάπασιν. τούτῳ δὲ οὕτως εὐάρμοστον τὴν φύσιν ἔχειν, ὥστ' ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις τελειότατος εἶναι. καὶ ταῦτ' οὐκ ἂν ἐτόλμων λέγειν, εἰ μὴ τὴν ἀκριβεστάτην πεῖραν αὐτός τε εἶχον αὐτοῦ, καὶ σὲ λήψεσθαι προσεδόκων, τὰ μὲν αὐτὸν χρώμενον αὐτῷ, τὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων τῶν ἐμπείρων αὐτοῦ πυνθανόμενον· ὧν οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν, εἰ μὴ λίαν εἴη φθονερὸς, καὶ εἰπεῖν, καὶ βουλεύσασθαι οὐδενὸς ἧττον αὐτὸν δύνασθαι, καὶ δικαιότατον, καὶ σωφρονέστατον εἶναι καὶ χρημάτων ἐγκρατέστατον· ἔτι δὲ καὶ συμβιοῦν ἁπάντων ἥδιστον, καὶ λιγυρώτατον. πρὸς δὲ τούτοις πλείστην ἔχειν παρρησίαν, οὐχ ἣν οὐ προσῆκεν, ἀλλὰ τὴν εἰκότως ἂν μέγιστον γιγνομένην σημεῖον τῆς εὐνοίας τῆς πρὸς τοὺς φίλους. ἣν τῶν δυναστῶν οἱ μὲν ἀξιόχρεων τὸν ὄγκον τῆς ψυχῆς ἔχοντες τιμῶσιν, ὡς χρησίμην οὖσαν· οἱ δὲ ἀσθενέστεροι τὰς φύσεις ὄντες, ἢ κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐξουσίας δυσχεραίνουσιν, ὡς

A suauitate morum commẽdati sunt, quum ad alios vsus & actiones prorsus inepti essent: huic autem ea contigit ingenij dexteritas, vt in his quæ diximus omnibus sit absolutissimus. Quæ ego dicere nõ auderem nisi & ipse ab omni parte perspectum cum haberem: & omnino putarem, te idem cogniturũ partim ex familiaribus B cum eo congressibus, partim ex eorum quibus notus est, sermonibus. Quorum nemo erit, nisi supra modum sit inuidus, quin fateatur, eum & eloquẽtia & consiliis nullo esse inferiorem, virúmque iustissimum, & modestissimum, & ab auaritia alienissimum, atque in vitæ consuetudine suauissimum hominem, & vrbanissimum. Ad- C hæc, magnam in eo esse dicendi libertatem: non illam indecoram, sed hanc quæ iure maximum signum habetur beneuolẽtiæ erga amicos: quam ex principibus hi qui tantos animos habent, quantos imperij maiestas requirit, tanquam vtilem venerãtur. Qui autem imbecillioribus sunt D ingeniis, quàm potentiæ amplitudo postulat, vt

ὧν οὐ προαιροῦνται τὶ ποιεῖν βιαζομένην αὐτοὺς, οὐκ εἰδότες ὡς οἱ μάλιστα περὶ τῶν συμφερόντων ἀντιλέγειν τολμῶντες, οὗτοι πλείστην ἐξουσίαν αὐτοῖς τοῦ πράττειν, ἃ βούλονται παρασκευάζουσιν· εἰκὸς μὲν γὰρ διὰ τοὺς ἀεὶ πρὸς ἡδονὴν λέγειν προαιρουμένους, οὐχ ὅπως μοναρχίας δύνασθαι ποιεῖν δυνάμεις, αἳ πολλοὺς τοὺς ἀναγκαίους ἐφέλκονται κινδύνους, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰς πολιτείας, αἳ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας εἰσί. δεῖ δὲ τοὺς ἐπὶ τῷ βελτίστῳ παῤῥησιαζομένους πολλὰ σώζειν δύνασθαι καὶ τῶν ἐπιδόξων διαφθαρήσεσθαι πραγμάτων· ὧν ἕνεκα προσήκει μὲν παρὰ πᾶσι τοῖς μονάρχοις πλέον φέρεσθαι τοὺς τὴν ἀλήθειαν ἀποφαινομένους, τῶν ἅπαντα μὲν πρὸς χάριν, μηδὲν δὲ ἄξιον χάριτος λεγόντων. συνέβη δ᾽ ἔλαττον ἔχειν αὐτοὺς παρ᾽ ἐνίοις αὐτῶν. ὃ καὶ Διοδότῳ παθεῖν συνέπεσε παρά τισι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν δυναστευόντων· οἷς πολλὰ μὲν χρήσιμος γενόμενος οὐ μόνον τῷ συμβουλεύειν, ἀλλὰ καὶ τῷ

molestam auersantur: quasi verò per eam cogantur aliquid contra sui animi voluntatem facere, qui nõ intelligunt quum de vtilitate deliberatur, eos qui aduersari audent, maximam eis dare potestatem ea quæ velint faciendi. Consentaneum enim est eos qui ad gratiam loqui omnia student, non modò regum imperia, quæ multa, eáque necessaria pericula secum trahunt, firmare non posse: sed ne rerumpubl. quidem, quæ aliquanto tutiores sunt, libertatem. Decet autem eos qui propter audientium vtilitaté, liberè quæ sentiunt, dicũt, multa conseruare posse, quæ alioqui peritura videbantur. Quibus de causis æquũ est, apud omnes principes maiorem esse eorum qui vera dicere non dubitant, autoritatem, quàm horum qui ad gratiam omnia, nihil autem gratia dignum loquuntur. Fieri tamẽ solet vt illi apud nõnullos minore in pretio sint quàm assentatores: id quod etiã Diodotum apud quosdam Asiæ proceres afflixit. Quorum commodis quum multis in rebus cõsuluisset, non dandis modò consiliis, sed rebus etiam

πράττειν, καὶ κινδυνεύειν, διὰ τὸ παρρησιάζεσθαι πρὸς αὐτοὺς περὶ ὧν ἐκείνοις συνέφερε, καὶ τῶν οἴκοι τιμῶν ἀπεστερήθη, καὶ πολλῶν ἄλλων ἐλπίδων. καὶ μεῖζον ἴσχυσαν αἱ τῶν τυχόντων ἀνθρώπων κολακεῖαι τῶν εὐεργεσιῶν τῶν τούτου. δι᾽ ἃ δὴ καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀεὶ προσιέναι διανοούμενος, ὀκνηρῶς εἶχεν, οὐχ ὡς ἅπαντας ὁμοίους εἶναι νομίζων τοὺς ὑπὲρ αὐτὸν ὄντας, ἀλλὰ διὰ τὰς παρ᾽ ἐκείνων γεγενημένας δυσχερείας. καὶ πρὸς τὰς παρ᾽ ὑμῶν ἐλπίδας οὐ προθυμότερος ἦν. παραπλήσιον, ἔμοιγε δοκεῖ, πεπονθὼς τῶν πεπλευκότων τισίν, οἳ πρῶτοι, ὅταν χρήσωνται χειμῶσιν, οὐκέτι θαρροῦντες εἰσβαίνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, καίπερ εἰδότες ὅτι καὶ καλοῦ πλοῦ πολλάκις ἐπιτυχεῖν ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐπεί σοι συνέστηκε, καλῶς ἔδοξε ποιεῖν. λογίζομαι γὰρ αὐτῷ συνοίσειν μάλιστα μὲν τῇ φιλανθρωπίᾳ τῇ σῇ λογιζόμενος, ἣν ἔχειν ὑπείληφας παρὰ τοῖς ἔξωθεν ἀνθρώποις· ἔπειτα νομίζων οὐκ ἀγνοεῖν ὑμᾶς ὅτι πάντων ἐστὶν ἥδιστον, καὶ λυσιτελέστατον τὸ πιστοὺς ἅμα καὶ χρησίμους

gerendis, adeundísque periculis: quia tamen liberius eos officij sui monebat, tum honores quos in patria tenuit, amisit, tum amplissimorũ spe præmiorum decidit. Ita plus valuerunt leuissimorum hominũ adulationes, meritis & beneficiis tanti viri. His de causis, tametsi ad vos se cõferre semper in animo habebat, tamen nescio quo timore est retardatus: non quòd omnes in altiori dignitatis gradu collocatos, similes esse inter se putaret: sed quia difficiles aliorũ mores expertus, minus auidè spẽ quæ à vobis ostẽdebatur, amplecti audebat. In quo idẽ illi accidisse videtur, quod nauigantium plerisque: qui vbi semel in tẽpestates inciderunt, nunquam securis animis mare ingrediuntur: etsi sciunt sæpe prosperam etiam nauigationem solere contingere. Sed quoniam tibi commendatus est: id bene est factum, eíque profuturum puto. Quod vt existimem, tua in primis facit humanitas, quæ ab exteris hominibus prædicatur. Deinde vos præterire non arbitror, nihil esse suauius vel vtilius, quàm fideles simul & vtiles amicos

φίλους κτᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. A καὶ τοὺς τοιούτους εὖ ποιεῖν, ὑπὲρ ὧν πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων χάριν ὑμῖν ἕξουσιν. ἅπαντες γὰρ οἱ χαρίεντες τοὺς τοῖς σπουδαίοις τῶν ἀνθρώπων καλῶς ὁμιλοῦντας ὁμοίως ἐπαινοῦσι, καὶ τιμῶσιν, ὥσπερ αὐτοὶ τῶν ὠφελειῶν ἀπολαύοντες. ἀλλὰ γὰρ Διόδοτον αὐτοῦ οἶμαί σε μάλιστα προτρέψασθαι πρὸς τὸ φροντίζειν ἑαυτοῦ. B συνέπειθον δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῶν ὑμετέρων ἀντέχεσθαι πραγμάτων, καὶ παραδόνθ' ὑμῖν ἑαυτὸν, ὥσπερ μαθητὴν εἰς τοὔμπροσθεν πειρᾶσθαι προελθεῖν. ὁ δὲ ταῦτά μου λέγοντος, ἐπιθυμεῖν μὲν ἔφασκε τῆς ὑμετέρας φιλίας· οὐ μὴν ἀλλὰ παραπλήσιόν τι πεπονθέναι πρὸς αὐτὴν καὶ C πρὸς τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας. ἐκείνους γὰρ νικᾶν μὲν ἂν βούλεσθαι, καταβῆναι δ' εἰς αὐτοὺς οὐκ ἂν τολμῆσαι διὰ τὸ μὴ μετεσχηκέναι ῥώμης ἀξίας τῶν στεφάνων· τῶν τε παρ' ὑμῶν τιμῶν εὔξασθαι μὲν ἂν τυχεῖν, οὐκ ἐφίξεσθαι δ' αὐτοῦ προσδοκᾶν. τήν τε γὰρ ἀπειρίαν τὴν αὑτοῦ καταπεπλῆ- D χθαι, καὶ τὴν λαμπρότητα τὴν ὑμετέραν. ἔτι δὲ καὶ τὸ σω-

parare beneficiis: & de talibus viris bene mereri, propter quos multi etiam alij gratiam vobis habituri sunt. Omnes enim boni & docti, eos qui præstantibus doctrina & virtute viris honorem habẽt, non minus laudant & venerantur, quàm si in ipsos collata fuissent omnia. Sed ipsum Diodotum suapte potissimum industria effecturum esse arbitror vt sui curam geras. Autor autem etiam eius filio fui, vt se ad vos conferret, séque vobis in disciplinam quasi tradito, proficere, atque operæpretium facere conaretur. Quod quum ex me audisset, se quidem vestræ amicitiæ percupidum esse duxit: sed eodem esse erga illam animo quo erga certamina coronaria. Cupere enim in illis victoriam consequi: sed ad ea propterea descendere non audere, quòd sibi vires coronis dignas deesse animaduertat. eodémque modo se optare quidem honores à vobis consequi: sed eam sibi facultatem negatam esse arbitrari. nam & imperitia sua, & splendore vestro se deterreri. huc accedere cor-

μάτιον οὐκ εὐκρινὲς ὄν, ἀλλ' ἔχον πρόφασιν, ἣν νομίζειν ἐμποδιεῖν αὐτῷ πρὸς τὰ πολλὰ τῶν πραγμάτων. οὗτος μὲν οὖν, ὅ, τι δοκῇ αὐτῷ συμφέρειν, τοῦτο πράξει. σὺ δέ, ἐάν τε ᾖ περὶ ὑμᾶς, ἐάν τε ἡσυχίαν ἔχων διατρίβῃ περὶ τούτους τοὺς τόπους, ἐπιμελοῦ, καὶ τῶν ἄλλων μὲν ἁπάντων, ὧν τυγχάνει δεόμενος, μάλιστα δὲ τῆς ἀσφαλείας, καὶ τῆς τούτου καὶ τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· νομίσας, ὥσπερ παρακαταθήκην, ἔχειν τοῦτον, παρά τε τοῦ γήρως ἡμῶν, ὃ προσηκόντως ἂν πολλῆς τυγχάνῃ προνοίας, καὶ τῆς δόξης τῆς ὑπερεχούσης, εἴ τινος ἄρα σπουδῆς ἐστιν ἀξία, καὶ εὐνοίας τῆς πρὸς ὑμᾶς, ἣν ἔχων ἅπαντα τὸν χρόνον διατετέλεκα. καὶ μὴ θαυμάσῃς, μήτ' εἰ μακροτέραν γέγραφα τὴν ἐπιστολήν, μήτ' εἴ τι περιεργότερον ἢ πρεσβυτικώτερον εἰρήκαμεν ἐν αὐτῇ. πάντων γὰρ τῶν ἄλλων ἀμελήσας, ἑνὸς μόνου ἐφρόντισα τοῦ φανῆναι σπουδάζων ὑπὲρ ἀνδρῶν φίλων, καὶ προσφιλεστάτων μοι γεγενημένων.

A pusculum quoque minus elegans, & reprehensionibus obnoxium: quod existimet in multis sibi rebus impedimento fore. Et hic quidem, quod è re sua esse putabit, id faciet. Siue autem ad vos se contulerit, siue, quieti ac otio deditus, in hisce locis versabitur: curæ tibi esse velim, cùm cætera quibus indigebit omnia vt subministres: tum B verò & huius & parentis eius vita in tuto vt collocetur. Existimare enim debes te hunc tanquam depositum habere à senectute nostra (quæ minimè certè negligenda est) & ab ea autoritate (si quo fortè nomine digna videbitur) quã habemus: & ab ea beneuolentia, qua vos per omnem ætatem sum prosequutus. C Neque mireris, si vel prolixiorem scripsi epistolam, vel aliquid in ea curiosius aut senilius diximus. Ego enim, neglectis cæteris rebus omnibus in hoc vnum toto animo intentus fui, vt appareret mihi maximæ curæ esse amicorum commoda, quos summa charitate complector.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ἐπιστολῆς.

Συγχαίρει Ἀλεξάνδρῳ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἐν ἐγκωμίου σχήματι παρακαλεῖ αὐτὸν χρῆσθαι τοῖς βελτίστοις τε καὶ παιδείᾳ διαφέρουσι τῶν ἀνδρῶν, τὴν τῶν λόγων δεινότητα καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμης μᾶλλον ἀντιποιούμενον ἢ τῶν ἐριστικῶν λόγων· διασύρων, οἶμαι, τὴν Ἀριστοτέλους παίδευσιν.

ARGVMENTVM EPIstolæ quintæ.

GRratulatur Alexandro doctrinæ studium, eúmque specie laudationis hortatur, vt optimorum & doctissimorum consuetudine vtendo, eloquentiam, gerendæque reipublicæ scientiam magis quàm dialecticas disputationes amplectatur: non sine reprehensione, vt opinor, Aristotelicæ institutionis.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ Ἀλεξάνδρῳ χαίρειν.

Πρὸς τὸν πατέρα σου γράφων ἐπιστολήν, ἄτοπον ᾤμην ποιήσειν, εἰ περὶ τὸν αὐτὸν ὄντα σε τόπον ἐκείνῳ, μήτε προσερῶ, μήτε ἀσπάζωμαι, μήτε γράψω τι τοιοῦτον, ὃ ποιήσει τοὺς ἀγνοοῦντας μὴ νομίζειν ἤδη με παραφρονεῖν διὰ τὸ γῆρας, μηδὲ παντάπασι ληρεῖν, ἀλλ᾽ ἔτι τὸ καταλελειμμένον μοι μέρος, καὶ

ISOCRATES Alexandro S.D.

CVM ad patrem tuum literas darem, absurdè me facturum putarem, si te, qui in eodem loco cum illo B versareris, neque compellarem, neque salutarem: neque tale aliquid ad te scriberem, quod efficeret ne ij qui me ignorant, putarent me iam senio desipere, aut prorsus delirare: sed ingenium, quod adhuc

λοιπὸν ὄν, οὐκ ἀνάξιον εἶναι τῆς δυνάμεως, ἣν εἶχον νεώτερος ὤν. ἀκούω δέ γε πάντων λεγόντων, ὡς φιλάνθρωπος εἶ, καὶ φιλαθηναῖος, καὶ φιλόσοφος, οὐκ ἀφρόνως ποιῶν, ἀλλὰ νουνεχόντως. τῶν τε γὰρ πολιτῶν ἀποδέχεσθαί σε τῶν ἡμετέρων οὐ τοὺς ἠμεληκότας αὑτῶν καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιθυμοῦντας, ἀλλ' οἷς συνδιατρίβων, οὐκ ἂν λυπηθείης, συμβάλλων τε καὶ κοινωνῶν πραγμάτων οὐδὲν ἂν βλαβείης, οὐδ' ἀδικηθείης· οἵοισπερ χρὴ πλησιάζειν τοὺς εὖ φρονοῦντας. τῶν τε φιλοσοφιῶν οὐκ ἀποδοκιμάζειν μὲν οὐδὲ τὴν περὶ τὰς ἔριδας, ἀλλὰ νομίζειν εἶναι πλεονεκτικὴν ἐν ταῖς ἰδίαις διατριβαῖς· οὐ μὴν ἁρμόττειν οὔτε τοῖς τοῦ πλήθους προεστῶσιν, οὔτε τοῖς τὰς μοναρχίας ἔχουσιν. οὐ γὰρ συμφέρειν, οὐδὲ πρέπειν τοῖς μεῖζον τῶν ἄλλων φρονοῦσι, οὔτ' αὐτοῖς ἐρίζειν πρὸς τοὺς συμπολιτευομένους, οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπιτρέπειν πρὸς αὐτοὺς ἀντιλέγειν. ταύτην

A mihi reliquum est, nec vnà cum vigore corporis interiit, non indignum esse ea facultate qua iunior florebam. Prædicari autem te ab omnibus audio, vt & humanum, & Atheniensibus amicum, & sapientiæ studiosum: in quo profectò non insipienter sed prudētissime facis. Illo quoque laudem mereris, quòd ex B nostris ciuibus amare & magnifacere diceris, non eos qui nullum virtutis & doctrinæ studium habuerunt, malarúmque rerum cupiditate constricti tenentur: sed hos quorũ disputationibus audiendis nullas molestias capias: quorúmque commerciis & consiliis vtendo, neque damnis neque iniuriis C afficiaris. Talium enim consuetudo prudentibus expetenda est. Inter doctrinarum porrò genera ne dialecticas quidem disputationes improbare diceris: sed sic de illis sentire, vt eas existimes in priuatis congressibus permultum valere: non tamen vel populi gubernatoribus vel principibus esse opportunas. Nec enim expedire, D nec decere, vt qui dignitate cæteris præstant, vel ipsi cum ciuibus rixentur, vel cæteris dent contradicendi licentiam. Hoc

μὲν οὖν σε οὐκ ἀγαπᾷν σε τὴν διατριβὴν, προαιρεῖσθαι δὲ τὴν παιδείαν τὴν περὶ τοὺς λόγους, οἷς χρώμεθα περὶ τὰς πράξεις τὰς προσπιπτούσας καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν, καὶ μεθ' ὧν βουλευόμεθα περὶ τῶν κοινῶν· δι' ἣν νῦν τε δοκεῖς περὶ τῶν μελλόντων ἐπιεικῶς τοῖς ἀρχομένοις προστάττειν, καὶ οὐκ ἀνοήτως, ἃ δεῖ ποιεῖν ἑκάστους, περί τε τῶν καλῶν, καὶ δικαίων, καὶ τῶν τούτοις ἐναντίων ὀρθῶς κρίνειν· πρὸς δὲ τούτοις, κολάζειν, ὡς προσῆκόν ἐστιν, ἑκατέρους. σωφρονεῖς οὖν ταῦτα μελετῶν. ἐλπίδα γὰρ τῷ τε πατρὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχεις ὡς ἂν πρεσβύτερος γιγνόμενος ἐμμείνῃς τούτοις, τοσοῦτον προέξεις τῇ φρονήσει τῶν ἄλλων, ὅσονπερ ὁ πατήρ σου διενήνοχεν ἁπάντων.

A igitur studium te non amare ferunt, sed eloquentiæ disciplinam permagni facere, qua vtimur & in quotidianæ vitæ negotiis, & quum de republ. deliberamus. Per quam id tibi cõtigit, vt & nunc de futuris rebus prudenter iis qui tibi parent, & non insipienter quid singulos facere deceat, præcipere, & de rebus honestis & iustis, harúmque contrariis, rectè B iudicare videaris. præterea sic vel pœnis vel præmiis afficere vtrosque, vt mereantur. Magna igitur laude digna est tua sapientia, qui talibus studiis occuperis. Spem enim & patri & reliquis amicis affers, vbi ętate processeris, & in his actionibus perseueraris: fore vt reliquos tantũ sapiẽtia ante eas, quantum pater C tuus omnibus antecellit.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ἕκτης ἐπιστολῆς.

Κατ' ἀρχὰς αἰτιολογεῖ, διότι οὐ προσήκει αὐτῷ εἰς Θετταλίαν ἀποδημεῖν. εἶτα μακρᾷ χρησάμενος ἐφόδῳ, παραινεῖ, ὅτι δεῖ τὴν τῶν συμπολιτευομένων εὔνοιαν προτιμᾶσθαι τῆς τυραννίδος.

ARGVMENTVM
ſextæ Epiſtolæ.

PRimùm cauſas exponit propter quas ſe in Theſſaliam proficiſci non deceat. Deinde longa inſinuatione ſuadet vt ciuium beneuolentiam præſtare tyrannidi putent.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
τοῖς Ἰάσονος παισὶ χαίρειν.

Ἀπήγγειλέ τίς μοι τῶν πρεσβευσάντων ὡς ὑμᾶς, ὅτι καλέσαντες αὐτὸν ἄνευ τῶν ἄλλων, ἠρωτήσατε, εἰ πεισθείην ἀποδημῆσαί τε, καὶ διατρῖψαι παρ' B ὑμῖν. ἐγὼ δ' ἕνεκα μὲν τῆς Ἰάσονος καὶ Πολυάκους ξενίας, ἡδέως ἂν ἀφικοίμην ὡς ὑμᾶς. οἶδα γὰρ ἂν τὴν ὁμιλίαν τὴν γενομένην ἅπασιν ἡμῖν συνενεγκεῖν. ἀλλὰ γὰρ ἐμποδίζει με πολλά, μάλιστα μὲν τὸ μὴ δύνασθαι πλανᾶσθαι, καὶ τὸ μὴ πρέπειν ἐπιξενοῦσθαι τοῖς τηλικούτοις. C ἔπειτα δ', ὅτι πάντες οἱ πυθόμενοι τὴν ἀποδημίαν, δικαίως ἄν με καταφρονήσειαν· εἰ προῃρημένος τὸν ἄλλον χρόνον ἡσυχίαν ἄγειν, ἐπὶ γήρως ἀποδημεῖν ἐπιχειροίην,

ISOCRATES
Iaſonis liberis S. D.

REnũtiauit mihi noſtratiũ legatorum quidã, ſe à vobis ſeuocatum, ac ſeorſim à cæteris interrogatum eſſe, B an perſuaderi mihi poſſit, vt peregrè profectus, veſtra familiaritate vtar. Ego verò propter Iaſonis & Polyacis hoſpitium, libenter ad vos venirem. Eum enim congreſſum poſſe nobis omnibus prodeſſe ſcio. Sed multa me impediunt: atque illud in primis, quòd & itineris labores ferre nequeo, & tã grãdi ætate peregrè viuere in- C decorum eſt. Deinde, quòd omnes, audita ea peregrinatione, iure me contemnerent, qui reliquo vitæ meæ tempore otium amplexus, in ſenectute demũ peregrinari inſtituerem:

ὅτ' εἰκὸς, εἰ καὶ πρότερον ἀλλοσέ ποι διέτριβον, νῦν οἴκαδε σπεύδειν, οὕτως ὑπογύου μοι τῆς τελευτῆς οὔσης. πρὸς δὲ τούτοις φοβοῦμαι καὶ τὴν πόλιν (χρὴ γὰρ τἀληθῆ λέγειν.) ὁρῶ γὰρ τὰς συμμαχίας τὰς πρὸς αὐτὴν γινομένας, ταχέως διαλυομένας. εἰ δή τι συμβαίη καὶ πρὸς ὑμᾶς τοιοῦτο, πῶς ἂν καὶ τὰς αἰτίας καὶ τοὺς κινδύνους διαφυγεῖν δυνηθείην; (ὃ χαλεπόν ἐστιν.) ἀλλ' οὐκ αἰσχυνθείην ἄν, εἴτε διὰ τὴν πόλιν δόξαιμι τισὶν ἀμελεῖν ὑμῶν, εἴτε δι' ὑμᾶς τῆς πόλεως ὀλιγωρεῖν. μὴ κοινοῦ δὲ τοῦ συμφέροντος ὄντος οὐκ οἶδ' ὅπως ἀμφοτέροις ἀρέσκειν δυνηθείην. αἱ μὲν οὖν αἰτίαι, δι' ἃς οὐκ ἔξεστί μοι ποιεῖν ἃ βούλομαι, τοσαῦται συμβεβήκασιν.

Οὐ μὴν περί γε τῶν ἐμαυτοῦ μόνον ἐπιστείλας, οἴομαι δεῖν ἀμελῆσαι τῶν ὑμετέρων. ἀλλ' ἅπερ ἂν παραγενόμενος πρὸς ὑμᾶς διελέχθην, πειράσομαι καὶ νῦν περὶ τῶν αὐτῶν τούτων, ὅπως ἂν δύνωμαι, διεξελθεῖν. μηδὲν δ' ὑπολάβητε τοιοῦτον, ὡς ἄρ' ἐγὼ ταύτην ἔγραψα τὴν ἐπιστολὴν, οὐχ ἕνεκα τῆς ὑμετέρας ξενίας, ἀλλ' ἐπίδειξιν ποιήσασθαι βουλόμενος.

A quum deceret, etiāsi prius alibi vixissem, nunc domū festinare, postquam ab obitu tam prope absum. Adhæc (vera enim dicenda sunt) etiam ciuitatem meam formido, qui initas cum ea societates celeriter solere dirimi videam. Quòd si & vestris in rebus tale aliquid accidisset, quomodo & crimina B & pericula effugere possem (id quod difficile admodū est) & dedecus non admitterem, siue aliqui putarent, vos à me propter meam ciuitatē negligi, siue propter vos patriæ rationem non haberi? Quum autem non communis sit vtilitas, quomodo vtrisque gratificari queam, non perspicio. Causæ igitur, pro- C pter quas ea quæ vellem, mihi facere non licet, tam multæ inciderunt.

Neque tamen decere existimo, vt de meis duntaxat rebus scribens, res vestras negligā. Sed quę isthic corā disseruissem, hæc eadem nunc, ita vt potero, explicare conabor. Neque verò putetis, hanc epistolam ostentationis à me causa potius scriptam es- D se, quàm hospitij vestri.

οὐ γὰρ εἰς τοῦθ' ἥκω μανίας, ὥστ' ἀγνοεῖν, ὅτι κρείττω μὲν γράψαι τῶν πρότερον διαδεδειγμένων οὐδ' ἂν δυναίμην, τοσοῦτον τῆς ἀκμῆς ὑστερῶν. χείρω δ' ἐξενεγκὼν, πολὺ φαυλοτέραν ἂν λάβοιμι δόξαν τῆς νῦν ἡμῖν ὑπαρχούσης. ἔπειτ', εἴπερ ἐπιδείξει προσεῖχον τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ὑμᾶς ἐσπούδαζον, οὐκ ἂν ταύτην ἐξ ἁπασῶν προειλόμην τὴν ὑπόθεσιν, περὶ ἧς οὐ χαλεπόν ἐστιν ἐπιεικῶς εἰπεῖν. ἀλλὰ πολὺ καλλίους ἑτέρας ἂν εὗρον, καὶ μᾶλλον λόγον ἐχούσας· ἀλλὰ γὰρ οὔτε πρότερον οὐδεπώποτε ἐφιλοτιμήθην ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' ἐφ' ἑτέροις μᾶλλον, ἃ τοὺς πολλοὺς διαλέληθεν, οὔτε νῦν ταύτην ἔχων τὴν διάνοιαν ἐπραγματευσάμην, ἀλλ' ὑμᾶς μὲν ὁρῶν ἐν πολλοῖς καὶ μεγάλοις πράγμασιν ὄντας, αὐτὸς δ' ἀποφήνασθαι βουλόμενος, ἣν ἔχω γνώμην περὶ αὐτῶν, ἡγοῦμαι συμβουλεύειν μὲν ἀκμὴν ἔχειν· αἱ γὰρ ἐμπειρίαι παιδεύουσι τοὺς τηλικούτους, καὶ δοκοῦσι μᾶλλον τῶν ἄλλων δύνασθαι καθορᾶν τὸ βέλτιστον. εἰπεῖν δὲ περὶ τῶν προτεθέντων ἐπιχαρίτως, καὶ μουσικῶς, καὶ διαπε-

A Non enim ita insanio vt ignorem, me hac affecta ętate, meliora his quæ prius edita & cũ plausu excepta sunt, scribere nequaquam posse. sin deteriora protulero, fore vt gloria mea non parum minuatur. Deinde, si ostentationi ingenij seruire magis, quàm seriò vobiscum agere studerem: non hoc argumentum ex omnibus delegissem, de B quo haud difficile est aptè differere: sed alia longè pulchriora & vberiora reperissem. Sed neque hactenus vnquam de his mihi placui, sed ob alia potius, quæ plerique ignorant: neque nunc eo animo laborem hunc cepi. Quum autem vos multis arduis negotiis implicatos esse videam: quæ mea sit de il- C lis sententia declarabo. Ac dandi quidem consilij facultatẽ ętati meę adesse censeo. nam experientia & rerum multarum vsus, senes erudit: atque efficit vt quid expediat, acutiùs quàm alij perspicere posse videantur. De propositis autem rebus, suauiter & concinnè atque elaboratę D

πονημένως, οὐκ ἔτι τῆς ἡμετέρας ἡλικίας ἔργον ἐστίν. ἀλλ' ἀγαπῴην ἂν εἰ μὴ παντάπασιν ἐκλελυμένως διαλεχθείην περὶ αὐτῶν. μὴ θαυμάζητε δέ, ἄν τι φαίνωμαι λέγων ὧν πρότερον ἀκηκόατε. τῶν μὲν γὰρ ἴσως ἄκων ἂν τύχοιμι· τὰ δέ, καὶ προειδὼς ὅτι πρέπον ἐστὶ λέγειν, προσλάβοιμι. καὶ γὰρ ἂν ἄτοπος εἴην, εἰ τοὺς ἄλλους ὁρῶν τοῖς ἐμοῖς χρωμένους, αὐτὸς μόνος ἀπεχοίμην τῶν γ' ὑπ' ἐμοῦ πρότερον εἰρημένων. τούτων δ' ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ὅτι τὸ πρῶτον ἐπιφαινόμενον ἓν τῶν θρυλλουμένων ἐστίν. εἴθισμαι γὰρ λέγειν πρὸς τοὺς περὶ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἡμετέραν διατρίβοντας, ὅτι τοῦτο πρῶτον δεῖ σκέψασθαι, τί τῷ λόγῳ καὶ τοῖς μέρεσι τοῦ λόγου διαπρακτέον ἐστίν. ἐπειδὰν δὲ τοῦθ' εὕρωμεν, καὶ διακριβωσώμεθα, ζητητέον εἶναί φημι τὰς ἰδέας, δι' ὧν ταῦτα ἐξεργασθήσεται, καὶ λήψεται τέλος, ὅπερ ὑπεθέμεθα. καὶ ταῦτα φράζομεν περὶ τῶν λόγων. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ στοιχεῖον καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ κατὰ τῶν ὑμετέρων πραγμάτων. οὐδὲν οἷόν τέ ἐστι

A dicere, non iam nostræ ætatis munus est. Proinde hoc mihi suffecerit, si meã sententiam non dissolute prorsus exposuero Neque verò miremini, si quid dicere videbor, quod prius audiuistis. Nam eorum quę dam fortassis etiam inuito in mentem venient: quædam, quod instituto meo esse idonea scio, assumam. B Ineptus enim essem, quum alios videam dicta mea mutuari, si ego solus his quæ prius ipse dixi, abstinere. Hæc propterea præfatus sum, quòd id quod primum occurrit vnum ex peruulgatis est. Soleo enim ad nostræ disciplinæ sectatores dicere, ante omnia esse considerandum quidnam oratione & partibus orationis efficiendum sit. C quod vbi inuenerimus, & accuratè confecerimus, ratione & ornamenta quęrenda esse dico, quibus argumentum expoliatur, & finem eum qui nobis propositus fuerat, consequatur. Et hæc de orationibus dicimus. Est autem idem & aliarum rerum omnium & vestræ deliberatio- D nis fundamentum. Non enim fieri potest vt

πραχθῆναι νουνεχόντως, ἐὰν μὴ τὸ πρῶτον μετὰ πολλῆς προνοίας λογίζησθε, καὶ βουλεύσησθε πῶς χρὴ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ὑμῶν αὐτῶν προστῆναι, καὶ τίνα βίον προελέσθαι, καὶ ποίας δόξης ὀρεχθῆναι, καὶ ποτέρας τῶν τιμῶν ἀγαπῆσαι· πότερον τὰς παρ' ἑκόντων γινομένας, ἢ τὰς παρ' ἀκόντων τῶν πολιτῶν. ταῦτα δὲ διορισάμενους, τότ' ἤδη τὰς πράξεις τὰς καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν σκεπτέον· ὅπως συντείνωσι πρὸς τὰς ὑποθέσεις τὰς ἐξ ἀρχῆς γινομένας. καὶ τὸν μὲν τὸν τρόπον ζητοῦντες, καὶ φιλοσοφοῦντες, ὥσπερ σκοποῦ κειμένου στοχάσεσθε τῇ ψυχῇ, καὶ μᾶλλον ἐπιτεύξεσθε τοῦ συμφέροντος. ἐὰν δὲ μηδεμίαν ποιήσησθε τοιαύτην ὑπόθεσιν, ἀλλὰ τὸ προσπῖπτον ἐπιχειρῆτε πράττειν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑμᾶς ταῖς διανοίαις πλανᾶσθαι, καὶ πολλῶν διαμαρτάνειν πραγμάτων. ἴσως οὖν ἄν τις τῶν εἰκῇ ζῆν ᾑρημένων, τοὺς μὲν τοιούτους λογισμοὺς διασύρειν ἐπιχειρήσειεν· ἀξιοίη δὲ ἂν σαφῶς διορισάμενον, οὕτω με συμβουλεύειν περὶ τῶν προειρημένων· ἔστιν οὖν οὐκ ὀκνητέον ἀποφήνασθαι

A quicquam prudenter agatur, nisi hoc primùm singulari sapientia cogitaueritis, & constitueritis quales vos in posterum præbere velitis, & quomodo vitam vestram instituere, qualémque autoritatem expetere: & vtrum honorem adamare: eúmne quem ciues ipsi vltro deferunt, an qui ab iisdem inuitis extorquetur. B His iam definitis & decretis, singulæ actiones, quæ in dies incidũt, considerãdæ sunt:& efficiendum vt ad eum finem qui initio propositus fuit, referãtur. Quòd si hoc modo quæretis, sapientérque cogitabitis, vestra consilia ad rationem vtilitatis, tanquam meta proposita, accommodabitis, eámque C magis assequemini. Sin nullum tale fundamentum iacietis, sed id quod fortuitò incidet, agetis: necesse est vt animis vestris erretis, & multis rebus frustremini. Fortassis autem eorum aliquis qui temerè vitam instituerunt, has rationes perstringere conabitur: & vt certi aliquid de proposita quæstione dicam, postulabit. D Non igitur quid tota de re sentiam

περὶ αὐτῆς, ἃ τυγχάνω γινώσκων. ἐμοὶ γὰρ ἀσφαλέστερος βίος εἶναι δοκεῖ, καὶ βελτίων ὁ τῶν ἰδιωτευόντων ἢ ὁ τῶν τυραννευόντων. καὶ τὰς τιμὰς ἡδίους νομίζω τὰς παρὰ τῶν μέγα φρονούντων, ἢ τὰς παρὰ τῶν δουλευόντων· καὶ περὶ τούτων λέγειν ἐπιχειρήσω· καίτοι με οὐ λέληθεν ὅτι πολλοὺς ἕξω τοὺς ἐναντιουμένους, καὶ μάλιστα τοὺς περὶ ὑμᾶς ὄντας. οἶμαι γὰρ οὐχ ἥκιστα τούτους ἐπὶ τὴν τυραννίδα παροξύνειν ὑμᾶς. σκοποῦσι γὰρ οὐ πανταχοῦ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ παραλογίζονται σφᾶς αὐτούς. τὰς μὲν γὰρ ἐξουσίας, καὶ τὰ κέρδη, καὶ τὰς ἡδονὰς ὁρῶσι, καὶ τούτων ἀπολαύσεσθαι προσδοκῶσι. τὰς δὲ ταραχὰς, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τὰς συμφορὰς, τὰς τοῖς ἄρχουσι συμπιπτούσας, καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν, οὐ θεωροῦσιν· ἀλλὰ πεπόνθασιν, ὅπερ οἱ τοῖς αἰσχίστοις καὶ παρανομωτάτοις τῶν ἔργων ἐπιχειροῦντες. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὰς μὲν πονηρίας τὰς τῶν πραγμάτων οὐκ ἀγνοοῦσιν, ἐλπίζουσι δ', ὅσον ἀγαθόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς, τοῦτο μὲν ἐκλήψεσθαι. τὰ δὲ δεινὰ πάντα τὰ προσόντα τῷ

dissimulandum est. Mihi securior esse videtur & melior priuatorum hominum, quàm tyrannorum vita: & iucundiores eos honores esse puto, quos principibus viri magnanimi habere solent, quàm quos à seruitute oppressis extorquet metus. Quanquam autem scio fore multos qui mihi aduersentur, & familiares vestros in primis, hac de re tamen differendum est. Hos enim vos magnopere ad retinendam stabiliendámque tyrannidem incitare opinor. Non enim rei naturam vniuersę, nec ab omni parte intuentur, sed hallucinantur, & in errores ipsi se coniiciunt. Autoritatem illi quidem, & emolumēta & voluptates, vident, iísque se frui posse sperant: sed turbas, & terrores, & clades principibus obiici solitas, illorúmque amicis, non perspiciunt. Idémque illis euenit quod his qui turpissima & maximè nefaria facinora moliuntur: qui, etsi rerum prauitatem non ignorant, tamen id commodi quod illis inest, excerpturos se sperant: periculis & malis omnibus

πράγματι, καὶ τὰ κακὰ A διαφεύξεσθαι, καὶ διοικήσειν τὰ περὶ σφᾶς κινδύνων ὄντας πόῤῥω, τῶν δὲ ὠφελειῶν ἐγγύς. τοὺς μὲν οὖν ταύτην ἔχοντας τὴν διάνοιαν, ζηλῶ τῆς ῥαθυμίας· αὐτὸς δὲ αἰσχυνθείην ἄν, εἰ συμβουλεύων ἑτέροις, ἐκείνων ἀμελήσας τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον σκοποίην· καὶ παντάπασιν ἔξω θεὶς ἐμαυτοῦ καὶ τῶν ὠφελειῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὰ βέλτιστα παραινοίην. ὡς οὖν ἐμοῦ ταύτην ἔχοντος τὴν γνώμην, οὕτως ἐμοὶ προσέχετε B τὸν νοῦν.

A quæ cum iis rebus coniungi solent, euitatis: eámque de se rationem inituros, vt & à discrimine omni sint remotissimi, & vtilitatibus proximi. Si qui igitur ita sentiunt, illos ego sua socordia beatos esse facilè patior: me verò puderet, aliis suadentem, illis neglectis, meum compendium spectare, nec (repudiatis & commodis, & cæteris rebus omnibus, vt à me alienis) vtilissima præcipere. Mihi igitur sic auscultetis velim, vt me hoc esse animo non dubiteris.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ἑβδόμης ἐπιστολῆς.

Τυραννόν τινα τῆς ἐπιεικείας ἀποδέχεται, καὶ ἐγκωμίου σχήματι φιλανθρωπίαν εἰς τοὺς ὑπηκόους, καὶ εἰς τοὔπιὸν ἐν τοῖς μάλιστα ἐπιτηδεύειν παρακαλεῖ. ἔπειτα ἀξιοῖ αὐτὸν Αὐτοκράτορί τινι ἐπαρκέσαι.

ARGVMENTVM EPIstolæ septimæ.

Celebrat tyranni cuiusdam clementiam: eúmque specie laudationis monet vt in ciues humanissimus esse studeat. Deinde petit vt Autocratori cuidam opem ferat.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ Τιμοθέῳ χαίρειν.

Περὶ μὲν τῆς οἰκειότητος τῆς ὑπαρχούσης ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους, οἶμαί σε πολλῶν ἀκηκοέναι. συγχαίρω δέ σοι πυνθανόμενος, ὅτι πρῶτον μὲν τῇ δυναστείᾳ τῇ παρούσῃ κάλλιον χρῇ τοῦ πατρὸς, καὶ φρονιμώτερον. ἔπειθ' ὅτι προαιρῇ δόξαν καλὴν κτήσασθαι μᾶλλον, ἢ πλοῦτον μέγαν συναγαγεῖν. σημεῖον γὰρ οὐ μικρὸν ἐκφέρεις ἀρετῆς ἀλλ' ὡς δυνατὸν, μέγιστον, ταύτην ἔχων τὴν γνώμην. ὥστ' ἐὰν ἐμμένῃς τοῖς περὶ σοῦ νῦν λεγομένοις, οὐκ ἀπορήσεις τῶν ἐγκωμιασομένων τήν τε φρόνησιν τὴν σὴν, καὶ τὴν προαίρεσιν ταύτην. ἡγοῦμαι δὲ καὶ τὰ διηγούμενα περὶ τοῦ σοῦ πατρὸς, συμβάλλεσθαι μεγίστην πίστιν πρὸς τὸ δοκεῖν εὖ φρονεῖν σε, καὶ διαφέρειν τῶν ἄλλων. εἰώθασι γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων οὐχ οὕτως ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶν τοὺς ἐκ τῶν πατέρων τῶν εὐδοκιμούντων γεγονότας, ὡς τοὺς ἐκ τῶν δυσκόλων καὶ χαλεπῶν, ὥσπερ φαίνονται μηδὲν ὅμοιοι τοῖς γονεῦσιν ὄντες.

ISOCRATES Timotheo S. D.

QVA necessitudine inter nos cõiũcti simus, ex multis te audiuisse arbitror. Gratulor autem tibi primùm, quòd ista potestate rectius vteris quàm pater, ac prudẽtius. deinde quòd honestã famam parandi, quàm magnas diuitias coaceruandi, es studiosior. Non enim paruum signum virtutis ostendis, sed quàm fieri potest maximum, qui tali animo sis præditus. Quare si, vt cœpisti, passimque de te nũc prædicatur, perrexeris, non defuturi sunt qui & sapientiã tuã, & institutum istud laudibus illustrent. Arbitror autem, etiam ea quæ de patre tuo dicuntur, momenti plurimum ad hoc esse allatura, vt sapere, aliísque præstare videaris. Solent enim plerique non ita cõmẽdare & venerari laudatis patribus natos, vt eos qui patrum sæuitiam & immanitatem nulla ex parte

ὄντες. μᾶλλον γὰρ ἐπὶ πάντων κεχαρισμένον αὐτοῖς ἐστὶ τὸ παρὰ λόγον συμβὰν ἀγαθὸν τῶν εἰκότως καὶ προσηκόντως γιγνομένων· ὧν ἐνθυμούμενον χρὴ ζητεῖν, καὶ φιλοσοφεῖν, ἐξ οὗ τρόπου, καὶ μετὰ τίνων, καὶ τίσι συμβούλοις χρώμενος, τάς τε τῆς πόλεως ἀτυχίας ἐπανορθώσεις, καὶ τοὺς πολίτας ἐπί τε τὰς εὐεργεσίας, καὶ τὴν σωφροσύνην προτρέψῃς, καὶ ποιήσεις αὐτοὺς ἥδιον ζῆν, καὶ θαῤῥαλεώτερον, ἢ τὸν παρελθόντα χρόνον. ταῦτα γάρ ἐστιν ἔργα τῶν ὀρθῶς καὶ φρονίμως δυναστευόντων. ὧν ἔνιοι καταφρονήσαντες, οὐδὲν ἄλλο σκοποῦσι, πλὴν ὅπως αὐτοί τε ὡς μετὰ πλείστης ἀσελγείας διάξουσι, τῶν τε πολιτῶν τοὺς βελτίστους καὶ φρονιμωτάτους ἀμυνοῦνται, καὶ δασμολογήσουσι. κακῶς εἰδότες ὅτι προσήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας, καὶ τοὺς τὴν τιμὴν ταύτην ἔχοντας, μὴ τοῖς τῶν ἄλλων κακοῖς ἑαυτοῖς ἡδονὰς παρασκευάζειν, ἀλλὰ τῇ αὐτῶν ἐπιμελείαις τοὺς πολίτας εὐδαιμονεστέρους ποιεῖν. μηδὲ πικρῶς μὲν καὶ χαλεπῶς διακεῖσθαι πρὸς ἅπαντας, ἀμελεῖν δὲ τῆς αὐτῶν σωτηρίας· ἀλλ' οὕτω πρᾴως καὶ νομίμως ἐπιστατεῖν τῶν πραγμάτων, ὥστ' οὐδένα αὐτοῖς τολμᾶν ἐπιβουλεύειν.

A imitantur. Quicquid enim boni mortalibus præter expectationem offertur, id omnibus in rebus lōgè gratius est quàm ea quæ vsitata & legitima ratione contingūt. His igitur cōsideratis, quærēdū tibi, & solicitè cogitādū est, quibus modis, & quorū opera, quorúmq; cōsiliis, tū vrbis calamitates emēdes, tū ciues ad be- B neficētiā & modestiam cohorteris: atque efficias, vt & suauius & securius æuum exigāt, quàm superiori tēpore. nā hęc officia sūt bonorū & cordatorū principū. Quibus nonnulli cōtēptis, in id vnū intēti sunt, vt cū sūma licētia voluptates atque libidines suas expleant: eiectis aut spoliatis optimis & prudentissimis ci- C uibus. Ignorāt illi nimirū, decere viros prudentes in hoc honorū & dignitatis fastigio collocatos, non ex aliorum miseriis suas parare voluptates, sed sua solicitudine & laborib⁹ ciuiū felicitatē augere: neq; acerbitatē & sęuitiā in omnes exercere, suámq; salutē negligere: sed imperiū ea clemētia & æquitate administrare vt nemo eis audeat insidiari. D

μετὰ τοιαύτης δ' ἀκριβείας τὴν τοῦ σώματος ποιεῖσθαι φυλακήν, ὡς ἁπάντων αὐτοὺς ἀνελεῖν βουλομένων. ταύτην γὰρ τὴν διάνοιαν ἔχοντες, αὐτοί τ' ἂν εἶεν ἔξω τῶν κινδύνων, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν εὐδοκιμοῖεν. ὧν ἀγαθὰ μείζω χαλεπόν ἐστιν εὑρεῖν. ἐνεθυμήθην δὲ μεταξὺ γράφων, ὡς εὐτυχῶς ἅπαντά σοι συμβέβηκε· τὴν μὲν γὰρ εὐπορίαν, ἣν ἀναγκαίως ἔχει κτήσασθαι τυραννικῶς, μετὰ βίας πολλῆς, καὶ ἀπεχθείας ὁ πατήρ σοι καταλέλοιπε. τὸ δὲ χρῆσθαι τούτοις καλῶς τε καὶ φιλανθρώπως, ἐπί σοι γέγονεν. ὧν χρή σε πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. ἃ μὲν οὖν ἐγὼ γινώσκω, ταῦτ' ἐστίν. ἔχει δὲ οὕτως· εἰ μὲν ἐρᾷς χρημάτων, καὶ πολλῆς δυναστείας, καὶ κινδύνων, δι' ὧν αἱ κτήσεις τούτων εἰσίν, ἑτέρους σοι συμβούλους παρακλητέον. εἰ δὲ ταῦτα μὲν ἱκανῶς ἔχεις, ἀρετῆς δὲ καὶ δόξης καλῆς, καὶ τῆς παρὰ τῶν πολλῶν εὐνοίας ἐπιθυμεῖς, τοῖς τε λόγοις τοῖς ἐμοῖς προσεκτέον τὸν νοῦν ἐστί, καὶ τοῖς καλῶς τὰς πόλεις τὰς αὑτῶν διοικοῦσιν, ἁμιλλητέον, καὶ πειρατέον αὐτῶν δια-

A & non minore vitam suam diligentia munire, quàm si omnes in eorum exitium conspirassent. Hac enim ratione fiet vt & ipsi extra periculum sint, & apud Græcos cæteros gloria floreant. quibus maiora bona inuenire difficile est. Inter scribendum autem in mentem mihi venit secundissima tibi omnia accidisse. opum B enim abundantiam, quæ sine tyrannide parari nequit, pater multa violentia & magnis odiis partam tibi reliquit. His verò bene & humaniter vti, in tua manu est, & in eo te summo studio elaborare decet. Quæ igitur mihi consulta videantur, hæc sunt. Sic autem se res habet, si pecunias, magnámque potentiam, & pericu- C la sine quibus hæ parari nequeunt, adamas: alij tibi in consilium adhibendi erunt. Sin tibi harum rerum abundè est, virtutis verò & honestæ famæ ac popularis beneuolentiæ desiderio teneris: & orationi meæ obtemperandum erit, & cum illis certandum qui præclarè suas vrbes administrant: non mo- D dò vt par illis euadas, sed etiam vt eos superes.

νεῖκεῖν. ἀκούω δὲ καὶ Κλέομμιν τὸν ἐν Μηθύμνῃ ταύτην ἔχοντα τὴν δυναστείαν, περὶ τὰς ἄλλας πράξεις καλόν τε κἀγαθὸν εἶναι καὶ φρόνιμον· καὶ τοσοῦτον ἀπέχειν τοῦ τινὰς ἀποκτείνειν, ἢ φυγαδεύειν, ἢ δημεύειν τὰς οὐσίας, ἢ ποιεῖν ἄλλό τι κακὸν, ὥστε πολλὴν ἀσφάλειαν παρέχειν τοῖς συμπολιτευομένοις, κατάγειν δὲ τοὺς φυγόντας, ἀποδιδόναι δὲ τοῖς μὲν κατιοῦσι τὰς κτήσεις, ἐξ ὧν ἐξέπεσον, τοῖς δὲ πριαμένοις τὰς τιμὰς τὰς ἑκάστοις γιγνομένας· πρὸς δὲ τούτοις καθοπλίζειν ἅπαντας τοὺς πολίτας, ὡς οὐδενὸς μὲν ἐπιχειρήσοντος περὶ αὐτοῦ νεωτερίζειν. ἢν δ' ἄρα τινὲς τολμήσωσιν, ἡγούμενος λυσιτελεῖν αὐτῷ τεθνάναι μᾶλλον τοιαύτην ἀρετὴν ἐνδειξαμένῳ τοῖς πολίταις, ἢ ζῆν πλείω χρόνον τῶν ἄλλων, τῇ πόλει τῶν μεγίστων κακῶν αἰτίῳ γενομένῳ. ἔτι δ' ἂν πλείω σοι περὶ τούτων διελέχθην ἴσως ἂν, καὶ χαριέστερον, εἰ μὴ παντάπασιν ἐδέησέ με διὰ ταχέων γράψαι τὴν ἐπιστολήν. νῦν δὲ σοὶ μὲν αὖθις συμβουλεύσομεν, ἂν μὴ κωλύῃ με τὸ γῆρας. ἐν δὲ τῷ παρόντι περὶ τῶν ἰδίων δηλώσομεν.

A Nam & Cleommin audio, qui Methymnæ dominatur, cùm in aliis actionibus viri boni & prudentis fungi officio, tum tantùm abesse vt quenquam occidat, aut in exilium agat, aut proſcribat, aut ſimili clade afficiat: vt ciues eius in ſumma ſecuritate degant: vt patria pulſos ab exilio reuocet: vt reſtitutis poſſeſſiones vnde exciderunt, reddat: B his verò qui eas tenuerant, tantum pro eis numeret, quanti emerunt: neque his contentus, ciues omnes armis inſtruat & exornet, nihil metuens, ne qui nouarum rerum ſtudioſi, inſidias ipſi ſtruant. Quod ſi qui audeant, mortem oppetere ſatius eſſe ducit, in tanta humanitate & benignitate C erga ciues: quàm crudeliter in eoſdem graſſando, vitam vltra vſitatum mortalium terminum producere. Plura fortaſſe de his & accuratius tecum diſſeruiſſem, niſi mihi hæ literæ cum magna feſtinatione ſcribendæ fuiſſent. Sed aliâs iterum tibi (niſi me ſenium prohibuerit) conſilium dabi- D mus. In præſentia verò de priuatis rebus agemus.

Αὐτοκράτωρ γάρ, ὁ τὰ γράμματα φέρων, οἰκείως ἡμῖν ἔχει. περί τε γὰρ τὰς αὐτὰς διατριβὰς γέγονα, καὶ τέχνῃ τῇ αὐτοῦ κέχρημαι, καὶ τὸ τελευταῖον πολλάκις περὶ τῆς ἀποδημίας τῆς ὡς σὲ σύμβουλος ἐγενόμην αὐτῷ. διὰ δὴ ταῦτα πάντα βουλοίμην ἄν σε καλῶς αὐτῷ χρῆσθαι, καὶ συμφερόντως ἀμφοτέροις ἡμῖν· καὶ γενέσθαι φανερὸν ὅτι μέρος τι καὶ δι' ἡμᾶς γίνεται τῶν δεόντων αὐτῷ. καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ σοὶ μὲν οὕτως ἐπιστέλλω προθύμως, Κλεάρχου δὲ μηδὲν πώποτ' ἐδεήθην. σχεδὸν γὰρ ἅπαντες οἱ παρ' ὑμῶν καταπλέοντες, σὲ μὲν φασὶν ὅμοιον εἶναι τοῖς κρατίστοις τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων· Κλέαρχον δὲ κατὰ μὲν ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὅτ' ἦν παρ' ἡμῖν, ὡμολόγουν ὅσοι ποτὲ ἐνέτυχον, ἐλευθεριώτατον εἶναι καὶ πρᾳότατον, καὶ φιλανθρωπότατον τῶν μετεχόντων τῆς διατριβῆς. ἐπειδὴ δὲ τὴν δύναμιν ἔλαβε, τοσοῦτον ἔδοξε μεταπεσεῖν, ὥστε πάντας θαυμάζειν τοὺς πρότερον αὐτὸν γινώσκοντας. πρὸς μὲν οὖν ἐκεῖνον διὰ τὰς αἰτίας ταύτας ἀπηλλοτριώθην· σὲ δ' ἀποδέχομαι, καὶ πρὸ πολλοῦ ποιησαίμην γ' ἂν οἰκείως διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς.

Autocrator, qui literas has tibi reddit, est mihi familiaris. Nam & in iisdem studiis versatus, & eius arte vsus sum: sæpe denique illi autor fui ad te proficiscendi. His omnibus de causis, eum honorificè, itaque tractes velim, vt nostrûm vtrique expedit: ac præ te feras, quicquid officiorũ in eũ contuleris, aliqua ex parte mea quoque gratia fieri. Neque mireris, me tã expedite ad te scribere, qui à Clearcho nihil vnquã petierim. Nam ferè omnes, qui isthinc ad nos nauigant, te similẽ esse dicũt præstantissimis eorum qui nobiscũ vnà versati sũt: Clearchũ verò quo tẽpore apud nos fuit, fatebantur omnes qui eũ vnquã cõuenerãt, liberalissimum esse, & mansuetissimum, & humanissimum inter omnes discipulos nostros. posteaquam autem principatum est adeptus, ita mutasse animũ visus est, vt omnes qui eum prius nouerunt, demirentur. Ob has igitur causas factus ab eo sum alienior. Te verò amo & probo, ac vehemẽter velim te nos cõplecti familiariter.

δηλώσεις δὲ καὶ σὺ διὰ ταχέων, εἰ τὴν αὐτὴν ἔχεις γνώμην ἡμῖν. Αὐτοκράτορός τε γὰρ ἐπιμελήσῃ· καὶ πέμψεις ἐπιστολὴν ὡς ἡμᾶς, ἀνανεούμενος τὴν φιλίαν καὶ ξενίαν τὴν πρότερον ὑπάρχουσαν. ἔρρωσο. καὶ εἴ του ἄλλου δέῃ παρ᾽ ἡμῶν, ἐπίστελλε.

A Sed & tu quamprimùm ostendes an idem tuus sit erga nos animus. Nam & Autocratorem commēdatum habebis : & epistolam ad nos mittes, qua vetus amicitia nostra & hospitium renouetur. Vale: & siquid aliud à nobis præstari tibi volueris, scribito.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ὀγδόης ἐπιστολῆς.

Ἀξιοῖ τοὺς Μιτυληναίους, Ἀγήνορα μουσικὸν, τῶν υἱωνῶν αὐτοῦ διδάσκαλον γενόμενον, κατάγειν.

ARGVMENTVM OCTAVÆ epistolæ.

Petit à Mitylenæis vt Agenorem musicum, nepotum suorum magistrum, ab exilio reuocent.

ΤΟΙΣ ΜΙΤΥΛΗΝΑΙΩΝ ἄρχουσι.

Οἱ παῖδες οἱ Ἀφαρέως, υἱδεῖς δ᾽ ἐμοί, παιδευθέντες ὑπὸ Ἀγήνορος τὰ περὶ τὴν μουσικὴν, ἐδεήθησάν μου γράμματα πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, ὅπως ἄν, ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων τινὰς κατηγάγετε φυγάδων, καὶ

AD MITYLENÆorum magistratus.

APHAREI liberi, mei nepotes, ab Agenore in musicis eruditi, me orarunt vt vos per literas rogarem, vt, quando etiam alios nonnullos ab exilio reuocastis,

καὶ τοὺς ἀδελφούς· λέγοντος δέ μου πρὸς αὐτούς, ὅτι δέδοικα μὴ λίαν ἄτοπος δόξω, καὶ περίεργος, ζητῶν εὑρίσκεσθαι τηλικαῦτα τὸ μέγεθος παρ' ἀνδρῶν, οἷς οὐδὲ πώποτε πρότερον οὔτε διελέχθην, οὔτε συνήθης ἐγενόμην· ἀκούσαντες ταῦτα, πολὺ μᾶλλον ἐλιπάρουν. ὡς δὲ οὐδὲν αὐτοῖς ἀπέβαινεν, ὧν ἤλπιζον, ἅπασιν ἦσαν καταφανεῖς, ἀηδῶς διακείμενοι, καὶ χαλεπῶς φέροντες. ὁρῶν δ' αὐτοὺς λυπουμένους μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, τελευτῶν ὑπεσχόμην γράψειν τὴν ἐπιστολήν, καὶ πέμψειν ὑμῖν. περὶ μὲν οὖν τοῦ μὴ δικαίως ἂν δοκεῖν μωρὸς εἶναι, καὶ ὀχληρός, ταῦτ' ἔχω λέγειν. ἡγοῦμαι δὲ καλῶς ἂν ὑμᾶς βεβουλεῦσθαι, καὶ διαλλαττομένους τοῖς πολίταις τοῖς ὑμετέροις, καὶ πειρωμένους τοὺς μὲν φεύγοντας ὀλίγους ποιεῖν, τοὺς δὲ συμπολιτευομένους πολλούς, καὶ μιμουμένους τὰ περὶ τὴν στάσιν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν. μάλιστα δ' ἄν τις ὑμᾶς ἐπαινέσειεν, ὅτι τοῖς κατιοῦσιν ἀποδίδοτε τὴν οὐσίαν.

A & hunc cum patre & fratribus reſtituatis. Quibus ego quum dicerem, vereri me, ne nimis abſurde & impudenter facere viderer, qui rem tantam à viris, cum quibus nunquam prius vel collocutus vel familiaritate cõiunctus eſſem, impetrare ſtuderem: hac excuſatione audita, rogando multo magis inſtare cœperunt. B Vbi verò ſpe ſua prorſus fruſtrabantur, omnibus apparebat, eos affici moleſtia, & repulſam grauiter ferre. Quum autem eos vehementius dolere viderem quàm decebat, tandem pollicitus ſum, me hanc epiſtolam ſcripturum, & ad vos miſſurum eſſe. Atque hæc habeo quæ dicam, ad deprecan- C dum ſtultitiæ & importunitatis crimen. Arbitror autem, vos prudenter feciſſe, qui & cum ciuibus veſtris in gratiam redieritis: & operam dederitis vt exulum numerus minuatur, ſociorum in republica maior fiat: & in iſta ſeditione vrbis noſtræ exemplum imitemini. Illud autẽ in primis laude dignũ eſt, D quòd exulibus ereptas opes vnà cum patria reſtituitis.

ἐπιδείκνυτε γὰρ, καὶ ποιεῖτε πᾶσι φανερὸν, ὡς οὐ τῶν χρημάτων ἐπιθυμήσαντες τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως δείσαντες, ἐποιήσασθε τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν ὑμῖν ἔδοξε τούτων, μηδὲ προσεδέχεσθε μηδένα τῶν φυγάδων, τούτους γε νομίζω συμφέρειν ὑμῖν καταγαγεῖν. αἰσχρὸν γὰρ τὴν μὲν πόλιν ὑμῶν ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖσθαι μουσικωτάτην εἶναι, καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους ἐν ταύτῃ τυγχάνειν παρ' ὑμῖν γεγονότας· τὸν δὲ προέχοντα τῶν νῦν ὄντων περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς παιδείας ταύτης, φεύγειν ἐκ τῆς τοιαύτης πόλεως. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους Ἕλληνας τοὺς διαφέροντας ἐπί τῳ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ μηδὲν προσήκοντας ποιεῖσθαι πολίτας· ὑμᾶς δὲ τοὺς εὐδοκιμοῦντας τε παρὰ τοῖς ἄλλοις, καὶ μετασχόντας τῆς φύσεως περιορᾶν παρ' ἑτέροις μετοικοῦντας. θαυμάζω δ', ὅσαι τῶν πόλεων μειζόνων δωρεῶν ἀξιοῦσι τοὺς ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι κατορθοῦντας μᾶλλον, ἢ τοὺς τῇ φρονήσει, καὶ τῇ φιλοπονίᾳ τῶν χρησίμων εὑρίσκοντάς τι. καὶ μὴ συνορῶσιν,

A Ostenditis enim, & omnibus declaratis, vos non alienarum opum cupiditate impulsos, sed reipublicæ metuentes, vrbe eos eiecisse. Verùm, etiamsi nihil horum decreuissetis: nec vllum exulẽ reciperetis, è re vestra tamen esse putarem, vt his, de quibus ego scribo, patriam redderetis. Quum enim inter omnes constet, B vestram vrbem peritia musicæ omnibus antecellere, & viros in ea arte celeberrimos apud vos esse natos: turpe fuerit, eum qui cognitione huius disciplinæ, nostræ ætatis artifices superat, tali ciuitate exulare. Et quum cæteri Græci eos qui aliquo honesto studio excellunt, tametsi prorsus C alienos, ciuitate donare soleant: vos, quorum apud alios hac de causa celebre nomen est, committere vt ciuis vester apud exteros inquilinum agat. Demiror equidem eas ciuitates, quæ maiora præmia victoribus in ludis gymnicis decernunt, quàm his qui ingenij solertia & industria sua, D vitæ aliquid vtile repererunt: neque considerant,

ὅτι πεφύκασιν αἱ μὲν περὶ τὴν ῥώμην, καὶ τὸ τάχος δυνάμεις, συναποθνήσκειν τοῖς σώμασιν· αἱ δ' ἐπιστῆμαι παραμένουσιν ἅπαντα τὸν χρόνον ὠφελοῦσαι τοὺς χρωμένους αὐτῶν. ὧν ἐνθυμουμένους χρὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ πλείστου μὲν ποιεῖσθαι τοὺς καλῶς καὶ δικαίως τῆς αὐτῶν πόλεως ἐπιστατοῦντας. δευτέρους δὲ τοὺς τιμὴν καὶ δόξαν αὐτῶν καλλίω συμβάλλεσθαι δυναμένους. ἅπαντες γὰρ ὥσπερ δείγμασι τοῖς τοιούτοις χρώμενοι, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς συμπολιτευομένους ὁμοίους εἶναι τοῖς τοιούτοις νομίζουσιν. ἴσως οὖν εἴποι τίς ἄν, προσήκει τοὺς εὑρέσθαι τι βουλομένους μὴ τὸ πρᾶγμα μόνον ἐπαινεῖν, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτοὺς δεικνύειν δικαίως ἂν τυγχάνειν, περὶ ὧν ἂν ποιῶνται τοὺς λόγους. ἔχει δ' οὕτως· ἐγὼ τοῦ μὲν πολιτεύεσθαι καὶ ῥητορεύειν ἀπέσχον· οὔτε γὰρ φωνὴν εἶχον ἱκανὴν, οὔτε τόλμαν. οὐ μὴν δέ γε παντάπασιν ἄχρηστος ἔφυν, οὐδ' ἀδόκιμος· ἀλλὰ τοῖς προαιρουμένοις λέγειν ἀγαθόν τι περὶ ὑμῶν, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων φανείην ἂν καὶ σύμβουλος, καὶ συναγωνιστὴς γεγενημένος· αὐτός τε πλείους λόγους πεποιημέ-

A pedum celeritatē, & robur, morte vnà cum corpore interire: artium autem eam esse naturam, vt perpetuò durent, suíque studiosos semper iuuent. Hæc prudentibus considerāda sunt, vt maximi faciant bonos & iustos rerumpublicarū gubernatores: proximū honoris gradum iis tribuant qui ciuitatibus ornamento & gloriæ esse possunt. B Plerique enim in hæc ceu specimen quoddam intuentes, reliquos ciues vniuersos talibus viris similes esse iudicāt. Fortassis autem dixerit aliquis, si qui beneficium petant, nō rem ipsam tantùm esse laudandam: sed ostendēdum etiā, ipsos non esse indignos ea re de qua verba faciāt. Sic autem hæc se res habet. C Ego reipubl. administratione & concionibus habendis abstinui, propterea quòd & vox & audacia me deficiebat. non tamen omnino nullus mei vsus, aut nulla fuit autoritas. sed me his qui vestræ cæterorúmque sociorum dignitati ac commodis patrocinari sunt, & consiliarium & auditorem fuisse comperietis. D Præterea plura verba feci de

νος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῆς αὐτονομίας τῶν Ἑλλήνων, ἢ σύμπαντες οἱ τὰ βήματα κατατετριφότες. ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς ἄν μοι δικαίως πλείστην ἔχοιτε χάριν. μάλιστα γὰρ ἐπιθυμοῦντες διετελεῖτε τῆς τοιαύτης καταστάσεως. οἶμαι δ᾽ εἰ Τιμόθεος καὶ Κόνων ἐτύγχανον ζῶντες, Διόφαντος δ᾽ ἧκεν ἐκ τῆς Ἀσίας, πολλὴν ἂν αὐτοὺς ποιήσασθαι σπουδὴν, εὑρέσθαι με βουλομένους, ὧν ἐτύγχανον χρείαν ἔχοντες. περὶ ὧν οὐκ οἶδ᾽ ὅτι δεῖ πλείω λέγειν· οὐδεὶς γὰρ ὑμῶν οὕτως ἐστὶ νέος, οὐδ᾽ ἐπιλήσμων, ὅστις οὐκ οἶδε τὰς ἐκείνων εὐεργεσίας. οὕτω δ᾽ ἄν μοι δοκοῖτε κάλλιστα βεβουλεῦσθαι περὶ τούτων, εἰ σκέψαισθε τίς ἐστιν ὁ δεόμενος, καὶ ὑπὲρ ποίων τινῶν ἀνθρώπων. εὑρήσετε γὰρ ἐμὲ μὲν οἰκειότατα κεχρημένον τοῖς μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίοις γεγενημένοις ὑμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις· ὑπὲρ δ᾽ ὧν δέομαι τοιούτους ὄντας, οἵους τοὺς μὲν πρεσβυτέρους, καὶ τοὺς περὶ τὴν πολιτείαν ὄντας μὴ λυπεῖν·

A libertate & iure suo Græcis restituendo, quàm omnes isti qui suggestum crebris concionibus contriuerunt. Pro quibus vos mihi rebus meritò maximam gratiam haberetis. nam semper hunc reipubl. statum maximè desiderastis. Arbitror autem Cononem & Timotheum, si viuerent, ac Diophantum, si ex Asia redisset, mea causa strenuè fuisse laboraturos: qui vellent idem mihi à vobis tribui, quod sibimetipsis, si vestra ope aut opera indigerent. B De quibus nescio quorsum attineat plura verba facere. Nemo enim vestrûm ita vel adolescens vel obliuiosus est, quin collata in vos ab illis beneficia nouerit. Sic autem de hoc negotio rectissimè deliberaturi videmini, si consideretis, & C quis sit is qui orat, & pro qualibus hominibus intercedat. Reperietis enim, me coniunctissimum & amicissimum fuisse his qui vos & alios summis beneficiis affecerunt: eos verò pro quibus intercedo, eius generis esse homines, qui nec senioribus & magistratu præditis molesti sint: D

τοῖς δὲ νεωτέροις διατριβὴν παρέχειν ἡδεῖαν, καὶ χρησίμην, καὶ πρέπουσαν τοῖς τηλικούτοις. μὴ θαυμάζητε δ' εἰ ῥᾳδίως οὕτω γράφω, καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῶν φιλτάτων τὴν ἐπιστολὴν πέπομφα. βούλομαι γὰρ ἀμφότερα, τοῖς τε παισὶν ἡμῶν χαρίσασθαι καὶ ποιῆσαι φανερὸν ὅτι κἂν μὴ δημηγορῶσιν, ἀλλὰ μόνον μιμῶνται τὸν τρόπον τὸν ἐμὸν, οὐκ ἠμελημένως ἕξουσιν ἐν τοῖς ἄλλοις. ἓν ἔτι λοιπόν· ἢν ἄρα δόξῃ τι τούτων ὑμῖν πράττειν, δηλοῦν Ἀγήνορί τε καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι μέρος τι καὶ δι' ἐμὲ τυγχάνουσιν, ὧν αὐτοὶ λίαν ἐπιθυμοῦσι τυγχάνειν.

A & adoleſcentes in ſtudiis iucundis & vtilibus, & huic ætati conuenientibus, exerceant. Ne vero miremini me tam facile ſcribere, & literas tum de cæteris omnibus, tum de mihi chariſſimis ad vos dediſſe. nam & filiis noſtris obſequi, & ſimul oſtendere cupio, etiamſi rempubl. non attigerint, ſed mores duntaxat & inſtitutum meum imi- B tentur, fore tamen vt apud alios in pretio ſint, & magni fiant. Vnum adhuc eſt reliquum: ſi precibus noſtris locum dare vobis viſum fuerit, vt Agenori & fratribus eius ſignificetis, eis mea quoque ex quadã parte ea tribui quæ ſibi tribui vehementer optant.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΝΝΑ-
της καὶ τελευταίας ἐπιστολῆς.

Διονύσιον τὸν τῆς Σικελίας τύραννον (οἶμαι δὲ τὸν νεώτερον) εἰς ὑπεροπτικὸν ὄγκον ἐξοκείλαντα, τῶν τε κατὰ φιλοσοφίαν παραινέσεων καταφρονοῦντα, σωφρονίζειν πειρᾶται.

ARGVMENTVM IN NONAM ET
VLTIMAM ISOCRATIS EPISTOLAM.

Dionyſium Siciliæ tyrannum (iuniorem opinor) faſtu & ſuperbia elatum, & philoſophica præcepta vtiléſque admonitiones aſpernantem, obiurgat, & moderationem reuocare ſtudet.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ Διονυσίῳ.

Πρόπομποι, καὶ ῥαβδοῦχοι, καὶ κήρυκες, καὶ θρόνων ὑψηλοτάτων ἐπίτευξις, φιλοσοφίας εἰσὶν ἀχλύς, καὶ διαιρετικώτατος πέφυκε τῆς ἀρετῆς χωρισμός. οὐχ ἅμα μετέψας μετὰ τῆς τύχης τὴν φύσιν· ἔτι τὸν θύλακον ἔχεις δερμάτινον. θνητὴν γὰρ ἔχεις ἐκ προοιμίου τὴν σύστασιν. τί δῆτα τὸ κενὸν τοῦτο δοξάριον ἐπὶ τοσοῦτον τὸν πήλινον ἀσκὸν διεφύσησε; μεγάλης ἀνοίας ἐνεφορήθης ὦ δύστηνε, καὶ τῆς φύσεως τὴν γνῶσιν ἀφήρησαι. οὕτω τὰ μετέωρα τῆς τύχης κινήματα ἐκστῆναί σε τῆς πάλαι θεωρίας ἠνάγκασαν, καὶ τῆς σώφρονος ἐκείνης μανίας ἀπαναχωρεῖν παρεσκεύασαν; ἦν σοι πάλαι μετάρσιον τὸ χαμαίζηλον, νῦν δὲ καὶ χθαμαλὸν καὶ περίγειον. ὁ τῆς τύχης ὅρος ἀκρότατος· οὐκοῦν τῆς ψευδοῦς εὐδαιμονίας ἀφίστα-

ISOCRATES Dionyſio.

SATELLITES, lictores, caduceatores, & altiſſimi ſolij adeptio, ſapientiæ ſtudio tenebras obducunt: nec vlla res eſt qua virtus facilius & celerius exterminetur. B Non vnà cum fortuna mutaſti etiam naturam: adhuc pelliceo ſacco amictus es. Nam natiuitatis tuæ primordium mortale fuit. Cur igitur inanis iſta gloriola fictilem vtrem inflauit? Ingenti amentia repletus es, ô infelix, & naturæ fragilis agnitione C ſpoliatus. Itáne verò te ſublimes iſti fortunæ motus à vetere contemplatione deſciſcere coegerunt: eóque redegerunt vt ſobrium illum furorem deſereres? Fuit olim illuſtris tua moderatio, nunc verò humidè preſſa eſt. Fortuna tua peruenit ad ſummum: à falſa igitur felicitatis vm-

βι, καὶ τὴν δραπέτιν τύχην δραπέτευε. προφθάνων γὰρ τὴν ἀγνώμονα, ἄφνω τὴν μεταβολὴν οὐ δυσφορήσεις προσπίπτουσαν.

A bra recede, & fugitiuam fortunam effuge. Cuius leuitatem & perfidiam si anteuerteris, mutatione subitò ingruente minus percellêris.

RERVM ET VERBORVM IN ISOCRATE MEMORABILIVM index accuratus.

Numerus paginam denotat.

B

nonnulli

G

H

Iso-

L

M

N

O

P

S

vulgus

V

ISOCRATIS

ORATIONES

GR. LATINE

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm